BIBLIOTECA LUCCHESI-PALLI
IV.ª SALA
SCAFFALE 4
PLUTEO VI
N.° CATENA 11

BIBLIOTECA LUCCHESI-PALLI
IV.ª SALA O.S.
SCAFFALE 5
PLUTEO VI
N.° CATENA 13

Sez. Pal. O.S. 4 VI 15

CODICIS THEODOSIANI LIBRI XVI.

ITEMQVE IMPPP. THEODOSII,
VALENTINIANI, MARTIANI,
Maioriani, Leonis, Seueri & Anthemij
Nouellæ Conſtitutiones.

TITVLI ETIAM EX CORPORE
Codicum Gregoriani & Hermogeniani adie-
ctis ſuis quibuſq; locis Aniani V.S.
interpretationibus.

Acceſſerunt præterea varia Veterum Iuris auctorum opuſcula tam ex
Editione Aurelianenſi quam ex Pariſienſi poſtrema
ſupplemento adiecta.

Quorum elenchum decima ſexta pagina indicat.

LVGDVNI,
Apud Franciſcum Fabrum.

CIↃ. IↃ. XCIII.

SERENISSIMO FERDINANDO, DALMATIÆ, HVNGARIÆ, BOHEMIÆ, CROATIÆ, &c. REGI HVIVS NOMINIS PRIMO, INFANTI HISPANIÆ, ARCHIDVCI *Auſtriæ, Duci Burgundiæ, Styriæ, principi optimo, atque potentiſſimo,* IO. SCHARDVS S.

BENE mihi ac ſapienter feciſſe videtur M. Tullius, Sereniſſime Rex, qui de legibus dicturus, ne id illotis manibus facere videretur, à diis immortalibus tanquam iuſto exordio auſpicium ſumit. Hoc opinor, conſilio, vt quarum inuentionem ſine controuerſia diis ipſis deberemus, eas etiam hiis ipſis curæ eſſe ſignificaret. Nec enim aliud quicquam ſpectare aut debuit, aut potuit vir eloquētiſſimus, idémque legum conſultiſſimus, niſi vt vel hoc lenocinio leges nobis commēdaret. Quod per ſe ipſum, vt nihil aliunde accedat, cum omnino magnum ſit, tamen non ita multum momenti habiturum erat, niſi alia ſint quæ prolixiùs etiam admirari nos conueniat: nempe commoda quæ inde ad nos tam benignè demanāt. Si enim laudem meretur, eamque nō poſtremam, qui rebus afflictis atque exulceratis viam circunſpicit, qua conſulatur Reipub. incolumitati, nec quidem longè duraturæ, quæ ferè cura tui ſimilibus, Maxime Rex, incumbit, quantum nos demum debere ipſis fatebimur legibus? quarum perpetuum eſt beneficium, quod in otio, atque rerum publicarum tranquillitate viuitur. Hæ enim tanquam vincula quædam & Reſp. continent, ſcopas alioqui futuras diſſolutas, & vt in ſpem profectus, adeóque immortalitatis venire poſſint, efficiunt. Hæ rudes homines etiamdum, atque ab omni ciuilitati alienos, in amicitiā primùm redegerunt: coniuncti, vt bene beatéque viuerent pepererunt. Poſtremò, vſque adeo eſt neceſſarius earum vſus, vt è cœlo ſolem ſuſtulerit, qui eas è medio tollat, ſine quibus ne quidem momentum

durare vita hominum queat. Etenim dum hoc nobis perſuaſum eſt, quod eſſe neceſſe eſt, Magiſtratum plebeis, legem autem Magiſtratui pręeſſe atque dominari, fit vt officiũ ſuum omnes faciant: æqua videlicet omnibus parendi conditione propoſita. Nec enim eiuſmodi tragœdiarum, tumultuum, denique bellorum, quibus nunc omnia perſtrepunt, ne dicam capitaliter laborant, aliam cauſam vnquam in animum induxi, quàm quod fatali quodã huius ſeculi vitio legum nullus ampliùs, veluti Megarēſium reſpectus haberetur: per quas omnino ſtat, ne temere omnia permiſceãtur. Cuius rei argumẽta, ne lõgè exẽpla petantur non ita obſcurè videre licet, quoties vel leuis belli ſuſpicio increbeſcit. Tum protinus, tanquã legibus obliteratis, palámque nuncio remiſſo, audendi patrandíque, vt quidque in mentem venerit, magna homines libido inuadit, vt documentis iam vtinam non tam multis cõſtet, nec ſine legibus publicũ otium, nec in bellis vllo pacto leges au&ctoritatẽ ſuam tueri poſſe. Cum enim lex ſit ratio ſumma, inſita in natura, quę iubeat ea quę facienda ſunt, prohibeátque contraria, neceſſe eſt malè agi de rebus humanis, ſurſúmque ac deorſum omnia ferri, eo iuſſo valere, cuius eſt muneris, vt innocenter vitam tranſigamus, atque in vita quæ ample&ctanda ſint cognoſcamus. Exulãtibus verò ab vſu hominum legibus quid prohibet ius faſque omne ſemel abiici? quod à legibus tanquam capite quodam originem ducit. Contempto verò iure, quid eſt quæſo ſceleris, quod deſignare quenquam tandem pudeat? An non ſatius ſic fuerat, omnino ne quidem nos in lucem editos, quàm in has hominum intemperies proſtitui veriùs quàm naſci? Vbi nec ſi velis tẽperare tibi à vitiis poſſis: nec ſi poſſis impunè auſis, præſertim tã recepto delinquendi more, ac tãta ad quamlibet impetendorum hominum libidinem aperta feneſtra. At habent etiam hoc hi homines quod dicant: Quid, inquiunt, Chriſtianis cum legibus? Quaſi verò eiuſmodi ſit eorum vita, qui hoc ſibi nomine pręcipuè placẽt, in quorum moribus nihil ſit relictum legibus, quod emendent. Cum ex magna parte tales ſint, qui hoc titulo veluti triumphant, qui cum intercutibus vitiis madeãt, ne deprehenſi pœnas legibus dare cogantur. Chriſtianiſſimi neſcio cuius prerogatiua freti, rem non minùs quàm aquam ignemq; neceſſariã vociferationibus ſuis apud vulgũ reddunt exoſam. Quod tamẽ ipſum eram moderatè laturus, ſi eam libertatem his cogendis in ordinem ſumerẽt, quos nullo linguarum præſidio, nullis literis, nulla antiquitatis cognitione huc ferè operam videmus ponere

nere, vt quamplurimæ ſerantur lites: quæ hominum ſunt nō rei ipſius vitia. Quòd ſi ea quam ex legibus ſperamus, neſcio enim an aliundè concordia paulo propius commendetur orbi, eſurirent plane miſeris modis, cogitarentque de ſtiua, quos nunc & in purpura nepotari, & in aulis Principium, abſit inuidia verbo, ferè primas tenere videmus. Nec dubito nunc futuros, Sereniſſime Rex, qui flagitium me facere clament, ferro igneque piandū, quòd veluti alter Gn. Flauius, cornicum oculos configere coner. Quibus ſanè aulœdis ſuas ego tricas, atque præſtigioſam iuris profeſſionem non inuideo, quam ſine riuali & amplectantur, & manibus ferant. Hoc viciſſim donent, vt leges ab iniuria, qua per paucorum culpa laborant, liceat mihi aſſerere, eamque quam talſò legibus impingunt, in eos iure ſuo transferre, qui tum demum maiorum ſibi gentium Iuriſconſulti videntur, cum meliorum literarum inopes, ad neſcio quos Accutſios, veluti ſcopulos conſeneſcunt. Non quod in vniuerſum damnem id genus ſcriptorum, quorum auctoritatem ſine graui piaculo conuelli poſſe non exiſtimant. Sed quis feret prę illis legum germanarum ſtudia & male vulgo audire, & palàm etiam ſordere abiicique. Non enim poſſum non ingemiſcere, ſi quando in mentem ſubit, ad iuſtitiā nos eſſe natos, quæ cum ſit inſita naturæ, naturæ autem ductum ſequi ſit bene beateque viuere, Stoicorum ſententia, pergere tamen porrò malè feriatos quoſdam, optimaſque horas, quas non paulò conſultius alio locarent, in eo conſumere, vt non naturæ ipſi, ſed malitiæ ac fucis, non æquitati, ſed quæſtui ſeruiſſe videātur: tum ſe digitis cœlum exiſtimantes attingere, ſi aliorum ineptias per ſe ſatis ac ſuper orbi graues, aliqua adiectione locupletent. Vt eò iam planè ventum ſit, vt quò quiſque deſipiat miſeriùs, legeſque prodat impudentiùs, quæ non ita multo negotio à quouis fœlicius erudito intelligi poterant, hoc fiat maioris apud eius farinæ hominibus pretij, quibus voluptas eſt non intellecta aliis atque aliis tenebris inuoluere. Vt rectiſſimè mihi Cicero dixiſſe videatur: Permulta præclarè legibus conſtituta fuiſſe, quæ Iureconſultorum ingeniis corrupta ac deprauata tandem ſint. Quos & æquitatem reliquiſſe, verba verò retinuiſſe dolet. Quod & nobis dolendum, ſi vnquam aliàs, quis non videt, Sereniſſime Rex? Cùm optimas leges, adeoque naturæ conuenientes huc loci quotundam, neſcio dicám ne arrogantia, an extrema ſtultitia delapſas videmus, vt vel oculatiſſimis, emunctæque naris hominibus vix liceat per altiſſimas tenebras voluntatem legum, hoc eſt, medullam animamque introſpicere. Id quod fieri

neceſſe fuit,dũ hîc omnia tribuit Principi, putátque licere quod lubeat.Alter hiis ad quęſtum abutitur,putatque tum ſe Deum,ſi plauſtra legum integra vno ſpiritu euomat,eáque in re totius co gnitionis ponit ſummam.Alter operam dat, lucello fortè addu-ctus,vt miſeris imponat, tanquam nebulis quibuſdam ob oculos ſparſis: oppugnatis interim,atque non raro conſtupratis etiam iudicum animis.Cùm interim optimo cuique occurrat, natura nimirum magiſtra,in quam partem id totum accipere cõueniat de quo controuertunt,diſſentiunt,ac tandem apertè in pugnam prouocant,non ſecus ac ſi res ſit pro aris, aut magnopere digna, in qua ſic neruos extendant.Si enim fundamentum iuris eſt DILIGERE HOMINES,id quod M.Tullio viſum eſt,quid non hac ceu regula leges metimur? Callidis interpretationibus, quibus funditus euerſa ſunt omnia,quid per Deũ relinquitur loci? Quibus rimas venamur, ſi quo modo elabi poſſimus, ſi ſtringimur, vel vrgemus,ſi cauſa caſuros nos vereamur. Etenim ſi veritatis ſermo ſimplex nihil offuciarum requirit, quo non mendacij impoſturæque nomine rei agentur,qui in literarum minutiis, verborúmque interpunctionibus occupati,anxiè odorantur,ecquid præſenti occaſioni momento eſſe queat? Inde vſuueniſſe, prò deûm atque hominum fidem,videmus, Sereniſſime Rex, vt in locum Iuriſperitorum,quos eſſe integerrimos, rectíque tenaciſſimos oportebat,irrepſerint vafri quidam pecuniarum aucupes, opinionibus,non ipſa natura ducentes ius conſtitutum. Quo ſanè neſcio an quicquam poſſit dici capitalius.Quòd ſi quis aliqua Dei benignitate queat è medio tollere quæſtus gloriæque ſtudium,atque id genus alias faces publicorum morum, non dubiũ eſt quin optimè conſuleretur iuri, cuius ferè nihil ex tantis rerũ humanarum cladibus præter ipſum tenemus nomẽ.Sed cum nõ deſint paſſim,qui plus peruerſorum iudiciis, quid autẽ iudiciis? imò affectibus,ac legum nundinationibus,quàm genuinæ æquitati tribuant:non eſt cauſa cur ad meliorem nos ſpem erigamus. Natura enim recti cognitionẽ nobis inſeuit,adeo vt quod nõ legerimus nõ didicerimus,id aliquãdo multò rectiſſimè ipſo natu ræ ductu aſſequamur. Vnde nõ temerè hanc eſſe natã ex ipſis hu manæ naturæ penetralibus vocem mihi perſuaſerim: QVOD TIBI NON VIS FIERI,ALTERI NE FECERIS. Qua non ſolũ vnica,ſed & abſolutiſſima vſos antiquitus videmus,qui Chriſtiano nomine cenſerentur. Quã ſi tenuerimus,quid ſupereſſet,niſi vt cõmentariis illis prolixis laqueũ mãdemus? Quæ nõ raro cũ ius ipſum obſcurant,tũ in eiuſmodi verſantur ineptiis, quas ſit deploratas ſatius abiicere

abiicere,quàm vel leuiter,ac per tranſennam attigiſſe.At nõ deſinunt tandem odioſè in ore habere,Grammaticis,ſic enim vocant rectè eruditos,nihil cum legibus, veluti profanis, rei eſſe oportere.Cùm interim ſingulas ipſi voces,addo etiam ſyllabas ſic proſequuntur,ac ſi rem habeăt cum pueris, vixdum primis literis initiatis:id tamen totum tam pueriliter,vt à riſu vix tibi temperes.Cuiuſmodi enim ſunt,cedo,voces à Decumanis illis ſi diis placet,Doctoribus prolatæ?Hæ ſunt literæ quæ legi non poſſunt: cum videlicet in Græca incidunt.Aut,dic ego neſcio. Vt reliqua taceam,quæ ſunt ſanè plurima,an non inſcitiæ pleniſſima?Attamen ne nihil dicant,in hunc ſe modum ridendos vltrò propinăt. Dum enim dictionis elegantiam,quæ legibus peculiaris eſt,aſſecuturos ſe deſperant, inceptant, fingunt, atque caſus ponunt in terminis:hæc eſt enim eorum oratio,vt auditorem inuitabili decipiendorum hominum arte imbuant.Vt hactenus,dicam ingenuè,verè tamen ,ſub prętextu iuris nonniſi corruptelæ morum, ſubterfugiendi,cauſandique technæ ſint à pleriſque eius ordinis Iureconſultis inuectæ.Atque vt quiſque magis his ſutelis præſtitit,ita vulgò habitus eſt maioris loci legumque doctior. Quam publicam noſtri ſeculi labem,Sereniſſime Rex,neſcio an non iure in IVSTINIANVM referas, cuius quidē animũ in abolendis veterum ſcriptis, vt non ſummo exagitandum , ita meliùs iudico de rebus humanis meriturum fuiſſe,ſi ne has quidem, quas nũc manibus terimus reliquias veteris ruinæ , in tantam ſtudiorum & æquitatis perniciem reliquas eſſe voluiſſet.Extinctum autē properaſſet haud dubiè,ſi diuinare potuiſſet paulo poſt exorituros, qui contra ſententiæ ſuæ,atque adeo edicti auctoritatem, quo tot præclaros veterum labores,tăquam iniquus orbi iugulauit,prolixitatem illam veterem & eruditam , eſſent næniis quibuſdam non modo indoctis,ſed etiam tranquillitati publicæ obſfuturis ſuperaturi.Sed dixerit aliquis occurrendum fuiſſe opinionum fluctibus,qui tum in ius ipſum exundabăt.Occurreret ſanè,fungereturque Imperatoris officio in legibus purgandis , ſed noſtro commodo,alioqui quid intererit quo animo incommodes? Et quantulo exagitabitur magis C.Caligula,quem auctores de abolendis Homeri, Vergilij,& T.Liuij ſcriptis cogitaſſe commemorăt,quàm hic Iuſtinianus,qui dũ prodeſſe cupit , ſtuderque præpoſterę breuitati,in has nos anguſtias redegit,vt malè conſutum nobis obtruderet centonem, in quo nec ſatis pes , nec caput appareat.Quid autem aliud faceret Princeps ἀναλφάβητος . Ne quid interim de Triboniano dicam, THEODOSII ergo exemplum

** 2

eius dico,cuius nunc nos Codicem ſub tui nominis auſpicio,pro ferimus,veluti ex orco,Sereniſſ. Rex,non poſſum non probare, qui alia via ingreſſus gregarios quoſdam iuris ciuilis auctores in ordinem,coëgit,nonnullorum autem dignitatem pretiumque ſuſpiciendum in ſublimi conſtituit: omnium tamen ſcriptis nihilominus in medio relictis. Ne tamen pleraque in incerto poſita huc illuc pro ingeniorum varietate torquerentur, Conſtitutiones iſtas,vt in quaque re quod intuerentur Iudices paratum haberēt,ob oculos poſitas,velut oraculum quoddam eſſe voluit, quod publicè reſponſa ederet. Cuius quidem benemerendi de nobis ſtudium,vt iure extollimus,ita culpæ eximere Iuſtinianū non poſſumus,ſi vel obnixè ſtudeamus. Atque hoc minus,quo factum ipſius ex Theodoſij collatione magis magiſque nunc eſt in aperto. Quem cum ſuperiore anno ſacris tuis diplomatis fretus, è ſitu, vt pleraque alia,primum eruiſſem Argentorati, eumque beneficio amicorum facilè obtinuiſſem,lectus per ociū tantum edendi ſui deſiderium incuſſit,vt nulla re interim maiorem me apud noſtræ ætatis eruditos gratiam initurum confiderem, niſi vt editionem toto,vt ſic dixerim,pectore vrgerem. Sed volūtati huic ſic publicis ſtudiis gratificari æſtuāti, repugnabat liber ità ſcriptus,vt præter mendas, quibus planè ſcatebat, id tamen quod eſt in vetuſtis ſolenne, maximam iuſto libro deprehenderemus deeſſe partem,atque id nec obſcurè ex Datis,quæ cum titulorum eſſent vice ſatis accuratè appoſita, legibus omiſſis ſcriptor in Interpretationes ſolas incubuerat, quippe clariores aliquanto. Quas non poſſumus equidem aliàs nobis in animum inducere,quàm Principum auctoritate loco paratitlorum adiectas fuiſſe,quorum in edicto ſuo Iuſtinianus quoque meminit. Effecit hæc incommoditas,vt de ablegando rurſum libro cogitarē. Cōmodum verò dum ſic animi pendeo, è Moguntia ad me exēplar aliud Io. Cochleus,ne quidem præmonitus miſit, vir eruditus apprimè,& humanitate incredibili præditus: vt non poſſim aliud dicere,quàm deos mihi hoc agenti adfuiſſe. Paulò poſt facta eſt & copia Morpacenſis,beneficio Bonifacij Amorbachij, viri ad omnia ſumma nati,amici noſtri diligentiſſimi quidem illius, & quod vel ſolum poterat ad hoc quod agerē ſatis videri, niſi duobus primis libris mutilum,fine quoque caruiſſet. Quæ vero Caij, Pauli,Gregoriani,Hermogeniani adiecimus,ea cōiunctim quoque in omnibus,quos in hunc diem vidimus,codicibus legebantur,quæ ſunt haud dubiè à Theodoſio in vnum cumulum cōgeſta hoc

ſta hoc animo, vt eſſet quaſi promptuarium, vnde Præfecti iudiciorum, ſi res poſtularet, haurirent, quæ in quauis cauſa ad dirimendas lites adferrent momentum. Maluit enim prudẽtiſſimus Princeps aliena legi, quàm hiis loco motis ſua ſubſtitui. Cuius quidem exemplum ſi Iuſtinianus eſſet ſecutus, non foret, cur tot clariſſ. auctorum vicem doleremus, quos decreto ſuo tanquam fulmine perpetuæ adiudicauit abolitioni. Vt præter ea quę nunc nos, Sereniſſ. Rex, tibi inſcribimus, ac per hoc poſtliminio in vſum vendicamus, vix putem quicquam in hoc genere extare, quod ſaltem ſine faſtidio rectè eruditi legere ſuſtineãt. Hæc quoque fuit cauſa, cur L. Voluſium Metianum de Aſſe, cuius paſſim in Pandectis reſponſa viſuntur, & quo Hadrianus multum fertur in conſiliis vſus, & quem M. Antoninum Philoſophum Iulius Capitolinus ſollicitè audiſſe ſcribat, è bibliotheca Lauriſſenſi: Et Iulium Frontinum de qualitate agrorum, & limitum cõtrouerſiis, cum Aggeno Vrbico adnexuerimus, vt ſimul haberentur, quæ reliqui nobis tot clades, atque rediuiui quidã Gothæ fecere, non tam hominibus, quàm ipſis ſtudiis exitiales. Præterea Siculum Flaccum, & Innocentium de Notis iuris, quem Ammianus Agrimenſorem ſub Conſtantio fuiſſe commemorat, fueramus adiecturi, niſi tempore ocioque excluſis aliud in manus non minus è re ſtudioſorum veniſſet. Hos tibi, Sereniſſ. Rex, magna à me ſumptuum & vigiliarum impẽſa erutos, deinde excuſos, nominatim inſcripſimus, maximos & elegantiſſimos auctores, maximo ætatis noſtræ Regi, atque literarum amantiſſimo. Cum enim vnus ſis inter noſtræ tempeſtatis heroës, quem dij magnæ orbis parti præeſſe voluerint, cum ob mitiſſimum ingenium illud tuũ, atque tale quod agnoſcas profectum ex AVSTRIAE familia, tum ob adminiſtrandarum rerum diuinam quandam dexteritatem, eamque planè dignam hiis maioribus, eoque fratre germano, CAROLVM dico, Cæſarem Rom. tot nunc victoriis inclytum, dignus es, vt optimi quique apud te ſtudia voluntateſque ſuas declarẽt, editiſque libris fateantur, quantum tibi debeãt. Nec enim vacat nunc dicere, quã ſoleas libenter poſt ſtatas illas tot regnorũ curas, in erudita quædam, tanquam per otium animum recepturus, diuertere, & præter voluptatem, quæ vel maxima & honeſtiſſima ex literis petitur, etiam rationem circunſpicere, qua Auguſtos illos, Veſpaſianos, Traianos, Pios, Seueros ſi non vincas, ſaltẽ adæques: quorum vt es iam præcipuas dotes conſecutus, eas maximè quę à naturæ bonitate pendent, ſic ſtudio publicę tranquillitatis, clementiæ, liberalitatis in doctos, literarum, cum optimi

etiam quibuſque certas. Quis enim Seuerus Alexander ſic ingeniis fauit,allexit,liberaliter aluit,benignè tractauit,adulatoribus non paruit,ac tu maxime Rex,in hoc humanæ ſortis faſtigio nõ ſine omnium votis collocatus?Frugi ſine contumacia, verecundum ſine ignauia,grauem ſine triſtitia.Sed inter verè regias dotes cum ſit longè maxima BENE IMPERARE, confidimus nos iſta editione,tot annis deſiderata,ad eam rem nõ modo allaturos operæ pretium apud Clementiam tuam, verumetiam dum hîc nomen profitemur,vt ſitu ſqualoreque obſiti,tot veteres auctores per nos in lucem afferantur,aſſecuturos tandem, quia tuę Celſitudinis auſpiciis id ſumus ingreſſi facere, vt nos inter clientes ſaltem tuos numeres.Id vt facias etiã atque etiam rogo, Maxime Rex: & munus nunc recens editum, quo Hungariæ Bohemiæque regnorum acceſſionem tibi gratulamur,amplectere.Tot regnis,atque Chriſtiano orbi ſuperſtitem dij te perpetuent,

Baſileæ, menſe Martio, Anno

1528.

10.

IO. TILIVS ENG. IO. BERTRANDO V. C. REGIS CONSILIARIO, ET SVMMÆ CVRIÆ PRAESIDI S.

SI vetuſta monumenta tam diligenter exquiruntur, inuentáque tanto pretio habentur,quòd diuturnitas temporis id ferè ad nos tranſmittat,quod & perfectius & melius eſt,in primis mihi videntur magnifaciẽda,quæ præter pulchritudinem & inuentionis elegantiam,vtilitatem & fructum ſecum coniunctum habent:in quorum numero primum locum veteres doctorum hominum libros tenere puto,quantò magis ad Rempuq.tuendam valent.Prætermiſſis enim hac in re libris ſacris de noſtra religione rebúſque diuinis,quibus primus honos debetur,quid commodius vti liúſque ad hanc vitam noſtram , aut iucundius quàm iſta veterum monumenta, quæ vel ſola ſecum nobis adferunt rerum præteritarum cognitionem,philoſophiæq; de moribus vſum,quem in politicarum rerum adminiſtratione maximi quique & ſapientiſſimi hominum experti ſunt,ac literis mandare ſtuduerunt? Quemadmodum enim Rom.imperio nullum maius,nullum florentius vnquam fuit,ita & à viris ingenio iudicióque præſtantiſſimis in rerumpub.gubernatione, & tractatum eſt, & adminiſtratum Verùm enimuero infelicium temporum iniuria bona pars rerũ earum nobis deſideratur,ſcriptis veterum amiſſis,quorum iacturam nemo doctorum non deplorat , reſarciríque magnopere exoptat. Cæterum ſuperioribus his diebus in manus meas inciderunt poſteriores integri libri magni illius Codicis Theodoſii Imperatoris , quo eius aliorúmque Rom. Imperatorum conſtitutiones,vt ille colligendas ac diſponendas ſtatuerat,continebantur:& ex cuius fontibus Iuſtinianus Codex ferè totus confectus eſt & expletus. In hoc quidem præter quàm quod leges multò ſunt auctiores plenioréſq; , & non pauca etiã integra,tanquã in ipſo fonte ac ipſa origine,inuenias & propemodũ infinitas, quas omnino in noſtris,ing̃tibus voluminibus iuris nõ habemus:quæq; multorũ locorũ,tũ in hiſtoriarũ ſcriptoribus,tũ in alijs veteribus auctoribus ſenſum intelligentiãque patefacient,& verborum innumerorum, formularum, atque magnarum & difficilium alioqui rerum,in quibus torquentur bona Iuriſconſultorum ingenia, copiam ſuppeditabunt vberémque ſuppellectilem. Nam & illic abundè res fiſci tractantur, in quo genere multum ſudantes,ne docti quidem ſeſe hactenus poſſunt extricare, nec ſuo ſatisfacientes iudicio rem ad exitum certámque definitionem perducere. Ad finem quoque de rebus eccleſiaſticis decreta ſtatutáque digniſſima cognitione habentur.Inuento igitur tanto theſauro,equidem qui ea ſemper religione fuit, vt minimè occulendum reſeruandúmque quod à Repub. ſit, crediderim in meo, ſolius priuatos vſus, quod plerique ſolent: quíque hinc propter editionem in meis ſtudiis nihil vel incommodi vel detrimenti paſſurum me ſpero.libros eos in lucem emittere conſtitui:tametſi mihi paratum magnum laborem videam, quantum eiuſmodi veterum codicum reſtitutio requirit:ac huius quidem potiſſimùm, cuius ſenio iam multis in locis erat ſpecies deformata, & penè deleta. Literis autem

*grandioribus liber erat deſcriptus, vt ferè ſolebant, cum quid magnifaciendum di-
gnúmque iudicabant, in quo labor eſſet & opera diligentior ponenda. Quãquam
autem tecum non magna mihi eſſet neceſſitudo, ac vitæ coniunctio, non propterea
tamen non hoc, quicquid eſt, tibi dedicatum volui, apud me reputans id tibi inpri-
mis deberi, tum propter doctrinam, qua in hoc aliarúmque diſciplinarum genere
polles, tum propter eius loci dignitatem, quem apud Regem atque in ſumma Cu-
ria tenes. Accedit etiam quòd E. Ranconetus, cum quo mihi à puero cõmu-
nia ſemper fuerunt ſtudia, tecúmque familiaritate & officijs coniun-
ctus eſt, affirmauit opus tibi gratum fore. Quod autem ad me
attinet, ſatis mihi factum exiſtimabo, ſi in tuo nomine li-
ber apparens placeat, tibíque omnes ſtudioſi le-
gum debere concedant, quod ad eorum & tuen-
da & amplificanda ſtudia perti-
neat. Vale, Lutetiæ Pariſiorum,
II. Kalend. Decemb.
1549.*

IO. TILIVS ENGOLIS. LECTORI.

QVIA poſteriores octo libros Theodoſij Auguſti Conſtitutionum, qui ſoli in manus noſtras peruenerunt, vt in lucem proferremus Io. Bertrandus V.C. Curiæ Pariſiorum Præſes voluit, viſum eſt eadem opera priores reliquias librorum, quos Alaricus Gotthorum Rex olim contraxerat, vt mutilas partes integris membris adiungere. Ceterum hoc quicquid eſt, ex magno reliquum opere, cum antiquis manuſcriptis exemplaribus diligenter collatum, magna ex parte correximus, & præſtantius quàm Germanica editio haberet, reddidimus. Porrò autem Alaricus Gotthorum Rex ex omnibus Rom. legibus quod commodum videbatur, ſelegerat: nec is ſolum, ſed ſtudioſi plerique ex iiſdem compendijs excerpſerunt quæ vſui futura exiſtimabant: vnde nata eſt iſta in veteribus libris varietas. In hac autem noſtra editione (ijs enim qui parum in antiquis huiuſmodi reliquijs verſati ſunt, error obiici fortaſſe poſſit) antiquam ſecuti ſumus orthographiam, ne quis prima inſpectione erratum putet: id enim citra rationem factum non eſt, ſuóſque habent ſingula quibus ſe tueantur auctores. Reſcidimus præterea illas interpretationes, quas Alaricus, aut certè Anianus quidam eius Cancellarius, qui has leges componebat, adiecerat: quòd parum vtiles viſæ fuerint, aut alijs è locis repeterẽtur. Quamquàm autem quicquid hoc eſt operæ à præcipuis noſtris ſacrarum literarum ſtudijs ſemotum eſt, ſperamus tamen nos edituros aliquando propter ſummum in bonas literas ſtudium, annotatiunculas quaſdam non inutiles, cùm in has Conſtitutiones, tum in ipſum Iuſtiniani Auguſti codicem, quem longè integriorem quàm adhuc erat, breui reddemus, vt poſt Florẽtinas Pandectas his diebus publicatas, Conſtitutiones itidem imperatorias in melius reſtitutas habere poſſis. Et ſi per otium liceat, vnà Conſulum catalogum multò certiorem & inſtructiorem edemus, virorum doctorum exemplo, quos iſthic operam & ſtudium poſuiſſe haud pœnituit. Nec verò hanc primam vetuſtiſſimi libri editionem prorſus erratis carere affirmare auſim. Si quæ erunt, optimus quiſque ea æquo animo tolerabit. Hoc volumine veterum Imperatorum quod reliquum eſt, totum complexi ſumus: alterum tibi de veterum Iuriſconſultorum ſcriptis paramus. Vale Lutetiæ Pariſiorum XV. Kal. Maias, M.D.L.

IO. TILIVS ENG.
EMARO RANCONETO IN MAGNO SENATV REGIS Conſiliario S.

QVAMQVAM hic Domitij Vlpiani libellus, cuius te ante annos quinq; participem feci, ita permultis ſcatet mendis, vt edẽdus minimè fuiſſe videri poſſit: tamẽ aſſiduis amicorum efflagitationibus contra noſtram vtriuſque ſententiam eum publicare hoc tempore cogor. Sperabam certè aliquando fore, vt emendatius exẽplar in manus veniret, cuius ope huius deprauatio mutilatióq; ſarciretur. Quod cùm diu fruſtrà ſperauerim, lectores boni conſulent, ſi è deprauatiſs. archetypo non peſſimum exemplar ſibi dari intelligẽt: præſertim nobis religiosè cauentibus in huiuſmodi vetuſtorum monimẽtorum reliquiis, ne quid detrahatur, addatur, immutetur, niſi ſe mendę luce clariores prodãt. Nolumus enim de noſtro quidquam adiici, liberúmque de locis dubiis cuíque iudicium relinquimus, interea dum melioris codicis auxilio vti non licet. Sed quis tandem eſt, qui nõ corruptum librũ habere malit, quàm perpetuò deſiderare, in quo præſertim non pauca inueniat, tũ ad iuris ciuilis ſciẽtiam, tum ad humaniores literas intelligendas pertinentia? Scriptionis genus Inſtitutiones quaſdã refert, quas Vlpianum ſcripſiſſe cùm multæ capitũ inſcriptiones in pãdectarum libris, tum Boetius Seuerinus in iis Commentariis, quos ad Ciceronis Topica conſcripſit, facile oſtendunt. Ac ipſa quidem verba Vlpiani

piani eſſe vt nõ dubito, ita affirmare audeo ἐπιτομὴν dũtaxat eſſe quandam eorum quæ Vlpianus erat multis libris perſecutus. Quod ea inſcriptio quam antiquus codex habet, indicare videtur: TITVLI EX CORPORE VLPIANI. Adde quòd hic libellus cõiunctus erat ei Satyræ, quam Alaricus Gotthorum olim Rex de legibus Romanis collegerat è Theodoſiano, Hermogeniano & Gregorianoq́: itémque è νεαρῶν libris, T. Caij Inſtitutionibus, & I. Pauli Sentẽtiarum libris V. Quod volumen deprauatum admodũ ſub Theodoſiani Codicis nomine ſuperioribus annis Germani publicarunt. Alaricus enim ipſe ſua quadã præfatione, quam pleriq; noſtri Codices manuſcripti habent, teſtatur ex illis legibus ſe quantũ vſui erat excerpſiſſe: quod etiã vel prima lectione quiſque qui vel parũ iudicio valeat, facile deprehendet. Quę omnia intra paucos menſes à nobis emẽdatiſſ. edentur, cũ magna Theodoſiani Codicis parte, qualis olim à Theodoſio promulgatus erat, in quo veterum Imperatorũ Conſtitutiones longè ampliores licebit agnoſcere, quarum partim in Iuſtiniano Codice corruptæ mutilæq; leguntur, partim ante M. annos latuerunt. Sunt in his Græcæ aliquot: ſunt de iure fiſci & populi, ſunt de his rebus, quas in tres Codicis poſteriores libros Iuſtinianus reiecit, innumeræ. Quas maiore cum fructu an voluptate homines lecturi ſint, non facile dixerim. Ego verò dum eum theſaurum in gratiam iuris legúmque ſtudioſorum emittẽdum meditor, interea hunc libellum quaſi primitias quaſdam, in tuo nomine apparere volui, propter veterem noſtrã ſtudiorum coniunctionem, vt huius editionis gratiam ſtudioſi omnes tibi ſe debere fateantur. Vale. Lutetiæ Pariſiorum, Kal. Decemb. 1549.

ELENCHVS AVCTORVM EX QVIBVS HOC VOLVMEN CONGESTVM EST.

D.Theodoſij A.Cod.Lib. XVI.	
Eiuſdem Nouellarum Liber I.	522.
D.Valentiniani Nouellarum Lib.II.	46
D.Martiani. A.Nouellarum Lib. III.	572
D.Mioriani. A.Nouellarum Lib. IIII.	580
D.Seueri.A.Nouellarum Lib.V.	585
D.Anthemy.A.Nouellarum.Lib. III	595
Ex Gregoriano codice Tituli.	1
Ex Hermogeniano codice Tituli.	12
Caij Inſtitutionum Liber.	17
Iulij Pauli Sententiarum receptarum adfilium Lib. V. cum Aniani Interpretationibus	30
Vlpiani Regularum. Liber.	99
Papiniani liber Reſponſorum.	125
Voluſius de Ponderibus & de aſſe Liber.	120
Licini Ruffini Collatio legum Iudaicarum & Romanarum.	141
Conſultatio veteris cuiuſdam Iuriſconſulti.	164
Magiſtratuum, dignitatum, cæterorumque officiorum & vocabulorum inſigniorum, quæ in Gregoriani, Hermogenis atque Theodoſiani codicibus & Nouellis reperiuntur Index fideliſſimus.	
Chronologia omnium Conſtitutionum Imperatoriarum, quæ in his tribus codicibus ex Nouellis referuntur ſeruata Conſulum, Menſium, ac Dierum ratione.	
Index rerum & verborum memorabilium quæ in Epitome Caij, ſententiis Pauli, Regulis Vlpiani Lege Dei & veteri conſultatione reperiuntur.	
Notæ Iuris à Magnone & Valerio Probo collectæ.	

ALMA-

ALMARICVS BOVCHARDVS
ANTONIO PRATENSI GALLIARVM CANCELLARIO.

SCripta eſt in veteribus commentarijs Theodoſij principis querela illa litterarum omnium beneficio inſignis: qua non parum miratur innumeros homines iuris ciuilis cultu & commendatione ditatos, oppido tamen paucos qui ſincera doctrinæ huius latices imbiberint, aut ſoliditatem artis ex puris fontibus haurire conentur. Querelã verò nobilem & grauem, ingenuóque homine, immo ipſo principe dignam eam autumo. & quæ poſteris prodeſſe ſui memoria iure poterat. Sed aliarum quidem calamitatum viuax eſt per ſe recordatio, ingenij vero non perinde iactura tenax hebetiore conniuentia langueſcit. Etenim iam inde à Theodoſij memoria, liquet qua Cæſarei iuris ignoratione nullo numero auctores ſcripſerint innumeri, quibus portentis, immo funeribus iuriſprudentia confoſſa ſit, quibus laruis ſacroſanctæ perſonatæ ſint leges, vt non temere crediderim Papinianum ſi à manibus euocetur aut ſe inter ſuos non agniturum, aut Gothicis interpretamentis obrutum infelicem putaturum ſe, quòd ſcripſerit. Nempe ſi id quod res eſt fateri non pudet, omnia deprauata, omnia adulterinis coloribus illita ſunt, nihil priſci characteris, nihil ſaliuæ Romanæ, nihil veteris ſucci, nihil antiquæ eruditionis, nihil ſolidæ germanæque iuriſprudẽtiæ ſupereſt. Adſcita pro natiuis, aduentitia pro caſtrenſibus, ſucciſa pro integris elaborantur. Eóque malo natum eſt vt ius illud vere Romanum numeris omnibus abſolutum, cunctarum fere gentium conſenſu receptum, & ſatis ſua mole laborans, in eruditorum vota tranſire deſierit quod maieſtatem, æquitatem, grauitatémque ciuilem, in ciuilibus vmbris & fumoſis imaginibus immutauerimus, iactura non hercle paulò minore quàm quæ Glauco Homerico fuit, dum χρύσεια χαλκείων ἑκατόμβοια ἐννεαβοίων permittat. Queritur itaque idque non iniuria Theodoſius princeps, defunctum iuris corpus, oſſa & cineres eius in vtentium admiratione deridet. Semper dolendo huic funeri qui iuſta ſoluerunt, horum malorum potiſſimam cauſam vnam eſſe non temere prodidere interpretum noſtratium catalogum, illegitimum & ignauum ordinem. Quorum ignoratione atque etiam veneratione, eò miſeriarum res progreſſa eſt, vt à concepta expectatione Iuſtinianus ἀναλφάβητος σοὶ τῷ πρεσβυτάτῳ πολυμαθῆ, ceciderint, & omnia confuſa in antiquum chaos & veterem ſyluam prodierint. Summaria pro iuris ſpeciebus, & mortua gloſſaria pro iureconſultis in ore habentur, nec iam quiſquam in honore eſt niſi Ludouici Romani ſingularia ad manum habeat cum nil in rebus humanis Romanum ſit aut ſingulare minus. Iam vero & ſi quid eodem luto factum imbiberint, aut quos vocant legũ flores ex Adonidis hortulis collegerint inter Pomponios & Scæuolas ſuccenturiari deſiderant, & coactis vtcunque verſibus ponderatiſque,

***

vt aiunt ,voculis & verſiculis,in verbo,volumina conſlant non ſolum eruditorum oculis,ſed & imperitorum manibus grauiſſima. In ijs enim cum plura congerantur quam digerantur extra chartaceam molem ſpectabilem nihil aſpicies , ſed ex hac ipſa vnice pendentia videbis. Verum eò magis animi pendeo maioríque rubore ſuffundor , quod cum id temporis in Iuſtiniani , non item in Chriſti verba iurarint , eò tamen loci auctoritati principis illudere,eiúſque ſancitis ac placitis illos ſycophantari non pudet. Quippe cum Iuſtinianus commentarios id genus corúmque ſimiles , ſed & meliores ita reſpuerit, vt nil habuerit antiquius quam id vnum vetare, ne fieret in eo titulo, quem de enucleando veteri iure inſcripſit,ſingulos obliueranit. Ne,inquit,verboſitate ſua iuris noſtri compendium confundant, quemadmodum in antiquioribus factum eſt,cum per contrarias interpretantium ſententias totum pene ius conturbatum ſit. Quod pars conſulte conſiderantes doctorabiles magiſtri noſtri ridicula neſcio quæ , vel vaniora Siculis gerris effutiunt,non ſolum ab Imperatorijs legibus ex diametro diſtantia,ſed & funditus aliena & contraria,dicentes opinionem Bartholi ſi non Accurſianæ deroget pro lege ſemper habendam.Idque vnum exploratum habent perinde ac ſi ex Sybillinis verſibus eruiſſent:tametſi aut ſpurium aut nullum habeant auctorem. Cum tamen is apud eos ſit triuiales & receptus error, non aliter atque ſi iura ſtatuiſſent habendum putant , Barbarij Philippi hominis quondam ſerui Romæ tamen præturam agentis exemplo ſuffulti , non item Proculi iureconſulti iudicio innitentes, qui non tam inſpiciendum quod Romæ factum eſt, quam quod fieri debuit , doctiſſime iuxta æquiſſiméque ſcriptum reliquit. Quod ſi tam adulta conſuetudo laſciuientis ignorantiæ non eò vſque cæcam mentem obtunderet,vt ſibi ipſa malo eſſet , nec inſtar gallinæ ſerpentis ouum excubantis,ſuum ipſius foueret interitum , viderent vtique noſtrates legum propolæ & dinundinatores improbi , qua ſarcina , quibus auctoramentis , pectus humanum excrucient , qui veteri iugo nouum imponunt , & tantum legum farraginem ſupper additis iuribus adaugent. Nam vt taceam leges ipſas inter phialas & plagas iræ dei ab Apoſtolicis ſcriptoribus enumeratas, ideóq; iuſtum vt αὐτόνομον nullis aſtrictum,homini tamen ipſi vel impio,modo libero,illiberale nimium exiſtimo,ſuccreſcentibus affatim plenáque manu neceſſitatum articulis illarum auctuarium in caput inquirere.Atqui vt Demades elegãter ait τοῖς μὲν δούλοις ἀνάγκη νόμος, τοῖς δὲ ἐλευθέροις νόμος ἀνάγκη, Quænam igitur (malum) ratio puris integríſque corporibus cauterium adiicere,quod tametſi ſalutare nonnihil ſpondet , futurum prius tamen vulnus excipias oportet , quàm tempeſtiuum commodúmque comperias. Quocirca ſcitè admodum Archeſilaus ille, vbi terrarum legum copiam inuenit, illic & malorum lernam & iniuſtitiæ maximæ piaculum adeſſe, coiréque dicebat, ὥσπερ ἔφη ὅπου φάρμακα πολλὰ καὶ ἰατροὶ, ἐνταῦθα νόσοι πλεῖστοι, οὕτω καὶ ὅπου νόμοι πολλοὶ, ἐνταῦθα πλείστους κακοὺς εἶναι εἰκός ἐστι καὶ ἀδικίαν μεγίστην. Vides itaque quibus officijs nobis conſuluere, quibus beneficijs nos demeruere,qui noſtro legum Oceano non contenti in aduentitias Accurſii , Bart. Specul. aliorúmque perſimilis farinæ leges miſeram mentem addixerunt. hi ſanè mihi viſi ſunt ingeniorum carnificinam magno ſolidæ eruditionis diſpẽdio maioréque ciuilitatis iactura conflaſſe & inſtituiſſe , nihil me iudice flagitioſius in nos admiſſuri,ni noſtro ſe ſanguine inebriaſſent.Roget aliquis.Sed plura negotia cum ſint quàm rerum vocabula & varios fortuna caſus affatim emittat,

tat, quos nec ius ipſum aut quamlibet ingenioſus artifex prævidere queat, num hic argumento ſi homines in harena ſua præſertim ſubſidio appellandi ſunt. Reſpondebo aſtutum, non videri. Vel illius ergo, quod eo nomine ſingulis haud diſsimilis anſa calumniandi dabitur, & apud eruditione diſpares non impar ſcribendi ius erit, ſciolorúmque ſcripturientium quiuis vnus ſacroſanctum iuris myſterium prophana temeritate ſœdabit. Proinde ea eſt flenda licentia, qua tantis intra citráque temporibus nec iniquior habita eſt vlla, nec pernicioſior altera. Nam cum claris & ingenuis hominibus integrum eſſet ciuilibus ſacris ſolidiſque legibus feliciter initiari, & ſacroſanctis iuribus imbutis adoptiuis honeſtari ſacerdotum inſignibus, quominus tamen id actum ſit debemus bellis iſtis commentarijs, quos neglectis literatoribus literis illiteratè nimium in oculis atque etiam in oſculis habent. Quibus argumentis perſouatam leguleorum noſtrorum inſcitiam nemo mediocriter doctus ignorat, vt dum cytharœdi eſſe non poſsint, aulœdi fiunt, dum iureconſulti nomen & neſcio quid maius ſibi pollicetur quod altius erigat caput. Aliunde ſibi gloriam quæritant, multa ambitione, nulla eruditione fermentatam. Quippe qui natiuam & intercutaneam legum emphaſim omittant, ſolo numerorum aucupio & primoribus legum voculis inſidiantes, additis inibi Bald. Pauli Caſtrenſis, Iaſo. Immolæ & neſcio cuius Peruſini, adde ſi placet etiam peruxendi Angeli ſanctionibus in communem optimi iuris iniuriam & ruinam elaboratis. Quorū omnium opera factū eſt vt ex commentario vnicè pendeant & ſapiant, & eo mediusfidius in quo nihil candoris aut vetuſti iuris eluceat ſed omnia oppoſitionibus, limitationibus, diſtinctionibus, quæ ſuffita ſingula ſinuoſis citationum mæandris implicita ſunt: quæ ſi ad amuſsim examinentur, à germano legis intellectu lectoris ingenium rerum deſperatione magis auertunt quam enodatione conuertant. eóque magis excruciant, quod poſt innumeras fallentiarum (vt aiunt) & contortarum legum voragines, neminem inuenias qui non prioris ſcripta deprauet, qui non aliam aduerſum ſpeciem imponat, qui non pro virili ſua digladientur, & in plenum qui non ſic iureconſultum ſanxiſſe profectitia lance textu librato trutinet. Quo malo nec aliæ quidem artes nocuerunt indignius, nec leges ipſæ deterius punierunt. Idque quàm fuerit ab ingenerata iuris profeſsione diſſentaneum, quam ſit à iuſtis legis interpretibus alienum, nullis alijs nominibus appoſitius oſtendi poſſe confido, quàm ex Titi Gaij & Iulij Pauli commentarijs, qui cum fuerint & ipſi doctiſsimi iuris interpretes, ita vt hic cum Vlpiano iuris coriphæus appellatus ſit, alter ex æquo diſciplinæ legitimæ verticem cum Papiniano tenuerit, quibus paraſangis eorum monumenta à noſtris diſtent, ex eorum ſaliua, ſtilo, breuitate, ex ipſáque maieſtate eloquij deliberare non puto difficile. Tantum enim apud veteres rerum inquiſitores illorum potuit auctoritas, vt immenſum illud priſcarum legum pelagus tot librorum & verſuum æquoribus exundans, eorum vigilijs ac laboribus in anguſtias redactum ſit. Iuſtinianus enim princeps, ſiue hic redemptor ſartorū ac tectorum iuris, ſiue Tribonianus fuerit, cum gentilem omnibus ciuilis prudentiæ ſegetem ſanctiſſima opera facere inſtituiſſet. Q. Mutium, Gallum, Aquilium, Labeonem, Saluium Iulianū, Neratium Priſcum, Papinianum quoq;, in Pandectarum ſuarum decuriam concepiſſet. Horū & placita aliorúmq; ad ſeptem vſq; & triginta qui vulgò enumerantur in delitijs habuit, quib. tantū gratiæ & aucto-

ritatis impertiit, vt & iuris conditorum nomen elatura honeſtaret, & eorum reſponſis Digeſtorum ſuorum titulos non ſecus ac centones quoſdam conſueret. Hi vero cum legis condendæ poteſtatem non haberent, ſed aut conditam interpretarentur, aut non ſatis expreſſam ſpeciebus additis illuſtrarent, vt de iure interrogantibus conſulentes iureconſulti, vt legibus δωδεκαδέλτοις inſeruientes & ſubſcribentes, ipſarum interpretes veterum memoria vocitabantur. & quibus primæ longæ delatæ erant, ob earum legum venerationem, quæ & maieſtatis pondere, vt M.T.C. ait, & vbertatis vtilitate, quæ ſunt, quæ fuerunt, iura omnia ſuperarunt. Ego autem dum in excutiendis nonnullis antiquis officinis ſummo quondam ſtudio, non minoréque impenſa elaboratis nauarem operam, inciderunt in manus Theodoſii Imperatoris leges non mutilæ quidem aut mancæ quales vulgò circunferuntur, aut ſummatim truncatæ ſunt, ſed integerrimæ, copioſiſſimæ, & conſulum ſub quo latæ ſunt ſingulis ſanctionibus impoſito nomine, Nouellæ item diui Valentiniani, Auguſti, Maioriani, & Seueri, Codex Gregorianus & Hermogenianus, ex libris denique Iulij Pauli Sententiæ receptæ, Inſtitutionúmque Titi Gaij liber vnus, quem cum Sententijs Pauli imprimendum curaui & tanquam προδρόμους emiſi in lucem, vt ſi quam legentium in oculis gratiam inuenerint, deliteſcentes ſocios confeſtim aduocent. Non quod eo facto rei literariæ abunde conſultum iri autumem: tametſi haud ſim inſcius id non fore literatis munus ingratum, aut quod pia hac expoſtulatione μισοκάλοις nebulonibus veterem commentariorum vſum immo corruptiſſimum tantæ confuſionis vſumfructum antiquare, vel abrogare, confidam. neque enim id Guilielmo Budæo Galliarum ariſtarcho per eruditos ſudores, doctas annotationes, & ſingulares antinomias, vel Triboniano ipſi ne dicam Zazio palinodiam indicentes hactenus licuit, vſque adeo ἐν πολλοῖς ὥσπερ Ἰσοκράτης ἔφη πολὺ διεστώσας εὑρήσομεν τάς τε τῶν σπουδαίων γνώμας καὶ τὰς τῶν φαύλων διανοίας. Itaque cum ſit id maius quàm per priuatam fortunam videatur negotium eſſe, nimirum ea imploranda eſt nobis, quæ cæleſtibus arcanis imbuta, terrenis infantijs legem imponere poſſit. Inuentu quidem difficilis rara quippe eſt, ſed non eo tantum nomine præclara, tua eſt ipſiſſima. Etenim cùm ad te vnum ſumma cum eruditione etiam regni noſtri ſumma peruenerit, & Franciſcus Galliarum Princeps Rempubl. ſuam omnem tanquam dotali quodam matrimonio tibi curarum ſuarum conſcio commiſſam eſſe voluerit, quem ad tam ſanctum laborem appellem, extra te video neminem. Si quidem id ipſum tametſi quiſque optimus in intimis habeat, voto nihiloſecius impar potentia: non tam futura quàm facienda promittit: Principes autem quorum in manu rerum verſatur imperium, cum nõ tam ingeniorum quam terrarum fines dilatare procurent belli magis quam pacis artibus inſudant. Ideóque cum vel deſiderio robur vel robori deſiderium deſit, tu vero vtrumque paratum appoſitum & ad manum habeas: qui fieri poteſt vt tu lege matre conceptus, iure patre progenitus, educatus, prouectus, tam inſignem & famoſam iniuriam vindictæ potens non excutias. Rogant te igitur tibi congenitæ artes, & manſuetiores literæ ſupplices expoſcunt, vt populatis honoribus & ſpoliatis legitimis hereditatibus illas reſtituas. neque enim inſcius es qua barbarorum hominum impreſſione à vetere ſua gloria iuriſprudentia deſciuerit, qua male feriatorum commentariorum irruptione prædijs ornatiſſimis, inſtructiſſimis ſpoliata ſit, vt quæ iam

olim

olim omnium facile artium peditatu decora, oculatiorum oculos memoriarum veterum concinna deriuatione teneret, reliquis diſciplinis lumen afferret, ſic colluceret vt nullius ſplendore deoſcuraretur: nunc imprudẽtibus multorum nugulis oppreſſa, adulterinis interpretibus proſtituta, bonis auitis orbata, lacera, mutila, circumciſa, tandem à ſordidiſſimis iuris belluonibus principatu literarum expulſa eſt. Vbinam gentium quæſo nunc priſtinus legum ille candor, vetus ſententiarum caſtimonia, facilis verborum delectus togâta grauitate procedens. An num ea ipſa hæc mundiciarum ſupellex frigida commentariorum noſtrorum alluuione diriguit. Atque inuicem deus bone quæ monſtra verborum, conflandam verſuram nobis obijciant, quam ciuilis ſermonis egeſtatem, quam inquinatam ſenſuum inopiam, quam confuſam inſolentiam doctrinæ lectoribus ſuis infundant nemo hercule quiſquam ignorat, niſi qui literas non nouit. Verum hoc me magis ſollicitat quod cum à diſertiſſimis iuris conditoribus ciuiles doctrinæ futura prouideretur eclipſis qui hanc vetaret dudum inuenire, qui vero puniret etiam tum inuentus nuſquam exijt edictum ne fieret facti tamen nullum exemplum vindictæ, eoque malo licentioſáque impunitate conſimilis veneni germina prodierunt. Habuit enim & hoc vitium ſubſcriptores ſuos, adeo in malis multorum eſt natura princeps. Quippe qui vulgares & circunforaneas leges vtentium moribus conciliatas (quas conſuetudines appellamus) iiſdem fere ſed minore periculo nempe priuato & prouinciali ſycophantijs obruerunt. Quo vno quod commẽtum aliud infelicius, infantius, infructuoſius, excogitari poſſit non plane compertum habeo. Siquidem cum peculiaris domeſtica & per ſe nuda res ſit conſuetudo, vt etiam eius phraſim vel mucoſis naribus anicula ſubodoretur & ſentiat. In hac tamen artium ſola euenit, vt cum reliquarum commentarij in lucidiorem rerum intellectum elaborentur, hos tamen eo nomine fieri videmus vt rem natura manifeſtam ac notam additis corolarijs obſcurent. Iam vero inibi quærere conſilium non eſt: num grauate in Principem peccent qui nulla eius auctoritate ſtatas prouinciales conſuetudines ſpurciſſimis ineptijs deturpant cum illius vnius ſit interpretari cuius & condere. Nunc tantum illud rogatum petitúmque volo, vt ſi per Principem liceret Burgundionum, Biturigum, & Pictonum, ſiue aliorum quorumuis plurimorum conſuetudines poſitis commentarijs adornare, qua forenſium cauſarum vtilitate, quo prouinciarum patrocinio ieiuni literiones iſta moliantur. Etenim apud eos receptam, vt ſi conſuetudo legi deroget, illam abroget. Sin minus quodnam quæſo operæprecium facturos autumant, vel nullo ponderis incremento leges addere, vel in rebus haudquaquam arduis & leuibus verba prodigere, peregrinas quæſtiones illic conſuere, arcem ex cloaca tentare, ex eáque tam moli cera nullam plaſtes manum deſideranti omnium turpitudinum idola continere. Planè & ex ea familia nonnulli adoleuerunt ſimioli, qui rem eam mollioribus articulis tractare ſtudentes, non eò tantnm loci vim legibus intulere, ſed & ex humanarum artium pomerijs minutiſſima quæque muſis iratis ab inuita & reluctante Minerua detorſerunt. Ad hæc & vt omnigenæ eruditionis promptuarium conflari videantur, homines nulli oneri ferendo ſua ſententia non impares, ſtatim atque non pœnitendorum auctorum ſententiolas inſeruere, ne quid, inquiunt, ſitibundo deſit lectori, medicorum exuccorum & theologorum corruptiſſimorum quorumuis nenias agglutinant, ex ea promiſcuorum dog-

***

matum circunfluente copia, verorum & ſyncerorum inopiam contrahentes, non ſatis, vt res docuit, exiſtimantes nullam eſſe rerum earum copulam fidelem quas peculiari quodam diuortio natura ipſa diſtinxit. Hæc eſt ſi dijs placet interpretum neotericorum fœtura nobilis, hæc ciuilis prudentiæ noſtræ clara progymnaſmata, quæ principum & magiſtratuum indulgentia concepit, legales commentarij peperere: ô tempora? ô mores? ô ſcelus? ô portentum in vltimas terras exportandum? Quouſque tandem vires noſtras ignorabimus? Tandem ne aliquando ſapiemus? & veteres illos iureconſultos, & benedicendi heroas plenis pectoribus imbibemus? Verum id fieri, qui poteſt, in tanto diſcrimine rerum & compugnante doctrina, in diſpondijs interpretibus? nuntium remittentes illos ſero tyrocinio vberioris frugis oblitere mus. Verum, inquies, ſi non ita Deus Optimus Maximus, vt Homerus eleganter ait, ſua dona quibuſlibet impertijt, ſed alijs ingenij acumen, alijs mētis diſpendio formam, alijs eloquij nitorem infudit: certum quidem eſt non omnia omnibus paſſim obuia eſſe, & pleróſque adeo infelici & obtuſo marte creatos, vt diffiteri ingenio cogantur & aliunde quærere adiumenta doctrinæ. Vim tam imperioſe dices tam exacte támque ſeuere legum doctrinam vocare ad calculos & ad iſtas verborum anguſtias & literarum angulos monogrammos cogere lectores, vt iis ipſis aduentitiam interpretationem abneges, qui per ætatem aut illiberalem inſtitutionem, caſtrenſem ſibi quærere non poſſunt. Ecquis dixerit quiſpiam legum ſcirpos, & latentium tot tantarúmque rerum ſimulachra rudi populo, ſalebroſas quoque iuris ſpecies inter titulorum ſpineta deliteſcentes litigantibus enodabit, nonne hic auxilio vocandus eſt Accurſius? Minimè omnium. Legum quippe miniſtri, inquit M. T. magiſtratus, legum interpretes iudices. his enim ſolis quantum deprehendere ex Iuſtiniano licet iuris titulos corúmque ſubtilitates paratitlis, & admonitarijs (ſic enim vocat) interpretari fas eſt, alijs autem ſi principis fides apud nos labefactata non fuerit, nunquam licebit impune. Sed quid (ſuperi) ſi qua naſci iura deberent atrox hinc adoleſcat iniuria, & qui legibus facem præferre, & ex ſuo lumine lumen accendere iubentur iudices, inſcitiæ tenebris exoculati peregrinam lucem & quaſi ſubſidiariam inferre cogantur. καὶ μάλα γε; *ſed quo liberalium artium incommodo vſus edocuit, nam & legitimæ auctoritatis ſuæ immemores, & ad ſingula rerum ignoratione conniuentes cuiuſuis familiæ ſcripturientis conuenas in iudicijs exceperunt, & omnia repagula iuris & humanitatis infregerunt. Cum vero tam acerbam támque inſignite contumelioſam iniuriam nec fortes poſſent nec ingenui pati, qui arcanis legalibus & ciuilibus adytis nobiles curas intulere illius ergo tragediam mouerunt rei me iudice inſectatione digniſſimam. Sed parum proficientibus probis in tanta improborum copia, & vbertate male ſentientium hominum: de ciuilibus literis actum & conclamatum augurabantur literati omnes, ni ipſe tu qui feſſis rebus cunctando accuris, actutū occurriſſes violatis legibus refrigerium illaturus, & obruptis captiniſque iuribus felix futurus recreator. Id vnum ſane nos vnice cuncti plena votorum nuncupatione à te poſcimus, vt memoriæ noſtræ calamitatibus alioqui publicis & nefarijs bellis inſigni rem pace digniſſimam impertias: & quod edicto quamlibet imperioſo Iuſtinianus in poſteros erogare non potuit, id tua maieſtas nobis condonet, & ſanctionibus vberrimis confuſum iuris ſtudium in gradum reponat. His de cauſis T. Gaij & I.*

Pauli

Pauli libelli ad te veniunt, vt ſi quid de legibus aut Repub. bene ſint meriti ſi quod poſteritati beneficium tam ſancti labores intulerunt. Illos deprauatis iuris belluonibus liberans, incrementis luſtralibus decuriatos, in Latinam coloniam iterum remittas. Hoc ſi feceris (quod frugi homines expoſcunt) inter mortuam iuris humani, Romani memoriam magno cum fenore reſtitues, & tanquàm poſtliminio reuerſam iterum ciuitate donabis. Conflorefces & tu quotidie, & quantum edax rerum tempus operibus tuis detrahet, tantum affert laudibus, nec vlla vnquam ætas de nominis tui gloria conticeſcet. Nec me preterit intentatum hactenus opus, confragoſam lubricámque viam eſſe, nec qua peregrinari cuiuis vni fas aut facile fuerit, arduæ præterea fore molis ac magnum. Verùm memineris tu quò difficilius, eò glorioſius, ſemper exiſtimatum. Et quoniam id omnium opinione magnum eſt, ideo viro vndiquáque magno, & quo nil maius habet noſter orbis dicatum eſt. Alioquin & quicquid erat id operis quod tibi deuoueo videri poterat humilius, quam vt tibi cederet in munus. Sed quoniam maxima non niſi maximis ingenijs committenda & examinanda ſunt non temere creditum auguror, vt quod ad inſtaurandas leges & reſtituendum in integrum quod ſingulos beneficio ſuo reſtituit non alteri conſecrandum eſſe quam ſummo tibi iuris principi ad quem tanquam ad aram legum & iuris aſylum Galliæ confugiunt. Quod ſi hac religione poſtulationem hanc noſtram excipias qua pietate, iuſtitia, & æquitate reliquorum vota parandis, futurũ ſperamus vt in demortui Papiniani vnius locum Caios centum totidemque Paulos Gallia deferat. Bene Vale.

CLARISS. ATQVE AMPLISS. VIRO CHRISTOPHORO THVANO CELIO EQVITI, REGNI CVRIAE PRAESIDI PRIMArio, & ſacri Conſiſtorij Senatori, P. Pithœus S.

CVR has ad te veterum iuris auctorum reliquias vltro deferam, non vna cauſa eſt, Præſes ampliſſime, ſed ea maxime iuſta, quòd quæ nonnullis fortaſſe contra Iuſtiniani Principis interdictum in lucem prolatæ videbuntur, eas oportuit ſanctiore aliquo nomine defendi aduerſus ingratiſſimorum hominum aut calumnias, aut ineptias, qui vel diſſimulant, vel neſciunt, ab illo quidem comparationem modo & in iudicijs recitationem apud ſuos prohibitam, nos verò Romanarum legum maieſtatem ſic comiter conſeruare, vt tamen illis nihil in nos licere patiamur, niſi quod earum rationi & æquitati non auctoritati & ſanctioni concedimus. Cuius verò ad hanc defenſionem auguſtius nomen eligi potuit quàm tuum? quo demum Præſide purior hæc Iuriſprudentia vſu fori recepta eſt, quique iuris noſtri in ſummo iſto Galliæ tribunali ita clauum tenes, ita regis, vt quod ille olim vir maximus, tu στόμα Senatus & quodammodo ἔμψυχος νόμος non immerito dici poſſis. Sed eſt & quod tu iure quodam tuo virilem tibi portionem vindicare queas in noſtris omnium operis quarum patronus es ſummus, aut potius pater, quando tibi pietatis quã poteſtatis nomẽ gratius eſſe ſumma tua humanitas non obſcure ſuadet. Acceſſit & illa paternæ quondã erga te obſeruantiæ recordatio, qua te non leuiter affectum ſenſi cum patriæ noſtræ Hiſtoriæ particulam ea fronte exciperes, vt familiaris atque etiam amici quondam tui os, oculos, vultum, illam deniq; naturæ ſimilitudinẽ in filio non inlubenter recognoſcere videreris. Quę res, vt verum fatear, animum ſic accendit meum, vt ab eo tempore optarim ſemper illum mihi diem dari quo & benignitati tuæ aliqua ſaltem ex parte reſpondere, & genere quodam officij teſtari poſſem illam me paternæ in te obſeruantiæ hereditatem non tam creuiſſe, quam continuationẹ quadam animi retinuiſſe. Accipies igitur hoc ab homine tibi tuiſque virtutibus addictiſſimo munus, non magnum illud quidem, ſed tale tamen quale tibi & per te publicæ vtilitati hoc tempore præſtare potui, maiora fortaſſe aliquando præſtaturus ſi quem Deus mihi animum erga Remp. dedit, eum ipſe pro ſua ſingulari clementia quibus poteſt modis confirmet, augeat, inſtruat, adiuuet, tueatur.

Bene vale vir ampliſſime. Lutetiæ Pariſiorum Kal. Octob,

M.D.LXXII.

PETRVS PITHOEVS IACOBO CVIACIO I. C. S.

ECce tibi Nouellas ipſas quarum ob ſolum Indicem, quem ex meo libro cum quibuſdam aliјs Imperatorum legibus acceperas, profuſiſſimè pro tua gratia me honoraſti, Vnde verò, inquies? Ex eodem ipſo Copiæ cornu ex quo & Index prodierat, id eſt ex bibliotheca patris mei V.C. quem quoties poſt tot infelicium Doctorum deuoratas, &, quod non cuiuſuis ſtomachi eſt, bene concoctas ineptias, inter tantas támque ſerias occupationes, eo ſæculo, ea ætate, in ea vrbe, ad hæc demum ſtudia animum reuocaſſe cogito, toties intelligo, quæ Dei ſumma benignitas eſt, nullo vmquam ſæculo defuiſſe qui in tenebris ſolem, vt dicitur, id eſt, quæ recta eſſent perſpicerent, inueſtigarent, colerent, amplecterentur. Hoc ego tanto patre ſi non indignus filius videor, ſatis me magnum hactenus ſtudiorum meorum fructum conſequutum arbitror. Sed vt ad Nouellas, eas pater cùm per otium, quod vix ferè illi vllum fuit, ipſe non poſſet, ab amanuenſi ſuo ex veteri quodam exemplari deſcribendas curauerat. Qua in re vir alioqui Reipublicæ iuuandæ natus eiúſque amantiſſimus ſibi tantùm fortaſſe laboraſſet, ni poſt eius luctuoſiſſimum obitum Ioannes & Nicolaus filiј illi gemini, mihi conſanguinei fratres (de quorum ingenuis virtutibus plura dicere cùm meus pudor, tum ipſorum verecundia prohibet) in magno librorum chartarúmque cumulo, me tum quidem vix pubere & ſtudiorum cauſa abſente, has quaſi è naufragio tabulas excepiſſent, & inter Gallicos iſtos tumultus diligentiſſimè adſeruaſſent. Nuper autem cum de tuo Codice Theodoſiano mentio incidiſſet, & à me harum Nouellarum, vt tum quidem putabam, amiſſio bona fortuna deploraretur, dixerunt illi habere ſe carè repoſitas, atque etiam vltrò obtulerũt. Eas ego tandem à fratribus acceptas, vix grauiſſimo morbo recreatus, & auidiſſimè perlegi, & quæ in eis vel antiqui ſcriptoris, vel amanuenſis paterni negligentia aut imperitia errata erant, religioſè, vt par eſt, & quaſi ſuſpenſa manu, emendaui. Statim autem ad te miſi, qui iure quodam tuo hæc tibi vindicare potes, vt reliqua, ſi quæ ſunt, à me depoſita perſanares, & hoc iam Theodoſiani potius quàm Theodericiani corporis membrum reliquo, ſi tibi ita videretur, aliquando adiungeres. Prodibunt igitur hæ Nouellæ multis nominibus obæratæ, Patri, quod è tenebris erutæ, fratribus, quod adſeruatæ, tibi verò quod multis vulneribus ſanatæ tandem communi omnibus ſole fruentur. Mihi ſanè nihil adrogo, ſatíſque erit ſi & ſtudiјs noſtris aliquantulum profuero, & tibi hac in parte ſatisfecero.

Vale. Lutet. Pariſior. Kal. Aug.

CIↃ. IↃ. LXVI.

NOBI-

NOBILISSIMO ET ORNATISSIMO, ET OMNI VIRTVTIS ATQVE ERVDITIONIS GENERE PRÆSTANTISSIMO VIRO D. IO. REDINGERO SILESIO, IAC. CVIACIVS S.

NON dubito, nobiliſſime Redingere, quin tu in eadem erga me voluntate eſſe perſeueres, in qua fuiſti, cùm hîc nobiſcum amiciſſimè verſarêre: ego quidem certè eadem ſum, qua fui antè, cuius modò collibuit animo meo hanc veterum iuris cōditorum, συναγωγὴν tibi auctorem dare, rem lepidiorē fortè quàm ſi quid ex meis vel æqualiū meorum lucubrationibus. Cui enim non gratiores ſint veteres quàm noui? Illi enim ſunt nobis omnibus pro magiſtris, nos infimi diſcipuli, non quales in Græcorum prouerbio, πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων. Qui enim ſe intātum hodie efferre poſſit ſine rubore, nullus eſt, cùm nec qui ſe illis æquare quidem. Et hoc potiſſimùm nomine, niſi me mea opinio fallit, quamuis te ſemper ſtudioſiſſimum habuerim mei morisq́ eius noſtri, vt neq́ ſcribamus, neque doceamus quod omnes ſcire exiſtimemus, tamē hæc veterum Iuris auctorum, vt ita dicā, velut ſcripta folijs & ſparſa: quæ manu legimus noſtra, delectabunt te profectò magis, Iulij Pauli dico & Domitij, Vlpiani & Voluſij, Mætiani & Caij, & ſi pateris etiā Papiani, non Papiniani illius omniū qui ſunt, qui erunt, quiq́ fuerunt Iuriſperitiſsimi, ſed paulo inferioris æui, quo Theodoricus Italiæ imperabat, Papiani nec incauti nec inelegātis Iuriſconſulti, cuius reſponſis multa quæ perierunt, ex veteri iure ſalua ſuppetunt: quos ego accuratè recollectos auctores ad fidem antiquæ ſcripturæ correxi, & exauxi, vt mihi quidem videtur, magno cumulo. Vnum modò ſuccurrit, quòd prætermiſſum in Papiano hac epiſtola reponā de arboribus terminalibus quæ decoreas habēt quo loco debuiſſem correxiſſe, decurias, vt claris literis ſcriptū legi in Gothorum, vt ſcribēdum cenſeo in Boiorum legibus antiquis, vt Si-

culus Flaccus in profiniũ notatis arboribus decuſſes inueniri ſcribit. Et alterum de Gaij inſtitutionibus, Epitomen eam inſtitutionum eſſe Gaij ab Aniano Alarici conſiliario confectam, quantum quoque modo ſui temporis vſus exigere videbatur, nec verò omnem prætereà Caio dignitatem & elegantiam de periiſſe, reſtare inter lateres Aniani malè coctos adhuc lapillos quoſdam, ſi quis non pigretur internoſcere, è quibus veluti è culmo, fruges & luculentius ſi reliquias eas adiunxerit, quæ Pandectis inſperſæ ſunt, quæq; Iuſtiniani Inſtitutionibus leguntur, quanti momenti, ponderis, artificij, Gaij inſtitutiones fuerint, æſtimare poſſit. Porrò his horum quos commemoraui, vt ita loquar, ſcopis diſſolutis viſum eſt adligare etiam ex Conſtitutionum ab Hermogeniano & Gregorio iuriſconſultis, animi, vt ſuſpicor, gratia, non vlla principis auctoritate formato corpore, quæ extabãt diſiecta neglectaq; mẽbra. Magno mihi hæc diligentia omnis ſtetit. Sed deſudauimus magis in eo Conſtitutionũ corpore, quod Imp. Theodoſii nomine cõditum eſt, malè lacero, quoad potuimus reficiendo & conglutinando, adiunctis veluti comitibus eiuſdẽ Theodoſii Nouellis & Valẽtiniani, Martiani, Maioriani, Seueri: vnde vix ſolus profectò quiuiſſẽ expedire me, & tot ad eam rẽ præſtare quot deſiderabãtur adminicula, niſi me optimorũ & doctiſſimorum virorũ benignitas & in iuris ſtudioſos propenſiſſima voluntas adiuuiſſet, è quibus primã gratiam habeo Stephano Charpino homini mirè ſtudioſo & erudito, & probo, à quo inuẽti & proditi ſunt hi libri VI. VII. VIII. *Cõſtitutiones perelegãtes de SC. Claudiano & Nouellarũ quæ deſunt notitiam, contulit vltrò Petrus Pitheus ille, qui oſtẽſus à me ſæpiùs, & ipſe tandẽ monumentis ſuis ita ſe palàm oſtendit literatis legumq; conſultis omnibus, vt digitum ego tantùm priùs ad eum intendiſſe, non totum hominem quantus erat hominibus patefeciſſe videar. Nec erit quid ſecus de fratre Frãciſco Pitheo, in quo efflores cũt iam ingenij & doctrinæ laudes maximæ, vt planè memoria repetens & illas quibus excelluit in omni genere bonarũ literarum pater, filijs talibus digniſſimus, eam familiã ſeminarium*

eſſe

eſſe doctiorum virorum mihi liquido argumẽto perſuadere poſſim, nec te diggreſſionis iſtius pigeat, nobiliſſime Redingere, nã vt cùm de te incidit ſermo, incidit autem ſæpiſſimè, à propoſito digreditur, & in tuis virtutibus commemorandis libenter adquieſcit animus meus, ſic quoties vt de tui ſimilibus habeã ſermonẽ offert ſe occaſio aliqua, facere non poſſum quin deerrẽ paulùm ab re, & in eorum memoria recolenda me oblectẽ. Sed iam non abierim longiùs, redeo ad rem. Nouellas Maioriani. Antonio Loiſello debemus doctiſſimo & ſuauiſſimo viro, & ſummi erga me officij ſummæq; humanitatis: Cetera vel nos contulimus, vel iam ante Io. Tilius & Io. Sichardus præſtantiſſimi dignitate & doctrina viri, veluti lege Rhodia iacturæ ſarciendæ cauſa in commune contribuerant. Pene oblitus ſum dicere Aniani interpretationes, vbi erant, non indignas exiſtimaſſe me quæ apponerẽtur: & vbi non erant, quæ reponerentur. Hæc eſt συναγωγὴ veterum Iuris conditorum, quam initio dixi, in qua poſitum laborem cui offeram potiùs quàm tibi qui ex amicis certis mihi certiſſimus es, non habeo, & vt ſuppetant nonnulli, tamen vel hoc tempore demum meo animo ſatisfactum oportuit, qui iampridem ex tot ſubinde recurrentibus laboribus malis quibus tota vita ingenium attriui meum, priùs quàm vnum emenſus, tum mihi inſtante ſemper altero, tuæ nobilitati partem aliquam nobiliorem præcipuè dedicare geſtit. Munus erit animo tuo acceptiſſimũ, ſcio, vel eò maximè quòd id ego meis ponderibus totum examinauerim priùs quam tibi deferendum cenſerem. Non eſt igitur quod te rogem aliud, quàm vt me hominem tui nominis amantiſſimum, vt facis, conſtanter ames: imò parum aduerti, ne hoc quidẽ ſupererat, niſi quia mos eſt ita rogandi. Fratrem Thomã, quo homine nihil poteſt fieri humanius, nihil amãtius bonarum literarum omnium, cui ego ſum adfixus non minus quàm tibi, quòd & beneuolentiam erga me tuam ac merita omnibus in rebus imitetur, ſaluere iubebis meo nomine. Vale Biturigis, Kalend. Mart. 1566.

EX EIVSDEM IAC. CVIACII EPISTOLA AD EMARVM RANCONETVM V.C. SENATVS PARISIENSIS PRÆSIDEM IN NOTAS SVAS AD LIBROS V. SENTENTIARVM IVLII PAVLI.

IVLIVS Paulus Receptarum Sententiarum ad filium libros quinque compoſuit, ex quibus quædam in ſuos Pandectas Iuſtinianus, quædam Alaricus in ſuum Romanarum legum Codicem retulit: quæ decreueram quidem initio omnia, quòd eas ferè ſententias quas ſelegit vnus, neglexerit alter, in vnum volumen coniungere: ſed retraxerunt me hinc alij eiuſdem Pauli Sententiarum, qui & Factorum dicuntur, libri, quibus, ſi vlla eſt Indici ad Pandectarum caput affixo habenda fides, in eorum cōpoſitione eſt etiam Iuſtinianus vſus. Hi Sententiarum mihi appellationem ambiguam reddiderunt, vt neſcirem planè apud Iuſtinianum pleraque libris Sententiarum adſcripta capita, Receptis an Factis potiùs attribuenda forent: nec tamen me præteribat quędam, ducta ex Alarici libris coniectura, ſatis certò ad Receptas Sententias poſſe referri: Sed abſtinere illis omnino quàm non omnia his quæ Alaricus collegit, annectere, ſatius eſſe duxi. Tum denique & minus tritas eſſe has & magis tamen ex vſu quàm illas Iuſtiniani, iuris antiqui cognoſcendi nouique interpretandi cauſa, cum animaduertiſſem, ad has potiſſimum hoc ſtudium omne meum adiunxi, & libris tuis in primis mirum in modum adiutus, quos tu mihi humaniſſimè vtendos dederas, nonnullis etiam meis, multis eas locis auctas reſtitutáſque reddidi: idque demum ſublatis antiquis interpretationibus & meis adhibitis, vt hęc Pauli veluti ἀποσπασμάτια non minus quàm illa Vlpiani iam dudum à te & Io. Tilio profecta & à me explicata, ſtudioſis fructum ferrent, ſummam operam dedi. Vtinam verò & mihi hac in re Io. Tilij, quos habet quamplurimos, libris vti licuiſſet, exiſſent forſitan locupletiora & emendatiora: quamquam tot iam conquiſiuimus & obtinuimus eius generis exemplaria, vt vix adduci poſſim vt credam his, quæ nunc damus, proferri poſſe meliora. Ceterùm operæpretium eſt

de re-

de reiectis à me antiquis interpretationibus earúmque auctore, vt apud te rationem aliquam reddam. Alaricus, vt ſcis, Gotthorum rex fuit: Tuus Codex Toloſæ regem appellat. Codicis enim authoritatem, quod & Commonitorium dicitur, ad Timotheum V.S. Comitem emiſſum refert IIII. Non. Febr. anno XXII. Alarici regis Toloſæ. Fuit ei vrbs ea ſedes ac domiciliũ regni. Is cùm Romanos quos armis ſubegerat, prætetquàm quod legibus Gotthorum obligari ſe moleſtè ferrent, ceterùm dicto audientes cerneret, alias leges Gotthis dedit, alias ex Romanorum libris ſuo tamẽ arbitrio, decerpi, quibus inter ſe Romani vterentur, facilè paſſus eſt. Ac in eligendis quidem his Aniani viri ſpectabilis eum opera vſum ex ſubſcriprione Auctoritatis à Petro Ægidio Antuerpiæ primùm editę, liquidò cõſtat. Ex inſcriptione autem quæ integra in tuis libris extat, non has tantum iuſſu Alarici electas, ſed etiam explanatas fuiſſe deprehendimus, & idcirco diu idémne fuiſſet explanandi qui & eligendi miniſter cùm addubitaſſemus, tandem nobis hæc ad Valentiniani Conſtitutionem de reſponſis prudentum interpretis verba, omnem ſcrupulum exemere. *Sed ex his*, inquit, *omnibus iuriſconſultoribus, ex Gregoriano, Hermogeniano, Caio, Papiniano, & Paulo quæ neceſſaria cauſis præſentium temporum videbantur, elegimus.* Itaque elegiſſe ſe cùm interpres profiteatur, & verò Anianum elegiſſe conſtet, eundem & eligendi & interpretandi munus obiiſſe omnino probandum eſt. At vereor ne callido commento Romanis Alaricus impoſuerit ſub ſpeciem legum Romanarum interpretationes Gotthicas ab earum plerumque ſententia alieniſſimas obtrudens: quandoquidem eæ proinde ac leges ipſæ ex Romanorum libris repetitæ, ex Alarici auctoritate vim legum obtinuerunt, & ad extremum ipſas etiam leges velut in ſuam poteſtatem redegerunt, adeo vt illis reſciſſis ſolæ Aniani interpretationes in foro & ſubſellis volitarent, prorſúſque (vt Sidonij Apollinaris verbis vtar) leges Theodoſianæ calcarentur, Theodoricianæ proponerentur. Hic eſt Theodoricus Alarici ſocer, qui à Francis genero ademptum regnum non multo poſt recepit.

EX PETRI PITHOEI PRÆFATIONE IN NOTAS SVAS.

INAVDIFRAM *equidem antea fuiſſe ex priſcis ſcriptoribus aliquem qui cum Moyſis legibus Romanas contuliſſet: ac memini Io. Tilium antiquæ eruditionis hominē, cum de veterum Iuriſconſultorum reliquijs ſermo eſſet, narrare ſolitum, habuiſſe aliquando ſe eius operis fragmēta pauca, quibus ille Licinnij Rufini nomē tribuebat, an ex coniectura an potius ex veteris libri fide nō ſatis ſcio. Illud affirmare liquet quæ nunc damus ex antiquiſſima Sequanorū aut Mandubiorū potius bibliotheca, in qua per annos octingentos & amplius latuerūt, non eſſe Licinnij Rufini, cuius nomine ad Iulium Paulum in libris noſtris Cōſultatio inſcripta eſt: ac, vt quod ſentio, dicam, non fuit tanti hæc collectio quæ aut Licinnij aut Iureconſulti alicuius paulo clarioris ingenium & acumen deſideraret. Tota illa operæ fuit, ſed eius operæ cuius pretium iniuria temporis ſic incēdit, vt iam nihil fortaſſe hoc genere tanti videatur. Nam vt concedamus plures veteris iuris P.R. regulas vnius Vlpiani Titulis contineri, ſane & illi præterquam quod ab his noſtris nomen ſuum partéſque mutuantur, vnius, vt ita dicam, genij notioníſque ſunt, nec tam perſpicue repræſentant quid Tribonianus, quid collegæ in excerpendis digerendiſque & huius & aliorum ſcriptis ſibi conceſſerint. Qua de re in eo tractatu quem de libris vtriusque iuris pridem delineauimus, plenius diſſeremus. Nunc de collectore huius libelli, cuius nomen titulúmque exemplar ipſum prioribus duabus paginis purum non prætulit, non tantum dicere poſſumus, videri eum Theodoſii iunioris temporibus vixiſſe, & poſt conſulatum quidem ipſius xv. quo demum Codex editus legitur, ex quo hic Conſtitutionem retulit vnam, non omiſſurus, vt veriſimile eſt, de homicidio non voluntario Valentiniani ſingularem legem ſi tum quoque edita, aut in certum Nouellarū corpus redacta fuiſſet. Sed de re incerta nihil temere affirmare velim. Illud potius mirer, cur hic idem illam de impudicis legem non ex Præfecturæ Vrbanæ ſcrinijs, ſed ex Theodoſiano Cod. pleniorem recitat quàm hodie in corpore ipſo extet, quod hac quidem parte pro integro eiuſdem Tilij beneficio hactenus habuimus. Ceterùm quod ad nos attinet, in horum editione veteris libri ſcripturam bona fide expreſſimus, retentis etiam leuioribus mendis ſi quæ varias coniecturas reciperent, quibus ne in ora quidem exemplaris locum dedimus, vt ſua cuique libera diuinatio liberúmque eſſet iudicium. Quæ inter exſcribendum relegendúmque occurrerant, in hunc locum reiecimus.*

INDEX

INDEX TITULORUM CODICIS Theodoſiani ex ordine librorum deſcriptus.

Primi libri Tituli.

I. *DE conſtitutionibus principum & edictis.* pag. 1
II. *De diuerſis reſcriptis.* ibid.
III. *De mandatis principum.* 3
IIII. *De reſponſis prudentum.* ibid.
V. *De officio prefectorum pretorio.* 4
VI. *De officio rectoris prouinciæ.* ibid.
VII. *De officio iudicum ciuilium.* 6
VIII. *De officio iudicum militarium.* ibid.
IX. *De officio iudicum omnium.* ibid.
X. *De defenſoribus ciuitatum.* 7
XI. *De aſſeſſoribus domeſticis & cãcellariis.* 8

Secundi libri Tituli.

I. *De iuriſdictione, & vbi quis conueniri queat.* 9
II. *Ne in ſua cauſa quis iudicet.* 12
III. *De omiſſa actionis impetratione.* 13
IIII. *De denuntiatione vel editione reſcripti.* ibid.
V. *De dominio rei quæ poſcitur.* 15
VI. *De temporum curſu & reparationibus denuntiationum.* ibid.
VII. *De dilationibus.* 16
VIII. *De feriis.* 18
IX. *De pactis & tranſactionibus.* 19
X. *De poſtulando.* 20
XI. *De erroribus aduocatorum.* 21
XII. *De cognitoribus & procuraribus.* ibid.
XIII. *De actionibus ad potentes tranſlatis.* 23
XIIII. *De hiis qui potentiorum nomina in lite pretendunt aut titulos prædiis adſigunt.* ibid.
XV. *De dolo malo.* 16
XVI. De *integri reſtitutione.* 24
XVII. *De his qui veniam ætatis impetrarunt.* 26
XVIII. De *iudiciis.* 27
XIX. *De inofficioſo teſtamento.* 28
XX. *De inofficioſis donationibus.* 30
XXI. *De inofficioſis dotibus.* ibid.
XXII. *De hereditatis petitione.* ibid.
XXIII. *De rei vendicatione.* 31
XXIV. *De familia herciſcunda.* ibid.
XXV. *De communi diuidundo.* 32
XXVI *Finium regundorum.* 33
XXVII. *Si certum petatur de chirographis.* 34
XXVIII. *De pecunia ſequeſtratione prohibita.* 35
XXIX. *Si certũ petatur de ſuffragiis.* ibid.
XXX. *De pignoribus.* 36
XXXI. *Quod iuſſu.* 37
XXXII. *De peculio.* ibid.
XXXII. *De vſuris.* ibid.

Tertij libri Tituli.

I. De *contrahenda emptione.* 39
II. De *commiſſoria reſcindenda.* 41
III. De *patribus qui filios diſtraxerunt.* 42
IIII. De *ædilitiis actionibus.* ibid.
V. De *ſponſalibus & ante nuptias donationibus.* ibid.
VI. *Si prouinciæ rector vel ad eũ pertinenses ſponſalia dederint.* 46
VII. De *nuptiis.* 47
VIII. De *ſecundis nuptiis.* 48
IX. *Si ſecundo nupſerit mulier cui maritus vſumfructum reliquerit.* 50
X. *Si nuptiæ ex reſcripto petãtur.* 51
XI *Si quæcumque præditus poteſtate nuptias petat inuitæ.* ibid.
XII. De *inceſtis nuptiis.* 52
XIII. De *dotibus.* 54
XIIII. De *nuptiis Gentilium.* 55
XV. De *fideiuſſoribus dotium.* ibid.
XVI. De *repudiis.* ibid.
XVII. De *tutoribus & curatoribus creandis.* 57
XVIII. *Qui petant.* 58
XIX. De *adminiſtratione & periculo tutorum & curatorum.* 59

* * *

Quarti libri Tituli.

I. De cretione vel bonorũ poſſeſſione. 60
II. Vnde liberi. 61
III. De carboniano edicto. ibid.
IIII. De teſtamentis & codicillis. ibid.
V. De litigioſis. 64
VI. De naturalib. filiis & matrib. eorũ. 65
VII. De manumiſſionibus in eccleſia. ibid.
VIII. De liberali cauſa. 66
IX. De his qui non à domino manumiſſi ſunt. 71
X. De libertis & eorum liberis. 71
XI. De vectigalibus & commiſſis. 72
XII. De longi temporis præſcriptione. ibid.
XIII. De actionibus certo tẽpore finiẽdis. 73
XIIII. De quinquenny præſcriptione. 74
XV. De re iudicata. ibid.
XVI. De ſententiis ex periculo recitãdis. 75
XVII. De fructibus & litis expenſis. ibid.
XVIII. De vſuris rei iudicatæ. 76
XIX. Qui bonis ex le. Iul. cedere poſſint. 77
XX. Quorum bonorum. 78
XXI. Vnde vi. ibid.
XXII. Vtrum vi. 81
De ædificiis priuatorum. ibid.

Quinti libri Tituli.

I. De legitimis heredibus. 82
II. De bonis decurionum. 87
III. De bonis clericorũ & monachorũ. ibi.
IIII. De bonis militũ. ib.
V. De poſtliminio. 88
VI. De ingenuis qui tempore tyranni ſeruierunt. 89
VII. De expoſitis. ibid.
VIII. De his qui ſanguinolentos emptos vel nutriendos acceperint. 16
IX. De fugitiuis col. inquil. & ſeruis. ibid.
X. De inquilinis & colonis. 16
XI. Ne colonus inſcio domino ſuo alienet peculium vel litẽ inferat ei ciuilẽ. 91
XII. De longa conſuetudine. ibid.

Sexti libri Tituli.

I. Deeſt totus.
II. Deeſt initium. 91
III. De prædiis ſenatorum. 94
IIII. De prætoribus & quæſtoribus. 95
V. Vt dignitatum ordo ſeruetur. 100
VI. De conſulibus præfectis, magiſtris militum & patriciis. ibid.
VII. De præfectis prætorio ſiue vrbis, & magiſtris militum. 101
VIII. De præpoſitis ſacri cubiculi. ib.
IX. De quæſtoribus, magiſtris officiorum, comite ſacrarum largitionum & rerum priuatarum. 102
X. De primicerio & notariis. ib.
XI. De magiſtris ſcriniorum. 103
XII. De comitibus conſiſtorianis. ibid.
XIII. De comitibus & tribunis ſcolarũ. ibid.
XIIII. De comitibus rei militaris. 104
XV. De comitibus qui inluſtribus agentibus adſiderunt. ibid.
XVI. De comitib. & archiat. ſacri palaty. ib.
XVII. De comitibus qui prouincias regũt. 105
XVIII. De comitibus vacantibus. ibid.
XIX. De conſularibus & præſidibus. ibid.
XX. De comitibus ordinis primi artiũ diuerſarum. ibid.
XXI. De profeſſoribus qui in vrbe Conſtantinop. docentes ex lege meruerunt comitiuam. ibid.
XXII. De honorariis codicillis. 106
XXIII. De decurionibus & ſilentiariis. 108
XXIIII. De domeſticis & protectoribus. 109
XXV. De præpoſitis laborum. 112
XXVI. De proximis comitibus diſpoſitionum cæteriſque qui in ſacris ſcriniis militant. ibid.
XXVII. De agentibus in rebus. 116
XXVIII. De principibus agentum in rebus. 120
XXIX. De curioſis. 121
XXX. De palatinis ſacrarum largitionum & rerum priuatarum. 124
XXXI. De ſtratoribus. 128
XXXII. De caſtrenſianis. ibid.
XXXIII. De decanis. 129
XXXIIII. De menſoribus. ibid.
XXXV. De priuilegiis eorum qui in ſacro palatio militarunt. ibid.
XXXVI. De equeſtri dignitate. 132
XXXVII. De perfectiſſimatus dignitate. 133

Septimi libri Tituli.

I. De re militari. ibid.
II. Quid probare debeant ad quamcunque militiam venientes. 136
III. Quis in gradu præferatur. ibid.
IIII. De erogatione militaris annonæ. 137
V. De excoctione & translatione annonarum

narum. 142
VI. *De militari veſte.* 143
VI. *De paſcuis.* 144
VIII. *De metatis.* 145
IX. *De ſalgamo hoſpitibus nõ prabẽdo* 148
X. *Ne quis in palatiis maneat.* ibid.
XI. *Ne comitib. & tribunis lauacra præſtentur.* 149
XII. *De commeatu.* ibid.
XIII. *De tironibus.* 150
XIIII. *De burgariis.* 154
XV. *De terris limitaneis.* ibid.
XVI. *De litorum & itinerum cuſtodia.* 155
XVII. *De luſoriis danuuij.* ibid.
XVIII. *De deſertorib. & occult. eorum.* 156
XIX. *De Saturianis & ſubafirẽſibus & occultatoribus eorum.* 160
XX. *De veteranis.* ibid.
XXI. *De teſtimoniali ex trib. & protect.* 164
XXII. *De filiis militarium & apparitorum & veteranorum.* ibid.
XXIII. *De oblatione equorum.* 167
XXIIII. *De oblatione votorum.* ibid.

Octaui libri Tituli.

I. *De numerariis, actuariis, ſcriniariis & exceptoribus.* 167
II. *De tabulariis logographis & cenſualibus.* 171
III. *De priuilegiis apparitorum magiſteriæ poteſtatis.* 172
IIII. *De cohortalibus principibus corniculariis, & primipilaribus.* ibid.
V. *De curſu publico angariis & parangariis.* 177
VI. *De tractoriis & ſtatiuis.* 189
VII. *De diuerſis officiis & apparitoribus & probatoriis eorum.* 190
VIII. *De exſecutoribus & exactionib.* 194
IX. *De lucris officiorum.* 196
X. *De concuſſionibus aduocatorum ſiue apparitorum.* ibid.
XI. *Ne quid publicæ lætitiæ nũtij ex deſcriptione vel ab inuitis accipiãt.* 197
XII. *De donationibus.* 198
XIII. *De reuocandis donationibus.* 201
XIIII. *De ingratis liberis.* 203
XV. *De iis quæ adminiſtrantibus vel officium publicum gerentibus tradita ſunt vel donata.* ibid.
XVI. *De infirmandis pœnis cœlibatus & orbitatis.* 205
XVII. *De iure liberorum.* ibid.
XVIII. *De maternis bonis, & materni generis, & cretione ſublata.* 204
XIX. *De bonis quæ filius familias ex matrimonio acquiruntur.* 211

Noni libri Tituli.

I. *De accuſationib. & inſcriptionib.* 212
II. *De exhibẽdis vel trãſmittẽdis reis.* 216
III. *De cuſtodia reorum.* 217
IIII. *Si quis imperatori male dixerit.* 219
V. *Ad legem Iuliam maieſtatis.* ibid.
VI. *Ne præter crimen maieſtatis ſeruus dominum, vel patronũ libertus ſeu familiaris accuſet.* ibid.
VII. *Ad legem Iuliam de adulteris.* 220
VIII. *Si quis eam cuius tutor fuerit cor.* 223
IX. *De mulieribus quæ ſe ſeruis propriis iunxerunt.* ibid.
X. *Ad leg. Iul. de vi pub. & priuat.* 224
XI. *De priuati carceris cuſtodia.* 225
XII. *De emendatione ſeruorum.* ibid.
XIII. *De emendatione propinquorum.* 226
XIIII. *Ad legem Corneliam de ſicariis.* ibid.
XV. *De parricidiis.* 228
XVI *De maleficis & mathematicis & his ſimilibus.* ibid.
XVII. *De ſepulchris violatis.* 230
XVIII. *Ad legem Fabiam.* 232
XIX. *Ad legem Corneliam de falſo.* 233
XX. *Victum ciuiliter agere criminaliter poſſe.* 234
XXI. *De falſa moneta.* 235
XXII. *Si quis ſolidi circulum exteriorẽ inciderit, vel adulteratum in vendendo ſubiecerit.* 237
XXIII. *Si quis pecunias conflauerit, vel mercandi cauſa tranſtulerit, aut vetitas contrectauerit.* ibid.
XXIIII. *De raptu virginum vel viduarũ.* 238
XXV. *De raptu vel matrimonio ſanctimonialium virginum vel viduarum.* 239
XXVI. *Ad legem Iuliam de ambitu.* 240
XXVII. *Ad legem Iuliam repetundarũ.* ibid.
XXVIII. *De crimine peculatus.* 242
XXIX. *De his qui latrones vel aliis criminibus reos occultauerint.* ibid.

XXX. Quibus equorum vſus conceſſus eſt vel denegatus. ibid.
XXXI. Ne paſtoribus dantur filij nutriendi. 243
XXXII. De Nili aggeribus non corrumpendis. ibid.
XXXIII. De his qui plebem audent contra publicam colligere diſciplinam. 244
XXXIIII. De famoſis libellis. ibid.
XXXV. De quæſtionibus. 246
XXXVI. Vt intra annum criminalis quæſtio terminetur. 247
XXXVII. De abolitionibus. ibid.
XXXVIII. De indulgentiis criminum. 249
XXXIX. De calumniatoribus. 252
XL. De pœnis. 253
XLI. Ne ſine iuſſu principis certis iudicibus liceat confiſcare. 256
XLII. De bonis proſcriptorum ſeu damnatorum. ibid.
XLIII. De ſententiam paſſis & reſtitutis & liberis eorum. 262
XLIIII. De his qui ad ſtatuas cõfugiũt. 263
XLV. De his qui ad eccleſias confugiunt. ibid.

Decimi libri Tituli.

I. De iure fiſci. 268
II. De domibus ad rem priuatam pertinentibus diſtrahendis vel prætoriis iudicum reſeruandis. 271
III. De locatione fundorum iuris emphyteutici & reipub. & templorum. ibid.
IIII. De actoribus & procuratoribus, & conductoribus rei priuatæ. 273
V. Qui conductores rei priuatæ fideiuſſores exigi non debent. ibid.
VI. De grege dominico. ibid.
VII. De Cæſarianis. 274
VIII. De bonis vacantibus. ibid.
IX. De incorporatione. 275
X. De petitionibus & vltro datis & delatoribus. 276
XI. De his qui ſe deferunt. 283
XII. Si vagum petatur mancipium. 284
XIII. De petitoribus & deſiſtentibus ibi.
XIIII. Si petitionis ſocius ſine herede deceſſerit. 285
XV. De aduocato fiſci. ibid.
XVI. De fiſci debitoribus. 286
XVII. De fide & iure haſtæ. 287
XVIII. De theſauris. ibid.
XIX. De metallis & metallariis. 288
XX. De murilegulis & gynæceariis & monetariis & baſtagariis. 291
XXI. De veſtibus oloueris & auratis. 294
XXII. De fabricenſibus. ibid.
XXIII. De claſſicis. 295
XXIIII. De his qui cum diſpenſatore contraxerunt. ibid.
XXV. De priuilegiis domus Auguſtæ. 296
XXVI. De conductoribus & hominibus domus Auguſtæ. ibid.

Vndecimi libri Tituli.

I. De annonis & tributis. 297
II. Tributa in ipſis ſpeciebus inferri. 303
III. Sine cenſu vel reliquis fundum comparari non poſſe. 304
IIII. Ne conlocatio per logographos celebretur. 305
V. De indictionibus. ibid.
VI. De ſuperindicto. 306
VII. De exactionibus. ibid.
VIII. De ſuperexactionibus. 310
IX. De diſtrahendis pignoribus quæ tributorum cauſa tenentur. ibid.
X. Ne operæ à cõlatoribus exigãtur. 311
XI. Ne damna prouincialibus infligantur. ibid.
XII. De immunitate conceſſa. ibid.
XIII. Si per obreptionem fuerint impetrata. 313
XIIII. De conditis in publicis horreis. ibid.
XV. De publica comparatione. 314
XVI. De extraordinariis ſiue ſordidis muneribus. ibid.
XVII. De equorum conlatione. 319
XVIII. Qui à præbitione tironum & equorum excuſentur. ibid.
XIX. De cõlatione fundorum patrimonialium vel emphyteuticorum & rei priuatæ. 321
XX. De conlatione donatarum vel releuatarum poſſeſſionum. 324
XXI. De conlatione æris. 325
XXII. Ne conlationis trãſlatio poſtuletur. 325

XXIII. *De protoſtaſia.* ibid.
XXIIII. *De patrociniis vicorum.* 326
XXV. *De quadrimenſtruis breuibus.* 328
XXVI. *De diſcuſſoribus.* ibid.
XXVII. *De alimentis quæ inopes parentes de publico petere debent.* ibid.
XXVIII. *De indulgentiis debitorum.* 329
XXIX. *De relationibus.* 333
XXX. *De appellationibus & pœnis earum & conſultationibus.* 333
XXXI. *De reparationibus appellationũ.* 346
XXXII. *De ſecundo lapſu.* 348
XXXIII. *De dilationibus ex conſenſu.* ibid.
XXXIIII. *De his qui per metum iudicis non appellauerunt.* 349
XXXV. *Si pendente appellatione mors interuenerit.* ibid.
XXXVI. *Quorum appellationes non recipiantur.* ibid.
XXXVII. *Si de momento fuerit appellatum.* 355
XXXVIII. *De poſſeſſione ab eo qui bis prouocauerit transferenda.* 356
XXXIX. *De fide teſtiũ & inſtrumentorũ* ibid.

Duodecimi libri Tituli.

I. *De decurionibus.* 359
II. *De prebendo ſalario.* 393
III. *De prædijs & mancipijs curialium ſine decreto non alienandis.* ibid.
IIII. *De imponẽda lucratiuis deſcriptione.* 394
V. *Quemadmodum munera ciuilia indicantur.* ibid.
VI. *De ſuſceptoribus præpoſitis & arcariis.* ibid.
VII. *De ponderatoribus & auri inlatione.* 401
VIII. *De auri publici proſecutoribus.* ibid.
IX. *De his quæ ex publica cõlatione inlata ſunt non vſurpandis.* ibid.
X. *Ne præfectianus exactoris vel curioſi, vel horreorum custodis fungatur officio.* 402
XI. *De curatoribus Kalendariis & fideiuſſoribus eorum.* ibid.
XII. *De legatis & decretis legationũ.* 403
XIII. *De auro coronario.* 400
XIIII. *De hirenarchis.* 407
XV. *De centurionibus.* ibid.
XVI. *De mancipibus.* ibid.
XVII. *De his qui numero liberorum vel paupertate excuſationẽ meruerint.* ibid.
XVIII. *Si curialis relicta ciuitate rus habitare maluerit.* 408
XIX. *De his qui conditionem propriam reliquerunt.* ibid.

Decimitertij libri Tituli.

I *De luſtrali conlatione.* 409
II. *De argenti pretio quod theſauris infertur.* 412
III. *De medicis & profeſſoribus.* ibid.
IIII. *De excuſationibus artificum.* 416
V. *De nauiculariis.* ibid.
VI. *De prædiis nauiculariorum.* 423
VII. *De nauibus non excuſandis.* ibid.
VIII. *Ne quid oneri publico imponatur.* 426
IX. *De naufragijs.* ibid.
X. *De cenſu ſine adſcriptione.* 427
XI. *De cẽſitoribus, peræquatoribus & inſpectoribus.* 429

Decimiquarti libri Tituli.

I. *De decuriis vrbis Romæ.* 433
II. *De priuilegiis corporatorum vrbis Romæ.* 434
III. *De piſtoribus & catabolenſibus.* ibid.
IIII. *De ſuariis, pecuariis & ſuſceptoribus vini cæteríſque corporatis.* 438
V. *De mancipibus thermarũ vrbis & ſubuectione lignorum.* 442
VI. *De calcis coctoribus vrbis Romæ & Conſtantinop.* ibid.
VII. *De collegiatis.* 443
VIII. *De centonariis & dendroforis.* ibid.
IX. *De ſtudiis liberalibus vrbis Romæ.* ibid.
X. *De habitu quo vti oportet intra vrbem.* 445
XI. *Quibus militantibus ad vrbem liceat accedere.* 446
XII. *De honoratorum vehiculis.* ibid.
XIII. *De iure Italico vrbis Conſtãtinop.* ibid.
XIIII. *De campo Martio vrbis Romæ.* ibid.
XV. *De canone frumentario vrbis Romæ.* ibid.
XVI. *De frumento vrbis Constantinopolitanæ.* 448
XVII. *De annonis ciuicis & pane gradili.* ibid.

*** 2

XVIII. *De mendicantibus non inualidis.* 451
XIX. *De pretio panis oſtienſis.* ibid
XX. *De pretio piſcis.* 452
XXI. *De nautis tiberinis.* ibid.
XXII. *De ſaccaris portus Romæ.* ibid.
XXIII. *De patronis horreorum portuenſium.* ibid.
XXIIII. *De menſis oleariis.* ibid.
XXV. *De frumento Carthaginienſi.* 453
XXVI. *De frumento Alexandrino.* ibid.
XXVII. *De Alexandrinæ plebis primatibus.* ibid.

Decimiquinti libri Tituli.

I. *De operibus publicis.* 454
II. *De aquæ ductu.* 463
III. *De itinere muniendo.* 464
IIII. *De imaginibus imperialibus.* 465
V. *De ſpectaculis.* ibid.
VI. *De Maiuma.* 466
VII. *De ſcænicis.* 467
VIII. *De lenonibus.* ibid.
IX. *De expenſis ludorum.* ibid.
X. *De equis curulibus.* 470
XI. *De venatione ferarum.* ibid.
XII. *De gladiatoribus.* 471
XIII. *De vſu ſellarum.* ibid.
XIIII. *De infirmandis his quæ ſub tyrannis aut barbaris geſta ſunt.* ibid.
XV. *Quorum vſus interdictus eſt.* 474

Decimiſexti libri Tituli.

I. *De fide catholica* 474
II. *De epiſcopis, eccleſiis & clericis.* 475
III. *De monachis.* 486
IIII. *De his qui religione contendunt.* ibid.
V. *De hæreticis.* 487
VI. *Ne ſanctum baptiſma iteretur.* 503
VII. *De apoſtatis.* 506
VIII. *De Iudæis cælicolis & Samarit.* 508
IX. *Ne Chriſtianum mancipium Iudæus habeat.* 513
X. *De paganis, ſacrificiis & templis.* 514
XI. *De religione.* 519
XII. *De epiſcopali iudicio.* 520

Legum Nouellarum D. Theodoſij A. Tituli.

I. *De Theod. Codicis auctoritate.* 522
II. *De confirmatione legum Nouellarũ D. Theodoſii A.*
III. *De Iudæis Samaritanis hæreticis & paganis.* 524
IIII. *Ne curialis prædium alterius conducat, aut fideiuſſor conductoris exiſtat.* 526
V. *De tutoribus.* 527
VI. *Contra ſententias præfectorum prætorio iniuſtas poſt ſucceſſionẽ intra biennium ſupplicandum.* 528
VII. *De paternis ſeu maternis bonis.* ibid.
VIII. *Ne decurio ad Senatoriam dignitatẽ vel aliquem honorem aſpiret.* 530
IX. *De teſtamentis.* 531
X. *De alluuionibus & paludibus & paſcuis.* 533
XI. *De bonis decurionum & naturalibus filiis eorum in curiã mittendis heredibuſque ſcribendis.* 534
XII. *De repudiis.* 539
XIII. *De inuaſoribus.* 540
XIIII. *De epiſcoporum ordinatione.* ibid.
XV. *De ambitu & lucris limitaneis inibi redhibendis.* 541
XVI. *De metatis.* 543
XVII. *De releuatis, adæratis vel donatis poſſeſſionibus.* 544

Legum Nouellarum D. Valentiniani A. Tituli.

I. *De fructibus inter maritum & vxorem expenſis, filiis vel heredibus minimè imputandis.* 546
II. *De Manichæis.* 547
III. *De homicidio caſu an voluntate facto.* ibid.
IIII. *De teſtamentis.* 548
V. *De ſepulchris.* 551
VI. *De libertis & ſucceſſionibus eorũ.* 552
VII. *De indulgentiis reliquorum.* 554
VIII. *De triginta annorũ præſcriptione.* 556
IX. *De colonis vagis, vel agnatione eorũ, & de aduenis.* 557
X. *De confirmandis his quæ adminiſtrãtibus vel publicum officium gerentibus diſtracta ſunt vel donata, & de aduocatis & cæteris negotiis.* 559
XI. *De parentibus qui filios ſuos diſtraxerint per neceſſitatem, & ne ingenui*

Barbaris venūdētur, neque ad trāſmarina ducantur. 562
XII. *De epiſcopali iudicio, & diuerſis negotijs. & ne quis clericus inuitus ordinetur.* 56;
XIII. *De confirmatione legum Nouellarū D. Theodoſii.* 568
XIIII. *De principibus agētiū in rebus.* ibid.
XV. *De ſuarijs, boarijs & pecuariis.* 569

Legum Nouellarum D. Martiani A. Tituli.

I. *Neminem exhiberi de prouincia ad comitatum, niſi ad relationem iudicis à quo fuerit appellatum.* 572
II. *De indulgentiis reliquorum.* 575
III. *De prædiis ciuitatum omnium.* 576
IIII. *De matrimoniis Senatorum.* 577
V. *De teſtamentis clericorum.* 578

Legum Nouellarum De Maioriani A. Tituli.

I. *De curialibus & agnatione vel diſtractione prædiorum, & de diuerſis negotiis.* 580
II. *De epiſcopali iudicio, & de cæteris negotiis, & ne quis inuitus clericus ordinetur.* 584
III. *De ritu imperii D. Maioriam.* 585
IIII. *De indulgentiis reliquorum.* 586
V. *De defenſoribus ciuitatum.* 588
VI. *De edificiis publicis.* ibid.
VII *De bonis caducis ſiue proſcript.* 589
VIII. *De ſanctimonialibus & viduis, & de ſucceſſionibus earum.* 590

Legum Nouellarum D. Seueri A.

I. *De abrogatis capitibus iniuſtis legis D. Maioriani A.* 585
II. *De corporatis.* 586

Tituli ex Codices Gregoriano.

De poſtulando. 1
De pactis & tranſactionibus. ibid.
Si aduerſus donationes ſponſis factas in integrum quis reſtitui velit. 3
Si maior fuerit probatus. ibid.
De inofficioſo teſtamento. 4
De petitione hereditatis. ibid.
De rei vendicatione. ibid.
Si ſub alterius nomine res empta erit.
De familia herciſcundæ & communi diuidundo. ibid.
Quod cum eo qui in aliena poteſtate eſt, negotium geſtum eſſe dicitur. 6
Si debito perſoluto inſtrumentū apud creditorem remanſerit. ibid.
Si amiſſis vel debitori redditis inſtrumentis creditum petatur. ibid.
Quibus res iudicata non noceat. 9
De patria poteſtate. ibid.

Tituli ex Hermogeniano Codice.

De cauta & nō numerata pecunia. 12
Ex delictis defunctorum quemadmodum conueniantur creditores. ibid.
De iure fiſci. 13
De pactis & tranſactionibus. ibid.
De calumniatoribus et plus petendo. 14
De donationibus. ibid.
Ad exhibendum. 15
Ubi agi debeat. ibid.
De inſtrumentis. ibid.
De teſtamentis. ibid.
De ſucceſſionibus. ibid.

Giaj Inſtitutionum Tituli.

I. *De libertatibus ſeruorum.* 17
II. *De numero ſeruorum teſtamento manumittendorum.* 18
III. *De iure perſonarum.* ibid.
IIII. *De matrimoniis.* 19
V. *De adoptionibus.* ibid.
VI. *Quibus modis filij exeūt de poteſtate patris.* 20
VII. *De tutelis.* 21
VIII. *De curationibus.* ibid.
IX. *De rebus.* ibid.
X. *De teſtamentis.* 22
XI. *De exheredatione liberorum.* ibid.
XII. *De ſubſtitutionibus & de faciendis ſecundis tabulis.* 23
XIII *De legatis.* 24
XIIII. *De lege Falcidia.* 25
XV. *De fideicommiſſis.* ibid.
XVI. *De inteſtatorum hereditatibus.* 26
XVII. *De obligationibus.* 27
XVIIII. *Quibus modis obligatio tollatur.* 29
XIX. *De obligationibus ex culpa.* ibid.

Iulij Pauli Sententiarum ad filium libri primi Tituli.

I. *De pactis & conuentis.* 30
II. *De cognitoribus.* 31
III. *De procuratoribus.* ibid.
IIII. *De negotijs geſtis.* 32
V. *De calumniatoribus.* ibid.
VI. *De reis inſtitutis.* 33
VII. *De integri reſtitutione.* ibid.
VIII. *De dolo malo.* 34
IX. *De minoribus xxv. annis.* ibid.
X. *De plus petendo.* 35
XI. *De ſatiſdando.* ibid.
XII. *De iudiciis omnibus.* 36
XIII. *De iudicato.* ibid.
XIIII. *Si hereditas vel quid aliud petatur.* ibid.
XV. *De via publica.* 37
XVI. *Si quadrupes damnum intulerit.* ibid.
XVII. *De finium regundorum.* ibid.
XVIII. *De ſeruitutibus.* 38
XIX. *De familia herciſcunda.* ibid.
XX. *Quemadmodum actiones per inficiationem duplentur.* ibid.
XXI. *De fideiuſſore & ſponſore.* 39
XXII. *De ſepulchris & lugendis.* ibid.

Libri ſecundi Tituli.

I. *De rebus creditis & iureiurãdo.* 30
II. *De pecunia conſtituta.* ibid.
III. *De contractibus.* ibid.
IIII. *De commendato & depoſito pignore fiduciáve* 41
V. *De pignoribus.* ibid.
VI. *De exercitoribus.* 42
VII. *Ad legem Rhodiam.* ibid.
VIII. *De inſtitoribus.* ibid.
IX. *De in rem verſo.* ibid.
X. *De S.C. Macedon.* 43
XI. *Ad S.C. Velleianum.* ibid.
XII. *De depoſito.* ibid.
XIII. *De lege commiſſoria.* 44
XIIII. *De vſuris.* 45
XV. *De mandatis.* ibid.
XVI. *Pro ſocio.* 46
XVII. *Ex empto & vendito.* ibid.
XVIII. *De locato & conducto.* 47
XIX. *De nuptiis.* ibid.
XX. *De concubinis.* 48
XXI. *De dotibus.* 49
XXII. *De pactis inter virum & vxorẽ.* ibid.
XXIII. *De donationibus inter virum & vxorem.* ibid.
XXIIII. *De liberis agnoſcendis.* 50
XXV. *Quemadmodum filij ſui iuris efficiantur.* 51
XXVI. *De adulterijs.* ibid.
XXVII. *De excuſationibus tutorum.* 52
XXVIII. *De potioribus nominandis.* ibid.
XXIX. *Qui potiores nominare non poſſint.* ibid.
XXX. *Ad orationem D. Seueri.* ibid.
XXXI. *De furtis.* 53
XXXII. *De operis libertorum.* 54

Libri tertij Tituli.

I. *De Carboniano edicto.* 55
II. *De bonis liberti.* ibid.
III. *De lege Fabiana.* ibid.
IIII. *De teſtamentis.* 56
V. *De inſtitutione heredum.* ibid.
VI. *Ad S.C. Syllanianum.* 58
VII. *De legatis.* 59
VIII. *De mortis cauſa donationibus.* 65
IX. *Ad legem Falcidiam.* ibid.

Libri quarti Tituli.

I. *De fideicommiſſis.* 66
II. *De S.C. Trebelliano.* 68
III. *De S.C. Pegaſiano.* ibid.
IIII. *De repudianda hereditate.* ibid.
V. *De inofficioſi querela.* 69
VI. *De viceſima.* 70
VII. *De lege Cornelia.* ibid.
VIII. *De inteſtatorum ſucceſſione.* 71
IX. *Ad S.C. Tertullianum.* 73
X. *Ad S.C. Orficianum.* ibid.
XI. *De gradibus.* 74
XII. *De manumiſſionibus.* 75
XIII. *De fideicommiſſis libertatibus.* ibid.
XIIII. *Ad legem Fuſiam Caniniam.* 76

Libri quinti Tituli.

I. *De liberali cauſa.* 77
II. *De vſucapione.* ibid.
III. *De his quæ per turbam fiunt.* 78
IIII. *De iniuriis.* 79
V. *De effectu ſententiarum & fine litium.* 80

VI. De

VI. *De interdictis.* 82
VII. *De obligationibus.* 548
VIII. *De nouationibus.* ibid.
IX. *De ſtipulationibus.* ibid.
X. *De contrahenda auctoritate.* 85
XI. *De donationibus.* ibid.
XII. *De iure fiſci & populi.* 86.
XIII. *De delatoribus.* 87
XIIII. *De quæſtionibus habendis.* ibid.
XV. *De teſtibus.* 88
XVI. *De ſeruorum quæſtionibus.* ibid.
XVII. *De abolitionibus.* 89
XVIII. *De abactoribus.* ibid.
XIX. *De ſacrilegis.* 90
XX. *De incendiariis.* ibid.
XXI. *De vaticinatoribus & vaticinationibus & mathematicis.* ibid.
XXII. *De ſeditioſis.* 91
XXIII. *Ad legem Corneliam de ſicariis & veneficis.* 92
XXIIII. *Ad legẽ Pomp. de parricidiis.* ib.
XXV. *Ad legem Corneliam teſtamentariam.* ibid.
XXVI. *Ad legem Iuliam de vi publica & priuata.* 94
XXVII. *De lege Iulia peculatus.* ibid.
XXVIII. *Ad leg. Iuliam repetundarũ.* 89
XXIX. *Ad legem Iuliã maieſtatis.* ibid.
XXX. *Ad legem Iuliam ambitus.* ibid.
XXXI. *De pœnis militum.* ibid.
XXXII. *Quando appellatum ſit.* ibid.
XXXIII. *De cautionibus & pœnis appellationum.* ibid.
XXXIIII. *De dimiſſorijs literis.* 96
XXXV. *De reddẽdis cauſ. appellationũ.* 97
XXXVI. *Poſt prouocationem quid obſeruandum ſit.* ibid.
XXXVII. *De meritis appellationum.* ibid.

Tituli ex corpore Vlpiani.

De legibus & moribus 99
De libertis. ibid.
De ſtatuliberis. 101
De latinis. ibid.
De his qui ſui iuris ſunt. 102
De his qui in poteſtate ſunt. ibid.
De dotibus. ibid.
De iure donationum inter virum & vxorem. 130
De adoptionibus. 104
De his qui in manu ſunt. ibid.
Qui in poteſtate mãcipióne, quẽadmodum eo iure liberẽtur. ibid.
De tutelis. 105
De curatoribus. 107
De cele, orbo, & ſolitar. patre. ib.
De pœna legis Iuliæ. ibid.
De decimis. ibid.
De ſolidi capacitate inter virum & vxorem. 108
De caducis. ibid.
Qui habeant ius antiquum in caducis. ibid.
De dominiis & acquiſitionibus rerum. 109
De teſtamentis. 110
Quemadmodum heres inſtitui debeat. 111
Qui heredes inſtitui poſſunt. ibid.
Quemadmodum teſtamẽta rumpuntur. 113
De legatis. 114
De fideicommiſſis. 116
De legitimis heredibus. 117
De libertorum ſucceſſionibus vel bonis. 118
De poſſeſſionibus dandis. ibid.
De bonis libertorum. 119
De iniuriis. 120

Papiniani Reſponſorum tituli.

I. *De pactis inter virũ & vxorẽ.* 125
II. *De patris vel matris donatione & magnificentia dominorũ* ibid.
III. *De homicidijs.* ibid.
IIII. *De libertatibus.* 126
V. *De ſollicitationib. & furtis.* ibid.
VI. *De iniuriis vel cedib. admiſ.* ibid.
VII. *De fugitiuis inquirendis vel diſcutiendis.* 127
VIII. *De obiectione criminum, vel increpationibus.* ibid.
IX. *De violentiis.* ibid.
X. *De raptu virginũ & viduarũ.* 128
XI. *De ſucceſſionibus diuerſis.* ibid.
XII. *De luctuoſis hæreditatibus.* 129
XIII. *De commotione litium.* ibid.
XIIII. *De inquir. animalib. et reb.* ibid.

****

XV. De damnis animalium vel ſi quid per ea caſu euenerit. 130
XVI. De ablatis pignoribus & fideiuſſoribus. ibid.
XVII. De fugitiuorum furtis. 131
XVIII. De mulieribus ad ſecundas aut tertias nuptias tranſeũtib. ibid.
XIX. De clauſis itineribus vel aliis ſeruitutibus. ibid.
XX. De ſuperuentoribus. ibid.
XXI. De corruptis mulieribus. 132
XXII. De his qui hominem inlicitè aut ſine cauſa obligauerint. ibid.
XXIII. De diuortiis. ibid.
XVIIII. De donationibus. ibid.
XXV. De ſacramentis. 133
XXVI. De latronibus. ibid.
XXVII. De adulteriis. ibid.
XXVIII. De puellis vel mulieribus deſponſatis. ibid.
XXIX. Si quis caballis oſſum aut ſcandulam ligauerit. 134
XXX. De apparitoribus. ibid.
XXXI. De præſcriptione temporum. ibid.
XXXII. De falſariis & falſis teſtib. ibid.
XXXIII. De interpellationibus & appellatione. ibid.
XXXIIII De rebus agnitis. 135
XXXXV. De venditione. ibid.
XXXVI. De tutelis minorum. ibid.
XXXVII De filiis legitim. ſiue natural. 136
XXXVIII. De pactis & tranſactionibus. 137
XXXIX. De terminis tranſgreſſis & euulſis. ibid.
XL. Sine cenſu vel reliquis comparari nihil poſſe. ibid.
XLI. De iure poſtliminij. ibid.
XLII. Ne quis in ſua cauſa iudicet. ibid.
XLIII. Vt nemo potentiorũ nomina inlicitè prætendat aut titulos prædiis ſuis affigat. 138
XLIIII. De liberali cauſa vel de operis libertorum. ibid.
XLV. De teſtamentis. ibid.
XLVI. De corporatis. ibid.
XLVII. De conſortibus. 139

Tituli ex corpore Gregoriano huic editioni recens additi.

De depoſito. 7
De iureiurando. ibid.
De nuptiis. 8
De confeſſis. ibid.
De patris poteſtate. ibid.
De bonis libertorum. 10
De operis libertorum. ibid.
De ſponſoribus. ibid.
De accuſationibus. ibid.
Ad legẽ Iuliã de aduerſariis. ibid.
Ad legẽ Corneliã de ſicariis. ibid.
De maleficiis & ſepulchris. 11

Tituli ex corpore Hermogeniano huic editioni recens additi.

De nuptiis. 16
De pignoribus. ibid.
De eorum contractibus qui alieno iuri ſubiecti ſunt. ibid.
De iureiurando. ibid.

FINIS.

TITVLI NOVELLARVM D. THEODOSII IN INDICE OMISSI & poſt paginam 538. Reſtituti.

XII. *De patrimonialibus rei dominicæ & Limitrophis fundis ad orientem poſitis.* 539
XIII. *De Bonis fabricenſium.* 541
XIIII. *De Amota militantibus fori præſcriptione.* 542
XV. *De nauibus vltra duorum miliũ modiorum capacitatem non excuſandis.* 545
XVI. *De poſtulando & perpetuanda aduocatione.* 545
XVII. *De Repudijs.* 546
XVIII. *De lenonibus.* ibid.
XIX. *De Inuaſoribus.* 547
XX. *De Reddito Iure armorum.* 549
XXI. *Neque domum diuinam neque Eccleſiam aut aliquam perſonam quolibet publico munere excuſandam.* 549
XXII. *De pecunia Afris credita & de fideiuſſoribus eorum.* 550
XXIII. *De Tributis Fiſcalibus, De ſacro auditorio & cæteris negocijs.*
XXIIII. *De Epiſcoporum ordinatione.*
XXV. *De Pretio ſolidi & nequis ſolidum integrum recuſet.*
XXVI. *De Corporatis vrbis Romæ qui ad militiam vel clericatum trãſeunt reuocandis.*
XXVII. *De negotiatoribus.*
XXVIII. *De Reſcindendis venditionibus rei dominicæ.*
XXIX. *De ſcholaribus, Comitib. ſcholarum, & domeſticis eorum.*
XXX. *De locis reipublicæ quoquo modo poſſeſſis, ciuitatibus reſtituendis.*
XXXI. *De Ambitu & locis limitaneis inibi redhibendis.*
XXXII. *De Metatis.*
XXXIII. *De Releuatis adæratis vel donatis poſſeſſionibus.*
XXXIIII. *De poſtulando.*
XXXV. *De Lampadarijs.*
XXXVI. *De Nauicularijs amnicis.*
XXXVII. *De prædijs piſtorijs Afris deputandis.*
XXXVIII. *De ſucceſſione Curialium.*
XXXIX. *In damnum publicum non valere reſcriptum nec ſpecialia beneficia generalibus præferenda.*
XL. *De Patapolis ad vrbem Romam reuocandis & qui à tironum præbitione excuſantur.*
XLI. *De Tyronibus & occultatoribus deſertorum.*
XLII. *De palatinis.*
XLIII. *Ne Duciani vel limitanei milites ad comitatum exhibeantur.*
XLIIII. *De competitionibus.*
XLV. *De honoratis & quis in gradu præferatur.*
XLVI. *De officio & numerarijs præfectorum P.*

Tituli Legum Nouellarum D. Anthemij. A.

I. *De mulieribus quæ ſe ſeruis proprijs vel libertis iunxerunt & de naturalibus filijs.* 595
II. *De confirmatione legum D N. Leonis Auguſti.* 596
III. *De bonis Vacantibus.* ibid.

**** 2

IN HOC CORPORE CONTINENTVR leges ſiue ſpecies iuris de Theodoſiano & diuerſi libris electæ,& ſicut pręceptū eſt explanatæ,anno XXII.regnante domino Alarico rege,ordinãte viro inluſtri Goiarico Comite. EXEMPLAR AVCTORITATIS. Cõmonitoriũ Timotheo V.S.Comiti.

VTILITATES *populi noſtri propitia diuinitate tractantes hoc quoque quod in legibus videbatur iniquum, meliori deliberatione corrigimus: vt omnis legum Romanarum, & antiqui iuris obſcuritas, adhibitiſ ſacerdotibus ac nobilibus viris, in lucem intelligentiæ melioris deducta reſplendeat: & nihil habeatur ambiguum vnde ſe diuturna aut diuerſa iurgantium impugnet obiectio. Quibus omnibus enucleatis, atque in vnum librum prudẽtium electione collectis, hæc quæ excepta ſunt, vel clariori interpretatione compoſita, venerabiliũ epiſcoporum, vel electorum prouincialium noſtrorum roborauit adſenſus. Et ideo ſubſcriptum librum, qui in † tabulis habetur collectus Goiarico Comiti pro diſtringendis negotijs noſtra iuſſit clementia deſtinari: vt iuxta eius ſeriem vniuerſa cauſarum ſopiatur intentio: nec aliud cuilibet aut de legibus, aut de iure liceat in diſceptationem proponere, niſi quod directi libri & ſuſcepti viri ſpectabilis Aniani manu, ſicut iuſſimus, ordo complectitur. Prouidere ergo te conuenit, vt in foro tuo nulla alia lex neque iuris formula proferri vel recipi præſumatur. Quod ſi factum fortaſſe conſtiterit, aut ad periculum capitis tui, aut ad diſpendium tuarum noueris facultatum. Hãc verò præceptionem directis libris iuſſimus cohærere, vt vniuerſos ordinationis noſtræ & diſciplina teneat, & pœna cõſtringat. Anianus vir † ſpectabilis ex præceptione D.N. Glorioſiſſ. Alarici Regis hũc Codicem de Theod. legibus atque ſententijs iuris vel diuerſis libris electum Aduris anno* XXII. *eo regnante edidit atq; ſubſcripſit. Recognouimus. Dat. ſub die* IIII. *Non. Feb. anno* XXII. *Alarici regis Toloſæ. Et iterum anno* XX. *regnante Karolo rege Fran. & Longobard. & patricio Roman.*

qui in theſauris noſtris habetur oblatũ tibi pro

expectabilis

CODI-

CODICIS THEODOSIANI LIBER PRIMVS.

De conſtitutionibus Principum & edictis. *Tit. I.*

I. Imperator Conſtantinus A. Ad Luſitanos.

SI QVA poſt hæc Edicta, ſiue Conſtitutiones, ſine die & Conſule fuerint deprehenſa, auctoritate careant. Dat. VII.† Kalendas Aug. Sabariæ, Probiano & Iuliano VV. CC. COSS. † V.

INTERPRETATIO. *Quæcunq; leges ſine die & Conſule fuerint prolatæ, non valeant.*

II. Imppp. Valentinianus, & Theodoſius, & Arcadius AAA. Flauiano PF. P. Illyrici & Italiæ.

Perpenſas ſerenitatis noſtræ longa deliberatione Conſtitutiones nec ignorare quenquam, nec diſsimulare permittimus. Dat. VI. Kal. Iunij, Vincentiæ, Tatiano & Symmacho COSS.

INTERPR. *Leges neſcire nulli liceat, aut quæ ſunt ſtatuta contemnere.*

III. Iidem AAA. Aureliano PF. P.

Omnia conſtituta non præteritis calumniam faciunt, ſed futuris regulam imponunt. Dat. †IIII. Kal. Mar. Cōſtantinopoli, Domino Theodoſio Aug. III. & Abundantio V.C. COSS. † III.

INTERPRETATIO. *Omnes leges non ea quæ anteriore tempore acta ſunt, damnant, ſed in futurum obſeruanda conſtituunt.*

IIII. Iidem AAA. Victorio Proconſuli Aſiæ.

Generàle præceptum beneficio ſpeciali anteferendum eſt. Dat. XI. Kal. Sept. Conſtantinopoli, Theodoſio Aug. & Abundantio V.C. COSS.

INTERPRETATIO. *Legem, quæ generaliter omnes tenet, in vnius perſona vel cauſa non poſſe vacuari.*

De diuerſis Reſcriptis. *Tit. II.*

I. Imperator Conſtantinus A. Ad populum

CONTRA ius reſcripta non valeant, quocunque modo fuerint impetrata. Quod enim publica iura præſcribunt, magis ſequi iudices debent. PP. IIII. Kal. †Septemb. Romæ, Conſtātino Aug. IIII. & Licinio IIII. COSS. † Martias.

INTERPRETATIO. *Quæcunque contra leges à Principe fuerint obtenta, non valeant.*

II. Idem A. Crepereo Donatiano.

Reſcripta, quibus vſi non fuerint qui in fata concedunt, heredes poſſunt allegare, vt congruè impetrata ſucceſſoribus emolumenta cõquirãtur. Dat. Id. Decemb. Conſtantino Aug. v. & Licinio c. coss.

INTERPRETATIO. *Beneficia Principum, quæ illi qui meruerunt, interueniente morte, non fuerint conſecuti, ſucceſſoribus eorum exequi liceat, vt beneficia heredes ab autoribus ſuis impetrata percipiant.*

† Seueriano P.V.

III. Idem A. Seuero PF. P. †

Quoties reſcripto noſtro præiudicium vel moratoria perſcriptio remittitur, aditus ſupplicandi pandatur. Quod autem totius negotij cognitionem tollit, & vires principalis negocij exhaurit, ſine graui partis alterius diſpendio conuelli nõ poteſt. Nec præſcriptionis igitur peréptoriæ relaxatio petatur, nec contra edictum ſupplicetur. Dat. x. Kal. Iun. Niceæ, Paulino & Iuliano VV. CC. COSS.

INTERPRETATIO. *Moratoria perſcriptio dicitur, quæ cauſam prolongat, id eſt quando induciæ à litigatore petuntur à Principe. Peremptoria, quæ cauſam principalem tollit, id eſt, ſi litigator beneficio Principis ſi se iudicio cauſam velit extingui. Et ideo moratoria perſcriptio per reſcriptum Principis ſupplicãtibus concedi poteſt, peremptoria concedi non poteſt; & ſi conceſſa fuerit à Principe, non valebit.*

IIII. Idem A. ad Barbarum Pompeianum, Conſularem Campaniæ.

Et ſi non cognitio ſed executio mandatur, de veritate precum inquiri oportet, vt ſi fraus interuenit, de omni negotio cognoſcatur. Dat. III. Id. Nouemb. Aquis, Dalmatio & Zenophilo VV. CC. COSS.

INTERPRETATIO. *Quicquid non vera, ſed falſa petitio à Principe obtinuerit, quia fraus interuenit, non valebit.*

V. Idem A. & Iulianus Cæſar, ad Taurum PF. P.

Multabuntur iudices, qui reſcripta contempſerint aut diſtulerint. Dat. III. Non. Iul. Mediolani, Conſtantino VI. & Iuliano COSS.

INTERPRETATIO. *Feriãtur iudices damno, qui data ſecundum leges Principis præcepta contempſerint, aut iurgio rixæ colludio quocunque diſtulerint.*

VI. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theodoſius AAA. Floro PF. P.

Vniuerſa reſcripta, quæ in debitorum cauſis ſuper pręſtandis dilationibus impetrata ſunt, reſcindantur: cum ſint acerbius perurgendi, qui Manſuetudinis noſtræ pudore fatigato, non quod vtilitatibus publicis,

† VIII. ſed quod ſuis fraudibus conueniret, aſpexerint. Dat. VII. † Kal. Martias, Conſtantinopoli, Antonio & Syagrio COSS.

INTERPRETATIO. *Si cuiuslibet rei debitor conuictus, propter differendam ſolutionem à Principe inducias impetrauerit, beneficium quod obtinuerit non valebit, ſed cautionem ſuam implere cogatur.*

VII. Iidem AAA. Principio PP.

In fraudem annonariæ rei ac deuotionis publicæ elicitum damnabili ſubreptione reſcriptum, manifeſtum eſt iure non poſſe vires ſortiri: circa omnes igitur par atque æqualis illationis forma teneatur. Dat. VIII. Kalend. Octob. Aquil. Arc. A. I. & Bautone COSS.

INTERPRETATIO. *Ne quis poſſeſſor Principis beneficio ſoluere tributa recuſet.*

VIII. Impp.

VIII. Impp. Arc. & Hon. AA. PF. P.

Dubium non eſt, conteſtationē intelligi, etiamſi noſtræ fuerint Tranquillitati preces oblatæ, eáſque aduerſus heredem quoque eius, in quem porrectæ ſunt vel ab herede eius qui meruerit, exerceri. Nam ſicut ex cauſis numeroſis etiam hæc actio tranſmittitur ad heredem, quæ teſtatori competiſſe monſtratur: Sic & è diuerſo iuris definitione Conſultorum omnium conſona reſponſione firmatur, ab herede actionem non incipere, quę non competierit teſtatori. Data III. Kal. April. Conſtantinopoli, Arcadio IIII. & Honorio III. AA. COSS.

INTERPRETATIO. *Si quis Principi de negocio ſuo preces obtulerit, litem conteſtatus eſſe cognoſcitur. Et ſi defunctus fuerit is qui preces obtulerit, vel is contra quem obtulit, actio heredibus defuncti contra heredes pulſati ſalua permaneat: Quia cauſa actione conteſtata ea quæ competebat defuncto, competit & heredi. Si verò auctor quolibet ordine repetitionem ſuam præſens non publicauerit, heres vnde autor actionem non propoſuerit, agere prohibetur.*

IX. Imppp. Arc. Honor. & Theod. AAA. Eutychiano PP.

Reſcripta ad conſultationem emiſſa vel emittēda in futurum iis tantū negotiis opitulentur quibus effuſa docebuntur, &c. Dat. VIII. Id. Decē. CP. Honorio A. IIII. & Eutychiano COSS.

X. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Ioanni PP. Poſt alia.

Nulli habetur ambiguum etiam ab heredibus & pro heredibus poſſe reſcripta noſtri numinis allegari, nec excludi temporibus, nec aboleri caſibus impetratum, &c. Dat. XVI. Kal. Mar. Rau. Honorio IX. & Theod. V. AA. COSS.

De mandatis Principum. Tit. III.

I. Imppp. Grat. Valēt. & Theod. AAA. ad Euſigniū Proconſulē Aphricæ.

SI quis aſſerat, cum mandatis noſtris ſe venire ſecretis, omnes ſciāt, nemini quicquam, niſi quod ſcriptis probauerit, eſſe credendum: nec vllius dignitate terreri, ſiue ille Tribuni, ſiue Notarij, ſiue Comitis præferat poteſtatem: Sed ſacris noſtris literis eſſe credendum. Data † XV. Kal. Iul. Romæ: Accepta III. Kal. Aug. Merobaude iterum & Saturnino COSS. † XVI.

INTERPRE. *Nulli debere credi qui ſecretò ſibi aliquid dicit à principe eſſe mandatum, ſi principis præcepta non dederit.*

De reſponſis prudentum. Tit. IIII.

I. Impp. Theod. & Valentin. AA. ad Senatum vrbis Romę. Poſt alia.

PApiniani, Pauli, Gaij, Vlpiani, atque Modeſtini ſcripta vniuerſa firmamus. Ita vt Caium, atque Paulum, Vlpianum, & cæteros comitetur auctoritas lectionis, quæ ex omni eius opere recitatur. Eorum quoque ſcientiam, quorum tractatus atque ſententias prædicti omnes ſuis operibus miſcuerunt, ratam eſſe cenſemus, vt Scæuolæ, Sabini, Iuliani, atque Marcelli, omniumque quos illi celebrarunt: Si tamen eorum libri, propter antiquitatis incertum, codicum collatione firmentur. Vbi autem diuerſæ ſentētiæ proferuntur, potius numerus vincat autorum: Vel ſi numerus æqualis ſit, eius partis præcedat autoritas, in qua excellētis ingenij vir Papinianus emineat: qui vt ſingulos vincit, ita cedit duobus. Notas etiam Pauli atque

Vlpiani, in Papiniani corpus factas, ſicut dudum ſtatutũ eſt, præcipimus infirmari. Vbi autem pares eorum ſententiæ recitãtur, quorum par cenſetur autoritas, quod ſequi debeat eligat moderatio iudicãtis. Pauli quoque Sententias ſemper valere præcipimus, &c. Dat. VI. Id. Nouemb. Rauennæ, Theodoſio Auguſto VII. & Valentiniano II. COSS.

INTER. *Hæc lex oſtendit, quorum Iuris conditorum ſententiæ valeant: Hoc eſt, † Papiniani, Pauli, Cay, Vlpiani, Modeſtini, Scæuolæ, Sabini, Iuliani, atque Marcelli: quorum ſi fuerint diuerſæ prolatæ ſententiæ, vbi maior numerus vnum ſenſerit, vincat. Quod ſi forſitan æqualis numerus in vtraque parte eſt, eius partis præcedat autoritas, in qua † Papinianus cum æquali numero ſenſerit: Quia vt ſingulos † Papinianus vincit, ita & cedit duobus Scæuola, Sabinus, Iulianus, atque Marcellus in ſuis corporibus non inueniuntur, ſed in præfatorum opere tenẽtur inſerti, Gregorianum verò & Hermogenianũ ideo lex iſta præteriit, quia ſuis autoritatibus confirmantur ex lege priore, ſub titulo, De Conſtitutionibus Principum & Edictis. Sed ex his omnibus Iuris conſultoribus, ex Gregoriano, Hermogeniano, Caio, † Papiniano, & Paulo, quæ neceſſaria cauſis præſentium temporum videbantur elegimus.*

† Papiani † Papianus † Papianus † Papiano

De officio præfectorum prætorio. *Tit. V.*

Imp. Conſtantinus A. ad Baſſum. PF. P.

SVPER his qui à Prǽſide, vel à quolibet alio iudice ſententiam dictam infirmari depoſcunt, ſub eo fine Sublimitatis tuę ſuccedat examen, vt ſi internis negocij vſquequaque decurſis ex euidenti claruerit ſententiam à iure iuſtitiáque diſcedere, ea penitus exploſa, controuerſia de ęquitate terminum capiat. Quod ſi cõſentanea ſit legibus iam prompta ſententia, eius pronuntiationis improbus oppugnator, ſi patrimonio circunfluat, biennio in inſulam relegatione plectatur: eiúſque bonorũ media portio fiſcalibus compendiis addicta cedat. Quod ſi agreſtis vitę ſit, aut etiam egentis, ad biennij tempus in metallum † retrudendus eſt. Quam legem in annotationibus quoque noſtris de iterando poſt ſententiam iudicio cuſtodire debebis. Dat. XIII. Kal. † Nouemb. Baſſo & Ablauio COSS.

† detrudendus † Decemb.

INTERPRE. *Quicunque cauſa dicta, diſcuſſóque negocio à quocunque fuerit ſuperatus, & hanc ipſam litem poſtea reparare tentauerit: ſi pro ipſo, qui antea victus eſt, fuerit legibus lata ſententia, prius iudicium non valebit. Nam ſi & apud alium iudicem fuerit ſuperatus, ſi digna idoneáque perſona ſit, biennio in exilium deputetur, & medietatem facultatum ſuarum fiſcus acquirat. Si verò indigna & pauperior perſona eſt, in metallum biennio deputetur.*

De officio rectoris prouinciæ. *Tit. VI.*

Imp. Conſtantinus A. ad Prouinciales.

CESSENT iam nunc rapaces Officialiũ manus, ceſſent inquam: nam ſi moniti non ceſſauerint, gladiis præcidentur. Nõ ſit venale iudicis velum, non ingreſſus redempti, non infame licitationibus Secretarium, non viſio ipſa Præſidis cum precio: æque aures iudicãtis pauperrimis ac diuitibus referentur. Abſit ab † inducendo eius, qui Officij princeps dicitur, deprędatio. Nullas litigatoribus adiutores eorundem Officij Principum cõcuſſiones adhibeant, Cẽturionum

† ob inducendum.

turionum,aliorúmque Officialium, parua magnáque poſcentium, intolerandi impetus oblidâtur,eorúmque qui iurgantibus acta reſtituunt,inexpleta auiditas temperetur: Sẽper inuigilet induſtria pręſidalis,ne quicquam à prędictis generibus hominum de litigatore ſumatur. Qui ſi de ciuilibus cauſis quicquam putauerint eſſe poſcendum,aderit armata cenſura,quę nefariorum capita ceruicéſque detruncet, data copiá vniuerſis qui concuſſi fuerint,vt Pręſidum inſtruant notionem. Qui ſi diſſimulauerint ſuper eodem conquerendi vocem omnibus aperimus apud Comites cũctos prouinciarum,aut apud Pręfectum Prętorio, ſi magis fuerit in vicino: vt his referẽtibus edocti, ſuper talibus latrociniis ſupplicia †referamus. Data Kal. Noueb. Conſtantinopoli,Baſſo & Ablauio vv.cc.coss. († proferamus)

INTERPRE. *Officiales omnium iudicum venales eſſe non audeant, nec precium de introitu occurrentum, aut litigantum, vel egreſſu requirant. Sed interpellantes tam diuites quàm pauperes ſine vllo premio audiantur. Quod ſi rapaces eſſe voluerint, gladio puniantur, aut certè de eorum rapacitate Dominicis auribus referatur.*

II. Impp. Valentinianus & Valens AA. Hauc Anthemi chariſsime nobis.

Iudex ſibi hanc pręcipuam curam in audiendis ac†diſcingendis litibus impoſitam eſſe nõ ambigat, ita vt non in ſeceſſu domus de ſtatu hominũ vel patrimoniorum ſententiam referat,ſed apertis Secretarij foribus, intro vocatis omnibus, aut pro tribunali† locatus, & ciuiles & criminales controuerſias audiat,ne congruę vltionis animaduerſio cohibeatur. Abſit autem, vt iudex popularitate & ſpectaculorum editionibus mancipatus, plus ludicris curę tribuat quàm ſeriis actibus. Dat. Kalend. Octob. Aquileię,Diuo Iouiano & Varroniano coss. († diſcernẽdis) († locatis)

INTERPRE. *Index hanc ſibi precipuam curam in audiendis litibus impendendam eſſe cognoſcat,vt litigantium cauſas iugiter,adhibita equitate,diſcutiat. Sciturus,non ſe in ſecreto domus, aut in quibuſcunque angulis definitiuam ſẽtẽtiam prolaturum: ſed apertis domus ſua ianuis, intromiſsiſque turbis,vt neminem lateat, quicquid ſecũdum† legum vel veritatis ordinem fuerit iudicatum.* († legis.)

III. Iidem AA. ad Valerianum Vic. Hiſpaniarum.

Libellos iudicibus,poſtquam ſe receperint,vetamus offerri,ne ſuper alienis cauſis vel ſtatu pronuntient, quando ab officij conſpectu, atque ab oculis publicis receſſerint. Dat. VII. Id. Septemb. Veronę,Valentiniano & Valente coss.

INTERPRE. *Iudices poſtquam ſe de conſeſſu publico in domos ſuas receperint, libellos à litigatoribus non accipiant,nec ſine officio ſuo de cauſis alienis vel ſtatu aliquid cognoſcant.*

IIII. Imppp. Valentin. Valens & Grat. AAA. ad Viuentium PP.

Vnuſquiſque iudex in his locis ſedem conſtituat, in quibus oportet omnibus pręſtò eſſe rectorem, nõ deuerticula religioſa ſectetur, addimus [illegible]e vt quiſque prouincię pręſidentem propria poſſeſsione ſuſceperit, ager quem diuerſorium habuerit prędictus in tranſitu fiſci viribus vindicetur, ita enim iudices manſiones inſtruere & inſtaurare nitentur. Dat. Kal. Apr. Treu. Valent. NP. & Victore coss.

V. Iidem AAA. ad Probum PF. P.

Prouinciis præſidentes, per omnium villas ſenſim atque vſitatim, vicoſque cunctos diſcurrant,& vltrò rimentur à ſingulis,quid vnuſquiſque

compulſor inſolenter egiſtet aut cupidè. Is enim de quo aliqua ad nos querela peruenerit ad vltimam pœnam rapictur. Dat. Kal. Aprilis, Treuiris, Valentiniano N.P. & Victore COSS.

INTERPRE. *Iudices Prouinciarum operam dare debebunt, vt per ſingulos agros & loca ſolicita inquiſitione diſcurrant, vt per ſe, qualiter in ſolutione publici debiti cum poſſeſſoribus agatur, agnoſcant. Cuius rei curam ſi implere neglexerint, querelam ciuium non dubitent in ſe ſeueriſſimè vindicandam.*

VI. Imppp. Valens, Gratianus & Valentin. AAA. ad Antonium. PP.

Nequis domum iudicis ordinarij poſtmeridiano tempore ex occaſione ſecreti ingredi familiariter affectet, eiusdem duntaxat prouinciæ (ſiue notus iudici ſiue etiam† ignotus eſt) & tum honoris auctoritatem præferens. Dat. Kal. Aug. Morantiaco Gratiano A. IIII. & Merobaude COSS.

† ignotus) eſtet tamē honoris &c.

INTERPRE. *Vt meridianis horis ſuggerentum iudex cauſas non præſumat audire.*

VII. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Theodoro PF.P.

Moderatores Prouinciæ curam gerere iubemus, ne quid potentium ꝓcuratores perperam illicitéve committant. Dat. †IX. Kalend. Decemb. Rauennæ, Baſſo & Philipo VV.CC. COSS.

† VIII.

INTERPRE. *Iudices Prouinciarum ſummam ſolicitudinem habere debēt, ne Auctores potentum aliquid circa inferiores perſonas illicitè iniuſtéque committant.*

De officio iudicum Ciuilium. Tit. VII.

I. Imppp. Arcadius, Honorius, & Theodoſius AAA. Curtio PF.P.

HONORATI, qui lites habere noſcuntur, his horis quibus cauſarum merita vel facta pandūtur, reſidendi cum iudice nō habeant facultatem: Nec meridianis horis à litigatoribus iudices videantur. Quina itaque pondo auri, tam iudici quàm eius officio, & Honoratis parem multam adſcribendam eſſe cognoſcas, ſi quis contra præceptum huiusmodi venire tentauerit. Data. †IIII. Non. Febr. Baſſo, & Philipo VV.CC. COSS.

† III. Non.

INTERPRE. *Honorati prouinciarum, id eſt, ex Curiæ corpore, ſi & ipſi in lite ſint conſtituti, eo tempore quo cauſa illorum à iudicibus ventilantur, cum iudice non reſideant: & litigatores meridianis horis iudicem non ſalutent, id eſt munera non offerant. Si aliud præſumpſerint, multam ſupraſcripta legis exoluāt.*

De officio iudicum militarium. Tit VIII.

I. Imppp. Theodoſius, Arcadius, & Honorius AAA. Comitibus, & Magiſtris vtriuſque militiæ.

NVNQVAM omnia negociis priuatorum, vel tuitio militaris, vel executio tribuatur. Dat. pridie† Kal. Febr. Conſtātinopoli, Theodoſio A. III. & Abundantio V.C. COSS.

† Idus

INTER. *Nec comes, nec miles, nec magiſter in ciuilibus cauſis inter negotia priuatorū exactor nec executor eſſe præſumat.*

De officio iudicum omnium. Tit. IX.

I Imp. Conſtantinus A. ad Domitium Celſum Vicarium.

Nemo

NEMO iudex, Officialem ad eam domum, in qua Materfamiliâs agit cum aliquo præcepto exiſtimet eſſe mittendũ, vt eandem in publicum protrahat: cum certum ſit debita eius quæ intra domum, cõſiderato ſexu, ſemet contineat, domus eius, vel cuiuſcunque rei habita diſtractione publicis neceſſitatibus poſſe ſeruari. Quod ſi quis in publicum matrem familiâs poſthac crediderit protrahẽdam, inter maximos reos citra vllam indulgentiam capitali pœna vel exquiſitis potius exitiis, ſuppliciiſque plectatur. Dat. III. Id. Ian. Treueris, Sabiniano & Rufino COSS.

INTERPRE. *Nullus iudicum matronam in domo ſua reſidentem, perquencunque apparitorem in publicum exiſtimet protrahẽdam: ſed circa eam, pro ſexus reuerentia, conuentio honeſta ſeruetur. Cum ſi quid eam debere conſtiterit, conſtrictis eius auctoribus poſsit exolui: Nam ſi quis contra fecerit, ſummo ſupplicio ſe afficiendum eſſe cognoſcat.*

II. Idem A. Andronico.

Si contra pupillos, viduas, vel morbo fatigatas, & debiles impetratum fuerit, Lenitatis noſtrę iudicium, memorati à nullo noſtrorum Iudicum compellantur comitatui noſtro ſui copiã facere. Quinimò intra prouinciam, in qua litigator, & teſtes vel inſtrumenta ſunt, experiantur iurgandi fortunam: Atque omni cautela ſeruetur, ne terminos prouinciarum ſuarum cogantur excedere. Quod ſi pupili, vel viduæ, aliíque fortunæ iniuria miſerabiles, iudicium noſtrę Serenitatis orauerint, præſertim cum alicuius potentiam perhorreſcant, cogantur eorum aduerſarij examini noſtro ſui copiã facere. Dat. XV. Kal. Iul. Conſtantinopoli, Optato & Paulino COSS.

INTERPRE. *Quicunque aduerſum pupillos, viduas, † & infirmos, noſtra præcepta meruerit, eos de locis ſuis commouendi, vel extra prouinciam ſuam vſquam penitus protrahendi licentiam ſubmouemus, ſed ibi cauſam ſuã dicant, vbi inſtructiores eſſe, & teſtimonia poſsint facilius inuenire. Sanè ſi ipſi, quorũ fatigationi conſulimus, nos crediderint expetendos, huic voluntati eorum veniẽdi aditum non negamus: ita vt aduerſarij eorũ ſub præſentia Principis adeſſe per Rectorem prouinciæ compellantur.*

† vel ægrotos

III. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theodoſius AAA.

Pars actorum, habitorum in Conſiſtorio Gratiani Aug.

Gratianus Auguſtus dixit:

Det operam Iudex, vt prętorium ſuum ipſe componat. Cæterùm Comiti, neque Rectori prouinciæ plus aliquid præſtabitur, quàm nos conceſsimus in annonis, ſeu cellariis, &c. Actum in Conſiſtorio, Merobaude II. & Saturnino COSS.

INTERPRE. *Iudicem prætorium ſuum de proprio debere componere, & nihil à Prouincialibus aliquid amplius petere, quàm ei in annonis vel cellariis à Principe fuerit deputatum.*

De defenſoribus ciuitatum. *Tit. X.*

I. Imppp. Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius AAA. Euſignio PF. P.

HI potiſſimum conſtituantur defenſores, quos Decretis elegerint ciuitates. Quod ſiquis ad locum Defenſionis ambitione peruenerit, confeſtim Synceritas tua reiectum quinquelibras auri fiſci vtilitatibus cogat inferre. Dat. VIII. Kal. Feb. †Ho-

† Poſt Conſulatũ Honor. N. P. & Euodi V.C.

nor.Aug.& Euodio v.c. cpss.

INTERPR. *Hi inſtituantur ciuitatum Defenſores, quos cõſenſus ciuium, & ſubſcriptio vniuerſorum elegiſſe cognoſcitur. Quod ſi quis defenſorum ad hanc rem cupiditate propria, non interueniente Decreto, perueniſſe probabitur, pro hac præſumptione quinque libras auri fiſco inferre cogatur.*

II. Iidem AAA. Potamio Præfecto Auguſtali.

Defenſores nihil ſibi inſolenter, nihil indebitum vindicantes, nominis ſui tantùm fungantur officio, nullas infligant multas, nullas exerceant quæſtiones: Plebem tantùm vel decuriones, ab omni improborum inſo-
†& lentia & temeritate tueantur:† vt id tantùm quod eſſe dicuntur, eſſe nõ deſinant. Dat. III. Non. Mar. Conſtantinopoli, Arcadio A. II. & Rufino v.c. COSS.

INTERPR. *Defenſores ſecundum ſuum nomen Curiam, vel plebem ſibi commiſſam cum omni iuſtitia & æquitate defendant: nullum de innocentibus aut condemnare aut verberare præſumant.*

Iidem AAA. Taciano PF.P.

Per omnes regiones, in quibus fera & periculi ſui neſcia latronum feruet inſania, probatiſſimi quique atque diſtrictiſsimi Defenſores adſint diſciplinæ, & quotidianis actibus præſint: Qui non ſinant crimina impunitate coaleſcere. Remoueantur patrocinia, quæ fauorem reis, & auxiliũ ſcelerosis impertiendo, maturari ſcelera fecerunt. Dat. VI. Id. April. Conſtantinopoli, Arcadio A. II. & Rufino COSS.

INTERPR. *Per omnes prouinciales tales pro ſtudio diſciplinæ Iudices ordinentur, vt cum omni ſollicitudine in reos & latrones, remotis potentum patrocinnis, diſtrictionem debitam exercere non differant: ne per negligentiam ſuam, aut venalitatem, crimina quæ debent puniri proficiant.*

De aſſeſſoribus domeſticis & cancellariis. Tit. XI.

I. Impp. Arcad. & Honor. AA. Cæſario P.P.

SI quis Iudicum vel ciuem prouinciæ, quam reget, vel certè peregrinum conſiliarium ſibi voluerit adſciſcere, tantùm quatuor ſibi menſes ad retinẽdum eum quem ex eadem prouincia ſumpſerit tributos eſſe cognoſcat, donec ab aliis euocatum locis, ſuis actibus adtribuerit, ita vt emenſis quatuor menſibus crimini detur, ſi quis vltra hoc tempus conſiliariũ crediderit retinendum. Dat. VI. Id. Decemb. CP. Stilicone & Aureliano COSS.

II. Impp. Honorius, & Theodoſius AA. Euſtaſio PF.P.

Velut caſtrenſe peculium filiifamiliâs Aſſeſſores poſt patris obitum vindicent, qui conſiliis propriis Adminiſtratores adiuuare conſueuerũt, ſi quid licitis honeſtíſque lucris coadunare potuerint. Data X. Kal. April. Conſtantinopoli, DD. NN. Honorio XIII. & Theodoſio X. AA. COSS.

INTERPR. *Si quis viuo patre, cuiuſcunq; Iudicis conſilio adhæſerit, quicquid ex iuſtis & bonis cauſis acquiſierit, hoc ſibi ſic vindicat, ſicut & ille filius,*
† acceperit *qui aliquid viuo patre in armis conſtitutus †acquiſierit.*

III. Iidem AA. Aſclepiodoto PF.P.

Nullus Iudicum ad prouinciam ſibi commiſſam, quenquam ſecum ducere audeat, cui Domeſtici vel Cancellarij nomen imponat, nec profectum ad ſe vndecunque ſuſcipiat, ne famæ nota cum bonorum publi-

catione

catione plectatur. Periculo enim primatum officij Cancellarios ſub fide geſtorum electos iudicibus applicari iubemus, ita vt poſt depoſitam adminiſtrationem per continuum triennium nec militiam deſerāt, & Prouincialibus præſentiam ſui exhibeant, quò volentibus ſit accuſandi copia facultas: Si enim idonea cauſa exegerit ad detegenda iudicis flagitia, & queſtioni eos ſubdi oportet, &c. Dat. pridie Kal. Iun. Conſtantinopoli, Aſclepiodoto & Mariniano vv. cc. coss.

INTERPRE. *Omnes iudices euidenter agnoſcant, nullum in prouinciam ſibi commiſſam, de eadē de qua venit prouincia, vel alia regione, ſibi Cancellarium, aut Domeſticū fortaſſe coniungere, niſi qui ei publica fuerit ciuium electione deputatus. Ita vt ſi poſtea fuerit Iudex ille remotus, is qui Conſilij vel Domeſtici geſſit officium, triennio ſub alio iudice de prouincia non diſcedat, vt ſi quis accuſator fortaſſe extiterit, reddat accuſantibus rationem. Et ſi fortè facta Iudicis celare vſquequaque voluerit, ſubdatur publicæ quæſtioni.*

CODICIS THEODOSIANI LIBER SECVNDVS.

De Iuriſdictione, & vbi quis conueniri debeat. Tit. I.

Imp. Conſtantinus A. ad † Euſtaſium PF. P. † Oſtaſium.

IVDICES prouinciarum volumus vim debitæ autoritatis aſſumere, vt † vna autoritas quę cæteros rei priuatæ, noſtro quoque Prouinciales teneat. Tormenta diſciplinæ ſceleratos conuictóſque carcere teneant, tormenta dilacerent, gladius vltor interimat. Eo enim modo licentia inueteratæ deſperationis inhibetur, ſi intelligant vno ſibi ac pari ſtudio viuendū eſſe cum cæteris, &c. Dat. VIII. Id. Mar. Limenio & Catulino coss.

† χ. Actoreſque rei priuatæ, noſtróſque prouinciales teneat diſciplina, Sceleratos, conuictóſque carcer teneat, tormenta, &c.

INTERPRE. *Quicūq; in prouinciis Iudices ordinati ſunt, hoc ſibi ſciāt eſſe permiſſum, vt ſi aliquos res dominicæ ſeruos vel colonos reatus inuoluerit, ſicuti & priuatos comprehendendi eos & puniendi, vt culpa exegerit, nullo contradicente patrimoniorum noſtrorum ordinatore, habeant liberam poteſtatem.*

Idem A. ad Taurum P. F. P.

Definitum eſt, prouinciarum Rectores in ciuilibus cauſis litigia terminare, etſi militantes exceperint iurgia vel mouerint. Ne igitur vſurpatio iudicia legéſque confundat, aut Iudicibus ordinariis adimat propriā notionem, ad prouinciarum Rectores transferantur iurgia ciuiliū quæſtionum. In criminalibus etiam cauſis, ſi miles popoſcerit reum, prouin-

ciæ Rector inquirat: Si militaris aliquid admiſiſſe firmetur, is cognoſcat cui militaris rei cura mandata eſt. Data VIII. Kal. Aug. Mediolani, Arbitione, & Lollianno COSS.

INTERPRE. *Etſi ciuilia negocia ad prouinciarum Rectores iuſsimus pertinere, tamē quoties criminalis accuſatio interceſſerit inter illos qui armis noſtris militant, atque priuatas, ſi militans priuatum in iudicium vocauerit, Rector prouinciæ audiendi & iudicandi habeat poteſtatem. Si verò priuatus ſeruientem nobis in armis vel militantem fortè pulſauerit: ille cauſam audiat, ad cuius ordinationem is reſpicit qui militat, vel qui arma tenuerit.*

III. Idem A. & Iulianus Cæſar, ad Taurum PF. P.

Non ſolùm in agentes in rebus, ſed in alios etiam cuiuſlibet hominis conditionis competentes vigoris aculei exerantur, ſi modò fuerit declaratum, delicto eos obnoxios detineri. Quicunque igitur aliquid improbè turpitérque commiſerit, aut libidinis macula forte polluerit pudicitiam, debet ad eum vltio ſeueritatis congruæ propagari. cùm tamen direptionem videātur eſſe conqueſti, qui grauia teſtantur admiſſa, quæ obnoxios claruerit inuaſiſſe, in duplum reſtituere compellantur. Data & accepta VIII. Kal. Octob. Conſtantino A. IX. & Iuliano Cæſ. II. COSS.

INTERPRE. *In omnibus perſonis, quas etiam præſentia noſtræ dignitas comitatur, hanc volumus obſeruari ſententiam: Vt ſi quis cuiuſcunque pudicitiam violauerit, pœnam ſtatutam iure ſuſpiciat. Et quicunque direptionem admiſerit, in duplum violenter præſumpta reſtituat.*

IIII. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Terentium Correctorem Tuſciæ.

Actor rei forum ſequatur: Ita vt ſi Senatores aliquid à Prouincialibus poſcunt, eo qui prouinciam regit, cognitore confligant. Si verò Prouincialis non ſuſcipiat, ſed inferat actiones, Præfecto vrbis diſceptāte decernet. Dat. † Id. Iun. Diuo Iouiano, & Varroniano COSS.

† Kal. Decemb. Mediol.

INTERPRE. *Si quis alium crediderit lite pulſandū, apud prouinciæ illius Iudicem, vbi is habitat quem pulſat, negocium ſuum nouerit proponendum.*

V. Iidem AA. ad Felicem Vicarium Macedoniæ.

Siquis rem noſtram cœperit litē pulſare, Rationali præſente confligat, quo defenſante & controuerſia omnis agitetur, & Iudex eam ſententiam decernat, quam iuris æquitas poſtulauerit. Dat. Kal. Decemb. Valentiniano & Valente AA. COSS.

INTERPRE. *Quoties à fiſco noſtro aliqua repetuntur, res apud prouinciæ Iudicem, ſub præſentia noſtri Ordinatoris agatur, Vt illo præſente, quicquid iuſtitia ordo ſuaſerit, iudicetur.*

VI. Impp. Gratianus, Valentinianus, & Theodoſius AAA. Neoterio PF. P.

Exceptis his, quibus extra ordinem ſubuenitur, omnes iacturam litis incurrāt, qui nō ante in proprio foro iurgauerint: Si quidē poſsint venire ad altioris iudicis notionem, cum iudicatum, quod diſplicet, appellatio excluſerit. Ita vt ſi quis litigator ſe vel faſtidio vel gratia cognitoris, aut non auditū, aut dilatum docuerit, & eius litis quæ protracta eſt, æſtimationem fiſco noſtro Iudex præſtet, & in primores officij pœna deportationis illicò depromatur. Dat. pridie Kal. Maij. Mediolani, Arcadio Auguſto I. & Bautone COSS.

INTERPR. *Quicunque apud alium & non apud ſuum Iudicem negocium quod*

quod habuerit initio litis crediderit proponendum, exceptis ætate minoribus, quibus lege conſultum eſt, litis ipſius de qua agitur actione damnetur: niſi forſitan cõtra ſententiam, quæ aduerſus eum dicta fuerit crediderit appellandum, vt apud maioris dignitatis Iudices audiatur. Sanè ſi quis cauſam habens, à iudice ſuo, ſe vel ſuperbia, vel propter amicitiam aduerſarij ſui probauerit non auditum, iudicem tantum quantum res de qua agitur valuerit fiſco noſtro iubemus exoluere, & qui conſiliis ſuis adherent, exilij pœnam pro diſtrictione ſuſtineant.

VII. Imppp. Valentin. Theodoſ. & Arcadius AAA. Martiano Comiti Orientis.

Mulieres honore maritorum erigimus, genere nobilitamus, iiſdẽ forũ ex eorum perſona ſtatuimus, & domicilia mutamus. Dat. IIII. Kal. Feb. Conſtantinopoli, Arcadio II. & Rufino COSS.

INTERPR. *Fœminas, ſecundum honorem quem viri earum meruerunt, volumus appellari, vt ad cuius domum nupta tranſierit, eius proficiat dignitate, & pro negotiis ſuis in eodem foro, vbi eſt maritum ſecuta, reſpondeat.*

VIII. Impp. Arcadius, & Honorius AA. Paſiphilo ſuo Salutem.

Cauſas plurimi de fugaci ſeruo, aut manifeſto furto, aut non manifeſto, direpti etiam animalis, ſerui, vel rei mobilis inſtituentes, vel vi raptorum bonorum, †parum etiam terræ, fimi, & paruulę caſæ, ſub ſpecie criminis † paruulæ etiam terræ finiū & ſuum pulſant iudicium. Momentariæ etiam poſſeſſionis interdictum, quod non ſemper ad vim publicam pertinet vel priuatam, vt mox audiri, interdum etiam ſine inſcriptione mereatur, abacti etiam animalis cauſa proponitur. Cum igitur de his rebus paruis ac minimis tuæ ſit iniuria poteſtatis iudicare, Decretum eſt, eas tantùm cauſas criminales à Syncaritate tua audiri, quas dignus & meritus horror inſcriptionis impleuerit. Quæ magnitudinem videlicet criminis, tempúſque deſignat, vt alterutrã † authoritas partem digna legum tenere poſsit † auſteritas. Quod ſtatutum ſi fuerit fortè contemptum, hi qui ex officio ingrediuntur Secretarium, quinque librarum auri condemnatione feriantur. Data VIII. Id. Ianuarij, Mediolani, Olibrio & Probino COSS.

INTERPR. *Quoties de paruis criminibus, id eſt, vnius ſerui fuga, aut ſublati iumenti, aut modicæ terræ, ſeu domus inuaſæ, vel certi furti, id eſt, detenti aut †peruenti, ſub criminis nomine actio fortaſſe proceſſerit, ad mediocres iudi-* † peruerſi *ces, qui publicam diſciplinam obſeruant, id eſt, aut defenſores aut aſſertores pacis, vindictam eius rei decernimus pertinere. Ad Rectorem verò prouinciæ illud negotium criminale perueniet, vbi de perſonarum inſcriptione agitur, Vel maior cauſa eſt, quæ non niſi ab ordinario iudice, recitata legis ſententia debeat terminari. Quod præceptum ſi fuerit prætermiſſum, Officiales, qui negotia intromittunt, quinque libras auri ſe nouerint eſſe damnandos.*

IX. Iidem AA. Arcelao Præf. Aug.

Si quis neglectis iudicibus ordinariis, ſine cœleſti oraculo cauſam ciuilem ad militare iudicium crediderit deferendam, præter pœnas ante promulgatas, intelligat ſe deportationis ſortem excepturum. Nihilominus & Aduocatum eius decem libris auri condemnatione feriendum. Data VIII. Kal. Decemb. Cæſario, & Attico COSS.

INTERPR. *Si quis contempto prouinciæ iudice, ad illos qui armatis præ-* † Quiſquis *eſſe noſcuntur, cauſam ſuam crediderit transferendam: exilio ſe deputandũ eſſe cognoſcat, & eum qui cauſam illius ſuſceperit proponẽdam, x. lib. auri eſſe damnãdũ.*

X. Iidem AA. ad Eutichianum PF.P.

Iudæi, Romano & communi iure viuentes, de his cauſis quæ non tam ad ſuperſtitionem eorum, quàm ad forum & leges ac iura pertinent adeant ſolenni †iure iudicia, omneſque Romanis legibus inferant & excipiant actiones: poſtremo ſub legibus noſtris ſint. Sane ſi qui per compromiſſum ad ſimilitudinem arbitrorum apud Iudęos vel Patriarchas, ex cõſenſu partium, in ciuili duntaxat negotio, putauerint litigandum, ſortiri eorum iudicium, iure publico non vetētur. Eorum etiam ſententias prouinciarum iudices exequantur, tanquam ex ſententia Cognitoris arbitri fuerint atributi. Data †IIII. Non. Febr. Conſtantinopoli, Honorio Aug. IIII. & Eutichiano vc. coss.

mort

† IIII.

INTERPR. *Iudæi omnes, qui Romani eſſe noſcuntur, hoc ſolum apud religionis ſuæ maiores agant, quod ad religionis eorum pertinet diſciplinam, ita vt inter ſe, quæ ſunt Hebræis legibus ſtatuta, cuſtodiant. Alia verò negotia quæ noſtris legibus continentur, & ad forum reſpiciunt, apud iudicem prouinciæ, eo quo omnes iure confligant. Sanè ſi apud maiores legis ſuæ conſentientes ambæ partes, de ſolo tamen ciuili negocio audiri voluerint, quod interueniente compromiſſo, arbitrali iudicio terminatur, tale ſit quaſi ex præcepto iudicis fuerit definitum.*

XI. Iidem AA. Theodoro PF.P. Poſt alia.

Minimè prouinciæ Rector expectet in reos criminoſos actorem dominicum, ſed habeat exhibendis noxiis poteſtatem, vtatur legibus nullo interpoſito rationali. Latebris reus poteſtate ordinarij iudicis protrahatur, ne per conludium actorum iudicij fiat dilatio. Dat. IX. Kal. Iun. Mediolani, Honorio Aug. IIII. & Eutichiano coss.

INTER. *Si quis in domibus dominicis criminoſus potuerit inueniri, prouinciæ iudex præſentiam non expectet actoris, ſed mox reum comprehenſum, ne aliquo conludio effugiat, †ſubjciat publicæ diſciplinæ.*

† Subdi iubeat

XII. Imppp. Honorius, & Theodoſius AA. conſulibus, Prætoribus, Tribunis plebis, Senatui ſuo, Salutem dicunt. Poſt alia.

In criminalibus cauſis, ſenatus ſtatuta iam dudum Quinqueviralis iudicij forma ſeruabitur. In quo cùm perfacile eſſe credamus, optimos legere de ſummis, ſortito tamen ad iudicium vocabuntur ne de capite atque innocentia alterius iudicio electi iudicent, &c. Dat. VIII. Id. Aug. Rauennæ, Aſclepiodoro, & Mariniano coss.

INTERPRET. *Cùm pro obiecto crimine aliquis audiendus eſt, Quinque nobiliſſimi viri iudices de reliquis ſibi ſimilibus miſſis ſortibus eligantur. Ne aliquo ſtudio videantur electi, & de capitali re aut innocentia alterius videatur facile iudicari.*

Ne in ſua cauſa quis iudicet aut teſtimonium dicat Tit. II.

† Græcū

I. Imppp. Valens, Gratianus, & Valētinianus AAA. ad †Græcum Præf.

PROMISCVA generalitate decernimus, neminem ſibi eſſe iudicem debere. Cùm enim omnibus in ſe propriam dicēdi teſtimonij iura facultatem ſubmouerint, iniquum admodum eſt, licentiam tribuere ſententiæ. Lecta Kal. Decemb. Valente v. & Valentiniano AA. coss.

INTERPRE. *Omnes præceptio noſtra conſtringat, vt nullus in ſua cauſa Iudex*

Iudex ſit: ſicut teſtimonium vnuſquiſque pro ſe dicere non poteſt, ita nec pro ſe poterit iudicare.

De Omiſſa actionis impetratione. Tit. III.

Impp. Theodoſius & Valentinianus AA. Hierio PF. P.

Poſt alia.

NVLLI prorſus non impetratę actionis in maiore vel minore iudicio agenti opponatur exceptio, ſi aptam rei & propoſito negotio competentem eam eſſe conſtiterit, &c. Dat. x. Kalend. Mar. Conſtantinopoli. Felice & Tauro COSS.

INTERPRE. *Nullus per hoc praeiudiciũ negocij videatur incurrere, quod in cuiuſcunque audiẽtia cauſæ ſua actio non peruenit ad affectũ. Solum eſt, vt vox ſua rationabilis, cùm propoſuerit approbetur.*

De denuntiatione, vel editione reſcripti. Tit. IIII.

I. Conſtantinus Aug. ad Symmachum.

SI quando minoribus vel adultis inferenda lis erit, vel ab ipſis minoribus vel adultis cuidam quæſtio mouenda ſit, non aliâs curſus† temporis incoetur, niſi ab vniuerſis quos officij ſolicitudo conſtringit, Hoc eſt, Tutoribus, ſine Teſtamento, ſine Decreto dati ſint, vel curatoribus, per quos minores defenduntur, vel iiſdem omnibus ſolenni more lis fuerit intimata. Quod ſi diuiſum adminiſtrationis periculum per prouincias ſit, his tantùm omnibus inſinuari cõuenit, & ab ipſis inferri litem, qui in ea prouincia tutelæ vel curæ officium ſuſtinent, ne aliis de prouinciis defenſores minorum ad iudicia producãtur. Dat. Pridie Non. Feb. Firmio. Accepta VIII. Id. Mar. Corinthio. Conſtantino Aug. V. & Licinio COSS. † temporibus

INTERPRE. *Siquis contra eos, qui in annis minoribus conſtituti ſunt, litem fortè commouerit, aut ſi à parte ipſorum reus aliquis arguatur, ex eo tempora computanda ſunt, ex quo tutor ſiue curator minoris per Iudicem, aut per Curiam intulerit, ſeu exceperit actionem: ita tamen vt ſi in diuerſis prouinciis †iſtiuſmodi homines ſunt, id eſt, Curatores vel Tutores, qui minorum cauſas tueantur, qui in eadem prouincia fuerint, vbi intentio nata probatur, ipſi aut ingerant, aut excipiant actiones: quia nolumus, vt ad aliam prouinciam defenſores minorum pro audientiæ neceſſitate ducantur. Hoc de iure adiectum eſt.* † iſtius officij

II. Idem Aug. ad Maximum PF. P.

Denuntiari vel apud Prouinciarum Rectores, vel apud eos, quibus Actorum conficiendorum ius eſt, decernimus, & priuata teſtatio mortuorum, aut in diuerſis terris abſentium, aut eorum qui nuſquam gentium ſint, ſcripta nominibus falſam fidem rebus nõ geſtis †affigãt. Dat. x. Kal. Iul. Sirmio, Probiano & Iuliano COSS. †litem † affingant.

INTERPRE. *Conteſtari apud Rectores Prouinciæ, vel Defenſores, aut omnes apud quos geſta conficiuntur, litem, iubemus, ne vllius nomen abſentis, aut mortui, vel qui nõ potuerit inueniri, in litis conteſtatione recipiat, ne falſitatis inueniatur occaſio.*

III. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus ad Ampelium PF. P.

Exigendæ denuntiationis locus non eſt, cùm quis ad luendum debitum reddenti chirographo conuenitur. Dat. IIII. Kal. Aug. Contionati. Gratiano Aug. II. & Probo COSS.

INTERPRE. *Conteſtatio locum habere non poteſt, quando aliquis ad ſoluendum debitum certa cautione conuincitur.*

IIII. Imppp. Valentinianus, Theodoſius & Arcadius AAA. ad Romulum Conſularem Aemiliæ & Liguriæ.

Poſt celebratam † denunciationem, ſiue edicta, ſiue edictionem reſcripti, quod tamẽ iure ſit impetratum, litis exordium auſpicatur: inter iuſtas videlicet, legitimáſque perſonas. Et ſi quis perẽnitatis noſtræ pẽdentibus temporibus reſponſa protulerit, non modò † tempora quorum erũt curricula non dilatentur, ſed & quicquid elicitum fuerit, friuolum iudicetur. Dat. XIII. Kalen. Iul. Mediolano. Arcadio Aug. I. & Bautone v. c. coss.

† denuntiatione ſeu edicto editionem.

† temporũ quæ erant.

INTERPR. *Poſteaquam per ſcripturam lis fuerit conteſtata, & per publicã conuentionem, quiſquis ille eſt qui pulſatur, agnouerit, tunc lis inchoata dicatur, ſi tamen litigantium perfectæ probantur ætates. Nam ſi quis Principis beneficio cõtra rationem legis cauſæ ſuæ tempora ſperauerit prolongari, quicquid pro hac re meruerit, non valebit.*

V. Iidem AAA. ad Claudium Tuſciæ Conſularem.

Vniuerſa quidem negotia, quæ ex reſcriptorum autoritate ſortiuntur exordium, ad curſum temporum pertinere decretum eſt. Ante omnia verò procurandum eſt: ne peruaſionibus improborum protelandæ cognitioni præbeatur occaſio. Idcircò ſiquis poſſeſſione deiectus, auxilium noſtri poſcat oraculi, nullis eum temporum, quæ ex reſcriptorum editione defluunt, modis eſſe ludendum hac lege decernimus: ne iuris ſuffragiũ, quod in celeri reformatione conſiſtit, beneficio rum Imperialium decreta ſuſpendant. Data VI. Non. Maij. Mediolano, Timaſio & Promoto cos.

INT. *Licet in negociis, quæ per actionem elicitam inchoari videntur, legitimus ad reſpondendum temporum ſemper curſus obſeruandus ſit, ſpecialiter eos, qui aliqua peruaſerint, non patimur per quãcunque occaſionem differre negotium. Ideóque cùm ille qui fuerit de poſſeſſione deiectus, audientiam impetrauerit, iuxta iuris ordinem intra annum ad recipiẽda quæ perdidit nullatenus differatur. Nec aliqua peruaſori dilatio concedatur, etiamſi pro re differenda beneficium Principis potuerit obtinere.*

VI. Imppp. Arcadius, Honorius, & Theodoſius AAA. Aemiliano PF. Vrbis.

Si quis debiti vel quod ex fœnore, vel mutuò data pecunia ſumpſit exordium, vel ex alio quolibet titulo in literarum obligationem facta cautione tranſlatum eſt, ſeu fidei commiſsi dirigat actionem, aut momentariam poſſeſsionem peruaſione violatam, † vel quolibet Interdictum efflagitat, ſeu inofficioſum arguat teſtamentum, vel tutelæ, ſeu negociorum actionẽ intendat, ruptis denuntiationum ambagibus, inter ipſa cognitionum auſpicia rationem exprimere, ac ſuas allegationes iubeatur proponere, denuntiatione & temporum obſeruatione remota, Quam in cæteris ciuilibus cauſis, quarum tamẽ æſtimatio centum ſolidorum ſummã excedat, volumus cuſtodiri. Dat. XIII. Kalen. Aug. Conſtantinopoli. Arcadio A. VI. & Probo v. c. coss.

† quolibet interdicto.

INTERPR. *Pro repetendo debito, vnde certa ſcriptura proferatur, ſeu de eo quod alicui fideicommiſſum eſt, vt daretur, aliquis † agat, aut aliquid ſibi alleget fuiſſe perſuaſum, aut quodlibet intra annum beneficium momẽti requirat, aut teſta-*

† aliquis

teſtamentum dicat non eſſe legitimum, vel de tutela aliquid †requirat: non expectetur, vt prius quod repetit apud acta proponat, aut ordo ipſius cauſæ petatur ſcriptus, ſed mox apud Iudicem, ſine vlla temporum mora, quæ per hoc videtur afferri, cauſam ſuam proponat, & omnes chartas ſuæ probationis exhibeat. Quã rem etiam in ciuilibus negotiis præcipimus obſeruari, quæ tamen minùs quàm cẽtum ſolidorum ſummam valere conſtiterit. Hoc de iure adiectum eſt. † proponat

VII. Impp. Honorius, & Theodoſius AA. Iouio PF. P. Poſt alia.

Quæcunque fortè eccleſiæ venerabilis negotia ſunt, vel eſſe poterunt actiones, celeri legum ordine ſeruato, iudicantum diſceptatione finiantur. Nec enim decet defenſioue loci nominiſque venerabilis ſuſcepta, publica diu ſecretaria præſtolari. Dat. VI. Kal. Iul. Rauennæ. Honorio VIII. & Theodoſio III. AA. COSS.

INTERPR. *Eccleſiarum negotia, pro reuerentia ſanctitatis ac fidei, oportet cum ad publicum prolata fuerint, ſine aliqua dilatione finiri. Nec debent defenſores loci venerabilis vlla tarditate ſuſpendi.*

De dominio rei quæ poſcitur, & conſortibus ab eo, cui denuntiatum fuerit, nominandis. Tit. V.

I. Imp. Iulianus Aug. Secundo PF. P. Poſt alia.

EXPVLSIS atque reiectis præſcriptionibus, quas litigatores ſub obtentu conſortium, ſtudio protrahendæ diſceptationis excogitare conſueuerunt, ſiue vnius fori omnes ſint, ſiue in diuerſis prouinciis verſentur, nec adiũcta præſentia conſortis vel conſortium, agendi vel reſpondendi iurgantibus licentia pro parte pandatur. Et amputata conſtitutione Conſtantini Patrui mei, quæ ſuper conſortibus promulgata eſt, antiquum ius, quãtum pertinet ad huiuſmodi diſceptationes, cum omni firmitate ſeruetur, vt interruptis artificioſis obſtaculis, poſsidẽtum aſtutia comprimatur. Dat III. Non. Septemb. Antiochiæ. Mamertino, & Neuitta COSS.

INTERPR. *Remotis obiectionibus, quibus ſe conſortes ad reſpondendum inuicem excuſabant, vt ſi non in vna prouincia, vel ſub vno Iudice omnes eſſent, dum præſentiam ſuam non ſimul eſſe cauſantur, repetentes videbantur inludere. Vnde dilationem hanc remouentes, quam Patruus noſter Conſtantinus conſortibus in hac parte præſtiterat, iubemus ſecundum antiqui iuris ordinem, quicunque pulſatus fuerit, pro ſua parte, vel perſona reſpondeat, Nec diutiùs ſub hac occaſione repetentem differat ille qui poßidet,*

De temporum curſu & reparationibus denuntiationum. Tit. VI.

1. Imp. Conſtantinus Aug. Iuliano V. C. Præſidi Tarraconenſi.

CVM ſemel negotium vel neceſsitate, vel caſu temporibus fuerit exemptum, ac poſtea per indulgentiam Clementiæ noſtræ redintegratio præſtetur, intra quatuor menſes iudicantis arbitrium non vlteriùs litigatoribus †pateat oportet, etiamſi per obreptionem aliquid à nobis iterata ſupplicatione meruerit. Dat. Pridie Non. Maij, Viennæ. Sabino & Rufino COS. † præberi

INTER P. *Quando aliqua cauſa, neceſſitate intercedente vel caſu, permiſ-*

ſum tempus exceſſerit, & principali beneficio eam litigator meruerit reparare, non amplius ad finiendum negotium Iudices, quàm quatuor menſes litigatoribus preſtent. Quibus exactis, etiamſi aliud dominorum beneficium obtinuerint, nullatenus audiantur.

II. Idem A. ad Felicem Præſidem Corſicæ. Poſt alia.

Si petitores probauerint, interpellantes ſe ſæpius eſſe dilatos, atque ita lapſum temporis incurriſſe per negligentiam atque deſidiam Grauitatis tuę, audientiam differentis indemnitas petitorum pro modo litis, quæ
† VIII. in altercationem fuerit adducta, de tuis facultatibus ſarciatur. Dat. † IIII. Kal. Nouemb. Sirmio. Conſtantino. Aug. V. & Licinio COSS.

INTER. *Si repetentem Iudex per negligentiã vſque eo diſtulerit, vt cauſam ſuam tranſactis legitimis temporibus perdat, omnia quæcunque in illius iudicio iuſtè ſibi potuit vindicare, ei de ipſius Iudicis facultatibus, habita æſtimatione, reddantur.*

III. Idem A. ad Baſſum PF. V.

Altero ex litigatoribus in lite defuncto, curſum temporis reparandũ eſſe, latis iamdudum legibus continetur. Dat. XIII. Kal. Iunij. Sirmio. Criſpo II. & Conſtantino COSS.

INTERPRE. *Si vnus ex litigatoribus, ſiue pulſatus, ſiue petitor intra cõ-*
† per ſcripturã tempus. *ſtitutum † præſcriptúmque tempus de hac luce fortaſſe diſceſſerit, tempora quæ fuerant ſtatuta, ſucceſſoribus renouentur.*

IIII. Impp. Conſtantinus & Conſtans AA. ad Acindinum PF. P.

Si quis iurgantium ante litis terminum vltimum diem obierit, non vt ante ſtatuimus, à decedentium primo die curſus temporis obſeruari oportet, ſi ſucceſſor legitimæ ætatis ſit, ſed ex die petitæ bonorum poſſeſſionis, vel aditæ hereditatis ei tempora renouari, ita tamẽ, vt ea res nõ la-
† ꝝ. Nec clàm, vt fraudem tempori faciat, pertẽtetur. teat poſſidentem, † nec damnum aut fraudem tempori faciat, pertẽtetur. Quod ſi ſucceſſor minoris ætatis ſit, poſtquam datus tutor ſiue curator ſolennia ſuſceptę definitionis impleuerit, tempus dinumerari conueniet. Dat. & PP. VI. Kal. Ianua. Antiochiæ. Vrſo & Polemio COSS.

† ꝝ. Defenſionis. INTERPRE. *Siquis de litigatoribus ab hac luce diſceſſerit, heredi eius nõ ex die qua ille defunctus eſt, ſed ex quo hereditatem acceperat, actionis tempora, quæ actori ad litem conſtituta fuerant, renouentur: ita tamen, vt fraus tempori ex quo res eſt poſſeſſa, nõ fiat, ſed ſciat ſe rem tenere, qui petitur. Quod ſi heres in annis ſit minoribus conſtitutus, tutori vel curatori ex eo tempora ſupputentur, ex quo pro minore firmam perſonam defenſionis accepit, & rem tenuit.*

De dilationibus. Tit. VII.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Vrſum Vicarium.

SI quando quis reſcriptum ad extraordinarium iudicem reportauerit, dilatio ei penitus deneganda eſt. Illi autem, qui in iudicium vocatur, danda eſt ad probanda precum mendacia, vel proferenda aliqua inſtrumenta, vel teſtes: quoniam inſtructus eſſe non potuit, qui preter ſpem ad alienum iudicem trahitur. D. II. Non. Mart. Voluſi. & Anniano COSS.

INTERPRE. *Quando ab aliquo Principe preceptio fuerit ſperata, vt ad alium Iudicem, quàm cui commiſſus eſt, aduerſarium ſuum pertrahat audiendũ, ſicut ille qui petitor eſt, inducias ſi petierit, accipere non debet: ita illi, qui ad iudi-*

cium

cium adducitur, dilatio petita non negetur,vt faciliùs aut per ſcripturam,aut per teſtes probare valeat, illum à quo pulſatus eſt falſa ſupplicatione meruiſſe quod petiit.

II. Idem A.ad Iulianum P.V.

Petendę in integrum reſtitutionis temporibus obſeruatis, ſi dilatio ab actore petatur, quæ intra metas lege comprehenſas valet arctari:eandem, quocunque flagitante, cauſis cognitis tribui oportebit. ſin verò eiuſmodi poſtulantur curricula, quæ intra ſpatiū lege receptum anguſtari nequeũt, (quippe ſi in confinio legitimi temporis petantur, & eius terminos prorogabunt) dilationem petitori denegari conueniet.in eius enim arbitrio fuerat, tunc inferre litigium,cùm petitæ dilationis mora ſuperſtite ſpatio poſſet includi. Quod ſi defenſio poſſidentium dilationis ſuffragia poſtulauerit, eandem adſerta cauſa citra obſtaculum temporis ferri ſancimus: quia nequaquam ſteterat in ipſius poteſtate, quando litigio pulſaretur. Dari igitur debet,etſi impetrata dimenſio ſeſe vltra Conſtitutionis regulam proferat:qua dilatione,ſi à poſſeſſore impetratur,etiam actor in requirendis probationibus vti minimè prohibetur. Dat. XIIII. Kalend. Aug. Romæ,Conſtantino Cæſ.V.& Maximo COSS.

INTERPR. *Licet quatuor menſibus conſtitutum ſit,vt petentibus pro requirenda omni inſtructione induciæ concedantur,Vnde ſi illud ſpatium requiratur quod indultum eſt,id eſt,quod quatuor menſes non poſſit excedere, præſtari conuenit.Si verò tales petantur induciæ quæ tẽpus lege conſtitutũ excedãt. petitori debet dilatio negari,quia ſcire debuit actionẽ ſuam conſtituto tempore finiendã. Quod ſi ille ſpatium,qui rem poßidet,fortaſſe petierit,dari ſine mora temporis quod petentibus datum eſt omnino debet: quia ſcire non potuit,quando ab aduerſario prouocaretur ad cauſam, & ideo poſſeſſor ſpacium ,vt reſpondere poſſit accipiat. Petitor etiam ſuis partibus neceſſaria poterit prouidere.*

III. Impp.Conſtantinus & Conſtans AA.ad Petronium Vic.Africæ.

Inter priuatos & fiſcum,ſi priuatus actionem intendat,quatuor menſiũ tempora cuſtodiẽda ſunt. Cùm verò fiſcus priuato inferat aliquam quæſtionem,ſex menſium curricula ſeruẽtur,vtrique parti petendę dilationis per defenſores ſuos copia non neganda, ſi hoc commoditatis ratio poſtulauerit.Dat.VI.Id.April.Aquileię,Acindino & Proculo COSS.

INTERPRE. *Quando inter fiſcum & priuatum poſſeſſorem de repetitione aliqua fuerit orta contentio ,ſi priuatus fiſcum repetat, quatuor menſes ad reſpondẽdum actor fiſcalis habebit inducias, ſi verò fiſcus aliquid à poſſeſſore crediderit repetendum,ſex menſium ad reſpondendum dilatio non negetur, dummodò ad præſtandas inducias iuſta ratio cognoſcatur.*

IIII. Impp.Arcadius,& Honorius AA.Meſſalæ PF.P. Poſt alia.

De ſtatu atque patrimonio litigantibus,in tranſmarina etiam dilatione menſium IX.ſpatium creditur poſſe ſufficere,&c.Dat.XII.Kalend.Decẽb. Theodoro V.C. COSS.

INTERPR. *Quoties de ſtatu ingenuitatis, vel de patrimoniis cauſa vertitur, ſi neceſſaria negocij in tranſmarinis partibus litigatores habere ſe dixerint, nouem menſium ſpatium indubitanter accipiant.*

De Feriis. Tit. VIII.

I. Imp. Conſtantinus Aug. Helpidio.

SICVT indigniſſimum videbatur, diem Solis venerationis ſuæ celebrem altercantibus iurgiis & noxiis partium contentionibus occupari, ita gratum ac iucundum eſt, eo die quæ ſint maxime votiua compleri. Atque ideo emancipandi & manumittendi die feſto cuncti licentiam habeant, & ſuper his rebus actus non prohibeantur. PP. v. Non. †Iunij. Caralis, Criſpo II. & Conſtantino II. COSS.

†Iulij calis

INTER. *Quamuis ſancta die Dominica omnes lites acrepetitiones quieſcere iuſſerimus, emancipare tamen, ac manumittere minime prohibemus, & de his rebus geſta confici pari ordinatione permittimus.*

II. Imppp. Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius AAA. Albino PF. P.

Omnes dies iubemus eſſe iuridicos, illos tantùm manere feriarum dies fas erit, quos geminis menſibus ad requiem laboris indulgentior annus accepit, æſtiuis feruoribus mitigandis, & autumnis fœtibus decerpendis. Kalendarum quoque Ianuariarum conſuetos dies ocio ſancimus. His adiicimus natalicios dies vrbium maximarum, Romæ, atque Conſtātinopolis, quibus debent iura deferre, quia & ab ipſis quoque nata ſunt. Sanctos quoque Paſchæ dies, qui Septeno vel præcedunt numero, vel ſequuntur, in eadem obſeruatione numeramus. Necnon & dies Solis, qui repetito in ſe calculo reuoluuntur. Parem neceſſe eſt haberi reuerentiam noſtris etiam diebus, qui vel lucis auſpicia, vel ortus Imperij protulerunt. Dat. VII. Id. Aug. Romæ. Timaſio & Promoto COSS.

INTERPR. *Cauſas per anni ſpacium omnibus diebus ſecundum leges audiri præcipimus. Et licet lex quatuor menſes ad fructus colligendos indulſerit, ſed ita pro prouinciarum qualitate, & præſentia dominorum credidimus faciendum, vt à die* VIII. *Kalendarum Iuliarum vſque in Calendas Auguſti meſſiuæ feriæ concedantur, & de Kalendis Auguſti vſque in* X. *Kalend. Septemb. agendarum cauſarum licentia tribuatur. A decimo autem Kalendarum. Septemb. vſque in Idus Octob. vindemiales feriæ concedantur. Dies etiam Dominicarum, qui feriati ſunt, ab audiendis negotiis, vel exigendis debitis ſequeſtramus. Sanctos etiam Paſchæ dies, id eſt ſeptem qui antecedunt, & ſeptem qui ſequuntur. Necnō & dies natalis Domini noſtri, vel Epiphaniæ ſine forēſi ſtrepitu volumus celebrari. Natalem etiam Principis, vel initium regni pari reuerentia conuenit obſeruari.*

III. Impp. Honorius, & Theodoſius AA. Ioanni PF. P.
Poſt alia.

Die ſabbati ac reliquis, ſub tempore quo Iudæi cultus ſui reuerentiam ſeruant, neminem aut facere aliquid, aut vlla ex parte cōueniri debere præcipimus, cum Fiſcalibus commodis, & litigiis priuatorū conſtat reliquos dies poſſe ſufficere, &c. Dat. VII. Calend. Aug. Rauennæ. DD. NN. Honorio VIII. & Theodoſio III. AA. COSS.

INTERPRE. *Die Sabbati nullum Iudæorum, aut pro fiſcali vtilitate, aut pro quolibet negotio volumus conueniri. Quia religionis eorum dies non debet actione aliqua perturbari.*

De pactis & Tranſactionibus. *Tit. IX.*

I. Imp. Conſtantinus A. ad Maximum P. V. inter cætera & ad locum.

PACTIONES

PACTIONES eas valere volumus, ſi cum legibus conſentiant. & reliqua. Dat. VI. Non. Feb. Romæ, Sabino & Rufino COSS.

II. Impp. Valentinianus, & Valens AA. Voluſiano P. V.

Poſt ſententiam paciſci non licere iuris ordine præcauetur. Vnde ſupplicans inique ſe oppreſſam & poſt ſententiam ſacri auditorij depactam eſſe commemoret, Voluſiane parens Kariſsime atque amantiſsime, amota pœna quam pacto contra ius facto ſerenitas tua ineſſe præuiderit, legum auxilio conſulat ſupplicanti. Dat. IIII. Id. Aug. Mediolani.

III. Iidem AA. Pompeio Fauonio.

Hereditatem quam tibi competere iure confirmas, negotij merito diſcuſſo, approbatis allegationibus reſtitui efficiet legum fonte demanãs ſententia iudicantis, remota videlicet pactione, quã dolo patuerit elicitam. Dat. VIII. Id. Feb. Alleg. Kal. April. in Baſilica Thermarum Com. ipſis AA. COSS.

IIII. Iidem AA. Mamertino PP. inter cætera. & ad locum.

Pacta quidem per vim & metum apud omnes ſatis conſtat caſſata, viribus reſpuenda. Dat. XII. Kal. April. ipſis AA. COSS.

V. Iidem AA. ad Valentinianum Conſularem Piceni.

Non dubium eſt eum à fide placiti receſsiſſe, qui quæ promiſerat implere noluit, Valentiniane Kariſsime. Proinde ſi aduerſario ſupraſedente quominus explicaret ea quæ ſpoponderat, fides placiti vacillat, familiares literæ quas ad ſe miſſas dicit, ſupplici magnoperè non oberunt. Fines etiam quos temeratos adſeuerat, amota præſcriptione temporis, hi qui peruaſerunt, vt ratio iuris eſt, redhibere cogantur. Alleg. IIII. Kalend. Maij, Flauia Feneſtri in ſecretario, ipſis AA. COSS.

VI. Iidem AA. Aeliæ Bauoniæ, inter cætera.

Et ſub quodam potentiæ terrore infimos fatigari iudiciorum expectat inuidia. Vnde ſi aduerſarium tuum longè à filij tui ſucceſsione poſitum hæc in te quæ precibus texuiſti excogitaſſe conſtiterit, rector prouinciæ hominis, qui nec paciſcendi nec conloquendi de negotio ſubſtantiam habuit, impudentiam ſubmouebit, reddique faciet quidquid claruerit vſurpatum, ne impudentia vindicet, quod concedere leges & iura non poſſunt, maximè cùm memores, nec à prima pactione quæ ſubſtantiam non habebat ſecunda conuentione diſceſſum, & inaniter reſediſſe quod non iam pactio, ſed quædam vſurpatio iuſtis non ſubſiſtentibus cauſis in moderatione doceatur. Dat. III. Kalend. Aug. Mediolani, ipſis AA. COSS.

VII. Iidem AA. Ampeliæ.

Ea quæ hæredes inter ſe tranſactione interpoſita compoſuerint, firma illibatáque perſeuerabunt, & ideo ſecundum fidem inſtrumenti competens tibi portio à poſſeſſoribus cum fructibus reſtituetur, per V. C. Proconſulem Africæ amicũ noſtrum fide geſtorum diligenti examinatione cõprobata. Dat. III. Non. Iul. Sirmio Diuo Iouiano & Varroniano COS.

VIII. Imppp. Arcadius & Honorius AA. Rufino PF P.

Si quis maior annis aduerſus pacta vel tranſactiones, nullo cogentis imperio, ſed libero arbitrio & voluntate confectas putauerit eſſe veniẽ-

dum, vel interpellando iudicem, vel ſupplicãdo Principibus, vel non implendo promiſſa. Et quæ, inuocato nomine Dei omnipotentis, eo autore ſolidauerit, non ſolùm inuratur infamia, verùm etiam actione priuatus, reſtituta pœna, quę pactis probatur inſerta, earum rerum & proprietate careat, & emolumento, quod ex pacto vel tranſactione illa fuerit conſecutus. Quę omnia mox eorum commodo deputabuntur, qui intemerata pacti iura ſeruauerint. Eos etiã huius litis vel iactura dignos iubemus eſſe, vel munere, qui nomina noſtra placitis inſerentes, ſalutem Principum confirmationem initarum eſſe iurauerint pactionum. Dat. v. Id. Octob. Conſtantinopoli. Olibrio & Probino COSS.

INTERPRE. *Si quis poſt* XXV. *ætatis ſuæ annum aduerſus pactionem vel definitionem ſuam, quam nulla poteſtate conſtrictus emiſit, ſed volũtate propria feciſſe dignoſcitur, aut interpellare Iudices, aut Poteſtatum animos, contra hoc quod fecit, precibus adire præſumpſerit, aut implere neglexerit ea, quæ ſub ſacramenti interpoſitione definitionis ſuæ ſcriptura teſtatur, Nõ ſolùm ex hoc facto pronuntietur infamis, ſed nec cauſam ipſam agere permittatur, & pœnã quam in facto conſtituit, cogatur exoluere. Et quicquid partibus ſuis per eandem ſcripturam fuerit deputatum, illis continuò conferatur, qui emiſſæ pactionis definitionem ſine aliqua contrarietate ſeruauerint. Illos quoque præcipimus ſimilis pœnæ conditione conſtringi, qui Dominorũ nomina cõiurant, placitis inſerẽtes, & definita implere neglexerint, quod illis pro munere cõſeruatæ pactionis accreſcat, qui ſacramẽta & definita ſeruauerint.*

De poſtulando. *Tit. X.*

I. Imp. Conſtantinus Aug. ad Baſſum PF. P.

ADVOCATOS, qui conſceleratis depectionibus ſuæ opis regentes ſpoliant atque denudant, nõ iure cauſæ, ſed fundorum, pecorum, & mancipiorum qualitate rationéque tractata, dum eorum præcipua poſcunt coacta ſibi pactione tranſcribi, ab honeſtorum cœtu, iudiciorumque conſpectu ſegregari pręcipimus. PP. VIII. Id. Mar. Conſtantinopoli, Conſtantino Aug. III. & Conſtantio COSS.

INTERPRE. *Aduocati, id eſt cauſas agẽtes, qui per iniquam cupiditatem ſuſceptorum cauſam acturi ſunt, priùs cogãtur de rebus ſuis taliter ſcriptura intercedente paciſci, vt omnia quæ meliora ſunt in agris, aut mancipiis, aut in pecoribus, ad eos ſub promiſſa defenſione perueniant. Et ideo qui tam ſcelerati in eos, quibus patrocinium promittunt, fuerint deprehenſi, & à conuentu honeſtorum virorum, & iudiciorum communione præcipimus ſegregari.*

† V. II. Impp. Valent. & Valens AA. Olibrio PF. † P.

Quiſquis vult eſſe cauſidicus, ipſam ſolam ſumat in cauſis agendis perſonam, nec idem in eodem negotio defenſor ſit & quęſitor. Quoniam aliquẽ inter arbitros & patronos oportet eſſe delectum. Accepta XII. Kal. Septembr. Ipſis AA. COSS.

INTERPRE. *Quicunq; cauſas ſuſcipere vel agere voluerit alienas, hoc ſibi nouerit vindicandum, ne velit in eo negotio, quod ſuſceperit, & Iudicis, & Adſertoris habere perſonam.*

III. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Euſtaſio PF. P.

De re neceſſaria ad locum. Altero beneficio non ſolùm per forum tuæ Magnitudinis, ſed in vniuerſis iudiciis valituro, vt filiifamiliâs, quidquid ex hu-

ex huiuſmodi profeſsione, vel ipſius occaſione conquiſierint, id poſt patris obitum præcipuum, veluti peculium caſtrenſe, proprio dominio valeant vindicare, Sub tali forma, qua militantibus ex iure† præcinctis cinguli prerogatiua detulit. Dat. x. Kalend. Aprilis. Conſtantinopoli. DD. NN. Honorio XIII. & Theodoſio X. AA. COSS. † procinctus

INTER. *Quicquid viuo patre filius aduocatus de cauſarum ſuſceptione acquiſierit, ſibi nouerit vindicandum, ſicut caſtrenſe peculium, quod in armis conſtituti filii probantur acquirere, Vel illi qui iudiciariam viuis parentibus meruerint poteſtatem.*

De erroribus aduocatorum. Tit. XI.

I. Imp. Conſtantinus A. Furio Felici.

ADuocatorum errores in competenti iudicio litigatoribus nō præiudicant. Dat. v. Kalend. Augu. Conſtantino. A. VI. & Conſtantio COSS.

INTERPR. *Aduocatus, ſi in ſuſcepta cauſa aliquid in præiudicium per errorem dixerit, præiudicare ei, à quo adhibitus eſt, nul-late d emus e ,ſi continuò de ipſo errore fuerit reclamatum.*

De cognitoribus & procuratoribus. Tit. XII.

I. Imp. Iulianus A. Secundo PF. P.

NVLLA dubitatio eſt, poſt cauſam in iudicio publicatam, vtpote dominum litis Procuratorem effectum, etiam poſt exceſſum eius qui defenſionem mandauerat, poſſe inchoatā litem iurgiúmque finire. Quippe cùm & procuratorem poſſe eum inſtituere, & ad heredes ſuos inchoata tranſmittere, veteres iuris voluerunt conditores. Lecta apud acta. Data pridie Non. Feb. Iuliano A. IIII. & Salluſtio COSS.

INTERPRE. *Qui dominus & Procurator de cuiuſlibet rei petitione fuerit inſtitutus, ſuſceptam litem viuo mandatore per actionē repetendo fuerit conteſtatus, etiam ſi ille qui ei mandatum tale fecerat de hac luce diſcedat, liceat ei rem, quam repetendam ſuſceperat, ſibimetipſi defenſare, & alium Procuratorem in hac cauſa, ſi voluerit, qui repetat vt dominus ordinare, atque actionem ad heredes ſuos ſucceſſoréſque tranſmittere: Quia ſicut in rebus quæ poſſidentur, Procuratores tantùm aduerſies †pulſatos manent, non domini poſſunt firmiter ordinari: Ita in rebus quæ repetuntur, dominos Procuratoréſque facere is qui pulſat ac repetit iure permittitur. Solum eſt, vt mandatum ad vicem donationis factum, actis habeatur inſertum.* †χ· Pulſantes, nam nō & domini, poſſunt

II. Impp. Valentinianus & Valens AA.

Commune negocium & quibuſdam abſentibus agi poteſt, ſi præſentes rem ratam dominum habiturum cauere parati ſunt. Vel ſi quod ab hiis petitur, iudicatum ſolui ſatiſdatione firmauerint. †Dat. v. Id. Decemb. Diuo Iouiano & Varroniano COSS. † PP. VI.

INTER. *Communes cauſas abſentibus conſortibus alij conſortes agere poſſunt, ſi illi qui præſentes fuerint, caueant acceptum eſſe illis qui abſentes ſunt, quicquid fuerit iudicatum. Aut in præſenti fide iuſſorem dederint, Ut omnia quæ definita fuerint, implere non differant.*

III. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theodoſius AAA.
Pancratio PF. † P

In principio quæſtionis perſona debet inquiri, & vtrum ad agēdum ne- † V.

gocium mandato vtatur accepto. Quibus ritè & ſolenniter conſtitutis, poteſt eſſe ſententia. Præteritis autem hiis, nec dici controuerſiæ ſolent, nec poteſt eſſe iudicium. &c. Dat. pridie Non. April. Conſtantinop. Antonio & Syagrio coss.

INTERPRE. *Cùm primum ad Iudicem cauſa fuerit intromiſſa, perſonarum firmitas requiratur, vt is qui cauſam alterius proſequitur, mandatum eius, cuius cauſam agendam ſuſceperat, proferre procuret.*

IIII. Imppp. Theod. Arca. & Honor. AAA. Victorio Proconſ. Aſiæ.

Procurator, licet maritus ſit, id ſolum exequi debet, quod procuratio emiſſa præſcripſerit. Dat. XV. Kal. Iul. Theod. A. III. & Abundãtio coss.

INTERPRE. *Qui vxoris ſuæ negocium fuerit proſecutus, quamuis maritus ſit, nihil aliud agat, niſi quod ei agendum per mandatum illa commiſerit.*

V. Iidem AAA. Rufino PF. P.

Nullo pacto fœminæ aut amplius quàm ſibi competit agere, aut pro aliis poſſunt interuenire perſonis. Dat. IIII. Kal. Octob. Conſtantinopoli, Theodoſio A. & Abundantio coss.

INTER. *Nulla ratione fœminæ amplius quàm ſuas agendi cauſas habeant poteſtatem, nec alicuius cauſam à ſe nouerint proſequendam.*

† Andromacho P.F.V. VI. Impp. Arcadius & Honorius AA. † Andronico PF. P. Poſt alia.

Nemo militantum fiat ſuſceptor defenſorve cauſarum, nec ad cognitionem alieni iurgij ſuffragator accedat. &c. Dat. pridie Non. Iul. Mediolani, Olybrio & Probino coss.

INTERPRE. *Militantes non permittunt legibus lites ſuſcipere alienas, nec Procuratores fieri poſſunt.*

VII. Imp. Theodoſius A. & Valentinianus Cæſar Aſclepiodoto PF. P.

Si lite conteſtata Procuratorem vel cognitorem, qui litis miniſter eſt ordinatus, mori contigerit, minimè eius quærantur heredes: néue ſuperuacua dominio cauſæ laboris occaſio protendatur, ſed ſtatim ad eum migrent omnes, qui dominus cauſæ fuerat, actiones. Et ſucceſſoribus Procuratoris nulla ſuper eo petitio relinquatur, niſi tantum expenſarum nomine, vel factorum litis cauſa ſumptuum. Nec ſane videtur incongruum Cognitori, cùm manifeſtum ſit ſi cognitor, vel præſentis Procurator vſus fuerit in iudicio proſperiore fortuna, vel eadem reclamante deuictus, iudicati actionem ſine vlla cunctatione in dominum dari, vel domino. Et hæc quidem in actoris perſona de litis miniſtro edixiſſe ſufficiat. Cæterũ in rei quoque idem licere nõ dubium eſt: Quamuis abundè legum veterũ obſeruatione munita ſit, quæ ſi in rem quoque ſuam Cognitor vel Procurator quis fuerit ordinatus, ſimili modo nihil noui requirere patiuntur. &c. Dat. XVIII. Kal. Decemb. Conſtantinopoli, Victore V. C. coss.

Procurator Cognitor. INTERPRE. *Procurator eſt, cui per mandatum cauſa permittitur. Cognitor eſt, cui ſine mandato cauſam ſuam agendam præſens præſente iudice litigator iniungit. Si † Procurator aut Cognitor tantummodò, non dominus & Procurator effectus, poſt litem conteſtatam quolibet caſu de hac luce diſceſſerit, demandato ſibi negotio ad ſuum nihil tranſmittit heredem: niſi tantùm ſumptuum vel expẽſarum repetitionem, quàm auctorem ſuum in ſuſcepta cauſa feciſſe probauerit. Lis verò ad mandatorem redit. Si præſentis Procurator vincatur, aut vincat, in dominum vel domino, non in Procuratorem vel Procuratori actio tribuetur iudicati. Idem eſt & in pulſati vel poſſeſſoris Procuratore ſeruadum, ſi aut vincatur*

catur aut vincat. Etſi in rem ſuam quis factus fuerit dominus & Procurator, & Procuratorem ipſe pro ſua vtilitate iam fecerit, ſimiliter exitus rei iudicatæ dominum reſpiciet, non actorem.

De actionibus ad potentes tranſlatis. Tit. XIII.

1. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Ioanni PF. P. Poſt alia.

SI cuiuſcunque modi cautiones ad potentum fuerint delatæ perſonas, debiti creditores iactura multentur. Aperta enim credentium videtur eſſe voracitas, qui alios actionũ ſuarum redimant exactores. &c. Dat. v. Id. Iul. Rauennæ, DD. NN. Hon. XIII. & The. X. AA. COSS.

INT. *Qui cautiones exigẽdas potẽtibus dederint, omne debitũ perdãt: Quia vbi poteſt eſſe repetitio, poteſtas ad exigendum non debet à creditoribus inuitari.*

De hiis qui potentiorum nomina in lite prætendunt, aut titulos prædiis adfigunt. Tit. XIIII.

1. Impp. Arcadius & Honorius AA. Meſſalæ PF. P.

ANIMADVERTIMVS plurimos iniuſtarum deſperatione cauſarum, potentium titulos, & clariſſimæ priuilegia dignitatis hiis, à quibus in ius vocantur, opponere. At ne in fraudem legum aduerſariorúmque terrorem hiis nominibus abutantur & titulis, qui huiuſmodi dolo ſciẽtes conniuent, adficiendi ſunt publicæ ſententiæ nota. Quod ſi nullum in hac parte conſenſum præbuerint, vt libelli aut tituli eorum nominibus ædibus adfigantur alienis, catenus in eos qui fecerint vindicetur, vt affecti plumbo perpetuis metallorum ſuppliciis deputentur. Quiſquis igitur lite pulſatus, cùm ipſe & rei ſit poſſeſſor & iuris, & titulum in latæ ſolenniter pulſationis exceperit, cõtradictoriis †libellis aut titulis alterius nomen crediderit inſerendum, eius poſſeſsionis aut cauſæ, quam ſub hac fraude aut retinere, aut euitare tentauerit, amiſsione multetur: nec repetendæ actionis, etiamſi ei vel probabilis negotij merita ſuffragentur, habeat poteſtatem. Eos ſanè, qui ſe ſponte alienis litibus inſeri patiuntur, cum hiis neque proprietas, neque poſſeſsio competat, veluti famæ ſuæ prodigos, & calumniarum redemptores notari oportebit. Dat. v. Kal. Decemb. Mediolani, Stillicone V. C. COSS. † *al.* poſſeſſoris titulis. alias poſſeſſionis.

INTERPRE. *Cognouimus multos cauſas ſuas per potentium perſonas excuſare vel proſequi, ita vt libellos vel titulos eorum nominibus, qui dignitate præclari ſunt, quo faciliùs terreant poſſeſſores, in hiis domibus quæ ab eis repetũtur, affigant. Aut certè ſi aliquid repetatur, nomine magnorum & clariſſimorum virorum prolatis libellis contradictoriis ſe ſpecialiter excuſare. Quod ſi ex eorum voluntate factũ fuerit, quorũ nomina libelli teſtantur, publicè debet dignitas eorũ pro omni vtilitate notari. Illi vero qui cauſas ſuas tali fraude agere præſumpſerint, plũbatis cæſi, in metallũ damnati perdurẽt. Vnde quicũq; de re cõuẽtus, in qua dominus eſſe dignoſcitur, ſi alterius nomine ſe voluerit defenſare, aut aliũ alterius nomine inquietare præſumpſerit, cauſam perdat. Et rei, de qua agitur, ſeu poſſeſſ. ſeu repetitionẽ amittat: quamuis boni meriti negotiũ poſſit habere.*

De dolo Malo. Tit. XV.

1. Imp. Conſtantinus A. ad Symmachum V. C.

OPTIMVM duximus, non ex eo die, quo ſe quiſque admiſſum dolum didiciſſe memorauerit, neque intra anni vtile tempus, ſed potius ex eo die, quo adſeritur commiſſus dolus, intra continuum tempus anni, reis quibus eſſe decertandi ius inuenitur, huiuſmodi actionem cauſa cognita deferri. Ita vt ſi forte is, contra quem res agitur, longiùs vllo genere diſceſſerit, nec denuntiandi neceſsitate petitor oneretur, nec eius qui aberit præſentia poſtuletur. Nec tamen †aſſiſtere, ſi velit, quiſquam prohibeatur examini, contra quem decernenda intentio huiuſmodi fuerit expetita: ita vt impetrata doli actione, lis ad ſuum iudicem tranſlata, intra biennij ſpatium decidatur, ratione temporis cuſtodita, cùm legitimè fuerit apud ſuum iudicem cœpta, exemplo litium cæterarum: perpetuo verò ſilentio conquieſcat, niſi ex die quo impetrata fuerit actio, intra cõtinuum biennium, quod ſequitur, omnis lis fuerit deciſa. Omnes igitur ſciant, neque incipiendæ poſt biennium, neque ante completum biennium cœptæ poſt biennium finiendæ doli actionis conceſſam licentiam. Dat. VIII. Kal. Aug. Naſſo, Conſtantino A. V. & Licinio Cæſ. COSS.

† aſſentire

INTERPRE. *Dolus malus eſt, quoties per aliquam ſcripturam vel fraudem ea quæ definita ſunt, per ſcripturæ argumenta mutantur. Vel ſi quis per chartarum ſuppoſitionem, aut ſubreptionem aliquam id quod contra ſe futurum ſit, vt conſentire videatur, vel inducitur, vel cum his ſimilia diſcutiente Iudice probantur admiſſa. Et ideo ille qui queritur dolosè ſe fuiſſe fraudatum, intra biennium ſuas & incipiat, & definiat actiones: vltra ſibi nec ad inchoandum, nec ad definiendum tempus nouerit eſſe conceſſum. Nam ſi aut illum, qui dolum malum admiſiſſe dicitur, aut illum qui pertulit, abſentem eſſe contigerit, à tempore quo apud iudicem agere cœperit, biennium ad definiendam actionem ſciat ſibi eſſe permiſſum.*

De integri reſtitutione. *Tit. XVI.*

Imp. Conſtantinus A. ad populum.

IN integrum reſtitutione minoribus aduerſus commentitias venditiones, & aduerſus tutorum inſidias, ſanctionum pręſidio cautum eſſe non dubium eſt, ac ſi quid fortè idem de ſuo in fraudem tutelæ alienaſſe docerentur, fraudatorio interdicto proſpectum eſſe minoribus declaratur. Dat. Id. Mart. Sirmio. Ipſo Auguſto VII. & Conſtantino Cęſare IIII. COSS.

INTERPRE. *In annis minoribus conſtitutis multùm legibus conſtat eſſe proſpectum. Et ideò aduerſus tutorum fraudes, vel venditiones, quas minoribus aliquibus commentis extorſerint, aut quicquid ſub tutela nomine iniuſtè egerunt, nouerint legis beneficio reuocandum.*

II. Idem A. ad Baſſum.

Placuit poſt completum XX. & V. annum, ex eo quo viceſimi & ſexti anni dies illuxerit, ad interponendam conteſtationem in vrbe Roma vſque ad anni triceſimi extremum diem ſpatia prorogari, & intra centeſimum vrbis Romæ miliarium, ſi tamen ab hiis iudicibus, qui Romæ ſunt, fuerit iudicandum. Per omnem verò Italiam vſque ad finem anni viceſimi & noni. In cęteris omnibus prouinciis vſque ad completum annum

XXVIII. Quo tranſacto tempore, manifeſtè omnes ſciãt, legum ſibi deinceps prę́ſidia denegari. Quandoquidē conteſtationis neceſsitate depulſas finiendas integri reſtitutionum decidendáſque cauſas certo genere clauſerimus. Eandem autem cuſtodiri temporum conuenit rationem, ſi fortè quis beneficio noſtro ætatis veniam fuerit conſecutus, ex eo die, quo indulgentia noſtra in iudicio competenti fuerit intimata, eíque adminiſtratio rei propriæ †reſeruata, vt ad perſequẽdas in integrum reſtitutiones, finiendáſque cauſas iuge tempus habeat præſtitutum. †Si quis ſane in minoris iura ſucceſſerit minor, minimè prohibeatur, cùm quintum & viceſimum annum ætatis ſuæ tranſierit, integri reſtitutionis beneficio vti tempore illibato: Quod ſi maioris fuerit minor iura nactus, quantum ad eas pertinet actiones, quas ex perſona maioris fuerit conſecutus, tantum temporis ad exponendas integri reſtitutiones, decidendáſque cauſas accipere debebit, quãtum defuncto, cuius heres aut bonorum poſſeſſor docebitur extitiſſe, reliquum fuerat. Cùm verò maior ſucceſſionem fuerit adeptus minoris, ſiquidem ciuili iure ab inteſtato vel ex teſtamento ſucceſſerit, mox cùm creta fuerit vel adita hereditas, ſi verò honorario iure, ex quo bonorum poſſeſſio fuerit accepta, examinando integri reſtitutionis negocio, ſolida ſine vlla diminutione tempora ſupputentur, quę nõ pro locis, regionibus atque prouinciis, in quibus morantur qui heredes aut bonorum poſſeſſores ſunt, obſeruari iubemus, ſed in quibus defuncti domicilia collocauerant. Dat. †VII. Kal. Aug. Naiſſo. PP. Romę. Non. Octob. Conſtantino A. VIII. & Conſtantio V. COSS. †reſeruata †Si quando †VIII.

INTERPRE. *Iuſtum videtur, vt poſt XXV. annum, vbi XXVI. annus fuerit ingreſſus, depoſita apud iudicem conteſtatione petat, qui ſibi voluerit, ea quæ in annis minoribus aut per ſe, aut per Tutoris vel Curatoris vitium malè acta ſunt, ſalua & integra proprietatis firmitate reſtitui. In his duntaxat prouinciis, vſque ad XXVIII. annum, ſi conteſtatus fuerit, integra ei, ſaluo principali negocio quæ malè amiſerat reformentur. Nam & qui Serenitati noſtræ pro venia ætatis crediderit ſupplicandum, hoc ſibi nouerit eſſe conceſſum, vt ſine præiudicio indulgentiæ noſtræ, quod in ſequenti lege comprehenſum eſt, vſque ad conſtitutum ſuperius tempus liberum habeat in rerum, quas malè geſſerat, proprietatem reſtitui. Quod ſi forſitan minor annis in illius hereditate ſucceſſerit, qui & ipſe in annis minoribus ab hac luce diſceſſit, non prohibendus eſt, cùm ad XXVI. annum perueneri t, vt ſibi vnde illi competebat, reparatione agendarum rerum interpoſita, conteſtationem requirat. Sin verò minor hereditatem illius, qui plena & integra ætate defecit, acceperit, mox in integrum fuerit reſtitutus, ea tempora in negociis proſequatur, quæ defuncto maiori legibus competebant. Cum autem maior minori, ſeu ex teſtamento, ſeu ex quocunque iure ſucceſſerit, cum primùm ad eum hereditas defuncti peruenerit, quicquid pupillo potuit pro integri reſtitutione competere, in illius tranſeat actionem: Ita vt illius prouinciæ forum ſequatur, in qua defunctus minor habitaſſe dignoſcitur.*

III. Impp. Honorius, & Theodoſius AA. Iuliano II.
Proconſuli Africæ.

Et mulieribus, & minoribus in his quę vel prætermiſerint vel ignorauerint, innumeris autoritatibus conſtat eſſe conſultum. Dat. Prid. Non. Mar. Rauennæ. Conſtantio V. C. COSS.

INTER. *Minoribus mulieribus, ſicut & viris, ita in cauſis omnibus ſub-*

uenitur. Maioribus verò mulieribus pro fragilitate ſexus in multis rebus, quas per ignorantiam prætermiſerint, ſicut lex ipſa loquitur, iubet eſſe conſultum, Id eſt, vt ſi fideiuſſores pro quibuſcunque acceſſerint, pro ipſa fideiuſsione non teneantur obnoxiæ. Et ſi in difficilioribus cauſis ius vel leges neſcientes, mandati chartulam pro negociis ſuis fortè ſubſcripſerint, vt earum cui mãdauerint negocium exequantur, & ille in charta non ſolùm procuratorem, ſed & dominum ſi ſe ſcripſerit, deceptis per hanc fraudem mulieribus ſubuenitur. Reliqui autem contractus, quos firma ætate publicè & ſolennibus ſcripturis geſſerint, in ſua firmitate perdurent.

De hiis qui veniam ætatis impetrarunt. Tit. XVII.

1. Imp. Conſtantinus A. ad Verinum.

OMNES adoleſcentes, qui honeſtate morũ præditi, paternam frugem, vel maiorum patrimonia, vrbana vel ruſtica conuerſatione rectiùs gubernare cupiũt, & imperiali auxilio indigere cœperint, ita demum ætatis veniã, impetrare audeant, cùm viceſimi anni clauſa ætas adoleſcentiæ, patefacere ſibi ianuam cœperit ad firmiſſimę iuuentutis ingreſſum: ita vt poſt impetratam ætatis veniam, iidem ipſi principale beneficium allegantes, non ſolùm pręſcriptorum annorum numerum probent, ſed etiam teſtibus aduocatis, honeſta aut ſimili, aut potiore dignitate præditis, morum ſuorum inſtituta, probitatémque animi, teſtimonio vitæ honeſtioris edoceant. Quod cùm ea conditione effecerint, in alienatione prędiorũ ius tantum ætatis obtinebunt, quantum per annorum dimenſiones ac tem-

† leges & porũ, †legis natura ſingulis quibuſque deferre cõſueuit. Fœminas quoque, quarum ætas biennio viros non ſera pubertate pręcedit, ſeruato etiã in hoc tẽporis interuallo, decem & octo annos egreſſa, ius ætatis legitimę mereri poſſe ſanximus. Sed eas quas morum honeſtas, mentiſque ſolertia, quaſi certa fama commendat, has verò propter pudorem & verecũdiam, in cœtu publico demonſtrari teſtibus non cogimus, ſed præcepta ętatis venia annos tantùm probare tabulis, vel teſtibus miſſo Procuratore cõcedimus. Vt etiam ipſę in omnibus contractibus tale ius habeant, quale viros habere pręſcripſimus. Ita vt Senatores apud grauitatis tuę officium, de ſuis moribus, & honeſtate perdoceant. Perfectiſſimi, apud vicariam pręfecturam. Equites Romani, & cęteri apud Pręfectum vigilum. Nauicularij, apud Pręfectum annonę. Cui ætati, quoniam inter plenam perfectamq́ue adoleſcentiam, & robuſtiſſimam iuuentutem media eſt, firmatę ætatis appellationem imponimus: Vt prima ætas pueritię ſit, ſequẽs adoleſcentię, firmata hęc tertia, quarta legitima, quinta ſenectus habeatur. In ipſis etiam contractibus hac appellatione conſignãda, vt non nudũ nomẽ venditoris inſeratur tabulis emptionum: Sed ab illo, qui firmitate ætatis, & honeſtus vir habeatur, emiſſe illũ ſignificetur, & venditorẽ eſſe firmatę ætatis. Ita tamen, vt quia ſpes adempta perfidię eſt, & in vendendis prędiis diligentiores eſſe perſiſtant, qui beneficium meruerunt principale, nec prędia ſine decreto alienent. Dat. VI. Id. April. Theſſal. PP. III. Kal. Iun. Romę, Criſpo II. & Conſtantino II. COSS.

INTERPRET. *Adoleſcentes, qui honeſtis moribus eſſe probantur, & ad gubernandas facultates ſuas idoneam cupiunt habere perſonam, oportet eos primum*

primum, ante quam ad legitimam ætatem perueniant, id eſt, vbi vir XX. annorũ eſſe cœperit, auxilium principis implorare, & accepto huius rei beneficio, eo ordine apud teſtificationem publicam allegare, vt probent ſe XX. annorum impleſſe curricula, & honeſtam conuerſationem tranſigere, & ſic prædia ſua in aliena iura cum decreti tamen interpoſitione, transferre liberam habeant poteſtatem. Fœminæ verò, ſicut biennio in pubertate minores ſunt, ita & tranſacto biennio vbi ad XVIII. annorum peruenerint, eas tamen, quas morum & honeſtatis commendat opinio, non in publico annos probare ſuos cogendæ ſunt, ſed miſſo Procuratore per ſcripturam annos eos, quos ſuperiùs diximus ſe habere demonſtrẽt, & ſimilem, quam viri in contractibus habeant facultatem. Ita vt qualis, vel quàm digna perſona ſit, apud talem iudicem hæc quæ dicta ſunt habeat approbare. Ergo cùm fuerint poſt adoleſcentiam hac ætate firmati, in ipſis quoque ſcripturis, vel venditionum inſtrumentis honeſtos ſe eſſe & firmatos ætate cõſcribant. Hoc tamen illis liceat, qui beneficium, vt diximus, Principis *pro cõfirmanda ætate meruerint, ne prædia ſua ſine iuſſu Iudicis, vel decreto, quod ex præcepto Iudicum, vel conſenſu Curialium datur, alienare præſumat.*

De Iudiciis.† *Tit. XVIII.* †De Iudicibus

I. Imp. Conſtantinus A. ad Maximum.

IVDICANTEM oportet cuncta rimari, & ordinẽ rerum plena inquiſitione diſcutere, interrogandi ac proponendi, adiiciendique patientia præbita ab eo, vt vbi actio partium limitata ſit, contentiones non occurſu Iudicis, ſed ſatietate altercantium metas compreſſerint, ſępius requiratur, & crebra interrogatione Iudicis frequentetur, †ne quid noui reſideat, quod †num annecti allegationibus in iudiciaria contentione conueniat, cùm ad alterũ hoc proficiat, ſiue definienda ſit cauſa per iudicem, ſiue ad noſtram ſciẽtiã referenda. Nec ad nos mittatur aliquid, quod plena inſtructione indigeat. Dat. †IIII. Id. Ian. Sirmio, Criſpo II. & Conſtantino II. COSS. †Prid.

INTERPR. *Iudex cùm cauſam audire cœperit, litigatorum aſſertiones vel reſponſiones patienter accipiat, & omnia plena diſcuſſione perquirat. Nec priùs litigantibus ſua ſententia velit obuiare, niſi quando ipſi peractis omnibus, iam in contentione non habuerint quod proponant: quouſque res veritas †perueniatur, frequenter interrogari oportet, ne aliquid prætermiſſum fortaſſe* †inquiratur *remaneat: Quia ſi apud ipſum finienda cauſa eſt, totum debet agnoſcere. Sin verò ita res exigit, vt ad Principis notitiam deferatur, plena diſcuſſis omnibus data relatione debet eſſe ſuggeſtio, &c.*

II. Iidem A. ad Seuerum PF. V.

Nulli prorſus audientia præbeatur, qui cauſæ continentiam diuidit, & ex beneficij prærogatiua id quod in vno eodemque iudicio poterat terminari, apud diuerſos Iudices voluerit ventilare pœna propoſita. Si quis contra hanc ſupplicauerit ſanctionem, atque alium ſuper principali quęſtione iudicem poſtulauerit, vt rei quæ petebatur integra æſtimatione, ſubducta, quintam portionem. Reip. eius ciuitatis inferat, in cuius finibus res, de qua agitur, conſtituta eſt. Dat. III. Kal. Aug. Iuliano & Paulino cos.

INTERPR. *Nullus penitus audiatur, qui vnius cauſæ propoſitionẽ apud duos Iudices partiri voluerit, vt apud vnum de negocio principali proponat, & ab alio ſibi momẽti beneficio rem poſtulet conſignari. Quod ſi quis hoc facere*

fortaſſe præſumpſerit, eiuſmodi pœna ſe nouerit comdemnandum, vt nec illud quod repetit vlla ratione recipiat, & quintam portionem facultatum ſuarum, quantum ibi poſſidere poterit, Reip. ciuitatis illius cedat, in cuius finibus res, de qua agitur, fuerit conſtituta.

De inofficioſo teſtamento. Tit. XIX.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Lucrium Verinum.

FRATRES vterini ab inofficioſis actionibus arceantur, & germanis tantummodò fratribus, aduerſus eos duntaxat inſtitutos heredes, quibus inuſtas conſtiterit eſſe notas deteſtabilis turpitudinis, agnatione durante, ſine auxilio Prætoris petitionis aditus referetur. Dat. Id. April. Sirmio, Conſtantino A. & Licinio Cæſ. coss.

INTERPRE. *Fratribus vterinis, id eſt diuerſis patribus & vna matre natis, non liceat de inofficioſo contra teſtamentum fratris agere. Sed germanis fratribus prætermiſſis, id eſt vno patre natis. ſi turpibus perſonis, id eſt infamibus fuerit hereditas derelicta, hoc eſt, aut pro libidine meretricibus, aut pro inhoneſto affectu naturalibus, aut certè timelicis, vel libertis ſuis, agendi contra teſtamentũ licentia reſeruatur. Si tamen is ipſe germanus non pro crimine ſuo exilio fuerit deputatus, aut per captiuitatem fuerit ſeruus effectus, aut per emancipationem ſucceſſionis vel actionis iura perdiderit.*

II. Idem A. ad Claudium præſidem Daciæ.

Licet legum auctoritas, filiorum potius quàm matrum perſonis voluit laborem incumbere, vt de inofficioſo agentes, intra præfinita tempora doceant nullo ſuo vitio factum, nec offenſionem ſe parentibus præſtitiſſe, ſed iugiter obſecutos, vt naturę ipſius religio flagitabat, diſciplinam illæſam, inoffenſamque ſeruaſſe, vt hiis probatis remoueri parentum valeant teſtamenta, tamen ſi mater contra filij teſtamentum inofficioſi actionem inſtituat, inquiri diligenter iubemus, vtrum filius nulla ex iuſta cauſa læſus matrem nouiſſima læſerit voluntate, nec luctuoſam ei, nec legitimam reliquerit portionem, vt teſtamento remoto matri ſucceſſio deferatur, ſi tamen defuncto conſanguinei agnati non ſunt ſuperſtites, an mater inhoneſtis factis atque indecentibus votis filium fortè obſedit, inſidiiſque cũ vel clandeſtinis vel manifeſtis adpetiit, vel inimicis eius ſuas amicitias copulauit, atque in aliis ſic verſata eſt, vt inimica potius quam mater crederetur, vt hoc probato, inuita etiam adquieſcat filij voluntati. Dat. VIII. Id. Febr. Serdicę, Criſpo Cæſ. II. & Conſtantio II. coss.

INTER. *Quamuis leges filiis, ſi prætermiſſi teſtamento fuerint, maiorẽ quàm matribus agendi dederint poteſtatem, vt de inofficioſo matris teſtamento proponãt, id eſt. ſi quarta debitæ portionis ſuæ filio dimiſſa non fuerit. ita tamen, ſi probare potuerint, quod matris in nullo læſerint pietatem, ſed ſe obſequium, vt decuit præſtitiſſe: ſic teſtamentum matris, in quo prætermiſſi fuerint, non valebit. Nã ſi mater contra teſtamentum filij, quod inofficioſum dixerit, agat, debet diligenter inquiri, ſi contra filium mater nihil egiſſe probatur, aut ſi nullis inſidiis, vel publicè, vel ſecretè eum lædere fortaſſe tentauerit, Ne forſitan conſilium aduerſus filiũ inimicis ſuis, & quod impium eſt, auxilium quoque præſtiterit. Quod ſi factum non fuerit, poteſt remouere prætermiſſa mater, quia ei quartam de rebus ſuis portionem filius non dimiſit, quod filius fecerat teſtamentum, ſi tamen filio fratres conſanguinei,*

agnati

agnati, id eſt vno patre nati, aut eorum filij per virilem ſexum non eſſe probantur. Nam ſi mater, vt ſuperiùs dictum eſt, pro manifeſtis inimicitiis ſuis prætermiſſa docebitur, inuita adquieſcat læſi voluntati.

III. Idem A. ad concilium Bizacinorum.

Seruus neceſſarius heres inſtituendus eſt, quia non magis patrimonium quàm infamiam conſequi videtur: Vnde claret actionem inofficioſi fratribus relaxatam, cùm infamię aſpergitur vitiis is qui heres extitit, omniáque fratribus tradi, quę per turpitudinem, aut aliquam leuem notam capere non poteſt inſtitutus. Ita in hac quoque parte ſi quando libertis heredibus inſtitutis fratres fuerint alieni, inofficioſi actione propoſita, prępualeant in omnibus occupandis facultatibus defuncti, quas ille perperā ad libertos voluerat pertinere. Dat. VII. Kal. Aug. Coloniæ Agrippinę, Paccatiano & Hilariano coss.

INTERP. *Si ſeruo per neceſſitatem debiti à domino cum libertate hereditas fuerit demiſſa, quia huiuſmodi perſona videtur infamis, germanis fratribus, qui prætermiſſi ſunt, agendi contra teſtamentum datur facultas: vt remota infami perſona, ſalua tamen quam meruit libertate, hereditatem germani fratres ad ſe debeant reuocare. Nam & ſi prætermiſſis fratribus liberti per teſtamentum heredes fuerint inſtituti, ſimili modo germani defuncti eos à bonis fraterna hereditatis excludent, ſibique omnia qua reliquerit, vindicabunt.*

IIII. Imp. Conſtantinus A. & Cæſar Olibrio.

Cum ſcribit moriens, vt arbitratu boni viri, ſi quid minus filiis ſit relictum, quàm modus quartæ, quę per ſucceſsionem bonis tantùm liberis debetur, efflagitat, id ipſū ab herede eiſdē in pecunia cōpleatur, manifeſtū eſt, nullā iam prorſus nec ſuper teſtamēto, nec ſuper donationibus querelā remanere, pręſertim cùm vniuerſa eadem repellat & reprimat, quę ad pecuniam redit taxatio iuſta. Dat. † X II. Kal. Iul. Tauro & Florentio coss. †XIIII. Kal. Iun.

INTERPRET. *Quoties pater filiis per teſtamentum de facultatibus à ſe dimiſſis quartam dari præceperit portionem, & hoc in nummo fieri bonorum virorū arbitrio crediderit committendum, ſeu hoc teſtamento ſiue donatione conſcripſerit, nullam contra voluntatem patris filius habeat actionem, dummodo quartam portionis ſuæ quam erat habiturus de omnibus quæ tempore mortis ſuæ pater reliquerit, conſequatur in nummo.*

V. Imppp. Gratianus & Valentinianus, & Theodoſius AAA. Hypatio PF. P.

Intra quinquennium, quod inofficioſis actionibus conſtitutum eſt, liberis quoque parentum iudicia inofficioſa cauſantibus, eadem temporis curricula præſtituta ſunt. Dat. V. Kal. Iun. Patauii, Merobaude II. & Saturnino coss.

INTERPR. *Intra quinque annos à die mortis defuncti, quicunque inofficioſū dicere voluerit teſtamentum, inchoandæ actionis licentiam ſe nouerit habiturum. Quod temporis ſpacium etiam filij ſibi, ſi contra parentum teſtamenta ac voluntatē agere voluerint, agnoſcant eſſe conceſſum. Quo tranſacto, ſi repetitio inchoata non fuerit, omnium perſonarum de inofficioſo intentio conquieſcat. Cæterum intra quinquennium inchoata, vſque ad tricennium obtineat actionem.*

VI. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Ioanni PF. P.

Aduerſus iudicium omnibus integris † atque ſeruatis, quibus inofficioſi actio, aut de immodicis donationibus cœperit fortè competere, vel qui ſe præteritum eſſe teſtatur, nos † enim ita huiuſmodi inſtitutiones fir- †æquè †etiam

mandas eſſe cenſuimus, vt competentibus actionihus viam minimè clau-
†KVI. deremus. Dat.†XII. Kal. Mart. Rauennæ. Poſt conſulatum Honorij VIII. & Theod. V. AA.

INTERPRE. *Contra voluntatem defuncti ita omnia quæ ſuperiori lege ſunt ſtatuta ſeruentur, vt & de inofficioſo agere liceat, & ſi quis ſe præteritum dixerit, audiatur. Sed ita hæc omnia obſeruari præcipimus, vt ſiqua alia propoſitio fuerit de teſtamento vel donatione, quæ poſsit opponi, in omnibus audiatur.*

VII. Imp. Theodoſius A. ad Aſclepiodotum P F. P.

Si quis defuncti agnouerit voluntatem, de inofficioſo agere prohibetur. Dat. VII. Kal. Mart. Conſtantinopoli, Victore COSS.

INTER P. *Qui per teſtamentum ſibi aliquid derelictum acceperit aut vindicauerit, & voluerit cõtra voluntatem defuncti agere, licẽtiã penitus nõ habebit.*

De inofficioſis donationibus. Tit. XX.

I. Imp. Conſtantinus A. & Cæſar Olybrio.

ILLVD omnino dubitare non conuenit, quod immodicarum donationum omnis querela ad ſimilitudinẽ inofficioſi teſtamenti legibus fuerit inducta, & ſit in hoc actionis vtriuſque vel vna cauſa, vel ſimilis æſtimanda, vel idem
Iun. temporibus & moribus. Dat. XIIII. Kal. †Iul. Tauro & Florentio COSS.

INTER P. *Certum eſt, quod donatio facta de inofficioſo teſtamento querelæ ſimilis iudicatur, contra quam ſimiliter prætermiſſus, etſi ei minus, cui hæc actio competit, quàm quartæ portionis ſuæ modus eſt, dimittatur, intra quinquennium ſuperiùs conſtitutum agere permittitur. Et ſicut de inofficioſo teſtamento, ita poteſt agere vt donatio euacuetur.*

De inofficioſis dotibus. Tit. XXI.

I. Imp. Conſtanti[illegible]s A. ad M[illegible]ximum Præſidem Ciliciæ.

CVM [illegible]mnis hereditas [illegible]ote dic[illegible]tur exhauſta, concordare [illegible]egibus promptum eſt, vt ad exemplum inofficioſi teſtamenti aduerſus dotem immodicam exercendę actionis copia tri-
†XIII. buatur, & filiis conquerentibus emolumenta debita deferantur. Dat. †IIII. Kal. Ian. Sirmio, Datiano & Cereali COSS.

INTERPR. *Quoties per dotem ita omnis hereditas euacuata probatur, vt quarta hereditatis ipſius non fuerit reſeruata, liceat filiis ad ſimilitudinem inofficioſi teſtamenti contra dotem agere, & debitam ſibi portionem ex lege recipere.*

II. Idem A. & Iulianus Cæſar Pomponiano.

Dote ab vxore marito data, filios ex priori matrimonio, ſi neque vltra dodrãtem, neque in fraudem legis Papiæ conſtituatur, de hac repetenda nullam conſtat habere actionem. Dat. XV. Kal. Ian. Sirmio, ipſo Auguſto X. & Iuliano Cæſ. IIII. COSS.

INTERPR. *Si mulier marito ſecundo dotem dederit, & ex priore marito filios habuerit, & non eis tres vncias, id eſt, quartam portionem de rebus ſuis reſeruauerit, dos quæ contra legem Papiam ſecundo marito data eſt, non valebit. Hic de iure addendum quid ſit lex Papia.*

De hereditatis petitione. Tit. XXII.

I. Imp. Conſtantinus A. & Cæſar, ad Maximum P F. V.

SI is

SI is qui dignitate Romanæ ciuitatis amiſſa, Latinus fuerit effectus, in eodem ſtatu munere lucis exceſſerit, omne peculiũ eius à patrono, vel patroni filiis, ſiue nepotibus eius, qui nequaquam ius agnationis amiſerint, vindicetur. Nec ad diſceptationem, vel vt hereditariæ controuerſiæ filiis liceat accedere, cùm eius potiſsimùm ſtatus ratio tractanda ſit, non quem beneficio libertati indultę ſortitus acceperit, ſed is vindicetur, in quo munere lucis exceſſerit. Dat. III. Kalend. Febr. Serdicę, Ipſo Auguſto VII. & Cæſ. coss.

INTERPRET. *Si quis ciuis Romanus libertus, intercedente culpa, Latinus libertus fuerit effectus, ſi in eadem latinitate ſine reparatione primi ſtatus ab hac luce diſceſſerit, facultates illius patronus, vel patroni filij, vel nepotes, qui tamen per virilem lineam deſcendunt, & emancipati non fuerint, ſibimet vindicabunt. Nec ſi filios, quos ciuis Romanus generauit, fortaſſe dimiſerit, aliquid de eius hereditate præſumant: quia non requirendum eſt, in qua libertate nati fuerint, ſed in qua pater eorum poſitus conditione defecerit.*

De rei vendicatione. Tit. XXIII.

1. Impp. Honorius & Theodoſius AA. † Criſpino Comiti & magiſtro Equitum. † Criſpioni

QVISQVIS armatæ militiæ ſtipendiis communitus in ſolo publico vel ædificium aliquod conſtruxerit, vel ſeptis quibuſlibet ſpatia certa concluſerit, perpetuo iure, & firmo dominio eadem ex noſtra generali auctoritate poſsideat: nec per ſubreptionem aliquis poſtea eadem loca à noſtra Clementia audeat poſtulare. Illud quoque ſancimus, ſi quiſquam militum ſimili conditione ante hoc tempus loca publica poſsidenda detinuit, ac poſtea eadem per alias competitionum nebulas detectus fuerit amiſiſſe, reformari eadem, ita tamen, ſi probatum fuerit, à nullo antea poſſeſſum ſolum hac qua oſtendimus à milite ratione detentum, vel ſi in alios forte eorum militum voluntate tranſlatum fuiſſe, quod tenuerat, potuerit perdoceri. Ne quis ſanè poſt hanc definitionem noſtri numinis ſurripiẽdo poſtulare audeat, hæc ſpatia, de quibus pręſens oraculi noſtri forma comprehendit, pœnam XX. librarum auri iubemus adſcribi. Dat. V. Kal. Mar. Rauennæ, Aſclepiodoto & Mariniano coss.

INTERPRET. *Quicunque militans in ſolo publico ædificium fortaſſe extruxerit, aut aliquid pro vtilitate ſua crediderit faciendum, per nullius calumniam penitus repellatur, ſed hoc perpetuò in eius iure permaneat: Idem, ſi miles noſtris vtilitatibus ſeruiens, ſi locum publicum conſtruxerit, vel ad excolendum fortaſſe tenuerit: ſi hoc tamẽ nullus antea tenuit, cui miles ipſe peruaſor extiterit, ſimili ratione poſſideat. Contra quam rem etiam ſi ſubreptum Principi fuerit, nõ ſolum impetrata non valeant, verumetiam improbus petitor* XX. *libras auri fiſco cogatur exoluere.*

De familia herciſcunda. Tit. XXIIII.

1. Imp. Conſtantinus A. ad Verinum.

CVM diuidendæ res erunt, dubitari non poteſt, ab heredibus ſuis conſenſum ſine vlla controuerſia commodandum. Quod verò ad huiſmodi ſpectat ſcripturas, in quibus talis defunctorum mens fuiſſe inuenitur, vt de teſtamento intelligatur

tantummodo cogitatum,etſi repugnare ius videatur, huiuſmodi quoque inſcriptio,inter ſuos duntaxat heredes, valere oportet, quemadmodum v..lent ſcripturæ ſimpliciter inchoatæ:quas nulla ſolennitatis adminicula defendunt,ſolis nixæ radicibus voluntatis. Licet enim ſub teſtamenti vocabulo cœptæ,cùm perfectæ non ſint,neque appellari aliter vllo modo poſsint,euanuiſſe videntur: tamen diſpoſitiones vltimæ coloratam iuris imaginem referentes,iuſtiùs in ſe legum procliuem fauorem debent prouocare.Quamobrem cum filiis ac nepotibus, ciuili iure, vel auxilio Pretoris,vt ſuis heredibus defuncti ſucceſſio deferatur, etiamſi inceptum, neque impletum teſtamentum eſſe memoretur, vel ſi ab vtili-
†[illegible] vel ſubtilitate verborum. tate†verborũ,vel ſolennitate iuris inanis ſcriptura eſſe dicatur, conſiderari ſpecialiter voluntatem placet, & obſecundari protinus cùm res diuidentur, nec retineri ampliùs,quàm quod ſingulorum perſonis detegatur ſcriptũ:vt & memoria defuncti non violetur parentis, & occaſiones litiũ
†III. dirimantur. Dat. †IIII.Kalen. Sept. Criſpo II. & Conſtantino II. COSS.

INTERPR. *Quando facultas patris inter filios vel nepotes diuiditur, ſpecialiter voluntas patris vel aui paterni debet in omnibus cuſtodiri,cuius teſtamẽtum etiamſi non fuerit perfectum,aut ſi non legitimo numero teſtium ſubſcribatur, nec geſtis allegetur, tamen ſi agnoſcitur defunctus, de quo ſuprà dictum eſt,de facultate ſua aliquid ordinaſſe, quicquid vnumquemque de filiis ac nepotibus cuiuſcunque ſexus habere voluerit,hoc ſibi ſine conſortis repetitione defendat:nec præſumat aliquis,quod alteri conſorti auctor ille dimiſerit. Sed hoc inter filios ac nepotes ex filiis maſculis obſeruetur, quod voluntate auctoris per quamcunque ſcripturam probabitur ordinatum.*

II.Idem A.ad Conſtantinum PF.P.

Nulli quidẽ de bonis vſurpandis viuorum,nec diuidendi contra bonos mores conceſſa licentia eſt. Sed ſi præcipiente matre bona eius inter ſe liberi diuiſerint,placuit omnifariam nobis huiuſmodi diuiſionem durare, ſi modò vſque ad extremum eius viuẽdi ſpatium volũtas eadem perſeue-
†III. Id. raſſe doceatur. Dat.†IIII.Kal.Iun.Conſtãtinopoli,Conſtantio & Maximo COSS..

INTERP. *Licet viuorum bona vt diuidantur iniuſtum ſit, tamen ſi mater viuens facultates ſuas filiis præceperit & permiſerit diuidẽdas, & vſque ad exitum vitæ ſuæ in eadem voluntate perſtiterit, diuiſio inter filios facta non valebit.*

De communi diuidundo. *Tit.* XXV.

I.Imp.Conſtantius A.Cerulo Rationali trium Prouinciarum.

IN Sardinia fundis patrimonialibus,vel emphyteuticariis per diuerſos nunc dominos diſtributis, oportuit ſic poſſeſſionũ fieri diuiſiones,vt integra apud poſſeſſorem vnumquemque ſeruorũ agnatio permaneret. Quis.n.ferat liberos à parẽtib. à fratribus ſorores, à viris cõiuges ſegregari? Igitur qui diſſociata in ius diuerſum mancipia traxerunt, in vnum redigere eadem cogantur. Ac ſi cui propter redintegrationem neceſſitudinum ſerui ceſſerunt, vicaria per eum qui eoſdem ſuſceperit mancipia reddantur. Et inuigilandum,ne per prouinciam aliqua poſthac querela ſuper diuiſis mancipiorum affe-
III. kal. Maij ctibus perſeueret. Dat.†VII.Kal.Iul.Proculo & Paulino COSS.

INTERPR. *In diuiſione patrimoniorum, ſeu fiſcalium dominorum, ſiue priuatorum, obſeruari ſpecialiter debet, vt quia iniuſtum eſt filios à parentibus, vel*

vxores

vxores à maritis, cum ad quemcunque poſſeſſio peruenerit, ſequeſtrari, vt mãcipia, quæ permixta fuerint, id eſt vxor cum marito ſuo & filiis, datis vicariis ad vnum debeant pertinere, cui neceſſe fuerit commutare, quod ſollicitudo ordinantium debet ſpecialiter cuſtodire, vt ſeparatio fieri omnino non poſſit.

Finium regundorum. *Tit.* XXVI.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Tertullianum P.V. Comitem dioceſeos Aſianæ.

SI quis ſuper inuaſis ſui iuris locis prior detulerit querimoniam, quæ finali cohęret cum proprietate controuerſię, priùs ſuper poſſeſſione quęſtio finiatur, & tunc Agrimenſor ire pręcipiatur ad loca, vt patefacta veritate huiuſmodi litigium terminetur. Quod ſi altera pars locorum adepta dominium ſubterfugiendo moras attulerit, ne poſſit controuerſia definiri ad locorum ordines directus Agrimenſor dirigatur ad loca, vt ſi fidelis inſpectio tenẽtis locum eſſe probauerit, petitor victus abſcedat, etſi controuerſia eius claruerit qui primò detulerit cauſam, vt inuaſor ille pœnę teneatur addictus, ſi tamẽ ea loca eundem inuaſiſſe conſtiterit: nam ſi per errorem aut incuriam domini loca data ab aliis poſſeſſa ſunt, ipſis ſolis cedere debent. Dat. VIII. Kal. Mar. Gallic. & Symmac. COSS.

II. Imp. Conſtantinus A. ad Baſſum PF.V.

Si conſtiterit eum, qui finalem retulerit quęſtionem, priuſquam aliquid ſententia determinetur, rem ſibi alienam vſurpare voluiſſe, non ſolùm id quod male petebat, amittat, ſed quo magis vnuſquiſque contentus ſuo, rem non expetat iuris alieni, is qui inreptor agrorum fuerit in lite ſuperatus, tantum agri modum quantum diripere tentauit amittat. Lecta apud acta XII. Kal. Iul. Gallicano & Symmacho COSS.

INTER. *Si quis peruaſor finium fuerit approbatus, eò quod priuſquam aliquid iudicio finiretur, id quod alter tenuerat inuaſiſſet, non ſolùm illud quod malè præſumpſit amittat, ſed vt non vnuſquiſque rem alienam occupet, cum fuerit in cauſa deuictus peruaſor iuris alieni, tantum ſpatij reſtituat, quantum præſumpſit inuadere.*

III. Idem A. ad vniuerſos Prouinciales. Poſt alia.

Si finalis controuerſia fuerit, tunc demum arbiter non negetur, cum intra quinque pedes locum, de quo agitur apud Pręſidem, eſſe conſtiterit, cùm de maiore ſpatio cauſa quędam non finalis ſed proprietatis, apud ipsũ Pręſidẽ debeat terminari. Et ſi ſocius quid petat à ſocio, ante Pręſes [illegible], an pręſtari aliquid oporteat, & tunc demũ illud per arbitros reſtituatur, quod cõſtiterit eſſe ſoluendũ. Dat. Kal. Aug. Baſſo & Ablauio COS.

IIII. Imppp. Valent. Theod. & Arcad. AAA. Neoterio PF.P.O.C.N.

Quinque pedum præſcriptione ſummota, finalis iurgij, vel locorum libera peragatur intentio, ſola ſit igitur huiuſmodi legibus vna pręſcriptio, quę improbi petitoris refręnare poſſit inuidiã, ſi veteribus finem cũ ſignis limes incluſus congruum erudita arte pręſtiterit. Nec verò prolixioris temporis in huiuſmodi locum habebit vlla pręſcriptio, cùm diuturno ocio alienum rus quiſque aſſerat ſe diligentius coluiſſe, quando omne huiuſmodi iurgium ſolo pręcipimus iure diſcingi, quo artis huius peritis omne commiſimus ſub fideli arbitratione iudicium. Dat. VII. Kal.

Aug. Arcadio Auguſto & Bautone coss.

v. Imppp. Theodoſius, Arcadius, Honorius AAA. Rufo pf.p. o.

Cunctis motionibus & machinis amputatis finalibus iurgiis, omnem modum quem præſcripſimus, ac de eo tantùm ſpatio, hoc eſt, pedũ quinque, qui veteri iure præſcripti ſunt, ſine obſeruatione temporis arbitros iuſſimus iudicare. Quod ſi loca in controuerſiam veniant, ſolenniter iudicare cognoſcas, & ſeu ciuilis ſeu criminalis actio competit, tribuetur, ita vt cauſa cognita, & redhibitione obnoxius decernatur, nec pœnam conuictus aufugiat. Dat. prid. Non. Nouemb. Conſtantinop. Arcadio II. & Rufino coss.

Si certum petatur de Chirographis. Tit. XXVII.

I. Imppp. Honorius, Theodoſius, & Conſtantius AAA. Palladio pf.p.

SVPER chirographis mortuorum hanc ſeruari volumus perpetua obſeruatione ſententiam, vt qui inter abſentes intra hoc iuge quinquennium, inter præſentes verò biennium, iudiciis competentibus non publicauerit cautiones, nec conuenerit debitoris heredes, actione priuetur. Hic tamẽ ſi intra tempora conſtituta proceſſerit abſque vllo ſequeſtrationis obiectu, priùs manum defuncti probare iubeatur, hoc enim toto iure cantatum eſt, vt ſcripturam prolatoraffirmet, quã tamen aſtrui non ſola manus collatione conueniet (quid enim aliud falſarius agit, quàm vt ſimilitudinem veritatis imitetur?) ſed aliis multiplicibus documentis, vt probet magnæ ſecuritatis fuiſſe quod ſiluit. Nam ſi publicam iudiciorum aditionem amicitiarum forſitan impediuit affectio, priuatam ſaltem conuentionem teſtes audierint, libertus aut ſeruus agnouerit. Admonere etiam potuit ſub mortis vicinitate languentem. Quod ſi ſe forſitan cauſetur abſentem, maioribus aſtrui poteſt conuentio longinqua documentis, promiſſę ſolutionis† epiſtolare reſcriptum. Ac ne idipſum qui cautionem fingit imitetur, producat in medium portitores, qui alternę partis ſcripta confirment, à quibus tamen verum vel† ſacra dignitas, vel ſuppliciis terror exploret. Et quamuis ad illuminãdam hereditarij debiti fidem, & cauſas oporteat fœnoris approbari, & pecuniæ baiulos hinc inde produci. His ac talibus ſi deſtituetur taciturnitas longinqua documentis, in euidenti eſt, veteratorum calumnias nõ ſolùm repetitione priuandas, verùm etiam ſeueritate cohibendas. Sed ſi viuentis ante hanc legem facta cautio proferatur, quam ſuam neget ille qui petitur, ſequeſtret pecuniam litigaturus ex falſo: Cauendum eſt enim, ne inficiandi fomitem miniſtremus obnoxiis. Quod tamen tunc conueniet cuſtodiri, ſi inter præſentes vtroſque viuentes, necdum XX. anni, inter abſentes necdum XXX. doceantur emenſi. Alioqui ſi chirographi fides ſub ſilentio iudiciariæ conuentionis ſtatutum tempus exceſſerit, probari prius debitum conueniet, tunc repoſci, ſequeſtrationis neceſſitate ſubmota. Sin verò ſuam quidem manum fateatur obnoxius, ſed nihil ſibi numeratum pro hac obligatione cauſetur, tunc chirographi diſcuti oportebit ætatem, vt ſi iure delata conteſtationibus tempora debitor taciturnus exegit, cauillationis iſtius perdat obſtaculum. De cætero verò ſancimus, vt omnes deinceps cautiones intra duodecennium vim conteſtationis accipiant,

[margin: tionis epiſtolari reſcripto. tionis ſacramenti]

piant, quam debitor facta nouatione promittat. Sed ſi mediis temporibus peregrinetur obnoxius, quo nouationi longior obſit abſentia, volumus creditorem ante duodecennium præſtitutum aditis Iudiciis edictum mereri, autoritatemque poſtibus debitoris affigere, domeſticas etiam conuenire perſonas: nullus enim per tanta conteſtationum poterit documenta mentiri. Quod ideo ante duodecennium iubemus agitari, vt per interualla temporis longioris inclamatus, aduertat confutari debere, ſi fides nõ agnoſcitur petitorum, nec obeſſe iam poſt aſſcripta tempora creditori, ſi poſt has conſtitutionum voces longa debitoris abſentia vel redhibitio protelletur, vel nouatio iuſta ludatur. Et quamuis neſcire promulgata non liceat, per omnem hunc annum pendere iubemus edictum. Dat. v. Kal. Aug. Rauennę. Euſtaſio & Agricola COSS.

INTER. *De cautionibus mortuorum hoc præcipimus obſeruari, vt ſi debitor abſens defunctus fuerit, & mortuum eum creditor eſſe cognouerit, cautionem ſuam intra quinquennium Iudici non differat publicare. Si verò præſente creditore defecerit, intra biennium defuncti publicet cautionem. Ita tamen, vt manus mortui conferatur, & agnoſci poſſit illius eſſe ſubſcriptio, aut conueniſſe ſe illum dum viueret aliquibus ſcientibus valeat approbare: & cauſas ipſius debiti vnde pecuniam contraxit, exponat. Quod ſi ſupra perſonam mortui detegitur fortaſſe mentiri, non ſolùm pecuniam non recipiat, ſed etiam ſeueritatem legis incurrat. Nam de reliquo inter viuorum perſonas hæc obſeruanda decernimus, vt omnes cautiones debitorum intra duodecim annos debeant conteſtari: ita vt à debitoribus renouentur. Quod ſi forſitan ante duodecim annos debitorem peregrinari contigerit, Iudicis mereatur edictum, quod in poſtibus debitoris ſui pro cõteſtatione debiti affigere, & homines illius conuenire non deſinat, vt cùm fuerit aliter debitum conteſtatum, excuſationem qui peregrinatur longi temporis habere non poſſit. Nec ideo ſe excuſet, quòd non renouauerit cautionem. Sanè ſi debitor ſuam eſſe dixerit cautionem, ſed nihil ſe de ipſa cautione adſerat accepiſſe, tempus debet inſpici cautionis, vt ſi intra quinquennium cautio conſcripta cognoſcatur, & probatum fuerit, quod in cautione continetur acceptum, debitor ſuam impleat cautionem. Si verò quæ in cautione ſcripta ſunt intra quinquennium tradita non probantur, is cuius cautio eſt non teneatur obnoxius. Nam tranſacto quinquennio, ſi de cauta & non cõſignata pecunia debitor dixerit, nullatenus audiatur.*

De pecuniæ ſequeſtratione prohibita. Tit. XXVIII.

I. Impp. Honorius, & Theodoſius AA. Ioanni PF. P. Poſt alia.

QVOTIES ex quolibet contractu pecunia poſtulatur, ſequeſtrationis neceſſitas conquieſcat: oportet enim debitorem primò conuinci, & ſic ſolutioni ſuccumbere. Quam rem cùm iuris ratio, tum ipſa æquitas perſuadet, vt probationes ſecum afferat, debitorémque conuincat pecuniam petiturus, &c. Dat †VIII. Id. Iul. Rauennæ, Honorio XIII. & Theodoſio X. AA. COSS. †VII.

INTERPRE. *Quoties ab aliquo pecunia repetitur, non prius cogatur ſequeſtrare pecuniam ille qui petitur, quàm ille qui repetit debitorem ſuum certa prius probatione conuincat, & ſic pecuniam, quam ſe dediſſe conuicerit, adhibita probatione recipiat.*

Si certum petatur de ſuffragiis. Tit. XXIX.

I. Iulianus A. ad Populum.

FOEDIS commentis, quæ bonorum merito deferuntur, * †quam occupare meruerunt, & cùm meruiſſent in Repub. quolibet pacto verſari, repetendam ſibi pecuniam, quam inhoneſte ſoluerant, imprudentiùs atque inhoneſtiùs arbitrâtur: Alij etiam quæ tunc donauerant, vel potiùs proiecerant ob immeritas cauſas, inuadenda denuo crediderint. Sed quia leges Romanæ huiuſmodi contractus penitus ignorant, omnem repetendi eorũ quæ prodigè nepharièque proiecerint, copiam prohibemus. Qui itaque repetere nititur, vel repetiſſe conuincitur, & quod dedit apud ſuffragatorem eius manebit, vel extortum reſtituet, & alterum tantum fiſci viribus inferre cogetur. Dat. Kal. Feb. Cõſtantinopoli, Mamertino, & Neuita COSS.

†al. quidam

INTERPRETATIO. *Aliquanti pro ſua voluntate ſuffragia dediſſe probantur, & poſtea cùm ad militiam peruenerint, ea quæ dederant, repetere vel auferre contra rationem inhoneſtè & illicitè præſumpſerunt. Ideóque prohibemus, vt quicunque aliquid pro præſtandis ſibi quæ petit dediſſe dignoſcitur, non habeat licentiam repetendi: qui verò repetere fuerit conatus, hoc ille habeat qui accepit, aut certè ſi ſublatum ei fuerit, reformetur, & aliud tantum ille qui abſtulit fiſco cogatur inferre.*

II. Imppp. Theodoſius, Arcadius, & Honorius AAA. Rufino PF. P.

Si qui deſideria ſua explicare cupientes, ferri ſibi à quoquam ſuffragiũ poſtularint, & ob referẽdam vicem ſe ſponſione conſtrinxerint, promiſſa reſtituãt, cùm ea quæ optauerint conſequãtur. Si artibus moras nectẽt, ad ſolutionem debiti coartandi ſunt. Sed ſi quid eo nomine in auro, vel argẽto, vel in cæteris mobilibus datum fuerit, traditio ſola ſufficiet, & cõtractus habebit perpetem firmitatem: Quoniam collatio rei mobilis inita integra fide ac ratione cumulatur. Quod ſi prædia ruſtica vel vrbana placitum continebit, ſcriptura quæ ea in alium trãſferat emittatur, ſequatur traditio corporalis, & rem fuiſſe completã geſta teſtentur: aliter enim ad nouum dominum tranſire non poſſunt, neque de veteri iure diſcedere. Quod ſi quis, dum ſolo cõmonitorio de ſuffragio nititur, bona duxerit occupanda, reus temeritatis ac violẽtiæ retinebitur, atque in ſtatum priſtinum poſſeſſio reducetur, eo à petitione excluſo, qui non dubitauit inuadere, quod petere debuiſſet. Dat. IIII. Non. Martij, Conſtãtinop. Arca. III. & Honorio. II. AA. COSS.

INTERPRETATIO. *Si quis, dum neceſſitates ſuas expedire deſiderat, aliquid ſe commodi daturum eſſe promiſerit, perceptis quæ voluit, conſtrictus hoc ſine vlla dilatione implere cogatur. Quod ſi aliquid in auro, vel in argẽto, vel in cæteris rebus mobilibus obtulerit, firmum ſine vlla ſcriptura permaneat: quia res mobiles in ſuffragiis ſcripturam penitus non requirunt, ſed ſola traditione firmantur. Quod ſi loca vrbana vel ruſtica dare placuerit, ſcriptura ſequatur, atque traditio, & de completis omnibus, vel re tradita geſta confecta proferantur: nam aliter poſſeſſio ad alterum dominum tranſire non poterit. Sane ſi quis ſine tali ſcriptura poſſeſſionem alterius crediderit occupandam, reus violentiæ teneatur, & integrum quod inuaſit reddat, omni ſua repetitione damnata.*

De pignoribus. *Tit.* XXX.

I. Imp.

I. Imp. Conſtantinus A. ad vniuerſos Prouinciales.

INTERCESSORES à rectoribus Prouinciarum dati ad exigenda debita ea quæ ciuiliter poſcuntur, non ſeruos aratores aut boues aratorios pignoris cauſa de poſſeſsionibus abſtrahunt, ex quo tributorum illatio retardatur. Si quis igitur interceſſor aut creditor, aut Præfectus pacis, vel Decurio in hac re fuerit detectus, à rectoribus Prouinciarum capitali ſententiæ ſubiugetur. Dat. IIII. Non. Iunias. Sirmio, Cõſtantino A. IIII. & Licinio III. COS.

INTERPR. *Multi pro fiſcali debito ſeruos cultores, aut boues aratorios de poſſeſsionibus cauſa pignoris auferre præſumunt, de quorum laboribus tributa redduntur, & ideo ſi quis creditor vel curator pacis, vel curialis, aut quicunque exactor hoc facere præſumpſerit, à Prouinciæ iudice puniatur.*

II. Impp. Honorius & Theod. AA. Ioanni PF. P. Poſt alia.

Nexum non faciat prædiorum, niſi per ſona, quæ iure potuit obligari: Per ſeruum autem vel procuratorem, colonum vel actorem ſeu conductorem, præiudicium poſſeſsioni, inuito vel inſcio domino imponi non poſſe, & iuris & legum auctoritatibus decantatur. Dat. Id. Iul. Rauennæ, Honor. XIII. & Theo. X. AA. COSS.

INTERPRE. *Non obliget poſſeſsionem, niſi ille, qui proprius dominus eſſe dignoſcitur: nam neq; per ſeruum, neq; per procuratorẽ, ſiue colonum, aut actorem, aut conductorem, ſi res fuerit obligata, præiudiciũ domino poterit exhiberi.*

Quod iuſſu. *Tit.* XXXI.

I. Impp. Honor. & Theod. AA. Ioanni. PF. P. Poſt alia.

DOMINOS ita conſtringi manifeſtum eſt actione prætoria, quæ appellatur, Quod iuſſu, Si certam numerari præceperint ſeruo actoríve pecuniam. Igitur in perpetuum edictali lege ſancimus, vt qui ſeruo, colono, conductori, procuratoríve poſſeſsionis pecuniam commodat, ſciat dominos poſſeſsionum et ltoréſve terrarum obligari non poſſe: neque familiares epiſtolas, quibus homines plerunque commendantur abſentiũ, in id trahere conuenit, vt pecuniam quoque, quam non rogatus fuerat, impendiſſe ſe pro prædiis mentiatur, cum niſi ſpecialiter vt pecuniam commodaret domino fuerit poſtulatus, idem dominus teneri non poſſit, creditáque quantitate multari volumus creditores, ſi huiuſmodi perſonis, non iubente domino nec fideiuſſoribus ſpecialiter acceptis, fuerit commodata pecunia. Dat. VI. Id. Iul. Rauennæ, Honorio XIII. & Theod. X. AA. COSS.

INTERPR. *Nullus dominum ad reddendum debitum, ſicut hucuſq; fiebat, adſtringat, niſi ſeruo ſuo, vel actori pecuniam rogante domino præſtitiſſe conuicerit. Et ideò ſi quis ſeruo colono, cultori, procuratori. vel actori pecuniam non rogante domino dederit, ſciat domin s terrarum propter hoc debitum nullatenus poſſe teneri. Sed qui non rogante domino pecuniam talibus perſonis crediderint, aut fideiuſſores non acceperint, ea quæ commodata ſunt ſe nouerint perdituros, nec à domino poſſe repoſci.*

De peculio. *Tit.* XXXII.

I Imp. Honor. & Theodoſ. AA. Ioanni PF. P. Poſt alia.

HOc quoque creditoribus non negamus, vt ſi liber à rationibus fuerit quas regebat inuentus actor ſeruus, Procuratórve prædiorum, vtilis actio pateat de peculio &c. Dat. v. Id.Iul. Honor. XIII.& Theod. X. AA. COSS.

INTERPRETATIO. *Hoc ſanè creditoribus volumus eſſe præſtandum, vt actor vel ſeruus, ſiue Procurator poſſeſſionis, qui pecuniam à creditore ſuſceperit, ſi nihil de rationibus ſuis domino debuerit, pro pecunia, quam accepit de peculio quod habet creditoribus reddat.*

De Uſuris. Tit. XXXIII.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Tracilianum, agẽtem vices præf. prętorio.

QVICVNQVE, fruges humidas vel arẽtes indigẽtibus mutuas dederint, vſuræ nomine tertiam partem ſuperfluam conſequantur, id eſt, vt ſi ſumma crediti in duobus modiis fuerit, tertium modium amplius conſequantur. Quòd ſi conuẽtus creditor, propter cõmodum vſurarum debitum recuperare noluerit, non ſolùm vſuris, ſed etiam debiti quantitate priuãdus eſt, quæ lex ad ſolas pertinet fruges: nam pro pecunia vltra ſingulas centeſimas creditor vetatur accipere. Ceſarẹę, XV. Kal. Maias. Paulino, & Iuliano COS.

INTERPRETATIO. *Quicunque fruges humidas, id eſt vinum & oleum, vel quodcunque annonæ genus alteri commodauerit, non ampliùs ab eo propter vſuram quàm tertiam partem accipiat, id eſt, vt ſupra duos qui accepit tertium reddat. Quod ſi conuẽtus fuerit ille qui commodat, & pro maiore vſura noluerit debitum ſuum, adiecto tertio modio, à debitore recipere, etiã debitum perdat. Quam rem ad ſolas fruges præcipimus pertinere: nam quando pecunia fuerit cõmodata, niſi vnam tãtum centeſimam à creditoribus exigi nõ iubemus.*

II. Imppp. Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius AAA. Cynegio P. F. P.

Quicunque vltra centeſimã iure permiſſam† aliquid ſub occaſione neceſſitatis erueri, quadrupli pœna & obligatione cõſtrictus, ſine ceſſatione, ſiue requie protinus ablata redhibebit. Hi vero, qui antea pari furore graſſati vſpiam detegentur, in duplum extorta reſtituãt. Data VIII. Kal. Nouemb. Conſtantinopoli. Honorio IX. & Euodio V. C. COSS.

†quicquid

INTERPRETATIO. *Si quis plus quàm legitima centeſima continet, id eſt, tres ſiliquas in anno per ſolidũ ampliùs à debitore ſub occaſione neceſſitatis accipere vel offerre præſumpſerit, poſt datã legẽ ſine vlla dilatione ea quæ amplius accepit conſtrictus quadrupli pœna reſtituat. Ea vero quæ ante legem tali ratione data ſunt, in duplum volumus reformari.*

III. Impp. Arcadius, & Honorius AA. Eutychiano PF. P.

Fruſtra debitores in annis minoribus † conſtitutis vſuras ſe reſtituere non debere contendunt, quia ſenatoria eos dignitate præditos eſſe teſtãtur, vnde ſortem cum vſuris in ſtipulationem deductis reſtituant. Dat. VIII. Kal. Decemb. Conſtantinopoli. Cęſario, & Attico COSS.

†conſiſtentium

INTERPRETATIO. *Sine cauſa ſenatoribus in annis minoribus conſtitutis, debitum cum vſuris reddere diſſimulant debitores, propter hoc quod ſenatorio genere nati debitum cum vſuris integris recipere non iubentur, & ideo quod cautione per ſtipulationem promiſſum eſt, reformetur.*

IIII. Imppp. Arcadius, Honorius, & Theodoſius AAA. Optato PF. V.

Sena-

Senatores ſub medietate centeſimę vſurę ad contractum creditæ pecuniæ cenſemus admitti. Itaque omnes intelligant, nullum florentiſſimo cœtui ſociatum fœnus exercentem, vltra medietatem centeſimæ vel iure ſtipulari, vel poſcere poſſe vſuram. Quinetiam ſi quid præter moderatam noſtri numinis definitionem fuerit flagitatum, imminuendæ ſorti pro huius legis auctoritate ceſſurum. Dat. Pridie Id. Iun. Nicęę, Stillicone II. & Anthemio v.c. COSS.

INTERPRET. *Senatores, qui pecuniam ad centeſimam dare voluerint, non amplius vſuræ nomine quàm medietatem legitimæ cẽteſimæ à debitore accipiant, nec amplius vt caueant, aut ſe cautione conſtringãt, qui commodatam ſuſcipiunt pecuniam, fortè cogantur. Nam ſi amplius ab eis fuerit requiſitum, ſciant ſe Senatores hoc quod commodauerint, perdituros.*

CODICIS THEODOSIANI LIBER TERTIVS.

De Contrahenda emptione. *Tit. I.*

I. Imp. Conſtantinus ad Profuturum PF. Annonæ.

VENDITIONES atque emptiones, †id eſt nulla circumſcriptionis violentia factas rumpi minimè decet. Nec enim ſola precij vilioris querela, contractus ſine vlla culpa celebratus litigioſo ſtrepitu turbãdus eſt. PP. Id. Aug. Cõſtãtino A. V. & Licinio COS. †*x.* Fide nulli circumſcriptionis aut violentiæ facta.

INTER. *Cum inter† emptorem & venditorem res fuerit definito precio comparata, quãuis plus valeat quàm ad præſens venditur, hoc tantummodo requirendum eſt, ſi nihil fraudis vel violentiæ egit ille qui comparaſſe probatur. Et ſi voluerit reuocare qui vendidit, nullatenus permittatur.* † ementem & vendentem.

II. Idem Aug. ad Gregorium.

Qui comparat, cenſum rei comparatæ cognoſcat, neque liceat alicui rẽ ſine cenſu vel comparare, vel vendere. Inſpectio autem publica vel fiſcalis eſſe debebit hac lege, vt ſi aliquid ſine cenſu vendiderit, & id ab alio deferetur, venditor quidem poſſeſſionem, comparator vero id quod dedit fiſco vindicante perdat. Id etiam placuit, neminem ad venditionem rei cuiuſlibet accedere, niſi eo tempore, quo inter venditorem & emptorem contractus ſolenniter explicatur, vt certa & vera proprietas à vicinis demonſtretur, vſque eo legis iſtius cautione currente, vt etiam ſi ſubſellia, vel vt vulgo aiunt, ſcamna vendantur, oſtendendæ proprietatis probatio compleatur. Nec inter emptorem & venditorem ſolennia in exquiſitis

cuniculis celebrentur, ſed fraudulenta venditio penitus ſepulta depereat. Dat. Prid. Non. Feb. Conſtantinopoli. Feliciano & Titiano COSS.

INTERPR. *Quicunque villam comparat, tributum rei ipſius, ſicuti & ius poſſeſſionis ſe comparaſſe cognoſcat, quia non licet vlli agrum ſine tributo vel ſolutione fiſcali aut comparare, aut vendere. Quod ſi ſuppreſſa fiſcali ſolutione aliquis vendere auſus fuerit, vel comparare præſumpſerit, nouerint inter quos talis fuerit ſecreta tranſactione contractus, quòd & ille precium perdat qui emptor acceſſerit, & venditor poſſeſſionem amittat, quia iubetur vt vicini rei, quæ venditur, teſtes eſſe debeant & præſentes, in tantum vt etiam de mediocribus rebus ſi quid in vſum venditur, oſtendi vicinis placeat, & ſic comparari ne aliena vendantur.*

III. Imp. Iulianus Aug. ad Iulianum Com. Orientis.

Patrui mei Conſtantini conſtitutionem iubemus aboleri, qua præcepit, minores fœminas cõſortio virorum copulatas, ſine decreti interpoſitione venditiones poſſe celebrare, ſi viri earũ conſenſum pariter atque ſubſcriptionem inſtrumentis putauerint eſſe præbendam. Quoniam abſurdũ eſt, maritos eis interdum inopes obligari, cùm poſſint, venditionis iure ipſo non valente, proprias res recipere ab iis, qui ſe illicitis contractibus miſcuerunt. Vetus igitur ius reuocamus, vt omnis venditio, quæcunque fuerit à minore viro ſiue fœmina, ſine decreti interpoſitione celebrata, nulla ratione ſubſiſtat. Dat. VIII. Id. Decemb. Antiochiæ, Mamertino & Neuita COSS.

INTERPRE. *Conſtantini Imperatoris fuerat lege præceptum, vt minores ætate fœminæ ſi maritos haberent, cum illorum conſenſu poſſent aliqua de facultatibus ſuis vendere. Sed hoc præſenti lege remotum eſt, atque id obſeruandum erit, vt in annis minoribus conſtitutis ſeu viri, ſeu fœminæ. ſi ita neceſſitas exegerit vt aliquid vendere velint, qui comparare voluerit, auctoritate Iudicis aut conſenſu Curiæ muniatur: nam aliter à minoribus venditio facta non valebit.*

IIII. Imppp. Gratianus, Valent. & Theodoſius AAA. ad Hypatium PF. P.

Quiſquis maior ætate, atque adminiſtrandis familiarum ſuarum curis idoneus comprobatus, prædia etiam procul ſita diſtraxerit, etiamſi prædij fortè totius quolibet caſu minime facta diſtractio eſt, repetitionis in reliquum precij nomine vilioris copiam minime conſequatur, neque inanibus immorari ſinatur obiectis, vt vires ſibimet cauſetur locorum incognitas, qui familiaris rei ſcire vires, vel merita atque emolumenta debuerit. Dat. VI. Non. Maij, Merobaude II. & Saturnino COSS.

INTERPR. *Quæcunque perſona iam perfecta ætate domum ſuam regere poteſt, ſi villam, domum, vel quodlibet aliud, habita precij definitione vẽdiderit, & forſitan poſtea opponere velit, quod minus precij acceperit, quàm res valebat, quia fortè agrum, quem vendidit, longè poſitus, ignoraſſe ſe dicat, non ideo venditio poterit reuocari: quia ætas perfecta poterat ſcire quid venderet, aut quo precio res vendenda valere potuiſſet.*

V. Iidem AAA. Cynegio PF. P.

Ne quis omnino Iudæorum Chriſtianum comparet ſeruum, néve ex Chriſtiano Iudaicis ſacramentis adtaminet: Quod ſi factum publica indago compererit, & ſerui abſtrahi debent, & tales domini congruæ atque aptæ facinori pœnæ ſubiaceant, addito eo, vt ſi qui apud Iudæos, vel adhuc Chriſtiani ſerui, vel ex Chriſtianis Iudæi reperti fuerint, ſoluto per

Chri-

ſtianos competenti precio ab indigna ſeruitute redimãtur. Accepta x. Kal. Octob. Regio, Ricomere & Clearco coss.

INTERP. *Conuenit ante omnia obſeruari, vt nulli Iudæo ſeruum Chriſtianũ habere liceat, certè nullatenus audeat, vt Chriſtianum ſi habuerit, ad ſuam legem traſferre præſumat. Quod ſi fecerit, nouerit ſe ſublatis ſeruis dignam pœnam tanto crimine ſubiturum: Nam ante legem datam id fuerat ſtatutum, vt pro Chriſtiano ſeruo, ſi inquinatus fuiſſet polutione Iudaica, ſciret ſibi precium quod dederat à Chriſtianis eſſe reddendum, vt ſeruus in Chriſtiana lege permaneret.*

VI. Iidem AAA. Flauiano PF. Illyrici & Italiæ.

Dudum proximis conſortibuſque conceſſum erat, vt extraneos ab emptione remouerent, neque homines ſuo arbitratu vendenda diſtraherent: Sed quia grauis hęc videtur iniuria, quæ inani honeſtatis colore velatur, vt homines de rebus ſuis facere aliquid cogantur inuiti, ſuperiore lege caſſata, vnuſquiſque ſuo arbitratu quęrere vel probare poſſit emptorem. Dat. VI. Kal. Iun. Vincentię, Taciano & Symmacho coss.

INTERPRE. *Prior ordinatio legis fuerat, vt ſi vnus ex cõſortibus, ex qualibet neceſſitate rem vendere voluiſſet, extraneus emendi licentiam non haberet. Sed hoc melius probatur indultum, vt quicunque de rebus ſuis libero vtatur arbitrio, & prætermiſſis conſortibus vel propinquis, cui voluerit vendendi libera m habeat facultatem.*

VII. Iidem AAA. Remigio PF. Auguſtali.

Semel inter perſonas legitimas initus empti contractus & venditi, ob minorem adnumeratam precij quantitatem nequeat infirmari. Dat. III. Kal. April. Conſtantinop. Arcadio A. IIII. & Honorio A. III. COSS.

INTERPRE. *Cùm inter duas quaſcunque perſonas de precio cuiuſcunq; rei cõuenerit, quãuis vilius quã valebat res fuerit cõparata, nullatenus reuocetur.*

VIII. Iidem AAA. Meſſalæ PF. P. Poſt alia.

Hij qui impoſita f[illegible]ga munera ciuitatis prouinciarumque deſtituunt, & in[illegible]ndos f[illegible]rt[illegible]n exiſtimant eſſe contractus, intelligant ſibi nihil hęc profutura eſſe commenta: Et precio emptorem multandum eſſe quod dederit, &c. Dat. XII. Kal. Septem. Theodoro V. C. COSS.

INTERPRE. *Quicunque debita Curiæ ſeruitia aut patriæ ſuæ fugientes, res ſuas occultè vendere voluerint, ſciant non poſſe valere quod fecerint, & ſeipſos ad debita ſeruitia reuocandos, & illos qui emerint precium perdituros.*

IX. Impp. Honorius & Theodoſius AA. ad populum.

Venditiones, donationes, tranſactiones, quæ per potentiam extortæ ſunt, præcipimus infirmari. Dat. XIII. Kalendas Mart. Conſtantinopoli, Honorio x Theod. VI. AA. COSS.

INTERPR. *Sciant omnes, quicunque à potentioribus perſonis oppreſſi, aut donauerint, aut vendiderint, poſſe reuocari.*

De commiſſoria reſcindenda. Tit. II.

I. Imp. Conſtantinus A. ad populum.

QVONIAN inter alias captiones pręcipuè commiſſorię legis creſcit aſperitas, placet infirmari eam, & in poſterum omnem eius memoriam aboleri. Siquis igitur tali contractu laborat, hæc ſanctione reſpiret, quæ cum præteritis pręſentia quoque [illegible]it, & futura prohibet: Creditores enim re amiſſa iubemus recipere

quod dederunt. Dat. pridie Kalend. Febr. Sardicę, Conſtantino A. V I. & Conſtantio Cęſare COSS.

INTERP. *Commiſſoriæ cautiones dicuntur, in quibus debitor creditori ſuo rem ipſi oppignoratam ad tempus vendere per neceſſitatem conſcriptæ cautionis promittit, quod factum lex iſta reuocat, & penitus fieri prohibet: Ita vt ſi quis creditor rem debitoris ſub tali occaſione viſus fuerit comparare, non ſibi de inſtrumentis blădiatur, ſed cum primum voluerit ille, qui oppreſſus debito vendidit, pecuniam reuocet, & poſſeſſionem ſuam recipiat.*

De patribus qui filios diſtraxerunt. Tit. III.

I. Imppp. Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius AAA. Tatiano PF. P.

OMNES quos parentum miſeranda fortuna in ſeruitium, dum victum requirunt, addixit, ingenuitati priſtinæ reformentur, nec ſanè remunerationem precij debet expoſcere, cui etiă minimi temporis ſpatio ſeruitiŭ ſatisfecit ingenui. Dat. Id. Mart. Mediolani, Tatiano & Symmacho. COSS.

INTERPR. *Siquenquam ingenuum pater, faciente egeſtate vel neceſſitate, vendiderit, non poterit in perpetua ſeruitute durare, ſed ad ingenuitatem ſuam, ſi ſeruitio ſuo quantocunque tempore ſatisfecerit, nŏ reddito etiă precio, reuertatur.*

De ædilitiis actionibus. Tit. IIII.

I. Imppp. Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius AAA. Nibridio PF. V.

HABITO ſemel bonæ fidei contractu, mancipióque ſuſcepto & precio diſſoluto, ita demum repetendi precij poteſtas eſt ei qui mancipium comparauerit largienda, ſi illud quod dixerit fugitiuum potuerit exhibere. Hoc enim nŏ ſolùm in Barbaris, ſed etiam in Prouincialibus ſeruis iure pręſcriptum eſt. Dat. III. Kal. Iul. Conſtantinopoli, Honorio IX. & Euodio V. C. COSS.

INTER. *Cum inter emptorem & venditorem de mancipij precio conuenerit, & fuerit conſcripta venditio, nullatenus poterit reuocari, niſi fortè ille qui emit mancipium, probauerit fugitiuum, & tunc habebit licentiam precium recipere, ſi mancipium reddiderit venditori.*

De ſponſalibus & ante nuptias donationibus. Tit. V.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Rufinum PF. P.

PATER noſter nullam voluit liberalitatem valere, ſi actis inſerta non eſſet. Nos etiam inter ſponſos ac ſponſas, omnéſque perſonas eam ſolam donationem ex promulgatæ legis tempore valere ſancimus quam teſtificatio actorum ſecuta eſt. Dat. III. Id. Maij. Sirmio, Conſtantino A. & Licinio Cæſ. COSS.

INTERPRE. *Ante tempus legis iſtius, donationes etiam ſine geſtorum teſtificatione valebant. Nunc verò poſt hanc legem, nec nuptialis, nec quælibet alia inter quaſcunque perſonas donatio, de quibuſcunque rebus valere poteſt, ſi geſtis non fuerit allegata.*

II. Idem A. ad Maximum Præfectum V.

Cum veterum ſententia diſplicеat, quę donationes in ſponſam, nuptiis quoque

quoque non ſecutis, decreuit valere, Ea quæ largiendi animo inter ſponſos & ſponſas iure celebrātur, redigi ad huiuſmodi conditiones iubemus: vt ſiue in poteſtate patris degere, ſiue vllo modo proprij videantur eſſe iuris, & tanquam futuri cauſa matrimonij aliquid ſibi ipſi vel conſenſu parentum mutuo largiātur, ſi quidem ſponte vir ſortiti noluerit vxorem, id quod ab eo datum fuerit, nec repetatur traditum, & ſi quid apud donatorem reſedit, ad ſponſam ſubmotis ambagibus transferatur. Quod ſi matrimonij non contrahendi cauſa ab ſponſa, vel in cuius agit poteſtate detegatur extitiſſe, tunc ſponſo, ciúſque heredibus ſine aliqua diminutione redhibeantur. Quę ſimiliter obſeruari oportet, & ſi ex parte ſponſæ in ſponſum donatio facta ſit, nullis cauſis vlteriùs requirendis, ne fortè mores: aut origo dicatur, vel quicquam aliud opponatur, quod ſibi quiſquā non conuenire exiſtimat, cùm longè antequàm ſponſalia contrahantur hęc cuncta perſpici debuerint. Sola igitur indagetur voluntas, & mutata animi ſententia, ad reſtitutionem, ſeu repetitionem rerum donatarum ſufficiat: cum vniuerſis cautionibus pulſis, nihil amplius conſtare debeat, niſi vt appareat, qui ſibi contrahendum matrimonium dixerit diſplicere. Et quoniā fieri poteſt, vt moriatur alter adhuc incolumi voluntate priuſquam nuptiæ contrahantur, congruum duximus, eo in quem fuerat facta donatio, ante matrimonij diem functo, quæ ſponſaliorum titulo vel data, vel vllo genere donata ſunt, ad eum qui donauerat reuocari: Eo etiam qui donauerat ante nuptias mortuo mox infirmari donationem, & ad eius heredes ſine aliqua difficultate detrahi res donatas. Quod beneficium vſque ad perſonam patris ac matris, filiorum etiam, ſi quidem è priore matrimonio fuerint, ſtare decernimus, ſi quocunque modo ex his perſona aliqua defuncto ſucceſſerit. Quod ſi ex his nulla perſona defuncti heres erit, ſed ex reliquis gradibus quiſquam ſuccedat, donationes conuenit etiā non inſecutis ex cauſa mortis nuptiis conualeſcere. quoniam illis tantum perſonis credimus conſulendum. Dat. XVII. Kalendas Nouembres. Prop. VI. Kalendas Septembres. Romæ, Conſtantino Auguſto v. & Licinio Cæſ. coss.

INTERPR. *Quoties inter ſponſos & ſpōſas de futuris nuptiis ſpecialiter fuerit definitum, & donationem ſponſalitiæ largitatis vir in ſponſam ſuam aut ex conſenſu parentum, aut ipſe ſi ſui iuris eſt, propria volūtate conſcripſerit, & omni eam ſcripturam ſolennitate firmauerit, ita vt & geſta legitimè facta doceantur, & introductio locorum, vel rerum traditio ſubſequatur: quicquid tali, & tam ſolenni donatione ad ius dominiúmque ſponſæ tranſierit, ſi vir poſtea ſponte eam quam depectus eſt, factis ſupraſcriptis ſolennibus chartis, accipere noluerit vxorem, omnia quæ ſunt tradita non repoſcat. Et ſi quid de nominatis tam ſolenniter rebus & traditis, apud ſe habere dinoſcitur, ad ſponſæ dominium, quam accipere noluit, ſine dilatione aliqua transferatur. Reliquum Legis iſtius neceſſarium non fuit explanare, quia ſequentibus legibus vacuatur.*

III. Idem A. Valeriano, agenti Vicariam Pręfecturam.

Quamuis in lucro nec fœminis ius ignorantibus ſubueniri ſoleat, contra ætatem adhuc imperfectam locum hoc non habere retro Principum ſtatuta declarant. Ne igitur ſoluta matrimonij charitate inhumanum aliquid ſtatuatur, cenſemus. Si futuris coniugibus, tempore nuptiarum intra ætatem conſtitutis, res fuerint donatę & traditę, non ideo poſſe eas re-

uocari,quia actis conſignare donationem quondam maritus noluit. Data IIII.Kalend.Maij,Gallicano & Symmacho coss.

INTERPRE. *Quanquam & fœminis, quæ per fragilitatem interdum excuſari poſſunt in aliquibus cauſis,ſi negligentes fuerint, lex ſubuenire voluerit,hîc tamen ſpecialiter voluit eſſe conſultum,vt ſi qua in pupillaribus annis marito fuerit copulata,& ſponſalitiam largitatem pro negligentia actis non allegauerit,huius legis beneficio, & ſi geſta deſint, inuiolabilem in ſuo dominio donationem nouerit permanere.*

IIII.Idem A.ad Pacatianum Præfectum v.

Patri, aut puellæ,aut tutori,aut cuilibet eius affini non liceat,cum prius militi puellam deſponderit,eandem alij in matrimonium tradere. Quod ſi intra biennium, vt perfidiæ reus in inſulam relegetur. Quod ſi pactis nuptiis tranſcurſo biennio,qui puellam deſponderit, alteri eandem ſociauerit,in culpam ſponſi potius quam puellæ referatur, nec quicquam noceat ei,qui poſt biennium puellam marito alteri tradiderit. Dat. pridie Id. April.Martianop.Pacatiano & Hilariano coss.

INTERPR. *Si quis aut priuatus,aut militans,poſtquam ſponderit, & cum patre,tutore,vel curatore puellæ,vel propinquis de puella coniunctione definierit, debet poſt definitionem intra biennium nuptias celebrare. Quod ſi tarditate aut negligentia ſponſi biennij tempus exceſſerit, & alio viro ſe puella coniunxerit, abſoluta erit à calumnia, vel ipſa,vel quicunque ſuorum eam tradiderit: quia culpa eſt illius, qui differendo coniunctionem ſuam alteri nubendi locum patefecit. Nam ſi intra biennium data fuerit,quid obſeruetur,euidentiùs ſequẽte lege cognoſcetũr.*

v.Idem A.ad Tiberianum Vicarium Hiſpaniarum.

Si ab ſponſo rebus ſponſæ donatis, interueniente oſculo, ante nuptias hunc vel illam mori contigerit, dimidiam partem rerum donatarum ad ſuperſtitem pertinere præcipimus, dimidiam ad defuncti, vel defunctæ heredes,cuiuſlibet gradus ſint,& quocunque iure ſucceſſerint:vt donatio ſtare pro parte media, & ſoluui pro parte media videatur. Oſculo verò nõ interueniente,ſiue ſponſus, ſiue ſponſa obierit, totam infirmari donationem,& donatori ſponſo,ſiue heredibus eius reſtitui. Quod ſi ſponſa, interueniente vel nõ interueniẽte oſculo,ſponſaliorũ titulo,quod rarò accidit,fuerit aliquid ſponſo largita, & ante nuptias hunc vel illam mori contigerit, omni donatione infirmata,ad donatricem ſponſam, ſiue eius ſucceſſores donatarũ rerum dominium transferatur. Dat. Id. Iul. Conſtantinopoli. Accepta XIIII.Kal.Maij.Hiſpali,Nepotiano & Facundo coss.

INTERPRE. *Si quando ſponſalibus celebratis, interueniente oſculo,ſponſus aliqua ſponſæ donauerit,& ante nuptias forſitan ſponſus moriatur, tunc puella quæ ſupereſt. mediam donatarum ſolenniter rerum portionem poterit vendicare, & dimidiam mortui heredes acquirant, quicunque per gradum ſucceſſionis ordine venientes. Si verò oſculum non interuenerit, ſponſo mortuo nihil ſibi puella de rebus donatis vel traditis poterit vindicare. Si verò à puella aliquid ſponſo donatum eſt,& mortua fuerit, quamuis aut interceſſerit, aut non interceſſerit oſculum,totum parentes puellæ,ſiue propinqui,quod puella donauerat reuocabunt.*

VI.Imppp.Gratianus,Valentinianus,& Theodoſius AAA. Eutropio PF.P.

Patri,matri,tutori, vel cuicunque, ante decimum puellæ annum datis ſponſalibus, quadrupli pœnam remittimus, etſi nuptiæ non ſequantur.

Et ſi

I[illegible] filiæ iubemus ſponſo reſtitui. Quod ſi [illegible], [illegible] duodecim ann[illegible] eſt vſque a[illegible] pignora eſſe retinenda, deinceps aduentante tempore nuptiarum a fide [illegible] ſtens, quadrupli fiat obnoxius. Viduæ autem ratio diuerſa eſt, cui au[illegible] n[illegible]n ſuffragatur ætatis, ſcilicet vt ea matrimonium non implens, ad [illegible] ex veteri conſtitutione teneatur. Duodecimo autem anno [illegible], quiſq[illegible]is de nuptiis paciſcitur: Siquidem pater, ſemetipſum obli[illegible], [illegible]ter, curatorve, aut alij parentes, puella fiat obnoxia. Cui quidem c[illegible] matrem, tutorem, curatorem, cumve parentem actio ex bono & ex [illegible] integra reſeruatur eorum pignorum, quæ ex propriis, iuxta pœn[illegible], r[illegible]erit facultatibus, ſi ad conſenſum accipiendarum arra[illegible] ab [illegible]s ſe oſtenderit fuiſſe compulſam. Dat. xv. Kal. Iul. Theſſalonicę, Gratiano A. V. & Theodoſio A. I. COSS.

I N T E R P R. *Pater aut mater puellæ, aut ſi defuerit pater, tutor, curator, vel alius quis ex propinquis, ſi antequam decimum annum puella contingat, de nuptiis pacti fuerint, & ſponſalia ſuſceperint, ſi poſtea mutata voluntate renuere voluerint, quem prius ſuſceperant, non addicuntur ad quadruplum, ſed ea tantùm, quæ ſunt ſuſcepta, reſtituant: Nam & ſi puella mortua fuerit, hoc tantum quod acceperant reddunt. Sin verò iam puella decimum agens annum vſque ad vndecimum plenum, ſuſceptas arras vel ipſa, vel parentes, tutores, curatorſve tenuerint, id obſeruandum eſt, vt ſi fidem placiti mutare voluerint, & illum renuant cuius ſponſalia ſuſcepit, ad quadrupli pœnam ſine dubio teneatur perſona, quæcunque de puellæ nuptiis placitum fecit. Quod ſi antequam annus vndecimus impleatur, pignora ſuſcepta reddiderint, nullam de ſuſceptis arris calumniam pertimeſcant: Nam ſi vidua fuerit, nihil per ætatem poterit excuſare, ſi ſe emutauerit, & ſi animum alibi diuerterit, & priorem ſponſum renuere voluerit. Tunc quæcunque ſuſcepit ſponſaliorum titulo, in quadruplum reddat. Puella verò poſt duodecimum ætatis ſuæ annum, ſi pater de nuptiis illius aliud facere voluerit, quàm promiſit, ad quadrupli pœnam & ipſe tenendus eſt. Si pater mortuus eſt, & de nuptiis puellæ mater, tutor, aut curator, aut propinquus aliquis definierit, & puella alteri nubere maluerit, ipſa ſponſo priori de propriis facultatibus ſatisfaciat in quadruplum quod accepit: hac tamen conditione ſeruata, vt poſt modum contra prædictas perſonas agere poſſit, ſi illius arras quem renuit, illis cogentibus inuita ſuſcepit.*

VII. Impp. Honorius, & Theodoſius AA. ad Marinianum PF. P. Poſt alia.

Si pater pactum de nuptiis filiæ inierit, & humana ſorte conſumptus, ad [illegible] non potuerit peruenire, id inter ſponſos firmum ratúmque permaneat, quod a patre docebitur definitum, nihilque permittatur habere mo[illegible]n[illegible], quod cum defenſore, ad quem minora commoda pertinebunt, docebitur fuiſſe tranſactum: Periniquum eſt enim, vt contra patriam voluntatem redemp[illegible]ti forſitan tutoris aut curatoris admittatur arbitrium, cùm [illegible]unque etiam ipſius fœminæ aduerſas commoda propria inueniatur [illegible]borare conſilium. &c. Dat. IIII. Non. Nouemb. Rauennæ. DD. NN. Honorio XIII, & Theodoſio X. AA. COSS.

I N T E R P. *Vbi de coniunctione filiæ patris ſententia fuerit definitum, & humano caſu, antequam puella iungatur, mortuus fuerit pater, mutari placitũ nulla poterit ratione, nec habebit puella licentiam aliud faciendi, etiam ſi mater, aut tutor, aut curator, vel propinqui alium fortaſſe voluerint ſuſcipere quàm pater elegit.*

Sed patris promiſſio circa ſponſum, quem ipſe ſuſcepit, firma permaneat. Nec ipſi puellæ ſuo conſilio contra voluntatem patris aliud velle vlla ratione permittitur.

VIII. Impp. Theodoſius & Valentinianus AA. Hierio Præfecto P. Poſt alia.

Si donationis inſtrumentum ante nuptias actorum ſolennitate firmatũ ſit, de traditione verum nuptias anteceſſerit, an ſecuta ſit, vel penitus prætermiſſa minimè perquiratur, in illa donatione, quæ in omnibus intra ducentorum ſolidorum eſt quantitatem, nec actorum confectione querẽda. Hæc enim commoda nec mariti fraude, nec ſucceſſorum eius improbitate, nec ſcrupuloſitate iuris, ſi & imperitè vel callidè rerum offerẽdarum in dotem habeat donatio mentionem, denegari vxoribus deceptis non patimur, vel hiis qui in earum iura ſuccedunt: Sed à marito, vel ab heredibus eius exacta reſtitui, illa manente lege, quæ minoribus ætate fœminis, etiam actorum teſtificatione omiſſa, ſi patris auxilio deſtitutæ ſint, iuſtè conſuluit. Dat. x. Kalend. Mart. Conſtantinopoli, Tauro & Felice coss.

INTER. *Si donatio ſponſalitia ante nuptias geſtis inſeritur, etiam ſi res donata non traditur, non poteſt infirmari. In illa verò donatione, cuius ſumma infra ducẽtorum ſolidorum precium inuenitur, etiam ſi geſta defuerint, nulla fœminis poterit ſub quacunque calliditate aut obiectione calumnia commoueri, ſed qualiſcũq; cum die & tempore ſcriptura ſufficiet. Et ideo ſeu illa donatio, quæ ſine traditione geſtis habetur inſerta, ſeu illa, quæ infra ducentorum ſolidorum ſummam conſiſtit, nullis calumniarum argumentis in aliquo vacuentur, ſed à marito, vel ab heredibus eius fœminis iubentur exacta reſtitui. Illo tamen beneficio legis circa eas fœminas, quæ in minoribus annis defuncto patre nuptæ ſunt, permanẽte, vt de quantalibet ſumma fuerit conſcripta donatio, etiam ſi geſtis allegata non fuerit, omni firmitate ſubſiſtat.*

Si prouinciæ rector, vel ad eum pertinentes ſponſalia dederint. Tit. VI.

I. Imppp. Gratianus, Valent. & Theodoſius AAA. Eutropio Præfecto P. Poſt alia.

SI quis in poteſtate publica poſitus, atque honore prouinciarum adminiſtrandarum, qui parentibus, aut tutoribus, aut curatoribus, aut ipſis quę matrimonium contracturæ ſunt, poteſt eſſe terribilis, ſponſalia dederit, iubemus vt deinceps ſiue parentes, ſiue eædem mutauerint voluntatem, nõ modò iuris laqueis liberentur, pœnęque expertes ſint, quę quadruplum ſtatuit, ſed extrinſecus data pignora lucratiua habeant, ſi ea non putent eſſe reddenda. Quod ita late patere volumus, vt non ſolùm circa adminiſtrantes, ſed & circa adminiſtrantium filios, nepotes, propinquos, participes, domeſticóſque cenſeamus: quibus tamẽ adminiſtrator operam dederit. Impleri autem id poſtea matrimonium non vetamus, quod tempore poteſtatis † ob eas perſonas de quibus locuti ſumus, arris fuerat obligatum, ſi ſponſarum conſenſus accedat. Dat. xv. Kal. Iul. Theſſalonicæ, DD. NN. Gratiano A. v. & Theodoſio A. I. COS.

† tincet

INTER. *Iudex prouinciæ cuiuſlibet, vel quicunque in adminiſtratione cõſtitutus, ſi habeant aliquis adultos filios ſecum, in prædicto honore poſiti, aut propinquos, vel qui ipſis in conſortio adminiſtrationis videntur adiuncti, ſi per poteſtatẽ,*

aut

aut comminando parentibus, aut terrendo fortè tutores, ſiue curatóres vel ipſas quoque puellas ſponſaliorum nomine aut arrarum, ad obligandam cuiuſlibet domum aliqua dederint, ſi contra hanc voluntatem aut parentes, aut ipſæ puellæ reſultare voluerint, habeant liberam facultatem renuere, quod ita ſuſcepiſſe videtur. Nec pœnam ſibi nouerint quadrupli exigendam, ſed etiam ea quæ ſub terrore viſæ ſunt accepiſſe, in lucrum ſuum ſi voluerint retinebunt, nec conſtringi poſſunt, niſi fortè ex ſuo arbitrio reddere voluerint. Nam ſi poſt adminiſtrationem, aut parentum, aut puellarum circa eos qui ſponſalia dederint, voluntas nubendi permanſerit, ſequatur electa coniunctio.

De Nuptiis. *Tit. VII.*

I. Imppp. Valent. Valens, & Gratia. AAA. ad Senatum.

VIDVAE intra XXV. annum degentes, etiamſi emancipationis libertate gaudent, tamen in ſecundas nuptias non ſine patris ſententia conueniant. †In oppugnationem ceſſent itaque ſequeſtres, atque interpretes, taciti nuntij, renũtiique corrupti. Nuptias nobiles nemo redimat, nemo ſollicitet, ſed publice conſulatur affinitas, adhibeatur frequentia Procerum. Quod ſi in conditionis delectu mulieris voluntas certat ſententiæ propinquorũ, placet admodum, vt in pupillarum coniunctionibus ſanctum eſt, habendo examini auctoritatem quoque iudiciariæ cognitionis adiungi, vt ſi pares ſunt genere ac moribus petitores, is potior æſtimetur, quem ſibi conſulens mulier adprobarit. Sed ne fortè hij, qui gradu proximo ad viduarũ ſucceſſiones vocentur, etiam honeſtas nuptias impediãt, ſi huius rei ſuſpicio proceſſerit, eorum volumus auctoritatem iudiciúmque ſuccedere, ad quos etiamſi fatalis ſors interceſſerit, tamen hereditatis commodum peruenire non poſsit. Dat XVII. Kal. Aug. Grat. A. II. & Probo COSS. † aut in oppugnationẽ. Ceſſent

INTERPR. *Viduæ intra viceſimum & quintum annum ſi fuerint conſtitutæ adhuc viuis parentibus, tametſi emancipatione adquiſierint libertatem, ſi ad ſecundas nuptias venire voluerint, nouerint coniunctionem ſuam in patrum poteſtate, non in propria voluntate conſiſtere. Et eorum electione, non quorumcunque amicorum, aut familiarium ſequendum eſſe conſenſum. Si verò patres mortui ſint, nec ſic quoq; ex ſuo ſingulariter arbitrio nubendi habeant poteſtatem, ſed pro honeſtate coniunctionis iudicium ſequendum eſt propinquorum. Quod ſi duo petitores extiterint, conſulendi ſunt quidem parentes, nec prætermittendus eſt etiam iudex, qui voluntatem fœminæ pro honeſtiore duntaxat parte proſpiciat. Nec illis tantum propinquis præſtet ad ſenſum, qui ſuſpicione hereditatis vtuntur, qui fortè dum nuptias differunt, pro ſucceſſione hereditatis mulieris mortem expectare videntur: ſed illorum magis, ſi talis conditio intercedit, electio ſequenda eſt, qui nihil poſſunt de ipſius hereditate conquirere.*

II. Imppp. Valent. Theod. & Arcad. AAA. Cinegio Præfecto P.

Ne quis Chriſtianam mulierem in matrimoniũ Iudęus accipiat, neque Iudææ Chriſtianus coniugium ſortiatur: nã ſi quis aliquid huiuſmodi admiſerit, adulterij vicem commiſſi huius crimen obtinebit, libertate inacteſandum publicis quoque vocibus relaxata. Dat. Prid. Id. Mart. Theſſal. Theod. XII. & Cynegio V. C. COSS.

INTERPRE. *Legis huius ſeueritate prohibetur, vt nec Iudæus Chriſtiana*

matrimonio vtatur, nec Chriſtianus homo Iudæam vxorem accipiat. Quod ſi aliqui contra vetitum ſe tali coniunctioni miſcuerint, nouerint ſe ea pœna, qua adulteri damnantur, perſequendos, & accuſationem huius criminis non ſolum propinquis, ſed etiam ad perſequendum omnibus eſſe permiſſam.

III. Impp. Theod. & Valent. AA. Hierio PF. P.

Si donationum ante nuptias, vel dotis inſtrumenta defuerint, pompa etiam, aliáque nuptiarum celebritas omittatur, nullus æſtimet ob id deeſſe, rectè alias inito matrimonio, firmitatē, vel ex eo natis liberis iura poſſe legitimorum auferri, ſi inter pares honeſtate perſonas nulla lege impediente fiat cōſortium, quod ipſorum conſenſu, atque fide amicorum firmatur, & cætera. Dat. x. Kal. Mart. Conſtantinop. Felice & Tauro COSS.

INTERPRE. *Si occaſio talis emerſerit, vt nuptiæ ſolennitate debita care ant, aut etiam donationes ſponſalitiæ fieri, aut dos celebrari non poſſit, ſed conuenientibus animis ſe matrimonio copulauerint, ſufficiet æqualibus perſonis conueniens electio atq; conſenſus. ſic tamen, vt conſcientia intercedat amicorū, & tunc ſi ita res ceſſerit, & coniunctio ſtabilis & filij legitimi p robabuntur.*

De ſecundis nuptiis. Tit. VIII.

I. Imppp. Grat. Valent. & Theod. AAA. Eutropio PF. P.

SI qua ex fœminis perdito marito, intra anni ſpatium alteri feſtinarit nubere: (parum enim temporis poſt x. menſes ſeruandum adiicimus: tametſi id ipſum exiguum putemus) probroſis inuſta notis, honeſtioris nobiliſque perſonæ & decore & iure priuetur, atque omnia, quæ de prioris mariti bonis, vel iure ſponſaliorum, vel iudicio defuncti coniugis conſecuta fuerat, amittat, Et ſciat nec de noſtro beneficio, vel adnotatione ſperandum ſibi eſſe ſubſidium. Dat. III. Kal. Ian. Conſtantinop. Eucherio & Syagrio COSS.

INTERPRE. *Mulier, quæ poſt mortem mariti, intra annum alteri viro nupſerit, ſciat ſe infamiæ ſubiacere, & notabilem vſque adeo reddi, vt quæcunque ſponſalitia largitate percepit, vel ſi per teſtamentum ipſi aliquid prior maritus donauit, amittat, & totum illius filiis cedat. Si filij non fuerint, illis profuturum perſonis, qui priori marito gradu proximiori iunguntur, & hoc ſibi per ſucceſsionem poterunt vindicare.*

II. Iidem AAA. Floro PF. P.

Fœminæ, quæ ſuſceptis ex priore matrimonio filiis, ad ſecūdas tranſierint nuptias, quicquid ex facultatibus priorum maritorum ſponſaliorum iure, quicquid etiam nuptiarum ſolennitate perceperint, quicquid aut mortis cauſa donationibus factis, aut teſtamenti iure directo, aut fideicomiſsi, vel legati titulo, vel cuiuſlibet munificæ liberalitatis præmio ex bonis maritorum fuerint adſecutæ, id totum, ita vt perceperint, integrum ad filios, quos ex præcedēti coniugio habuerint, tranſmittant, vel ad quemlibet ex filiis: dūmodo ex hiis tantum, quos tali ſucceſsione digniſsimos iudicamus, in quos contēplatione meritorū liberalitatis ſuę iudicium mater crediderit dirigendum. Nec quicquam eædem fœminæ ex iiſdem facultatibus abalienandi in quamlibet extraneam perſonā, vel ſucceſſionem ex alterius matrimonij coniunctione ſuſceptam, præſumant. Atque habeant [illegible] poſſidendi tantum in diem vitæ, non etiam abalienandi [illegible]
[illegible] s per [illegible] dē ſæuioris ani[illegible]

in alium quemlibet fuerit à poſſidente tranſlatum, maternarum redintegrabitur compenſationibus facultatum: quo inlibata ad hos quos ſtatuimus heredes bona, & incorrupta perueniant. Illud etiam addimus legi, vt ſi aliquis ex iiſdem filiis, quos ex priore matrimonio ſuſceptos eſſe conſtabit, forte deeſſet, qui ſorores vel ſororem, nõ etiam fratrem relinquens, Senatusconſulti beneficio matri ſimul ac ſororibus ſucceſſionis locum feciſſe videatur, ſeu etiam filia, quæ nullo exiſtente fratre, & ſuperſtitibus matre ac ſororibus tantùm, adeundæ hereditatis locum matri pro dimidia portione ſeruabit, quod ſucceſſionis beneficio mater vindicabitur conſecuta, in diẽ vitæ pro ſibi debita portione ſola tantùm poſſeſſione delata, omne his qui ſupererunt ex priore ſuſcepti matrimonio filiis relinquat, nec ſuper iſtiuſmodi facultatibus teſtandi in quamlibet aliam extraneam perſonam, vel quicquam abalienãdi habeat poteſtatem. Quod ſi nulla ex priore matrimonio habuerit ſucceſſionem, vel natus natíve deceſſerint, omne quod quoquomodo percepit, pleni proprietate iuris obtineat, atque ex iis nanciſcendi dominij, & teſtandi circa quem voluerit liberam habeat poteſtatem. Similiter etiam admoneri maritos volumus & pietatis & legis exemplo, quos etſi vinculo non aſtringimus, velut impoſitæ ſeuerius ſanctionis, religionis tamen iure cohibemus, vt ſciant id à ſe promptius ſperari contemplatione iuſtitiæ, quod neceſſitate propoſitę obſeruationis matribus imperatur, ne ſi ita neceſſitas erit, circa eorũ perſonam ſubſidio ſanctionis exigi ab eis oporteat, quod optari interim ſperarique cõ[illegible]ceat. Dat. † VI. Kal. Ian. Cõſtãtinop. Antonio & Syagrio cos. † XVI.

Interp. *Mulieres, quæ amiſſis maritis ad alias poſtea nuptias legitimo tempore, id eſt, expleto anno, venerint, ſi ex priori marito filios habuerint, quicquid per ſponſalitiam largitatem, vel nuptiarum tempore conſecutæ ſunt, totum filiis conſeruabunt, nec in alias vel extraneas perſonas nouerint transferendum. Quicquid vero prior maritus per teſtamentum, ſeu fideicommiſſum, ſeu legati titulo, vel mortis cauſa vxori donauerit, de his rebus quas talis mulier donatione percepit, ſeu omnibus filiis, ſeu in vnum pro merito ſeruitij ſi conferre voluerit, liberã habebit facultatem, ita vt ei de bonis prioris mariti à filiis ipſius quicquam alienare non liceat. Quod ſi præſumpſerit, de propriis facultatibus nouerit compẽſandum. Hoc ſpecialius huic legi credidit inſerendum, vt mulieri, cùm ad alias nuptias venerit, ſi de filiis quos ex matrimonio priore ſuſceperat, maſculus moriatur, eo caſu vt matrem & ſorores, aut certè ſororem ſuperſtitem dimittat, & fratrem non dimittat, qui matrem poſſit excludere, tunc beneficio legis, mater cum filiabus vel filia, æquali ſorte ſuccedat. Si verò filia moriatur, & matrem & ſorores tantùm dimittat, dimidiam defunctæ filiæ hereditatem mater acquirat, & media ſororibus, ſeu vna, ſeu plures ſint proficiat: Ea tamen ratione, vt dum aduixerit mater, adquiſitam ex hac filij aut filiæ medietatem tantummodo in vſufructu poſſideat. Et eis vero, ſi ſupererunt ex priore matrimonio, filiis, poſt obitum derelinquat, ad alias perſonas in transferendo nec per teſtamentum, nec per donationum habitura licẽtiam. Cui mulieri ſi de priore marito filij non ſuperſint, tunc quæcunque, quæ ſub hac occaſione percepit, ſibi velut propriam vindicet facultatem, & in quemcunq; voluerit iure transmutat. In hac etiam lege ſimilem & patribus mortuis vxoribus conditionem, ſi ad alias nuptias venerint, voluit obſeruari, vt ſi de priore vxore filij vel filiæ fuerint, ex quibus aliqui moriantur, & in ſuam portionem locum patri faciant, poſt illius obitum fratribus vel ſororibus, qui ſupererunt de ipſo coniugio,*

portio relicta proficiat, nec poterit per patriã poteſtatem ad alias trãſire perſonas.

III. Impp. Honor.& Theod. AA.Ioanni PF.P.

Nulli videatur ambiguum, eorum quæ nuptiarum tempore mulieres accipiunt, etiam ſi ad ſecundas nuptias, extantibus ex priore matrimonio liberis, emenſo tempore fortè migrauerint, in diem vitæ vſumfructum circa eas debere durare, ſalua iis proprietate, quibus ius integrum poſt earum obitum leges ſacratiſſimę reſeruarunt, vt manifeſtum eſt, quod delatum ex priori coniugio liberis conſtat. Dat. X. Kal. Iul. Rau. DD. NN. Honor. VIII.& Theod. V. AA. COS.

INTERP. *Notiſſimum valdè eſt, has facultates quas tempore nuptiarum mulieres à maritis accipiunt, ſuo dominio vindicare. Et ſi maritum mori cõtigerit qui tamen filios derelinquat, & poſt tranſacta luctus tempora legitimè ad alias nuptias venerint, in diem vitæ ſuæ donatarum rerum teneant vſumfructum. Poſt obitum verò earum, ad prioris mariti filios omnia reuertantur, nec ex inde aliquid matribus viuis filiis in aliorum iura transferre permiſſum eſt.*

Si ſecundo nupſerit mulier cui maritus vſumfructum reliquerit. Tit. IX.

I. Impp. Arcad.& Honor. AA. Aſterio Com. Orientis.

APERTA definitione ſignamus, longè aliud eſſe quod de rebus ante nuptias à noſtra manſuetudine conſtitutum eſt, aliud quod de iis quæ ex patrimonio proprio vir ſuo arbitrio ad vſumfructum vxori derelinquit: nam in eo vſu fructu, quem vir extrema conſtituens voluntate, de rebus propriis vxori dimiſerit, ſtatim poſt ſecundas nuptias mulieri volumus imminere iacturam, ſecundum eam legem, quę de hoc articulo non dubitatur emiſſa. De vſu fructu verò rerum ante nuptias donatarum, ea ſeruari, quæ lex ſaluberrima anterior plena definitione decreuit. Dat. XVI. Kal. Mar. Conſtantinop. Honorio A. IIII.& Eutichiano COSS.

INTERPRE. *Clara interpretatione has duas ſentẽtias explanauit, vt præter ſponſalitiam donationem, ſi maritus moriens de patrimonio ſuo vſumfructum reliquit vxori iuxta voluntatem eius relicta poſſideat, ita vt ſi mulier poſtea alio viro nupſerit, mox vſumfructum ex teſtamento adquiſitum filiis eius refundat, à quo vſumfructum fuerat conſecuta: vſum fructum verò de ſponſalitia largitate vſque ad obitũ ſuum, ſicuti ſuperius alia lex locuta eſt, merito retinebit. Vnde hæc ipſa poſt obitum matris, ad illius mariti filios, qui donauit, proprietas reditura eſt.*

Si nuptiæ ex reſcripto petantur. Tit. X.

I. Impp. Honor. & Theod. AA. Theodoro PF.P.

QVIDAM vetuſti iuris ordine prætermiſſo, obreptione precum nuptias quas ſe intelligunt non mereri, de nobis æſtimant poſtulandas, ſe habere puellę conſenſum confingentes: quapropter tale ſponſaliorum genus præſentis legis definitione prohibemus. Si quis igitur contra hanc definitionem nuptias precum ſubreptione meruerit, amiſſionem bonorum, & pœnam deportationis ſubiturum ſe eſſe non ambigat. Et amiſſo iure matrimonij, quod prohibita vſurpatione meruerit, filios ſe iuſte hac ratione ſuſceptos non habiturum, nec vnquam poſtulatę indulgentię adnotationiſve

tationisve principis indulto efficacem ſe veniæ effectum meruiſſe, Exceptis his, quos conſobrinorum, hoc eſt quarti gradus coniunctionem, lex triumphalis memoriæ patris noſtris exemplo indultorum ſupplicare non vetauit: exceptíſque his, qui parentum ſponſionem de nuptiis filiarum impleri deſiderant, vel ſponſalia, hoc eſt arrarum data nomine reddi ſibi præcepto legum cum quadrupli pœna depóſcũt, Nos enim peti de nobis nuptias ſupplicatione prohibemus, quas deceat de voluntate parentum vel de ipſis adultis puellis, aut mulieribus impetrari: Nam ſi negato coniugio, quod fuerat ante promiſſum, lis aliqua legũ præcepto naſcatur, de iure nos conſuli non vetamus. Dat. Kal. Feb. Rauennæ, DD. NN. Honorio VIII. & Theod. III. AA. COSS.

INTERPR. *Fit aliquoties à quibuſdam, vt obliti ſeueritatem legum, obrepere principis audeant maieſtati, & coniugia ſibi expetant ex præcepto, quæ conſequi non merentur, vt de conſenſu parentum, vel puellæ mentiantur: qua de cauſa huiuſmodi audaciam interdicit. Quicunque ergo ſub tali obreptione matrimoniũ ſe obtinere putauerit, & amiſſione bonorum & exilij relegatione ſe nouerit eſſe damnandum: nec matrimonium quod taliter quæſierit, habiturum, nec filios tali ordine & ambitione ſuſceptos legitimos appellandos: nec etiam per ſupplicationẽ huius præſumptionis veniam promereri. His verò quos in quartum gradum originis cõiunctio præſumptiua copulauerit, quia notabile eſt, tamẽ ſi ſupplicauerint, venia relaxabit. Nec his interdici, vt præceptum expetant maieſtatis, qui parentũ placito copulantur. Illi verò qui pactis ſibi viuis parentibus puellis, ab ipſis puellis poſt parentũ obitum cõtemnuntur, præcepti tenore, in quadruplũ arrarum nomine data vel donata recipiãt: nam de reliquo ſi ante definita non fuerint, per ſupplicationem coniugia poſtulari omni ſeueritate prohibuit. Cæterùm ſi cum parentibus puellæ, aut cum ipſa puella quis de nuptiis pactus fuerit, & vnus ex his voluerit de placito eius reſilire, nos ab eo qui diſſentitur conſuli non vetamus. Reliqua pars legis iſtius alibi iam habetur expoſita.*

Si quacumque præditus poteſtate, nuptias petat inuitæ. *Tit. XI.*

I. Imppp. Grat. Valent. & Theod. AAA. Neoterio PF. P.

SI quis ordinaria, vel qualibet præditus poteſtate, circa nuptias inuitis ipſis vel parentibus contrahendas, ſiue pupillæ, ſiue apud patres, virgines ſiue viduæ erunt, ſiue & ſui iuris viduæ, denique cuiuſcunque ſortis, occaſione poteſtatis vtatur, & minacem fauorem ſuum inuitis iis quorum vtilitas agitur, exhibere, aut exhibuiſſe detegitur, hunc & multæ librarũ auri decẽ obnoxium ſtatuimus, & cum honore abierit, peractam dignitatem vſurpare prohibemus. Tali ſcilicet pœna, vt ſi circa honorem eum, quo malè vſus eſt, vindicandum ſtatuti noſtri ſanctioni parere noluerit, ſemper eam prouinciam, in qua ſibi hoc vſurpauerit, habitare per iuge biennium non ſinatur. †Qui tamen contra latentem malitiam †parum quaſdam domos, † Quia
vel quoſdam parentes intelligimus muniendos, iubemus, vt quicunque † præterea
is, & quæcunque erit latentibus per iudicem promiſſis, miníſve tentata ad eius matrimonium, cui aſpernatur præſtare conſenſum, confeſtim conteſtatione propoſita, cum ſua ſuorúmque domo ad iuriſdictionem eius deſinat pertinere. Curaturis hoc vniuſcuiuſque ciuitatis vindicibus, & eiuſ-

dem iudicis Apparitoribus. Equidem ſi hæc prauitas ordinarij iudicis erit, vniuerſa eius domus ratio, atque omnia vel ciuilia, vel criminalia negocia, quamdiu idem in adminiſtratione fuerit, Vicario competant. Sin autem Vicarius, vel ſimilis poteſtatis, vim eiuſmodi contrahendo matrimonio molietur, viciſſim ordinarius iudex interceſſor exiſtat: Si erunt vterque ſuſpecti, ad inluſ. præfecturam ſpecialiter talium domorum, quamdiu idē adminiſtrauerit, tutela pertineat. Dat. xv. Kalend. Iul. Theſſalonicæ, Gratian. A. v. & Theod. A. I. coss.

INTERPR. *Si aliquis de hiis iudicibus, qui prouincias adminiſtrant, vel etiam hiis quibus ciuitates, vel loca commiſſa ſunt, per potentiam inuitis parentibus virgines, aut etiam viduas ſi ſui iuris ſint, per poteſtatem ad nuptias ſuas addixerint: aut ſi pupillæ ſint, & earum vtilitatibus obuiantes per terrorem, aut per quorumcunque colludium addicantur, vt hu perſonis de quibus loquitur, inuite iungantur, quicunque hoc præſumpſerit, decempondo auri ſe nouerit condemnandū, & in ea Prouincia, in qua iudex fuerit, dignitate amiſſa biennio prohibeatur accedere. Beneficium tamen lex iſta aduerſus eos, fraudi homines parentibus, vel ipſis mulieribus, qua in ſuo iure ſunt, vel qui minorum ætates tuentur, indulſit, vt conteſtationes ad alios iudices, vel ciuitates proximas deferant, & eorum patrociniis defendantur. Vt ſi in eadem prouincia ſit alia poteſtas, vtpote ſi ſint duo iudices, vnus priuata, & alius dominica iura gubernans, ſi ab altero ſub hac conditione quæcunque perſona prematur, alterius tutela debeat defenſari, aut certè ad magnificam poteſtatem, quæ principis auribus hoc poſſit intimare, recurrat.*

De inceſtis nuptiis. *Tit.* XII.

I. Impp. Conſtantinus & Conſtans AA. ad Prouinciales Fenices.

SI quis filiam fratris ſororiſve faciendam crediderit abominanter vxorem, aut in eius amplexum non vt patruus aut auunculus conuolauerit, capitalis ſententiæ pœna teneatur. Dat. prid. Kal. Apr. Antiochiæ Conſtantino & Conſtante AA. coss.

INTERPRE. *Quicunque hominum cum fratris filia, vel ſororis inceſtam coniunctionem ſe habere crediderit, capitalem ſententiam ſe nouerit ſubiturum.*

II. Impp. Conſtantinus & Conſtans AA. & Iulianus Cæſar, ad Voluſianum Vicarium Vrbis.

Etſi licitum veteres crediderunt, nuptiis fratris ſolutis ducere fratris vxorem: Licitum etiam, poſt mortem mulieris, aut diuortium, contrahere cum eiuſdem ſorore coniugium. Abſtineant huiuſmodi nuptiis vniuerſi, nec æſtiment, poſſe legitimos liberos ex hoc conſortio procreari: nam ſpurios eſſe conuenit, qui naſcentur. Dat. Prid. Kal. Maij. Romæ, Arbitione & Lolliano coss.

INTERPRE. *Fratris vxorem ducendi, vel vni viro duas ſorores habendi penitus licentia denegatur, nam ex tali coniugio procreati filij, legitimi nō habētur.*

III. Impp. Arcad. & Honor. AA. Eutichiano PF. P.

Manente circa eos ſententia qui poſt latam dudum legem quoquomodo abſoluti ſunt aut puniti, ſi quis inceſtis poſthac conſobrinæ ſuæ vel ſororis, aut fratris filiç, vxoriſve eius, poſtremo cuius vetitum damnatúmque coniugium eſt, ſeſe nuptiis funeſtarit, deſignato quidem lege

lege ſupplicio, hoc eſt ignium, & proſcriptionis careat, proprias etiā quā-diu vixerit teneat facultates. Sed neque vxorem neque filios ex ea editos habere credatur, vt nihil prorſus prę iudicatis, ne per interpoſitā quidē perſonam, vel donet ſuperſtes, vel mortuus derelinquat. Dos ſi qua forte ſolenniter aut data, aut dicta, aut promiſſa fuerit, iuxta ius antiquū fiſci noſtri commodis cedat: teſtamento ſuo extraneis nihil derelinquat, ſed ſiue teſtato, ſiue inteſtato, legibus ei & iure ſuccedant, ſi qui forte ex iuſto & legitimo matrimonio editi fuerint, hoc eſt de deſcendentibus, filius, filia, nepos, neptis, pronepos, proneptis: de aſcendentibus, pater, mater, auus, auia: è latere, frater, ſoror, patruus, amita: Teſtandi ſane ita demū habeat facultatem, vt his tantum perſonis pro iuris ac legum, quod voluerit, arbitrio relinquat, quas ſuccedere imperialis præcepti tenore mandauimus: ita tamen, vt hereditate diem functi penitus arceatur, ſi quis ex iis quos [illegible], in contrahendis inceſtis nuptiis participatum, atque conſilium iniſſe monſtrabitur: ſucceſſuro in locum illius, qui poſt eum gradum proximus inuenitur. Id ſanè quod de viris cauimus, etiam de fœminis, quæ prædictorum ſe cōſortio commaculauerint cuſtodiatur: memoratis vero perſonis non extantibus, fiſco locus pateat. Ad cuius legis nexū & conditionem pertinere iubemus, ſi qui fortè iamdudum, hoc eſt ante promulgationem huiuſce legis, illicitis memoratarum nuptiarum ſceleribus commaculati, quoquo modo latere potuerunt. Dat. VI. Id. Decem. Conſtantinop. Arcad. IIII. & Honor. III. AA. COSS.

INTERPRET. *Poſt prioris legis ſententiam, quæ de talibus perſonis lata eſt, id præcipit obſeruari, vt diſtrictione legis ſupplicio & proſcriptione liberi quiſque ille aut ſororis aut fratris filiam, aut certè vlterioris gradus conſobrinam, aut certe fratris vxorem ſceleratis ſibi nuptiis iunxerit, hunc pœnæ ſubiaceat, vt de tali conſortio ſeparetur. Atque etiam ſi filios habuerint, qui ſpurij appellantur, non habeantur heredes legitimi, nec heredes, ſed infamia ſint notatæ vtraque perſonæ, ita vt poßidere tantùm proprias facultates principis beneficio videantur. Cæterum nullum præſumant ſubire contractum donandi atque teſtandi facultate ſubmota: ſed nec ipſis fœminis, quas taliter ſortiti ſunt, aliquid conferant, & ſi aliquid tempore nuptiarum ſibi dederint, reuocetur ad fiſcum: aut etiam ſi filios habuerint, non per ſuppoſitam, aut per aliam perſonam, aut per commentitiam donationem ad illos quicquam ex eorum facultate perueniat, ſed ipſis mortuis ad legitimos heredes quoſcunque gradus admittit, vſque ad certum originis locum ab inteſtato ipſi ſuccedunt. Teſtandi etiam eis in iis tatum perſonis, quibus lege cōceſſum eſt permiſſa poteſtas, ita vt ex his quos elegerint ſcribant heredes, ita tamen, vt ſi qui in tali conſortio conſenſum cū his habuiſſe docentur hereditate excluſi, aliis in proximo gradu venientibus locū faciant: Nam ſi deſunt perſonæ propinquorum, quos ad ſucceßionem vocat lex, tunc in eorum facultatibus fiſcus accedat.*

IIII. Impp. Honor. & Theod. AA. Aureliano II. PF. P.

Tanquam inceſtum commiſerit habeatur, qui poſt prioris coniugis amiſſionem, ſororem eius in matrimonium proprium crediderit ſortiendam. Pari ac ſimili ratione etiam ſi qua poſt interitum mariti in germani ſui nuptias crediderit aſpirandum, illo ſine dubio inſecuturo, quod ex hoc contubernio nec filij legitimi habebuntur, nec in ſacris patris erunt,

nec paternam vt ſui ſuſcipient hereditatem. Dat. XVII. Kal. Ian. Conſtantinop. DD. NN. Honor. X. & Theod. VI. AA. COSS.

INTERPR. *Quæcunque mulier ſororis ſuæ maritum poſt illius mortem acceperit, vel ſi quis ex viris mortua vxore, ſororem eius aliis nuptiis ſibi coniunxerit, nouerint tali conſortio ſe eſſe notabiles, & filij qui exinde fuerint procreati, ex ſucceßione excludantur, ſed nec inter filios habebuntur.*

De dotibus. *Tit. XIII.*

I. Impp. Conſtant. & Conſtans AA. Ad Philippum PF. P.

De moribus actio vltra perſonam extendi nō poteſt, nec in heredē dabitur, nec tribuetur heredi. Data XII. Kal. Octob. Liminio & Catulino COSS.

INTERPR. *Si de moribus maritus vxorem accuſat, hoc eſt in maleficio, in adulterio, ſimilibus aliiſque criminibus, ſi mortua vxor fuerit, heredes eius accuſari non poſſunt: quia crimina cum auctore deficiunt, tamen & ſi maritus mortuus fuerit, quia accuſabat vxorem, ab herede mariti mulier non poteſt accuſari.*

II. Imp. Iulianus A. ad Mamertinum PF. P.

In dote reddenda, & retentiones ex iure venientes, & pacta quæ legibus conſentanea eſſe monſtrantur, placet etiā ex huius ſanctionis auctoritate intemerata inuiolatáque ſeruari. Dat. IIII. Kal. Mar. Iuliano A. IIII. & Salluſtio COSS.

INTERPR. *Pacta inter maritum & vxorem, quæ de dote inita ſunt, & cum lege concordant, hæc lex ſicut reliquas pactiones valere præcepit. De retentationibus verè, quia hoc lex iſta non euidenter oſtendit, in iure, hoc eſt, in Pauli Sententiis, ſub titulo, De dotibus requirendum, aut certè in Pauli reſponſis, ſub titulo, De re vxoria.*

Iulius Paulus.

III. Impp. Honor. & Theod. AA. Mariniano PF. P. Poſt alia.

Si conſtante matrimonio maritus fatali fuerit ſorte conſumptus, dos quæ data dicitur vel promiſſa ex eius vxoris facultatibus ad fœminā reuertatur, nihilque ſibi ex hoc defuncti heres audeat vindicare, quod ad mulierem recurrere fecit obitus maritalis. Et ſi fortaſſe conſtante matrimonio à marito vxori dos refuſa eſt, quod legibus ſtare non poteſt, quia donationis inſtar perſpicitur obtinere, eadem vxore defuncta, marito ab eius heredibus cum fructibus ex die refuſæ dotis reſtituatur, ita vt proprietas eiuſdem à liberis ex eadem ſuſceptis alienari à marito non poſſit, &c. Dat. III. Non. Nouemb. Rau. Honor. XIII. & Theod. XII. A. COSS.

INTER. *Si contigerit, vt maritus vxore ſuperſtite moriatur, quæcunque à muliere marito in dotem data fuerant, ad ſuum dominium fœmina reuocabit, nec heredes defuncti mariti hoc vindicare præſumāt: Nam ſi maritus dum aduiueret, hoc ipſum quod à muliere in dote perceperat, fortaſſe refuderit, quia ſimilitudo donationis eſt refuſio, nullam obtinet firmitatē. Eſt enim refuſio, quando res quæ iuſtè poſſidetur alteri habenda ceditur, nulla præcedente ſolenni donatione. Ergo ſi mortua fuerit mulier, non poterunt eius heredes hoc ſibimet vindicare, ſed marito etiam cum fructibus hoc iubetur debere reſtitui: ſic tamen, vt ſi erunt filij, non ſibi hoc dum ad vixerit pater eorum, quaſi ex bonis maternis vindicēt, nec pater aliquid aliud, niſi vſumfructum exinde habere debebit, nec transferendi in aliam perſonam habebit, nec transferendi liberam poteſtatem,*

ſed

ſed omnia poſt obitum eius, ad communes filios reuertantur.

IIII. Impp. Theod. & Valent. AA. Hierio. PF. P. Poſt alia.

Ad exactionem dotis, quam ſemel præſtari placuit, qualiacunque ſufficere verba cenſemus, etiamſi dictio vel ſtipulatio in pollicitatione rerũ dotalium minimè fuerit ſubſecuta. &c. Dat. x. Kal. Mar. Conſt. Felice & Tauro coss.

INTERPRE. *Ad implendam vel exigendam dotem, hoc eſt, quæ à muliere tempore nuptiarum viro datur, etiamſi deſit ſtipulatio promittentis, & verba iuridica, dos valere iubetur.*

De nuptiis Gentilium. *Tit. XIIII.*

I. Impp. Valent. & Valens AA. ad Theod. Magiſtrum equitum.

NVLLI prouincialium, cuiuſcunque ordinis aut loci fuerit, cum barbara ſit vxore coniugium: nec vlli gentilium prouincialis fœmina copuletur. Quod ſi quæ inter prouinciales atque gẽtiles affinitates ex huiuſmodi nuptiis extiterint, quod in iis ſuſceptum vel noxium detegitur, capitaliter expietur. Dat. v. Kal. Iun. Valent. & Valente AA. coss.

INTERPRE. *Nullus Romanorum barbarã cuiuſlibet gentis habere præſumat vxorem, neque Barbarorum coniugiis mulieres Romanæ in matrimonio coniungantur, quod ſi fecerint, ſe capitali ſententiæ nouerint ſubiacere.*

De fideiuſſoribus dotium. *Tit. XV.*

I. Imppp. Valent. Theod. & Arcad. AAA. †Martiniano Com. Orientis. †Mariniano

OMNIVM ſponſorum vel fideiuſſorum, deinceps in cauẽda dotis ſponſione promiſſiones abſoluimus. Dat. III. Id. Nouemb. Conſtantinop. Arcad. A. II. & Rufino coss.

INTERPRET. *Si quis implendæ dotis cauſa pro muliere fideiuſſor acceſſerit, pro hac fideiuſſione non tenebitur obnoxius.*

De repudiis. *Tit. XVI.*

I. Imp. Conſtant. A. ad Ablauium. P F. P.

PLACET, mulieri non licere propter ſuas prauas cupiditates marito repudium mittere exquiſita cauſa, velut ebrioſo, aut aleatori, aut mulierculario: nec verò maritis per quaſcũque occaſiones vxores ſuas dimittere. Sed in repudio mittendo à fœmina hæc ſola crimina inquiri, ſi homicidã, vel medicamentarium, vel ſepulchrorum diſſolutorem maritum ſuum eſſe probauerit, vt ita demum laudata omnem ſuam dotem recipiat. Nam ſi præter hæc tria crimina repudium marito miſerit, oportet eã vſque ad acuculam capitis in domo mariti deponere, & pro tam magna ſui confidentia in inſulam deportari. In maſculis etiam ſi repudium mittant, hæc tria crimina inquiri conueniet, ſi mœcham, vel medicamentariam, vel cõciliatricem repudiare voluerit. Nam ſi ab hiis criminibus liberam eiecerit, omnem dotem reſtituere debet, & aliam non ducere. Quod ſi fecerit, priori coniugi facultas dabitur eius domum inuadere, & omnem dotem poſterioris vxoris ad ſemetipſam transferre pro iniuria ſibi inlata. Dat. III. Non. Maij. Baſſo & Ablauio coss.

INTERPR. *Certis rebus & probatis cauſis, inter vxorem & maritum*

repudiandi locus patet, nam leuis obiectione matrimonij ſolui prohibetur: quod ſi forte mulier dicat maritum ſuum aut ebrioſum, aut luxuriæ deditū, non propterea repudiandus eſt, niſi forte eum aut homicidam, aut maleficum, aut ſepulchri violatorem eſſe docuerit, quibus criminibus conuictus ſine culpa mulieris, meritò videtur excludi, & mulier recepta dote diſcedit: Nam ſi hæc crimina mulier non potuerit adprobare, hac pœna mutatur, vt & dotem quam dederat, vel pro ipſa data fuerat, & donationem quam percepit amittat, atque etiam exilij relegatione teneatur. Quod ſi à viro mulier repellatur, nec ipſe niſi certis criminibus ream docuerit, pro leui, vt adſolet, iurgio repudiare non permittitur, niſi fortaſſe adulteram, aut maleficam, aut conciliatricem eā probare ſufficiat, tunc enim donationem ſibi recipiat, & eam dimittere liceat. Quod ſi docere non potuerit, dotem mulieri reſtituat, & aliam ducere non præſumat vxorē. Quod ſi fortè tentauerit, habebit mulier liberam facultatem, quæ innocēs eiecta eſt, domum mariti ſui, atque omnem eius ſubſtantiam ſibimet vindicare. Quod dignoſcitur ordinatum, vt etiam ſecundæ vxoris dotem repudiata iniuſtè mulier iubeatur adquirere.

II. Imppp. Honor. & Theod. & Conſtant. AAA. Palladio PF. P.

Mulier quæ repudij à ſe dati oblatione diſceſſerit, ſi nullas probauerit diuortij ſui cauſas, abolitis donationibus, quas ſponſa perceperat, etiam dote priuetur, deportationis addicenda ſuppliciis: cui non ſolum ſecundi viri copulam, verumetiam poſtliminij ius negamus. Sin vero morum vitia, ac mediocres culpas mulier matrimonio reluctata conuicerit, perditura dotem, donationem viro refundat, nullius vnquam penitus ſocianda coniugio, quæ ne viduitatem ſtupri procacitate commaculet, accuſationem repudiato marito iure deferimus. Reſtat vt ſi graues cauſas, atque inuolutam criminibus magnis conſcientiam probauerit, quæ recedit, dotis ſuæ compos, ſponſaliciam quoque obtineat largitatem, atque à repudij die poſt quinquennium nubendi recipiat poteſtatem: tunc enim videbitur, ſui magis viri id exſecratione, quam alieni appetitu fecisſe. Sane ſi diuortium prior maritus obiecerit, ac mulieri graue crimen intulerit, perſequatur legibus accuſatam, impetrataque vindicta & dote potiatur, & ſuam recipiat largitatem, & ducendi mox alteram, liberum ſortiatur arbitrium. Si vero morum eſt culpa non criminum, donationem recipiat, dotem relinquat, aliam poſt biennium ducturus vxorem. Quod ſi matrimonium ſolo maluerit ſeparare diſſenſu, nullisque vitiis peccatisque grauetur excluſa, & donationem vir perdat & dotem, ac perpetuo cœlibatu inſolentis diuortij pœnā de ſolitudinis mœrore ſuſtineat, mulieri poſt anni metas nuptiarum poteſtate conceſſa. Super retentionibus autem dotium propter liberos iuris antiqui præcepimus cauta ſeruari. Dat. VI. Id. Mart. Rau. Euſtaſio & Agricola coss.

INTERPR. *Si mulier prior marito repudium intulerit, & ſtatutas lege non docuerit cauſas, amittat ſponſalitiam largitatem, nec repetat quod marito in dotem dedit, atque inſuper exilio relegata, nec nubendi locum habeat, nec ad propria reuertendi: Nam ſi leues culpas edocuerit, quibus diuortium videatur adpetere, & dote careat, & donationem refundat, neque alteri viro nubendi habeat poteſtatem. Si verò poſtea maritum dimittens, adulterio ſe forte miſcuerit, maritus etiam poſt repudium habeat poteſtatem perſequendi. Quod ſi mulier quæ diſcedit, in virum grauia crimina & certa probauerit, & dotem*

reuo-

reuocabit,& quod ei maritus in ſponſalitiam largitatem contulerat,vindicabit,& poſt quinquennium nubendi habebit liberam facultatem. Nam ſi maritus repudium prior intulerit,probatis cauſis,vindicta percepta expulſæ vxoris dotem vindicet,donationémque recipiat,& continuò ſi voluerit aliam ducat vxorem: nam ſi crimina certa non fuerint,ſed vt ſolet fieri,fœmina morum leuitate diſpliceat,maritus donationem ſuam reuocet,& illi quicquid ab ea perceperat,refundat ſtatim, & poſt biennium aliam ducat vxorem. Quod ſi nec morum culpa docebitur,& ſola eſt diſſenſio animorũ,mulier quæ innocẽs expulſa eſt à marito,& donationem à viro factam ſibi vindicet, & ſuam dotem reuocet. Ille verò in perpetuum ſolitarius permanebit,nec præſumat alterius mulieris coniugio ſociari,mulier verò poſt annũ ad aliud viri coniugium ſi voluerit tranſire permittitur. Propter communes verò liberos,ſi fuerint, ea præcepit obſeruari,quæ in iure de retẽtionibus ſtatuta ſunt pro numero filiorum,quod Paulus in libro Reſponſorum dicit,ſub titulo,De re vxoria.

De tutoribus & curatoribus creandis. Tit. XVII.

I. Imp. Conſtan. A. & Cæſ. Ad Baſſum PF. P.

IN vniuerſis litib. placet,non priùs puberem iuſtam habere perſonam, niſi interpoſito decreto,aut adminiſtrandi patrimonij gratia, aut ad litem fuerit curator datus,vt iuxta præcedentia noſtræ prouiſionis ſtatuta legitimè initiatæ litis agitatæ in iudiciis controuerſiæ finiantur. Dat. IIII. Id. Octob. Aquileiæ. Conſtantino A. V. & Licinio COSS.

INTERPR. *Si pupillis actio inferatur, quamuis adulti videantur, ad litem venire non poſſunt,niſi fortè ætas eorum curiæ teſtificatione firmetur,aut certè promiſſus curator patrimonium pupilli,vel negocium tueatur.*

II. Idem A. & Cæſ. ad Populum.

In fœminis tutelam legitimam conſanguineus † patruus non recuſet. Dat. pridie Kal. Ian. ipſo A. VII. & Cæſ. COSS. *Iſta interpretatio nõ indiget.* † Al. vel patruus.

III. Imppp. Valent. Theod. & Arcad. AAA. Proculo PF. V.

Illuſtris Præfectus vrbis,adhibitis x. viris è numero Senatus ampliſſimi, & Prætore clariſſimo viro,qui tutelarib. cognitionib. præſidet,tutores curatoréſve ex quolibet ordine idoneos faciat retentari:& ſanè id libero iudicio,expertéſque damni conſtituent iudicantes, & ſi regendis pupillaribus cenſibus ſinguli creandorum pares eſſe non poſſunt,plures ad hoc ſecundum leges veteres conueniet aduocari,vt quem cœtus ille adminiſtrãdis negocijs pupillorum digniſſimum iudicarit,ſola ſentẽtia obtineat præfecturæ. Itaque hoc modo remoti à metu,qui conſilio adfuerint, permanebunt, & paruulis adultiſque iuſta defenſio ſub hac prudentium deliberatione proueniet. Quod tamen circa eorũ perſonas cenſuiſſe nos palàm eſt, quibus neque teſtamentarij defenſores,neque legitimi vita, ætate, facultatib. ſuppetunt:Nam vbi fortè huiuſcemodi homines offerentur,ſi nihil ad defenſionem ſui priuilegiis comparabunt,vt teneri poſſint iure præſcribimus. Cæterùm alia quæ in cauſis minorum antiquis legibus cauta ſunt,manere intemerata decernimus. Dat. VI. Kal. Ian. Mediolani, Timaſio & Promoto COSS.

INTERPRE. *Quoties de pupillorum tutela tractatur,debent primi patriæ cum iudice, ſecundum ætates minorum, aut tutorem aut curatorem eligere, vt ille qui ſuſceperit tutelam,tali electione poſſit eſſe ſecurus. Quæ tamen electio circa eas*

perſonas obſeruabitur, quæ nec teſtamento decretæ ſunt, nec propinquitate ad id officium adducũtur. De aliis ſanè minorum commodis legum priorum ſtatuta præcepit obſeruari.

III. Iidem AAA. Tatiano PF. P.

Matres, quæ amiſſis viris tutelam adminiſtrandorum negociorum in liberos poſtulant, prius quàm confirmatio officij talis in eas iure veniat, fateantur actis ad alias ſe nuptias non venire. Sanè in optione huiuſcemodi nulla cogitur, ſed libera in conditiones quas præſtituimus voluntate deſcendat: nam ſi malunt alia optare matrimonia, tutelas filiorum adminiſtrare non debent. Sed ne ſit facilis in eas, poſt tutelam iure ſuſceptam, irruptio, bona eius primitus, qui tutelam gerentis affectauerit nuptias, in obligationem venire, & teneri obnoxia rationibus paruulorum præcepimus: ne quid incuria, ne quid fraude depereat. Hiis illud adiungimus, vt mulier, ſi ætate maior eſt, tum demum petendæ tutelæ ius habeat, cum tutor legitimus defuerit, vel priuilegio à tutela excuſetur, vel ſuſpecti genere ſubmoueatur, vel ne ſuis quidem per animi aut corporis valetudinem adminiſtrandis facultatibus idoneus inueniatur. Quod ſi fœminæ tutelas refugerint, & præoptauerint nuptias, neque quiſquam legitimus ad pares poſſit cauſas vocari, tum demum vir illuſtris Præfectus vrbi adſcito Prætore, qui impertiendis tutoribus præſidet, ſiue Iudices, qui in prouinciis iura reſtituunt, de alio ordine per inquiſitionem dari minoribus defenſores iubebunt. Dat. XII. Kal. Feb. Mediolan. Valentiniano A. IIII. & Neoterio COSS.

INTERP. *Mulieres mortuis maritis ſi ipſæ voluerint tutelam ſuſcipere filiorum, priuſquam hoc adſumant, actis profiteantur ſe non eſſe nupturas. Sed hoc ipſum non extorquendum eſt, ſed ſi maluerint, hoc voluntate propria fateantur: nã ſi ad alias nuptias migrare voluerint, tutelam filiorum adminiſtrare non poſſunt. Sciant hoc etiam viri, qui ſibi iungendas matres poſtulant paruulorum, quod ſi mulieres tutelam adminiſtrare cœperint filiorum, & poſtea nupſerint, ille qui in conſortio recipitur maritali, bona ſua nouerit obligata, & ſe ad rationem reddendam minoribus obnoxium eſſe futurum. Additur etiam illud, quod mulier niſi maiore ætate fuerit, tutelam ſuſcipere prohibetur. De his verò, qui cum lege veniunt ad tu-*
‡defectus *telã, ſi quis ex his videbitur aut‡ deceptus facultatibus, aut moribus vilis, admitti non poterit, ne minorum bona depereant: ſed illi accedant in tutelam, qui integritate mentis & certa propinquitate iunguntur. Nam ſi defuerint perſonæ quas diximus, & mater tutelam ſuſcipere noluerit, tunc ſicut prius conſtitutum eſt, electio iudicis vel prouincialium tutores minoribus deputabunt.*

Qui petant. *Tit. XVIII.*

I. Imp. Conſtant. A. & Iulianus Cæſ. Haue Orphite chariſſime nobis.

AVos quoque & auias tutoris neceſſitas poſtulandi teneat obligatas, ſi nepotibus pupillaris ætatis teſtamentaria vel legitima tutela defuerit: nam ſi tutor fortè petitus non fuerit ſecundum ea, quæ priſcis legibus ſtatuta ſunt, emolumentum ſucceſſionis amittant, ad quos poterat hereditas peruenire. Dat. Id. Iul. Conſtantino A. IX. & Iuliano Cæſ. II. COSS.

INTERPRE. *Si auus paternus defuerit, auos maternos etiam, atque auias tam paternas quàm maternas iubet ad tutores paruulorum petendos legis præceptione*

ptione conſtringi,ſi tamen teſtamentarij vel legitimi deeſſe probătur. Quod ſi nepotibus paruulis tutores prouidere deſpexerint,iubet eos huiuſmodi diſpĕdio ſubiacere,vt ſi fortè ceſſerit luctuoſa hereditas,de ſucceſſione minorum, quibus tutores, aut non petierint,aut noluerint prouidere,habeantur extranei.

De adminiſtratione & periculo tutorum & curatorum. Tit. XIX.

I. Imp. Conſtant.& Iulianus Cæſ.

PRo officio adminiſtrationis tutoris vel curatoris,bona, ſi debitores exiſtant, tanquam pignoris titulo obligata,minores ſibimet vindicare minimè prohibentur. Dat. VII. Kal. April. Treueris,Voluſiano & Aniano COSS.

INT. *Quicŭque tutor,ſiue curator negligentia adminiſtrationis ſuæ,debitor minoribus comprobatur,nouerit facultates ſuas ita obligatas, vt ſi non ſatisfecerit, ratione deducta bona ſua à minoribus loco pignoris teneantur.*

II. Idem A. ad Maximum PF.P. Poſt alia.

Minorum defenſores, ſi per eos donationum conditio neglecta eſt,rei amiſſæ periculum præſtent. &c. Dat. IIII. Kal. Nou. Romæ, Sabino & Rufino COSS.

INTERPRET. *Si in his,quæ minoribus donari poſſunt, per tutoris negligentiam ſiue conludium,donationis ſolĕnitas vel conditio impleta non fuerit, id quod minori deperierit,de proprio cogatur exoluere.*

III. Idem. A. Felici.

Quoniam per negligentiam ſeu proditionem tutorum & curatorum, poſſeſſionis iuris emphiteutici vitio intercedente commiſſi, è minorum fortunis auelluntur,placet vt tutor curatórve, cuius officio manente poſſeſſio minoris iuris emphiteutici prærogatiuam, commiſſi offenſa perdiderit, tantum de facultatibus propriis cenſura imminente minoribus reſtituat,quantum rem valere potuiſſe conſtabit. Dat. XIIII. Kal. Maij. Conſtantinop. Dalmatio & Zenophilo COSS.

INTERPRET. *Si fortè ceſſerit,vt minores poſſeſſionem iuris emphiteutici, hoc eſt,quod ex fiſci bonis parentès eorum habere meruerant,ſub qualibet præſtatione tenuerint. & hoc per negligentiam,ſiue proditionem tutoris, aut imminutum fuerit,aut certè ſublatum,quicquid perierit,à tutore vel curatore eſſe reddendum.*

IIII. Impp. Arcad.& Honor. AA. Eutichiano PF.P.

Tutores eodem momento quo fuerint ordinati, mox † audiant cogni- † adeant
[illegible]ren,vt præſentibus primatibus, defenſore, officiis etiam publicis inuen[illegible]rio ſ[illegible]enniter facto, omne aurum argentúmque, & quicquid vetuſtate temp[illegible]s non mutatur, ſi in pupilli ſubſtantia reperiatur, iudicum & ſenator[illegible]m, officiorum etiam publicorū inuſtū ſignaculis,in tutiſſima publ[illegible] a[illegible] ritate ſententiæ,ſine ſpe aliqua vſurarum,cuſtodi[illegible] collocetur: [illegible]on p[illegible]us q[illegible]ibet occaſione mutilandū,quàm adultus legitimā ingreſſus ætatem, non tam litibus vacare incipiat,quàm integro mox gaudeat ſe patrimonio reſtitutum. Et quoniam etiam mediocris penſanda fortuna eſt, ſi cui forte in hereditate mobilia tantùm relinquantur, nec aliqui fundorū reditus ſupputentur,ex quibus vel familia pupilli ſuſtentari valeat, vel p[illegible]ill[illegible]s [illegible] ex mobilibus aut prædia idonea comparentur, aut ſi fortè, vt a[illegible]olet,idonea non poterint inueniri,iuxta antiqui iuris formā vſurarum

creſcat acceſſio, vt & hîc vnde fundorũ reditus nõ ſperãtur, ex incrementis rei mobilis minoris neceſſitas adiuuetur, & ibi ſine periculo tutoris vſuræ penitus non petantur. Dat. VI. Kal. Mart. Conſtantinop. Arcad. IIII. & Honor. III. AA. COSS.

INTERP. *Mox ad tutelam quis acceſſerit, adhibitis continuò primatibus ciuitatis, vel defenſore cum officio ſuo, ſuſcepta pupilli bona facto rerum conſcribat inuentario: & ſiquid erit in pecunia vel argento, vel quæ non poſſunt vetuſtate perire, prædictorum annulis obſignata reponat, & nulla occaſione minuatur, neque id pupillo, dum in annis minoribus fuerit pro litibus aut aliis cauſis nouerint committendum, ſed vſque ad perfectam ætatem omni integritate ſeruetur. In reliquis rebus proficiente diligentia: nam ſi minoris eius ſunt facultates, vt nõ ſit patrimonium illis, & tantummodo ſubſtantia in rebus mobilibus inuenitur, ſciant tutores, ſibi eſſe permiſſum, vt vendere præſumant mobilia, & agros comparare, vt minoribus in ea parte proficiant: ſi verò non eſt eiuſmodi ſubſtantia, unde prædium comparetur, hanc iubentur habere diligẽtiam, vt pecunia colligatur, & compendiis vſurarum, aut quibuſlibet aliis rebus commodum pupillis adquirant, aut ſi fortè tenuitas ſubſtantiæ erit, exinde ſalua re pupilis ſubſtantia miniſtretur, & ſi ita egerint, à tutore pupillus non erit quæſiturus vſuram.*

CODICIS THEODOSIANI LIBER QVARTVS.

De cretione, vel bonorum poſſeßione. Tit. I.

I. Impp. Theod. & Valent. AA. ad Senatum. Poſt alia.

PATREM aliqua ex parte minorem eſſe matribus non ſinemus: nam cùm etiam infantis filij morientis mater bonorum ſolatia conſequatur, cur de eius ætate pater graues patiatur tẽdiculas non videmus. Et cum legitima ſucceſſio non modò in matre, verùm etiam in ſucceſſoribus longiùs conſtitutis, non bonorum poſſeſſionis petitionem, non cretionis ſolennitatem cogitur cuſtodire, qualicunque contenta aditę vel adeũdæ hereditatis indicio, quanto magis pater talibus eſt vinculis exuendus? Atque ideo hac † ratione ſancimus, vt pater etiã infantis filij ſucceſſionem, ſiue ille matre eius moriente, adeundæ hereditatis, vel petendæ bonorum poſſeſſionis fuerit executus officium, ſiue iſta neglexerit, moriẽti filio infanti in qualibet ætate ſine ambiguitate ſuccedat. Dat. VII. Id Nouemb. Rauennæ, DD. NN. Theodoſio XII. & Valent. II. AA. COSS.

† al. Oratione, al. ordinatione.

INTER-

INTERPR. *Cretio, & bonorum poſſeſſio antiquo iure à Prætoribus petebatur, quod explanari opus non eſt, quia legibus vtrumque ſublatum eſt. Et i-dio vſans, licet loqui non poſſit, tamen hereditatem ſibi debitam capit, cui mortui pater aut is qui proximus fuerit, ex lege ſuccedit.*

Unde liberi. Tit. II.

1. Impp. Arcadius & Honorius AA. Aureliano PF. V.

Filia quæ dote à patre ſuſcepta, matrimonio ſociata eſt, inteſtato patre mortuo, ſi hæreditatem velit adire cum fratribus, dotem quam ſuſceperat, miſcere cogatur paternæ ſubſtantiæ: atque ita in ſubeunda hereditate ſociari cum fratribus. Dat. pridie Non. Octob. Conſtantinop. Arcad. IIII. & Honor. III. AA. COSS.

INTERPR. *Filia ſi tempore nuptiarum à patre fuerit †dotata, & poſtea pater inteſtatus moriatur, ſi in reliqua patris ſubſtantia vult cum aliis fratribus æqualis ſuccedere, dotem, vel quicquid accepit tempore nuptiarum, hereditati paternæ cum fratribus diuidendum confundat: quod ſi noluerit, ſit his quæ percepit pro ſua portione contenta.* †donat.

De Carboniano edicto. Tit. II.

1. Imppp. Valent. Theod. & Arcad. AAA. Rufino PF. P.

Carbonianum edictum ſub perſonis legitimis, indubitato matrimonio cuſtodito partu, & probata legitima ſucceſſione defertur, ſcilicet vt in poſſeſſione nouus heres locatus, vſque ad pubertatis annos, ſine inquietudine rebus vtatur interdum alienis. Dat. IIII. Kal. Octob. Conſtantinop. Theod. A. III. & Abundantio COSS.

INTERPR. *Si quis moriens, ex legitimo matrimonio pregnantem reliquerit vxorem, iubet lex mulierem à propinquis, quouſque ad partum veniat, cuſtodiri, quæ cum legitimo tempore ediderit, is qui natus fuerit, pro ſua portione, in patris hereditate ſuccedat, & vſque ad quintum & decimum ætatis ſuæ annum, quæ à patre derelicta ſunt, ſine vllius repetitione poſſideat, futurum, vt ſuas poſtmodum per curatorem aut excipiat, aut exerat actiones.*

De teſtamentis & codicillis. Tit. IIII.

1. Impp. Conſtantinus A. & Conſtans Cæſ. PF. V.

IN codicillis, quos teſtamentum non præcedit, ſicut in voluntatibus teſtamenti, ſeptem teſtium vel quinque interuentum non deeſſe oportet: ſic enim fiet, vt teſtantium ſucceſſiones ſine aliqua captione ſeruentur. Si quando igitur teſtium numerus defecerit, inſtrumentum codicilli habeatur infirmũ, quod & in cæteris voluntatibus placuit obſeruari. Dat. XI. Kal. Ian. Conſtantino A. VII. & Conſtante Cæſ. COSS.

INTERPR. *Si quis non fecerit teſtamentum, ſed vice teſtamenti fecerit codicillum, in quo codicillo legitima heredis inſtitutio teneatur, & hunc ipſum eodem numero teſtium, hoc eſt, ſeptem aut quinque ſubſcriptionibus faciat confirmari, ſi minus quàm quinque, valere non poterit, ſicuti & cæteræ voluntates: nam ſecundum legem ſuperiorem, ſi condito teſtamento poſtea factus fuerit codicillus, & in eo alium quàm in teſtamento fecerat, heredem voluerit nominare, in eo codicillo heredis inſtitutio non valebit.*

† V. II. Imppp. Valent. Theod. & Arcad. AAA. Proculo P. † P.

Quæ codicillis aut epiſtolis nobis, neceſſitudinibúſve noſtris relinquũtur, nõ admittimus, ſit ille vſus inter priuatos ratus. Et ſanè hoc loco præbemus licètiam, vt ciuiliter, ſiue criminaliter, vt actor elegerit, ſuper prolata epiſtola requiratur, & incumbat probatio ei primitus, qui ſcripturam obtulerit. Cæterùm quod ad nos noſtróſque attinet, codicillos & epiſtolas adeo refutamus, vt ex illis, etiamſi veras eas eſſe quæſtionum † regula approbarit, quicquid nobis relictum, noſtriſve conſtiterit, ad liberos defuncti, vel ſi hij non ſint, ad proximum quemque iudicij noſtri humanitate pertineat, teſtamenti verò ſcripturam legitimam, vel nũcupationem, quæ in nomẽ noſtrum fortè proceſſerit, iure capiemus, nec in ea re diſtare ius noſtrum à priuatis heredibus profitemur. PP. Mediol. x. Kal. Feb. Timaſio & Promoto COS.

† ſeries.

INTERPRET. *Si quis moriens, Principi, vel propinquis, vel amicis eius aliquid per codicillum, aut per epiſtolam crediderit relinquendum, pietatis intuitu, id præcepit non valere: ſed ſi quid tali modo priuatis fuerit derelictum, & de talibus chartulis orta fuerit fortaſſe contentio: in Iudicis diſcuſſione conſiſtat, vtrũ poſſit ſcriptura prolata iure ſubſiſtere. Cæterùm Principi, vel eius proximis, quicquid teſtamento aut nuncupatione dimittitur, hoc ſibi legibus valere permittitur, & in perpetuum poſſidebitur.*

III. Impp. Arcad. & Honor. AA. Æternali Proc. Aſiæ.

Teſtamentum non ideo infirmari debebit, quod diuerſis hoc deficiens nominibus appellauit, cùm ſuperflua non noceant prætermiſſa, nâque neceſſaria, non abundans cautela, vel contractus immi[illegible]it, vel teſtatoris officit voluntati. Nec patimur fidem cõditi arbitrij ob hoc debere cõuelli, ſi aut maiorem in principio ſignatorum, aut minorem, aut nullum numerum conditor ſuæ prædixerit voluntati, cum v. hic non ignari ſubſcripſerint teſtamẽto: licet non eiſdem ſeries fuerit recenſita, ſed his qui extremum diſponit arbitrium, obſignandum porrexerit teſtamentum. Nec enim nouum promulgamus, ſed diui Conſtantini ſanctionem, & inclytæ recordationis ſententiam patris Serenitatis noſtræ, noſtráque ſuper huiuſmodi cauſa, quæ ſunt ex antiquioribus propagata, ſecuti decreta, ſtatuimus iis qui extremas ordinant voluntates, hęc eſſe ſeruanda, vt & præſentes videant ſubſcriptores, & ij cur venerint non ignorent, etiam ſi iiſdem ſcripturæ continentia non fuerit intimata, nec ſi quid ex munificentia morientis fuerint conſecuti, infructuoſum ſubſcribentes facient teſtamẽtum, cum hoc auctorem prudentiſſimum iuriscõſultorum non ſit ambiguum Scæuolam comprobaſſe. Dat. XII. Kal. April. Arcad. IIII. & Hon. III. AA. COSS.

INTERPRET. *Si moriens cum ſcribit aut dictat chartulam teſtamenti, prætermiſerit forſitan, vt vocabulum poneret, aut ciuilis, id eſt, quod v. teſtium: aut prætorij iuris quod VII. teſtium numero erit ſubſcriptione firmandum, vnde ſi maiorem, vel minorem teſtium numerum ſe teſtator in principio dixerit euocaſſe, vſque ad quinque ſubſcriptorum numerum, etiamſi non relegant teſtamentum, valere permiſſum eſt, ita vt ſicut numerus minor impedit voluntatem, ſic quicquid ſuperfuerit, non noceat teſtamento: quia & lex ipſa conſtituit, quod ſuperflua iuri impedire non debeant. Hoc etiam obſeruandum, vt teſtator ſignandum teſtibus offerat teſtamentum, nec ideo habeatur infirmum, ſi alicui de ſubſcriptoribus teſtator*

teraliquid legati nomine derelinquit.

IIII. Iidem AA. Africano PF. V.

Teſtamenta omnium, cæteráque quæ apud officium cenſuale publicari ſolent, in eodem referentur, nec vſquam permittatur fieri vlla tranſlatio: mos namque retinendus eſt fideliſſimæ vetuſtatis, quem ſiquis in hac vrbe voluerit immutare, irritam mortuorum videri faciet voluntatem. Dat. VI. Kal. Octob. Conſtantinopoli, Cæſario & Attico coss.

INTERPRE. *Teſtamenta omnia, vel reliquas ſcripturas, apud Cenſuales in vrbe Roma voluit publicari, hoc eſt, vt & in reliquis regionibus apud Curiæ viros teſtamenta, vel quæcunque ſcriptura actis firmari ſolent, geſtorum allegatione muniantur. Si vero mortuorum voluntates actis reſeratæ non fuerint, non valebunt.*

V. Impp. Honor, & Theod. AA. Edictum, ad populum vrbis Conſtantinopolitanæ, & omnes Prouinciales.

Nolumus conuelli deficientium ſcriptas iure ac ſolenniter voluntates, dum quoddam morientis ſupremum, & non adſcriptum proceſſiſſe confirmatur arbitrium, tanquam patrimonium ſuum ad nos deficiens maluerit pertinere. Omnibus enim priuatis & militantibus interdicimus, ne huiuſmodi perhibeant teſtimonia, & falſi criminis reos teneri præcipimus, ſi cum ſcriptæ iure ac ſolenniter deficientium extiterint voluntates, non ſcriptum aliquid ſub noſtrorum nominum mentione falsò aſtruere moliātur. Nemo itaque relictus, vel legibus ad ſucceſſionem vocatus noſtrum vel potentium nomen horreſcat, nemo ferre teſtimonia in hunc modum, vel ſuſcipere geſtis huiuſmodi voces audeat, noſtrorum vel etiam priuatorum potentium nomine. Maneat arbitrium quod vera & ſolennis ſcriptura commendat: excludatur ſi quid aduerſus eam vel deficientis animum, ſub deferenda hereditate noſtræ perennitati per teſtimonia non ſcripta, & falso cōtexta adſeueratur. Nemo ſcriptis proprium auferat robur, & non ſcriptis ſub prætextu noſtri vel potētium nominis ingerat firmamentum. Dat. IIII. Id Mar. Conſtantinop. Theod. A. VI. & Palladio COS. IIIII.

INTERPRE. *Placuit voluntatem defunctorum ea ratione ſeruari, vt ſi deficiens quis non perfecerit teſtamentum, non poteſt quicunque pro perfecto vti quod imperfectum reſedit, nec admittit hanc teſtificationem Principis clementia, ſi forte dicat aliquis, audiui morientem velle, hoc principi, vel etiam his perſonis quæ poteſtati adiunctæ ſunt, vel cuiuſcunque potentis taliter deputatum, hanc vocem admitti non patitur. Et ſicuti legitimas ſcripturas vel in ſuam perſonam, vel in quaſcūque alias poteſtates, ſiue in priuatos valere mandauit, ita imperfectam, & ſub tali teſtificatione prolatam penitus valere non voluit.*

VI. Iidem AA. Palladio PF. V.

Ne quis poſt diem mortis, ſcriptis ante decennium teſtamentis, præſtetur aſſenſus, nulliſque penitus viribus ſcriptura huiuſmodi tempore antiquata taxetur: præſertim ſi cum voluntas cōtinuata perſtiterit: breuis mora ſit recentibus vetuſtatem innouare temporibus: vix enim fieri poteſt, vt per hæc tempora, quæ fidei amoré contraximus, omnem teſtium conſcientiam mors coniurata ſurripiat: & reuera nefas eſt, vt antiquæ deliberationis ordinatio voluntas poſtrema dicatur. Dat. X. Kal. Iul. Rau. DD. NN. Honorio & Theod. XII. & Theo. VIII. AA. COSS.

INTERPRETA. *Si quis condito teſtamento decennio ſi perſtes fuerit, & ſuam non mutauerit voluntatem, quod ante decennium factum eſt, vacuum remanebit.*

VII. Imp. Theodoſius A. Aſclepiodoto PF. P.

Siquis agere ex teſtamento, quolibet modo, ſiue ſcripto, ſiue ſine ſcriptura confecto, de hereditate voluerit, ad fideicommiſſi perſecutionem aſpirare cupiens, minimè permittatur: tantum enim abeſt, vt aditum cuiquam pro ſuo migrandi deſiderio concedamus, vt etiam illud ſanciamus, vt ſi teſtator faciens teſtamentum, in eodem pro codicillis etiam id valere complexus ſit, qui hereditatem petit, ab ipſis intentionis exordiis verum velit eligendi habeat poteſtatem: ſciēs ſe vnius electione alterius ſibi aditū præcluſiſſe, ita vt ſiue bonorum poſſeſſionem, ſecundum tabulas, vel ſecūdum nuncupationem, cæteráſque ſimiles poſtularit, aut certè ex edicto diui Hadriani ſe mitti ad poſſeſſionem ex more petierit, ſtatim inter ipſa huius iuris auſpicia propoſitum ſuæ intentionis explanet. Sicut enim ſi quis defuncti agnouerit voluntatem, de inofficioſo agere prohibetur, & patronus liberti muneribus electis & operis, contra tabulas bonorū poſſeſſione pellitur: ſic mulier in edicto quod de alterutro eſt, cum ſuam explanauerit optionem, ne pœnitentia poſſit ad aliud tranſire, etiam ſatiſdatione cogetur præcauere, niſi ſi ætatis iuuetur auxilio. Illud quoque pari ratione ſeruandum eſt, vt teſtator qui decreuerit facere teſtamentum, ſi id implere nequiuerit, inteſtatus videatur eſſe defunctus. Nec traducere liceat ad fidei commiſſi interpretationem, velut ex codicillis vltimam voluntatem, niſi ſi id ille complexus ſit, vt vim etiā codicillorū ſcriptura debeat obtinere, illo iure electionis videlicet perdurāte, vt qui ex teſtamēto agere voluerit, ad fideicommiſſum migrare non poſſit. Si quis verò ex parentibus vtriuſque ſexus ac liberis vſque ad gradum quartum agnationis vinculis alligatus, vel cognationis nexu conſtrictus, ad tertium vſque ſcriptus heres fuerit vel nuncupatus, in eo videlicet teſtamento, quod teſtato vicem quoque codicillorum voluit obtinere, licebit ei ſi de hereditate ex teſtamento ſecundum mortui voluntatem agens fuerit forſitan ſuperatus vel certè ipſe ſponte voluerit ad fideicommiſſi ſubſidium conuolare: nō enim par eadémque ratio videtur amittere debita, & lucra non capere. Dat. x. Kal. Mar. Conſtantinop. Victore v.c. coss.

INTERPR. *Si quis per ſcripturam condiderit teſtamentum, & poſtmodū ſine ſcriptura, hoc eſt, per nuncupationem ſuam iterādam crediderit voluntatem, vel ſi codicillis, quod eſt fidei commiſſum, poteſtatem heredi ſuo commiſerit, vt ex qua voluerit teſtatoris ordine ſuccedat, tunc in primordio adeundæ hereditatis ſuā publicare non deſinat voluntatem, vtrum ex teſtamento, an per nuncupationem, an per fideicommiſſum hereditatem ſibi eligat vindicandam. Quod ſi prima electio eius fuerit ſuperata, ad alteram ei tranſire non liceat: quia vnius petitione cōceſſa, de reliquis ſe nouerit excludendum, quia vna petitio alias apertè & euidēter excludit. Extrema pars legis iſtius ideo non habetur expoſita, quia Nouella lege calcatur.*

De Litigioſis. Tit. V.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Prouinciales. Poſt alia.

LITE

LITE pendente, illud quod in controuerſiam deuocatur, in coniunctam perſonam vel extraneam donationibus, vel emptionibus, vel quibuſlibet, aliis cõtractibus minimè trãſferri oportet, tãquam nihil factum ſit lite nihilominus peragenda: quod ſi tutelæ cauſa vertitur poſt examen iudicis in ſupplementum pronuntiationis dentur arbitri, qui non iam arbitri ſed executores putandi ſunt, &c. Dat. x. Kal. Aug. Baſſo & Ablauio coss.

INTERPR. *Res quæ propoſita actione repetitur, transferri à poſſidente ad alterum nullis contractibus poteſt, neque inde aliqua fieri ſcriptura permittitur, niſi prius lis de qua agitur fuerit iudicio definita.* VEL SIC, *Res litigioſa nullatenus ante dari nec vendi poteſt, quàm elitigetur.*

De naturalibus filiis, & matribus eorum. Tit. VI.

1. Imppp. Valent. Valens. & Gratian. AAA. ad Ampilium PF. V.

PLACVIT, manentibus cunctis quæ de naturalibus liberis Conſtantinianis leg bus cauta ſunt, hæc tantummodo temperare, vt is qui heredem, heredéſve filios ex legitimo matrimonio, vel nepotes qui filiorum loco habendi ſunt, patrẽ quoque matrémve dimittit, ſi ex conſortio cuiuſlibet mulieris naturales ſuſceperit, vnam tantùm bonorum ſuorum & hereditatis vnciam naturalibus vel mulieri donanti, aut relinquendi habeat facultatẽ. Si quis verò nullo, ex his quos excepimus, ſuperſtite moriatur, atque ex muliere quam ſibi adiũxerat, naturalẽ, pluréſve dimittat vſque ad tres tãtùm, ſi voluerit vncias tam in mulierem quàm in naturales quo maluerit iure tranſcribat. Dat. VII. Kal. Sept. Contionati, Grat. A. II. & Probo coss.

INTERPRE. *Obſeruãdum de naturalibus filiis lex iſta conſtituit, vt ſi quis habens ex legitimo matrimonio filios aut filias, ſiue maſculos nepotes ex filiis, vel patrem, aut matrem ex quacunque muliere, id eſt ingenua, nata vel facta ſuſceperit naturales, non amplius quàm vnciam de facultatibus ſuis nouerit naturalibus conferendam: Nam ſi defuerint ex omni parte perſonæ ſuperiùs nominatæ, tũc naturalibus filiis, vel mulieri de qua naſcuntur, tres vncias tantùm non amplius nouerit, quiſquis ille eſt, ſe poſſe conferre.*

II. Impp. Theod. & Valent. AA. Hierio PF. P. Poſt alia

Naturales liberi, eorúmque matres, nec parentum arbitrio in ſucceſſionibus, cæteriſque modis, quibus rei mobilis vel immobilis dominium confirmatur, paſſim & ſine legis diſtinctione congrua permittantur, nec tamen legis quę nuper lata eſt aſperitate premantur, cùm ſatis ſit eos ſecũdum priorem conſtitutionem, aut extantibus iuſtis liberis, aut etiam non extantibus, id tantùm conſequi, ſi patris deferatur arbitrio, quod per eam iuſta moderatione decretum eſt: cæteríſque de eorum matribus libertis, libertinı́ſque per nouam conſtitutionem decreta ſunt, in ſua manentibus firmitate. Dat. x. Kal. Mar. Conſtantinop. Tauro & Felice coss.

INTERPR. *Hæc lex interpretatione non eget, quia ad hoc ſolum intromiſſa eſt, quia poſterior omnibus eſt, & priorem, quæ à poſteriore damnata fuerat, confirmauit.*

De manumiſſionibus in eccleſia. Tit. VII.

I. Imp. Conſtantinus A. Oſio Epiſcopo.

QVI religioſa mente in eccleſiæ gremio ſeruulis ſuis meritam conceſſerit libertatem, eandem eodem iure donaſſe videatur, quo ciuitas Rom. ſolennitatibus decurſis dari cõſueuit. Sed hoc duntaxat iis, qui ſub aſpectu Antiſtitum dederint, placuit relaxari. Clericis autem ampliùs cõcedimus, vt cùm ſuis famulis tribuunt libertatem, non ſolùm in conſpectu eccleſiæ, ac religioſi populi plenum fructum libertatis conceſſiſſe dicantur: verùm etiam cùm poſtremo iudicio libertates dederint, ſeu quibuſcũque verbis dari præceperint, † aut ex die publicæ voluntatis ſine aliquo iuris teſte vel interprete competat directa libertas. Dat. XIIII. Kal. Maij. Criſpo II. & Conſtantino II. COSS.

† χε. ita vt ex die publicæ

INTERP. *Qui manumittendi in ſacroſancta eccleſia habuerit voluntatẽ, tantum eſt vt ſub præſentia ſacerdotum ſeruos ſuos velit abſoluere, nouerit eos ſuſcepta libertate ciues eſſe Romanos: nam ſi Clerici ſuis mancipiis dare voluerint libertatem, etiam ſi extra conſpectum fecerint ſacerdotum, vel ſine ſcriptura verbis fuerint abſoluti, manebit. ſicut ciuibus Romanis, integra & plena libertas.*

De Liberali Cauſa. *Tit. VIII.*

I. Imp. Conſtant. A. ad Maximum PF. V.

SI quis libertate vtentes, ciúſque compotes inopinatos in diſcrimen ingenuitatis adducat, ſi eos fortè aſſertio defecerit, circumductio præbeatur, aſſertorem quæri titulo per literas indicante, ne cauſa per ſilentium ignoretur, vel abſurdè etiam proclametur, vt qui comperiſſent, velint aſſerere, vel cunctantes etiam cogerentur: ne ſi aſſertor defuerit, vinctis multis eos ſcientibus liberos † ad omnes ducantur, ideoque ſancimus: Si quis aſſertor inops atque ignotus, circumluſtratis prouinciæ populis, deſertus tradatur ei qui ſeruum dixerit, non infracta ſed dilata libertate, aſſertore inuento vires recolligat, & ſuis renouatis defenſionibus reſiſtat in iudicio poſſeſſoris iure priuilegiiſque ſubnixus, quanquam è domo illius proceſſerit: neque enim illa poſſeſſio eſt in tempus accepti, ſed expectatio aſſertoris in tempore non reperti, ita vt ſi inſtaurata lite, reſtitutiſque in ſua iura partibus, pro libertate fuerit lata ſententia, iniuriæ, impudentiæque cauſa aduerſarius pari numero ſeruorum multetur, quot erunt qui in ſeruitutem petiti ſunt: iis verò non † condemnantur, qui in ipſa fuerunt lite progeniti. Quod ſi quis ante aſſertorem repertum, vel ante ſententiã fuerit mortuus, heredibus cauſam ſtatus probantibus, multatitius ſeruus tradetur: & heredes eius qui libertatem temerabat, ſi implacabilem animum †indicant, eadem maneat mancipiorum lex atque conditio: Sin liberos ſinent, quos clauſos repererint, occidant cum perſonis delicta. Minorum defenſores eadem manebit mancipiorum multa, ac iudicio his quos defenderant repoſcentibus, rei malè geſtæ dabitur æſtimatio. Cũ id proprio periculo fecerit aſſertor, vt rem ſaluã fore promittat, ita ſatis accipiat de multæ redhibitione. Libertatẽ victis hoſtibus victorũ dominatio abſtulit. Leges verò iniurioſos pœna afficiunt, & fama ſpoliant, dictũque iurgio in aduerſariam immodeſtius iactatum, petulãtiuſq. effuſum, pœnam ſubire † cogent, atque nõ erit impunita labefactatio, atque oppugnatio libertatis, quæ in conuictis quoque punitur: iniuſtum eſt autem alienum, † ad ſeruum

† χε. à dominis deſertus

† χε. contineantur, vel connumerantur

† inducant

† cogetur

† χε. ad ſeruitium.

ſeruum recepiſſe,& alterius ſerui abductione condemnatur. Dat.XIII.Kal. Aug.Sirmio, Probiano & Iuliano cos.

INTERPR. *Si aliquis in libertate poſitum ad ſeruitium conetur adducere, iubet pulſatum ex ordinatione Iudicis per populos, & publicum duci, vt defenſorẽ ſui ſtatus inueniat, & inuentum adſertorem per chartam petat à Iudice, ne ſilentio ingenuitas ſupprimatur. Quod ſi aut ipſe ſibi adeſſe, aut aſſertorem non potuerit inuenire, tradatur domino repetenti ad ſeruitium, non ad pœnale ſupplicium: ita vt non per hanc traditionem ex integro ſpem libertatis amittat, niſi cum habuerit locum, inuento adſertore libertatis ſuæ ſtatum adſerat legibus audiendus. Quod ſi tali ordine reparata lite qui pulſantur ingenuos ſe eſſe docuerint, tunc ille à quo ingenuitas iniuſtè fuerat adpetita, tot mancipia his, quos ad ſeruitutem vocabat, eius ætatis & ſexus dare cogatur illis ad condemnationem, nõ adnumerandis his, qui dum cauſa protrahitur in lite nati eſſe probãtur. Quod ſi ex his, qui ad ſeruitutem vocantur, dum per adſertorem requirendum, aut alia occaſione cauſa protrahitur, aliqui moriãtur, & heredes eorum ſtatum ingenuitatis obtinuerint, pro illius perſona quæ in lite mortua eſt, heredibus ſuis eius cõpenſatio, ſicut & pro viuis, à pulſante reddenda eſt. Si verò ille moriatur qui liberos conabatur adducere, & filios aut heredes dimittat, ſi perſequi voluerint cauſam, quam pater aut auctor inchoauerat, & victi fuerint, ad ſupraſcriptam ſatiſfactionem tenendi ſunt, vt alia tot mancipia malè pulſatis ſatiſfaciant. Si verò agere noluerint, nec perſequi eos tentauerint, ſed etiã in cuſtodiam ab auctore redactos abſoluerint, erunt à multa condemnatione ſecuri, quia non in auctoris ſui vitio perſtiterunt. Quod ſi fortè minores ſint, & tutor eorum vel curator cauſas eorum aduerſus ingenuitatem proſequi velit, & fuerit ſuperatus, ipſe de propria facultate ad ſatiſfactionem tenendus eſt. Si verò poſt ſecundam reparationem adſertor inuentus periculo ſuo † addicti cauſam crediderit replicandam, vt ſi vincatur, peculium, aut ſeruitia ſuſceptorum, vel ipſos reddere debeat. Similiter & ille qui pulſat, dato fideiuſſore promittat ſe prædictum numerum mancipiorum, vel quod ab his † de peculio repoſcit, cum fuerit victus ſatis faciat.* † adducti † in

II. Idem A. ad Maximum P.V.

Libertati a maioribus tantũ impenſum eſt, vt patribus, quibus ius vitæ in liberos necíſque poteſtas permiſſa eſt, eripere libertatem non liceret, ſi quiſquam minor venundatus actum maior adminiſtrauit, quoniã minoris emptio ſcientiam non obligat, cum ad libertatem venientem emptionis actuſque à maiore adminiſtrati præſcriptio non tenebit. Nec verò ille qui apud quempiam pro ſeruo educatus, ac maior effectus, vendenti veluti domino acquieuit, actúque adminiſtrato iam penè extremam relegit libertatem, quoniam neque maior effectus originem ſuam nouerat, neque eam quam ignorabat, venditionem patiens deſeruiſſe iudicandus eſt, minori ſimilis, eadem emptionis atque actus adminiſtrati præſcriptione non alligabitur, ſed vtrique dabitur adſertio. Paria etiam libertinis erunt, qui quæſtu quodam in eandem ſeruitutem rurſus relabuntur. Sed eorum hac exceptione cauſa diſtinguenda eſt, vt qui impuberes intra annum quartum decimum manumiſſi, ac deinceps in ſeruitio retenti, ignorata libertate non vtantur, maioréſque venundati actum gerant, ab aſſertione non arceantur: cum illi ætati tributæ libertatis ignoratio vt obliuio conceſſa eſt. Qui verò memoria firma venditioni pòſt factæ nõ neſcius innectitur, huius legis beneficio carebit. Et

quoniam viciſſim etiam ipſis qui rem his commiſerunt medendum eſt, ſi quiſquam omnium qui ſuprà comprehenſi ſunt in libertatem proclamauerit, id quod apud ſe eſſe, eius qui ſe dominũ dicit profitebitur, quoniam de eo non dubitatur, reddi ac referri, Iudex protinus pronuntiabit. Quod

† negatione

verò petitur, ſi id fuerit † negociatione controuerſum, per cautionẽ aſſertoris, vt alia lege comprehenſum eſt, conſeruabitur, ac petitio differtur, vt ſi fuerit approbata † propria libertas, geſtarum rerum ab eodem ratio atque omne quod debebitur repoſcatur, vt ſeruitute depulſus, qui pro domino quondam fuerat, habeat quod vt ſeruo domini iure largitus eſt, & quę ex earum rerũ quæſtu ac fructibus conciliata ſunt, quę de furtiuis cõpendiis obſcurè capta ac parta ſunt, cum liberum eſſe non oporteat, quod apud ſeruum dominus peculij nomine collocauerat. Ea verò quæ teſtamento aut donatione quæſita ſunt, aut quæ ex earum rerum emolumẽtis empta confectáque ſunt, eidem ingenuo deputentur, quæ tamen vniuerſa exacto † libertatis iudicio, quo à ſupradictis rebus diſcernuntur, in ſequeſtri eſſe oportet, vt hiis ab vtroque deductis, atque in medio iure locatis, ad eorum proprietatem vterque cõtendat. Dat. xv. Kal. † Mar. Theſſal. Seuero & Rufino coss.

† & ſtipulata al ſpoliata

† liberalitatis

† Ian.

Interpre. *Minor venditus, ſi poſt xx. & v. ætatis ſuæ annos, iam maior effectus ſeruierit, aut in rebus emptoris actor, aut cuiuſlibet rei ordinator fuerit cõſtitutus, cùm de ingenuitate ſua proclamauerit, ſine præiudicio ſeruitij quod geſſerit, audiatur, nec hoc ei præiudiciũ generet, quod eius, à quo emptus eſt domum, aut vtilitates in annis maioribus poſitus viſus eſt ordinaſſe. Hoc etiam de libertis lex hæc præcepit cuſtodiri, vt qui intra* xiiii. *annos fuerint manumiſſi, & actum in maiore ætate poſiti geſſerint patronorũ, libertati eorũ actus nõ præiudicet ſeruitutis, ſed cùm voluerint, ſuas aut de ingenuitate, aut de libertinitate intra tẽpora legibus conſtituta, proferãt actiones. Sic etiam ſiquis minor ingenuus à quolibet fuerit educatus, & liberũ eſſe ſe neſciens fuerit à nutritore diſtractus, & actum vel vtilitatẽ illius à quo emptus eſt, vt ſeruus geſſerit, priuſquam* xxx. *annorum præiudicio teneatur, poteſtatem habeat reclamãdi, & quaſi minor is, priuſquam tempora ſuppleantur, amiſſam recipiat libertatem. Quicquid verò ille eis, à quo empti ſunt, vel tradidit, vel donauit, vel quacunque ex rei ſuæ adminiſtratione profecit, totum retinendi ac reuocandi habeat poteſtatem. Si verò huiuſmodi perſonis aliquid à quibuſcunq; aliis, aut teſtamento, aut donatione conlatum eſt, id ſolum ſibi iam liberi vindicent. nam quod de re patroni libertus vel emptoris ingenuus, dum ſeruiret, profecit, libertati redditus libertus patrono, ingenuus emptori reſtituat. Hi verò, qui in annis maioribus cõſtituti ſunt, ſcientes ſe eſſe ingenuos, vel libertinos, ſi vendi adquieuerint, in ea, ad quam ſcientes ſua voluntate tranſeunt, ſeruitute permaneant.*

III. Idem A. ad Baſſum PF. P.

Legis promulgatio, quæ per ſedecim annos bona fide in libertate durantes, contra eos qui inquietant præſcriptione defendit, non opitulatur hiis qui ex ancillis matribus, & ingenuis patribus orti, per id tempus in libertatis affectu cum parentibus perdurarint, quandoquidem nullo præcedente iuſto legitimæ poſſeſſionis initio vſurpatio libertatis nuda iactetur, cùm neque redemptio à ſeruitute, neque vicarij traditio ſeruuli, vel peculij aſſignatio valeat demonſtrari, qui tituli poſſint famulatus nexibus liberare eum, qui conuenitur: ſi quo ex iis genere vſus in libertate eſſet per annos ſedecim demoratus. Iure enim communi maternam conditionem

natum

natum ſequi neceſſe eſt, ita vt & ſi herilem lectulum ancilla aſcenderit, non liberorum domino, ſed ſeruorum partum ſuſcipiat. Dat. Prid. Kalendas Mart. Baſſo & Ablauio COSS.

INTERPR. *Lex aliquando fuerat promulgata, vt ſi quis* XVI. *annos ſine aliqua moleſtia, nullo repetente vel pulſante vixiſſet, & poſtea in ſeruitium non veniret. Sed hoc illis prodeſſe non poterit, quos de ingenuis patribus, & colonis mulieribus, vel ancillis conſtiterit procreatos, niſi forte patres eorum pro filiorum capite, dominis, quorum ancillas in conſortio habent, aut vicaria mancipia cum peculiis, aut redemptionem ſtatus eorum ſoluerint. Si verò patres hoc ſe perſoluiſſe non doceant, non poterint conditionem matrum mutare, aut mancipia dominis deperire, etiamſi de propriis dominis naſcantur, niſi per manumiſſionem ſeruilem conditionem capere non poſſint. Siquis in libertate poſitus, ancillam ſibi copulauerit in coniugium, ſi filij ex ipſis nati fuerint, origo matrem ſequatur. Simili modo ſi liberta ſeruum duxerit maritum, agnatio ſeruum ſequatur: quia ad inferiorem perſonam vadit origo.*

IIII. Idem A. *

Si poſt adſertionem, defenſionemque ordinatam alius in iudicium acciri petiuerit, adſertio quidem & defenſio inter omnes ordinetur, ipſe vero tot mancipia quot petebat, fiſco cogatur inferre. quòd ſi adſertor defecerit, vel prædictam multam agnoſcat, vel ſi per inopiam id implere non poſſit, in metallum detrudetur. Eadem circa minorum defenſores cùm liberalis cauſa agitur forma ſeruanda, & cætera. Dat. VII. Kal. Nou. CP. Pacatiano & Hilariano COSS.

INTERPRE. *Si poſt adſertionem, defenſionémque diſpoſitam, alius in iudicium, qui ſe dominum dicit, petierit exhiberi, inter omnes quidem ordinabitur adſertio, ſed ipſe ad certam pœnam tenebitur. Idem & in adſertore vel defenſoribus minorum.*

V. Imppp. Valent. Theod. & Arcad. AAA. Rufino PF. P.

Si cui ſuper ſtatu ſuo quæſtio moueatur, qui diuturno tēpore, hoc eſt, per XX. annorum ſpatia in libertatis poſſeſſione durauit, vel quem aſſerāt ſuffragia munerum, & priuilegia meritorum, quíve iis præſentibus, qui dominos ſe eſſe contendunt, in hominum erit celebritate verſatus, nulla ei dandi aſſertoris neceſſitas imponatur, ſed liber aſſiſtat, & ſtatum ſuum ipſe tueatur, calumniantem repellat, redarguat perſequentem, ne fluctuet dubius, ſi de alieno neceſſe habebit pendere faſtidio. De aliis verò, quos nec honor aliquis, nec † ſuperſcriptione prædicti temporis priuilegium militare defendit, antiqui iuris forma ſeruetur. Dat. VII. Kal. Octob. Conſtantinop. Theod. A. III. & Abundantio COSS. †ſub præſcriptione.

INTER. *Qui* XX. *annos non occultè ſed publicè in libertate durauerint, & aliquid officij. vel militiæ præſente, & tacente petitore geſſerint, adſertorem quærendi eos neceſſitas non manebit. ſed ipſi per ſe ſi voluerint aduerſus petitorē, quod libertati eorum competit, exequentur. Circa alios verò, qui neſcientibus dominis latuerint, prioris legis ordo ſeruabitur.*

AD S. C. CLAVDIANVM. Tit. IX.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Probum.

Si quæ mulieres liberæ vel à ſeruis vel à quolibet alio vim perpeſſæ contra voluntatem ſuam ſeruilis conditionis hominibus iunctæ ſint, compe-

tenti legum ſeueritatem vindictam cōſequantur. Si qua autem mulier ſuæ ſit immemor honeſtatis,libertatem amittat, atque eius filij ſerui ſint domini,cuius ſe contubernio coniunxit. quam legem & de præterito cuſtodire oportet.PP.Kal.April.Voluſiano & Aniano coss.

INTERPR. *Per vim contra voluntatem ſeruo iuncta alieno,& vindictam conſequitur.Si verò ſponte,fit ancilla,& eius filij ſerui ſunt.*

VII. Idem A.* * * Dat.v.Kal.Feb.Gallicano & Baſſo coss.

INTERPR. *Septem teſtibus ciuibus Romanis præſentibus, tertio ex S. C. Claudiano denuntiandum.*

II. Idem A.ad populum.

Cùm ius vetus ingenuas fiſcalium ſeruorum contubernio coniunctas ad decoctionem natalium cogat,nulla vel ignorantiæ venia tributa vel ætati,placet coniunctionum quidem talium vincla vitari. Sin vero mulier ingenua vel ignara, vel etiam volens cum ſeruo fiſcali conuenerit,nullum eam ingenui ſtatus damnum ſuſtinere.Sobolem verò quæ patre ſeruo fiſcali,matre naſcetur ingenua,mediam tenere fortunam,vt ſeruorum liberi & ſpurij liberorum, Latini ſint, qui licet ſeruitutis neceſſitate ſoluantur, patroni tamen priuilegio tenebuntur.Quod ius & in fiſcalibus ſeruis & in patrimoniorum fundorū origine coercentes,& ad emphyteuticaria prædia & quæ ad priuatarum rerum noſtrarum corpora pertinēt ſeruari volumus,nihil enim rebus publicis ex antiquo iure detrahimus, nec ad conſortium huius legis volumus vrbium quarumcunque ſeruitia copulamus, vt ciuitates integram teneant interdicti veteris poteſtatem, ſi vel error improuidus vel ſimplex ignorantia vel ætatis infirmæ lapſus in has contubernij plagas depulerit,hæc noſtris ſanctionibus ſint excepta.Dat.VI.Kal. Feb.Sardicę, Conſtantino A.VII.& Conſtantio coss.

INTERPR. *Ingenua quæ ſe fiſcali ſeruo iunxerit, ſiue ſciens, ſiue ignara, ipſa manebit libera, filij verò eius & Latini & ſpurij erunt, qui quamuis liberi ſint, iuri tamen obtingunt patronorum. Idem eſt & ſi ſeruo emphyteuticario ſe ſociarit ingenua vel patrimoniali, aut ex priuata re principum, excepto iure Reip. quod lex præſens voluit obſeruatum.*

III. Imp.Iulianus.A.* II.PP.

S.C.Claudianum firmum eſſe cenſemus, omnibus Conſtitutionibus, quæ cōtra id latæ ſunt,penitus infirmatis,vt libera mulier ſiue procuratori ſiue actori priuato,ſiue alij cuilibet ſeruili conditione polluto fuerit ſociata, non aliter libertate amiſſa nexu cōditionis deterrimę abſtringatur, niſi trinis fuerit denunciationibus ex iure pulſata.quod quidem circa priuatas perſonas conuenit obſeruari. Nam eas mulieres quæ fiſcalibus vel ciuitatis ſeruis ſociantur ad huius ſanctionis auctoritatem minimè pertinere ſancimus.Data & PP.in foro Traiani v. Id. Decemb. Mamertino & Neuitta coss.

INTERPR. *S. C. Claudiani auctoritas confirmatur etiam circa eas quæ procuratoribus & priuatorum iunguntur,exceptis his quæ ſeruis fiſcalibus vel ciuitatum ſociantur.*

IIII. Impp. Valentin.& Valens AA.Felici Conſulari Campanię.

Si ſeruilibus cōtuberniis ſeſe mulieres quondam ingenuę ſubdiderint, & nunc contemnentes dominum minoris ætatis,ſeruitutis iugum conantur effugere,grauitas tua his qui ſeruilem conditionem non ſtatim in ipſis coniun-

coniunctionis primordiis refugerunt, neceſſitatem ſubeundæ ſeruitutis imponat. Dat. XIIII. Kal. Aug. Mediolani, ipſis AA. COSS.

V. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. ad Secundum PP.

Si apud libidinoſam mulierem plus valuit cupiditas quàm libertas, ancilla facta eſt non bello, non præmio, ſed connubio, ita vt eius filij iugo ſeruitutis ſubiaceant. manifeſtũ eſt enim ancillam eſſe voluiſſe eam quam liberam eſſe pœnituit. Dat. prid. Non. April. Treueris, Gratiano NB. P. & Dagalaipho COSS.

INTERPR. *Si mulier ex contubernio ſerui fiat ancilla, filij quoque eius ſerui erunt.*

VI. Impp. Arcadius & Honorius AA. ad Anatolium PP. Illyrici.

Cuncti prouinciales agnoſcant, niſi trinis denuntiationibus liberæ fœminę ſeruorum conſortiis arceantur, nullo modo poſſe eas ad ſeruitium detineri. Dat. II. Non. Mar. CP. Honorio A. IIII. & Eutichiano COSS.

INTERPR. *Sine trina denunciatione mulier ſeruo iuncta non fit ancilla.*

De hiis qui non à domino manumiſſi ſunt. Tit. X.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Baſſum.

SI non à dominis libertas detur mancipio alieno, ſi quidem ab hiis iudicibus impetrabitur, quibus dandi ius eſt, ſine vlla trepidatione pœnę, facilis diſſolutio eſt. Si verò iubẽtibus nobis quicquam lege actum eſſe doceatur, & non dominus, vt alienũ mancipium manumitteretur petiſſe, tunc eodem, qui in conſpectu noſtro libertatem monſtrabitur conſecutus, ei protinus, ad cuius proprietatem pertinet, reſtituto, is qui mancipium alienum fallendo principis cõſcientiam manumiſit, mancipia duo cogatur domino eius dare, cuiuſmodi ſexus ætatis atque artis conſtiterit eſſe manumiſſum, & alia tria † eadémque ratione ſimilia. Quę multa non ſemper imponitur, ſed potius conquieſcit, ſi forte manumiſſus inferentem ſibi quæſtionem ſtatus, obiecta legitima præſcriptione potuerit excludere, cùm ſibi amiſſi mancipij damna debeat imputare, qui in perniciem ſuam geſta taciturnitate firmauerit. Prob. Id. Iul. Conſtantino A. V. & Licinio Cæſ. COSS. † deeſſe videtur àfiſco.

INTERPRE. *Si aliquis mancipium manumittere præſumpſerit alienum, & id ſub præſentia principis, vel in eccleſia fecerit, hac pœna tenebitur, vt & manumiſſus à domino reuocetur, & alia duo mancipia eiuſdem ætatis aut ſexus, aut certè artificij, quod ille qui eſt manumiſſus ſcierit, dare cogatur. Si verò ille, qui manumiſſus dicitur, repetentem dominum ſub hac præſcriptione ſuperauerit, vt iam firmitatem ſtatus ſui temporibus tueatur, tunc ille qui manumiſit, non eſt conſtringendus ad pœnam, dum ille qui repetit, præiudicium domini ſui incurrerit, aut taciturnitate nutrierit.*

De libertis & eorum liberis, aliàs, *moribus.* Tit. XI.

I. Imp. Conſtant. A. ad Concilium Byzacinorum.

LIBERTIS ingratis in tãtum iura aduerſa ſunt, vt ſi quadam iactantia, vel contumacia ceruices erexerint, aut leuis offenſæ contraxerint culpam, à patronis rurſus ſub imperia ditionémque mittantur. Dat. VI. Kalend. Aug. Coloniæ Agrippinæ, Pacatiano & Hilariano COSS.

INTERPR. *Quacunque perſona ſeruilis à domino ſuo fuerit conſecuta libertatem, ſi poſtea ſuperbire cœperit, aut patronum, id eſt, manumiſſorem ſuum læſerit, miſſa libertate quam meruit, in ſeruitium meritò reuocatur.*

II. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Conſulibus, Prætoribus, Tribunis plebis, Senatui ſuo Salutem dicunt. Poſt alia.

Liberti aduerſus patronos non modò audiantur, verumetiam eandem quam patronis ipſis reuerentiam præſtent heredibus patronorum, quibus ingrati actio ſicut ipſis manumiſſoribus deferetur, ſi illi datæ ſibi libertatis immemores nequitiam receperint ſeruilis ingenij. Quod ſi delatores accuſatoréſve manumiſſorũ heredúmve eſſe præſumpſerint, eodem quo ſerui ſupplicio tenebũtur, luituri pœnas ante adhibitæ delationis exordiũ: & cætera. Dat. VIII. Id. Aug. Rau. Aſclepiodoto. & Mariano COSS.

INTERPRET. *Libertos non ſolùm contra patronos, ſed & contra patronorum heredes audiendos non eſſe. Ingratos etiam ab heredibus in ſeruitutem reuocari. Delatores etiam contra patronorum heredes antequam audiantur puniendos.*

III. Impp. Theodoſius & Valentinianus AA. Baſſo PP. Poſt alia.

Libertinæ conditionis homines nunquam ad honores vel palatinam aſpirare militiam permittimus. Sanè hanc diſtinctionem volumus cuſtodiri, vt ex manumiſſis nati ad locum vſque proximũ protectoris (licitum nullatenus) adire mereantur, ita vt patronis patronorúmve heredibus reuerentiæ priuilegia conſeruentur. Nam ſi militantes etiam docebuntur ingrati, ad ſeruitutis nexum proculdubiò reducentur. Ipſos verò qui manumiſſi ſunt, nulla ratione ad vllum quamuis humilis militiæ locum ſinimus admitti. Dat. III. Kal. April. Rauennæ, Theodoſio A. XII. & Valentiniano A. II. COSS.

INTERP. *Libertos ad nullos honores militiámque aſpirare. Eorum filios ingenuos vſque ad protectoris locum poſſe conſcendere. Etiam militantes ingratos in ſeruitutem reuocari.*

De vectigalibus & commiſsis. Tit. XII.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Iunium Rufinum Conſularem Æmiliæ.

PENES illum vectigalia manere oportet, qui ſuperior in licitatione extiterit, ita vt non minùs quam triẽnij fine locatio concludatur, nec vllo modo interrumpatur tempus, exigendis vectigalibus præſtitutum. Quo peracto tempore licitationum iura conductionémque recreari oportet, & hanc ſimili modo aliis conlocari: capitali ſententia ſubiugandum, quem plus aliquid quàm ſtatutum eſt à prouincialibus exegiſſe conſtiterit. Dat. X. Kal. Iul. Criſpo Cæſ. II. Conſtantino COSS.

INTERP. *Vectigalia ſunt, quæ fiſco vehiculorum ſubuectione præſtantur, hoc eſt, aut in litoreis locis, nauibus aut per diuerſa vehiculis merces deportant, cuius rei conductelam apud extraneas perſonas triennio eſſe præcipit, & continuò hanc exactionem aliis iterum permittendam, qui maiorem ſummam præſtationis obtulerint. Ex qua conductione aut exactione, ſi quis plus quàm præceptum fuerit, exigere tentauerit, aut mercatorem, aut prouincialem ſub hac exactione grauare cœperit, periculo capitis ſe nouerit eſſe damnandum.*

De longi temporis præſcriptione. Tit. XIII.

I. Imp.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Vetium Rufinum P.V.

EX donatione principũ aut quocunque modo rem ad fiſcũ pertinentẽ vſque ad noſtra decennalia, ſine aliqua interpellatione poſſidentes (ſecundum ius enim hæc intelligitur eſſe poſſeſſio) ſecuri poſſideāt. P.P. X. Id. Ian. Romæ Sabino & Rufino. COSS.

II. Impp. Conſtantinus & Conſtans AA. Argyrio præſidi.

Annorum † XL præſcriptio, quam vetuſtatem leges ac iura nuncupare voluerunt, admittenda non eſt cùm actio perſonalis intenditur. quare in præſenti & in cæteris cauſis id potiſsimum ſeruabis atque cuſtodies, niſi iure veteri comprehenſum ſit actionem quæ mouetur propter vetuſtatem non debere moueri, ſed quanuis actio pecuniæ poſtulatæ exceptione temporis nō finiatur, iudex tamen debet inſpicere quæ temporis interualla nullis iuſtis cauſis exiſtētibus fluxerint, & inſtrumēti vetuſtatem, vt diligentiùs his conſideratis ex officio iudicantis quid pronuntiari ſuper huiuſmodi actionibus oporteat, æſtimetur. Dat. X. Kal. Iul. Limenio & Catulino COSS. † XX.

De actionibus certo tempore finiendis. *Tit. XIIII.*

I. Imp. Theod. A. Aſclepiodoto PF.P.

SICVT in rem ſpeciales, ita ad vniuerſitatem, ac perſonales actiones vltra XXX. annorum ſpatium minimè protēdantur, ſed ſi qua res, vel ius aliquod poſtuletur, vel perſona qualicunque actione vel perſecutione pulſetur, nihilominus erit agenti triginta annorum præſcriptio metuenda. Eodem etiam in eius valente perſona, qui pignus vel hypothecā nō à ſuo debitore, ſed ab alio poſsidente nitetur vindicare: nam petitio finium regundorum in eo ſcilicet quod nunc eſt iure durabit. Quæ ergo ante non motę ſunt actiones, triginta annorum iugi ſilentio, ex quo competere iure cœperunt, viuendi vlteriùs non habeant facultatem, nec ſufficiat precibus oblatis ſpeciale quoddam, licet per adnotationem meruiſſe reſponſum, vel etiam iudiciis allegaſſe, niſi allegato ſacro reſcripto, aut in iudicio poſtulatione depoſita fuerit ſubſecuta conuentio. In eandem rationem illis proculdubio recaſuris, quæ poſt litem conteſtatam in iudicium actione deducta, habitóque inter partes de negocio principali conflictu triginta denuò annorum deuoluto curriculo, tradita obliuioni ex diuturno ſilentio comprobantur, non ſexus fragilitate, non abſentia, non militia, contra hāc legem defendendam, ſed pupillari ætate duntaxat, quandiu ſub tutoris defenſione conſiſtit, huic eximenda ſanctioni: nam cùm ad eos annos peruenerit, qui ad ſollicitudinem pertinent curatoris, neceſſario ei ſimiliter vt aliis annorum triginta interualla ſeruanda ſunt. Hæ autem actiones annis triginta continuis extinguantur, quę perpetuæ videbantur, nō illæ quæ antiquitus fixis temporibus limitantur. Annorum autem curricula ita numerari conueniet, vt & illa in demenſionem tempora reducantur, quæ ante noſtræ Manſuetudinis ſanctionem iugi taciturnitate fluxerunt. Verùm ne qua occiſio nimis ac deſidi querimonia relinquatur, ei qui ſe fiducia perpetuitatis actionem non mouiſſe commemorat, decē poſt hanc legē annorum ſpatia continua ſuperioribus addi pręcipimus, vt ſi quidem ante ſanctionem hac lege præfinitos annos decurriſſe patuerit, præter ea

tempora quæ manarunt, decem actori annorum ſpatia prorogentur, ita vt tempus illi hoc continuum ex legis tempore numeretur. Quod ſi x. illi anni ſupereſſe videbuntur, aut ampliùs, vlteriùs cum nihil deſiderare conueniet, ſed proprio lapſu temporis decurrente ad triginta vſque conſummationem debere ſuo ſpatio eſſe contentum: ſi in annos † quidem præſtare, non dubium eſt, ſed intra decem eorum interualla concludi, nihilominus etiam ſic eum impleat ſpatium tantum oportebit accipere, vt decem integer numerus impleat . r, poſtquam hac definitione nulli mouendi vlterius facultatem patere cenſuimus, etiam ſi ſe legis ignorantia excuſare tentauerit. Dat. XVIII. Kalend. Decemb. Conſtantinop. Victore v.c. & Symmacho coss.

† X. ſuperare.

INTERPRETATIO. *Hæc lex licet in reliquis rebus fuerit abrogata, propter hoc tamen vt poneretur oportuit, quia de tricennio loquitur quod pupillis, quàmdiu ſub tutoribus agunt, non debeat imputari ſed vbi ad eos annos peruenerint, quibus Curatores habere poſſent, id eſt vir ad XV. & puella ad XIII. annum, ex eo in cauſis eorum tricennalis actio quemadmodum omnibus ſupputetur, ſicut & Nouella Valentiniani teſtatur: quæ videtur hac obſcurius inter cætera poſuiſſe, quæ tamen ita dicit: Excepto priuilegio pupillaris ætatis, quod diui memoriæ patris noſtri Theodoſij lege cōceſſum eſt, intra eadē tempora terminentur. Nam & hoc lex iſta euidenter exponit, vt ſicut illa, quæ perpetua erant, ad trienniū iuſſa ſunt reuocari, ita omnes cauſæ, quibus infra tricennium tempora conſtituta ſunt, ſuis quibuſque locis & temporibus obſeruentur, hoc eſt quæcunque ſeu de vicennio, ſeu de decennio, ſeu de quinquennio, ſeu de anni ſpatio poſita ſunt, & his ſimilia, nullatenus ad tricennium perducantur.*

De quinquennij præſcriptione. Tit. XV.

1. Impp. Honor. & Theod. AA. Palladio PF. P. Poſt alia.

COMPETITOREM quinquēnij poſſeſſor eliminet: debet enim iuxta Conſtantinianæ legis indultum, hoc priuilegio petitor arceri, quo fiſcus noſter excluditur. quod ſi quādo forte is emerſerit, Iudices cōpetitionis obreptione reciſſa, tuitionem pulſatis præſtare iubemus enixam, quibus tamen luſtralis aderit abſque interpellatione poſſeſſio. Dat. VIII. Id. Iul. Rauen. Euſtaſio & Agricola coss.

INTERPRETATIO. *Quicunque rem fiſcalem per quinquennium poſſediſſe probatur, ita vt exinde à nullo fuerit expulſus, & hanc ipſam rem aliquis ſibi petere à principe voluerit, poſſidenti in tantum lege conſultum eſt, vt etiam tuitionem ferre poſſeſſori Iudicem iuſſerit. & competitionis conſtitutionem ordinauerit reſcindendam ſi tamen ille qui poſſedit ſine vlla inquietudine per quinquennium ſe docuerit poſſidere. quia hoc ſpatio temporis ab eo, qui ſine moleſtia poſſedit, etiam fiſcum ſuum excludi iuſſit.*

De re iudicata. Tit. XVI.

1. Imp. Conſtantinus A. ad Proculum.

IMPETRATA reſcripta non placet admitti, ſi deciſæ ſemel cauſæ fuerint iudiciali ſententia, quam prouocatio nulla ſuſpendit, ſed eos qui tale reſcriptum meruerint, etiam limine iudiciorum expelli. Dat. VI. Kal. Ian. Conſtantino A. V. & Licinio coss.

II. Imppp.

II. Imppp. Gratian. Valent. & Theod. AAA. ad Potitum Vica. Poſt alia. In priuatorum cauſis huiuſmodi forma ſeruetur, ne quenquam litigatorum ſententia non à ſuo Iudice dicta conſtringat. Dat. X. Kal. Octob. Rom. Auſonio & Olibrio COSS.

INTERPRETATIO. *In cauſis priuatorum talis ratio obſeruetur, vt nullus alterius Iudicis, niſi ſui ſententia, teneatur.*

De ſententiis ex periculo recitatis. Tit. XVII.

I. Imppp. Valent. Valens & Grat. AAA. ad Probum PP.

STATVTIS generalibus iuſſeramus vt iudices vniuerſi, quibus reddẽdi iuris in prouinciis per mittimus facultatem, cognitis cauſis vltimas definitiones de ſcripti recitatione proferant. Huic adiicimus ſanctioni vt ſententia quæ dicta fuerit, cum ſcripta nõ eſſet, ne nomen quidem Sententiæ habere mereatur, nec ad reſciſsionem perperã decretorum appellationis ſolennitas requiratur. Dat. III. Nõ. Tri. Grat. A. III. & Equitio. v. c. COSS.

II. Imppp. Gratianus Valentin. & Theod. AAA. Clearcho PF. P. Parere Sublimitatem tuam noſtris legibus cõuenit, vt in omnibus negociis ex periculo promatur deliberationis plena ſententia. Dat. XVI. Kal. Ian. Conſtantin. p. Antonio & Siagrio COSS.

INTERP. *Obſeruare Iudices ſpecialiter debẽt, vt in omnibus cauſis ſententia quæ deliberata fuerit, conſtitutis pariter partibus recitetur, vt ab his, à quibus cauſa dicta eſt, ad integrum quæ data fuerit ſententia cognoſcatur.*

III. Iidem AAA. Clearcho PP.

Iudex in proferenda ſententia, quæ iurgantibus poſsit ad plenum recenſere quicquid negocij fuerit inlatum, quod ſenſerit ſcribat & relegat, ne per errorem iudicis iterum à primordio nouę litis ſentiantur euentus. Dat X. Kal. Sept. CP. Antonio & Syagrio COSS.

IIII. Iidem AAA. ad Symmachum P. V.

Sententia non valeat quæ ex libello data non fuerit. Dat. Kal. Dec. Mediol. Ricomere & Clearcho COSS.

V. Iidem AAA. Timaſio Comiti & Magiſtro Equitum.

Conditio præceptorum partibus pręſentibus habita non poteſt immutari. Dat. X. Kalend. April. Conſtantinop. Honorio IX. N. P. & Euodio COSS.

INTERPR. *Quicquid præſentibus vtriſque adſertoribus in cauſis fuerit ordinatum, pleniſsimam habebit firmitatem, nec poterit immutari.*

De fructibus & litis expenſis. Tit. XVIII.

I. Impp. Valent. & Valens AA. Olybrio PF. Vrbi.

LITIGATOR victus, quem inuaſorẽ alienæ rei prædonémve conſtabit, ſed & qui poſt cõuentionem rei incubarit alienæ, non in ſola rei redhibitione teneatur, nec tantùm ſimplorum fructuum præſtationem, aut ipſorum quos ipſe percepit, agnoſcat, ſed duplos fructus, & eos quos percipi oportuiſſe, non quos eum redegiſſe conſtabit, exoluat. Et prædoni quidem ratio à die inuaſi loci vſque ad exitum litis habeatur, ei verò qui ſimpliciter tenet, ex eo quo re in iudicium deducta ſcientiam malæ poſſeſsionis accepit. Heredis quoque ſuccedentis in vitium par habẽda fortuna eſt. Addemus etiam vt

impenſas ſumptúſque litis,re ad finem deducta,petitoribus præſtent: ac ne ipſos quidem petitores qui inanes lites, & iurgia non mouenda ingerunt poſſidētibus,ab ipſius cautionis merito ſegregamus: iubemus enim vt ſi intētio petitoris improba iudicetur,præſtet poſſeſſori ſumptus præſtet impēſas,quas cum toto litis tempore ſuſtinuiſſe claruerit,etiam ſi ſuper hac re expreſsior ceſsit ſententia iudicantis.Dat.VII. Kal. Maij. Treu. Valent.NB.P. & Victore COSS.

INTERPR. *Quiſquis rem alienam malè poſſederit,ſi in iudicio fuerit ſuperatus,quòd ſibi rem non debitam occupare præſumpſit:ſed & ille qui conuentus à certo domino reddere inuaſa noluerit,non ſolùm pro hac ipſa re reddenda, cum ſuperatus fuerit teneatur,ſed fructus rei ipſius duplo,ex eo tempore, quo res peruaſa eſt,cogatur exoluere,non quales ſe ipſe dixerit collegiſſe.ſed quales per diligentem culturam conſequi proprij domini vtilitas potuiſſet.Ille etiam,qui rem alienam ſciēter vſurpare præſumpſerit,à die inuaſi loci vſque ad conſummatam litem ſimili ratione exigatur.Nam qui ſimpliciter ſine præſumptione aliquam rē tenuerit,ex eo ſimiliter ſoluat,ex quo rem in iudicium deducta,quod rem malè poſſideat conſcientiam ipſius cœperit non latere Heredes quoque eorum,ſi in vitiū actoris ſtare voluerint, in his damnis,ſi victi fuerint,quibus auctor ipſorum ſimili modo ſuccumbant.Addemus quoque, huiuſmodi perſonis vt & ſumptus & expenſas litis,ex eo die à quo de tali re cœperint litigare, vſque dum finiatur pulſantibus reddant:nam & ipſi,qui alios poſſidentes pulſare tentauerint,ſi ea in iudicio repetant,quæ ſua probare non poſſint,ſimiliter ſumptus, & expenſas litis pulſatis poſſeſſoribus malè pulſantes reddant,quantum eos toto litis tempore perdidiſſe conſtiterit.*

II. Impp.Honorius & Theod.AA.Aſclepiodoto PF.P.

Terminato tranſactoque negocio,poſthac nulli actio neque ex reſcripto ſuper ſumptuum repetitione præſtetur, niſi cognitor , qui de principali negocio ſententiam promulgauit, comminus partibus conſtitutis iuridica pronuntiatione ſignauerit, victori cauſæ reſtitui debere expenſas,aut ſuper hiis querelam iure competere:poſt abſolutum enim dimiſſumque iudicium,nefas eſt litem alteram conſurgere,ex litis primæ materia.Dat.III.Kal.April.Conſtant.Aſclepiodoto & Mariniano COSS.

INTERPR. *Poſteaquam inter partes fuerit definitum iudicio,intercedēte negocio,quæcunque actio propter repetendos ſumptus,vel expenſas litis obtenta fuerit,nullam habeat firmitatem,quam iudicati forma non continet: quia quicunque quod in iudicio aduerſario præſente non petiit, poſtea de eadem re litem aliam non poterit inchoare.*

De vſuris rei iudicatæ. *Tit.* XIX.

I.Imppp. Gratia.Valent. & Theod. AAA. Eutropio PF.P.

† ℞ per legē ſolutionis.

QVI poſt iudicij finem,exceptis duobus menſibus, quibus per † legis ſolutionem nonnunquam eſt conceſſa dilatio,moram afferent ſolutioni, à die patrati iudicij,quo obnoxij redditi ſunt,in duplicium centeſimarum conueniantur vſuras,extrinſecus ſcilicet medietatem debiti, de quo litigatum eſt, ſicut priùs conſtitutum eſt,inferentes vſque in id tempus, quo debitum ſolutione diluerint. Quod à nobis exemplo æquabili ex iuris priſci eſt formulis introductum, vt quia malæ fidei poſſeſſores in fructus duplos conueniuntur,

niuntur, æquè malæ fidei debitores ſimile damni periculum perſequatur. Sed tamen creditor ternis interiectis menſibus, poſt ſententiam conteſtari moram debebit adhibitę tarditatis, vt ei centeſimarum duplicium fructus poſſit acquiri. Cauendum quippe ex diuerſo eſt, etiam contra illam malitiam creditorum, ne iudicatis ad ſolutionem cunctantibus, incipiant ſpe dupli fœnoris imminere: quãquam iudicatum, ſi hanc pœnam à ſe remouere feſtinet, contractam pecuniam vel apud iudices obſignatam locare, vel iudicio conueniat offerre, vt periculum duplicium vſurarũ incurrere ex ea die, qua obnoxius eſſe cœperit, deſiſtat. Diſtinguendum verò hoc quoque arbitrati ſumus, vt ſi contractus debiti ex ſtipulatione deſcendit, & caſu vſurę per annorum curricula ſummam capitis impleuerint, ſcilicet vt quantitas ſortis quantitati fœnoris adæquetur, poſt ſententiam vſuræ duplices non vtriuſque debiti currant, ſed capitis quidem duplę, vſurarum verò ſimplæ. Dat. xv. Kal. Iun. Theſſal. Gratiano v. & Theod. I. AA. COSS.

INTERPR. *Debitor, qui poſt emiſſum iudicium, à quo victus fuerit, debiti ſummam implere neglexerit, tranſactis duobus menſibus, duplam centeſimam debiti ipſius, vſque in diem ſolutionis ſe nouerit redditurum, ita tamen, vt medietatem rei iudicatæ mox cogatur inferre, quia non immeritò ſicut malæ fidei poſſeſſor duplos fructus, ita & qui poſt iudicium tardior ad reddendum fuerit, duplam centeſimam reddat. Sed tamen & hoc contra creditorum malitiam, quibus debitores addicti fuerint, ordinamus, vt non velint pro ſpe duplicandæ centeſimæ ſuo vitio tardius exequi quod fuerat iudicatum, vnde debebit creditor ternis interiectis menſibus, poſt datum iudicium conteſtari, vt ſic duplam centeſimam poſſit exigere: nam ſi collectam pecuniam habuerit debitor & oblatam, & ille qui vicit noluerit pro lucro duplandarum centeſimarum accipere ſignatam, eam debitor apud idoneas faciat ſequeſtrari perſonas, vt damnũ vſurarum poſtea nõ poſſit incurrere. Hoc quoque præcipimus obſeruari, vt ſi debitoris cautio cũ omni firmitate proferatur, & vſuræ per annos plures cum capitali debito ſe æquauerint, à debitore amplius non petatur. Sanè poſt iudicium, duplam centeſimam, quam reddi iuſſimus, taliter ſoluat, vt de capitali debito tantum dupla vſura reddantur. De illo verò quod in vſuris ante iudicium creuit, ſimpla tantùm centeſima detur.*

Qui bonis ex lege Iulia cedere poßint. Tit. XX.

1. Imppp. Gratian. Valent. & Theod. AAA. ad Baſilium Conſulem.

NE quis omnino vel fiſci debitor, vel alienæ rei in auro atque in argento, diuerſisq́ue mobilibus retentator, ac debitor bonorum faciens ceſſionẽ, liberum à repetitione pleniſſima nomẽ effugiat, ſed ad redhibitionem debitæ quantitatis congrua atque digniſſima ſuppliciorũ acerbitate cogatur, niſi forte propriorum dilapidationẽ bonorũ, aut latrociniis abrogatam, aut fortaſſe naufragiis incendióque conflatam, vel quolibet maioris impetus infortunio atque diſpendio docuerit afflictã. Prop. Rom. Prid. Id. Octob. Auſonio & Olibrio COSS.

INTERPRE. *Nullus, qui aut fiſcali debito, aut priuato probatur obnoxius, ſed ſi aurum, aut argentum, vel mobilia quæcunque debuerit, ob hoc ſe credat à debito excuſandum, quod dicat de rebus ſuis ſe facere ceſſionem ſed pœnis adflictus quæcunque debuerit cogatur exoluere: niſi fortè huiuſmodi perſona ſit,*

quæ ſe probet omnem ſubſtantiam ſuam, aut naufragio, aut latrocinio, aut incendio, aut cuiuſlibet maioris violentiæ impetu perdidiſſe.

Apud acta Imp. Theod. A. dixit.

In omni ceſſione profeſſio ſola quærenda eſt. Idem dixit.

In omni ceſſione ſufficit voluntatis ſola profeſſio. * * Dat. Kal. Maij. Honorio NB. P. & Euodio COSS.

INTERPRE. *Quæcunque aliquis alteri ceſſerit, profiteatur ſe tantùm rem ceſſiſſe vel cauſam, hoc eſt, aut geſtis, aut ſcriptura, aut teſtibus, & ſola voluntatis ſuæ profeſſio pro omni firmitate ſufficiat. Quod ſi de vi & metu is qui ceſſit, queri voluerit, intra annum ſimiliter inſtituat & peragat actionem.*

Quorum bonorum. Tit. XXI.

1. Impp. Arcad. & Hon. AA. Petronio Vicario Hiſpaniorum.

QVid tam planius, quàm vt heredibus traderentur, quæ in vltimum vſque diem defuncti poſſeſsio vindicaſſet, etiam ſi quod poſsit tribui de proprietate luctamen? conſtat autem virum ab inteſtatæ vxoris bonis ſuperſtitibus conſanguineis eſſe extraneum, cum prudentium omnium reſponſa, tum lex ipſa naturæ ſucceſſores eos faciat. Inſuper etiam manſura perpetua ſanctione iubemus, vt omnibus fruſtrationibus amputatis, in petitorem corpora transferãtur, ſecundaria actione proprietatis non excluſa. Dat. VI. Kal. Aug. Mediolani, Olibrio & Probino COSS.

INTERPRETATIO. *Iuſtum eſſe decernimus, vt quodcunque auctor vſque in diem vitæ ſuæ tenuerit, petentibus heredibus debeat conſignari, illi poſtea, cui competit, actione ſeruata. Virum quoque inteſtatæ vxoris ſuæ facultatem, quæ ſine filiis receſſit, conſanguineis eius qui legitimi ſunt, tradere mox ſine vlla dilatione præcipimus, & maritum proponere minimè prohibemus, ſi quas ſibi cõpetere putauerit actiones.*

Undè vi. Tit. XXII.

1. Imp. Conſtantinus. A. Seuero.

IVdices abſentiũ, qui cuiuſlibet rei poſſeſsione priuati ſunt, ſuſcipiant in iure perſonam, & auctoritatis ſuę formidabile miniſterium obiiciant, atque ita tueantur abſentes. Hos tamen Iudices quos abſentium iuſſimus ſubire perſonam, intra hos terminos miniſterij retinemus, vt illibatis, atque omnibus integris cauſæ principalis internis, id ſolum diligenter inquirãt, vtrum eius qui quolibet pacto peregrinatur, poſſeſſio ablata eſt, quam propinquus, vel amicus, vel ſeruulus quolibet titulo retinebat, nec hos qui deiecti ſunt abſentium nomine poſſidentes, quia minimè ipſis cauſæ dictio mandata ſit, ab experiunda re ſecludant: nec ſi ſerui ſint eorum, reiiciant in iure perſonas: quia huiuſcemodi conditionis hominibus cauſas orare fas non ſit. Sed poſt ci ipſa q oque ſpatia recuperandæ poſſeſſioni legibus præſtituta, litigium eis inferentibus largiri conueniet, vt eos momentariæ perinde poſſeſſioni reſtituant, ac ſi reuerſus dominus litigaſſet. Cui tamen quolibet tempore reuerſo, actionem recuperãdæ poſſeſſionis indulſimus, quia fieri poteſt, vt reſtitutio propter ſeruulos infideles, vel negligentes propinquos, vel amicos & colonos intereà differatur: abſenti enim officere non debet tempus emenſum, quod recuperandæ poſſeſſioni

ni legibus præſtitutum eſt,ſed reformato ſtatu,qui per iniuriam ſublatus eſt, omnia quæ ſupererũt ad diſceptationẽ litig.j immutilata permaneãt, iudicio reſeruato iuſtis legitimiſque perſonis,cũ valde ſufficiat poſſeſſionẽ tenentibus,abſentium nomine cõtra præſentiũ violentiam ſubuenire. Dat. x. Kalendas Nou. Mediol.Conſtant.A.VII.& Conſtantio COS.

INTERPR. *Omnes iudices ſpecialiter admonemus, vt nullus abſentibus dominis res eorum præſumat inuadere, ſed contra improbos homines omnia per perſona iudicis vindicetur, ſaluo principali negocio. Quod ſi quis ſe aduerſus abſentem negocium habere cauſatur, & ſi eis illi qui peregrinantur rem ſuam commiſerint gubernandam, nec actor, nec procurator eorum, aut aliquis ſeruorum ad dicendam cauſam, domino aut abſente, aut non iubente cogatur. ſed ſiquid eis fuerit ſublatum, mox his qui domino abſente excluſi ſunt, cùm interpellauerint, reformetur. Ipſe verò dominus ſi fortè per negligentiam ſeruorum res recepta non fuerit, cùm de peregrinis redierit, poſſeſſionem ſuam momenti beneficio, etiamſi annos exceſſerit, nullatenus recipere prohibetur, ſed reſtitutis in integrum omnibus quæ eo abſente ſublata ſunt, integra cauſæ actio proponatur: inter legitimas duntaxat, & integra ætate perſonas: quia dignum eſt, vt contra malitiam eorum qui præſentes ſunt taliter abſentibus ſubeamus eſſe conſultum.*

II. Imppp. Grat. Valent. & Theod. AAA. ad Potitum Vicarium Vrbis.

Quiſquis neque vulgato reſcripto, neque aduerſario ſolenniter intimato, poſſeſſorem quietum dominio ſuo huiuſmodi terrore turbauerit, ea in perpetuum lite multetur, quam præoccupauerit violentia, cùm precibus popoſciſſet audiri. Quæ non minùs etiam eum tenebit conditio, qui Iudicis interlocutione ſuppreſſa, ſub ſpecie iudicati ius alienum improba temeritate peruaſit, ita vt neuter reparationem interfecti hoc pacto ſemel negocij audeat poſtulare. Si autem habito plerunque colludio curatores vel tutores minorum his rem debitã ea occaſione peruadant, vt pupillis vel adultis iurgandi copia & fructus adimatur, iis eatenus ſubuenimus, vt eoſdem non atterat damno culpa temeritatis alienę, ſed illicò quidem poſſeſſio ei, a quo eſt ablata reddatur. Curatores autem vel tutores æterna deportatione punitos, bonorum quoque publicatio perſequatur. Dat. Prid. Idus Octob. Siagrio & Eucherio COSS.

INTERPR. *Quicunque cauſam ſuam non ita agere voluerit, vt aduerſarium ſuum publicè patefacta actione conueniat, & dominium poſſeſſoris aliqua ratione conturbauerit, ita negocio ipſo careat, vt eam cauſam nunquam valeat reparare, qui prius rem voluit auferre, quam ſperare à Iudice vt deberet audiri. & perdat cauſam, qui contempſit expectare Iudicium. Similiter & ille omni cauſa priuetur, qui Iudicis ordinatione ſuppreſſa iudicium ſe habere dicens, alienam poſſeſſionem ſua præſumptione peruaſerit. Quod ſi tutores etiam vel curatores minorum, colludio aliquo pro eorum negotiis alienam rem ſub ea qua diximus temeritate peruaſerint vt minorum cauſa deperea, nullum minoribus præiudicium fieri ex tutorum vel curatorum temeritate permittimus, ſed proprietatem ſine dilatione recipiant. Curatores autem vel tutores amiſſis rebus ſuis perpetuo exilio deputentur.*

II. Imppp. Valent. Theod. & Arcad. AAA. ad Meſſianum Comitem RP.

Pleroſque detectum eſt in rem priuatam noſtram, quam publicatio

celebrata quæſiuerat,inuaſiſſe,quam nos à retentatoribus ereptam ſociari iubemus ærario,punientes contumacius quàm decus publicum ſinebat † erectos,vt qui litem inferre potuiſſent,nollent expectare iudicium, ac ſpernerent victoriam quam iuſtitiæ præſcripſiſſet euentus, & amplecterentur quod dediſſet audacia. Cadat igitur lite, quiſquis operiri noluerit litis euentum,& quod recipere lege potuiſſet,contemptor examinis violentus amittat. Illi vero, quos in tantum † furorem prouexit audacia, vt quod iurgaturi apud examinis fidem ſperare non poſſent, ante euentum iudicialis arbitrij illicita præſumptione temerarent, æſtimationem rei,de qua litigari conuenerat,cogantur exoluere. Quod quidem etiam in priuatis obſeruandum negociis generali lege ſancimus. Illud autem ab officio magnificentiæ tuæ cauendum eſſe decernimus, vt ſacratiſſima domus noſtra litem expectare non inferre cogatur, neque expectat, ſed patiatur examen.Dat.x v III.Kal.Iul. Treueris, Timatio & Promoto COSS.

† ereptos

† furor prouexit audaciæ

INTERPRE. *Cognouimus rem fiſci violenter aliquos inuaſiſſe,ſed nos euidenti lege præcipimus, vt ſi quis aut fiſcalē rem,aut priuatam ante ſententiam à Iudice prolatam inuaſerit, & noluerit expectare litis euentum, perdat negocium qui contempſit expectare iudicium. Ille verò qui hoc præſumpſit inuadere, quod per iuſtitiam apud Iudicem non poterit obtinere, habita æſtimatione talem rem aliam illi domino reſtituat,qualem noſcitur ante iudicium peruaſiſſe.*

IIII. Impp.Arcad.& Hon.AA.Arriano Conſulari Liguriæ.

Legis iteranda ſunt beneficia,quæ tantùm abſentibus detulerunt, vt ſi perturbatus poſſeſſionis ſtatus ſit, vel direptum aliquid, ad repetendum momentum redintegrationémque fortunę ſeruis etiam prębeatur facultas:amicis pręterea,parentibus, proximis,vel libertis. Iudicem quoque abſentium commoda tueri oportet,atque in his quæ cōprobantur ablata,celeri redhibitione conſulere nec iudicium dilatione ſuſpendi. Sub quocunque igitur nomine vel titulo poſſidenti repetendi copia præbeatur,qui vtendæ rei habuit facultatem,vt quæ in militia cōſtitutis, vel abſentibus erepta eſſe conſtiterit, ſub cuiuſlibet perſonæ repetitione reddantur,Dat.x v. Kalendas Ian.Mediolani,Arcad.IIII.& Hon. AA. COSS.

INTERPRE. *Propter abſentes legem volumus iterare, vt quicquid fuerit eis à qualibet perſona ſublatum,totum amicis eorum, vel proximis, vel ſeruis, actoribus cùm iudicem interpellauerint, ſine dilatione † reddatur: vt res quas diſcedēs dominus in ſua proprietate dimiſit, integra ab actoribus domini quouſque redeat vindicetur. Quæcunque autem in militia conſtitutis, vel abſentibus peruaſa fuerint,ſine aliqua iubemus dilatione reſtitui.*

† conſignetur.

V. Iidem AA.Petronio Vicario Hiſpaniarum.

Nec imperiale reſponſum, quod ſupplicatio litigatoris obtinuit: nec interlocutio cognitoris † interpellare poſſeſſionis ſtatum, eo qui rem tenet abſente,permittitur: quia negotiorum merita partium aſſertione panduntur.Vitia autem à maioribus contracta perdurant,& ſucceſſorem auctoris ſui culpa comitatur,&c.Dat. x v.Kal.Ian.Mediolani,Cæſario & Attico COSS.

† interpolare

INTERPRE. *Nec per Principis præceptionem, ſi à litigatore fuerit obtenta:nec per reſponſum Iudicis,ſi fuerit interpellatus,abſente domino poſſeſſio vllius auferatur, quia prius conueniri debet ille qui poſſidet,& niſi inter præſentes iudicium*

iudicium dari non poteſt, nec negotium terminari. Nam quicunque alienam, vel abſentis rem crediderit occupandam, nouerit etiam heredes ſuos ſimiliter pro hac auctoris præſumptione obnoxios eſſe manſuros.

VI. Impp. Honor. & Theod. AA. Iuliano. II. PC. Africæ.

Momenti actio exerceri poteſt per quamcũque perſonam: ſub colore autem adipiſcendæ poſſeſſionis obrepta petitio alteri obeſſe non debet, maximè cùm abſque conuentione perſonæ legitimæ initiatum iurgium videatur. Nihil autem opitulatur conuentio circa minorem habita, cùm id rectiùs circa curatorem debuerit cuſtodiri. Dat. Prid. Non. Mart. Rauennæ, Conſtantio & Conſtante COSS.

INTERPRE. *Ad recipiendum momentum id eſt, infra anni ſpacium cuiuſlibet perſona agere poteſt, ſi per obreptionem fuerit facta petitio, alterius parti præiudicare non poterit. Præterea cùm legitima perſona non ſit, nihil valeat actio contra ætatem minorem, quæ contra curatorem ſuum potius debuit iuſta ratione proponi.*

Utrum vi. Tit. XXIII.

I. Impp. Arcadius & Honor. AA. Vincentio PF. P. Galliarum. Poſt alia.

SI coloni, quos bona fide quiſque poſſedit, ad alios fugæ vitio tranſeuntes neceſſitatem conditionis propriæ declinare tentauerint, bonæ fidei poſſeſſori primùm oportet & celeri reformatione ſuccurri, tunc cauſam originis & proprietatis agitari, non expectatis temporibus, nec denũciatione [illegible], quæ locum in iis negotiis non habebunt. Dat. IIII. Id. Iul. Medio. Stilicone & Aureliano COSS.

INTERP. *Si coloni rei alienæ ad alios dominos fortè confugerint, primum eſt, vt fugitiuos ſuos, de cuius re exiſſe noſcuntur, momenti beneficio poſſeſſor ſine dilatione recipiat, & ſic de eorum origine audiatur, nec requiratur in iudicio, vt prius titulum litis petitor ſcribat, quia initium litis ad momentariam non pertinet actionem.*

De ædificiis priuatorum. Tit. *

Imp. Theodoſius. A. **.

** *deſiderantur verba huius conſtitutionis.*

SVMMA. *De ſeruitute luminum vel aeris conſtitutum eſt, vt inter priuatorum fabricas decem pedes, inter publicas, quindecim dimittantur. Papian.*

CODICIS THEODO-SIANI LIBER QVINTVS.

De legitimis heredibus. *Tit. I.*

1. Imp. Conſtantin. A. ad Baſſum P F. V.

MATRI ius liberorum non habenti, interuenienti licet patruo, cęteriſque inter quos agnationis incorrupta iura per ordinem porriguntur, & quicunque deinceps agnati erunt, à quibus conſanguinitatis iure mater poterat excludi, placet omnium filij bonorum, quotieſcunque ab inteſtato venitur, deferri tertiã portionem, & tam patruo eiúſque filio, quàm & nepoti agnatione minimè durante, ſi fortè per emancipationem cuiuſquam fuerit conſanguinitas diminuta, beneficio pari deſerri tertiam portionem, licet habeat mater ius liberorum. Nec immeritò ſi quando ſupradicto ſubnixa mater fuerit priuilegio, agnatione dirempta vltra nepotis gradum noſtrum beneficium minimè placuit extendi: ne multis perſonis vocatis, plus ablatum matri, minus additum videretur. Siue igitur vnus extiterit pluréſve patrui, eorúmque filius aut etiam filij, & nepotes neptéſve, non ampliùs quàm ſola tertia vniuerſorum bonorum ſimul, omnibus, vel ſingulis pro ſuis quibuſque gradibus deferenda eſt. Et eodẽ genere ſi plures erũt à quibus mater poſſit excludi, non plus quàm tertia bonorum matri aduerſus omnes competere debebit. Supradictæ ergo originis exiſtentibus perſonis agnatis in infinitum, matri aduerſus omnes cenſuimus ſubueniendum: licet non omnibus aduerſus matrem, ſed certis ſuperiùs comprehenſis perſonis hoc auxilium tribuatur, ita vt nec petita bonorum poſſeſſione, quoniam huius legis non Prætoris eſt beneficium, illico vt ſibi delatæ portionis dies extiterit, aditione ſimplici adrepto rerum quolibet corpore, vel animi deſtinatione patefacta, plenum dominium delatæ ſibi portionis conſequentur, facultate eis perpetua dum advixerint tribuenda in adeunda conceſſa ſibi parte ſucceſſionis. Nec enim ad eos qui eorumdẽ ſucceſſores erunt, niſi ipſis priùs, quos indulgentiæ noſtræ ratio complectetur, quęſita fuerit hereditas, tranſire quicquam iubemus, ſed penes eos manere, apud quos ante iſtam legem re[illegible]ere potuiſſent. PP. XIIII. Kal. Ian. Rom. Criſpo II. & Conſtantino II. Cæſ. COSS.

INTERPRE. *Si mater ius liberorum non habeat, hoc eſt, ſi ingenua tres partus*

partuus viuos, & libertina quatuor non ediderit, & vnicum filium fortaſſe inteſtatum perdiderit, & filius moriens patruum vnũ, vel plures, aut certè patrui, vel patruorum filios, vel nepotes plures cum matre reliquerit, qui tamen emancipati non fuerint, mater in tertia portione in filij inteſtati hereditate ſuccedat, & duas partes patruus, vel ſi plures patrui fuerint, aut filij, vel nepotes ſibimet vindicabunt. Quod ſi mater liberorum ius habeat, & patruus vel patrui cum matre ſuperfuerint, etiãſi emancipati ſunt, duas partes de bonis filij inteſtati morientis mater conſequatur, quæ ius liberorum habet, & tertiam patruus vel patrui: qui ſi defuerint, filij patruorum quanti fuerint æquales ſibi per capita faciant portiones. Quòd ſi filij patruorum defuerint, ſimili etiam nepotes patruorum diuiſione ſuccedant. Sed in hac ſucceſsione ſola conſtitutio præſens ſufficit, vt inter matrem patruos, eorúmque filios & nepotes, bonorum poſſeſsio præſumatur, quæ ſi fortaſſe adita nõ fuerit hereditas, & hij qui adire debuerant moriuntur, heredes eorum à ſucceſsione non aditæ hereditatis excludit, quia euidenter lex iſta conſtituit, vt non adita hereditas non tranſeat ad heredes.

II. Impp. Valent. & Valens AA. ad Auxonium PF. P.

Quia non ſolùm filius conſanguineus, ſed etiam per adoptionem quęſitus, nulla capitis diminutione intercedente, eius matrem excludit, ſi quidem patiatur mater defunctorum excludi à fratribus conſanguineis exiſtẽtibus, quibus ipſa præferatur, intercedente capitis diminutione, proximior gradus ineatur. Nã cõſtitutio diui Cõſtãtini, ad Baſſum Præfectũ vrbis emiſſa, patrui tantummodò ius antiquum temperauit, vt ſi vnus patruus, ſeu duo, pluréſve ſint, ſiue filius filiíve eorum vſque ad nepotẽ extiterint, beneficio conſtitutionis in partem tertiam componant. De conſanguineis verò fratribus nullam fuiſſe mentionem cognouimus euidenter, licet, antiquo iure ſeruato, ac diualis memoriæ Conſtantini conſtitutione comprobata, proſpectum eſſe videatur à noſtra Clementia, vt in huiuſmodi litibus qui frater conſanguineus, debet excludi ſecundum ius antiquum, præferatur iuxta memoratã † deſtinationem: vel certè ſi patrui perſona interceſſerit, vſque ad nepotem ius conſtitutionis temperatum, ſuum teneat robur atque firmitatem, Dat. IIII. Kal. Ian. Conſtantinop. Valent. NB. puero, & Victore V. C. COSS. † diſtinctionem.

INTERPR. *Si moriatur quis, & relinquat matrem & fratrem conſanguineum, id eſt, vno patre natum, vel etiam adoptiuum, id eſt, geſtis ante Curiam adfiliatum, qui conſanguinei loco habendus eſt, conſanguineus frater, vel adoptiuus matrem in tota ſucceſſione mortui fratris excludant. Quòd ſi emancipatus fuerit conſanguineus, aut adoptiuus, & moriatur frater ſuperſtitibus emancipatis fratribus & matre, patruos eorúmq; filios vel nepotes etiam emancipati fratres euidenter excludunt: ita tamen, vt ſi ius liberorum mater habuerit, duas partes de morientis filij hereditate præſumat, & tertiam emancipati fratres, quos conſtat eſſe ſuperſtites. Quod ſi mater ius liberorum non habuerit, tertiam mater conſequetur, & duas partes etiam emancipati filij excluſis patruis poſsidebunt.*

III. Imppp. Gratian. Valent. & Theod. AAA. ad Hilarium PF. P.

Quoties de emancipatæ filiæ ſucceſsione tractatur, ſeu eam fiduciæ nomen obſtrinxit, ſeu etiam nulla comitantur ſuffragia liberorum, filiis ex ea genitis, etiamſi talis occaſus auo viuente contingat, intacta pro ſolido ſucceſsio deferatur, neque vlla defunctæ patri matríque concedatur

inteſtatæ ſucceſſionis hereditas, cùm ſatis ſuperque ſufficiat aduerſus omnes legitimo gradu ad ſucceſſionem venientes, in hereditatibus matrũ † incolumes ac ſuperſtites optabili ſorte geniti ſucceſſio liberorum. Dat. xi. Kal. Mart. Mediolani, Merobaude ii. & Saturnino c o s s.

† incolumis ac ſuperſtites optabili ſorte genitoris.

I n t e r. *Filia quam fiduciatam non inauit, hoc eſt emancipata, ſi inteſtata moriatur, & relinquat ſuperſtitem patrem, matrem & filios, excluſo patre & matre, etiam ſi ius liberorum defuncta non habeat, filij ſoli in eius hereditate ſuccedunt. Hic de iure addendum quid ſit fiducia.*

IIII. Imppp. Valent. Theod. & Arcad. a a a. Conſtant. p f. p. Galliarum.

Si defunctus cuiuſcunque ſexus aut numeri reliquerit filios, & ex filia defuncta cuiuſcunque ſexus aut numeri nepotes, eius partis, quam defuncti filia ſuperſtes patri inter fratres ſuos fuiſſet habitura, duas partes cõſequantur nepotes ex eadem filia, tertia pars fratribus, ſororibúſve eius quæ defuncta eſt, id eſt, filiis filiabúſque eius, de cuius bonis agitur, auunculis ſcilicet ſiue materteris eorum, quorum cõmodo legem ſancimus, accreſcat. Quod ſi hic defunctus, de cuius bonis loquimur, habebit ex filia nepotes, ſed præterea filios non habebit, ſed qui præferri nepotibus poſſint, habebit agnatos, in quandam Falcidiam, & in dodrantem nepotes iure ſuccedant. Hæc eadem quæ de aui materni bonis conſtituimus, de auiæ maternæ ſiue etiam paternæ ſimili æquitate ſancimus: niſi fortè auia elogia inurenda impiis nepotibus iuſta ſemotis ratione monſtrauerit. Non ſolùm autem ſi inteſtatus auus auiáve deceſſerit, hæc de nepotibus quæ ſancimus iura ſeruamus: ſed etſi auus, vel auia, quibus huiuſmodi nepotes erant, teſtati obierint, & prætcrierint nepotes, aut exheredarint eoſdem, & de iniuſto auorum teſtamento, & ſi quæ filiæ poterant vel de re, vel de lite competere actiones, nepotibus deferemus, ſecundum iuſtum noſtræ legis modum, quę de parentum inofficioſis teſtamentis competunt filiis. Dat. v. Kal. Mart. Mediolani, Timaſio & Promoto c o s.

I n t e r p r e. *Si aliquis moriatur inteſtatus, & filios vel filias ſuperſtites, vel nepotes ex filia mortua derelinquat, filij in ſua portione ſuccedunt: Nepotes de portione matris ſuæ tertiam perdunt, quæ ſuperſtitibus auunculis eius & materteris proficit. Si verò quis moriatur inteſtatus, & relinquat ex filia nepotes, & filios non dimittat, ſed fratrem & ſororem ſuperſtites derelinquat, tres partes hereditatis aui materni ſibi nepotes ac neptes ex filia vindicabunt: quartam frater vel ſoror aui defuncti, iuxta legis huius ordinem conſequentur. Si verò mulier, id eſt paterna vel materna auia inteſtata moriatur, & relinquat filios, & ex mortuo filio vel filia nepotes, æqualiter de patris vel matris portione nepotes vel neptes tertiam perdunt, quam patruis & amitis ex auia paterna bonis, auunculis & materteris ex auia materna bonis, ſicut & de aui materni conquirunt: nam ſi patruus & amita, vel auunculus, & matertera fortaſſe defuerint, ad fratres vel ſorores † auiarum tres unciæ, & ad nepotes nouem peruenient. Nam in aui paterni hereditate, nepotes vel neptes ex filio mortuo de patris ſui portione nihil perdunt. Si verò auus vel auia, nepotes ac neptes ex filia in teſtamento ſuo præterierint, aut non probatis cauſis exheredauerint, actio illis de inofficioſo contra teſtamentum aui vel auiæ, quæ matri eorum competere potuit, legis beneficio tribuetur.*

† aui eorum

IIII. Impp. Arcad. & Honor. a a. Aureliano p f. p.

Nepotes

Nepotes ex filia auis pro rata parte hac conditione ſuccedant, qua & fratres,ſi viuerent,hæreditatẽ patrum ſibi cum patribus vindicarẽt, ſcilicet vt mixtis matrum ſuarum dotibus,aui hæreditatem pro rata parte, quam lex Diualis cenſuit cum auunculis patiantur. Nec ampliùs his quicquam de auitis facultatibus tribuatur, quàm legis dudum latæ ſanctio comprehendit,ſcilicet detracta tertia partis eius,quæ eorũ matri, ſi dotem iũgeret,debebatur. Si verò dotem matris miſcere noluerint, maternis ac paternis facultatibus oportet eſſe contentos, quos conſtat alienæ iam familiæ eſſe procreatos. Dat. pridie Non. Octob. Conſtantinop. Arcadio IIII. & Honorio III. AA. COSS.

INTERPRE. *Hac lex ſimilis eſt ſuperiori, ſed hoc amplius habet, quod dotem pro filia in generum factam, vel quicquid filia accepit tẽpore nuptiarum poſt mortem aui inteſtati nepotes confundere iubet, ita vt de dote in hæreditatem confuſa duas partes de eo quod mater eorum erat habitura percipiant: aut ſi noluerint confundere nepotes, ſint acceptis tempore nuptiarum rebus, vel ſola dote contenti.*

V. Impp. Honorius & Theodoſius AA.† Maximino PF. V. † Maximo P.P.

Vbi auiarum ſucceſsio caſu interueniente diſcutitur, capitis diminutio materna quærẽda non eſt: tunc enim in huiuſmodi hæreditatibus filiorũ ſtatus aut perſona ſpectatur, quoties de eius bonis qui poteſtatem familiæ potuit habere tractatur. Dat. V. Kalend. Octob. Rauennæ, Theodoſio A. IX. & Conſtantino III. COSS.

INTERPRE. *In bonis auiæ emancipatio patris ac matris nepotibus non impediat, ſed perdito triente, in ea, quam lex eis tribuit, portione ſuccedant.*

VI. Impp. Theod. & Valent. AA. Albino PF. V.

Sicut mater quæ liberorum iure ſubnixa eſt, patruo capite diminuto, dare iuſſa eſt tertiam portionem, † ita etiam quæ nullo huiuſmodi fulcitur auxilio,† patruo quatuor cedat vnciis facultatũ. In illa quoque parte matris non eſt priuilegium tranſeundum, in qua Cõſtantinianæ legis potiſsimùm conſtitutum tenendum eſſe cenſemus: vt ſicuti nulli vnquam, vel ex † prioris generis parte venientium, vel ex cõſequenti ſanguine probatorum, agnationis, compoſitioniſve nomine de ſucceſsione filij iuſta cum matre potuit eſſe contentio, præterquam patruo, filio patrui, & eius nepoti, ita omnibus reliquis, ſicut cuſtoditum hactenus arbitramur, perſona potior matris habeatur. Emancipati quoque fratris merita tractamus, qui vt agnationis iure integro matrem in totum à ſucceſsione filij decedentis excludit, ita capite diminutus nihil penitus cõſequitur. Exemplo igitur patrui, etiam huic cum matre hanc volumus eſſe rationem, vt quatuor vncias hæreditatis accipiat. Laxa verò decernimus ſanctione, vt ſtatuta noſtra non ſolùm futurarum ambigua quæſtionum, verumetiam pendentium negociorum hoc ordine fata † diſtinguant. Dat. III. Kal. Febr. Theod. XII. & Valent. II. AA. COSS.

† ꝝ. ita ei

† ꝝ. patruo

† ſuperioris.

† diſcingant

INTERPRE. *Similis eſt hæc lex ſuperiori, ſed quia euidentior eſt, & iſtam inſeruimus: Nam illa hoc amplius habet, quod de adoptiuo filio loquitur.*

VII. Iidem AA. ad Senatum vrbis Rom. Poſt alia.

Mater, quæ habens ius liberorũ, defuncto filio ſine liberis filiáve, cum eius ſorore ſuccedit, † patri i, ſortis paternę teneatur exemplo, vt ſi thorum priorem ſecundo non mutarit amplexu, omnia filij morte delata † ꝝ. pari ſorte.

pleno iure conquirat. Si verò alterius elegerit coniugium mariti, extrinſecus quidem quæſita filio, filięve ſimili firmitate poſſideat. Rerum verò paternarum defuncti ſolo vſufructu humanitatis contemplatione potiatur, proprietatem fratribus tranſmiſſura defuncti. Si verò filius qui moritur, filium vel filiam derelinquit, omnimodo patri ſuo matrive ipſo iure ſuccedant. Quod ſine dubio † & de pronepotibus obſeruandum eſſe cenſuimus. Dat. VII. Id. Nouemb. Theodoſio XII. & Valentiniano A A. COSS.

† & pronepotibus

INTERP. *Mater ius liberorum habens, mortuo filio vel filia, ſi ſuperſtites alias filias habuerit, & filium non habuerit, cum filiabus æquali ſorte ſuccedat, hoc eſt, vt mater dimidiam, & filiæ quantæ fuerint, mediam vindicent portionem: ita vt ſi alium maritum non acceperit, portione quam conſecuta eſt, faciẽdi de ea quod voluerit habeat poteſtatem: Si verò alium maritũ acceperit, quicquid filius vel filia mortui aliunde adquiſitum reliquerint, mater perpetuo iure vindicet. De bonis verò prioris mariti portionem, quam ex hereditate filij moriẽtis fuerit conſecuta, ſorores mortuorum fratrum ſibi poſt matris obitum vindicabunt. Quod ſi filius aut filia, qui moriuntur, matrem ius liberorum habentem ſuperſtitem dimiſerint & ſorores, ſed tamen filios habeant, filij eorum in integra patris vel matris facultate ſuccedunt, ita vt mater vel ſorores ab hac ſucceſſione habeantur extraneæ. Hoc & de nepotibus & pronepotibus filiorum lex iſta conſtituit.*

VIII. Iidem A A. Hierio P F. P.

Pridem latæ conſtitutionis pars quædam abroganda eſt, ne vllis parẽtibus aut propinquis naturæ legiſque pariter prærogatiua donatis, in capiendis ab inteſtato hereditatibus præferantur coniuges, vel etiam comparentur: cùm ſi ſanctitas inter eos ſit digna fœdere coniugali, non ita laborioſa vel ſumptuoſa eſt teſtandi occaſio, vt deſiderio ſuo quiſquam ſubuenire differat, quod interdum ita ſenſu leniore concipitur, vt antiqui nec quod extraneis, ac ſæpe ignotis in donationibus ſucceſsionibuſque tribuatur, coniugibus conceſſerint, reprimendum inter hos potiùs, vt in loco ancipiti, quàm incitãdum fauorem mutuum arbitrati. Verùm lex alia, quam pridem tulimus, vt matrimoniis auxilium impartiret, deficientis hoc totum credidit arbitrio permittendum. Nunc verò parentibus extantibus vel propinquis, ab inteſtato venire cõiuges prohibemus. Itaque nulla mẽtio prioris legis ſit, ſi qua hoc medio breuique tempore contigiſſe alicui dicatur coniugis ab inteſtato hereditas, & lege propoſita diuulgetur, omnem huiuſmodi ſpem ſucceſſionis, quæ ab inteſtato defertur, coniungibus deponẽdam: niſi ſi ille caſus emerſerit, vt nemo de propinquis ſucceſſionem mortui vindicare poſſit ex lege, cùm fiſco noſtro qualiſcunque iura matrimonij pręponamus, & cętera. Dat. X. Kalendas Mart. Conſtantinop. Tauro & Felice COSS.

INTERP. *Hæc lex id conſtituit, vt omnes propinqui vxorem ab inteſtati mariti ſucceſſione prohibeant, & maritum ſimiliter à ſucceſſione inteſtatæ vxoris excludant. Sed ſi propinqui omnino defuerint, tunc ſibi inuicem, excluſo fiſco, maritus vel uxor ſuccedant.*

† de bonis curionum, id eſt, curialium.

†*De bonis decurionum.* *Tit. II.*

I. Imp. Conſtantinus A. Rufino P F. P.

Si decurio

SI decurio ſine liberis inteſtatus diem vitæ ſoluerit, cui neque voluntas poſtrema legibus fulta, neque alio iure gradu proximo heres extiterit, bona eius Curiæ ſuæ commodis cedant, id eſt, ordinis vtilitati proficiant, cuius corpori fatali neceſſitate exemptus eſt: nulli præbenda licentia poſtulandi hæc bona vt vacantia de noſtra Clementia, etiamſi reuera & teſtamentum, & ſucceſſor deeſſe legitimus adprobetur, omni etiam beneficio, ſi quod fuerit impetratum, protinus infirmando. Dat. Kal. Decemb. Sirmio, Conſtantino A.V. & Licinio Cæſ. coss.

INTERPRE. *Si curialis inteſtatus moriens, neque filios neque proximos derelinquat, curia cuius ordini ſubducitur, quicquid reliquerit vindicabit, ita vt nullus audeat ea quaſi bona caduca à principibus poſtulare: quod ſi fecerit, non valebit. nam teſtamentum faciendi Curialibus lex iſta tribuit poteſtatem.*

De bonis clericorum & monachorum. *Tit. III.*

1. Impp. Theod. & Valent. AA. ad Taurum PF. P. & Patric.

SI QVIS Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut Diaconiſſa, aut Subdiaconus, vel cuiuſlibet alterius loci Clericus, aut Monachus, aut mulier, quæ ſolitariæ vitæ dedita eſt, nullo condito teſtamento deceſſerit, nec ei parentes vtriuſque ſexus, vel liberi, vel ſi qui agnationis cognationíſve iure iunguntur, vel vxor extiterit, bona quæ ad eum pertinuerint, ſacroſanctæ eccleſiæ, vel monaſterio, cui fuerat deſtinatus, omnifariam ſocientur. Exceptis iis facultatibus, quas fortè cenſibus aſcripti, vel iure patronatus ſubiecti, vel curiali conditioni obnoxij Clerici vel Monachi cuiuſcunque ſexus relinquunt. Nec enim iuſtum eſt, bona ſeu peculia, quę aut patrono legibus debentur, aut domino poſſeſſionis, cui quis eorum fuerat adſcriptus, aut ad curias, pro tenore dudum latæ conſtitutionis, ſub certa forma pertinere noſcuntur ab eccleſiis detineri, actionibus videlicet competenter ſacroſanctis eccleſiis reſeruatis. Si quis fortè prædictis cõditionibus obnoxius, aut ex geſtis negociis, aut ex quibuſlibet aliis eccleſiaſticis actibus obligatus obierit: ita vt ſi qua litigia ex huiuſmodi competitionibus in iudiciis pendent, penitus ſopiantur, nec liceat petitori poſt huius legis publicationem iudicium ingredi, vel œconomis, aut Monachis, aut Procuratoribus inferre moleſtiam, ipſa petitione antiquata, & bonis quæ relicta ſint religioſiſſimis eccleſiis vel monaſteriis, quibus dedicati fuerant, conſecratis. Dat. XVIII Kal. Ian. Ariouindo & Aſpare coss.

INTERPRE. *Si quis Epiſcopus vel quos lex ipſa commemorat, aut quilibet religioſi vel religioſa inteſtati ſine filiis, propinquis vel vxore deceſſerint, qui tamen nec curiæ quicquam deberent nec patrono, quicquid dereliquerint, ad eccleſias vel monaſteria, quibus obſecuti fuerint, pertinebit. Qui ſi teſtari voluerint, habebunt liberam poteſtatem.*

De bonis militum. *Tit. IIII.*

1. Imp. Conſtant. A. ad Bonoſum Magiſtrum Equitum.

VNIVERSIS tam legionibus, quàm vexillationibus comitatenſibus, ſeu cuneis inſinuare debebis, vti cognoſcant, cùm aliquis fuerit rebus humanis exemptus atque inteſtatus ſine

legitimo herede deceſſerit, ad vexillationem in qua militauerit res eiuſdem neceſſariò peruenire. Dat. v. Id. Maij. Hierapoli, Rufino & Euſebio coss.

INTERPRET. *Si milites ſine legitimo herede inteſtati deceſſerint, & proximos non habuerint, eorum bona, qui in eodem officio militant, vindicabunt.*

De poſtliminio. *Tit.* *V.*

I. Imppp. Valent. & Valens, & Gratian. AAA. ad Seuerianum Ducem.

SI quos fortè neceſſitas captiuitatis adduxit, ſciãt ſi non tranſierunt, ſed hoſtilis irruptionis neceſſitate tranſducti ſunt, ad proprias terras feſtinare debere, recepturos iure poſtliminij ea quæ in agris vel mancipiis ante tenuerunt, ſiue à fiſco noſtro poſſideantur, ſiue in aliquẽ principali liberalitate tranſfuſa ſunt, nec timeat quiſquam alicuius contradictionis moram, cùm hoc ſolum requirendum ſit, vtrum aliquis cum Barbaris voluntate fuerit, an coactus. Dat.
† XVII. † XVI. Kalendas Iul. Remis, Grat. A. & Dagalaifo coss.

INTERPR. *Quicunque neceſſitate captiuitatis ducti ſunt, & non ſua voluntate, ſed hoſtili deprædatione ad aduerſarios tranſierunt, quæcunque in agris, vel mancipiis antea tenuerunt, ſiue à fiſco poſſideantur, ſiue aliquid ex his per principem cuicunque donatum eſt, ſine vllius contradictione perſonæ tempore quo redierint, vindicent ac præſumant ſi tamẽ cum aduerſariis non ſua voluntate fuerint, ſed captiuitate ſe detentos eſſe probauerint.*

II. Impp. Honor. & Theod. AA. Theodoro PF. P.

Diuerſarum homines prouinciarum cuiuſlibet ſexus, conditionis, ætatis, quos barbarica feritas captiua neceſſitate tranſuexerat inuitos, nemo retineat, ſed ad propria redire cupiẽtibus, libera ſit facultas, quibus ſi quicquam in vſum veſtium vel alimoniæ impenſum eſt, humanitati ſit præſtitum, nec maneat victualis ſumptus repetitio, exceptis iis, quos Barbaris vendentibus emptos eſſe docebitur, à quibus ſtatus ſui precium propter vtilitatem publicam emptoribus æquum eſt redhiberi. Ne quando enim damni conſideratio, in tali neceſſitate poſitis, negari faciat emptionem, decet redẽptos aut datum pro ſe precium emptoribus reſtituere, aut labore, obſequio, vel opere quinquennij vicem referre beneficij, habituros incolumen eam in qua nati ſunt libertatem. Reddãtur igitur ſedibus propriis ſub moderatione qua iuſſimus, quibus iure poſtliminij etiam veterum reſponſis incolumia cuncta ſeruata ſunt. Si quis itaque huic præcepto fuerit conatus obſiſtere, actor, conductor, procuratorq́ue dari ſe metallis cum pœna deportationis non ambigat: Si verò poſſeſſionis dominus, rem ſuam fiſco nouerit vindicandã, ſeq́ue deportandum. Et vt facilis executio proueniat, Chriſtianos proximorum locorũ volumus huius rei ſollicitudinem gerere. Curiales quoque proximarum ciuitatum placuit admoneri, vt emergentibus talibus cauſis, ſciant legis noſtræ auxilium deferendum, ita vt nouerint rectores vniuerſi decem libras auri à ſe, & tantundem à ſuis apparitoribus exigendas, ſi præceptum neglexerint. Dat. IIII. Id. Decemb. Rau. Honor. VIII. & Theod. III. AA. coss.

INTERPR. *Hi qui ab hoſtibus tempore captiuitatis ducti ſunt ſi ab aliquibus vel ad victum, vel ad veſtitum aliquid accepẽrũt, cùm redire ad propria voluerint,*

fuerint, à nemine aliquid pro eorum requiratur expenſis: Tamen ſi precium pro captiuo ſuo prædator acceperit, quod dediſſe emptor probauerit, ſine dubitatione recipiat. Quod ſi precium non habuerit, quinquennio ſeruiat captiuus emptori, & poſt quinquennium ſine pretio ingenuitati reddatur, qui cum ad propria redierit, omnia ſua integra & ſalua recipiat. Si quis ita huic tam iuſtæ præceptioni reſiſtere tentauerit, nouerit ſe in exilium deportandum. Si verò poſſeſſor fuerit, facultatem ſuam fiſci viribus addicendam. Sane Chriſtianos, qui redemptioni ſtudere debent, pro captiuis volumus eſſe ſollicitos. Ad curiales etiam iſta ſollicitudo pertineat, ita vt omnes iudices ſciant, decem libras auri fiſco ſe daturos, qui huius legis præcepta neglexerint.

De ingenuis, qui tempore tyranni ſeruierunt. Tit. VI.

I. Imp. Conſtantin. A. ad Voluſianum.

VNIVERSI deuotionis ſtudio contendant, ſi quos ingenuis natalibus procreatos, ſub tyranno ingenuitatem amiſiſſe, aut propria contenti conſcientia, aut aliorum iudiciis recognoſcunt, natalib. ſuis reſtituere, nec expectata iudicis interpellatione. Nam ſi quis contra conſcientiam ſuam, vel cer[illegible] teſtimonia plurimorũ, in eadem auaritia & tenacitate permanſerit, ſeueriſſima pœna multabitur. Placet autem etiam eos periculo ſubiugari, qui ſcientes ingenuos ſeruitutis neceſſitatem per incuriam ſuſtinere [illegible] noiant. Pr[illegible] p. VIII. Kal. Maij. Rom. Voluſiano & Anniano COSS.

INTERPRE. *Ingenui qui tempore tyranni addicti ſunt ſeruituti, ingenuitati reddantur. Quod ſi quis hoc ordine ſciens addictum ingenuum in ſeruitute tenuerit, nouerit, in ſe legibus vindicandum.*

De expoſitis. Tit. VII.

I. Imp. Conſtant. A. ad Ablauium PF. P.

QVICVNQVE puerum vel puellam, proiectam de domo patris vel domini voluntate ſcientiaque collegerit, ac ſuis alimentis ad robur prouexerit, eundem retineat ſub eodem ſtatu, quem apud ſe collectum voluerit agitare, hoc eſt, ſiue filium, ſiue ſeruum eum eſſe maluerit, omni repetitionis inquietudine penitus ſubmouenda eorum, qui ſeruos ac liberos ſcië[illegible]es propria v[illegible]luntate domo recens natos abiecerint. Dat. XV. Kal. Maij. Baſſo & Ablauio COSS.

INTERP. *Quicunque expoſitum recenti partu, ſciente patre vel matre, vel domino collegerit, ac ſuo labore educauerit, in illius à quo collectus eſt poteſtate conſiſtat, ſeu ingenuum, ſeu ſeruum, quem nutriuit eſſe voluerit.*

II. Impp. Honor. & Theod. AA. Militio PF. P.

Nullum dominis vel patronis repetendi aditum relinquimus, ſi expoſitum quodammodo ad mortem voluntas miſericordiæ amica collegerit: nec enim dicere ſuum poterit, quem pereuntem contempſit, ſi modò teſtes epiſcopalis ſubſcriptio fuerit ſubſecuta, de qua nulla penitus ad ſecuritatem poſſit eſſe cunctatio. Dat. XIIII. Kal. Apri. Rauen. Honor. VIIII. & Theod. XX. V. AA. COSS.

INTERPR. *Qui expoſitum puerum, vel puellam, ſciente domino vel patrono miſericordiæ cauſa collegerit, in eius dominio permanebit: ſi tamen conteſtationi de collectione eius Epiſcopus, clericique ſubſcripſerint, quē poſtea ſuum dicere quiſ-*

quã

bitatur, cum contractione ſi binota, loco cui natus eſt cum origine iubemus ſine dilatione reſtitui. Quod ſi fortè ipſe, de cuius proprietate certatur, fatali ſorte conſumptus eſt, eius poſteritatem agrorum iuri cùm omni peculio atque mercedibus, velut eo ſuperſtite qui deceſſit: celeri iubemus executione reuocari. In fœminis ſanè obſeruationem volumus eſſe diuerſam. Itaque mulierum, quæ fuiſſe originariæ docebuntur, ſi ante viceſimum annum de ſolo cui debebantur abſceſſerint, vniuerſa repetitio ceſſet. Earum verò quarum intra comprehenſum tempus diſceſſio comprobatur, ac de conditione nulla dubitatio eſt, prorſus dominis perire non ſinemus. Ea tamen conditione ſeruata, vt vicaria cùm agnatione partis tertiæ non negetur, quæ de colono ſuſcepta eſt alieno, ita vt pro filiis quoque contrarij præbeantur. Quod ſi non ad alienũ prædium, ſed cuiuſcunque liberi hominis ac ſui iuris ſecuta cõſortium, in vrbibus, vel in quibuſcunque locis victura conſiſtit, ſi modo intra præfinitũ tempus repoſcitur, eius omnem originem, ſecundum vetera conſtituta, conueniet reuocari. Conteſtatas autem lites, ſi tamen quiſquam docebitur ſolenniter fuiſſe conuictus, ſaluas repetentibus eſſe decernimus. Dat. VI. Kal. Iul. Rauen. † Maximo & Plinta COSS. † Monaxio

INTERPRE. *Si quis colonum alienum in re ſua, vel in fuga lapſum, vel ſua voluntate migrantem triginta annos habuerit, ac ſi ſuum vindicet. Qui ſi intra triginta annos inuentus fuerit à domino, cum filiis ſecundum legem ſibi debitis & omni peculio reuocetur. Quod ſi fortè mortuus fuerit, filij eius cum mercedibus ſuis, vel patris mortui à domino reuocentur. Colona etiam, ſi XX. annis in alieno dominio & iure permanſerit, à priore domino non requiratur. Si tamen intra XX annos inuenta fuerit, & de alieno colono filios ſuſceperit, cum agnationis parte tertia reuocetur: quia colonum duæ partes agnationis ſequuntur. Sanè ne ſeparatio coniugij fiat illum, cuius colonus eſt, vicariam mulierem & pro tertia agnationem mulieris domino compenſare præcipimus. Si verò mulier iuris alieni ingenuum maritum duxerit, omnis mulieris agnatio ad eius dominium pertinebit. Quod hic minus eſt de colonæ agnatione, in Nouellis legibus inuenitur.*

Ne colonus inſcio domino ſuo alienet peculium, vel litem inferat ei ciuilem. Tit. XI.

1. Impp. Valent. & Valens AA. ad † Clearcum Vic. Aſiæ. †Nebridiũ

NON dubium eſt, colonis arua quæ ſubigunt vſque adeo alienandi ius non eſſe, vt ſi qua propria habeant, incõſultis atque ignorantibus patronis in alteros transferre non liceat. Dat. VI. Kal. Feb. Valentin. & Valente. AA. COSS.

INTERPR. *In tantum dominis coloni in omnibus tenentur obnoxij, vt neſcientibus dominis nihil neque de terra, neque de peculio ſuo alienare præſumat.*

De longa conſuetudine. Tit. XII.

1. Imp. Conſtant. A. ad Maximum.

VENIENTIVM eſt temporum diſciplina, inſtare veteribus inſtitutis. Ideoque cùm nihil per cauſam publicam interuenit, quæ diu ſeruata ſunt permanebunt. Dat. IIII. Kalend. Mart. Cõſtantinop. Iuliano A. IIII. & Salluſtio COSS.

INT. *Lõga cõſuetudo, quæ vtilitates publicas nõ impedit, pro lege ſeruabitur.*

CODICIS THEO-DOSIANI LIBER SEXTVS.

Deeſt Tit.I. & initium II.

* Cœleſti oraculo glebalis neceſſitas auferatur. quod nō ſolùm viros dinoſcitur conſtitutū, verumetiā circa filias ſimili conditione ſervādum. Dat. XVIII. Kal. * Hierapoli, Gratiano A. IIII. & Merobaude CONSS.

Imppp. Gratianus, Val. & Theod. AAA. ad Hipatium.

Si quis ſenatorium conſecutus noſtra largitate faſtigium, vel generis felicitate ſortitus, poſſeſſionis alicuius profeſſionem ſenatorii crediderit occulendam, prædium fiſco nouerit vindicandum, quodcunque ſubtractum publicis iure compendiis erit, quique conſularitatis inſignia fuerit adſecutus, dignitatis obeundæ atque exercendæ adminiſtrationis huius copiam non habeat, niſi propria adnotatione digeſſerit ſenatoriū nomē agnoſcere, & larē habitationēque, vel ſedes certas in prouincia atque oppido cōlocaſſe, nihilque ampliùs quàm certū profeſſionis modū varias intra prouincias poſſidere, cuius indicio palatinis ſcriniis quęſito quam primùm omnis inſtructio facilè declaret, quibus quantiſve nominibus, quóve in modo perennis ærarij emolumenta ſubcreuerint. Duorū verò follium maneat cunctos indiſcreta profeſſio, etiamſi poſſeſſionē fortè non habeant, quos dignitas conſularis vel clarior atque ſublimior poteſtas vlla prouexerit, neminem ad inſignia poteſtatis admittēdo, niſi profeſſionem vinxerit, & his tantùm à neceſſitate huiuſmodi ſegregandis, quos palatinæ honore militiæ & ſtipendiis ad probatos debita potius quam poſtulata ſenatorij ordinis ſocietas aduocauerit. Dat. IIII. Id. Ian. Merobaude II. & Saturnino CONSS.

Iidem AAA. Clearcho PP.

Omnes qui ex Machedonia erat * ampliſſimo Conſtantinopolitanæ vrbis ordine nati ſunt * ſimilitudinem ſenatorum gleuali iubemus præſtatione reddi immunes. Dat. * Sept. Cōſtantinop. Richomere & Clearcho CONSS.

Imppp. Valentinianus, Theodoſius & Arcadius AAA. ad Aurilianū P. V.

Quod ad eorum querimonias, qui ſe glenalia non poſſe ferre onera teſtabuntur, ampliſſimorum virorum conſilio definitum eſt, ſcilicet vt ſeptenos quotannis ſolidos pro ſua portione conferret, quid præbitiones implere follium non valeret eatenus confirmamus, vt omnes quibus eſt cenſus anguſtia, contemplatis patrimonij ſui viribus, liberam habeant optionem, quatenus ſi conlatio iſta non diſplicet, à conſortio ampliſſimi ordinis non recēdant. Sin verò graue, id eſt damnoſum videtur, dignitatem ſenatoriam non requirāt. Dat. prid. Kal. Sept. Conſtantinop. Theod. Aug. III. & Abundantio. V. C. CONSS.

Impp. Arcadius & Honorius AA. Florentio PV.

Omnes

Omnes ſenatores, qui in ſacratiſſima vrbe conſiſtunt, licet habeāt per longinquas prouincias atque diuerſas, poſſeſſiones, aurum obloticium in vrbe perſoluant, quòd à procuratoribus & actoribus ſuis ad vrbem reditus perferuntur. Sanè his ſenatoribus qui in prouinciis larem fouent, per prouincias, cenſuales qui plenam habent notitiam, immineant, quo cognoſcant ſine dilatione aurum profuturum ærario noſtro quantocius inferendum. Dat. XVIII. Kalend. Octob. Olybrio & Probino CONSS.

Iidem AA. ad Senatum & populum. Poſt alia.

Cenſualibus, quibus onerosa glebæ adfirmatur exactio, onus quidem negotioſ[illegible]m mouemus: ſed quia eis plurimam ſcimus harum rerum eſſe notitiam & diſquiſitionis curam & rationem manifeſtæ inſtructionis eis inponimus. Dat. XVII. Kal. Mai. Med. Cæſario & Attico CONSS.

Iidem AA. ad Senatum & pop. Poſt alia.

Senator patrimonium propriū in quemcunque qualibet ratione tranſtulerit imminutio * ſignationis tempore probata non valeat: ſed cauſa prius erit actis prouincialibus adprobāda. Dat. XVII. Kal. Mai. Med. Cæſario & Attico CONSS.

Iidem AA. Cæſario PP.

Qui in ſacro manſuetudinis noſtræ palatio militarint, ſi cœtui ſenatus conſortióque fuerint ſociati, iuxta latam dudum legem glebalem tātùm ſ[illegible]ſtinent functionem, ad præturæ verò functionem atque onera non v[illegible]. Dat. III. Kal. Mai. Conſtantinop. Cæſario & Attico CONSS.

Iidem AA. Florentino PV.

Dudum præcepimus, vt aurum oblaticium ſenatores qui in ſacratiſſima vrbe degunt, in vrbe conplerent. hij verò qui in prouinciis larem fouerent, per cenſualium officia in prouinciis ſoluerent. Sed quoniam cognouimus pr[illegible]ctum officium non poſſe exſecutioni ſufficere, ad prædictum [illegible] auxilia congrua ab ordinariis iudicibus volumus miniſtrari. Dat. VII. Kal. Jan. Med. Cæſario & Attico CONSS.

Iidem AA. Felici PV.

Glebam poſſeſſionum non perſonarum eſſe perſpicimus, ac propter [illegible]eceſſe eſt, vt illis immineat exactio qui ex re eadem reditus conſequ[illegible] cùm cenſibus deferuntur, non poteſt auri profeſſio perire [illegible]. Hac itaque ſanctione decernimus, vt Hiſpaniæ in præſens tantum temp[illegible]s beneficiis indultis vtantur, ſeruaturi poſthac in ſoli ēdis fun[illegible] conſuetudinem cæterarum. Dat. IIII. Kal. Apr. Mediol. Honorio A. IIII. & Eutychiano COSS.

I[illegible]em AA. * Troino C.S.L.

A c[illegible] glebalis auri vel *

Tit[illegible] domum quidem noſtram. INMUNEM eſſe præcipimus. PP. IIII Kal. Mart. Med. Vincentio & A[illegible]tio VV. CC. CONSS.

Impp Honorius & Theodoſius AA. ad Mona[illegible]ium PV.

Si quis. * Noſtris tota imp[illegible] militia ad proximatum & comitiuam d[illegible] num vel magiſterium admiſſionum peruenerit, nulla penitus [illegible]tione vel glebatione ſenatoria tum primum ob dignitatē vicariam fatigetur, ſitque inmunis à ſeptem quoque ſolidorum præſtatione, quæ tenuiſſimos ſenatorum adſolet obligare. Dat. VI. Id. Maj. Conſtantinop. Conſtantio & Conſtante CONSS.

do clariſſimarum domorum curialiúmque coniunctio, nec vllo exactionis genere vinciantur, ídque curent hij qui per ciuitates defenſorum ſenatus officium ſuſceperint, quorum periculo teneatur, ſi quid diſpoſitum fuerit in diſpendium ſenatorum. Sin verò curiales cenſitorem vel peræquatorem ſuis terris voluerint poſtulare, ab eorum petitione ſit ſenatus alienus. Dat. Prid. Id. Aug. Conſtantinop. Arcadio IIII. & Honorio III. AA. CONSS.

IIII. Iidem AA. Eutichiano PP.

Docuit tua ſublimitas exactionē tributorum Senatus non poſſe concurrere, adeo vt in nōnullis prouinciis ſenatorij canonis medietas in debitis reſederet, atque ideo cæteris in prioris legis ſerie permanentibus id ſolū corrigi atque emendari iubemus, vt ſenatorij fundi non per officia, ſed per curiales potiùs exigantur, ad eóſq; iterū ſolicitudo recurrat. Dat. Prid. Non. Sept. Ancyra. Cæſario & Attico CONSS.

De prætoribus & quæſtoribus. *Tit. IIII.*

I. Imp. Conſtantinus A. Æliano PV.

RELIGIOSIS vocibus ſenatus ampliſſimi perſuaſi decernimus, vt quæſtores ea prærogatiua vtantur, qua conſules & prętores, ita vt ſi quis intra annum ſextumdecimum nominatus fuerit abſens, cū editio muneris celebratur, condemnationis frumentariæ nexibus minimè teneātur, quoniā me moratæ ętati placet hoc priuilegium ſuffragari. Dat. VII. Id. Mart. Sirmi, Conſtantino A. VI. & Conſtantio C. CONSS.

II. Idem A. Iuliano PV.

Minores vigenti annis ætatis contemplatione infirmę, hoc etiam remedio ſubleuamus, vt eius neceſſitudinis titulo minimè teneantur, cuius laqueis vinciantur hij qui poſt viceſimum ætatis ſuæ annum trans mare poſiti, & in prouinciis commorantes, nequaquam ludis circenſibus ac ſcęnicis exhibendis ſui copiam faciūt, & ideo certo genere multationis obiecti ſunt. Dat. Prid. Non. Mart. Acc. Romę Cōſtantio & Maximo CONSS.

III. Conſtantius A. ad Mecilium Hilarianū PP. Poſt alia.

Prætores & quibus imminet iudicandi neceſſitas modò quantitatis adſcriptæ, ne paruo quidem tempore copiam ſortiantur abeundi ex vrbe: †qualiter fecerit, multæ obnoxius ſit, quæ iam pridem diuo principi placuit, & præſcriptam omnem ſummam mox inferre cogatur. Dat. VIII. * April. Conſtantio II. & Conſtante. AA. CONSS. †quod ſi aliter

IIII. Idem A. ad Mecilium Hilarianum PP.

Omnes clariſſimi, qui per diœceſim ſublimitatis tuæ degunt, noſtri auctoritate præcepti ad vrbem Romam venire cum inpenſis ſuis, vbi ludi ſcenicorum vel circenſium, vel muneris ratio poſcit cogantur, & cætera. Dat. IIII. Kal. Iul. Conſtantio II. & Conſtante CONSS.

V. Idem A. ad Senatum.

Primę pręturæ quę flauiali nuncupatione ſignatur, viginti & quinque milium follium & quinquaginta librarum argenti erogationem ſumptuſque pręſcripſimus: in ſecunda verò Conſtantiniana viginti milia follium & quadraginta libras argenti largienda eſſe cenſemus: tertiæ triumphalis quindecim milia follium ac triginta argenti libras ſine in-

commodo e [illegible]itoris expendat. Dat. v. Id. Sept. Antiochiæ poſt conſulatum Conſtanti II. & Conſtantis.

vi. Idem A. ad Senatum.

Pro eo quem abſentem tempus editionis inuenerit, erogationem debitam fiſcus expendat, poſt aduentum, cuncta quæ præro[g]ata fuerint, ſoluturo. Dat. v. Id Sept. Antiochiæ poſt Conſſ. D. N. Conſtanti II. & Conſtantis.

vii. Idem A. ad Orphitum PV.

Litteris ad Hilarianum PP. deſtinatis præcepimus ſenatores ad vrbem Romam venire conpelli, vt muneribus iniunctis operam poſſint præſtare ſolemnem & profeſſionem edere compelli. Eos autem editores, qui tẽpore præſtituto præſentes eſſe neglexerint, iuxta leges venerabiles diui Conſtantini quinquagena millia modiorum tritici vrbis Romæ horreis inferre conpelli. Dat. Prid. Id. Mart. Conſtantino A. VI. & Conſtantio Cęſ. II. CONSS.

viii. Idem A. ad Senatum.

Hac lege ſancimus arbitrio veſtro nominationes ſolitas fieri vſurpatione iudicum ceſſante. Dat. III. Id. April. Med. Lecta a Braxio proconſule. * die vi. Id. Maij. Conſtantio A. VIII. & Iuliano Cæſare I. CONSS.

ix. Idem A. ad Senatum.

Placet ne minus quinquaginta clariſſimi veniant in ſenatum: certum eſt namque hoc numero largè abundare ſubſtantiam virtutis honorandæ. Dat. III. Id. April. Med. Lecta à Braxio proconſule die VII. Id. Maij. Conſtantio VIII. & Iuliano Cæſare I. CONSS.

x. Idem A. ad Senatum.

†He(Cõſtanti A.) vi dentur abũdare. latis enim eſt, quod dicit meo.

Die natali meo † (Conſtanti A.) Id. Aug. ac deinceps, deſignationibus curiam operam dare ſancimus. Quod ſi forſitan dies vnus alterve non ſufficit, tot hęc vtilitas occupet quot eſſe monſtrauerit neceſſarios negotij magnitudo, & quicunque forſitan impetrauerit pretio, functorum cœtibus adgregari, indulta ei ceſſet, allectionis quęrendus eſt honor: ſecernimus enim ab his, patres conſcripti, quibus meriti ſuffragatio conciliat noſtra beneficia, & quicunque ceſſante ſuffragio, illuſtribus meritis, prætorij vel aliam meruerit dignitatem præſidio muneris noſtri perpetuo perfruantur. Nemo ſanè in filium transferat vel nepotem aliũ[m]ve quemlibet quod perſonæ eius incumbit, ſed honorem ſuum capiat, deſignatus expleat munus impoſitum. Dat. VII. Id. Maij. Conſtantio Aug. VIII. & Iuliano Cæſ. I. CONSS.

xi. Idem A. ad Senatum.

Si quos in vrbe Roma perfunctos eſſe claruerit magiſtratibus ad nulla editionum genera deuocentur, vrbis autem Romæ curiam callide declinantes clariſſimo præditos nomine per Achaiam, Macedoniam, totúmque Illyricum iuſſimus quæri, rarò vel nunquam ſedem dignitatis propriæ frequentantes quibus locorum grata confinia poſſint eſſe iucunda, vt carens mortis longinquę peregrinationis debeat dignitas concupiſci. Lecta Prid. Id. Aug. Conſtantio Aug. VIIII. & Iuliano C. II. CONS.

xii. Idem A. ad Senatum.

Prætores deſignentur Senatuſconſulto legitimè celebrato, ita vt adſint decem è procerum numero, qui ordinarij conſules fuerint, quique prefecturę

præfecturæ geſſerint dignitatẽ,pro cõſulari etiam honore ſublimes.Themiſtius quoque philoſophus, cuius auget ſcientia dignitatem, etiam his præſentibus, qui præturæ inſignia honorémque ante ſuſceperint, latis per ordinem ſentẽtiis deſignẽtur,ita vt ſi qui fortè medio tẽpore humana ſorte deceſſerint,alij in eorum locũ, qui eandem dignitatem vt vtantur veterum verbis ſubſortiti fuerant,ſubrogetur:ſcilicet, vt qui ſequenti poſt eum anno cãdem ſuſcepturus præturam fuerat in demortui locum ſenatuſconſulto & ſententiis ſubſtitutus præturæ inſignia dignitatemque ſuſcipiat.Dat.v.Non Maij. Gifyræ,Tauro & Florentio coss.

XIII. Idem A.ad Senatum.

Ex quinque prætoribus, qui ſolenniter deſignati editionem celebrare conſuerunt tres numero editionis neceſsitati & populi voluptatibus †dent, duo verò argentum inferant eiuſdem vrbis fabricis, prouida ratione profuturum:namque Conſtantiniana, quæ prior eſt,ita deputari fabricis debet,vt libras argenti prætor expendat:flauialis verò quę tertia eſt,quingentas operibus eiuſdem vrbis exhibeat. Quòd ſi qui ex his qui prætores fuerint deſignati ad editionem ſubeundam venire non potuerint,vel ætate vel ęgritudine retardati,cum pondere quod à nobis moderantibus conditum eſt,ad officium pręfecti vrbi procuratorem debebũt illicò deſtinare,ſcilicet vt ſub eius præſentia opus quod exerceri cœptum fuerit cõſtruatur,hac pollicitatione duntaxat,vt eidem operi ex eius nomine titulus ſcribatur,in poteſtate cenſualium denominatio non ſit, ſed ante decennium legitimo ſenatuſconſulto prætores deſignati editionem præturáſque ipſas Senatus arbitrio ſortiantur,ita vt ſi conuenti idem venire neglexerint,dimidium plus quàm quanti ſumptuum neceſsitas poſtulat,vel in argento,vel in ipſis pigneribus ad præfecti vrbi officium deſtinetur.quod quidem pondus operibus publicis debebit adſcribi ſine vlla commendatione atque inſcribtione eius nominis, qui officia dignitatis per contumaciam detrectarit.Quod ſi iudices,qui pręfecti vrbi fuerint inſcribtione cõuenti,rem ſegniùs exſecũtur,& nequaquam aut ipſos ad vrbem aut pignera deſtinarint, per ſingulos prętores ipſi iudices denas auri libras,officia verò eorum quinas denas inferre debebunt, ita vt exerto vigore pręfecti vrbis libræ auri pondus exactum operibus faciat mancipari:nec vlla protrahendi ſit cauſa,cùm in tantum pręfecturæ vrbi dignitatem auctam eſſe velimus,vt hæc condemnatio ob ſegnitiem conuentionis inflicta miſsis ab eodem præfecto vrbi officialibus debet poſtulari.Quòd ſi qui fortè vicaria poteſtate perfuncti præturam hinc ceptum aferri ſtudent,ſtatutum pondus argenti viribus inferre noſtræ vrbis adigantur,videlicet vt tantum inferant,quantum eos prætores inferre iuſsimus,qui editionis neceſsitate ceſſante argentum fabricarum contemplatione præbituri ſunt.Dat.v.Non Mai * Nac, Tauro & Florentio conss.

† operam.

XIIII. Idem A.ad Senatum.

Placuit,patres conſcribti,eos ſolos deſignare prætores, qui aliquibus editionibus functi ſunt,ſi cui diſplicet,vt præualeat numerus, iſque prædictum accipiat magiſtratum quem plures crediderint eligendum. Dat. xi.Kal.Iun.Sirmio,Euſebio & Hypatio conss.

XV. Idem A.ad Senatum.

Meminiſtis profectò, patres conſcribti, nec vllius temporis auellet obliuio, quòd Facundus ex procõſule & Arſenius ex vicariis prætorum inſignibus ſplenduerunt, nec quiſquam horum putauit eſſe preturam intra propriam dignitatem. Quid autem inluſtrius his repperitur exẽplis, debuerat profectò res iſta, debuerat alios etiã cõmonere pro conſulari ac vicariæ præfecturæ præditos poteſtate nõ eſſe præturam minorẽ propriis meritis. Oportuit adpeti ſplendidos faſces, decuit tanti nominis gloriam concupiſci, nec aliquem omnino fas erat nominationibus reluctari, quas nec ratio prohibet, & exempla confirmant. à vobis ergo prætores placuit deſignari, & veſtro eligi arbitrio iuſsimus qui ſuſcipiãt faſces editionibus operam prebituri, nec ad notitiam noſtram prefective prætorio clariſsimi viri ſuper donationibus vllis referri. Dat. XI. Kalend. Iun. Sirmio, Euſebio & Hypatio CONSS.

XVI. Idem A. ad ſenatum.

Prætori defertur hæc iuriſdictio ſancientibus nobis, vt liberale negotium ipſe diſceptator examinet, adſertionibus ordinatis, quas iuxta ordinem iuris conuenit celebrari. Sanè interponi ab eo decretum conueniet, vt ſiue in integrum reſtitutio deferenda eſt, probatis duntaxat cauſis ab eodem interponatur decretum, tutoris dandi ſeu ordinandi curatoris, impleatur ab eo interpoſitio decretorum, quippe cùm apud eum quoq; adipiſci iubeat patronorum iudicio ſedula ſeruitus libertatem, nec ſanè debita filiorum votis patrum vota ceſſabunt, vt patẽte copia liberos ſuos exuant poteſtate magis propriis obſequiis mancipatos, cùm ſe intelligũt his obſequiis plus debere, quibus ſeſe meminerunt vinculis curię exutos. Dat. III. Kalend. Ian. Euſebio & Hypatio. CONSS.

XVII. Impp. Valentinianus, & Valens. AA. ad Olybrium P V.

Diuinum parentem noſtrum Conſtantinum ſanxiſſe perſpeximus, vt quando viuo patre atque omnia cognoſcente munera ſenatoria, eundem nominatum prætorem diem functum eſſe proponeretur, ac ſuperſtites viderentur eſſe filię maſculorum natura minimè extante, nullam executionem haberent. Fœminæ igitur quando euenerit non ſolùm maſculos ſucceſſuros eſſe patri ſuo, verumetiam fœminas hæreditario iure ſuccedentes aduenire, tam præturam quàm etiam oblationes vniuerſas perſonis earundem nullo modo concedas, ſiue plenæ ętatis, ſiue adultæ conſtitutæ fuerint. Sed iuxta proportionem hæreditariam ſingularum perſonarum ad tributa paterna ſubire & ipſas conpellere curabis. Etſi iniuſtum enim atque dedecus videtur mulieres ad laticlauum atque inſignia procedere, tamen † carbonariam preturam iuxta glebam paternę ſubſtantiæ cognoſcere poterunt. Dat. XIIII. Kal. Feb. ipſis AA. CONSS.

† ſorte, cur non onerationem.

XVIII. Idem AA. ad Voluſianum P V.

Legem diuę memorię Conſtantini, qua editores munerum ſiue ludorum, ſi editionis tempore abeſſe voluiſſent, condemnari pro dignitatis gràdu certa tritici quantitate præcepti ſunt, fixam atque inuiolabilem volumus permanere. Sinceritas tua igitur vbique his quibus liberum conmeatum clementia noſtra conceſſerit, in omnes reliquos promulgatam, Med. * IIII. Kal. Iul. Conſtantinop. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

XVIIII.

XVIIII. Idem AA. ad Senatum.

Satos de Frigiæ gregibus equos * XX. quatuor ſubiugandos quadrigis, hoc eſt ſimul octoduobus maximarum editionum prætoribus dari ſancimus. Dat. Id. Apri. April. Antiochię, Modeſto & Arintheo CONSS.

XX. Idem AA. Clearcho PV.

Incundi magiſtratus vnum omniū diem prætoribus quatuor eſſe oportet Ianuariarum ſcilicet Kalendarum. Et ſi quis vel differendum vel contemnendum eſſe crediderit, non ſolùm ſtatum editionis pretium cogatur exoluere, verumetiam multæ quoque nomine dimidium extrinſecus pretij cogatur inferre. Dat. VIII. Id Maj, Modeſto & Arintheo CONSS.

XXI. Imppp. Valentin. & Valens & Gratianus AAA. ad Bapponem PV.

Tempore quo temonarij deſignantur etiamſi nominatio celebretur, fiátque conuentio, quam officium PV. curare oportet, vt ſi ita res expetit * officiis prouinciarum ad perueſtigandum fide vti, quam commodatur ipſi potiſsimum ſuper deſignatorum nominibus conſulamus, quo miſſis * ſtrenuis obligatiſque iudicibus non modò temonarios, verùm complices quoque eorum in exhibitionem proprij muneris vrgueamus. Fingamus enim poſſe fieri, vt deſignati primo & ſecundo vel tertio anno ſubterfugere inquirentium ſollicitudinem poſſint, certè ſeptem reliquis haut dubiè poterunt † referri. Denique vt priùs ſtatuimus, eorum qui per annos ſingulos ad candidatum atque honores certos † noſcuntur in ſcientiam noſtram poſt deſignationem debitam inſinuatione fida vocabula deferant, & in ſubrogandis certis quibus in diem functorum locū ordo teneatur, & licentia molita derogetur officiis quę ex denuntiatione huiuſmodi quęſtum ſępe ſecuta ſunt, ſimul prouinciales noſtri, aut animentur ſpe leuioris impenſæ: aut certè ſi editionis ſuæ tempore communem patriam declinarint metu congruæ ſeueritudinis vrgueantur. Nec ſanè excipimus eos, quos ad præſens labor publicus officiúmve detentat, prouidentia ſecutura, vt aut conuenientia nobis inuicem propriam idoneas dirigant, aut ipſi quia res exegit ſumpto temporario commeatu Romam ire deproperent. Super prouiſione autem ſenatus egregij atque conſulto, quo definiri à nobis reuerendiſsimè depopoſcit, vt duo vel tres de his qui nominantur cādidati arcæ poſſint certo argenti pondere ſociari, tunc meliùs æſtimare poterimus, cùm duos folles, aut quatuor, aut certè amplius in profeſſionem habebunt quid ſuſtinere in muneribus poſſint aut debeant; quive editionis ordo ſit. cùm enim populo fuerit intimatum collata à nobis editionis neceſſitate, cum ſubſidijs facultatum & profeſſionis modo, ritè poterit definiri quid vnuſquiſque expenſæ pro captu virium debeat ſuſtinere. Sanè eorum arbitrio nulla lege præſcribimus, qui pro conſideratione patrimonij nataliúmque merito ſecundum ſplendorem honoris proprij, enormitatem impendij non recuſant. His enim prouidendum nos hac ratione cenſemus, qui non ſolùm admonendi ſunt ne muneri ſuo deſint, verùm præſcriptorum ſumptuum vilitate ac moderatione prouocandi. Dat. XI. Kalendas Septemb. Naſonaci, Modeſto & Arintheo CONSS.

† reperiri.

† vocantur.

XXII. Iidem. AAA. ad Senatum.

Ante decem annos cuiuſlibet editionis prætorem nominari, & intra

quinque menſes deſignatum iuſsimus conmoneri, vt aut editurus præſtet adſenſum, aut ſi refert contrariam voluntatem, futuri examinis iudicium non moretur. nam intra ſeptem menſes adcelerandæ cognitionis terminus conſtitutus dilationis licentiam imperio fundatæ definitionis excludit. Nec enim allegationibus cuiuſquam vlla poterit eſſe reparatio per ignauiam ſilentij pigrioris, ſi definitum tempus fuerit euolutum, ſi poſt habitam taciturnitatē ſeræ voluerit merita defenſionis oſtēdere. Decem verò auri libras ab vniuerſo officio per ſingulas nominationes iubemus inferri, ſi deſignatus prætor intra quinque menſes nulla fuerit admonitione conuentus, ita vt cum præfecto vrbi electi ex ordine cādidato cùm allegationes ſuas prætor nominatus exponit, ſuſcipiant officium, audiríque ſingulos cupiant patienter. Et ſi admittenda ſunt quæ dicuntur, arbitrio iuſtitiæ vindicari. Sin verò inanis probatur aſſertio, inprobas, voces ſeuerioris ſententiæ auctoritate conpeſci. Diſceptandi ergo moderatio cuncta componat, ceſſet potentia, ac ſimiliter ambitionis patrocinium repellatur, nullum iniquè temporibus noſtris à quoquam vel opprimi patimur vel defendi. Quòd ſi quiſquam iudicū hæc præcepta tranſcenderit, vel nonæ præſumptionis inſania quæ ſunt ſanctionibus conſecrata violarit, vt hoſtis publicus aut expugnator vtilitatis inuentę contra ſenatuſconſulta inportuni furoris temeritate congrediatur, & arbitrio noſtro & veſtro iudicio notam perpetrati criminis ſortietur, ſimilis culpæ inſimulatione nectendis, qui cum eodem reſidentes proprię nobilitatis obliti adulantis gratiæ turpiſsimam prætulerint vilitatem. Nec ſanè fas erit huiuſcemodi reis veniam relaxari, qui per patrocinia iudicum diſtrahentes & ſenatus temptauerint infamare collegium, & ſub auctione vendiderint ius Romanum. Nominatores autem pretorum iudices eſſe non patimur, qui dum arbitrium ſuum cupiant adprobari, inſolentiùs aliquid quàm moderatio patitur, ſui contemplatione decernunt. Si quem verò ex nominatis pretoribus pro huius auctoritate grauior condēnatio ſauciauerit, ab editionis cum placet onere ſubmoueri, duabus videlicet exſiſtētibus cauſis, quòd vel erogationi idoneus eſſe nō valeat: vel ſuſpicere, qui culpam meruit, non debeat dignitatem. Cauendum eſt autem ne ſub hac permiſsione conceſſa, etiam illis qui leui fuerint emendatione correcti, huiuſce patrocinij gratia deferatur, cùm his vtique tantū debeat prouideri, quos grauiſsimi diſpendij mole fatigatos ſubitum pondus obpreſſit. Quòd ſi probabilis fuerit & iuſta cōqueſtio releuatæ neceſsitatis, gratiam conſequatur. Dat. v. Id. Iun. Valentiniano & Valente IIII. AA. CONSS.

XXIII. Idem AAA. ad Senatum.

Ab illis editionis peti ordinem non debere, iuſtitia pariter & conſuetudo declarat, qui conſulares ac pretorios codicillos ſuo excellenti merito ac noſtro ſunt beneficio conſecuti. Lecta Idus Iun. Valētiniano & Valente IIII. AA. CONSS.

XXIIII. Impp. Valens, Gratianus & Valentinianus.
AAA. ad Senatum.

Ne quis prætorum ſemel præſtitutæ expenſionis tranſeat modum. Sed ne officiis aliquid largiatur. Dat. III. Kal. Iun. Antiochię, Valente V. & Valentiniano Iuniore AA. CONSS.

XXV. Impp.

xxv. Imppp. Grat. Valentin. & Theod. AAA. ad Senatum.

Prætores quatuor vobis tot addimus quot fuerũt. Prima igitur, patres cõſcripti, Conſtantiniani & Conſtantiani nominis eſt prætura. Theodoſianum enim & Arcadianum prætores primis prætoribus addidiſtis. Veteres triumphalem prætorem bellicæ felicitatis cauſa repperérunt, nos iunximus Auguſtalem. His omnibus bonorum inſignibus Romani nominis prætura ſociatur, huic ſociauimus laureatum: Conſtantiniana & Conſtantiana prætura per duos danda libris argenti mille, Theodoſiana vero & argenti mille, Triumphalis verò & Auguſtalis libris argenti quadringentis & quinquaginta: Romana verò & laureata libris argenti ducentis & quinquaginta peragantur: ita tamen vt ad vnamquę præturam conuenient ſummæ medietas à ſingulis vt iam diximus conferatur, ac bini poſthac incipiant agnoſcere quod ſinguli antea tranſigebant. Dat. x. Kal. Nouemb. Conſtantinop. Richomere & Clearcho CONSS.

xxvi. Imppp. Theodoſius, Arcad. & Honorius AA. Auriliano. PV.

Nominandorum prætorum ſollicitudinem inluſtris magnificentia tua ad officium cenſuale ſciat eſſe reuocandum. Dat. III. Kal. Mart. Conſtantinop. Theodoſio A. III. & Abundantio viro clariſsimo Conſulibus.

xxvii. Impp. Arcadius & Honorius AA. Dextrò prępoſito.

Cunctos quæſtores & prætores qui in agris degunt, ſuſceptum & promiſſum munus pro notitia officij cenſualis pro eorũ dignitate, vel quòd ſpontanea voluntate profeſsi ſunt, dare præcepimus. Dat Kal. Nouemb. Brixiæ, Olibrio & Probino VV. CC. Conſſ.

xxviii. Idem AA. Simplicio præpoſito.

Poſt alia.

Qui ducatum adminiſtrarunt, ad editionem vel nominationem prętturæ pertineant, præter eos qui grauiſsimam armatæ militiæ ſollicitudinem longa temporum ſerie pertulerunt, & eos qui ſacri conſiſtorij noſtri arcanis intereſſe meruerunt. Hos enim à præturę numere alienos eſſe cenſemus. Dat. x. Kal. Ian. Conſtantinop. Arcadio IIII. & Honorio III. Augg. Conſſ.

xxviiii. Idem AA.* PV.

Nuper quidem huiuſmodi præceſſerat ſanctio principalis, vt theatralis per prætores facienda depenſio in aquæductus fabricam verteretur: nunc verò iuſta moderatione facias cuſtodiri, vt prætores Romanus & Laureatus natalibus noſtri numinis ſcænicas populo præbeant voluptates. Dat. IIII. Kalend. Ian. Conſtantinop. Arcadio IIII. & Honorio III. AA. CONSS.

xxx. Idem AA. Eutychiano prepoſito.

Ex quinque prętoribus qui aquęductus Theodoſiaco fuerant deputati, vnum qui centum librarum argenti munificentiam ſuam definita erogatione præcludit, ęterni principis ac fratris mei Honorij natalium feſtiuitatibus præcipio deputari. Dat. Prid. Kalendas Ian. Conſtantinop. Arcadio IIII. & Honorio III. AA. Conſſ.

xxxi. Idem AA. ad ſenatum & populum. Poſt alia.

Neminem editorum quos votiui ſumptus deſignarit electio reſponſum noſtræ tranquillitatis ſoluat, ſed deſignationum ordo ſeruetur, &c.

Dat. XVII. Kal. Maij. Med. Cæſario & Attico CONSS.

XXXII. Iidem AA. *

Prætor diuini numinis noſtri pro his prætoribus, qui primæ editionis fuerant adtributi, præbeat populo voluptates. Dat. VI. Kal. Iul. Nicomediæ. Accep. Prid. Kal. Aug. Conſtantinop. Cæſario & Attico Conſſ.

XXXIII. Idem AA. Seuero PV.

Prætores qui loco primo ſunt, trecentas libras argenti in explicando munere non cogantur excedere. Hi verò qui primos ſecuntur, centum quinquaginta libras argenti depenſuros eſſe cognoſcant: at vero hi qui loco tertio numerantur, centum libras argenti dependant, nec cuiquam profundēdi licentia tribuatur. Quia verò theatralibus & Circenſibus ludis per annos ſingulos celebrandis vnus prętor nutu noſtrę clementię quingentarum librarum argenti nuper fuerat deputatus: nunc vero hanc quantitatem conſiat in prioribus prætoribus.

* deſunt quædam.

Ut dignitatum ordo ſeruetur. Tit. V.

Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theodoſius AAA. ad Clearchum PV.

NIHIL eſt tam iniurioſum in conſeruandis & cuſtodiendis gradibus dignitatū, quàm vſurpationis ambitio. Perit enim omnis prærogatiua meritorum, ſi abſque reſpectu & contemplatione vel qualitate etiam prouectionis emeritæ cuſtodiendi honoris locus præſumitur potiùs quàm tenetur, vt aut potioribus eripiatur id quod eſt debitum, aut inferioribus proſit quod videtur indebitum. Dat. IIII. Kalend. Ian. Conſtantinop. Merobaude II. & Saturnino CONSS.

INTERPR. *Nemo ſibi honoris vel dignitatem quam à principe non meruerit præſumat, quia ſicut eis qui meruerunt dignitas ornamento eſt, ita nota maculandi ſunt qui præſumunt.*

II. Idem AAA. ad Prętextatum PV.

Cæleſtis recordationis Valentinianus genitor numinis noſtri ſingulis quibuſque dignitatibus certum locum meritumq́ue præſcripſit. Si quis igitur indebitum ſibi locum vſurpauerit, nulla ſe ignoratione defendat, ſitq́ue planè ſacrilegij reus, qui diuina præcepta neglexerit. Dat. XII. Kal. Iun. Mediolani, Richomere & Clearcho viris clariſſimis CONSS.

INTERP. *Si quis præſumpſerit quam non meruerit à principe dignitatem, ſacrilegij reus habeatur. Hic de iure addendum quæ ſit pœna ſacrilegij.*

De conſulibus, præfectis, magiſtris militum & patriciis. Tit. VI.

Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theodoſius AAA. ad Senatum PV.

DIVERSA culmina dignitatum cōſulatui cedere euidēti auctoritate decernimus. Sed vt conſulatus pręponendus eſt omnibus faſtigiis dignitatum, in omni etiam curiæ ſenatoriæ actu, ſententia, cœtu, ita ſi quis conſulatu & præfectura vel culmine militari conſpicuus eſt, pridem cōſulari pręferendus haut dubio eſt,

eſt. Porrò ſi contigerit vt ad duas has prærogatiuas etiam patriciatus ſplendor addatur, oportet huiuſmodi virum præter cæteros eminere, neque enim vnus tantùm honor poteſt duobus aut tribus anteferri, dum modò conſulatui ex his quę deſignatæ ſunt, dignitas quæcunque ſocietur. Dat. April. Antonio & Syagrio * vv. cc. conss.

De præfectis prætorio ſiue vrbis & magiſtris militum. Tit. VII.

1. Imppp. Valentinianus Valens & Gratianus. AAA. ad Ampelium PV.

PRAEFECTVM vrbi, præfectum prætorio, magiſtros equitũ ac peditum indiſcretæ ducimus dignitatis, vſq; adeo videlicet, vt cùm ad priuatã ſeceſſerit vitã, cum loco velimus eſſe potiorem, qui alios promotionis tempore & codicillorum adeptione præceſſerit * circa expreſſum ordinem ciuitatum illic potiſsimùm volumus cuſtodiri, vbi intra ſecretaria extraordinarióſque conuentus ſubeſt ratio viſendi ſalutandíque iudices. Cæterùm in ampliſsimo curiæ noſtræ intimóque conſeſſu Digeſtas ordinationibus priſcis optineant dignitates. Dat. III. Non. Iul. Naſonaci. Acc. IIII. Non. Sept. Modeſto & Arintheo CONSS.

II. Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theodoſius AAA. Reſtuto PV.

Quiſquis magiſterium equitum peditumque ſuſceperit, & geſſerit ante captam à quoquam præfecturam: is cum priuatus erit, honorémve depoſuerit, ex præfectis, qui poſt prouecti fuerint, præferatur. Sit igitur ſedis prior ante prouectis locus conſpectior, decernendi loquendíque facultas antiquior, cui eſt ſplendor adepti magiſtratus vetuſtior, &c. Dat. VIII. Kal. Iul. Theſſal. Gratiano. V. & Theod. I. AA. CONSS.

De præpoſitis ſacri cubiculi. Tit. VIII.

Impp. Honorius & Theodoſius AA. Florentio PV.

QVI ſacri cubiculi noſtri fuêre præpoſiti, vel nunc eſſe cœperunt, vel quos poſtea ſors ad aſcendendi huius gradum faſtigij deuocarit, ea dignitate fungantur qua ſunt præditi, qui eminentiſſimam prętorianam & vrbanam meruerint pręfecturam, aut certè militarem magiſteriam poteſtatem, ita vt ſit inter eos poſt depoſitas adminiſtrationes nulla diſcretio, ſiue noſtrę ſerenitatis adoraturi admittuntur imperium, ſiue pro ſuo arbitrio ſolemnes feſtiuitates & cœtus, vel ſalutationes, vel qualibet alia officia frequentent, vt in ſedibus & conceſſu is eis ordo ſeruetur, quem ordo prouectionis oſtenderit, ſub habitu ipſis videlicet conſueto, cùm manifeſte decretum ſit eum eſſe, qui præceſſerit, potiorem, vel illum ſubſequi, quem recentius probauerit examen. Sed vt nos ad hanc promulgationem Macrobij viri inluſtris merita prouocarunt, ita obſeruationem quoque legis ab eius volumus ſumere prouectionis auſpicium, vt qui ante ipſum fuerunt ſub hac conditione, præſtituto honore lętentur, vt non ſuę promotionis tempora ad legis vſurpationem reuoluant, nec pręferri ſe poſtulent hiis qui prętorianam vel vrbanam

præfecturam vel militare magiſterium poſt eorum prouectionem ſortiti ſunt, ſed perinde habeantur ac ſi nunc cœperint, & in eodem ordine permanentes, in quo nunc eos liberalitas noſtra conſtituit prouectionis viri inluſtris Macrobij tempora metiant, vt ex huius adminiſtrationis exordio, prout quiſque prouectus eſt vel fuerit prouehendus, ſuæ locum vindicet dignitatis. Dat. VIII. Id. Nouemb. Cōſtantinop. Honorio XIIII. & Theodoſio X. AA. CONSS.

* Deſunt quædam.

De quæſtoribus, magiſtris officiorum, comite ſacrarum largitionum & rerum priuatarum. Tit. VIIII.

I. Imppp. Valentin. & Valens, & Gratianus AAA. ad Ampelium PV. Poſt alia.

EORVM honores qui ſacrario noſtro explorata ſedulitate obediunt, hac volumus obſeruatione diſtingui, vt quæſtor atque officiorū magiſter, necnon duo largitionum comites pro conſularibus honoribus præferantur, &c. Dat. III. Non. Iul. Naſonaci. Accep. I I. Non Sept. Modeſto & Arintheo CONSS.

II. Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theodoſius AAA. Reſtuto PV. Poſt alia.

Qui ex quæſturæ honore aut efficaci magiſteria aut comitiua vtriuſq; ærarij noſtri attonito ſplendore viguerunt, adclamatione excipiantur ſolita, nec prætereantur vt incogniti, atque vt non æquandi illis qui geſſerint præfecturas, ſed eo obſeruentur cultu omni cœtu omnique conuentu, neq; enim † pars eſt ratio meriti, etiamſi interuenit dilatio vlla, quoniam cohærent his dignitatibus, quæ hiſdem iure debentur. interſit aliquid inter tempora magiſtratuum vitámque priuatam. actus depoſiti dignitas pares eos viros præſtat atque honore conſimiles. quid enim in his quatuor dignitatibus non ex congrua, diuerſitate putemus eſſe commune? quod cùm ita ſit, hos viros haberi volumus, non vt qui meruerint tantùm, ſed quaſi qui geſſerint præfecturas, cùm non priuilegiis temporis præferantur, ſed honoris æqualitate lętentur. Dat. VIII. Kal. Iun. Theſſalonicæ, Gratiano V. & Theodoſio I. AA. CONSS.

† Fortè impar eſt ratio.

De primicerio & notariis. Tit. X.

I. Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theod. AAA. Eutropio * PP.

PRAECIPVA eſt noſtræ pietatis intentio circa notariorum nomen: atque ideo ſi vnquam huius ordinis viri laborē quietē mutauerint, vel ſenectutem poſuerint, ſeu cum alia dignitate poſt hanc qualibet vſi ſunt, non omittant prioris vocabulum militiæ, ſed cōpendium ſequentis honoris adſumant: & ſi quis ex officio vel præcipuæ ſublimitatis tuæ temerarius adſenſus, diſcutiones, per æquationes, aliam denique vllam rem inquietator extiterit: officium ſuum nouerit, vel leuis culpæ offenſione detecta grauis multæ diſcrimine fatigandum, & numerariorum corpus extincto iniurię auctore minuendū. Dat. XVII. Kalendas Iul. Theſſalonicę, Gratiano V. & Theod. I. AA. CONSS.

II. Idem AA. ad Valerianum. PV

Nota-

Notariorum primicerios, ſi prout eorum voluntas fuerit, de conſiſtorio noſtro ſine adminiſtratione diſceſſerint, non ſolùm vicariis anteponi, ſed etiam proconſulibus æquari ſancimus: ita vt nihil niſi tempus interſit. eodem honore atque eodem ordine ſequens primicerium tribunus ac notarius perfruetur: alios porrò notarios & tribunos vicariis iubemus æquari, ac ſi priores id vocari cœperint anteferri, ad verò domeſticos & notarios conſularibus ſimili ratione conponimus, &c. Dat. IIII. Kal. April. Acc. XII. Kal. Maij, Syagrio & Eucherio VV. CC. conſulibus.

III. Idem AAA. Floro præpoſito.

Notariorum primicerium in numero proconſulũ habemus, tanquam comites eis ſemper faſces cùm curialibus dederimus, prætorianos longè ab hoc abducimus, vt qui ad tribunatum nominis huius acceſſerint, orientis ſiue Ægypti comitiuæ videantur inſulas conſecuti. tribunos reſidui ordinis nemo dubitet vicariis exæquandos & præferendos his quos adepti honoris præceſſerint, reliquos verò quos domeſticum inter notarios & familiares nobis nomen inſinuat, parem gradum cum conſularibus obtinere ſancimus, &c. Dat. Id. Decemb. Conſtantinop. Syagrio & Eucherio CONSS.

IIII. Impp. Theodoſius A. & Valentin. Cæſar.
Hiero præpoſito Orientis.

Eos qui ex primiceriis notariorum ad inluſtrem meruerint. Magiſtri à vigiliis atque laboribus procedere ſummitatem, minimè redigẽdi ſunt in ordinem cæterorũ, qui honorarios meruerint codicillos: quoniam res & ipſa quod primum locum ſint militiæ nobilis adſecuti, & publica ſæpe impleta commoditas nunquam otioſos fuiſſe teſtatur, &c. Dat. X. Kal. Oct. Topiſo, Theodoſio A. XI. & Valentiniano Cæſ. CONSS.

De magiſtris ſcriniorum. *Tit.* XI.

Imppp. Valentin. Valens & Gratianus AAA. ad Ampelium P. V. Poſt alia.

MAGISTROS ſcriniorum noſtrorum præferri volumus vicarianę poteſtati, &c. Dat. III. Non. Iul. Naſonaci. Acc. III. Non. Septem. Modeſto & Arintheo CONSS.

De comitibus conſiſtorianis. *Tit.* XII.

Impp. Arcadius & Honorius AA. Seuerino PV.

COMASII nos & Clearchi virorum ſpectabilium dignitas admonuit, eos qui tranquillitatis noſtræ cõſiſtorij dici comites meruerunt, pro conſularibus æquari generaliter iuberemus, vt eorum menſo ordine antè omnes alios ipſi vindicent dignitatem. Dat. VII. Kal. Oct. Conſtantinop. Theodoro V. C. CONSS.

De comitibus & tribunis ſcholarum. *Tit.* XIII.

Impp. Honorius & Theodoſius AA. Priſciano PV.

PRAEPOSITOS ac tribunos ſcholarum qui & diuinis epulis adhibentur, & adorandi principis facultatẽ antiquitus meruerũt, inter quos tribunos etiã ſacri ſtabuli & cura palatij numerãtur, ſi primi ordinis comitiuam cum præpoſitura

meruerint, & caſu ad altiora non peruenerint depoſito ſacramento inter eos qui Comites Ægypti vel Ponticæ diœceſeos fuerint, quorum par dignitas eſt, haberi præcepimus. Sin abſque honore comitiuæ cuiuſlibet ſcholæ regimen fuerint nancti, abſolutos militia inter eos qui duces fuerint prouinciarum numerari iubemus, &c. Dat. XII. Kal. April. Conſtantinop. Lucio V.C. CONS.

De comitibus rei militaris. *Tit.* XIIII.

1. Imppp. Valentinianus, Valēs & Gratianus AAA. Ampelio PV. Poſt alia.

QVI contemplatione meritorum, ducto intra prouincias tranſmarinas ſtrenuiſſimè milite, primi ordinis comitiuam fuerint conſecuti, ea reuerentia altiſſimarum dignitatum viris ſubiugantur, vt his locum præſtent, qui proconſulatus inſignibus adornãtur, & cætera. Dat. III. Non. Iul. Naſonaci, Modeſto & Arintheo CONSS.

II. Impp. Arcadius & Honorius AA. Florentino PV. Poſt alia.

Neminem militaris corporis virum reuocari ad curiam liceat poſt primi ordinis comitiuam, dummodo tam probata merita ſudati diu laboris quàm fructuum anteacti operis adſequatur. Cæterùm ſi à quoquam hæc fuerint ſine vſu prioris militiæ vel prima vel ſola dedecorando ambitu turpiter impetratã: quia videntur in fraudem quęſita, non proderũt: diutiùs tamen repeti non licebit etiam cùm ſecundi ordinis comitiuam præmiis impetrauerit, &c. Dat. XII. Kal. Ian. Mediol. Cæſario & Attico CONSS.

III. Imppp. Honorius & Theodoſius AA. Priſciano PV. Poſt alia.

Eos qui ſub comitiuæ primi ordinis dignitate peculiariter ad quamlibet prouinciam vel prouincias defendendas milite credito auctoritate noſtri numinis deſtinantur, & eos qui vicem inluſtrium virorum magiſtrorũ militũ ſuſceperint peragendam, ducibus, qui præter Ægyptum & Ponticam in aliis prouinciis adminiſtrauerint, adæquamus. Dat. XII. Kal. April. Conſtantinop. Lucio viro clariſſimo CONS.

De comitibus, qui inluſtribus agentibus adſiderunt *Tit.* XV.

Impp. Honorius & Theodoſius AA. ad Priſcianum PV. Poſt alia.

ADSESSORES quicum primi ordinis comitiua virorum illuſtrium in actu poſitorum, ſiue in prouinciis, ſiue in ſacro comitatu iuuerunt conſilia vel iuuabunt, inter eos qui vicariã præfecturam adminiſtrãdo meruerint habere, poſt militiam iubemus depoſitam: quoniam abſurdum eſt primi ordinis comitiua decoratos inferiores eſſe vicariis ſedis excelſę, quorum creſcit dignitas, cùm vicaria poteſtate comitis primi ordinis inſignibus decorentũr, &c. Dat. XV. Kal. April. Conſtantinop. Lucio V.C. CONS.

De comitibus & archiatris ſacri palatij. *Tit.* XVI.

Impp Honorius & Theodoſius AA. Priſciano PV. Poſt alia.

ARCHIATROS intra palatiũ militantes, ſi comitiuæ primi ordinis nobilitauerit gradus, inter vicarios taxari præcipimus, ſiue iampridem depoſuerunt militiã, ſiue poſtea depoſuerint: ita vt inter vicarios & duces qui adminiſtrauerint, & hos qui comitiuam primi ordinis meruerint, nihil

interſit

interſit, niſi tempus quod quis adminiſtrauerit, vel comitiuæ eſt inde-ptus inſignia, &c. Dat. XII. Kal. April. Conſtantinop. Lucio V C. CONS.

De comitibus qui prouincias regunt. Tit. XVII.

Impp. Honorius & Theodoſius AA. Priſciano PV. Poſt alia.

SILENTIO non præterimus hos qui in adminiſtratione ciuili ac prouinciæ gubernaculis ſub iuriſdictionis licentia comites quoque primi ordinis eſſe meruerint. Nam hos quoque vicariæ dignitatis poſt depoſitam adminiſtrationem priuilegiis frui oportet, &c. Dat. XII. Kalendas April. Conſtantinop. Lucio V C. CONS.

De comitibus vacantibus. Tit. XVIII.

Impp. Honorius & Theodoſius AA. Epiphanio PV.

NVLLAM honorabiles viri in publicis ſalutationibus patiantur iniuriam, néve ſe illis vllus anteponat qui primi ordinis comitiuam aut pretio impetrauit aut gratia. Licet enim vnum nomen ſit, tamen eſt meritis æſtimandum, cóſque ſolos tempore obſeruare conueniet, qui poſt probatos labores in noſtro palatio comites eſſe meruerunt. Ac ne impunè vllius temeritas contra ſtatutũ noſtrum poſſit audere, decem librarum auri officiis omnibúſque quos ſalutationis cura cõſtringit, damnum præcipimus imminere. Dat. Idib. Oct. Rau. Honorio IX. & Theodoſio V. AA. CONSS.

De conſularibus & præſidibus. Tit. XVIIII.

Impp. Arcadius & Honorius AA. Meſſalæ PP.

HOS qui conſularitatis functi ſunt dignitate, comitibus Italicianorum & Gallicianorum iure præferimus: ſiquidẽ haud exiguus ſit titulus meritorum regere & gubernare prouincias. Dat. III. Kal. Oct. Aquileia, Stilicone & Auriliano VV. CC. CONS.

De comitibus ordinis primi artium diuerſarum. Tit. XX.

Impp. Honorius & Theodoſius AA. Priſciano PV. Poſt alia.

HI quos aut vulgaris artis cuiuſlibet obſequium, aut operis publici cura temporalis iniũcta, aut rerum publicarum procuratio leuis cõmiſſa adeò commendarit, vt comitiuæ primi ordinis dignitate donentur, ſciant ſe inter eos, qui conſulares fuerint amoto officio quod ſuſceperant, nominandos, niſi fortè emolumentis contenti, quæ tẽpore militiæ perceperũt, ſpreto nomine ac dignitatem conſularis viri duxerint reſpuendam, ne conlationis onus ſuſtineant, vel frequentare ſenatum alióſque huiuſmodi conuentus, qui honoratorum frequentiam flagitant, compellantur, &c. Dat. XII. Kal. April. Conſtantinop. Lucio V. C. CONS.

De profeſſoribus qui in vrbe Conſtantinopolitana docentes ex lege meruerint comitiuam. Tit. XXI.

1. Impp. Theodoſius A. & Valentinianus Cæſar Theophilo PV.

ſtrationis ſeriem atque actus in ſummo ſplendore verſati ſunt. Dat. IIII. Kal. Iul. Acyndino & Proculo CONSS.

IIII. Imppp. Valent. Valens & Gratianus AAA. Ampelio PV. Poſt alia.

Qui contemplatione meritorum honorarios magiſterij equitũ adepti ſunt codicillos, ea reuerentia altiſſimarum dignitatum vires ſubiungantur, vt his locum præſtent, qui proconſulatus inſignibus adornantur, &c. Dat. IIII. Non. Iun. Naſonnaci, Modeſto & Arintheo CONSS.

V. Imppp. Gratianus, Valẽt. & Theod. AAA. ad Valerianum PV. Poſt alia.

Omnes qui extra palatium conſtituti codicillis proconſularibus, vel epiſtulis vicariorum vel inſignibus conſularium emendicatis atque adſimulaticiis veſtiuntur, his quos adminiſtratio vel militia prouexit volumus eſſe poſtpoſitos. Dat. III. Kal. April. Med. Syagrio & Eucherio VV. CC. CONSS.

VI. Iidem AAA. Floro PP. Poſt alia.

Officiis publicis atque militiæ muneribus expertes, quos habent ſecretæ quietis vmbracula, quibus honorum omnium ſpecies ſuffragio eſt magis parta quàm merito, inter ſe potiùs volumus de tempore agitare diſcrimen, quàm cùm his vlla vſurpatione coniungere, quos non adumbratis honoribus, ſed in actu poſiti ſint, mortalitate coniunximus. Dat. Id. Decemb. Conſtantinop. Syagrio & Eucherio CONSS.

VII. Iidem AAA. Poſtumiano PP.

In honoribus hunc ordinem volumus cuſtodiri, ne ſingulorum quorumque codicillariæ dignitates his qui inſignia adminiſtrationis geſſerint præferantur: ſcilicet, vt quoniam ſublimis apicem præfecturæ ordo proconſularium ſequitur dignitatũ, quiſquis vicariæ poteſtatis adminiſtratione perfunctus ex præfectis impetrauerit codicillos, intelligat ſibi omnimodis non vſurpandum, vt inter eos qui geſtę gaudent amplitudine præfecturæ ordinem ſalutationis officiúmque præſumant. ſed inter proconſulares viros qui tamen eiuſdem poteſtatis ſecurem meruerint, faſceſque ſuſceperint, in publicis officiis ritè præbendum locum ſibi patere cognoſcant: his tamen anteferendum ſe qui impetratis fortè proconſularibus codicillis abſque adminiſtrationis priuilegio imaginarias tantùm atque honorarias meruerint dignitates. & id quidem circa illos cenſemus eſſe ſeruãdum qui vicarias geſſerint poteſtates. Cæterùm quiſquis ex numero ordinariarum poteſtatum, ſeu conſularis adminiſtrationis ſeu nominis præſidalis ex præfectis, aut etiam ex proconſulibus honorarios impetrauerit codicillos, præſtitutum in deferendis obſequiis ordinem poſt eos ſibi intelligat eſſe ſeruandum, qui adminiſtrandi vicarias geſſerint poteſtates. hac tamen quantum ad ordinariarum poteſtatum ſpectat meritum diſcretione ſeruata, vt his qui præſidalis adminiſtrationis geſſerint dignitates ſeu, epiſtulas ex vicariis ſiue ex procõſulibus, ſeu quod adpeti intẽpeſtiuis ſolet ex præfectis meruerint codicillos, ceſſante omni ambitionis ſtudio debeat anteferri perfunctæ priuilegio adminiſtrationis ſuſceptę in prouinciis conſularitatis geſſerit dignitates, memor quiſque tamen honorum: memor quiſque meritorum ex his qui qualibet adminiſtratione perfunctus cum gradum honorariæ aditiõnis petat, quod proximiore confinio loco ordinis ſui cognoſcit eſſe contiguum. Quod ſi quis neglexerit ordinem conſtitutum, vel amplius in

hiſdem honorariis dignitatibus vſurpandum impetrandúmque crediderit, quàm proprij loci ratio & forma permittit, ſciat ſe non ſolùm eo quod contra legem impetrauerit, eſſe priuandum, ſed vigenti quoque auri libris multandum. Dat. IIII. Kal. Ian. Conſtantinop. Merobaude II. & Saturnino CONSS.

VIII. Imp. Theodoſius A. & Valentinianus
Cæſ. Hierio PP.

Lege auita probatum eſt, ſi quis per gradus ſuo ordini competentes impetratis honorariis codicillis, ad ſummum præfecturæ peruenisset vſq; faſtigium, non prærogatiua temporis vteretur, nec aduerſus eum, qui indeptus inſignia magiſtratus re ipſa quod meruiſſet impleſſet, quia interuallo fuerit fortè prægreſſus, aut præueniſſet imaginario eandem quam ille actu inluſtrauit apice dignitatem ſibi crederet adrogandum, ſed modis omnibus ſciret ſe in officiis publicis ei poſtferẽdum qui eundem locum poſitus in poteſtate geſſiſſet, id nos quoque volumus cuſtodiri, ne quis ſibi expetat, ſiue imaginarios ſiue inter agentes codicillos acceperit, vt ei qui egerit ratione temporis præferatur, quin & de conſiſtorianis comitibus hoc nobis vniuerſi placere cognoſcant, vt hij qui vel abſentes ſunt, vel teſtimonialibus tantùm adepti ſunt dignitatem, præcedant, qui admitti intra conſiſtorij arcanum meruerunt & actibus intereſſe & noſtra adire reſpõſa, preterquã ſi de aliquibus profeſſionũ & militiæ meritis ſcriniorúmque ſacrorum emenſis ſudoribus lege ſpecialiter eſt ſtatutum, quod & aui noſtri ſanctio promulgauit, & noſtra manſuetudo conſtituit: ita vt omnibus cõuentibus, officiis adque conſeſſibus legem executioni tradi tua celſitudo prouideat, id eſt, vt prior ſit ſemper ille qui loci ſui adminiſtratione perfunctus eſt, nec vnquã honor delatus ex debibito ei qui ad ſimilitudinẽ tribuitur comparetur. Nemo igitur ſibi arbitretur annorum adnumeratione plaudendum, quòd inter eos tantummodò valere decernimus, qui ſe aut actibus ſubſecuntur, aut codicillorũ parili imagine fulciũtur, non aliàs adſpiraturo quoquam ad conſiſtorianorum comitum dignitatem, niſi ad eius claritudinem viam ſibi ex conſtitutionis auitæ norma præſtruxerit. Dat. X. Kal Oct. Piſo, Theodoſio A. XI. & Valentiniano Cæſ. CONSS.

De Decurionibus & ſilentiariis. *Tit.* XXIII.

I. Impp. Honorius, & Theodoſius AA. Vrſo PV. & Auriliano Comiti Or. & Strategio PP. Illyrici.

DECVRIONES noſtri palatij poſt emenſum fideliter obſequium, poſt depoſita ſacramenta militiæ, ex quo hæc ſanximus, inter eos qui ex ducibus ſunt, tãquã & ipſi adminiſtrauerint, eſſe præcipimus inadorãda noſtra ſerenitate, & in ſalutandis adminiſtratoribus, & reliquis prædicti honoris priuilegiis: ſed ita vt in ampliſſimo & venerabili ordine inter allectos & immunes à ſenatoriis deſcriptionibus habeantur, nec deſcriptio glebalis eos ideo adtineat. Dat. Prid. Kal. Nou. Conſtantinop. Honorio X. & Theodoſio * AA. CONSS.

II. Idem AA. Venantio PP.

Vnuſquiſque decurio vel ſilentiarius, ſiue poſt hanc militiam honora-

ratam quietem elegiſſe fuerit adprobatus, ſiue ad ſuperiorem gradum ſucceſſu meliore tranſcenderit, nihil quod honoratis pro rerum neceſſitate iniungitur, cogatur exſoluere, ſed à tironum & equorum præſtatione habentur immunes: nudam conlationem quæ plerumque poſcitur ſoluant, nihil his vlla poteſtas iniungat, aut neceſſitas imponat. Dat. VII. Id. Mart. Rau. Aſclepiodoto & Mariniano CONSS.

III. Impp. Theodoſius & Valentinianus AA. Flauiano PP.

Decurionibus & ſilentiariis, vel his qui poſt hanc militiam honoratæ quietis otio perfruuntur, vel ad ſuperiorem gradum ſucceſſu meliore tranſcendunt: omnia priuilegia, quæ iamdudum diuorum principum iudicio meruerunt, legis iſtius præceptione nouere eſſe firmata. Illa quoq; quæ prioribus indultis omiſſa vidétur adiiciẽda eſſe cẽſemus, ne angarias vel parãgarias, ſiue paraueredos vlla eis ampliſſimę pręceptionis imponat auctoritas. A ſordidis quoq; munerib. excoctione calcis, & ſuper indictitiis titulis non præiudicatura quacunq; generalitate pragmatici peculiari eos beneficio eſſe iubemus alienos, permiſſa veniendi ad comitatum licentia præter euocatoriæ ſecuritatem, & multa decem librarum auri iudicibus prouinciarum eorumque officiis infligenda, ſi ſtatuta numinis noſtri crediderint eſſe temnenda. Dat. IX. Kalend. April. Rau. Aetio & Valerio CONSS.

IIII. Idem AA. Dario viro inluſtri PP. Or.

Decurionum & ſilentiariorum meritis prouocati conlata in eos beneficia quæ dominus ac filius noſter Valentinianus ſemper Auguſtus erga eos contulit, confirmamus ſpecialibus eoſdem priuilegiis honorantes, vt eorum videlicet poſſeſsiones, nullas angarias ſiue parangarias, vel etiam parauercdos alicuius calumnia dare cogantur, nec ſordidis ſint adſtricti muneribus: omni quoque eos excoctione calcis, omni ſuperindicti grauamine liberamus, licentiam poſt militiam tribuentes, vt vbi eis fuerit viſum etiam accedendi ad ſacratiſsimum comitatum habeant facultatem prouinciarum rectoribus eorúmque apparitionibus, denarum librarum auri diſpendio feriendis, ſi manſuetudinis noſtræ ſtatuta violare tentauerint. His addimus, vt cùm optatam quietem acceperint, & inter ſenatores cœperint numerari: honore curiæ ſine aliqua functione lætentur, immunitatiſque gaudio plena dignitatis lætitia potiãtur: nec prætoriano nomine pulſandi, nec gleuali onere prægrauandi, ſed vt dignitatẽ ſolam habeant ex ſenatu. Domos quoque eorũ vel in hac ſacratiſſima vrbe, vel in qualibet alia poſitàs ciuitate immunes ab omni hoſpitum cuiuſlibet dignitatis inquietudine vindicamus, ſub hac videlicet definitione, vt triginta tantummodò numero hæc priuilegia conſequantur. Decuriones quoque tres quos numero plures fieri inueterata conſuetudo permiſit, ſed eos tum demum potiri decernimus beneficijs ſupraſcriptis, cùm cõtinuos tredecim annos inculpatas excubias peregerint. Inluſtris auctoritas tua ſtatuta noſtræ clementiæ edictis propoſitis ad omnium notitiã faciet peruenire. Dat. XVIII. Kal. April. Conſtantinop. poſt conſulatum Iſidóri & Senatoris.

De domeſticis & protectoribus. *Tit.* XXIIII.

I. Imp. Iulianus A. Secundo PP.

SCIAS ſenum capitum domeſticis per ſingulas quaſque ſcholas quinquagenas iuſſis in præſenti eſſe iuxta morem debere præſtari: ceteris qui vltra numerum in præſenti eſſe voluerint, neque annonarias, neque capitum eſſe mandandum, ſed omnes congendos ad plurimos ſuos ac terminos redire. Dat. x v. Kalend Septemb. Antiochiæ, Mamertino & Neuitta CONSS.

II. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Seuerum Com. domeſticorum.

Domeſticorum filios vel propinquos paruos vel impuberes domeſticorum cœtibus adgregamus, ita vt non ſolum matriculis inſerantur, verumetiã annonarum ſubſidiis locupletentur. quaternas enim annonas eos quos armis geſtandis & procinctib. bellicis idoneos adhuc non eſſe conſtiterit, in ſedibus iubemus adipiſci his conditionibus, vt annonæ, quæ amplius inſumuntur, vel per tractorias deferuntur, recidantur. Dat. XIIII. Kal. Sept. Diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

III. Idem AA. ad Seuerum Comitem domeſticorum.

Sicuti variis itineribus protectorum domeſticorum ſchola conprę-henſos ad eam venire perſpicimus, ita etiam ſportularum diuerſa eſſe debebit inſumptio: graue enim admodum eſt viros poſt emẽſum laborem, qui nullius rei cupidiores fuere, quàm glorię huiuſcemodi erogationibus fatigari: eos tamen penitus ſolemnitas inter quinos denos & ſolidus ſportularum nomine primatibus diſtribuere præcipimus. eos autem qui vel ſuffragio vel potentia vel gratia ſacram purpuram adorare peruenerint, quinquagenos ſolidos volumus inſumere. Dat. XIIII. Kal. Sept. Diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

IIII. Imppp. Valentinianus, Theodoſius & Arcadius AAA. ad Euſignium. PP.

Domeſtici ac protectores oſculandi, cum ſalutauerint vicarios, tui culminis habeant poteſtatem. Pœna enim ſacrilegij ſimilis erit, ſi his honorificentia non deferatur, qui contingere noſtram purpuram digni ſunt æſtimati. Dat. Prid. Nõ. Mart. Med. Valẽtiniano A. III. & Eutropio CONS.

V. Idem AAA. Addeo Com. domeſticorum.

Omnes qui domeſticorum iniunctis nomini nunquam noſtris obſequiis inhæſerunt, neque certis quibuſque officiis deputati publicas exécuti ſunt iuſſiones, protinus patriculis eximantur: deinde hij, qui amiſſam militiam noſtro iudicio receperunt. Si quidem poſt vnius anni ſiue biennij ſpatium loco ſunt priſtino reſtituti, in ſuo ordine permanentes fructum beneficij non amittant. Sin verò longo poſt tempore ambitione atque ſuffragiis, vt rurſus ſociarentur eniſi ſunt, ita nouiſſimorum numero iungantur, non vt nunc ſternantur extremi, ſed vt eum vnuſquiſque obtineat locum, in quo eſſe eo tempore potuit vltimus, cùm eſſet poſt biennium reſtitutus. Dat. Prid. Kal. Ian. Conſtantinop. Theod. A. III. & Abundantio VC. CONSS.

VI. Impp. Arcadius & Honorius AA. Addeo Com. & magiſtris vtriuſque militię.

Diuale præceptum quod ſupplicantibus domeſticis dudum deuotiſſimis laborioſos prætulit otioſis, & abuti prohibuit temporis priuilegio eos, qui ſibi potius quàm reipublicæ omni militiæ ſuæ tempeſtate vixiſ-

ſent, erga protectores quoque valere præcipimus, ac volumus inconcuſſum æternumque durare, vt ſemper renouari poſſit. Inluſtris itaque auctoritas tua & eos militia ſoluere nõ morabitur, quos nihil vnquã vel neceſſitatibus noſtris vel expeditionibus bellicis profuiſſe conſtiterit, & his locũ priorẽ auctoritate huius legis decernat, quos viderit otioſis oportere præferri. Dat. v. Non. Oct. Conſtãtinop. Olibrio & Probino coss.

VII. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Epifanio PV.

Domeſtici atque protectores cùmprimum ad decemprimatus gradum ordine militiæ temporis prolixitate peruenerint, ſtatim ſibi præter primicerium decem ſequentes Senatoriam vindicent dignitatem, ſéque cum allectione clariſſimos noſtro iudicio gratulentur, recedentibúſque proceribus ſuccedens ſibi per matriculæ ordinem vſque ad præſcriptum modum vindicet quiſquis accedit, ad nullas præterea ſenatorij ordinis vocentur expenſas, quibus non ambitio, ſed meritum & noſtrũ ſpontaneum cognoſcitur iudicium detuliſſe. Dat. VI. Kal. Ian. Rau. Conſtantio & Conſtante CONSS.

VIII. Idem AA. Monaxio PP.

Deuotiſſimis domeſticis, quos nobis vt indicio nominis apparet familiariùs militando optatam protulimus ſanctionem, vt præter primicerios decemprimi eorum cùm ad memoratum decemprimatus gradum peruenerint, ſtatim clariſſimo nomine decorentur, & inter allectos velut exconſulares habiti ſenatoria ſe præditos gaudeant dignitate, ad eundem clariſſimatus honorem ſequentibus cùm priores exierint acceſſuris, ita tamen vt INmunes à ſenatoriis functionibus penitus habeantur. Dat. XV. Kal. Conſtantinop. Theod. A. VII. & Palladio CONSS.

IX. Idem AA. Monaxio PP.

Deuotiſſimos Protectores qui armatam militiam ſubeuntes non ſolum defendendi corporis ſui, verumetiam protegendi lateris noſtri ſollicitudinem patiuntur, vnde etiam protectorum nomen ſortiti ſunt, inglorios eſſe non patimur, ſed vt deuotiſſimis nuper protectoribus domeſticis, ita his quoque honorem congruum condonamus, vt præter primicerium decem primi eorum clariſſimatus dignitate fruantur, & per ordinem primis exeuntibus qui ad decemprimorum numerum vocante gradu ſubierint, conſularem cum ipſa loci acceſſione clariſſimatus ſibimet vindicent dignitatem, & in ampliſſimo ordine inter allectos velut exconſularibus habeantur nullis ſenatoriis muneribus adſtringẽdi. Dat. XV. Kal. Ian. Conſtantinop. Theodoſio A. VII. & Palladio CONSS.

X. Impp. Theodoſius & Valentinianus AA. Hierio PP.

Prẹter primicerios protectorum domeſticorum decemprimi ſcholarum, cum ad huius vocabuli dignitatem deuotè ac ſtrenuè militãdo peruenerint, ſtatim clariſſimatus honore decorati inter adlectos veluti exconſularibus eſſe mereantur, ita vt à ſenatoriis functionibus penitus habeantur INmunes, nullóque extrinſecus onere prẹgrauentur, cæteris quoque vbi egreſſis prioribus ad prẹdictum ſuo ordine numerum locúmque conſcenderint priuilegiis paribus honorandis. Dat. XVII. Kal. April. Hierio & Ardabure CONSS.

XI. Idem AA. Heliodoro PV.

Conſtantinopolitani ampliſſimi ſenatus conſenſu, noſtróque iudi-

cio domeſtici decurſis gradus ſtipendiis ſub eo ſint genere ſenatores, vt primicerius quidem poſt acceptum tribunatum, inter eos dignitate potiatur,qui ducatum agere meruerunt:alij verò qui decurſis ſtipendiis ab eodem decem vſque numero ſubſequuntur, quibus iam ante decretum eſt,dignitatibus perfruantur: ſed ita vt inter eos ſine dubio cenſeantur, qui immunitatem ſibi laboribus redemerunt, vt fructus domeſticis impio termino cõſequenti,etiamſi mortalitas interuenerit,perire non poſſint, ſed quodãmodo ſuperſtes illis ſolaciis ſeruetur occaſio,ac ſi primicerij limen ingreſſi in ipſa deſideratæ ſpei longa expectatione fructus interruperit fati neceſſitas,nõ ſtatim qui præcerpat eos,quem vocat ſecundus ordo ſuccedat,ſed liberis ſucceſſoribúſque tãtum gradu venientibus agnatorum, quorum maximè cura emolumentorum perceptione gaudebat reſidui temporis vſque ad annum quæ debentur,ſollemniter colligãtur.Dat.III.Id.Iun.Cõſtantinop.Valerio & Aetio v v.cc.CONSS.

De præpoſitis laborum. Tit. XXV.

Impp.Honorius & Theodoſius AA.Monaxio PP.

QVi ex deuotiſſimis domeſticorum ſcholis præpoſiti laborum noſtro iudicio & ſtipendiorum ſudoribus promouentur,ad ſimilitudinem decem primorum domeſticorum clariſſimi ſint inter allectos,ita vt ex conſularibus habeantur. nam ſenatorio nomine & immunitate digni ſunt,quos noſtri lateris comitatus inluſtrat.Dat.III.Id. Nouemb.Conſtantinop.Theodoſio A.VII. & Palladio CONSS.

De proximis comitibus diſpoſitionum,cæteríſque qui in ſacris ſcriniis militant. Tit. XXVI.

I. Imp.Iulianus A.ad Secundum PP.

IN rebus prima militia eſt,ſecundus in literarum præſidiis pacis ornatus: ideóque ſcriniorum noſtrorũ merita perpendentes,ſecundum eis in priuilegiis locum tribuimus, vt omnes qui quindecim annis in ſcriniis laborauerũt, memoriæ ac diſpoſitionibus epiſtularum ac libellorum,licet patre vel auo ceteríſque maioribus curialibus orti ac proditi ſint, tamen ab omni hac neceſſitate habeantur immunes,nec ad curiam reuocentur. Dat. VII.Kal.Octob.Antiochiæ,Acc.v.Id.Nouemb.Naiſis, Mamertino & Neuitta V.C.CONSS.

II. Imppp.Gratianus, Valentinianus & Theodoſius AAA.ad Valerianum *

Clariſſimos viros proximos ſcriniorum & magiſtros diſpoſitionum vicariorum ordini copulamus, ita vt prior aliunde prouectus palatinis honorariis præferatur, vt priùs è palatio cum huiuſmodi dignitate dimiſſus priorem locum aliis poſt etiam vera adminiſtratione venientibus ſortiatur.Dat.IIII.Kal.April.Med.Syagrio & Eucherio CONSS.

III. Idem AAA.ad Hypatium PP.

Obſecundatoribus ſacrorum ſcriniorum,quorum mentibus ingeniíſque committimus,quidquid in alios quoque perenniũ ſæpe proferimus ſanctionum, equorum ad militare ſubſidium ab honoratis proximè venire

venire iuſſorum miſſam † faciamus. Nullis igitur vel ætate præſenti, vel in reliquum tale ſi quicquam emerſerit, aut equorum oblationibus, aut quibuſcumque præterea de collatiuo omnium poſtulatis parere cogantur. Dat. XVIII. Kal. Ian. Patauí, Antonio & Syagrio CONSS. †fortè deeſt oblationē

IIII. Idem AAA. Cynegio. PP.

Proximos memoriæ, epiſtularum, ac libellorum, ita vicariorum honore cumulamus, vt inter eos merito dignitatis habeantur, qui pro præfectis diœceſes ſibi creditas temperarunt ex eo tempore ex quo eos ſplendor indepti proximatus oſtentat, inſequentibus præponendi, qui vicaria poſtea adminiſtrauerunt. Dat. prid. Kal. Ma. Conſtantinopoli, Honorio nobiliſſimo puero & Euodio CONSS.

V. Imppp. Valentinianus, Theodoſius & Arcadius AA. Conſtantio PP.

In ſacris ſcriniis noſtris militantes ordinarij iudices à ſalutatione non arceant, etiam inuiti in conſeſſum accipiant, ſcituris vel principe vel corniculario, vel capitibus ternas libras auri ex ſuis facultatibus eruendas, ſi conſiſtorium noſtrum ſæpe ingredientibus ſecretarij iudicium non patuerit ingreſſus, aut reuerentia non fuerit in ſalutatione delata, aut ſedendi cum iudice ſocietas denegata. Dat. VI. Id. Nouemb. Triueris, Timaſio & Promoto viris clariſſimis CONSS.

VI. Impp. Arcadius & Honorius AA. Oſio magiſtro Officiorum.

De his qui in ſacris ſcriniorum proximi † tranſacto biennio cõquieſcãt, denique locum cæteris, qui ad vltimum gradum peruenire feſtinãt. eos ſanè, qui ante hoc ſtatutum in locis memoratis inuenti ſunt, ad metam triennij concedimus peruenire. Dat. XV. Kalend. Febr. Arcadio IIII. & Honorio III. AA. CONSS. †fortè deeſt militarunt

VII. Idem AA. Cæſario PP.

Priuilegia quæ diuæ memoriæ Iulianus in ſacris ſcriniis militantibus tribuit, & illum honorem, quẽ auguſtæ memoriæ Valentinianus hiſdem detulit confirmantes, ſcilicet vt ingredientes ſponte ſine vllo nuntio ſecretarium iudicantum, conſidendi etiam iudicibus habeant poteſtatem. Id etiam noſtra moderatione decernimus, vt viginti annis in militia ſcriniorum memoriæ, epiſtularum, libellorúmque verſatus conſularis inter allectos dignitate cumulatus abſcedat, cúmque honorem vel apud rectorem, vel in cœtu ampliſſimi ſenatus obtineat. ita autẽ eos poſt militiam eſſe volumus otioſos, vt ab omni publica moleſtia habeantur inmunes, nec iniungendi quicquam quis in eos habeat poteſtatem. Dat. XVI. Kal. Mart. Conſtantinop. Arcadio IIII. & Honorio III. AA. CONSS.

VIII. Idem AA. Claudio PV.

In ſcriniis palatij militantes poſt viginti annos tranſactæ militiæ, ſi diſcedendum ſibi eſſe decreuerint, conſulari honore fulti inter allectos habeantur: húncque honorem dignitatis in ſenatu teneant, qui ex conſularibus deferri conſueuerit: nec eos quiſquam iniungendo aliquid vel iubendo poſſit ab impertito otio ſeparare. Dat. XV. Kalen. Mart. Conſtantinop. Arcadio IIII. & Honorio III. AA. CONSS.

VIIII. Idem AA. Cæſario PP. inter alia.

His à quibus diſpoſitionum noſtrarum norma ſeriéſque ſeruatur, eadem priuilegia honoréſque peractæ militiæ tribuimus, quæ ſcriniorum

noſtrorum meritis nuper præcipimus cuſtodiri. Dat. VI. Id. April. Conſtantinop. Cæſario & Attico CONSS.

X. Idem AA. Cæſario PP.

Ad ſimilitudinem proximorum, qui in ſcriniis militantes comitum dignitatibus adornantur, hij quoque qui priores in ſcrinio diſpoſitionum fuerint, & comitis acceperint dignitatem, ex eo die quo promoti in ſcriniis fuerint eorum numero ſocientur, qui poteſtates vicarias perceperunt, ſcilicet vt à Neſtorio viro clariſſimo qui nunc in loco memorato verſatur, dignitatis huius ſumatur exordium. Dat. IX. Kal Iul. Conſtantinop. Cæſario & Attico CONSS.

XI. Idem AA. Hadriano magiſtro officiorum.

Per omnia ſcrinia noſtra ſingulis annis emenſis qui ſunt* in capite conſtituti, vno anno teneant proximatum, locum per ordinem ſuccedentibus dantes, manente penes eos nihilominus dignitate, quam diuus pater noſter huius ordinis viris ſingularis meritorum arbiter dedit, ſcilicet vt quicumque ex proximo poſt ſtipendia tandem acta diſceſſerit, vicariis conferatur, ac ſi eam ipſam egerit dignitatem, integris omnibus priuilegiis, quæ cũctis ſcriniis omnes retrò principes diuerſis legibus præſtiterunt, atque nulla poſthac de ſtatuto tempore poſſit eſſe cõtentio, genuinus natalis noſtri dies quotãnis comitiuam proximatus manſura in longum ætate celebrauit, vt expeti ambitione non poſſit, quod laboris præmium ſpeciali munere æſtimauimus. Dat. III. Non. Iul. Med. Cæſario & Attico CONSS.

XII. Idem AA. Clearcho.

Omnes, qui ex proximis venerando cœtui ſenatus fuerint adgregati, ſiue hi de ſcrinio memoriæ, ſiue epiſtularum, vel libellorum, ſiue diſpoſitionum comites fuerint, ad ſeptenos duntaxat annuos ſolidos teneantur, nulláque extrinſecus conlatione vexentur, nec molem promiſſionis, nec ſcriptionis iniuriam perhorreſcant. Dat. prid. Id. Septemb. Cõſtantinop. Vincentio & Franitto CONS.

XIII. Idem AA. & Theodoſius A. *

Sicut iampridem à prætura immunitatẽ tribuimus his, qui poſt emeritam in armis militiam ad honorem ducatus noſtræ ſerenitatis prouexit iudicium, ita noſtrorum ſcriniorum proximi etiam depoſita militia præturæ immunitate potiantur. Dat. VIII. Kalend. Feb. Conſtantinop. Honorio VII. & Theodoſio II. AA. CONS.

XIIII. Idem AA. Epiphanio PV.

Quamuis innumeris legibus ſcriniorum gloria decoretur, iubemus tamen, vt primò omnium ſit eorum ſecura poſſeſſio ab omnibus ſordidis muneribus excuſata, ſuperindictum non timeãt, venalicium non petántur, ſolúmque canonicæ indictionis præſtent tributum, glebalis auri ſolutionem neſciat labore dignitas conquiſita, extraordinarium munus ignoret, nec vllam temonis patiatur iniuriam, equorum tironúmque præſtationem nullus agnoſcat, qui honorem proximi & comitiuam primi diſpoſitionum longi temporis ſudore quæſiuit. Et hæc eadem patrimoniis cenſuimus deferenda, quibus omnia inlibata ſeruamus, quæcunque diui genitoris noſtri & cunctorum principum ſtatuta detulerunt. Ipſis verò veniendi ad comitatum liberam licentiam perpetuámque præſtamus,

mus,nec in eorum perſonis expectari auguſtam præcipimus iuſſionem. Quod autem omnibus conſtat deferri adiectu alterius dignitatis,perire non patimur:vt etiamſi proſperioris fortunæ iudicio ad honoris ornamenta proceſſerint, vetera tamen eis ſcriniis labore priuilegia quæſita ſeruentur, & integrum circa eos eorúmque facultates ſemper maneat quod anterioris ætatis induſtria conquiſiuit,&c. Dat.Id.Octob.Rau.Honorio VII.& Theodoſio II. AA.CONS.

XV. Impp.Honorius & Theodoſius AA.Melitio PP.

Quotiens equorum aliarúmque rerum procedit indictio,in ſacris ſcriniis militantes immunes ac ſegreges habeantur,ita vt neque in militia,neque poſt militiam huius ſollicitudinis moleſtiam ſuſtineant. quibus exceptis circa alios cùm ratio flagitauerit,indictio poſtulabitur, ſcientibus iudicibus eorúmque apparitionibus decem librarum auri multa ſe ſubiicie̅dos,ſi ab eorum in futurum conuentionibus non temperarint. Dat. XVI.Kal.Decemb.Rau.Varone V.C.CONS.

XVI. Idem AA.Fauſtino PP.

Peculiari præceptionis noſtræ fauore præſtamus, vt in ſcriniis memoriæ, epiſtularum libellorúmque ab exceptoribus vſque ad melloproximos dignitatem clariſſimorum honorémque percipiant,& ſicuti reliqui, qui in hiſdem ſcriniis militant,liberum cum ordinariis iudicibus ingreſſum in ſecretarium conſeſſúmque habere legibus meruerunt:ita hij quoque in quos hanc ſtipendiorum meritis clariſſimatus conferimus dignitatem,cum ſpectabilibus etiam ſe habere reuerentiam recognoſcant, vt conſedendi ingredien díque ſe cretarium ſciant à nobis licentiam contributam ſub multæ interminatione, quam officio ſanctio dudum indulta conſtituit. Dat.VIII.Id.Iu.Rau.Lucio V.C. CONS.

XVII. Idem AA.Euſtathio viro inluſtri quæſtori,& Helioni viro inluſtri magiſtro Officiorum.

Pro biennio annum ſolùm agere deinceps decernimus eos qui in tribus ſcriniis,memoriæ,epiſtularum,libellorúmque,ordine ac merito ſtipendiorum ad gradum peruenerint proximorum. Sed inter cætera priuilegia,quæ diualibus beneficiis ſacris ſcriniis adtributa ſunt,quęque ſalua atque intemerata in perpetuum manere decernimus, vt eorum qui poteſtatem vicariam adminiſtrauerint, pro tenore veterum & noſtrarum ſanctionum,hij qui proximatum egerint,honore cenſeantur: ſecundi etiam ordinis comitiuæ codicillos accipiant, cùm eum locum nancti fuerint in quo hactenus tertiæ comitiuæ gradu fruebantur,ita vt ex lege iam debitos atque ſolemnes codicillos genuino die natalis meæ clementiæ in poſterum dum agunt proximatum ſingulis quibuſque annis accipiant, poſt depoſitum actum inter eos, qui vicariam poteſtatem egerit honorandi. quam legem ſecundum ipſorum petitionem, præterea tres melloproximos,id eſt,Benagium, Hypatium & Theodorũ, circa omnes alios valere præcepimus. Dat. VIII.Id.Feb.Conſtantinop.Theod.A.VII. & Palladio CONSS.

XVIII.Impp.Theodoſius & Valentinianus AA Acacio C.S.L.

Tam proximo ſcriniorum quàm comiti diſpoſitionum pro delata eis comitiuæ ſecundi ordinis dignitate veſtem ex integro in poſterum præberi tua ceſſitudo diſponat.Dat.VII. Kal. Decemb. Conſtantinop. DD.

NN. Theodoſio XII. & Valentiniano II. PP. AA. CONS.

De agentibus in rebus. *Tit.* XXVII.

I. Imp. Conſtantius A.*ad PP. poſt alia de agentibus in rebus.

Siquis annos viginti tranſierit in obſequio, minimè eum ad curiam reuocari, quod & circa ſcrinia noſtra & cancellarios, & largitionales, & officiales comitum rerum priuatarum volumus obſeruari, &c. Dat. VIII. Id. Mart. Conſtantio A. VII. & Conſtante Cæſ. CONS.

II. Imp. Iulianus A. Secundo PP.

Ex his qui in palatio agentes in rebus militauerint, poſt tertiũ annũ militiæ nemo curię tradatur, nec ille qui in cõſulatu meo quarto miſſione donatus eſt. P P. Beryto, die Kal. Mart. Iuliano A. IIII. & Salluſtio COSS.

III. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theodoſius AAA. ad Florum Mag. Officiorum.

Non plures in aliquem gradum honoris accedant, quàm quantos ſinguli quique annis agentium in rebus ſchola ad finem emeriti laboris inuitant, ita duntaxat, vt per ſingulos gradus binorum nobis tantùm addendorum extra ordinem ſeruetur poteſtas, quorum eximius labor, vt vim hanc legis excludamus extorſerit: quod quidem ſeruandum vſque ad circitores erit. nam vt ſterni continuò quiſque poſſit ſine quæſtione aliqua & ſine pręſcripto numero, ſine adnotatione noſtra ſufficiat impetrari: in cæteris autem etiam ſi adnotatio ſpecialis extiterit, quæ tamen duorum numero tranſeat, eam eſſe iubemus infirmam, ita vt ne inſequenti quidem anno habeat firmitatem, niſi inſequens annus nullos numero duos qui ex adnotatione noſtra augmentum accipere debeant honoris inuenerit. Quod ſi poſt antiquam aliquis miſſionem, veteremq́ue militiam præpoſtera ſacramentorum cupiditate per ambitionem ad ſtipendia redire temptauerit, hac præpoſita optione ſocientur, vt vltimos ſe militaturos nouerint equitum. quod de vniuerſis quibuſque officiis ſpecialiter cauemus, à quibus nõnulli ad agentum in rebus ſcholã cum propria dignitate tranſierint, vt ſcilicet hi ex quacunque militia ſinantur excedere. Quod in poſterum cuſtodiendum ita ratum ſit, vt periculum ſe & adiutor & ſubadiuuæ ſubituros eſſe cognoſcãt, ſi huius ſanctionis noſtræ normam vnquam etiam inſequentibus magiſtris deſierint intimare. Dat. XVI. Kal. Iul. Theſſalonicæ, Gratiano V. & Theodoſio I. AA. CONSS.

IIII. Idem AAA. Palladio magiſtro officiorum.

In ſchola Agentum, in rebus nemo facilè ſub noſtra quoque adnotatione ſpeciali prorumpat, niſi ſub maiore ſcholę parte quiſque aduenerit. Probandus adſiſtat qualis moribus ſit, vnde domo, quam officiorum originem ac ſortem fateatur. Noui quinquennio vacent à primi quoque honoris auſpiciis ante miſſionibus crebris futuris parent, prodantúrque nominibus dehinc per ſingulos gradus, iuſta & firma præcedentium dimiſſione ſuccedant. Sanè ſi militantibus probeq́ue in actu reipublicæ diuerſatis ſingulorum graduum quos meruerint non negamus acceſſum, ita vt ipſis quoque ſit præcedentium ordo venerabilis, ac ſub maiore parte ſcholæ etiam de huius gradu bonorũ adteſtatio & conſenſus accedat. Dat. XII. Kal. April. Conſtantinop. Antonio & Syagrio CONSS.

v. Idem

V. Idem AA.& Arcadius A.Cynegio PP.

Quoniam agẽtibus in rebus huiuſmodi præſtitimus codicillos,vt poſt principatum in ampliſſimo ordine inter allectos Conſulares habeantur, id etiam huius legis auctoritate præſtringimus,vt eodem gradu vel ordine ab vniuerſis iudicibus honorentur.Dat.III.Non. Mart Cõſtantinop. Honorio nobiliſſimo puero & Euodio CONSS.

VI.Imppp.Valentinianus,Theodoſius & Arcad. AAA.Proculo PV.

Priuilegia erga eum qui ex agente in rebus princeps fuerit, antiqua cuſtodiri præcepimus.Sit ſenator, & merito Conſularibus adgregetur, ſed vt eum functio vlla non teneat,conlatio non defraudet.Dat. VI. Kal. Decemb.Med.Valentiniano A.IIII.& Neoterio CONSS.

VII.Impp.Arcadius & Honorius AA.Oſio magiſtro officiorum.

Agentes in rebus,quos diuæ memoriæ pater noſter petitionem ſecutus vnius gradus dicitur adiectione cumulaſſe,delato honore potiri præcepimus,ita vt ad centenam dignitatem hic ordo ſeruetur. Si quis igitur centenarius eſt ſecutus,quoniam primis non patimur præiudicari, quos conſtat ad hunc locum longo tẽpore & probato labore veniſſe,his præponatur quos merito præcedit.Quiſquis autem adipiſcitur gradum,hoc honore contentus præponi his qui ordine priores meruerint non labore.Dat.VI.Kal.Iun.Conſtantinop.Olybrio & Probino VV.CC. CONSS.

VIII.Idem AA.Oſio magiſtro officiorum.

In numero agentium in rebus creſcant, quos comitum ſecũdi ordinis vel cubiculariorum noſtrorum primi duntaxat loci, vel tribunorum vrbanicianorum petitio fecerit militare, ita vt vrbanicianis ſemel tantùm per anni totius ſpatia ſuffragãdi licentia ſit.cæteros diuerſorum officiorum ab omni copia huius petitionis excludimus. celſioris verò militiæ ac faſtigii viros numerari non neceſſarium fuit, cùm eos quos ſuperiùs numerauimus inſerendo, non vnde incipere, ſed quouſque procedere quod inferioribus denegatum eſt,curauerimus exprimere,ſed & ſumentibus ducenariis principatum hanc tribuimus facultatem: vt his pro ſe liberos ac fratres ſuos in eadem militia ſerenitatis noſtræ nutu liceat conlocare.Dat.VII.Kalendas Feb.Conſtantinop.Arcadio IIII. & Honorio IIII.AA.CONSS.

IX. Idem AA.Oſio magiſtro officiorum.

Is qui nutu noſtro in ſchola agentum in rebus augmenta perceperit, in eo gradu in quo promotus eſt, vltimus habeatur, nec præponatur alteri qui in eodem gradu militiæ primus antea militauit.Emiſſa prid.Kal. Feb.Conſtantinop.Arcadio IIII.& Honorio III.AA.CONSS.

X.Idem AA.Cæſario PP.

Inter eos qui conſularitatis geſſerint dignitatem,& eos qui meruerint principatum,is gradu potior habeatur,qui prior locum dignitatis acceperit,quam ſanctionem omnia debebunt officia cuſtodire, non defutura pœna quindecim librarum auri, quam in contumaces olim diualis ſanctio definiuit. Dat.IIII.Kal.Mart.Conſtantinop. Arcadio IIII. & Honorio II. AA CONSS.

XI.Idem AA.Hadriano magiſtro officiorum.

Conſultiſſima definitione ſtatuimus,vt exſecutionem agẽtis in rebus inconſultis nobis nemo mereatur: conceſſum verò quiſquam reuocare

non audeat. Dat. XVII. Kal. April. Med. Theodoro V.C. CONSS.

XII. Idem AA. Theodoro PP.

Agentum in rebus ſchola nobis maximè neceſſaria nullo beneficio impetrati muneris vtitur: quo ſibi in ordinem ſplendidiſſimæ curiæ præſtitam humanitate licentiam vindicaret, cùm diuæ memoriæ pater noſter hiſdem agentibus in rebus voluerit eſſe conſultum. Magnificentia igitur tua ordinum iudices admonebit, vt his lex diuæ memoriæ patris noſtri inuiolata ſeruetur. Dat. VIII. Kal. Nou. Med. Theodoro V.C. CONSS.

XIII. Idem AA. & Theodoſius A. Hadriano PP.

Agentibus in rebus, qui poſt iugis militiæ tempus veluti præmium laboris exacti geſſerint principatum, etiam illud beneficio noſtræ libe ralitatis adiungimus, vt conlatione iuniorum, qui nuper honoratis indicti ſunt, ea duntaxat conditione habeantur exortes, ſi poſt principatus officium nulla vlterius honoris fuerint adminiſtratione perfuncti. Dat. Kalen. Iul. Rauen. Theodoſio A. I. & Rumorido CONSS.

XIIII. Idem AA. Anthemio magiſtro officiorum.

Nullus de ſchola agentum in rebus de cetero locum mortui conetur inuadere: ſed his qui ordine ſtipendiorum & laborũ merito ad gradum militiæ ſequebatur, ſtatim atque illum fata ſubduxerint, in eius præmia percipienda ſuccedat, omni obreptione ceſſante. Dat. Prid. Kal. Iul. Cõſtantinop. Honorio A. VI & Ariſteneto CONSS.

XV. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Namatio magiſtro officiorum.

Omnes omnino agentes in rebus, quibus vel ſpatium commeatus vel iniuncti negotij tempus emenſum eſt, ad comitatum reuerſi adprobent cauſas neceſſariæ tarditatis, vt diligenti conſtet examine qui ordinem ſuum tenere mereantur. Quod niſi intra diem Kalendarum Februariarum fecerint, in perpetuum matriculis eximentur. Meminerint igitur rectores prouinciarum per ſingulos agentes in rebus ſenas auri vncias eruẽdas, ſi in prouincia ſibi credita quẽquam huiuſmodi deſertorum poſt diem præſtitutum latere permiſerint. Ideóque ſub proſecutione latitantes tranſmittant, vt tandem aliquando ad comitatum retractos non ſola percellat iactura militiæ. Dat. VII. Id Decemb. Rau. DD. NN. Honorio IX. & Theodoſio IIII. AA. CONSS.

XVI. Idem AA. Antimio PP.

Nemo poſt inſignia principatus, quæ ſtipendiis ac ſudore promeruit, nec reuocari ad originem, ſi fortè natus eſt curialis, nec nominari, quod nefas quidem dictum eſt, perhorreſcat. In medio ſanè militiæ tempore ſi quem huiuſmodi lis iurgiúmque perculerit, ſua defenſione nitatur: nec enim ordines ciuitatũ ſuis decurionibus paſſim ſpoliari oportet. Quòd ſi fortè quis, vt adſolet, honorarij principatus inſignibus impetratis hiſdem priuilegiis vti voluerit, ita impetrata largitate fruatur, ſi incaſſum ſe pulſari ſub iudiciaria cognitione probauerit, niſi forte annoſa militia & longa ſtipendiorum mole vexatus, & in ordine non temnẽdæ militiæ conſtitutus principatum non vt laborum compẽdium voluit expectare, ſed vt portum quietis maluit indipiſci, quod etiã in his cuſtodiri oportet qui armata militia perfruuntur, ita vt diui Valentiniani conſtitutio valeat potiantúrque & ipſi fructu ſtipendiorum ſuorum, ſi eadem ſine vllo næuo excuſationis incurrere valuerunt. Sed his addimus, vt ſi quis

ex lucratiua

ex lucratiua cauſa de ſubſtantia aliquid perceperit curialis, pro contingenti portione onera quę huiuſmodi facultates ſecuntur,& vniuerſas deſcriptiones ſuſtineat.Dat.VIII.Id.Oct.Lucio V.C.CONSS.

XVIII.Idem AA.Helioni magiſtro officiorum.

Meritò magnificentia tua conceſſam ſibi pridem à noſtra maieſtate licentiam pro remouendis his quorum conſortio agentum in rebus ſchola laborabat,ad noſtram denuò auctoritatem credidit reuocandam.Nulli igitur poſthac ſine noſtræ maieſtatis auctoritate diſcingendi agentem in rebus,nulli eximendi pateat copia.nam probata ſchola & animaduerſionem vereri iudicis,& nullam debet timere contumeliam vilitatis. Dat. III.Id Nou.Conſtantinop.Honorio X.& Theod. VI. AA. CONSS.

XVIII.Idem AA.Helioni magiſtro officiorum.

Ad ſcholam agentum in rebus paſsim plurimi velut ad quoddam aſylum conuolarunt,quos vita culpabiles,& origo habet ignobiles,& ex ſeruili fæce prorupiſſe demonſtrat. Et quoniam ſublimitati tuæ adnuimus eam quam quæſierat poteſtatem, adhibenda eſt competens medicina, vt exploratione diligenter agitata,diſcingendo abiicias punitione coercendos, quo remotis abiectis,peſſimis,criminoſis,ſpectata militia in ſtatum priſtinum reuocata bonorum virorum collegio frequentetur.Dat. XIII. Kal.Feb.Conſtantinop.Theodoſio A.VII.& Palladio CONSS.

XVIIII.Idem AA.Helioni magiſtro Officiorum.

Agentum in rebus indiſcreta merita eſſe nõ ſinimus,nec indignos frui priuilegiis laborantum. ideóque ſancimus,vt nullus ex his emendicato ſuffragio ad honorem principatus audeat adſpirare, niſi quem ordo militię ac laborum teſtimonium ad hũc honoris gradum prouexerit.Quòd ſi quis corporali inbecillitate quaſſatus, eóque modo laboris inpatientia longam militiæ ſeriem tolerare non patitur,is non ante dignitatem principatus honorariã mereatur, quàm ſi viginti annorũ ſtipendia conpleuiſſe ſcholę totius adteſtatione docuerit. hos ſanè qui quoquomodo per ambitionem ſine vllo ſtipendiorum ſuffragio memoratam principatus adepti ſunt dignitatem poſt eos qui laborum meritò conſecuti ſunt numerari decernimus.Dat.V.Kal.Decemb.Conſt. Honorio A.XI.& Conſtantio II.V. C.CONSS.

XX.Impp.Theodoſius & Valentinianus AA.Helioni patricio & magiſtro Officiorum.

Qui ex agẽtum in rebus numero militiæ ordine ac labore decurſo ducenæ dignitatis meruerit principatum, aut qui viro inluſtri magiſtro officiorum, vt probatus fuerit adiutor, eo tempore quo iam honoratis viris cœperit adgregari,eorum qui vicariam egerint præfecturam honore potiatur,conſeruatis ſine dubio veteribus priuilegiis diuorum in eos principum largitate collatis.Dat.X.Kal. Ian.Conſtantinop. Theod. XII. & Valentiniano II.AA. CONSS.

XXI.Idem AA.Hierio PP.

Quicunque inpleto militiæ ſuæ ordine ac labore finito ad ducenę perueuenerit principatum,quíque magiſtri officiorum iudicio probatus adiutor extiterit tempore quo iam honoratorum virorum cœtibus inſeritur, eorum qui vicariam egerint præfecturam inſignibus perfruantur priuilegiis, proculdubio hiſdem quibus antehac vſi videntur reſeruatis.Dat.X.

Kal.Ian. Theodoſio XII.& Valentiniano II.AA.CONSS.

XXII.Idem AA. Proculo.PV.

Agentum in rebus ſchola quæ noſtro iudicio vicarianam dignitatem adepta eſt, id quidē ſuos primatus poſt ſtipendiorū finē meriti nō ambigat. Verùm ampliſſimi ordinis adſertioni pareat, vt quoniā hi quos militiæ finis ad principatus honorem adduxit, ſenatoriis ſe æſtimāt functionibus eximēdos, in priore dignitate permaneant cuius immunitatē amplexi ſunt,& cætera.Dat.pridie Kal.Febr.Cōſtp.Tauro & Felice CONSS.

XXIII.Idem AA.Paulino magiſtro Officiorum.

Cuncta quæ ſuper agentum in rebus militia,ordine, loco,numero ſtatuiſti,amplectimur.Inluſtris igitur auctoritas tua,quæ nouellæ matriculę ſuper ſtatutorum numero vel ordine confirmando, quęque de reliquis ordinandis huius legis ſanctione decernimus, nauiter ſeruanda & cuſtodiēda cognoſcat,videlicet vt ſtatutorum numero in mille centū ſeptuaginta quatuor nominibus adſignato, qui recenti matricula definitus eſſe cognoſcitur,reliqui qui extra memoratum ſtatutorum numerum poſiti eſſe noſcuntur,ita conceſſa potiantur militia,vt hij quoq; certis locis laborum ac ſtipendiorum meritis conlocati vacantes præeuntium gradus obſequendi ordine mereantur, nec tamen hi qui plurimis iuſtiſſimiſque cauſis matricula videntur excluſi militia, quæ eis humanitatis intuitu ſub huiuſmodi forma indulta eſt,tanquam penitus ſpretj aut abiecti deiciantur, quibus beneficij loco ponendum eſt,quòd cum tertio euocati non venerint,tamen eis militare permiſimus. Dat.XVI. Kalend.Mai. Conſtp. Theod. A.XIII. & qui fuerit nuntiatus.

De principibus agentum in rebus. Tit. XXVIII.

I. Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theod.AAA. ad Potitum Vicarium vrbis.

NEMO officialiū in munus aliquod niſi Principe ordinante mittatur. Si quis autem ſcriniariorum vel cuiuſquam alterius loci quenquam officialium in aliquod munus principe neſciente direxerit,trium librarum auri condemnatione plectetur.Dat.prid.Non. Aug. Triuerini, Acc.VII. Id.Sept.Romæ,Auxonio & Olybrio CONSS.

II.Idem AA.ad Probum PP.

Agentes in rebus ſi principatus fortè depoſita forſitan prouinciæ gubernacula hiſdem nō euenerint,par erit ſalutationis loco his quidem qui præſidatū geſſerint cedere,ſed eos qui rationales fuerint præuenire. PP. IIII. Id. Mar.Hadrumeto.DD.NN.Gratiano A.V.& Thod.I.CONSS.

III.Idem AAA.& Arcadius A.Cynegio PP.

Agētes in rebus poſt palmam laboris emeriti principatus honore muneramur. atq; ideò officiales tam ad neceſſitates publicas quàm priuatas non niſi principe mittatur auctore,nullarúmque ſine ipſo cuiquam mandetur exhibitio perſonarum.Dat.prid.Kal.Mar.Conſtp.Honorio Nob. P.& Euodio CONSS.

IIII,Imppp. Valentinianus,Theod.& Arcadius AAA. ad Pinianum Præf. *

Nulla exſecutio ſine adnotatione principis,vſurpatione officij concedatur,

datur,hoc adiecto, vt etiamſi interceſſio in locis degentis officij fuerit impertita,adſcriptio tamē principis executionem fieri oportere demandet. Quæ definitio ſi fuerit præterita, decem librarum auri fiſco noſtro ab officio ſinceritatis tuæ ſtatim iubemus inferri. Qua admonitione etiā cauſarum patronos volumus eſſe conuentos,ne ignorante principe vllam poſtulationem introducant:néve ſub vnius perſona ſuſcepti fraude quadam aliena negotia inſerenda eſſe pertemptēt. Dat. VI. Id. Sept. Med. Valentiniano A. III. & Eutropio CONSS.

V. Impp. Arcadius & Honorius AA. Theodoto PV.

Omnia citatoria omniū ſcilicet cauſarum atq; perſonarū, licet ſint ſenatoriç dignitatis,ad principes ſpecialiter reuocari præcipimus,actus vero cæteros,qui in ſacratiſsimo cœtu ſenatus tractari conſuerunt, cenſualium ſollicitudine celebrari: nec aliquid præiudicij ex ſubreptiuo reſcripto ſupplicibus inferri. Dat. XII. Iun. Conſtp. Olybrio & Probino Conſulibus.

VI. Idem AA. ad Anatolium PP. Illyrici.

Crebrę à nobis legis miſſæ ſine notione principum, qui de agentum in rebus numero ad gubernāda officia diriguntur nulla vrguentium rerum præceptio,quę de iudicio prolata fuerit,impleatur:ſiquidem deceat diurno fatigatos obſequio hac ſaltem conſolatione fulciri,vt adiuti commodis de principatu diſcedant. Dat. prid. Id. Nou. Theodoro. V. C. CONSS.

VII. Impp. Honorius & Theod. AA. Palladio Proconſ. Africę.

Proconſularis apicis dignitatis adiectione principes agentes in rebus præcipimus decorari. Dat. VII. Kal. Octob. Rau. Varane V. C. CONS.

VIII. Impp. Theodoſius & Valentinianus AA. Valerio. magiſtro Officiorum.

Ex agētibus in rebus principibus domeſticos in ſuis actibus habere liceat eos quorum fidem induſtriámque probatam ſibi æſtimant:& ſi ſæpe eodem officio fuerint ante perfuncti. Et ſi quis agens in rebus poſt viginti quinque annorum curricula ob aduerſam corporis valetudinem militiæ finem minimè valuerit expectare,ſed ad honorariam ex principe dignitatem teſtimonio ſcholæ proſilierit,hiſdem cum priuilegiis muniri cenſemus,quibus hij qui ad principatus actum progreſsi ſunt,potiuntur. Sed in ſalutationibus iudicum conſeſſibuſque priores eos qui per longæ militię metas ad principatus actum peruenerint, & ſi actus tempore poſteriores ſint, eſſe pręcipimus:nihil ſenſualibus vel apparitoribus aduerſus priuilegia eorum excogitantibus, tanquam in actu principatus fuerint verſati: vicenarum librarum auri condemnatione propoſita. Dat. IIII. Kalendas Febr. Conſtantinop. Theodoſio. A. XV. & qui fuerit nuntiatus.

Eodem exemplo Iſidoro P P. Regino Illyrictori. Leontio P V. Theodo Comiti Ægypti, Abtharito Comiti Oriē. Cleopatro præfecto Auguſtali, Heſychio proconſ. Achaiæ, Euſtathio vicario Aſiæ, Nectario vicario Ponticæ.

De curioſis. Tit. XXVIIII.

Imp. Conſtantius A. ad Lollianum PP.

HIj quos curagendarios ſiue curioſos prouincialium conſuetudo appellat, proprio arbitrio quos eſſe reos putauerint, feralibus carcerũ tenebris mancipare non dubitant. Memorati igitur curioſi & ſtationarii, vel quicunque funguntur hoc munere, crimina iudicibus nuntiãda meminerint, & ſibi neceſsitatem probationis incumbere non citra periculum ſui, ſi inſontibus eos calumnias nexuiſſe conſtiterit. Ceſſet ergo praua cõſuetudo per quam carceri aliquos immittebant. Dat. XI. Kal. Aug. Med. Acc. XII. Kal. Sept. Arbitione & Lolliano CONSS.

II. Idem A. & Iulianus Cæſ. ad Taurum. *

Agentes in rebus in curis agendis & auectionibus publici curſus inficiendis noſtrorum memores præceptorum credimus in omnibus velle profutura reipublicæ. Sed accedunt ex officio mirandæ prudentiæ tuæ qui parem ſibi licentiam vindicent. Cõtigit etiam vt vicarij quoque mittant ex officiis ſuis huiuſmodi negotiis operam præbituros. Adimatur ergo hæc licentia facinoribus & officijs vniuerſis, curarúmque publici curſus copia denegetur: nam ſolos agentes in rebus in hoc genere iuſſimus obſequium adhibere. Nec verò multos eſſe per ſingulas prouincias iuſſimus, quippe ſufficit duos tantummodo curas gerere, & curſum publicum gubernare, vt licet in canalibus publicis hæc neceſſitas explicetur, numerus tamen amplior eſſe non debeat. Hi verò peruigili diligẽtia prouidebunt, ne quis citra euectionis auctoritatem moueat curſum, vel amplius poſtulet, quàm conceſſit euectio: vt habens vnius copiam rędæ flagitet mulas duas, aut redam vſurpet, cui birotum vel veredum poſtulare vel clabulare permiſſum eſt. Quiſquis igitur aliquid tale perpetrare temptauerit, improbi cœpti priuetur effectu. Demonſtretur etiam iudicibus vel curioſis euectio, & ſi quis nobis iubentibus feſtinare memoret in obſequium neceſſarium, nec præualeat contumacia vel dignitas. Contin etiam in curſu clabulari, vt fortè quis pro animalibus minimè præbitis pecunias pendere cogatur, lucro eius qui curſui præſiderit, improbè vindicandas. ergo nummum vetamus expoſci pro animalibus in curſu minimè conſtitutis. Quòd ſi fortè aliquis perȩſtimauerit perpetrandum, eius quadruplum quod accepit, inferre cogatur. Dat. XV. Kalendas Maij. Mediolani, Conſtantio A. VIIII. & Iuliano Cæſ. II. CONSS.

III. Idem. A. ad Agentes in rebus.

Per id tempus, quo curſus tuendi ſollicitudinem ſuſtinetis, condemnationes præfectorũ prætorio erga eos ſolos inritę ſunt futurę qui ſeruauerint honeſtatẽ: erga eos verò qui inhoneſtè & contra decus ſæculi vel honorẽ militiæ verſabũtur, non ſolùm cõdẽnatio manſura eſt, verumetiã ſi ad noſtrę ſerenitatis notitiam culpabilia geſta peruenerint, in eos erit acriùs vindicandum PP. Prid. Kal. Dec. Euſebio & Hypatio CONSS.

IIII. Idem A. ad Agentes in rebus.

Ceſſet omnis ambitio atque ſuffragium in ſchola veſtra. etenim cuncti ita agere debebitis, quatenus labore atque ordine ad curſum regendum, & ad curas agendas iudicio ſcholæ & ordinis meritò dirigamini, ita vt nihil veſtri principis ex his quę geri in republica videritis, notitiæ ſubtrahatis, ſcientes pœnis eum debitis ſubiugari, qui tantum facinus auſus fuerit perpetrare. PP. eodem die, hiſdem CONSS.

V. *

V. *

In his duntaxat prouinciis,in quibus curſus à prouincialibus exhibetur,quoniam auaritiæ occurri penè iam non poteſt, ſingulos ſolidos per ſingulas rędas,id eſt quas quadrigas vel flagella appellant,percipiatis per id tempus, quo curarum & curſus tuendi ſollicitudinem ſuſtinebitis, è curſu verò clabulari ſingulas angarias in his ſcilicet ſtationibus, in quibus curſus eſt conlocatus, ad exhibendam humanitatem venientibus excuſetis,ne quis audeat contra præceptum hoc amplius accipere,aut ſperare quicquam, aut aliquid excuſare vltra quàm continet forma præcepti. Dat.Prid.Kalendas.Nou.Euſebio & Hypatio CONSS.

VI.Imppp. Gratianus,Valentinianus & Theodoſius AAA. ad Florum magiſtrum officiorum.

Felicis natalis noſtri die (iidem vt principis) primi quoque ſcholarum mittantur ad prouincias curioſi anniuerſariū munus acturi,ita cautè atque ita ſollerter, vt ſub binorum tantùm copia veredorum vltra vſurpationem ceſſante ne capita contrahantur. Remotas quoque peragent ſtationes,& callida machinamenta commeantium , ac ſimulatæ obſeruationis ingenia & fraudes depellant.Dat.III.Non Febr.Conſtantinop. Eucherio & Syagrio CONSS.

VII.Imppp.Valentinianus,Theodoſius & Arcadius AAA.Neoterio PP.

Qui vel honore militiæ vel fiducia iuſſionis agentibus in maiorem ad obſiſtendum remur futuram eſſe conſtantiam ex his quos in eminentioribus tantùm vrbibus ſollicitudinem curſualem agere mandauimus,magnificentia tua noſcat vnum eſſe cōſiderandi tranſeuntiū euectionibus relictum , neque eos quicquam vltra hanc formam in curſum habere cōmune.Dat. V.Kal.Iun.Valētiniano A.IIII.& Neoterio CONSS.

VIII.Impp.Arcadius & Honorius AA. Marcello magiſtro offi.

Agentes in rebus ſingulos per ſingulas prouincias mittendos eſſe cenſemus:quibus tamen ſpeciendarum euectionum tātùm debeat cura mandari,vt nihil prorſus commune aut cum iudicibus aut prouincialibus habeāt:nec naues debebūt inlicita concuſſione vexare:nec libellos aut conteſtationes ſuſcipere,aut in carcerem quemquam tradere,ſed curſui ſolùm vacare.Dat.Kal.Iun.Conſtantinop. Olybrio & Probino CONSS.

VIIII.Idem.AA.Euchario Proconſ.Africæ.

Curſus publici præpoſitos ſcire pręcipimus , ſi ſibi & militię ſuæ conſulunt,nihil eos contra veterem diſciplinam debere præſumere:cui cùm generatur iniuria,haut dubiè ſacrilegij crimine obligantur.Libera quinetiam facultas mancipi ſit contemplatione proprij diſcriminis coempta, ſanitate robuſta vſui curſus animalia ſua ſollicitudine pręparare,&c.Dat. Prid. Kal.Mart.Honorio VIIII.& Theod.V.AA.CONSS.

X.Impp.Honorius & Theodoſius AA.Syneſio.

Conſtitutione ceſſante, qua ſuper curioſis ex viri inluſtris comitis & & magiſtri officiorū iudicio dirigendis intra certū numerū forma cōcluditur,antiqua cōſuetudo ſeruetur,vt curioſi idonei per diuerſas regionęs atque prouincias,litora inſuper portusq; & loca alia tranſmittātur commonitoriis cōpetentibus atq; mādatis inſtructi pro adminiſtratione tuæ

ſublimitati cõmiſſa,proq; huius legis auctoritate ad quos nos ablatarum imperialiũ ſpecierũ mouit occaſio,vt inpẽſiorẽ ſollicitudinem adhiberi magnopere iuberemus,quo idoneus quiſq; à tua magnificẽtia deſtinatus inter alia adiũcta & congruè procurãda hæc quoque ſtudeat obſeruare. Dat.v.Id.Nouem.Cõſtantinop Honorio VIIII.& Theod.v. AA. Conſſ.

XI. Idem AAA. Hadriano PP. Poſt alia.

Curioſos præcepimus remoueri,curialibus inſuper & nauiculariis omnibúſq; corporibus ita ſubueniri volumus,vt nihil apparitoribus vniuerſorũ iudicũ liceat, qui ex collecta prouincialiũ præda ad maiores militias feſtinant.Dat.v.Non.Mar.Rauen.Conſtantio & Conſtante Conſſ.

XII.Idem AAA.Palladio PP.

Dalmatiæ litora omnéſque inſulas,eorũ,qui ſibi curas vindicãt,enormibus commodis prægrauari conpertum eſt,vt nullus audeat ad loca tutiora etiam acerruitate temporis cogente ſuccedere, adque ideo omnes omnino ex memoratis partibus cẽſemus remouendos, vt ſecuritas antiqua vel conſiſtentibus, vel commeantibus reparetur. Si quis igitur auſus fuerit poſt hãc præceptionũ formã id officium à quo depulſus eſt, vſurpaſſe,ferro vinctus ad vindictam cura iudicũ dirigatur ad ſacratiſſimum comitatum.Dat.VI.Id.Ian.Rauen.Honorio x.& Theod.VI.AA. CONSS.

De palatinis ſacrarum largitionum & rerum priuatarum. Tit. XXX.

I.Imppp.Gratianus, Valentinianus & Theod.AAA. Aſellæ.

PALATINI omnes quos cõſiſtorij noſtri comites propter diuerſas neceſſitates ad prouincias dirigendos putauerint, ſine vllo metu iudiciariæ cõmotionis propter quæ diriguntur impleant,conueniendis iudicibus more ſolemni. Dat.VI. Kal.Mar.Sirmio,Auſonio & Olybrio CONSS.

II.Idem AAA.Pancratio. C.R.P.

Priſco iam nunc ordine reuocato de palatino potiùs officio ad gerendum principatum officij comitis domorum per Cappadociã mittantur: quales comes etiam domorum,ſi ſecus ſe geſſerit,vereatur.Idoneos itaq; ſingulis annis è numero mittendariorum ad hoc eligere debebis, & mittere.Dat.Prid.Non.Iul.Scopis,Auſonio & Olybrio CONSS.

III.Idem AAA.Cateruio C. S. L.

Primicerij Scriniorum, receptoriorum etiam per triennium iuxta inſtar ſacrorum ſcriniorum adminiſtratione fungantur,ita vt nullus ambitu æui tempora longioris vſurpet.Dat.XIIII.Kal.Sept.Bauxare,Auxonio & Olybrio CONSS.

IIII. Idem AAA. ad Heſperium PP.

Nihil omnino vllis iudicibus cum palatinis noſtræ clementiæ quicunque à conſiſtorianis comitibus diriguntur,commune atque coniunctum ſit:ſed excepta reuerentia,quę non ſolùm ab inferioribus,ſed etiam à maioribus rectori prouinciæ debetur atque defertur,ſuis quiſque neceſſitatibus obſecundet, nec temerè apparitor prouincialis debiti reum, quem rationalis officium ad ſolutionem cogit, abducat.Dat.VIII.Id.Decemb. Sirmio,Auxonio & Olybrio CONSS.

V.Idem AAA.Nebridio.C.R.P.

Quidam

Quidam poſt impletum ordinem militiæ Palatinę,quam geſſerāt, honorémque tranſactum ad exceptorum ſcrinia tranſire nituntur.Hac igitur lege ſancimus,vt nulli prorſus dehinc iſta audendi relinquatur occaſio, ſed vnuſquiſque eius ſcrinij, quod primum militando delegit,ordinem perſequatur: nec in alterius loco finem militiæ requirat, qui iam proprij ordinis tranſegerit principatum.Dat.v. Id. Oct. Conſtantinop. Merobaude II.& Saturnino CONSS.

VI.Idem AAA.ad Probum PP.

Ab officiis Palatinorum excellentia tua ſciat ita penitus recedēdum, vt neque ipſa poſt modum licitum ſibi credat hiſdem aliquid iniungere: & præterea prouinciarum rectores prohibeat quicquam vlterius tale conari.Dat.VII.Kalend. Nōu.Med.poſt conſ. Merobaudis ſecundò, & Saturnini.

VIII.Idem AAA.Trifolio C.S.L.

Scriniis omnibus largitionum comitātenſium infra ſcriptas dignitates decernimus,vt his cōtenti,ambiendi ſibi aditum interclusum eſſe cognoſcant,etiam ſi ſpeciale beneficium emendicato ſuffragio quiſquam voluerit impetrare.Annonas etiam iuxta definitum dignitatum modum volumus poſtulari,nec amplius quicquā præſumi. Breuis quas dignitates per ſingula ſcrinia officium ſacrarum largitionum habere ſtatutum eſt. Scriniū exceptoris perf.ord.p̄.ñ. I. Ducenarij.ñ.II. Scrin. tabulariorum perf.ord.III.Cētenarij ñ.II.perfect.ord.III.N.I.perfectiſſ. cùm cōſulares ñ.II.Epiſtolarij. N. II. Ducenarius N. I.Form. prim. N. III. Centenarius N.I. Cētenarij ñ. II.Form.ſec.N.II.Epiſtulares ñ.II.Epiſtulari ñ.III. For. III.N.II.Forma.I.N. III. Forma prim. N.VI. Scrinia cañ. For. ſec.N. III. Mittendarij For.ſec.N.V.perfectiſſ.Sant.N.Ducenarij.N.II.Formæ. tertię N.III.Centenarij N.II.Centenarij.N.VI.Sctiniarij numeror.Epiſtulares N.III. Epiſtular. N.XII.perfect.ord.ſec.N.I.Form.prim.ñ.IIII.Form. prim.ñ.XI. For.ſec.ñ.IIII.For. ſec.N. XIII. Dat. IIII. Id.Iun. Heracliæ, Richomere & Clearcho CONSS.

VIII.Idem AAA.Trifolio C.S.L.

Placuit iuxta & omnibus mittendariis palatini officij profutura ſuggeſtio,qua inſinuaſti, vt ex hiſdem annui ſinguli ex ducenariis terni, ex centuriis habito prouiſionis intuitu cingulo liberentur. Dat. IIII. Id Mart. Conſtantinop. Arcadio A. I.& Bautone V.C.Conſulibus.

VIIII.Idem AAA.Trifolio. C.S.L.

De mittendariis palatinis annui ſinguli,ex ducenariis terni,ex centenariis habito prouiſionis intuitu cingulo liberentur,& prioribus decedentibus,locus ſequentibus detur.Dat.IIII. Id.Mart. Conſt. Arcadio A.I. & Bautone CONSS.

X.Idem AAA.ad Principium PP.

Si quis iudicum palatino vel profligationem debitorum putauerit eſſe mandandam,vel eius impertiendū litigatori auxilium in lite priuata tam ipſe quàm eius officium per ſingulos quibus vetita curanda commiſerit, quinas auri libras fiſci viribus inferre cogatur.Dat.Prid.Kal. Sep. Aquil. Arcadio A.II.& Bautone CONSS.

XI.Idem AAA.Proculo.C.S.L.

Olim ſtatuimus,vt vltra definitas dignitates nullus nec annonas nec ſtre

nas perciperet. Sed quia pleroſque de diuerſis palatinis officiis ſub occaſione indepti honoris ſtrenas & veſtes, ceteráque ſolemnia vltra ſtatutũ numerũ percepiſſe cognouimus: & id quod ex ſuperfluo prębitũ eſt exigi facias, & deinceps, vltra ſtatutas dignitates nihil pręberi permittas. Dat. Non. Mai, Conſtantinop. Acc. à Valerio c.s.l. Honorio Nob. p. & Euodio Conſſ.

XII. Impp. Valẽt. Theod. & Arcadius AAA. Seuero Comiti & Caſtrẽſi.

Nullus eorũ qui palatinis intra aulam obſequiis deputãdi ſunt, ad aliquod munus debet admitti, niſi cui adnotatio noſtra ſortiendæ ta lis militiæ copiam patefecerit. Dat. XVIII. Kal. Feb. Med. Valen tiniano A. IIII. & Neoterio CONSS.

XIII. Impp. Arcadius & Honorius AA. Oſio C.S.L.

Officium quod ſublimitatis tuæ iuſſionibus obſecundat, eas tantummodo teneat dignitates, quas diuæ recordationis Valentis conſtitutio comprehendit. nihil vltra nec peti conuenit, nec ſperari. Dat. IIII. Kalend. Dec. Conſt. Olybrio & Probino. CONSS.

XIIII. Idem AA. Martiniano C.S.L.

Officiorũ palatinorũ ſcriniorũque primicerij biẽnio trãſacto diſcedãt, nec vlteriùs in eadẽ militia cõmorentur. Eos ſanè qui ante hoc ſtatutũ in locis memoratis inuenti ſunt, ad metas triẽnij cõcedimus peruenire. Dat. XV. Kal. Feb. Conſtantinop. Arcadio IIII. & Honorio III. AA. CONSS.

XV. Idem AA. Conſtantio C.S.L.

His abiectis de officio palatino, qui inconſideratè ac vulgò ſunt congregati, ſtatutos ducentos 24. ſupernumerarios ſeſcentos decem electiſſimos inhęrere præcepimus, & iuxta inſtructionem eminentiæ tuæ quæ adnexa eſt, ſingulis ſcriniis vel rectoribus definitum n merum ſupernumerariorum deputari. Si quis ſanè ad memoratam militiam accedere voluerit, oſtenſa generis fide tunc demum adnotatione noſtri numinis palatinorum cœtui ſocietur. Dat. XIII. Kal. Conſt. Theod. v.c. CONSS.

XVI. Idem. AA. Meſſalæ. PP.

Salutari definitione cẽſuimus DXL. & ſex de officio comitis ſacrarum largitionum, trecentos priuatarum, qui tamen nullis ſint corporib. obligati, reliquos ſuis officiis & ordinibus eſſe reddendos, ſingulis tamen ita matriculis retinẽdos, vt patriæ prouincia pariter conſcribatur, iudicibus admonendis de numero ſtatuto, vt ceteri ad ſua officia retrahantur, nec poſthac ſub ſpecie militiæ intra prouinciam poſſit deliteſcere qui ſibi nec indultum cõmeatum, nec publicam neceſſitatem docuerit eſſe mãdatã, curialem ſuum municipes vindicẽt, collegiatum proprium corpus adſtringat, nec iudicem ſuum apparitor quondam deſertor euadat, ſibi quiſque iure tamen obnoxium exſequatur: adiutoribus quoque qui matriculas tractant, ſupplicium deportationis cum amiſſione facultatum ſubeuntibus, ſi quenquam vltra numerum pręſtitutum ſiuerint militare. Dat. XI. Kal. Ian. Med. Theodoro v.c. CONSS.

XVII. Idem AA. Longiano C.S.L.

Serenitas noſtra ſalubri ſanctione diſpoſuit, vt quingenti quadraginta ſex, qui tamen nullis ſunt corporibus obligati, palatini ſint: ſupernumerarij autem ex quibus in decedentium locum, quos ratio inuenerit, ſinguli ſubrogentur, ad originem tractis deſertoribus, ſciente adiutore officij

palatini

palatini, ſiquis ſupra ſtatum numerum vel cohibentia, vel neglegentia eius inrepſerit, auaritiam eius proſcribtione omnium facultatum ac deportatione plectendam: reliquos autem qui ſuperflui fuerint, prouinciis ſine dilatione datis auctoritatibus reſtituantur. Dat. x. Kal. Ian. Med. Theodoro v.c. CONSS.

xviii. Idem AA. Neſtorio Comiti R.P.

Non aliter quilibet in officio ſacrarum priuatarum cingulum militiæ ſibi ſumendum exiſtimet, niſi noſtræ manſuetudinis adnotationem meruerit. Dat. Prid. Id. Aug. Ancyræ. Stilicone II. & Anthemio CONSS.

xix. Idem AA. & Theodoſius A. Monaxio PP.

Dominum ex primiceriis ſacrarum largitionum ſpeciali beneficio ex vicariis ad ſimilitudinem proximorum ſacrorum ſcriniorum eſſe præcipimus, cæteros primicerios ſcriniorum, & qui poſt illum primicerij totius erunt officij palatini exconſularibus inter allectos eſſe decernimus. Dat. xvi. Kalen. Feb. Conſtantinop. Baſto & Philippo viris clariſſimis CONSS.

xx. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Iohanni PP.

Palatinos qui ſacrarum remunerationum rationem tractantes inculpatim ad calcem terminumque militię peruenerint, præcepimus ea habere priuilegia, adiutorem & primicerios diuerſorum officiorum, quæ [illegible] agentum in rebus ſcholæ à noſtra ſunt manſuetudine contributa: [illegible], vt à tyronum præbitione memorati reddantur exortes, ceteráq; onera [illegible] agnoſcant, quæ antea cum nihil de hac re ſtatuiſſemus ad dignitatis [illegible] ſtipendium ſuſtinebunt. Dat. vii. Id. Iun. Rauen. p̄ Conſulatum Honorij viii. & Theodoſij v. AA.

xxi. Idem AA. Anyſio. C. S. L. & Tauro C. R. P.

Ad ſimilitudinem ſanctionis quam de proximis ſacrorum promulgauimus ſcriniorum, etiam in officio ſacrarum largitionum atque priuatarum [illegible] biennio annum ſub perpetua obſeruatione præcipimus cuſtodiri in venerabili natali perennitatis meæ Theodoſij exemplo proximorum annus ſuſcipiat exordium promotionis, & priuilegia quæ huiuſmodi officiis vel primicerio ſacris legibus deferuntur, integra inlibatáq; ſeruentur. Dat. III. Kal. Iul. Conſtantinop. Theodoſio A. VII. & Palladio CONSS.

xxii. Idem. AA. Anyſio C. S. L.

Ceſſantibus cunctis quę ſuper biennio de actu mittendariorum olim ſtatuta ſunt, ad ſimilitudinem exceptorum eiuſdem militiæ completo anno, recedere eos, ſubituris eundem locum ſequentibus, præcipimus illis qui nunc agunt biennij actum ex quo cœperunt conplentibus. Dat. IIII. Non. Maij. Conſt. Monaxio & Plinta CONS.

xxiii. Idem AA. Aſclepiodoto C. S. L.

Quatuor mittendarios, qui per annos ſingulos ex officio palatino exire ſolemniter conſuerunt, beneficiis quibus tuo culmini viſum fuerit ex his videlicet quæ ſuæ iuriſdictionis eſſe, nec aliis ex conſuetudine cælitus deputata cognouerit, tua ſublimitas proſequatur, etiam in poſterum hac conſuetudine permanſura, vt circumuentione damnata prolixa ſtipendii ſue debita ſolatia conſequantur. Dat. III. Kal. Maij, Conſtantinopoli, Honorio XIII. & Theodoſio X. AA. CONSS.

XXIIII. Impp. Theodoſius A. & Valentinianus Cæſar. Hierio præpoſito.

Noſtræ moderationis arbitrio præſtitutũ eſt, vt priuatiani priuilegia largitionalis officij perpetuò conſequantur: hoc eſt, vt tam primicerius officij priuatarum, quàm alij quatuor reliquorum primicerij ſcriniorum eiuſdem contemplatione militiæ exconſularibus inter allectos eſſe mereantur, & tam in hac alma vrbe quàm in prouinciis honore potiantur, cum inluſtres viri memoratarum comites dignitatũ, ita ſimili iugiter inſularum ſplendore decorentur, vt non culmine diſcingantur æquali, ſed tempore. Dat. XV. Kal. Dec. Conſtantinop. Theodoſio A. XI. & Valentiniano C. CONSS.

De ſtratoribus. *Tit.* XXXI.

Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Zoſimum Præſidem nouæ Epiri.

PER omnes prouincias edictum generale miſimus, vt ab ſtratoribus vnus tantùm ſolidus probæ nomine poſceretur, & in offerendis equis certam formam, ſtaturam, ætatem prouinciales noſtri cuſtodiendam eſſe cognoſcerent, quos etiam fiſco certo ſolidorum modo obnoxios fecimus, ſi quod ſtratores petere nunquam metuunt, illi dare ſtatoribus non timerent. Officium quoque grauitatis tuæ centum argenti libras multabitur, ſciens prędictam rem geſtam fuiſſe, non illicò eam ſeueritati iudiciariæ prodidiſſe. Dat. XIII. Kalendas Iul. Apolloniæ. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

De caſtrenſianis. *Tit.* XXXII.

Impp. Honorius & Theodoſius AA. Narſi viro ſpectabili Comiti & Caſtrenſi S. P.

IN officioſo ſpectabilitatis tuæ ſecundum formam diualium reſponſorum poſt completum tempus præfinitum, id eſt biennium, prioribus decedẽtibus inſequentes ad locum pro merito laborũ ſtipendiorúmque ſuccedant, nec vlla licentia tribuatur his qui inpletũ depoſuerint officiũ denuo ad eandem militiam vel ſollicitudinem remeandi. Dat. VI. Id. Febr. Conſtantinop. Theod. A. VII. & qui fuerit nuntiatus.

† S Palatij II. Idem AA. Scholaſtico viro ſpectabili comiti & Caſtrenſi. †

Nonnulli diuinis impetratis apicibus primæ vel ſecundæ formæ ſacri miniſterij ſupernumerarij ordinati ſunt, quibus interpoſitis & locũ qui vacauerit occupantibus ſtatuti, ſecundæ vel tertiæ formæ de ſuperioribus gradibus excluduntur. Ideóque decernimus, vt qui in prima vel ſecunda forma diuino beneficio ſupernumerarij repperiuntur, ſtatuti quinetiam ſecundæ vel tertiæ formæ alternis vicibus, hoc eſt per viciſſitudines promoueantur, vt nunc vnus ex iſto, nunc alter ex illo ordine ad ſuperiorem ſtatutorum locum ſi vacauerit progrediatur, de cetero obſeruando, vt ſi quis primæ vel ſecundæ vel tertiæ formæ ſpecialiter in ſtatutos gradum cœlitus valuerit impetrare, ſupernumerios vltimus formæ tertiæ in matriculis habeatur. Dat. Prid. Id. Ian. Conſtantinop. Honorio XIII. & Theodoſio X. AA. CONSS.

De

De decanis. Tit. XXXIII.

Impp. Honorius & Theodoſius AA. Helioni comiti & magiſtro officiorum.

QVATTVOR qui ex corpore decanorum ad primum militiæ gradum peruenerint, biennij ſpatio primiceratus gerant officium, neque vlterius cuiquam hoc loco liceat immorari, vt omni gratia & ambitione ceſſante poſt duorum annorum curricula ſuccedant prioribus ſubſequẽtes. Dat. Pri. Non. Nou. Conſtantin. Theodoſ. A. VII. & Palladio V. C. CONS.

De menſoribus. Tit. XXXIIII.

Imppp. Arcadius, Honorius & Theodoſius AAA. Æmiliano magiſtro officiorum.

PRIMICERIVS menſorum ad inſtar ſcriniorum biennio expleto agentis in rebus vltimi militiam ſortiatur. Dat. x. Kal. Aug. Ancyræ. Stilicone II. & Anthemio CONS.

De priuilegiis eorum qui in ſacro palatio militarunt. Tit. XXXV.

I. Imp. Conſtantinus A. Palatinis & benemeritis ſuis ſalutem.

PALATINIS, tam his qui obſequiis noſtris inculpata officia præbuerunt, quàm illis qui in ſcriniis noſtris, id eſt, memoriæ, epiſtularum, libellorúmque verſati ſunt, procul vniuerſas calumnias ſiue nominationes iubemus eſſe ſummotas: ídque beneficium ad filios eorũ atque nepotes ipſo ordine ſanguinis peruenire, atque inmunes eos à cunctis muneribus ſordidis & perſonalibus permanere cum vniuerſis mobilibus & mancipiis vrbanis, neq; ne iniurias eis ab aliquibus inferri: ita, vt qui hęc contempſerit, indiſcreta dignitate pœnas debitas exigatur. Dat. IIII. Kal. Nou. Triueris, Voluſiano & Anniano CONSS.

II. Idem A. ad Proculum proc. Africæ.

Si ex memorialibus vel ex palatinis noſtris aliquis ad agendas curas rei publicæ vel alterius officij fuerit deſtinatus, minimè ab eo repræſentatio poſtuletur equorum: qui autem in palatio obſequia non præbuerunt, ſed ex alio hominum genere ſunt, equos ſolemnes pro huiuſmodi actu repręſentent. Dat. VI. Kal. Aug. Conſtantino A. IIII. & Licinio CONSS.

III. Idem A. ad Rufinum præpoſitum.

De cubiculis noſtris vacatione donatos vel diuerſis obſequiis palatinis aut ſcriniis memoriæ, epiſtularum, libellorúmque, vel officio largitionum comitatenſium, ſingularúmve vrbium, ſed & officio admiſſionum ad legum noſtrarum priuilegia volumus pertinere, vt nec ipſi nec filij, nec nepotes eorum ad curiam vel honores vel onera, munera municipalia deuocentur: meritóque his ingerimus largitionales vrbiũ ſingularũ, ne priuilegio ſeparẽtur, quos dignitas propemodũ ſimilis copulauit: memorati namque palatinorũ matriculis adtinẽtur, quíque ſub caſtrẽſi militant: quibus omnibus cõdonamus, ne exactorũ vel turmariorũ, quos capitularios vocãt, curã ſubeãt, vel obſequiũ temonariorũ, vel prototypiæ.

nã beneficiis noſtris ita digni ſunt,vt etiã ſi quis ad diuerſas adminiſtrationes poſt obſequia palatina perueuerit, hiſdem debeat vti priuilegiis: quoniam maior dignitas nulla debet præiudiciũ facere. Nemo igitur ex filiis prædictorum vel ſeruis caſtrẽſi peculio cumquiſitis profeſſionibus cenſualibus inſeratur, vel numero adcreſcentium loco vel deficientium ſubrogetur,ſi non fuerit innexus voluminibus cenſualibus,perſonalibus etiam & corporalibus muneribus liberentur, ſiue adhuc in palatio obſeruent,ſiue optata quiete donati ſunt. Quibus omnibus priuilegiis cõiungimus agentes in rebus,licet meritis militaribus videantur eſſe ſubnixi,Dat.v.Kal.Mai.Sirmio,Conſtantino A.v.& Licino Cæſare CONSS.

IIII. Idem A. ad Iulium Verum Vicarium Italiæ.

Palatinis noſtris,qui ob ſpectatum laborem otio donati ſunt ſub obtentu penſitationum,quæ repræſentari cõſueuerunt,tolerantia munerum ſordidorum atque indigni oneris quorundam temeritate INponitur. quod facinus, licet grauiore pœna plectendum eſt, tamen ita volumus emendari,vt grauitas tua ex officio rationum æris ſpeciem poſtulet, & in tabulas ei formatæ legis huius apices INprimat, vt ſi quid tale ſuſtineant,ad eas illicò quaſi ad præſentia remedia perfugiant,atque ab intentato onere liberentur. PP. Id. Mart. Criſpo II. & Conſtantino II. CC. Conſulib.

V. Idem A. ad vniuerſos palatinos.

Ab his qui poſt INpleta officia fidelis obſequij adminiſtrationes publicas meruerunt,conceſſa quidam conantur priuilegia detorquere,nec intelligunt faſtigiis promotionum in ſublime prouectos,ab immunitate legitima exui minimè oportere: ideóque præcepimus vt palatini noſtri expleto munere fidelis obſequij, cùm ad dignitatum cumulos elati fuerint,nihil de conceſſis priuilegiis perdant,ſed incremẽtis dignitatum vtilis augeatur immunitas. De qua re ad præfectos prætorio, & ad præfectum vrbis ſcribta direximus. Dat. III. Non. Iul. Yſcoi, Ianuarino & Iuſto CONSS.

VI. Impp. Valentinianus & Valens AA. Hauc Artemi Kariſſime nobis.

Mirati admodo ſumus te non conſideratis priuilegiis palatinorum, quoſdam ex eorum numero ſuſceptoribus velle coniungere,cum id minimè legis noſtræ ſententia comprehendat,&c. Dat. XIII. Kal. Octob. Aquileia, Diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

VII. Idem AA. ad Prætextatum PV.

Omnes, qui intra conſiſtorij ſecreta veneranda notariorum funguntur officio,quique in ſcriniis militant,quique inter agentes in rebus plenum vigiliarum munus exercent,admiſſionales etiam,& qui ſub caſtrenſi officio, ſiue comitatenſibus, ſiue priuatis largitionibus obſecundant, cum pro merito probitatis & fidei, acceſſu iſtius fuerint ſplendoris ornati,conſtetque eos tunc temporis honoratos, cùm à palatinis mitterentur obſequiis à primis quibuſque gradibus vſque ad perfectiſſimatus ordinem,tametſi proſecutoriarum adiumenta non habeant, prærogatiua conceſſi honoris vtantur:comitibus autẽ quorũ iam celſior locus eſt, & tribunis ita demum proſit allectio,ſi ſacra ad vrbanæ officiũ præfecturæ ſcribta pertulerint,quibus eorum vita laudetur. Hæc peculiariter Romæ ſeruentur,vt habito loci honoriſque delectu,habito etiam virium fortunarumque

rarúmque diſcrimine & laboribus ſingulorum congrua præmia rependantur,& hi ad impetratam adlectionẽ pertineant,quos poſt glorioſum laborem exauriri ſenatoriis ſumptibus non oportet.Dat. XIIII. Kalend. Dec.Triueris.Acc.IIII.Id. Decemb.Lupicino & Iouino CONSS.

VIII.Idem AA.ad Probum PPŌ.

Circa palatinos noſtros quies inlibata permaneat, quo intellegant cuncti, ne officia impunitum habere,nec iudices, ſi inquietentur hi, quibus poſt documenta fidelis obſequij ſub noſtris acta conſpectibus plena eſt inpertienda tranquillitas.Dat.III.Kal.Sept.Briſiaci, Valentiniano nobiliſſimo puero & Victore CONSS.

VIII. Imppp.Gratianus,Valent.& Theodoſius AAA.ad Arborium PV.

Omnes,qui e palatio ſacro, vel priuilegiis ambiuntur, vel prouinciali adminiſtratione donati ſunt, nullis volumus conuentionibus fatigari. Quiſquis igitur agentem in rebus,aliúmve palatina dignitate ſubfultum, qui vel poſt adminiſtratam prouinciam honorati auctoritate fulcitur, vel teſtimonij noſtri adſertione confidit,frequenter ſuper dignitate ſua interpellatione pulſauerit, quinque librarum auri inlatione tenebitur. Dat. XV.Kal.Mart.Triberini,Gratiano V.& Theodoſio I.AA.CONSS.

X. Idem AA.ad Probum PPŌ.

Rectores prouinciarum inlicitum eſſe cognoſcant quemquam qui è palatio glorioſa adminiſtratione perfunctus ſeu vacatione donatus ſit, vlli neceſſitati extra ordinem ſubiugandum, præterquàm ſemel ad profeſſionem proprij laboris non modò vlla conuentione cogendum, verumetiam leui ſaltem conmonitione pulſandum. Quod ſi quis iudex hoc præceptum temerare contenderit,eius officium penes quod culpam neglectæ iuſſionis hærere manifeſtum eſt,quinque librarum auri condemnatione multandum eſt.Dat.V. Kal.Iul.Aquileia, Gratiano V.& Theodoſio I.AA.CONSS.

XI. Idem AAA.Eutropio PPŌ.

Ab omnibus ex aula noſtra decedentes viri iniunctis habeantur inmunes:numerariorum faſtus vel rapaces quæſtus tamquam experientes, & idonei potiantur,nec poſt emeritam miſſionẽ ad miniſteria ſenes debiles ſeu vacantes obliterata laboris exacti conſideratione reuocentur. Dat.III.Non.Feb.Conſtp.Eucherio & Syagrio viris clariſſimis CONS.

XII.Idem AAA.ad Cynegium C.S.L.

Quoſcumque palatinæ militiæ offic iis deputatos per decẽ annorum ſpatia quiſquam ad ordinem ſibi debitum repetere ceſſauerit, poſtea ſuper petitione perſonæ agere nihil poterit.Dat. III. Non. Mar. Conſtp. Merobaude II.& Saturnino viris clariſſimis CONSS.

XIII. Imppp.Valentinianus,& Theodoſius & Arcadius AAA.ad Pinianum P.V.

Omnes,qui in palatio militando diuerſis actibus paruerunt ſecundum legem domini germani noſtri,in tantum eius dignitatis cuius meruerint miſſionem,optinere norint inſignia, vt his omnibus præferantur in ordine atque conſeſſu,qui poſteriore tempore regendas prouincias dignitateſque ſuſceperint Palatinas.Hoc autem generale decretũ ſi quiſquam temeraria vſurpatione violare temptauerit, ſacrilegij reus legibus cenſeatur. Dat. prid. Non. Iul. Med. Acc.IIII. Kal. Sept. Honorio NP. &

Euodio CONSS.

XIIII. Impp. Honorius & Theodoſius AA. ad Aſclepiodotum PPÕ.

Qui intra noſtra ſcrinia vel agentum in rebus vel palatinorum tam comitis largitionum, quàm comitis priuatarum: vel apparitionis ampliſſimæ præfecturæ prætorianæ ſacramenta ſe deuouerit, & quindecimi in tranſcurſu curriculo nulla fuerit à collegis conuentione pulſatus, adſumpti cinguli honore lætetur, nec emenſa militia relictæ originis inuidia quatiatur. In cohortalinorum autem militia prędicta tempora propagãda cenſemus, non quòd maiores in ipſis reipublicæ vires ſint, quàm in curialibus conſtitutæ. Sed quod non hiſdem priuilegiis inferioris ſortis homines debeant honorari, ideóque decernimus, vt ſi in ea militia ad quam tranſire conati ſunt, vigintiquinq; annos ſingula fortunæ ſuę conuẽtione peregerint, & in officiis ſine inquietudine & intermiſſione permanſerint, quibus ſe quamuis inlicitè ſociarunt, ipſi quoque ſecuri ſint, & à prioris conditionis macula liberentur. Liberos autem curialium vel cohortalium quandoque ſuſceptos ſiue ante prærogatiuam & tempora expreſſa præſumptæ militiæ, ſiue poſt decurſa ſtipẽdia originalem ſequi condicionem oportet, quoniam ſatis eſt parentibus eorum vacationem à noſtra clementia pro remuneratione fuiſſe conceſſam. Hæc autem lex non ad illos pertinet, qui vel curiis vel ſuis officiis per ſentẽtias iudicum traditi ſunt, quos quidem propriã neceſſe eſt cui addicti ſunt, fortunam amplecti, ſed ad eos de quorum condicione in iudiciis quæſtio vertitur, vt datam formam cognitores obſeruent. Dat. xv. Kal. Iun. Conſtp. Aſclepiodoto & Mariniano CONSS.

XV. Imp. Conſtantinus A. ad Seuerum P.V.

Omnes palatinos, quos edicti noſtri iamdudum certa priuilegia ſuperfundunt, rem ſi quam, dum in palatio noſtro morantur, vel ſi parſimonia propria quæſiuerint, vel donis noſtris fuerint cõſecuti, vt caſtrenſe peculium habere præcipimus. quid enim tam ex caſtris eſt, quàm quod nobis conſciis ac prope ſub conſpectibus noſtris adquiritur? Sed nec alieni ſunt à puluere & labore caſtrorum, qui ſigna noſtra comitãtur, qui præſto ſunt ſemper actibus, quos intentos eruditis ſtudiis itinerum prolixitas & expeditionum difficultas exercet. Ideóque palatini noſtri qui priuilegiis edicti vti potuerint, peculia ſua præcipua retineant: quæ, dum in palatio conſtituti ſunt, aut labore, vt dictum eſt, proprio, aut dignatione noſtra quæſiuerint. PR. x. Kal. Iun. Conſtantino A. VI. & Conſtantio Cæſare Conſſ.

De equeſtri dignitate. *Tit.* XXXVI.

Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Mamertinum PPÕ.

EQVITES Romani, quos ſecundi gradus in vrbe omnium optinere volumus dignitatem, ex indigenis Romanis & ciuibus elegantur, vel his peregrinis, quos corporatis non oportet adnecti. Et quia vacuos huiuſmodi viros eſſe priuilegiis nõ oportet, corporalium eos iniuriarum & proſecutionum formido nõ vexet ab indictionibus quoque, quæ ſenatorium ordinem manent, habebuntur immunes. Dat. prid. Kal. Nouemb. Philippopoli, diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

De perſe-

De perfectiſſimatus dignitate. *Tit.* XXXVII.

Impp. Conſtantinus A. ad Paternum Valerianum.

CODICILLIS perfectiſſimatus fruantur, qui impetrauerint, ſi abhorreant à conditione ſeruili, vel fiſco aut curię obnoxij non ſint, vel ſi piſtores non fuerint, vel non in aliquo negotio conſtiterint, nec ſibi honorem venali ſuffragio emerint, nec rem alicuius adminiſtrauerint.

*

CODICIS THEODOSIANI LIBER SEPTIMVS.

De re militari. *Tit.* *I.*

I. Imp. Conſtantinus A. *

SI quis barbaris ſcelerata factione facultatem deprædationis in Romanos dederit, vel ſi quis alio modo factum diuiſerit, viuus amburatur. Dat. IIII. Kalen. Mai. Seuero & Rufino CONSS.

INTERP. *Si quis cum quibuſlibet hoſtibus prædas egerit, aut prædam cum prædonibus diuiſerit, incendio concremetur.*

II. Imp. Conſtantinus A. ad Siluanum Com. & magiſtrum equitum & peditum.

Siquis miles per commeatum dimiſſus fuerit à tribuno vel præpoſito, aut inconſulto eodem ab obſequio militari ſigníſque diſceſſerit, per ſingulos milites tribuni & præpoſiti quina pondo auri fiſco inferant. Dat. VI. Kal. Iun. Sirmio, Limenio & Catullino CONSS.

III. Idem A ad Titianum PP.

Quicunque militum ex noſtra auctoritate familias ſuas ad ſe venire meruerint, non ampliùs quàm coniugia liberos ſeruos etiam de peculio caſtrenſi emptos neque adſcriptos cenſibus ad eoſdem excellētia tua dirigi faciat. Dat. III. Kal. Iun. Limenio & Catullino CONSS.

IIII. Idem A. ad Cretionem VC. Com.

Quamuis omni tempore opera dari debuerit, ne ſacramentis militaribus † ſeperatio traderentur, qui nec ſtipendiorum numero, nec contraria corporis valetudine quietè perfrui debent, tamen prudentiæ tuę proſecutione admiſſa quæ apud nos verbis facta eſt, pręcepimus, vt qui ante

† lego ſeparati otio traderentur

ſtipendia emenſa vel integra corporis valetudine otio m anc ipati ſunt, reſtituantur priſtinis numeris. Dat. v. Kal. Iul. Sergio & Nigriniano CONSS.

v. Impp. Valentinianus & Valens AA. *

Eorum liberos, qui armis inheſerumt, ad vſum bellicum & caſtra reuocantes, eis quoque eorum ſtipendiorum copiam deferemus, qui alterius gradus militiæ ſalutarem maximæ reipublicæ operam perſecuntur, Quòd ſi quoſdam aut imbecillitas valitudinis, aut habitudo corporis, aut mediocritas proceritatis ab armatæ militiæ conditione ſubmouerit, eos iubemus in officiis cæteris militare. Nam ſi poſt definitam à nobis ætatem ignobile otium adamauerint, curis obnoxij erunt, ſine controuerſia pro virium qualitate, ita vt hij quos debilitas fortuita, aut morbus & corporis valitudo cõfecta ita eneruauerit, vt ad vſum caſtroru m militięque idonei eſſe non poſſint, vacationem perpetuam depulſis curialiũ munerum ſollicitudinibus conſequantur, & cætera. Dat. III. Kal. Maij. Hadrianopoli, Diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

vi. Idem AA. Mauris Sitifenſibus.

Si quis armatæ ſacramenta militiæ impegro quinquennij labore pertulerit, auo licet ac patre ſit decurione progenitus, ab omni nexu curiali perſonam duntaxat propriam vindicauerit, diuerſis autem officiis ſeruientes quinque & vigenti annis in militia decurſis pari ſecuritate donamus, &c. Dat. VIII. Kal. Maij. Treueris. Valẽtiniano & Valẽte. AA. CONS.

vii. Idem AA. Iouio magiſtro equitum, & peditum.

Plures de diuerſis numeris ante impleta ſtipendia, ad indebitos honores ſuffragiorum ambitione perueniunt. Siue igitur eos purpuram adoraſſe conſtabit, ſiue excepiſſe aliquas dignitates, eo quem ceperint honore ſoluantur, ita vt qui ceteros in labore poſitos feſtina cupiditate tranſierint, nec teſtimonium quidem emeriti laboris accipiant. Quòd ſi aliquibus fortaſſe rationibus adtinentur inpliciti, ad eos numeros de quibus per ambitionem exierant, reuertantur. Dat. Prid. Kal. Iun. Med. Valentin. & Valente AA. CONSS.

viii. Idem AA. ad Equitium Comitem & magiſtrum militum.

Omnibus omnino veteranis auctoritas tua denuntiet, quòd ſi quis filium ſuum armorum honore condignum non propria voluntate militiæ, quàm ipſe ſudarit, obtulerit, noſtræ ſit legis laqueis inplicandus. Dat. VII. Kal. Oct. Heracleæ, Valentiniano & Valente AA. CONS.

ix. Idem AA. ad Iouinum magiſtrum equitum.

Tam duces quàm etiam comites, & quibus Rheni eſt mandata cuſtodia, ſinceritas tua protinus admonebit, vt neque regalibus, neque legatis ſua milites iumenta ſubpeditent. Etenim cum propriis animalibus eouſque veniẽdum eſt, vbi obſequium curſuale ſuccedit. Sanè ſollicitudinem competentem auctoritas tua iubebit adhiberi, vt eorum pecoribus, vbi conlocauerint manſionem, alimenta non deſint. Dat. IIII. Kalendas Feb. Remis, Lupicino & Iouino CONS.

x. Idem AA. ad Iouinum magiſtrum militum.

Plerique milites ſecum homines conditionis ingenuæ propinquitate ſimulata, vel conditione lixarum frequenter abducunt: ideóque vt numeroſiſſima pube creſcat exercitus, moneantur, vt ipſi ſponte huiuſcemodi homines,

homines,quos penes ſe eſſe meminerint,tribunis ſuis ſiue præpoſitis offerant ad tuum officium dirigendos, aut ſciant ſe non abſque deuotionis nota & morſu honoris alieni commilitonibus eſſe poſtponendos. Etenim his qui occultatores perfidos publicauerint,pro præmio huius indicij gradus vnus addetur. Hi verò ad inferiorem ordinem reuoluentur, qui caſtris idoneos iuuenes ſtudio inertis obſequij putauerint occulendos.Dat.XVI.Kal.Mart.Remis,Lupicino & Iouino CONSS.

XI. Idem AA.ad Seuerum magiſtrum militum.

Hij qui inter adcreſcentes matriculis attinentur, tam diu alimoniam à parentibus ſumant,quoad gerendis armis idonei fuerint æſtimati, ita vt ceſſet ſuper eorum nomine præbitio fiſcalis annonæ.Dat.VIII.Kal. Maij. Treuiris,Modeſto & Arintheo CONSS.

XII.Imppp.Gratianus,Valentinianus, & Theodoſius AAA,Cynegio PP.

Tribuni vel milites nullã euaganda per poſſeſſiones habeant facultatem,cum ſignis propriis in manſionibus ſolitis ac publicis maneant.Aut ſi quis tam neceſſaria ſcita cõtempſerit,de eo ac tribuno eius ad noſtram ſcientiam rectorum,ac defenſorum relationibus protinus deferatur.Dat. IIII.Id.April.Conſtantinop.Richomere & Clearcho CONSS.

XIII.Idem AAA.Richomeri comiti & magiſtro vtriuſque militiæ.

Cum ſupra virentes fluminum ripas omnis legionum multitudo conſiſtit,id proinda auctoritate decernimus,vt nullus omnino immundo fimo ſordidatis fluentis commune poculum polluat, néve abluẽdo equorum ſudore deproperus publicos oculos nudatus inceſſet, atque ita & turbido potum cæno miſceat & confundat aſpectum, ſed procul à cunctorum obtutibus in inferioribus partibus fluuiorum,id eſt infra tentoria vagus natatus animalium prout libitum videtur exerceat.Sublimis igitur magnificentia tua id ſollicitudinis ſtudio & admonitionis præcepto faciet cuſtodiri ,vt vnuſquiſque tribunus agnoſcat graui ſe ſubdẽdum eſſe ſupplicio in cuius parte neglectum probabitur, quod agnoſcit imperatum.Dat.VI.Kal.Iun.Vincentiæ,Tatiano & Symmacho CONSS.

XIIII. Imppp.Theodoſius,Arcadius & Honorius AAA. Theodoto magiſtro officiorum.

Quicunque infantes vel pueri militare cœperunt, ſterni eos inter vltimos iuſſimus,ita vt ex eo tempore ex quo parere cœperint,locum ſibi incipiant vindicare,vt laborum ſuffragiis incrementa militię conſequantur.Dat. III.Kal.Mart.Conſtp.Arcadio III. & Honorio II. AA. CONSS.

XV.Impp.Arcadius & Honorius AA.Remiſtheo duci Armeniæ.

Si quis poſthac militem in priuato obſequio repertus fuerit retinere, quinque libras auri mulctæ nomine feriatur.Dat.XII.Kal.Mart. Conſtantinop.Arcadio IIII.& Honorio III.AA.CONS.

XVI. Idem AA.Theofilo vicario Aſiæ.

Si quos milites per prouincias relictis propriis numeris paſſim vagari cognoueris, correptos facias cuſtodiri, donec de his clementiæ noſtræ auribus intimetur,& quid fieri oporteat,decernamus, ita vt ſi quis miles in prouincia ſine ſuo numero repertus,fuerit,ac poſt elapſus eſſe nuntiabitur,facultatũ ſuarum periculo totius officij cõdemnatione grauiſſimè vindicetur.Dat.V.Kal.Feb.Cõſtp.Honorio A.IIII.& Eutychiano CONS.

XVII. Idem AA. Romuliano PV.

Siquis miles, ex his qui præſentes diuino obſequio noſtræ clementiæ deputati ſũt, & qui in hac eſſe vrbe præſente comitatu conceſſi ſunt, quíve de aliis numeris vel legionibus ſunt, repertus fuerit vel ſibi vacans, vel alieno obſequio contẽtus, nobis illicò nuntietur, ita vt cõſcij, qui talium præſentiam non præbuerint, vinginti libras auri, ſciant eſſe multandos. Sin verò quiſquam miſſus à numero vel à tribuno ad comitatum ſerenitatis noſtræ peruenerit, illicò ſe viris inluſtribus comitibus efferre feſtinet, & cauſas profectionis exponat, vt & reſponſum cæleſte mereatur, & citam remeandi accipiant facultatem. Dat. Kal. Febr. Conſtp. Honorio A. IIII. & Euthychiano CONS.

XVIII. Idem AA. Stilichoni magiſtro militum.

Contra publicam vtilitatem nolumus à numeris ad alios numeros milites noſtros transferri. Sciant igitur comites vel duces, quibus regendæ militiæ cura commiſſa eſt, non ſolùm de comitatenſibus ac palatinis numeris ad alios numeros militem transferri nõ licere, ſed ne ipſis quidem ſeu de comitatenſibus legionibus, ſeu de riparenſibus caſtricianis, ceteriſque cuiquam eorum transferendi militem copiam adtributam, quia honoris augmentum non ambitione ſed labore ad vnumquemque conuenit deuenire. Quòd ſi quid contrafecerint, per ſingulos milites ſingulas auri libras à ſe nouerint exigendas. Dat. XIIII. Kal. April. Med. Stilichone & Auriliano CONSS.

Quid probare debeant ad quamcũque militiã venientes. Tit. II.

I. Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theod. AAA. Poſtumiano ppõ.

QVOTIENSCVNQVE ſe aliquis militiæ crediderit offerendum, ſtatim de natalibus ipſius ac de omni vitæ conditione examen habeatur: ita vt domum, genus non diſſimulet & parentes, nec tamen huic ipſe rei niſi honeſtiſſimorum hominum teſtimonio adſtipulante credatur. ita enim fiet, vt & curias nemo declinet, & ad militiã nullus adſpiret, niſi quẽm penitus liberum aut genere aut vitæ conditione inquiſitio tam cauta deprehenderit. Dat. XIIII. Kalend. Aug. Conſtp. Merobaude II. & Saturnino CONSS.

II. Idem AAA. ad Neotherium PP.

Quiſquis cinguli ſacramenta deſiderat in ea vrbe qua natus eſt, vel in qua domicilium conlocat: primitus acta conficiat, & ſe oſtendat non patre, non auo eſſe municipe, penituſque ab ordinis neceſſitatibus alienum, ſciturus ſe in perpetuum reuocandum, nec temporis nec militiæ prærogatiua, ſi ita non geſſerit defendendum. Ordines etiam vrbium non erint ſi cuiquam præſtitiſſe gratiam doceantur, ac non vera actis promendo per mẽdacium quemquam abire permiſerint, ſe periculo ſubiacere. Dat. VI. Id. Iul. Med. Arcadio A. I. & Bautone CONSS.

Quis in gradu præferatur. Tit. III.

Impp. Theodoſius, Arcadius & Honorius AAA. Rufino ppõ.

IN omnibus qui militiæ nomen dederunt, ratio eſt habenda meritorum, vt is potiſſimùm potiorem adipiſcatur gradum, qui meruerit de labore ſuffragium, nec quæratur, quis militarit pri-

mus, ſed quis manſerit in ſtudio apparitionis adſiduus. Dat. prid. Idus Feb. Conſtp. Theodoſio A. III. & Abundantio v. c. cos.

II. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Anthemio PP.

Cùm alios in altiores militiæ gradus iugis obſeruatio, nõnullos in eadem militiæ ſtatione cæleſte peruexiſſet oraculum, ac tempore prouehendæ dignitatis exoriretur contentio quiſnam prior incederet, quiſve ſubſequeretur, cùm vterque pari eiuſdem gradus niteretur auſpicio: non immerito placuit, vt quotiens codicillis vel ſacris affatibus vllus ex alio ad alium gradum cum hiſdem ſtipendiis emigrarit, triennio ei poſtponatur, quẽ ſors militiæ in eum progreſſum duxerit. Dat. x. Kal. Oct. Honorio VIII. & Theodoſio III. AA. CONSS.

De eroga ione militaris annonæ. *Tit. IIII.*

I. Imp. Conſtantinus A. Habe Felix R. N B.

Ribvnos ſiue præpoſitos qui milites noſtros curant, annonas per dies ſingulos ſcribtionis iudicio ſibi debitas in horreis derelinquere non oportet, vt procuratores ſeu ſuſceptores vel præpoſiti pagorum & horreorum eam comparent. hinc enim fit, vt à prouincialibus non annonas ſed pecunias poſtulent memorati, ipſis etiam ſpeciebus remaneant vitiatis, atque corruptis, conſtituimus ideóque derelictæ annonæ fiſco compendium vendicari ſubſcribendario & optione gladio feriẽdis, quoniam fieri non poteſt, vt vel prouinciales iterata conlatione graueutur, vel militibus corruptis ſpecies diuidantur, detrectantibus memoratis ad diem ſumere annonas ſuæ congruas dignitati. In qua culpa ſi quis fuerit adprehenſus, nec perſonæ merito, nec honoris faſtigio defendendus eſt. Dat. XIIII. Kal. Nou. Aquis, Paulino & Iuliano CONS.

II. Imp. Conſtantinus A. ad Taurum.

Cùm militibus per Africam conſtitutis laridum vel recens forſitan caro deinceps erogabitur, vngulas óriſque tantummodò ſummitatẽ prçcidi amputariq; præcipimus, ne porcina integra ſeparetur, ſed erogationi proficiat annonariæ. Dat. VIII. Id. April. Arbitione & Lolliano COS.

III. Idem A. & Iulianus Cæſar ad Taurum.

Comes militaris rei per Africam conſtitutus contra vetitũ ſpecies annonarias de cõditis arbitrio ſuo dicitur vſurpaſſe, hoc de cetero citra vicarij arbitriũ fieri non poteſt, niſi vicarius comitis ſcribtione cõuentus didicerit, quis numerus annonarũ & quib. debet erogari, atque id fieri oportere cenſuerit. Dat. XV. Ka. Ian. Sirmio, Cõſtantio A. IX. & Iuliano C. COSS.

IIII. Idem A. Helpidio.

Cum in expeditione milites degant, biduo expeditionalem annonam, tertio die panem conſequantur ac vinum. Dat. IIII. Kal. Ian. Doridæ, Datiano & Cereale COSS.

V. Idem A. Helpidio PP.

Expeditionalem annonam ex horreis milites viginti dierum debent ſuſcipere, vt eam transuehant propriis in expeditione neceſſitatibus profuturam. Dat. Prid. Id. Mart. Conſtp. Euſebio & Hypatio CONSS.

VI. Idem A. & Iulianus Cæſ. Helpidio ppõ.

Repetita conſuetudo monſtrabit expeditionis tempore buccellatũ ac

panem, vinum quoque atque acetum, ſed & laridum, carnem, & berbecinam etiam milites noſtros ita ſolere percipere biduo buccellatum, tertio die panem, vno die vinum, alio die acetum, vno die laridum, biduo carnem berbecinam. Dat. xvi. Kal. Iun. Hierapoli, Conſtantino x. & Iuliano c. iii. conss.

vii. Imp. Iulianus A. Salluſtio ppō.

Milites ad vicenſimum lapidem capitum petere iuſſimus. Dat. viii. Id. Ian. Mamertino & Neuitta conss.

viii. Idem a. Secundo pp.

Militibus ad Kalendas Auguſtas capitatio denegetur, ex Kalendis Auguſtis præbeatur. Dat. Kal. Aug. Nicomediæ, Mamertino & Neuitta vv. cc. conss.

viiii. Imp. Iouinus a. Secundo pp.

E vicenſimo non amplius lapide milites ſibi iubemus paleas conuectare. Dat. v. Kal. Oct. Aedeſa, Iou. & Varroniano cons.

x. Impp. Valentinianus & Valens aa. ad Symmachum pv.

Protectores fori rerum venalium iuxta veteris moris obſeruantiam in annonarū ſuarum commoda pretia conſequantur. Dat. x. Kal. Mai. Antiochię, Diuo Iouiano & Varroniano conss.

xi. Idem aa. ad Mamertinum pp.

Suſceptor antequam diurnum pittacium authenticum ab actuaris ſuſceperit, non eroget, quòd ſi abſque pittacio fuerit erogatio, id quod expenſum eſt, damnis eius potiùs ſubputetur. In qua re officium grauitatis tuæ in ſpeculis eſſe debebit nō ſine detrimento propriarum facultatum id futurum ſciens, ſi neglexerit vt præſcribtæ formæ tenor cuſtodiatur: nec prius de horreis ſpecies proferatur & maximè capitationis, quàm vt dictum eſt, ad diem pittacia authentica fuerit prorogata. Dat. Idibus Dec. Triu. Diuo Iou. & Varroniano conss.

xii. Idem aa. ad Victorem mag. mil.

† adficere poſsidentes

In prouinciis ſtationes militum † adfici poſſe poſſidentes Vrſicini comitis ſuggeſtione cognouimus, à quibus ſuper ſtatutorum graue atque inuſitatum quoddam nomen cenaticorum fuerit introductum, quod magnifica auctoritas tua miſſis competentibus litteris in omnibus prouinciis iubebit aboleri, vt milites recordentur commoda ſua, quæ in annonarū perceptione adipiſcuntur, extrinſecus detrimentis prouincialium non eſſe cumulanda. Dat. vi. Kal. Ian. Bonamanſione, Diuo Iouiano & Varroniano conss.

xiii. Idem aa. ad populum.

Actuarij per ſingulos vel vt multum binos dies authentica pittacia prorogent, vt hoc modo in miſſis pittaciis ſpecies capitum annonarúmve ex horreis proferantur. Quod niſi fuerit cuſtoditum, actuarius & ſuſceptor, ſed & officium iudicantis quod non inſtiterit huic iuſſioni ſtatutæ, obnoxium tenebitur. Dat. Kal. Oct. Aquil. Valentiniano & Valente aa. conss

xiiii. Idem aa. Secundo ppō.

Riparienſes milites menſibus nouem in ipſa ſpecie conſequantur annonam, pro tribus pretia percipiant. Acc. Kal. Dec. Calcedone, Valentiniano & Valente aa. conss.

xv. Idem

XV. Idem AA. ad Auxonitm PP.

Sicut fieri per omnes limites ſalubri proſpectione præcipimus, ſpecies annonarias à vicinioribus limitibus prouincialibus ordinabis ad caſtra conferri,& inuitò oneris caſtris conſtituti milites duas alimoniarum partes ibidem de conditis ſumant,nec amplius,quàm tertiam in partem ipſi vehere cogantur. Dat. v. Non.Mai.Marcianopoli,Valentiniano N.P.& Victore CONSS.

XVI. Imppp. Valentinianus, Valens & Gratianus AAA. ad Probum PPÕ.

Actuarij niſi expleto triginta dierum ſpatio pittacia authentica confeſtim tradiderint, ſpecies quas ex fiſcalibus conditis diſſimularint excludere, vel numero,cuius raciocinia pertractant,ſuperſederint erogare,de propriis facultatibus vel militibus ipſis, vt fiſcalibus horreis adigantur inferre. Dat. VI. Id. April.Sirmio,Valentiniano & Valente AA.CONSS.

XVII. Idem AAA. ad Modeſtum PPÕ.

Fortiſſimi ac deuotiſſimi milites,familiæ quoque,ſed & ceteri quibuſcũque præditi dignitatibus annonas & capitum ſingulis diebus aut certè cõpetenti tempore, id eſt priuſquàm annus elabatur, de horreis conſequantur, aut ſi perceptionem ſuam ac ſi debitam ſtudio voluerint protelare:id quod cõpetenti tempore minimè perceperint,fiſci noſtri cõmodis vindicetur. Dat. prid. Non.April.Antiochiæ,Gratiano A.IIII. & Merobaude V. C. CONSS.

XVIII. Imppp. Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius AAA. Abundantio Stiliconi,& ceteris Comitibus & magiſtris vtriuſque militiæ.

Nequis pro ſpeciebus annonariis pretia temptet exigere, vel ſi contra legem datam venire temptauerit, nec illud quod in pretio expetiit permittatur exigere,nec illud quod ſuo tẽpore accipere in ſpeciebus neglexerit conſequatur. Dat.IIII. Kal.Aug.Conſtp. Theod.A.III.& Abundantio V. C. CONSS.

XIX. Idem AAA. Tatiano PPÕ.

Officiorum annonas diſpoſitione prouidentiſſima his prouinciis diſtributas,quæ nec tranſuectioni publicæ nec arcæ poſſunt aliquod deferre cõpendium,cõprobamus.Dat.prid.Kal.Aug.Conſtp.Theodoſio A. III.& Abundantio V.C.CONSS.

XX. Idem AAA. Rufino PP.

Nulli militarium pro his annonis quæ in prouinciis delegantur repudiata ad tempus ſpecierum copia, & inopiæ occaſione captata pretia liceat poſtulare: ita vt ſi quis propter anni abundantiam ſuſcipere oblata neglexerit, ac poſtea impoſitis pro neceſſitate rerum prædiis, repudiata taxauerit,neque id quod cõtra hanc legem expetit,ſinatur exigere:neque illud quod accipere diſſimulauerit cõſequatur. Dat. III.Kal.Aug. Conſtp. Theodoſio A. III.& Abundantio V.C.CONSS.

XXI. Impp. Arcadius & Honorius AA. Cæſario PPÕ.

Si à militaribus prouincialis quælibet damna pertulerint, ac non ipſas ſpecies quæ in prouinciis à poſſeſſoribus congregantur,fuerint conſecuti, illicò interpellato iudice admiſſum crimen ad noſtram clementiam perferatur, vt admiſſum crimen congruè vindicetur. Si vero tantum ne-

fas ſimili taciturnitate contexerint, præter eam multam quam rectores officiaque ſubire conueniet, etiam detrimentorum quantitas in duplum de eorum facultatibus exigitur reddenda ac reſtituenda his qui diſpẽdia talia pertulerũt. Dat. xv. Kal. Mai. Arcadio IIII. & Honorio III. AA. CONS.

XXII. Idem AA. Hilario PP.

Neque ſcholæ, neque vexillationes comitatenſes, aut palatinæ, neq; legiones vllæ, neque auxilia, qualeſlibet ad prouincias delegatorias de ſpecierum præbitione pertulerint, audiantur, ſi pretia poſcant vltra ea quæ generali lege diui patris ſenioris Valentiniani conſtituta ſunt, nec enim fas eſt, vt exigendis annonis militum noſtrorum ſeruiẽtis noua poſſeſſoribus pro arbitrio proprio indicant, ſiue mentionem etiam pretiorum nullam delegationem valere præcipimus. Dat. III. Kal. Iun. Med. Arcadio. IIII. & Honorio III. AA. CONSS.

XXIII. Idem AA. Hilario præpoſito.

Prouincialium commodis non conuenit ſubuenire. Ad omnium vtique numerorum ſiue vexillationum, aut etiam ſcholarum tribunos per viros inluſtres comites ſublimitas tua faciat peruenire, vt meminerint fænum militibus hiſdem capitibus præſtandum iuxta legem Diui Valentiniani de quinta decima indictione, nec tamen ad oppidum deferendum. Dat. XVI. Kal. Iul. Arcadio A. IIII. & Honorio III. AA. CONSS.

XXIIII. Idem AA.

Excellentia tua erogationis per ſuſceptores factæ modum quantitate breuium conferri perficiat, ita vt ex quo die numeris datum ſit, diligentiũs exploretur, ac ſiquid amplius actuarios vel optiones accepiſſe conſtiterit, quàm breuium datorum ſcriniis noſtris veritas continet, memorati in duplum reddere compellantur: ſuſceptoribus ea ſumma imputanda, quam ſemel flagitantibus hiſdem erogaſſe monſtrauerint. nam ad inluſtres quoque magiſtros vtriuſque militiæ ſacri apices cucurrerunt, quibus prouida ſanctione decreuimus, vt breues ante indictionis principiũ ſumma fide ac veritate confecti ad noſtra ſcrinia dirigantur, ſecundum quos à ſuſceptoribus erogatio celebretur. Dat. VIII. Kal. April. Conſtantinop. Honorio A. IIII & Eutychiano V. C. CONSS.

XXV. Idem AA. Eutychiano præpoſito.

Quoniam clementia noſtra poſcenti Epifanis ordini conſenſit, vt Nouembri menſe nouellum vinum militi præberetur, propterea quod veteris diſpẽdioſa videtur erogatio. Inluſtris auctoritas tua per omnes prouincias cunctis numeris ac militibus à Nouembri menſe de nouello vino annonam dari diſponat. Dat. x. Kal. Iun. Conſtantinop. Honorio A. IIII. & Eutychiano V. C. CONSS.

XXVI. Idem AA. prouincialibus prouinciæ proconſularis.

Opinatoribus nullum ſit cum prouinciali commercium: ita vt à iudicibus vel officio prouinciali omnis ſumma debiti poſtuletur intra anni ſpatiũ cõferenda. Dat. Prid. Kal. April. Med. Vincẽtio & Frauitto Conſſ.

XXVII. Idem AA. & Theodoſius A. Anthemio præpoſito.

Nullus protectorum vel domeſticorum, cui aut tuitio locorum, aut quædam longior eſt commiſſa neceſſitas, aut certe iudicum noſtrorum præceptis iuſſus obtemperat, annonas vel emolumenta percipiat, niſi circumacto anni tempore poſt completum conſulatum in alterius anno

conſulis

conſulis commonitorium reparare curauerit. Dat. Kal. April. Conſtant. Arcadio A. VI. & Probo V. C. CONSS.

XXVIII. Imppp. Arcadius, Honorius & Theodoſius AAA. Anthemio PP.

A prouinciarum rectoribus caueatur, vt tam numeris, quàm familiis, necnon & impedimentis, præter eas ſi annonas, quę adærantur, id tantum in ſpecie præbeatur quod militis flagitarit inſpectio, ne actuariorũ fraudibus vlla relinquatur ſuperpoſtulationis occaſio, cùm per prępoſitos piſtor[illegible] & [illegible]iadotas legis forma caueatur, vt nulli omnino nulla in ſpecie prębeatur annona, niſi quē ſubſtantem adque in præſenti conſtitutũ poſtul. re c[illegible]ſtiterit, hoc quoque legis auctoritate cõplexo, vt ſemper dierú per qu[illegible]s reſ ſtẽtes Tribuni emolumẽti gratia ſolenniter ſtillaturæ nomine con[illegible]ſecutur, ſpecies non aliter adęrentur, niſi vt in foro rerũ venaliũ diſt[illegible]ahantur. Dat. V. Id. Apr. Conſtp. Arcadio A. VI. & Probo V. C. COSS.

XXIX. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Anthemio præpoſito.

Si quas ſub gratia donationis à militibus auferunt quam merẽtur an[illegible] duces ſeu tribuni, iuxta nummaria defixa pretia ſine vlla dubitatio[illegible]piant. Dat. IIII. Non. Maij. Conſtantinop. Honorio VII. & Theo[illegible]I. AA. CONSS.

XXX. Idem AA. Anthemio Præpoſito.

I[illegible]i [illegible]es & poſſeſſorum vtilitate conſpecta per primã, ſecun[illegible] tertium Paleſtinam huiuſcemodi norma proceſſit, vt pretiorum certa taxatione depenſa ſpecierum intermittatur exactio, ſed ducianum officium [illegible]b Verſamini & Mœnæni caſtri nomine ſalutaria ſtatuta con[illegible]re[illegible].Ideóque lege repetita cenſemus, vt ſi quis interclusam ſpeciei [illegible] ex[illegible]ionem refricare temptauerit, vel adærationes ſtatutas auſus fuer[illegible] mutare, [illegible]m vir ſpectabilis d[illegible]x centum librarum auri, quam etiam eius officium pari condemnationis ſumma quatiatur, adiecta ſacrilegij pœna quæ diualium ſcitorum violatores palàm inſequitur. Dat. X. Kal. April. Conſtantinop. Honorio A. VIII. & Theodoſio III. AA. CONS.

XXXI. Idem AA. ad Anthemium Præpoſitum.

M[illegible]s [illegible]mmodis proſpicientes adæratarum annonarum, quæ familiis apud Orientem vel Ægyptum præberi conſueuerunt certa ac diſtincta loci & numero pretia ſtatuimus, verum quia in hoc & prouincialiũ nobis habenda eſt cura præcipua, ne nimia feſtinatione poſcendi conla[illegible]rum vires adteri videantur, certum cõſtitui tempus placet, quo eadem pre[illegible] debeant præberi poſcẽtibus, quapropter vniuſcuiuſque indictio[illegible]s annonariam in pretiis rationem, tranſacta ea ſequentis indictionis, menſe Nouembri cõpleto præberi præcipimus. Dat. Prid. Kal. Decemb. Conſtantinop. Honorio VIII. & Theodoſio III. AA. CONS.

XXXII. Idem Leontio viro inluſtri PF. Illyrici.

Procuratores curiarum, annonarum & cellarienſium ſpecierum gratia n[illegible]nc fatigentur, quas in dignitatibus conſtituti, id eſt, rectores prouinciarum & comites ſolent accipere. nam cùm adærationis æſtimatio prius per centum & viginti capita exactione ſolidi teneretur, per ſexaginta recens redegit auiditas, exindeque iã nutrita licẽtia ad tredecim tributarios nõ dubitauit artare, procuratore dãmum quo ipſe ſubditus fuiſſet prouincialibus infligente. ideóque per cornicularium cuiuſcunque prouincialis officij hanc ſollicitudinem impleri conueniet, ita vt nulla ab

eodem exactionis moleſtia prouincialibus inferatur, ſed erogandas ſpecies ex horreis publicis & cellarieſium nomine aurum ex titulo manifeſto eidem delegatum pro erogationis qualitate ſuſcipiat, etiã pretiũ his qui adærare voluerint depẽſurus iuxta nundinationẽ, quę aut foro rerum venalium continetur, aut ampliſſimæ præfecturę eſt culmini deputata: nec enim quæri poterunt, qui vel ſpecies accipient debitas dignitati, vel ſi auri perceptione lætentur, æquare ſe tanto culmini non debebunt. Temerantium etiam audacia punienda, officio tui culminis quinquaginta librarũ auri multa cõtinuò percellendo, ſi ritè diſpoſita obſeruare neglexerit. Dat. XVI. Kal. Sept. Conſt. Hono. VIIII. & Theod. IIII. AA. CONSS.

XXXIII. Idem AA. Hadriano præpoſito.

Ne interiecti æquoris tractus querellæ prouincialium pereant, Flauianum & Cæcilianum viros inluſtres per Africam audientiam cunctis prębere decernimus, militarem quoque annonam, quæ intra Africam contubernalibus erogatur, eorum diligentia indagari præcipimus, vt nihil his poſt eorum examen addatur, & cætera. Dat. V. Non. Mart. Rau. Conſtantio & Conſtante vv. cc. CONSS.

XXXIIII. Idem AA. Conſtantio magiſtro militum.

His ſcholaribus quibus laborum intuitu regendos numeros dederimus de ærariis annonis ſingulos ſolidos per opinatores caballationis quoque rationem pro adminiſtrato tempore debitam quando militibus erogatur, ſine mora præberi oportet: vel ſi quis eorum antequam accipiat, in fata conceſſerit, quod ex vtraque cauſa ei debebatur, heredibus eius reſtitui. Dat. XIII. Kal. Dec. Conſtantio & Conſtante vv. cc. CONSS.

XXXV. Idem AA. Aſclepiodoto præpoſito.

Annonas omnes, quæ vniuerſis officiis atque ſacri palatij miniſteriis & ſacris ſcriniis ceteríſque cunctarum adminiculis dignitatum adſolent delegari, quáſque hij qui ad earum exactionem mittuntur, pro cupiditate ac libidine ſua grauiter ex prouincialiũ viſceribus eruebant, ad ſimilitudinẽ militũ, quibus ærariæ præbentur annonæ, adærari præcipimus: vt omnibus ſuperiùs deſignatis emolumenta debita in pretiis diſpoſitio culminis tui pro publica autoritate taxatis præcipiat erogari. Dat. XVI. Kal. Mart. Conſtantinop. Aſclepiodoto & Mariniano CONSS.

XXXVI. Idem AA. Procopio magiſtro militiæ per Orientem.

Si quando tribuni ſiue comites vel præpoſiti numerorum per prouincias annonas voluerint, hoc eſt quas pro dignitate ſua conſequuntur in ære percipere, non aliis eas pretiis, niſi quæ in foro rerum venalium habeantur, adærandas eſſe cognoſcãt. ſi alias annonas quæ non ſuæ dignitatis erunt, ſed alio modo, dum tamen licito ſuis commodis adquiſitas in auro ſibi dari duces ſiue tribuni voluerint, illis pretiis contenti ſint, quæ in forma ærariarum annonarũ vniuerſis militibus ſolemni obſeruatione prębentur. Sanctionis temerator ſciat ſe & adminiſtratione ſimul & dignitate ſpoliandum, & facultatum ſuarum percellendum diſpendio. Dat. III. Non. Decemb. Conſtantinop. Victore v. c. CONSS.

De excoctione & tranſlatione annonarum. Tit. V.

I. Impp. Arcadius & Honorius AA. Stiliconi Comiti & Mag. vtriuſque militiæ.

Opi-

OPINATORES, quibus ſpecies in diuerſis prouinciis delegantur, vt pretium maiore taxatione depoſcant, contra omnem conſuetudinem nullis conſiſtentibus ſamiliis excoctionem panis efflagitant. Inluſtris igitur auctoritas tua nouam vſurpationem congrua auctoritate percellat, vt cum opinatores in prouinciis delegantur, vetus conſuetudo ſeruetur. Dat. Idib. Septemb. Mediol. Theodoro v.c. CONSS.

II. Idem AA. & Theodoſius A. ad Hadrianum ppõ.

In excoctione buccellati, quod deuotiſſimis militibus conuenit præparari, in tranſlatione etiam annonæ nullius excipiatur perſona, videlicet, vt ne noſtra quidem domus ab his habeatur immunis. Et ſi quiſquam, quod non opinamur, implere quæ ſunt præcepta neglexerit, in procuratorem eius ſeueriſſimè vindicetur, ita vt ſi huiuſmodi contumaciæ domi nũ conſcium eſſe conſtiterit, quadruplum id quod pro eius capitatione poſcitur, poſthabita dilatione ſoluatur. Dat. IX. Kal. April. Romæ, Honorio A. VI. & Ariſteneto CONSS.

De militari veſte. *Tit. VI.*

I. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Mamertinum PP.

SIVE ex principalium, ſiue ex honoratorum numero ſuſceptor veſtiũ nominetur, exceptis videlicet his qui palatinæ militiæ priuilegiis fulciuntur, vel qui officiis ac miniſteriis perfuncti meritò ſtipendiorum conſecuti ſunt dignitates, ex vir ſpectabilis proconſul Africæ moneatur, vt ad excludendas fraudes vno anno non plus hęc neceſſitas procuretur, ita tamen vt creationis periculum à proconſulari officio non recedat. Dat. XIIII. Kal. Mai. Med. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

II. Idem AA. Auxonio ppõ.

Omnem canonem veſtium ex Kalend. Sept. ad Kal. April. noſtris largitionibus tradi præcipimus: propoſita rectori prouinciæ vel eius officio condemnationis, quæ tuæ iuſtitiæ videbitur, pœna. Dat. XIIII. Kal. Decemb. Marcianopoli, Valentiniano & Valente CONS.

III. Imppp. Valens, Gratianus & Valentinianus AAA. Modeſto ppõ.

Prouinciæ Trachiarum per viginti iuga ſeu capita conferant veſtem, Scythia & Muſia in triginta iugis ſeu capitibus interim annua ſolutione defendant: per Aegyptum & Oriẽtis partes in triginta terrenis iugis: per Aſiam verò & Ponticam diœceſim ad eundem numerum in capitibus ſeu iugis annua veſtis collatio dependatur, ita vt per Orientem prouinciæ in titulo auri comparaticij, quod per iugationem redditur compenſationis gratia perfruantur, exceptis Oſroëne & Iſauria. nam eaſdem conſtat aurum comparatitium minimè redhibere. Dat. v. Id. Aug. Hierapoli, Gratiano A. IIII. & Merobaude v.c. CONSS.

IIII. Impp. Arcadius & Honorius AA. Martiniano Com. S.L.

Fortiſſimis militibus noſtris per Illyricum non binos trimiſſes pro ſingulis chlamidibus, ſed ſingulos ſolidos dari præcipias. Dat. XVI. Kal. Febr. Conſtp. Arcadio IIII. & Honorio III. AA. CONSS.

V. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Aſclepiodoto ppõ.

Militaris adæratio veſtis à conlatoribus exigatur, ſacratiſſimis videlicet

largitionibus inferenda:ita, vt quinque eius partes fortiſſimis militibus erogentur in pretio: ſexta verò portio à gynęciariis clementiæ noſtræ abſque vlla vel ipſorum vel publica incommoditate pro eadem contexione ſuſcepta iunioribus gregariiſque militibus in ipſa, quàm maximè eos deſiderare conſtitit, ſpecie præbeatur. Dat. VII. Id. Mart. Conſtp. Aſclepiodoto & Mariniano conss.

De paſcuis. Tit. VII.

I. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Germaniarum Com. s. l.

Dedimus literas ad viros clariſſimos præfecto prætorio, vt ab his conuenti rectores prouinciarum ſcirent in locis rei priuatæ augmenta penſionum non eſſe facienda, neque ſinerent paſcua animalium ex rebus priuatis noſtris prouincialium licitatione præberi. Dat. V. Kalend. Febr. Romę. Valentiniano & Valente AA. CONS.

II. Idem AA. ad Rufinum ppō.

Cùm nulla ratio ſit cur in paſcuis ſaltibus rei priuatæ debeat ampliari, nequaquam pro libidine ordinum augmenta facienda ſunt. etenim idcirco grauiorem penſionem inponi ab ordinibus accipimus, vt animalia ex rebus priuatis noſtris à locorum paſtibus arceantur, quod fieri nō oportere diuæ memoriæ Iulianus prorogata iuſſione conſtituit. Quare excellens auctoritas tua conuentis rectoribus prouinciarum non eam licitationis neceſſitatem patiatur inferri, quam repentinam faciunt ciuitatis, ſed eam manere decernant, quam ſtatuit antiquitas. Dat. IX. Kalend. Oct. Luceriæ, Valentiniano & Valente AA. CONSS.

III. Arcadius & Honorius AA. Simplicio Comiti & magiſtro vtriuſque militiæ.

Inſignis auctoritas tua hac conditione à publicis pratis Apamenis animalia militum prohiberi præcipiat, vt vniuerſi cognoſcant de emolumentis eorum tuique officij facultatibus, duodecim libras auri fiſci commodis exigendas, ſi quiſquam poſthac memorata prata mutilare temptauerit, non minore decernenda pœna, ſi etiam prata priuatorum Antiochenorum fuerint deuaſtata: ita tamen, vt ſine læſione prouincialium prouideant curiales, quò pacto animalium militarium paſtui conſulatur. Dat. V. Id. Mart. Conpſt. Honorio A. IIII. & Eutychiano V. C. CONSS.

IIII. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Auriliano. ppō. & patricio.

Poſſeſſores nihil plus debent, quàm quod noſtro arbitrio noſtræ perennitatis & magnificæ ſedis tuæ diſpoſitione per annos ſingulos inbentur inferre. nec verò milites aliquid præſumere debent, niſi quod largitate noſtri numinis conſequūtur ideóque poſſeſſores vel coloni ſuper pratis nullam moleſtiam patiantur. Dat. Non. Sept. DD. NN. Honorio X. Theodoſio VI. A A. CONS.

V. Idem AA. comitibus & magiſtris militum.

Prata prouincialium noſtrorum perniciosum eſt militum moleſtiis fatigari, ideóque lege ad ampliſſimam pręfecturam promulgata cenſuimus, ne hoc deinceps vſurpetur. ſuper qua re vniuerſos, quorū intereſt

conuenire

conuenire tua magnificentia non moretur,ne permittant poſſeſſores vel colonos pratorum graui qualibet inportunitate vexari.Dat.Non.Sept. Honorio x.& Theodoſio vi.AA. CONSS.

Demetatis. Tit. VIII.

I.Imp.Conſtantinus† A.ad Senatum.

NVITIS ſenatorib.noſtris in eorũ domibus nullus hoſpitali iure conmaneat.Dat.v. Non.Maij.Tauro & Florẽtio cos. †Cõſtãtius.

II.Imp. Valentinianus & Valens AA.Remigio magiſtro Officiorum.

In ſynagogam Iudaicæ legis hoſpitij velut meritò inruentes iubeas emigrare,quos priuatorũ domus, nõ religionum loca habitationũ meritò cõuenit adtinere. Dat. pri. Non.Maij.Triu. Valẽtin. & Valẽte AA.Coſ.

III.Imppp.Gratianus, Valentinianus & Theodoſius AAA. Palladio magiſtro officiorum.

Ab hoſpitalitatis munere domum priuatorum nullus excuſet, pręter eos qui ex præfectiſſimum ſibi faſtigium dignitatis agendo repererunt, & ex magiſtris equitum ac peditum,quos decurſi actus inluſtrata auctoritas adque excomitibus conſiſtorianis,qui participantis Auguſti pectoris curas agendo claruerunt:ex præpoſitis quoque ſacri cubiculi, quos tanta & tam adſidua noſtri numinis cura inter primas poſuit dignitates: ea tamen lege,vt ſingulas domos ſibi ad manendum quas voluerint teneant,hoſpitibus verò ceteras ſolito iure præbeant.Dat.XVI.Kal. Octob. Conſtp.Richomere & Clearcho.CONSS.

IIII.Imppp.Valentinianus,Theodoſius & Arcadius AAA. Theodoto magiſtro officiorum.

Si quis menſorum noſtrorum manu qua deputatas ſingulis quibuſque domus enotant, & poſtibus hoſpitaturi nomen adſcribunt, delere non dubitauerit:ad inſtar falſi reus ex hac auctoritate teneatur. Dat. VI.Kal. Nou.Conſtp.DN.Theodoſio A.III.& Abundantio v.c.CONSS.

V. Impp.Arcadius & Honorius AA.Oſio magiſtro officiorum.

In qualibet vel nos ipſi vrbe fuerimus, vel hij qui nobis militant commorentur,omni tam menſorum quàm etiam hoſpitum iniquitate ſummota,duas dominus propriæ domus,tertia hoſpiti deputata,eatenus intrepidus ac ſecurus poſſideat portiones, vt in tres domus diuiſas,partes, primam eligẽdi dominus habeat facultatem,ſecundam hoſpes,quam voluerit, exequatur:tertia domino relinquenda.Plenũ enim æquitate atque iuſtitia eſt,vt qui aut ſucceſſione fruitur,aut empto,vel extructione gaudet:electam pręcipuè iudicio ſuã rem teneat & relictam. Ergaſteria vero quæ mercimoniis deputantur,ad prædictæ diuiſionis iniuriã non vocentur,ſed quieta ſint & libera,& ab omnibus hoſpitantium iniuria defenſata,ſolis dominis conductoribuſque deſeruiant.Sanè ſi ſtabulum,vt adſolet,militari viro in tertia domus parte defuerit, ex ergaſteriis niſi id dominus qualibet occaſione ꝓuidcrit,pro animaliũ numero vel domus qualitate deputabitur.Inluſtribus ſanè viris non tertiam partem domus ſed mediam hoſpitalitatis gratia deputari decernimus, ea duntaxat cõdicione ſeruata,vt alter ex his quilibet,quiue malucrit, diuiſionẽ arbitrij æquitate faciat,alter elegẽdi habeat optionẽ, & firmiſſimũ perpetuò

litans vel iter agens vllo in loco aliquid ab hoſpite poſtularit. In tantum enim inhiberi ſceleratum morem iubemus, vt ipſis quoque prębentibus impunitum eſſe non patimur, ſi quid vel ſponte contra præceptum noſtrum probati fuerint obtuliſſe. Dat. Prid. Id Iun. Rau. poſt. Conſ. Honorij IX. & Theodoſio V. AA. CONSS.

XI. Idem AA. Probo C. S. L. poſt alia.

De hoſpitalitate iudicum & omnium perſonarum, quid ſibi etiam ipſe poſſeſſor præſumere debeat, quáve cenſura omnia, quę ad ſui diſpendium pęrtinebunt, ſubmota ſint, iam miſſa ſuper hac re auctoritas declarauit prælata litteris ad Eutychianum pręf. vrbi. Die IIII. Id Ian. Cóſtantio & Conſtante. VV. CC. CONSS.

XII. Idem AA. Hadriano Proc. Africæ.

Hoc proſpectum eſt, vt infauſta hoſpitalitatis prębitio tolleretur, nec priuatum quiſque à domino ædium poſtulet, &c. Dat. V. Non. Mart. Rau. Conſtantio & Conſtante CONSS.

XIII. Idem AA. Euſtatio ppó.

Deuotiſsimos milites ex procinctu redeuntes, vel proficiſcentes ad bella muri noui ſacratiſſimæ vrbis ſingulæ turres in pedeplanis ſuis ſuſcipiant: nec aliquis poſſeſſorum grauiter ferat, quaſi illa diſpoſitio neq; ſuper publicis ędificiis proceſſerat violata, cùm priuatę quoque domus tertiam partem talis rei gratia ſoleant exhibere. Dat. V. Non. Mart. Conſtp. Honorio XIII. & Theod. X. AA. CONSS.

XIIII. Impp. Theod. & Valent. AA. Helioni patricio & magiſtro officiorum.

Vniuerſi cuiuſlibet ordinis, cuiuſlibet etiam dignitatis, ſi quidem felicibus pro ſalute reipublicę expeditionibus occupati aliarum prouinciarum, aliarúmque vrbium domiciliis detinentur, propriis domibus nullo vetante pro dignitatibus ſuis, vel præſtitis ſibi beneficiis perfruantur. Si verò ſecundum communia vota ſecuri intra huius florentiſſimæ vrbis tecta reſidemus, nullius ſpecialiter domum, inluſtrium quoque etiamſi ad ſumma conſcenderent faſtigia dignitatum, præter ſingulas tantùm in quibus eoſdem manere conſtiterit, excuſari ab hoſpitibus præcipimus ceſſante omni beneficio principali. Dat. X. Kal. Iul. Conſtp. Hierio & Artabure vv. CC. CONSS.

XV. Idem AA. Ioanni Comiti & magiſtro officiorum.

Nemo in hac alma vrbe, qui propriæ domus poſſeſſione lætatur, militari ſacramento munitus alterius domum infeſtare pertemptet, ſed aut ſua contentus, abſtineat aliena, aut certè in ſuis recipiat, qui in alterius ſibi metatum exiſtimat vindicandum. nec enim videtur eſſe conueniens cum inluſtribus viris vnà in qua ipſi habitant domū excuſare conceſſum ſit, alios & ſuas omnibus domus extruere, & alienis ędibus inferre moleſtiā. Dat. VIII. Kal. Mar. Conſtp. Theód. A. XIII. & qui fuerit nuntiatus.

XVI. Idem AA. Valerio magiſtro officiorum & exconſ. ordinario.

Conſulares viri binas proprias domos in hac alma vrbe ab hoſpitū moleſtia habeant ſibi immunes. Sin verò fati munus expleuerint, atque ad liberos vel parentes, fratres, ſororéſve, vxores etiā domus eorum fuerin delatæ, vna è duabus aliena ſit à metatorum moleſtia. Sed & ſi vnam qui corū dereliquerit domum, illa ipſa in memoratorum excuſetur perſonis.

His verò qui præfecturæ dignitatem, aut ipſius apicis adminiſtratione, aut actu magiſteriæ militum poteſtatis, aut quòd præpoſiti ſacri noſtri cubiculi fuerint, aut quòd honorarios eiuſdem præfecturæ meruerint codicillos cum priore lege vna domus excuſaretur, alterius etiam ſi habere in hac alma vrbe eos cōtigerit dimidiam partem, noſtra liberalitate dum in vita verſantur, ita excuſari decernimus, vt de altera parte dimidia pars tertia hoſpitibus deputetur, poſt fata verò ſi ad parentes, liberos, fratres, ſorores, vxoréſve fuerint delatæ, duas ab vna domo partes ipſis electionem habentibus metatorum moleſtia liberari, tertiæ videlicet partis parte tertia hoſpitibus præſtanda. Aliis ſanè inluſtribus viris quibus vna domus honoris excuſatur gratia, hoc præbendum eſſe cenſemus, vt ſi ipſi deceſſerint, & eorum domus ad ſupraſcriptas perſonas peruenerint, medietatem domus quam ipſi elegerint, habeant excuſatam, altera videlicet parte dimidia hoſpitiorum præbitioni in parte tertia ſubiciēda. Dat. IIII. Id. Mart. Conſtp. D. N. Theodoſio. A. XV. & qui fuerit nuntiatus.

De ſalgamo hoſpitibus non præbendo. Tit. VIIII.

I. Impp. Conſtantius & Honorius AA. ad prouinciales.

QVICVNQVE propria volūtate cum quem domum receperit, neceſſariis rebus, oleo & ligno, aliiſve huiuſmodi voluerit adiuuare, facultatem ſibi iſtius rei ſciat eſſe conceſſam, quòd ſi quis contra interdictum noſtrum eadem ipſa à vobis violenter voluerit vſurpare, interpellandi præpoſitum habebitis copiam: de qua iniuria conquerendi liberam facultatem, vt nec ſpontanea in vobis humanitas retardetur, nec contra voluntatem veſtram ac patronū veſtrorum familiaris res adteratur. Dat. prid. Id. Aug. Acc. Capuæ, Acindyno & Proculo CONSS.

II. Idem AA. Leontio ppō.

Ne quis comitum vel tribunorum, aut præpoſitorum, aut militum nomine culcitas, lignum, oleum à ſuis extorqueat hoſpitibus, nec inuitis vel magiſtratibus vel hoſpitibus in prædictis; ſpeciebus aliquid auſerat, ſed prouinciales noſtri ab hac præbitione ſecuri, comitibus, tribunis vel certè præpoſitis militibuſq; graui vexationi ſubiacētib. Dat. V. Id Oct. * CONSS.

III. Imppp. Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius AAA. Abundantio Stilichoni, & cæteris Comitibus vtriuſque militiæ.

Nemo militans à ſuo hoſpite ſalgami aliquid nomine poſtulet, id eſt, ne lignum aut oleum culcitæve poſcantur. Dat. IIII. Kal. Aug. Conſtp. Theod. A, III. & Abundantio V. C. CONSS.

IIII. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Aureliano II. ppō.

Nullus eorum, qui per quaſlibet ædes habitaculi cauſa recepti fuerint, vel oleum & ligna flagitare contendat. nam & ſic militibus noſtræ ſufficient largitates. & cōlatoribus annonæ tantummodo ſemper imminebit indictio. Dat. VI. Id. Maij. Theod. A. VII. & Palladio viro clariſſimo CONS.

Ne quis in palatinis maneat. Tit. X.

I. Imppp. Arcadius, Honorius & Theod. AAA. ad Anthemium PPŌ.

NVLLI manendi intra palatia noſtra in qualibet ciuitate vel manſione facultas pateat, ſed eas prouinciarū rectores & vicarios inluſtriſſimæ præfecturæ per diœceſes quas ſortiri ſunt maneat cura,

cura, vt ab eorum vſurpatione qui in his tranſeuntes manere conſueuerant,ſacræ domus ſeruentur iNmunes,& eorundem prouiſione nulla negligentia vel ſenio quatiantur, quod niſi omni inſtantia fuerit obſeruatũ, triginta libras à vicariis,viginti à cõſularibus ſeu præſidibus, totidemq́ue ab eorum officiis multæ nomine profligentur,ita vt nec ne curiales quidem à condemnatione ſe cognoſcant iNmunes futuros. Hi quoque qui huiuſmodi ſibi manſionem praua temeritate præſumpſerint,ſi vel dignitate aliqua vel fortunis nituntur, viginti librarum auri condemnatione ſubiaceant:qui humilioris fortunæ ſunt,exilio tradantur.Equos ſanè noſtros ab ſtabulis prohiberi palatiorum ſuperuacuum iudicamus. Dat. VI. Id.Iul.Ancyræ,Stilichone iterũ & Anthemio CONSS.

II. Idem AA. Anthemio PPÕ.

Ordinarij iudices in remotis ab aggere publico ciuitatibus,ſi prætoria non ſint,metu legis adempto quę de palatiis lata eſt, in ædibus etiamſi palatij nomine nuncupentur,commanendi habeant facultatem. Dat. IX. Kal.Dec.Conſtp.Honorio VII.& Theod.II.AA. CONS.

Ne comitibus & tribunis lauacra præſtentur. Tit. XI.

I.Impp.Arcadius, Honorius & Theod.AAA. Anthemio PPÕ.

OMNEM vel ex priſtini ſeueritate decreti, vel ex hoc ſacro præcepto,quod ſub eadem pœna profertur, inquietudinem à curiis & ciuitatibus pręcipimus prohiberi,nec vllas priuatas ab his ſuccendi balneas ad tribunorum ſiue ad minorum comitum vſus,ſed inluſtribus tantùm viris, comitibus ac magiſtris militum,ſi tamen id voluerint,cõceſſum eſſe cognoſcant hoc miniſterium.Dat.v.Kal.Decemb.Conſtp.Arcadio A.VI.& Prebo V.C. CONSS.

I.Impp. Honorius & Theodoſius AA.Monaxio PPÕ.

Lege dudum lata,quę omnem licentiam exigendi ad prouincialibus lauacra,tribunis & comitibus inferioribus denegauit, duci limitis Eufratenſis diurnos tremiſſes pro lignis & balneis exegiſſe coNperimus. Ideóque præcipimus memorati limitis ducis, quos abhinc triennio talia ſibi contra legem lucra vindicaſſe conſtiterit, in duplum ea redhibere, & in poſterum ſub eiuſdem pœna metu hanc exactionis licentiam prohiberi. Dat.v.Kal.Aug.Conſtp.Honorio A.XI.& Conſtantio II.V.C.CONSS.

De commeatu. Tit. XII.

I.Imp. Conſtantius A. &c.

NE cui liceat præpoſitorum vel decurionũ, vel tribunorum cohortiũ quocunque genere cuiquam de militibus caſtris atque à ſignis,vel his etiã in locis,quibus pertendant diſcedendi cõmeatum dare.Si quis verò cõtra legem facere auſus fuerit & militem cõtra indictũ commeatum demiſerit, atque id tẽporis nulla eruptio erit,tũc deportatione cum amiſſione bonorũ adficiatur.Sin verò aliqua barbarorũ incurſio extiterit, & tũc cùm præſentes in caſtris atq; apud ſigna milites eſſe debeant, quiſquã afuerit, capite vindicetur.Dat.IIII.Kal.Mai.Seuero & Ruffino.CONSS.

II.Imppp.Gratianus,Valentinianus & Theodoſius.AAA.ad Syagrium magiſtrum officiorum.

Quicunque

Quicũque de ſcriniis aut agentibus in rebus,vel etiam ex officiis palatinis his videlicet,qui ſacrarum & priuatarum remunerationum comitibus obſecundant,ſex menſium ſpatium ſupra diem cõmeatus aut iuſsionem euectionis afuerit,is in inferiore locum quinq; ante latis poſterioribus reuoluatur.Is verò qui anni vacationem arbitratu proprio iudiciarij præcepti oblitus adſumpſerit,à decem poſt ſe militantibus tranſeatur, ac deinde cùm iam aliquis deſidia quadriennio officium proprium adire neglexerit,quadraginta de ſequẽtibus poſtferatur.Qui verò ne poſt quadriennij quidem tempus militandum, non immeritò matriculis auferatur.Dat.Kal.Oct. Auxonio & Olybrio CONSS.

III.Impp.Arcadius & Honorius AA.ad Andromachum P.V.Poſt alia.

Hi qui vacationem temporariam (vt ſæpè aſſolet) impetrarint, nihil ſibi neceſſitatis vſurpent, nullorum actibus miſceantur: quorum ſi quis poſt exactum commeatus diem indultum beneficium morãdo corruperit,nihil agere intra prouinciam poſſit, intelligens ſe præterea præcepto rectoris prouinciæ ea tenẽdũ legis pœna,qua deſides gradus proprij deminutione puniti ſunt.Dat.prid.Nõ.Iun.Med.Olybrio & Probino CONS.

De Tironibus. Tit. XIII.

I. Imp.Conſtantius A.ad PP. Poſt alia.

QVOTIENS iuniores exhibẽdi ſunt, non ante probentur, niſi præſentibus decurionibus origo eorum quæratur, ita tamẽ vt decurionibus hæc fiducia denegetur,ne fortè quis fugiens militiam addito nomine decurionis è militia abſcedat,de auxiliaribus ſanè cuneis minimè ducibus licẽtia concedatur,niſi prius certus redditus iudex reſcribat verum minimè decurio ſit,ita vt ab anno decimo & nono ad militiam eligantur.Dat. prid. Non.Iul.Conſtantio A.VI.& C.CONSS.

II.Impp.Valentinianus & Valens.AA.ad Fortunatianum.

Domum noſtram ad exhibenda tironum corpora per eas prouincias à quibus corpora flagitantur nolumus perurgueri:ceterum ſinimus conueniri,in quibus pretia poſtulantur,ita vt ex certa præbitione redituum vicem conceſsionis iſtius repenſemus.Dat. prid.Kal.Febr.Marcianopoli, Valentiniano & Valente AA.CONSS.

III.Idem AA.ad magnum Vicarium vrbis Rom.

In quinque pedibus & ſeptem vnciis vſualibus delectus habeatur.Dat. V.Kal.Mai.Lupicino & Iopino CONSS.

IIII. Idem AA.ad Magnum Vicarium vrbis Romę.

Eos qui amputatione digitorum caſtra fugiũt ſecuri,dum Diui Conſtantini decretum tua ſinceritas non ſinat manus deformatione defendi, ſiquidem poſſint in quacumque reipublicæ parte prodeſſe, qui ſe ſponte truncauerunt.Dat.V.Kal.Mai.Lupicino & Iouino CONSS.

V.Idem AA.ad Viuentium PP. Galliarum.

Si quis ad fugienda ſacramenta militiæ fuerit inuentus truncatione digitorum damnum corporis expediſſe, & ipſe flammis vltricibus concremetur,& dominus eius qui non prohibet,graui cõdemnatione feriatur. Dat.VI.Kal.Mai.Triberis, Valentiniano & Valente AA.CONSS.

VI.Idem AA.ad Modeſtum PP.

Si oblatus

Si oblatus iunior fuerit, qui cenſibus tenetur inſertus, ex eo tempore quo militię ſacramēta ſuſceperit proprij cenſus caput excuſet, ac ſi quinquennij tempus fida obſequij deuotione conpleuerit, vxoriam quoque captionem merito laborum pręſtet inmunem: ea ſcilicet ſeruanda ratione, vt quam ſibi vxorem copulauerat affectu, & in priore lare derelictam memorarit, inprobata cenſus ſarcina ſuſtineat. Nullus verò tironem vagum aut veteranum poſſit offerre, cùm ad ſpontaneam ſinguli militiam propoſitæ inmunitatis commodis inuitentur circa: eos enim leges iubemus aualere beneficiū, qui indigenas atque ipſius prouinciæ finibus innutritos vel ad fixos cenſibus vel adcreſcentibus ſuis obtulerint iuniores. neq; enim cōuenit illum immunitate gaudere, qui vana oblatione vagi atque fugitiui vel veterani filij ſtatum futuræ conuentionis inriſerit. quod hactenus decernimus cuſtodiri, vt oblatus numerus ex adcreſcētibus primitus reparetur, ac ſi compenſatio non potuerit conuenire, neque ex iunioribus modus qui oblatus fuerit, quiuerit reparari, ita demum de publicis faſcibus hij qui ex ſuperfluo veniunt, eximantur. Dat. XIIII. Kal. Octob. Hierapoli, Valentiniano & Valente III. AA. CONSS.

VII. Imppp. Valentinianus, Valens & Gratianus AAA. ad Modeſtum PPŌ.

Tironum præbitio in patrimoniorum viribus potiùs quàm in perſonarum muneribus conlocetur, vt proto * munus, quod prouinciarum interna depaſcitur, ab imis, vt dicitur, radicibus eruatur. nā inter reliqua vitia hæc duo vel maximè intolerabilia iudicamus, quòd aurum ſæpe pro corporibus inmane depoſcitur, adque aduenarum coëmtio iuniorum inſolentius quàm conuenit, æſtimatur. Contra hæc ſanè reperta eſt & facilitas & commoditas exigendi, cùm neque excuſari quiſquam poterit, vt ante priuilegio conſueta fuerat hominis vendicatio, nec vllus qui releuandus fuerit perpetuæ ingrauationi addici. Illud etiam ſimiliter definitum eſt, vt hij tantùm à conſortibus ſegregentur quorum iugatio ita magna eſt, vt accipere non poſſit adiunctum, cùm pro ſuo numero in exhibendo tirone ſolus ipſe reſpondeat. Inter quos verò poſſeſſionis exiguæ neceſſitas coniunctionem poſtulat, functiones annorū & præbitionis viciſſitudo ſeruetur. quippe vt ſenatores, ceterique qui primo anno & ſuo & conſortis nomine tironem dederint, in ſequenti vice habeantur immunes, illíque in præbitione ſuccedant à quorum conuentione fuerit antè ceſſatum. Quem ordinem cùm corpora poſtulantur, conueniet cuſtodiri. Sin verò aurum fuerit pro tironibus inferendum vnumquemque pro modo capitationis ſuæ debitum redhibere oportet. & ne aliquid dubium relinquatur, & ſolidorum numerum, qui temonario inferendus eſt, deſignamus, vt ſiue ſenator, honoratus, principalis, decurio, vel plebeius tironem ſuo ac ſociorum nomine ex agro ac domo propria oblaturus eſt, ita ſe à coniunctis accepturum ſolidos nouerit, vt integri pretij modus in triginta tantummodò & ſex ſolidis colligatur, vt deducta portione, quæ parti ipſius conpetit, reliquum conſequatur, ſex tironi gratia veſtis ac ſumptuum præbiturus, ipſorum etiam qui militaturi ſunt priuilegib. accedentibus faciliùs deuotio prouocatior, videlicet, vt vniuerſi qui militaria ſacramēta ſuſceperint, eo anno quo fuerint numeris adgregati, ſi tamen in ſuſcepto labore permāſerint inmunes propriis

forte proto ftaſia

V

capitibus mox futuri ſint. Conpletis verò quinque annorum ſtipendiis, qui comitatenſibus numeris fuerit ſociatus, patris quoque & matris necnon & vxoris ſuæ capitationem meritis ſuffragantibus excuſauit. Hij verò qui in ripa per cuneos auxiliaque fuerint conſtituti, cum proprio capite vxorem ſuam tantùm poſt quinque annos, vt dictum eſt, præſtet immunes, ſi tamen eos cenſibus conſtiterit adtineri. Et quia publica vtilitas quoque cogitanda eſt, ne ſub hac indulgentia inſertæ capitationis numerus minuatur, ex inceſſibus adque adcreſcētibus in eorum locum qui defenſi militia fuerint, alios præcepimus ſubrogari. Dat. IIII. Non. Iun. Antiochiæ, poſt conſulatum, Gratiani A. III. & Equiti viri clariſſimi CONSS.

VIII. Impp. Gratianus, Valentinianus & Theodoſius AAA.

Edictum ad prouinciales.

Inter optimas lectiſſimorum militum turmas neminem è numero ſeruorum dandum eſſe decernimus, néve ex caupona ductum, vel ex famoſarum miniſteriis tabernarum, aut ex cocorum, aut piſtorum numero vel etiam eo quem obſequij deformitas militia ſecernit, nec tracta de ergaſtulis nomina. Pœnam etenim grauis diſpendij nulla excuſatione fugituri ſunt, ſi hoc cuiuſdam indicio inluſtribus viris magiſtris equitum peditum fuerit intimatum: ſed cùm illum animaduerſio dura damnauit offerentem, triplicata nobilioris tironis fatigabit inlatio. Dat. IIII. Kal. Feb. Conſtp. Gratiano A. V. & Theodoſio A. I. CONSS.

IX. Idem AA. Neoterio ppō.

Ex oportunis regionibus ſupplementa numeris manſuetudo noſtra decreuit agitari in id delectos quoſque viros, atque ab omni ſuſpicione prauitatis alienos iuſſimus deſtinari, in his ſi malè ſe geſſerint corrigēdis, nō mediocrem forè denuntiamus ſeuera animaduerſione ſententiam, cum iudices ſupplicium exiſtimationis extremum, & vltio inexpiabilis excemptura videatur, ne his quidē prouincialibus temperatura, quos in officiū miniſteriumq̄ue prædarū vel capiendi vbertas vel formido ſimulata deduxerit. PP. VI. Kal. Maij. Antiochiæ, Gratiano V. & Theod. I. AA. CONSS.

X. Idem AA. Eutropio PP.

Qui ſpurca amputatione digitûm declinat vſum armorum, non euadat illa quæ vitat, ſed inſignitus macula ferat inpoſitum militiæ laborem, qui declinauerit dignitatem. Ipſis quinetiam prouincialibus, qui ex horum auſis iuniorum ſæpe patiuntur penuriam præbendorum, hæc optio inmobilis decernatur, vt tempore delectus agitandi, vbi cōmmune cœperint cōueniri, duos mutilos iuniores pro vno integro eminentiæ tuę diſpoſitionibus offerant. Dat. Non. Sep. Hadrianopoli, Eucherio & Syagrio CONSS.

XI. Idem AA.

Quiſquis mancipium iuris alieni in tirocinium militiæ duxerit offerendum, coniunctus ac proditus auri librā ęrario noſtro cogatur inferre. Dat. Id. Maij. Tyro metropoli, PP. Byrito, Antonio & Syagrio CONSS.

XII. Impp. Arcadius & Honorius AA. Sperechio Com. R. P.

Publica ſuaſit vtilitas iuniores in arma conſcribere: ideóque ne patrimonium quidem noſtrum à præſtatione præſenti inmune eſſe patimur. Igitur per omnes prouincias per quas res noſtra diſtenditur ex patrimonio ſacro maturitate qua conuenit, præberi volumus iuniores. Dat. XV. Kal. Iul. Med. Cæſario & Attico viris clariſſimis CONSS.

XIII. Idem AA. Theodoro ppō.

Ampliſſimi ordinis petitionibus adnuit noſtra clementia, vt pro tironibus pretia inferantur. Damus itaque optionem, vt quod conducibile ſenatui videtur, eligendi habeat poteſtatem, id eſt, aut tirones aptos officiis militaribus preſtent, aut pro ſingulis viginti quinque ſolidos numerent, poſt initam videlicet ſumptuum rationem & veſtiū & paſtus. Quod ſi aurum dare maluerint, mox ad noſtrum ærarium deferatur. Dat. VIII. Kal. Oct. Pataui, Cæſario & Attico viris clariſſimis CONSS.

XIIII. Idem AA. Mineruio C.R.P.

Æternæ vrbis merita reuerendam nobis ampliſſimi ſenatus effecit voluntatem, ideóque pro tironibus in corporibus poſtulatis pretia conferri iubemus ab ampliſſimo ordine, quod in fundis etiam perpetuariis noſtræ rei priuatæ ſeruari præcipimus. Dat. Prid. Id. Nouemb. Cæſario & Attico CONSS.

XV. Idem AA. Decio PV.

Ad conlationem iuniorum eos tantùm oportet adtineri, quos conſtat dignitates legitimas beneficiis conſecutos, non tamen iuſta priuilegia ſuffragantur. Dat. VIII. Id. Decemb. Rau. Arcadio A. V. & Honorio A. V. CONSS.

XVI. Imppp. Arcadius, Honorius, & Theodoſius AAA. prouincialibus.

Contra hoſtiles impetus non ſolas iubemus perſonas conſiderari, ſed vires, & licet ingenuos amore patriæ credamus incitari, ſeruos etiā huius auctoritate edicti exhortamur, vt cùmprimum ſe bellicis ſudoribus offerant, præmium libertatis ſi apti ad militiam arma ſuſceperint, pulueratici etiam nomine binos ſolidos accepturi, præcipuè ſanè eorū ſeruos, quos militia armata detētat, fœderatorum nihilominus & dedititiorum, quoniam ipſos quoque vnà cum dominis conſtat bella tractare. Dat. XV. Kal. Maij. Rau. Arcadio A. VI. & Probo viro clariſſimo CONSS.

XVII. Idem AAA. Prouincialibus.

Prouinciales pro inminentibus neceſſitatib. omnes inuitamus edicto, quos erigit ad militiā innata libertas. Ingenui igitur qui militiæ obtentu arma capiunt amore pacis & patriæ, ſciant ſe denos ſolidos paratis rebus de noſtro percepturos ærario, quibus tamen ternos ex ſumma ſupradicta iam nunc ſolidos præberi mandauimus: nam optimos futuros confidimus, quos virtus & vtilitas publica neceſſitatibus obtulit. Dat. XIII. Kal. Maij. Rau. Arcadio A. VI. & Probo CONSS.

XVIII. Idem AAA. Stiliconi Comiti & magiſtro militum.

Iuniorū conlatione, vel qui proximi in pretio ab honoratis pro rerum neceſſitate petiti ſunt, vel ſi vnquam tale aliquid reipublicæ ratio flagitauerit, inmunes haberi oportere decernimus, qui militiæ prærogatiua ad tribunatus præpoſituráſve peruenerint. Dat. XI. Kal. April. Honorio IIII. & Theodoſio II. AA. CONSS.

XIX. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Com. S. L.

Tirones in ſcholis loco ſemper poſteriore ponantur. nec enim patimur quemquam celſiorem gradum obtinere, niſi cui & laborum adſiduitas, & ſtipendiorum prolixitas ſuffragatur. Dat. VII. Kalendas Decemb. Rau. Baſſo & Philippo CONSS.

xx. Idem AA. Machedonio C. R. P.

Tirones tricenis ſolidis æſtimatos ab omnibus officiis iudicium Africę exemplo præcedentis temporis poſtulamus, quod ſimul etiam ab honoratis memoratarum prouinciarum, necnon Sardiniæ, Siciliæ & Corſicæ, eos ſanè honores excipi ab his conueniet, quibus aut præſenti tempore publicum munus iniunctum eſt, aut in Italiæ ſiue vrbis ſolo barbara vaſtitate depulſi ſunt. Dat. VI. Id. Feb. Rau. Varane V. C. CONSS.

XXI. Idem AA. Hadriano p p ō.

Tempore tironatus eorum procuratores qui refugas occultandos putauerint, aut non ipſi ſponte produxerint, in iudicio præſententur, ac pœnas veluti rebelles ac decretorum temeratores compellantur exſoluere. Dat. III. Kal. Feb. Theodoſio A. VII. & Palladio V. C. CONSS.

XXII. Impp. Theodoſius & Valentinianus AA. Voluſiano p p ō.

Manſura in ſeculum auctoritate præcipimus proconſularis prouinciæ non eādem ſacerdotalium quæ eſt de ceteris in præbendis tironibus habendam eſſe rationem. non iniquè ſiquidem ea potiſſimùm ab hoc officio prouincia videtur excepta, quæ omnium intra Africam prouinciarū obtinet principatum, cuiúſque maioribus ſacerdotes fatigantur expenſis, in quarum ſolatium indemnem eſſe conuenit dignitatem. Dat. V. Kalendas. Mart. Rau. Felice & Tauro VV. CC. CONSS.

De burgariis. *Tit.* XIIII.

I. Impp. Arcadius & Honorius AA. Vicentio ppō. Poſt alia.

IN Burgariis eadem volumus obſeruari, quæ de mulionibus lex noſtra præcepit, vt hij quoque, qui intra Hiſpanias vel in quibuſcunque locis auſi fuerint burgarios vel ſollicitare vel receptare, eodem modo teneantur, ſimiliſque eos qui publicis veſtibus deputatos ſollicitauerint vel receperint, & de coniunctione & de agnatione, & de peculiis & de cunctis rebus quas in illis deprehendimus, pœna cohibeat. Dat. XI. Kal. Mart. Mediolani, Honorio A. IIII. & Eutychiano CONSS.

De terris limitaneis. *Tit.* XV.

I. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Gardentio Vicario Africæ.

TERRARVM ſpatia quæ gentilibus propter curam munitionémque limitis atque foſſati antiquorum humana fuerant prouiſione conceſſa, quoniam comperimus aliquos retinere, ſi eorum cupiditate vel deſiderio retinentur, circa curam foſſati, tuitionémque limitis ſtudio vel labore nouerint ſeruiendum, vt illi quos huic operi antiquitas deputarat, alioquin ſciant hæc ſpatia vel ad gentiles ſi potuerint inueniri, vel certè ad veteranos eſſe non immeritò transferenda, vt hac prouiſione ſeruata foſſati limitíſque nulla in parte timoris eſſe poſſit ſuſpicio. Dat. III. Kal. Maij. Rau. Honorio VII. & Theodoſio III. AAA. CONSS.

II. Idem AA. Aſclepiodoto ppō. & Conſ. ordinario.

Quicunque caſtellorum loca quocunque titulo poſſident, cedant ac deferant, quia ab his tantum fas eſt poſſideri caſtellorum territoria quibus adſcripta ſint, & de quibus iudicauit antiquitas. Quòd ſi vlterius vel priuatæ conditionis quiſpiam in his locis vel non caſtellanus miles fuerit

detentator inuentus, capitali ſententia cum bonorum publicatione plectatur. Dat. Non. Mart. Conſtp. Aſclepiodoto & Mariniano CONSS.

De litorum & itinerum cuſtodia. *Tit.* XVI.

Impp. Honorius & Theodoſius AA. Theodoro ppõ.

HOSTIS publicus Stilicho nouũ adque inſolitum repererat, vt litora & portus crebris vallaret excubiis, ne cuiquam ex Oriente ad hanc imperij partem pateret acceſſus. huius iniquitate rei moti, & ne rarior ſit diuerſarum mercium commeatus, præcipimus hac ſanctione, vt litorum deſiſtat ac portuum pernicioſa cuſtodia, & eundi ac redeundi libera ſit facultas. Data IIII. Id. Decemb. Rau. Baſſo & Philippo CONSS.

II. Idem AA. Anthemio p p õ.

Omnes ſtationes nauium, portus, litora, omnes abſceſſus prouinciarũ, abdita quinetiam loca, & inſulæ tuæ magnificentiæ diſpoſitione ſolerti cuſtodiantur indagine, vt nullus vel vi, vel clam, vel apertò, vel etiam occultò noſtri poſſit imperij regiones inrepere, qui non aut interiectis prohibeatur obicibus, aut cum acceſſerit, illicò teneatur, niſi ſacros apices à domino patruo meo Honorio ad me perferre apertiſſima ratione monſtrauerit, cum eadem diligentia obſeruando, vt ſi ad alium quemquam à memorato principe dixerit habere affatus, petitore detento ſacræ literæ cum omnibus chartis ſignatæ ad meam clementiam tranſmittantur: hoc enim & tyrannici furoris & barbaricæ feritatis occaſio perſuadet, & inter me dominúmque & patruum meum Honorium viciſſim recurrente admonitione conuenit. Dat. VIII. Kalendas Maij. Conſtantinop. Varane V.C. CONSS.

III. Idem AA. Euſtathio p p õ.

Saluberrima ſanctione decreuimus ne merces inlicitè ad nationes barbaras deferantur: & quæcumque naues ex quolibet portu ſeu litore demittuntur nullam concuſſionem vel damna ſuſtineant, geſtis apud defenſorem locorum præſente protectore ſeu duciano, qui diſpoſitus eſt ſub hac obſeruatione confectis, vt & ad quas partes nauigaturi ſunt, & quod nullam concuſſionem pertulerunt, apud acta deponant: quorum authenticum nauclerus ſiue mercator habebit, fortè, ſcheda apud defenſorem manente. Dat. XIIII. Kalend. Oct. Conſtp. DN. Theodoſio A. VIIII. & qui fuerit nuntiatus.

De luſoriis Danuuij. *Tit.* XVII.

Impp. Honorius & Theodoſius AA. Conſtanti magiſtro militum per Trachias.

NONAGINTA recenti fabricatione cõtextas decem his adiectas ex veterum reparatione luſurias limiti Myſiaco, centum verò decem nouas additis antiquarum inſtauratione quindecim Scythico, qui in latius diffuſiuſque porrigitur ſub hac deputari condicione ſancimus, vt per ſingulos annos veterum renouatione curanda quattuor iudiciariæ in Myſiaco limite, & decem Agrarienſes: in Scythico verò quinque iudiciariæ & duodecim Agrarienſes nouè deintegro conſtructæ, inſtrumẽtíſque ſuis vniuerſis armatæ ducis inſtantia apparitioníſque eius periculo conte-

xantur, vt hoc ſupplemento per ſeptennium integri numeri conſtituti reparatio maturetur, ſublimitate tua pro ſua induſtria diſponente, vnde earum contextio vel conſtructio debeat procurari, quod quidem iam rectè credimus conſtitutum, nobiſque indicari præcepimus. nam ſi memoratus luſuriarum numerus cum omni ſuo inſtrumento non fuerit apparatus, dux quidem cuius tempore diſpoſitio fuerit iſta neglecta, triginta librarum auri, officium verò eius quinquaginta proculdubiò multabitur, etiam ſublimitatis tuæ officio quinquaginta libras auri condemnatione ſubiiciendo, ſi non per ſingulos annos aut completum numerum, aut certè negligentia prætermiſſum magiſteriæ poteſtati ſuggeſſerit. Illo nihilominus obſeruando, vt iſtis ſecundum diſpoſitionem tuæ præſtantiæ ad belli aleam præparatis, atque in conflictus ſpecula munitiſsima ſtatione vel diſcurſus opportunitate delegentibus hac duntaxat quæcunque ex veteribus fuerint reformatæ, tranſuectioni ſpeciei annonariæ ſecernantur. Dat. v. Kal. Febr. Conſtp. DN. Theodoſio A. v. & qui fuerit nuntiatus.

De deſertoribus & occultatoribus eorum. Tit. XVIII.

I. Imp. Valentinianus & Valens AA. Edicta duo per Italiam & Alpes.

VNSQVISQVE apud quem deſertor fuerit deprehenſus, ſi plebeiæ & humilioris conditionis eſt, metalli ſe ſciat ſupplicio puniendum. qui autem ſuperioris cuiuſcunque loci dignitatiſve ſit, media ſe bonorum parte cognoſcat eſſe multandum. in hac pœna ſit & officium vniuſcuiuſque iudicis, quod fortè deſertores in conſortio ſui probatos habet, nec eos prodit. Dat. VII. Kal. Ap. Mediolani, Valentiniano & Valente AA. CONSS.

I. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theodoſius AAA. ad Heſperium ppō.

Actor eius fundi, in quo alienigena vel idoneus militiæ, vel ante iam traditus latuerit, vltimarum flammarum animaduerſione conſumatur, hoc interim nos conſtituiſſe ſufficiat. nam ſi parum profecerit in ſeruos interminatio conſtituta, in dominos peccatum deinceps emendatura decernat. Dat. VI. Non. Iul. Aquileia, Auxonio & Olybrio vv. cc. CONSS.

III. Idem AAA. Neoterio ppō.

Si temonarius prodiderit deſertorē, protoſtaſiæ onere bienhio releuetur. PP. III. Kal. Maij. Antiochiæ, Gratiano v. & Theodoſio I. AA. CONSS.

IIII. Idem AAA. ad Syagrium ppō.

Siquis latebram præbuerit deſertori poſſeſſionis, in qua latuerit, amiſſione multatus etiam grauiorem ſententiam pertimeſcat. Porrò actorem flammis ſubiciendum eſſe non dubitet, qui in perniciem fortaſſe domini aut ſceleris participatione confouit, aut diſſimulatione neglexit. Adverò ſi deſertorem ſeruus perdiderit, libertate donetur: ſi mediocris loci ingenuus, immunitate potiatur. Neque ſolùm eos loquimur, qui proximè ſignis felicibus adplicati militiæ rudimenta timuerunt: verùm qui ſtipendiis militaribus degenerem latebram præbuiſſe monſtrantur. Deſertor autem habebitur quiſquis belli tempore aberit à ſignis. Horum qui ſponte proceſſerit, peccati anterioris ſupplicium non timebit. Sin verò flagitioſa ignauia delitcſcat, per eum in cuius domo fuerit, inuigilantibus forinſecus

rinſecus quoque officiis publicis vbicunque correptus ſeueritati iudicis offeratur degeneri morte gladium ſubiturus: Si autem rector prouinciæ propoſitam ſeueritatem vel gratia vel diſſimulatione diſtulerit, patrimonij atque exiſtimationis damno ſubiiciatur, & in officij primores capitaliter vindicetur. PP. Id. Iul. Rom. Gratiano VI. & Theodoſio I. AA. CONS.

V. Idem AA. Neotherio ppõ.

Si quis fortè deſertorem agro tectóque ſuſceperit, atque apud ſe diu paſſus fuerit delitеſcere, actor quidem vel procurator loci hoc ſciens prudénſque conmiſerit, capitali ſupplicio ſubiugetur. Dominus verò, ſi huius rei conſcius fuerit, prędij in quo latuerit deſertor, amiſſione puniatur. Dat. XVII. Kal. Febr. Eucherio & Syagrio viris clariſſimis CONSS.

VI. Idem AA. ad Seuerum ppõ.

Deſertorum iugiter pretia vindicamus, quos intra annui tẽporis metas, inter ipſa traditionis exordia deſeruiſſe conſtiterit. ipſorum quippe eſt prouidentiæ, quos huiuſmodi munus amplectitur militaturis potius quàm fugacibus inſtruere neceſſaria ſupplementa. Si verò in deſertoribus occulendis actorum ſcelus atque conmiſſũ ſit, flammis ſcelera puniantur. Si dominum quoque cõſcientia talis inuoluerit, prædiis, quæ latebram præſliterunt, ſacro patrimonio vindicatis grauioris exitij dominũ quoq; caſus inuoluat. PP. Rom. IIII. Non. April. Antonio &. Syagrio CONSS.

VII. Idem AA. Conſtantino vicario diœceſis Ponticæ.

Quiſquis in fundo ſuo deſertores vel latrones habere ſe meminerit, niſi eos ex die conſtitutionis emiſſæ in ſex menſes prodiderit, aut conprehenſos etiã ſeueritati iudiciariæ obtulerit, ſciat diſſimulatione conuictus fundũ ipſum in quo prædicti poſtea potuerint inueniri, fiſci noſtri viribus eſſe nectendum. Quòd ſi fortè contigerit, vt inſcio domino memorati latuiſſe videantur, pari conſtituti temporis dimenſione ſeruata actores capite damnentur. Quam conditionẽ & circa actores rerum noſtrarũ volumus cuſtodiri. Dat. IIII. Id. Iul. Conſtp. Merob. II. & Saturn. CONS.

VIII. Idem ad AA. Flauianum ppõ.

Quiſquis deſertorem vel à ſe receptum, vel inſuo latitantem cognoſcit, niſi eum ex die publicati huius edicti intra duos menſes adhibita inquiſitiane correptum ordinario iudici offerre curauerit, detectus in crimine, pro qualitate atque ordinis perſonę incurrat in legem: & ſi quidem poterit corporali iniuriæ ſubiacere, ſeruata ex iure ſubſtantia & fuſtibus coherceatur, vel metallo peri publico deputetur, & nonnunquam ſe alterius erigẽte cenſura, exilio perpetuæ relegationis plectatur. Quod ſi eiuſmodi fortaſſe fuerit, vt iniuria corporali intuitu generis aut honoris excipiatur, non procraſtinata auctoritate ſententiæ per ſingula capita eorũ quos contra edictum retinere atque occultare non timuit, denos iuniores maximè idoneos militiæ offerat, aut quinquaginta pondo argenti reſtituat. Quod ſi procurator poſſeſſionis, ſiue actor, vel etiam colonus latebram deſertori domino ignorante præſtiterit: detectus in crimine, capitali ſupplicio mancipetur, ceteros quoque ſimilis conſcientię exemplum triſte deterreat, illorum tantummodò probationibus euidenter oſtenſis innoxiis relinquatur habitatio, quos iamdudum fiſcus adgrauit. Oblati autem iudicibus niſi in continua quacunque prouincia, vel tuæ præſtantia poteſtatis, vel hij duntaxat ordines militares viri, qui poſſint de capite eorũ

ferre ſententiam, degere videbuntur interrogati & ſeueritati neceſſariæ ſubiaceant,& ad ſinceritatem tuam per ordinarij iudicis executionem, vel officia rectoris dirigantur cum proſecutione, &c. Dat. III. Kalendas Mart. Merobaude II. & Saturnino CONSS.

VIIII. Impp. Arcadius & Honorius AA. ad populum.

Quiſquis in domo patrimonióve ſuo, vel qualibet obſtruſa & longiſſima à ſe poſſeſſione diſcreta deſertorem latere cognoſcit, ad eos, quibus cura indagandi mandata eſt, vel ſi fortè defueriũt, ad rectorem prouinciæ protinus ſpõtanea oblatione deducat, veniam delicti veteris habiturus. exactis enim quatuor menſibus, poſtquam edictum noſtrum intra eam vrbem quam quiſque habitat, fuerit publicatũ, ſi quis noluerit moderationi præſentis obedire præcepti, hæc in eum pœna inponetur, vt & qui occultatus fuerit, eruatur, & latebræ auctor pro vno deſertore vel pro * duas preterea auri libras vel duos iuniores militaris roboris ac ſtaturæ cogatur fiſco abſciſa ſpe totius defenſionis inferre. Et quoniam plurimos cognouimus priuſquam victricibus aquilis ſociarentur, vel illuc vnde electi fuerant, vel quò placuerit abire, alios autem litterarum initiatos auſpicio, quamquã necdum dicantur meruiſſe ſub ſignis, præcipimus vt poſt tempus definitum quicunque ex iunioribus fuerit retentus præter eum vel duos tirones per ſingulos vel duas auri libras malo coactus fiſco noſtro adnumeret. Qui verò cauſarias vel honeſtas indepti ſunt miſſiones, ab inuidia & formidine deſertionis amoueantur. Et ſi hęc ſunt tyrannico tẽpore cõſecuti, dummodò eos meruiſſe vel peracto militiæ labore, vel probata debilitate pateat: ſi qui etiã ex ſeruorũ numero militiæ ſe ſociarunt, quos dominis ſuis legitima iudicum reformauit auctoritas, ſine metu legis ab his quibus rectè docentur, redditi tenebuntur. Dat. VI. Kalend. Maij, Med. Arcadio IIII. & Honorio III. AAA. CONSS.

X. Idem AA. Vincentio ppõ. Galliarum.

Protectores, qui ad inquiſitionem vagorum per prouincias diriguntur, nullas in retinendis fugitiuis duntaxat indigenis iniurias poſſeſſoribus parent, quia hoc illis tantùm permittitur, vt deſertores veteranorum filios, ac vagos, & eos quos militiæ origo conſignat, ad delectum iuniorũ prouocet. Dat. XVI. Kal. Iun. Med. Stilicone & Auril. VV. CC. CONS.

XI. Idem AA. & Theodoſius A. Hadriano ppõ.

Siqui deſertores oberrare in prouinciis fuerint comprehenſi, eos & comprehendi protinus volumus, & ad iudicem deduci, vt auditi cùm de crimine deſertionis ſuæ confeſſi fuerint, carceris cuſtodiæ deputentur, de quorum nominibus ad tuam ſublimitatem ſubditis cõfeſſionibus referatur, vt inſtructi magiſtri militum, quid de his fieri oporteat, pro ſui auctoritate conſtituant. Sin verò inuenti reſiſtendum atque armis obtinendum putauerint, tanquam rebelles in ipſis temeritatis ſuæ conatibus opprimantur: ita tamẽ vt prouinciarum iudices ſollicita cautione diſquirant, ne ſub falſarum tractoriarum nomine deſertionis ſuæ crimen defendere moliantur, ne ſuppoſitis aut commentis epiſtulis, euadendi habeant facultatem, deſertorum quoque occultator iuxta promulgatas leges ſeueriſſimè vindicetur. Dat. VI. Kal. Mart. Rau. Theod. A. I. & Rumorido CONSS.

XII. Idem AAA. Hadriano ppõ.

Siquis

Siquis militem profugum deſertorémque caſtrorum in prædio ſuo ſuſceperit, niſi eum ipſe prodiderit, aut comprehẽſum ſeueritati iudiciariæ poteſtatis obtulerit: ſciat ſi in diſſimulando conuictus fuerit, fundum ipſum in quo prædictus poſtea potuerit inueniri, fiſci noſtri viribus ſociandum. Quòd ſi fortè contigerit, vt inſcio domino in eius prædiis habitarit, fundo à nexu huius legis exuto, actorem conſcium ſeuero ſupplicio damnandum eſſe cenſemus. Quam conditionem etiam circa actores domus noſtræ volumus cuſtodiri. Dat. VIII. Kal. Aug. Rau. Theod. A. I. & Rumorido CONSS.

XIII. Idem AAA. Hadriano ppõ.

Deſertores modis omnibus attinendos eſſe cenſemus. Vniuerſi igitur prouinciales ſciant opprimendorum ſibi deſertorum facultatẽ eſſe permiſſam, quibus ne ſit tarditas pœnæ ſolatio, velox vbicunque iubemus eſſe ſupplicium, quod ad notitiam primatium vrbium, vicorum, caſtellorúmque deueniat, quo ſcire poſſint etiam occultatores eorum ad ſubeũdam pœnã, quæ diui genitoris noſtri eſt conſtituta legibus adtineri. Dat. VI. Non. Oct. Theod. A. I. & Rumorido CONS.

XIIII. Idem AAA. Hadriano ppõ.

Opprimẽdorum deſertorum facultatem prouincialibus iure permittimus, qui ſi reſiſtere auſi fuerint, velox vbicunque iubemus eſſe ſupplicium. cuncti etenim aduerſus latrones publicos deſertoréſque militiæ ius ſibi ſciant pro quiete communi exercendæ publicæ vltionis indultũ: hac tamen condicione ſeruata, vt ab his iunioribus, qui proxima indictione præſenti tempore conferuntur, ſupplicio temperetur, qua per prouinciales intra præſcribtum legibus tempus ad ea ſigna quibus deſtinati fuerãt, redhibendi ſunt, ne poſſeſſores redhibitionis damna percellant, propter eos, qui necdum penè auſpicati militiam fugerunt. ſed vt in his patientiã tenemus, ita omnes qui vltra memoratam indictionem & noſtræ beneficia ſanctionis caſtra & militiam deſeruêre, condemnationibus obnoxios eſſe præcipimus, occultatoréſque eorum ad ſubeũdam pœnam, quę Diui genitoris noſtri conſtituta eſt legibus, volumus retentari. Dat. VI. Non. Oct. DN. Theodoſio A. I. & Rumorido viro clariſſimo CONS.

XV. Idem AAA. Longiano ppõ.

Qui relictis militaribus caſtris ſe ad deprædationes vel latrociniũ contulerint, ſeueritatem publicam non euadant. Dat. IX. Kal April. Rau. Arcadio A. VI. & Probo V. C. CONSS.

XVI. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Gaiſoni comiti & magiſtro militum.

Qui ſine commeatu aliquo annũ in penatibus propriis, vel in quibuſlibet locis deſidioſa quiete tranſegerit, decem ſequentibus poſtponatur. in quo verò biennium talis culpa deprehenditur, viginti ſibi antepoſitos congemiſcat: tertius autem annus triginta prælatos iure defleuit, ita vt quartus exempto matriculæ nulli veniam derelinquat, & cetera. Dat. Prid. Id. Iun. Rau. poſt Conſſ. Honorio VIII. & Theodoſio V. Auguſtis CONSS.

XVII. Idem AA. Conſtantio magiſtro militum.

Omnes tribunos qui per Africam vagorum & deſertorum requirendorum ſumpſerunt officium ne ſub huiuſmodi profeſſione vaſtent pro-

uinciam ſubmoueri præcipimus. In futurum autem itut * nequaquam vocabulum vel officiũ infauſtum conſtituimus per Africam eſſe debere, ita vt ſi quis ad cõdemnatam huius officij qualitatẽ prædæ cauſa adſpirare temptauerit, capitalis in eum ſeueritas exeratur. Dat. prid. Kalen. Mart. Rau. Honorio IX. & Theodoſio V. AA. CONSS.

De Saturianis & Subafrenſibus, & occultatoribus eorum. Tit. XVIIII.

I. Impp. Arcadius & Honorius AA. Meſſalæ PPŌ.

SATVRIANORVM cõiurationem armis ſumus, vt oportuit, perſecuti: ſed aliquotiens imminentis pœnæ euitatione ad diuerſa ſemet latibula contulerunt, quorum occultatores huic ſeueritati ſciant ſe eſſe ſubdendos, vt hæ poſſeſſiones, in quibus latebram conlocauerint, fiſci noſtri corporibus adgregentur, niſi protinus poſt edicti huius auctoritatem pœnæ ac legibus fuerint reſtituti. ſimili etiam ſe condicione retinendum eſſe cognoſcat, ſi quiẽ Subafrenſibus, qui in Saturianorum ſe coniurationem miſcuerunt, quempiam præuiderit occultandum. Quiſquis igitur huiuſmodi hominem aduerſus ſalubris decreti auctoritatẽ exiſtimauerit latebris ſubtrahendum, ſciat ſibi cum eo facinus eſſe commune. Et ſi eiuſmodi perſonæ fuerint, quæ multari rerum amiſſione non poſſint, proprij capitis luendum eſſe ſupplicium. nec hi ſanè pœnæ exſortes futuros eſſe credãt, qui deprehenſos in quolibet iure tantorum ſcelerum machinatores ſilentio prætermiſerint, & non ſtatim ſub publica teſtificatione quibus in locis inuentj fuerint, publicauerint. Id quoque obſeruandum eſſe cenſemus, vt ad ea loca, quæ à memoratis latronibus tenebantur, diligens dirigatur inſpector, oblaturus primitus veteribus dominis, vt ſi hæc poſſidere deſiderant, ne abductis mereant cultoribus tranſlatis abundè familiis rura quæ hucuſque infructuoſa apud eoſdem perditorum temeritas feciſſe videbatur, exerceant vel certè ſi in conuenientia exiſtimauerint ſalua tributorum præſtatione ad idoneos poſſeſſores transferant. Dat. XIII. Kal. Aug. Theodoro viro clariſſimo CONSS.

De veteranis. *Tit.* XX.

I. Imp. Conſtantinus A. Floriano præf.

VETERANIS qui ex die quinta nonarum Iuliarum, cùm prima per Thraciam victoria vniuerſo orbi inluxit, & qui poſtea apud Nicomediam noſtram miſſionem meruerunt certa per edictum indulſimus, quæ ſcribendi tabulis vel encauto & ceruſſa conſcribere detur eis licentiam. Edictum autem continens indulgentiam noſtram ad deuotionem tuam miſimus, & vt tua dicatio & cũcti alij recognoſcant quid præſtitimus memoratis. P P. IIII. Id. Apr. Licinio V. & Criſpo Cæſare CONSS.

II. Idem A.

Cùm introiſſet principia, & ſalutatus eſſet à præfectis & tribunis, & viris eminentiſſimis, adclamatum eſt, Auguſte Cõſtantine, dij te nobis ſeruent, veſtra ſalus, noſtra ſalus. verè dicimus, iurati dicimus. Adunati veterani exclamauerunt, Conſtantine Auguſte, quo nos veteranos factos ſi nullam

ſi nullam indulgentiam habemus? Conſtantinus A. dixit, Magis magiſque conueteranis meis beatitudinem augere debeo quàm minuere. Victorinus veteranus dixit, Muneribus & oneribus vniuerſis locis cõuentiri non ſinamur. Conſtantinus Aug. dixit: Apertiùs indica quæ ſunt maxime munera, quæ vos contumaciter grauant. Vniuerſi veterani dixerunt: Ipſe perſpicis ſcilicet. Conſtantinus A. dixit: Iam nunc munificentia mea omnibus veteranis id eſſe conceſſum perſpicuum ſit, ne quis eorum nullo munere ciuili, neque in operibus publicis conueniatur, neque in nulla cõlatione, neque à magiſtratibus, neque vectigalibus in quibuſcunque nundinis interfuerint, nulla proponenda dare debebunt. Publicanis quoque, vt ſolent agentibus ſupercompellere, ab his veteranis amoueantur, quiete poſt labores ſuos perenniter perfruantur. Fiſco noſtro quoque eadem epiſtula interdiximus, vt nullum omnino ex his inquietaret: ſed liceat eis emere & vendere, vt integra beneficia eorum ſub ſæculi noſtri otio & pace perfruãtur, & eorum ſenectus quiete poſt labores perfruatur. Filios quoque eorum defendant decertationes, quæ in patris perſona fuerunt, quoſque optamus floreſcere ſollicitiùs, ne ſi contumaces ſecundum eoſdem veteranos conprobari potuerint, decimentur his ſententiis cùm præſidali officio adiungentur probabilius iuſſionem meam. Curabunt ergo ſtationarij milites cuiuſque loci cohortis & parentes eorum deſperationem & ad ſanctimoniam conſpectus mei ſine vlla deliberatione remittere, vt ſint ſalui cùm ſenuas conſecuntur pœnas indulgentiæ. Dat. Kal. Mart. in ciuitate Velouocorum, Conſtantino A. VI. & Conſtantio Cæſ. CONSS.

III. Idem A. ad vniuerſos veteranos.

Veterani iuxta noſtrum præceptum vacantes terras accipiant, eáſque perpetuò habeãt immunes, & ad emenda ruri neceſſaria pecuniæ in nummũ vigintiquinque millia follium conſequantur: boũ quoque par & frugum promiſcuarum modios centum. Qui autem negotij gerendi habuerit voluptatem, huic centum follium ſummam immunem habere permittimus. præter hos ergo qui vel domiciliis vel negotiis detinentur, omnes qui vacatis, & nullum negotium geritis, ne inopia laboretis, ad hoc remedium debetis recurrere. Dat. III. Id. Octob. Conſtp. Conſtantino A. VI. & & Conſtantio Cæſ. CONS.

IIII. Idem A. ad Maximum P. V.

Comitatenſes & ripenſes milites atque protectores ſuum caput patris ac matris & vxoris, ſi tamen eos ſuperſtites habeãt, omnes excuſent, ſi cenſibus inditi habeantur. Quod ſi aliquam ex his perſonis non habuerint, vel nullam habuerint, tantum pro ſuo debent peculio excuſare, quantum pro hiſdem ſi non deeſſent, excuſare potuiſſent: ita tamen vt non pactione cum alteris facta ſimulato dominio rem alienam excuſent, ſed vere proprias facultates. Veteranos autem poſt emeritæ miſſionis epiſtolas, tã ſuũ quàm vxoris caput excuſare ſancimus. at ſi honeſtam miſſionẽ meruerint, ſuum caput tantummodo excuſare, ceteros omnes veteranos de quocũque exercitu vnà cum vxore ſua vnius capitis frui excuſatione præcipimus. Ripẽſes autẽ veteranos, qui ex priore lege poſt viginti quatuor ſtipẽdia honeſta miſſione impetrata vnius excuſatione capitis fruebatur, etiamſi viginti ſtipendiis completis honeſtam miſſionem meruerit ad

X 2

exemplum comitatenſium militum vnum capud excuſet. Intra viginti etiam ſtipendia dimiſſus, quoniam imbecilli & debiles cenſibus non dedicantur, eodem beneficio vtatur. Alares autem & cohortales dum militant, propria capita excuſent, veteranis quoque eadem excuſationis ſolatia habituris, qui quocumque tempore in quibuſcunque partibus meruerint miſſionem, ſi ex comitatenſi militia ſenectutis vel debilitatis cauſa dimiſſi fuerint, indiſcreto diſpēdiorum numero duo capita excuſaturis, id eſt ſuum ad que vxoris, & ripenſibus indiſcretè idem priuilegium habituris, ſi ſe ob belli vulnera dimiſſos probauerint, ita vt ſiquis eorū poſt quindecim ſtipendia intra viginti & quatuor annos ex militia deceſſerit, ſui tantùm capitis excuſatione fruatur. vxorem enim ripenſis ſi militia deceſſerit, ſui tantùm capitis excuſatione poſt viginti & quatuor annos excuſari oportet. PP. XV. Kalend. Iul. Antiochiæ, Paulino & Iuliano CONS.

v. Idem A. Maximo.

Prouidendum eſt, ne veterani protectoria dignitate cumulati, aut qui honores varios pro meritis ſuis conſecuti ſunt, incongruis pulſentur iniuriis: cùm ſiquis in hoc crimine fuerit deprehenſus, rectores prouinciarum conueniat ad tuum iudicium referre, atque ad tuum officium prædictos dirigere, vt factū pro ſui qualitate poſſit facillimè coherceri. Dat. IIII. Kal. Ian. Treuiris, Ianuarino & Iuſto CONSS.

VI. Imp. Conſtantius A. ad Helpidium Conſularem Pannoniæ.

Priuilegia conceſſa veteranis, qui ſtipendia iuſta meruerunt, prout ſe quiſque in officiis conpetentibus militaſſe declaret, omnia conſeruentur corporalium ſeu perſonalium munerum vacatione eiſdē tribuenda. Dat. VIII. Kal. Iul. Sirmio, Conſtantio A. VII. & Conſtante I. CONSS.

VII. Idem A. Euagrio P. V.

Quoſdam veteranos hoc nomine indignos latrocinia perpetrare conperimus, ideóque præcipimus, vt veterani quibus bona mens eſt, aut arua verſent, aut certè in optimis negociis pecuniam tractent, & mercimonia agitent, qui verò neque rus colunt, neque vtilem vitam conmerciis exhibent, mox in ipſos capitaliter exſurgendum. Exui enim omnibus priuilegiis debent, per quos publica quies perturbatur: ita vt ſi leuiſſimum aliquid deliquerint, omnibus ſubiiciantur pœnis. Dat. III. Id. Aug. Conſtantio A. VI. & Conſtante II. CONSS.

VIII. Imppp. Valentinianus & Valens AA. ad vniuerſos prouinciales.

Omnibus benemeritis veteranis, quam volunt patriā damus, & inmunitatem perpetuam pollicemur. Habeant ex vagantibus ſiue ex diuerſis vbi elegerint agros, & à lege habeant, vt ſibi ſoli eorundem fructus ceſſuros eſſe cognoſcant. nullum ex his agris ſtipendium, nullam annuam præſtationem poſtulauimus, amplius addentes, vt etiam ad culturam eorundem agrorum & animalia & ſemina præbeamus: ita vt is qui ex protectore dimiſſus erit, duo boum paria & centum modios vtriuſque frugis conſequatur. Alij verò qui honeſtas miſſiones ſiue cauſarias conſequuntur, ſingula paria boum & quinquāginta modios vtriuſque frugis accipiant. ſuper quibus præbendis ad conpetentes iudices ſcripta congrua deſtinata ſunt, ſi quos etiam veterani ſeruulos familiáſve ad agrum duxerint, inmunes perpetuò poſſideant. Dat. XV. Kalendas. Decemb. Romæ, diuo

roniano

Ioniano & Varroniano CONSS.

IX. Imppp. Valentinianus, Valens & Gratianus AAA. ad Dagalaiſum magiſtrum militum.

Remotis iniuriis iuſſimus veteranis noſtris vel adgnatis licere emere, vendere, negotiari: quos ſecundum veterem conſuetudinem parentum noſtrorum ab omni munere vniuerſiſque reditibus auri argentique, ſed & portorij indemnes eſſe oportet. Dat. VIII. Id. Decemb. Veronæ, Gratiano nob. p. & Dagalaipho CONSS.

X. Idem AAA. ad Probum PPō.

Siquis præpoſitus fuerit aut fabricæ aut claſſi, aut Lætis, identidem ſi præpoſitus Rom. largitionum, vel cohortis geſſerit tribunatum, aut quicumque his adminiſtrationibus, ad quas non niſi cùm certis fideiuſſoribus ſinguli quique veniunt, fortaſſe præfuerit, qui non vel intra palatium congruo labore meruiſſe, vel armatam inuenitur ſudaſſe militiam, his priuilegiis careat, quæ militaribus palatiniſque tribuuntur. Dat. X. Kal. Ian. Triueris, Valentiniano nobiliſſimo puero & Victore CONSS.

XI. Idem AAA. ad Iouinum magiſtrum militum.

CoNmoneat tua ſinceritas hac ſanctione veteranos, vt loca abſentiũ ſqualida & ſitu diſſimulationis horrentia de ſolida fructuum indemnitate ſecuri quantum vires vniuſcuiuſque patientur exerceant. namque decernimus, vt his qui ſoli relicti terras ſulcauerint, ſine meleſtia præiudicióque dominorum prouectuum emolumenta quærantur, nihilque illis, qui meſſium tẽpus adſolent aucupari, agratici nomine deferatur. Dat. XVI. Kal. Febr. Valentiniano & Valente AA. IIII. CONSS.

XII. Impp. Arcadius & Honorius AA. Stilichoni magiſtro vtriuſque militiæ.

Plerique teſtimonialibus fraude quæſitis fiunt veterani, qui milites nõ fuerint, nonnulli inter exordia militiæ in ipſo ætatis flore diſcedũt. quiſquis igitur Luctus, Alamannus, Sarmata vagus vel filius veterani aut cuiuſlibet corporis dilectus obnoxius & florentiſſimus legionibus inferendus teſtimonialem ex protectoribus vel cuiuſlibet dignitatis obtinuit, vel eas quæ nonnunquam comitum auctoritate præſtantur, ne deliteſcat, tirociniis caſtrenſibus iNbuatur. Si quis præterea vel prima ſtipendia, vel nondum vt oportebat iNpleta, miſſionis colore deſeruit, nihil impetrata valeant, niſi fortè quempiam aut defeſſæ ætatis aut corporis ægritudo, aut glorioſorum vulnerum cicatrices cauſaria vel honeſta miſſione defendunt, dummodo hos iſta non adiuuent qui ætate ſolida & integro corpore hæc occuparint, & quoniã plurimos vel ante militiã, vel poſt inchoatam, vel peractam latere obiectu piæ religionis agnouimus, dum ſe quidam vocabula clericorum & infauſtis defunctorum obſequiis occupatos non tam obſeruatione cultus, quàm otij & ſocordiæ amore defendunt, nulli omnino tali excuſari obiectione permittimus, niſi qui aut fractus ſenio, aut membris debilis, aut paruitate deformis indignus conſortio virorum fortium repperitur. Illius quoque ſanctionis oportet admoneri, vt ſiquis decurionum, primipilariorum, collegiatorum, ciuilium apparitionum vel aliorum neceſſitatibus inretitus militiæ ſacramenta duraſſet, defendi caſtrenſium ſtipendiorum excuſatione non poſſit. Dat. III. Kal. Feb. Med. Stilichone & Auriliano viris clariſſimis CONSS.

XIII. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Stilichoni comiti & magiſtro vtriuſque militiæ.

Oportet inter eos qui ambitu ac ſuffragiis ad tribunatos præpoſituráſve perueniunt, & eos qui labore, periculis atque ordine militiæ decurſo huiuſmodi dignitates acceperint, eſſe diſcretionem. Quare inmunes eos haberi decernimus, qui militiæ prærogatiua, vt dignum eſt, ad tribunatum præpoſituráſve perueniunt. Commonendi autem ſunt comites aut duces militum, vt & ipſi eos reuelatos eſſe cognoſcant, neque aliquid hoc nomine ab his flagitandum, de quibus ad omnes militares iudices paria ſcribta direximus. Dat. XI. Kal. April. Rom. Honorio VIII. & Theodoſio III. AA. CONSS.

De teſtimoniali ex tribunis & protectoribus. *Tit.* XXI.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Rufinum ppõ.

FERRI non poteſt in titulo militaris laudis inrepere eos qui nec aciem viderint, nec ſigna perſpexerint, nec arma tractauerint. Ideóque ſi qui ex protectoribus, vel ex tribunis epiſtulas reportauerint, non habeant priuilegium, quod merentur, qui ordine militiæ ſub armorum labore decurſo ad hunc honorem peruenerint. PP. IIII. Id. Aug. Sirmio, Conſtantino A. III. & Licinio III. CONSS.

II. Imp. Conſtantius A. ad* ppõ. Poſt alia.

Si quis de paganis vel decurioribus ambierit ad honores protectoriæ dignitatis, nec tempus, nec ſtipendia ei poſt hanc legem conputãda ſunt. Hoc & circa eos, qui ad prępoſituras ambitu peruenerint, cuſtodiri præcipimus, &c. Dat. Kal. Maij, Conſtantio A. VI. & Conſtante II. CONSS.

III. Impp. Arcadius & Honorius AA. Florentino P. V.

Quicunque ex protectoribus aut domeſticis honorarias miſſiones meruerint, ſub hac norma pęnes eos dignitas maneat, vt neque municipes curiam, neque collegiatus obſequium propriæ vrbis effugiant, neque negotiator à penſionis aurariæ inſtituta ſumma militiæ ſuffragio ſubtrahatur, neque ab vllo poſtremo officio, militia, vel corpore, talis ſe impetrati quiſquam obiectione defendat, ſed manente norma ſoluat omnia quæ ab illo vel conditione naſcendi, vel iure proprij poſtulantur officij. de liberis etiam eorum cenſemus, ne de his edicti originis munus per priuilegia emendicatę dignitatis effugiant. quę quidem omnia officere illis aliquando nõ patimur, quos emeritos felicibus caſtris, vel honeſta interdum aduerſæ valetudinis miſſio vel vulnerum laudabilis excuſatio, vel emenſum ſub ſignis tempus abſoluit. Dat. XIIII. Ka. Maij, Med. Arcad. IIII. & Honorio III. AA. CONSS.

IIII. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Theodoro PP.

Eos qui teſtimoniales non ſuo merito, ſed eorum contemplatione ſunt adepti, qui pro his noſtram clementiam ſunt precati, par ſeueritas perſequatur. Eos tamen eſſe in vrbe ſacratiſſima non vetamus, qui poſuerunt illic larẽ adque domiciliũ. Dat. X. Kal. Dec. Rau. Baſſa & Filippo CONSS.

De filiis militarium apparitorum & veteranorum. *Tit.* XXII.

I. Imp.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Optauianum.

VETERANORVM liberos aptos militiæ, quorum quidam vt deſides recuſant militarium munerum functionẽ, quidam adeo ignaui ſunt, vt cum diſpendio corporis militiæ velint neceſſitatem euadere: iubemus, ſi ad militiam inutiles reſectis digitis iudicentur, curialibus ſine aliqua ambiguitate muneribus atque obſequiis adgregari. Dat. XIIII. Kal. Mart. Sirmio. Accep. VII. Id. April. Regio, Conſtantino A. V. & Licinio C. CONS.

II. Idem A. ad Seuerum.

Veteranorum filios propter priuilegia parentibus eorum indulta vacare non patimur, ſed programmate per omnes ciuitates propoſito diligenter quæſitos ad alterutrum conpelli iubemus, vt aut decurionatus muneribus obtemperent, aut militent, obſeruaturo deuotionis tuæ officio, vt qui probantur ab annis viginti vſque ad viginti & quinque annos ætatem agant. Si autem veteranorum filij qui equeſtrem militiam tolerauerunt, inter equites probari voluerint, habeant facultatem, ita vt cum ſingulis equis idoneis prædicto adgregentur obſequio. Quod ſi quis duos equos habeat vel vnum idoneum, & ſeruum vnũ, cum circitoria militet dignitate, & binas annonas accipiat. qui gradus prębetur aliis poſt laborem. Singularum autem ciuitatum decurionibus intimetur, vt veteranorũ filios, qui prædictæ ætatis ſunt, ſi militare noluerint, vel minus inueniantur idonei, ad curialia vocare non morentur obſequia, ſi tamẽ patrimoniis idonei eſſe noſcuntur. Ex his autem qui militare voluerint, ſi qui minùs apti ſunt, equeſtri militiæ deficiente calamitate membrorum, & legionariæ congruiſſe noſcuntur, deducendi ad nos, protectori qui ob hoc miſſus eſt conſignentur. Dat. III. Kalend. Aug. Aquileia, Conſtantino A. VII. & Conſtantio Cæſ. CONS.

III. Idem A. ad Euagrium.

Hi qui ex officialibus quorumque officiorum geniti ſunt, ſiue eorumdem parentes adhuc ſacramento tenentur, ſiue iam dimiſſi erunt, in parentum locum procedant. Dat. Prid. Non. Aug. Baſſo & Ablauio CONS.

IIII. Idem A. ad Leontium P P.

Iamdudum ſanximus, vt veteranorum filij, qui poſt ſedecim annos militię munus ſubire non poſſunt, vel armis gerendis habiles non extiterint, curiis mancipentur. Dat. III. Id. April. Pacatiano & Hilariano CONS.

V. Idem A. Ablauio P P.

Veteranorum filij, vel eorum qui præpoſiti, vel protectores fuerunt, vel ceterorum qui quemlibet gradum militiæ tenuerunt, ſi inualidi & inbecilles ſint, curis adgregentur, ita vt rei familiari gaudentes & inaptos militiæ, curiarum ſocietati coniungas. quod etiam nos fecimus ſub conſpectu noſtro his quos delicioſis nutrimẽtis eneruatos eſſe perſpeximus. Qui igitur ex his patres familiâs ſunt, & idonei functionibus publicis eligatur ad agendũ curialium munerum ſingularum ciuitatum ordinibus commouendis, vt quos norunt idoneos, nominare non dubitent, præter eos quos vigor & fortitudo defendendæ reipub. idoneos facit. nam & duces ſingulorum limitum conuenimus, ne deinceps veterani filius inutilis ſacramẽto cingatur. Eos etiã qui iam probati ſunt, diligẽter inſpiciant vt qui minus idonei repperiũtur, ſacramẽto ſoluti ad grauitatẽ tuã mittãtur.

Dat.& pp.Idib.Nou.Dalmatio & Zenofilo conſs.

vi.Imp.Conſtantius A.Antonio duci Meſopotamiæ.Poſt alia.

Obſeruetur ne veteranorum ſeu militū filij officiis præſidalibus adgregentur.Dat.iiii.Non.Feb. Limenio & Catullino conſs.

vii.Impp.Valentinianus & Valens aa.ad Petronium Patricium.

Quicunque caſtrenſi ſtirpe progeniti diuerſorum ſe nexibus officiorum tradiderunt,manu iniecta retrahantur,ſciántque veterani, quibus dies poſt arma conceſſa eſt,liberos ſuos,quos militaribus aptos miniſteriis inſitum robur oſtendat,offerendos eſſe militiæ.nam ſi quis militaris proſapiæ degeneri ménte officiorum ſe conſortiis adgregauit, ita vt fractis viribus grandæuam proferat ſenectutem,aut debilitatis obtentu bellico operi inconueniens iudicetur,eundem ignauiæ latebris vel ſera indagatio protractū curiarum functionibus placuit mancipari.pp. Beryti, Idib.April.Valentiniano & Valente aa.conſs.

viii. Imppp. Valentinianus,Valens & Gratianus aaa. ad Probum ppō.

Filios veteranorum,qui armatæ militiæ paruiſſent,ſi in officiis publicis vel miniſterio chartularum atque obſeruatione rationum inueniuntur,ſciat tua ſinceritas eſſe reuocandos.etenim hi, quibus vel corporis robur,vel ſtatura defuerit,qui comitatenſi digni poſsint eſſe militia, repenſi potuerunt copulari.pp.Rom. xv.Kal.Mart.Modeſto & Arintheo conſs.

ix.Imppp.Gratianus,Valentinianus & Theodoſius aaa.

Quicunque caſtrenſi ſtirpe progenitos diuerſis ſe officiis indiderunt, etiam manu iniecta retrahantur.Sciántque veterani liberos ſuos quos militaribus aptos muniis inſitum robur oſtendat,aut offerendos eſſe militiæ,aut obnoxios noſtræ legis laqueis iam futuros.Scribta Petro Cōſulari Phœnicis, Damaſco,Pri.Id.Maij.Gratiano a.v.& Theod.a.i.conſ.

x.Idem aaa.ad Felicem Com. Or.

Non ſolùm in diuerſis officiis militātes,ſed etiā vacātes rebus propriis veteranorū ac militū filios armatæ militiæ volumus ſociari. Nulla igitur ſit excuſationis occaſio.Dat.viii.Id.Iul.Theſſ.Grat.& The.l aa. coſs.

xi.Idem aaa.Habe Neoteri k.n.

Si filij primipilarium reperti fuerint,qui ingreſsi legitimos annos nullis ſtipendiis fulciuntur,ſed anno proximo quoad curiam fuerint laceſſiti,ſemet militiæ manciparint,ad curiam teneantur,ita vt ne officij quidem cum tranſacto anno eſſe cœperint,curialis præpoſtera audiatur circa eius perſonā ac ſera petitio.Quod ſi in eadem domo duo filij erunt, & latum adeo felíxque patrimonium,quod poſsit duplicium neceſsitatum ſuſcipere functiones,vnum oportebit militiæ,vnū curiæ vindicari.Quod ſeruandum pari norma erit,ſi tres aut quatuor liberi, vel etiam plures numero familiam eiuſdem ſtirpis ornauerint, vt etiam ex numeroſis fratribus vnus ad curiam deuocetur. Dat.vi.Id.Sept.Sirmio, Gratiano v. & Theodoſio i.aa.conſs.

xii.Impp.Arcadius & Honorius aa.Stilichoni comiti & magiſtro vtriuſque militiæ.

Quoniam filij veteranorum ad diuerſa officia ſe contulerunt,hac ſanctione præcipimus,vt ab his qui nunc ſunt in officiis nuncupati,nulli iuniores

niores repetantur, ac deinceps poſt hoc edictum aditum veteranorum filiis militandi per ciuilia officia eſſe præcluſum. Dat. VI. Kal. Oct. Med. Honorio A. IIII. & Eutychiano CONSS.

De oblatione equorum. *Tit.* XXIII.

1. Imppp. Valentinianus, Valens & Gratianus AAA. ad Probum ppõ.

QVICVNQVE honorariis codicillis habetur excomite, tres protinus equos qui digni ſunt conprobari, curet offerre. Quicunque autem eodem eſt expræſide factus indulto, duos pari deuotione mox tradat: ita enim promptiùs inſtruitur vſus armorum, quod munus in poſterum ea lege nouetur, vt quinto quoque anno, hoc eſt magis aliquando quàm ſæpe ſimilis recurrat exactio. Dat. VIII. Id. Iun. Sirmio. Valentiniano nobiliſſimo puero & Victore CONSS.

De oblatione votorum. *Tit.* XXIIII.

1. Impp. Arcadius & honorius AA. Baſilio P. V.

QVANDO votis communibus felix annus aperitur, in vna libra auri ſolidi ſeptuaginta duo obryziaci principibus offerendi deuotionem animo libenti ſuſcipimus. ſtatuentes, vt deinceps ſequentibus annis vniuſcuiuſque ſedulitas principibus ſuis talia ingerant ſemper & deferant. Dat. III. Non. Mart. Med. Olybrio & Probino CONSS.

Explicit Liber VII.

CODICIS THEODOSIANI LIBER OCTAVVS.

De numerariis, actuariis, ſcriniariis & exceptoribus. *Tit.* I.

1. Imp. Conſtantinus Auguſtus ad Leontium.

DVDVM ſanximus, vt nullus ad ſingula officia adminiſtranda ambitione perueniat, vel maximè ad tabularios, niſi qui ex ordine vel corpore officij vniuſcuiuſque eſt. hos enim officia ſibi iniuncta tamdiu agere iubemus, quo ad idoneos eſſe manifeſtum eſt, aut ætate non impediente conplere id poſſe monſtrantur, vt adminiſtratione apud vnum iugiter permanente, fides quoque eius appareat. Siquis ergo ex ſuffragio ambitionis ad officia fiſco obnoxia acceſſerit, multæ nomine denas libras auri exigatur. P P. V. Iun. Hierapoli, Conſtantino A. V. & Licinio Cæſ. CONSS.

II.Idem A. *

Ne hij qui procul ab officio ſublimitatis tuæ ſunt, nullum meritũ per ſedulitatem vel obſequia præferentes locum poſſint laborantibus debitum inrepere, exceptores placet pro loco & ordine ſuo ad commẽtarios accedere, & eorum adminiſtrationi ſubrogari, & ceteris propulſatis, ita vt inter exceptores prout quiſque locum tempore adipiſci meruerit, ordine & meritò conſequatur. Dat. Kal.Iul. Triueris, Baſſo & Ablauio CONSS.

III.Idem A.ad Maximum ppõ.

Vtilitate ſuadente annonarios & actuarios conditionales eſſe præcipimus, annonis etiam adiuuari, & capitationem eorum qui cenſeti ſunt, haberi immunẽ, ideóq; tua ſolertia conpetẽtia admonebit officia, vt actuariis binas annonas, annonariis verò ſingulas protinus ſubminiſtrent. capitationem quoque ipſorum tantùm, qui ex his cenſeti ſunt, faciat haberi immunem quoad in actu fuerint conſtituti. nam poſtea vel laus eos & dignitas honorabit, vel ſi in culpa fuerint deprehenſi, pœna comitabitur. Emiſſa III. Non.Maij.Dalmatio & Zenofilo CONSS.

IIII.Idem A.ad Benoricianum Vicarium Aſiæ.

Vorax & fraudulentum numerariorum propoſitum, qui diuerſis rectoribus obſequũtur, ita inhibendum eſt, vt & antea ſancxerimus, & nũc itidẽ ſancximus, condicioni eos ſubditorum & eculeis adque lacerationibus ſubiacere, nec vltra bienniũ hoc fungi obſequio, & cetera. Dat. XIIII. Kal.Iun.Optato & Paulino CONSS.

V.Imp.Conſtantius A.ad Taurum ppõ.*

Actuarij cõdicionales ſollicitè proprio fungantur officio, nec ad quaſdam inrepant dignitates, quibus eos perfrui diualia ſtatuta prohibent, hoc vitium corrigentes nos etiam iuſſimus vtiliter à patre præcepta ſeruari, & litteris ad magiſtrum peditum & equitum datis iuſſioni effectum præcipimus commodari. Dat.Prid.Non.Maij.Rom.Conſtantio A.IX.& Iuliano Cæſ.II. CONSS.

VI. Imp.Iulianus A.ad Auxonium Correctorem Tuſciæ.

Numerarij, qui publicarum rationes ciuitatũ verſutis fraudibus lacerare didicerunt, ſubiaceant tortori nomine artis ac fraudis. Verùm cùm quinquẽnio adminiſtrauerint chartas publicas, vnum integrum annum vacent, vt ad incuſantium iurgia facilis adpetitu ſit vita priuata. ſeptimo porrò anno cùm eoſdem bene creditũ munus adminiſtraſſe claruerit, ex perfectiſſimis dimittãtur, hic abolebit honor dignitatis additæ veterẽ vilitatẽ. Dat. XVI. Kal.Feb.Conſtantinop. Mamertino & Neuitta CONSS.

VII.Idem A.Secundo ppõ.

Quamquam præcedente iuſſione omnes numerarios condicionales eſſe præcepimus, tamen etiam nunc eos, qui ſumpſerint chartarum notitiam, & eodem officio inhæſerint, condicionales eſſe iubemus, vt ſcientes nullo ſe priuilegio eſſe munitos, ac facilè per tormenta fraudium ſuarum ſutelas detegi poſſe, nihil committant in damna reipublicæ, Data Kalẽd. Mart.Mamertino & Neuitta. CONSS.

VIII. Idem A.ad Mamertinum ppõ.

Iubemus omnes numerarios non eos modò quos plebe confuſa vulgus abſcondit, ſed primos etiam & magiſtros eorum officij ſedis ampliſſimæ,

ſimæ tum autem iudicum ceterorum, ſolutos pænitus militaribus ſacramentis,condicionales etiam fieri,ne dignitas fraudibus faciat vmbraculũ, per quinquennium perinde inſeruire ſcriniis.quippe admodum iniquum videtur pro alienis fraudibus rudes & nuper adſcitos adiutores conpelli, ratiocinia præſtare,adque his in minere periculum. Dat.epiſtula ppõ. v. Kal. Dec. Viminacio. Iuliano A. IIII. & Salluſtio CONSS.

IX. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Clearchum.

Numerarij qui appellari conſueuerant conſularium ac præſidum duntaxat, tabularij poſthac noſtra ſanctione vocabuntur, ſcientes ſeſe tormentis eſſe ſubiectos,niſi iudicibus, vel his qui prouecti noſtro iudicio ad prouincias venerint: vel his qui ibidem diutiùs fuerint commorati, debitorum ac reliquorum modum frequenter ingeſſerint ſub actorum teſtificatione,quos ſcire oportet cum his qui debitores ſunt,ſeſe ad ſolutionem eſſe retinendos,niſi omnia debita ipſis fuerint indicantibus perſoluta,triennij tamen ſpatio tabulariorum decet tempus omne concludi. Denique cum peregrinos delegi adque ad ſingulas quaſque prouincias oporteat deſtinari peractis triennij ſpatiis, adque hoc tempore completo, biennio poſt adminiſtrationem in prouinciis reſidere debebunt, obſequia iudicum præſtolantes vt edant rationem torporis adque ſegnitiæ, ac ſubiaceant diſpendiis, quæ communicari hiſdem cum exactoribus conuenit, ſi detrectaſſe fidem prætermiſſis ſuggeſtionibus monſtrabuntur. Data XIIII. Kalend. Mart. Conſtantinop. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

X. Idem AA. Iouio magiſtro equitum.

Actuariis Palatinorum & comitatenſium numerorum ſenas annonas, ſenum etiam capitum, pſeudocomitatenſium etiam quaternas annonas, & quaternum capitum ex horreorum cõditis præcepimus per decẽnium curam eius officij ſuſtinere,vt perſpicuè maniteſtèque fides eorum & induſtria conprobetur. quòd cùm ad nos iuxta numerorũ teſtificationem ſuggeſtione excellentiæ tuæ peruenerint,honore perfectiſſimatus in palatio noſtro potientur, etiã maiorem gradum dignitatis poſtmodum adepturi.poſt hoc verò beneficium,qui fraudibus ac rapinis minimè temperarint,in eos iudiciorum auctoritas exſeratur.Dat.VIII. Kal.Iun.Med. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

XI. Idem AA. ad Ruffinum PP.

Super numerariis celſiſſimi officij tui aliter eſt noſtra ſententia, quàm diuę memoriæ Iulianus duxerat ſanciendum. Ille lege propoſita numerarios omiſſo cingulo condicionis conſcios vilioris,neceſſitati publicæ obſecundare præcepit,nos qui malumus obſequia hominum eſſe voluntaria quàm coacta, ſumere cingulum & militiæ ordinem tenere numerarios iubemus:cùm ſi in aliquo fraudium ſcelere fuerint deprehenſi,nullo modo poſſint à corporali iniuria vindicari. Dat. Prid. Id. Decemb. Pariſis, Valentiniano & Valente AA. CONSS.

XII. Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theodoſius AAA. omnibus rectoribus prouinciarum.

In prouinciis ſingulis duo tabularij conlocentur quoad vnum fiſcalis arcæ ratiocinium ad alterum largitionales pertinere tituli iubeantur, ſcituri quòd ſi ex alienis quicquam actibus ad alteram partem inlicita

fuerit vſurpatione tranſlatum,is qui iudicis culpam diſſimulatione texerit,grauiſſimo ſit ſupplicio ſubiugandus.Dat. II. Kal. April. Conſtantinop.Antonio & Syagrio CONSS.

XIII.Idem AAA.Floro ppõ.Poſt alia.

Numerarij nonniſi exacto triennij tempore diuinam noſtri numinis purpuram venerentur,capitali ſupplicio ſubiugandi ſi in fraudem conſtituti vel ſtatuta tempora ſubterfugere voluerint,vel ambitu vſurpare maioris militiæ dignitatem. Dat. XVIII.Kal. Oct.Conſtp.Antonio & Syagrio CONSS.

XIIII.Impp.Arcadius & Honorius AA.Seuero P.V.

Nec diutius ad cunctorum perniciem actuarij numerariorum conſortiis adiuuentur,inluſtris auctoritas tua cunctos ex numerariis ab actuariorum ſocietate præcipiat abſtinere,adque ab eorum communione diſcedere.Quod ſi hæc moniti cuſtodire neglexerint,hiſdem pœnis, ſe quibus actuarios,non ambigant ſubiacere.actuarios vero cũctos intra quinquaginta dies vrbis noſtræ terminos conpellat excedere,ſcituros, quòd ſi vltra ſtatutũ tempus præſentes fuerint comprehenſi, viginti librarum auri diſpendium ſubituri ſunt.Dat.IIII.Kal.Iul.Niciæ, Honorio A. IIII. & Eutychiano CONSS.

XV. Impp.Honorius & Theod. AA.Hypatio magiſtro militum per Orientem.

Ex inſinuatione magnificentiæ tuæ cognitis his quæ à ſcriniariis officij tui crudeliter perpetrantur,dum actuariis ſua prauitate permixta freti poteſtate chartarum rationes eorum pro ſua voluntate perſcribunt, generali lege cenſemus,vt ad exemplum numerariorum,quorũ ob fraudes hæc dudum forma proceſſit,à chartarum cura triennio finito pellantur,nunquam ad eam vlteriùs admittendi,cùm his qui ante ab huiuſmodi conſortio quoque pacto receſſerunt,ita ad principatum officij,ſi maluerint,præſtolentur,hac pecunia quam actuariis quolibet genere extorſerunt,fiſco vindicanda.quod & in poſterum obſeruabitur,ſi quis ex ſcriniariis eiuſdem officij aliquos cum actuariis contractus habuerit,quoniam hoc collegium conmerciúmque pænitus conuenit inhiberi. Dat. XVI.Kal.April.Conſtp.Honorio X.& Theodoſio.VI.AA.CONSS.

XVI.Idem AA.Vitaliano duci Libyæ.

Nemo de numerariis tui officij,ſeu domeſticis, vel ſcriniariis,ſiue adiutoribus poſt conpletum ſui temporis actum ad eandem rurſus ſollicitudinem audeat adſpirare,decem auri librarum condemnatione propoſita,ſi hanc violare voluerit ſanctionẽ,eadem pœna officio quoque propoſita,ſi per ambitionem vel auaritiam ex his aliquid temerari conceſſerit. Dat.VIIII.Kal.Nou.Conſtantinop.Honorio A. XI. & Conſtantio II. V.C.CONSS.

XVII.Impp.Theodoſius & Valentinianus AA.Tauro ppõ.

Qui ad numerariorum gradum veniunt in officio tuæ ſedis excelſæ, quamdiu eodem funguntur officio domeſticorum militiam non adfectent,ne in alio actu conſtituti alterius ſacramenti priuilegiis perfruantur. conpleto ſanè triennij tempore eam tantummodo militiam conſequantur,quæ inſtituto antiquitus more defertur.intra alterius autẽ triennij metas * altiorem quamcũque militiam ſeu potius dignitatẽ nullam

pænitus

pænitus adipiſcendi habeant facultatem,&c. Dat. v. Non. Iul. Conſtp. Theod. A. XIIII. & Maximo CONSS.

De tabulariis, logografis & cenſualibus. *Tit. II.*

I. Imp. Conſtantius A. ad Catullinum ppõ.

NVLLVS omnino ex tabulariis, vel ſcribis, vel decurionibus, eorúmque filiis in quocũque officio militet, ſed ex omnibus officiis, necnon & ſi intra noſtrum palatium militent, needum inpleto quinquẽnio reperti & retracti protinus curiis officiiſque municipalibus reddãtur. Dat. VIII. Kal. Iul. Lauriaco. Marcellino & Probino CONSS.

II. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Artemium Vicarium Hiſpaniarum.

Si qui tabulariorum neceſſitate perfuncti vel adſpirare cœperint ad curias, vel vocari, non priùs eos ordo ſuſcipiat, quàm fideliter dederint adminiſtratarum ſuo tempore chartularum apud acta rationem. Dat. Kal. Iun. Triu. Valentiniano & Valente III. AA. CONSS.

III. Impp. Gratianus, Valentinianus & Theodoſius AAA. Neoterio ppõ.

Comperimus aliquantos relictis muneribus curiarum ſcribas, ſed & logografos ciuitatum in nomen inrepſiſſe militiæ, his retractus legẽ hanc tulimus, ne quis ex hoc hominum numero paria audeat vſurpare: hoc admodum ſufficiente numero militiæ ſubplementis, qui ex vagis veteranorúmque filiis, vacãtibúſque potuerit fida perueſtigatione conpleri. Dat. IIII. Non. Febr. Theſſalonicæ, Gratiano A. V. & Theodoſio A. I. CONSS.

IIII. Idem AA.

Quicunque decurionum ſponte ſe cenſuali miniſterio manciparit, cõditionem habeat quam ipſe delegit, depoſiturus ſui ordinis pænitus dignitatem, ſi eum neceſſitas quæſtioni ſubdendum inuenerit. Dat. XV. Kal. Oct. Conſtp. Richomere & Clearcho CONSS.

V. Impp. Arcadius & Honorius AA. Hadriano ppõ.

Generali lege ſancimus, vt ſiue ſolidis prouinciis, ſiue ſingulis ciuitatibus neceſſarij fuerint tabularij, liberi homines ordinentur, neq; vlli deinceps ad hoc officium pateſcat aditus, qui ſit obnoxius ſeruituti. Sed & ſi quis dominorum ſeruum ſuum, ſiue colonum chartas publicas agere permiſerit: conſenſum enim non ignorantiam volumus obligari, ipſum quidem inquantum interfuerit publicæ vtilitati pro ratiociniis quę ſeruõ ſiue colono agente tractata ſunt obnoxium adtineri, ſeruum autem conpetentibus affectum verberibus fiſco addici. In præteritum quoque decernimus cura dominorum præſentari eos qui ratiocinia tractauerint, quorum interfuit ab initio prouidere ne publicis actibus priuata ſeruitia inmiſcerentur, vt temporis ſui quiſque rationem poſitus in quæſtione depromat. Dat. VIII. Kal. April. Med. Vincentio & Frauito CONSS.

INTERPRET. *Siue in ſolida prouincia, ſiue per ſingulas ciuitates tabularij fuerint ordinati, hoc eſt, qui rationes publicas tractant, ingenui à prouincialibus ordinentur: coloni aut ſerui ad hoc officium nullatenus admittantur, quia quibus fides publica committenda eſt, tales eligi debebunt, de quibus querela eſſe non poſſit. Quod ſi dominus colonum, vel ſeruum ſuum tabularium eſſe conceſſerit, pro conſenſu dominus hac multa feriatur, vt quicquid colonus ille vel ſeruus de-*

trimenti admiſerit, hoc dominus ſine mora reſtituat: colonus ille vel ſeruus verberatus, fiſci viribus addicatur.

De priuilegiis apparitorum magiſteriæ poteſtatis. Tit. III.

I. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Artemium correctorem. Poſt alia.

QVi ſeſe in officiis magiſtrorum equitum ac peditum militaſſe ac militare monſtrauerint, ab omni nominationis iniuria excuſentur. Eligendi autem erunt ſuſceptores è diuerſis officiis etiam ex largitionalibus ciuitatum, qui vtique extra palatium degunt. Dat. XIII. Kal. Oct. Aquil. Acc. XV. Kal. Nouem. Salerni, diuo Ioniano & Varroniano CONS.

De cohortalibus principibus cornicularïis, & primipilaribus. Tit. IIII.

I. Imp. Conſtantius A. ad Conſtantium ppõ.

QVONIAM iniquiſſimè tyrannus conſtituit, vt qui ex cohortali militia honeſtam miſſionem & vacationem rerum ſuarum meruerint, ciuilibus officiis & curiæ neceſſitatibus inſeruiant: placet hac lege ceſſante eos qui cohortali militia conpletis viginti ſtipendiis diſceſſerint, ad nulla deinceps ciuilia munera vel curiæ deuocari. quam rem & circa officiales prȩſidum obſeruari conueniet. Dat. IIII. Kalend. Maij. Conſtantino A. IIII. & Licinio IIII. CONS.

II. Idem A. Edicto ſuo ad Afros.

Stationariis primipilariũ, quorum manifeſta ſunt loca coràm mandatum eſt, vt ſi extra modum aliquid extorſerint, ſciant ſe capite puniẽdos. præterea ne carcerem habeant, néve quis perſonam pro manifeſto crimine apud ſe habeat in cuſtodia, néve quis amplius quàm duos agaſones ex prouincia ſecũ habeat, vel de Numidia ſibi adiungat, néve ex aliis prouinciis agaſonem habeat, vel qui alicui iam ſtationarij miniſter fuit. PP. VI. Id. Maij. Kartag. Conſtantino A. IIII. & Licinio IIII. CONS.

III. Idem A. ad Bithynos.

Primipilaribus poſt emeritam militiam perfectiſſimatus, vel ducenæ, vel centenæ, vel egregiatus dari dignitas poteſt. Dat. XII. Kalend. Aug. Gallicano & Baſſo CONS.

IIII. Imp. Conſtantius A. Antonio duci Meſopotamiæ.

Iuxta ſuggeſtionem vicarij Meſopotamiȩ de his qui officia præſidalia deſerentes ad ſacramenta militiæ adſpiraſſe noſcuntur, iteranda ſtatuti deſideratur auctoritas, ideóque etiamnum iubemus, vt retentis his, qui veteranorum ſeu militum filij eſſe noſcuntur, ceteros grauitas tua officiis propriis reſtituere non moretur, &c. Dat. IIII. Non. Febr. Limenio & Catullino CONSS.

V. Idem A. ad viros clariſsimos ppõ. poſt alia.

Beneficiarios in eodem obſequio perſeuerare volumus, & cetera. Dat. prid. Non. Maij. Conſtantino A. VII. & Conſtantio C. II. CONSS.

VI. Idem A. ad Taurum PPÕ.

Primipilaribus, qui ad paſcendos milites ſolemniter ad limitem deſtinatur

ſtinantur grauia ſuſtinentibus detrimenta hoc modo credidimus conſulendum,vt duces qui multa eis extorquere firmãtur,nomine munerum vel ſportulæ nihil amplius percipiant quàm percipiebant à patre noſtræ perẽnis memoriȩ regente Rẽp. ita vt ſpecies à primipilaribus ipſa præſtetur,nec in nũmũ aurúmve dirigatur, ne ſuper immẽſitate pretiorũ neceſſitas cõquerẽdi exſurgat.hac igitur remota iniuria idonei mittãtur,qui ex more ſuſceptis omnibus alimoniis militaribus eaſdẽ peruehere cõtẽdãt, actis apud rectorem prouinciæ conficiendis,per quȩ deſignabitur quantus ſpecierum modus in vſum alimoniæ militaris à primipilaribus præbeatur,& quid ob munera ducibus mittenda vel ſportulam, cuius habet notitiam officium prȩſidale. Dat. epiſtula præfecto,cui hæc ſacra fuerat ante lata. XI.Kal.Iun. Mediolani,Datiano & Cereale CONSS.

VII.Idem A.ad Taurum PPÕ.

Beneficiarij vel officiales rationalis ſi exhibitione curſus ſeu primipili neceſſitate neglecta,interuerſa etiam ratione fiſcali ad eccleſias putauerint tranſeundum,curialium retrahantur exemplo.Si verò obnoxij ratiociniis vel neceſſitatibus non ſint ſub notione iudicum officiis conſentientibus,ſi id probabilis vitæ ſtudium poſtularit, transferantur,nec ceſſionem metuant facultatum. Quòd ſi clandeſtinis artibus putauerint irrependum,ad curialium ſimilitudinem duas concedant liberis:aut ſi proles defuerit, propinquis è propria ſubſtantia portiones, tertiam ſibimet retenturi.Sin verò propinquorum neceſſitudo defuerit,geminæ portionis officiis in quibus militant relinquãtur,portione tertia tantummodo retentata.Dat. IIII. Kal.Sept. Tauro & Florẽtio CONSS.

VIII.Imp.Valentinianus & Valens AA.ad Mamertinum PPÕ.poſt alia.

Qui in proconſulum,conſularium,correctorum, vel præſidum officiis ita ſtipendia merentur,vt reipublicæ partes pro virili captu ſpernui laborum procurent,ſi curſui veredorum obnoxii,vel paſtui primipili, militiam clariorem aditu obſtricti itineris occupauerint,ita infulas adfectati honoris admittẽr,vt neceſſitatem vetuſtæ procurationis agnoſcant. Liberi verò eorum ſi ab ineunte æuo alterius gradus ſacramẽta meruerint, paternæ neceſſitatis condicione non aliàs fatigentur, quàm ſi adhuc eos loci quamquam altioris, tamen eiuſmodi docebitur retinere menſuram, vt parua contumelia dignitatis paterni muneris ſubdantur, impenſis,& quoad huiuſmodi homines in his prouinciis militabunt,quos aut primipili paſtus,aut neceſſitas veredariæ nõ adigat.functionis XXV.eos ſtipendia à nexu curialis nominationis abſoluant,liberis eorum ea cõdicione obnoxiis municipum complexui relinquẽdis,ſi militiæ detrectauerint voluntatem.Suſcribendarij verò,tabularij,diurnarij,logografi,cenſuales, ſi & ſenſu opulenti erunt, & exercitatione quantulacunque eruditionis, poſt emenſum munus ea conditione curiis adgregẽtur, ſi cum in officiis eſſent vilioribus,nullas eos ſuppliciorum macula turpauerit. & quoniam infinitũ eſt viritim cuncta cõplecti,hoc quaſi generale cõcluſio legis amplectitur,vt quicumque alij ſine defenſione prædictorum priuilegiorum in quibuſlibet vrbibus,oppidis,municipiis reperiantur,pro captu virium & mediocritate cenſuum curialia officia ſuæ ſortis agnoſcant, &c. Dat. III.Id. Maij.Hadrianopoli,diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

VIIII. Idem AA. ad Probum ppõ.

Secundum diui Iuliani ſtatuta ſportula duci in quinquaginta libras argenti non ab vno primipilari, ſed ab vniuerſis pariter inſeratur, nihilque amplius duces ſportulæ ſollemnis prętexto conentur exculpere. Dat. VIII. Kal. April. Triu. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

X. Idem AA. ad Dracontium Vicarium Africæ.

Principes ſeu cornicularios ſtationes quę perſonis ſuis meritò deferuntur, non aliis vendere, ſed ipſos potiſſimum his adminiſtratiunculis perfrui iubemus. Quòd ſi poſt paſtum primipili de his putauerint nundinandum, non alteri quàm adiutoribus ſuis, & tamen his ipſis qui numquam huiuſmodi ſtationes egiſſe doceantur, habeant libertatem licentiáque vendendi. Dat. III. Kal. April. Med. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

XI. Idem AA Feſto Conſulari Syriæ.

Solita cohortalibus Syriæ priuilegia quę à diuo Diocletiano porrecta ſunt atque conceſſa, nos quoque porreximus. ac iubemus eos non ad ſollicitudinem vaſtagę, non ad functionem nauicularium deuocandos, nõ inuitos curialibus cœtibus adſcribẽdos, verùm peracto labore militię paſtus primipili competenti ſedulitate functione tranſacta pręrogatiuam his recuſationis offerimus. Dat. VI. Non. Octob. Valẽtiniano & Valente AA. CONSS.

XII. Imppp. Valentinianus, Valens & Gratianus AAA. ad Probum ppõ. Poſt alia.

Officia rectorum prouinciarum tuæ magnificentiæ litteris volumus admoneri, vt ſuſceptos in officio proprio vel probatos cohortium nomine legionúm ve priuilegiis æſtiment inſerendos. Dat. XVI. Kalend. Iun. Modeſto & Arintheo CONSS.

XIII. Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theodoſius AAA. ad Seuerum ppõ.

Primipilarium liberos ſacramentis, atque militiæ, quę eorum maioribus fuerat, claſſos ad vltima quidem apparitionis & eandem neceſſitatem minimè deuocamus: † auriis tamen quas tempus efflagitat iuuare rempublicam ſtatuimus expenſis. Dat. III. Non. April. Med. Antonio & Syagrio CONSS.

taurariis

XIIII. Idem AAA. ad Proculum comitem Orientis.

Qui relicto principatus officio quod gerebat ad Senatoriæ dignitatis nomen ambiit, propriæ redditus militiæ plumbatis cohercendus eſt. Dat. prid. Non. Iul. Conſtp. Merobaude II. & Saturnino CONSS.

XV. Idem AAA. ad Neotherium ppõ.

Si apparitor diffugerit criminoſus, edictum quo reuocari poſſit adiecta conditione legibus ſubſequatur, cui niſi fuerit ſatisfactum, meritò in [illegible]titantem à iudice pro qualitate peccati ſententia proferetur. veniam enim talibus nos promittimus non daturos, vt ſaltem huiuſmodi oraculi ſanctione perterriti, cùm de indulgentia deſperare cœperint, aut ſcelera nulla committant, aut nouerint crimina nec fugæ latebris nec indulgẽtiis relaxanda. Dat. prid. Id. Iun. Med. Arcadio A. I. & Bautone CONSS.

XVI. Imppp. Valentinianus, Theodoſius & Arcadius AAA. Tatiano ppõ.

Ordi-

Ordinariorum iudicum apparitores,qui vel ſpeculatorum vel ordinariorum adtigerint gradum, nullo annorum numero, nulla ſtipendiorum contemplatione laxentur, priuſquam primipili paſtum digeſta ratione compleuerint. Quòd ſi ante debitum locum,qui huic functioni habeatur obnoxius, vel ægri corporis labem, vel defeſſæ ſenectutis extrema ad impetrandam quietem crediderit prætendenda,non prius otio cõdonetur, omne quod primipilo debetur expenderit. eos etiam qui pro ſceleribus ſuis ſoluto militiæ cingulo addicuntur infamiæ, ne integro peculio ſub hac occaſione lætentur, ita condignæ vltioni volumus ſubiacere, vt functioni quoque quæ extrema militię debebatur, nihil ex eorum facultatibus ſubtrahatur. Dat. III. Non. Mai. Mediol. Timaſio & Promoto CONSS.

XVII. Idem AAA. Cynegio pp õ. per Orientem.

Cùm ante placuiſſet,vt à primipilaribus ſecundum diſpoſitionem diui Gratiani ſpecies horreis erogandæ comitatẽſibus militibus ex more deferrentur,limitaneis verò pretia darentur:nunc placuit vt aurum ad officium inluſtris per Illyricum pręfecturę cum certa taxatione, id eſt, pro octoginta libris laridę carnis, pro octogenis etiam libris olei,& pro duodenis modis ſalis ſinguli ſolidi perferantur. Dat. v. Kal. Iul. Timaſio & Promoto CONSS.

XVIII. Imppp. Theodoſius, Arcadius & Honorius AAA. Rufino ppõ.

Ex his qui de numero comitianorum, vel ex apparitione culminis veſtri conſulari officio deputati ſunt, nullus ambiendi & transfugiendi in alterius militię ordinem habeat facultatatem. Dat. III. Kal. Iun. Heraclię, Arcadio A. III. & Honorio II. AA. CONSS.

XVIIII. Impp. Arcadius & Honorius AA. Euthymio Vicario Aſiæ.

In ſpeciebus primipilaribus æderandis eadem pretiorum taxatio ſeruetur,quæ in venalibus publicis poterit repperiri. is enim qui excedere pręcepta noſtra temptauerit, ſeuera iudicis ſententia cohercebitur. Dat. v. Kalend. Mart. Conſtp. Arcadio IIII. & Honorio III. AA. CONSS.

XX. Idem AA. & Theodoſius A. Anthemio ppõ.

Quicunque ad chartas vel tabulas, vel quodcunque aliud miniſterium cohortalis optauerit, non ante accedere permittatur, niſi eius nomen matriculis receptum primitus fuerit: pœna propoſita his, qui contra ſtatuta cęleſtia crediderint ſuſcipiendos aliquos,aut quodlibet eis officium iniungendum,& adtinendis his nihilominùs in officio,qui etiam poſt hęc pręcepta meditatione quadam futurę fraudis olim fortaſſis ita eorum ordinum actibus interfuerunt, vt obtentu non dati militię nominis liberum ſibi cum id expediſſent pręcogitarent abſceſſum. De his ſanè qui huiuſmodi artib. antehac ſibi euitanda officia, reſcriptorum impetratione crediderint, id ſtatuimus, vt reſcriptis quæ ad tuæ ſublimitatis iudicium emittuntur,nullis pręterea ad alios iudices elicitis eos vti patiamur, vel ſi obreptio aliqua fuerit impetrata,a nullo alio iudice ſuſcipiãtur. Dat. XII. Kal. April. Conſtp. DD. NN. Honorio VII. & Theodoſio iterum AA. CONSS.

XXI. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Anthemio ppõ.

Polychronio qui ex primipilaribus in memoralium ſcrinia inrepſit, condicioni propriæ reſtituto,generali lege decernimũs omnes, qui ex huiuſmodi condicione palatinis ſemet indecenter inſeruerunt obſequiis,

omiſſis adſignari natalibus, adque omnes quorum intereſt huius rei ſollicitudo obſeruare,ne quis deſertis adſuetis officiis ad palatina vnquam ſacramenta adſpiret. Dat.prid.Non.April.Conſtp.Varane v.c.conss.

xxii. Idem AA. Seleuco ppõ.

Quicunque poſt militiam prouincialis officij, vel certè ad huc militans ad maius priuilegium militiæ ditatus ſpoliis prouincialium properauit, abſolutus ſacramento eius militiæ originario ſolo adque ſtatus ſuis reddatur obſequiis. neque hiſdem in futurum nulla adtemptandi maioris ſplendoris officij adque ſacramenti poteſtas ſit. DataPrid.Kal.Mart.Rau. DD.NN.Honorio viiii.& Theodoſio v.AA.conss.

xxiii. Idem AA. Euchario proc. Africæ.

Quia plurimi conſuetam proconſularem ceterorúmque iudicium fugientes militiam diuerſis palatinis ſeu inluſtrium poteſtatum officiis ſe ſociaſſe dicuntur, decernimus omnes abſolutos cingulo militię ad propriam functionem reduci. In futurum ſanè pręcipimus,vt ſi quis conprehenſus ad militiam palatinam adſpirare aliquibus indiciis adprobetur, in æternum mancipatui vel ſuſceptioni ſocietur non ante ex eius officij conuerſatione remouendus, quàm vitę finis huiuſmodi ſententia eundem potuerit liberare. Dat.Prid.Kal.Mart.Rau.Honorio viiii.& Theodoſio v.AA.conss.

xxiiii. Idem AA. Probo Com.s.l.

Quiſquis in officio palatino apparitor, vel exutus eodem munere, ex proconſulari officio vel ordinarij iudicis potuerit repperiri, ſublatis militiæ priuilegiis functioni propriæ regionique reddatur. Dat. Prid. Kal. Mar.Rau.DD.NN.Honorio viiii.& Theodoſio v.AA.conss.

xxv. Idem AA.Liberio pp.

Quicunque ex diuerſis officiis omnium moderatorum officiales contra vetitum altioris militiæ gradum indebitè obtinuiſſe noſcũtur,in propria reuocentur officia. Vniuerſos igitur aparitores,quos extra conſcientiam tuam vel ſtipendiorum meritum claruerit ad militiam conuolaſſe præcipimus reuocari,ſimilíque pręceptione diuerſorum iudicum officiales antiquæ militiæ reſtitui, &c. Dat.vi. Kal. Dec. Rau.Honorio viiii.& Theodoſio v.AA.conss.

xxvi. Idem AA.Anthemio ppõ.

Si quis è grege cohortalinorũ vrguẽte criminis inſectatione ſtipendiis fuerit exẽptus,aut otio traditus quietis artibus immoretur, aut ſi ad priſtina ſacramenta precum miſeratione maluerit repedare, indultum noſtræ maieſtatis oraculum ampliſſimæ tuæ ſedi offerat allegandum, ſanctione hac edictis propoſitis diuulgandum, vt prouinciarum iudices ſciant, ſi quas cæleſtes præſcribtiones ſuper reddenda militia elicuerit prouincialis apparitor,quas non ante præcelſa ſedes tua librauit auditionem huius legis interceſſione depulſam. Dat. xiii.Kal. Mart. Conſtp. Honorio x.& Theodoſio vi.Augg. cons.

xxvii. Idem AA. Euſtathio ppõ.

Pro ſingulis libris argenti,quas primipilares viris ſpectabilibs ducibus ſportulæ gratia præſtant, quaterni ſolidi præbeantur, ſi non ipſi argentum offerre ſua ſponte maluerint. Dat. xiii. Kal.Iul.Conſtp.Hon.xiii.& Theod.x.AA.conss.

xxviii.

XXVIII. Idem AA. Aſclepiodoto ppõ.

Valentinianę ceterarúmque legum, quę diuerſa ſuper temporibus vſurpatę militię ſtatuerũt, auctoritate ceſſante, hęc pręcepimus obſeruari. primùm, vt neque curialis, neque cohortalinus, neque curialis aut cohortalinus filius conditione deſerta ad aliam audeat adſpirare fortunam, cui maiorum ſuorum exempla pręiudicant. Dein ſi quis memoratarum conditionum laqueis inretitus ad militiam armatam per ſubreptionem vel inlicitũ patrociniũ tranſierit, & id curia ex qua tiro ortus eſt, per decennium iugiter ſiluerit, vt is qui in caſtris ſine aliqua fortunæ priſtinę conuentione inceſſanter ſtipendia meruerit deſignata, & ſtrenuè ſuſceptis armis inſudauerit, minimè conueniatur vlterius, ſed priuilegia & pręmia viri fortis expectet, &c. Dat. XV. Kal. Iun. Conſtp. Aſclepiodoto & Mariniano vv. cc. conss.

XXVIIII. Impp. Theodoſius & Valentinianus AA. Florentio ppõ.

Hij quorum nomina excellẽtiæ tuæ ſuggeſtio cõprehendit, omnéſque qui ex primipilariis ex quacunque prouincia quamlibet militiam contra licitum præſumpſerunt, etiamſi obtinuiſſe eam ſpeciali adnotatione noſtræ indulgentiæ videantur, ſpoliati cingulo ad priorem ſtatum & conditionem priſtinam reuocentur, omni aditu cuiuſlibet dignitatis ita huiuſmodi conditioni præcluſo, vt nõ ſolùm impetratis iam beneficiis careãt, verùm etiam ſi quid poſtmodum elicere temptauerint, id omne in irritũ deuocetur. præceptis enim veſtris & publicis vtilitatibus in perpetuũ debent eſſe ſubiecti, nec exequendarum neceſſitatum munia declinare. Dat. VI. Id. Iul. Conſtp. Felice & Tauro conss.

XXX. Idem AA. Iſidoro ppõ. Poſt alia. Eodem exemplo
Eubulo ppõ Illyrici.

Si cohortalis apparitor aut obnoxius cohorti ad vllam poſthac adſpirauerit dignitatem, ſpoliatus omnibus impetrati honoris inſignibus, ad ſtatum priſtinum reuocetur, liberis etiam in tali eius condicione ſuſceptis fortunæ patriæ mancipandis. Si qui verò cohortalis vel ſubiectus cohorti vllam ante hanc legem geſſit militiam, aut cœptam dudum etiam nunc gerit, aut cauſidicinam in foro ampliſſimæ præfecturæ Orientis atque Illirici vel vrbano profitetur iudicio, in eodem latarum pridem conſtitutionum ſanctio obſeruetur. poſt hanc verò legem ſi quis ex his auſus fuerit vllam affectare militiam, nulla præſcribtione temporis muniatur, ſed ad condicionem propriam retrahatur ne ipſe vel eius liberi poſt talẽ ipſius ſtatum procreati, quod cohorti debetur, valeant declinare. Dat. III. Non. April. Conſtp. Iſidoro & Senatore conss.

De curſu publico, angariis & parangariis. Tit. V.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Conſtantium.

SI quis iter faciens bouem non curſui deſtinatum, ſed aratris deditum duxerit abſtrahendum, per ſtationarios & eos qui curſui publico præſunt, debito vigore correptus, aut iudici ſi præſto fuerit offeratur, aut magiſtratibus municipalibus competẽti cenſura tradatur, corúmque obſequio trãſmittatur, aut ſi eius fuerit dignitatis, vt nequaquã in eum deceat tali vigore cõſurgere, ſuper eius nomine ad noſtrã clemẽtiã referatur: qui. n. explicauerit manſionẽ

ſi fortè boues non habuerit, immorari debet, donec fuerint exhibiti ab his qui curſus publici curã egerunt, nec culturæ terræ inſeruiẽtes abſtrahere. Acc. XI. Kal. Feb. Caralis, Cõſtantino A. IIII. & Licinio IIII. CONSS.

II. Idem A. ad Titianum.

Quoniam plerique nodoſis & validiſſimis fuſtibus inter ipſa currendi primordia animalia publica cogunt quidquid virium habent, abſumere, placet vt omnino nullus in agitando fuſte vtatur, ſed aut virga, aut certè flagro, cuius in cuſpide infixus breuis aculeus pigrèſcentes artus innocuo titillo poterit admonere, non vt exigat tãtum quantum vires valere non poſſunt. Qui contra hanc fecerit ſanctionẽ promotus regradationis humilitate plectetur, munifex pœnam deportationis excipiat. Dat. Prid. Id. Maij. Sabino & Rufino CONSS.

III. Idem A. ad Acindinun ppõ.

Præſidibus & rationalibus ceteriſque quibus propterea reſpublicæ & annonas & alimenta pecoribus ſubminiſtrant, vſurpandi agminalis ſeu paraueredi licentia derogetur: quibus illud quoque licere non patimur, ne quid de prouincialibus citra ordinem poſcant, niſi hij tatùm quorum fides cognita eſt, cùm vſus neceſſitatis exegerit. veſtræ verò grauitatis vbi ratio exegerit, curſus publicus prẹſto eſt, quibus ſi à publico itinere aliqua militari via deuertendũ fuerit, vbi euectio non erit, publicis vtemini agminalibus, ſed modicè & tẽperatè tantùm ad vſum proprium neceſſariis. Quæ res ſi neglecta fuerit, vobis æſtimationis veſtræ notam incurrentibus, præſides periculum ſuſtinebunt, cùm ſuper hac re exploratores iam miſſi ſint. Quæ enim mala noſtris prouincialibus inferantur, conijci ex eo etiam poteſt, quod noſtris itineribus quos publica vtilitas monet, magna atque anxia diſpoſitione vix vicenorũ agminaliũ numerus ſubminiſtrari queat. PP. XV. Kal. Mart. Conſt. A. VII. & Conſtantio Cẹſ. CONSS.

IIII. Idem A. Menandro.

Certis nũtiis compertum eſt, quod plures veluti ſibi ac neceſſitatibus propriis petitas angarias taxato pretio diſtrahunt. quamuis itaque rarò poſthac & non niſi merentibus euectiones præbendæ ſint, omnes tamen qui vbique ſunt, curſus publici obſeruatione deſtricti, inquirant ſi quis in hoc genere criminis poſſit intercipi, vt emptor & venditor in inſulam relegetur: illis etiam, qui obſeruare iuſſi ſunt, pro diſſimulatione vel negligentia idem ſupplicium luituris. Non improbum tamen eſt, ſi is qui angarialem habet copiam ad tutelam vitæ vel laborem adeundum itineris pro ſolacio ſibi quẽdam ſociauerit. namque hoc factum meretur veniam, nec latere poterit explorantes, illud pœna ſuperiùs dicta plectendum eſt. Super qua re proconſules, rectores prouinciarum, præfectos vehiculorũ, atque omnes, qui curſui publico præſunt, admoneri cõueniet. Dat. X Kal. Iul. Conſtantino A. VII. & Conſtantio Cæſ. CONSS.

V. Idem A. ad Muſonianum ppõ.

Iamdudum noſtræ clementiæ iuſſa exſiſtunt, vt rectoribus prouinciarum euectionum faciendarum copia denegetur, quoniam curſui publico magna infertur pernicies, ſi hæc licentia latius panderetur, ideóque hoc ipſum repetimus quod ante placuerat, ac iubemus eos auctoritatis tuẹ litteris cõmoneri, vt iuſſis parere feſtinent. Dat. VIII. Kal. Aug. Conſt. A. VII. & Conſtantio C. CONS.

VI. Idem

VI. Idem A. Magno agenti vicariam præfecturam.

Hoc interdicto prohibemus, ne quis agminales ac parauere dos æſtimet poſtulandos. in eos enim qui hoc temerè præſumpſerint, vindicari acrius oportebit iuſſione noſtra cunctis prouincialibus intimata. Dat. Kal. Aug. Conſtantino A. VII. & Conſtantio C. CONS.

VII. Imp. Conſtantius A. Olybrio proc. Afric.

Parauere dorum exactio patrimonia multorum euertit, & pauit auaritiam nonnullorum. Ideóque prælata iuſſione noſtra prouinciarum rectores excellentia tua commoneat, vt exceptis agẽtibus in rebus, qui ad monendum militem mitti conſueuerunt, quiſquis alius parauere dum exegerit, non ei cedat in pœnã, ſed nec illi qui dederit. Dat. III. Non. Aug. Antiochiæ, Conſtantino A. VII. & Conſtantio Cæſ. Conſſ.

VIII. Idem A. ad Taurum ppõ.

Euectiones ab omnibus poſtulentur quacunque conſpicui fuerint dignitate. non enim debet eſſe vnquam efficax vſurpatio, quę poſſit animalibus publici curſus inferre perniciem. Quod ſi quis putauerit eſſe reſiſtendum, & ſine euectione iter facere detegitur, vbi repertus fuerit, eundem iuſſimus detineri, ac de eius nomine ad prudentiam tuam & ad Muſonium clariſſimum virum comitem & magiſtrum officiorum referri ſtatuimus, redæ mille pondo tantummodò ſuperponi, birotæ ducenta, veredo triginta. non enim ampliora onera perpeti videntur. octo mulæ iungantur ad redam æſtiuo videlicet tempore, hiemali decem, birotis trinas ſufficere iudicauimus, adque hæc cuncta regionibus præſtitutos curare præcepimus, pœna eis propoſita. Dat. VIII. Kal. Iul. Med. Conſtantio A. IX. & Iuliano Cæſare II. CONSS.

IX. Idem A. ad Taurum ppõ.

Miranda ſi blimitas tua nullos euectioni dies addendos eſſe cognoſcat, nec paſſim redarum tractorias vel euectiones birotũ faciat, & Agentibus in rebus tua ſublimitas tribui vel fieri euectionem vetamus. ſufficere namque poſſe confidimus, quæ hiſdem à nobis vel magiſtris officiorũ comitatus noſtri iuſſis neceſſaria habita ratione præbentur. Dat. VIII. Id. Decemb. Med. Conſtantio A. IX. & Iuliano Cæſare II. CONSS.

X. Idem A. ad Flauianum Proc. Africæ.

Nulli de cetero ſubiunctorio priuato animalia publica præbeantur, nec rei huiuſmodi facultas mulionibus relinquatur, ſed pænitus cõquieſcat. Dat. VI. Kal. Nouemb. Sirmio poſt CONSS. Conſtantii A. IX. & Iuliani Cæſ. II.

XI. Idem A. Helpidio ppõ.

Ne quis poſt hanc legem ampliùs quàm duas angarias & hoc eorum ſi qui ægri ſunt cauſa vſurpare conetur, cum ad deſtinata proficiſcitur, ita tamen vt pro ſingulis angariis bina tantùm boum paria conſequantur. Si qui poſt hanc legem amplius mouerit, in maximam ſe reprehenſionem ſciat eſſe venturum. Dat. XVI. Kal. Decemb. Indictione IIII.

XII. Imp. Iulianus ad Mamertium ppõ.

Quoniam curſum publicum fatigauit quorundam immoderata præſumptio & euectionum frequentia, quas vicarii poteſtas & præſidũ atque conſularium officia prorogare non deſinunt, curam ac ſollicitudinem huius rei nos ſubire conpulſi faciendarum euectionum licentiam

cunctis abduximus. Exceptis igitur vobis nulli euectionem licebit facere de cetero,ſed vt neceſſitates publicę impleãtur,vicariis denas vel duodenas euectiones manu mea perſcribtas ipſe permittam. Præſidibus verò binas annuas faciat veſtra ſublimitas, quibus ad ſeparatas prouinciarum ſecretáſque partes neceſſariis ex cauſis officiales ſuos dirigere poſſint.Sed his quoque noſtra etiam manſuetudo euectiones ſingulas dabit vt ad nos referre poſſint, cùm id fieri neceſſitas quædam exegerit. Acc. VIII. Kal. Mart.Syracuſis,Mamertino & Neuitta CONSS.

XIII.Idem A. ad Mamertinum ppõ.

Ad ſuggeſtionem comitis atque eorum, qui largitionibus præſunt, inlationi ſpecierum largitionaliũ conpetentes euectiones rectores prouinciarum cùm abſit vicarius facere debent: quod vniuerſis rectoribus tua ſublimitas indicare non differat. Acc. XII. Kal.Iul.Mamertino & Neuitta CONS.

XIIII. Idem A.ad Mamertinum ppõ.

† pedagogã Qui contra adnotationem manus noſtræ plures † euectio continebit, veredos crediderit vſurpandos,capitalem rem feciſſe videbitur. Et ſi inſtantis neceſſitatis gratia non retineatur quis,tamẽ ille ſit ad cenſuræ tuę cùm ad ſerenitatis noſtræ conſcientiam referendum eſt. & quamquam quid ſit parhippus,& intelligere & diſcernere ſit procliue,tamẽ ne forte interpretatio deprauata aliter hoc ſignificet, ſublimitas tua noſcat parhippum eum videri,& habendũ eſſe,ſi quis vſurpato vno vel duobus veredis quos ſolos euectio continebit,alterum tertiũ ve extra ordinẽ commoueat. Nihil autem intereſſe debet,nec ad crimen vocari, vtrũ agens in rebus ſuo,ánne mulionis itineri ſubiugã lo modò euectionis datę formã & licentiã non excedat. Dat.V.Id. Sept. Mamertino & Neuitta CONSS.

XV.Idem A.ad Auitianum Vicarium Africæ.

Mancipium curſus publici,diſpoſitio proconſulis,forma teneatur. neque tamen ſit cuiuſquam tam inſignis audacia, qui parangarias aut parauccredos in ciuitatibus ad canalem audeat commouere, quominus marmora priuatorum vehiculis prouincialiũ trãſferantur, ne otioſis ædium cultibus prouincialium patrimonia fortunæque lacerentur. Dat. VII. Kal. Nou. Antiochiæ,Iuliano A.IIII.& Salluſtio CONSS.

XVI.Idem A.ad Mamertinum ppõ.

In prouincia Sardinia,in qua nulli pæne diſcurſus veredorum ſeu paraueredorum neceſſarij eſſe noſcuntur,ne prouincialium ſtatus ſubruatur,memoratum curſum pænitus amputari oportere decernimus, quem maximè ruſtica plebs,id eſt pagi contra publicum decus tolerarunt. Excellens igitur auctoritas tua officio præſidali neceſſitatẽ tolerãdę huiuſmodi exhibitionis imponat,aut certè ſi hoc exiſtimant oneroſum,ſuis animalibus vti debebunt,quotiens eos commeare per prouinciam neceſſitas publica perſuaſerit. Sanè angariarum curſum ſubmoueri non oportet propter publicas ſpecies,quæ ad diuerſos portus deferuntur. Proinde conſiderata rerum neceſſitate,pro locorum ſitu atque itineris qualitate tantum numerum angariarum collocari oportere decernas, quantum neceſſarium eſſe adhibitæ pleniſſimæ deliberationes ſuaſerint. Dat. VII. Kal.Decemb.Antiochiæ,Iuliano A. IIII.& Salluſtio CONSS.

XVII.Impp.Valentinianus & Valens AA.ad Menandrum.

Vehiculis

Vehiculis nihil vltra mille librarum menſuram patiemur inponi,ita vt
veredariis,vt habeant quod his triginta libras equis vehere conceſſimus.
quidquid igitur ſupra menſuram exſuperare conſtiterit, ad diſpendium
eius qui in legẽ commiſerit, fiſco conueniet adſcribi.Illud ſanè,vt pœni-
tus enormium vehiculorum vſus intercidat,ſanciẽdum eſſe decernimus,
vt quiſquis opificum vltra hanc quam præſcribſimus normã vehiculum
crediderit eſſe faciendum,non ambigat ſibi ſi liber ſit, exilij pœnam: ſi
ſeruus,metalli perpetua ſupplicia ſubeunda. Dat.prid .Id.Mart.Med. Di-
uo Iouiano & Varroniano CONSS.

XVIII. Iidem AA. ad Mamertinum ppõ.

Si quando præpoſitus largitionum ſpecies tranſmittendas neceſſarias
eſſe ſuggeſſerit, ac breuẽ diuerſarũ † ſpecierũ cui ſubuectio† vehiculorũ † directarum.
poſcitur,deſignauerit,à prȩſidibus diuerſorũ officiorum euectiocõpetẽs † directori
prȩbeatur.illud etiã ſublimitas tua obſeruari omni cautione prȩcipiat,ne
amplius in ſingulis quibuſq; carpẽtis quàm bini aut vt ſummũ terni ho-
mines inuehãtur,quos tamẽ directarũ rerũ cuſtodes vel proſecutores eſ-
ſe conſtiterit. Dat. III. Id.Maij. Diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

XIX. Iidem AA. ad Symmachum P.V.

Magnifica ſedes tua euectionum faciendarũ arbitrium in publicis tan-
tum cauſis vſurpet. Verùm ingenti procurabitur cautione,ne parum con
ſiderata facilitas ita publicis incipiat viſceribus imminere, vt fatigatione
nimia pœnitentiam huius conceſſionis ſuſcipere cogamur. Dat. IX. Kal.
Iul.Philippopolim,Diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

XX. Idem AA. ad Florianum Comitem R.P.

Iuxta Diui Iuliani conſultiſſimam legem ad transferendas largitionũ
res neceſſarias competentia iudices euectionum ſubſidia perferant. Illud
quoque adiectum eſt ne quidquam oneris vehiculis publicis cumulatiùs
quàm ratio fiſcalis poſceret ſuperponeretur, ſi quidem non amplius in
ſingulis quibuſque vehiculis quàm binos aut vt ſummum ternos ſedere
præceptum ſit. Dat.Prid.Id.Sept.Diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

XXI. Iidem AA. ad Artemium.

Competenti ratione prohibemus,ne hi qui familiæ præſunt nouum
rapinarum aut fraudium genus exerceant,vt pro rotarum tritura ac mi-
niſteriis pecuniam ab angariarum præbitoribus poſcant. Pro rotis igitur
& pro angariis præbitores diſpendia nulla patiantur. Dat. III. Kal. Oct.
Aquileiæ,Diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

XXII. Iidem AA. ad Voluſianum P.V.

Cunctos iudices laudanda tua ſinceritas monebit,vt minimè quoſque
tranſire patiantur antequã ſeriem euectionis aſpexerint,& congrua ſub-
notatione dimiſerint. Sanè cuiuſcunque fuerit dignitatis qui noſtra in-
terdicta calcauerit, retenietur, dũ ſuper ipſius nomine ad mãſuetudinem
noſtram querela dirigatur, cui vindicta non deerit. In eos autem protinus
nus vltio competens exſerẽda eſt, quos ſinceritas tua pro loco graduque
militiæ ibidem coerceri poſſe crediderit. Præterea illud adiungimus vt
parhippum vel auertarium nullus accipiat,nullus impunè præſumat, niſi
eũ noſtræ ſerenitatis arbitrio aliqua neceſſitate cogente vir inluſtris ma
giſter officiorũ textui euectionis addiderit. Prolata literis ſub die XII. Ka.
Mart.Ro. Accepta IIII. Ka. Apr. Venabri, Cõſulatu Valẽtin. & Valẽtis AA.

XXIII. Idem AA. Mamertino ppõ.

Ad procurationem clabularij curſus eligendi ſunt ex eo hominum genere, qui in prouinciis comitiuæ & præſidatus, aut rationum epiſtulis honorariis nixi ab omni ſe ciuilium & publicorum officiorum miniſterio remouerunt: his tamen ab hac moleſtia ſegregatis, qui legationum reuerentia principalium beneficiorum iudiciis honorem ipſis principibus tradentibus ſunt adepti, vel qui emeritis officiis palatinis miſsione donati ſunt. Locandi autem erunt per ſingulas manſiones vel longiùs, ſinceritas tua procurationem eorum exiſtimauerit porrigendam. in quo negotio ſi quid neglectum ſecúſve geſtum fuerit, ad eorum quidquid peccatũ erit crimẽ inuidiamq́ue referetur. Quanto autem tempore vnuſquiſque iniuncti officij ſarcinam debeat ſuſtinere, celſitudinis tuæ arbitrio relinquimus ſanciendum: qui viri & euectiones commeantium exactiſsimè curabunt inſpicere debebunt, & animalibus alimenta quæ fiſcus noſter ſuggerit, miniſtrare. Dat. VI. Id. Mar. Med. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

XXIIII. Iidem AA. ad Buleforum Conſularem Campaniæ.

† defecta Nonnullos id agere compertum eſt, vt ſi fortè detecta †fuerint animalia, quæ vehiculis deputata ſunt, veredorum numerum qui alteri ſeruiunt neceſsitati ad redas quibus vtuntur vſurpent. Hanc licentiam per mancipes locorum omnifariam prohiberi conueniet, vt ſi quis extiterit, qui formam noſtræ ſanctionis excedat, cuiuſcumque fuerit dignitatis tamdiu reſiſtere ac reſidere cogatur, quamdiu animalia quibus iter peragat, reuertantur. Dat. VIIII. Kalen. April. Med. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

XXV. Iidem AA. ad Symmachum correctorem Lucaniæ & Brittiorũ.

Compertum eſt vſurpatione quorundam in publici curſus damna graſſante, ab itinere ſolito deuiari, proinde ſi quis iter faciens cuiuſcumque dignitatis fuerit militans, ab itinere recto deuerterit, quingentis paſſibus pœna in eum competens proferatur, & ad noſtram ſcientiam referatur. Dat. VIII. Kal. April. Med. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

XXVI. Iidem AA. ad Mamertinum ppõ.

Curſus mancipes clabularij ex quo genere hominum debeant ordinari apertiſſima lege decreuimus, quorum ſi prædictę numerus functioni non potuerit occurrere, curiales ad hoc munus ſunt vocandi. Dat. VI. Kal. Mai. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

XXVII. Idem AA. ad Fortunatum Conſularem Pannonię Secundę.

Neque plures parhippos dimittendos, nec emenſis euectionibus vlandam cõmeandi cuiquam facultatem grauitas tua cognoſcat. In eo autem ne admonitionem quidem adhibendam putamus, vt à nullo omnino curſus publicus ſine euectionis auctoritate moueatur. Dat. V. Kal. Iun. Med. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

XXVIII. Iidem AA. ad Probum ppõ.

Quod iam Gallis prodeſt, ad Illiricum etiam Italięque regiones conuenit redundare, vt non amplius reda quam mille pondo ſubnectet, & angarię mille quingenta ſufficiat, veredo vltra triginta nullus imponat. Directa V. Kalend. Iun. Sirmio, Valentiniano & Valente AA. CONSS.

XXIX. Iidem AA. ad Domnum Conſularem Sciciliæ.

Hi tantum parhippum pręſumant quibus nos ipſi in euectione quam facimus

facimus,veredum cum parhippo tribui iuſſerimus.Si quis verò citra noſtræ adnotationis indultum id licenter exegerit,ſeuerisſimæ ſubiaceat vltioni. Dat.III. Non. Decembr. Triueris, Poſt Conſſ.Lupicini & Iouini v v. cc.

xxx.Imppp.Valentinianus,Valens & Gratianus AAA. ad Viuentium ppõ.

Perſpicuè ſancxeramus,vt in carpentis redarum menſuram ſubditam nullus excederet,& nemo ampliùs redæ quàm mille põdo,angariæ quàm mille quingenta,veredo quàm triginta auderet imponere. ideóque ad Inl.Magiſtros equitum & peditum ſcripta porreximus, vt per loca quæ huiuſcemodi obſeruationis excubiis munienda ſunt ſollicitos protectores diligentéſq; conſtituant,quo idem & menſuram vehiculorum & vim onerum ſemper inſpiciãt,nihílque fieri contra hæc iura patiantur.Quinetiam quotieſcunque aliquis fuerit inuentus exceſſiſſe legem vel vehiculi inormitate vel ponderis:quemlibet locum, quamcumque ille protulerit dignitatem,quidquid vltra menſuram eſſe conſtiterit, apud ſe protector qui inſolentiam deprehenderit retentabit,donec ſuper eo qui interdicta contempſerit ad clementiam noſtram relatio dirigatur. Dat. IX. Kalen. Oct.Valentiniano & Valente II. AA. CONSS.

XXXI.Iidem AAA.ad Catafronium Vic.Ital.

Nec mulionibus nec carpentariis nec mulomedicis curſui publico deputatis mercedem à quoquam ſinceritas tua fuerit †miniſtrari,cùm iuxta publicam diſpoſitionem annonas & veſtem quam hiſdem credimus poſſe ſufficere conſequantur,&c.Dat.XVIII.Kal.Sept. Triueris,Valentiniano & Valente III.AA.CONS. † faciat

XXXII. Iidem AAA.ad Ampelium.

Euectionum copiam Senatui cùm proficiſcendi ad nos neceſſitas fuerit,ſerenitas noſtra largita eſt. Nam ſi adclamationibus populi Romani noſtri aliiſque antiquis & ſolemnibus rebus conceſſa iugitas inlibata ſeruatur,prouincialibus etiam quãdo è re eſſe cenſerent, euectionum copia non negata eſt,vt ad nos ſumpta euectione contendant,quãtò magis huius arbitrij his facultas eſt deferẽda quos collegij meritò videre frequentiùs cupimus?Dat.III.Id.Decẽb.Triuer.Gratiano A.II.& Probo. CONS.

XXXIII.Iidem AAA.ad Conſtantium.

Euectionum emittendarum etiam per ceteras prouincias duntaxat in tranſlationem veſtium tua ſinceritas habeat facultatem,vt ſi fortè in itinere vicarius non fuerit,cum veſtes eædem transferuntur, tarditas nulla generetur,certè vbi idem vicarius fortè morabitur aut dimittet,tuas aut alias ipſe renouauit. & hoc quidem eo conſtituitur exemplo quo aurum argentúmque transfertur,in quo vtique nullum euectionibus tuis adfertur obſtaculum,quominùs id quod tranſmiſſum fuerit, ad loca ſtatuta perueniat.Eædem autem veſtes militares vſq; ad ea loca ſunt tranſferendæ vbi ipſi milites ſunt conſtituti. neque enim paulò deuerticulo abducẽdi ſunt ab excubiis ſibi pro publica vtilitate cõmiſſis.tales igitur veſtes à prouinciis dirigantur,quæ priuſquam mouentur inſpectione grauitatis tuæ diſplicere non poſſint.Dat.VI.Id Iul.Robore,Gratiano A. III. & Equitio V.C.CONSS.

XXXIIII. Iidem AAA. ad Heſperium ppõ.

Quia in omnibus alijs prouincijs veredorum pars quarta reparatur, in proconſulari prouincia tantum detur quantum neceſsitas poſtulauerit, & quidquid adſumptum non habuerit, hoc nec pro debito habeatur, nec à prouincialibus poſtuletur. Non dubitamus autem plus quàm quartam ad reparationem neceſſariam, non eſſe iumētorum: præterea in ſingulis mutationibus arbitramur ternis veredis muliones ſingulos poſſe ſufficere. nam vt ſtabula impēſis publicis extruantur contra rationem eſt, cū prouincialium ſumptu citius arbitremur & vtilius ad paranda. Iam vero mācipum non ab ordine, nec à magiſtratibus accipienda videntur obſequia, ſed ab officio proconſulari qui miſsione donātur, vel ex alijs officijs, quos idoneos atque emeritos eſſe conſtiterit. non enim improbabilis hæc diſpoſitio eſt, cùm & in cubicularijs regionibus hæc conſuetudo ſeruetur. Dat. III. Kalen. Mart. Triueris, Gratiano A. IIII. & Merobaude CONSS.

XXXV. Imppp. Valens, Gratianus & Valentinianus AAA. ad Auſonium PPŌ.

A nullo vnquā oppido aut frequenti ciuitate, manſione denique atque vico vno die vltra quinque veredorum numerus moueatur. ac ſi quis eorum qui præpoſiti vocantur aut mancipes, publico denique curſui nomine aliquo præſunt, hunc quem præſcribſimus modum patiatur excedi, ſeuerißimæ ſinceritatis tuę auctoritate compeſcetur, aut militans exauctoritatem ſubibit, aut decurio vel manceps relegatione annua plectetur. Hi autem qui ſupraſcriptum numerum ſupergredi molientur cuiuſcunque ſint honoris aut nominis, quinque argenti libris in vnius veredi vſurpatione multentur. Si tamen neceſsitas maior coegerit, ſ per ſollemnē numerum iubemus admitti, quos aut ſacras literas ferre cōſtiterit, aut habere in euectionibus adnotatum, vt aliqua de cauſa inſtantius ire iubeātur, quod vel ſpectabilis viri officiorum magiſtri vel ſinceritatis tuæ literis oportebit adſcribi, vt exſiſtet euidens cauſa quæ præſcriptum legis excedat. In vehiculis etiā hac volumus ratione moderari ne ſupra aſsium numero redamoueatur. quod facinus ſublimis auctoritas tua ſi contra vetitum cernat admitti, pro motu ſuo ſeueritate cohibebit. Dat. XII. Ka. Maij. Triuer. Valente VI. & Valentiniano II. AA. CONSS.

XXXVI. Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theodoſius AAA. ad Syagrium ppō.

Mancipibus ſupra luſtrale tempus cura non immineat mācipatus, nec intra triginta dies amplius cuiquam liceat ex mutatione diſcedere. quod ſi quis ſupra præſcriptum numerum dierum ab ſtatione quam receperit exceſſerit, capitali animaduerſione puniatur. idcirco enim quinquennio deuoluto eos honorem perfectiſsimatus manere præcipimus, omniúmque aliarum neceſsitatum immunitate fouemus, vt tempus procurationis impoſitæ ſolerti fide & integritate ſuccedant. Dat. III. Kal. Martuas, Syagrio & Eucherio CONSS.

XXXVII. Iidem AAA. ad Palladium PF. Aug.

Eum qui ſagum hippocomorum notabili populatione voluerit vſurpare vel ſcindere, cuiuſlibet fuerit dignitatis ſine aliqua exceptione iubeas detineri, vt cum de eius nomine relatio fuerit deſtinata, quid ſuper eius contumacia ſtatuendum ſit opportunius æſtimemus. Dat. prid. Id. Maij. CP. Antonio & Syagrio CONSS.

XXXVIII.

XXXVIII. Iidem AAA. Floro ppõ.

Proficiſcente vicario xxx. aſini, veredi decem tantummodo moueãtur, quinquaginta librarum auri diſpendio eius officio ſi hæc fuerint cõtempta non immeritò ſubiugãdo. illud etiam ſimiliter obſeruetur, ne quis faciendę euectionis ſibi vindicet facultatem. Dat. VIII. Kal. Maij. CP. Antonio & Syagrio CONS.

XXXIX. Iidem AAA. Floro ppõ.

Quiſquis ſeu ciuili ſeu militari depoſita dignitate aget otium, nõ prius vſquam fiducia euectionum prodeat, quàm edictis cauſis noſtra maieſtate conſulta vtendi †idem curſus publici acceperit poteſtatem, reliquos vero etiamſi expreſſerint tali tenore copiam latius euagandi, à fructu furtiuæ impetrationis arcemus. Dat. XVII. Kal. Aug. CP. Antonio & Syagrio CONSS.

XL. Iidem AAA. Floro ppõ.

Faciendæ euectionis copiam denegamus, cùm id noſtro numini & veſtris tantum ſit poteſtatibus reſeruandum, his enim tantum ambulandi facultatem iudices ex ſuo arbitrio præbituri ſunt, quos in tranſmiſſione largitionalium titulorum proſecutores viderint conſtitutos, ſcituri ſi definitionem noſtram exceſſerint ſe quidem viginti quinque auri libris, officium vero quinquaginta eſſe multandos. Sanè vt etiam agendi itineris poſſit eſſe moderatio, ſeni veredi, ſingulæ etiã redæ per dies ſingulos dimittantur. Dat. X. Kal. Aug. CP. Antonio & Syagrio CONS.

XLI. Iidem AAA. Filagrio Com. Or.

Capitalis periculi acerbitate propoſita, euectionum contractus aſinorúmque merces, & ementis & diſtrahentis pœna prohibemus. pp. Byrito. Dat. XII. Kal. Octob. Antonio & Syagrio CONSS.

XLII. Iidem AAA. Conſtantiano vicario diœceſeos Ponticæ.

Reparationis conlatione ab officialiũ perſona ſubmota, idoneos mancipes conſtitutos quinquennij tempus implere præcipimus. Dat. III. Kal. Ian. CP. Antonio & Syagrio CONSS.

XLIII. Iidem AAA ad Neoterium. ppõ.

Quibus ius ante non fuit euectionum faciendarum moderatione Reip. proſciant.† Inl. enim viri militiæ equeſtris ac pedeſtris magiſtri qui hac vſurpatione caruerunt, multo in poſterum patientius abſtinebunt, cum & amantes Reipub. ſint, & circa communes vtilitates noſtris ſibi animaduertant moribus eſſe viuendum. Dat. Kalend. Feb. Ricomere & Clearco CONSS. † lowc, pro ſus ſciant abſtinendũ

XLIIII. Iidem AAA. Cynegio ppõ.

Nullus euectione vtatur priuatus, tametſi valuerit impetrare, exceptis his quos ſublimiſsimæ adminiſtrationis inluſtrauit indeptio, & quos magiſtri equitum ac peditum pompa ſublimat, qui tamen omnes in actu ipſo poſiti Reip. prouiderunt, non hi quos honorarij tãtùm nominis ſuffragia proſequuntur, ſub hac videlicet definitione, vt cùm ſemel ad propria vel optata peruenerint, vtendæ eiuſdem euectionis non habeant facultatem, niſi conſulta iterum clementia noſtra geminæ hiſdem beneficium detulerit largitatis, etiam ſi adminiſtratione depoſita ad larem proprium reuertuntur. Dat. VI. Non. Mart. CP. Richomere & Clearco CONSS.

XLV. Iidem AAA. Cynegio ppō.

Nullus numerum ampliùs quàm ſingulas vel binas angarias ſecūdum priùs noſtræ præceptum ſerenitatis vſurpet. Dat. IIII. Id. April. CP. Richomere & Clearcho. CONSS.

XLVI. Imppp. Valentinianus, Theodoſius & Arcadius AAA. Cynegio ppō.

Diuerſorum officiorum veterani mancipatum debitum curſui publico repræſentent, etiam ſi poſt contra vim legis aliquā indepti ſint dignitatem, aut per ſuffragium ad curiarum honorarium patronatū, aut ad ſocietatē cōſortiūmq; Laurētū, aut ad decuriæ Herculeę ſuffragiū adpiraſſe doceantur. In his verò qui non terrena, ſed celeſtia priuilegia quęſiuerūt, hoc cuſtodiendum eſſe ſancimus, vt ſi quemquam ex huiuſmodi genere hominum iam tenet religio ſacroſancta, eiusque operam non poteſt accipere mancipatus, facultates memorati curſus publicus cōſequatur. Dat. V. Id. April. Med. Arcadio A. I. & Bautone V. C. CONSS.

XLVII. Iidem AAA. Cynegio ppō.

Redæ mille librarum onus imponi debet, carro ſeſcentarum, nec ampliùs, addito eo vt aurum ceteræque ſpecies largitionales non ad libidinem proſecutorum vel ſuſceptorum, ſed aptis oneri ac ponderi vehiculis deferantur, quibus vtique nō licebit ſub capitalis exitij minis quicquam oneris priuati ſecus quàm lex noſtra præſcribit imponere, neque alios mercede ſubuehendos veluti propoſita licitatione cōducere, exceptis his quos neceſſitats proſecutionis adiunxerit, & quoniam veredorum quoque cura pari ratione tractāda eſt, ſexaginta libras ſella cum frenis, XXXV. verò auerta non trāſeat, ea cōditione, vt ſi quis præſcribta moderaminis imperatorij libramēta trāſcēderit, eius ſella in fruſta cedatur, auerta verò fiſci virib. deputetur. Dat. XV. Kal. Iul. CP. Arcadio A. I. & Bautone CONS.

XLVIII. Iidem AAA. Cynegio PPŌ.

Si aurum ſacrarum largitionum vel argentum ad comitatum noſtrum deſtinatur, vna reda quingentis auri libris, mille verò argenti, ſi verò priuatarum, auri trecentis, quingentis verò argenti libris oneretur. Sint pręterea duo palatini proſecutores ſingularum redarū cum tribus ſeruis, habentes quinquagenarum librarū auertas & ſaga, quibus par erit eos pro itineris neceſſitate muniri, ita vt ſi quid vltra perſcribtum noſtræ ſerenitatis inuentum fuerit, ad comitatum noſtrum protinus dirigatur. Lineæ vel amictoria quibus hactenus onerari redæ ſolebant, nec vlteriùs redis, ſed angarijs vel nauibus dirigātur: & ſi alicubi repertæ fuerint, huiuſmodi ſpecies theſauris eius vrbis in qua deprehēſæ fuerint deputētur per angarias vbi facultas fuerit deſtinādæ. reliquę verò delicatę veſtes, ſed & linteamē amictoriū noſtrorū vſibus neceſſariū, redis ſub mille librarū pōderatione mittātur. Dat. IIII. Non. Mart. CP. Honor. NP. & Euodio CONS.

XLIX. Iidem AAA. Cæſario magiſtro officiorum.

Hi qui prouinciis præſunt, inſpectis euectionibus ex quacunque parte venientiū, ad vehiculorum vicem, comites quatuor veredos cùm parhippo, tribunos militum ternos mouere permittant, ceteros domeſticos protectores & agentes in rebus binis vti tantummodo patiātur. Dat. III. Non Septemb. Valentiæ, Timaſio & Promoto CONSS.

L. Iidem AAA. * ppō.

Non

Non patimur hippocomos per eos qui veredis vterentur indigna ſpoliatione vexari, ſiquidem nonnullis veredarij ſaga eorundem dicãtur auferre. quocirca per omnes iudices & curioſos miſerabilis remoueatur iniuria: ſcientibus cunctis quòd ſi obſeruata non fuerit noſtra ſanctio, non ſolùm damna reſarcire, verùm etiam notã & multam qui neglexerit ſubire cogetur, vt his retẽtis qui fuerint detecti hippocomis ſaga abſtuliſſe, ſuper eorum nominibus ad noſtram clementiam referatur. P P. XV. Kal. Iul. Triueris, Valentiniano A. IIII. & Neoterio CONSS.

LI. Iidem AAA. Potamio Præf. Aug.

Publici curſus exhibitio antiqua ex conſuetudine inducta curialibus virium per curias debet penſata locorum, hominum, facultatum qualitate diſtribui. Dat. III. Kal. Aug. CP. Arcadio A. II. & Rufino CONSS.

LII. Iidem AA. Rufino PPõ.

Faciendarum euectionũ licentiam in excidium publici curſus à Comitibus Ægyptiaci limitis vſurpatam ſublimis magnitudo tua auctoritate huius legis inhibebit. Dat. VII. Kal. Apr. CP. DN. Theodoſio A. III. & Abũdantio V. C. CONSS.

LIII. Impp. Arcadius & Honorius AA. Dextro PPõ.

Quia comperimus quoſdam animalia publica ſubtraxiſſe, ea per inquiſitionem mulionum & mãcipum volumus redhiberi, atque ideo per muliones & mancipes, niſi animalia perducta fuerint, diligenti inquiſitioni & plenæ cognitioni locus non negetur, & cum manifeſta ratione deprehenderit inlicita vſurpatione curſum publicum fuiſſe vexatũ, in quadruplum ſuperductorum animalium pretium inferri cenſemus, & ne idem etiam in futurum admittatur præcipimus, vt ſi qui vel per vnam mutationem veredum mulámve aut bouem ſuperducendum eſſe crediderit, memoratam fiſci viribus multam inferat. Dat. XV. Kal. April. Mediolano, Olybrio & Probino CONSS.

LIIII. Iidem AA. Dextro PPõ.

Meminimus euectiones inluſtribus viris honori potiùs quam vſui detuliſſe. Ne igitur curſus publicus pereat, hac lege ſancimus, ne quis ſibi deinceps curſum publicum priuatus vſurpet, niſi cum aut nobis euocatur aut à clementiæ noſtræ veneratione diſcedit. Si quis ergo poſthac contra vetitum ſibi curſum publicum inlicita temeritate præſumpſerit, motum in ſe noſtræ manſuetudinis excitabit, & cætera. Dat. vj. Kal. Mai, Med. Olybrio & Probino CONSS.

LV. Iidem AA. Florentino P. V.

Duorum veredorum euectiones te præſumpſiſſe propria relatione ſignaſti, cuius facti veniam indulgemus, ſed nihil tale poſthac nec vſurpari volumus, nec licere. Dat. XII. Kal. Mar. Mediolani, Arcadio IIII. & Honorio III. AA. CONSS.

LVI. Iidem AA. Simplicio magiſtro militum.

Sufficiunt iudicum poteſtatibus euectiones, quas à noſtra ſerenitate vel ſede inluſtrium præfectorum neceſsitatibus publicis accipiunt ſeruituras. Inſignis igitur auctoritas tua ſtatutis noſtræ clementiæ ſibi faciendarum euectionum vſurpatam licentiam, negatam fuiſſe cognoſcat. tunc namque metu præceptũ cuſtodire oportet iudices inferiores, cũ cognouerint à potioribus cuſtodiri. Si verò poſthac eadem culpa permanſerit,

in officium auctoritatis tuæ graui ſupplicio vindicabitur. Dat. xv. Kal. Iun. cp. Arcadio IIII. & Honorio III. AA. CONSS.

LVII. Iidem AA. Remiſtheo duci Armeniæ.

Repetita lege ſancimus ne experimẽtiæ tuæ poſthac prorſus ſit licentia aut euectiones facere aut ſine euectionibus noſtris facultatem curſus publici vindicare, cuius rei temeritatem ſi poſthac laudabilitas tua crediderit eſſe repetendam, ſcias à te x. lib. auri, x. etiam ab officio quod tuis iuſſionibus obſecundat protinus exigendas, his tantummodò vtendi curſus publici facultate conceſſa, qui legati de diuerſis generibus ad noſtrã clementiàm properare feſtinant. Dat. v. Kal. Mart. cp. Cęſario & Attico CONSS.

LVIII. Iidem AA. Vincentio PPŌ.

Si quis mulionem mutationibus deputatum vel ſollicitatione vel receptione ſubtraxerit, per ſingula capita humana x. libras argenti inferre cogatur, & ne ſollicitatoribus & occultatoribus ſit vllum in aliqua excuſatione perfugium, nec mutari quemquam per compẽſationis ſimulationem, vel abſolui ſub ætatis aut debilitatis alicuius obtentu licebit, ideóque iudex qui ſibi hoc vindicauerit, vt ſeruum publicum liberet, vnam lib. auri per homines ſingulos, officium quoque eius ſi legem ſupprimendo conſenſerit, ſimili pœna multetur. hæc infuturum manſuetudo noſtra conſtituit. in præteritum autem hoc ſtatuiſſe ſufficiat, vt ſi muliones publici reperti fuerint, licet ſenes aut debiles, cum vxoribus ſuis & omni peculio atque agnatione retrahãtur, & cetera. Dat. XII. Kal. Mar. Mediol. Honorio A. IIII. & Eutychiano CONSS.

LIX. Iidem AA. Meſſalæ PPŌ.

Si quiſpiam paraueredum aut parangariam non oſtẽſa euectione, quæ tamen pro publica facta ſit neceſſitate, præſumpſerit, periculo curatoris ſiue defenſoris & principalium ciuitatum ad ordinarium iudicem dirigatur, ſingulas libras auri per ſingulos parauered os vel parangarias fiſci viribus inlaturus. qua in parte ſi rector prouinciæ atque officium eius conludium præbere voluerit, duplum ex ſuis bonis nouerit exigendum. Dat. xv. Ka. Decemb. Stilichone & Aureliano CONSS.

LX. Iidem AA. Meſſalæ PPŌ.

Animalia publica dum longè maiore ac periniquo pretio pabula æſtimantur, per mancipes atque apparitores apertè vexantur, ne id contingat ſublimitas tua diſponat, vt neque pabula mutationibus deſint, neque prouinciales vltra quàm iuſtitiæ ſinit ratio prægrauentur. Dat. v. Kalen. Decemb. Mediol. Stilichone & Aureliano CONSS.

LXI. Iidem AA. Vincentio PPŌ.

Macrobium inlicita præſumptione euectiones feciſſe conſtitit, cùm neceſſitas publica non flagitaret, quíque multam temeritatis excepit. Ne autem idem in futurum contingat ſublimitas tua vicarios admonebit, atque eorum officia interminatione propoſita, vt ab huiuſmodi vſurpatione nouerint abſtinendum. Dat. v. Id. Decemb. Mediol. Stilichone & Aureliano CONSS.

LXII. Iidem AA. Cæſario PPŌ.

Vſurpationem curſus publici penitus iuſſimus amputari, ſcilicet vt excepta magnitudine tua præſumendi velocis & clabularij curſus nullus habeat

habeat poteſtatem:quod ſi quis iudicum vel contemptus, vel ignorantiæ vitio ſcita noſtri numinis temeranda cenſuerit, eius quoque officium quod ei paret, ſciat ſe XXX. lib. auri eſſe multandum. Dat.III.Non.Febr. CP. Vincentio & Frauito CONS.

LXIII.Iidem AA.Prouincialibus prouinciæ proconſularis.

Quoniam multos perſpeximus inlicita præſumptione paraueredos vel parangarias poſtulare,hac lege ſancimus vt nulli deinceps vſurpandi licentia concedatur,niſi in cauſa publica vel manifeſtis euectionibus deſtinato. Si quis contra fecerit, vna libra auri multetur, & cætera. Dat. prid. Kal. April.Mediol.Vincentio & Frauitto CONSS.

LXIIII.Imppp.Arcadius,Honorius & Theodoſius AAA.
Septimino Proc. Africæ.

Comperimus prouinciales & pabula & pecuniam pro equorum curſualium ſollemni ratione conferre extrinſecus parauerdorum onere prægrauari. Prouinciarum igitur rectores procurent,ne vmquam curſus publicus veniat in querelam, & occaſio deceptionis curialis animalia indebita præſtare conpellat.Dat.VII.Kal.April.Rau.D.N.Theodoſio A.I.& Rumorido CONSS.

LXV.Idem AAA.Hadriano ppõ.

Per ſtationes ſingulas idoneos mancipes volumus conlocari, amotis deinceps vſurpantium præſumptionibus adteratur.Dat.IIII.Kalen.Mart. Rom.Honorio A.VI.& Ariſteneto CONSS.

LXVI. Idem AAA.Anthemio ppõ.

Nemo ducum ingreſſus ſemel prouinciam ſuam poſt modum itineribus facien[illegible]is curſu ac q; angariis ipſe ſiue ſuã vtatur officium,ſed expeditionem militarem iumentis propriis exſequantur.De cohortalinis etiam officiis e[illegible]em lege ſancimus, ne quis ex his per prouinciam ſuam diſcurrens veredo vti conetur in poſterum, cùm ſacra prohibitum ſanctione cognoſcant.Quod ſi quis ducum vel apparitorum vel cohortalium temerario animo ea quæ decernimus,contemnenda putauerit,per ſingula animalia,quibus vſus fuerit,ſingularum librarum auri inlatione multabitur. Dat.IIII. Non.Aug.Conſtp. DD.NN.Honorio VII.& Theodoſio II. AA. CONSS.

De tractoriis & ſtatiuis. *Tit. VI.*

I.Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Rufinum ppõ.

NEMINI ex his qui ex caſtrenſibus muniis abſoluti ad domum redeunt poſt labores tractoria præbeatur à ſacro ſeparata iudicio. ſed vnuſquiſque in epiſtulis noſtris quibus ad æui reliqui teſtimonium ſingulos ſequimur, viaticum conficiendi itineris conſequatur. Hanc igitur ſanctionem ſinceritas tua congrua auctoritate cuſtodiat. Ac ſi quando aliquis ex hoc genere hominum annonas popoſcerit, imperialibus litteris ſua ſubſcriptione ſubiecta modũ debitæ prębitionis inpertiat.Sed ne quis,vt hactenus factum eſt, quas ſuperfluas impetrauerit,largiatur aut vendat,ne quis ad quæſtum de hac erogatione capiendum,†vlteriùs nomẽ opponat. Miſſa ſub die VIII.Kal.Feb.Rom.Valentiniano,& Valente Aæ.CONSS. † ſ. alterius

II. Imppp. Theodoſius, Arcadius & Honorius AAA. Rufino ppõ.

Tractoriæ cum ſtatiuis ſolitis bidui tantummodò tempus accipiant: nulli verò penitùs cum neceſſariis præbeantur niſi his tantummodò, qui animalia atque equos ſacro vſui neceſſarios proſecuntur, ita tamen vt his dimiſsis in tractoriarum corpore præfinitus quinque dierum numerus adſcribatur, vt nullus vltra hoc temporis ſpatium ad reſidendum in quo libitum fuerit loco copiam nãciſcatur. Dat. VII. Kal. Sept. Conſtp. Arcadio A. II. & Rufino CONSS.

De diuerſis officiis & apparitoribus, & probatoriis eorum. Tit. VII.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Verſennium Fortunatum Conſularem Aquarum.

PROMOTIONIS ordo cuſtodiendus eſt, vt primus in officio ſit, qui prior fuerit in conſequẽdo beneficio principali. Dat. VIII. Id. Mart. Theſſalonicæ, Conſtantino A. IIII. & Licinio IIII. CONSS.

II. Idem A. ad Philippum ppõ.

Officiales, quos ex diuerſis officiis ex protectoribus epiſtulas impetraſſe conſtiterit, priſtinæ reddi iubemus militiæ. Dat. III. Nonas Nou. Arelato, Conſtantino A. VII. & Conſtantio Cæſare CONSS.

III. Imp. Conſtantius A. ad Siluanum Comitem & magiſtrum militiæ. Poſt alia.

Vniuerſi officiales diuerſorum officiorum, qui ex protectoribus epiſtulas meruerunt, officiis priſtinis militiæque reddantur: nec opponant quæſitæ ſibi vocabulum dignitatis. Dat. VI. Kal. Iun. Sirmi, Lumenio & Catullino CONSS.

IIII. Idem A. ad vv. cc. ppõ. Poſt alia.

De cohortalibus adque magiſtrorum equitum & peditum officialibus iubemus, vt minimè de cetero ad adorandam purpuram noſtram veniant, niſi ſi ſub armis militiam tolerauerint, & omnibus expeditionibus adfuerint. Dat. Prid. Id. Maij. Conſtantio A. VII. & Conſtante II. Cæſare Conſulibus.

V. Idem A. ad ppõ. Poſt alia.

De chartulariis magiſtrorum equitum & peditum, ſi quis poſt viginti quinque annos obnoxius curiæ fuerit repertus, habeat priuilegium militiæ. Et omnes autem, qui probauerint in militia, hij duntaxat qui miniſteriales & †dagogiani & ſilentiarij & decuriones exſiſtunt, ita vt poſt quindecim annos minimè ab aliquo inquietentur, &c. Dat. XV. Kal. Iun. Conſtantio A. VII. & Cæſare CONS.

† pædagogiani

VI. Idem A. ad ppõ. Poſt alia.

De largitionalibus comitatenſibus & officialibus rationales rerum priuatarum cuſtodiri præcepimus, vt poſt viginti & quinque annos ad curiam minimè reuocentur. Hoc idem de officialibus præfectorum vicariorũ obſeruari ſanximus. De primipilaribus verò quia curſum exhibẽt, anni X. obſeruãdi ſunt. Officiales. n. P. V. propterea quòd non exhibẽt primipili paſtionẽ, poſt viginti quinque annos minimè perſequãtur. Quod ſanè ad logografos pertinet, priùs promulgatã legẽ firmã eſſe volumus.

Dat.

Dat.Prid.Non.Octo.Conſtantio A.VIII.& Conſtante C.II.CONSS.

VII. Impp. Conſtantius & Conſtans. AA.ad Taurum ppõ.

Inſtaurata neceſſaria ſanctione id volumus de cetero cuſtodiri, ne vllus quenquam iudicum probare audeat, vel prouehere. Excipimus tamen officia curſuspublici ſolicitudinem ſuſtinentia,nec enim tãto muneri adminiculum denegari publica permittit vtilitas. Quæ cùm ita ſint, ceteris officiis vniuerſis, eique quod paret laudabili prudentiæ tuæ nullus niſi noſtro exſiſtente ſtatuto debebit adſcribi. Dat. VI.Kalendas Ian.Mediol. Acc.VIII.Id.Iul.Datiano & Cereale CONSS.

VIII. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Mamertinum ppõ.

Præfecturæ cornicularios, qui annis ſingulis ex numero deputatorum exeunt,poſt tranſactos corniculos noſtram adorare purpuram volumus: quo honore perfunctis cùm iam miſſionem tenuerint, liberum otium damus vt ad ſuceptionem vel cuiuſlibet neceſſitatis officium, qui ex corniculario adorauerint, minimè deuocentur. Hæc igitur miſſio ea habeat priuilegia, quę veterum principum ſanctiones habere conſtiterit. Dat. III.Kal.Feb.Med.Valentiniano & Valente AA.CONSS.

VIIII. Idem AA. ad Germanianum ppõ.

Qui de ordinariorum officiis iudicum vel amplitudinis tuæ exceptis his, qui cornicularij honore perfuncti ſunt, vel his qui ſecundum legem purpuram noſtram adorarunt, inter protectores domeſticos vel ſcholares militant, ad eius quod declinare temptarunt, muneris functionem,& ad neceſſitates conſtringantur mancipatus.Dat.VII.Id.Apri.Remis,Gratiano & Dagalaiſo CONSS.

X. Idem AA. ad Viuentium ppõ.

Probabile & celebrandum tuæ ſinceritatis examen lege firmamus, quod ex officio tui culminis iners vulgus eiecisti, & indignos militia diuerſis iuſſiſti inhęrere muneribus,ideóque nulli eorũ,quos inluſtris pręſtantia tua propoſitis publicauit edictis, habendi vel adipiſcendi gradum alterum ſit facultas. Quinetiam ſi quis de his vnquam interdictam adſectauerit dignitatem,iniecta manu à quocunque rectore retrahantur, vt à condicione ſententiæ non recedant. Dat.XVI.Kal.Iun.Conplati,Valentiniano NP. & Victore CONSS.

XI. Imppp. Valentinianus, Valens & Gratianus AAA. Seuero magiſtro militum.

Si quando præfectus prætorio,vel vicarius aut rector prouinciæ ſignificauerit eũ,qui chartis ac ratiociniis publicis inuenitur obnoxius,ad præpoſituram caſtri ac militum tranſiſſe, retractus illi adſignetur officio à quo ad neceſſitatem præſtandi ratiocinij deuocatur, tamen in reiecti vero loco is potiſſimum deſtinetur, cui meritorum adſtipulentur inſignia. Dat.X.Kalend.Ian.Gratiano A.II.& Probo CONS. Emenſa ad magiſtros militum,& comites,& duces omnes.

XII. Iidem AAA. ad Iulianum Proc. Africæ.

Nullum militem à quolibet numero ad ſtationes agendas per conſulares Byzacenam & Tripolitanam prouincias deſtinari iubemus,ſed probati in obſequiis pręſidalibus eius officij, in quo parent, vocabulo cenſeãtur,nec quicquã his ſit cũ armatæ militiæ nũcupatione cõmune. Sed & ſi quis fortè ex his qui in legionibus vel in numeris deputẽtur, geſtandis

armis idoneus ſit, qui tamen paſtui primipili neutiquam obnoxium detegatur, ei cui adſcriptus eſt militiæ, indubitanter iungatur. Dat. III. Kal. Iun. Naſonaci. Accept. VI. Kal. Dec. Modeſto & Arintheo CONSS.

XII. Idem AAA. ad Romanum Comitem Africę.

Nunquam officiales iudicum in quolibet militum numero deputētur: probatos enim eius officij in quo parent appellatione congruit nominari. Si qui ſanè in quolibet numero ex apparitoribus prȩſidentium nunc repperientur adſcripti, neque paſtui primipili deteguntur obnoxij, híque armis geſtandis pro ſtatura ac robore corporis idonei ſunt, reuocentur ad numeros quibus de more hactenus deputati ſunt. Dat. III. Kalendas Iulias, Modeſto & Arintheo CONS.

XIIII. Idem AAA. Titiano Com. S. I.

Nullus thenſaurenſis vel officialis comitis thenſaurorum ſemel deprȩhenſus euerſor quocumque pacto aut repetat militiam ſuam, aut aliam ſibi requirat per ambitum dignitatem, vel ſeſe transferat ad aliam quamcunque militiam. Sed neque hij qui nuper thenſaurorum cuſtodiam ſuſceperunt, ſcriniarij etiam comitum thenſaurorum, vel ceteri thenſaurenſes alterius militiæ ſperent ſe occaſione defendi, vel ad honores aliquos dignitatésve tranſire, ſed ea perpetuò tenendos eſſe militia, qua ſunt à principio mancipati. Dat. VIII. Kal. Feb. Antiochiæ, Gratiano A. IIII. & Merobaude CONSS.

XV. Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theodoſius AAA. ad Syagrium P. V.

Qui ab hinc quinquennio deſertis propriæ apparitionis obſequiis in ordines indebitos euolarunt, priſtinis officiis reddantur, &c. Dat. VII. Id. Oct. Siagrio & Eucherio CONSS.

XVI. Idem AAA. ad Principium ppō.

Præter eos qui de officio eminentium poteſtatum numero ſtipendiorum & curriculis euolutis vrbique præfecti vicarię etiam poteſtatis ſerenitatis noſtræ annis ſingulis adtingere purpuram, venerarı́que præcepti ſunt, nulli prorſus vel ex numero, vel illorum certè qui prouincialia officia peregerunt, tranquilitatis noſtræ muricem addorare ſit liberum omnium ſuffragiorum obreptione ceſſante. Adeo autem vnumquenque ea quibus vel ſponte initiatus eſt, vel ſuorum retinetur conſortio maiorum, non ſinimus ciuilium officiorum ſacramenta defugere, vt etiam ad palatinos anque agentum in rebus tranſire vetemus officia, niſi omnibus expeditis, quæ eorum peragi poſcit ordo militiæ. Si quis igitur ea, quæ ſunt ſalubriter cauta, violarit, nō ſolùm ſe illicò ſciat eſſe retrahendum, verùm etiam bonorum media parte multandum, ac mancipatus ſtatim muneri ſubiungandum: ita vt per hoc tempus quod hac lege prȩſcriptum eſt iuſtius functionis muneri ſe nouerit eſſe ſubdendum. Omnes itaque iudices ciuiles arbitrij tua magnificentia moneat, curā his oportere ineſſe quam maximam, ne quis apparitionis propriæ deſertorem ad indebitam adſpirare patiatur. Retrahi enim oportet contumacem, ac legis laqueis inplicari. Dat. XIIII. Kal. Octob. Aquil. Arcadio A. I. & Bautone V. C. CONSS.

XVII. Idem AAA. ad Principium ppō.

Exceptores omnes iudicibus obſequentes, qui nec militiam ſuſtinent neque à fiſco vllas conſequūtur annonas, abſque metu nauare cœptis operam

ram etiam ſi decuriones ſint, minimè prohibemus, dũmodo munia propriæ ciuitatis agnoſcant,& peracto ſecundum morem exceptionis officio ad propriam ſibi curiam redeundum eſſe non neſciant. Dat. IIII. Id. Decemb. Aquil. Arcadio A. I.& Bautone CONSS.

XVIII. Idem AAA. Arcadius A. ad Euſignium p põ.

Nullus ex his quos clarueritmilitare ſolutus indebita denuo ſacramẽta ſuſcipiat. Si quis autem id per obreptionem fortè meruerit, quinque librarum auri multetur incommodo. Dat. Prid. Id. Iul. Mediol. Honorio NB. P.& Euodio CONSS.

XVIIII. Impp. Arcadius & Honorius AA. Florentino P. V. Poſt alia.

Cuiuſlibet iudicis apparitores inter quos etiam præfectianos locamus, ad quamcunque aliam militiam vel palatinam vel militarem ambiendo tranſierint, retrahendi hos copiam illis quos deſeruere tribuimus, ita vt viliſſima quælibet officia ac mancipatus quoque ſi modo ab his cui nati ſunt, ordo exegerit, adminiſtrent. in quorum idem ſeruandum quod in curialium ſucceſſione decernimus, vt etiam ſi patres hæc fugerint, teneatur agnatio,&c. Dat. XII. Kal. Ian. Med. Cęſario & Attico CONS.

XX. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Gracco P. V.

Quicunque apparitores ob culpam vel neglegentiam fuerint iudicato diſcincti, ad nullam militiam adſpirandi habeant facultatem: nec ex reſcripto his vllus aditus referetur, quos congruit pœnę grauiſſimæ ſubiugari, ſi contra inhibita quoque ſacratiſſimis conſtitutis adſpirare præſumpſerint. Dat. VIII. Ka. Aug. Rau. Honorio X.& Theodoſio VI. AA. CONS.

XXI. Impp. Theodoſius & Valentinianus A A. Hierio ppõ.

Nemo aliter ad tuæ ſublimitatis admittatur officium, niſi eum emiſſa ex ſacris ſcriniis probatoria conſecrarit: quod & in ceteris officiis quibus ſimilis erat conſuetudo militiæ, diuerſo quidem modo ſed pari diligentia ſublimitas tua iubeat cuſtodiri, ſed in his quoque, id eſt virorum ſpectabilium, proconſulis Aſiæ, comitis Orientis, pręfecti Auguſtalis,& vicariorum, quos etiam monuimus ſub viginti interminatione librarum auri. Irenarchas quoque & actuarios & cornicularios tam claſsium vrbis Conſtantinopolitanæ, quàm Thymelæ, equorúmque curulium ciuitatum diuerſarum, non aliter niſi vt conſueuerat manus, ſancxerit principalis, pręcipiat ordinari. Quin ſi quis talis ſub tua fuerit iudicatione conuictus, profecto inritis his, quæ vetita contrectauit, etiam congruam indignationem incurret. his retentis in ſuo ordine & gradu militiæ, qui qualitercunque ad præſentem diem admiſſi ſunt,&c. Dat. X. Kal. Iul. Nicomediæ, DD. NN. Theodoſio XII.& Valentiniano II. AA. CONSS.

XXII. Idem. AA. Theofilo P. V.

Nemo aliter ad tuæ ſublimitatis in poſtero admittatur officium niſi eum emiſſa ex ſacris ſcriniis probatoria conſecrarit. Actuarios quoque Thymelæ& equorum curulium, ſuarios etiam &optiones per omnes regiones vrbis Cõſtãtinopolitanæ,& alia om[illegible]a, quæ vel in militia, vel gradibus actibúſque nutum pro ſolemnitate priſcæ inſtitutionis deſiderant principalem, non aliter niſi vt conſueuerat manus, ſancxerít principalis, præcipiat ordinari. Quin ſi quis talis ſub tua fuerit iudicatione cõuict⁹ profecto inritis his, quę vetita cõtrectauit, etiã cõgruã indignationẽ incurret.

neri paſſus eſt deputari, ſolutus militia, mancipum corpori ſociabitur. Hæc verò pœna etiã ceteris inrogata eſt, vt ſi domeſticus aut protector, ſtrator, vel agens in rebus, vel palatinus vtriuſque officij, vel ad eam prouinciam, in qua natus eſt, vel ad eam in qua conlocarit larem, cùm huiuſmodi vſurpatione perrexerit, matriculis quidem exemptus ipſe qui ſe voluit mitti, auri libram vnam fiſci viribus inferre cogetur. adiutores verò officiorum palatinorum ac numerarij comitum inluſtrium virorum, ſiue actuarij libram fiſci viribus ſoluãt, niſi ſtatuta fuerint cuſtodita. Dat. III. Non. Decemb. Mediol. Honorio nobiliſſimo puero & Euodio v. c. CONSS.

v. Impp. Arcadius & Honorius AA. Dextro ppõ.

Siue à palatinis petantur quæ ſunt ſacris largitionibus inferenda, ſiue quid res priuata noſtra deſideret, vel ſi quod ſubſidium publicarum neceſſitatum magnificentia tua per apparitionẽ ſuam arcæ nomine depoſcit, remota exigentium permixtione per rectorem prouinciæ inſtãtibus officiis memoratis exactionem celebrari decernimus, qui ad ſe intelligit vel deſidię inuidiam, vel induſtriæ gloriam pertinere. Dat. XVII. Kalendis Iun. Med. Olybrio & Probino CONS.

VI. Idem AA. ad prouinciales & ad proconſules.

Ne per diuerſas prouinciarum partes aut palatinus exactor accederet, aut inluſtrium virorum apparitor vagaretur, vel militaris terror inferret formidinem, hac lege ſancimus, vt omnis memoratis intentio ad prouinciæ rectorem ſit, cum eo agant, illo inſiſtente, diſponente adque agnoſcente ſuo periculo rem peragendam, compleant vniuerſa. Dat. XVII. Kal. Iul. Med. Olybrio & Probino CONSS.

VII. Idem AA. Andromacho P. V.

Quicunque è palatio noſtro cuiuſlibet tituli ad prouinciam conmearit, conpulſor, exactor, admonitor, portitórve præcepti, agens in rebus, vel palatinus, vel apparitor inluſtrium poteſtatum: hoc tantum poteſtatis arripiat, quod mandatum curæ ſuæ ſpecialiter adprobatur: nec quod iniunctum alteri fuit, collegij iure præſumat, ne dum hoc ſibi inuicem mutui officij licentia partiuntur, agant cuncti quod ſingulis credebatur, &c. Data Prid. Id. Iul. Med. Olybrio & Probino CONSS.

VIII. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Iohanni ppõ. Poſt alia.

Die ſabbato ac reliquis ſub tẽpore quo Iudæi cultus ſui reuerentiam ſeruant, neminem aut facere aliquid vlla ex parte conueniri debere præcipimus, cùm fiſcalibus commodis & litigiis priuatorum cõſtet reliquos dies poſſe ſufficere, &c. Dat. VII. Kal. Aug. Rau. Honorio VIII. & Theodoſio III. AA. CONSS.

IX. Idem AA. Palladio ppõ.

Siue ex prætoriano officio, ſiue inluſtris comitiuæ ſedis largitionum, necnon & rei priuatæ noſtræ, vel ex quacunque apparitione ad quãcunque neceſſitatem profligandã quis fuerit deſtinatus, ſciat intra anni metas debere collectis ratiociniis ad proprium iudicem remeare, eíque ſuã efficaciam oſtendere, quid eius inſtantia exactum fuerit, quíd ve in debitis habeatur, vel penes quos reſederit, vel cuius culpa aut cauſa in eadem prouincia fuerit derelictum. Quòd ſi exacto ſpatio anni eius regionis viſceribus prædator inſidens deprehẽſus fuerit remorari, tunc abſolutus

III. Impp. Arcadius & Honorius AA. Pompeiano Proconſuli Africę.

Quotiens conpulſor arguitur in deprædatione conuictus non conſulta clementia noſtra, pœnam ſubeat legibus conpetentem. Dat. Prid. Kal. Ian, Med. Stilichone & Auriliano CONSS.

IIII. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Euchario proconſuli Africæ.

Vniuerſa conpulſorum genera ex Africanis prouinciis conſtituimus eſſe pellenda, his videlicet reſtitutis, quæ forſitan per temeritatem ſuſtulerant. Dat. VI. Id. Aug. Rau. DD. NN. Honorio IX. & Theodoſio V. AA. CONSS.

Ne quid publicæ lætitiæ nuntij ex deſcribtione vel ab inuitis accipiant. *Tit.* XI.

I. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Eugramminum.

CVM anni exordia certis inchoanda conſulibus nuntiantur, à tenuioribus ſportulæ ſpecie conlationis neceſſitas ſeparetur, ne ſcilicet deſcriptione facta pro capitatione aut iugatione quicquam hiſdem veluti legitimi muneris exprimitur: iubemus tamen, vt viri per prouincias emerito iam honore pollentes, prætereà curiales, quos his gradus honore & in conlationibus honeſtate functionis conuenit eſſe finitimos, arbitratu ſuo tribuant, quantum putauerint largiẽdum. Porrò tenuioribus ab hac ſorte iniurioſæ neceſſitatis alienis, quod quidem interdicti ſeucritate fieri vetamus in poſterum, vt rectores prouinciarũ vicenis auri libris, porrò officia quadragenis conſtituamus eſſe multanda, ſi quicquam pauperes hac adſcribtione præbuerint, vel his extorqueri quicquam paſſi fuerint, aut æquè quos contra vetitum feciſſe cognouerint, taciturnitate alicuius diſſimulationis aboleuerint. Dat. XVII. Kal. Ian. Conſtp. Diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

II. Idem. AA. prouincialibus ſalutem dicunt.

Si quando victoriæ, ſi quando lætitiæ publicæ nuntiantur, vel nouorũ conſulum nomina perferuntur, conlationi nullus locus, nulla ſit licentia, nihil quiſquam exigat, nihil audeat poſtulare. Si quis verò honoratorum ſponte quid offerre voluerit, id tantùm rectè dandum iudicamus. Cæterùm quidquid expoſtulatum, quidquid fuerit indictum, rector quidem prouincię eius in qua res ita geſta erit, duplũ quod indixerit, quódve dare coegerit, ex ſuo fiſci viribus pendet, officium autem quadrupli ſummam pro eadem neceſſitate perſoluet. Dat. III. Id. Ian. Med. Valentiniano & Valente AA. CONS.

III. Imppp. Valentinianus, Valens & Gratianus AAA. ad Mamertinum præfectum prætorio.

Si quando fauſtorum nuntiorum gaudia prouincialibus intimantur, quotienſcunque quid per terrarum orbem diſſeminatur, ſeu militum inluſtres victorias, ſeu ſtrages hoſtium aut noſtri triũphi perferuntur, vel hi quos geremus, aut deferimus cõſulatus, nulli publica diſtributione & arbitrio iudicis munera quæ vocant ſportulas deputẽtur. Cęterũ ſi quis iudicũ vim decretorũ noſtrorum violauerit, eius rei quæ viritim diſtributa fuerit & coacta, duplicẽ pœnã ſubibit, aut officium quoque ei paruerit, in

quattuor partibus multa exaggerata conſtringat: honorati verò & vrbibus ſuis eminentes ex arbitrio ſuo quantum mens tulerit, largiantur. Miſſa à ppō. die Id.Feb.Med.Valentiniano NB.P.& Victore V.C.CONSS.

IIII. Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theodoſius AAA. Floro p p ō.

Quidquid noſtrorum vmquam nuntiari cœperit proſperorum, bella ſi deſinent, ſi oriuntur victorię, faſtis ſi honor datus fuerit regalium trabearum, compoſitę pacis ſi erit efferenda tranquillitas, ſacros vultus inhiantibus ſi fortè populis inferemus: hæc ſine pretio nuntiari excipique ſancimus. gerulum iubemus eſſe caſtiſſimum, iudices nummarios eſſe prohibemus, iudices ſtatuimus eſſe ſollicitos, ne turpi coNludio queratur ex miſeris pretium gaudiorum. Quod ſi id ſacrilega fuerit diſſimulatione violatum, & accipientem pudoris fortunarúmque manebit excidium, & cogentem par pœna multabit, & officium triginta librarum auri vexatione quatiatur. Dat. IIII.Non.Feb.Conſtp.Merobaude II.& Saturnino CONSS.

V.Imppp. Valentinianus, Theodoſius & Arcadius AAA. Habe Tatiane K.NB.

Legem noſtram, qua nihil ab inuitis prouincialibus gratulationis nomine exigendum eſſe decreuimus volumus cuſtodiri. Dat.IIII.Kal.Maij. Med.Timaſio & Promoto CONSS.

INTERP. *Quando gaudia publica nuntiantur, nihil inuitis Prouincialibus gratulationis nomine exigatur.*

De donationibus. *Tit. XII.*

I. Imp. Conſtantinus A. ad Maximum P.V.

DONATIO ſiue directa ſit, ſiue mortis cauſa inſtituta, ſiue conditionibus faciendi ac non faciendi ſuſpenſa, ſiue ex aliquo notato tempore permiſſa, ſiue animo dantium accipientiúm ve ſententiis quantum ius ſinit, cognominata: ſub hac fieri debet obſeruatione, vt quas leges indulgent actiones, conditiones pactionéſque contineat. Hiſque penitus cognitis vel recipiantur, ſi complacitæ ſunt: vel reiciantur, ſi ſunt moleſtæ, ita vt minorum defenſores, ſi per eos donationum conditio neglecta eſt, rei admiſſæ periculum pręſtent. In conſcribendis autem donationibus nomen donatoris, ius ac rem notari oportet, neque id occultè aut per imperitos, aut priuatim, ſed vt tabulę, aut quodcunque aliud materiæ tempus dabit, vel ab ipſo, vel ab eo quem ſors miniſtrauerit, ſcientibus plurimis perſcribatur, & corporalis traditio ſubſequatur ad excludendam vim adque inruptionem aduocata vicinitate, omnibúſque arbitris adhibitis, quorū poſtea fide probabitur donatam rem, ſi eſt mobilis, ex voluntate traditam donatoris: vel ſi inmobilis abſceſſu donantis nouo domino patefactam: actis etiam adnectendis quę apud iudicem vel magiſtratus conficienda ſunt. Dat. III.Non.Feb.Romę, Sabino & Rufino CONSS.

INTERPR. *Donatio aut directa eſt, aut mortis cauſa conſcribitur. Directa donatio eſt, vbi in præſenti res donata traditur. Mortis cauſa donatio eſt, vbi donator dum aduiuit rem quam donat ſibi reſeruat, ſcribens, Si prius mortuus fuero quàm tu, res mea ad te perueniat, vt poſtea ad illum cui donat, non ad heredes*

redes donatoris res donata perueniat. Quod ſi prius moriatur cui res mortis cauſa donata eſt, res in iure permaneat donatoris. Eſt & alia donatio, vbi donator obligat illum cui donat, vt aliquid faciat aut non faciat, id eſt, ſi aliquid iubeat fieri quod impoſibile iudicetur, aut quod honeſtati contrarium videatur: aut ſi id ordinet fieri, quod honeſtum eſt, & poſſet impleri: quia tunc infirmatur donatio, quando conditiones honeſtatis poſſibilis impleta non fuerint. Nam ſi inhoneſta & impoſſibiles conditiones ponantur, remotis conditionibus firma donatio eſt. Eſt item alia, in qua ſibi donator certum tempus poſſeſſionis ſeruat. Quæ tamen omnes donationes ſuperius comprehenſa, ſi modum exceſſerint lege conſcriptum, vnde poſſint certæ perſonæ de immodica donatione proponere, hoc eſt, ſi quartam ſibi facultatis ſuæ donator non reſeruauerit, non valebunt. Sed præterea illa donatio contra legem eſt, ſi quis rem in lite poſitam quæ reperitur, aut recto ordine donet, aut conditionem contra bonos mores, hoc eſt, cauſam cuiuſlibet criminis donator in donatione conſcribat. Minoribus verò ſi quid fuerit per donationem à quocunque oblatum ſiue conlatum, tutores vel curatores eorum debent ſtudere, ne quid firmitati donationis deſit. Quod ſi eorum negligētia donatio ad effectum perducta non fuerit, ad eorum diſpendium pertinebit, ita vt quicquid minores de donatione perdiderint, curatores vel tutores illis de propria facultate reſtituant. In conſcribendis autem donationibus hic ordo ſeruandus eſt, vt donatio nomen prius continuat donatoris, vel illius cui donatur: deinde res quæ donatur ſiue in agris, ſiue in mancipiis, ſiue in quibuſlibet rebus atque corporibus, nominatim in donatione conſcribendæ ſunt, non occultè, ſed publicè, non priuatim vel ſecretò, ſed vt in tabulis, aut in chartis, aut vbicunque legatur facta donatio. Quam tamen donationem, ſi literas nouit donator, ipſe ſubſcribat: ſi verò ignorat, præſentibus plurimis eligat, qui pro ipſo ſubſcribat: & hanc ipſam donationem geſtorum ſolemnitas & corporalis traditio ſubſequatur, ita vt ſi mobilia donantur, præſentibus plurimis tradantur. Si verò ager vel domus donatur, quod moueri non poteſt vt inde donator abſcedat, & nouo domino pateat res donata, ſi tamen ſibi de his rebus vſumfructum donator non reſeruauerit, geſta verò donationum aut apud Iudicem, aut apud Curiam alleganda ſunt.

II. Idem A. Aconio Catullino proconſuli Africæ.

Si quis in emancipatum minorem priuſquā fari poſsit, aut habere rei quæ ſibi donatur affectum, Italicum ſiue ſtipendiarium fundum crediderit conferendum: omne ius conpleat inſtrumentis ante præmiſſis, & inductione corporaliter impleta, quod propter adteſtationē fidei per eum ſeruum quem idoneum eſſe conſtiterit, tranſigi placuit, qui eo vſque in ſtatu ſuo permanebit, donec is cuius facultatibus ceſſerit, annos Lætoriæ legis egreſſus legitimam conpleuerit ætatem, quo tunc demū ſi eius integritas ac fides fuerit conprobata, ſi ita ſederit poſſidentibus, libertatis præmium conſequatur. Dat. XII. Kal. Maij. Serdicæ, Sabino & Rufino CONSS.

III. Idem A. ad Caſſium P. V.

Promulgatū dudum eſt donationes nullo alio modo firmas poſſe detineri, niſi apud actorum conteſtationem confectæ fuerint. ſed quia multi aliena vel non pleno iure ad ſe pertinentia donantes extra patriam & prouinciam in qua poſſident, acta conficiunt: placet, vt nulli liceat, extra prouinciam laremque ſuum donationum inſtrumenta apud acta adlegare, ſed in quo domicilium habuerit adque poſſeſſiones conſtitutæ ſunt,

apuт ſuum ordinarium iudicem, vel ſi eum abeſſe contigerit, apuт curatorem municipaléſve eiuſdem ciuitatis. nam ſi hoc prætermiſſum fuerit, nullam firmitatem habere donationes ſancimus. Dat. Kal. Maij. Romę, Sabino & Rufino conss.

IIII. Idem A. ad Baſſum P. V.

Iuxta Diui Pij conſultiſſimi principis inſtituta, valere donationes placet inter liberos & parentes, in quocunque ſolo & cuiuſlibet rei liberalitas probabitur extitiſſe, licet neque mancipatio dicatur neque traditio ſubſecuta, ſed nuda tantùm voluntas claruerit, quæ non dubiũ conſilium teneat nec incertum, ſed iudicium animi tale proferat, vt nulla quæſtio poſſit inrepere & conlata inter ceteras exceptas Cincię legi perſonas obtinere propriam firmitatem, ſiue mãcipationis decurſa fuerit ſole nitas, vel certè res tradita doceatur. quam legẽ ad lites volumus pertinere quocunque tempore iuſſionis noſtræ inueniũntur eſſe ſuſpenſæ, & quæ poſt futuræ ſunt, ne tranſacta negotia refricentur. Dat. Non. Oct. Conſtantino A. V. & Licinio Cæſ. conss.

V. Idem A. ad Seuerum Comitem Hiſpaniarum.

Data iampridem lege ſtatuimus, vt donationes interueniente actorum teſtificatione conficiantur, quod vel maximè inter neceſſarias coniunctiſſimáſque perſonas conuenit cuſtodiri. ſiquidem clandeſtinis ac domeſticis fraudibus facile quiduis pro negotij oportunitate confingi poteſt, vel id quod verè geſtum eſt aboleri. Cùm igitur ne liberos quidem ac parentes lex noſtra ab actorum confectione ſecernat, id quod neceſſario ſuper donationibus apud acta cõficiendis, iampridem ſtatuimus, vniuerſos teneat, ſaluo tamen iuris priuilegio, quod liberis & parentibus ſuffragatur, ſcilicet ne traditionis vel mancipationis ſollemnitas ſit neceſſaria. Dat. IIII. Non. Maij. Conſtp. Dalmatio & Zenofilo Conſulibus.

VI. Imp. Conſtantius & Conſtans AA. ad Celſinum.

A venerabili parente noſtro ſtatutum eſt inritas donationes eſſe quæ actorum indicia non haberent, nec ſegnius etiam lenitudinis noſtræ cura ſuccedit. Dat. IX. Kal. Ian. Marcellino & Probino conss.

VII. Idem AA. ad Orfitum P. V.

Cùm genitoris mei ſcitis euidenter expreſſum ſit, nullam donationem inter extraneos firmam eſſe, ſi ei traditionis videatur deeſſe ſolemnitas, & idem huiuſmodi neceſſitatem liberis tantùm ac parentibus relaxauit: in omnibus deinceps obſeruari negotiis oportebit, vt donatio inter extraneos minùs firma iudicetur, ſi iure mancipatio & traditio non fuerit impleta. Dat. VIII. Kal. Maij. Arbitione & Lolliano conss.

VIII. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Aureliano ppõ.

Donationes debere ſortiri perpetuam firmitatem, quas corporalis traditio fuerit ſubſecuta, ſancimus, ne vſusfructus exceptio pro traditione poſſit intelligi. qui enim poſt liberalitatem re donata perfrui concupiſcit, hoc ſibi quo voluerit modo, conſignata videlicet poſſeſſione debet præcipuum cuſtodire, ne inperfecta vacillet donatio. Geſtorum quoque confectionem ſiue ante traditionem ſiue poſt traditionem fieri oportebit, vt inſtrumentum quo continetur munificẽtia, apuт acta publicetur, in hac quidem vrbe apuт magiſtrũ cenſus, in prouinciis vero apuт prouinciarum rectores: vel ſi præſtò non fuerint, apuт magiſtratus municipales: vel

pales:vel ſi ciuitas ea vel oppidum,in quo donatio celebratur, nõ habeat magiſtratus apud defenſorem plebis in qualibet ciuitate fuerit repertus. curatores enim ciuitatum ab huiuſcemodi negotio temperarẽ debebunt ne tanta res eorum concidat vilitate,ſed iam allegatas apud curatores donationes & geſta confecta valere neceſſe eſt.in poſterum omnibus, quæ ſtatuta ſunt obſeruandis: quoniã ſiquid fuerit prętermiſſum,nullius momenti videbitur eſſe donatio.Geſta autem confici ſuper rebus etiam alibi conlocatis vbicunque ſufficiet, ita vt traditio corporalis in locis vbi res donata conſiſtit omnimodo celebretur. Dat. X. Kal. April. Conſtp. DD.NN.Honorio X.& Theodoſio VI.AA.CONS.

IX.Idem AA.Monaxio ppõ.

Legis à nobis paulò antè latæ cetera quidem cautio neceſſaria nobis admodũ viſa eſt,ſublata verò in donationibus ſpecies traditionis, quam olim retentio vſusfructus induxerat, non ſine magna ratione deſiderata eſt,cùm obſeruationem iuris contrahere potiùs quam propagare debeamus.ideóque ius priſtinum renouamus, vt quiſquis rem aliquam donando,vel in dotem dando vſumfructum eius retinuerit, etiamſi ſtipulatus non fuerit,eam continuo tradidiſſe credatur,ne quid ampliùs requiratur quo magis videatur facta traditio, ſed omnimodo idem ſit in his cauſis vſumfructum retinere, quod tradere. Dat. Prid. Id. Mart. Conſtp. DN. Honorio A.XI.& Conſtantio V.C.II.CONSS.

INTERP. *Quicunque de rebus propriis cuilibet aliquid quacũque donatione contulerit vel in dotẽ dederit,& ſibi vſumfr.reſeruet,rẽ tradidiſſe cognoſcitur, quia reſeruatio vſusfr.etiã ſi ſtipulatio inſerta nõ fuerit,pro traditione habeatur.*

De reuocandis donationibus. Tit. XIII.

I.Impp.Conſtantius & Conſtans AA.ad Philippum PP.

LICEAT matribus, ſi impios filios probare ſe poſſe confidunt,publicè adire iudicia.Matrẽ autem ingenuã, liberã, libertã,libertinam,cui ſcilicet ciuitatis Romanæ iura quæſita ſunt,ita vt queri antiquo iure poterant, accipi audirique decernimus. Itémque filios filias,ingenuos ingenuas, libertos libertas,libertinos libertinas, ciues pari conditione Romanos. Secludimus mulierem quę in ſecundi matrimonij fœdus innubſerit,& vnius tantùm matrimonij mulieribus reuocãdarum donationum pro dimidia parte decernimus facultatem.Hic autem qui à matre impietatis arguitur,quidquid ex eo quod titulo donationis tenet: eo die quo controuerſiæ qualecunque principium iuſſu iudicãtis datur,habere repperitur, huius dimidium eripiatur. Cæterùm quæ ante adhuc matre pacifica iure perfecta ſunt,& ante inchoatum cœptumque iurgium vendita, donata, mutata,in dotem data,ceteriſque cauſis legitimè alienata minimè reuocamus. Actionẽ verò matris ita perſonalem eſſe volumus vt vindicationis tantùm habeat effectum,nec in heredem detur,nec tribuatur heredi. Quare de ceteris vel alterius ſtatus, vel portentuoſæ vilitatis abiectæque pudicitiæ,ſatis etiam tacitè cautũ putamus.Quis eſt enim, qui his aliquid arbitretur tribuendum eſſe:cùm etiã illis quæ iure ſecundas tamen contraxerunt nubtias, nihil ex his priuilegiis tributum eſſe vellemus? Dat. XII.Kal.Octo.Limenio & Catullino CONSS.

De ingratis liberis Tit. XIII.

1.Impp. Valentinianus, Valens, & Gratianus, AAA. ad Prætextatum P.V.

FILIOS contumaces, qui patres vel acerbitate conuicij vel cuiuſcunque atrocis iniuriæ dolo repulſaſſent, leges mancipatione reſciſſa damno libertatis inmeritę multare voluerunt. Dat. XV. Kalend. Sept. Ambianis, Lupicino & Iouino CONS.

INTERPRE. *Filij emancipati, ſi iniuriam grauem patri, quæ probari poſſit, intulerint, & conuicti fuerint hoc feciſſe, reſciſſa emancipatione, in familiam reuocentur.*

* * *

De iis quæ adminiſtrantibus vel officium publicum gerentibus† *tradita ſunt vel donata.* Tit. XIIII.

† diſtracta

* * *

*

Agrippina D. τῷ τόπῳ ἐκείνῳ οὐκ ἐπάρχει. Conſtantinus A.D. Sed iure continetur, ne quis in adminiſtratione conſtitutus aliquid compararet. vnde quidem nihil intereſt, an in ſuo pago, an in alieno comparauit, cùm conſtet contra ius eundem comparaſſe: & adiecit, Ignoratis fiſcale effici totum quidquid adminiſtrantes comparauerint? Agrippina dixit, τοῦ τόπου ἐκείνου πραιποσιτος οὐκ ἦν, ἐγὼ ἠγόρασα παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ εἰδεαιωνας Conſtantinus A.D. Recipient à venditore Codia & Agrippina competens pretium.

Idem A. ad Veronicinianum Vic. Aſiæ. Poſt alia.

Damus prouincialibus facultatem, vt quicunque ſibi à numerariis, qui diuerſis rectoribus obſecuntur, conqueſti fuerint aliquas vēditiones extortas, inritas inanéſque efficiant, & malè vendita ad venditoris dominiū reuertantur, amiſſione etiam pretij inlicitis ac deteſtandis emptoribus puniendis. Dat. XIIII. Kal. Iun. Optato & Paulino CONSS.

Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Iouinum P.V.

Princeps, cornicularius, commentarienſis, numerarius & ordinarij per ſingula officia poſſeſſionum adque ædium, necnon etiam mancipiorum comparationem ſciant ſibi eſſe prędluſam. Siue igitur in ipſis prouinciis, in quibus memorata officia ſuſtinere noſcuntur, conſtiterit eos eſſe progenitos, ſeu in aliis omnimodo à prædictis conparationibus per prouincias in quibus militant tēperare debebunt. Solas tamen res paternas memoratos mercari poſſe præcipimus, ita vt apud Rectorem prouincię non minoribus pretiis quàm ratio æquitatis expoſcit, venditio celebretur. Dat. III. Id. April. Conſtp. Diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

Idem A. Senecæ. Poſt alia.

Vim illius legis aſpicito, eique pareto, qua proximè conſtitutum eſt,

abierit poteſtate,tum heredum extinguimus actionẽ, maximè cùm donator non-ſtantem ab initio donationem taciturnitatis ſuæ videatur firmaſſe conſenſu.Dat.xv.Kal.Iul.Theſſal.Gratiano A.v. & Theodoſio A. I.CONSS.

Idem AA A.Floro ppõ.

Numerarij nihil emant,nihil contrahant, &c. Dat. xvIII. Kal. Octo. Conſtp.Antonio & Syagrio CONSS.

Impp.Arcadius & Honorius AA.Cæſario ppõ.

Omnes quos olim legum forma conplectitur,ampliſſimę etiam poteſtatis nihil adminiſtrationis ſuæ tempore aut emptionis aut donationis titulo conſequantur.Dat.III.Id.Iul.Conſtantinop.Cæſario & Attico vv. CC.CONSS.

De infirmandis pœnis cælibatus & orbitatis. *Tit. XVI.*

I.Imp.Conſtantinus A.ad populum.

QVI iure veteri cęlibes habebantur inminentibus legum terroribus liberẽtur, atque ita viuant,ac ſi numero maritorum matrimonij fœdere fulcirentur. ſitque omnibus æqua conditio capeſſendi quo quiſque mereatur. Nec verò quiſquam orbus habeatur. propoſita huic nomini damna non noceãt. Quam rem & circa fœminas ęſtimamus,carũque ceruicibus inpoſiti iuris imperia velut quædam iuga ſoluimus promiſcuè omnibus.Verùm huius beneficij maritis & vxoribus inter ſe vſurpatio non patebit, quorũ fallaces plerumque blanditiæ vix etiam oppoſito iuris rigore cohibentur:ſed maneat inter iſtas perſonas legum priſca auctoritas.Dat. Prid. Kal. Febr. Serdicæ.PP.Kal.April.Romæ,Cõſtantino A.VI. & Cõſtantio C.CONSS.

De iure liberorum. *Tit. XVII.*

I.Impp.Arcadius & Honorius AA.ad Cæſarium PPÕ.

SANCIMVS,vt ſit in petendo iure liberorum ſine definitione temporis licentia ſupplicandi,nec inplorantum preces, ętas vel tempus impediat,ſed ſola miſeris ad poſcendum auxilium ſufficiat deſperatio liberorum.Dat.VIII.Id.Mai. Conſtantinop.Arcadio IIII.& Honorio III.AAA.CONSS.

II.Impp.Honorius & Theodoſius AA.Iſidoro P.V.

In perpetuum hac lege decernimus inter virum & vxorem rationem ceſſare ex lege Papia decimarum.& quamuis non interueniant liberi, ex ſuis quoque eos ſolidum capere teſtamentis, niſi fortè lex aliam inuenerit derelicta.tantum igitur poſt hæc maritus vel vxor ſibi inuicem derelinquat,quantum ſuperſtes amor exegerit.Dat.Prid.Non. Sept. Varane V.C.CONS.

III. Idem AA.Iſidoro P.V.

Nemo poſthæc à nobis ius liberorum petat,quod ſimul hac lege detulimus,&c.Dat.Prid.Non.Sept.Varane V.C.CONSS.

IIII.Idem AA.Iohanni ppõ.Poſt alia.

Quod inpetratum ius conmunium liberorum ſuperſtite Catullino clariſſimo viro minùs allegatum eſſe cognoſcitur, nec ſuccedenti obeſſe permittimus,nec vlli vnquam in ſimili cauſa ſtatuimus nociturum, &c.

dammum emptori non faciat: quia defuncto patre licet filius res ſuas à quibuſcunque perſonis, ſiue venditæ, ſiue donatæ à patre fuerint, in ſuum dominiū reuocare.

II. Idem A. Iulio Seuero.

Cum ad patrem aliquid ex materna ſucceſsione interpoſita cretione peruenerit, & ad liberos maternarum rerum ſucceſsiones defluxerint, ita eas haberi placet in parentum poteſtate, vt dominium tantum poſſeſsionis vſurpent, alienandi verò licentiam facultatemq́ue non habeant, vt cū ætates legitimæ liberorum ad emancipationem parentes inuitauerint, & patresfamiliâs videre liberos ſuos voluerint, tertiam partem maternorū bonorum eis filij tanquam muneris cauſa offerant, quam ſi ſuſcipiendam patres putauerint, faciendæ diuiſionis arbitrium permitti oportebit iuſtitiæ bonorum virorum per quos facta diuiſione tertiam partem oblatam parentes ita accipient. vt alienandi quoque eius patres habeant facultatem, ſi modò vllus potuerit inueniri cui placeat hanc amplecti licentiam, cùm omnimodo filios cōducat adniti, vt pio ſedulitatis affectu mereantur accipere eam quam patribus dederint portionē. Dat. VII. Id. Sept. Med. Accept. Non. Octob. Conſtantino A. V. & Licinio Cæſ. CONSS.

INTERPR. *Materna bona filiorum defuncta vxore ita pater poſsideat, vt vſumfructum de his habeat: ſed quātum & quandiu habeat, lex Nouella conſtituit: Diſtrahendi tamen aut donandi ex his nullam pater habeat poteſtatem. Sanè ſi filium mortua matre emancipauerit, de bonis maternis, id eſt de emancipati filij portione, ipſe filius ſuperius emancipatus, muneris cauſa de maternis bonis tertiam offeret portionem: quæ tamen in ipſius poteſtate manſura eſt, ita vt eā pater bonis viris diuidentibus conſequatur. Si tamen tantum patris nomen ad hoc adduci poterit, vt rem filiorum impia cupiditate ſuſcipiat, aut aliis derelinquat: ſtudere tamen filios decet, vt id quod parentibus cauſa emancipationis obtulerint, ſeruitio & pietate recipiant.*

III. Idem A. ad Seuerum Com. Hiſpaniarum.

Inſinuatum eſt quoſdam patres principalis cōiugij copulatione deſtitutos in perniciem filiorum vltra miſericordiam ſanguinis properare, & receptis deinceps alijs matrimonijs maiorem ſibi in rebus filiorum vindicare perſonam. qui quoniam in his vſufructuarij remanſiſſe videntur, vſurpare ea ac peruertere confidunt, vt per hoc his qui in orbitate remanſerunt, nulla nec poſsidendi nec litigandi tribuatur occaſio. Ideóque placet ne quis pater receptis deinceps matrimonijs, earum rerum quæ prioris coniugis fuerunt, ſibi ius defendendum exiſtimet, niſi tutelæ vice donec minores probata ætate eſſe videantur. His autem moderatio noſtra cuncta iubet ſeruari ad que reſtitui. P P. III. Kal. April. Conſtp. Optato & Paulino CONSS.

IIII. Imp. Conſtantius A. ad Dionyſium.

Cretionis obſeruantiam præcipimus remoueri, per quam filij patriæ poteſtati ſubiecti res ex materna hereditate vel ex diuerſis ſucceſsionibus ad ſe deuolutas antehac his in quorum poteſtate fuerant adquirebant, vt intra ſextum annum facultates ad ſe pertinentes * ſi quidem ſuperſtites * intra præfinitum tempus * * ex materna hereditate vel genere * * ad ipſos deuoluta ſunt ad proximos * pertineant quoniam priorem iuſsionem quę ſine temporis diſtinctione filiorum ſucceſsiones ad patres iuſſerat

pertinere, æquitatis ratio corrigi perſuaſit. Si quis verò ex paterno genere vel amicis paternis quacumque ratione reliquerit, id ſimili iuſtitiæ moderamine ad patrem, aut ad patris genus pertineat, vt ex vtraque familia manantes facultates ſingulis quibuſcunque ceſsiſſe potiùs quàm adepta eſſe videantur. Poſt emenſum verò ſextum ætatis ſuæ annũ adæquè ſine eiuſdem cretionis neceſsitate delatas ſibi qualicunque ſucceſsionis genere facultates ad eos, in quorum poteſtate ſunt, iure patrio tranſmittat. PP. Prid. Id. Mart. Heliopoli, Conſtantio A. II. & Conſtante CONS.

v. Idem A. ad Leontium comitem Orientis.

Qui ſe patris negat heredem, defuncti aui ſuſcipere facultates non poteſt, maximè emancipatus, niſi per bonorum poſſeſsionem ad huiuſmodi beneficium peruenerit, & quòd maternus auus relinquit, patri adquiritur, & ſi legatũ fideicommiſſúmve eſſet ſolutum bonorum patris effectum eſt, quòd ſi fideicommiſſi dies legatíve iam ceſſerat, ad heredes patris petitio deuoluta eſt. Si verò filiusfamiliâs ab auo ſuo materno heres oſtenditur inſtitutus patre cernere iubente, filioque cernẽte perſona filij media hereditas peruenit ad patrem dudum ſiquidem placuiſſe
gi temporis in heredi
inefficax eſſe adque patrib
la ſollemnitas cretionis adq
excepta cauſa maternorum
bere certiſsimum eſt, in quibus vis ac vocabulum cretionis expulſum eſt. Nec verò dubitari poteſt, ſi priùs quàm legati vel fideicommiſſi cederet dies, aut iuſſu patris diceret cretionem, propriæ poteſtatis effectus eſt, arbitrio ſuo eundem hæc potuiſſe conquirere. Dat. VIII. Id. April. Limenio & Catullino CONSS.

VI. Impp. Gratianus, Valentinianus & Theodoſius AAA. ad Heſperium PPÕ.

Quemadmodum maternas facultates venditione vel donatione tranſcribere in alias perſonas patribus non licet, ita ea quę pater matris ac mater, quęque auus matris aut auia nepotibus pronepotibúſve donauerint, ſiue ab inteſtato reliquerint, patribus alienare non liceat, delatæ verò ab extraneis ſiue ex tranſuerſa linea facultates præterquàm ab his neceſsitudinibus, quas locuti ſumus patribus conferant quidquid filijs poſitis in eorum poteſtate detulerint. Dat. prid. Kal. Aug. Acc. IIII. Kal. Sept. Auxonio & Olybrio VV. CC. CONSS.

INTERPRE. *Pater, vxore mortua, filiorum bona ita poſsidebit, vt ex his ei nec vendere aliquid liceat, nec donare, nec quolibet alio ordine alienare: Similiter & quæcũque aui vel proaui materni, nepotibus, pronepotibus, neptibus proneptibúſve vel donauerint, vel fortaſſe reliquerint, in alias perſonas tráſferre patri quolibet ordine non licebit. Sanè ſi quid extraneorum donatione vel munere filijs in familia vel caſa patris poſitis facultatis acceſſerit, vel alij parentes, quàm qui ſupra nominati ſunt contulerint, id totũ patribus adquiratur, vt faciendi† ex hoc quod voluerint habeant poteſtatem.*

† exinde

VII. Impp. Arcadius & Honorius AA. Florentino P.V.

Quidquid auus auia, proauus proauia, nepoti nepti, pronepoti pronepti cuiuſlibet tituli largitate contulerint, id eſt teſtamento, fideicommiſſo, legato codicillo, donatione, vel etiam inteſtati ſucceſsione pater filio

filiæve

filiæve integra, inlibataque cuſtodiat, vt vendere, donare, relinquere alteri aut obligare non poſsit, vt quemadmodum ipſe ſuper his licentiam poteſtatis totius habet, defuncto eo filio filiáve præcipua computentur, nec ab illis qui ex patre ſunt conſortibus, vindicentur. Supplicandi etiam in futurum contra hæc licentiam ſubmouemus, & cętera. Dat. Id. Octob. Med. Olybrio & Probino CONSS.

INTERP. *Quicquid ad nepotes vel pronepotes, auorum vel auiarum maternarum munere, teſtamēto vel ſucceſsione, aut qualibet ſcriptura peruenerit, id præcipuum, hoc eſt, proprium poſt patris obitum vindicabunt, neque in cohæredum communione mittendum eſt, quod auorum expreſſis nominatiſque perſonis maternorum fuerit largitate conlatum.*

VIII. Impp. Arcadius Honorius & Theodoſius AAA. Anthemio ppõ.

Certis annorum interuallis in bonorũ poſſeſsione maternę hereditatis à patre poſcenda aut ſucceſsione amplectenda infantis filij ętatem noſtra auctoritate præſcribimus, vt ſiue maturiùs, ſiue tardiùs filius fandi ſumat auſpicia intra ſeptem annos ætatis eius pater aut bonorũ poſſeſſionem imploret, aut qualibet actis teſtatione ſucceſsionē amplectatur. hac verò ætate finita, filius edicti beneficium petat, vel de ſucceſsione ſuſcipiēda ſuam exponat voluntatem, dum tamen intra annum ad impetrandam bonorum poſſeſſionem præſcribtum vterque de poſſeſsione amplectenda ſuum prodat arbitrium. Cretionum autem ſcrupuloſam ſollemnitatē, ſiue materna filiofamiliâs, ſiue alia quædam deferatur hereditas, hac lege emendari penitus amputarique decernimus. Dat. XVI. Kal. April. Conſtp. DD. NN. Honorio VII. & Theodoſio II. AA. CONSS.

VIIII. Impp. Theodoſius & Valentinianus AA. ad Senatum.
Vrbis Rom. Poſt alia.

Siue vxor inteſtata defecerit ſuperſtitibus communibus filijs in patria poteſtate degentibus, vtitur maritus priſco beneficio iuris ac legum circa vſumfructum retinendum, quandiu filij in poteſtate conſiſtunt, aut in præbenda filijs liberalitate circa trientem ſibi ex Conſtantinianæ legis beneficio conquirendum. Si verò viua matre mancipati ſunt filij, tunc demum quia omni commodo deſtituetur, nec retinet vſumfructum virilis ei inter filios, ſeu vnus, ſeu plures ſunt vſusfructus tribuimus portionis. Si verò mulier moriens alios ex filiis emancipatos à patre, alios in patria poteſtate dimiſerit, in caſu diſpari vtitur maritus defunctæ beneficio, quod caſui vtrique perſcribimus, id eſt circa eorum quidem portionem, quos adhuc in ſacris retinet vſumfructum ex legum auctoritate retinebit, & præmium debitæ cùm volet mancipationis accipiet. In eorum verò parte quos exiſſe de poteſtate viua matre cõſtiterit vſumfructũ, virilis inter eos portionis ſecundum perſcribta percipiet, & in nepotibus etiam vel neptibus hoc obſeruandum eſſe cenſemus, vt maritus qui vxore mortua extantibus filiis cum ſolis nepotibus vel neptibus ex hac lege ad emolumentum vocandus eſt, ſi vnus vel vna, plureſve nepotes ex filio vno vel pluribus qui in poteſtate defecerunt, procreati ſunt, hoc iure vtatur, quod de filiis cõſtitutum eſt. nam licet hoc nouum præſens lex conſtituat in nepotes, non eſt tamen ab re, vt in hoc caſu deteriores eſſe nepotibus filii non ſinantur. Habeat igitur auus veniens cum nepotibus in poteſtate durantibus vſumfructum bonorum omniũ, quæ ex defunctę auiæ ſucceſſione delata ſunt.

Cùm verò is quoque libertatem emancipatione largitur, ſimiliter & ab ipſis ſicut de filiis conſtitutum eſt, trientem pro præmio manumiſsionis accipiat: vel ſi ex pluribus alteros manumittit, alteros retinet, ex parte manumiſſorum trientem, ex parte verò in poteſtate manentium retineat vſumfructum. Quod ſi nepotes ſint, neptéſve, aut ex emancipato filio, aut ex filia procreati, aut ex ipſo in ſacris auia viuente dimiſſi, idem auus virilis cum ipſis portionis habeat vſumfructum. Si verò ex nepotibus neptibúſve tempore quo in auię ſucceſsione vocantur, alij in aui ſunt poteſtate, id eſt mariti defunctæ: alij ſui iuris ſint, circa perſonam quidem eorum qui in poteſtate conſiſtunt, & in vſufructu conſequendo, & in trientis ex emancipationis præmio conquirendo ratio ſupradicta ſeruetur. In his verò qui ſui iuris ſunt, facultas capiendi vſusfructus virilis inter eos portionis habeatur. Eadem autem & de pronepotibus ſexus vtriuſque ſancimus monente definitione, quæ de ſingulis ſancta eſt, ſi filij ſint pariter ac nepotes, &c. Dat. VII. Id. Nou. Rau. D N. Theod. XII. & Valēt. II. A A. CONS.

INTERPR. *Vxor ſi ſuperſtite marito defecerit, & omnes filios in patris poteſtate dimiſerit, pater de maternis filiorum bonis vſumfructum habeat, vſque ad illud tempus, quod lex Nouella conſtituit. Quod ſi poſt matris obitum filios vel filias pater emancipauerit, de eorum portionibus, quos liberos facit, trientem à filijs pro collata libertate percipiet, iure ſuo perpetuo vindicandum. Quod ſi ſuperſtite matre pater filium vel filios emancipauerit, quia non poteſt matre viua de filiorum portionibus vindicare, tertiam portionem, neceſſe erit vt poſt matris obitū ſi ſuperſtes pater fuerit, à ſingulis emancipatis filiis virilem, id eſt, de vno mediā, de duobus tertiam, de tribus quartam percipiat portionem in vſumfructum, quoadusque vixerit poſsidendam. Quod ſi aliqui filij viua matre à patre emancipati fuerint, & aliqui fortaſſe non fuerint, circa emancipatos, vel non emancipatos eadem, quæ ſuperius comprehenſa eſt à patre forma ſeruetur. Quod ſi mortua vxore filij non fuerint, & neptes vel nepotes ex filijs auus paternus habuerit, qui omnes in aui poteſtate conſiſtunt, eadem quæ de filiis, & circa nepotes in omnibus forma ſeruetur. At verò ſi aliquos ex ipſis nepotibus auus emancipare voluerit, tertiam ſimiliter partem, ſicut & de filiorum partibus accipiat portionem: nā & de pronepotibus ſimiliter obſeruari lex iſta conſtituit.*

X. Idem A A. ad Senatum. Poſt alia.

Si ſine liberis vnus vel vna morietur è filijs, & ſuperſtitem fratrem vel fratres, ſororem vel ſorores, & patrem relinquat, ſiue is emancipatus, ſiue in poteſtate defecerit, eius portionem, quam ex bonis maternis, vel vnde iure quęſiuerit, pater ſine dubio conſequatur iugi dominio poſsidēdam. Quòd ſi nouercam ſuperduxerit, ea quidem quæ filius defunctus extrinſecus adquiſierat, ſibi habeat pater, & perpetuo iure dominij poſsideat. Bonorum verò ex matris patrimonio filio qui defunctus eſt quęſiturum ſolum vſumfructum retentet ad alios filios ſe ex eodem matrimonio natos poſt eius obitum proprietate reditura. Etſi ante mortem filij domū ſecundis nubtiis occupauit, ſimilem caſum ſequatur, vt filio extrinſecus adquiſita perpetuo iure poſsideat: maternarum autem rerum eius ſolum vſumfructum retentans. Quòd ſi filius filiáve extātibus liberis adhuc poſiti in poteſtate defecerint, portionis eorum totius ſolum vſumfructum morientis retentet, nepotibus, id eſt defuncti filijs proprietate ſeruata. Si verò nepotes tempore mortis maternæ extra aui ſint poteſtatem, ipſi il-

lico in patris ſui matriſve ſucceſsionem vocentur,& cętera. Dat. VIII. Id. Nou. Rau. Theod. XII. & Valentiniano. II. AA. CONS.

INTERPR. *Si amiſſa matre, patre ſuperſtite, vnus vel vna de filiis, ſiue emancipatus, ſiue non emancipatus ſine filiis moriatur, pater mortuo filio in totam illius portionem iure ſuccedit. Quod ſi aliam vxorem duxerit, hæc quæ de maternis bonis mortuus filius derelinquit, pater vſufructuario tantum ordine poſsidebit, poſt eius obitum ad fratres mortui, ex eodem matrimonio natos, quod ille de maternis bonis habuit, reuertatur. Aliunde verò filio qui moritur adquiſita, in proprietate patris reſidebunt. Quod ſi filius vel filia, viuo patre, habentes filios moriantur, pater res nepotum, ſicut filiorum, iure vſufructuario retinebit. Si verò hij qui moriuntur, emancipatus vel emancipata moriantur, in portionibus eorum in integrum filij ſui ſine vlla aui poteſtate ſuccedant.*

De bonis quæ filijsfamilias ex matrimonio adquiruntur.
Tit. XVIIII.

I. Impp. Theod. & Valent. AA. ad Senatum. Poſt alia.

CVm venerandæ leges vetuerint patribus iure poteſtatis cõquiri quidquid eorum filijs auus auia, proauus proauia, alio modo à linea materna veniente quocumque titulo contuliſſent, hoc quoque conuenit obſeruari, vt quidquid vel vxor marito non emancipato, vel maritus vxori in poteſtate poſitę quocumque titulo vel iure contulerit, ſiue tranſmiſerit, hoc patri nullatenus adquiratur, adque ideo in eius tantum cui delatum eſt, iure durabit, & cetera. Dat. VII. Id. Nouemb. DD. NN. Theod. XII. & Valentiniano II. AA. CONS.

INTERPRE. *Sicut id quod auus vel auia materna nepotibus pronepotibus poſitis in patris poteſtate donauerint, patri non adquiritur, ita & quidquid maritus vxori, vel vxor marito in patris poteſtate poſitis donauerint, aut teſtamẽto diuiſerint, id ad patris dominium minimè pertinebit, ſed hoc ſibi filij ad integrum vindicabunt.*

* * *

CODICIS THEODO-SIANI LIBER NONVS.

De accuſationibus & inſcriptionibus. Tit. I.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Octauianum Com. Hiſpaniarum.

QVICVMQVE clariſſimæ dignitatis virginem rapuerit, vel fines aliquos inuaſerit, vel in aliqua culpa ſeu crimine fuerit deprehenſus, ſtatim intra prouinciam, in qua facinus perpetrauit, publicis legibus ſubiugetur: neque ſuper eius nomine ad ſcientiã noſtrã referatur, nec fori præſcriptione vtatur. Omnem enim honorem reatus excludit, cum criminalis cauſa, & non ciuilis res vel pecuniaria moueatur. Dat. prid. Non. Decemb. Serdicæ. Accepta v. Non. Mart. Cordubæ, Gallicano & Baſſo CONS.

INTERP. *Quicunque damnabile, vel puniendum legibus crimen admiſerit, non ſe dicat in foro ſuo, id eſt in loco vbi habitat debere pulſari, ſed vbi crimen admiſſum eſt, ab eius loci iudicibus vindicetur, nec de eius perſona ad Principem referatur.*

II. Idem A. ad Ianuarium.

Quicunque ex eo die, quo reus fuerit in iudicio petitus, intra anni ſpatium noluerit adeſſe iudicio, res eius fiſco vindicentur. & ſi poſtea repertus, nocens fuerit deprehenſus, ſæuiori ſententię ſubiugetur. Sed & ſi argumentis euidentibus, & probatione dilucida innocentiam ſuam purgare ſuffecerit: nihilominus facultates eius penes fiſcum remaneant. Dat. Id. Ianuar. Acc. v. Kal. Aug. Corintho, Conſtantino A. v. & Licinnio Cæſ. CONSS.

III. Idem A. ad Agricolanum.

Cum ius euidens adque manifeſtum ſit vt intendendi criminis publici facultatem nonniſi ex certis cauſis mulieres habeant, hoc eſt, ſi ſuam ſuorúmque iniuriam perſequantur, obſeruari antiquitus ſtatuta oportet. neque enim fas eſt, vt paſſim mulieribus accuſandi permiſſa facultas ſit, alioquin in publicis olim quæſtionibus interdum, aut admiſſa probatio eſt, aut accuſantis auctoritas. Patroni etiam cauſarum monendi ſunt, ne reſpectu compendij fœminas ſecuritate forſitan ſexus in actionem inlicitam proruentes temerè ſuſcipiant. P P. v. Id. Feb. Probiano & Iuliano CONSS.

INTERP. *Fœminis, niſi in ſua ſuorúmque cauſa quenquam accuſare non liceat, quia ſuſceptione alienarum cauſarum legibus prohibentur. Aduocati etiam commo-*

commonendi ſunt,ne contra leges ſuſcipiant in alienis cauſis fœminas litigare cupientes.

IIII. Idem A. ad vniuerſos prouinciales.

Si quis eſt cuiuſcunque loci, ordinis, dignitatis, qui ſe in quemcunque iudicum, comitum, amicorum, vel Palatinorum meorum aliquid veraciter, & manifeſtè probare poſſe confidit, quod non integrè, adque iuſtè geſſiſſe videatur: intrepidus & ſecurus accedat: interpellet me, ipſe audiā omnia, ipſe cognoſcam: & ſi fuerit comprobatum, ipſe me vindicabo dicat ſecurus, & bene ſibi conſcius dicat: ſi probauerit, vt dixi, ipſe me vindicabo de eo qui me vſque ad hoc tempus ſimulata integritate deceperit. Illum autem, qui hoc prodiderit, & comprobauerit: & dignitatibus & rebus augebo. Ita mihi ſumma diuinitas ſemper propitia ſit, & me incolumem præſtet, vt cupio feliciſſima & florente republica, PP. XV. Kal. Octob. Nicomed. Paulino & Iuliano CONSS.

V. Idem A. ad Maximinum P. V.

Quodam tempore admiſſum eſt, vt non ſubſcribtio, ſed profeſſio criminis vno ſermone ex ore fugiens, tam accuſatorem, quàm reum: ſub experiendi periculo de patria, de liberis, de fortunis, de vita denique dimicare cogeret: idcóque volumus, vt remota profeſſionis licentia, ac temeritate ad ſuſcribtionis morem, ordinémque criminatio referatur, vt iure veteri in criminibus deferendis, omnes vtantur, id eſt, vt ſopita ira, & per hæc ſpatia mentis tranquillitate recepta, ad ſupremam actionem cum ratione veniant, adque conſilio. Dat. XI. Kal. Iun. Sirmio, Acc. Romæ, Conſtantino A. VII. & Conſtantio C. CONSS.

INTERPR. *Si quis iratus crimen aliquod temerè cuilibet obiecerit, conuicium non eſt pro accuſatione habendum, ſed permiſſo tractandi ſpatio, id quod iratus dixit, per ſcripturam ſe probaturum eſſe fateatur. Quod ſi fortaſſe reſipiſcēs poſt iracundiam, quod dixit iterare, aut fortaſſe ſcribere noluerit, non vt reus criminis teneatur.*

VI. Idem A. Secundo P. P.

Edi criminalia acta vt ciuilia iubemus his videlicet, quorum ſalus ad diſcrimen vocatur: neque expectari deprecationem actorum, neque arte accuſatoris differri, vt de innocentia iudicantis, adque æquitate conſiſtat. Kalen. Decemb. Ianuarino & Iuſto CONS.

VII. Imp. Conſtantius A. Dometio Leontio P. P.

Hi, quos cuſtodia delatæ criminationis includit, intra vnius menſis ſpatium audiantur inquiſitione completa, ne ſi delati criminis cauſam ſegnius iudicantis lenitudo diſtulerit, reciprocos pœnæ ſortiatur incurſus. Dat. XV. Kal. Nou. Burſo & Polemio CONSS.

VIII. Impp. Valentin. & Valens AA. ad Maximinum correctorē Tuſciæ.

Non ſinendum eſt, vt quiſque negotij criminalis ſtrepitu terreatur, niſi in ſcribtione conſcribtus & exhibitionis iniuriam, & rei conditionē ſuſtineat. Dat. XV. Kal. Dec. Remis, Acc. Florentiæ, Gratiano Nob. Cæſ. & Dagalaifo CONSS.

IX. Idem AA. ad Valerianum.

Non priùs quemquam ſinceritas tua ad tuæ ſedis examen iubebit adduci, quàm ſollemnibus ſatis fecerit, qui nititur fidem doloris adſerere: cum iuxta formam iuris antiqui, ci, † cui cœperit vrguere, aut vindicta †χ qui

propoſita ſit, ſi vera detulerit: aut ſupplicium, ſi feſellerit. Dat. VII. Kal. Decemb. Remis. Gratiano & Gadalaiſo CONSS.

INTERPRE. *Tam ciuile negocium quàm criminale, accuſationis profeſſio manu accuſatoris conſcripta precedat.*

X. Idem A. & Gratianus A. ad Florianum Com. Poſt alia.

Vltra prouinciæ terminos accuſandi licentia non progrediatur. oportet enim illic criminum iudicia agitari, vbi facinus dicatur admiſſum. Peregrina autem iudicia præſentibus legibus cohercemus. Dat. Id. Nou. Marcianop. Valentiniano & Valente IIII. AA. CONS.

INTERPRE. *Criminum diſcuſſio ibi agitanda eſt, vbi crimen admiſſum eſt, nam alibi criminum reus prohibetur audiri.*

XI. Idem AAA. ad Florianum Com. Poſt alia.

Nullus ſecundum iuris perſcribtum crimen, quod intendere propoſuerit, exequatur, niſi ſubeat inſcribtionis vinculum. Etenim qui alterius famam, fortunas, caput denique, & ſanguinem in iudicium deuocarit: ſciat ſibi impē lere congruam pœnam, ſi quod intenderit, non probauerit, &c. Dat. Id. Nou. Conſtantinop. Valentiniano & Valente. IIII. AA. CONSS.

INTERPRE. *Niſi inſcribtione celebrata reum quenquam non fieri, nec in iudicium exhiberi, quia ſicut conuictum pœna conſtringit, ita & accuſatorem, ſi non probauerit quod obiecit.*

XII. Idem AAA. Laodicio præſidi Sardiniæ,

Neganda eſt accuſatis licentia criminandi priuſquam ſe crimine, quo premuntur, exuerint. Nam ſanctionum veterum conditores adimendam licentiam omnibus cenſuerunt in accuſatores ſuos inuidioſam dicendi vocem. Nullam itaque obtineat in iudiciis auctoritatem periclitantium furor: qui ſi latius euagetur, ne ipſe quidem cognitor tutus erit, aut quæſtionem ſecurus agitabit, qui exequendo iuris ſeueritatem non poteſt illorū quos punit, odium euitare. Dat. Prid. Id. Aug. Carnunti, Gratiano A. III. & Equitio. V. C. CONSS.

INTERP. *Non credendum eſt contra alios eorum confeſſioni, qui in criminibus accuſantur, niſi ſe prius probauerint innocentes: quia periculoſa eſt, & admitti non debet rei aduerſus quencunque profeſſio.*

XIII. Imppp. Valens, Gratianus, & Valentinianus AAA. ad Senatum. Poſt alia.

Prouincialis iudex, vel intra Italiam cum in eius diſceptationem criminalis cauſæ dictio aduerſum Senatorem inciderit, intendendi quidem examinis & cognoſcendi cauſas habeat poteſtatem. verum nihil de animaduerſione decernens integro non cauſæ, ſed capitis ſtatu referat ad ſcientiam noſtram, vel ad inclytas poteſtates. Referent igitur pręſides & correctores, item conſulares, vicarij quoque, proconſules de capite, vt diximus, ſenatorio negotio, examine habito. Referant autem de ſuburbanis prouinciis iudices ad præfecturam ſedis vrbanæ, de ceteris ad præfecturam prætorio. ſed præfecto vrbis cognoſcente de capite Senatorum, ſpectatorum maxime virorum iudicium quinqueuirale ſociabitur, & de præſentibus & adminiſtratorum honore functis licebit adiungere ſorte ductos non ſponte delectos, &c. Lecta in Senatu. III. Id. Feb. Valente. V. & Valentiniano. AA. CONSS.

XIIII. Imppp. Gratianus, Valentin. & Theod. AA. ad † Marinum Vic. Hiſp. († Marinianū)

Qui

Qui vel † internè ciui exerit, actionem, vel crimen ſuſpectæ mortis intendit, non prius cuiuſcunque caput accuſatione pulſet, quàm vinculo legis adſtrictus pari cœperit pœnæ conditioni iurgare: ita vt etiam ſeruos ſi quis crediderit accuſandos, non priùs ad miſerorum tormenta veniatur, quàm ſe accuſator vinculo inſcribtionis adſtrinxerit. adpetendorũ enim cauſa ſeruorum aut diſpendium facultatum eſt, aut pœna dominorum. Dat. VI. Kal. Iañ. Pataui, Merobaude iterum, & Saturnino CONSS. † alias, Qui vel ciuilem internecini

INTERPR. *Quicunque alium de homicidij crimine periculoſa vel capitali obiectione pulſauerit, non prius à Iudicibus audiatur, quàm ſi ſimilem pœnam, quam reo intendit, conſcripſerit ſubiturũ: & ſi ſeruos alienos accuſandos eſſe crediderit, ſe ſimili inſcriptione conſtringat, futurum vt ſupplicia innocentum ſeruorum, aut pœna capitis ſui, aut facultatum amiſsione compenſet.*

XV. Idem AAA. Cynegio. P. P.

Conceſſum ſinguli vniuerſique cognoſcant non emendicatis ſuffragiis decretorum, ſed lite ſuis nominibus inſtituta inluſtris & magnificæ celſitudinis tuę adeundam poteſtatem. quoniam accuſari vnumquemque per alterũ non oportet, videlicet, vt iuſtitia & æquitate qua notus es in iudice punias, ſi innoxios verberauit: in officio, ſi fortaſſe conticuit, quod cędi decuriones innoxios non liceret. Dat. Prid. Kal. Maij. Conſtp. Arcad. A. I. & Bautone CONSS.

INTERPRE. *In criminalibus cauſis vel obiectionibus per mandatum, nullus accuſet, nec ſi per ſcriptum Principis hoc potuerit impetrare. Sed ipſe qui crimen intendit, præſens per ſe accuſet, inſcriptione præmiſſa. Iudices vero puniendi ſunt, & damnandum officium, ſi fortaſſe tacuerint, ſi innocentem niſi præmiſſa inſcriptione ſubdendum crediderint quæſtioni.*

XVI. Idem AAA. Tatiano.

Extra prouinciæ terminos accuſatori non erit licentia progredi, quia oportet illic criminum iudicia fieri, vbi facinus dicitur admiſſum. Da. III. Kal. April. Honorio nobiliſſio puero, & Euodio CONSS.

XVII. Idem AAA. Tatiano P. P. Poſt alia.

Tunc conuenit potentiores viros adeſſe iudiciis, cum eorum præſentiam criminalis inſcribtionem cauſa depoſcat. Dat. XV. Kal. Mar. Med. Valentiniano A. V. & Neother. CONSS.

XVIII. Impp. Arcad. & Honor. AA.

Ne diuerſorum criminum rei, vel deſidia iudicum. vel quadam lenitatis ambitione per prouincias detenti in carcere crudeliùs differantur: moneantur omnes iudices productos è cuſtodiis reos diſceptationi debitæ ſubdere: & quod leges ſuaſerint, definire. Dat. III. Non. Augũ. Conſtp. Arcad. IIII. & Honor. III. AA. CONS.

INTERP. *Rei non multo tempore in carcere, vel in cuſtodia teneantur, ſed celeriter aut innocentes abſoluantur, aut ſi conuicti fuerint criminoſi, ſententia puniantur.*

XVIIII. Impp. Honor. & Theod. AA. Conſſ. prætoribus, tribunis plebis, Senatui, ſuis, ſalutem dicunt.

Accuſationis ordinem iamdudum legibus inſtitutum ſeruari iubemus, vt quicumque in diſcrimen capitis arceſſitur, non ſtatim reus, qui accuſari potuit, æſtimetur: ne ſubiectam innocentiam faciamus: ſed quiſquis ille eſt, qui crimen intendit in iudicium veniat, nomen rei indicet, &

vinculum inſcribtionis accipiat,cuſtodiæ ſimilitudinem , habita tamē dignitatis æſtimatione,patiatur:nec impunitam fore nouerit licentiā mentiendi,cùm calumniantes ad vindictam poſcat ſimilitudo ſupplicij. Nemo ſibi tamen obiectu cuiuſlibet criminis blandiatur,de ſe in quæſtione confeſſus,veniam propter flagitia ſperās adiuncti, vel communione criminis conſortium perſonæ ſuperioris optans, aut inimici ſupplicio in ipſa ſupremorum ſuorum ſorte ſociandus,aut eripi ſe poſſe cōfidens ſtudio,aut priuilegio nominati:cùm veteris iuris auctoritas de ſe confeſſos, ne interrogari quidē de aliorū conſcientia ſinat. Nemo igitur de proprio crimine confitentē,ſuper conſcientia ſcrutetur aliena. Nemo credat ſpōte fingenti:commonito,ſecretíſque ſecreta mādatis fidem penitus abnegamus,&c. Dat. VIII. Id. Aug. Rauēnæ, Aſclepiodoto,& Mariniano CONS.

INTERP. *Ante inſcriptionem nemo efficitur criminoſus: Nam inſcriptione per ordinem facta,tunc à Iudice ſuſpiciendus eſt reus , & cuſtodiæ cùm accuſatore tradendus eſt,ea tamē ratione,vt tam accuſati, quàm accuſatoris dignitas æſtimetur,& vnumquemque ante diſcuſſionem ita Iudex faciat cuſtodiri, vt eorum natales aut dignitas patiuntur. Sanè his qui crimina ſua in quæſtione confeſſi ſunt,de aliis ſi dicere voluerint,à Iudice non credatur : quia iure & legibus conſtitutum eſt,vt ſi ſpontanea profeſſione reus reum non faciat,neque illi de altero credatur,qui ſe criminoſum eſſe confeſſus eſt.*

De exhibendis,vel tranſmittendis reis. Tit. II.

I. Imp. Iulianus A. Salluſtio P.P.

IVS Senatorum & auctoritatem eius ordinis, in quo nos quoque ipſos eſſe numeramus,neceſſe eſt ab omni iniuria defendere. Siquis ergo Senator ſocius criminis inſimulatus fuerit , ante cauſæ cognitionem omni terrore calumniæ,omni ſuſpicionis moleſtia careat,vacuus ſit prorſus & liber antè,quàm re conuicta crimen agnoſcat,& exuat dignitatem. Dat. Nonī. Feb. Conſtantinop. Mamertino,& Neuitta. CONSS.

II. Impp. Valentinianus & Valens AA. Valentino conſulari Piceni.

Quiſquis fuerit,quem crimen pulſat,quem negotium tangit,comprehenſum eum iudex ſub cuſtodia conſtituat,atque ita vel cauſæ meritum, vel perſonæ qualitatem ad nos referat: vel , ſi longiùs fuerimus , ad inluſtres viros præfectos prætorio,ſiue ad magiſtros militum,ſi militaris fuerit perſona,ne ſub ſpecie,vel veræ,vel ementitæ dignitatis facinora dilabātur. Dabimus enim formam, quam vnuſquiſque iudex ſequetur in eo, qui reus fuerit inuentus:interim ille, qui in ſuſpicionem venerit negotij criminalis , cuiuſcunque honoris eſſe dicatur , comprehenſus ex officio non recedat. Dat. XI. Kal. Feb. Med. Valentiniano & Valente. AA. CONSS.

III. Imppp. Gratianus, Valentinianus , & Theod. AAA. Eutròpio. P.P.

Nullus in carcerem prius, quàm conuincatur , omnino vinciatur. Ex longinquo ſi quis eſt acciendus , non priùs adſimulāti adcōmōdetur adſenſus, quàm,ſolemni lege ſe vinxerit,& in pœnam reciproci ſtilo trepidante recanerit. Eique qui deducendus erit,ad diſponendas res ſuas,componendóſque mœſtos penates,ſpatium coram loci iudice aut etiam magiſtratibus dierum XXX. tribuatur,nulla remanēte apud eum,qui ad exhibendum

hibendum miſſus eſt,copia nūdinandi. Qui poſtea quàm ad iudicem venerit,adhibita aduocatione, ius debebit explorare quæſitum: ac tam diu pari cùm accuſatore fortuna retineri,donec reppererit cognitio celebrata diſcrimen.Dat.III.Kal.Iañ.Conſtantinop. Gratiano V.& Theod. AA. CONSS.

IIII.Imppp.Valentin. Theod.& Arcad.AAA. Drepanio Proconſ.Africę.

Neminem iudicio exhibendum eſſe præcipimus, niſi de cuius exhibitione iudex pronunciauerit.Dat.Prid.Noñ.Feb. Med. Valentiniano. A. IIII.& Neotherio.CONSS.

V.Impp.Honor.& Theod.AA.Cæciliano P.P.

Defenſores ciuitatum,curatores, magiſtratus, & ordines oblatos ſibi reos in carcerem non mittant,ſed in ipſo latrocinio, vel congreſſu violentiæ,aut perpetrato homicidio,ſtupro, vel raptu, vel adulterio deprehēſos, & actis municipalibus ſibi traditos expreſſo crimine proſecutionibus arguētium cùm his,à quibus fuerint accuſati,mox ſub idonea proſecutione ad iudicium dirigant,&c.Dat.XII.Kal.Feb. Rau. Honor. VIII. & Theod.III. AA.CONSS.

A.Impp.Honor.& Theod.AA.Cæciliano P.P.

Si quos pręcepto iudicum præmiſſo inſcribtionis vinculo reos factos adminiculum curiæ propriè dirigere iuſſum fuerit: municipalibus actis interrogentur,an velint iuxta præceptum triumphalis patris noſtri XXX. diebus ſibi conceſſis ſub moderata & diligenti cuſtodia propter ordinationem domus propriæ, parandóſque ſibi ſumptus in ciuitate reſidere. Quod ſi fieri voluerint,hoc genus beneficij cupientibus non negetur. Si verò dirigi velint,mox reos cum ſuis accuſatoribus mittant, nec ad arbitrium aduerſariorum in ciuitatibus retineri patiantur,&c. Dat. XII.Kal. Feb.Rau.Honor.VIII.& Theod.AA.CONSS.

De cuſtodia reorum. *Tit. III.*

I.Imp.Conſtantinus.A.ad Florentium rationalem.

IN quacunque cauſa reo exhibito, ſiue accuſator exſiſtat, ſiue eum publicę ſollicitudinis cura perduxerit:ſtatim debet quæſtio fieri,vt noxius puniatur,innocēs abſoluatur. Quod ſi accuſator aberit ad tempus, aut ſociorum præſentia neceſſaria videatur:id quidem debet quàm celerrimè procurari. Interea viro exhibito,non ferreas manicas & inhærentes oſſibus mitti oportet, ſed prolixiores catenas.vt & cruciatio deſit,& permaneat fida cuſtodia. Nec verò ſedis intimæ tenebras pati debebit incluſus, ſed vſurpata luce vegetari:& vbi nox geminauerit cuſtodiam, veſtibulis carcerum & ſalubribus locis recipi, ac reuertente iterum die ad primum ſolis ortum illicò ad publicū lumē educi,ne pœnis carceris perimatur, quod innocētibus miſerum noxiis non ſatis ſeuerū eſſe cognoſcitur. Illud etiā obſeruabitur,vt neque his,qui ſtratorū fungūtur officio,neque miniſtris eorū liceat crudelitatē ſuā accuſatoribus vendere,& innocentes intra carcerū ſepta leto dare, aut ſubtractos audientiæ longa tabe cōſumere. Non enim exiſtimationis tantū,ſed etiā periculi metus iudicij imminebit, ſi aliquem vltra debitum tempuſ inedia, aut quocunq; modo aliquis ſtratorum exhauſerit: & non ſtatim cum penes quem officij cuſtodię eſt,adque eius miniſtros capitali

pœna ſubiecerit. Dat. Prid. Kal. Iul. Serdicæ, Conſtantino A. VI. & Conſtantio Cæſ. CONSS.

II. Idem A. ad Euagrium.

Si quis in ea culpa vel crimine fuerit deprehenſus, quod dignum clauſtris carceris & cuſtodię ſqualore videtur: auditus apud acta cum de amiſſo conſtiterit, pœnam carceris ſuſtineat, atque ita poſtmodum eductus apuт acta, audiatur. Ita enim quaſi ſub publico teſtimonio cõmemoratio admiſſi criminis fiet, vt iudicibus immodicè ſęuientibus freni quędam ad temperies adhibita videatur. Dat. III. Noñ. Feb. Heracleæ, Conſtantino A. VII. & Conſtantio Cæſ. CONSS.

III. Imp. Conſtantius A. Acyndino P. P.

Quoniam vnum carceris conclaue permixtos ſecum criminoſos inclu dit: hac lege ſancimus, vt etiam ſi pœnæ qualitas permixtione iungenda eſt, ſexum tamen diſparem diuerſa clauſtrorum habere tutamina iubeatur. Dat Noñ. April. Acyndino & Proculo CONSS.

INTERP. *Viri & mulieres etiam ſi criminis æqualitate iungantur, non tamen in vnius carceris cuſtodia teneantur.*

IIII. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ad Valerianum Vic. Hiſpaniarum. poſt alia.

Nullus antè carceris cuſtodiæ mancipetur, quàm ab eo qui in accuſationem eius erupit, in codice publico ſolemnia inſcribtionis impleta ſint. Prælata litteris v. c. vicarij. VI. Id. Sept. Veronæ, Valentiniano & Valente AA. CONSS.

V. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. ad Probum P. P.

Ad commentarienſem receptarum perſonarum cuſtodia, obſeruatióque pertineat: nec putet hominem abiectum, atque vilem obiiciendum eſſe iudiciis ſi reus cõdicione aliqua fuerit elapſus. Nam ipſum volumus eius pœna cõſumi, cui obnoxius docebitur fuiſſe, qui fugerit. Si verò cõmentarienſis neceſſitate aliqua procul ab officio egerit, adiutorem eius pari iubemus inuigilare cura, & eadẽ ſtatuimus legis ſeueritate conſtringi. Dat. III Kalen. Iul. Contionaci, Gratiano A. V. & Probo CONSS.

INTERP. *Si de carcere reus fugerit, ab eo cui eſt traditus requiratur, qui ſi eum non potuerit præſentare, nouerit negligens cuſtos, illius ſe aut damnum aut pœnam qui fugerit ſubiturum.*

VI. Imppp. Gratianus, Valentin. & Theod. AAA. Eutropio PP.

De his quos tenet carcer, id aperta definitione ſancimus, vt aut conuictum velox pœna ſubducat: aut liberandum cuſtodia diuturna non maceret. Temperari autẽ ab innoxiis auſtera præceptione ſancimus, & prædandi omnem ſegetem de negligentia iudicum prouinciarum miniſteriis feralibus amputamus. Nam niſi intra tricenſimum diem ſemper cõmentarienſis ingeſſerit numerum perſonarum, varietatem delictorum, clauſorum ordinem ætatémque vinctorum, officium viginti auri libras ærario noſtro iubemus inferre: iudicem deſidem, ac reſupina ceruice tãtum titulum gerentem, extorrem impetrata fortuna decem auri libris multandum eſſe cenſemus. Dat. III. Kal. Ian. Cõſtantinop. Gratiano V. & Theod. I. AA. CONSS.

VII. Impp. Honorius, & Theod. AA. Cæciliano P. P. Poſt alia.

Iudices

Iudices omnibus dominicis diebus productos reos è cuſtodia carcerali videant, interrogent, ne his humanitas clauſis per corruptos carcerum cuſtodes negetur. Victualem ſubſtantiam non habentibus faciant miniſtrari, libellis duobus aut tribus diurnis, vel quot exiſtimauerint vt commentarienſi decretis, quorum ſumptibus proficiant alimoniæ pauperum, quos ad lauacrum ſub fida cuſtodia duci oportet: multa iudicibus viginti librarum auri, & officiis eorum eiuſdem ponderis conſtituta. ordinibus quoque trium librarum auri multa propoſita, ſi ſaluberrimè ſtatuta contempſerint. nec deerit antiſtitum Chriſtianæ religionis cura laudabilis, quæ ad obſeruationem cõſtituti iudicis hãc ingerat monitionem. Dat. VIII. Kalendas Febr. Rauen. Honor. VIII. & Theod. VI. AA. CONSS.

INTERPRET. *Omnibus dominicis diebus iudices ſub fida cuſtodia de carceribus reos educant, vt eis à Chriſtianis vel à ſacerdotibus ſubſtantia vel alimonia prabeatur, & ad balneum prædictis diebus ſub cuſtodia religionis contemplatione ducantur. Si qui Iudices hoc implere neglexerint, pœnam quam lex iſta conſtituit, cogantur implere.*

Si quis imperatori maledixerit. *Tit. IIII.*

I. Imppp. Theod. Arcad. & Honor. AAA. Rufino P. P.

SI QVIS modeſtiæ neſcius & pudoris ignarus, improbo, petulantíque maledicto nomina noſtra crediderit laceſſenda, ac temulentia turbulentus obtrectator tẽporum fuerit: eum pœnæ nolumus ſubiugari, neque durũ aliquid nec aſperum ſtuinerequ oniam id ſi ex leuitate proceſſerit, contemnendum eſt: ſi ex inſania, miſeratione digniſſimum: ſi ab iniuria, remittendum. Vnde integris omnibus ad noſtram ſciẽtiam referatur, vt ex perſonis hominum dicta penſemus, & vtrum prætermitti, an exquiri re debeat, cẽſeamus. Dat. V. Id. Aug. Conſtantinop. Theod. A. III. & Abundantio V. C. CONSS.

Ad legem Iuliam maieſtatis. *Tit. V.*

I. Imp. Conſtantinus A. ad Maximum P. V.

SI QVIS alicui maieſtatis crimen intenderit, cùm in huiuſcemodi re conuictus minimè quiſquam priuilegio dignitatis alicuius adſtrictiore inquiſitione defendatur: ſciat ſe quoq; tormentis eſſe ſubdẽdum (ſi aliis manifeſtis indiciis accuſationem ſuam n:on potuerit comprobare) cum eo, qui huius eſſe temeritatis deprehenditur. Illum quoque tormentis ſubdi oportet, cuius cõſilio, atque inſtinctu ad accuſationem acceſſiſſe videbitur, vt ab omnibus commiſſi conſciis ſtatuta vindicta poſſit reportari. In ſeruis quoque vel libertis, qui dominos, aut patronos accuſare, aut deferre temptauerint, profeſſio tam atrocis audaciæ ſtatim in admiſſi ipſius exordio per ſententiam iudicis comprimatur, ac denegata audientia patibulo adfigatur. PP. Kal. Ianu. Voluſiano & Anniano CONSS.

Ne præter crimem maieſtatis ſeruus dominum, vel patronum libertus ſeu familiaris accuſet. *Tit. VI.*

I. Imppp. Valens, Gratianus, & Valentinianus AAA. ad Maximum P. P.

Eſſent liberti capitalium criminum tumultu,& nefariæ delationis indiciis auctores libertatis inceſſere, ita vt tã nefandos conatus ferri aut ignium pœna cõpeſcat. pp. Id. Mart. Valente v.& Valentiniano. aa. conss.

II. Idem aaa. ad Maximum p.p.

Cùm accuſatores ſerui dominis intonent: nemo iudiciorum ſpectet euentus, nihil quæri, nihil diſcuti placet, ſed cum ipſis delationum libellis, cùm omni ſcripturarum & meditati criminis apparatu nefandarum accuſationum crementur auctores: excepto tamen adpetitę maieſtatis crimine, in quo etiam ſeruis honeſta proditio eſt. Nam & hoc facinus tendit in dominos. Dat. Id. Mart. Valente v.& Valentiniano aa. cons.

Interpre. *Seruus dominum accuſans non ſolùm audiendus non eſt, verum etiam puniendus, niſi fortè dominum de crimine maieſtatis tractaſſe probauerit.*

III. Impp. Arcad.& Honor. aa. Eutychiano p.p.

Si quis ex familiaribus, vel ex ſeruis cuiuſlibet domus cuiuſcunque criminis delator adque accuſator emerſerit, eius exiſtimationem, caput, adque fortunas petiturus, cuius familiaritati vel dominio inhæſerit, ante exhibitionem teſtium, ante examinatum iudicium in ipſa expoſitione criminũ adque accuſationis exordio vltore gladio feriatur. Vocem enim funeſtam intercidi oportet potiùs, quàm audiri. Maieſtatis crimen excipimus. Dat. vi. Id Nouemb. Conſtantinop. Cæſario & Attico conss.

Interpre. *Si ſeruus dominum, aut amicus, vel domeſticus, ſiue libertus patronum accuſauerit, vel detulerit cuiuſlibet criminis reum, ſtatim in ipſo initio accuſationis gladio puniatur: quia vocem talem extingui volumus, non audiri, niſi fortè dominum aut patronum de crimine maieſtatis tractaſſe probauerit.*

IIII. Impp. Honor.& Theod. aa. Poſt alia.

Libertorum aduerſus patronos inlicitas adque improbas voces pœnæ obiectione præcludimus: adq; ita vt nõ modò ſponte prodire nõ audeãt, ſed ne vocati quidem in iudicium venire cogantur, &c. Dat. vii. Id. Aug. Rauen. Aſclepiodoto & Mariniano conss.

Interpre. *Liberti accuſatores patronorum vbi primùm in accuſationis vocem proruperint, puniantur.*

Ad legem Iuliam de adulteris. *Tit. II.*

I. Imp. Conſtantinus a. Africano.

Quae adulterium commiſit, vtrum domina cauponia, an miniſtra fuerit, requiri debebit, & ita obſequio famulatā ſeruili, vt plerumque ipſa intemperantiæ vina præbuerit: Vt ſi domina tabernæ fuerit, non ſit à vinculis iuris excepta. Si verò potantibus miniſterium præbuit, pro vtilitate eius, quæ in reatum deducitur, accuſatione excluſa, liberi qui accuſantur, abſcedant: cum ab his fœminis pudicitiæ ratio requiratur: quæ iuris nexibus detinentur: hæ autem immunes à iudiciaria ſeueritate præſtentur, quas vilitas vitæ dignas legum obſeruatione non credidit. Dat. iii. Nõn. Feb. Heracleæ, Conſtantino a. vii.& Conſtantio Cæſ. conss.

Interpr. *Tabernæ domina, hoc eſt vxor tabernarij, ſi inuenta fuerit in adulterio, accuſari poteſt. Si verò eius ancilla, vel quæ miniſterium tabernæ præbuit*

præbuit,in adulterio fuerit deprehenſa.pro vilitate dimittetur.Sed & ipſa tabernary vxor,ſi tam vilis miniſterij officium egerit,in adulterio fuerit deprehenſa, accuſari non poteſt à marito.

II.Idem A.ad Euagrium.

Quamuis adulterij crimen inter publica referatur, quorum delatio in commune omnibus ſine aliqua legis interpretatione conceditur: tamen ne volentibus temerè liceat fœdare connubia, proximis neceſſariiſque perſonis ſolummodo placet deferri copiam accuſandi:hoc eſt patri, vel filio,vel conſubrino,& conſanguineo, maximè fratri, quos verus dolor ad accuſationem impellit. Sed & his perſonis legem imponimus, vt crimen abolitione compeſcant. In primis maritum genialis tori vindicem eſſe oportet:cui quidem ex ſuſpicione etiam ream coniugem facere, nec intra certa tempora inſcribtionis vinculo contineri,veteres retrò Principes adnuerunt.Extraneos autem procul arceri ab hac accuſatione cenſemus. Nam etſi omne genus accuſationis neceſſitas inſcribtionis adſtringat:nonnulli tamen proter uè id faciunt, & falſis contumeliis matrimonia deformant. P P.Nicomediæ,VII.Kalend.Maij.Conſtantino A.VII.& Conſtantio Cæſ.CONSS.

INTERP. *In adulterio extraneam mulierem nullus accuſet,ſed propinqui ad quorum notam pertinet,hoc eſt,frater germanus,frater patruelis,patruus, & conſobrinus,qui tamen ante inſcriptionem.ſi accuſata acquieuerit,poſſunt per ſatisfactionem veniam promereri:reliqui verò ab accuſatione prohibentur.Maritis ſanè ex ſuſpicione accuſare permiſſum eſt.*

III.Imp.Conſtantius & Conſtans AA.ad populum.

Cùm vir nubit in fœmina,viros proiectura,quid cupiat,vbi ſexus perdidit locum?vbi ſcelus eſt id,quod non proficit ſcire?vbi venus mutatur in alteram formam?vbi amor quæritur,nec videtur? iubemus inſurgere leges,armari iura gladio vltore, vt exquiſitis pœnis ſubdantur infames qui ſunt,vel qui futuri ſunt rei.Dat.Prid.Non. Decẽb.Med.P P.Romæ. XVII.Kal.Ianuar.Conſtantio IX.& Conſtante AA.CONSS.

IIII. Imppp.Gratianus,Valentinianus & Theodoſius AAA.Cynegio P.P.

In adulterij quæſtione ab omni familia non ſolùm mariti, ſed etiam vxoris (quæ tamen tunc temporis domi fuerit, quo adulterium dicatur admiſſum)quærendum eſt,ſine defenſione cuiuſquam. Idem volumus,& ſi fortè mulier marito mortis paraſſe inſidias, vel quolibet alio genere voluntatem occidendi habuiſſe inueniatur:parem etiam conditionem in interrogatione mancipiorum ſeruari volumus,ſi fortè maritus eo modo inſectetur vxorem,Dat.III.Id.Decemb.Cõſtantinop.Arcad.A.I.& Bautone CONSS.

INTERPR. *De adulterio vxorum, mariti per tormenta familiæ vtriuſque,hoc eſt,ſuæ & vxoris quærere permittuntur: ſi tamen illo tempore quo admiſſum dicitur,hæc ipſa mancipia præſentia,aut in eadem domo fuiſſe probantur.Similiter & ſi mortem ſibi ab vxore adultera maritus paratam fuiſſe conqueratur, vtriuſque familiæ diſcuſſione quærilicet. Similiter etiam familia vtriuſque pœna quærendum eſt,ſi maritus mortem vxoris qualibet ratione parauerit.*

V.Imppp.Valentinianus,Theod.& Arcad.AAA.Cynegio P.P.

Ne quis Chriſtianam mulierem in matrimonio Iudæus accipiat,neque Iudææ Chriſtianus coniugium ſortiatur. Nam ſi quis aliquid huiuſmodi admiſerit, adulterij vicem commiſſi huius crimen obtinebit: libertate in accuſandum publicis quoque vocibus relaxata. Dat. Prid. Id. Mar. Theſſal. Theod. A. II. & Cynegio CONSS.

INTERPRE. *Nec Iudæus Chriſtianam, nec Chriſtianus Iudæam ducat vxorem: quod ſi fecerit, cuiuſlibet accuſatione, velut in adulteros, vindicetur.*

VI. Idem AAA. Orontio Vicario Vrbis Romæ.

Omnes quibus flagitij vſus eſt virile corpus muliebriter conſtitutum alieni ſexus damnare patientia, (nihil enim diſcretum videntur habere) cum feminis huiuſmodi ſcelus ſpectante populo flammę vindices expiabunt. PP. in Foro Traiani, VIII. Id. Aug. Valentiniano A. IIII. & Neotherio CONSS.

Hæc conſtitutio apud Rufinum ita habetur.

Impp. Valenti. Theodoſius & Arcadius Auguſti, ad Orientium vicarium vrbis Romæ.

Non patiamur vrbis Romæ virtutum omnium matrem diutius effœminati in viros pudoris contaminatione fœdari, & agreſte illud ad priſcis conditoribus robur fracta molliter plebe tenuatum, conuicium ſæculi vel conditorum inrogare vel principum, Orienti vicarie cariſſime nobis. Laudãda igitur experiẽtia tua, omnes quib. flagitioſus luxus eſt viri corpus muliebriter conſtitutũ alieni ſexus damnare patiẽtia, nihilque diſcretum habere cum feminis, occupatos, vt flagitij poſſit immanitas, atque omnibus ſeductos, pudet dicere, virorum lupanaribus, ſpectante populo flammis vindicibus expiabit, vt vniuerſi intelligant ſacroſanctũ cunctis eſſe debere hoſpitium virilis animæ, nec ſine ſummo ſupplicio alienũ expetiſſe ſexum, qui ſuum turpiter perdidiſſet. Prop. prid. Id. Maias, Romæ, Inatrio Mineruę.

VII. Impp. Theod. Arcad. Honor. AAA. Rufino P.P.

Adulterij accuſatione propoſita, præſcribtiones ciuiles, quibus aut dos repeti fingitur, aut ex ratione aliqua debitum flagitatur, quæ occurrere adque perſtrepere examini conſueruntiuſſimus ſequeſtrari, nec earum obice aliquid negotio tarditatis adferri, ſed accuſatione fundata, hoc eſt cum quo iure, quóve tempore actio fuerit intromiſſa, cõſtiterit, diſcutiatur crimen, facti qualitas publicetur, cum & iurgia quæ magnitudine ſuperant, præponantur, cum & ciuilis actio crimini ſoli iure poſtponitur. Idem tamen cum competere cœperit, habitura momentũ: dummodo non obſit examini. Dat. VII. Id. Decemb. Conſtantinop. Arcadio A. II. & Rufino CONSS.

INTERP. *Cum adulterium maritus accuſator obiecerit, dotis aut donationis repetitio conquieſcat, quia ciuilem repetitionem miſceri criminali accuſationi non oportet.*

VIII. Idem AA. Rufino P.P.

Si, qui adulterij fuerint accuſati, & obtentu proximitatis intentata depulerint per commemorationem neceſſitudinis fidem crimini derogando, dum exiſtimatur non debere credi, quod allegatur, non potuiſſe committi: hi, ſi poſtmodum in nuptias ſuas conſortiũmque conuenerint, facinus illud, quo fuerint accuſati, manifeſta fide, atque indiciis euidentibus publicabunt

publicabunt, vnde ſi qui eiuſmodi reperti fuerint, iuſsimus in eoſdem ſeueriſſimè dicari, & veluti conuictum facinus confeſſumque puniri. Dat. Prid. Nõ. Decemb. Conſtantino, Theod. A. III. & Abundantio CONSS.

INTERPR. *Qui in adulterio accuſantur, & ſe propinquitatis aut amicitiarum excuſatione defenderint, ſi fortaſſe quolibet tempore ſecretum crimen publica coniunctione prodiderint, eos velut manifeſtos adulteros puniri placet.*

VIIII. Idem AAA. Gildoni Com. & Magiſtro vtriuſque mil. per Africã.

Si quis adulterij reus factus, accuſatoris mariti forum declinare tentauerit: in hoc non poſſit eludere, nec prærogatiua militari defenſetur, ibi confeſtim audiendus, vbi fuerit accuſatus. Dat. III. Kal. Ian. Conſtantinop. Theodoſio A. III. & Abundantio CONS.

Si quis eam, cuius tutor fuerit, corruperit. Tit. VIII.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Baſſum Vic. Ital.

VBI puella ad annos adultæ ætatis acceſſerit, & adſpirare ad nuptias cœperit: tutores neceſſe habeant comprobare, quod puellæ ſit intemerata virginitas, cuius coniunctio poſtulatur. quod ne latius porrigatur, hic ſolus debet tutorem nexus adſtringere, vt ſe ipſum probet ab iniuria læſi pudoris immunem. Quod vbi conſtiterit omni metu liber optata coniunctione frui debebit officio ſeruaturo, vt ſi violatę caſtitatis apud ipſum facinus hæreat, deportatione plectatur, atque vniuerſę ei s facultates fiſci viribus vindicentur: quamuis eam pœnam debuerit ſuſtinere, quam raptori leges imponunt, Dat. Prid. Nõ. April. Aquil. Conſtantino A. VII. & Conſtantio C. CONSS.

INTERPR. *Ubi primum puellæ ſub Tutore viuentes ad annos peruenerint nuptiales, & quicũque petitor acceſſerit, non prius puella iungatur, niſi virginitas eius quòd à Tutore ſeruata ſit, fuerit approbata: nam ſi ab ipſo Tutore conuincitur eſſe violata virginitas, ſtatim exilio deputetur, & res illius omnes fiſcus vſurpet.*

De mulieribus, quæ ſeruis propriis iunxerunt. Tit. IX.

I. Imp. Conſtantinus A. ad populum.

SI qua cum ſeruo occultè rem habere detegitur, capitali ſententia ſubiugetur, tradẽdo ignibus verberone. Sitque omnibus facultas crimẽ publicũ arguẽdi, ſit officio copia nũciãdi, ſit etiã ſeruo licẽtia deferẽdi, cui ꝓbato crimine libertas dabitur cũ falſę accuſationi pœna immineat, ante legẽ nupta tali conſortio ſegregetur, non ſolùm domo, verum etiam prouinciæ cõmunione priuata, amati abceſſum defleat relegati. Filij, etiam quos ex hac coniunctione habuerit, exuti omnib. dignitatis inſignibus, in nuda maneãt libertate, neq; per ſe, neque per interpoſitam perſonã quolibet titulo volũtatis accepturi aliquid ex facultatibus mulieris. Succeſſio autem mulieris ab inteſtato, vel filiis, ſi erunt legitimi, vel proximis cognatiſque deferatur, vel ei quem ratio iuris admittit: ita vt & quod ille qui quondam amatus eſt, & quod ex eo ſuſcepti filij quolibet caſu in ſua videntur habuiſſe ſubſtãntia, dominio mulieris ſociatũ: à memoratis ſucceſſoribus vindicetur. His ita omnibus obſeruandis, & ſi antẽ legem deceſſit mulier, vel amatus, quoniã vel vnus auctor vitij cẽſuræ occurrit. Sin verò iam vterque deceſ-

ſi

ſit,ſuboli parcimus,ne defunctorum parentum vitiis prægrauetur, ſint filij,ſint potiores fratribus proximis adque cognatis,ſint relictæ ſucceſsionis heredes,poſt legem enim hoc committentes morte punimus. Qui vero ex lege diſiuncti clam denuò conuenerint,congreſſus vetitos renouantes:hij ſeruorum indicio,vel ſpeculantis officij,vel etiam proximorum delatione conuicti,pœnam ſimilem ſuſtinebunt. Dat.IIII.Kal.Iun. Serdicæ, Conſtantino A.VII.& Conſtantio Cęſ.CONSS.

INTERPRE. *Si qua ingenua mulier ſeruo proprio ſe occultè miſcuerit, capitaliter puniatur. Seruus etiam qui in adulterio dominæ conuictus fuerit, ignibus exuratur. In poteſtate habeat huiuſmodi crimē quicunque voluerit accuſare. Serui etiam aut ancillæ ſi de hoc crimine accuſationem detulerint, audiantur: quia iubet lex puniri nefarios: ea tamen ratione vt ſi probauerint, libertatem conſequantur, ſi fefellerint, puniantur. Et qui ex tali coniunctione fuerint nati, in mundina tā tum maneant libertate, & à matris hereditate in omnibus fiant extranei. Hereditas mulieris quæ ſe tali crimine maculauerit, vel filijs ſi ſunt ex marito ſuſcepti, vel propinquis ex lege venientibus tribuatur.*

Ad legem Iuliam de vi publica & priuata. *Tit.* X.

I.Imp.Conſtantinus A.ad Catullinum Proconſulem Africæ.

QVi in iudicio manifeſtam detegitur commiſiſſe violētiam, non iam relegatione aut deportatione inſulæ plectatur, ſed ſupplicium capitale excipiat,nec interpoſita prouocatione ſententiam,quæ in eum fuerit dicta,ſuſpēdat, quoniam multa facinora ſub vno violentiæ nomine continētur,cum alijs vim inferre temptātibus, alijs cum indignatione repugnantibus verbera,cædéſque crebrò detegūtur admiſſæ. Vnde placuit,vt ſi fortè quis vel ex poſsidentis parte,vel ex eius, qui poſſeſsionem temerare temptauerit,interemptus ſit:in eum ſupplicium exeri, qui vim facere temptauit,& alterutri parti cauſam malorum præbuit. Dat. xv.Kal.Maij.Serdicæ,Gallicano & Baſſo CONSS.

INTERPRE. *Conuictus in iudicio de euidenti violētiæ crimine, capite puniatur, nec ſententiam iudicis qui damnatus eſt qualibet appellatione ſuſpendat & ſi fortaſſe homicidia ab vtraque parte commiſſa fuerint, in illum vindicetur, qui vt alium per cædem expelleret violenter ingreſſus eſt.*

II. Idem A.ad Baſſum P.V.

Si quis per violentiam alienum fundum inuaſerit, capite puniatur. Et ſiue quis ex eius parte,qui violētiam inferre temptauerit,ſiue ex eius,qui iniuriam repulſauerit,fuerit occiſus,cum pœna adſtringat, qui vi deijcere poſsidentē voluerit. Dat,VI.Id.Mar.Rom.Gallicano & Baſſo CONSS.

III. Idem A.ad Baſſum P.V.

Si quis ad ſe fundum,vel quodcumque aliud adſerit pertinere, ac reſtitutionem ſibi competere poſſeſsionis putat ciuiliter ſuper poſsidendo agat,aut impleta ſollemnitate iuris crimen violentiæ opponat: non ignarus eam ſe ſententiam ſubiturum, ſi crimen obiectum nō potuerit comprobare, quam reus debet excipere. Quod ſi omiſſa interpellatione vim poſsidenti intulerit,ante omnia violētiæ cauſam examinari præcipimus, & in ea requiri,quis ad quem venerit poſsidentem:vt ei,quem conſtiterit expulſum, amiſſæ poſſeſſionis iura reparentur,eadémque protinus reſtituta,

tuta, violentus pœnæ non immeritò deſtinatus, in totius litis terminum differatur: vt agitato negotio principali, (ſi contra eum fuerit iudicatum) in inſulam deportetur, bonis omnibus abrogatis. Quod ſi pro eo, quem clarueri eſſe violentum, ſententia proferetur: omnium rerum, de quibus litigarum eſt, media pars penes eum reſideat, cætera fiſci viribus vindicentur. P P. Prid. Non. Octob. Rom. Cõſtantino A. v. & Licin. Cæſ. CONS.

INTERPRE. *Si quis aduerſarium ſuum ita apud Iudicẽ crediderit accuſandum, vt ſe adſerat violentiam pertuliſſe, ad probationem reſ eum conuenit teneri, quod ſi probare non potuerit, quem dixerat violentum, eandem pœnam ſuſcipiat, quam ille quem impetit conuictus potuiſſet excipere. De reliquo hec lex prætermittenda eſt, quia in quarto libro ſub titulo Unde vi, quæ tamen temporibus poſterior inuenta eſt, habetur expoſita.*

IIII. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arcad. AAA. ad Albinum P. V.

Seruos, qui feciſſe violentiam confeſsionibus teſtium aut proprijs docebuntur, ſi inſcio domino commiſerint, poſtremò ſupplicio deditos, luere perpetrata cenſemus. Quod ſi illi metu atque exhortatione dominorum violentiam admiſerint, palam eſt ſecundum legem Iuliam, dominum infamem pronunciandum, loci aut originis propriæ dignitate non vti. Seruos verò quos furoribus talium paruiſſe conſtiterit, metallis per ſententiam dedi: Viles autem infaméſque perſonæ, & hi, qui bis aut ſæpius violentiam perpetraſſe conuincentur, cõſtitutionum diualium pœna teneantur. Iudicem verò noſſe oportet, quod graui infamia ſit notandus, ſi violentiæ crimen apud ſe probatum diſtulerit, omiſerit, vel impunitate donauerit, aut molliore, quàm præſtituimus, pœna pertulerit. Dat. Prid. Non. Mar. Med. Valentiniano A. IIII. & Neotherio CONSS.

INTERPR. *Si ſerui inſcio domino confeſſi, vel conuicti fuerint violentiã commiſiſſe, addicti tormentis grauibus puniuntur. Si verò iubentibus dominis violentiæ crimen admiſerint, domini qui illicita præceperunt, notãtur infamia, & nobilitatis, vel honoris ſui dignitatem tenere non poſſunt. Serui autẽ, qui talibus dominorum furoribus paruerunt, in metallum detruduntur. Ceterùm non liceat Iudicibus diſcuſſionem violentiæ differre, vel dimittere, vel donare, qui ſi probauerint violentiam, & non ſtatim vindicauerint, nouerint ſe periculum ſubituros. Viles autem perſonæ, quæ bis aut frequenter admiſiſſe violentiam comprobantur, conſtituta legibus pœna ſupraſcripta omnimodis feriantur.*

De priuati carceris cuſtodia. Tit. XI.

I. Impp. Valentinianus, Theod. & Arcad. AAA. Erytrio Præf. Auguſtali.

SI quis poſthac reum priuato carceri deſtinarit, reus maieſtatis habeatur. Dat. Prid. Kal. Maij, Theſſal. Theod. A. v. & Cynegio v. c. CONSS.

De emendatione ſeruorum. Tit. XII.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Baſſum.

SI virgis aut loris ſeruũ dominus adflixerit, aut cuſtodiæ cauſa in vincla coniecerit: dierum diſtinctione ſiue interpretatione depulſa, nullum criminis metum mortuo ſeruo ſuſtineat. Nec verò immoderatè ſuo iure vtatur: ſed tũc reus homicidij ſit, ſi voluntate eum vel ictu fuſtis, aut lapidis occiderit: vel certè telo vſus letale vulnus inflixerit, aut ſuſpendi laqueo præceperit, vel iuſsione tetra præcipitandum eſſe mandauerit, aut veneni virus infuderit, vel dilaniauerit pœnis publicis corpus ferarum veſtigijs latera perſecando, vel exurendo admotis ignibus membra. aut tabeſcentes artus atro ſanguine permixta ſanie defluentes, prope in ipſis adegerit cruciatibus vitam linquere ſæuitia immanium barborum. Dat. v. Id. Maii. Rom. Conſtantino. A. V. & Licinio. CONSS.

II. Idem A. Maximiliano Macrobio.

Quotiens verbera dominorum talis caſus ſeruorũ comitabitur, vt moriantur: culpa nudi ſunt, qui dũ peſsima corrigunt, meliora ſuis adquirere vernulis voluerunt. Nam requiri in huiuſmodi facto volumus, in quo intereſt domini incolume iuris proprij habere mancipium, vtrum voluntate occidendi hominis, an verò ſimpliciter facta caſtigatio videatur. totiẽs etenim dominum non placet morte ſerui reum homicidii pronuntiari, quotiens ſimplicibus quæſtionibus domeſticam exerceat poteſtatem. Si quando igitur ſerui plagarum correctione imminente fatali neceſsitate, rebus humanis excedunt: nullam metuant dominiquęſtionem. Dat. XIIII. Kalen. Maij. Conſtantino A. VII. & Conſtante Cæſ. CONSS.

INTERP. *Si ſeruus, dum dominus, culpam vindicat, mortuus fuerit, dominus non teneatur culpa homicidij, qui tunc homicidij reus eſt, ſi occidere voluiſſe conuincitur: nam emendatio non vocatur ad crimen.*

De emendatione propinquorum. Tit. XIII.

I. Impp. Valentinianus & Valens, AA. ad Senatum,

IN corrigendis minoribus pro qualitate delicti ſenioribus propinquis tribuimus poteſtatẽ: vt quos ad vitæ decora domeſticæ laudis exempla non prouocant, ſaltem correctionis medicina compellat. Neque nos in puniendis morum vitiis poteſtatem in immenſum extendi volumus, ſed iure patrio auctoritas corrigat propinqui iuuenis erratum, & priuata animaduerſione compeſcat. Quod ſi atrocitas facti ius domeſticæ emendationis excedit, placet enormis delicti reos dedi iudicum notioni. Dat. Pri. Kal. Decemb. Valentiniano & Valente. CONSS.

INTERP. *Propinquis ſenioribus lege permittitur, errorem vel culpas adoleſcentium propinquorum patria diſtrictione corrigere, id eſt, vt ſi verbis vel verecũdia emendari non poſsint, priuata diſtrictione verberibus corrigatur. Quod ſi grauior culpa fuerit adoleſcentis, quæ priuatim emendari non poſsit, in notitiam Iudicis deferatur.*

Ad legem Corneliam de ſicariis. Tit. XIIII.

I. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus, AAA. ad Probum. P. P.

Si quis

SI quis necādi infantis piaculum adgreſſus adgreſſáve ſit:erit capitale iſtud malum.PP.VII.Id.Febr.Rom.Gratiano A.III.&Equitio CONSS.

INTERPRE. *Siue vir ſiue mulier infantem necauerit,rei homicidij teneantur.*

II. Impp.Valentinianus,Theod.& Arcad.AAA. ad Prouinciales.

Liberam reſiſtendi cunctis tribuimus facultatem,vt quicunque militū vel priuatorum ad agros nocturnus populator intrauerit, aut itinera frequentata inſidiis adgreſsionis obſederit: permiſſa cuicunque licentia dignus illicò ſupplicio ſubiugetur,ac mortem,quam minabatur, excipiat: & id quod intendebat,incurrat,melius eſt enim occurrere in tēpore, quàm poſt exitum vindicari. Veſtram igitur vobis permittimus vltionē,& quos ſerum eſt punire,iudicio ſubiugamus edicto.Nullus parcat militi,cui obuiari telo oporteat vt latroni.Dat.Kal.Iul.Tatiano & Symmacho.CONS.

INTERP. *Quoties ad faciendam rapinam,aliquis aut iter agentem,aut domum cuiuſlibet nocturnus expoliator adgreditur, huiuſmodi perſonis,quæ vim ſuſtinent,damus etiam cum armis licentiam reſiſtendi,& ſi pro temeritate ſua occiſus fuerit ille,qui venerit,mors latronis ipſius à nemine requiratur.*

III.Impp.Arcad.& Honor.AA.Eutychiano. PP.

Quiſquis cum militibus,vel priuatis, barbaris etiam ſceleſtam inierit factionem, aut factionis ipſius ſuſceperit ſacramenta vel dederit de nece etiam virorum inluſtrium,qui conſiliis & conſiſtorio noſtro interſunt, ſenatorum etiam(nam & ipſi pars corporis noſtri ſunt)cuiuſlibet poſtremo qui nobis militat cogitarit (eadem enim ſeueritate voluntatem ſceleris, qua effectum puniri iura voluerunt) ipſe quidem(vtpote maieſtatis reus) gladio feriatur, bonis eius omnibus fiſco noſtro addictis. Filij verò eius, quibus vitam imperatoria ſpecialiter lenitate concedimus (paterno enim deberent perire ſupplicio, in quibus paterni,hoc eſt,hereditarii criminis exempla metuantur)à materna vel auita omnium etiam proximorum hereditate ac ſucceſsione habeantur alieni, teſtamentis extraneorum nihil capiant,ſint perpetuò egentes & pauperes,infamia eos paterna ſemper comitetur,ad nullos vmquam honores,nulla prorſus ſacramenta perueniāt: ſint poſtremò tales,vt his perpetua egeſtate ſordētibus,ſit & mors ſolacio & vita ſupplicio.Denique iubemus etiam eos notabiles eſſe ſine venia,qui pro talibus vmquam apud nos interuenire temptauerint.ad filias ſanè eorum quolibet numero fuerint, Falcidiam tantùm ex bonis matris ſiue teſtata,ſiue inteſtata defecerit, volumus peruenire : vt habeant ingratæ potius filiæ alimoniam,quàm integrè emolumentum ac nomen heredis,mitior enim circa eas debet eſſe ſententia, quas pro infirmitate ſexus minus auſuras eſſe confidimus. Emancipatio , quæ à prædictis,ſiue in filios poſt legem duntaxat latam,ſiue in filias fuerit conlata:non valeat.Dotes,donationes,quarumlibet poſtremò rerum alienationes,quas ex eo tēpore quolibet fraude,vel iure factas eſſe conſtiterit: quo primum memorati de incunda factione ac ſocietate cogitauerint, nullius ſtatuimus eſſe momenti. Vxores ſanè prædictorum recuperatas dotes , ſi in ea conditione fuerint, vt quæ à viris titulo donationis acceperint,filiis debeant reſeruare : tempore,quo vſusfructus abſumitur,omnia fiſco noſtro ſe relicturas eſſe co-

gnoſcant, quæ iuxta legem filiis debebantur, Falcidia etiam ex his rebus filiabus tantùm, non etiam filiis deputata. Id quod de prædictis eorum filiis cauimus, etiam de ſatellitibus conſciis, ac miniſtris, filiiſque eorum ſimili ſeueritate cenſemus. Sanè ſi quis ex his in exordio initæ factionis ſtudio veræ laudis accenſus, ipſe prodiderit factionem: & præmio nobis & honore donabitur. Is verò, qui vſus fuerit factione, ſi vel ſerò tamen incognita adhuc conſiliorum arcana patefecerit: abſolutione tantùm ac venia dignus habebitur. Dat. prid. Non. Septemb. Ancyræ, Cæſario & Attico CONSS.

De parricidiis. Tit. XV.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Verinum Vic. Africæ.

SI quis in parentis, aut filij, aut omnino affectionis eius, quæ nuncupatione parricidij continetur, fata properauerit: ſiue clàm, ſiue palàm id fuerit eniſus, neque gladio, neque ignib. neque vlla alia ſolẽni pœna ſubiugetur, ſed inſutus culeo & inter eius feralas anguſtias cõprehenſus, ſerpentũ cõtuberniis miſceatur: & vt regionis qualitas tulerit, vel in vicinum mare vel amnem proiiciatur: vt omni elementorum vſu viuus carere incipiat, vt ei cælum ſuperſtiti, terra mortuo auferatur. Dat. XI. Kal. Decemb. Licinio V. & Criſpo Cæſ. CONS.

INTERPR. *Si quis patrem, matrem, ſororem, filium, filiam, vel alios propinquos occiderit, remoto omnium aliorum genere tormentorum, facto de coreis ſacco, qui culeus nominatur, in quo cùm miſſus fuerit, cum ipſo etiam ſerpentes claudantur, & ſi mare vicinum non fuerit, in quolibet gurgite proiiciatur, vt tali pœna damnatus nullo tempore obtineat ſepulturam.*

De maleficiis, mathematicis, & his ſimilibus. Tit. XVI.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Maximum.

NVLLVS aruſpex limen alterius accedat, nec ob alteram cauſam, ſed huiuſmodi hominum (quamuis vetus) amicitia repellatur: concremando illo haruſpice, qui ad domum alienam acceſſerit, & illo qui eum ſuaſionibus, vel præmiis euocauerit, poſt ademptionem bonorum, in inſulam detrudendo. ſuperſtitioni enim ſuæ ſeruire cupientes, poterunt publicè ritum proprium exercere. Accuſatorem autem huius criminis non delatorem eſſe, ſed dignum magis prẹmio arbitramur. PP. Kal. Feb. Rom. Cõſtantino A. V. & Licinio Cæſ. CONSS.

II. Idem A. ad populum.

Aruſpices, & ſacerdotes, & eos, qui huic ritui adſolent miniſtrare: ad priuatam domum prohibemus accedere, vel ſub prætextu amicitiæ limen alterius ingredi, pœna contra eos propoſita, ſi contemſerint legem. Qui verò id vobis extimatis conducere, adite aras publicas, adque delubra: & conſuetudinis veſtrę celebrate ſollemnia: nec enim prohibemus prẹteritæ vſurpationis officia libera luce tractari. Dat. Id. Maij. Conſtantino A. V. & Licinio. CONS.

III. Idem A. & Cæſ. ad Baſſum P. V.

Eorum eſt ſcientia punienda, & ſeueriſſimis meritò legibus vindicanda, qui magicis adcincti artibus, aut contra hominum moliti ſalutem, aut

pudicos

pudicos ad libidinem deflexiſſe animos detegentur. Nullis verò criminationibus implicanda ſunt remedia humanis quęſita corporibus, aut in agreſtibus locis, ne maturis vindemiis metuerentur imbres, aut ruentis grandinis lapidatione quaterentur, innocenter adhibita ſuffragia: quibus non cuiuſque ſalus, aut exiſtimatio læderetur, ſed quorum proficerent actus, ne diuina munera & labores hominum ſternerentur. Dat. x. Kal. Iun. Aquilino, Criſpo, & Conſtantio Cæſ. CONSS.

INTERPRE. *Malefici, vel incantatores, vel immiſſores tempeſtatum, vel hij qui per inuocationem dæmonum mentes hominum turbant, omni genere pœnæ puniantur.*

IIII. Imp. Conſtantius A. ad populum.

Nemo haruſpicem conſulat, aut mathematicum, nemo hariolum. Augurum & vatum praua confeſſio conticeſcat. Chaldæi ac magi, & ceteri, quos maleficos ob facinorum magnitudinem vulgus appellat, nec ad hanc partem aliquid moliantur. Sileat omnibus perpetuò diuinandi curioſitas: etenim ſupplicium capitis facit gladio vltore proſtratus, qui cum quę iuſſis obſequium denegauerit. Dat. VIII. Kalendas Febr. Mediol. Cōſtantio A. VIIII. & Iuliano Cæſ. II. CONSS.

INTERP. *Quicunque pro curioſitate futurorum, vel inuocatorem dæmonum, vel diuinos, quos ariolos appellant, vel aruſpicem, qui auguria colligit, conſuluerit, capite punietur.*

V. Idem A. ad populum. poſt alia.

Multi magicis artibus auſi elementa turbare, vitas inſontium labefactare non dubitant. & Manibus accitis audent ventilare, vt quiſque ſuos conficiat malis artibus inimicos. Hos, quoniam naturæ peregrini ſunt, feralis peſtis abſumat. Dat. Prid. Non̄. Dec. Med. Conſtantio VIIII. & Iuliano Cæſ. CONS.

VI. Idem A. ad Taurum P. P.

Etſi excepta tormen̄is ſunt corpora honoribus præditorum, præter illa videlicet crimina, quæ legibus demonſtrantur: etſi omnes magi, in quacumque ſint parte terrarum, humani generis inimici credendi ſunt: tamen quoniam qui in comitatu noſtro ſunt, ipſam pulſant propemodum maieſtatem: ſi quis magus, vel magicis contaminibus adſuetus, qui maleficus vulgi conſuetudine nuncupatur, aut haruſpex, aut hariolus, aut certè augur, vel & mathematicus, aut narrandis ſomniis occultans artem aliquam diuinandi, aut certè aliquid horum ſimile exercens in comitatu meo vel Cæſaris fuerit deprehenſus: præſidio dignitatis cruciatus & tormenta non fugiat. Si conuictus ad proprium facinus detegentibus repugnauerit pernegando, ſit eculeo deditus, vngulíſque ſulcantibus latera, perferat pœnas proprio dignas facinore. Dat. III. Non. Iul. Arimini. Datiano & Cerealæ CONSS.

VII. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ad Secundum P. P.

Ne quis deinceps nocturnis temporibus, aut nefarias preces aut magicos apparatus, aut ſacrificia funeſta celebrare conetur. detectum adque conuictum conpetenti animaduerſione mactare perenni auctoritate cenſemus. Dat. V. Id. Septem. Diuo Iou. & Varroniano CONSS.

INTER. *Quicunque nocturna ſacrificia dæmonum celebrauerit, vel incantationibus dæmones inuocauerit, capite puniatur.*

VIII. Idem AA. ad Modeſtum P.P.

Ceſſet mathematicorum tractatus. nam ſi qui pubicè aut priuatim, in die noctúque deprehenſus fuerit in cohibito errore verſari: capitali ſententia feriatur vterque.

IX. Imppp. Valentinianus, Valens & Gratianus AAA. ad Senatum.

Haruſpicinam ego nullum cum maleficiorum cauſis habere conſortiũ iudico, neque ipſam aut aliquam prætereà conceſſam à maioribus religionem genus eſſe arbitror criminis. teſtes ſunt leges à me in exordio imperij mei datæ, quibus vnicuique, quod animo in viuis, ſed †colendi libe-
† imbibiſſet ra facultas tributa eſt. Nec haruſpicinam reprehendimus, ſed nocenter exerceri vetamus. Data IIII. Kal. Iunij, Tribero, Gratiano A. II. & Probo CONSS.

X. Idem AAA. ad Ampelium P.V.

Quia nonnulli ex ordine ſenatorio maleficiorum inſimulatione, adque inuidia ſtringebantur: idcircò huiuſmodi negotia vrbanæ præfecturæ diſcutienda permiſimus. Quòd ſi quando huiuſmodi inciderit quæſtio, quæ iudicio memoratæ ſedis dirimi vel terminari poſſe non creditur: eos, quos negotij textus amplectitur, vnà cum geſtis omnibus præſentibus adque præteritis ad comitatum manſuetudinis noſtræ ſollemni obſeruationi tranſmitti præcipimus. Dat. VIII. Id. Decemb. Gratiano A. II. & Probo CONS.

XI. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arcadius AAA. Albino PV.

Quicumque maleficiorum labe pollutum audierit, deprehenderit, occupauerit: illicò ad publicum protrahat: & iudiciorum oculis communis hoſtem ſalutis oſtendat. Quòd ſi quiſquam ex agitatoribus, ſeu ex quolibet alio genere hominum contra hoc interdictum venire temptauerit, aut clandeſtinis ſuppliciis etiam manifeſtum reum maleficiæ artis ſuppreſſerit: vltimum ſupplicium non euadat geminæ ſuſpicionis obnoxius, quòd aut publicum reum, ne facinoris ſocios publicaret, ſeueritati legũ & debitæ ſubtraxerit quæſtioni: aut proprium fortaſsis inimicum ſub huius vindictæ nomine conſilio atrociore confecerit. Dat. XVII. Kal. Septemb. Rom. Timaſio & Promoto CONS.

XII. Impp. Honor. & Theod. AA. Cæciliano PP.

Mathematicos, niſi parati ſint codicibus erroris proprij ſub oculis epiſcoporum incendio concrematis catholicæ religionis cultui fidem tradere, nunquam ad errorem præteritum redituri: non ſolùm vrbe Roma: ſed etiam omnibus ciuitatibus pelli decernimus. Quòd ſi hoc non fecerint, & contra clementię noſtræ ſalubre cõſtitutum in ciuitatibus fuerint deprehenſi, vel ſecreta erroris ſui & profeſsionis inſinuauerint: deportationis pœnam excipiant. Dat. VIII. Kal. Feb. Rau. Honor. VIII. & Theod. III. AA. CONSS.

De ſepulchris violatis. *Tit. XVII.*

I. Imp. Conſtantius A. ad Tatianum P.V.

SI quis in demoliendis ſepulchris fuerit adprehenſus: ſi id ſine domini conſcientia faciat, metallo adiudicetur: ſi verò domini auctoritate vel iuſsione vrguetur, relegatione plectatur. Et ſi fortè detractatum aliquid de ſepulchris ad domum eius villámque

lamq; e peruectum, poſt hanc legem reppcrietur: villa ſiue domus, aut ædificium, quodcunque erit, fiſci viribus vindicetur. Dat. VII. Kal. Iul. Med. Acyndino & Proculo CONS.

II. Idem A. ad Limenium P. P.

Factum ſolitum ſanguine vindicari, multæ inflictione corrigimus: atq; ita ſupplicium ſtatuimus in futurum, vt nec ille abſit à pœna qui ante cõmiſit. Vniuerſi itaque qui de monumentis columnas, vel marmora abſtulerunt, vel coquendæ calcis gratia lapides deiecerunt: ex conſulatu ſcilicet Dalmatij & Zenophili, ſingulas libras auri per ſingula ſepulchra fiſci rationibus inferant, inueſtigati per prudentiæ tuę iudicium. Eadem etiam pœna qui diſſiparunt, vel ornatum minuerunt, teneantur: & qui poſita in agris ſuis monumenta calcis coctoribus vendiderunt, vnà cum his, qui auſi ſunt comparare. quicquid enim, attingi nefas eſt, non ſine piaculo comparatur: ſed ita vt ab vtroque vna libra poſtuletur. Sed ſi & præcepto iudicum monumenta deiecta ſunt, ne ſub ſpecie publicæ fabricationis pœna vitetur, eoſdem iudices iubemus hanc multam agnoſcere: nam ex vectigalibus, vel aliis titulis ædificare debuerunt. Quòd ſi aliquis multam metuens, ſepulchri ruinas terrę congeſtione celauerit, & non intra ſtatutum ab excellentia ſua tempus confeſſus ſit, àb alio proditus duas auri libras cogatur inferre. Qui verò libellis datis à pontificibus impetrarunt, vt reparationis gratia labentia ſepulchra deponerẽt: ſi vera docuerunt, ab inlatione multæ ſeparentur. At ſi in vſum aliũ depoſitis abuſi ſunt, teneãtur pœna preſcribta. Hoc in poſterum obſeruando, vt in prouinciis locorum iudices, in vrbe Roma cum pontificibus tua celſitudo inſpiciat, ſi per ſarturas ſuccurrendum ſit alicui monumento: vt ita demum data licentia, tempus etiam conſummando operi ſtatuatur. Quòd ſi aliquis contra ſanctionem clementię noſtrę ſepulchrum lęſurus attigerit, viginti libras auri largitionibus noſtris cogatur inferre. Locorum autem iudices, ſi hęc obſeruare neglexerint, non minùs nota, quàm ſtatuta in ſepulchrorum violatores pœna graſſetur. Dat. V. Kalend. April. Limenio & Catullino CONSS.

III. Idem A. & Iulianus Cæſ. ad Orfitum.

Quoſdam comperimus lucri nimiùm cupidos ſepulchra ſubuertere, & ſubſtantiam fabricandi ad proprias ædes transferre: hi detecto ſcelere animaduerſionem priſcis legibus definitam ſubire debebunt. P P. in foro Traiani, Conſtantio A. VIII. & Iuliano Cæſ. CONSS.

IIII. Idem A. ad populum.

Qui ædificia manium violant, domus (vt ita dixerim) defunctorum, geminum videntur facinus perpetrare: nam & ſepultos ſpoliãt deſtruendo, & viuos polluunt fabricando. Si quis igitur de ſepulchro abſtulerit ſaxa, vel marmora, vel columnas, aliamve quamcunque materiam fabricę gratia, ſiue id fecerit venditurus, decem pondo auri cogatur inferre fiſco: ſiue quis propria ſepulchra defendens, hanc in iudicium querellam detulerit, ſiue quicunque alius accuſauerit, vel officiũ nuntiauerit: quę pœna priſcæ ſeueritati accedit: nihil enim derogatum eſt illi ſupplicio, quod ſepulchra violantibus videtur impoſitum. Huic autem pœnę ſubiacebunt & qui corpora ſepulta, aut reliquias contrectauerint. Dat. Idus Iun. Mediol. Cõſtantino A. VIIII. & Iuliano Cęſare II. CONS.

v. Imp. Iulianus A. ad populum.

Pergunt audacia ad buſta diem functorum, & aggeres conſecratos, cum & lapidem hinc mouere, terram ſollicitare, & ceſpitem vellere proxima, ſacrilegio maiores ſemper habuerint: ſed ornamenta quidam triclinijs, aut porticibus auferũt de ſepulchris. Quibus primis conſulentes, ne in piaculum incidant cõtaminata religione buſtorum: hoc fieri prohibemus, pœna manium vindice cohibentes. Secundum illud eſt, quod efferri cognouimus cadauera mortuorum per cõfertam populi frequentiam, & per maximam inſiſtentium denſitatem. quod quidem oculo hominum infauſtis inceſtat aſpectibus. Qui enim dies eſt bene auſpicatus, à funere? aut quomodo ad deos & templa venietur? Ideóque quoniã & dolor in exſequijs ſecretum amat, & diẽ functis nihil intereſt, vtrum per noctes, an per dies efferantur, liberari conuenit populi totius aſpectus, vt dolor eſſe in funeribus non pompa exſequiarum, nec oſtentatio videatur. Dat. Prid. Idus Febr. Antiochiæ, Iuliano A. IIII. & Salluſtio CONS.

vi. Impp. Gratianus, Valentin. & Theodoſius AAA. Pancratio P. V.

Omnia, quæ ſupra terram vrnis clauſa, vel ſarcofagis corpora detinentur: extra vrbem delata ponantur, vt & humanitatis inſtar exhibeat, & relinquant incolarum domicilio ſanctitatem. Quiſquis autem huius præcepti neglegens fuerit, adque aliquid tale ab huius interminatione præcepti auſus fuerit moliri: tertia in futurum patrimonij parte multetur. Officiũ quoque quod ſibi paret, quinquaginta librarum auri affectũ diſpoliatione merebitur. Ac ne alicuius fallax & arguta ſollertia ab huius ſe præcepti intẽtione ſubducat, atque apoſtolorum vel martyrum ſedẽ humandis corporibus æſtimet eſſe conceſſam: ab his quoque ita vt à reliquo ciuitatis nouerint ſe atque intelligant eſſe ſubmotos. Dat. IIII. Kal. Aug. Heracleæ, Eucherio & Siagrio CONSS.

vii. Idem AAA. Cynegio PP.

Humatum corpus nemo ad alterum locum transferat, nemo martyrẽ diſtrahat, nemo mercetur. Habeat verò in poteſtate, ſi quolibet in loco ſanctorum eſt aliquis conditus, pro eius veneratione, quod martyriũ vocandum ſit, addant, quod voluerint fabricarum. Dat. IIII. Kal. Mar. Conſtantinop. Honorio N. P. & Euodio CONSS.

Ad legem Fabiam. *Tit.* XVIII.

i. Imp. Conſtantinus A. ad Domitium Celſum Vic. Afric.

PLAGIARII, qui viuentium filiorum miſerandas infligunt parentibus orbitates, metalli pœna cum cæteris ante cognitionem ſupplicijs tenebantur. Si quis tamen eiuſmodi reus fuerit ablatus poſtea, quàm ſuper crimine patuerit: ſeruus quidem vel libertate donatus, beſtijs primo quoque munere obijciatur: liber autem ſub hac forma in ludum detur gladiatorium, vt antequam aliquid faciat quo ſe defendere poſsit, gladio conſumatur. Eos autem qui pro hoc crimine iam in metallum dati ſunt, nunquam reuocari præcipimus. Dat. Kal. Aug. Conſtantino A. IIII. & Licinio IIII. CONS.

INTERPR. *Hi qui filios alienos furto abſtulerint, & vbicunque tranſduxerint, ſiue ingenui, ſiue ſerui ſint, morte puniantur.*

Ad

Ad legem Corneliam de falſo. Tit. XIX.

I. Imp. Conſtantinus A. Mechilio Hilariano correctori Lucaniæ & Brittiorum.

SI quis decurio teſtamentum, vel codicillos, aut aliquam deficiẽtis ſcribſerit voluntatem, vel conſcribendis publicis priuatíſque inſtrumentis præbuerit officium: ſi falſi quæſtio moueatur, decurionatus honore ſepoſito, quæſtioni (ſi ita popoſcerit cauſa) ſubdatur. Sed non ſtatim deſinit eſſe decurio, qui in huiuſmodi facto fuerit deprehenſus. quantum enim ad municipales pertinet neceſſitates, decurio permanet: quantum ad rem geſtam & veritatem ſeruandam, vti decurionatus honore non poterit. Nec verò is, qui antè fuerit tabellio, ad † eludendã quæſtionem ſuper his, quæ antè conſcribſit, factus decurio, defendi hac poterit dignitate: quoniam ſcripturæ veritas (ſi res popoſcerit) per ipſum debet probari auctorẽ. Dat. III. Kal. Feb. Acc. Kalẽ. Aug. Sabino & Rufino CONSS. † ſeruandam

INTERP. *Si quis Curialis voluntatem morientis, aut quodlibet publicum documentum ſcripſerit, & de falſitate accuſatur, ſepoſita primitus dignitate, ſi neceſſe fuerit, ſubdatur examini, qui ſi conuincitur, a Curia non expelletur, ſed Curiæ dignitate priuabitur, id eſt, vt honoratus eſſe non poſſit. Tabellio verò, qui amanuenſis nunc vel cancellarius dicitur, etiam ſi ad Curiæ peruenerit dignitatẽ, ſi de falſitate fuerit accuſatus, aut conuictus, ſubdatur examini, vt per ipſum, per quem confecta eſt ſcriptura veritas adprobetur.*

II. Imp. Conſtantinus A. ad Maximum P.V.

Cùm in præterito is mos in iudicijs ſeruaretur, vt prolatis inſtrumẽtis, ſi ea falſa quis diceret, à ſententia iudex ciuilis controuerſiæ temperaret: eóque contingeret, vt imminens accuſatio nullis clauſa temporibus petitorem poſſeſſorémve deluderet: commodum duximus, vt etſi alteruter litigantium falſi ſtrepitum intuliſſet, petitori tamen poſſeſſoríve momentum prolatorum inſtrumentorum conferret auctoritas: vt tunc ciuili iurgio terminato, ſecunda falſi actio ſubderetur. Volumus itaque, vt primùm ceſſet inſcribtio. Sed vbi falſi examen inciderit, tunc ad morem priſtinum quæſtione ciuili per ſententiam terminata acerrima fiat indago argumentis, teſtibus, ſcripturarum conlatione, aliíſque veſtigijs veritatis, nec accuſatori tãtum quæſtio incumbat, nec probationis ei tota neceſſitas indicatur, ſed inter vtranque perſonam ſit iudex medius, nec vlla quę ſententiam interlocutione diuulget, ſed tanquam ad imitationem relationis, quæ ſolum audiendi mãdato officium præbeat notionem, poſtrema ſententia quid ſibi liqueat, proditurus. Vltimum autem finem ſtrepitus criminalis, quem litigantem diſceptantémque fas non ſit excedere, anni ſpatium [illegible], cuius exordium teſtatæ apud iudicem competentem actionis [illegible] auſpicium capitali poſt probationem ſupplicio (ſi id exigat magnitudo commiſſi) vel deportatione ei, qui falſum commiſerit imminente. PP. VIII. Kal. Apr. in Foro Traiani, Conſtantino A. VII. & Cõſtantio Cæſ. CONSS.

III. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Feſtum P.V. Afric.

Serenitas noſtra proſpexit inde cæleſtium litterarum cœpiſſe imitationem, quod his apicibus tuæ grauitatis officium conſultationes relatio-

néſque complectitur, quibus ſcrinia noſtrę perennitatis vtuntur. quamobrē iſtius ſanctionis auctoritate præcipimus vt poſthac magiſtra [illegible]rum conſuetudo tollatur, & communibus literis vniuerſa mandentur, quæ vel de prouincia fuerint ſcribenda, vel à iudice, vt nemo ſtili huius exemplum aut priuatim ſumat, aut publicè. Dat. v. Id. Iun. Treu. Lupicino & Iouino CONS.

IIII. Imppp. Valens, Gratianus, & Valentinianus AAA. ad Maximinum P.P.

Damus copiam iurgantibus, ſi apud iudicem proferatur ſcribtura, de qua oritur aliqua diſputatio, ſpatium vt habeat, qui perurgueat profitendi, vtrum de falſo criminaliter, an de ſcribturæ fide ſtatuat ciuiliter experiri. Quòd ſi expetens vindictam falſi crimen intenderit, erit in arbitrio iudicantis, an eum ſinat etiam ſine inſcribtione certare. Iudicis enim poteſtati committi oportet, vt de eo, qui obiecta nō probauerit, ſumat propoſitum antiquo iure ſupplicium. Rationi quoque huiuſmodi pleniſſime ſuffragatur antiquitas, quæ nequiſſimos homines & accuſari voluit, & coerceri legibus variis, Cornelia de veneficiis, ſicariis, parricidiis: Iulia de adulteris, ambitúſve criminibus, cæteriſve ita promulgatis, vt poſſit etiā ſine inſcribtione cognoſci: pœna tamen accuſatorem etiam ſine ſollennibus occuparet: de qua re & diuus Antoninus reſcribſiſſe docetur, id in iudicis poteſtate cōſtituens, quod noſmet in legibus iuſſeramus. Remouebitur itaque iſtius leuitate reſcribti, præcepti ſuperioris auſteritas, vt ſi quis deinceps tabulas teſtamenti, chirographa, teſtationéſque, necnon etiam rationes priuatas, vel publicas, pacta, & epiſtolas, vel vltimas voluntates, donationes, venditiones, vel ſi quid prolatum aliud inſimulare conabitur: habeat prætermiſſis ſolennibus accuſandi facultatem, pro iudicis motu ſentētiam relaturus. Ciuiles autem inquiſitiones inter vtraſque confligentium partes æquali motu ingruit, & recurrit humanitas, cum is, qui præerit quæſtioni intentiones falſas, aut cōuicta crimina ex legibus pœnis competentibus poſſit vlciſci. PP. Romæ, XVI. Kal. Mai. Valente v. & Valentiniano CONSS.

INTERPR. *De crimine poteſt & criminaliter & ciuiliter agi. Ciuiliter, cùm aliquis in quibuſlibet ſcripturis non falſi crimen obiecerit, ſed veritatem ſcripturæ quærere ſe velle dicit: Nam ſi ad Iudicem venerit accuſator, & falſi crimen intenderit, Iudex tribuat accuſatori ſpatium, vt deliberet vtrum criminaliter agere an ciuiliter & benignè velit. Qui ſi reuerſus ad Iudicem in obiecto falſitatis crimine perſeuerauerit, in poteſtate Iudicis erit, vtrum inſcriptionem celebrari velit, an obiectum crimen ſine inſcriptione diſcutere. Quod cùm Iudex de obiectione falſitatis audierit, ſeu ſcriptione habita, ſeu omiſſa, aut in accuſatū, ſi falſitas adprobatur, aut in accuſatorem, ſi falſa obiecerit, proferatur ex lege ſententia.*

Victum ciuiliter agere criminaliter poſſe. Tit. XX.

I. Imppp. Valens, Gratianus, & Valentinianus AAA. ad Antoninum. PP.

A PLERISQVE prudentium generaliter definit[illegible] eſt, quo[illegible] de re familiari & ciuilis, & criminalis competit ac[illegible], [illegible] licere experiri: nec ſi ciuiliter fuerit actum, crim[illegible] conſumi. Sic denique & per vim poſſeſſione de[illegible]

rec[illegible]

[illegible]a interdicto Vnde vi erit vſus, non prohibetur tamen etiam lege Iulia De vi, publico iudicio inſtituere accuſationem. Et ſuppreſſo teſtamento, cùm ex interdicto de tabulis exhibendis fuerit actum, nihilominus ex lege Cornelia teſtamentaria poterit crimen inferri. Et cùm libertus ſe dicit ingenuum: tam de operis ciuiliter, quàm etiam lege Viſcellia criminaliter poterit perurgueri. Quo in genere habetur furti actio, & legis Fabiæ conſtitutum. Et cum vna excepta ſit cauſa, de moribus, ſexcenta alia ſunt, quæ enumerari non poſſunt: vt cum altera priùs actio intentata ſit, per alteram quæ ſupererit, iudicatum liceat retractari. Qua iuris definitione, non ambigitur, etiam falſi crimen, de quo ciuiliter iam actum eſt, criminaliter eſſe repetendum. Dat. pridie Id. Ianuar. Treu. Valente VI. & Valentiniano II. AA. CONSS.

INTERPR. *Cauſæ permixtæ ſunt ciuiles pariter & criminales, & poſſunt hæ cauſæ ita diuidi, vt prius ciuiles, deinde criminales agantur, ſi voluerit accuſator. Ita vt ſi quis de re ſua fuerit violenter expulſus, & rem ablatam ciuili primitus maluerit actione repetere, momentum ſibi reſtitui petat: & ſi de eius proprietate, is qui expulſus eſt, ciuiliter fuerit ſuperatus, criminali poſtmodum actione ſeruata, recepto primitus momento, poteſt poſtmodum impetere violentum. De teſtamento etiam, ſi quis commendatum à teſtatore teſtamentum, in fraudem heredis fortaſſe ſuppreſſerit, & id heres ſcriptus iudicio reſtitui petit, teſtamento per iudicium momēti beneficio reſtituto, poteſt poſtmodum de ſuppreſſo teſtamento criminalem proponere actionem. Et reliquis ſimilibus cauſis ſimilis actio tribuatur.*

De falſa moneta. *Tit.* XXI.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Verinum.

QVICVNQVE adulterina fecerit nomiſmata, pœnam pro diſcretione ſexus & conditionis ſuę diuerſitate ſuſtineat: hoc eſt, vt ſi decurio, vel decurionis ſit filius, exterminatus genitali ſolo ad quācunque in longinquo poſitam ciuitatem ſub perpetui exilij conditione mittatur, ac ſuper facultatibus eius ad noſtram ſciētiam referatur. Si plebeius, vt rebus amiſſis, perpetuę damnationi dedatur: ſi ſeruilis conditionis, vltimo ſupplicio ſubiugetur. Dat. & acc. XV. Kalend. April. Conſtantino A. V. & Licinio Cęſ. CONSS.

II. Idem A. ad Ianuarium.

Quoniam nonnulli monetarij adulterina moneta clandeſtinis ſceleribus exercent, cuncti cognoſcant neceſſitatem ſibi incumbere huiuſmodi homines inquirendi, vt inueſtigati tradantur iudiciis, facti conſcios per [illegible], ac ſic dignis ſuppliciis addicendi. Accuſatoribus etiam [illegible] permittimus, cuius modus quoniam diſpar [illegible] eſt, a nobis per ſingulos ſtatuetur. Seruos etiam, qui hoc detulerint, ciuitate Romana donamus, vt eorum domini pretium a fiſco percipiant. Si quis autem militum huiuſmodi perſonam ſuſceptam de cuſtodia dimittere fecerit, capite puniatur, appellandi etiam priuato licentia denegata. Si vero [illegible], vt prouinciales huiuſmodi crimen incurrerit, ſuper eorum ordine & gradu ad nos referatur. Si dominum fundi vel domus conſcium eſſe probabitur, deportari eum in inſulam oportebit, cunctis eius rebus protinus confiſcandis. Si vero eo ignaro crimen commiſſum eſt,

poſſeſſionem,aut domum debet amittere, in qua id ſcelus admiſſum eſt. Actor fundi,vel ſeruus,vel incola,vel colonus,qui hoc miniſterium præbuit:cum eo qui fecit ,ſupplicio capitali plectetur. Nihilominus fundo, vel domo fiſci viribus vindicanda.Quòd ſi dominus antè ignorãs,vt primùm reperit,ſcelus prodidit perpetratum:minimè poſſeſſio , vel domus ipſius proſcribtionis iniuriæ ſubiacebit,ſed auctorem ac miniſtrum pœna capitalis excipiet.Dat.XII.Kal.Decemb.Rom.Criſpo.II. & Conſtantino II.CC.CONSS.

III.Idem A.ad Tertullum P.V.Afric.

Si quis nummum falſa fuſione formauerit:vniuerſas eius facultates fiſco addici præcipimus,atq; ipſum ſeueritate legitima coherceri,vt in monetis tantum noſtris cudendæ pecuniæ ſtudium frequentetur. Dat.prid. Non.Iul.Med.Conſtantino A.VII.& Conſtantio Cæſ.CONSS.

IIII.Idem A.Helpidio.

Pridem ſtatutum fuit, vt ſi ignorante quoque domino in fundo eius, vel domo figuratus clàm nummus cuderetur, ſedẽ flagitij ſuo fiſcus dominio vindicaret:nunc diſcretionem fieri placet , vt ſi dominus in proximo conſtitutus ſit, cuius incuria , vel neglegentia punienda eſt , præceptũ priùs valeat.Sin verò longiſſimè ab ea domo,vel poſſeſſione afuerit: nullum ſuſtineat detrimentum.Viduas autem ac pupillos ſpeciali dignos indulgentia credidimus,vt viduæ nec in proximo conſtitutæ, domo ſua, vel poſſeſſione careant,ſi nulla aput ipſas tam grauis conſcientię noxa reſideat.Pupilli verò etiamſi conſcij fuerint,nullum ſuſtineant detrimentum,quia ætas eorum(ſi tamen fuerint impuberes) quid videat ignorat. Tutores tamen eorum,ſi in proximo ſint,quoniam ignorare eos,quid in re pupilli geritur,non oportet:hæc pœna expectabit , vt ex rebus eorum ſi idonei fuerint,tantùm fiſco inferatur,quantum pupillo fuerat auferendum.Quibus ita emendatis omnibus capitulis , lex pridem lata ſeruabitur.Dat.IIII.Nõ.Maij.Conſtantino A.VIII.& Conſtantio IIII.CONSS.

V. Imp.Conſtantius A.Leontio P.P.

Præmio accuſatoribus propoſito, quicumque ſolidorum adulter potuerit repperiri,vel à quoquã fuerit publicatus,illicò omni dilatione ſub mota,flammarum exuſtionibus mancipetur.Dat.XII.Kalend. Mart.Antiochiæ,Placido & Romulo CONSS.

INTERPR. *Præmium accipiat quicumque adulterum monetarium prodiderit,& is qui proditus eſt ſi de moneta adulteratione conuictus fuerit,ignibus concremetur.*

VI.Idem A.Limenio P.P.

Comperimus nonnullos flaturarios maiorinam pecuniam non minùs criminosè,quàm crebrè ſeparato argento ab ære purgare. Si quis igitur poſt hæc fuerit in hac machinatione deprehenſus capitaliter ſe feciſſe cognoſcat.Verùm & eos, qui domum,agrúmque præbuerint,relatis in largitionibus facultatibus eſſe plectendos , noſtra ſcilicet ſuper eorum nominibus edocẽda clemẽtia.PP.Prid.Id.Febr.Limenio & Catullino CONSS.

VII.Imppp.Valentinianus,Valens,& Gratianus AAA.ad Archelaum Com.SL.

Quidquid ex auro hominum priuatorum in monetis publicis reperer is figuratum,id omne noſtris ſcias largitionibus vindicandum.ſiquidem

ipſe ſe

ipſe ſe dignum condemnatione iudicauit,quiſquis aurum proprium non coactus monetis fiſcalibus ſponte credidit inferendum. Dat. v. Id. Mar. Marcianop.Valentiniano N.P.& Victore CONSS.

VII.Idem AAA.Tatiano Com.S.L.

Solitæ moderationis arbitrio ſuperiorem ſententiam mitigamus, qua omne aurum,quod à priuatis pro figuratione monetis dicebatur, in latum fiſci iuſſeramus commodis vindicari,vt pro omni ſumma, quæ breuibus tenetur inſerta, binæ per ſingulas libras omiſſa fruſtratione vnciæ cōferãtur.Dat.XII.Kal.Iun.Antiochiæ,Gratiano A.III. & Equitio CONSS.

VIII.Imppp.Valentinianus,Theodoſius,& Arcadius AAA.
Haue Tatiane K.NB.

Falſę monetæ rei,quos vulgò paracharactas vocant, maieſtatis crimine tenentur obnoxij.Dat.v.Kalēd.Iun.Conſtantinop. Timaſio & Promoto CONSS.

IX.Idem AAA.Rufino P.P.

Si quis ſuper cudendo ære,vel reſcribto aliquo, vel etiam adnotatione noſtra ſibi eripuerit facultatem, non ſolùm fructum propriæ petitionis amittat,verumetiam pœnam quam meretur excipiat. Dat. IIII. Id. Iul. Conſtp.Theod.A.III.& Abund.CONSS.

Si quis ſolidi circulum exteriorem inciderit, vel adulteratum in vendendo ſubiecerit. Tit. XXII.

I.Imp.Conſtantinus A.Leontio P.P.

OMNES ſolidi in quibus noſtri vultus ac veneratio vna eſt, vno pretio æſtimandi ſunt atque vendendi,quamquam diuerſa formæ menſura ſit. Nec enim qui maiore habitu faciei extēditur,maioris eſt pretij:aut qui anguſtiore expreſſione concluditur,minoris habere credendus eſt: cùm pōdus idem exiſtat. Quod ſi quis aliter fecerit:aut capite puniri debet, aut flammis tradi,vel alia pœna mortifera. Quod ille etiam patietur, qui mēſuram circuli exterioris adroſerit,vt ponderis minuat quantitatem, vel figuratum ſolidum adultera imitatione in vendendo ſubiecerit.Dat.VII. Kalen.Aug.Gallicano & Baſſo CONSS.

INTERPRET. *Quicunque ſolidum circunciderit,aut adulterum ſuppoſuerit,aut falſam monetam fecerit, capite puniatur.*

Si quis pecunias conflauerit,vel mercandi cauſa tranſtulerit, aut vetitas contrectauerit. Tit. XXIII.

I. Imp.Conſtantinus A.& Iulianus Cęſ.ad Rufinum P.P.

QVICVMQVE vel conflare pecunias,vel ad diuerſa vendēdi cauſa trãsferre detegitur,ſacrilegij ſentētia ſubeat & capite plectatur.Portus enim litoráque diuerſa,quo facilior eſſe [illegible] acceſſus,& itineris tramites ſtatuimus cuſtodiri per idoneos officiales ac prępoſitos à prę ſidibus & nōnullis prędītis dignitate,vt cognita veritate,prouinciarū rectores obnoxios legibus puniant.Officia quoque immenſo periculo ſubiacebunt. Nec verò aliquis

negotiatorum plus mille follibus pecuniæ in vſu publico conſtitutæ animalibus proprijs ſumptuum gratia portare debebit. At ſi ampliorem modum quiſquã vehere detegatur, facultates eius fiſci dominio vindicẽtur, & ipſe adficiatur exilio. Nam pecunias nauibus vectas non omnes iudicamus mercatores debere promere, quippe in vſu tantùm publico pecunias conſtitutas permittimus côuehi: itidemque eas ſolas ſpecies emi, quæ mercatoribus more ſolemni ad diuerſa portantur. Pecunias vero nulli emere omnino fas erit, nec vetitas contrectare: quia in vſu publico conſtitutas pretium oportet eſſe, non mercem. Placet denique, vt ſi quis fortè tã nummus prȩter eum, qui in vſu publico perſeuerat, aput aliquem mercatorem fuerit inuentus, fiſci dominio cum omnibus delinquentis facultatibus vindicetur. Et ſi fortè cum mercibus ad quaſcunque prouincias venerint naues, cuncta ſolita licentia mercabũtur prȩter pecunias, quas more ſolito maiorinas, vel centenionales communes appellant, vel cȩteras, quas vetitas eſſe cognoſcunt. Acc. VIII. Id. Mar. Conſtantina, Conſtantio A. VIII. & Iuliano Cæſ. CONSS.

II. Impp. Arcad. & Honor. AA. Dextro P. P.

Centenionalem tantùm nummum in conuerſatione publica tractari prȩcipimus maioris pecuniȩ figuratione ſubmota. Nullus igitur decargyrum nummum alio audeat commutare, ſciens fiſco eandem pecuniã vindicandã, quæ in publica potuerit conuerſatione deprehendi. Da. Prid. Id. April. Med. Olybrio & Probo CONSS.

De raptu virginum vel viduarum. *Tit.* XXIIII.

I. Imp. Conſtantinus A. ad populum.

SI quis nihil cum parentibus puellæ ante depectus, inuitam eã rapuerit, vel volentem abduxerit, patrocinium ex eius reſponſione ſperans, quam propter vitium leuitatis, & ſexus mobilitatem, atque conſilij à poſtulationibus & teſtimonijs, omnibuſque rebus iudiciarijs antiqui penitus arcuerunt: nihil ei ſecũdum ius vetus proſit puellæ reſponſio, ſed ipſa puella potius ſocietate criminis obligetur. Et quoniam parentũm ſæpe cuſtodiæ nutricum fabulis, & prauis ſuaſionibus deluduntur, his primùm quarum deteſtabile miniſterium fuiſſe arguimus, redemptique diſcurſus pœna imminẽat, vt eis meatus oris, & faucium, qui nefaria hortamenta protulerit, liquentis plumbi ingeſtione claudatur. Et ſi voluntatis adſenſio detegitur in virgine, eadẽ qua raptor, ſeueritate plectatur: cùm neque his impunitas præſtanda ſit, quæ rapiuntur inuitæ, cùm & domi ſe vſque ad coniunctionis diẽ ſeruare potuerint. Et ſi fores raptoris frangerẽtur audacia, vicinorum opem clamoribus quærere, ſeque omnibus tueri conatibus. Sed his pœnam leuiorem imponimus, ſolamque eis parẽtum negari ſucceſſionem præcipimus. Raptor autem indubitatè conuictus ſi appellare voluerit, minimè audiatur. Si quis verò ſeruus raptus, facinus diſsimulatione prȩteritum, aut pactione tranſmiſſum detulerit in publicũ, latinitate donetur: aut ſi Latinus ſit, ciuis fiat Romanus, parentibus, quorum maximè vindicta intererat, ſi patientiam prȩbuerint, ac dolorem compreſſerint, deportatione plectendis. Participes etiam & miniſtros raptoris citra diſcretionem ſexus eadẽ pœna præcipimus ſubiugari: Et ſi quis intèr hæc miniſteria ſeruilis cõditionis fuerit deprehenſus, citra ſexus diſcretionem cum concremari iube-

mus. Dat. Kal. April. Aquil. Conſtantino A. VI. & Conſtantio C. CONS.

INTERP. *Si cum parentibus puella nihil quiſquam ante definiat, vt eam ſuo coniugio debeat ſociare, & eam vel inuitam rapuerit vel volentẽ, ſi raptori puellæ conſentiat, pariter puniantur. Si quis verò ex amicis, aut familia, aut fortaſſe nutrices puellæ conſilium raptus dederint, aut oportunitatem præbuerint rapiendi. † liquefactum plumbum in ore & in faucibus ſuſcipiant, vt meritò illa pars corporis concludatur, ne qua hortamenta ſceleris, miniſtrata noſcuntur. Illæ verò quæ rapiuntur inuitæ, quæ non vocibus ſuis de raptore clamauerint, vt vicinorum, vel parentum ſolatio adiutæ, liberari poſſent, parentum ſuorum eis ſucceſſio denegetur. Raptori conuicto appellare non liceat, ſed ſtatim inter ipſa diſcutionis initia à Iudice puniatur. Quod ſi fortaſſe raptor cum parentibus puellæ paciſcatur, & raptus vltio parentum ſilentio fuerit prætermiſſa, ſi ſeruus iſta detulerit, Latinam percipiat libertatem: ſi Latinus fuerit, ciuis fiat Romanus. Parentes verò qui raptori in ea parte conſenſerint, exilio deputentur. Qui verò raptori ſolatia præbuerint, ſiue viri, ſiue fœminæ ſint, ignibus concrementur.* † remiſſum plumbum &c.

II. Imp. Conſtantius A. ad Tatianum.

Quamuis legis prioris extet auctoritas, qua inclytus pater noſter contra raptores atrociſſimè iuſſerat vindicari: tamen nos tantummodò capitalem pœnam conſtituimus, videlicet ne ſub ſpecie atrocioris iudicij aliqua in vlciſcendo crimine dilatio naſceretur. In audaciam verò ſeruilem diſpari ſupplicio menſura legum inpendendę eſt, vt perurendi ſubiiciãtur, ignibus niſi à tãto facinore ſaltem pœnarum aceruitate reuocentur. Dat. II. Id. Nouemb. Limenio & Catullino CONSS.

III. Imppp. Valens, Gratianus, & Valentinianus AAA.
ad Maximinum P. P.

Qui coniugium raptus ſcelere contractum voluerit accuſare, ſiue propriæ familiæ dedecus eum mouerit, ſeu commune odium delictorum, inter ipſa ſtatim exordia inſignem recenti flagitio vexet audaciam. Sed ſi quo caſu quis vel accuſationem differat, vel reatum, & opprimi è veſtigio atrociter commiſſa nequiuerint: ad perſecutionem criminis ex die ſceleris admiſſi quinquennij tribuimus facultatẽ, quo ſine metu interpellationis & cõplemento accuſationis exacto, nulli deinceps copia patebit arguendi nec de cõiugio aut ſubole diſputandi. Dat. XVIII. Kal. Decem. Gratiano A. III. & Equitio CONSS.

INTERPR. *Si accuſationem raptus, vel per metum, vel per voluntatem, per quinquennium quiſquam diſtulerit, à die raptus expleto quinquennio, accuſandi vltra non habeat poteſtatem ſed poſt quinquennium nec tali coniunctione raptoribus aliquid opponatur, & filij omnes legitimi habeantur.*

De raptu, vel matrimonio ſanctimonialium virginum, vel viduarum. Tit. XXV.

I. Imp. Conſtantius A. ad Orfitum.

EADEM vtrunque raptorem ſeueritas feriat, nec ſit vlla diſcretio inter eum, qui pudorem virginum ſacroſanctarum, & caſtimoniam viduæ labefactare ſceleroſi raptus aceruitate detegitur. Nec vllus ſibi ex poſteriore conſenſu valeat raptæ blandiri. Dat. XI. Kalen. Septemb. Conſtantio VII. & Conſtante C. CONSS.

hh

INTERPRE. *Quicunque ſacratam Deo virginem vel viduam fortaſſe rapuerit, ſi poſtea hiis de coniunctione conuenerit, pariter puniantur.*

II. Imp. Iouianus A. ad Secundum P.P.

Si quis non dicam rapere, ſed vel adtemptare matrimonij iungẽdi cauſa ſacratas virgines, vel inuitas auſus fuerit: capitali ſententia ferietur. Dat. XI. Kal. Mar. Antiochiæ, Iouiano A. & Varroniano CONSS.

III. Imp. Honor. & Theod. AA. Palladio PP. Poſt alia.

Si quis dicatam deo virginem prodigus ſui raptor ambierit: publicatis bonis deportatione plectatur, cunctis accuſationis huius licentia abſque metu delationis indulta. Neque enim exigi conuenit proditorem, quem pro pudicitia religionis inuitat humanitas. Da. VIII. Id. Mar. Rau. Theod. A. VIIII. & Conſtantio II. V. C. CONSS.

Ad legem Iuliam de ambitu. Tit. XXVI.

I. Impp. Arcad. & Honor. AA. ad Cæſarium P.P.

SI quis ad inluſtrem palatij noſtri ambierit dignitatẽ, atque ad eos honores aſcendere ambitione temptauerit, qui nonniſi probatis nobis viris noſtro iudicio deferuntur: cuiuſlibet ille ſit loci, ordinis, dignitatis, amiſsis bonis, & fiſco noſtro protinus vindicatis, deportationis multetur exilio: neque aliud inter cœptum ambitum atque perfectum eſſe arbitretur, cùm pari ſorte leges, ſcelus, quàm ſceleris puniant voluntatem. Dat. XIIII. Kal. Mar. Conſt. Cæſario & Attico CONSS.

II. Idem AA. Pompeiano P. V. Africæ.

Nullus omnino principatum, ceteráque officia repetere audeat: cũ publicæ diſciplinæ ſemel geſta ſufficiãt. At ſi quiſpiam promotorum denuò ad id munus inrepſerit, quod docebitur ante geſsiſſe, affectus grauiſsimis ſupplicijs pœnam deportationis excipiat: ita vt primates officij, quorum intereſt, ambientibus obuiare hanc propoſitam pœnam non dubitent. Da. Prid. Kal. Iun. Med. Stilicone & Aureliano C. CONS.

III. Idem AA. & Theod. A. Strategio Vic. Africæ.

Non abſque publicæ dilacerationis incommodo officia peractare petuntur. Quare huius præcepti auctoritate cenſemus, vt eadem rurſus officia ſubreptitijs nemo ſupplicationibus admittatur, ſed caſſatis, quæ hoc modo ſunt impetrata, ad ſolutionem debiti primitus artentur. Et qui cõtra fecerint, pœnam in futurum deportationis excipiant. Da. III. Kal. Iũn. Rau. Theod. A. I. & Rumorido CONSS.

IIII. Impp. Honor. & Theod. AA. Palladio P.P.

Si quis proconſularem aut vicariam poteſtatẽ, vel conſularitatis faſces aut vexilla præſidalia, adque in diſcuſsionibus comitiuas, vel officia principatus contra definitionem noſtram iterare temptauerit: fiſco eius omne patrimonium ſociari decernimus. Dat. Id. Mar. Rau. DN. Theod. A. VII. & Palladio V. C. CONS.

Ad legem Iuliam repetundarum. Tit. XXVII.

I. Impp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AAA. Neotherio P.P.

Iudices

IVDICES,qui ſe furtis & ſceleribus fuerint maculaſſe cõuicti:ablatis codicillorũ inſignibus, & honore exuti, inter peſſimos quoſq;& plebeios habeantur. Nec ſibi poſthac de eo honore blãdiantur quo ſe ipſi indignos iudicauerũt. Da. XVIII. Ka. Feb. Theſſ. Gratiano v. & Theod. I. AA. CONS.

II. Idem AAA. Eutropio P. P.

Hiſ,qui in republica verſati ſiniſteriùs ſunt,perpetuò ſibi omnes dignitates, vel legitimas, vel honorarias ſciãt eſſa præcluſas. Quocirca iubemus vt inluſtris magnificentia tua nullum omnino, qui ſuperiore tẽpore malè vſæ adminiſtrationis crimen excepit, ad prouincias patiatur accedere, ſed de his ad nos referat. Dat. xv. Kal. Iul. Theſſ. Gratiano v. & Theod. I. AA. CONSS.

III. Idem AAA. Matroniano duci & Præſidi Sardiniæ.

Vt vnius pœna metus poſsit eſſe multorum, Natalem quõdam ducem ſub cuſtodia protectorum ad prouinciam, quam nudauerat, ire præcipimus, vt non ſolùm quod eius, non dicam domeſticus, ſed manipularius & miniſter accepit, verumetiam quod ipſe à prouincialibus noſtris rapuit, ac ſuſtulit, in quadruplum inuitus exſoluat. Dat. Prid. Id. Iun. Conſtant. Antonio & Syagrio CONSS.

IIII. Idem AAA. Floro P. P.

Sciãt iudices ſuper admiſsis proprijs, aut à ſe, aut ab heredibus ſuis, pœnam eſſe repetendam. Dat. x. Kal. Septemb. Antonio & Syagrio CONS.

INTER. *Omnes Iudices ſciant, quicquid malè rapuerint, ſi ipſi non reddiderint, à ſuis heredibus eſſe reddendum.*

V. Idem AAA. Haue Marcelline K. NB.

Omnes cognitores & iudices à pecunijs atque patrimoniis manus abſtineant: neque alienum iurgium putent ſuam prędam. Etenim priuatarũ quoque litium cognitor, idémque mercator parem capitis ac vitæ, quæ peculatus reos conſueuit inuoluere, cogetur ſubire iacturam. Dat. Prid. Nonñ. April. Med. Merob. II. & Saturnino CONS.

VI. Idem AAA. & Arcad. A. Edictum ad Prouinciales.

Iubemus, hortamur, vt ſi quis fortè honoratorum, decurionum, poſſeſſorum, poſtremò etiam colonorum, aut cuiuſlibet ordinis à iudice fuerit aliqua ratione concuſſus: ſi quis ſcit venalem de iure fuiſſe ſententiam: ſi quis pœnam vel pretio remiſſam, vel vitio cupiditatis ingeſtã: ſi quis poſtremò quacumque de cauſa improbum iudicem potuerit adprobare: is vel adminiſtrante eo, vel poſt adminiſtrationem depoſitam in publicum prodeat, crimen deferat, delatum adprobet: cùm probauerit, & victoriam reportaturus, & gloriam. Dat. x. Kal. Iul. Conſtantinop. Honorio N. P. & Euodio CONSS.

VII. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arcad. AAA.
Seuerino Com. R. P.

Vnuſquiſque procurator, præpoſitus gynæcio, tabularius, ſuſceptor, colonus, vel quicumque ſe à comite domorum meminerit eſſe concuſſum: cum ipſe, cui pecuniam numerauerit, adminiſtratione deceſſerit: intra anni ſpatia ad iudicium ſpectabilitatis tuæ quicquid dederit, repetiturus adcurrat: vt proſit penſionibus, quidquid ille reddiderit. Sin verò ex tempore depoſitæ adminiſtrationis, præſtituti temporis curricula tranſ-

fluxerint:nulla vox aduocationis emergat,ſed ipſos procuratores,præpoſitos, colonos, tabularios, ſuſceptores obnoxios ad ſolutionem iubemus artari. Dat. Prid. Non. Iun. Med. Valentiniano A. IIII. & Neotherio CONS.

De crimine peculatus. *Tit.* XXVIII.

I. Imppp. Theod. Arcad. & Honor. AAA. Rufino P. P.

PRIDEM fuerat conſtitutum, vt hi iudices, qui peculatu prouincias quaſſauiſſent, multæ diſpendio ſubiacerent: ſed quoniam nec condigna crimini vltio eſt, nec par pœna peccato, placuit tam ſeueram animaduertendi eſſe cenſuram, vt cùm vix par pœna his poſſit flagitiis inueniri, neq; condignis tantum nefas cruciatibus expiari, capitale hoc eſſe præcipiamus adque animaduerſione ſeueriſſima coherceri. Dat. IIII. Id. Septemb. Conſtantinop. Arcad. A. II. & Rufino CONSS.

II. Impp. Honor. & Theod. AA. Aureliano P. P. II.

Non eſt ſanctitatis negotium rapinis & prædis fidem adhibere: quandoquidem hęc ſcelera velut contagium quoddam funeſtę peſtis debeant declinari. nec enim crimen diſſimile eſt rapere, & ei, qui rapuerit, rapta ſeruare. Dat. III. Non. Mar. Conſtantinop. Honorio X. & Theod. VI. AA. CONSS.

De his, qui latrones, vel aliis criminibus reos occultauerint. *Tit.* XXIX.

I. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. Simplicio Vic.

EOs, qui ſecum alieni criminis reos occulendo ſociarunt par atque ipſos reos pœna expectet. PP. Rom. X. Kal. Apr. Gratiano A. III. & Equitio V. C. CONSS.

II. Imppp. Gratianus, Valentinianus. & Theod. AAA ad Flauianum P. P. Poſt alia.

Latrones quiſquis ſciẽs ſuſceperit, vel offerre iudiciis ſuperſederit, ſupplicio corporali, aut diſpendio facultatum, pro qualitate perſonę, & iudicis æſtimatione plectatur. Si verò actor, ſiue procurator latronem domino ignorante occultauerit, & iudici offerre neglexerit: flammis vltricibus concremetur. Dat. III. Kal. Mar. Merob. II. & Saturnino CONSS.

INTERP. *Si quis ſciens in domo ſua latronem ſuſceperit, aut eum occultare voluerit, aut eum Iudici tradere fortaſſe neglexerit, ſi ingenua & vilior perſona eſt, fuſtigetur. Si verò melior, damno ad arbitrium Iudicis feriatur. Si verò actor aut procurator inſcio domino fecerit, incendio concremetur.*

Quibus equorum vſus conceſſus eſt, aut denegatus. *Tit.* XXX.

I. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ad Mamertinum P. P.

EXCEPTIS ſenatoribus atque honoratis, ſed & his, qui prouincias adminiſtrant, veteranis etiam, qui ſub armis militia functi ſunt, & decurionibus, cæteris omnibus per Picenum atque Flaminiam, necnon etiam Apuliam & Calabriam Brittios, & Lucaniam, atque Sammnium habendi equi, vel equæ copiam præcluſam eſſe ſancimus. Hii verò, qui mmiunè animos ab huiuſmodi

iuſmodi vſurpatione deflectunt, abactorum ſupplicio teneantur. Dat. Prid.Kal.Oct.Altino,diuo Iou.& Varroniano CONSS.

II. Idem AA.ad Buleforum Conſ.Campaniæ.Poſt alia.

Vt omnes latronum conatus debilitati conquieſcant, paſtoribus rei noſtræ, id eſt lanigerarũ ouium, pecudúmque cuſtodibus, necnon etiam procuratoribus, & actoribus ſenatorum habendi equini pecoris licentiã denegamus, ſub hac videlicet interminatione, vt hij, qui noſtræ manſuetudinis ſtatuta temptauerint violare, abactorum ſupplicia tolerare cogantur.Dat. III. Noñ.Octo. Altino, diuo Iouiano, & Varroniano CONSS.

III. Idem AA. Rufino P. P.

Cum omnifariàm vrbicarias regiones ab omni crimine & adſiduis abactorum rapinis quietas eſſe cuperemus, eouſque intentio noſtra proſpexit, vt iſtis in locis equo vehi his tantummodo liceret quos ab huiuſmodi ſceleris ſuſpicione locus, aut dignitas vindicauit. Sed poſtea ſanximus, vt ſuarij equis quidem vterētur, verùm ad periculum ſuum pertinere cognoſcerent, ſi quid in his regionibus ſceleris eſſet admiſſum. Nunc quia aduertimus à ſuariis, qui propriis officiis occupantur, hanc neceſſitatem alienam eſſe debere: excellentia tua ita his ſedendorum equorum poteſtatem datam eſſe cognoſcat, vt nullo prioris ſanctionis timore teneantur per ea ſanè loca, quæ neque abactoribus, neque aliis criminationibus infamata ſunt.Dat.XI.Kal.Iul.Med.Valentiniano & Valente AA.CONSS.

IIII. Idem AA. ad Valentinum Conſ.Piceni.

Palatini vtendorum equorum per Picenum ad itinerum neceſſitatem habeant facultatem.Dat.XVII.Kal.Iañ.Med.Valentiniano & Valente AA. CONSS.

V.Impp.Arcad.& Honor.AA.Benigno Vic.vrbis Romæ.

Paſtores Valeriæ prouinciæ, vel Piceni, vti equinis animalibus non iubemus, alioquin, ſi interdictus vſus animalium vindicetur, conſcios vſurpationis huius, ſeu dominos vel procuratores relegationis pœna retinebit.Dat.Kal.Decemb.Med.Theodoro V.C.CONSS.

Ne paſtoribus dentur filij nutriendi.

Tit. XXXI.

I. Impp. Honor. & Theod. AA. Cæciliano P. P. Poſt alia.

NEMO curialium, plebeiorum, poſſeſſorúmve filios ſuos nutriendos paſtoribus tradat. aliis verò ruſticanis, vt fieri ſolet nutriendos dari non vetamus. Si verò poſt iſtius legis publicationem quiſquam nutriendos paſtoribus dederit: ſocietatem latronum videbitur confiteri.Dat.XII.Kal.Feb. Rau.Honor.VIII.& Theod.III.AA.CONS.

De Nili aggeribus non corrumpendis.

Tit. XXXII.

I.Impp.Hon r.& Theod.AA.Anthemio P.P.

SI quis poſthac per Ægyptum intra duodecimum cubitum fluminis Nili vlla fluenta de propriis ac vetuſtis vſibus præter fas, prætéreaque morem antiquitatis vſurpauerit, flammis eo loco conſumatur, in quo vetuſtatis reuerentiam, & propemo-

dum ipſius imperij adpetierit ſecuritatem:conſcijs & cõſortibus eius Oaſenæ deportationi conſtringendis, ita vt nunquam ſupplicandi eis, vel recipiendi ciuitatem, vel dignitatem, vel ſubſtantiam, licentia tribuatur. Dat.x.Kalend.Octob.Conſtantinop.Honorio VIII.& Theodoſ. III. AA. CONSS.

De his, qui plebem audent contra publicam colligere diſciplinam. Tit. XXXIII.

I. Impp.Gratianus, Valentinianus,& Theod.AAA. Florentio.PF.Auguſtali.

SI quis contra euidentiſsimam iuſsionem ſuſcipere plebem, & aduerſus publicam diſciplinam defendere fortaſſe temptauerit:multam grauiſsimam ſuſtinebit.Dat.XIII.Ian.Kal.Conſtp. Richomere & Clearcho CONSS.

INTERPRE. *Si quis populum ad ſeditionem concitauerit, damnis grauiſſimis ſubiacebit.*

De famoſis libellis. Tit. XXXIIII.

I. Imp.Conſtantinus.A.ad Verinum Vic.Africæ.

SI quando famoſi libelli repperiantur, nullas exinde calumnias patiantur hij, quorum de factis, vel nominibus aliquid continebunt:ſed ſcribtionis auctor potiùs requiratur,& repertus cum omni vigore cogatur his de rebus, quas proponendas credidit, comprobare.nec tamen ſupplicio, etiamſi aliquid oſtenderit, ſubtrahatur.PP.IIII.Kal.April. Karthag. Conſtantino A.V.& Licinio C.CONS.

INTER. *Qui famoſam chartulam ad cuiuſcunque iniuriam, & maculam conſcripſerit:in ſecreto aut in publico adfixerit, inueniendam proiecerit. illi cõtra quem propoſita eſt chartula non nocebit, nec famæ eius aliquid derogabit. Sed ſi inueniri potuerit qui huiuſmodi chartulam fecit, conſtringatur, vt probet quæ cõſcripſit. qui ſi etiam quæ ſcripſit probare potuerit, fuſtigetur, qui infamare maluit quàm accuſare.*

II. Idem A.ad Helianum Proc.Africæ.

Licet ſeruentur in officio tuo & vicarijs exemplaria libellorum, qui in Africa oblati ſunt:tamen eos, quorum nomina continẽt, metu abſolutos ſecuritate perfrui ſinas, ſolùmque moneas, vt ab omni non ſolùm crimine, ſed etiam ſuſpicione veriſimili alieni eſſe feſtinent, nam qui accuſandi fiduciam gerit, oportet comprobare, nec occultare quæ ſcierit, quoniam prædicabilis erit ad dicationem publicam meritò peruenturus. P.P.V.Kal. Mar.Carthagine, Conſtantin.A.VI.& Conſtantio C.CONS.

III. Idem A.ad Ianuarinum agentem vicariam præfecturam.

Vt accuſatoribus patientia præbẽda eſt, ſi quem perſequi in iudicio volunt, ita famoſis libellis fides habenda non eſt, nec ſuper his ad noſtrã ſciẽtiam referendum, cùm eoſdem libellos flammis protinus conducat aboleri, quorum auctor nullus exiſtit. PP.Prid.Non.Dec.Rom.Conſtantino A.VI.& Conſtantio Ceſ.CONSS.

IIII. Idem A.ad Dionyſium.

Famoſa ſcribtio libellorum, quæ nomine accuſatoris caret, minimè examinanda eſt, ſed pœnitus abolenda, nam qui accuſationis promotione confidat,

confidat,libera potius intentione,quàm captioſa atque occulta conſcribtione alterius debet vitam in iudiciũ deuocare. PP. Tyro,XII.Kal. Nou. Ianuarino & Iuſto CONSS.

x.Imp.Conſtantius A.ad Afros.

Libellis,quos famoſos vocant,ſi fieri poſsit, abolendis inclytus pater noſter prouidit:& huiuſmodi libellos,ne in cognitionem quidem ſuam, vel publicam iuſsit admitti.Non igitur vita cuiuſquam,non dignitas cõcuſſa his machinis vacillabit.Nam omnes huiuſmodi libellos concremari decernimus.Dat.XIIII.Kal.Iul.Vrſo & Polemio CONSS.

VI. Idem A.ad Populum.

Nemo prorſus de famoſis libellis,qui neque apud me,neque in iudiciis vllum obtinet locum,calumniam patiatur.Nam & innocẽs creditur, cui defuit accuſator,cùm non defuerit inimicus. Dat.Prid. Kal.Nou.Med. Arbitione & Lolliano CONS.

VII.Impp.Valentinianus,& Valens AA.ad Edictum.

Famoſorum infame nomen eſt libellorũ.Ac ſi quis vel colligẽdos, vel legendos putauerit, ac non ſtatim chartas igni conſumpſerit:ſciat ſe capitali ſententia ſubiugandum. Sanè ſi quis deuotionis ſuæ ac ſalutis publicæ cuſtodiam gerit,nomen ſuum profiteatur, & ea quę per famoſum proſequenda putauit,ore proprio edicat:ita vt abſque vlla trepidatione accedat,ſciens, quòd ſi adſertionibus veri fides fuerit opitulata, laudem maximam ac præmium à noſtra clementia conſequetur. Dat.XIIII. Kalẽ. Mai.Conſtant. Valentiniano & Valente AA.CONS.

VIII. Idem AA.ad Florianum Com.

Iampridem aduerſus calumnias firmiſsima ſunt præſidia comparata. Nullus igitur calumniam metuat. Conteſtatio verò, quæ caput alterius contra iuris ordinem pulſat,depreſſa noſtris legibus iaceat,intercidat furor famoſorũ,ſæpe vt conſtituimus,libellorum,&c.Dat.V.Id.Nou.Marcianopoli,Valentiniano & Valente AA.CONS.

VIIII. Impp.Valentinianus,Theod.& Arcad.AAA.Cynegio PP.

Si quis famoſum libellum ſiue domi, ſiue in publico, vel quocunque loco ignarus offenderit:aut diſcerpat prius,quàm alter inueniat,aut nulli confiteatur inuẽtum:Nemini denique,ſi tam curioſus eſt,referat, quid legendo cognouerit.Nam quicunque obtulerit inuentum, certum eſt ipſum reum ex lege retinendum,niſi prodiderit auctorem,nec euaſurum pœnam huiuſmodi criminibus conſtitutam, ſi proditus fuerit cuiquam retuliſſe quod legerit. Dat. XIIII. Kalend.Feb. Conſtantinop. Honor. Nob, P. & Euodio CONS.

INTER. *Si quis chartulam famoſam in cuiuſcunque iniuriam vel infamiam in publico propoſitam, viderit, & legerit:& non ſtatim diſcerpſerit,ſed cuicũque quæ in ea legerit,fortaſſe retulerit,ipſe velut autor huius criminis teneatur.*

x.Impp.Arcad.Honor.& Theod.AAA.Anthemio PP. & Patricio.

Vniuerſi, qui famoſis libellis inimicis ſuis velut venenatum quoddam telum iniecerint:hij etiam, qui famoſam ſeriem ſcribtionis impudẽti agnita lectione non illicò diſcerpſerint,vel flammis exuſſerint,vel lectorẽ cognitum prodiderint: vltorem ſuis ceruicibus gladium reformident. Dat.IIII.Kal.Maij.Conſtant.Arcad. A.VI.& Probo CONS.

De quæſtionibus. *Tit.* XXXV.

I. Impp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. ad Olybrium P.V.

NVLLVS omnino ob fidiculas perferendas inconſultis ac neſcientibus nobis vel militiæ auctoramento, vel generis, aut dignitatis defenſione, nudetur: excepta tamē maieſtatis cauſa, in quo ſola omnibus ęqua conditio eſt. Hij quoque citra conſultationis modum ſubiiciantur quæſtioni, qui euidentibus argumētis ſubſcribtiones noſtras finxiſſe prodentur: qua in re ne palatini quidē nominis adſumptionem huius eſſe volumus quæſtionis exortem. Dat. VIII. Id. Iulias, Valentiniano Nob. P. & Victore CONSS.

II. Idem AAA. ad Antonium P.P. Gall.

Decuriones ſiue ob alienum, ſiue ob ſuum debitū exortes omnino earum volumus eſſe pœnarum, quas fidiculæ, & tormēta conſtituūt. Quod quidem capitale iudici erit, ſi in contumeliam ordinis exitiúmque temptetur. Maieſtatis tantummodò reos & quæ nefanda dicto ſunt, cōſcios, aut molientes ex ordine municipali maneat tam cruēta conditio. Debitores verò, & quos allectos, aut ſuſceptores memorant, à ſummo vſque ad infimum ordinem curiales exortes talium volumus eſſe pœnarum. Habet ſeueritas multa quæ ſumat ad ſanciendam publici officij diſciplinam vt abſtineant tā cruentis. Plumbatarum verò ictus, quos in ingenuis corporibus non probamus, non ab omni ordine ſubmouemus, ſed decē primos tantùm ordinis curiales ab immunitate huiuſmodi verberum ſegregamus: ita vt in ceteris animaduerſionis iſtius habeatur moderatio cōmonentis. Dat. XV. Kal. Octob. Treu. Valente V. & Valentiniano AA. CONSS.

III. Imppp. Valens, Gratianus, & Valentinianus AAA. ad Gracchum P.P.

Seueram indagationem per tormenta quęrendi à ſenatorio nomine ſubmouemus. Dat. Prid. Non. Ianuar. Treu. Gratiano A. IIII. & Merobaude CONS.

IIII. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AAA. Albuciano Vic. Macedoniæ.

Quadraginta diebus, qui auſpicio cęremoniarum paſcale tempus anticipant: omnis cognitio inhibeatur criminalium quæſtionum. Dat. VI. Kal. April. Theſ. Gratiano A. VI. & Theod. A. I. CONSS.

INTERPR. *Diebus quadrageſimæ pro reuerentia religionis omnis criminalis actio conquieſcat.*

V. Impp. Valentinianus, Theod. & Arcad. AAA. Tatiano P.P.

Sacratis quadragenſimæ diebus nulla ſupplicia ſint corporis, quibus abſolutio expectatur animarum. Dat. VIII. Id. Septem. Foroflamini, Timaſio & Promoto CONSS.

VI. Impp. Arcad. & Honor. AA. ad Meſſalam P.P.

Nihil ſibi deflectens à iuſtitia indignatio cognitorum, nihil venalis exigentium terror in eas quæ aut innocentiæ auctoritate ſecurę, aut principalitatis ſunt honore munitæ, intellegat licere perſonas ad inferendas iniurias corporales. Habeat hāc mercedem laboris multorum munerum teſtimoniis commendata deuotio, &c. Dat. XII. Kal. Septemb. Theodoro V.C. CONSS.

VII.

VII. Impp. Honor. & Theod. AA. ad Anthemium P.P.

Prouinciarum iudices moneãtur, vt in Iſaurorum latronum quæſtionibus nullum quadrageſimæ, nec venerabilem paſcarũ diem exiſtiment excipiendum, ne differatur ſceleratorum proditio conſiliorum, quæ per latronum tormenta querenda eſt, cùm facillimè in hoc ſummi numinis ſperatur venia, per quod multorum ſalus & incolumitas procuratur. Dat. V. Kalen. Maij. Conſtantinop. Baſſo & Philippo CONS.

Ut intra annum criminalis quæſtio terminetur.

Tit. XXXVI.

I. Imppp. Valentinianus, Theodoſius, & Arcad. AAA. Deſiderio Vic. Aſiæ.

QVISQVIS accuſator reum in iudicium ſubſcribtione detulerit, ſi intra anni tempus accuſationem cœptam proſequi ſuperſederit, vel (quod eſt contumacius) vltimo anni die adeſſe neglexerit: quarta bonorum omnium parte multatus, aculeos conſultiſſimæ legis incurrat, ſcilicet manente infamia, quam veteres iuſſerant ſanctiones. Dat. IIII. Id. Iul. Treu. Arcad. A. I. & Bautone CONSS.

INTERPRET. *Quicunque inſcriptione præmiſſa cuiuſcunque criminis reum accuſare voluerit, ab eo die quo inſcripſit, intra annum peragat propoſitam actionem, qui ſi diſtulerit, infamis effectus bonorum ſuorum quarta parte multabitur.*

II. Impp. Honor. & Theod. AA. Cæciliano P.P. poſt alia.

Nouerint iudices cuilibet culmini honoríve præſidentes, neceſſariis vtrique parti (ſi petantur) dilationibus non negatis, à die inſcriptionis intra anni curricula criminales cauſas limitandas: quo emenſo, habeat accuſator, quia deſtitit, pœnam ſibi legibus conſtitutam. Et ſi perſona vilior fuerit, qui damnum famæ non ſit iniuria, pœnam patiatur exilij: niſi forſitan intra anni metas conſenſus partium abolitionem popoſcerit. In iudicum autẽ debet eſſe diligentia, vt ſi nulla rationabilis à reo vel accuſatore dilatio poſtuletur: vrgueant talium cauſarum notionem, non expectatis anni moris. Si verò accuſator, vel reus propter documenta forſitan ſibi neceſſaria annum voluerint cuſtodiri, dare adſenſum debet patientia cognitoris in alteram partem ſeueriorem formatura ſententiam, & cetera. Dat. XII. Kalend. Feb. Rauẽ. Honorio VIII. & Theodoſio III. AA. CONSS.

INTERPRET. *Iudices, qui inſcriptione præmiſſa criminalia negocia audire cœperint, à die inſcriptionis ſi inducias aut accuſator aut reus petierit, intra annum præſtare debebunt, vt hæc actio intra anni curriculum finiatur. Quod ſi accuſator intra annum quæ propoſuit probare diſtulerit, abſoluto reo, pœnã ſuſcipiat lege ſuperiori comprehenſam. Quod ſi talis perſona ſit, ad cuius deformitatem infamia non pertineat, exilio deputetur. Tamen ſi inter accuſatorem & reũ ita Iudice præſente conuenerit, vt pro inſtructione vtriuſque partis anni integri induciæ tribuãtur, debet à Iudice non negari futurum, vt pars quæ poſt inducias fuerit ſuperata, diſtrictiori ſententia feriatur.*

De abolitionibus. *Tit.* XXXVII.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Ianuarinum. P.V.

SI poſt ſtrepitum accuſationis exortę abolitio poſtuletur, cauſa nouæ miſerationis debet inquiri, vt ſi citra depectionem id fiat, poſtulata humanitas præbeatur. Sin aliquid ſuſpicionis extiterit, quòd manifeſtus reus depectione celebrata, legibus ſubtrahatur, redemptæ miſerationis vox minimè admittatur, ſed aduerſus nocentem reum inquiſitione facta pœna competens exeratur. Dat. VI. Kal. Decemb. Serdicæ, Conſtantino A. V. & Licinio C. CONSS.

INTERPR. *Si quem pœnituerit accuſaſſe criminaliter, & inſcriptionem feciſſe de eo quod probare non potuerit, ſi ei cum accuſato innocente conuenerit, inuicem ſe abſoluant. Si verò Iudex eum qui accuſatus eſt, criminoſum eſſe cognouerit, & inter reum & accuſatorem per corruptionē de abſolutione reatus conuenerit, is qui reus probatur, remoto colludio, pœnam excipiat legibus conſtitutam.*

II. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. ad Probum p.p.

Accuſator, qui ſe laqueo legis adſtringit, agnoſcat nullum ſibi fore ad latebram abolitionis recurſum, poſtquam aliquid iniuriæ merito inſcribtionis inlatæ tolerarit inſcribtus, id eſt, ſi vel carcerem ſuſtinuerit, vel tormēta, vel verbera, vel catenas: niſi fortè ille, qui hæc pertulit, contemnat, & donet ipſe, quod pertulit, ac par fuerit tam petitoris, quàm petiti in accipienda abolitione conſenſus. Prius tamē, quàm aliquis de quæſtione liberetur, ſequitur illud, vt pleriſque criminibus ne conſentientibus quidem partibus præſtetur abolitio: vt ſunt illa, in quibus aut violata maieſtas, aut patria ob pugnata, vel prodita, aut peculatus admiſſus, aut ſacramenta deſerta ſunt, omniáque ea, quæ iure veteri continentur. In quibus iudex non minùs accuſatorem ad docenda quæ detulit, quàm reum ad purganda, quæ negat, debet vrguere. Dat. Prid. Id. Octob. Treu. Valentiniano Nob. p. & Victore CONSS.

III. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AAA. Floro p.p.

Fallaciter incuſantibus maximè poſt exhibitionem accuſati nullius iuris, color, vel vt deriuata excuſatione proficiat, non publica abolitio, non priuata talibus proſpiciat, ſubueniátque perſonis, non ſpecialis indulgentia, ne beneficium quidem eos generale ſubducat: ſciant cuncti, præmeditentur, ante precaueant, eam ſe rem deferre debere in publicam notionem, quæ munita ſit teſtibus, inſtructa documentis, ſignis ad probationē luce clarioribus expedita. Dat. XV. Kal. Iuñ. Conſtantinop. Antonio, & Syag. CONS.

IIII. Impp. Arcad. & Honor. AA. Cæciliano P.P.

Abolitionem inuito reo poſtquam fuerit officij cuſtodiæ traditus, intra dies XXX. accuſatori petenti dari permittimus, poſt hoc tempus, niſi reus conſentiat, cenſemus non eſſe tribuendam. Si verò ingenuos aliquos velut teſtes criminis petitos ab accuſatore deductos eſſe cōſtiterit, ſolam cuſtodiæ iniuriam toleraſſe, qui teſtes dicantur eſſe non conſcij, eorum ab accuſatore ſumptibus conſulendum eſt. Quod ſi ingenuorū, licet plebeiorum, corpora fuerint cæſa verberibus, tormentiſque vexata, abolitionem etiam duarum partium conſenſu petitam, iubemus vigore iudicum denegari, & crimen propoſitum, cuius examen tormentis iam cœperat agitari, nec antè à iudice dimitti, quàm in reum probato crimine vindicetur, aut in accuſatorem pari forma ſententiæ damnatio referatur, &c. Dat. VIII. Kal. Feb. Rau. Honor. VIII. & Theod. III. AA. CONSS.

INTER-

INTERPR. Si criminis accuſator intra xxx. dies abolitionem petierit, etiam inuito reo à Iudice concedatur: vt liberi & accuſatus & accuſator abſcedant: poſt xxx verò dies, quam accuſatus cuſtodiæ fuerit traditus, niſi abolitionem & reus & accuſator à Iudice petierint, accuſatori ſolo non eſſe præſtandum. Quod ſi teſtes volentes nolentes exhibiti ad petitionem accuſatoris ordinante Iudice adducantur, qui dicant ordinē veritatis, & in cuſtodiam miſſi fuerint, aut abolitio petita præſtitáque fuerit, ſumptus quos fecerunt teſtes, ei accuſator exoluat. Nam ſi teſtes exhibiti ab accuſatore pœnæ ſubiacuerint, etiam ſi conſentient partes, abolitio à Iudicibus denegetur. ſed aut in in accuſatū, ſi conuictus fuerit, aut in accuſatorem, ſi non conuiceris legibus, ex ſententia Iudicis pœnam quam paſſurus erat reus, accuſator † excipiat. † ſuſcipiat

De indulgentiis criminum. Tit. XXXVIII.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Maximum p.p.

PROPTER Criſpi adque Helenæ partum omnibus indulgemus, præter veneficos, homicidas, adulteros. Acc. III. Kal. Nouemb. Rom. Probiano & Iuliano CONSS.

II. Imp. Conſtantius A. ad Cerealem p.v.

Omnia penitus amputentur, quæ tyrannicum tempus poterat habere triſtiſſima. Vniuerſos ergo præcipimus eſſe ſecuros, exceptis quinque criminibus, quæ capite vindicantur. Dat. VIII. Id. Septem. Lygduni, Conſtātio A. VII. & Conſtante C. CONS.

III. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. ad Viuentium p. v.

Ob diem paſchæ, quem intimo corde celebramus, omnibus, quos reatus adſtringit, carcer incluſit, clauſtra diſſoluimus. Adtamen ſacrilegus, in maieſtate reus, in mortuos veneficus ſiue maleficus, adulter, raptor, homicida, communione iſtius muneris ſeparētur. Dat. III. Nō. Maij. Rom. Lupicinio & Iouiano CONSS.

IIII. Idem AAA. ad Olybrium p.v.

Paſchæ celebritas poſtulat vt quoſcunque nunc ægra exſpectatio quæſtionis, pœnæque formido ſollicitat, abſoluamus: decretis tamē veterum mos gerēdus eſt, ne temerè homicidij crimē, adulterij feditatē, maieſtatis iniuriām, aleficiorū ſcelus, inſidias venenorum, raptúſque violentiam ſinamus euadere. Lecta VIII. Id. Iun. Valentiniano & Valente II. AA. CONSS.

V. Idem AAA. ad Senatum.

Indulgentia, patres conſcribti, quos liberat, notat, nec infamiam criminis tollit, ſed pœnæ gratiā facit: in vno hoc, aut in duobus reis ratum ſit. Qui indulgētiam ſenatui dat, damnat ſenatum. Dat. XIIII. Kal. Iuñ. Treu. Gratiano A. II. & Probo CONSS.

VI. Imppp. Gratianus, Valēt. & Theod. AAA. ad Antidium v.c. Vicarium.

Paſchalis lætitiæ dies ne illa quidem tenere ſinit ingenia, quæ flagitia fecerunt, pateat inſuetis horridus carcer aliquando luminibus. Alienum autem cenſemus ab indulgentia, qui nefariam criminum conſcientiam in maieſtatem ſuperbè animauerit, qui parricidali furore raptus, ſanguine proprio manum tinxit, qui cuiuſque prætereà hominis cæde maculatus eſt, qui genialis tori àc lectuli fuit inuaſor alieni, qui verecundiæ virginalis raptor extitit, qui venerandum cognati ſanguinis vinculum profano cæcus violauit inceſtu, vel qui noxiis quæſita graminibus, & diris inmur-

murata ſecretis mentis,&corporis venena cōpoſuit:aut qui ſacrioris imitator & diuinorum vultuum adperitor,venerabiles formas ſacrilegio eruditus impreſſit.His ergo tali quoque ſub abſolutione damnatis,indultum noſtræ ſerenitatis eo præcepti fine cōcludimus, vt remiſſionem veniæ crimina,niſi ſemel commiſſa,non habeant:ne in eos liberalitatis Auguſtæ referatur humanitas,qui impunitatem veteris admiſſi non emendationi potiùs, quàm conſuetudini deputarunt. Recitata XII. Kal. Aug. Rom.Syagrio & Eucherio CONSS.

VII.Idem AAA.ad Marcianum Vic.

Religio anniuerſariæ obſecrationis hortatur,vt omnes omnino periculo carceris metúque pœnarum eximi iuberemus, qui leuiore crimine rei ſunt poſtulati.Vnde apparet,eos excipi, quos atrox cupiditas in ſcelera compulit ſæuiora,in quibus eſt primum crimen, & maximę maieſtatis, deinde homicidij,veneficiíque,ac maleficiorū,ſtupri atque adulterij,pari quoque immanitate ſacrilegij,ſepulchríq; violatio,raptus,monetęq; adulterata figuratio.Dat.XI.Kal.April.Med.Richomere & Clearcho CONS.

VIII.Idem AAA.ad Neotherium P.P.

Nemo deinceps tardiores fortaſſis affatus noſtræ perennitatis exſpectet: exſequantur iudices,quod indulgere cōſueuimus.Vbi primùm dies paſcalis extiterit,nullum teneat carcer incluſum, omnium vincla ſoluantur.Sed ab his ſecernimus eos,quibus cōtaminari potiùs gaudia lętitiámque communem,ſi dimittantur,aduertimus.Quis enim ſacrilego diebus ſanctis indulgeat?quis adultero,vel inceſti reo tempore caſtitatis ignoſcat?quis non raptorem in ſumma quiete & gaudio communi perſequatur inſtātiùs?Nullam accipiat requiem vinculorum, qui quieſcere ſepultos quadam ſceleris immanitate non ſiuit, patiatur tormenta veneficus, maleficus,adulteratórque monetæ:homicida quod fecit,ſemper expectet: reus etiā maieſtatis,de domino aduerſum quē talia molitus eſt,veniā ſperare non debet.Dat.V.Kal.Mar.Med.Arcadio I.& Bautone CONSS.

INTERPRE. *Sacrilegus,adulter,inceſti reus,raptor ſepulchrorum,violator,veneficus,maleficus,adulterator monetæ,homicida, diebus Paſchæ nullatenus abſoluantur. Reliqui omnes, quos minorum cauſarum culpa conſtringit, diebus venerabilibus Paſchæ ſpecialiter abſoluantur.*

IX.Impp.Arcad.& Honor.AA.ad Cæſarium P.P.

Deuotiſſimæ nobis prouinciæ Lyciæ priorem famam meritúmque inter ceteras renouari cenſemus.Idque excellēs eminentia tua,edictis propoſitis,cunctis faciat innoteſcere,ne quis poſthac ciuem Lycium contumelioſo nomine iniuriæ audeat vulnerare. Teneant honores ſuos, quos meritis ac laboribus perceperunt, & à noſtra ſerenitate ſumpturi ſunt. Habeant præteritas dignitates,ſperentque ſui deuotione venturas, nec vnius viri inluſtris Tatiani tantum valuerit temporalis offenſio teterrimi iudicis inimici,vt adhuc macula in Lycios perſeueret,quæ in ipſo iā temporis abſolutione conſumpta eſt.Dat.Prid.Kal.Septemb.Conſtantinop. Arcad.A.IIII.& Honor.A.III.CONSS.

X.Idem AA.& Theod.A.Romulo P.P.

Omnes omnium criminum reos vel deportatione depulſos,vel relegatione,aut metallis deputatos,quos inſulæ variis ſeruitutibus, aut loca deſolata ſuſceperunt,ac noſtra indulgentia liberamus:ſeparatis illis, qui ad

locum

locum pœnæ deſtinatum contra iudicum ſententias ire noluerunt. Indignus eſt enim humanitate, qui poſt damnationem commiſit in legẽ. Dat. VIII. Id. Aug. Rauẽ. Stilichone, & Aureliano CONSS.

XI. Impp. Honor. & Theod. AA. Gaiſoni Com. & Magiſtro Offic. poſt alia.

De his, qui tyrannicæ præſumptionis ſacramenta ſectati, ad noſtrum imperium redierunt, hanc volumus eſſe ſententiam, vt quos inter incendia tyrãnidis adſumptę fidelis pęnitudo reuocauit, ordinem & fructũ militiæ non amittant. Eos verò, quibus lentum regreſſum neceſſitas deſperationis indixit, ſoluto cingulo matricula cõuenit aboleri, ita vt illud quoq; par reuerentiæ forma cuſtodiat, ne redire ei ad priſtinam militiam liceet, qui aliud militandi genus elegerit. Dat. Prid. Id. Feb. Rau. Varana CONS.

XII. Idem AA. Palladio P.P.

Liberata republica tyrannidis iniuria, omnium criminum reos relaxari præcipimus. Dat. VIII. Id. Aug. Rau. Varana V.C. CONSS.

De calumniatoribus. *Tit.* XXXVIIII.

I. Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theod. AAA. Hellebico Com. & Magiſtro vtriuſque mil.

NON eſt ratio, qua manifeſti calumniatoris ſupplicium differatur. Nec enim patimur frequenter iterari, quæ conſiſtere prima actione non quiuerint, atque alienam innocentiam ſecuritatémque ſine crimine dãnabili adpetitione terreri. Dat. III. Kal. Iañ. Conſtantinop. Merobaude II. & Saturnino CONS.

II. Idem AA. Menandrio Vic. Aſiæ.

Noſtris, & parentum noſtrorum conſtitutionibus comprehẽſum eſt, eos qui accuſationem alienis nominibus præſumpſiſſent, delatorum numero eſſe ducendos, atque ideo calumnioſiſſimum caput & perſonam iudicio irritæ delationis infamem deportatio ſequatur: quo poſthac ſinguli vniuerſique cognoſcãt non licere in eo principum animos commouere, quod non poſſit oſtendi. Dat. VIII. Id. Maij. Conſtantinop. Arcad. A. I. & Bautone CONS.

III. Impp. Arcad. & Hono. AA. Victuro P.V. Africæ.

Innocentes ſub ſpecie falſę criminationis non patimur callidorum impugnatione ſubuerti: qui ſi temptauerint, intelligãt ſibimet ſeueritatem legum pro commiſſis facinoribus incumbere. Dat. III. Id. Mart. Med. Honor. A. IIII. & Eutychiano CONSS.

INTERPRE. *Calumniatores ſunt, quicunque cauſas ad ſe non pertinentes, ſine mandato alterius propoſuerunt. Calumniatores ſunt quicunque iuſto iudicio victi cauſam iterare tentauerint. Calumniatores ſunt, quicunque quod ad illos non pertinet petunt, aut in iudicio proponunt. Calumniatores ſunt, qui ſub nomine fiſci facultates impetunt alienas, & innocentes quietos eſſe non permittunt. Calumniatores etiã ſunt, qui †falſa deferentes contra cuiuſcunque innocentis perſonam, principis animos ad iracundiam commouere præſumunt, & quietu eſſe non permittunt. Qui omnes infames effectim in exilium detrudantur.* †falsò dolentes †exilio detrud

De pœnis. *Tit.* XL.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Catullinum.

QVI ſententiam laturus eſt, temperamentum hoc teneat, vt non prius capitalem in quempiam promat ſeueramq; ſententiam, quàm in adulterij, vel homicidij, vel maleficij crimen, aut ſua confeſſione, aut certè omnium, qui tormentis, vel interrogationibus fuerint dediti, in vnum conſpirantem concordantemque rei finem, conuictus ſit: & ſic in obiecto flagitio deprehenſus, vt vix etiam ipſe ea quę commiſerit negarę ſufficiat. Dat. III. Non̄. Nou. Treu. Acc. XV. Kalen. Maij. Hadrumeti, Voluſiano & Anniano CONS.

INTERP. *Judex criminoſum diſcutiens, non ante ſententiam proferat capitalem, quàm aut reus ipſe fateatur, aut conuictus, vel per innocentes teſtes, vel per conſcios criminis ſui aut homicidium, aut adulterium, aut maleficium commiſiſſe manifeſtius conuincatur.*

II. Idem A. Eumelio.

Si quis in ludum fuerit, vel in metallum pro criminum deprehenſorū qualitate damnatus, minimè in eius facie ſcribatur: dum & in manibus & in ſuris poſſit pœna damnationis vna inſcribtione comprehendi: quo facies, quæ ad ſimilitudinem pulchritudinis cæleſtis eſt figurata, minimè maculetur. Dat. XII. Kal. April. Cabilluno, Conſtantino A. IIII. & Licinio IIII. CONS.

III. Idem A. ad Feſtum Pręſidem Sardiniæ.

Quicumque cohercitionem mereri ex cauſis non grauibus videbuntur in vrbis Romæ piſtrina dedantur. Quod vbi tua ſinceritas cœperit obſeruare, omnes ſciant eos, qui (ſicut dictum eſt) ex leuioribus cauſis huiuſmodi meruerint ſubire ſententiam, ergaſtulis vel piſtrinis eſſe dedendos, adque ad vrbem Romam, id eſt, ad præfectum annonæ ſub idonea proſecutione mittendos. Dat. IIII. Kal. Aug. Conſtantino A. V. & Licinio CONSS.

IIII. Imp. Conſtantius A. Theodoro p. v. Præſidi Arabiæ.

Dum reis manifeſta probatione conuictis ſpatium ante ſententiam temporis datur, facultas ſupplicandi criminoſiſſimis patet: cùm in homicidij crimine & in aliis detecti grauioribus cauſis vltio differenda non ſit. Igitur quidem, qui iam impetrauerunt, ad veniam pertineant. de cetero verò iuxta criminis qualitatem legem oportet ſeruari & in ſceleroſos, & in noxios proferri iuris ſententiam. Dat. Id. Octob. Conſtantio A. IIII. & Conſtante C. CONS.

V. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ad Simmachum p. v.

Leuiorum criminum reos excellens auctoritas tua priſtinis iubebit legum æquitate ſeruata damnari, ſub hac videlicet obſeruantia, vt ſub obtutibus tuis ſemper piſtoribus præcipiantur adſignari, ne dum occultè per nequiſſimos commentarienſes traduntur, gratia venalis exiſtat. Dat. V Id. Iun. Naiſſo, Diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

VI. Idem AA. Arthemio.

Omnes qui in leuioribus criminibus rei deteguntur, piſtrinorum exercitio vrbis Romæ damnare debebis ita, vt trāſmiſſio eorum ad officium præfecti annonæ ſine aliqua tergiuerſatione celebretur. Dat. III. Id. Iun̄. Naiſſo, diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

VII. Idem AA. Arthemio.

Nullum

Nullum ex his, quos piſtrinis qualitas condemnationis addixerit, inpertita ceteris reis indulgentia relaxari oportet, niſi aliquis ſpeciali ſerenitatis noſtræ meruerit reportare reſcribtum. Dat. VIII. Id. Octob. Altino, diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

VIII. Idem AA. ad Symmachum p.v.

Quicumque Chriſtianus ſit in quolibet crimine deprehēſus, ludo non adiudicetur. Quod ſi quiſquam iudicum fecerit: & ipſe grauiter notabitur, & officium eius multæ maximæ ſubiacebit. Dat. XVIII. Kalen. Feb. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

VIIII. Idem AA. ad Olybrium p.v.

Ne quis pro cohercitione delicti, vel piſtoribus, vel cuicumque alteri corpori, cum alterius ſit corporis, addicatur: ſed vnuſquiſque pro crimine in quo fuerit deprehenſus, motum congruæ ſeueritatis excipiet. Dat. III. Id. April. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

X. Imppp. Valentinianus, Valens & Gratianus AAA. ad Pretextatum p.v.

Quotiens in ſenatorij ordinis viros pro qualitate peccati auſterior fuerit vltio proferenda, noſtra potiſſimum explorentur arbitria, quo rerum adque geſtorum tenore comperto eam formam ſtatuere poſſimus, quam modus facti cōtemplatioque dictauerit. Dat. VIII. Id. Octob. Remis, Gratiano A. I. & Dagalaifo CONSS.

INTERPR. *Si quando aliqua maiores perſonæ, aut alicuius dignitatis viri vocantur in crimen, Iudex ad rerum dominos referat, vt de huiuſmodi perſonis quid fieri debeat dominorum precepto iuſta conſtituat.*

XI. Idem AA. ad Vincentium. p.v.

Neminem de numinis noſtri ſacrario prodeuntem harena ſuſcipiat, laniſta doceat, ſæua meditatio & pugnatrix exerceat, multa ſi quidem poſſunt eſſe ſupplicia, quibus culpa plectatur. Dat. V. Id. April. Lupicino & Iouiano CONSS.

XII. Imppp. Valens, Gratianus, & Valentin. AAA. ad Antonium p.p.

Campaniæ conſularibus formam iudicationis adſcribimus, ne in loco certa condicione finito modum animaduerſionis excedant, neque extra prouinciam ſuam ius relegationis exerceant. Dat. prid. Kalend. Decemb. Treu. Valente VI. & Valentiniano II. AA. CONS.

XIII. Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theod. AAA. Flauiano p.p. Illirici & Italiæ.

Si vindicari in aliquos ſeueriùs contra noſtram cōſuetudinem pro cauſæ intuitu iuſſerimus, nolumus ſtatim eos aut ſubire pœnam, aut excipere ſententiam: ſed per dies XXX. ſuper ſtatu eorum ſors & fortuna ſuſpenſa ſit. Reos ſanè accipiat, vinciatque cuſtodia, & excubiis ſollertibus vigilanter obſeruet. Dat. XV. Kalend. Septēb. Veronæ, Antonio, & Syagrio CONSS.

INTERPR. *Si princeps cuiuſcunque graui accuſatione commotus, quenquam occidi preceperit, non ſtatim à iudice quæ ab irato Principe iuſſa ſunt, conpleantur, ſed triginta diebus qui puniri iuſſus eſt, reſeruetur, donec pietas dominorum iuſtitiæ amica ſubueniat.*

XIIII. Imppp. Valentin. Theod. & Arcadius AAA. ad Principium p.p.

Ne diu apparitorum praua admodum venaliſque perfidia in publica impunè commoda deſæuiret, cenſuimus etiam in abſentes pro conpe-

tenti vltione debere conſurgi. Dat. Kalend. Iuñ. Arcadio A. & Bautone CONSS.

XV. Idem AAA. Tatiano P.P.

Si quis conuictus reus maximi criminis fuerit, ſubiectúſque ſententiæ cōpetens iudiciū compleatur, nec exquiſita commẽtis ars eiuſmodi ſubornetur, vt direptus à clericis adſeratur, vel appellaſſe ſimuletur. Quod ſi quiſquam poſt iudicium vendibili cohibentia licentiæ huic præſtiterit aſſenſum: haut leuia ſuſtinebit. nam procōſules, comites orientis, præfecti Aug. vicarij, etiam adfecti nota deformi, tricenas auri libras compendiis fiſcalibus conferent. Iudices autem ordinarij ſimiliter deformati, quinas denas cogentur exſoluere. officia verò eorundem hiſdem, quibus iudices ſui diſpendiis ſubiacebunt, ſi in ſuggeſtione ceſſauerint, ac nō præceptum legis ingeſſerint, atque iniecta manu ne rei auferantur, obſtiterint, ac niſi id, quod fuerit conſtitutum, in effectum exſecutionémque perduxerint. Dat. III. Id. Mar. Conſtantinop. Arcadio A. II. & Rufino CONSS.

XVI. Impp. Arcadius & Honorius AA. poſt alia, Eutychiano P.P.

Addictos ſupplicio & pro criminum immanitate damnatos, nulli clericorum vel monachorum, eorum etiam quos cœnobitas vocāt, per vim adque vſurpationem vindicare liceat ac tenere. Quibus in cauſa criminali humanitatis conſideratione ſi tempora ſuffragantur, interponēdæ prouocationis copiam non negamus, vt ibi diligentius examinetur, vbi contra hominis ſalutem, vel errore, vel gratia cognitoris obpreſſa putatur eſſe iuſtitia: ea conditione, vt ſiue proconſul, comes orientis, præfectus Auguſtalis, vicarij, fuerint cognitores: non tam ad clementiam noſtram, quàm ad ampliſſimas poteſtates ſciant eſſe referendum. Eorum enim de his plenum volumus eſſe iudicium, qui ſi ita res eſt, & crimen exegerit, rectius poſſint punire dānatos. Reos etiā tempore prouocationis emenſo ad locum pœnæ ſub proſecutione pergentes, nullus aut teneat, aut defendat, ſed ſciat ſe cognitor XXX. librarum auri multa, primates officij capitali eſſe ſententia feriendos, niſi vſurpatio iſta, aut protinus vindicetur: aut ſi tāta clericorū ac monachorum audacia eſt, vt bellum potiùs, quàm iudicium futurum eſſe exiſtimetur, ad clemẽtiam noſtram commiſſa referantur, vt noſtro mox ſeuerior vltio procedat arbitrio. Ad epiſcoporum ſanè culpam, vt cætera, redūdabit, ſi quid fortè in ea parte regionis, in qua ipſi populo Chriſtianę religionis doctrinæ inſinuatione moderātur, ex his, quæ fieri hac lege prohibemus, à monachis perpetratum eſſe cognouerint, nec vindicauerint. Ex quorum numero rectiùs ſi quos fortè ſibi deeſſe arbitrantur, clericos ordinabuut, &c. Dat. Ka. Aug. Mnyzo, Honorio A. IIII. & Eutychiano CONSS.

XVII. Idem AA. Aureliano P.P.

Omnes res Eutropi, qui quondam præpoſitus ſacri cubiculi fuit, ærarij noſtri calculis adiunximus, erepto ſplendore eius & conſulatu à tetra inluuie & à commemoratione nominis eius, & cœnoſis ſordibus vindicatq, vt eiuſdem vniuerſis actibus antiquatis, omnia muteſcant tempora, nec eius enumeratione ſæculi noſtri labes appareat, nec ingemiſcat, aut qui ſua virtute ac vulneribus Romanos fines propagant, vel qui eoſdem- ſeruandi

ſeruandi iuris æquitate cuſtodiunt, quod diuinum præmium conſulatus lutulentum prodigium contagione fœdauit, patriciatus etiam dignitate atque omnibus inferioribus ſpoliatum ſe eſſe cognoſcat, quos morum polluit ſæuitate. omnes ſtatuas, omnia ſimulacra tam ex ære, quàm ex marmore, ſeu ex † fucis, quàm ex quacumque materia, quæ apta eſt effin- † fuſis gẽdis, ab omnibus ciuitatibus, oppidis, locíſque priuatis ac publicis prę- cipimus aboleri, ne tanquam nota noſtri ſęculi obtutus polluat intuentũ. Adhibitis itaque fidis cuſtodibus, ad Cyprum inſulã perducatur, in qua tua ſublimitas relegatũ eſſe cognoſcat, vt ibidem peruigili cura vallatus, nequeat ſuarum cogitationum rabie cuncta miſcere. Dat. XVI. Kal. Febr. Conſtantinop. Theodoro v.c. CONSS.

XVIII. Idem AA. Eutychiano p.p.

Sancimus ibi eſſe pœnam, vbi & noxa eſt. Propinquos, notos, familiares procul à calumnia ſubmouemus, quos reos ſceleris ſocietas non facit: nec enim adfinitas, vel amicitia nefarium crimen admittunt. Peccata igitur ſuos teneant auctores, nec vlteriùs progrediatur metus, quàm reperitur delictũ. Hoc ſingulis quibuſque iudicibus intimetur. Dat. VIII. Kal. Aug. Conſtantinop. Theodoro v.c. CONSS.

INTER. *Pœna illum tantum ſequatur qui crimen admiſit, propinqui verò, affines, vel amici, familiares, vel noti, ſi conſcij criminis non ſunt, non teneantur obnoxij. Nemo de propinquitate criminoſi, aut de amicitiis timeat, niſi ſi quis ſcelus admiſerit.*

XIX. Impp. Honorius & Theod. AA. Donato p.v. Africæ.

Satellites Gildonis cuſtodijs mancipentur, & proſcribtione damnentur. Dat. III. Id. Nouemb. Baſſo & Philippo CONSS.

XX. Idem AA. Theodoro p.p.

Si quis ex proſcribtorum numero comitatum noſtræ ſerenitatis, ſiue mœnia æternæ vrbis intrauerit, deportatione plectetur. Da. X. Kal. Octo. Baſſo & Philippo CONSS.

XXI. Idem AA. honoratis, & prouincialibus Afric.

Heraclianum hoſtem publicum iudicantes digna cenſuimus auctoritate puniri, vt eius reſecẽtur infauſtæ ceruices: eius quoque ſatellites pari intentione perſequimur. Sed hanc omnibus priuatis atque militantibus licentiam damus, vt omnes prodendi in medium habeant liberam facultatem: nec inuidiam metuat, qui ad publicum deduxerit criminoſum, cũ illud ſpecialiter caueamus, ne vllus aliquem eorum aut ſubtrahendũ iudicet, aut celandum, néve ex eorum facultatibus, vel depoſita deneget, vel accepta non prodat. Dat. III. Noñ. Iul. Rau. Honorio VIIII. & Theod. V. AA. CONSS.

XXII. Idem AAA. ad Anthemium p.p.

Omnes, quos damnationis conditio diuerſis exiliis deſtinatos metas tẽporis præſtituti in carceris impleſſe cuſtodia deprehendit: ſolutos pœna vinculíſque laxatos cuſtodia liberari pręcipimus, nec vllas exilij poſtmodum miſerias formidare. Sit ſatis immenſorum cruciatuum ſemel eluiſſe ſupplicia, ne qui auræ cõmunis hauſtu & lucis aſpectu diu priuati ſunt, intra breue ſpatium catenarum ponderibus pręgrauati etiã exilij pœnam ſuſtinere iterum compellantur. Dat. XIIII. Kal. Maij. Conſtantio & Conſtante VV. CC. CONS.

XXIII. Idem AA. Monaxio P. P.

Rectores prouinciarum conueniri precipimus, vt hij, qui pro ſuo crimine pœnam exilij ſub certo temporis ſpatio ſubire decreti ſunt, exacto præfinito tempore, nec clauſtris carceralibus, nec in locis, in quibus exules verſati ſunt, teneantur. Dat. III. Kalen. Septemb. Eudoxiopoli, D. N. Theod. A. VII. & Palladio V. C. CONSS.

XXIIII. Idem AA. Monaxio P. P.

His, qui conficiendi naues incognitam ante peritiam barbaris tradiderunt, propter petitionem viri reuerentiſſimi Aſclepiadis Cerſonæſitanæ ciuitatis epiſcopi imminenti pœna & carcere liberatis capitale tam ipſis, quàm etiam ceteris ſupplicium proponi decernimus, ſi quid ſimile fuerit in poſterum perpetratum. Dat. VIII. Kal. Octob. Conſtantinop. Monaxio & Plinta CONSS.

Ne ſine iuſſu principis certis iudicibus liceat confiſcare. Tit. XLI.

I. Impp. Theod. A. & Valentinianus, Cæſ. ad Hierium P. P.

NVLLI iudicum (exceptis his qui in ſumma adminiſtrationis ſunt poſiti poteſtate, vitæ quoque noxiis ius adimendæ ſortiti ſunt) quemquam omnino incõſulta noſtra clemẽtia in vllo genere criminationis triſti liceat proſcriptionis tempeſtate percellere. Ad nos ſimulationum genera, quæſtionis ordo, criminum moles, documentorum, probationumque penſanda libramenta mittantur. Nemo ſibi pręſumat moderatorum, prouinciarumque rectorum, ſub quibuſcunque inſulis poteſtatis quemquam patrimonij vniuerſis priuare ſubſidiis, in illos gladij ſui & ius ſeueritatis exerceant, in quos ſtatim deſtringi ferrum iura præcipiunt, quorũque differri ſuppliciummateria eſt interitus plurimorum. Dat. X. Kal. Feb. Conſtantinop. D. N. Theod. A. XI. & Valentiniano Cęſ. CONSS.

INTERPRE. *Nullus Iudicum priuatas facultates fiſci nomine proſcribere aut occupare præſumat, ſed ad rerum dominos referat cauſam, pro qua hoc aliquis mereatur, & quod iuſſum fuerit, obſeruetur.*

De bonis proſcriptorum, ſeu damnatorum. Tit. XLII.

I. Imp. Conſtantinus A. Petronio Probiano.

RES vxoris, quę vel ſucceſſione qualibet, vel emptione, vel etiam largitione viri in eam ante reatum iure peruenerant: damnato marito inlibatas eſſe pręcipio, nec alieni criminis infortunio ſtringi vxorem, cum paternis materniſue, ac propriis frui eam integro legum ſtatu religioſum ſit. Et donatio maritalis ante tempus criminis ac reatus conlata in vxorem (quia pudicitię præmio ceſſit) obſeruanda eſt, tanquam ſi maritos cis natura non pœna ſubduxerit, capacitatis priuilegio videlicet & modo inſpecto, vt conſideretur, quid capere potuit. Si quid etiam in emancipatos liberos ante tempus criminis ac reatus patrem contuliſſe claruerit, integrum hiſdem & citra inquietudinem reſeruetur. Quod verò nec vxor, nec emãcipati liberi potuerint vindicare, captum & incorporatum ita ad me referri ſpecialiter cenſeo, vt illud quoque addatur, vtrum filios habeat, qui

dam-

damnatus eſt: ſimulque adiiciatur, vtrû idem apud ſe ex cauſa donationis aliquid vindicarint. Sed in his qui fiſcalibus actibus nexi ſunt, & pro ratiociniis proſcribuntur, & condemnantur: placuit, ſi quid proprium vxor habuit, vel à marito datum, in quantum capere potuit ante initium actuum, ex quo origo fraudis ac vitij in iudicium deducta eſt. Si quid deinde in emancipatos filios donatione conlatum antè, quàm orto nexu, ſuffugium potius, quàm munificentia, fraúſque temptetur intemeratum aput accipientium iura perſiſtere, nec quicquam fiſco in qualibet cauſa teneatur obnoxium, niſi quod in dominio proprio cùm obligari ortus eſt, habuit, vel quod agens tam ſuo, quàm vxoris, vel filiorum, vel cuiuſcumque præterea nomine comparauit, exceptis duntaxat Cæſarianis, qui ab omni iuris beneficio excluduntur, niſi probata à me purgataque ratiocinia fuerint, vt quod innoxiè habuerint, tranſmittendi copiam habeant. Dat. III. Kal. Mar. Serdicæ, Criſpo II. & Conſtantino II. CC. CONS.

II. Impp. Conſtantius A. & Iulianus Cæſ. ad populum.

Si quem fortè gladius vltor adflixerit, aliáve quælibet vitam adimens pœna conſumpſerit: vſque ad tertium gradum generis, copulationis eiuſdem ſucceſſio deferatur: fiſco pænitus quieſcente, vt accipiat hereditatem qui eam iure ciuili, vel prætorio poterat vindicare, de numero videlicet perſonarum, quas legis huius excepit auctoritas: ſed ita, vt alia ſit condicio damnatorum ex crimine maieſtatis, aut magicæ. In his enim etiam ſi liberos damnatus habeat, vel parentes: non condentes pœnam, ſed relinquentes antiquam, fiſco fieri locum præcipimus. Dat. VIII. Idus Mar. Med. Conſtantio A. VIII. & Iuliano Cæſ. CONSS.

III. Idem A. & Cæſ. Cæleſtino Conſ. Beticæ.

Vbi aliquis pro qualitate criminis viuendi ſententiam paſſus, fiſco fecerit locum ſuper occupandis rebus eius: ſtatim officium procuratoris patrimonij litteris tuis conueniatur, vt eadem corpora fiſci viribus vindicentur: & protinus ſuper occupatione eorum ſcriptis conpetentibus intimetur. Dat. V. Kal. Sept. Conſtantio A. VIII. & Iuliano Cæſ. II. CONSS.

IIII. Idem A. ad Taurum.

Vetueramus bona capite damnatorum fiſcali dominio vindicari, excepto crimine maieſtatis & magicæ, vt ea haberent vſque ad gradum tertium ſucceſſores eorum, quorum vitam ſeueritas ademiſſet: nunc verò bona capite damnatorum fiſcali dominio vindicari decernimus, ſanctione illa, quam certa condicione dederamus, quieſcente. Data prid. Non. Ianuar. Sirmi, Acc. VI. Kalend. Septemb. Datiano & Cereale CONSS.

V. Imp. Iulianus A. ad Felicem Com. S. L.

Quidam ſceleratè proſcribtorum facultates occultant. hos præcipimus, ſi locupletes ſint, proſcribtione puniri, ſi per egeſtatem abiecti ſunt in fęcem, vilitatémque plebeiam, damnatione capitali debita luere detrimenta. PP. Rom. VII. Id. Mart. Mamertino & Neuitta CONS.

VI. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ad Symmachum P. V.

Subſtantiam damnatorum integram ad liberos peruenire, & in qualibet cauſa poſitis parentibus, liberos heredes eſſe præcipimus, excepta ſola maieſtatis quæſtione: quam ſi quis ſacrilego animo adſumit, iuſtè pœnam ad ſuos etiam pòſteros mittit. Dat. VII. Kal. Decemb. Mediol. diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

INTERPR. *Si quis pro crimine ſuo occidi vel damnari meruerit, crimen eum auctore ſuo deficiat: Bona verò ad filios vel heredes legitimos pertinebunt: niſi fortè maieſtatis crimine damnatus ſit aliquis, quorum etiam filios de bonis damnati patris iubemus fieri alienos.*

VII. Idem AA. & Gratianus A. ad Probum. P.P.

Si qui intra prouinciam pro qualitate delicti ſtilum proſcribtionis incurrerit, per ordinarij officij ſolicitudinem, bonorum eius indago diligentiſſimè celebratur, ne quid rei priuatæ commodis per gratiam atque cõludium furto ſubducatur: Et plena deſcribtio comprehẽdat, quod ſpatium, & quod ſit ruris ingenium, quid aut cultum ſit, aut colatur, quid in vineis, oliuis, aratoriis, paſcuis, ſyluis, fuerit inuentum: quæ etiam gratia, & quæ amœnitas ſit locorum, quis ædificiis ac poſſeſſionibus ornatus, quótve mãcipia in prædiis occupatis, vel vrbana, vel ruſtica, vel quarum artium generibus inbuta teneãtur, quot ſint caſarij, vel coloni, quot boum exercitiis terrarum atque vomeribus inſtruentium, quot pecorum & armentorum greges, & in qua diuerſitate numerati ſint, quãtum auri & argenti, veſtium ac monilium, vel in ſpecie, vel in pondere, & in quibus ſpeciebus, quidve in enthecis ſit repertum: tum demum omnia ea, quæ velle nos perſpicis, inquiſitione conſtricta rationalis rei priuatæ tradantur officio, noſtro nectenda patrimonio. Mox verò ad nos ſub literis publicis iudices ſingillatim de omnibus nominatímque perferatur, proculdubio negligentia multanda. Nam ſi quid poſt factam à prædicto officio inueſtigationem rationalis rei priuatæ, cui inquiſitio ſecunda mandata eſt, amplius fortaſſis inuenerit, officium fraudulentum ea condemnatione ferietur, vt aliud tantum, quãtum fuerat ſubtractum, ex propriis facultatibus inferat. Dat. III. Noñ. Maij. Treu. Valentiniano N.B.P. & Victore CONSS.

VIII. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AAA. Eutropio P.P.

Deportato ſi erunt liberi, nepotésve ſui, ſeu emancipati, nepotes quoque ex filia: ſemiſſem tantum bonorum fiſcus vſurpet, ſemiſſis ipſi ac liberis hac diſtributione ſeruetur, vt ſextantem ipſe ad fortunam ab extrema inopia vindicandam ſuæ habeat poteſtatis, trientem liberi, nepotéſve ſcilicet indifferenter, ſiue hij ex filio ſiue filia erunt. Quod ſi idem, & emancipatos, & ſuæ poteſtatis filios, nepotéſve habuerit: beneficium tantùm ad eos, qui in poteſtate ſunt, transferatur, ſi emancipati ea, quæ conſecuti erant emancipationis tempore, damnoſè exiſtimant conferenda. Sin autem confuſionem bonorum & donationis elegerint: omnia ea, quæ fiſcus concedit, æquæ diuiſionis partibus ſortiantur. Quæ regula etiam in dote filiæ, vel neptis ex filio conferenda cuſtodienda erit. Et ſi filius quidem erit aut filij, ex filio autem alio filiíſve aut filia nepotes: triens hic in ſtirpes non in capita diuidatur. Quod ſi deportatus ſine liberis, vel nepotibus patrem habebit ac matrem, vel etiam vtrumque: non ſemiſſis à fiſco, ſed benſis patrimonij vindicétur: triens reſiduus in duos ſextantes redactus inter parentes ac deportatum æqualiter diuidatur: ita vt vnciam mater, ſi ius liberorum habuerit, vſurpet. Sin fecunditatis priuilegium non habebit, patri vnciam iam habẽti mater ſemunciam ex vncia ſua cedat. Idem ſeruabitur, ſi deportato ex duobus parentibus

tibus vnus ſupererit, vt ſextantem ſinę aliqua malignitatis interpretatione pręſumat. Tunc quidem mater etiam ſi ius non habuerit liberorum, quam ſuperſtes vir, vt ſanximus, ſemper excludet. Quòd ſi deportato nec liberi fuerint, nec parentes, dextantem fiſcus accipiat, ſextans ei ad vitæ adflictę adminicula reſeruetur: exceptis his, qui crimine fuerint maieſtatis adflicti. nam in eo caſu ſolum ſextantem iubemus filiis ac nepotibus reſeruari, his regulis, quibus ſupra eſt conſtitutum, dextantem fiſco vſurpante. Ipſum verò in tam atroci facinore conuictum, non ſolum deportatione, ſed egeſtate puniri conueniet. Dat. XV. Kal. Iul. Theſſal. Gratiano V. & Theod. I. AA. CONSS.

VIIII. Idem AAA. Eutropio. P. P.

Si aliquis ſupplicio fuerit adflictus, filiis quidem omnium facultatum deferatur prima ſucceſſio. Nepotes verò ex filia gradus ſecūdus admittat: ſi tamen nullus ſuorum fuerit inuentus, qui eos antecedat hereditate in ſtirpes non in capita diuidenda. Quod æquè obſeruabitur, ſi erit filius ac nepotes, qui ab inteſtato ſucceſſuri defuncto, vel ex duodecim tabulis, vel per reſciſſionem capitis prætorio vocabuntur edicto emancipatis & filia neceſſitate conlationis adſtrictis. Progredietur tamen beneficium etiam ad tertij gradus liberos, ſi modò ex virili ſtirpe deſcēdunt. Ita dūtaxat, vt ſub hoc caſu ipſi ſemiſſem, ſemiſſem fiſcus vſurpet, ea diſtributione partiū, quam ius ciuile diſponit. Quod ſi ſupplicio huiuſmodi adflictus comprehenſorum graduum liberos non habebit, tum capite ſecūdo pater ac mater in trientem dumtaxat vocetur, beſſe ad ærarium publicum transferendo: atque ita, ſi matri ius fuerit liberorum, partes inter vtrumque parentem ſextantibus impleantur. Sin deerit, quadrantem pater, vnciam mater accipiat. Quod ſi interfectus patrem tantum reliquerit: nihiloſecius vindicatione trientis vtatur. Item ſi matrem, modò ea ius habeat liberorum. Sin autem ſola ſupererit mater: Papiæ tamen legis priuilegiis deſtituta, neque trino partu fecunditati publicæ gratioſa ſextante contenta ſit, fiſco dextantem vſurpante. Tertij capitis hæc erit regula, vt ſecundi quoque gradus parentes auum ſcilicet atque auiam paris beneficij foueat ſanctio, paternus tamen hoc caſu non & maternus auus & auia quærētur: vt quadrantem ex defuncti accipiat bonis ea diuiſionis lege, quæ circa patrem ac matrē diuerſis eſt caſibus explicata. Iungimus tamen capite tertio auo auiæque fratrem perempti ac ſororem, ita vt in capita diuidi quadrantem hiſdem exiſtētibus ſanciamus, ac ſi cui perempto cum fratre ac ſorore manſerit conſanguinitatis agnatio. Sit duodecim tabulis locus, ac ius ciuile præualeat, vt auus atque auia cognatorum gradu inuitati vinci ſe à legitimis adquieſcant. Quoquidem caſu tres vnciæ inter ſororem ac fratrem æqualiter diuidentur. Vterinus autem frater ac ſoror eodem gradu, quo auus & auia vocabūtur. Sin omnes hę deerint, punito neceſsitudines, fiſco omnia vindicentur. Dat. XV. Kalen. Iul. Theſſ. Gratiano V. & Theod. I. A. CONSS.

X. Idem AAA. Poſtumiano P. P.

Ad beneficium legis Valentinianæ pertineant poſtumi quoque puniti patris, vt bona faciant non caduca, & ne quis partum qui fuerit, vel ſubpoſitum arguat, vel non ſubpoſitum mentiatur. Si fortè eo tempore, quo maritum ſeueritas rapiet ad pœnam (excepto tamē maieſtatis reatu,

ſicut ante præceptum eſt) grauidam ſe vxor aduerterit: mittat ad iudicē, conueniat magiſtratus, maneat depoſita de conceptione teſtatio, petantur futuræ partitudinis teſtimonia, adhibitiſque cuſtodibus fecunditas pudica ſeruetur. Quippe illā fidem ſolam generis fiſco noſtro volumus eſſe potiorem, de cuius minime natiuitate dubitetur. Dat. VIII. Id. April. Conſtant. Merob. II. & Saturnino CONSS.

INTERPRET. *Si quicunque damnatus pregnantem reliquerit vxorem, ſtatim mulier de conceptu ſuo Iudici, vel Curiali conteſtetur, vt cùm pepererit, in bonis damnati poſtumus, id eſt poſt mortem patris natus ſuccedat.*

XI. Impp. Theodoſius, Arcadius, & Honorius AAA. Rufino P.P.

Si qui pro atrocitate commiſſi formam eiuſmodi ſuſtinebunt, vt bona eorum proſcribtionis nomine vindicata fiſcalibus ſint ſocianda corporibus: commemorationem noſtrorum nominum in his titulis nolumus fieri, qui eorum poſtibus adfigentur, vel his, quorum ius ac proprietas auferetur. Officium etenim palatinum decem librarum auri multa diſpendióque vexabitur, ſi hoc deinceps crediderit neglegendum. Dat. die Kal. Maij. Conſtantinop. Theod. A. III. & Abundantio V.C. CONSS.

XII. Idem AAA. Rufino P.P.

Omnia proſcribtorum bona, quæ fiſco iuſſerat Tatianus adnecti, vel ipſis, qui propriam auditatem, vel illis, qui ſuorum mortem in extrema poſiti egeſtate lugent, ſine dubitationis obſtaculo reddi præcipimus. Dat. prid. Idus Iun. Conſtant. Theod. A. III. & Abundantio V.C. CONSS.

XIII. Idem AAA. Drepanio Com. R.P.

Omnia proſcribtorum bona, quæ fiſci nomine ſingulis quibuſque Tatianus eripuit, vel ipſis, qui gladio aceruiorem ſtilum paſſi ęrumnas ſ[illegible]as nuditatem fleuerunt, vel eorum filiis, ac propinquis, qui cruentas excepēre ſententias, reſtitui mox iubemus: ita vt omnes, qui aliquid ex huiuſmodi bonis noſtra liberalitate meruerunt, reſtituere indepta cogantur. Dat. prid. Id. Ianuar. Coſtantinop. Theod. A. III. & Abundantio CONS.

XIIII. Impp. Arcad. & Honor. AA. Cęſario p.p.

Serenitatis noſtræ prouiſione ſolita commonemus, vt ea, quæ Rufinus quondam, cùm viueret, quoquo pacto poſſedit, in eodem ſtatu interim maneant, nec quiſquam ſibi poſt eius obitum ſpontaneam vindicādi tribuat poteſtatem. Nam qui tranſacto tempore ſiluit, ac Rufinum tenere conceſſit, fiſcum quoque noſtrū ſine præiudicio poſſidere patiatur. Hoc edictis propoſitis per omnes prouincias pręcipimus diuulgari, quod cūcti ſciant iacturam ſe perpeſſuros grauiorem, totiúſque rei familiaris periculum, niſi ante præceptum noſtrum manus ab his, quæ Rufinus viuus poſſederat, voluerint abſtinere. Dat. Id. Febr. Conſtantinop. Arcadio A. IIII. & Honorio III. AA. CONS.

XV. Idem AA. Cęſario. p.p.

Si quis poſthac ſtilum (quod abſit) proſcribtionis exceperit; ſolus criminis ſui ſoluat pœnas, neminem habeat in bonorum amiſſione conſortem. Sit à proſcribti mariti ſorte vxor aliena, quo (vt adſolet) proſcribto, vxor proprias velut manu iniecta mox vindicet, aut certò quoquomodo occupatas ſtatim recipiat facultates. Dos etiam non quę aliquotiens inaniter dotalium inſtrumentorum tenore cōſcribitur, ſed quam ſe corporaliter

raliter tradidiſſe docuerit, præſentetur. Ea etiam ſi fortè cùm proſcribti bonis mixta ſunt, non negentur, quæ ab innoxio adhuc marito ante nuptias titulo donationis acceperit. Sin verò frater, ſoror, propinquus, adſinis, & quicumque proſcripto qualibet ſorte ſociantur. tam longè enim vnuſquiſque à metu ac pœna abeſſe debet, quàm alienus à crimine eſt. Dat. III. Nõ. Aug. Cõſtātinop. Arcadio IIII. & Honorio III. AA. CONSS.

INTER. *Quicumque damnari proſcribíque meruerit, ab eius facultatibus bona vxoria ſequeſtrentur, ita vt & dotem, quam marito vxor, aut eius parentes detulerunt, & donationem, quam ante nuptias pro coniunctione perceperat, vxor retineat, ſibíque vindicet, & à bonis proſcriptæ facultatis alienet, quia mariti crimine vxor non poteſt obligari.*

XVI. Idem AA. ad Peregrinum Com. & procuratorem diuinæ domus.

Ex poſſeſsionibus Gildonis, quæ ad noſtrum ærarium ſunt deuolutæ, canonem omnium titulorum ex integro ſolenni more imputata cautione ſolui præcipimus. Dat. Kal. Dec. Altino, Theodoro V.C. CONS.

XVII. Idem AA. Studio Com. R.P.

Ne quis proſcribtorum bona, vel eorum, qui publicam videntur excepiſſe ſententiam, intra biennium æſtimet poſtulanda. Abſtineant facultatibus intra id temporis expetendis, vt aut proprias quis recipiat, ſi vt nobis ingenitum eſt, duriores caſus & triſtiorem fortunam impetratoria humanitate molliamus: aut tum demum poſtulet, cum iam fiſcalem potiùs, quàm proſcribtorem expetiſſe noſcatur. Si quis autem petendas proſcribti, vel deportati intra biennium crediderit facultates: careat fructu liberalitatis Auguſtæ: ita, vt nec inſtruātur huiuſmodi petitiones, nec ſi temerè inſtructæ fuerint, & ſub ſpecialis beneficij munificentia noſtra prouocauerit liberalitatem, habeant aliquas vires indulta. Dat. XIIII. Kal. Feb. Conſtantinop. Vincentio & Frauitto CONSS.

INTERP. *Bona eorum qui proſcribi meruerint, intra biennium non competantur. Si quis verò intra biennium proſcripti bona petierit, quod meruerit, non valebit, quia ſolet miſericordia noſtra pietas commoueri, & reddere quæ meritò commota iuſſit auferri.*

XVIII. Idem AA. Bathanario Com. Afric.

Marcharidus proſcribtus plurima rerum penes diuerſos reliquit, ſicut quæſtio habita patefecit, vt quiſque igitur aliquid ex eius facultatibus retinet, ſi intra duos menſes ſpontanea reſtituat voluntate: ſciat ſe ad veniam pertinere, ſi quæ ſuſceperat fideliter, repræſentet. Alioquin patrimonio ſuo fiſco ſociato, pœnam ſe deportationis nouerit ſubiturum. Dat. III. Id. Iul. Med. Vincentio & Frauitto CONSS.

XVIIII. Idem AA. & Theod. A. Vrſicino Com. S.L.

Poſſeſſiones, quæ ex bonis Gildonis, aut ſatellitum eius in ius noſtræ ſerenitatis retentæ ſunt, ab occupatoribus noſtro patrimonio adgregentur, ita vt ab his ex eo tempore, quo indebitè retentarunt, præſtationum ſimplum inferatur. Qui ſi conuenti intra Kalendas Octobres poſſeſſiones putauerint retinēdas: ſciant ſe ad dupli reſtitutionem cohortandos. & duplos fructus eſſe reddendos. Dat. XII. Kal. Maij. Rau. Stilichone II. & Anthemio CONS.

XX. Impp. Honorius & Theod AA. Theodoro P.P.

Proſcribtorum ſatellitumque fortunas ærario noſtro iubemus accedere. Ideóque per agros, per cuncta domicilia titulos noſtræ ſerenitatis adfigi præcipimus. Quidquid ſanè ab eorum procuratoribus ex prędiorum fructibus congregatum eſt, largitionibus noſtris protinus copuletur, ne ſi iuſſa noſtra, aut diſſimulatione neglexerint, aut cōludio prętermiſerint, ſupplicium exilij pariter & proſcribtionis ſuſtineant. Dat. VIII. Kal. Octo. Med. Baſſo & Philippo CONS.

XXI. Idem AA. Theodoro P.P.

Qui in facultates Stilichonis, & actus videntur eſſe verſati, vel ex hiſdē facultatibus aliquid ſubtraxiſſe, vel aliquid rapuiſſe: omnifariam reddāt. Dat. VIII. Kalend. Nouemb. Baſſo & Philippo CONSS.

XXII. Idem Theodoro P.P.

Qui ſuas opes prædoni publico, vel eius filio, ceteríſque ſatellibus dederunt, vel iure, vel corpore, quibus ille vſus eſt ad omnem ditandam inquietandámque barbariem: his omnem repetendi viam iubemus eſſe præcluſam. Dat. X. Kalend. Decemb. Rau. Baſſo & Philippo CONSS.

XXIII. Idem AA. Palladio P.P. Poſt alia.

Eorum facultates, qui pro criminibus ſuis meruēre puniri, omni pęnitus competitione ſubmota, fiſco noſtro iubemus addici. Si nullos tamen liberos, patrem, matrémve derelinquunt, quibus damnatorum bona legum ſeruauit humanitas: ſcelere maieſtatis excepto, cuius atrocitas nihil relinquit heredibus. Dat. VIII. Id. Iul. Rau. Euſtathio & Agricola CONS.

XXIIII. Impp. Theod. & Valentinianus AA. Hierio p.p.

Sentiat latro nefarius, aut huiuſmodi quis profeſſis teſtatiſque ſceleribus inuolutus, vltionem ſuam, nō poſſe tardari. Damnato etiam ita, proſcribtio infligenda eſt, vt dimidia parte ærario vindicata, alia damnati filijs reſeruetur. Decurioni verò, qui hoc incurrerit, ſi liberos non habeat, ſuccedat curia, bonáque vniuerſa detineat, aut ipſa per ſe, aut ſua ordinatura periculo munera ſubiturum. Sin erit ſuboles curiali, quam municipales ſibi vindicent functiones: integris fortunis fulciatur. Si filia, vel filiæ fuerint, quod pro certa legis ſanctione defixum eſt, pars dimidia ad eas deueniat facultatum: ſin mares curiales fuerint intermixti, dimidia pars eis curiæ nomine deferatur, & aliam quam in cōmune omnibus tribuit indulgentia principalis pro virili diuidant portione. Dat. X. Kal. Feb. Cōſtant. DN. Theod. XII. & Valentin. II. AA. CONS.

De ſententiam paſſis, & reſtitutis, & liberis eorum. Tit. XLIII.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Maximum p.v.

IN quæſtione teſtamenti, quod deportati filius remeante patre feciſſet, remotis Vlpiani atque Pauli notis, Papiniani placet valere ſententiam, vt in patris ſit filius poteſtate, cui dignitas ac bona reſtituta ſunt: ita tamen, vt geſta per filium, cuius conſilia legitima ætas firmauerat, rata ſint, eodem in poteſtatem patriam redeunte. Nec eorum reſciſſio efficiat, quod eſt maximè abſurdum eodem tempore, nec in patris, nec in ſua quemquam fuiſſe poteſtate, minores enim ætate iure quicquam agere prohibentur. Quibus ſi damnato patre tutor datus eſt, neceſſe eſt, vt ab officio recedat, regreſſo eo, quem non ſo-

patre tutor datus eſt,neceſſe eſt,vt ab officio recedat, regreſſo eo,quem non ſolùm nomine redire,ſed etiam officium ſuum nulla prauitate corruptum liberis præbere oportet,vt eorum bona tueatur & augeat. Nam ſi patria poteſtate ad corrumpendi atque effundendi patrimonij licentiam abutetur,vt furioſo ac dementi,item prodigo , libidinum omnium vitiorúmque ſeruo non eſt eorum pecunia committēda.Ab adminiſtratione fugiat,neque tutor eſſe deſinat , omniaque minoris diſpendia ſuis ipſe damnis præſtet. Sententia verò deportationis nullo patrem præiudicio deminuat.Quem ſi comperta integritas vt natura,ita officio liberis reſtituerit,ei gubernacula rerum tradenda ſunt,cuius ad imitationem publici iuris prouiſa cuſtodia eſt.Quæ niſi bonis patribus detur,luctuoſior erit reditus,quàm diſceſſus.Ideóque tantum ad reſtitutionem indulgentia valeat,quantum ad correctionem ſententia valuit.Vtque deportationis ipſum per ſe nomen rerum omnium ſpoliatio eſt,ita indulgentiæ reditus bonorum ac dignitatis vno nomine amiſſorum omnium ſit recuperatio,& filij emācipationem à patribus officiis petant,vt libertatem non damnationis,ſed lenitatis paternæ teſtem habeant.Dat. XVIII. Kal. Oct. Sirmi,Criſpo II.& Conſtantino II.CC.CONSS.

INTERP.*Si quis pater in exilium miſſus,filium in maiore ætate reliquerit, quæcunque de bonis propriis geſſit filius,iuxta ſententiam Papiniani rata & firma permaneant,nec contra aut teſtamentum,aut tranſactionem filij reuerſus pater venire permittitur.Sanè cum redierit pater,ſi filium viuum inuenerit ,filium in eius ſuum paterna poteſtate recipiet.Cæterùm quod de rebus propriis abſente patre filius geſſit,reuerſus pater reuocare non poterit. Quicquid verò filis in annis minoribus conſtituti fecerint,penitus non valebit:qui tamen ſi pro ætate,vel abſentia patris,aut tutores,aut curatores acceperint,reuerſus pater filios,repulſis curatoribus vel tutoribus,cum omni facultate recipiet,ea tamen conditione, vt rem filiorum ita adminiſtret ac regat,vt non ſolùm detrimenta non ſentiant, ſed ſtudio patris res & facultas proficiat filiorum. Quod ſi pater aut prodigus, aut negligens,aut euerſor, aut libidini deditus eſſe conuincetur , & filiorum res impiè ac dementer vaſtare,ac dilapidare cognoſcetur,filij talis patris tanquam eo mortuo ſub tutore aut curatore conſiſtent:quia ſicut æquum eſt,vt bonus ac vtilis pater rem filiorum regendam adminiſtrandámque recipiat,ita iniquum eſt, vt in damnum filiorum reuerſus,facultates à tutoribus curatoribúſve reſeruatas dementi ſubuerſione dilaceret.*

De his,qui ad ſtatuas confugiunt. *Tit.* XLIIII.

I.Imppp.Valentinianus,Theod.& Arcad.AAA.Cynegio P.P.

EOs qui ad ſtatuas,vel euitandi metus,vel creandæ inuidiæ cauſa confugerint:ante diem decimum neque auferri ab aliquo,neque diſcedere ſponte perpetimur. ita tamen , vt ſi certas habuerint cauſas,quibus confugere ad imperatoria ſimulacra debuerint:iure ac legibus vindicentur.ſin verò proditi fuerint artibus ſuis inuidiam inimicis creare voluiſſe:vltrix in eos ſententia proferatur.Dat.Prid.Nōn.Iul.Conſtantinop.Honor. NP. & Euod.V.C.CONSS.

De his,qui ad eccleſias confugiunt. *Tit.* XLV.

ad ſanctiſſimum Dei templum, aut ad ſacroſanctum altare, ſiue vſquam gentium ſiue in hac alma vrbe confugiunt, ſommuni intra templum, ſiue ipſum altare, vel omnino cibum capere abſque aliqua eorum iniuria, ab ipſis clericis arceantur, deſignantibus ſpatia, quæ in eccleſiaſticis ſæptis eorum tuitioni ſufficiant, abducentibus capitalem pœnam eſſe propoſitam, ſi qui eos conentur inuadere. Quibus, ſi perfuga non adnuit, neque conſentit, præferenda humanitati religio eſt, & à diuinis ad loca, quæ diximus turbanda temeritas. Hos verò, qui templa cum armis ingredi audent, ne hoc faciant, præmonemus: dein ſi telis cincti, quouis eccleſiæ loco vel ad templi ſæpta, vel circa, vel extra ſint: ſtatim eos, vt arma deponant, auctoritate epiſcopi à ſolis clericis ſeueriùs conueniri præcipimus, data eis fiducia, quod religionis nomine meliùs, quàm armorum præſidio muniantur. Sed ſi eccleſiæ voce moniti poſt tot tantorúmque denuntiationes noluerint arma relinquere: Iam clementiæ noſtræ apud Deum & epiſcopum cauſa purgata, armatis, ſi ita res exegerit, intromiſſis, trahendos ſe, abſtrahendóſque eſſe cognoſcant, & omnibus caſibus eſſe ſubdendos. Sed neque epiſcopo inconſultò, nec ſine noſtra ſiue iudicum in hac alma vrbe, vel vbicumque iuſſione armatum quemquam ab eccleſiis abſtrahi, oportebit, ne ſi multis paſſim hoc liceat, confugio generetur. Dat. x. Kal. April. Conſtantinop. Antiocho v. c. CONSS. & qui fuerit nuntiatus.

INTERP. *Eccleſia, ac loca Deo dicata, reos, qui ibidem depulſi timore confugerint, ita tueantur, vel, vt nulli locis ſanctis ad direptionem reorum vim ac manus inferre præſumant, ſed quicquid ſpatij vel in porticibus, vel in atriis, vel in domibus, vel in aureis ad eccleſiam adiacentibus pertinet, velut interiora templi præcipimus cuſtodiri, vt reos timoris neceſſitas non conſtringat circa altaria manere, & loca veneratione digna polluere. Sanè ſi qui ad loca ſancta confugerint, arma ſi qua ſecum portauerint, mox deponant, nec ſe æſtiment magis armorum præſidio, quàm ſanctorum locorum veneratione defendi. Quod ſi deponere arma noluerint & ſacerdoti vel clericis nõ crediderint, ſciant ſe armatorum viribus extrahendos. Si verò extrahere de locis ſanctis quemlibet reum quacunque ratione quis tentauerit, nouerit ſe capitali ſupplicio eſſe damnandum.*

V. Idem A A. Ἀντιόχῳ μεγαλοπρεπεστάτῳ ἐπάρχῳ καὶ ὑπάτῳ.

Ἀνεῴχθωσαν τοῖς αἰδέουσιν οἱ ναοὶ τοῦ μεγάλου θεοῦ. οὐ γὰρ μόνα τὰ θεῖα θυσιαστήρια, καὶ τὸν εὐκτήριον ναὸν τὸν τεττάρων τῶν τειχῶν περιβολῇ τειχιζόμενον, εἰς ἀσφάλειαν συντελεῖν τῶν προσφευγόντων θεσπίζομεν, ἀλλ' εἴτι καὶ περαιτέρω τούτου τυγχάνει, ἄχρι τῶν τελευταίων θυρῶν τῆς ἐκκλησίας, ἐλέου βωμὸν τοῖς προσφυγοῦσιν εἶναι προστάττομεν, ὥστε μεταξὺ τοῦ ναοῦ, ὃν τῷ προειρημένῳ τρόπῳ περιπεφράχθαι διεγράψαμεν, ἄχρι τῶν θυρῶν μετὰ τοὺς δημοσίους τόπους τῆς ἐκκλησίας θυρῶν, πᾶν τὸ παρεγκείμενον εἴτε ἐν οἰκείαις, ἢ κήποις, ἢ αὔλαις, ἢ λουτροῖς, ἢ ἐν στοαῖς τυγχάνει, τοὺς εἰσδυώτας πρόσφυγας, καθ' ὁμοιότητα τοῦ ναοῦ φυλάττειν, καὶ μηδένα τούτοις ἱεροσύ-

λους ἐπιβάλλειν χεῖρας, ἵνα μὴ ὁ τοῦτο τολμῶν ἐν συμφορᾷ σεαυτὸν εἰδὼς, καὶ αὐτὸς ἐξαιτῶν βοήθειαν καταφύγῃ. τοῦτο δὲ τῶν διαστημάτων πλάτος διὰ τοῦτο συνεχωρήσαμεν, ἵνα μή τινι τῶν προσφευγόντων ἐν τῷ τοῦ θεοῦ ναῷ, ἢ ἐν τοῖς ἄγχος θυσιαστηρίοις μένειν, ἢ ἐσθίειν, ἢ καθεύδειν, ἢ παννυχίζειν ἐξῇ, τῶν μὲν κληρικῶν τῆς θρησκείας χάριν τοῦτο κωλυόντων, τῶν προσφυγῶν δὲ τῆς εὐσεβείας ἕνεκα φυλαττόντων. ὅπλα δὲ ἢ ἐν σιδήρῳ, ἢ ἐν ἑτέρῳ ἀμυντήρια τοὺς προσφεύγοντας οὐδαμῶς ἔχειν ἢ ἐπιφέρεσθαι ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας προστάττομεν, οὐ μόνον ἐκ τῶν θείων ναῶν καὶ θυσιαστηρίων, ὡς τὰ λοιπὰ, ταῦτα κωλύοντες, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκημάτων, καὶ διαιτῶν, καὶ κήπων, καὶ λουτρῶν, καὶ αὐλῶν, καὶ στοῶν. τοὺς τοίνυν δίχα ὅπλων τῷ ἁγίῳ οἴκῳ τοῦ θεοῦ, εἰ καὶ εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον, ἐν οἱῳδήποτε ἔθνει, ἢ κατὰ ταύτην τὴν πόλιν προσφεύγοντας ὑπνοῦν ἐν τῷ ναῷ ἤτοι τῷ θυσιαστηρίῳ, καὶ τροφῆς μεταλαμβάνειν παρὰ τῶν κληρικῶν προσήκει κεκωλῦσθαι ἐκτὸς τινὸς ὕβρεως διικνούντων τὰ διαστήματα ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς περιβόλοις διὰ τὴν τῶν προσφυγόντων ἀσφάλειαν, καὶ ἡσυχίαν ἀφορισθέντα, καὶ διδασκούντων τιμωρίαν κεφαλικὴν κατὰ τῶν παρ᾽ αὐτὰς ἐπιόντων αὐτοῖς ὡρίσθαι. οἷς ὁ προσφεύγων εἰ μὴ πείθοι, τότε προτιμάσθω τῆς φιλανθρωπίας ἡ θρησκεία, καὶ ἐκ τῶν θείων εἰς τοὺς προλεχθέντας τόπους χωριζέσθω θρασύτης. τοὺς δὲ μετὰ ὅπλων τὰς ἁγίας ἐκκλησίας καταλαμβάνοντας προηγουμένους μὲν μὴ ποιεῖν τοῦτο ὑπομιμνήσκομεν. ἐὰν δὲ ἐν οἱῳδήποτε τόπῳ τῆς ἐκκλησίας ἢ ἐντὸς τοῦ ναοῦ, ἢ περὶ τὸν ναὸν, ἢ καὶ ἐκτὸς τούτου τυγχάνωσι, παραχρῆμα τὰ ὅπλα αὐθεντίᾳ τοῦ ἐπισκόπου παρὰ μόνον τῶν κληρικῶν αὐστηρότερον ἀναγκαζομένους ἀποτίθεσθαι προστάττομεν, διδομένης αὐτοῖς ἐλπίδος καὶ ὅρκου ὡς τῇ θρησκείᾳ μᾶλλον ἢ τῇ τῶν ὅπλων ἐπιχειρείᾳ ὀχυρωθήσονται. ἐὰν δὲ τῇ ἐκκλησιαστικῇ φωνῇ ὑπομνησθέντες μετὰ τοσαύτας καὶ τηλικαύτας παραγγελίας τὰ ὅπλα μὴ ἀποθῶνται, ἐξαμβλυνθείσης τῆς θρησκείας, παρά τε τῆς ἡμετέρας γαληνότητος, καὶ τῶν ἐπισκόπων τῷ θεῷ τῆς ἀπολογίας δοθείσης, ἐνόπλων εἰσπεμφθέντων ἀποσπασθήσονται, καὶ πάσαις ταῖς συμφοραῖς ὑποβληθήσονται. οὐ μὴν δίχα γνώμης ἢ κελεύσεως τοῦ ἐπισκόπου καὶ ἡμῶν, πάντη δικαστῶν τῶν κατὰ τὴν δεῖνα πόλιν, καὶ ὁπουδήποτε τυγ-

χανόν-

χανόντων, τὸν ὁπλισμὸν ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ παραδιδόναι, ἵνα μὴ πολλοῖς καὶ τῶν ἀθλίων τοιαύτης ἀδιαφόρως ἐξουσίας δοθείσης, σύγχυσίς τις ἐκ τούτου γίνεσθαι μέλλῃ, καὶ ταραχή. Dat. x. Kalend.. April. Conſtantinop. Antiocho, & qui fuerit nuntiatus.

VI. Idem AA. Hierio P.P.

Super confugientibus, ad ſanctæ religionis altaria ſanctionem in perpetuum valituram credidimus promulgandam, vt ſi quidem ſeruus cuiuſquam eccleſiam altariáve loci tantum veneratione confiſus ſine vllo telo petierit: is non plus vno die ibidem dimittatur, quin domino eius, vel cuius metu pœná imminentem viſus eſt declinaſſe, à clericis, quorum intereſt, nűtientur. Iſque eum impertita indulgentia peccatorum, vt nullis reſidentibus iracundiæ menti reliquiis in honorem loci, & eius reſpectu, ad cuius auxilium conuolauit abducat. Quod ſi armatus nullis hoc ſuſpicantibus inopinus inruerit, exinde protinus abſtrahatur, vel certè continuo domino, vel ei, vnde eum tam furioſa formido proripuit, indicetur: eíque mox abſtrahendi copia non negetur. Sed ſi armorum fiducia reſiſtendi animos inſania impellente conceperit, abripiendíque eum domino, quibus poteſt id efficere viribus, concedatur. Quod ſi illum etiam confici in concertatione pugnâque contigerit: nulla erit eius noxa, nec conflandæ criminationis relinquetur occaſio, ſi is, qui ex ſtatu ſeruili in hoſtilis, & homicidæ conditionem tranſiuit, occiſus ſit. Quod ſi quæ tam ſunt vtiliter conſtituta, eorum qui huic rei pro ſuo præficiuntur officio, aut negligentia, aut conhibentia, vel aliqua ratione fuerint deprauata: animaduerſio iuſta non deerit, vt ſub epiſcopalis diiudicationis arbitrio, loco eo, quem tueri nequiuere, ſubmoti & reiecti in ordinem plebeiorum motum iudiciarij vigoris excipiant. Dat. v. Kal. April. Cőſtantinop. Valerio, & qui fuerit nuntiatus.

CODICIS THEODOSIANI LIBER DECIMVS.

De iure fiſci. *Tit. I.*

I. Imp. Conſtantinus A. & Cæſ. ad populum.

SI QVID à fiſco fuerit occupandũ, vel à nobis dececetero pro vniuſcuiuſque meritis obſequiiſque donandum, vel ab eodem diſtrahendum, intra annum omnibus, vel à petitione, vel à comparatione ſe abſtinentibus, hij qui putant iniuſtè res proprias à fiſco eſſe comparatas, contra eundem agere contendant, ſcientes, gratulantéſque, quòd annua ſpatia intra quę ſuum repetant, ſint indulta. Ac ſi probauerint inſtitiam petitioni ſuæ adeſſe, recipiant, & noſtro beneficio habeant reſtituta. Dat. Id. Septemb. Rom. Conſtantino A. IIII. & Licinio IIII. CONSS.

II. Idem A. ad Seuerum rationalem Afric. Poſt alia.

Poſſeſſiones atque mancipia exempta fiſci patrimonia, quibuſdam donauimus. Hæc directo iure atque perpetuo abſque omni quæſtione volumus obtineri, pœna contra rationales & magiſtros priuatæ rei atque officiales propoſita, ſi quid contra temptauerint, & c. P P. XVI. Kal. Iul. Rom. in foro Traiani, Conſtantino A. V. & Licino C. CONSS.

INTERP. *Quicunque agri atque mancipia, quibuſcunque perſonis de fiſci noſtri iure donantur, apud eos quibus donata ſunt ſine ſuſpicione aliqua volumus permanere: contra ordinatores domorum dominicarum pœna propoſita, ſi contra præceptionem facere cognoſcuntur.*

III. Idem A. ad prouinciales.

Iuſtas etiam, & quæ locum habent fiſci actiones, præcipimus concremari ob hoc ſolùm, quòd ſuis temporibus prolatæ non ſunt. Iam calumniæ priuatorum eo ſaltem arceantur exemplò, quo iuſtas fiſci lites ſilere præcipimus. Dat. III. Kal. Iuñ. Conſtantino A. V. & Licinio Cæſ. CONSS.

IIII. Idem A. ad Dometium Dracontium magiſtrum priuatæ rei Afric.

Cùm fiſcus litem patiatur, aut inferat, anni ſpatium ad determinãdam cauſam ſpectari oportet: quia hoc ad inſtruẽdum ſatis eſt. Et diutius non oportet priuatorum, ſiue fiſci emolumenta fatigari. Dat. XIIII. Kal. Iuñ. Serdicæ, Conſtantino A. VI. & Conſtante Cæſ. CONSS.

V. Idem

v. Idem A.

Deſenſionis facultas danda eſt his, quibus aliquam inquietudinem fiſcus infert, cùm facultates eorundem adhuc controuerſia pendente inquietari, deſcribíque fas non ſit. Vbi ergo controuerſia extiterit fiſco alicuius patrimonium vindicante, apud eum, omnibus facultatibus conſtitutis, cognitio ventiletur, vt cum rei exitus debere eas vindicare probauerit, tum demum res perſequi liceat, & ſuper modo facultatum ac rerum interrogationem haberi, quæ per condicionales ſeruos inueſtiganda eſt, vt ſi quid ſubtractum fuerit, exigatur, & extrinſecus tãtum aliud multæ nomine, quantum fuerat per fraudem ablatum. Sanè in huiuſcemodi quæſtione ſi Cæſariani nomen inciderit, ad vſurpationem conſtitutionis iſtius non debebit accedere, ſiquidem conſuetudo fraudium, quibus prædicti omnia temerare conſuerunt exceptionem eorundem meruerint. Dat. prid. Kalend. Ian. Sirmio, Cnnſtantino A. VII. & Conſtantio Cæſ. CONSS.

VI. Imp. Conſtantius A. ad Hieroclem Conſ. Syriæ Cœles.

Secundum legem, quam dudum promulgauimus, vanam appellationem rectè non ſuſcepiſti, de cetero quoque in cauſis, rebúsque fiſcalibus huiuſmodi prouocationes non debebis admittere. Dat. VIII. Kalend. Maij, Philippo & Sallia CONSS.

VII. Idem A. & Iulianus Cæſ. Verecundo rationali ſummarum.

Ab edicti noſtri tenore, quo tempore† à negotiis ſancienda eſſe cenſuimus, fiſcales cauſæ ſeiunctæ ſunt: quoniam fieri poteſt, vt per innumeras occupationes tui officij vel fortè fraudulentam aſtutiam & venale ſilentium fiſcalis petitio omni iuſtitię rationem ſubnixam propter temporis anguſtias perimatur. PP. VI. Kal. Iul. Vallis, Conſtantio A. VIIII. & Iuliano Cæſ. CONSS. ✻ tẽpora.

VIII. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ad Cæſarium com. rerum priuatarum.

Vniuerſa loca vel prædia, quæ nunc in iure templorum ſunt, quæque à diuerſis principibus vendita vel donata ſunt retracta, ei patrimonio, quod priuatum noſtrum eſt, placuit adgregari. Dat. pridie Non. Feb. Med. diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

VIIII. Idem AA. ad Symmachum P. V.

Obſeruet in poſterum eminentia tua, ne quid de rebus rei priuatæ violetur, niſi prius comes rerum priuatarum fuerit ignarus. Dat. VII. Id. Mar. Med. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

X. Idem AA. ad Dracontium Vic. Afric.

Qui in contractibus ſceleſtis ac fiſco pernicioſis interuerſorum maculoſis ſeſe fraudibus implicuerunt: in quadrupli redhibitionem teneantur. Dat. XV. Kal. Decemb. Adrumeto, Valentiniano & Valente AA. CONSS.

XI. Idem AA. & Gratianus A. Alexandriano Com. R. P.

Vt perſpicuè colonorum vtilitatibus conſulatur, decima indictione ſingulas tantùm dependant centeſimas, qui reditus domui noſtræ debitos quotannis iuxta conſuetudinem arcariis tradunt: ita tamen, vt ſingularum quoque centeſimarum ratio ſemper euidens ſcientiæ tuæ digeſta referatur: videlicet, vt erogationibus cunctis aperta inſtructione patefa-

compulſores, quorum direptio arguitur, repręſentauerint: tempore ſuperius conſtituto eadem pœna retinebit, ipſis aduerſus fugientes actione ſeruata. Iudicum quoque ſegnitiem in hac parte grauiſſima multa feriendam eſſe cenſemus. Dat. XII. Kal. Decemb. Med. Theodoro V. C. CONSS.

XVII. Impp. Honorius & Theod. AA. Patricio Com. R. P.

Super creandis ſuſceptoribus diſpoſitionem tuæ ſublimitatis firmam eſſe pręcipimus periculo procuratorum rei dominicæ, ita vt omni ambitione ceſſante, quę ſtatuta ſunt, quęque antiqua conſuetudine cõmendãtur, in pabulis, vel ſumptu familię miniſtrando intemerata permaneant, ſuper hirenarcho & optione omnia antiqua conſuetudine obſeruanda. Dat. III. Kal. Iañ. Conſtantinop. Theod. A. VIIII. & Conſtantio II. CONSS.

De domibus ad rem priuatam pertinentibus diſtrahendis vel prætoriis iudicum reſeruandis. *Tit. II.*

I. Imppp. Valens, Gratianus & Valentinianus AAA. Com. Largitionum.

RATIONALES, vel ordinarij iudices earum domorum, quas procuratorum nequitia & rationalium neglegentia labi patitur in ruinas, inſtituãt auctionem haſtis habitis ex licitatione currente. Sanè ſi quæ ſunt per varias prouincias huiuſcemodi domus, quales eſſe in Auguſtenſi Suitranea ciuitate ſuggeritur, vel aliis in locis pręſtantes, & priuatis vſibus ampliores, vt ſeruari forſitan oportebit iudicum manſionibus deputandas prouincialium, & eorum cura reficiendas. Dat. VII. Kalen. Octob. Valente VI. & Valentiniano II. AA, CONSS.

II. Impp. Arcadius & Honorius AA. Firmino Com. Sac. Larg.

Ne domus ad noſtrum patrimonium pertinentes, quæ ſunt in diuerſis vrbibus, ex neglegentia noſtro ærario adferant detrimentum, omnes licitatione habita volumus venundari. Palatinos autem fide probatos ire pręcipimus. Ordinarios quoq; iudices tua ſublimitas admonebit, vt certa pretiorum fides, & domorum ſit iuſta in auctione taxatio. Dat. Kal. Nouemb. Mediol. Honorio A. IIII. & Eutychiano CONSS.

De locatione fundorum iuris † emphiteutici, & reip. & templorum. *Tit. III.*

† Inſiteutici

I. Imp. Iulianus A. Secundo P. P. Poſt alia.

POSSESSIONES publicas ciuitatibus iubemus reſtitui, ita vt iuſtis æſtimationibus locentur, quo cunctarum poſſit ciuitatum reparatio procurari. PP. Id. Mar. Conſtantinop. Mamertino & Neuitta CONSS.

II. Imppp. Valentinianus, Valens & Gratianus AAA. ad Probum P. P.

Curialibus omnibus conducendorum reipublicæ prædiorum ac ſaltuum inhibeatur facultas: illo etiam obſeruando, ne quis curialium vel de extraneis ciuitatibus fundos, aut loca huiuſmodi conditione ſuſcipiat. Dat. VI. Kal. Iul. Triberio, Modeſto & Arintheo CONSS.

mm 2

INTERPRE. *Omnibus Curialibus conducendorum reipub. agrorum, ac ſaltuum licentia denegetur, illo ſpecialiter obſeruando, vt nullus Curialis vel de extraneis ciuitatibus agros ac loca ſupraſcripta ſub qualibet conditione ſuſcipiat, nec ſub hac occaſione ſeruitia curiæ debita non impendat.*

III. Impp. Gratianus, Valentinianus & Theodoſius AAA.
Pancratio Com. R. P.

Secundum legem diui Valentiniani, quæ ſemel conductas poſſeſſiones nulla ad alios conſtituit ratione transferri, nullum priorem conductorē à ſecundo patiaris excludi, ſed pœnes eos iugem permanere iubeas poſſeſſionem, quos priore conductionis iure eandem meruiſſe conſtiterit. Da. prid. Id. Iuñ. Theſſ. Gratiano v. & Theod. I. AA. CONS.

IIII. Idem AAA. Nebridio Com. R. P.

Vt quiſq; conductor fuerit inuectus poſſeſſor fundi, qui ex publico vel templorum iure deſcendit, huic cum augmento oblato ager iūgatur inutilior. Quod ſi contra id reluctandum exiſtimauerit, alius poſſeſſor ſub eadem præſtatione, quæratur: vel ſi voluntarius quis conductor non inuenietur, tunc ad poſſeſſores antiquos, id eſt, decuriones, vel quoſlibet alios loca iuris prædicti, adiunctis inutilibus reuertantur ſine adiectione tertia, idoneis fideiuſſoribus præbitis. Dat. XV. Kal. Feb. Conſtp. Merobaude II. & Saturnino CONSS.

V. Impp. Arcadius & Honorius AA. Meſſalæ P. P.

Ædificia, hortos, adque areas ędiū publicarū, & ea reipublicę loca, quæ aut includuntur mœnibus ciuitatum, aut pomeriis ſunt cōnexa, vel ea, quę de iure templorum, aut per diuerſos petita, aut æternabili domui fuerint congregata, vel ciuitatum territorijs ambiuntur, ſub perpetua conductione, ſaluo duntaxat canone, quem ſub examine habitę diſcuſſionis cōſtitit adſcriptum, pænes municipes collegiatos, & corporatos vrbium ſingularum conlocata permaneant, omni venientis extrinſecus, atque occul tæ conductionis adtemptatione ſubmota. Officia etiam Palatina decem librarum auri multæ ſubiaceāt, ſi cui aduerſus præcepta huius ſanctionis veniendi aditum adſentatione præſtiterint. Dat. VI. Kal. Decemb. Med. Stilichone & Aureliano CONS.

VI. Idem AA. Neſtorio Com. rei priuatę.

Nullus Palatinorum, qui in officio rei priuatæ noſtræ militat, conductoris nomine, vel per ſe, vel per quamlibet perſonam poſſeſſionum huiuſmodi conducendarum habeat facultatem. Dat. VI. Kal. Aug. Vincentio & Frauitta CONSS.

VII. Imp. Honor. & Theod. AA. Vrſacio Com. R. P.
Poſt alia.

Emphyteutici iuris prædia ita locari præcipimus, vt ceſſante inluſtris priuatarum comitis iuſſione, quanta ſors in aliis functionibus fuerit ſubleuata, tanta etiam in penſione dematur. Illud quoque pari diligentia ſtatuimus, vt ſi quis etiam reſcribtum de noſtris altaribus meruerit alii inſpectorem, loca debere diſcutere: ſubreptio iſta vacuetur, & illud valeat quod probatiſſimi peræquatoris generalis electio, nō ſpecialis & gratioſa forſitan definiuit ambitio. Dat. prid. Id. Maij. Rau. Honor. A. XI. & Cōſtantio II. CONS.

De acto-

De actoribus, & procuratoribus, & conductoribus rei priuatæ. Tit. IIII.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Philippum Vic. Vrb.

SI quis ab actore rerum priuatarum noſtrarum, ſiue à procuratore fuerit vexatus: ſuper eius calumniis, vel deprædationibus deferre querimoniam non dubitet. Quæ res cùm fuerit comprobata, ſancimus, vt idem qui cõtra prouincialem quidquã moliri fuerit auſus, publice concremetur: quoniam grauior pœna cõſtituenda eſt in hos, qui noſtri iuris ſunt, & noſtra debent cuſtodire mandata. Dat. III. Non. Mart. Heracleæ, Conſtantino A. III. & Licinio CONSS.

INTERPR. *Quicunque ab actore dominico, vel procuratore fuerit alicuius iniuria improbitate vexatus, de eorum calumniis, vel deprædationibus ad principem conuolare debebit, quæ res ſi potuerit probari, eos qui circa prouinciales talia facere auſi ſunt, placuit incendio cõcremari, quia grauiorem pœnã principes conſtitui voluerunt in eos qui ſui iuris ſunt, & ſua debent cuſtodire mandata.*

II. Imp. Valentinianus, & Valens AA. ad Seuerum Vic. Vrb.

Diuum Iulianum hoc competitiſsimè decreuiſſe comperimus, vt actores rei priuatæ noſtræ minime neceſſitatibus terrerentur adque affligerentur iniuriis, qua ſæpenumero rectores prouinciarum, vel adrogatione inlicita principaliũ, vel proprijs decretis ordinis fieri cẽſuiſſent, quod adeo nos probamus, vt ratum eſſe iubeamus. Dat. XI. Kal. Aug. Med. Valentiniano & Valente AA. CONS.

INTERPR. *Iulianum principem bene ac ſalubriter ſtatuiſſe certiſsimum eſt, vt actores domus dominicæ nullis neceßitatibus turbarentur, aut fatigarentur iniuriis, quas eis frequenter rectores prouinciarum per ſuggeſtiones principalium facere conſueſſent, cuius facti conſtitutionem intantum rationabilem & neceſſariã iudicamus, vt firmam permanere iubeamus.*

III. Idem AA. ad Creſcentem Vic. Afric.

In negotio criminali per rationalem, colonos, vel conductores rei priuatæ noſtræ, quorum repræſentatio poſcitur, exhibendos eſſe ſinceritas tua cognoſcat. In ciuili verò cauſa defenſorem domus noſtræ adeſſe debere. Dat. pri. Noñ. April. Alteio, Valentiniano & Valente AA. CONS.

Qui conductores rei priuatæ fideiuſſores exigi non debent. Tit. V.

I. Impp. Arcad. & Honor. AA. Eulogio Com. A. P.

QVOD QVID diui parentis noſtri Valentiniani ſenioris iuſſio de fundis priuatæ rei continebat, noſtra etiam auctoritate firmamus. Vt igitur ille præceperat, ne conſiſtoriani comites fideiuſſores in ſuſcipiendis poſſeſſionibus darent (quod etiã diuus Gratianus ſecutus eſt) cuſtodiri oportet. Dat. III. Kalend. Maij, Med. Honorio A. IIII. & Eutychiano CONS.

De grege dominico. Tit. VI.

I. Impp. Arcadius & Honorius AA. Cæſario P. P.

PROPOSITIS ſublimis magnificentiæ tuæ minimi maximíque moneantur edictis, vt ſciant ſingulas auri libras ex propriis facultatibus eruendas pro ſingulis equis vel equabus, ſiue Hermogenianis, ſiue palmatis: niſi eas ſponte obtulerint, in his verò, quos ex aliis gregibus occupatos eſſe conſtiterit, ſex auri vncias fiſci viribus inferendas. Dat. prid. Kalen. Decemb. Conſtantinop. Olybrio & Probino CONSS.

De Cæſarianis. Tit. VII.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Bithynos.

CÆSARIANOS in actu duntaxat conſtitutos, ad perfectiſſimatus, vel ducenæ, vel centenæ, vel egregiatus dignitates non oportet admitti: ſed ſi inculpate compleuerint ſuum officium, & ab omni vacent ratione, fiſcali iudicio datam huiuſmodi dignitatem prodeſſe eis oporteet. Dat. XII. Kal. Aug. Gallicano & Baſſo CONSS.

II. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Mamertinum P.P.

Non conuenit Cæſarianos inconſultis nobis ad alicuius corporis moleſtiam deuocari. Quapropter ſi alicui corpori neceſſarij fuerint viſi, ad noſtram manſuetudinem referatur, vt nobis decernentibus, his iubeantur adiudicari, quibus eos rectiſſima ratione poſtulari noſtra mãſuetudo perſpexerit. Dat. X. Kalend. Maij. Sirmio, diuo Iouiano & Varroniano Conſulibus.

De bonis vacantibus. Tit. VIII.

† Ad Æmilium R. P. Rationalẽ ſi quando & c.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Æmilium V. P. †

RATIONALEM ſi quando adnotationes noſtræ contineant poſſeſſionem, ſiue domum, quam donauerimus, integro ſtatu donatam: hoc verbo ea vis cõtinebitur, quam antea ſcribebamus, cùm adiacentibus & mancipiis, & pecoribus, & fructibus, & omni iure ſuo: vt ea, quæ ad inſtructum poſſeſſionis, vel domus pertinent, tradenda ſint. Dat. VI. Id. Mar. Med. Conſtantino A. III. & Licinio CONS.

II. Idem A. ad Priſcum rationalem.

Ne principali liberalitate præuenta dominium quis rei alienæ affectet iubemus, quotiens iure ſuadente aliquorum bona ex officio tuo fuerint occupata, breues eorum pleniſſimos ad virum perfectiſſimum comitem & amicum noſtrum mitti, ne fraudibus Cæſarianorũ minuantur, vel petentibus aliquid abiuretur: pœna cõtra rationalem & officium eius propoſita, ſi petitorem ante poſſidere permiſerit id, quod ei donatũ eſt priùs quàm prędicti breues commeauerint. Dat. V. Id. Mar. Sirmio, Conſtantino A. V. & Licinio Cæſ. CONSS.

III. Idem A. ad Seuerum P. V.

Nec interpellatis his, quibus pro laboribus ſuis ac meritis aliquid donauerimus, ſed in iure ſuo, hoc eſt ſine moleſtia litis manentibus, concitatorem iudicij, qui inquietudinem inferre temptauerit, examini tuo præſentari oportet, vt citra moleſtiam poſſidentis ius ſuum manifeſtis probationibus doceat, in quo partes reluctantis ipſe ſuſcipies, quoniam fructus liberalitatis noſtræ pulſatur. Hac enim lege ſancimus, vt quicumque in tales

in tales venient querellas, ſecundum prædictam formam ius ſuum oſtendant, his, quæ comperta fuerint ad noſtram ſcientiam referendis, vt ſalua poſſidentium proprietate, quibus (vt dictum eſt) in perpetuum quæſita eſt firmitas poſſidendi, deliberationis noſtræ ſit, qualiter his, qui allegationes ſuas probauerint, beneficio lenitatis noſtræ extrinſecus debeat ſubueniri. Recitata III. Non. Aug. in palatio, Conſtantino A. VII. & Conſtantio Cæſ. CONS.

INTERP. *Non inquietentur ij, quibus aliqua pro ſuo labore donauimus, ſed omnibus quæ ijs donauimus in ipſorum iure poſitis, ij qui eos inquietare voluerint, ad iudicij audientiam pertrahantur, vt ſine aliqua moleſtia poſſidentis ius ſuum pulſator valeat confirmare, omnibus quæ hac de re inter præfatos acta fuerint, ad noſtram notitiam referendis, vt & noſtris inquietatus remediis adiuuetur.*

IIII. Imp. Conſtantinus A. ad Iuuenalem rationalem Numidiæ.

Quamuis plurimis petentibus facultates eorum, qui ſub hoſte publico egerunt, adque in prælio pœnas debitas pependerunt, liberalitas noſtra largita ſit: tamen volumus, vt aurum, argentum, & mancipia vrbana, & veſtes, ceteráque mobilia petitores habeant, qui iam meruerũt, vel poſtea impetraturi ſunt. Mãcipia autem ruſtica, & poſſeſſiones, & domos ad fiſcum pertineant officij tui inſtantia. his etiam reddituris, qui hæc percepiſſe noſcuntur, vt conſtitutio & de præterito, & deinceps habeat firmitatem. Dat. Id. Iuñ. Conſtantio A. IIII. & Conſtante III. CONSS.

V. Impp. Theod. & Valentinianus AA. Hieritocrati Com. R. P.

Si vacãtia vel caduca bona delata legibus ad ærarium in Achaïa perhibeantur, certi Palatini electi & iureiurando obſtricti mittãtur, vt eorum inſtantia V. S. proconſul præſente fiſci patrono diligenter inquirant, cuius vacans caducúmque fuerit patrimonium, quantúmque, vel quale videatur. Et cùm data reclamandi copia, nullum id iure poſſidere, vel vindicare conſtiterit, locúmque ærario factũ eſſe, tam ipſius relatione quàm publicorum monumentorum fide conſtiterit, rerum nobis notitia intimetur, vt iuſſu noſtro vacantia, vel caduca nomine occupẽtur ærarij, quo petentes à nobis huiuſmodi res ſic demum (ſi ita viſum fuerit) reſponſum legitimum mereantur, quorum petitiones antequam res prædicto ordine procuretur, nec accipiendas, nec inſtruendas eſſe cenſemus. Quæ forma etiam in parte bonorum in vna alteráve re, ſeu actione vna, vel iam plurib. ſeruetur. Nam ſi quid fraude in diſpendiũ ærarij fuerit admiſſum, miſſi quidẽ exſecutores non vitante indignatione proconſule, parte facultatum dimidia multabuntur. Fiſci verò patronus detrimento, quod vitio eius fiſco ingeritur, reſarcire vrguebitur: aut ſi litem improbè cuiquam intenderit, redhibitione ſumptuum damnorúmque cohercebitur. Petitores autem bonorum omni petitionis emolumento carebunt. Dat. VII. Id. Octob. Conſtãtinop. D N. Theodoſio A. XV. & qui fuerit nuntiatus, CONSS.

De incorporatione. *Tit.* IX.

I. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. ad Florentinum Com. rerum priuatarum.

SI quando aut alicuius publicatione, aut ratione iuris aliquid noſtræ addendum eſt rei, ritè adque ſollemniter per comitem rerum priuatarum, dein rationales in ſingulis quibuſque prouinciis commorantes incorporatio compleatur, & diligens ſtilus ſigillatim omnia adſcribat. Tituli verò quorum adiectione prædia noſtris ſunt conſecranda nominibus, nonniſi publica teſtificatione ponantur: grauiſſimis ſtatim ſubdendis ſuppliciis, qui huiuſmodi aliquid propria vſurpatione temptauerint. Dat. IIII. Kal. April. Valentiniano nobiliſſimo puero, & Victore CONSS.

II. Impp. Arcad. & Honor. AA. Eulogio Com. R. P.

Quicumque à nobis caducas vacantéſve meruerit facultates, ſiue cum auro, ſiue cum argẽto, quod ſpecialiter rarum erit (nam ſępius habita horum exceptione pręſtatur) poſt allegationem beneficij principalis omnem bonorum, id eſt, mobilium, mouentium, vel (vt pleniſſimè loquamur) pręgdiorum vrbanorum, ędium, mancipiorum, animalium, argenti, auri, ornamentorum, veſtium, pecuniæ, fiſcus incorporationem traditionémque percipiat. Et cùm officij Palatini breuibus fuerint cuncta competenter inſerta, omne illud, quod ex quibuſlibet corporibus eſt repertum, noſtris auribus intimetur. Nec quicquam horum ad petentem ante perueniat, quàm ſuggeſtione ſublimitatis tuę informata manſuetudo noſtra traditionem ſecundario præcepto prioris liberalitatis impertiat: vt niſi denuo à nobis fuerint cõfirmata quę vidẽtur impetrata, nihil valeant. Dat. XVIII. Kal. Decemb. Med. Olybrio & Probino CONSS.

II. Impp. Honor. & Theod. AA. Largo P. V. Africę.

Et moris veteris inſtituto incorporationem bonorum anteferri competitionis effectui decernimus, & de poſſeſſore iam fiſco referri ad viri inluſtris priuatarum largitionum comitis ſcientiam cenſemus, ſublato competitoribus compendium relaxantes, vt quod à manſuetudine noſtra iterata ſupplicatione poſcendum fuerat, ab eius ſublimitate non expectato imperiali beneficio poſtuletur, &c. Dat. V. Id. Octob. Rau. Honor. XII. & Theod. VIII. AA. CONS.

De petitionibus, & vltrò datis, & delatoribus. *Tit. X.*

I. Imp. Conſtantinus A. ad populum. Poſt alia.

DE delatoribus iam certa ſtatuimus: quibus, ſi quis contra fecerit, pœnam capitalem excipiet PP. XV. Kalendas Feb. Conſtantino A. III. & Licinio III. CONS.

II. Idem A. ad populum.

Comprimatur vnum maximum humanæ vitæ malum delatorum exſecranda pernicies, & inter primos conatus in ipſis faucibus ſtrãguletur, & amputata radicitus inuidiæ lingua vellatur, ita vt iudices nec caluniam, nec vocem prorſus deferentis admittant. Sed ſi quis delator exſtiterit, capitali ſententiæ ſubiugetur. Dat. & PP. in Foro Traiani. Kal. Decemb. Conſtantino A. V. & Licinio Ceſ. CONS.

INTERP. *Delatores dicuntur, qui aut facultates prodiderint alienas, aut caput impetierint alienũ. Quicunque delator cuiuſlibet rei extiterit, in ipſo proditionis initio à Iudice loci correptus cõtinuò ſtranguletur, & ei inciſa radicitus lingua tollatur, vt ſi quis proditor futurus eſt, nec calũnia, nec vox illius audiatur.*

III. Idem

III. Idem A. ad prouinciales.

Omnes iudices inuigilare præcipimus, & delatores pœnis adſicere. apertiſſimi enim iuris eſt, vt quod ex cuiuſcunque patrimonio ceciderit in caſum, & legibus, & recto iuris ordine fiſci aduocatis agentibus vindicetur. Sed quia nonnulli præcipites ſecundum ius poſſeſſa patrimonia deferre non ceſſant: damus omnibus, qui ſe læſos exiſtimant, contra delatores ſeueritatem iudicum implorare ferro deſtrictam. Nemo enim poteſt delatorem plus agnoſcere, quàm ille, qui iniuriam per eius nequitiam ſuſtinuit. Dat. XI. Kal. April. Conſtantinop. Conſtãtio, & Albino CONSS.

INTER. *Cuſtodientes iuſtitiam nomen perſequimur delatorum, ita vt cùm agniti & conuicti fuerint delatores, gladio puniantur.*

IIII. Imp. Conſtantius A. Celſino P. P.

Innocentiam ſecuritate firmantes, & quorundam audaciam prohibentes, edictum promulgauimus, ne quid occultis dèlationibus poſſit in hominum licere fortunas Dat. Prid. Id. Iun. Viminaci, Vrſo & Polemio CONSS.

V. Idem A. Callepio Rationali trium prouinciarum.

Donatarum rerum dominium his tradatur, quos anteriores tempus imperialis donationis oſtenderit. Dat. IIII. Non. Febr. Naiſſo, Acyndino & Proculo CONSS.

VI. Idem A. ad Euſebium Com. R. P.

Donationes à diuo genitore noſtro ex priuatis rebus factas valere præcipimus. Data VIII. Id. April. Sabariæ, Conſtantio A. III. & Conſtante iterum CONS.

VII. Idem A. ad Euſtathium Com. R. P.

Nulli Palatino delatoris libellos de competitionibus sacri priuatæ noſtræ rebus accipere liceat, nec delatori ad comitatum noſtrum, vel officium ſublimitatis tuæ pateat acceſſus priùs, quàm ordinarius iudex cognitione ſuſcepta veram eſſe delatoris adſertionem probauerit, atque ad tuam ſublimitatẽ retulerit. Dat. Id. Maij. Treu. Amãtio & Albino CONSS.

VIII. Idem A. ad Orionem Com. R. P.

Qui largientibus nobis aliquid fuerint conſecuti, cum delatorib. ſuis ad iudicia veniant, in iure conſiſtant, negotia perſequãtur, vt adſeueratio delatorum prodat fiſco debitas facultates. In eos autem, qui aliquorum detulerint patrimonia, adfirmantes ad fiſci noſtri dominium pertinere: ſi non potuerint oſtendere, quod adſtruxerant, ſeueritas conpetens exeratur. Conſequẽs igitur erit petitiones legib. minimè cõſentaneas à iudiciis remoueri, nec eos adfici metu, qui legibus poſſident proprias facultates. Dat. III. Non. Mart. Sirmio, Conſtantio A. VI. & Conſtante Cæſ. CONS.

VIIII. Impp. Valentinianus & Valens, AA. ad Prouinciales. Byzacenos. poſt alia.

De munificentia principali quælibet bona tanquam caduca poſcentes, non aliter adipiſcãtur petitionis effectum, niſi delatores valuerint publicare. Dat. Prid. Id. Septemb. Aquil. Diuo Iouiano & Varoniano CONSS.

X. Idem AA. ad Prouinciales Afros.

Intantum humani generis inimicos arbitra æquitate perſequimur, vt delatores pronunciatos puniri gladio iuſſerimus. Dat. Prid. Non. Feb. Med. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

XI. Imppp. Valens, Gratianus, & Valentinianus AAA. Alexandrino Com. R.P.

Super vacantibus ac caducis cum fortè largitatem noſtram auiditas circuit poſtulantium, priùs tua ſcribta mittantur. Certi etiam dirigantur, qui cuncta ſollerter inquirant, & cuius fuerint facultates. Etſi nemo eas ſibi iure nititur retentare, ac ſi locum fiſco factum eſſe claruerit, occupatis priùs bonis, & rerum omnium deſcribtione perfecta, ſerenitatis noſtræ ſcientia protinus inſtruatur, vt quid ſtatuendum ſit pro legum ordine terminemus. Dat. III. Id. Dec. Marcianop. Valentiniano NB. P. & Victore CONS.

XII. Impp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AAA. Pancratio Com. R.P.

Qui cùm ex præſenti die vt caducas popoſcerit facultates, ex conſenſu noſtræ liberalitatis acceperit: non antè allegare reſcriptum, nō prius obtinere ſententiam, non denique effectum exſecutionis debebit accipere, quàm eum iudiciis introducat, à quo ſibi id quod popoſcerit, delatum adſerit eſſe patrimonium. Quod quidem non ſolùm in generali iubemus bonorum petitioni ſeruari, verùmetiam ſi carptim fundos, vel vacantia rura, alia denique prædia, vel ruſtica, vel vrbana poſcentur, aliqua etiam huiuſmodi, quæ viritim ſolent obtentu liberalitatis inuadi, vt ſi cauſam non tenuerit, cautum legibus ſupplicium delator excipiat. Neque ſanè introduci eum ſatis erit eo tempore, quo reſcribtum allegatur, ac liberalitas intimatur, verùm dirigendus is erit ad eam prouinciam prouinciáſve, in quibus patrimonia delata conſiſtunt, vt eius inſtruat actiones, qui noſtra liberalitate nitetur, & cuius ſe honeſtati per blandum miniſterium iniuſtæ delationis immerſit, vt ſcilicet maiore omniū plauſu detecta, ibi calumnia eius ſupplicio publicæ ſecuritati litet..r, vbi ſecuri ac tuti domini trepidauère fortunę. Illud etiam ad profeſsionem odij, quo vniuerſas delationes exſecramur, adiungimus, vt ſi idem delator etiam in bonis cauſis tertiò tamen fuerit inuentus, poſt victoriam te..iæ proditionis capitali ſupplicio coherceatur. Dat. III. Kal. Febr. Theſſal. Gratiano v. & Theod. I. AA. CONSS.

XIII. Idem AA. Edictum ad prouinciales.

Delatores ab ipſis, qui bona à nobis delata, vel carptim ſuſcipiūt, fundos, vel vacantia rura tam ruſtica quàm vrbana, cùm reſcriptum allegatur, primum apud virum clariſsimum Com. inducantur, deinde ad prouinciam prouinciáſve ducantur, vt præſentibus ibidem probationibus, quę detulerant, indicarent. Illud etiā odio eorum ducti decernendū eſſe cenſuimus, vt & ſi vera in delationem negotia detuliſſent, poſt victoriam tertiæ delationis. delator capite plecteretur. Dat. Prid. Kal. Sept. Theſſal. Gratiano v. & Theod. I. AA. CONSS.

XIIII. Idem AA. Pancratio Com. R.P.

Nemo poſſit ad indultum à nobis beneficium pertinere, niſi qui ante inſtructionem ab officio, quod tuis meritis paret adnuentibus nobis fuerit conſecutus. Dat. XII. Kal. Octob. Theſſal. Gratiano v. & Theod. I. AA. CONSS.

XV. Idem AA. Eutropio P.P.

Quiſquis in crimine maieſtatis deprehēſus fuerit, & punitus, bonáque eius

eius (ſicut p lectendi conſuetudo criminis habet) fiſcus inuaſerit: nullus eaſdem ſub ſpe munificentiæ tuæ principalis audeat proprio iuri poſcere qui contra legem id auſus fuerit ſperare quod non licet, reus violatę legis habeatur. Sed quoniam plerumque ita in nonnullis inuerecunda petentum inhiatione conſtringimus, vt etiam non concedenda tribuamus: ne reſcripto quidem noſtro aduerſum formam latæ legis loci aliquid relinquatur. Si quid autem ex bonis talibus noſtro iudicio, nullo tamen deſiderante atque poſcente concedi cuiquam voluerimus: huiuſmodi tantum valeat liberalitas. Dat. XVI. Kal. Decemb. Theſſal. Gratiano v. & Theod. I. AA. CONSS.

INTERPRE. *Quiſquis in crimine maieſtatis inuentus fuerit & punitus, bona eius fiſcus acquirat, ita vt nullus aliquid ex eius facultatibus qui velut munificentia iure audeat poſtulare: Et ſi aliquid contra leges crediderit poſtulãdum, nec id quod petiit accipiat, & violator legis habeatur. Si quid tamen nullo petente, proprio arbitrio de talibus bonis cuiquam dederimus, donatio huiuſmodi firma permaneat.*

XVI. Idem AA. Nebridio Com. R. P.

Nemo eas ſine ſummo ſacrilegio poſſeſſiones exiſtimet poſtulandas, quæ cum magno cenſu tectorum, ambitu palatiis ſint magis aptæ quàm prędiis. Adeoque hoc nomen refugiendum ſibi eſſe cognoſcat, vt ſacrilegij vereatur inuidiam, etiam ſi laqueos deceptæ ignorationis inciderit, cum ſemper in petendo debeat eſſe ſollicitus, quicunque eſt in inpetrandi occaſion e curioſus. Laudanda igitur experientia tua officio grauem pœnam tali lege conſtituat, ſi vnquam inſtructione deceperit, & pe tenti nefaria conluſione conſenſerit, illi etiam vt deprehenſo beneficij adimat poteſtatem. Dat. XIII. Ka. Iuñ. Conſtp. Antonio & Syagrio CONSS.

XVII. Idem AA. Pallio Conſ. Lydiæ.

Seruum domini delatorem iubemus in exemplum omnium proditorum ſeueriſſimæ ſententiæ ſubiugari, etiam ſi obiecta probauerit. Dat. VII. Kal. Nou. Conſtantinop. Antonio & Syagrio CONS.

XVIII. Idem AAA. Nebridio Com R. P.

Et ſi color petitionis aut ratione aliqua, aut tẽpore poſſit admitti, ſecũdum noſtras leges nõ debet audiri priùs, quàm prodirũ delatorẽ cõpetens pœna cõſtrinxerit. Dat. III. Kal. Sept. Merob. II. & Saturnino CONS.

XIX. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arcad. AAA. ad ſenatores ciuitatis Alexandrinæ.

Securitati veſtræ ſtudentes, & iuſtitia neceſſariæ legationis animati, dedimus litteras ad virum clariſſimum & inluſtrem Cynegium præfectũ prætorio, quibus iuſſimus, vt delatores, quos iam etiam ſua ſententia meritis pœnis adfecit, vbi repperit, pari ſupplicio perſequatur. fundatis omnibus quæ ſuper poſſeſſionibus ac terris, quas hoc nomen hucuſque vexauit, idem vir inluſtris conſtituit. Agite igitur ſecuri, atque ita patrimonia veſtra tenete, colite, frequentate, vt boni ſæculi poſcit affectio. Dat. XVI. Noñ. Mar. Conſtp. Valentiniano A. III. & Eutropio CONSS.

XX. Imppp. Theod. Arcad. & Honor. AAA Flauiano p.p.

Pleriſque mancipia vaga, tacita fideicommiſſa, bona vacantia & caduca monſtrantibus, quies poſſidentibus abnegatur: ideoque præcipimus, vt omnium officiorum periculo cuſtodiatur. Vicarij etiam, adque ordi-

narij cognitores moneantur ea animaduerſione propoſita, quæ non facultates eorum ſit expetitura ſed ſanguinem. vt nullum huiuſmodi reſcriptũ manſuetudinis noſtræ, nec ſi ſpecialis ſuper hoc adnotatio proferatur, niſi vnà cum delatore ſuſcipiant de animo eius & facto vel impletis probationibus, vel deſeruis iuxta conſtituta legum, quæ ſuper hoc iamdudum à diuis principibus lata ſunt, iudicetur. pp. VI. Id. April. Arcad. A. II. & Rufino CONSS.

XXI. Impp. Arcad. & Honor. AA. Laurentio Com. R. P.

Sit hæc menſura bona poſcentium, ne quis oblatis precibus, in petitione bonorum auri atque argenti faciat mentionem. Ac ne generaliter in omnes hęc fuerit conſtituta, ſummis dignitatibus vſque ad ſecundicerium notariorum hoc ſeruari decernimus. cęteris ab hac licentia retentatis, ne dum nimia largitas tenditur, publica commoditas negligatur. ita vt ſi qui poſt hanc legem textum impetratæ petitionis adtulerit, effectu denegato fruſtretur. Dat. VIII. Kal. Maij. Conſtp. Arcad. IIII. & Honor. III. AA. CONSS.

XXII. Idem AA. Firmino Com. R. P.

Diui patris noſtri ſtatuta renouantes, æterna lege ſancimus officium Palatinum quinquaginta auri libras de ſuis facultatibus exigi, ſi prius allegari diualia reſcribta permiſerit, quàm delator in iudicio fuerit conſtitutus. Dat. VI. Kal. Nou. Med. Honor. A. IIII. & Eutychiano CONSS.

XXIII. Idem AA. Studio Com. R. P.

Ne quis proſcribtorum bona, vel eorum, qui publicam videntur excepiſſe ſententiam, intra biennium æſtimet poſtulanda: abſtineant facultatibus intra id temporis expetendis, vt aut proprias quis recipiat, ſi vt nobis ingenitum eſt, duriores caſus & triſtiorem fortunam imperatoria humanitate molliamus: aut tum demum poſtulet, cùm iam fiſcalem potius, quàm proſcribtorum expetiſſe noſcatur. Si quis autẽ petendas proſcribti vel deportati intra biennium crediderit facultates, careat fructu liberalitatis Auguſtæ, ita vt nec inſtruantur huiuſmodi petitiones, nec ſi temerè inſtructę fuerint, & ſub ſpecialis beneficij munificentiam noſtram prouocauerit, liberalitatem habeant aliquas vires indulta. Dat. XIIII. Kal. Feb. Conſtp. Vincentio & Frauitto CONSS.

XXIIII. Idem AA. & Theod. A. Anthemio P. P.

Pro incliti principis Conſtantini ſanctione, quam nos etiam hac lege roboramus in his poſſeſſionibus quæ velut de patrimoniali vel reipubl. aut templorum, aut cuiuſlibet huiuſmodi tituli iure ſubtractæ à noſtra liberalitate poſcuntur, ceſſet penitus delatorum nomen infeſtum, omnéſque ſe ab hac nefaria petitione retineant, ſcientes nullum ex hoc poſſe fructum adquiri, ſed huius decreti violatores ſacrilegij pœnam contrahere. Dat. VIII. Id. Nou. Stilicone II. & Anthemio CONSS.

XXV. Idem AA. ad Theodorum P. P.

Cum per Illyrici partes barbaricus ſperaretur incurſus, numeroſa incolarum manus ſedes quæſiuit externas, in cuius ingenuitatem adſidua petitorum ſolet libido graſſari, eique inlicitè iugum ſeruitutis inponere. Igitur præſcribtum tua ſublimitas recognoſcat, vt Illiricianos omnes, quos patria conplectitur, vel alia quælibet terra ſuſceperit, petere non liceat. Dat. IIII. Id. Decemb. Rau. Baſſo & Philippo CONS.

XXVI. Impp.

XXVI. Impp. Honorius & Theodoſius. AA. Maximo Com. R. P.

Antecedentium temporum conſtituta firmamus, vt carere ſe fructu impetrati nouerint, qui contra geminatam præceptionem contenderint. Nec cuiquam liberum permittatur arbitrium inſtructionis ſollemnitate tranſgreſſa, quicquam improbum de noſtra clemētia flagitare, cùm oporteat inſtructionis luce euidenter agnoſci, cuius æſtimatio meritum ponderandum ſit, quod noſtra munificentia relaxatur. Dat. VIII. Kalendas Aug. Honor. x. & Theod. VI. AA. CONSS.

XXVII. Idem AA. Largo p. v. Africæ.

Quicunque ex præſenti die ſub ſpecie caducorum quæcunque bona putauerit poſtulanda, eadémque conſenſu noſtræ liberalitatis acceperit, ſiue ſupplicis reſcribti auctoritate nitatur, ſiue elicitis ſpecialiter apicibus adnotationis expreſſę: cùm ad tranſmarinam prouinciam vel prouincias, in quibus ſunt patrimonia conſtituta, peruenerit, & contradictionem domini per quamcunque perſonam rem propriam defendentis acceperit, effectum adepti beneficij ſuſpenſa exſecutione non peragat, & ad comitatum ſpondentem venire immatura profectione non vrgueat, immò ille, qui pulſatus fuerit, inſtitutum ſibi integri anni ſpatium recognoſcat, idoneum ſatis tempus muniendæ congruæ tractatibus litis, & inſtruendi, quem deſerit, laris habiturus, nec ad iacturam veteris dominij ſub iniuria properæ feſtinationis artandus, omnium iudicum, quos locorum ratio exegerit implorari, publico muniendus auxilio, vt prædæ inhiantium non dedatur. Quem ſi mora forſitan pro voluntate prolixior delectarit, nec intra anni metas, quas fiximus, ad inluſtris viri priuatæ rei comitis examē occurrerit: ſciat ſeipſum in ſe tuliſſe ſententiam, nec ſubeundi vltra certaminis experiendam eſſe fortunam. Cui ſi per impugnantium profectionem circumdato ad comitatum pergere, aut peruenire liberum intra curricula præfinita non fuerit, apud quemcumque iudicem conteſtatis querellis, & euidenter probatis, præiudicio contractæ non ſuo vitio tarditatis exutus, & de factionis auctore vindictam congruam proſequatur. Illud ſanè prę ceteris prouidæ cautionis habiturus, vt ſtatuto tempore legitimam perſonam ſui probaturus adueniat non inluſor vtilitatis alienæ, nec futuræ diſceptationis circumſcribtor occurrat. Cùm verò intra contiguas vicináſque prouincias bona aliqua expetuntur, quorum contradictor potuerit inueniri, ad præbendam inter legitimas perſonas audientiam & exercendum inter partes iure conflictum, ex die conuentionis perlatę in notitiam pulſatorum ſex menſium ſpatium præcipimus cuſtodiri, cuius euentum examinis adſertor iuris proprij debeat præſtolari. Viuentium quoque bona competendi licentia vindicamus, qui criminibus, in quibus videntur argui, nec iudicio conuicti, nec ſententia probantur addicti, &c. Dat. v. Id. Octob. Rau. Honor. x. & Theod. VI. AA. CONSS.

XXVIII. Idem AA. Largo p. v. Afric. Poſt alia.

Delatores, ſine quibus petitionem nullam, aut inchoari, aut peragi iubemus: certa denuntiatæ auctoritatis conditione conſtringimus, vt ignoſcendum ſibi, ſi ſemel probauerint delata, non ambigant. Periculoſam verò ſibi futuram eſſe victoriam iteratæ proditionis abrupto periculo recognoſcant. Sin verò tertia voce detulerint, non probandū, ſed pœnā

ſibi protinus nouerint potiùs ſubcũdam,&c.Dat.v.Id.Octob.Rau. Honor.XII.& Theod.VIII.AA.CONSS.

XXIX. Idem AA.& Conſtantius A.Palladio P.P.

Nullum patimur competitioni ſubiacere viuentem, niſi quem crimini obnoxium capitalis ſententia deportationi addixerit,vt ademptio facultatum pœnam præmiſſæ indignationis adcumulet. De quibus tamen, ſicut diuali ſanctione decretum eſt,competi per biennium nihil iubemus. vno tamen petitorio ſingulorum bonuſcula iubemus adſcribi, nefas eſſe cenſentes,plurimorum vno pittacio poſtulari ſub inlicita cupiditate fortunas.Ex edictis etiam pendentibus nullas competitionis cauſas iubemus inferri,cùm vix ſubiurgij ſit contumeliis edictum, nec exiſtimationem latentis inceſſet. Criminalis verò programmatis tenor hanc tantum ferat de iure cenſurã,vt inter reos adnotato non tam cenſum debeat transferre,ſed famam.Ex priuatorum quoque ſollicitudine contractuum, qui fruſtrà negantur,illis plerumque perſonis, à quibus publici muneris iniuncta curantur:nullum fomitem calumniæ patimur litis accendi. Cur enim continentiam venditionis alienæ inquiſitio palatina rimetur? Quinquaginta ſanè libris auri multandum ſe palatinum diſcat officium,niſi legis huius ſalubre decretum perpetua exſecutione ſeruauerit. Dat. VIII. Id.Iul.Rau.Euſtatio & Agricola CONSS.

XXX. Idem AA.& Conſtantius A.Palladio P.P.poſt alia.

Caduca mortuorum bona tunc ad competitores iubemus ex noſtra largitate transferri,ſi nullum ex qualibet ſanguinis linea, vel iuris titulo legitimum reliquerit inteſtatus heredem. Eorum verò patrimonia mortuorum,qui vitæ ſuæ tempore diuerſis conſcientiam ſuam dicuntur polluiſſe criminibus, competi nequaquam debere cenſemus, niſi quos publica accuſatione conſtiterit fuiſſe conuictos, dummodò impetrationis huiuſce reſcribtum non priùs liceat allegari, quàm delator palatino fuerit adſignatus officio,nulli penitus ſatiſdationi credẽdus.In quem ſi conceſſa titubauerint, calumniæ pœna referatur, quamuis hoc ipſum quod voluit eſſe delator,pœnę iam ſit ex iure mancipium.Vbi tamen impetratæ competitionis auctoritas poſſeſſorem conuenerit, ſicut iam generali lege decretum eſt, per hunc vnum annum conueniendi ad inluſtre iudicium intemeratis facultatibus præſtamus inducias, vt cognitione ſuſcepta,ſubſtantiam ſui iuris alliget.Qui ſi per anni metas diſſimulatis his ſuo vitio non fortunæ caſibus aduerſantis fraude defuerit:in ſe videbitur tuliſſe ſententiam,&c.Dat.VIII.Id.Iul.Rau.Euſtathio & Agricola CONS.

XXXI. Idem AAA.Proculo Com.R.P.

Edictali lege ſancimus, vt ſicut poſſeſſori vnius anni ſpatia præſtita ſunt, intra quæ propriis allegationibus adfuturus adſit examini: ita his, qui caduca,vel vacantia bona,vel quocunque nomine tamquam fiſco noſtro quæſita crediderit poſtulanda,ſimili ſorte teneatur. Quod niſi intra anni metas ex die auctoritatis intra prouinciam publicatæ petitionis ſuæ demonſtrauerit æquitatem:careat impetratis ac poſſeſſori ad propria reuertendi facultas libera tribuatur. Cui,deſiſtente competitore,conſuli volumus etiam de ſumptibus & litis expenſis.P P.in Foro Traiani,VIII.Kal. Septemb.Honor.X.II.& Theod.X.AA.CONSS.

XXXII.Impp.Theod.A.& Valentinianus Cæſ.Valerio Com.R.P.

Petitores

Petitores bonorum partiri cum ærario noſtro præcipimus,ac ſi quis, exceptis iuris templorum poſſeſſionibus, vel patrimonialibus, qualitercunque aliquid ad noſtrum ærarium pertinens, noſtræ nutu clementiæ meruerit, poſtquam efficax quod impetrauerat poſtulatum rei ipſius euentum conſtiterit,ex æqua cum ęrario diuidere parti non dubitet,videlicet impēſis omnibus litis & ſumptibus imputatis, ac petitori dein ſumma integra tribuendis, vt quod purè ad quæſtus eius compendiúmque deuenerit,in eius proculdubio ſocietatem admittat ęrarium:nullo ex his, quę de temporibus poſſidentis,vel aliis,veteri obſeruatione & competitionum auctoritate ſunt tradita,deminuto, ſed in ſua omnibus ſtabilitate durantibus,vt in delatores quæ eſt nihilominus pœna,& ſi fieri poteſt, acceruior exetatur. Quin & iudex, ſiue vir inluſtris comes rei priuatæ is fuerit,ſeu prouinciæ moderator integritatis proculdubio erit vehemens obſeruator,quandiu priuato iurgio æquis conflictibus decertatur. Fiſci etiam aduocati præcipimus vocem in ſuo manere ſilentio,nec partem ęrario vindicandis admitti priùs,quàm iure cognitionali ſententia,quam quidem præſente fiſci patrono proferri ac tractari præcipimus, petitor certiſſimam victoriam fuerit couſecutus:etiamſi lis ex tranſactione, aut qualibet alia ratione fuerit ſopita modis omnibus ſuam à petitore vindicaturo ærario portionem, quamuis etiam beneficio quis ſpeciali ſibi de vniuerſitate præcauerit:alioquin titubet in petitore perceptio, ſi ius ſuū non conſtet ærario. Dat. III. Id. Maij. Conſtantinop. Theod. A. XI. & Valentiniano Cæſ. CONSS.

XXXII. Impp. Theod. & Valentinianus AA. ad Senatum.

Nuſquam calumnia perſtrepet,nullus innocentium fortunarum delator occurret,ſtabit legitima ſeruitutis libertatiſque diſcretio,iura dominorum ſeruorum non impunè rebellium reſtitutione ſancimus, patricij fori ſolidantes priuilegia, inuiolabilem manere decreuimus trabeatam quietem:competitorum non tantùm vitia cōprimimus, ſed ipſum etiam nomen abolemus,&c. Dat. VI. Kal. Iañ. Rom. Theod. XII. & Valentiniano II. AA. CONSS.

XXXIII. Idem AA. Thalaſſio Com. R. P.

Si quis ex his,qui ſacro noſtro cubiculo ſeruiunt, ad petitionem caducorum ad fiſcum pertinentium adſpirauerit, cùm impetrabile huius fuerit poſtulatum,lege,qua pars dimidia vindicatur, ærario protinus abſoluatur, primóque nutu noſtræ clementiæ ſtatim integro perfruatur: nec laboret ad partis alterius,quæ fiſco videtur addicta, prorſus petitionem attingi,norma legis antea promulgatę in ceteris omnibus cuſtodita. Dat. VIII. Kal. Mar. Conſtantinop. Theod. A. XIII. & qui fuerit nuntiatus.

De his qui ſe deferunt. *Tit.* XI.

I. Imp. Conſtantinus A. Rationalibus Hiſpaniarum.

IS cuius tacitæ fideicommiſſa fuerit hereditas, ſtatim officio grauitatis tuæ nuntietur,& geſta prodat,& continuò, quod actum fuerit,renunciet,& poſt hanc fidem, tertiam ab omnibus defuncti bonis percipiat portionem. Quod ſi ab vxore defuncti iſtud officio deuotionis tuæ fuerit reuelatum,ipſam etiam quam defunctus eſſe voluit heredem, ſi geſta ape-

fuerit,tali præmio mãcipetur,vt ex omni patrimonio medium cõſequatur,& eam fiſco noſtro celebret diuiſionem, id etiam habitura priuilegium, vt prior eligat portionem, & tunc occultator ille geſtorum fiſci & mulieris pariter inimicus,exutus omni patrimonio ſuo ac fiſco vindicato in inſulam deportetur.Dat.Id.Mar.Gallicano & Baſſo CONS.

Si vagum petatur mancipium. *Tit. XII.*

I. Impp.Valentinianus,& Valens AA.ad Probum P.P.

QVI vaga mancipia iuris alieni petunt, ſi iuſtitia eadem probant,impetrati beneficij auctoritate potiantur,vendendíque conceſſam,aliis, quàm delatorib. habeant facultatẽ.Si verò aut his, qui detulerint, diſtracta fuerint, aut ab his,qui ante poſſederint, detinẽtur: nõ effugiatur vltio,quę eſt legibus conſtituta.Sed & dominis propriorũ vindicatio cõpetát,& cadẽ pœna,quę de occultatorib.&fugitiuariis data eſt,vnuſquiſque teneatur. Dat. XII.Ka. Apr.Treu.Valentin. & Valente AA.CONSS.

II.Idem AA.ad Probum P.P.

Quicunque habuerit ſuper vagi mãcipij poſtulatione reſcribtum, non priùs quicquã inquietudinis moliatur,quàm facta eius allegatione, ſollemniter delatorem,à quo fuerit inſtructus, expreſſerit: careat etiam, ſi eum prodere ſuperſederit,fructu & commoditate beneficij:nec antè aliquis quem popoſcerit,per manus iniectionem æſtimet vindicandũ,quàm definitiua inter partes fuerit dicta ſententia. Has verò cognitiones ad ordinarios volumus pertinere rectores, vt delatoribus primitus in medio conlocatis,his etiam,qui quaſi vagi ſacro nominabuntur indulto, ad iudicia productis,totius cauſæ interna diſcutiant, ſollicitéque ac diligenter interrogent,de quorum dominio,fuga vel quo alio genere diſceſſerint, qui petuntur,vt is in quo vitium deprehenderint,ad dominum ſub proſecutione reuocetur.Si quis etiam vel tributarius reperitur, vel inquilinus oſtenditur,ad eum protinus redeat,cuius ſe eſſe profitetur. Nihilominus etiam eò pergat indago, vt cuncta rimando cognoſcat, vtrum is fuerit petitionis hortator,qui iniquę retentionis inuidiam aliquo neceſſe habuerit colorare velamine,vt ſi colonos eadem occulere arte quæſiuerit,indemnitatem ſarciat tributorum:ſi ſeruos,ad eam pœnã, quæ dudum eſt legibus conſtituta teneatur. Quiſquis autem plebeium ſe adſerit eſſe,vel liberum,fide rei oſtenſa,ab omni moleſtia vindicetur, & ad ea loca,ex quibus eum eſſe claruerit,remittatur. Contrà in his, qui aut dominis ſine herede defunctis,inuenientur dominos non habere,aut ſerui pœnæ aliquando facti ac poſtmodum liberati iudicialibus dominos amiſêre ſententiis:poſtremò in vniuerſis de quibus iniectio manus fiſco ritè prębetur,munificentię principali congruus patebit effectus. Sanè quia in petitione deceptis conuenit prouideri quotieſcumque fuerit circumſcribta ſimplicitas ex delatorum hiſdem re atque ſubſtantia, ad eum modum, quem habitæ concertationis impendia ſupputata collegerint, poſt latique hominis æſtimatio cõprehenderit,conſulatur. Dat.XV.Kal.Iul.Treu. Valentiniano & Valente AA.CONSS.

De petitoribus & deſiſtentibus. *Tit. XIII.*

I.Imppp.

I. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arcad. AAA. ad Gorgonium Com. R. P.

SI quiſpiam alienæ ſubſtantiæ petitor mora ludificante in longum protrahere cœperit poſſidentem, & tertiò conuentus, cum delatore noluerit adeſſe iudiciis, non ſolùm iurgij, quod exortũ eſt, amiſſione multetur, verum etiam ſumptus & litis expenſas ei reddere compellatur, quem ſuperfluo litigio credidit eſſe vexandum. Quod quidem etiam in abſentem contumacem poſt trinam, vt dictum eſt, conuentionem, ſtatuendum eſſe cenſemus. Dat. VIII. Id. Iuñ. Med. Honor. NB. P. & Euodio CONS.

Si petitionis ſocius ſine herede defecerit. Tit. XIIII.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Mygdonium Caſtrenſem Palatij.

SIQVIS fortè deceſſerit eorum qui cõmuni nomine donatum aliquid à noſtra impetrauerunt clementia, nec ſuperſtites dereliquerit ſucceſſores, placet non ad extraneam quamcumque perſonam, ſed ad ſocium, vel conſortem peruenire portionem illius, qui inteſtatus aut ſine liberis diem functus eſt. Da. XII. Kalend. April. Antiochiæ, Conſtantino A. IIII. & Licinio IIII. CONSS.

INTERP. *Si aliquis ex iis mortuus fuerit, ad quos nominatim munificentia noſtra proceſſit, & nec teſtamentum feciſſe, nec filios reliquiſſe cognoſcitur, placet vt portionem eius, is cum quo pariter defunctus accepit, id eſt, ſocius eius acquirat: meritò enim ſocius præfertur, vbi filij nulla perſona interueniſſe cognoſcitur.*

II. Imp. Conſtantius A. Orioni V. C.

Nonnulli in noſtro vel patris noſtri obſequio conſtituti, nominibus iunctis profeſſionem ſibi largientibus nobis tribui popoſcerunt. Iubemus itaque, vt, ſi qui forſitan ex his, qui communiter aliquid impetrauerint, nullo herede derelicto deceſſerit, ad conſortem potiùs ſolatium, quàm ad perſonam aliam pars perueniat decedentis. Dat. XV. Kalend. Iul. Med. Philippo & Sallia CONSS.

De aduocato fiſci. Tit. XV.

I. Imp. Conſtantinus A. Æliano P. V. Afric. poſt alia.

FISCI aduocatus pœnam metuens caueat, ne fiſcalia commoda occultet, neve, nullo negotio exiſtente, fiſci nomine priuatis audeat calumnias commouere. Dat. VI. Id. Nouemb. Treu. Conſtantino A. IIII. & Licinio IIII. CONSS.

INTERPR. *Hij qui fiſci noſtri commoda vel vtilitatem tuentur, hanc debent cuſtodire menſuram, ne negligentes circa ea quæ nobis iure debentur exiſtant, & ne prouincialibus calumniatores, dum aliquid ab hiis iniuſto fiſci nomine repetunt, adprobentur.*

II. Idem A. ad Pacatianum P. P.

Etſi potior apud nos priuatorũ cauſa eſt, quàm fiſci tutela, præcipimus tamen, ſi à nobis plures defenſacula fiſci meruerint, eum præponi cęteris, qui melior, innocentia potior, literis pollentior reliquis, examinata

fide eſſe noſcetur: etiam ſi poſt alios hoc beneficium à noſtra clementia reportabit. Dat. III. Non. Iul. Singinduno, Optato & Paulino CONS.

III. Imp. Conſtantius A. ad Petronium Vic. Africæ.

Patroni fiſcalium commodorum fidem cum veritate tueantur, niſi fortè intra præſcriptas cauſæ cognoſcendæ metas, fiſcus aliqua circumſcribtione fuerit inretitus, colluſionis fraude vulgata ex eorum facultatibus recuperet quidquid calliditate præuaricationis perdiderit. Subſcribta V. Id. April. Aquil. Acyndino & Proculo CONS.

IIII. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ad Rufinum P.P.

Vicarios præfectura ordinarióſque rectores præcelſa ſinceritas tua iſtius ſanctionis auctoritate commoneat, vt priuatæ rei noſtræ quotieſcumque aliquas vel denũtiauerit, vel exceperit actiones, idoneos tribuãt aduocatos. Dat. XIIII. Kal. Iuñ. Remis, Lupicino & Iouino CONS.

De fiſci debitòribus. *Tit.* *XVI.*

I. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ad Auxonium P.P.

DE diacathocis quoſdam comperimus ita fiſcales laceraſſe rationes, vt ſatisfieri ærario noſtro ſine patrimonij eorũ venditione non poſſit, ſed eorundẽ bonis propoſitis, nonnulli fiſcalem refugiant functionem, metuentes, ne ſi aliquam bonorum emerint portionem, etiam ad reliqua debita inferenda teneantur. Nihil igitur ab his amplius flagitetur, quàm pro rerum viribus generaliter comparatarum diſcurſis haſtis voluntaria fuerint pretij oblatione polliciti. Dat. Kal. Septem. Valentiniano & Valente AA. CONS.

II. Idem AA. & Gratianus A. ad Archelaum. Com. Or.

Hij, qui fiſco noſtrę manſuetudinis obnoxij ſunt, omiſſa fruſtratione teneantur, vt quod ſuis nominibus debent, de ſuis facultatibus cogantur exſoluere: ſeruatis cùm compleuerint, allegationibus propriis, ſi quas aduerſus quoſcumque ex ſuis contractibus debitores competere ſibi ex iure crediderint: ita vt aduerſus eos, quos ſibi obnoxios adſeuerant, legibus & iudiciis experiendum eſſe cognoſcant. Dat. III. Non. Iul. Nouioduno, Valentiniano NB. P. & Victore CONS.

III. Impp. Valens, Gratianus, & Valentinianus AAA.
Fortunatiano C.R.P.

Inter chartulas deportati breuis quidam adſeueratur inuentus, qui nomina continebat debitorum ſeu contractorum, cùm tamen neque teſtibus credita pecunia probaretur, neque cautionibus quæ inſerta ſunt doceantur, facile eſſe perpeximus, vt ſub propriæ adnotationis manu vnuſquiſque faciat debitorem. Occaſionis igitur huius calumniam præſenti volumus iuſſione cohiberi, vt breuis vanitate reiecta, nullus ad redhibitionem de his quorum nomina conſcribta ſunt, vrgueatur. Dat. Prid. Noñ. Iul. Hierap. Gratiano A. IIII. & Merobaude CONS.

INTERPRE. *Si prolati breues, vel à quocunque dimiſſi inueniantur, in quibus ſibi quicunque aliquos faciat debitores, nullis cautionibus prolatis, neque aliis euidentibus documentis, nullam adſcribti breues obtineant firmitatem.* VEL SIC: *Debito fiſcali quocunque dimiſſo, etiam ſi breues, exinde inueniantur, ſine cautionibus & teſtibus nihil valebunt.*

IIII. Imppp.

IIII. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AAA. Florentio P.V. Palæſtinæ.

Nemo ſuſceptor, vel exactor, vel debitor fiſci duntaxat ceſſionem bonorum faciens, intentionem publicæ neceſſitatis euadat: ſed omnes omnino, quos fiſci noſtri eſſe conſtiterit debitores, ad ſolutionem ea ſeueritate, quam vigor iudiciarius poſtulat, vrgueantur. Dat. VIII. Kal. Septembr. Conſtantinop. Arcad. A. I. & Bautone CONSS.

De fide & iure haſtæ. *Tit. XVII.*

I. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. ad Viuentium P.P. Gall.

QVAECVNQVE pro reliquis prodigorum in annonario titulo ceteriſve fiſcalibus debitis in quibuſcunque corporibus, ſub auctione licitanda ſunt, fiſco auctore vendantur, vt perpetuò penes eos ſint iura dominij, quibus res huiuſmodi ſub haſtæ ſollemnis arbitrio fiſcus addixerit: & ſi quid vnquam vt à fiſco facta vēditio poſſit infringi, auctoritate reſcribti fuerit impetratum, nullus obtemperet. Cùm etiam minoribus ſi quando aliquid ex rebus eorum pro fiſcalibus debitis adiudicatur emptoribus, repetitionis facultas in omnem intercipiatur ætatem. Dat. III. Non. Nouemb. Treu. Valentiniano NB.P. & Victore CONSS.

II. Idem AAA. ad Felicem Com. S.L.

Si qui proſcribente ac diſtrahente fiſco, debitorum fiſcalium emerint facultates, pro earum rerum tantùm pretiis obnoxij ſint, quas eos patuerit decurſis haſtis & proſcribtione habita comparaſſe. Nam ita eos munimus, vt nullius conuentioni patiamur extrinſecus ſubiacere. Dat. VII. Id. Mart. Marcianop. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

III. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arcad. AAA. ad Magnillum Vic. Africæ.

Si quos debitorum mole depreſſos neceſſitas publicæ rationis adſtringat proprias diſtrahere facultates, rei qualitas & redituum quantitas æſtimetur, nec ſub nomine ſubhaſtationis publicæ, locus fraudibus relinquatur, & poſſeſſionibus viliore diſtractis plus exactor ex gratia quàm debitor ex pretio conſequatur. Hij poſtremò ſub empti titulo perpetuo dominij iure potiantur, qui tantum adnumerauerint fiſco, quantum exegerit vtilitas priuatorū. etenim periniquum eſt, vt alienis bonis ſub gratioſa auctione diſtractis parum accedat publico nomini, cùm totum pereat debitori. Dat. XIII. Kal. Iul. Aquil. Acc. Id. Ian. Hadrumeti, poſt conſ. Tatiani & Symmachi VV. CC.

INTERP. *Si quicunque publici debiti enormitate conſtringitur, vt non poſſit hoc ipſum debitum, niſi propria vendita facultate diſſoluere, in huiuſmodi debito hanc executores formam ſeruare debebunt, vt non ita rem præcipitent, vt res minore quàm valeat pretio diſtrahantur, nec tales ſub quolibet colludio prouideant emptores, vt & debitor proprietatem perdat, & parum fiſcus acquirat.*

De theſauris. *Tit. XVIII.*

I. Imp. Conſtantinus A. ad Rationales.

QVICVNQVE theſaurum inuenerit,& ad fiſcum ſpōte detulerit:medietatem conſequatur inuenti,alterum tantū fiſci rationib⁹ tradat:ita tamen,vt citra inquietudinem quæſtionis omnis fiſcalis calumnia conquieſcat:haberi enim fidem fas eſt his, qui ſponte obtulerint, quod inuenerint. Si quis autē inuentas opes offerre noluerit, & aliqua ratione proditus fuerit:à ſupradicta venia debebit excludi. Dat. III. Kal. April. Conſtantino A. IIII.& Licinio IIII. CONSS.

II. Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theod. AAA. ad populum Vrb. Conſtantinopolitanæ.

Quiſquis theſauros & condita ab ignotis dominis tempore vetuſtiore, monilia quolibet caſu repererit:ſuæ vindicet poteſtati, neque calumniæ formidinem fiſcali, aut priuato nomine vllis deferentibus pertimeſcat. Non metalli qualitas, non reperti modus ſub aliquo periculū quæſtionis incurrat. in hac tamen naturali æquitate animaduertimus quoddam temperamentum adhibendum,vt ſi cui in ſolo proprio huiuſmodi contigerit:integro id iure pręſumat, qui in alieno in quartam repertorū partem eum,qui loci dominus fuerit, admittat. Ne tamē per hanc licentiam quiſquam aut aliena effodiat, aut in locis non ſui iuris per famam ſuſpecta rimetur. Da. VII. Kal. Feb. Theſſ. Grat. A. V. & Theod. A. I. CONS.

INTER. *Si quicunque theſaurum in ſua terra inuenerit,ei ex integro quod inuentum eſt acquiratur,& nullam calumniam pertimeſcat. Si verò in loco alieno theſaurū caſu inuenerit,eum qui loci dominus eſt,in quartam inuentarū rerū debet admittere. Attamē nullus effodiendo loca aliena præſumat iſta requirere.*

III. Impp. Valentinianus, Theod. & Arcad. AAA. Neotherio P.P.

Eos,qui ſuadente numine,vel ducente fortuna, theſauros repererint: repertis lætari rebus ſine aliquo terrore permittimus. Dat. VI. Non. Mar. Conſtantinop. Valentiniano A. IIII. & Neotherio CONS.

De metallis & metallarijs. Tit. XVIIII.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Maximum rationalem Africę.

SECANDORVM marmorum,ex quibuſcunque metallis volentibus tribuimus facultatem,ita vt qui cędere metallum,atque ex eo facere quodcumque decreuerint,etiam diſtrahendi habeant liberam poteſtatem. Dat. Prid. Kal. Octob. Conſtantino A. VI. & Conſtante Cæſ. CONSS.

II. Imp. Iulianus A. ad Rufinum Com. Officiorum.

Quoniam marmorum cupiditate in immenſum quoddam ſaxorum pretia aucta ſunt, vt ſumptuoſa voluntas copia relaxetur, permittimus omnibus,vt qui volunt cędere,habeant licentiam adtributam. fore enim arbitramur,vt etiam conplures ſaxorum nitentiū venæ in lumen vſumque perueniant. Dat. XI. Kal. Nou. Antiochiæ, Iuliano A. IIII. & Salluſtio CONS.

III. Imp. Valentinianus & Valens AA. ad Creſconium Com. metallorum.

Perpenſa deliberatione duximus ſanciendum, vt quicumque exercitium metallorum vellet adfluere, is labore proprio & ſibi & reipublicæ commoda compararet. Itaque ſi qui ſponte confluxerint,eos audabilitas

tua

tua octonos ſcripulos in balluca cogat exſoluere. Quidquid autem amplius colligere potuerint, fiſco potiſſimum diſtrahant, à quo competentia ex largitionibus noſtris pretia ſuſcipient. Da. IIII. Id. Decemb. Pariſis, Valentiniano & Valente AA. CONS.

IIII. Idem AA. ad Germaniarum Com. S. L.

Ob metallicum canonem, in quo propria conſuetudo retinenda eſt, quatuordecim vncias ballucæ pro ſingulis libris conſtat inferri. Dat. VI. Id. Ian. Rom. Lupicino & Iouiano CONSS.

V. Imppp. Valentinianus, Valens & Gratianus AAA. Fortunatiano Com. R. P.

Nullam partem Romani orbis credidimus relinquendam, ex qua non metallarij, qui incolunt latebras, producantur, & quos domus noſtrę ſecreta retinent, & in comprehendendis eis inueſtigatores eorum rectores congruis auxilijs proſequantur. Dat. Prid. Kal. Maij. Antiochiæ, Valentiniano NB. P. & Victore CONS.

VI. Idem AAA. ad Probum P. P.

Si qua nauis metallarium ad Sardiniam tranſtulerit, gubernator ipſius, vel magiſter quinos pro ſingulis hominibus ſolidos cogatur inferre. Da. Prid. Non. Iun. Martiatici, Valentiniano NB. P. & Victore CONSS.

VII. Idem AAA. ad Probum p. p.

Quemadmodum dominus noſter Valens per omnem orientem eos, qui ibidem auri metallum vago errore ſectantur, à poſſeſſoribus cunctis iuſſit arceri: ita ſinceritas tua vniuerſos per Illyricum & diœceſim Macedonicám prouinciales edicto conueniat, vt nemo quemquam Thracem vltra in poſſionem propria putet eſſe celãdum, ſed vt ſingulos potius regredi ad ſolum genitale compellant, quos inde veniſſe cognoſcũt. Alioquin grauis in eum animaduerſio proferetur, qui latebram huiuſmodi hominibus poſt hæc interdicta præbuerit. Data XIIII. Kalẽ. April. Treu. Valentiniano & Valente AA. CONS.

VIII. Imppp. Valens, Gratianus & Valentinianus, AAA. ad Senatum.

Poteſtatem eruendi vel exſecandi de priuatis lapidicinis iampridẽ per Macedoniam & Illyrici tractum certa ſub conditione permiſimus: ſed vobis, patres conſcribti, volentibus liberalius deferetur, ſuo vt quiſque ſumptu, ſuóque emolumento vectigalis operas & portorij damna non metuens pariat eam copiam, &c. Lecta in ſenatu. Id. Aug. Valente V. & Valentiniano AA. CONS.

VIIII. Idem AAA. ad Vindicianum V. C. Vicarium.

Datis ad inluſtres viros pręfectos Galliarum & Italię litteris, primum metallarios præcipimus admoneri, ne eis nouelli ſtatuti, quod fuerat elicitum, priuilegio tranſeundi ad Sardiniã ſpes improba blandiatur. Deinde prouinciarum, quæ mari alluuntur, iudices ſcientes fieri, vt vniuerſorum nauigatio huiuſmodi hominum generi clauderetur: ita, vt ſi aurileguli transfretare temptaſſent, ſeueritate iudicis audaciæ ſuæ ferrent digna ſupplicia, adficiendis etiam pœna cuſtodibus, ſi neglegentia nauigandi hiſdem copiam præbuiſſent, ita vt hæc nõ ſine periculo ſuo rectores prouinciarum neglıgenda meminerint. Dat. XVIII. Kal. Septem. Valente VI. & Valentiniano II. A. CONS.

X. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AAA. Floro p. p.

Cunċti, qui per priuatorum loca ſaxorum venam laborioſis effoſſionibus perſequuntur, decimas fiſco, decimas etiam domino repræſentent, cetero modo ſuis deſideriis vindicando. Da. IIII. Kal. Septemb. Conſtantinop. Antonio & Syagrio CONSS.

XI. Idem AAA. Cynegio P.P.

Hij, quibus ad exercenda metalla priuata diues marmorum vena conſentit, excidendi exſecandíque iuxta legem dudum latam habeant facultatem, ita vt decima pars fiſci noſtri vtilitatibus, decima ei, cuius locus eſt, deputetur. Quidquid verò reliquum fuerit, id iuxta eiuſdem legis tenorē exercentibus cedat, habituris licentiam vendendi, donandi, & quò volūtas ſuaſerit, transferendi. Dat. III. Non. Octob. Conſtantin. Richomere & Clearcho CONSS.

XII. Impp. Valentinianus, Theod. & Arcad. AAA.
Romulo Com. s. l.

Per annos ſingulos ſepteni per hominem ſcripuli largitionibus inferantur ab aurilegulis non ſolùm in Pontica diœceſi, verumetiam in Aſiana. Dat. XI. Kal. Mar. Conſtantin. Arcad. A. II. & Rufino CONSS.

XIII. Idem AAA. Rufino P.P.

Priuatorum manus ab exercendo quolibet marmoreo metallo prohiberi præcipimus, vt fiſcalibus inſtantia locis liberior relaxetur. Si qui verò clandeſtino opere vetita deinceps exercere tēptauerit, omne id, quidquid exciderit, iuri fiſci & publico vindicandum. Dat. Prid. Id. Febr. Cōſtantinop. Theod. A. III. & Abundantio CONSS.

XIIII. Idem AAA. Paterno.

Quoſdam operta humo eſſe ſaxa dicentes, id agere cognouimus, vt defoſsis in altum cuniculis, alienarum ædiū fundamenta labefactent: qua de re, ſi quando huiuſmodi marmora ſub ædificijs latere dicātur, perquirendi eadē copia denegetur, ne dum cautium ementita nobilitas, cum ædificiorum qualitate taxatur, & pretium domus, ne diruatur, offertur, nō tam publicæ rei ſtudium quàm priuati cauſa videatur fuiſſe diſpendij. Dat. XVII. Kal. April. Conſtant. Theod. A. III. & Abundantio CONSS.

INTERPRET. *Quicunque metallum dicentes ſub alienis ædificys, qualibet ſaxa vel marmora effodienda crediderint, vt per eos fundamentorum firmitas incipiat vacillare, his inquiſitionis huius licentiam denegamus, nedū nobiliores lapides ſe quærere adſerunt, aut vendere, aut ſubuertere aliena fundamenta præſumant.*

XV. Imp. Theod. A. Maximino Com. s. l.

Metallarij, qui ea regione deſerta, ex qua videntur oriundi, ad externā migrarunt, indubitanter ad propriæ originis ſtirpem laremque reuocentur. Eorum autem earúmque progenies, qui ex domibus priuatorum eligere maluerunt conſortia nuptiarum, de qua inter fiſcum meum, & parentes ſuos æqua lance diuidatur: ita vt qui ſingulorum tantummodò filiorum probābitur eſſe genitores, ex integro vnicis fiſco affectibus cedant in poſterum cunctis metallariorum conditionem neceſſario ſecuturis, quicunque ex ipſis & ex quocunque fuerint latere procreati. Qui verò metallica loca prædictæ obnoxia functioni emiſſe perhibentur, hiſdem proculdubiò, quæ auctores eorum implere conſueuerant, muniis ſubiacebunt. Nam de his qui ad cenſus annonarios tranſierunt, obſeruādum

dum eſt, vt illi, qui ante quinquennium tantummodò nexibus priuatorū videntur impliciti, ſine dubio ad originem propriā redire cogantur, ex æquo cum publicis fundis eorum ſubole diuidenda, & vnico filio metallariorum origini vindicando, omni tamen ceteris in futurum huiuſcemodi licentia arte præcluſa. Quòd ſi quis poſtea illud quod nunc prohibetur, fecerit: ſciat, nullum exinde præiudicium fiſco eſſe generādum, etiam ſi is, quem metallicum eſſe conſtabit, priuatis cenſibus ſuum nomē indiderit. Dat. v. Id. Iul. Conſtp. Victore v.c. CONS.

De murilegulis & gynæcæariis, & monetarijs, & baſtagariis. *Tit.* XX.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Bithynos.

Monetarios in ſua ſemper durare conditione oportet, nec dignitates eis perfectiſſimatus tribui, vel ducenæ, vel centenæ, vel egregiatus. Dat. XII. Kal. Auguſt. Gallicano & Baſſo CONSS.

II. Imp. Conſtantius A. ad Taurum P. P.

Quinque auri librarum multam exigatur, qui mancipiū gynæcæi, quod celat, non intra Kal. Septemb. prodiderit. Dat. XIIII. Kal. April. Med. Datiano & Cereale CONS.

III. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Germanum Conſularem.

Ingenuæ mulieres, quæ ſe gynecæariis ſociauerint, ſi conuentę denuntiatione ſollemni ſplendorem generis contuberniorum vilitati præferre noluerint: ſuorum maritorum conditione teneantur. Dat. IIII. Kalen. Iul. Med. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

IIII. Idem AA. ad Auxonium P. P.

Quod ad præſens remedium pertinet, decimum animal baſtagariis pro reparatione præbeatur. Dat. Id. Decemb. Marcianop. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

V. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA.
Filematio Com. S. L.

Si quis vxorem de familijs conchylegulorum acceperit, ſciat conditioni eorundem ſe eſſe nectendum. Dat. IIII. Kal. Iul. Treu. Gratiano A. II. & Probo CONSS.

VI. Idem AAA. ad Modeſtum.

Opifices veſtis linteæ contexēdæ in vſu erogationum noſtrarum operam dantes, ſollicitatos à plurimis eſſe cognouimus. Igitur & eos, pænes quos ſunt, & textores ipſos terna auri pondo theſaurorum commodis inferre præcipimus. Quinetiam opifices ipſos textrinis linteæ veſtis vindicari conueniet. Quòd ſi aliquis detegetur in eadem inſolentia permanere, & iugiter opificem detinuerit: non iam multam, vt præterito tempore iuſſeramus, ſed proſcribtionem ſubire debebit. Dat. v. Kal. Iul. Modeſto, & Arintheo CONSS.

VII. Idem AAA. ad Filematium Com. S. L.

Qui aliquem ex familijs gynæcæi in latebris habere cōperti ſunt: quinque librarum auri damno ſubiicientur. Da. XII. Kal. Septem. Ciliciæ, Modeſto & Arintheo CONS.

VIII. Idem AAA. ad Tatianum Com. S. L.

Intra Kalendarum Auguſtarum diem, qui linteones retentare dicun-

tur, antiquis eos conditionibus reddant, aut ſe pro ingentis audaciæ contumacia quinis auri libris per ſingulos eorum pœnæ nomine ſciant eſſe feriendos: non minore circa eos etiam multæ comminatione propoſita, qui obnoxios Scythopolitanos lynifos publico canoni in poſterum ſuſcipere conabuntur. Dat. XIIII. Kal. Mart. Antiochiæ, Gratiano A. III. & Equitio CONSS.

VIIII. Imppp, Gratianus, Valentin. & Theod. AAA. ad Eucherium.

Qui textrini noſtri mancipia occultatione celauerit: ternis libris auri pro ſingulorum hominum ſuppreſſione plectatur. P.P. Kartha. III. Kal. Mart. poſt conſulatum Auxoni & Olybri.

X. Idem AAA. ad Heſperium P.P.

Edicimus, ne qua mulier ſplendidioris gradus monetarij adherens conſortio, decus natiuæ liberabitatis amittat. Quod ſi quam ab hac preceptione ſtatutũ noſtræ perennitatis abduxerit: ea ſecundũ auctoritatem ſenatuſconſulti Claudiani, vel legitima admonita conuentione diſcedat, vel ſi complexui monetarij putauerit inhęrendum, non ambigat ſe & liberis præiudicaturam, & eius conditioni eſſe nectendam. nihilominus autem & eas, quę ante legem noſtram monetariis videntur eſſe coniunctæ: placuit prædicto titulo conueniri, ſciẽtes niſi interdicta coniunctione diſceſſerint, mutaſſe ſe ſtatum. Si qua verò originalis ſeu colona poſſeſſionis alienæ ignaro domino, ſeu ſciente, monetario adſociabitur: hij conuẽti mox iuri agrorum debitas perſonas retrahere feſtinent: vel de cetero ſciant repetendi facultatem, ſilentij ſui cohibentiam perdidiſſe. Sed vt monetario nullam necti volumus, ita & monetario patre ſuſceptas prohibemus extraneis copulari. Dat. Prid. Id. Mart. Aquil. poſt conſulatum Auxoni & Olybri.

XI. Idem AAA. Trifolio Com. S.L.

Æternam fiximus legem, ne vnquam baſtagariis militiam vel ſuam deſerere liceat, vel aliam ſubreptiuam impetratione temptare. Et tribuni, qui ſcientes huiuſmodi milites ad numerum receperint, per ſingulos baſtagarios ſingulas auri libras fiſco cogantur inferre. & ſuper hoc dedimus literas ad inluſtres magiſtros vtriuſque militiæ. Dat. VIIII. Kalend. Aug. Heracleæ, Richomere, & Clearcho CONSS.

XII. Idem AAA. ad Principium. P.P.

Si quis nauiculam functioni muricis & legendis conchyliis deputatam auſus fuerit vſurpare, duarum librarum auri inlatione teneatur. Dat. VI. Kalend. Octobr. Aquil. Arcad. A. & Bautone CONSS.

XIII. Imppp. Arcad. Honor. & Theod. AAA. Filometori Com. S.L.

Lotas in poſterum ſericablattæ ac mataxæ huiuſmodi ſpecies inferri præcipimus, viginti librarum auri cõdemnatione propoſita his, qui ſcrinium canonum tractant, prioribus etiam eiuſdem officij, ſi ſtatuta cæleſtia à quoquam paſſi fuerint temerari. Dat. V. Kal. Iul. Conſtantinop. Arcad. A. VI. & Probo CONSS.

XIIII. Impp. Theod. A. & Valentin. Cæſ. Maximino Com. S.L.

Murileguli, qui relicto adque deſpecto propriæ conditionis officio, vetitis ſe infulis dignitatum & cingulis pęnitus denegatis muniſſe dicuntur: ad propriæ artis & originis vincla reuocentur. Ab illis autem, qui rebus eorum videntur inhiaſſe, quos in ſua origine permanere & ſolemnibus

bus miniſteriis inſeruire manifeſtum eſt, omnia quæcumque conſtiterit, ex quocumque titulo poſſeſſa antiquis poſſeſſoribus reſtituantur. Quòd ſi alienigenæ detentatores oneribus conditionis externæ maluerint ſubiacere, quàm reſtituere facultates, & futura deinceps agnoſcant munia ſibi eſſe ſubeunda, & de præterito, ſi qua ipſis poſſidentibus reliqua colliguntur, à ſemetipſis ſciant ſine aliqua excuſatione ſoluenda. Dat. XVII. Kal. Nou. Conſtantinop. Victore CONS.

XV. Idem A. & Cæſ. Maximino Com. S. L.

Hij, qui ex filiabus murilegulorum & alienæ originis patribus ſunt vel fuerint procreati, iura maternæ conditionis agnoſcant. Dat. VIIII. Kal. Iun. Theod. A. XI. & Valentiniano Cæſ. CONSS.

XVI. Impp. Theod. & Valentinianus AA. Acacio Com. S. L.

Si quis ex corpore gynæcæariorum vel linteariorum, ſiue lyniſiariorum, monetariorum, ac murilegulorum, vel aliorum ſimilium ad diuinas largitiones nexu ſanguinis pertinentium, voluerint poſthac de ſuo collegio liberari, non quoſcumque nec facile in locum proprium freti dexteræ triumphalis abſolutione ſubſtituant, ſed eos quos omnibus idoneos modis ſub ipſis quodammodo ampliſſimę tuæ ſedis obtutibus adprobarint. Ita tamen, vt is qui ab huiuſmodi conditione iuxta formam cælitus datam beneficio principali fuerit abſolutus, vniuerſam generis ſui proſapiam in functionem memorati corporis permanentem cum omnibus eius qui abſol[illegible]itur rebus obnoxiam largitionibus ſacris futuram eſſe non dubitet. Dat. VII. Kal. Mar. Conſtantinop. DD. NN. Theod. XII. & Valentiniano II. AA. CONSS.

XVII. Idem AA. Valerio Com. S. L.

Placet ſi conchylio legulorum filiæ conditionis alienæ nubſerint viris, qui ex [illegible] fuerint procreati, ab eo tempore nexum maternæ adſcriptionis agnoſcant, ex quo promulgatam ſuper hoc cognouerint legem. De his vero, quos ante eam natos eſſe cõſtiterit, huiuſmodi forma ſeruetur, vt ſiue conchylio legulorum, ſeu adſcribtorum progenies fuerit colonorum, paternam tantum conditionem ſequantur. Si qui verò poſt legem aut patre conchylio legulo geniti probabuntur, aut matre, memoratæ adſcribtioni obnoxios ſe eſſe non ambigant. Dat. X. Kal. April. Conſtp. Hierio & Ardabure CONSS.

XVIII. Idem AA. Apollonio Com. S. L.

Quoniam trecentas pæne libras blantæ ſericę clandeſtina fucatione, non ſine læſa maieſtatis crimine coloratas, & adæratum conchylij non minimum pondus, pateſactum eſt, quæſtione prodente, quibus ſollemniter artibus, quibus conſciis, ac miniſtris metaxa tinguebatur, cùm priuata & fiſcalis æqualiter publico murice tinguebatur, purpuræ nundinas, licet innumeris ſint conſtitutionibus prohibitæ, recenti quoque interminatione vetamus, & diſpoſitione inluſtris memoriæ Syneſij reuocata, quæ perperam infirmata eſt ab inluſtri memorię Aniſio, à quo ſubreptũ nobis eſt veritate celata ſeptimum de ſcrinio canonum, quintum de ſcrinio tabulariorum, ad baſia Fœnicis per certum tempus mitti præcipimus, vt fraus omnis eorum prohibeatur ſollertia timentium, ne quęſitis multo ſudore ſtipendiis careant, etiam viginti librarum auri condemnatione propoſita. Dat. VIII. Id. Mar. Conſtp. Iſidoro & Senatore CONSS.

De veſtibus oloueris & auratis. *Tit.* XXI.

I. Impp. Valentinianus, & Valens AA. Archelao Com. s. l.

AVRATAS ac ſericas paragaudas auro intextas tam viriles, quàm muliebres priuatis vſibus cõtexere conficeréque prohibemus, ſed gynęceis tantùm noſtris fieri pręcipimus. Dat. v. Noñ. Iul. Nebiodumi. Acc. xv. Kalendas Auguſt. Marcianop. Valentiniano NP. P. & Victore CONSS.

II. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AAA. Floro P. P.

Nemo auratas habeat, aut in tunicis, aut in linteis paragaudas. Non enim leui animaduerſione plectetur, quiſquis vetito ſe, & indebito non abdicarit indutu. Dat. III. Kal. April. Conſtantinop. Antonio & Syagrio CONSS. –

III. Imp. Theod. A. Maximino. Com. s. l.

Temperent vniuerſi, qui cuiuſcunque ſunt ſexus, dignitatis, artis, profeſſionis & generis, ab huiuſmodi ſpeciei poſſeſſione, quę ſoli principi eiúſque domui dedicatur. Nec pallia tunicáſque domi, quis ſerica contexat aut faciat, quæ tincta conchylio nullius alterius permixtione ſubtexta ſunt. proferantur ex ædibus, tradantúrque tunicæ & pallia ex omni parte texturæ, cruore infecta conchylij, nulla ſtamina ſubtexantur tincta conchylio, nec eiuſdem infectionis arguto pectine ſolidanda fila decurrant, reddenda ærario olouera veſtimenta protinus offerantur: nec eſt, vt quiſquam de abiurata pretio conqueratur, quia ſufficit calcatæ legis impunitas, nec vacet illi curare de quęſtu, cui ſua ſalus eſſe non debet in pretio. Ne quis verò hunc huiuſmodi ſuppreſſione in laqueos nouę conſtitutionis incurrat: alioquin ad ſimilitudinem lęſæ maieſtatis periculum ſuſtinebit. Dat. XVII. Kal. Febr. Conſtantinop. Victore v. c. CONSS.

De fabricenſibus. *Tit.* XXII.

I. Imppp. Valentin. Valens, & Gratianus AAA. Tatiano Com. s. l.

CVM ſenæ per tricenos dies ex ære, tam apud Anthiochiam, quàm apud Conſtátinop. à ſingulis barbaricariis caſſides, t[illegible] & bucculę tegerentur, octo verò apud Anthiochiam caſſidas totidémque bucculas per dies triginta, & tegerent argento & deaurarent, apud Conſtantinop. autem tres ſólas ſtatuimus, vt Conſtantinopoli quoque non octonas ſinguli caſſidas per tricenos dies, ſed ſ[illegible]s ſi pari numero buccularum auro argentóque condecorent. Dat. v. I[illegible]. Mar. Anthiochiæ, Gratiano A. III. & Equitio CONSS.

II. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arcad. AAA. Tatiano P. P.

Omnibus fabricis nõ pecunias pro ſpeciebus, ſed ipſas ſpecies ſine dilatione inferri in perpetuum ſeruanda hac forma præcipimus, vt venæ nobiles, & quę facilè deducatur ignibus ſeu liqueſcat ferri materies, prębeatur, quo promptius adempta fraudibus facultate, commodo publico conſulatur. Dat. xv. Kal. Nou. Theod. A. II. & Cynegio CONSS.

III. Idem AAA. Rufino Magiſtro officiorum.

Primicerium fabricę poſt biennium non ſolùm vacatione, verùm etiam honore dari præcipimus, ita vt inter protectores adoraturus æterni-

æternitatem noſtram ſuo quiſque tempore dirigatur. Dat. VIII. Id.Mar. Med.Valentiniano A.IIII.& Neotherio CONS.

IIII. Impp. Arcad.& Honor.AA.Oſio Magiſtro officiorum.

Stigmata, hoc eſt, nota publica fabricenſium brachiis ad imitationem tironum infligatur, vt hoc modo ſaltem poſſint latitantes agnoſci his qui eos ſuſceperint, vel eorum liberos ſine dubio fabricæ vindicandis, & qui ſubreptione quadam declinandi operis, ad publicæ cuiuſlibet ſacramenta militiæ tranſierunt. Dat. XVIII. Kal. Ian. Conſtp.Honor.A.IIII.& Eutychiano CONSS.

V. Idem AA. Anthemio Magiſtro officiorum.

Si quis poſthac fabricenſem admiſerit procuratorem, vel cultorem ſui prædij detinuerit, conductorémve ſuſceperit rei, quam contra vetitum fabricenſi crediderit iniungendam, proprietate priuetur, ea videlicet fiſcalibus calculis ſocianda. Ipſe verò fabricenſis qui cõtraxerit legis offenſam multa duarũ librarum auri feriatur. Dat. III. Kal. Augu. Cõſtãtinop. Honor.A.VI.& Ariſteno CONSS.

VI. Impp. Honor.& Theod.AA. Anthemio p.p.

Si quis conſortium fabricenſium crediderit eligendum in ea vrbe qua natus eſt: vel in qua domicilium conlocauit, his quorum intereſt conuocatis primitus acta conficiat, ſeſe doceat non auo, non patre curiali progenitum, nihil ordini ciuitatis debere, nulli ſe ciuico muneri obnoxium, atque ita demum geſtis confectis vel aput moderatorem prouinciæ, vel, ſi is abſit, aput defenſorẽ ciuitatis, ad militiam quam optauerit ſuſcipiatur. Quòd ſi abſque hac cautione quiſpiam ad fabricenſium conſortium obrepſerit, ſciat ſe ad ordinis cui debetur, patriæque ſuę munera eſſe reuocandum: ita vt nulla eum nec temporis, nec ſtipendiorum prærogatiua defendat. Dat. XV. Kal. Iuñ. Conſtantinop. Hono. VIIII.& Theod. V. AA. CONSS.

De claßicis. *Tit.* XXIII.

I. Impp. Valentinianus & Valens AA. Auxonio p.p.

CLASSEM Seleucenam, aliáſque vniuerſas ad officiũ, quod magnitudini tuæ obſequitur, volumus pertinere, vt claſſicorum numerus ex incenſetis vel adcreſcentibus conpleatur. & Seleucena ad auxilium purgandi Orontis aliáſque neceſſitates Orientis comiti deputetur. Data indictione XII.

De his, qui cum diſpenſatore contraxerunt. *Tit.* XXIIII.

I. Imppp. Valentinianus & Valens AA. ad Probum p. p.

SI quis ab exactoribus tabulariis, arcariis, officiíſve rationem vel alio cui fiſcalium theſaurorum tutela mandetur, fenebrẽ pecuniam ſumpſerit, detectus in eodem ad quadrupli pœnam ex hac auctoritate teneatur. Dat. IIII. Id. Mart. Treu. Valẽtiniano & Valente AA. CONSS.

II. Imppp. Gratianus, Valentinianus. & Theod. AAA. Palladio Com. S. L.

Sciant omnes neque dandi neque accipiendi mutuò ex largitionalibus ſacris auri patere cuiquam facultatem. Quòd ſi quis aurum ex noſtro ærario priuatis commodis profuturum occultè aut cautionis aut ſpõſioni

fide,vt debitor redditurus,acceperit,ablatis bonis omnibus perpetuæ deportationis ſubdetur exilio.Is etiam qui ex memoratis theſauris ſub ſpecie publici creditoris aurum cuiquam commodarit, ac dederit, capitali ſubſtantia ſubiugetur.Dat.XII.Ka.Aug.Heracleę,Eucherio & Sya.CONS.

III. Idem. AA. Palladio Magiſtro officiorum.

Aurum quod à prouincialibus ſine cunctatione perſoluitur, nundinatione cōſumitur.Pœnis itaque ſe vltimis quicumque harum machinatores prædarum detegi prodique potuerint, ſe nouerint ſubiugandos: niſi dimenſo itineris ſpatio ſuſceptum à prouinciali officio aurum traditum ſacris largitionibusnuntiarint.Inſuper ſi decem vltra diebus aurum quod percurſo itinere potuerit inferri detentum, vel à proſecurotibus, vel à palatinis fuerit deprehenſum, binarum ex toto centeſimarum inlationi ſe ſentiant obligatos pp. Prid. Kal.Decē.Byrito,Eucherio,& Sya.CONS.

De priuilegiis domus Auguſtæ. *Tit.* XXV.

I. Imppp. Arcad. Honor.& Theod. AAA.Anthemio p.p.

AD omnem fraudem amputandam, procuratores per ſingulas quaſque prouincias nobiliſſimarum puellarum filiarum mearum aput fidem geſtorum pręſentibus cenſualibus ac principalibus, quos huius immunitionis oneribus premi non dubium eſt, exponant numerum iugorum ad memoratarum domus†pertinentium, & pro eo tantùm inluſtribus priuilegiis ac debitis potiãtur, ita vt ex veri fide breuibus præbitis & à rectoribus prouinciæ mox relatis,quæ eos excuſare debere conueniat,conlatis rationibus cognoſcant. Dat. Kal. Decemb.Conſtantinop.Arcad.A.VI.& Probo v.c.CONS.

† χ domuū ius

De conductoribus & hominibus domus Auguſtæ. *Tit.*XXVI.

I. Impp. Theod. & Valentinianus AA. Baſſo P.P.

CONDVCTORES hominéſve auguſtiſſimæ domus noſtræ nullum cuiuſlibet nomen militiæ vſurpent, nullius cingulo dignitatis vtantur, ne ex hoc ſibi erigendi ſupercilij faſtus ſacro nomini noſtræ pietatis oriatur inuidia, ſed quotiens de cauſa ad domum regiam pertinente aliquid quęſtionis emergit,non aliter quàm ex legum ordine quibus ſimiliter omne hominum genus tenetur, vel excipiant, vel inferant actionem, nec aliorum litigatorum negotio intercedant, nec ſententiam iudicãtum aut inlicito patrocinij ſui fomite iura conturbent, nullique exſecutionis ſuæ turbulentum miniſterium audeant commodare:non priuatis ſe negotiis, non publicis miſceant, nec quieſcentem domum delatio vlla ſollicitet,ne eos inconſultę pertinaciæ ſerò pœniteat.Da.Prid.Nō.Mar.Raū. Theod.XII.& Valentiniano II.AA.CONS.

II. Idem AA. ad Senatum Vrb. Romæ. Poſt alia.

Conductores domus noſtræ ab omni militiæ priuilegio ſubmouemus. Viuant æqua ſorte cum ceteris, nec vmquam ſi ratio poſcat examinis ſeueritatem iudiciariam, vllo cinguli fruſtrabuntur obiectu,ſed potius pari diſceptationis euentú in omnibus cauſis legibus ſeruiant,quibus tenentur& principes.Dat.III.Nō.Ianuar.Rom.DD.NN.Theod.XII.& Valentiniano II.AA.CONS.

CODICIS THEODOSIANI LIBER VNDECIMVS.

De annona & tributis. *Tit.* *I.*

I. Imp. Conſtantiuus A. ad Proclianum.

PRAETER priuatas res noſtras,& eccleſias catholicas, & domum clariſſimæ memoriæ Euſebij ex conſule,& ex magiſtro equitũ,& peditum,& Arſacis regis Armeniorum,nemo ex noſtra iuſſione præcipuis emolumentis familiaris iuuetur ſubſtantiæ.Datianus enim v.c.patricius,qui hanc olim gratiam fuerat cõſecutus, auferri ſibi id cum tanta inſtantia depopoſcit, cum quanta alij poſcere conſueruat. Ideóque omnes penſitare debebant,quæ manu noſtra delegationibus adſcribũtur, nihil amplius exigendi. Nam ſi qui vicarius aut rector prouinciæ aliquid iam cuiquam crediderit remittendum, quod aliis remiſerit,de propriis dare facultatibus compelletur. Dat. XV. Kal.Iul.Conſtantinop.Conſtantino A.IIII.& Licinio IIII.CONSS.

II. Idem A. ad Aelianum Proc. Afric.

Poſſeſſores cum ſatisfecerint publicæ conlationi, cautiones ſuas ad tabularios publicos deferant,vt eas tabularij ſiue ſexaginarij periculi ſui memores ſuſcipiant à conlatoribus ipſas ſpecies quæ debentur ex horreis ſuis ad ciuitates ſingulas per menſes ſingulos perlaturis:ne inlatio tributorum ex ſolis apochis falſis vel imaginariis cognoſcatur, & cetera. Da.Kal. Nou.Treu.Conſtantino A.IIII.& Licinio IIII.CONS.

III.Idem A.Gregorio pp.

Manu propria iudices vniuerſi periculo ſuo annonarias ſpecies & cetera, quæ indictione penduntur, definitis quantitatibus & comprehenſis modis facta adſcribtione deſignent:cuius obſeruantiæ illa erit commoditas, vt poſt ſucceſſionem quoque eorum facilè requiratur, an exactores, vltrà quam oportuit,de fortunis prouincialium aliquid exculpere voluerunt.Dat.VII.Id.Octob.Nepotiano & Facundo CONSS.

IIII. Imp. Conſtantius A.

Si quis ab emphyteuticariis, ſeu patrimoniali poſſeſſore priuati iuris quippiam comparauerit, cuius ſubſtantia alias poſſeſſiones ſuſtentare conſueuerat,& ſuccisis quaſi quarumdam virium neruis reliqua lababuntur, earum poſſeſſionum onera ſubiturus eſt, quæ pæne diſtractores

inutiles permanebunt. Dat. VIII Id. Decemb. Theſſal. Feliciano & Titiano CONSS.

v. Idem A. ad Vranium.

Omnes omnino ad oblationem pecuniarum oportet vrgueri. Lege enim noſtra ſignatum eſt neceſſe extraordinaria nec vocari, quæ ſpecialiter à prouincialibus deuotiſſimis conferenda ſunt. Dat. III. Non. Feb. Conſtantio A. II. & Conſtante CONSS.

VI. Impp. Conſtantius & Conſtans AA. Ordini Cæſinatium.

Vinum, quod ad cellarij vſus miniſtrari ſolet, cuncti Italiæ poſſeſſores iuxta ſtatutum Conſtantij fratris mei conparent. Quod vt fieri facilius poſſit, ab omnibus Italis noſtris conferatur pecuniæ quantitas ea, quam Rufini viri clariſſimi & inluſtris præfecti prætorio parentis amicique noſtri moderatio dandam eſſe cenſuerat. Dat. XI. Kal. Iun. Med. Conſtantio VII. & Conſtante III. AA. CONSS.

VII. Idem AA. ad Senatum.

Conpertum eſt pro colonis profugis ad exſoluenda vos fiſcalia conueniri. Iubemus igitur ſi nihil ex eorũdem terris ſenatorum quemquam poſſidere conſtiterit, vt nulla cuiquam penſitandi pro his, qui aufugerint neceſſitas inponatur. Dat. v. Non. Maij. Tauro & Florentio CONSS.

VIII. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Symmachum P. V.

Nemini aurum pro ſpeciebus vrbis Romæ liceat exigere de futuro. Dat. Id. Iun. Naiſſi, diuo Iouiano & Varroniano CONS.

IX. Idem AA. ad Mamertinum P. P.

Tabulariorum fraudes ſe reſecaſſe per ſuburbicarias regiones vir clariſſimus Anatolius cõſularis miſſa relatione teſtatus eſt: quod pabula, quæ hactenus ex eorum voluntate atque arbitrio ad mutationes manſionéſque ſingulas animalibus curſui publico deputatis repentè atque inprouiſe ſolebant conuehi, nunc in conſilio, ratione tractata, pro longinquitate vel moleſtia itineris ab vnoquoque oppido, certo ac denuntiato tempore deuehi ordinauit: quod iubemus, vt etiam per omnes Italiæ regiones pari ratione ſeruetur. Dat. Prid. Non. Mar. Treu. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

X. Idem AA. ad Dracontium Vic. Afric.

Omnes, qui per Africam opulentas deſertáſve centurias poſſident, ad integrum profeſſionis modum neceſſitati publicæ ſatisfaciant. Dat. XVI. Kal. Iun. Med. Valentiniano & Valente AA. CONS.

XI. Idem AA. ad Dracontium. Vic. Africæ.

Pro loco ac proximitate poſſeſſionum annona ad limitẽ tranſuehatur: quæ iuſſio haud difficile capit effectum, ſi tabularij metu præſentiũ tormentorum à conſuetis fraudibus arceantur. Dat. XV. Kal. Iul. Med. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

XII. Idem AA. ad Fauentium Vic. Ital.

Quiſquis ex deſertis agris veluti vagos ſeruos liberalitate noſtra fuerit conſecutus, pro fiſcalibus penſitationibus ad integram glebæ profeſſionem, ex qua videlicet ſerui videantur manere, habeatur obnoxius. Id etiã circa eos obſeruari volumus, qui ex huiuſmodi fundis ſeruos ad oſſeſ-

ram pe tiuerunt, aut ſciant pro tributis obnoxios ſe futuros. Dat. Prid. Kal. Aug. Med. Valent. & Valente AA. CONS.

XIII. Idem AA. ad Dracontium Vic. Afric.

Placuit per ſingulos quoſque annos reliqua eorum, qui Romę conſiſtẽtes in Africa poſſident, miſſis breuibus indicari, eoſdémque cõpelli, vt procuratores inſtructos ad officium tuæ ſinceritatis pro celebranda ſolutione tranſmittant. Vt autem nihil de trãſmiſſione ac peruectione obſcuritatis oriatur, tabularios præfecti annonæ Afric. ſed & Vrb. Romæ ad officium, quod ſollertiæ tuæ paret, deduci præcipimus, conlaturos aput acta quid trãſmiſſum, quid peruectum ſit: cuius rei indicia manere & perferri ad ſcrinia noſtra debebunt, eo nihilominus curando, vt plena inſtructio ad officium inluſtris præfecturæ prætorianæ deferatur. Dat. XV. Kal. Nou. Pariſis, Acc. XV. Kal. Feb. Karth. poſt Conſ. Valentin. & Valẽtis AA.

XIIII. Idem AA. ad Modeſtum P.P.

Pænes quos fundorũ dominia ſunt pro his colonis originalibus, quos in locis hiſdem cenſos eſſe conſtabit, vel per ſe, vel per actores proprios, recepta cõpulſionis ſollicitudine, implenda munia functionis agnoſcant. Sane quibus terrarum erit quantulacumque poſſeſſio, qui in ſuis conſcripti locis proprio nomine libris cenſualibus detinentur, ab huius præcepti commonitione diſcernimus. Eos enim conuenit propriæ commiſſos mediocritati annonarias functiones ſub ſolito exactore cognoſcere. Da. Kal. Maij. Conſtantinop. Gratiano A. & Dagalaifo CONS.

XV. Idem AA. ad Probum P.P.

Vnuſquiſque annonarias ſpecies pro modo capitationis & ſortiũ prębituris (per quaternos menſes anni curriculo diſtributo) tribus vicibus ſummã cõlationis implebit. Si verò quiſque vno tempore omnia ſua debita optat expendere, proprio in adcelerandis neceſſitatibus ſuis vtatur arbitrio. Dat. XIIII. Kal. Iuñ. Remis, Gratiano & Dagalaiſo CONSS.

INTERPRET. *Iſta lex hoc præcipit, vt in inferendo publicis horreis tritico, quod debet poſſeſſor pro rata canonis ſui tribus illationibus, id eſt, quaternis menſibus ſingulas debitorum partes acceleret, vt per annum ſumma debiti canonis impleatur. Erit autem in ipſius arbitrio, ſi celerius potuerit, debita frumenta conuehere.*

XVI. Idem AA. ad Dracontium.

Prouinciales noſtri tributa fiſcalia per anni curriculum tripertita ſatiſfactione reſtituant. Dat. VIII. Kal. Nou. Nicomediæ, poſt conſulatum Gratiani A. & Dagalaifi.

XVII. Imppp. Valentinianus, Valens & Gratianus AAA.
ad Creſcentem Vic. Afric.

Heredes ſcripti etiam pro minus idoneis fundis fiſcale onus cogantur agnoſcere: vel ſi renuntiandum hereditati putẽt, cedant his omnibus rebus, quas ex hiſdem bonis quocũque titulo & iure perceperint. Dat. IIII. Id. Iul. Contionati, Gratiano A. II. & Probo CONSS.

INTERPR. *Hi qui heredes teſtamento ſcripti ſunt, hereditariorum agrorum onus, id eſt tributum, cogantur agnoſcere. Quod ſi hereditatem ſibi damnoſam credunt, cedant his omnibus rebus, quæ eis de hac ipſa hereditate potuerãt prouenire.*

XVIII. Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theod. AAA. ad populum.

Quiſquis poſſeſſor,aut maximæ dignitatis, aut infimæ annonæ vrbis æternæ annuam penſitationem ſoluēdo moram dilationis adtulerit,eius anni atque indictionis exordio, quæ nouum denuò annonæ commeatibus poſcit obſequium,duplum protinus etiam graui coactus incommodo reſtituere cogatur, aut ſi fortè non profecerit etiam geminari debiti in adceleranda ſolutione correctio quadrupli,deinceps etiam proprij dilapidatione patrimonij veſtræ liberorúmque veſtrorum alimoniæ profuturis ingratus & degener ciuis exſoluat. Dat.VII.Kal.Ian. Aquil. Syagrio & Eucherio CONSS.

XIX.Idem AAA.Poſt alia.

Id quod in titulis debitis ſub præſtatione confertur auraria,non aliter niſi ſcientibus defenſoribus detur, quo ſub eorum conſcientia (ſicut & antè præceptum eſt)ſoluantur debita, ſecuritatéſque reddantur,cuſtodita ſanctione emiſſæ primitus legis,quo apocharum vel ſecuritatum, quæ reſtituentur, digeſta ſignatio cùm à ſuſceptoribus dabitur, & formam indictionis teneat, & manifeſtationē eius, quæ fuerit exacta,pręſtationis oſtendat. Dat.Prid.Kal.Feb.Byritho,Richomere & Clearcho CONSS.

XX.Idem AAA.ad Principium P.P.

In fraudem annonariæ rei,ac deuotionis publicæ elicitum damnabili obreptione reſcriptum manifeſtum eſt vires non poſſe ſortiri. Circa omnes igitur par atque æqualis inlationis forma teneatur. Dat.VIII. Kal. Octob.Aquil Arcad.A.I.& Bautone CONSS.

XXI.Imppp.Valentinianus,Theod.& Arcad. AAA.Cynegio p.p.

Nemo poſſeſſorum ad inſtruendas manſiones vel conferendas ſpecies excepta limitaneorum annona longiùs delegetur: ſed omnis itineris ac neceſſitatis habita ratione.Dat.X.Kalend. Ianuar.Conſtantino p. Arcad. A.I.& Bautone CONS.

XXII.Idem AAA.Cynegio p.p.

Mediterraneæ ciuitates antea maritimis & maritimæ mediterraneis onerabantur expenſis, vt plus haberet diſpendij tranſlatio, quàm deuotionis inlatio.Hoc non ſolùm in præſens,verùm etiam in poſterum prohibemus ea lege,vt ſe vltimo nouerint ſupplicio puniendos,qui iſta commiſerint.Dat.III.Noñ.Septēb.Valētiæ,Honor.Nob p.& Euodio CONS.

XXIII.Imppp.Theodoſius,Arcadius,&Honorius AAA.Ruffino p.p.

Ærariæ præſtationis adiectio quam citra priſcam cōſuetudinem prouincialium humeris Tatianus impoſuit,à cunctis pænitus ſalubri moderatione remouenda eſt.Dat.prid. Id. Iuñ. Conſtantinop. Theodoſio A. IIII.& Abundantio CONSS.

XXIIII.Impp.Arcadius & Honorius AA.Ennoio ſuo Sal.

Textrinis vel gyneceis ex more à corporatis Karthaginis ſpecies ſolitas pręſtari cognouimus,ſed immodica pro hiſdem reddi pretia,quod in diſpendium nolumus fieri corporatorum:atque ideo ſublimitas tua pretiorum modum ſtatuat.Dat.XII. Kal. Iuñ. Mediol. Olybrio & Probino CONSS.

XXV.Idem AA.Mineruio Com.R.P.

Obſiſtere commodis publicis & ſtatutis neceſſitatibus nō poſſunt priuilegia dignitatum, vnde vt quiſque prædij emolumenta conſequitur, ſi non euoluto anni ſpatio intra ſex menſes omnem, cui eſſe conſtrictus dicitur,

dicitur, reliquorū intulerit cumulum, ad ipſos qui ſunt domini prædij exactionem volumus pertinere pp.in programmate Vari viri clariſſimi vicarij vrb.Rom.Honorio A.IIII.& Eutychiano CONSS.

XXVI. Idem AA.Vincentio p.p.Gall.

Omni amoto priuilegio beneficiorum poſſeſſores ſublimitas tua præcipiet vniuerſos muneribus adſtringi,earum ſcilicet prouinciarū ex quibus orta querimonia eſt,aut in quibus hæc retinendæ plebis ratio adſcribtióque ſeruatur,nullum gratia releuet, nullum iniquæ partitionis vexet in commodum:ſed pari omnes ſorte teneantur,ita tamen vt ſi ad alterius perſonam transferatur prædium,qui certus plebis numerus fuerit adſcribtus,venditi onera nouellus poſſeſſor compellatur agnoſcere: cùm plebem conſtet non tam in omnibus prædiis adſcribendam,neque auferendam ab eo,cui ſemel poſthac deputata fuerit,&c.Dat.XIII.Kal.Iul. Med. Theodoro V.C.CONS.

XXVII.Idem AA.Saluino Com.R.P.

Opulentos,quos annua ſolutione debitas inferre conuenerat penſiones,cum eo quod reſedit indebitum, quadruplum iubemus inferri. hij vero, quos forte mediocritas à contumaciæ huius excuſat inuidia, ſimplam debiti ſummam omni maturitate redhibere cogantur.quos tamen oportuerat pro media ſaltem præceptionis condemnatione retineri, qui ad ſoluenda rei noſtræ debita extiterunt.Dat.Id.Nou.Rau.Stilichone & Aureliano CONSS.

XXVIII.Idem AA.Pompeiano Proconſ.Afric.

Veterani terras cenſibus obligatas, vt cognouimus, vindicarunt, pro quibus tributum ſoluere dedignantur.Quoſcunque igitur inſertas cenſibus terras tenere fuerit deprehenſum, illicò ad ſoluenda tributa compelli præcipimus.Dat.prid.Kal.Ian.Med.Stilicone & Aureliano CONSS.

XXIX.Idem AA.Prouincialibus prouinciæ proconſularis.

Perpenſa cura ſtatuimus, vt non amplius vobis aliquid extra ordinem indicetur,quam rei annonariæ neceſſitas,ac deuotio poſtularit. Si quid vero de eodem modo diuerſarum ſpecierum potuerit redundare,futuræ iuſſimus inlationi proficere ſcilicet vt in locis propriis conlata frumenta poſſeſſor dependat,vt vicenis ſolidis,qui in præteritum pro equis curatoriciis petebantur,duo ſolidi detrahantur,ita vt proconſularis Numidiæ cognoſcat octonos & denos ſolidos pro ſingulis equis debere perſoluere. Byzaceni etiā Tripolitaníque cognoſcant quinos denos pro ſingulis equis ſe debere præſtare. ſportularum autem nomine, quæ comiti ſacri ſtabuli præſtabantur,nihil pœnitus inferendum.Dat.prid.Kal.Apr. Med.Vincentio,& Frauito CONS.

XXX.Imppp.Arcadius,Honorius,& Theod.AAA.
Sapidiano Vic.Africæ.

Super mutando canone à quolibet impetrata reſcribta vacuentur:& ſi quid deinceps auſus fuerit,quę prohibemus,poſtulare in duplum teneatur obnoxius.Nam cùm in priuatis cauſis quæ contra leges fuerint elicita,caſſentur:rectius in publicis negotiis quæ aduerſum vetera decreta extorta fuerint,ſubmouemus.Dat.prid.Nō.Septemb.Altino, Arcadio A.VI.Probo CONSS.

XXXI. Impp.Honor.& Theod.AA.Seleucho p.p.

Poſſeſſor Africanus pro deſtitutis poſſeſſionibus cogetur tributa dependere:quod ne accidat,hac definitione ſancimus, nullũ poſſeſſorẽ neque munificum prædium pro alienis debitis,vel deſtitutione eſſe detinẽdum.Neque eorum prædiorũ depectione † prægrauari, quæ ex hiſdem bonis,quæ retinent, nequaquam eſſe monſtrantur: ne vllis præſtigiis atque commentis exactio mutiletur.Electos igitur inſpectores iã nũc cenſuimus eſſe mittendos,vt eorũ relatione integro canoni & inlibatæ penſitationi ſollemni, quatenus prouideri debeat,æſtimetur. Dat. Prid. Kal. Feb.Rau.Honor.VIII.& Theod.V.AA.CONSS.

† al. deſtitutione

XXXII.Idem AA.Euchario Proconſ.Afric.

Inlationem omnem auri vel argenti à poſſeſſoribus in Karthaginenſi vrbe poſcendam eſſe decernimus,in qua oportunitas eſt (ſi deprædator fraudium pareat)iudicis adeũdi,ne cui ſit facultas apochas abnegari,cùm deuotio cognitori potuerit aperiri,ſcilicet remotis omnibus,qui ad exactionem prouincialium exquiſita lucra captare feſtinant. Dat. prid. Kal. Mart.Rau.Honorio IX.& Theod.V.AA.CONSS.

XXXIII.Imp.Theod.A.Iſidoro P.P.Illyrici.

Id ab vnaquaque prouincia cenſuimus expetendum, quod ab hiſdem nuper eſſe promiſſum tua ſublimitas indicauit. Vt verò nullus decæterò ad poſſeſſiones eorũ(quod maximè reformidant)inſpector accedat.Macedonum reliqui exemplum ſecuti mediæ quantitatis,vt obtuliſſe noſcũtur,tributa ſuſcipiant.Sed Achiui,qui proteſtati ſunt nihil à ſe vltra tertiam partem poſſe conferre,illud exſoluãt, ad quod ſe indubitanter fore idoneos pollicentur.Quę diſpoſitio in perpetuum obſeruanda,initio indictionis octauæ cõgruum ſumere debebit exordium, ſacroſancta Theſſalonicenſis eccleſia ciuitatis excepta:ita tamen vt apertè ſciat propriæ tantummodo capitationis modum beneficio mei numinis ſubleuandum: nec externorum grauamine tributorum rempublicam eccleſiaſtici nominis abuſione lædendam.Dat.VI.Id.Octob.Conſtantinop. Victore v. c.CONSS.

XXXIIII. Impp.Theodoſius,& Valentinianus AA. Celeri ſuo Sal.

Numquam pro diſſimulatione iudicum compulſore aut opinatore Africanus poſſeſſor mittatur in prædã:ſed quattuor mẽſium ab edicti publicati die induciis datis, aurum à poſſeſſore capitolio ſtudio ſpontaneæ deuotionis ſancimus inferri. Vltra id tempus ſi tarditas adferatur, tunc militi debiti poſtulati delegandam eſſe rationem,quæ pietatem noſtram viri ſpectabilis bubuli comitis & legati decernere coegit eloquium.Dat. V.Kalend.Mart.poſt conſ.Felicis,& Tauri.

XXXV. Idem AA.Voluſiano P.P.Poſt alia.

Ne prouinciales(ad quorum vtilitates ſpectat omnis hæc noſtra prouiſio)à deuotione reuocet nimia ſecuritas & ſoluendi voluntas, ceſſent neceſſitates,ſubmota ea quæ noſtro ærario penſitantur, hac ratione diſſoluent,vt omni modo antè, quàm elabatur indictio annua tributa gratus beneficiis noſtris poſſeſſor exſoluat.Si quis verò ſolutionem voluerit in tempora longiora differre,hunc prouinciæ rector omni exactionis accuratione compellat,&c.Dat.XVI.Kalend.Mar.Rau.poſt conſ.Felicis, & Tauri.

XXXVI.

XXXVI. Idem AA. Flauiano P.P.

Excepto patrimonio pietatis noſtræ (cuius quidem reditus neceſſitatibus publicis frequentiſſimè deputamus) vniuerſos poſſeſſores functionis in canonicis & ſuperindictiis titulis abſque vllius beneficij exceptione agnoſcere oportere cenſemus. Igitur tua ſublimitas pragmatici noſtri ſtatuta cuſtodiens indifferenter cunctum poſſeſſorem, obnoxium videlicet publicę functioni, ad ſubeunda deſignatione diſtributa compellet. Dat. III. Kalend. Maij, Rau. Baſſo & Antiocho CONSS.

XXXVII. Idem AA. Dario P.P.

Præteritis vtcumque impetrata ſunt in ſuo ſtatu manētibus, quoniam munificētiam principalem nefas eſt reuocari in poſterum (excepto Cyro reuerentiſſimo Afrodiſienſium ciuitatis epiſcopo, cuius tanta ſunt merita, vt etiam contra generalem huiuſmodi ſanctionem ſpeciali beneficio perfrui non vetetur) quicumque per adnotationem noſtram in aurovoluerit tributa dependere, communicata æſtimatione quinquennij ſterilitatis ac fecunditatis, pro foro rerum venalium habita ratione, ex eadem ſumma, quæ eiuſdem quinquennij perpenſis frugibus colligitur, partem quintam pro annis ſingulis ſoluere compellātur. Dat. V. Kalend. Septemb. Apameæ, Iſidoro & Sanatore CONSS.

Tributa in ipſis ſpeciebus inferri. *Tit. II.*

I. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ad Symmachum P.V.

SCIAS inhibitam eſſe apochandi licentiam, ita vt ne ex præſenti aut futuro vel præterito ſub hoc titulo nummus à prouincialibus poſtuletur. P.P. pridie Idus Aug. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

II. Idem AA. ad Symmachum. P.V.

Commoda cogitantes vrbis æternæ, vini ſpeciem ita prouinciales ſtatuimus comportare; vt apocandi præſumptione damnata vina Romam portentur, intantūmq; populi vſibus profutura prouiſionis noſtræ emolumenta porreximus, vt etiam pretio laxamenta tribuantur. Sauximus quippe, vt per vini ſingulas qualitates detracta quarta pretiorum quę habetur in foro rerum venalium, eadem ſpecies à mercātibus comparetur. Dat. X. Kalen. Nou. Med. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

III. Imppp. Valens, Gratianus, & Valentinianus AAA. ad Probianum P.V.

Vinum quod ſollemnis expreſſio popularibus commodis ex prouincialium collectione deſiderat, illicò ſuſcipitur aduectum, vt erogationis pro tempore cura præſtetur, vt ea vina populi vſibus erogentur, quæ natura ſua proceſſu temporis ferre non poſſunt, quod peræquè in omni vino, quod ex vrbicaria regione confertur, obſeruandum eſſe cenſemus. Dat. XV. Kalend. Octob. Treu. Gratiano A. IIII. & Merobaude CONSS.

IIII. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AAA.

Earum rerum, quæ in præbitionibus canonicis, vel debitis ex more poſcuntur, non ſunt pretia ſpecierum, ſed ipſæ, quæ poſtulantur ſpecies inferendæ: ſcilicet, vt (quod maximum eſt, & vnde omnis ſolet querella procedere) in annonario quoque titulo ſpecies annonarias ſoluant: neque ſub taxationibus pretiorum diſpendioſis occaſionibus adquieſcant.

Nam & accipientem & dantem inlicitæ tranſactionis reatus inuoluet, & cetera. Dat. Prid. Kal. Feb. Byritho, Richomere, & Clearcho CONSS.

v. Imppp. Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius AAA. Cynegio P.P.

Ne quis pro ſpeciebus annonarijs pecunias exiſtimet inferendas, ſciētibus cunctis, quòd ſi quis contra hanc ſerenitatis noſtræ legē captioſum aliquid putauerit perpetrandū, ſecuritatibus hoc modo editis eos eſſe carituros. Dat. xv. Kal. Iañ. Conſtantinop. Timaſio & Promoto CONSS.

Sine cenſu vel reliquis fundum comparari non poſſe. Tit. III.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Antonium Marcellinum præſidem prouinciæ Lugdunenſis primæ.

Rei annonariæ emolumentū tractantes, vt cognoſceremus quanta reliqua per ſingulas quaſque prouincias, & per quæ nomina ex huiuſmodi pēſitationibus reſediſſent, cognouimus hanc eſſe cauſam maximè reliquorum, quod nonnulli captati aliquorum momentarias neceſsitates ſub hac conditione fundos opimos cōparent, & electos, vt nec reliqua eorum fiſco inferant, & immunes eos poſſideant. Ideóque placuit, vt ſi quem conſtiterit huiuſmodi habuiſſe contractum, atque hoc genere poſſeſſionē eſſe mercatum, tam pro ſolidis cenſibus fundi comparati, quàm pro reliquis vniuerſis eiuſdem poſſeſſionis obnoxius teneatur. Dat. Kal. Iul. Agrippinæ, Conſtantino A. v. & Licinio C. CONSS.

II. Idem A. Acacio Com. Macedoniæ.

Mancipia adſcripta cenſibus intra prouinciæ terminos diſtrahantur, & qui emptione dominium nancti fuerint, inſpiciendum ſibi eſſe cognoſcant, id quod in poſſeſſione quoque ſeruari rationis eſt, ſublatis pactionibus eorundem onera ac pēſitationes publicæ ad eorum ſollicitudinem ſpectent, ad quorum dominium poſſeſſiones eædem migrauerunt. Data III. Kal. Mart. Theſſal. Conſtantio & Maximo CONS.

III. Idem Iulianus A. ad Secundum P.P.

Omnes pro his agris, quos poſſident, publicas penſitationes agnoſcant, nec pactionibus cōtrarijs adiuuentur, ſi venditor aut donator aput ſe cōlationis ſarcinam pactione inlicita voluerit retinere: & ſi necdum tranſlata ſit profeſsio cenſualis, ſed aput priorem fundi dominium fortè permaneat, diſsimulantibus ipſis, vt non poſſidēres pro poſsidentibus exigātur. Dat. XIIII. Kal. Mar. Antiochiæ, Iuliano A. IIII. & Salluſtio CONSS.

INTERP. *Fundum nullus audeat comparare, ſed omnes pro hys agris, qui ad eos quoquo modo peruenerint, publici canonis impleant functiones, nec de ſolutione tributi cuicunque liberum ſit paciſci: ſed ſiue donetur ager, ſiue vendatur, factus dominus integra rei tributa ſuſcipiat.*

IIII. Idem A. Edictum. Poſt alia.

Dominum, qui fructus capit, tributa exigi iuſtū eſt. Dat. III. Kal. Mart. Iuliano A. IIII. & Salluſtio CONS.

v. Imp. Theod. Arcad. & Honor. AAA. Tatiano P.P.

Quiſquis alienæ rei quoquomodo dominium conſequitur, ſtatim pro ea parte, qua poſſeſſor fuerit effectus, cenſualibus paginis nomen ſuū poſtulet adnotari, ac reſpondeat ſoluturum, ablataque moleſtia de auctore in ſuccedentem capitatio transferatur. Dat. xv. Kalen. Octob. Conſtantinopoli,

tinopoli, Tatiano & Symmacho CONS.

INTERPR. *Quicunque cuiuſlibet rei dominium quolibet ordine acquiſierit, continuò pro ea parte qua poſſeſſor effectus eſt, publicis libris nomen ſuum petat aſſcribi, ac ſe promittat tributum agri, cuius poſſeſſor eſt, ſoluturum, vt remota de auctore, id eſt, de priore domino inquietudine, in præſentem dominum ſolutio transferatur.*

Ne conlocatio per logografos celebretur. *Tit. IIII.*

I. Imppp. Valentinianus, Valens & Gratianus AAA. ad Modeſtum P.P.

SI quis conlator iugationem ſuam logografo commiſerit, eã fiſco nouerit vindicandam: quidquid etiam, vel in pretijs, vel in ſpeciebus, aut aurum ordinem delegationis oblitus prætermiſſis ſuſceptoribus aut horreis ad logografos detulerit, omne hoc amiſſurum ſe eſſe cognoſcat, & exactionem à ſe debito ordine depoſcendam. Officiales autem qui ex huiuſmodi cõmercijs aliquid fuerint accepiſſe detecti, quæ auaritia præcipitante captarant, exerta dupli animaduerſione redhibebunt: ipſis dumtaxat logografis in priſtinæ conditionis diſcrimine permanſuris, ſi quidẽ his pro omnibus pœnis ſufficiat adſiduo tormẽtorum periculo ſubiacere. Dat. prid. Nõ. April. Seleucia, Modeſto & Arintheo CONS.

De indictionibus. *Tit. V.*

I. Impp. Arcad. & Honor. AA. Pompeiano Proconſ. Afric.

ID tantùm, quod eſt neceſſarium, intra Africam militibus conſiſtentibus prouincialibus iubemus indici, ac iuxta matricularum fidem quod exigit ratio poſtulari, ita vt ſi quid erogationibus redũdarit in ſpeciebus diuerſis, vel præbitione, vecturíſque, id futuræ indictioni cõlationíque proficiat. Dat. V. Kal. April. Vincentio & Frauitto CONS.

II. Impp. Honorius, & Theod. AA. Palladio P.P.

Omnes omnino quocunque ex titulo poſſidentes quod delegatio ſuperindicti nomine videtur amplexa, velut canonem cogantur inferre: & ne qua ſit dubietas, hac aperta definitione decernimus, vt id potius canonis vocabulo poſtuletur. Nulla igitur domus vel ſacri patrimonij, vel emphyteutici iuris, vel hominum priuatorum, etiam ſi priuilegium aliquod habere doceantur, ab hac neceſſitate ſeiuncta ſint, quæ iam non extraordinarium (vt hactenus) ſed ipſis facientibus canonicum nomen accepit. Dat. VII. Id. Iañ. Rau. Theod. A. VII. & Palladio CONSS.

III. Impp. Theodoſius, & Valentinianus AA. Iſidoro P.P.

Cùm omnis hoc Ægyptiaci tractus poſſeſſoribus cõducibile videatur, vt ante Kal. Maij prædelegatio manifeſtetur in locis, ne per ignorantiam conlatores ad anni prioris exemplum ante delegationẽ miſſam ea cogãtur exſoluere, quæ poſtmodũ indebita miſſa delegatione forſitan prouocauit euentus, ſcriniariis videlicet ſedis excelſæ modis omnibus ordinata ſalubriter impleturis, ita vt auguſtaliani officij, & cohortalis, & defenſoris diſcrimine in locis celeberrimis per diſmenſtrum tempus ad omnium perueniat notionem. Dat. prid. Nõ. Iun. Conſtantinop. Iſidoro & Senatore CONSS.

IIII. Idem AA. Dario P. P.

Particulari delegationum notitia ante indictionis exordium ſingulis tranſmiſſa prouincijs conlationis modum à poſſeſſoribus multo ante proſpectum deuotionis ſolitæ non ſubitis calumnijs tua ſublimitas faciat imputari, vt & prouincialibus ſubeundi diſpendia neceſſitas auferatur, & officijs ingerendi damna licentia denegetur. Dat. V. Kal. Sept. Apamiæ, Iſidoro & Senatore CONSS.

De ſuperindicto. Tit. VI.

I. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theodoſius AAA. ad Proconſules vicarios, omnéſque rectores.

NIHIL ſuperindictorũ nomine ad ſolas præfecturæ litteras quiſquam prouincialis exſoluat: neque vllius omnino indictionis titulus etiam ſollemnis immineat, niſi eũ noſtro confirmata iudicio & imperialibus nexa præceptis ſedis ampliſsimæ depoſcat indictio, & cogat exactio. Dat. VIII. Kal. Iuñ. Med. Antonio & Syagrio CONSS.

INTERPR. *Iſta lex præcipit, vt nullum per rectores prouinciæ ſuperindictum prouincialibus imponatur, niſi fortè ex hac re proceſſiſſe præceptio dominica comprobetur: tunc enim id quod ſuperindictum eſt, aut peti aut exigi potent, quando à rerum domino cognoſcitur conſtitutum.*

De exactionibus. Tit. VII.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Ælianum P. V. Afric. Poſt alia.

DVCENARII & centenarij, ſiue ſexagenarii, non priùs debent aliquem ex debitoribus conuenire, quàm à tabulario ciuitatis nominatim breues accipiãt debitorum, quá quidem exactionem ſine omni fieri cõcuſſione oportet, ita vt ſi quis in iudicio queſtus, quod indebitè exactuseſt, vel aliquam inquietudinem ſuſtinuit, hoc ipſum probare potuerit: ſeuera in exactores ſententia proferatur. Dat. Kal. Nou. Treu. Conſtantino A. IIII. & Licinio IIII. CONSS.

II. Idem A. ad Pacatianum Vic. Britanniarum.

Vnuſquiſque decurio pro ea portione conueniatur, in qua vel ipſe, vel colonus, vel tributarius eius conuenitur, & colligit: neque omnino pro alio decurione, vel territorio conueniatur. Id enim prohibitum eſſe manifeſtum eſt, & obſeruandum deinceps, quo iuxta hanc noſtram prouiſionem nullus pro alio patiatur iniuriam. Dat. XII. Kal. Dec. Conſtantino A. & Licinio C. CONSS.

III. Idem A. ad populum.

Nemo carcerem plumbatarúmque verbera, aut põdera, aliáque ab inſolentia iudicum reperta ſupplicia in debitorum ſolutionibus, vel à peruerſis, vel ab iratis iudicibus expaueſcat. carcer pœnalium, carcer hominum noxiorum eſt officialium, & cum denotatione eorum iudicum, quorum de officio coherciti citatiores eſſe debebunt, qui contra hãc legem admiſerint: ſecuri iuxta eam tranſeant ſolutores, vel certè ſiquis tam alienus ab humano ſenſu eſt, vt hac indulgentia ad contumaciam abutatur, contineatur aperta & libera, & in vſus hominum conſtituta cuſtodia militaris, ſi in obdurata nequitia permanebit, ad res eius omnẽmque ſub-

ſtantiam

ſtantiam ciues accedant, ſolutionis obſequio cum ſubſtantiæ proprietate ſuſcepto: qua facultate præbita, omnes fore credimus proniores ad ſoluenda ea, quæ ad noſtri vſus exercitus pro communi ſalute poſcũtur. Dat. Kal. Feb. Conſtantino A. VI. & Conſtantio Cęſare CONSS.

IIII. Idem A. ad Afros.

Quoniã ſub clamatione veſtra meritò poſtulaſtis, ne qua his, qui pręſtationes fiſcales differunt, reliquorũ laxitas proueniret, ſpecialiter præcipimus obſeruari, vt res eorum, qui fiſcalibus debitis per contumaciam ſatisfacere differunt, diſtrahantur, comparatoribus data firmitate perpetua poſſidẽdi, &c. Dat. XV. Kal. Iuñ. Serdicæ, Cõſtantio & Maximo CONS.

INTERP. *Quicunque agrorum ſuorum tributa implere contemnent, agri eius qui tributa ſua contemnet exoluere, ab exactore vendantur, & qui comparauerint, firmo iure hoc ordine empta poſſideant.*

V. Imp. Conſtantius A. Nemeſiano v. p. Com. larg.

Quotiens quis & priuati debitor inuenitur, & fiſci arreptus ab vno officio, teneatur ad vniuerſi debiti ſolutionem, qui eum abſtulit, cohartetur, ac totius ſummę exactionem in ſe ſuſcipiat, qui eundem auellendum abſtrahendúmque crediderit. Dat. IIII. Id. Maij. Nizibi, Amantio & Albino CONSS.

VI. Idem A. ad Euſtathium P. P. Poſt alia.

Actores ceteríque rei priuatæ noſtræ ad ſolutionem ſpecierum ſollẽnium debiti vigoris auctoritate cogãtur: ne prouinciales rei priuatæ noſtræ fatiget immunitas. Dat. VIII. Id. Mar. PP. Rom. Limenio & Catullino CONSS.

VII. Impp. Conſtantius, & Conſtans AA. Bibulenio Reſtituto præſidi Sardiniæ.

Prouinciales pro debitis, plumbi verbera, vel cuſtodiam carceris minimè ſuſtinere oportet: cùm hos cruciatus non inſontibus, ſed noxijs conſtitutos eſſe noſcatur. Satis verò ſit debitorem ad ſoluendi neceſſitatem captione pignorum conueniri. Da. VIII. Idus Decemb. Theſſall. Conſtãtio VI. & Conſtante III. AA. CONS.

VIII. Idem AA. ad Taurum P. P.

Exactiones prouinciarum, quas rectores, aut præfecti annonæ, aut rationales per Africam ſuſtinent, à maioribus iudicibus vſurpari nõ debẽt, ſed ab his ſolis impleri, quibus cura exactionis imminet. Data IIII. Noñ. Sept. Dinummę, Acc. Prid. Id. Nou. Kartha. Arbitione & Lolliano CONS.

IX. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ad Dracontium Vic. Africæ.

Ducenarios ab exactione prouincialium, ſecundum cõſtitutionem ſacræ memoriæ Conſtantij, probabilis ſinceritas tua iubebit arceri. Data III. Id. Maij, Hadrianop. Acc. VIII. Kal. Octob. Karth. diuo Iouiano & Varroniano CONS.

X. Idem AA. ad Florianum Conſ. Venetiæ.

De ſolis, qui dudum fauſtus habetur, neminem Chriſtianum ab exactoribus volumus conueniri, cõtra eos, qui id facere auſi ſunt, hoc noſtri ſtatuti periculum ſancientes. Dat. XI. Kal. Maij, Treu. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

XI. Idem AA. ad Florianum Com. R. P.

Omnes prouinciis præſidentes iuſſimus conueniri, vt à rei noſtrę cõ-

uentione ceſſarent, ne principales neceſſitates in publicum proferentes eadem, qua hactenus in colonos iniquitate ſæuirent. Illud etiam moderationi adiecimus, vt tripertita eſſet inlatio fiſcalium penſionum, ſinceritas tua rationales procuratoréſque commoneat, vt quidquid pro iugatione; vel capitatione depoſcitur, certantibus ſtudiis deuotionis exſoluant. Dat. VIII. Kalend. Iuñ. Med. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

XII. Imppp. Grat. Valent. & Theod. AAA. Conſtantiano Vic. Ponticæ.

Potentiorum poſſeſſorum domus officium prouinciæ rectoris exigere debet. Decurio verò perſonas curialium conuenire, minores autem poſſeſſores defenſor ciuitatis ad ſolutionem fiſcalium penſitatioru͂ ſpectata fidelitate cõpellere. Dat. V. Noñ. Mai. Merob. II. & Saturnino CONS.

XIII. Idem AAA. ad Principium P.P.

Solis dies, quem dominicum ritè dixere maiores, omnium omnino litium & negotiorum quieſcat intentio: debitum publicum priuatúmque nullus efflagitet, ne aput ipſos quidem arbitros, vel è iudiciis flagitatos, vel ſponte delectos vlla ſit agnitio iurgiorum, & non modo notabilis, verùm etiam ſacrilegus indicetur, qui à ſanctæ religionis inſtinctu ritúve deflexerit. PP. III. Noñ. Nou. Aquil. Honorio NB. P. & Euodio CONSS.

XIIII. Imppp. Theod. Arcad. & Honor. AAA. Rufino P.P.

Apparitores quicumque in conlatione auri præcepti fuerint officij ſui adhibere ſeruitium, titulorum debita, & conlationum ſummas, relationis ſuæ fide, & adnotatione præſcribant: ſitque ex officialis inſtructione officium conſcium, quid exactum, quídve perlatum eſſe videatur: ne longinqui itineris diuerſitate ſuſceptor abductus & curiæ ſuæ deſit, & rei familiaris detrimenta ſuſtineat. Dat. pridie Idus April. Conſtantinopoli, Theod. A. III. & Abundantio CONSS.

XV. Impp. Arcad. & Honor. AA. Meſſalæ p.p. Poſt alia.

Quoniam plerique callidis precibus reſcribta impetraſſe dicuntur, ne à ſolitis conpulſoribus exigantur: præſenti iuſſione monemus, ne prætento, velut quodam beneficio clementiæ noſtræ quidquam in exactione celebranda vetuſtati & conſuetudini derogetur. Dat. IIII. Kal. Octob. Altini, Theodoro V.C. CONS.

XVI. Idem AA. Hadriano p.p.

Miſſi opinatores cum delegatoriis iudicibus corúmque officiis inſiſtant, vt intra anni metas, id quod debetur accipiant. Nihil his ſit cum poſſeſſore commune, cui non militem, ſed exactorem, ſi ſit obnoxius, conuenit imminere. Iudices itaque, qui prouinciales paſſi fuerint opinatoribus delegari, eiuſdem quantitatis duplex pœna retinebit: & apparitores ex quolibet officio ſententiam deportationis excipient, ſi per ſemet exigendos voluerint delegare militibus: & curiales temporale manebit exilium, ſi eos, quos ſollemniter exigere conſuerunt, opinatoribus putauerint eſſe tradendos: cùm iudicem oportet inquirere debitores tabularios, fideliter prodere nomina dominorum, apparitores ſiue curiales conſuetudine ſeruata regionum conuictis debitoribus imminere, vt perceptis congruis emolumentis, opinatores impleto anno ad proprios numeros valeant remeare. Qui ſi vlta annum protracti iudices fuerint, & officia, abſque vlla mora de proprio cogentur exſoluere militibus, quod debetur, ipſis aduerſus abnoxios repetitione ſeruata. Quod ſi ad nos ali-

qua

qua de retentis opinatoribus querella perueneritin duplum ab his protinus exigetur,vt partem debitam miles,reliquum fiſcus accipiat.Iudicibus quoque eorúmque officiis catenus ſubuenimus, vt in cõtumaces debitores cuiuſlibet dignitatis auctoritatem ſuam exerant: ac ſi impudenter ſolutio differatur, actores procuratores eorúmque prædia perſequātur,de eorum quoque nominibus ad noſtram ſcientiam relaturi. Dat.III. Id.Iul.Med.Vincentio & Frauitto CONSS.

XVII. Impp.Honor.& Theod.AA. Anthemio P.P.

Neque agentes in rebus,neque ſacrarum priuatarum, vel largitionum palatina officia,ex quacumque cauſa,ex quocumque titulo fiſcalis debiti, cùm ad prouinciam mittuntur,poſſeſſores per ſe audeant conuenire: ſiue id ex præterito reliquum trahatur, ſeu præſentis temporis tributo ſolui conueniat:ſed rectores prouinciarum frequēter adeundo commoneant, eorúmque officiis incumbant. Quod ſi rector prouinciæ imminentem ſibi memoratorum declinare moleſtiam quæret,vel qualibet alia ratione hiſdem propria auctoritate publicæ exactionis permiſerit curam, tam ipſe,quàm officium eius vicena auripondo fiſco dependent. Dat. VII. Id. Decemb.Conſtantinop.Baſſo & Philippo CONSS.

XVIII. Idem AA. Anthemio P.P.

Largitionalium titulorum exactionem palatinorum obſequiis vetuſtatis more conſecratam iuxta priſcam conſuetudinem celebrari cenſemus, recens conditæ legis in hac parte auctoritate ſequeſtrata, quæ ritu vetuſtatis neglecto, palatinæ munera dignitatis intempeſtiua legatorum Achiuorum admonitione abſtulerat. Ideóque huius ſtatuti præceptionem,per quam palatinos veteri exigendi functioni conſtrinximus, commoniti rectores obſeruent. Dat. V. Kalend. Octob. Conſtantinop. Honor.VIII.& Theod.III. AA.CONSS.

XVIIII. Idem AA.Euchario Proconſ.Afric.

Tertiam partem canonis fundorum priuatorum, vel ſextam emphyteuticorum ex Kal.Mart. (ſicut conſuetudo depoſcit) reliquam verò canonis ſummam ex Kalen.Iul.par erit poſtulari: ne præpoſtera exactione poſſeſſor ad redimendam conuentionis cogatur iniuriam,& cetera.Dat. prid. Kal.Mar.Rau.Honor.VIIII.& Theod.V.AA.CONSS.

XX. Idem AA.Euchario Proconſ. Afric.poſt alia.

Conſtituto tempore publicè aput Karthaginem in ſecretario admiſſo populo exactorum ordinabuntur idoneæ ſtrenuæque perſonæ. De quibus ſi popularis accuſatio vlla proceſſerit, in eorum locum alios par erit deſtinari:ita vt ſeuera indagatione, ſi in concuſſione poſſeſſorum deprehenſi fuerint,illico & capitali periculo ſubiaceãt,& direptorum quadrupli pœna ex eorum patrimonio eruetur.Iudices autem triginta librarum auri multæ aceruitate ſciant ſe eſſe plectendos: niſi ea,quæ ſalubriter ordinata ſunt, neceſſaria deuotione compleuerint. Dat. pridie Kal. Mart. Rau.Honorio VIIII.& Theodoſio V.AA.CONSS.

INTERP. *Hac lex præcipit, exactores ad exigẽdas tributarias functiones idoneos eſſe mittendos, ita vt ſi de hijs populi vlla accuſatio proceſſerit, id eſt, querela depoſita fuerit, in eorum loco alij deligantur, vt habita diligenti inquiſitione, ſi in diſpendia prouincialium de ſuperexactionis crimine conuinci potuerint,& capitali periculo ſubiaceant, & eorum facultatibus in quadruplum quæ*

ſunt, ſuperexacta reddantur. Iudices verò prouinciarum xxx. librarum auri ſe nouerint pœna feriendos ſi ea quæ ſtatuta ſunt implere neglexerint.

XXI. Idem AA. Euchario ſuo Sal.

Graue & contra rerum ordinem iudicamus, vt idem municeps & ciuitatis neceſſitatem, & exactoris publici ſubire cogatur officium. Quod ne contingat, generali lege ſancimus cognitoris cuius intereſt iuſſioni ad prædia manſuetudinis noſtræ, vel quæ ſub fiſci nomine cœperint retineri moderanda, vel ex ſuo corpore idoneos quoſque dare debere, vel ex his ſi qui perfuncti ſacramento militiæ abſolutione potiuntur. Ab his namque conuenit, à quibus ratio ob prædam diſcuti conſueuit, adminiſtrationem ſuſtinere huiuſcemodi prædiorum. Iudicibus itaque atque officiis pœnam quinquaginta librarum auri imponimus, niſi commodè obtemperauerint definitis. Dat. prid. Kalen. Mart. Rau. Honorio VIIII. & Theod. V. AA. CONSS.

De ſuperexactionibus. *Tit. VIII.*

I. Impp. Arcad. & Honor. AA. Cæſario. P. P.

SI quis exactorũ ſuperexactionis crimen fuerit confutatus, eandẽ pœnam ſubeat, quæ diui Valentiniani ſanctione dudum fuerat definita. Capitis namq; periculo poſthac cupiditas amouenda eſt, quę prohibita toties in hiſdem ſceleribus perſeuerat. Dat. prid. Noñ. Mart. Conſtantinop. Cęſario & Attico CONSS.

II. Idem AA. Apollodoro Proconſ. Afric.

Quicquid vltra debitũ elicitũ fuerat, eruatur: quod prouinciæ reſtitui protinus oportebit. Dat. prid. Id. Mar. Stilichone & Aureliano CONSS.

III. Impp. Honor. & Theod. AA. Cæciliano P. P. Poſt alia.

Velut licito committi frequenti læſorum deploratione didicimus, vt maioribus ſubiectis menſuris atque ponderibus graui poſſeſſor damno quatiatur. Iubemus vt cura & ſollertia defenſorum hoc fieri à ſuſceptoribus non ſinant, deprehenſóſque ad iudicium dirigant, cùm ipſo commiſſæ fraudis indicio idem fieri notum eſt: vt prouincialibus noſtris conteſtari iniurias ſuas cupientibus actorum confectio à defenſoribus, ordinibus, curatore & magiſtratibus denegetur. Idque gratia tribuatur eorum, quos rationabiliter intellexerint arguendos. quod ne accidat, nouerint cuncti prouinciales, quotiens petitam ſibi actorum copiam à memoratis viderint denegari, querellæ propriæ libellum conſcriptum, eo tenore, quo fuerat, conteſtandum, in frequentioribus ciuitatum locis adfigendum, conueniendóſque ſcribas, tabularios, & cetera officia publica commonenda, per quæ libellum colligi oportebit, atque inuitis ſuprà memoratis perſonis ſubactorum confectione ingeri, quorum quæſtione fides poſſit inquiri, quæ probata in eos, quos geſtorum petitam cõfectionem negaſſe conſtiterit, vigor iudiciarius exeratur. Dat. XII. Kalen. Feb. Rau. Honorio VIII. & Theod. III. AA. CONSS.

De diſtrahendis pignoribus, quæ tributorum cauſa tenentur. *Tit. VIIII.*

I. Imp. Conſtantinus A.

Quo-

QVONIAM deceſſoris tui litteræ miſſæ ad Proculianum tribunum & magiſtrum officiorum continent quorundam prouincialium mancipia abducta pro pignore ſub officio retineri, eò quòd veſtes canonicas, vel equos minime intulerunt, atque hæc mancipia neque dominos ſolutis debitis recepiſſe, neque alios comparaſſe veritos, ne hæc reſcindatur diſtractio: iubemus duorum menſium ſpatium ad ſoluenda debita mancipiorum dominis indulgeri: quo tranſactionis† debita fuerint perſoluta firmiter mancipia comparabunt, quicunque ad emptionem acceſſerint. PP. prid. Kal. Ian. Caſtulone, Seuero & Rufino CONSS. † al. tranſactionis

II. Imp. Conſtantius A. ad Egnatium Fauſtinum præſidem Beticæ.

Si quis fundum, vel mancipia ob ceſſationem tributorum, vel etiam ob veſtium, auri, argentíque debitum, quæ annua exactione ſoluuntur, occupata, conuento debitore, & aput iudicem interpellatione celebrata, cùm ſolutio ceſſauerit, ſub haſta diſtracta cōparauerit: perpetuam emptionis acc[illegible]at firmitatem. Cùm ſi minoris fortè perſona fuerit inſerta, neceſſe ſit q[illegible]piam legitimæ defenſionis indiguiſſe perſona, præſertim cùm ad iur[illegible] præſentis & veteris æquitatem, illud quoque indulgendum eſſe [illegible], vt ſcilicet par conditio etiam in hac pignorum captione ſeruetur, quę [illegible]b fiſcale debitum fuerint occupata, nihilque interſit, vtrumne e[illegible]m ſummæ rei vel procuratori, an certe rector prouinciæ id, quod debitum fuerit, deleget, ſi etiam in hac debitores forte ceſſauerint conditione iuris expreſſa. Dat. prid. Id. Decemb. Feliciano & Titiano CONSS.

Ne operæ à conlatoribus exigantur. Tit. X.

I. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. ad Viuentium P.P.

OPERARVM præbitionem, quæ inlicitè à prouincialibus hactenus expetita eſt, ſinceritas tua ceſſare præcipiat. Nullum autem qui caupona, vel propola, vel tabernaria lucrum familiare ſectetur, cùm animalia, quibus proſecutio debeatur, aduenerint, ſi collegiati numero impares videbuntur, ab hoc obſequio eſſe patiatur. Melius enim eſt, vt otioſorum ſit iſta ſedulitas, quam ipſas quoque perdat vrbes triſtis abductio ruſticorum. Dat. X. Kalen. Mart. Treu. Valentiniano NB. P. & Victore CONSS.

II. Idem. AAA. ad Catafronium Vic. Italiæ. Poſt alia.

Operas ad proſecutionem equorum, vel diuerſorum neminem prouincialium præbere permittimus, quia nō ignoramus per vniuerſas Italię ciuitates eſſe quamplurimos, & hunc eſſe morem, vt quotiens impares videntur, qui proſecutionis officio† maiore animalium numero repentè veniente, tabernariis oppidorum hoc iniungatur obſequium. Cauſam veró p[illegible]ntis Liquentiæ nolumus noſtris preiudicare decretis, videlicet, ob reparationem eiuſdem aliquis numerus excuſatus habeatur: ſed ita eum inſtaurari oportet, vt à poſſeſſoribus ciuitatis eius territorio ſuo, quotiens vſus popoſcerit, reformetur. Dat. XVIII. Ka. Septemb. Valentiniano & Valente III AA. CONS. † videtur deeſſe, funguntur

Ne damna prouincialibus infligantur. Tit. XI.

I. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ad Probum p.p. Illyrici.

SI QVI eorum,qui prouinciarum rectoribus obſequuntur, quique in diuerſis agunt officiis principatus,& qui ſub quocunque prætextu muneris publici poſſunt eſſe terribiles ruſticano cuipiam,neceſsitatem obſequij, quaſi mancipio ſui iur is,imponat,aut ſeruum eius, vel forſitan bouem in vſus proprios neceſsitateſque conuerterit,ſiue xenia aut munuſcula, quæ canonica ex more fecerunt,extorſerit,vel ſpōte hæc,quæ improbata ſunt oblata non refutauerit:ſublatis omnibus facultatibus,vltimo ſubijcetur exitio:& nihilominùs ruſticanum,qui ſe in eiuſdem operas ſponte propria detuliſſe reſponderit,par pœnæ ſeueritudo conſtringat. Eadem verò circa eos cenſura ſeruetur,qui xenia aut munera deferri ſibi à poſſeſſoribus cogunt, aut oblata non reſpuunt.Dat.prid.Kalen. Oct. Agrippinæ,Valentiniano & Valente AA.CONS.

INTERPR. *Si quicunque ex his,qui prouinciarum rectoribus coniunguntur,aut militant,vel qui agunt in diuerſis officiis principatus,vel quicunque ſub occaſione publici actus videntur eſſe terribiles,ruſticano alicui neceſsitatem ſeruity, velut ſui iuris mancipio impoſuerint,aut ſeruum ipſius, aut bouem in ſuis operis vtilitatem transtulerint,ſiue xenia,aut qualibet munera crediderint exigenda,vel ſi oblata non recuſauerint,vltimo exitio deputantur, & rerum ſuarum amiſſione damnantur.*

De immunitate conceſſa. *Tit. XII.*

I. Imp.Conſtantinus A.ad Marcellinum.

PVBLICVS ac noſter inimicus diuerſis immunitatem indiderat,iugorum capitationibus,& profeſſionibus amputatis. Iubemus ergo, vt omnibus omnino hæc priuilegia derogentur. Dat.III.Kal.Maij.Acindino,& Proculo CONSS.

II. Imp. Iulianus A.

Omnes omnino, quicumque capitationis indulgentiam immunitatémque meruerunt,non ſolùm ex anonario titulo, verumetiam ex ſpeciebus ceteris,atque largitionibus excepti ſunt, immunes que eruntur. Neque enim præſtanda diuidimus. Melius quippe eſt munificentiæ compendium integrum competere, quàm ſępiùs poſtulari. Dat. Prid. Kal. Maij.Conſtantinop.Mamertino & Neuitta CONSS.

III.Impp.Valentinianus,& Valens AA.ad Florentium Com.

Omnium rerum,ac perſonarum,quæ priuatam degunt vitam, in publicis functionibus æqua debet eſſe inſpectio. Hoc ideo dicimus, quia nonnulli priuatorum elicitas ſuffragio pro erunt ſanctiones quibus vectigalia,vel cetera ciuſmodi,quæ inferri fiſco moris eſt,ſibi adſcribi concesſa.Hoc ſi quando militibus noſtris, hiſve, qui in palatio noſtro degunt,præſtamus adprobantibus ſe ſacramentis militaribus ... quod conceſſimus firmum ſit atque robuſtūm. Ceterum ſi quis priuatorum eiuſmodi reſcribtione nitatur,caſſa eadem ſit. Vectigalium enim non parua functio eſt,quæ debet ab omnibus,qui negotiatione ... ferendarum mercium habent curam æqua ratione dependi. Dat.X. Kal. Mart.Med.Valentiniano & Valente AA.CONS.

IIII.Imppp.Arcad. Honor. & Theod. AAA. Baſilio Com.S.L.

Salubribus licet ante proſpectum meminerimus oraculis, vt eorum

pænitus

pænitus vacuaretur obreptio,qui largitionalibus ouinpni[illegible] derogantes,[illegible] officij notione veniam debitæ quantitatis manſuetudinis noſtræ abſolutione meruerunt: iterandæ tamen copiam præceptionis amplectimur,vt præiudicio ſegregato non triplum modò, cui primitus videbatur obnoxius, verumetiam quadruplum diſpendio digniore exſoluat.Prælata literis viri inluſtris Com. ſecrarum largitionum III.Id.Iun.Honor.VII.& Theod.II.AA.CONSS.

Si per obreptionem fuerint impetrata. Tit. XIII.

I.Imppp.Gratianus,Valentinianus & Theod.AAA.ad Probum P.P.

PRIVILEGIA omnia paucis conceſſa perſonis in perniciem plurimorum in irritum deuocentur: omnéſque huiuſmodi inmunitates quacumque ambitione meruerunt, ad æquale prouincialium ceterorum conſortium reducantur:profitque iugatio reipublicæ hactenus ſuſpenſa, & in quo libentius adquieſcant,proprio æquanimitatem docemus exemplo, id contemptui haberi quod inmunc hactenus habeatur,facilè perſuademus ab omnibus faciendum eſſe quod fecimus.Igitur ſinceritas tua idipſum per omnem Italiam,tunc etiam per vrbicarias Africanáſque regiones,ac per omne Illyricũ prælata oraculi huius auctoritatẽ firmauit.Dat. IIII.Kal.Feb.Med.Meorob.II.& Saturnino CONSS.

De conditis in publicis horreis. Tit. XIIII.

I. Impp.Valentinianus,& Valens AA.ad Voluſianum P.V.

CAVENS ne vrbanicani officiales annonariis neceſſitatibus miſceantur,omnia participe præfectura annonaria diſponas, ac iubeas ad curam propria reuocari.Ante omnia autẽ, quæ in horreis habentur, expendi volumus, ita vt non priùs ad id frumentum tendatur expenſio, quod ſub præfectura tua vilis horreis infertur,quàm vetera condita fuerint erogata. Si fortè vetuſtate ſpecies ita corrupta eſt,vt per ſemet erogari ſine querella nõ poſſit,eidem ex noua portione miſceatur,cuius adiectione corruptio velata damnum fiſco non faciat.Ad iſtud autem negotium arbitratu ac tuo iudicio nobilis,prudens,fidelis,optime ſibi conſcius,pro integritatis meritis adponatur cuſtos ac menſor, qui vel frumenta modio metiatur, vel iuſtis æſtimationibus colligit,quanta habeantur in condito. Dat. VI. Id. April.Diuo Iouiano & Varroniano CONS.

II.Impp.Arcad.& Honor.AA.Florentino p.v.

Nihil prius ex horreis conſequantur,quàm omnis canon,qui antiquitus eſt inſtitutus,fuerit completus,cognoſcente officio vrbicariæ præfecturæ decem libris auri eſſe multandum, ſi quæ decreuimus fuerint temerata.Dat.VI.Kal.Ian.Med.Arcad.III.& Honor.III.AA.CONSS.

III.Idem AA.Anatolio p.p.Illvrici.

Nulli poſthac horreaticas ſpecies contingendi copia præbeatur. Sin verò quiſquam temerator horreorum extiterit,qui ſibi ex prædictis aliquid audeat vſurpare,hanc pœnam ſciat noſtro arbitrio definitam,vt deportationis pœnæ ſubiectus,totius ſubſtantiæ cogatur ſubire iacturam. Dat.VII.Id.Iul.Conſtantinop.Cæſario & Attico CONS.

De publica comparatione. Tit. XV.

I. Imp. Conſtantius A. ad Senatum.

AD comparationem diuerſarum ſpecierum, quod ſynoneton appellatur, actores procuratoréſque ſenatorum per diuerſas prouincias nullam inquietudinem tolerent. Dat. v. Non. Maij. Tauro & Florentio CONSS.

II. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AAA.

Cunctos formari plenius conueniet, vt in ſpeciebus etiam annonariis quæ à prouincialibus ſub tranſactione comparationis precio expeti ſolent, ſciant nullam ſibi neceſſitatem indictionis imponi, ſed huius adſcribtionis neceſſitatem ſublatam mox ab ampliſſima præfectura pretiis competentibus deſtinandis, vt nihil trahatur in debitis, quod aut ſperetur, aut promittatur, quando ſoluendum vnuſquiſque prouincialium noſtrorum arbitratu proprio, & mente deuota ſpecies petitas hiſdem pretiis, quæ in foro rerum venalium habebuntur, libens præſtet, ac diſtrahat, ita vt priùs vendendas iret ſpecies, quam omne, quod in ratione diſtractionis venerit, aurum fuerit conſecutus, potiorum tantùm, id eſt, poſſeſſorum domibus delegatis. Quibus tamen cohortatio imponitur, non neceſſitas imperatur, vt conſenſum facilem præbeāt ſuper ſpeciebus annonariis diſtrahendis. Hæc antē adſcriptio inferiores vel plebeios non tenebit, vt vſibus publicis profuturas diſtrahant fruges PP. Prid. Kalend. Febr. Byritho, Richomere & Clearcho CONS.

De extraordinariis ſiue ſordidis muneribus. Tit. XVI.

I. Imp. Conſtantin. A. ad Catullinum p.v. Afric.

PATRIMONIALES fundos extraordinariis oneribus, vel mediæ aut tertiæ portionis obſequiis fatigari non conuenit, cùm eoſdem & auri ſpeciem, & frumenti plurimum modum conſtet perſoluere, ita vt qui violare ſtatuta temptauerit, puniatur. pp. VI. Kal. Septēb. Karthagini, Cōſtantino A. V. & Licinio CONSS.

II. Idem A. ad Vlpium Flauianum conſ. Æmiliæ & Liguriæ.

Ab extraordinariis omnibus † fundi patrimoniales adque emphyteuticarij per Italiam noſtram conſtituti habeantur immunes, vt canonica tantùm & conſueta dependant, ad ſimilitudinem per Africam poſſeſſorum. Dat. XII. Kal. Iun. Lecta aput acta, Seuero & Rufino CONSS.

† oneribus

III. Idem A. ad edictum Chalcedonienſium, & Macedonienſium.

Quotieſcumque aliquam adſcribtionem fieri neceſſe eſt, rectorū conſiliis & diſpoſitione vniuſcuiuſque ciuitatis fiat adſcribtio, ne libidini & commodo potiorum multitudo mediocriū ſubiecta grauibus & iniquiſſimis adficiatur iniuriis, Acc. VIII. Kalend. Maij. Criſpo III. & Conſtantino III. AA. CONSS.

IIII. Idem A. ad ad Æmilianum p.p.

Extraordinariorum munerum diſtributio non eſt principalibus committenda. Ideóque rectores prouinciarum monendi ſunt, vt eam diſtributionem ipſi celebrent, manuque propria perſcribant, adque encautis nomina adnectant, ea forma ſeruata, vt primò à potioribus, dein a mediocribus adque infimis, quę ſunt danda, prę̨ſtentur: neque vmquam rationibus

tionibus,vel colligendis frugibus inſiſtens agricola ad extraordinaria onera trahatur:cùm prouidentiæ ſit oportuno tempore his neceſſitatibus ſatisfacere,quæ res neglecta vicariorum tuorum verecundiam tangit.Ad rectorum autem officiorum capita venietur. Manu autem ſua rectores ſcribere debebunt,quid opus ſit,& in qua neceſsitate per ſingula capita, vel quantæ angariæ,vel quantæ operæ,vel quæ aut in quanto modo præbendæ ſint:vt recognouiſſe ſe ſcribant exactionis prædicto ordine inter ditiores,mediocres,atque infimos obſeruando.Lecta VII.Id Maij.Rom. Ianuarino & Iuſto CONS.

V.Imp. Conſtantius A.ad Italicum.

Priuatas res noſtras ab vniuerſis muneribus ſordidis placet eſſe immunes.Neque earum conductores, nec colonos ad ſordida, vel extraordinaria munera,vel ſuperindictiones aliquas conueniri, &c. Dat. VIII. Kal. Feb.Bononiæ,Placido & Romulo CONSS.

VI.Impp.Conſtantius & Conſtans AA.ad Beronicianum Vic.Aſiæ.

Palatini & Conſtantinopolitani ciues pro capitibus ſeu iugis ſuis tantùm penſitationem atque obſequia recognoſcant, extraordinariis & temonariis oneribus liberati. Dat.Non.Maij. Conſtantinop. Conſtantio IIII.& Conſtante III.AA.CONS.

VII.Idem AA.& Iulianus C.ad populum.

Sola iubemus exigi quæ factis a nobis indictionibus aliiſve præceptis continentur, & quæ anniuerſaria conſuetudine antiquitus poſtulantur, aut ſi inexcuſabilis neceſſitas quiddam nouum exigat,nec dilationem publica vtilitas patiatur,referri à ceteris iudicibus ad viros clariſſimos præfectos prætorio,& eorum arbitrio flagitanda depoſci, ſtatímque id noſtræ intimari clementiæ.Itaque iudicem,qui vltra iuſſa aliquid poſtulauerit,duplum iubemus inferre, officium verò eius quadruplũ,viro clariſſimo largitionum comite huic exactioni imminẽte, cùm primùm ad nos, vel præfectos prætorio fuerit querella delata,& facinus reuelatum , vt & læſi nobis auctoribus aut præfectis,recipiant quod per arbitrium iudicis amiſerant. Dat. IIII. Non. April. Med. Conſtantio A. VIII. & Iuliano C.CONS.

VIII.Idem A.& Cæſ.ad Taurum p.p.

Placet nullum omnino iudicem decetero prouincialibus in ferendum aliquid indicere,vt ea tãtùm ſedulò cunctorũ ſtudio penſitentur, quæ canonis inſtituti forma cõplectitur,vel noſtra clementia decernit inferenda,vel delegatione ſollemniter ſanciente,vel epiſtulis præcedentibus.Sed ſi quid vrguere forſitan cœperit,referri ad celſitudinem tuam ſtatuimus & auctore te fieri,& eo perſolutore ferri ad ſcientiam noſtram : vt nobis iubentibus roboretur, de ceteris quæ proſpici oportet ante plurimum temporis,inſinuetur nobis tẽpore indictionis ex more promẽdæ. Quippe ſuggerit ratio eius omnia ſerie contineri. Ideóque tituli penſitandi ſemper ad noſtram ſcienciam perferantur,vt indictione anniuerſariis vicibus emiſſa,iubeamus inferri meritò penſitanda.Si quid autem arbitrio ſuo deſcribſerit prouinciales,vel exegerit,in duplum inferet, & officium eius quadruplum cogetur expendere ſuper exigẽda condemnatione comite largitionum curante. Dat.Kal.April.Med.Cõſtantio A.IX.& Iuliano Cæſ.II.CONS.

IX. Idem A. & Cæſ. ad Taurum P. P.

Exemplo Afric. debent fundi patrimoniales & emphyteutici per Italiam conſtituti ab extraordinariis omnibus † excuſari. Non enim per Italiam tãtùm, ſed etiam per vbicarias regiones, & Siciliam patrimonialium, & emphyteuticorum fundorum vires ſeruandas eſſe perſpeximus. P. P. Rom. VII. Kal. Mart. Euſebio & Hypatio CONSS.

† χ oneribus

X. Imp. Iulianus A. Secundo p. p.

Nihil prouincialibus indici ſine noſtra ſcientia fas eſt. Neque rurſus e his, quæ ſunt indicta, referri. Omnia igitur, quæ conſuetudo, vel diſpoſitio noſtra amplectitur, hoc eſt curſum publicum, tranſlationes, itinerum ſollicitudines, ceteráque ſimilia cuncti poſſeſſores implere pariter compellantur, &c. pp. III. Id. Mart. Conſtp. Mamertino & Neuitta CONSS.

XI. Impp. Valentinianus, & Valens AA. Secundo p. p.

Nihil à prouincialibus extraordinaria patimur indictione depoſci. Caueat igitur magnifica auctoritas tua, ne præter ea, quæ a manſuetudine noſtra patuerit indicta, tenuiorum oneret functionem. Vt ſi quis vſurpatoria temeritate amplius aliquid fuerit conatus exigere, obnoxius quadrupli repetitione teneatur: quæ ſeueritas iuſſionis ad ordinariorum iudicum officiorumque terrorem debebit excutere: vt ſi eorum, vel gratiosa conhibentia, vel ignobili diſſimulatione temeritas admiſerit curialis, eos quoque damni ſimilis pœna caſtiget. Dat. XIIII. Kal. Apri. Conſtantinop. Valentiniano, & Valente AA. CONS.

I N T. *Hæc lex hoc præcipit, nihil debere à prouincialibus de ſuperindictionis titulis peti, niſi ea tantùm, quæ à rerum dominis indicta conſtiterit. Et hoc iubet, vt quicunque aliquid ſuperexigendum crediderit, plus quàm adæratũ eſt, quadrupli redhibitione † componat. Sed & ad ordinarios iudices hanc inquiſitionem iubet excurrere, vt etiam ſi quid in prouinciis eorum à quibuſcunque perſonis aut Curialibus factum eſt, etiam eos ſimilis damni pœna caſtiget.*

† damnetur.

XII. Imppp. Gratianus, Valentinian. & Theod. AAA. ad Theodorum. C. R. P.

Ad virum clariſſimum & inluſtrem pręfectum pretorio Italiæ ſcripta porreximus, vt ab actoribus & conductoribus patrimonij noſtri, atque ab his, qui iure perpetuo poſſederũt, extraordinarij muneris ceſſaret iniuria: neque ſuburbicariis partibus tironum immineret exactio. Sane preſtantia tua prouidere debebit: quatenus frumenti & equorum maturetur exactio. Dat. XV. Kal. April. Treu. Gratiano V. & Theod. I. AA. CONSS.

XIII. Idem AAA. ad Hypatium p. p.

Priuatæ rei noſtræ priuilegiis permanentibus, nihil extra ordinem prędia iure perpetuo conſignata ſuſtineant. Neque abiectis ſæpius, ac præter primum delegationis canonem poſtulatis, adficiantur impendiis. Quandoquidem neque aurario canoni ſub priuilegiis æſtimato aliquid ex ea iubentibus nobis præbitionum diuerſitate decutitur, & pari cùm ceteris æſtimari ſorte non conuenit, quos pręter annonarias functiones eſti nata perpetuo penſionum prærogatiua nexuerint. pp. Karthag. Id. April. poſt conſ. Syagrij & Eucherij.

XIIII. Idem AAA. ad Syagrium p. p.

Eos qui cum honore, comitum nomine magiſtrorum memoriæ præfuerint,

fuerint,vel epiſtulis,vel libellis:item eos, qui ibidem peragendis ſignandiſque reſponſis noſtræ manſuetudini obſecundant,omnium vilium muneum,ac totius capitulariæ,ſiue(vt rem,quam volumus intelligi, communi denuntiationi ſignemus) temonariæ functionis fieri iubemus exſortes:ita vt eorum vniuſcuiuſque adſcribtio excuſetur,non,vt vnus alterius excipiat,ſi etiam eius ſummæ ſit,vt recipere poſſit adiunctos:ſed,aut ſuum tantùm munus agnoſcat,aut ſi complacito opus eſt, magis alteri ipſe ſocietur, quàm eidem alter annectatur. Hij igitur qui ex eo gradu è palatio noſtro abſceſſerint,adeſſe ſibi competētia priuilegia glorientur. Qui vero ſuperioribus dignitatibus creuerint, nihilominus huius loci priuilegia præſto ſibi fuiſſe lætentur. Lecta III.Ka.Septemb.Capuæ,Antonio & Syagrio CONSS.

xv.Idem AAA.ad Hypatium p.p.

Maximarum culmina dignitatum,conſiſtoriani quoque comites, notarij etiam noſtri,& cubicularij omnes,atque excubiculariis ab omnibus ſordidis muneribus vindicētur.Ceteros autem palatina, vel militari intra palatium prærogatiua munitos ita demum priuilegium ſimile cōtinget,ſi prioribus ſtatutis ſe ad eiuſmodi exactionem docuerint pertinere: [illegible] ſingulis indulta perſonis, ſed in commune dignitati, vel corpori eiuſmodi beneficia doceantur fuiſſe conceſſa,circa eccleſias,rhetores,atque grammaticos eruditionis vtriuſque vetuſto more durante. Sanè rerum [illegible]raordinariarum munus ab omnibus omnino magnificentia tua ſciat eſſe poſcendum,nec poſth[illegible]c,a[illegible]t petiti[illegible]nem,aut vſurpationem cuiquam meminerit profuturum. Sordidorum vero munerū talis exceptio ſit,vt p[illegible]onu[illegible] dignitatum ſuperius digeſtarum,nec conficiendi pollinis c[illegible],a[illegible]t panis exc[illegible]e,aut obſequium piſtrini, ne para[illegible] [illegible],aut p[illegible]rangariarum præbitio mandetur,ex[illegible] [illegible]betic[illegible]s limes includitur,vel expeditionis Il[illegible] [illegible]el tempore vtilitas adiuuatur operarum, atque a[illegible] excoquendæ etiam calcis obſequia nulla de talibus [illegible]menta p[illegible]ntur, materiam, lignum atque tabulata excepto[illegible]r[illegible]m patrimonia non præbeant. Carbonis quoque (niſi eum, q[illegible] m[illegible]eta[illegible]ollemniter,vel fabricatio ſecundum veterem morem po[illegible] [illegible]) ab huiuſmodi viris præbitio deſiſtat. Publicis vel ſacris æ[illegible]s c[illegible]ſtruendis, atque reparandis hoſpitalium [illegible] minimè c[illegible]a ſi b[illegible] [illegible]cant. Viarum & pontium ta[illegible]is ſollicitudo non oneret. Capi[illegible]li atque then[illegible]nis neceſſitas nulla mandetur. Legatis atque alle[illegible] [illegible]s[illegible]mp[illegible]s poſſeſſio h[illegible]iuſmodi priuilegiis in[illegible]nita non ferat. Hoc tamen his patrimoniis proſit, quæ dignitatem proprio videntur nomine poſſidere,ita vt perſonis,ac dignitatibus indulta beneficia tandiu vnicuique quamdiu ſuperfuerit ſi[illegible]ngentur. Omnes autem quorum dignitates atque perſonas hac lege perſtringimus,non ſolum quandiu militauerint,verum etiam poſt miſſionē,atque etiam eos,qui ſimili honore pert[illegible]ſunt, generali prærogatiua a præbitione ſordidorum munerum vi[illegible]camus.Dat.v.Id.Dec.Antonio & Syagrio CONS.

xvi.Imppp.Valentinianus,Theod.& Arcad.AAA.
ad Neothetium p.p.

Sordidorum munerum excuſatione delata perſonis, ad heredem

ſucceſſorémve tranſire non poteſt. Neque enim poteſt eſſe perpetuum, quod non rebus, ſed perſonis contemplatione dignitatis adque militiæ indulſiſſe nos conſtat. Igitur ne ſuperindictorum nomine cuiuſuis domus minus præſtet, néve quis id audeat poſtulare, oraculi noſtri definitione ſancimus. Dat. XVIII. Kal. Maij. Med. Arcad. A. I. & Bautone CONS.

XVII. Idem A A A. ad Principium P. P.

Cogendarum intuitu penſionum à fundis patrimonialibus, vel emphyteuticis extraordinaria functionum ſarcina remoueatur, capitis atque fortunis eorum iudicum atque officiorum qui priuilegia tanta temerauerint, diſcrimine minimè defuturo, ſi ſimilem rurſus inquietudinem mouere temptauerint. fundos enim tam patrimonialis iuris, quam emphyteutici, abſque his, quæ diuali lege præcepta ſunt, ad alia iubemus onera non vocari. Dat. III. Id. Dec. Aquil. Arcad. A. I. & Bautone CONSS.

XVIII. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arcad. AAA. Tatiano P. P.

Extraordinariorum numerum beneficiis nullum omnino potiri iubemus, ſed quidquid talis obſequij communis omnibus populis functio poſtularit, id ab omnibus indiſcretum meritis atque perſonis iubemus impleri. Neque ſanè deeſt, vbi vel meritorum priuilegia, vel dignitatem a communione vindicemus, ſiquidem ea munera, quæ ſordida nunc[illegible]tur, excepta lege prohibeamus obire perſonas, ſcilicet ne ad eorum obſequia ampliſſimarum etiam militari faſtigio nomina dignitatum, vel conſiſtoriani comites deuocentur, quæ ſimili priuilegio eccleſiis, rhetoribus adque grammaticis inſtitutionis vtriuſque largimur. Ac ne in occulto lateat, quæ ſit munerum enumeratio ſordidorum, vocabulis ipſis ſigna[illegible] reſpondet. Eius igitur patrimonium, quem ab his obſequiis lex nostra defendit, cura conficiendi pollinis non habebit, nullam excoctionem panis agnoſcet, nulla piſtrinis obſequia depédet, operas atque artifices non præbebit, excoquendæ ab eo calcis ſollicitudo ceſſabit, non [illegible] tabulatis obnoxia, non lignis, indultam quoque materiem ſub eadem exceptione numerabit, nulla parauередorum & parangariarum præ[illegible]ne pulſabitur, exceptis his, quas Rhetiarum limes, expeditiones Illyrici, quas paſtus, tranſlatio militaris, vel pro neceſſitate, vel pro ſollemnibus [illegible] depoſcunt: carbonis ab eo inlatio non cogetur, niſi vel monetalis [illegible], vel antiquo more neceſſaria fabricatio poſcit armorum: nullam ſollicitudinem publicarum ædium vel ſacrarum conſtituendarum reparandarúmve ſuſcipiet, nulla pontium, vel viarũ conſtructione retinebit[illegible] ſiue capituli onera nõ ſentiet, allectis atque legatis nihil in ſumptu [illegible]tione numerabit. Quæ vniuerſa ita enumerati viri ad ſuum nouerint priuilegium pertinere, vt ea nec vxorum facultatibus inuecta cognoſcant, & ſuis patrimoniis cum viuendi circunſcripta temporibus. Neque enim [illegible] quæ laborum contemplatione ſingulis ſunt delata perſonis, heres poterit vindicare ſecurus. Dat. III. Noñ. Iul. Med. Valentiniano A. IIII. & Neotherio CONSS.

XVIII. Idem AAA. Tatiano P. P. Orient.

Eam legem, quam de extraordinariis ſordidiſque muneribus expreſſis vocabulis [illegible], & inſignibus dignitatum, ſine vlla ambage præſcribſimus ita circa eos, in quos noſtra munera [illegible] eſſe precipimus, vt hiſdem beneficiis non q[illegible] militia [illegible], ſed q[illegible] diu

diu vixerint, perfruantur. Dat. XI. Kalend. April. Med. Tatiano & Symmacho CONSS.

XX. Impp. Arcad. & Honor. AA. Meſſiano Com. R. P.

Euidenter atque abſolutè iubemus, ne fundi ad patrimonium noſtrum pertinentes, ſeu conditionis titulo, ſeu perpetuo iure teneantur aliquid præter ordinẽ, ſuperindicti vel pretij petiti nomine, vel de ſordidis quibuſcunque muneribus agnoſcant, nam hoc & à diuis principibus impetratum eſt, & à noſtra ſerenitate reparatum. Quiſquis igitur iudicum cõtrafecerit, quinque pondo auri de facultatibus, alia de officiis ſuis, totidem & de curialibus, qui exſequi malè iuſſa feſtinant, nouerit eruenda. Dat. XVII. Kal. Iul. Med. Olybrio & Probino CONSS.

XXI. Idem AA. Theodoro P. P.

Priuilegia venerabilis eccleſiæ, quæ diui principes contulerunt, inminui non oportet. proinde etiam, quæ circa vrbis Romæ epiſcopum obſeruatio intemerata cuſtodiet, ita vt nihil extraordinarij muneris eccleſia vel ſordidæ functionis agnoſcat, &c. Dat. Prid. Kal. Feb. Med. Cæſario & Attico CONSS.

XXII. Idem AA. Theodoro P. P.

Priuilegia venerabilis eccleſiæ inminui non patimur, ita vt nihil extraordinarij muneris eccleſiæ, vel ſordidæ functionis agnoſcant. Quidquid igitur præceptis veteribus reuerentia religionis obtinuit, mutilari etiam pœnæ interminatione prohibemus, ita vt hi quoque qui eccleſiæ obtemperant, his, quibus cautum eſt, beneficiis perfruantur. Dat. Prid. Id. Iuñ. Med. Cæſario & Attico CONSS.

XXIII. Idem AA. & Theod. A. Melitio P. P. poſt alia.

Ab inluſtribus perſonis ſordida munera & extraordinariç neceſſitate damna remouemus, &c. Dat. XV. Kalend. Mar. Rau. DD. NN. Honor. VIIII. & Theod. V. AA. CONSS.

De equorum conlatione. Tit. XVII.

I. Impp. Valentinianus, & Valens AA. Alexandrino Com. R. P.

VIGENI & terni ſolidi per ſingulos equos, qui à colonis atque ab obnoxiis exiguntur, ipſi magis iugiter, quàm fraude procuratorum noſtrorum equi offerantur. Dat. III. Kal. Iuñ. Martianop. Lupicino & Iouino CONSS.

II. Impp. Arcad. & Honor. AA. Pompeiano Proc. Afric.

Sicut dudum præceptum eſt, quamprimum equorum qui curatoritio nomine flagitantur, in precio maturetur exactio, ita vt viceni quidem ſolidi pro ſingulis equis à prouincialibus exigantur, ſepteni verò contubernalibus miniſtrentur. Dat. Id. Feb. Med. Vincentio & Frauitto CONSS.

III. Idem AA. P. P. & Com. S. L.

Equos canonicos militaris diœceſeos Africanæ ſecundum ſubiectã notitiam ſingularũ prouinciarum ex præſenti duodecima indictione iuſſimus adærari, in tribuendis viris clariſſimis comitibus ſtabuli ſportulis in binis ſolidis pro ſingulis equis ſeruari conſuetudinem decerẽntes. quam formam quotannis obſeruari pręcipimus, vt ſecundum poſtulationem

ſt

Gaudenti viri clariſſimi comitis Afric. deuotiſsimo militi ſepteni ſolidi pro equis ſingulis tribuantur. Dat. xii. Kal. April. Med. Vincentio & Fl. Fra-uitto CONSS.

IIII. Impp. Honor. & Theod. AA. Herculio P. P.

Conſtructioni murorum, & comparationi tranſuectionique ſpecierum vniuerſi ſine vllo priuilegio cohertētur ad neceſsitates Illyricianas. Nam in his duntaxat titulis nullum ſub quodam ceſſare priuilegij velamento cenſemus, ſed ſub hac conditione, cùm tempus exegerit, huiuſmodi conlationi ſubcumbant, vt non tantùm requiratur idoneus, verum vniuerſi proportioni ſuæ poſſeſſionis iugationiſque ad hæc munia cohertentur, & à ſummis ſarcina ad infimos vſque decurrat. Dat. III. Id. April. Conſtant. Baſſo & Philippo CONS.

Qui à præbitione Tironum & equorū excuſentur. Tit. XVIII.

I. Impp. Honor. & Theod. AA. Melitio P. P.

TIRONES, quorum pretia exhauſti ærarij neceſſitas flagitauit, præbere noluimus inluſtres viros præfectos, cum gerunt infulas dignitatis, vel cum ſublimen egerint præfecturam, nō magiſtros militum, vel comites domeſticorū ſimile munus adſtringat (neque enim tirones de facultatibus eorum poſcendi ſunt, quorum virtus triumphis noſtris ſubiugat de hoſte captiuos) non præpoſitum vel primicetium ſacri cubiculi, non caſtrenſem, non comitē ſacræ veſtis, non ceteros cubicularios, non magiſtrum officiorum, quæſtorem, vel comites ſacri ac priuati ærarij inluſtres, neu virum ſpectabilem primicerium notariorum, non conſiſtorianos comites, ac ſcriniorum magiſtros, vel tribunos, & notarios cadem [illegible] ta percellet, nō viros ſpectabiles comites archiatrorum, non cura [illegible] buli cura palatij, ſcholares, proximos ſcriniorum, eadémque [illegible] comites diſpoſitionum, decuriones, magiſtrū admiſſionū, & ceteras [illegible] comitū, laboribus noſtris ſocias dignitates eiuſdem præſtationis [illegible] neat: nō tribunos, vel præpoſitos militares poſt teſtimonium inuctæ militiæ habeant in commune omnes, ſiue dum adminiſtrant, ſeu poſtquā adminiſtrauerint, debitum regiæ liberalitatis officium, nemo tirones, equos, vel præſtationem aurariam vereatur, quem ſub legis noſtræ [illegible] ctione proſequimur: illos tantum tironum atque auri munus a[illegible], quos honorarios vocauit antiquitas, vel qui faſces ciuilium partium ſecuti, nulla prius laboribus rudimenta poſuerunt. De ipſis etiam [illegible] nominis viris eos præpoſitos, vel tribunos à priuilegiis eſſe ſeue[illegible] nos, qui caſtrorum expertes habentur, nec in hoſtē Martio ære c[illegible]. Dat. xv. Kal. Mart. Raū. Honor. VIII. & Theod. III. AA.

De conlatione fundorum patrimonialium, vel emphyteuticorum, & rei priuatæ. Tit. XIX.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Dometium Dracontium.

QVOTIENS plures fundum patrimonialem poſſident, [illegible] portionibus fieri à ſingulis non vetetur inlatio. q[illegible] dam enim probata induſtria, cæterorū culpa p[illegible] herceri. Dat. xv. Kal. M[illegible] Sirm. Accep. xv. Kal. [illegible] thag. Criſpo II. & Conſtantino II. CONS.

II. Imp.

II. Imp. Iulianus A.

Omnes, qui patrimoniales fundos retinent, pro his conueniendi ſunt ad vniuerſorum munerum functiones, ſicut vnumquemque priuatorum neceſſitas publicæ penſitationis adſtringit, &c. Dat. v. Kal. April. Mamertino & Neuitta CONS.

III. Impp. Valentinianus, & Valens AA. Prouincialibus Byzacenis.

Ab emphyteuticariis poſſeſſoribus annonariam quidem ſolutionem per quatuor menſes ita ſtatuimus procurari, vt circa vltimos anni terminos paria cõcludantur: aurum verò non ex die x. Kal. Dec. in Prid. Kalendarum Ianuariarum, ſed per annum ſolidum, prout quiſque pendere potuerit, inferetur. Dat. Id. Sept. Aqui. diuo Iouiano & Varroniano CONS.

IIII. Impp. Arcad. & Honor. AA. Firmino C. S. L. poſt alia.

Qui prædia patrimonialia, & emphyteutica, priuatæ quoque rei perpetuo iure retinent, & dominici actores augmenti & ſuperindictitij, & onerum Rheticorum dicuntur mediam nolle ſoluere penſionem: igitur iubemus, vt moniti rationales, ſciant ea, quæ à diuæ memoriæ Valentiniano conſtituta ſunt, quàm primitus eſſe ſeruãda. Dat. IX. Kal. Iun. Med. Hono. A. IIII. & Eutychiano CONS.

De conlatione donatarũ vel releuatarum poſſeſſionũ. Tit. XX.

I. Imp. Iulianus A. Aginatio Conſ. Byzacenæ.

ADMODVM nobis videtur abſurdum, & à noſtrorum temporũ tranquillitate ſubmotum, vt hij, qui proſcribtionis ſortem pertulerunt, ad exemplum eorum, qui fundos donatos ſacra liberalitate tenuerunt, auri atque argenti cõlationibus redderentur obnoxij, quę ſub diuæ memoriæ Conſtantio adſcribta eſt, cùm multum interſit inter eum, qui principali munificentia perfruitur, & eos qui propria recuperare meruerunt. Dat. Prid. Id. Nouemb. Mampſyſtæ, Iuliano A. IIII. & Salluſtio CONSS.

II. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Mamertinum P. P.

Eos, qui rem paternam, vel ſuam à fiſco recuperare meruerunt, à cõlatione auri atque argenti, quæ adſcribta eſt, & his, qui aliquid à ſacra liberalitate meruerunt, tutos defenſóſque ſeruari præcipimus. Dat. VI. Kalẽ. Maij, diuo Iouiano, & Varroniano CONSS.

III. Impp. Arcad. & Honor. AA. Hadriano P. P.

Exigua quodammodo ædificiorum penſitatio nullum erga poſſeſſiones ſuas ſuperindicti oneris pondus agnoſcat. per omnes autem ciuitates, municipia, vicos, caſtellos, ex horreis, balneis, ergaſterijs, tabernis, domibus, cœnaculis, ſalinis etiam omnibus, pręter mancipium, quæ populi Romani lauacris inſeruiunt, vel his, quæ in memoratis locis ſub pẽſionis locatione retinentur, nullius excepta perſona, vnius anni, hoc eſt tertiæ indictionis deuotione congrua à locorum dominis penſio cõferatur, excepta ſcilicet æternabili vrbe, quam ab huiuſmodi munere reuerentia propriæ maieſtatis excuſat, ea videlicet ratione ſeruata, vt ſi qui dominorum defuerit vel à procuratoribus, vel ab his, qui hæc loca ſub conductione detentant, id quod præceptum eſt inferatur, dominorum rationibus imputandum, ea conditione ſeruata, vt ſciant tantum, quantum

ipſi percipere conſuerunt, omni maturitate oportere conferre. Dat. III. Non. Octo. Raū. Stilichone & Aureliano CONS.

IIII. Impp. Honor. & Theod. AA. Trygetio † Com. R. P.

† *γρ.* Strategio

Largitates tam noſtræ clementiæ, quàm retro principum ex eo tempore, quo in benemeritos de republica conferuntur, tenere perpetem firmitatem præcipimus: vt quod vnuſquiſque meruit, & rectè tranſmiſit, nec ad heredem, nec ad originem filiorum, nepotúmve ſollicitudinem reuocetur: nec quicquam pro his poſſeſſionibus, quæ largitate principali iamdudum in ſingulos quoſque conlatæ ſunt, damnoſæ conuentionis moleſtiam pertimeſcat. Sanè (quod non optamus) ſi vmquam extiterit tanta neceſſitas, vt aliquid in adiumentum ærarij noſtri publica requirat expenſa, adiuuari nos biennali penſione præcipimus, quæ nō grauat poſſeſſorem, vt & temporum rationem, & poſſeſſionis, de cuius non poteſt ſoliditate dubitari, ante occulos conlocemus. Ideóque ſi quando in dono datis intra quinquennium poſidentem neceſſitas dandi fortè reppererit, hunc à conlatione eſſe iubemus alienum. Si verò poſt quinquennium intra decem annorum ſpatia fuerit poſſeſſor inuentus, mediam biennalis penſionis inferat portionem. Hij verò, qui ſupra decennium dono data inuenti fuerint prædia poſſidere, ſi emerſerit vlla neceſſitas integra biénali nos adiuuent penſione. Quod ſi contra hanc formam ſcientia iudicis vel exſecutoris conuentio pulſandum intra hæc tempora iudicauerit poſſeſſorem: ad multam ſexaginta librarum auri perſoluendam ſe nouerint adſtringendos. Nec officium palatinum hac excuſatione vtatur, vt paucos eſſe adſerat, ad quorum partes & ſcrinium hæc cura pertineat. Sed omnes omnium ſcriniorum totius militiæ quod ſub priuato mœret, hærario ad prȩſcriptam pœnam ſe nouerint adtinendos, ita vt primates prȩter damnum, etiam cinguli amiſſione multentur, ſi cuiquam prouidentiam ſimulanti conſenſum in hac ſuggeſtione, aut inſtructionem prȩbuerint. ipſum enim codicem cauſa concuſſionis, & fraudis & vniuerſa ſcributurarum genera tali connexa negotio, ne veſtigia timoris poſthac vlla remaneant, in conuētu prouincialium flammis iubemus exuri, eadémque pœna, ſi poſthac vlla extiterit, quod in ipſa aliáue prouincia huiuſmodi adſerat ſe proferre documentum, pro publica quiete deperire. PP. in Foro Traiani, XIIII Kal. Iuñ. Aſclepiodoto & Mariniano CONS.

V. Imp. Theod. A. Aſclepiodoto P. P.

Ab vniuerſis, qui poſt obitum diui aui clementiæ meæ ex munificentia tam diuæ recordarionis patris ac patrui mei, quàm etiam ſerenitatis meȩ, fundos cuiuſlibet iuris petiuerunt, ſub hac diſpoſitione reditus conferantur, vt quicumque à prȩſenti die triennio poſſident, vnius anni habentes immunitatem, pro reliquo biennio medij anni conferant reditus: ex triennio verò vſque ad quinquennium vnius anni, à quinquennio vſque ad decennium, biennij: à decennio & vltra triennij. in qua diſpoſitione etiam hij habebuntur, qui dempto canone poſſeſſiones cuiuſlibet iuris donationis obtinent titulo: aut cùm eſſent domini poſſeſſionum, canonem ex parte vel integrum adimi exorauerunt. Ita tamen, vt qui fundum dempto canone accepit, reditus vniuerſos quos ipſe percepit, iuxta datam diſpoſitionem temporis ſoluat. Qui verò dominus conſtitutus poſſeſſionis tantùm canonis promeruit releuationem, canonem tantum prodat à for-

ma,

ma,hoc eſt,aut dimidij anni,aut vnius, aut biennij,aut triennij ſoluat, eadem ratione etiam illis tenendis, qui releuationem iugationis ex ſimplici beneficio meruerunt. Sanè qui inſpectorum ſpecialem ac ſi de ieiunis, ac deſertis poſſeſſionibus accepiſſe dicuntur, electionem à ſede culminis tui propoſitam amplectantur,& aut ſoluant,vt dictum eſt,quod nunc conſequūtur lucri,pro rata temporum ratione, aut, ſi hoc moleſtè tulerint,patiantur denuo alios inſpectores dirigi. Quòd ſi qui ex poſſeſſionibus principali ſibi quondam liberalitate donatis, poſtmodum quaſdam aliis, aut venundedit,aut & ipſe donauit,pro his quidem, quæ venditæ probabuntur,ille ſe ſtatutis præſentibus obnoxium eſſe cognoſcat, qui videtur pretium conſecutus. Cui verò non vendita,ſed legitimè donata, vel iure ſucceſſionis adquiſita poſſeſſio eſt,is profectò debebit iuſtiùs adtineri ad illa præſtanda iuxta tempora præfinita, qui adiſpici in præſenti ex donata ſibimet poſſeſſione monſtratur. Qui verò alterius nomine ex munificentia principali donatos obtinet fundos,quique releuationis,vel,perequationis beneficium ſimili modo conſecutus oſtenditur: ipſe ad huiuſmodi ſolutionem debebit adſtringi, qui non vt petitor, ſed vt dominus, & poſſeſſor rei poterit adprobari, vel certè, ſi hoc caſu quodā patere forſitan nō valebit,ab ipſa poſſeſſione,quæ vel donata,vel per æquata,aut releuata eſt ſupradictis fructus beneficij conferantur: ſciturus cunctis quòd quiſquis prædictam præſtationem intra quattuor menſes, ex quo fuerit admonitus,inferre diſtulerit,ipſas poſſeſſiones,quæ donatæ eidem videntur,amittet. Hi vero,qui certum quid conlationis,ſeu functionis indictæ pro tēporali poſſeſſione pręſtiterint, pleno in poſterum beneficio principali quod aliquando meruerunt, munere perfruentur. Dat. III. Id. Maij. Conſtantinop. Victore v.c. CONSS.

VI. Impp. Theod. & Valentinianus AA. Antiocho, P. P.

Eorum iugorum, ſiue capitum, ſiue quo alio nomine nuncupantur, priuati iuris, vel patrimonialis,ſiue ciuiles,ſiue templorum,quę à principio imperij diuæ recordationis Arcadij genitoris mei ex petitionibus diuerſorum,vel vltro datis,adnotationibúſque in pręſentem diem qualitercūque releuati ſunt,vel adęrata leuiùs,vel de patrimoniali iure ad priuatā, vel in aurariā,ærariā, atq; ferrariā præſtationē tranſlata, quinta pars cōmodi,quod ex eo beneficio ad dominos fundorū peruenit, ex eodē tempore exacta pro æſtimatis per ſingulos annos habitis arcæ & ſacrarū largitionū viribus ex æquo ſocietur: exceptis his,quæ in capitatione humana,atque animaliū diuerſis qualicumque cōceſſa ſunt,ita vt omnium, quę prędicto tempore, atque etiam ſub inclytæ recordationis auo noſtro in terrena ſiue animarum deſcriptione releuata ſunt vſque ad quadringētorum iugorum, ſiue capitum quantitatem pars dimidia publicis cenſibus adiūgatur, vt ſi quidem vſque ad quadringenta iuga vel capita releuatio facta eſt, dimidia tantùm pars fiſco reddatur. Si verò amplius aliquid releuatum eſt, vtque ad ducentorum iugorum, vel capitum apud beneficium conſecutos releuatio firma permaneat, reliqua omnia publicis cenſibus reſtituantur. Aut enim intra ducentorum numerum pro rata partis dimidię portione vnumquenque releuari conueniet,aut vltra eundem minimè ad diſpendium publicum pręſtita releuatione abuti, ſiue in vna,ſiue in diuerſis prouinciis,vel ſuo,vel interpoſito nomine, huiuſmo-

di beneficium impetrabit, niſi ſi quis ſe pro fundis ſterilibus, ac deſertis, maioris etiam adſcribtionis, releuationem iuſtè meruiſſe firmauerit, & inſpectore, ſeu peręquatore miſſo probauerit, nō iam ſecundum noſtrū beneficium (quod vſque ad ducēta iuga, vel capita pro dimidia parte indulſimus) ſed pro inſpectionis futuræ veritate, ac fide, tributa publica ſoluturus: adæratis etiam & qualitercumque tranſlatis ex quarta decima feliciter futura indictione tranſlatione vel adæratione ſeruata modum cōlationis imponi, qui conſecutis partem quādam beneficiis reſeruabit, pro regionum diuerſitate factæ adęrationis modum, atque omnium, quæ in huiuſmodi rebus conſideranda ſunt, qualitate pręfectura ampliſsima diſponente: illis ſolis ab hac deſcriptione à ſublimitate tua, ſicut viſum fuerit, diſponente pęnitus eximendis, & in præſenti conlationis modo manſuris, quæ ciuitatibus, vel curijs, vel officiis in commune remiſſa ſunt, vel aliquando perſonarum magis † indulta, ſed ex diſpoſitione ampliſſimæ ſedis tuæ, ſi qua ſit de releuatione ſuſpicio inſpectioni veriſſimæ ſubijciendis. Exactionem verò quintæ partis conlationum ab exordio imperij diuæ memoriæ patris mei, vt dictum eſt, iam nunc fieri ab his, qui emerunt, vel eorum heredibus, ſi ſoluendo ſint, vel detentatoribus, pro quo quisque poſſedit tēpore quo obijt, poſterioribus, vel nouis dominis ad quos releuata prædia deuenerunt contra ſuos auctores actoribus legitimis reſeruandis, neque pænitus vllo ſub quocunque priuilegio diſpoſitione hac eximendo firmiter in futurum, & ſine vlla deſcribtionis moleſtia apud eos, qui meruerunt, diuina indulgentia permanſura, ita vt ne retractari quidem, nec proferri in medium has rurſus liceat rationes, completis his quæ in pręſenti de cauſis ſingulis, aut perſonis, pro rerum neceſſitate ſtatuta ſunt. Dat. Prid. Kal. Iañ. Conſtantinop. DD. NN. Theo. XIII. & Valentiniano III. AA. CONSS.

† *Iour, meruit.*

De conlatione æris. *Tit.* XXI.

I. Impp. Valentinianus, & Valens AA. Modeſto P.P.

Æs, quod dichoneutum vocatur, non modò deinceps liniationibus inferatur, verùm de vſu pænitus, & conuerſatione tollatur, ac nemini publicè hoc habere liceat. Et conflatores figurati æris, adulteratores etiam monetę capitalis animaduerſio perſequatur. Dat. VII. Id. April. Conſtantinop. Gratiano A. II. & Probo CONS.

II. Impp. Arcad. & Honor. AA. Hilario.

Æris pretia, quæ à prouincialibus poſtulantur, ita exigi volumus, vt pro viginti quinque libris æris ſolidus à poſſeſſore reddatur. Dat. V. Kal. Med. Arcad. IIII. AA. & Honor. III. AA. & CONS.

III. Imp. Theod. A. Maximino C.S.L.

Perpetuò ſancimus generalíque decreto, ne cui deinceps ex præcepto comitiuæ ſedis, vel per oraculum ſacrum, vel per diuinas adnotationes numinis noſtri in nummo, vel in ſpecie, (niſi ita publica neceſſitas poſtularit) propria liceat tributa perſoluere, ſed vt magis aut ipſam ſpeciem, ſi hoc vſus exegerit, aut aurum, quod æſtimatio certa conſtituit, pro centenario æris huiuſmodi poſſeſſor exſoluat. Dat. V. Id. Decemb. Conſtantinop. Victore V.C. CONS.

Ne conlationis trãſlatio poſtuletur. *Tit.* XXII.

I. Impp. Conſtantius & Conſtans AA. Philippo P.P.

PLERIQVE cenſum fundorum ſuorum iugorum ad alias ciuitates transferre curarunt. Vniuſcuiuſque itaque ciuitatis cenſum in omnibus prouinciis ad proprias ciuitates redire cenſuimus. Dat. v. Kal. Aug. Conſtantino IIII. & Conſtante III. AA. CONSS.

II. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AAA. ad Neotherium P.P.

Habeat vnaquæque ciuitas cõſortem munerum, quem habuit in profeſſione collegam. Iugatio omnis vbi eſt antiquitus adſcripta, permaneat, redeat ad ſe aliò in fraudem munerum tranſlata iugatio. Diſcant ordines, diſcant reliqui poſſeſſores mutato eo, quod non rectè eſt impetratum, quem participem poſſidendi cognouerint eſſe etiam in omnibus ſocium functionibus. PP. IIII. Non. Maij Arcad. A. I. & Bautone CONSS

III. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arcad. AAA. ad Euſignium p.p.

Transferat, qui orando meruerit ex iudicio tuæ magnitudinis in annonariis duntaxat commeatibus, ex alio loco ad vrbem aliam profeſſionem publicæ functionis. Qui diuerſis in vrbibus non ſufficiet reſpondere exactorum numero crebriori, ad vnum vbi magis poſſidet iugationis reliquum modum, ſine publico detrimento exactorum, tranſmittat. Dat. XVIII. Kal. Maij. Valentiniano A. tertium, & Eutropio CONSS.

IIII. Impp. Honor. & Theod. AA. ad Anthemium p.p.

Nonnullos poſſeſſores, exactionis conſuetæ more diſſimulato, eo temeritatis procedere cognouimus, vt quidam auctoritate reſcribtionis elicita inſtantiam compulſorum eludant, ſub eo obtentu, quòd ſponte pro[illegible] inferant expetenda. Qua vſurpatione patefacta, promulgamus, vt huiuſmodi impetrationis nouitate ſupploſa (quæ vulgò auctopractorum vocatur) vniuerſa penſitationis profligandæ quæ fuit, reuiueſcat ſolemnitas, & curiales, vel apparitio prouincialis huius muneris vota procuret, exceptis his quos eminentiſſimæ tuæ ſedis ſpecialiter conſideratio dignè[illegible] Dat. XIIII. Kal. Iun. Honor. VIII. & Theod. III. AA. CONSS.

V. Idem A. Herculio pp. Illyrici.

Quod olim meminimus conſtitutum, hac generali denuò legis præceptione ſancimus, ne cuiquam liceat præſtationes poſſeſſionum ad aliud territorium ex alio transferre, ſed omnibus modis in eo loci tributaria agnoſcatur inlatio, quem fides cenſum retinet, & neceſſitas publicæ adſcribitionis adſtringit. Quòd ſi vlteriùs ab officio præfecturæ præſentia, vel priora ſtatuta fuerint temerata, centum librarum auri multa ferietur. Sed & ſinguli qui nequaquam prohibitis temperabunt, viginti librarum auri diſpendia ſuſtinebunt. Dat. VIII. Kalend. Iul. Conſtantinop. Varana V. C. CONSS.

De protoſtaſia. *Tit.* XXIII.

I. Imp. Conſtantius A. ad Senatum.

PROTOSTASIAE muneris hactenus ſenatores impoſita neceſſitate ſuſtentent, vt hiſdem ſenatorum cenſus implendæ neceſſitatis contemplatione ſocientur, nec cuiuſquam alterius iuga, aut capita ſenatorum cenſibus adgregentur: cùm

protoſtaſiæ munus ita debeant ſuſtinere,vt ad eum numerum quem ipſi cenſuali ſorte ſuſtentant,ſenatorum tantùm cenſibus nexis eandem neceſſitatem debeant explicare. Dat. v. Non. Maij. Tauro & Florentio CONSS.

II. Imp.Iulianus A.Salluſtio p.p.

Prototypias & exactiones in capitatione plebia curialium munera, & quidem inferiora eſſe minimè dubitatur.Atque ideo à ſenatoriis eaſdem domibus ſubmoueri oportet,&c.Dat. III. Id. Mart. Contantinop. Mamertino & Neuitta CONSS.

III.Impp.Arcad.& Honor.AA.præſidi Frygiæ Palæſtinæ.

Ceſſantibus his,quæ quibuſdam cuniculis & ſubreptionibus impetrata noſcuntur, & ſaluis priuilegiis dignitatum, grauitas tua vniuerſos faciat protoſtaſiæ ſubcũbere functioni,vt & officia publica maturius peragantur, & priuatorum merita ex hac diſtributione prouidentiſſimè conſeruentur.Dat.Prid.Kal.Iul.Conſtantinop.Arcad.A.IIII. & Honor. A.III.CONSS.

IIII. Impp.Arcad.& Honor. AA. Euthymio. Vic.Aſiæ.

Qui ex primipilaribus ſunt protoſtaſiæ neceſſitatibus obedire cogantur:nec aliqua ſe obreptione ſubtrahere.Dat.XII.Kalend.Iã.Arcad. IIII. & Honor.III.AA.CONSS.

De patrocinius vicorum. *Tit.* XXIIII.

I. Imp.Conſtantius A.& Iulianus Cæſ. Helpidio.

COLONORVM multitudinem indicaſti per Ægyptum conſtitutorum ad eorum ſeſe, qui variis honoribus fulciuntur, ducum etiam patrocinia contuliſſe. Vniuerſos itaque, quos tantùm ſibi claruerit temeritatis adſumere,vt præbeant latebram,& defenſione repromiſſa aditum implendæ deuotionis obcludãt, iubemus vrgueri,vt debita quæcumque vicani, quorum conſortio receſſerunt,è propriis facultatibus fiſci docebuntur commodis intuliſſe,idem cogantur expendere.Eos quoque, quos in defenſionem ſuam videntur ſuſcepiſſe,ab eorum patrocinio facias ſeparari.Dat.Prid.Non.Feb.Conſtantinop.Conſtantio A.X.& Iuliano Cæſ.III.CONSS.

II.Imppp.Valentinianus,Valens & Gratianus AAA.ad Auxonium p. p.

Abſtineant patrociniis agricolæ ſubiugandi ſupplicio, ſi talia ſibimet adiumenta commentis audacibus conquiſierint. Hij verò qui propria patrocinia largiuntur,per ſingulos fundos,quotiens repperti fuerint,viginti & quinque auri libras dare debeant:& non quantum patroni ſuſcipere cõſuerant,ſed dimidium eius fiſcus adſumat.Dat.Prid.Id.Nouemb. Marcianop.Valentiniano & Valente III.AA.CONSS.

III. Impp.Arcad.& Honor. AA.Heracliano Com.Ægypti.

Quicunque ex officio tuo,vel ex quocumque hominum ordine vicos in ſuũ detecti fuerint patrocinium ſuſcepiſſe, conſtitutas luent pœnas. Poſſeſſores autem competenter coherciti etiam inuiti ſtatutis imperialibus obedire,& muneribus publicis ſatisfacere cogãtur. Quoſcunque autem vicos aut defenſionis potentia, aut multitudine ſuo fretos publicis muneribus conſtiterit obuiari,vltioni, quam ratio ipſa dictabit, conuenient ſubiugari.Dat.Prid.Kalend. Octob.Olybrio & Probino CONSS.

IIII. Idem

IIII. Idem AA. Euthychiano P.P.

Cenſemus, vt qui ruſticis patrocinia prębere temptauerit, cuiuſlibet ille fuerit dignitatis, ſiue magiſtri vtriuſque militiæ, ſiue comitis, ſiue ex proconſulibus, vel vicariis, vel auguſtalibus, vel tribunis, ſiue ex ordine curiali, vel cuiuſlibet alterius dignitatis, quadraginta librarũ auri ſe ſciat diſpendium pro ſingulorum fundorum præbito patrocinio ſubiturum: niſi ab hac poſtea temeritate diſceſſerit. Omnes ergo ſciant, non modò eos memorata multa feriendos, qui cliẽtelam ſuſceperint ruſticorum, ſed eos quoque qui fraudandorum tributorũ cauſa ad patrocinia ſolita fraude confugerint, duplum definitæ multæ diſpendium ſubituros. Dat. VI. Id. Mart. Conſtantinop. Theodoro V. C. CONSS.

V. Idem AA. Eutychiano P.P.

Excellentia tua his legibus, quæ de prohibendis patrociniis aliorum principum nomine promulgatæ ſunt, ſeueriorem pœnam nos addidiſſe cognoſcat: ſcilicet, vt ſi quis agricolis, vel vicanis propria poſſidentibus patrocinium reppertus fuerit miniſtrare, propriis facultatibus exuatur. His quoque agricolis terrarum ſuarum diſpendio feriendis, qui ad patrocinia quæſiti confugerint. Dat VIII. Kalend. Iun. Conſtantinop. Theodoro V.C. CONSS.

VI. Impp. Honor. & Theod. AA. Aureliano P.P.

Valerij, Theodori & Thraſacij examinatio conticeſcat, illis duntaxat ſub auguſtaliano iudicio pulſandis, qui ex Cæſarij & Attici cõſulatu poſſeſſiones ſub patrocinio poſſidere cœperunt. Quos tamẽ omnes functionibus publicis obſecundare cenſemus, vt patronorum nomen extinctum pænitus iudicetur. Poſſeſſiones autem athuc in ſuo ſtatu conſtitutæ penes priores poſſeſſores reſidebunt, ſi pro antiquitate cenſus functiones publicas & liturgos, quos homologi coloni præſtare noſcũtur, pro rata ſunt abſque dubio cognituri. Metrocomiæ verò in publico iure & integro perdurabunt: nec quiſquam eas, vel aliquid in his poſſidere temptauerit, niſi qui ante conſulatum præfinitum cæperit proculdubio poſſidere, exceptis comuicanis, à quibus penſitanda pro fortunæ condicione negare non poſſunt. Et quicumque in ipſis vicis terrulas contra morem fertiles poſſederunt, pro rata poſſeſſionis ſuæ glebam inutilem & conlationem eius & munera recuſent. Hij ſanè qui vicis, quibus adſcribti ſunt derelictis, & qui homologi more gentilicio nuncupãtur, ad alios ſeu viros, ſeu dominos tranſierũt, ad ſedem deſolati ruris conſtrictis detentatorib. redire cogantur. Qui ſi exſequẽda protraxerint, ad functiones eorum teneantur obnoxij, & dominis reſtituant, quæ pro his exſoluta conſtiterit, & in earum metrocomiarum locum, quas temporis lapſus, vel deſtituit, vel viribus vacuauit, ex florentibus aliæ ſubrogentur, à rure quoque & poſſeſſiones, quas curiales quolibet pacto publicatis apud acta prouincialia deſideriis ſuis vel reliquerunt, vel poſſidere alios permiſerunt, penes eos, qui eas excoluerunt, & functiones publicas recognoſcunt, firmiter perdurabunt, nullam habentibus curialibus copiam repetendi. Quicquid autem in tempus vſque diſpoſitionis habitæ † auro inluſtri decęſſore ſublimitatis tuæ eccleſiæ venerabiles, id eſt, Conſtantinopolitana atque Alexandrina poſſediſſe deteguntur, id pro intuitu religionis ab his præcipimus firmiter retineri, ſub ea videlicet ſorte, vt in futurum functiones † à viro

omnes,quas metrocomiæ debent,& publici vici pro antiquæ capitationis profeſſione debent,ſciant proculdubio ſubeundas, nequaquam cephalæotis, hireonarchis,logographis Chomatum,& ceteris liturgis,ſub quolibet patrocinij nomine publicis functionibus denegatis, niſi quid ex his,quæ exigenda ſunt,vel negligentia, vel contemptus diſtulerit,metrocomias poſſidere noſtro beneficio meruerunt,& publicos vicos cõmittere cõpellãtur. Da.III.Noñ.Decēb.Honor.x.& Theod.VI.AA.CONS.

De quadrimenſtruis breuibus. *Tit.* XXV.

1. Imppp.Theod.Arcad.& Honor. AAA. Rufino P.P.

QVOTIENSCVNQVE quadrimenſtui breues ab apparitoribus ducianis ad ſedem veſtræ celſitudinis deſtinantur, parilis notitia prouinciali quoque tradatur officio,vt priùs, quàm ad iudiciũ veſtrum examinanda mittantur, ibidem ſub vtrorũque præſentia cõferãtur,vt qui perperã vel petita vel erogata notauerit, cõfutetur,ne diſcordanti breuiũ modo in eorum damnum expẽſa reuocetur,qui ſuſceptionibus, vel nominationibus obligati, quæ militum nomine petuntur,|exſoluãt, nec imputari ſibi,quod exſoluerint,congemeſcant. Dat.XII.Kal.Iuñ.Cõſtantinop. Theod. A.III. & Abundantio CONS.

De diſcuſſoribus. *Tit.* XXVI.

1. Imppp.Valent.Valens,& Grat.AAA ad Arthemiũ Vic.Hiſp.

QVOTIENS in diſceptatione cõſtiterit iniquè diſcuſſionem fuiſſe cõfectam,& fidem facti non poterit adprobare diſcuſſor:ipſe in eodẽ titulo, & in eodem modo ad ſoluendũ protinus vrgueatur,in quo alterũ perperã fecerit debitorẽ. Dat.Prid.Id.Maij. Valent.N.B.P.& Vict,CONS.

II.Impp.Arcad.& Honor.AA.Meſſalæ P.P.

Maximas prędas hoc pacto agi de prouincialibus certum eſt, vt acceptæ ſemel ſecuritates, & regeſtæ polypticis à diſcuſſoribus vel apparitoribus denuo poſtuletur,nõ quòd vtilitas publica flagitat, ſed vt ſi caſu eſt amiſſa ſecuritas,maior præda naſcatur. Decernimus itaque, vt quando in ſertæ ſecuritates ratiociniis publicis continentur,rurſus per iniuriam non petantur. Dat.v.Kal.Dec.Stilichone & Aureliano CONS.

INTERP. *Lex iſta hoc iubet,in hoc maximam predam exactores de prouincialibus exercere,vt poſt emiſſas ſecuritates iterũ polypticos & ſecuritates incipiant poſtulare,quod ab hiis non pro publica vtilitate fieri,ſed vt ſi ſecuritates inuentæ non fuerint,maior eis preda naſcatur. Ideóque ſtatuis, vt ſi ſecuritates ratiociniis publicis,vel in polypticis exactorum continentur, iterum pro cupiditatis nequitia non petantur.*

De alimentis,quæ inopes parentes de publico petere debent. *Tit.* XXVII.

1. Imp.Conſtantinus A. ad Ablauium.

AEREIS tabulis, vel ceruſſatis, aut linteis mappis ſcribta per omnes ciuitates Italiæ proponatur lex, quæ parentum manus à parricidio arceat, votúmque vertat in melius: officiúmque tuum hæc cura perſtringat, vt ſi quis parens adferat ſobolem, quam

quam pro paupertate educare non poſſit, nec in alimentis, nec in veſte impertienda tardetur, cùm educatio naſcentis infantiæ moras ferre non poſſit, ad quam rem & fiſcum noſtrum, & rem priuatam indiſcreta iuſſimus præbere obſequia. Dat. III. Id. Maij. Naiſſo, Conſtantino A. IIII. & Licinio IIII. AA. CONSS.

II. Idem A. Menandro.

Prouinciales egeſtate victus atque alimoniæ inopia laborantes, liberos ſuos vendere, vel obpignorare cognouimus. Quiſquis igitur huiuſmodi repperietur, qui nulla rei familiaris ſubſtantia fultus eſt, quique liberos ſuos ægrè ad dificile ſuſtentent: per fiſcum noſtrum antequàm fiat calamitati obnoxius, adiuuetur: ita, vt proconſules, præſidéſque & rationales per vniuerſam Africam habeant poteſtatem, & vniuerſis, quos aduerterint, in egeſtate miſerabili conſtitutos, ſtipem neceſſariam largiantur: atque ex horreis ſubſtantiam protinus tribuant competentem. abhorret enim noſtris moribus, vt quemquam fame confici, vel ad indignum facinus prorumpere cõcedamus. Dat. Prid. Nõ. Iul. Romæ, Probiano & Iuliano CONSS.

De indulgentiis debitorum. Tit. XXVIII.

I. Imp. Iulianus A. ad Auitianum Vic. Afric.

EXCEPTO auro & argento cuncta reliqua indulgemus. Dat. VII. Kalend. Nouemb. Autiochiæ, Acc. XV. Kal. April. Karthag. Iuliano A. IIII. & Salluſtio CONS.

II. Impp. Arcad. & Honor. AA. Dextro P. P.

Quingenta vigintiocto millia quadragintaduo iugera, quæ Campania prouincia iuxta inſpectorum relationem, & veterum monumenta chartarum in deſertis & ſqualidis locis habere dignoſcitur, hiſdem prouincialibus conceſſimus, & chartas ſuperfluæ deſcribtionis cremari cenſemus. Dat. IX. Kal. April. Med. Olybrio & Probino CONSS.

III. Idem AA. Andromacho P. V.

Omnium titulorum, ſiue qui ad inluſtres viros præfectos prætorio, ſiue qui ad largitiones noſtras pertinent, vſque in cõſulatum primum clementię noſtrę, id eſt, vſque indictionem quintamdecimam, quæ proxima fuerit, reliqua vniuerſa concedimus. Atque vt ipſa memoria reliquorum intercidat, chartas omnes, ſiue quas tabularij ciuitatum, ſiue officia iudicum, ſiue officium palatinum, ſiue diſcuſſores habent, quibus tamen eius temporis & debitorũ nomina, & debita cõtinentur, vndique in medium congregatas palàm flammis iubemus aboleri. Poſt conſulatum verò mãſuetudinis noſtræ, id eſt, à prima indictione in conſulatum Olybrij & Probini omnium reliquorum: exactionem ſuſpendi oportere cenſemus, donec admoniti ordinarij iudices nominatarios † breues abſque vlla conſcribtos fraude tranſmittant, quibus apertè liqueat, quæ pænes minuſcularios, quæ pænes curiales debita, quæ tam in defectis domibus habeantur. his enim præcipuè conſulendum eſt, qui iuſto remedio indigent. Nouerint igitur officia ad ſe omne diſpendiũ redituum, ſi occultatis idoneis, in eorum locum fęneos defectóſve ſubiecerint. ex conſulatu ſanè Olybrij & Probini, id eſt, ex noua indictione in præſentem diem adcelerari ſolutionem omnium conueniet debitorum. [margin: Ins. notatios]

tt 2

Eos etiam,qui perſonalibus debitis ſacro ærario tenentur adſtricti,id eſt conductores diuerſorum portuum ac vectigalium volumus eſſe ſecuros. Publicani etiam & telonarij,p rępoſiti theſaurorũ adque baſyorum, procuratores gynæceariorum ac monetariorum, ceterique, quos omnes in chartis ſuis officium palatinum ſine vllo ætatis fine cuſtodit,decernimus, vt quæcunque per eos debita contracta ſunt,ſubmoueantur ab heredibus, etiam memoratorum exactionis atrocitas conquieſcat. Dat. VII. Kal. Iul. Med.Vincentio & Fra[illegible]itto CONSS.

IIII. Idem AA. Theodoro P. P.

Ab omni intra Italiam iugatione,quam munere annonariæ functionis abſoluimus, etiam glebale in penſionem iubet ſerenitas noſtra remoueri. Dat.Id.Septemb.Med.Baſſo & Philippo CONS.

V. Impp. Honor. & Theod. AA. honoratis & poſſeſſoribus per Africam.

Reliquorum ex fiſcalibus titulis cuncta debita noſtræ manſuetudinis indulgentia ſubſequatur, &c. Dat. VII. Kalend.Decemb.poſt Conſ.Honor.VIII.& Theod.III.AA.

VI. Idem.AA.Macrobio Procon. Afric.

Conſiderantes Africæ deuotionem vſque in initium ſuſionis quintæ vniuerſa reliqua, quæ tam ad arcam ſublimium poteſtatum, quàm ad largitiones pertinent,relaxari pręcipimus. Priuatę quoque rei debita ſimiliter relaxamus, chartis abolitis, quibus debita publica continentur. Dat. VII.Kalen.Iul.Rau.Varana CONS.

VII.Idem AA.Iohanni P.P.

Campanię, Tuſcię, Piceno, Samnio, Apulię,Calabrię,ſed & Britiis,& Lucanię,ex omni pręſtationis modo,quem antiqua ſolemnitas detinebat quatuor partes iubemus auferri, ita vt ex indictione decima,quinque annorum indulgentia ctributa, partem ſoluant publicæ functionis. Ad reparationem ſanè curſus intra indulgentię tempus,quidquid fuerit poſtulatum, id ſolum conferri cenſuimus.Dat.VIII.Id.Maij.Rauẽ.Lucio V.C. CONSS.

VIII. Idem AA.Seleucho P. P.

Nauiculariis intra Africam ex quartadecima indictione conſulatus Valentiniani Aug. III. & Eutropi. V. C. vſque ad indictionem quartam cõſulatus noſtri ſepties,& Theodoſij iterum,omnia reliqua indulgemus. Dat. III.Noñ.April.Rau.Conſtantio & Conſtante CONSS.

VIIII. Idem AA. Anthemio P.P.

Per omnes prouincias Orientis ex indictione vndecima Valentiaca in quintam vſque nuper tranſactam indictionem, annorum ſcilicet quadraginta, id eſt, ex conſulatu diuorum Valentiniani & Valentis iterum Auguſtorum vſque ad conſulatum inuictiſſimi Honorij patrui mei ſepties, & meum iterum,omnium generalium titulorum ſub æqua lance tam curiis,quàm conlatori priuato & patrimoniali,diuinæ quinetiam domui,omnique iuri muniſico,necnon & cellariis pręter trium metallorum debitoribus D[illegible]cimeni, Proconenſis & Troadenſis conceſſimus reliqua,ſiue ſpecies,ſiue æs, pecunia,aurum,argentúmque debetur, ita vt nec horreis & præfectorię arcę, nec noſtro aliquid ex his ærario debeatur,ſequẽtis tẽporis debitis ex indictione ſexta vſque ad pręſentem duodecimam emergenti-

gentibus neceſſitatibus reſeruatis. Dat. v. Id. April. Conſtantinop. Conſtantio & Conſtante conss.

De eadem reſcribtum edictum ad populum, ad Marcianum Com. s. l. Muſellio præpoſito ſacri cubiculi de titulis ad domum ſacram pertinentibus, ad rectores prouinciarum, & de metallariis edictum ad populum per prouincias Illyrici, & ad rectores prouinciarum.

x. Idem AA. Aureliano P. P.

Indulgentiam, quam ex vndecima indictione Valentiaca in quintam vſque nuper tranſactam generaliter per omnes prouincias & populos ſparſimus, nonnulli viſi ſunt in ſuum compendium rapinámque conuertere, vt fierent priuata debita, quæ fuerant publica. Ideóque vt largitatẽ noſtram non nomine, ſed re ipſa prouinciales experiantur, à nullo ordine obtemptu anticipatæ per ſe inlationis vlteriùs aliquid exigantur, cùm eis ſufficere debeat ad medellam quidquid & ipſi ex eadem indulgentia meruerunt, quam ſacrilego animo temerari conati ſunt. Dat. v. Id. Iul. Conſtantinop. Honor. x. & Theod. vi. AA. conss.

xi. Idem AA. Monaxio P. P.

Primipili reliqua tanquam ad nuper emiſſam generalem indulgẽtiam minimè pertineant, flagitari cognouimus: ideóque ſancimus primipili quoque reliqua eiuſdem temporis relaxari, nec quenquam debere pro eo tempore, quod indulgentia definiuit, primipili vel cuiuſlibet alterius tituli gratia conueniri præter Docimeni, Proconenſis, & Troadenſis metallorum debitores, quos & dudum latæ indulgentiæ ſeries comprehendit. Dat. v. Id. Sep. Heracleæ, Theod. A. vii. & Palladio cons.

xii. Idem AA. Palladio P. P.

Præter cenſuales functiones Campania, quam & vetuſtatis grauior onerat adſcribtio, & poſt hoſtium vaſtauit incurſio, peræquatis territoriis nonã partẽ tantũmodo præteriti aſſis publicarũ toleret functionum. Picenum verò & Tuſciam ſuburbicarias regiones ſeptimam tributorum ad ſupputationem profeſſionis antiquæ per vniuerſos titulos iubemus agnoſcere, vt reciſo antiqui cenſus onere, is tantùm modus, quem ſuperiùs comprehendimus, chartis publicis inſeratur, hac conditione, vt omnis ſuper deſertorum nomine querella in poſterum conquieſcat. Dat. xvii. Kal. Dec. Rau. Honor. xii. & Theod. viii. AA. cons.

xiii. Idem AA. Venantio Com. R. P.

Breues, quos ſpectabiles ac probatiſſimi nobis viri ac Palatinorum ſacrarum vel ad prætoriana ſcrinia detulerunt, & profeſſionis modũ eum, qui breuibus ſedit, ſcribi volumus. Eum verò, qui reciſus eſt de chartis publicis, iubemus auferri. Vnde ſecũdum fidem polypticorum, per prouinciam procõſularem nouem millia duas centurias iugera centum quadraginta vnum in ſoluendo, & quinque millia ſeptingentas centurias, iugera centum quadraginta quattuor ſemis in remouendis: per prouinciam verò Byzacenam in præſtanda functione ſeptem millia quadringentas ſexaginta centurias, iugera centum octoginta ſeptem millia ſexcentas, quindecim verò centurias iugera tria ſemis in auferenda conſtat adſcribta, vt circa eos, quibus conlocata ac releuata ſunt prædia, ad ſecuritatem perpetuæ proprietatis intermina poſſint ætate ſeruari. De his verò, quæ edictis pendentibus nondum ſunt certis adſignata perſonis,

tt 3

rectores prouinciarum decernimus prouidere, vt manentibus remediis quæ fides ſupradicta adtribuit, idoneis conlocentur. Dat. x. Kalend. Mar. Rau. Honor. XIII. & Theod. x. AA. CONSS.

XIIII. Idem AA. Rufino Com. S. L.

Quod de annonariis functionibus per vrbicarias regiones clementia noſtra conceſſit, etiam in largitionalibus titulis & emphyteuticis rei publicæ prędiis cuſtodiri mandamus. Amotis igitur reliquis, etiam circa largitionales titulos debita ex præſenti indictione conſtituet, chartis abolitis debitotum capitali ſanè ſupplicio percelletur quiſquis prouincialem ſupra conſtitutum hac auctoritate modum debitæ functionis adſtrinxerint. Regeſta VI. Id. Febr. Rau. Aſclepiodoto & Mariniano CONSS.

XV. Impp. Theod. Valentinianus AA. Tauro PP. & patricio.

Quicumque ex impoſita deſcribtione donatis releuatiſque per ſacram liberalitatem obnoxium ſe eſſe ex parte vel ex integro cognoſcit, noſtri numinis beneficio liberetur, &c. Dat. XII. Kalend. Iul. Conſtantinop. Hariobindo & Aſpare CONSS.

XVI. Idem AA. Tauro P. P.

A ſexta indictione ad quam ſuperior indulgentia vſque proceſsit, ad vndecimã nuper tranſactam ſub æqua dimenſione tam curiis, quàm poſſeſſori priuato ac patrimoniali, diuinæ quinetiam domus ex omni iure munifico, necnon & in ſpeciebus cellarienſibus reliqua indulgemus, ita vt quæ in iſtis vigenti annis à ſexta, qua dictum eſt, indictione, vndecimã vſque per omnes titulos ſiue in ſpeciebus, ſine pecunia, auro argentoque debentur, nomine reliquorum omnibus cõceduntur nihil de his viginti annis ſperet publicorum cumulus hor[illegible]orum, nihil arca ampliſſimę pręfecturę, nihil vtrunque noſtrum ærarium. Dat. x. Kalend. Maij. Theod. A. XIIII. & Maximo V. C. CONSS.

XVII. Idem AA. Iſidoro P. P.

Debita ſuſceptoribus ante decimam indictionem congregrata, quæ ſedes excelſa pretiis humanioribus adærauit, ex parte dimidia cõdonamus, arcæ cetera inferri præcipimus. Dat. Prid. Id. Iul. Conſtp. Iſidoro & Senatore CONSS.

De reactionibus. *Tit.* XXVIIII.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Claudium Plotianum correctorem Lucaniæ & Brittiorum. poſt alia.

SVPER paucis, quæ iuridica ſententia decidi non poſſunt, noſtram debes conſulere maieſtatem, ne occupationes noſtras interrumpas: cum litigatoribus legitimum remaneat arbitrium à ſententia prouocandi. Dat. VI. Kal. Iuñ. Treu. Acc. VIII. Id. Febr. Regio, Conſtantino A. III. & Licinio III. CONSS.

II. Idem A. Profuturo PF. Annonæ.

Si quis iudicum duxerit eſſe referendum, nihil pronuntiet, ſed magis, ſuper quod hæſitandum putauerit, noſtram conſulat ſcientiam: aut ſi tulerit ſententiam, minimè poſtea, ne à ſe prouocetur, relatione promiſſa terreat litigantes. Dat. IIII. Id. Feb. Sirmio, Conſtantino A. V. & Licinio C. CONSS.

III. Impp.

III. Imppp. Valentinianus, & Valens AA. ad Viuentium P.P.

Super delictis prouincialium, numquam rectores prouinciarum ad ſcientiam principum putent eſſe referendum, niſi ediderint priùs conſultationis exemplum. Quippe tunc demum relationibus plena maturitas eſt, cùm vel allegationibus refelluntur, vel probantur adſenſu. Dat. III. Kal. Ian. Treū. Valentiniano & Valente AA. CONS.

IIII. Idem AA. & Gratianus A. ad Apodemium.

Si quando ratio, aut neceſſitas eſt in negotiis noſtra iudicia requirendi exſpectandique reſponſa, omnem omnino cauſam relationis ſeries conprehendat, vt recitata conſultatione, quæ ita eſt dirigenda, propemodum auctorum recenſione non opus ſit, actis etiam neceſſariò ſociandis. Dat. VI. Id. Maij. Treū. Valentiniano NB. P. & Victore CONSS.

V. Imppp. Valentin. Valens, & Gratian. AAA. ad Eupraxium P. V.

Quicumque iudicum, vel appellatione interpoſita, vel ipſe dubitans, relationem in cauſa, vel ciuili, vt criminali ſpoponderit ſeſe miſſurū, exemplum opinionis edendæ, refutatoriorúmque dandorum, ſed & tranſmittendæ relationis intra eum diem ſeruet, qui Conſtantiana lege decretus eſt: ita vt ſimul omnia ad eam, de qua refertur, cauſam pertinentia acta tranſmittat. Quòd ſi qui iudicum poſthac non ita obſeruauerint cuncta in relationibus dirigendis, quæ iampridem ſtatuta ſunt, eo crimine tenebuntur vnà cum officio, quod ordinem ſeruandorum ſuggerere neglexerit, quo tenentur, qui ſacrilegium admiſerint, &c. PP. XVI. Kal. Mart. Gratiano A. III. & Equitio CONSS.

VI. Impp. Honor. & Theod. AA. Palladio P. P.

Numquam ad vnius litigatoris querimoniam noſtris altaribus ſuggeſtio offeratur, ita vt ſi cuiuſquam ambitione plectenda importunitas id fortè meruerit, ei, cuius intentione contra generale factum fuerit, conſtitutum damnum litis iudex infligat, nec vmquam in rediuiuum ſtatum negotium redigatur, quod hac fuerit conditione præſumptum. Dat. V. Id. Septemb. Rau. DN. Theod. A. VII. & Palladio. CONSS.

De appellationibus, & pœnis earū, & conſultationib. Tit. XXX.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Claudium Plotianum correctorem Lucaniæ & Brittiorum.

SI in negotio ciuili cognitis vtriſque actionibus pronūtiaueris te ad noſtram ſcientiam relaturum, conſultationis exemplum litigatoribus intra decem dies edi aput acta iubeas: vt ſi cui fortè relatio tua minùs plena, vel cōtraria videatur, is refutatorias preces ſimiliter ſibi aput acta offerat intra dies quinque, quàm illi exemplū cōſultationis tuæ obtuleris. Iam dicationis tuæ eſt omnia quæ aput te, vel aput alios geſta fuerint in eo negotio conſultationi tuę cum refutatoriis litigantis adnectere, ita vt ſcias & decem dies intra quos edi conſultationem oportet, & quinque intra quos preces refutatoriæ offerendæ ſunt, continuos debere ſeruari. Nam quinque diebus tranſactis, nec offerētem preces refutatorias litigatorem debebis audire, ſed ſine his quoniam intra ſtatutum tempus oblatæ non ſunt, geſta omnia ad noſtram referre ſcientiam, & cetera. Dat. III. Kal. Iañ. Treū. Conſtantino A. III. & Licinio III. CONSS.

II. Idem A. ad Catullinum. poſtalia.

Minimè fas eſt, vt in ciuili negotio libellis appellatoriis oblatis, aut carceris cruciatus, aut cuiuſlibet iniuriæ genus ſeu tormenta, vel etiam contumelias perferat appellator, abſque his criminalibus cauſis in quibus etiam ſi poſſunt prouocare, eum tamen ſtatum debent obtinere, vt poſt prouocationē in cuſtodia perſeuerēt: ea cuſtodita moderatione vt eorū prouocationes recipiantur, qui eaſdem non à præiudicio interpoſuiſſe noſcuntur, aut etiam ante cauſam examinatam, & determinatam, ſed vniuerſo negotio peremptoria præſcribtione finito, vel per cuncta membra decurſo contra iudicem interpoſitæ eſſe noſcātur, &c. Dat. III. Noñ. Nouemb. Treuiris, Acc. XV. Kalen. M. ij. Hadrumeto, Voluſiano & Anniano CONSS.

INTERPR. *Iſta lex hoc præcipit, non debere appellantem aut carceris cuſtodia, aut cuiuſlibet iniuria afflictione conſtringi, exceptis tamen criminalibus cauſis, in quibus ſimilis accuſantem & accuſatum conditio pœnæ cuſtodiæque conſtringet. Et eorum appellationes dicit debere recipi, ſed ita, vt qui appellauerit, in cuſtodia teneatur quouſque ad alium Iudicem crimina obiecta perueniãt, vt diſcuſſis ad integrum omnibus, aut de abſolutione, aut de damnatione accipiat ſententiam finitiuam.*

III. Idem A. ad Probianum Proc. Afric.

Appellationum cauſas, quæ per vos in auditorio veſtro, quibus vicem noſtri mandamus examinis, diiudicantur, ita audire debes, vt edicto, quod ſuper appellationum negotiis finiendis iam generaliter conſtitutum eſt, pareas, atque eadem negotia quàm maturiſſimè explices. Dat. VIII. Kal. Sept. Roñ. Conſtantino A. IIII. & Licinio I. II. CONSS.

IIII. Idem A. Amabiliano PP. Annon. Afric.

Officij cura eſt, vt omnes omnino apellationes, quæcumque fuerint interpoſitæ, ſollemniter curet accipere: nec in recipiendis libellis aliquod genus iniuriæ inferendum cuipiam exiſtimet. PP. III. Kal. Ianuar. Conſtantino A. IIII. & Licinio IIII. CONSS.

V. Idem A. Petronio Probiano ſuo Sal.

Ex illo tempore, quo in ciuilibus cauſis, quæ inter priuatos mouentur, conſulturum, vel relaturum te eſſe promiſeris, vel appellationis à te interpoſitæ ſollemnia completa fuerint, nihil poſthac tibi quodlibet ſpeciale, ac requiſitum, vel quibuſcumque modis fauoris gratiam præferens audiendum eſt: ſed obſeruandum, vt iuxta priora ſtatuta ſollennitatis more expleto geſta ad comitatum omnia dirigantur, &c. Dat. Id. Aug. Arelato, PP. Id. Octo. Thebeſte. Sabino & Rufino CONSS.

VI. Idem A. Petronio Probiano ſuo Sal.

Supplicare cauſa pendente non licet, niſi fortè ei cui opinionis exemplum negatum eſt, vel inſtructionis vniuerſæ ſubpreſſa transmiſſio. Quo facto crimen iudici ſacrilegij imminebit, qui hoc commiſſo litigatori ſupplicãdi neceſſitatem imponit: cui aliter ſupplicanti dimidiæ partis rei, de qua agitur, imponenda eſt multa, vt pro iudicis æſtimatione fiſco pretium inferat: eo etiam, qui terminatã reſcribto, vel cõſultatione quæſtionem exquiſito ſuffragio refricare conabitur (quoniam maius crimen admittit) in omnē litis æſtimationē protinus condemnando, & ſub ſacramentio obſeruatione omni venia deneganda, ſi quis contra hæc ſupplicare temptauerit.

temptauerit. Dat.Id. Aug. Arelato.PP.Id.Octob.Thebeſte,Sabino & Rufino CONSS.

VII.Idem A.ad Baſſum P.V.

Litigatoribus copia eſt,etiam nō cōſcribtis libellis,illicò appellare voce,cùm res popoſcerit iudicata. Dat.VIII. Id.Iuñ. Sirmio, Gallicano & Baſſo CONSS.

VIII. Idem A.ad Baſſum P.V.

Manente lege, qua præſcribtum eſt intra quot dies opnionis ſiue relationis exemplum priuatis iudex debeat exhibere, & refutatorij libelli intra quot dies rurſum iudicibus offerendi ſunt,tam in priuatis,quàm etiam in fiſcalibus cauſis, ex eo die, quo fuerit quæſtio terminata, vel ex quo relationem iudex per ſententiam promiſerit, intra vicenſimum diē quæcumque ad inſtructionem pertinent cauſæ, ad comitatum noſtrum properantiſsimè volumus adferri. Quod niſi factnm fuerit, ab vniuerſo officio viginti tranſactis diebus,quos poſt latam ſententiam placuit ſupputari,intra viginti alios dies,qui ſequuntur,tantum fiſco noſtro præcipimus inferri, quanti per æſtimationem rationalis emolumentum litis (cuius ſuppreſſa fuerat inſtructio)fideliſſimè potuerit æſtimari. Cui capitale ſupplicium imminebit, ſi rigorem legis quocumque modo mollire temptauerit. eadem pœna officio imminente,ſi quando appellatione,vel conſultatione pendente,vel poſt deciſas noſtris reſponſionibus cauſas, ei quod vllo modo fuerit impetratum,damnabilem voluerit conhibētiam commodare. Nam decreta noſtra debet ingerere iudicantia, aut ipſo etiā diſſimulante iudice,reluctari,& tanquam manibus iniectis eos de iudicio producere,ac rationum officio traditos ſtatuti prioris nexibus obligare, quorum deſideriis violari noſtras proſpexerit ſanctiones. PP.IIII.Kal.April.Ro.Conſtantino A.V.& Licinio C.CONSS.

VIIII.Idem A.ad SeuerumVicarium.

Ne cauſas,quæ in noſtram venerint ſcientiam,rurſus transferri ad iudicia neceſſe ſit,inſtructiones neceſſarias plenè actis inſeri præcipimus. Nam cogimur à proferenda ſententia temperare,qui ſanximus retractari reſcribta noſtra ad opiniones vel etiam relationes iudicum data, non oportere:quoniam verendum eſt,ne lis incognito negotio dirimatur adēpta copia conquerendi. Quare perennibus inuretur iudex notis, ſi cūcta,quæ litigatores inſtructionis probationiſque cauſa recitauerint, indita actis vel ſubiecta non potuerint inueniri. Dat.X.Kal.Iul.Aqui.Conſtātino V.& Licinio C.CONS.

X.Idem A.ad Criſpinum.

Si quis per abſentiam nominatus ad prouocationis auxilium cucurrèrit,ex eo die interponendæ appellationis duum menſum tempora ei cōputanda ſunt,ex quo contra ſe celebratam nominationem didiciſſe mōſtrauerit. Nā præſenti qui factam nominationem cognouit, & appellare voluerit,ſtatim debet duorū menſum ſpatium computari. Dat. VII. Id. Iulias. Conſtantino A.VI.& Conſtantio C.CONSS.

XI. Idem A.ad Maximum.poſt alia.

Nemo in refutatione aliquid congerat,quod adferere intētione neglexerit. Quod quidē ſæpe fit induſtria,ſi quod quis probari poſſe deſperet,

in præſenti diſceptatione diſſimulet, certus ſe eſſe reuincendum, ſi commentitia & ficta ſuggeſſerit. Propter quod cogi etiam ſingulos oportebit, ad proferenda in iudicio vniuerſa, quæ ad ſubſtantiam litigij proficere arbitrantur, adque ea ratione vrgueri, vt ſciant ſibi ex auctoritate legis iſtius non licere refutatoriis tale aliquid ingerere, quod aput iudicē non auſi fuerint publicare. Nam ſi plena, vt iubemus adſertio per litigatorem in iudiciis exeratur, & integra inſtructio in conſulti ordinem conferatur, ſtabit ratum ac fidele, quod iudicia noſtra reſcribſerint. Neque vllus querimoniæ locus dabitur, nec occaſio ſupplicādi, vt conuelli labefactarique iubeamus, quæ ad relationem eius ſanximus, qui neque vera, neque vniuerſa ſuggeſſit. Omnes igitur partium allegationes, acta vniuerſa, ſcribturarumque exempla omnium dirigantur. Quod cùm vniuerſos iudices tum precipuè ſublimitatem tuam, qui cognitionibus noſtram vicem repræſentas, ſeruare conueniet. Sanè etiam ex eo querimoniæ litigantium oriuntur, quòd à vobis, qui imaginem principalis diſceptationis accipitis, appellationum adminicula reſpuūtur. Quod inhiberi neceſſe eſt. Quid enim aceruius indigniúſque eſt, quàm indulta quempiam poteſtate ita per iactantiam inſoleſcere, vt deſpiciatur vtilitas prouocationis, opinionis editio denegetur, refutandi copia reſpuatur? Quaſi verò appellatio ad contumeliam iudicis non ad priuilegium iurgantis inuenta ſit, vel in hoc non æquitas iudicantis, ſed litigantis debeat conſiderari vtilitas. Dat. Prid. Id. Ian. Sirmio, Criſpo II. & Conſtantino II. cc. CONS.

XII. Idem A. ad Florentinum.

Si nominatus magiſtratus aliquis refragetur, non appellatio, ſed querimonia hoc dicetur: appellationis enim verbū in maioribus rebus dici oportet. Similiter & ſi ad exactionem annonariam nominatus de iniuſtitia queratur, non appellatio, ſed querella hoc eſſe videbitur. Ideóque nec tempora appellationum ſeruanda ſunt, ſed mox ſuper huiuſmodi querimoniis diſceptandum. Dat. Id. April. Conſtp. Seuero & Rufino CONS.

XIII. Idem A. ad Iulianum P. V.

Nonnulli iudicum inferioris gradus à ſententiis ſuis interponi prouocationis auxilium ægrè ferentes, id efficiunt, vt nobis eorum relationes non neceſſariæ, & inſolentes ingerantur. Igitur volumus cùm ab eorum ſententiis fuerit prouocatum, ſuper ea quæſtione, cuius appellatione interpoſita iudices eſſe deſierunt, minimè eos ad noſtram referre clementiam, ſed grauitatis tuæ, cui noſtram vicem commiſimus, ſacrum auditorium expectari. Dat. III. Non. Aug. Heracleæ, Conſtantino A. VII. & Cōſtantio C. III. CONSS.

XIIII. Idem A. Victori rationali Vrb. Rom.

Quoniam nonnulli fiſci debitores, cùm iuſſi fuerint debitam ſummam exſoluere, interpoſito prouocationis auxilio vim exſecutionis eludunt, nec iam opinionis exemplum, nec refutatorias preces curant petere vel offerre: Placuit vt ſi intra dies complendis ſolennitatibus præſtitutos ad facienda hæc, appellatoris cura defuerit, deſerta ab eo prouocatio æſtimetur, móxque debitum exigatur. Da. Prid. Kal. Aug. Conſtantio & Maximo CONS.

XV. Idem A. ad concilium prouinciæ Afric.

Non rectè iudices iniuriam ſibi fieri exiſtimant, ſi litigator cuius negotium

gotium ſententia vulneratum eſt, à principali cauſa prouocauerit. Quod neque nouum, neque alienum à iudiciis eſt. Ideóque poſt negotium principale diſcuſſum, litigatori liceat litem iuris remedio ſub'euare, & iudices obſeruare debebunt, ne appellatores, vel in carcerem redigant, vel à militibus faciant cuſtodiri. PP. IIII. Kal. Aug. Karthag. Conſtantino A. VIII. & Conſtantio C. IIII. CONSS.

INTERP. *Lex iſta hoc iubet, non debere Iudices prouinciarum adſertiones appellantium ad ſuam iniuriam reuocare, quia hoc nec nouum, nec alienũ à iudiciis eſſe cognoſcitur: & ideo hoc iubet, vt liceat à litigatore vitiatam cauſam appellationis remedio ſubleuare. Hoc etiã ſpecialiter precepit, vt appellator nec in carcerem, nec in quamcunque cuſtodiam redigatur, ſed ad agendum negotium ſuum liber obſeruet.*

XVI. Idem A. ad vniuerſos prouinciales.

A proconſulibus, & comitibus, & his, qui vice præfectorũ cognoſcunt, ſiue ex appellatione, ſiue ex delegato, ſiue ex ordine iudicauerint, prouocari permittimus, ita vt appellanti iudex præbeat opinionis exemplum, & acta cum refutatoriis partium ſuiſque litteris ad nos dirigat. A præfectis autem prætorio, qui ſoli vice ſacra cognoſcere verè dicendi ſunt, prouocari non ſinimus: ne iam noſtra contingi veneratio videatur. Quòd ſi victus oblatam nec receptam à iudice appellationem adfirmet, præfectos adeat, vt aput eos de integro litiget, tanquam appellatione ſuſcepta. Superatus enim ſi iniuſtè appellaſſe videbitur, lite perdita notatus abſcedet: aut ſi vicerit contra eum iudicem, qui appellationem non receperat, ad nos referri neceſſe eſt, vt digno ſupplicio puniatur. Dat. Kal. Aug. PP. Kal. Sept. Conſtantinop. Baſſo, & Ablauio CONS.

XVII. Idem A. ad vniuerſos prouinciales.

Qui licitam prouocationẽ omiſerit, perpetuò ſilere debebit, nec à nobis impudens petere per ſupplicationem auxilium, quod ſi fecerit, deportationis pœna plectendus eſt. Dat. Kal. Aug. PP. Kal. Sept. Baſſo, & Ablauio CONSS.

XVIII. Imp. Conſtantinus A. Anicio Iuliano P. V.

Quotiens rationalis, vel officij neceſſitate poſcente, vel ex prærogatiua reſcribti inter priuatos iudicauerit, ſi à ſententia fuerit prouocatum, non ad noſtram ſcientiam referendum eſt, ſed apoſtolis datis, quod iuxta obſeruatam rationem poſtulari ſufficiet, & ad auditorium grauitatis tuę, cui ad vicem noſtrã delata iudicatio eſt, partes peruenire oportet: in fiſcalibus cauſis ſeruato priſcæ conſuetudinis more, vt opinione edita vniuerſa ad noſtram ſcientiam referantur. Dat. XIII. Kal. Iul. Serdicæ. PP. VI. Kal. Aug. Rom. Conſtantio A. II. & Conſtante CONS.

XVIIII. Idem A. ad Anatolium Vic. Aſiæ poſt alia.

Si ad curiam nominati vel ad duumuiratus aliorúmque honorum infulas, vel munus aliquod euocati, putauerint appellandum, intra duos menſes negotia perorentur. Dat. VI. Kal. Decem. Conſtantio A. II. & Cõſtante CONS.

XX. Impp. Conſtantinus. & Conſtans AA. Phillippo pp.

Iudices cùm in ciuilibus cauſis, tum etiam in criminalibus, in quibus vitæ hominum ſalatiſque quodammodo fata tractantur, appellationes admittant, nec denegent vocem in ſupplicium ſentẽtia deſtinatis. pp. v. Id.

Iun.poſt Conſ.Conſtantij iterum & Conſtantis A A.

INTERPR. *Lex iſta hoc præcipit, vt etiam in criminalibus cauſis, ubi vita vtriuſque patris in dubium deuocatur, liceat appellari, nec appellandi vox denegetur ei, quem in ſupplicium ſententia deſtinarit.*

XXI. Idem A A ad Proculum Proconſ. Afric.

Si qui fiſcale debitum per ſententiam luere iuſſi, appellationem fruſtrationis commento crediderint opponendam, ne moris tergiuerſantibus abutantur, illicò ad eum miſſi, cuius vice noſtra cognitio eſt, intra viginti dies appellationis ſubſtantiam perſequâtur, vt vel probata appellatione ad dicationis tuæ officium reuertâtur, vel improbata, vt legis iſtius contemptores ad præfectorum prætorio commentarios deſtinentur: eadem forma ſeruanda etiam, ſi peſſima conſcientia fortè grauati appellandi cauſa intra diem ſuperſederint perorare. Dat. IIII. Kal. Decemb. Acyndino & Proculo CONSS.

XXII. Idem A A. ad Scyllacium.

Omnes præſides moneantur, vt ſi quis prouocatione ſibi opus eſſe cognoſcit, iuxta morem ordinémque legum accipiant libellos, & ad eos, qui conſuerunt audire, tranſmittant: nec appellantes iniuriarum adflictatione deterritos à ſuffragio neceſſariæ defenſionis expellant. Imponimus enim præſentis multæ faſcem, vt iudex qui ſuſcipere neglexerit, auri libras x. & officium eius quindecim pendat. pp. Cyzico, VI. Kal. Mart. Placido & Romulo CONSS.

XXIII. Idem A A. ad Ruſticum P. V.

Dudum meminimus ſancientibus nobis eſſe decretum, vt iuris veteris auctoritate ſubmota, nullus clariſſimus à præfecti vrbis ſententia prouocandi vſurparet licentiùs facultatem, ſed cunctas nobis partes publicæ vtilitatis atque communis iuris volentibus præſtare viſum eſt, vt vetuſtatis auctoritas, & appellandi facultas & origo repetatur, ſcilicet conſeneſcente priore lege qua iſtiuſmodi poteſtas videatur excluſa. pp. Rom. VI. Non. Iul. Amantio & Albino CONSS.

XXIIII. Idem A A. Procopio præſidi Ciliciæ.

Cùm in controuerſia criminali ſiue ciuili iudex ad nos exiſtimauerit referendum, acta, vt geſta ſunt, refutatorios libellos, vt oblati ſunt, referri oportet. Quos quidem exigi & intra præſcriptum patria conſtitutione tempus à iurgantibus flagitari iubemus, ac pronunciamus grauiſſimam notam eſſe ſubiturum, quiſquis hæc à nobis conſtituta neglexerit. pp. VI. Id. Nouemb. Philippo & Sallia CONSS.

XXV. Idem A A. ad Lollianum p. p.

Quoniam iudices ordinarij prouocationes æſtimant reſpuendas: placet, vt ſi quis appellationem ſuſcipere recuſauerit, quę non ab executione, vel à prȩiudicio, ſed a ſententia iurgium terminante fuerit interpoſita, triginta pondo auri cogatur fiſco inferre. XXX. alias libras auri officio eius itidem ſoluturo. Dat. VIII. Kal. Aug. Meſſadenſi. pp. Capuæ, Arbitione, & Lolliano CONSS.

XXVI. Idem A A. ad Voluſianum p. p. poſt alia.

Lata ſententia, quę pertinent ad bona vacantia & caduca, & ad ea quæ indignis, legibus cogentibus, auferuntur: ſi quis putauerit prouocandum, vox eius debebit admitti. Dat. III. Kal. Aug. Arbitione & Lolliano CONS.

XXVII.

XXVII. Idem AA. & Iulianus Cæſ. ad Taurum P.P.

De Sardinia, Sicilia, Campania, Calabria, Brittiis & Piceno, Aemilia & Venetia, & cæteris, interpoſitas appellationes laudabilis ſublimitas tua more ſollemni debebit audire competenti apellatione terminãdas. Nec verò vlla poterit eſſe confuſio. Præfectus enim vrbis noſtra reſponſione conuentus prædictis cognitionibus temperandum ſibi eſſe cognouit. Dat. Sirmio, Conſtantio A. VIIII. & Iuliano II. C. CONSS.

XXVIII. Idem AA. ad Taurum.

Patris noſtri ſalutaribus imperatis comperimus dudum eſſe præceptum, vt ſi à rationali, vel comite, vel alio, qui curam fiſcalis commodi gerit, fiſcale debitum poſtulante, fuerit prouocatum, ad eos, qui vice noſtra huiuſmodi cognitionibus præſident, appellatores intra diem triceſimum perducantur, aduerſus ſententias, quas iniquas eſſe contendunt, exſecuturi proprias actiones. Quapropter viginti ſufficit dies intra eandem prouinciam cuſtodiri, intra quam fuerit prouocatum, ſicut ex aliis quadraginta ſeruentur: adque intra eorum terminos quod patris noſtri conſtitutio ſtatuit, explicetur. Dat. XIIII. Kal. Iul. Singiduno. P.P. X. Kal. Aug. Rom. Euſebio & Hypatio CONS.

XXVIIII. Imp. Iulianus A. ad Hymetium Vic. Vrb.

Omnes legitimæ appellationes, quæcũque fuerint contra audientiam tuæ grauitatis interpoſitæ, indubitáter ſuſcipiantur, & poſt latam ſententiam intra triginta dies vniuerſa, quæ in eiuſmodi negotio geruntur, cum refutatoriis precibus, ſeu libellis ad noſtrum comitatum mittantur: ſtrenuo videlicet officiali ex his, qui tibi parent, ad hanc ſollicitudinem electo, ita vt publicis monumentis confectis dies quo geruli geſta tradantur, fideliter deſignetur: nam X. librarum auri multæ conſtituetur officium obnoxium, ſi ſtatuta noſtra aliqua fuerint diſſimulatione violata. Dat. X. Kalend. Octobr. Antiochiæ, Mamertino & Neuitta CONS.

XXX. Idem A. ad Germanianum P.P.

His, qui tempore conpetenti non appellant, redintegrandæ audientiæ facultas denegetur. Omnes igitur, qui contra præfectos vrbi, ſeu proconſules, ſeu comites orientis, ſeu vicarios ſub ſpecie formidinis prouocationem non arbitrantur interponendam, à renouanda lite pellantur. Nobis enim moderantibus rempublicam, nullam audebit iudex prouocationis perfugium iurgantibus denegare. Qui verò vim ſuſtinuerint, cõteſtatione publicè propoſita intra dies videlicet legitimos, quibus appellare licet, cauſas appellationis euidenti adfirmatione diſtinguant, vt hoc facto tanquam interpoſita appellatione hiſdem æquitatis adminicula tribuantur. Emiſſa XV. Kalend. Ian. Mamertino, & Neuitta CONSS.

XXXI. Idem A. ad Mamertinum P.P.

Quoniam plerique rectores, relationes quas ad noſtræ tranquillitatis comitatũ deſtinare promittunt, ſupprimere, vel differre conantur, praua id conſcientia faciente, conueniri eos ab inluſtri auctoritate tua præcipimus, vt intelligant ſibi quidem denarum librarum auri, officiis verò ſuis vicenarum imminere condemnationem, ſi promiſſa relatio intra triginta dies non fuerit ſine aliqua ambiguitate trãſmiſſa his officialibus, per quos conuenit geſta tranſmitti. Et quia plerumque contingit, vt gerulis litterarum, aliquo caſu exiſtente, tarditatis obſtaculum videatur adferri, ac id

quod neceſſitate contingit, ad culpam rectorum redundare videatur, actis aput ſe confectis diem deſignare debebunt, in quo tranſmiſſio geſtorum committitur his, qui huic neceſſitati deputantur. Dat. x. Kal. April. Iuliano A. IIII. & Salluſtio CONS.

XXXII. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ſalutem dicunt ordini ciuitatis Karthaginis.

Iudicibus non ſolùm appellationis ſuſcipiendæ neceſſitas videtur inpoſita, verùm etiam triginta dierum ſpatia definita ſunt, intra quæ negotij merita ad manſuetudinis noſtræ ſcrinia conueniat deſtinari: Iudice & officio, ſi ſtatuta fuerint aliqua parte mutilata, multæ ſubiacente. Dat. Prid. Non. Febr. Med. Diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

XXXIII. Idem AA. ad Dracontium Vic. Afric.

Quicunque iudicum aduerſus auctoritatem legis appellationes neglexerit, protinus officio tuo non rationali imminente ad viginti librarum auri exſoluendam multam cogetur, ita vt & officium eius triginta ſimili celeritate diſſoluat. Dat. Prid. Id. Septemb. Aquil. Acc. XVIII. Kal. Decemb. Tacapiſdiuo, Iouiano & Varroniano CONS.

XXXIIII. Idem AA. ad Symmachum P.V.

Si quiſquam auſus conſultationem ſequi circa limina palatij noſtri comitatúmve fuerit deprehenſus, æſtimatæ litis, quæ in controuerſiam venit, medietatem in auro adque argento fiſci viribus inſerre cogetur. Iudex ſanè, qui relationem promiſerit, niſi intra triginta dies dictæ ſententiæ promiſſam relationem ad noſtra ſcrinia deſtinarit, ipſe quidem notabili ſententia reprehenſus, x. librarum auri condemnatione quatietur. officium verò eius, quod non ſuggeſſerit, nec commonuerit de relationis neceſſitate, viginti libris auri fiat obnoxium. Dat. v. Id. Nou. Med. Diuo Iouiano & Varroniano CONS.

XXXV. Idem AA. ad Modeſtum P.P.

Cuncta inſtrumenta, quę iudiciis offeruntur, ſebiecta conſultationi geſta continere debebunt. Sed & acta, quæ ſint antè habita, & monumenta tranſmittenda ſunt, híſque adnectenda ſunt teſtimonia, vel confeſſiones partium, & omnia huiuſmodi, in quibus cauſa conſiſtit, & habere exitum videatur. Dat. Kal. Aug. Marc. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

XXXVI. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. ad Eupraxium P.V. poſt alia.

Cùm ex cauſis iuſtis aliquid quominus iudicari ſtatim poſſit, reppe rietur incertum, ac debitor aduerſus diſcuſſoris ſtatum cœperit reluctari, dilatione poſtpoſita ſuper eo quod exorietur ambiguum, vel ſublimitas tua, vel vicarius, prout quiſque veſtrum proximus erit, adhibeat examen. PP. XVI. Kal. Mart. Gratiano A. III. & Equitio CONS.

XXXVII. Imppp. Valens, Gratianus & Valentinianus. AAA. ad Thalaſſium Proc. Afric. poſt alia.

Cùm de præſcribtionibus peremptoriis agitatur examen, ſi eas præſcribtiones iudex, vt leues, putauerit improbandas, & ab eius interlocutione fuerit appellatum, prouocatio huiuſmodi recipiatur. Cùm peremptoria præſcribtio, & definitiua ſententia eadem vi vel conſumptæ cauſæ, vel non admittendæ videantur operari. Sed quoniam euenire poteſt, vt multę præſcribtiones peremptoriæ litigatoribus competãt, ne in vno eodem-

eodémque negotio per ſingulas neceſſe ſit ſæpius prouocari, totiens ad nos referri omnes peremptorias præſcribtiones, quas ſibi quiſque putauerit competere, cogatur expromere: & ita demum ſi à cognitore fuerint repudiatæ, vtatur, ſi placet, prouocationis auxilio, &c. Dat. III. Kal.Septemb.Treu.Valente.VI.& Valentiniano II. AA. CONSS.

XXXVIII. Imppp.Gratianus,Valentianus,& Theod. AAA. ad Syagrium P.P.poſt alia.

In condemnationibus appellationes iubemus admitti. Dat. XIIII. Kal.Iul.Gratiano V.& Theodoſio I.AA.CONSS.

XXXVIIII. Idem AAA. ad Macedonium C.S.L.

Quotiens fiſcalibus cauſis controuerſiæ alicuius dubitatione pendentibus ſummam ſententiæ comes ærarij noſtri impoſuiſſe detegitur,& cogendis obuium debitis prouocationis ſuffugium fuerit obiectum, proprium ſuper eo eſſe tribuendum præſtantia tua diſcat examen, modò vt frequentibus ſtatuta præceptis eos præter debiti modum pœna comitetur, quos executione veteris iudicati ſuperfluæ appellationis obiectu ſuſpendiſſe claruerit.P.P.Karthag.XV.Ka.April. Syagrio & Eucherio CONS.

XL. Idem AAA. ad Baſilium Com.S.L.

Omnem,quæ de libello ſcribta recitatur,dici volumus, atque eſſe ſententiam, atque ab ea prouocationis auxilia quiſquis efflagitat,ad auditorij ſacri venire iudicium,neque illic ex præiudicio pœnam vereri,ſed appellationis iniuſtæ iuſtæve diſcrimen competenti ſubire luctamine.Præterea quicquid in cunctis cognitionibus, atque conflictibus libelli abſque documento & recitatione decernitur, præiudicij loco iuſtè ac probabiliter putatur, atque ab eo ſi vel vocem quiſquam prouocationis obiecerit,vel libellum, diſputatione non indiget, qui incerta atque manifeſta præiudicij conditione teneatur, eúmque confeſtim ab eodem cognitore exigi conueniet,ac teneri. Dat. Prid.Kal.Septemb. Merob.II.& Saturnino CONSS.

XLI. Idem AAA.ad Ammianum Com.R.P.

Rationales priuatæ rei cauſis,vel ſacri ærarij præſidentes, examen præſente fiſci aduocatione ſuſcipiant, ac ſi eorum ſententia fortè fuerit appellatione ſuſpenſa, ad eos iudices diſceptationis fata tranſeant, ad quos priuatorum hominum cauſæ referri ex prouocatione cõſueuerunt,ita vt ſi ab illis quoque fuerit prouocatum,manſuetudinis noſtræ expectetur arbitrium,vel ſinceritate tua,vel ſacrarum remunerationum comite,prout ad quem negotium pertinebit,quid ſuper his de quibus referatur geſtum ſit ſcribtis currentibus inſtruente,vt ſiue adhuc ſupereſt noſtra cognitio, manſuetudinem noſtram facta ſuggeſtione commoneat,ſiue adquieſcentibus partibus terminum negotio datum eſſe conſtiterit, plenam rei inquiſitionem notitiámque eius accipiat. Sanè tempora tantùm volumus priuatis fiſcalibúſque cauſis non eſſe communia, vt antiquo iure fiſcalia negotia intra duos menſes in eadem prouincia,intra quatuor in cõtigua, intra ſex in tranſmarina,dicantur.P.P.XVII.Kal.Ian. Merob. II. & Saturnino CONSS.

XLII. Idem AAA. ad Agreſtium Proconſ. Palæſtinæ.

Probamus verecundiam iudicantis, ſi ſuperfluam quoq; recipiat prouocationem,ne interim reliquum negotium audiret. Dat. Prid. Kalend.

April. Conſtantinop. Richomere & Clearcho CONSS.

XLIII. Idem AAA. Merobaudi duci Ægypti.

Prouocantibus, multas, niſi ex noſtris decretis, non patimur impon... Dat. XIII. Kal. Nou. Conſtp. Richomere & Clearcho CONS.

XLIIII. Idem AAA. ad Symmachum P.V. poſt alia.

Obiecta appellatione, etiam ſi à præiudicio interpoſita dicatur, vel ad nos, vel ad cognitorem ſacri auditorij ſollenniter cauſa mittatur. Cum ſi ea prouocatio aduerſum leges fuerit emiſſa, facilè poſt iudicium ſacri examinis ab huiuſmodi litigatoribus multa poſſit exculpi. Dat. III. Kal. Decem. Med. Richomere & Clearcho CONS.

XLV. Idem AAA. & Arcad. A. ad Pelagium C.R.P. poſt alia.

Cum poſt ſententiam diſcuſſoris, vel rationalis fuerit prouocatum, ad ſinceritatem tuam negotium transferatur, vt ſi mediocritas negotij, aut longinquitas regionis ad iudicium tuum litigatores venire non patitur, iudici prouinciæ, quem ipſe probaueris, negotium deleges. Appellationes verò transmarinæ in iudicio tuo intra anni agantur ſpatium. De cõtiguis, & non longè poſitis prouincijs appellationes intra conſtituta iure tẽpora peragantur. Dat. XV. Kal. Mar. Med. Arcad. A. I. & Bautone CONS.

XLVI. Idem AAA. ad Florentium Com. S. L. poſt alia.

Cùm ſuper fiſcali debito emerſerit prouocatio, in eadem prouincia viceſimo die negotij merita noſcenda ſunt, ita vt ſecundum generalis arbitrium ſanctionis XL. dierum ex contigua prouincia ſpatia ſufficiant. Dat. VII. Kal. Dec. Aquil. Arcad. A. I. & Bautone CONS.

XLVII. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arcad. AAA. Cynegi... P. P.

Cum antea ſit conſtitutum, vt conſultationem iudicis ad comitatum ſacrum miſſam litigatorum nemo ſequeretur, hoc integra deliberatione ſancimus, vt ſi ad conſultationem anno decurſo non fuerit aliqua ratione reſponſum, litigatores, quorum intereſt collectis omnibus geſ...s, & ipſius relationis exemplis, veniendi ad comitatum noſtræ ſerenitatis habe...t liberã facultatẽ. Da. VII. Kal. Feb. Conſtp. Honor. NB. P. & Euodio CONS.

XLVIII. Idem AAA. ad Euſignium P. P.

Reuocare appellationem ſuam vnicuique minimè permittatur, ſed ſacro auditorio totius negotij examinatio reſeruetur. Quòd ſi hac lege neglecta gratiam fuerit appellationis, & ipſe quinquaginta libras argenti, & eius officium parem ſummam condemnationis inferre cogetur. Data XIIII. Kal. Iuñ. Med. Valentiniano A. III. & Eutropio CONSS.

XLVIIII. Idem AAA. Albino P.V. Rom.

In negotiis quæ in vrbe venerabili noſtri patrimonij nomine ventilãtur, id iuris tulimus, vt ſi ducentarum librarum argenti negotium, quod agitur, ſummam æſtimationemque tranſcendit, à rationali ſentẽtia prouocantes, comitiuæ priuatarum ſequantur examen. Si vero intra præſtitutũ modũ litigij ſumma ſe cohibet, ſublimi eminẽtię tuę ſacrã noſtri numinis iudiciũ delegam'. Da. VIII. Ka. Aug. Ro. Timaſio & Promoto CONS.

L. Idem AAA. Victorio Proconſ. Afr.

Eum, qui procuratorem ſuum cum appellatione ante ſentẽtiam aduerſum ſe latam ad iudicium dirigit, iudiciaria auctoritate iubemus preiudicialis multæ excipere, ac ſuſtinere iacturam. Emiſſa Prid. Non. April. Conſtp. Theod. A. III. & Abundantio CONS.

LI. Idem

LI. Idem AA. Apodemio P. P. Illyrici & Ita.II.

Quibus cauſis non eſt prouocatio reſpuenda, iubemus reſpuentem iudicem triginta librarum auri, obſecundantem officij gratiam, quinquaginta eſſe feriendam. Dat. v. Id. Iuñ. Conſtantinop. Theod. A. III. & Abundantio CONSS.

LII. Idem AAA. Haue Rufine K. NB.

Nihil ſub ſacri iudicij examine de ea parte negotij debet definiri, de qua nihil in exordio apud præſide.i, aut inſtitutum fuerit, ac probatum. Dat. IIII. Kal. Octob. Conſtp. Theod. A. III. & Abundantio CONSS.

LIII. Imppp. Theod. Arcad. & Honor. AAA. En oio Proc. Afric. poſt alia.

Libellis vel edictis factæ citra conſilium publicum non valeant nominationes, de quibus nec appellari neceſſe eſt, ſi ſolennitas deeſt. Da. XVII. Kalen. Iuñ. Med. Olyb. & Probino CONS.

LIIII. Idem AAA. Andromacho P. V.

Si ante annum relationi miſſæ reſponſum ſacra ſcrinia non dediſſent, cauſę litigatoris commonitio non nocebit. Poſt quod etiam ſi aliqua conſtitutio mãnaſſe monſtratur, quæ venientes rei, de qua agitur, (vt dudum) amiſſione conſtringit, in quo ei, quæ tempus deſignat nihil intelligitur detraxiſſe, quia nullam indulti anni nec attigit, nec ſuſtulit mentionem. Atque ideo poſitum vigorem legum ſciatque ſeruabũt, ſi intra annũ amiſſæ relationis impatientia litigatoris eruperit, vel conditio pręſtituta, vel pœna. Tranſacto autem anni curriculo, nemo venire prohibebitur, quominus à clementia noſtra repetat oraculum, quod lex præſcribta anni definitione diſtulit, non ademit. Dat. VIII. Kal. Iuñ. Med. Olybrio & Probino CONS.

LV. Idem AAA. Meſſalæ P. P.

In negotiis ciuilibus cùm nihil ſit, quod ante appellationem iudicio principali indigeat, agnitis partium allegationibus, atque penſatis, terminari oportet controuerſias, non duntaxat conſultatione differri. Neque enim fas eſt, quod apud infirmum diſceptatorem definiendi conſtantiam prouocantis trepidatio retardauit, litigatorem ſub conſultationis ambiguo iugi expectatione pendere. Dat. XIIII. Kal. Iuñ. Arcad. IIII. & Honor. III. AA. CONSS.

LVI. Idem AAA. Nebridio Proconſ. Aſiæ.

Repugnantes priſcorum ſententias noſtra ſerenitas temperauit. Si quis itaque libellos appellatorios ingeſſerit, ſciat intra triduum poſt oblationem legitimam, non ex quo eſt ſententia deprompta, appellatorem habere licentiam arbitrium commutandi, ne iuſtæ pęnitudinis humanitas amputetur. Dat. XI. Ka. Aug. Conſtantinop. Arcad. IIII. & Honor. III. AA. CONSS.

LVII. Idem AAA. ad Eutichianum. P. P. poſt alia.

Addictos ſupplicio, & pro criminum immanitate damnatos, nulli clericorum vel monachorum eorum etiam, quos ſynoditas vocant, per vim atque vſurpationem vindicare liceat, ac tenere, quibus in cauſa criminali humanitatis conſideratione ſi tempora ſuffragantur, interponendę prouocationis copiam non negamus, vt vbi diligentiùs examinetur, vbi contra hominis ſalutem vel errore vel gratia cognitoris obpreſſa

XX

putatur eſſe iuſtitia: ea cõditione, vt ſiue proconſul, comes Oriētis, Auguſtalis, Vicarij fuerint cognitores, non tam ad clementiam noſtram quàm ad ampliſſimas poteſtates ſciant eſſe referendum. Eorum enim de his plenum voluntus eſſe iudicium, qui, ſi ita res eſt, & crimen exegerit, rectius poſſint punire damnatos, &c. Dat. VI. Kal. Aug. Mnizo, Honor. A. IIII. & Eutychiano CONSS.

LVIII. Idem AAA. Theodoro pp.

Multorum querelis excitati hac lege ſancimus, vt ſi quis prouocatione interpoſita ſuſpecti iudicis velit vitare ſententiam, in hac voce liberam habeat poteſtatem, nec timeat contumeliam iudiciorum: cùm & ab ipſa iniuria poſſit facilè prouocare, permiſſum ſit. Sciant igitur cuncti ſibi ab iniuriis & ſuſpectis iudicibus, & à capitali ſupplicio, ac fortunarum diſpendio prouocationem eſſe conceſſam. Quòd ſi quis poſthac iudicum appellatione emiſſa libellos quoque ablatos audire noluerit, viginti librarum auri diſpendio multabitur. Officium verò eius niſi huic pertinaciter reſtiterit, atque actis ita contradixerit, & quid iure ſit conſtitutum oſtenderit, viginti quinque libras auri largitionibus noſtris inferre cogetur. Dat. VII. Id. Iuñ. Med. Theodoro V. C. CONS.

LVIIII. Idem AAA. Simplicio Præſidi Trip.

Nullum ita credimus contumacem, vt appellationem interpoſitam legibus audeat recuſare. Quamobrem teneat apparitio veterem diſciplinam, nec à ſuggeſtionibus neceſſariis metu eius, cui ad tempus paret, retrahatur. XXX. autem libras auri ærario noſtro cogetur inferre, qui obiectam prouocationẽ iure neglexerit, & eadẽ officiũ, ſi conhibentiã præſtet iudici, pœna retinebitur. Dat. Pr. Id. Iu. Verona & Theodoro V. C. COS.

LX. Idem AAA. Pompeiano p. p. Afric.

Cùm de appellationibus recipiendis necne promulgatarum legum ſufficiat auctoritas, atque his, qui ritè ab iniuſta ſententia prouocantes audire noluiſſent, ſit pœna propoſita, pœna etiam officio conſtituta, ſiue in criminalibus, ſiue in ciuilibus cauſis fuerit iudicatum: adtamen noſtro etiam motu decernimus, vt veterum ſtatuta ſeruentur, quæ nullum patimur vnquã inpunè violare. Dat. Kal. Iuñ. Med. Stilic. & Aureliano CONS.

LXI. Idem AAA. Flauiano P. V.

Quotiens vir ſpectabilis vicarius venerandę vrbis negotium aliquod præmiſſa inſcribtione cognoſcit, atque ab eius ſententia fuerit prouocatum, ad noſtram clementiã referri decernimus. Sin verò huiuſmodi examen arripuerit, in quo ſine vllo legis vinculo non tam crimen obiicitur, quàm cuiuſdam criminis conflatur inuidia, latáque ſententia appellatione ſuſpenditur, inluſtrem ſedem tuam, editis ex more apoſtolis, ſacra vice audientiam præbere ſancimus. Dat. XIIII. Kal. Septem. Brixiæ, Stilichone & Aureliano CONSS.

LXII. Idem AAA. & Theod. A. ad Diotimum Procõſ. Afric.

In negotiis, quæ ex appellatione deſcendunt, veterem conſuetudinem volumus cuſtodiri, illud addentes, vt ſi quando à gentilibus, vel à præfectis eorum fuiſſet interpoſita prouocatio, ſacrum ſollemniter, hoc eſt proconſularis cognitionis præſtoletur examen. Dat. XI. Kal. Aug. Raũ. Stilichone II. & Anthemio CONSS.

LXIII. Idem AAA. Anthemio P. P.

In

In his cauſis,quæ præſentes arbitros ex ſententia veſtræ magnitudinis ſortiuntur,vel in ea ciuitate, ſeu prouincia qua degetis, ſiue in proximis atque contiguis prouincijs lex antiqua propriam obtineat firmitatem: vt duobus exactis menſibus,dies ſit vltimus tẽporalis, & intra triginta dies reparatio poſtuletur. Vbi verò in longioribus ac remotis prouincijs eadem litis ac dilationis ratio pẽſabitur,ad eorum inſtar,quos à rectoribus prouinciarum eorúmque ſententijs conuenit appellare, ſex menſum tẽporalis dici,triũ reparationis nomine,dilatio præbeatur. Dat. XIIII. Kal. Iañ. Conſtantinop. Stilichone II. & Anthemio CONSS.

LXIIII. Impp. Honor. & Theod. AA. Iuliano Proconſul. Afric.

Nõ ignoramus poſt interpoſitam prouocationem in cauſis fiſcalibus antiquitus conſtitutum,vt viginti dies conſtituti intra prouinciã videantur,& vt ſacri auditorij cognitores diuinæ domus negotia terminarent: ex contigua verò prouincia intra quadraginta dies negotia vniuerſa diſcingerent. Verùm ſerenitas noſtra certum moderamen inuenit. Præcipimus itaque,vt præter hos viginti dies,quos lex Auguſta conſtituit, viginti alios iungeremus. Quorum quidem omnium hæc erit forma ſeruãda,vt quocumque die ex adiectis viginti diebus fuerit negotium peroratum,ſacri auditorij habere reuerentiam iudicetur: ſitque vltimus etiamſi non quadragenſimus comprobatur. Quæ idcirco ita cuſtodienda ſancimus,ne ſi vnius tantùm obſeruabitur dies, aut ægritudo iudicantis, aut litigantis fuerit occupatio rectè præfinitum tempus interdum distuliſſe videatur. Ideóque hanc reuerentiam cunctis his,qui ſuperadditi ſunt,diebus ſtatuendam eſſe cenſuimus,vt nihil poſtea excuſationis occurrat. Lapſos enim poſt hoc tempus,reparationem præcipimus non habere: ac ne medio tempore officij colludium differat litigantem, viginti librarum auri multam præcipimus imminere,vt ſi eorũ culpa atque colludio, quos ſuggerendi cura conſtringit,negotium claruerit fuiſſe dilatum, præſcribtæ multæ teneantur obnoxij. Si in tot diebus vtilitatibus ſuis non adfuerit litigator, cui aduerſus fiſcum noſtrum iurgium manet, emenſo iam tempore nullius reparationis beneficium ſperet,ſolam fiſco exſecutionẽ ſupereſſe iam nouerit. In contiguis quoque prouincijs,inquibus quadraginta dies dedit antiquitas,ſub ſimili conditione alios triginta dies iungi præcipimus,vt adiecti temporis ſpatium ſub ea definitione cuſtodiant,& omni adiecto tempore,ſit dies vltimus quocumque potuerit definiri, emenſo tamen tempore litiganti reparationem pęnitus iuſſimus inhiberi. Officium ſanè ad eandem multam præcipimus retineri, ſi eius diſſimulatione actum eſſe conſtiterit,quominus negotium perorretur. Dat. Id. Octob. Raũ. Honor. IX. & Theod. V. AA. CONSS.

LXV. Idem AA. Symmacho Proc. Afric.

Præſcribtiones fori in principio à litigatoribut opponendas eſſe legum decreuit auctoritas,nec ab interlocutionibus appellandum eſſe duxerunt. Quòd ſi quis id fecerit,pręiudicialem multam ſubire cogetur,quę priſcis ſanctionibus continetur. Hacigitur lege ſancimus, vt appellatio litigantium intra tempus iure præſcribtum ſuſcepta nectatur annalibus, & promiſſa relatio intra triginta dies legibus definitos ad ſacra ſcrinia deſtinetur. Quam legem niſi in omnibus cauſis vniuerſorum iudicum, & officiorum executio deuota ſeruauerit, ſtatutum priſcis ſanctionibus

multæ modum ab his mox iubemus exculpi. Dat. v. Kal. Septemb. Rau. Honor.X.& Theod.VI.AA.CONSS.

LXVI.Idem AA.Monaxio P.P.

Omnes,quorum in cauſis ſententię iudicum vel appellationes ſuſpenſæ ſunt,vel medio tempore tranſegiſſe demonſtrent, vel ſi non tranſegerunt,conſultationes eorum quantociùs noſtris auribus intimare cogantur,vt reſponſa legibus competentia mereantur:illa videlicet lege ſeruãda,qua cauetur neminem litigantium poſt interpoſitam appellationem intra annum ad ſacrum comitatum noſtræ maieſtatis accedere.Dat.VIII. Id.Mart.Conſtp.Monaxio,& Plinta CONSS.

LXVII.Idem AA.Aſclepiodoto P.P.poſt alia.

Si appellationem oblatã,in qua,vel tuæ amplitudinis,vel vrbanæ præfecturæ ſacrum auditorium poſtulatur,iudex non ſuſceperit,vel ſuſcepta appellatione apoſtolorum copiam denegauerit, ad deponendam ſuper hac iniquitate querimoniam,necnon etiam conueniendum aduerſarium ex prolata ſententia,iuxta antiquum ius anni metas habeat litigator : vel ſi huiuſmodi appellatio ſuſcepta non fuerit,in qua inferiorum iudicum ſacra deſideratur auditio,ad hæc eadem facienda ſex menſes habeat litigator.Si verò arbiter appellationem ſuſcipere,aut relationem dare contempſerit,quatuor menſium tempora obſeruentur,vt his,quæ ſtatuimus actitatis,pareat appellator temporibus, quæ de appellationibus definita noſcuntur,&c.Dat.III.Kal.April.Conſtantinop.Aſclepiodoto:& Mariniano CONSS.

LXVIII.Impp.Theod.& Valentinianus AA.Celeri ſuo S.l.

In priuatę rei cauſis præter penſionum & competitionum negotia de ceteris titulis ex appellatione à rationalis iudicio proconſulem oportet cognoſcere.Salua enim noſtræ reuerentia maieſtatis, ius nobis cum priuatis non dedignamur eſſe commune.Dat.V.Kal.Mart.Rau.poſt Conſ. Felicis & Tauri V V. C C.

De reparationibus appellationum. *Tit.* XXXI.

I.Imp.Valentinianus & Valens AA.ad Mamertinum P.P.

SI poſſeſſor in iudicio ſuperatus, prouocationis auxilio ſe defenderit,& temporibus fuerit euolutus,intra mẽſem tertium redintegrari ſibi exhauſtum poſtúlet ſpatium.Id ni fecerit,dictam in eum volumus manere ſententiam.Similis etiam ratio ex iudicio magiſtratuũ eſſe debebit,tamen vt in eo artiores metæ temporũ ſeruentur:intra triginta enim illic dies reparationem poterit adipiſci, ne ſententiam impoſitam rerum effectus competens ſubſequatur. Dat. Id.Octob.Veronæ,diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

II.Idem AA.ad Symmachum P.V.

Etſi poſt iteratum temporis lapſum nulli reparationem præſcribtio legis indulgeat,tamen his iuris beneficia ſubueniũt,quorum non ſtudio, aut culpa,ſed ægritudo iudicis vel reipublicæ interueniens negotium, ne perſequerentur, obſtiterit.Dat.XIIII.Kal.Mart.Med. Valẽtiniano & Valente AA. CONSS.

III. Idem AA.ad Olybrium P.V.

Si in ſacræ cognitionis examine audientiam neceſſitas publica vel ægritudo iudicis abnegauerit,intra tres mẽſes reparatio poſtuletur atque

in

in aduerſariorum notitiã impetrata reparatio perferatur. Ac ne vtrumque intra hos tres menſes fuerit effectum, ſententia, quã appellator prouocatione ſuſpenderat, conualeſcat. Quotiens verò à magiſtratibus, pedaneiſque iudicibus dicta ſententia appellatione ſuſpenditur, ſuper qua diſceptatio nan auditotij ſacri, ſed ordinariorum iudicum cognitione tractanda eſt, cuique duo ad peragendum menſes cauſarum vrguentium concluſione tribuuntur, ſi fortè ſine appellatoris ſtudio prædictus lapſus inciderit, intra triginta dies reparatio poſtuletur. Dat. XIIII. Kal. April. Treu. Valentiniano & Valente AA. CONS.

III. Idem AA. & Gratianus A. ad Olybrium p.v.

Si qui ex ..cis cauſis, quæ diuorum parentum noſtrorum conſtitutionibus comprehenſæ ſunt, per occupationem eius iudicis, qui eſt in ſacro auditorio cogniturus, ad reparationis poſſunt beneficiũ pertinere, trium menſium tempus in vtroque cuſtodiãt: ſcilicet vt priùs, quàm id poſſit elabi, & redintegrent euoluta curricula, & redintegrata denũtient, aut certè cauillatione ſubmota, his, quæ ſtatuta ſunt, obſecundent. Dat. XIII. Kal. Iul. Altaripa, Valentiniano N.P. & Victore CONSS.

V. Idem AAA. ad Olybrium p.v.

In ſpeculis agat is, aduerſus quem in ſacro auditorio cauſa reparãda eſt: & an intra tres menſes reparationem aduerſarius mereatur, exploret, ac ſtatutũ ſcitis triumphalibus diem ſedulus in iudiciis litigator obſeruet. Incumbat quoque appellatori cura, vt ſi aduerſarius ex loco, quem habitare conſueuit, fortè ſubterfugiat, pergat cum officio publico, hominíque eius, quem in loco repererit, conuentionem tradat ad aduerſarium perferendam. Idque ita geſtum eſſe curator aut magiſtratus reſcribti publici vel actorũ teſtificatione confirmet. Quibus impletis, ſi is, cuius conuentio curata eſt, iudicium obire neglexerit, ferat hanc deſidiæ contumaciæque multam, vt vrguens negotium ipſo quoque abſente dicatur, diligentíque iudicantis examini ſententia proferatur ea, quam æquitatis ratio & iuris præſcribta dictauerint. Dat. XVIII. Kal. Septemb. Altino, Valentiniano & Valente III. AA. CONS.

VI. Idem AAA. ad Modeſtum p.p.

Reparatis intra menſem tertium ex priore lege temporibus, in notitiã hoc ipſum aduerſarij per denuntiationem ex more celebrandam iubemus ſine dilatione perferri, ſcilicet vt interiectorum ſpatiorum dinume ratione ſeruata, ad debitum partibus iudicium reuertantur. Quod ſi is, cui reparata ſunt tempora, vltra dinumerationẽ crediderit differendum, lata aduerſus eum ſententia roboretur, atque in exſecutionem ſemel iudicata ducantur. Dat. VI. Id. Dec. Conſtp. Valentiniano & Valente IIII. AA. CONSS.

INTERP. *Lex iſta hoc præcipit, vt ſi quis videtur iniuſtè in cauſã ſua victus, reparatis ante tertium menſem temporibus, quæ appellationi videntur fuiſſe conceſſa, ſtatim hoc ipſum in aduerſarij ſui notitiam deducere procuret, & intra tempora quæ appellationi conſtituta ſunt, de hoc ipſo negotio is qui appellauit, vt ſibi credidit competere, agere non moretur. Quod ſi facere neglexerit, ſententia quæ aduerſus eum lata fuerat perſeueret, & data executione in omnibus compleatur.*

VII. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AAA. ad Siburium p.p.

Si poſſeſſor primis dicendi negotij temporibus excuſſus intra tres menſes inſtaurationem non potuerit poſtulare ob id quod copiam ad iudicia veniendi hoſtis obrepſerat, iuris beneficium eiuſmodi occaſionem non perdat, ſitque depulſis perduellionibus hęc prima litium rerumque reparatio, vt cumprimùm adiri potuerit, ſacræ cognitionis auditor cognitis cau ſis preſidium amiſſæ inſtaurationis indulgeat. Dat.III. Non. Decem. Treũ. Auxonio & Olybrio CONSS.

VII. Imppp. Theod. Arcad. & Honor. AAA. Victorio Proconſ. Aſiæ.

Quotienſcunque in his negotiis, quibus aliqui ad curiam deuocantur, primus temporum labſus inciderit, intra triginta dies ſed ea definitione, qua cautum eſt, reparatio poſtuletur, & petitæ reparationis tenor in aduerſæ partis notitiam perferatur. Dat.VIII. Kalend. Maij. Conſtantinop. Arcad. A. II. & Rufino CONSS.

VIII. Impp. Honor. & Theod. AA. Aſclepiodoto P. P. poſt alia.

Appellatoribus, qui præfinito tempore iudicia non obſeruauerint, hęc tempora cuſtodienda ſunt, vt ſi contra arbitri definitionem fuerit appellatum, labſumque incurrerit, tempora priſcis ſtatuta legibus obſeruentur, ſecunda reparatione, quam prouocanti ab arbitro ſerenitas noſtra concedit, in ea quidem prouincia, in qua iurgium ventilatur, & in contigua tres menſes, in vlteriore autem quattuor menſes habitura. Si verò ſententiam iudicis prouocatio obiecta ſuſpenderit, cùm ſacri cognitoris tribunal appellatur, poſt labſum ad primam reparationem petendam tribus menſibus ſtatuendis, ſi in eadem vel proxima prouincia eius aduerſarius commoretur, quattuor verò, ſi in vlteriore conſiſtet. In ſecunda verò reparatione, quam à iudice appellantibus ſerenitas noſtra præſtare conſueuit, illi quidem, qui poſt labſum intra tres quattuórve menſes, ſicut ſtatuimus, non popoſcerit reparationem ab eo cui ſacri auditorij cognitio debetur, tranſacto dierum ſpatio deſignato, tres alios menſes indulſimus ad impetrandum allegandúmque reſcribtum, & ad conueniendos eos, quos pulſat intentio: ita tamen, vt tam in prima, quàm in ſecunda reparatione, ſicut iam diximus, cauſæ idoneæ comprobentur, hoc eſt, ægritudo, vel occupatio actuum publicorum, aliáque neceſſitas, quam iudex aut litigator differre non potuit, vel ſi negotij patronus cognitis adſertionibus temporali die adeſſe non potuit. Clarum autem fieri volumus poſt ſecundam reparationem aliam vlteriùs nullo modo poſſe depoſci, & in omnibus reparationum generibus formam cuſtodiri, quam ſuper his dedimus, qui ſe ne conueniantur, ex repatatione ſubtraxerint. Dat.III. Kal. April. Conſtp. Aſclepiodoto & Mariniano CONSS.

De ſecundo labſu. *Tit.* XXXII.

I. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ad Voluſianum P. V.

SI culpa iudicis gemino labſu cauſa fuerit euoluta, iuxta diui Conſtantini prǫceptum ipſe ad redhibitionem eius æſtimationis, quanto res valet, de qua iurgium eſt, debet adtineri. Dat.III. Non. Sept. Med. Valentiniano & Valente AA. CONS.

De dilationibus ex conſenſu. *Tit.* XXXIII.

I. Impp. Arcad. & Honor. AA. Africano P. V.

COGNI-

COGNITIONES omnes, quotiens conſenſu partium differuntur, vltra duos menſes differendi non habeant poteſtatem, ne paulatim libera dilatione conceſſa, ætates plerumque iurgantium veternoſis litibus conſeneſcant. Dat. III. Kal. Maj. Conſt. Arca. IIII. & Hono. III. AA. CONS.

De his, qui per metum iudicis non appellauerunt. Tit. XXXIIII.

I. Imp. Conſtantinus A. ad vniuerſos prouinciales.

IN inſulam deportandi ſunt cum amiſſione omnium facultatum, quæ fiſco addicendæ ſunt, hij qui prouocatione omiſſa litem reparare temptauerint contra comitum ceterorúmque ſententias, qui vice noſtra iudicauerint, firmantes ſe per metum appellationis † omiſſæ auxilium in qua re vel noſtrum vel præfectorum prætorio ex noſtra erit iuſſione iudicium. Dat. Kal. Aug. P P. Kal. Septemb. Baſſo & Ablauio CONSS. *†. on iſſe*

II. Imp. Conſtantius A. ad Voluſianum P. P.

Si à præfecto vrbi, vel à proconſule fuerit dicta ſententia, eandémque prouocatio minimè fuerit ſubſecuta, præſidium poſtulare fas erit imminente iudicum metu territos ſe eſſe firmantibus. nam quicumque neceſſitatis huiuſcemodi laqueis beneficio meo eximi poſtulauerit, aut per me cognoſcam, aut excellentię tuę impertiam notionem, hac videlicet condicione, q ia vicariorum ſententiæ, quas appellatio non ſuſpenderit, ex diui patris mei ſanctione retractantur. Cùm verò conſularium ac præſidum aliorúmve ſententiæ in querimoniam deducentur, prioris legis ſtatuta ſectanda ſunt, quæ ſimiliter certo terrore propoſito, auxilium poſcentibus detulit. Dat. Kalend. Ian. Med. Arbitione & Lolliano CONSS.

Si pendente appellatione mors interuenerit. Tit. XXXV.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Baſſum P. V. poſt alia.

CONSVLENTIBVS iudicibus, ſi debeant, cum de appellatione cognoſcunt, litigatoris heredibus, qui ante labſum negotium in lite defecit, noua tempora prorogare, an eos cogere intra dies reliquos, etiam incognitum negocium perorare: placuit, cùm de appellationibus iudicatur, altero ex litigatoribus in lite defuncto, menſes quattuor innouare, & noua tempora prorogari, ne ignorantes negotia vel etiam ſuper adeunda hereditate dubitantes priùs, quàm aliquod commodum ſentiant, damnis adfici conpellãtur. P P. XIII. Kal. Iun. Sirmi, Criſpo II. & Conſtantino II. CC. CONSS.

INTERP. *Si pendente adhuc appellatione mors interuenerit litigatoris appellantis, heredibus eius qui appellauit quatuor menſes, et cuius autor mortuus eſt, ad tractandum negotium debent præſtari, nec eum debere ad dicendam cauſam præcipitari, ne per ignorantiam litis, quam non ad integrum tractauit, damnum videatur incurrere.*

Quorum appellationes non recipiantur. Tit. XXXVI.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Catullinum.

MORATORIAS dilationes fruſtratoriáſque non tam appellationes, quàm ludiſicationes, admitti non conuenit. nam ſicut bene appellantibus negari auxilium non oportet, ita his, contra quos meritò iudicatũ eſt, inaniter prouocantibus differri bene geſta non decet. Vnde cùm homicidam, vel adulterum, vel maleficum, vel veneficum, quæ atrociſſima crimina ſunt, confeſſio propria, vel dilucida exprobatiſſima veritatis quæſtio probationibus adque argumentis detexerit: prouocationes ſuſcipi non oportet, quas conſtat nõ refutandi ſpem habere, quæ geſta ſunt, ſed ea potiùs differre temptare, quæ de variis litibus cauſisque diſſentiunt, nec temerè, nec ab articulis præiudiciiſque, nec ab his, quæ iuſtè iudicata ſunt, prouocare debebunt. Quòd ſi reus in homicidij, vel maleficij, vel adulterij, vel veneficij, crimine partẽ pro defenſione ſui ex teſtibus, quæſtionéque propoſita poſſit arripere, parte verò obrui accuſaríque videatur: tunc ſuper impoſita appellatione ab eodem, qui ſibi magis, quę pro ſe faciant, teſtimonia prodeſſe debere adfirmat, quàm ea, quę aduerſus ipſum egerint, nocere deliberationi noſtræ plenum arbitrium relinquatur. Dat. IIII. Nõ. Nouembr. Hadrumeti, Voluſiano & Anniano CONSS.

INTERPR. *In ciuilibus cauſis, vel leuioribus criminibus, quæ legibus non tenentur inſerta, appellationi conſtituta legibus dilatio præſtanda eſt, & ſuſpendenda eſt per appellationem ſententia iudicantis: At verò homicidiis, adulteriis & reliquis, quos lex iſta comprehendit, ſi conuicti confeſſique fuerint, & appellare voluerint, dilatio denegetur, ſed ſtatim in manifeſtis criminibus conuicti Iudicis eſt ſententia proferenda, aut certè de magnis criminibus & maioribus perſonis ad principis eſt notitiam deferendum.*

II. Idem A. ad Voluſianum P. V.

Qui à præiudicio appellauerit, vel ab executoribus rerum antea ſtatutarum, adque alterius auditorij præproperè iudicia popoſcerit, triginta follium pœna multetur, ita vt omnem cauſam ipſe ſine dilatione diſcingas, quippe cùm & cauſam tuam videaris eſſe factuus, ſi per conhibentiam huiuſmodi appellationem admiſeris. Si quas ſanè de omni cauſa interpoſitas eſſe prouocationes perſpexeris, in earum diſceptatione obſeruare debebis, quod iampridem à nobis eſt euidentiſſime cõſtitutum. PP. V. Kalend. Mart. Rom. Conſtantino A. IIII. & Licinio IIII. CONSS.

IIII. Idem A. ad Ælianum proconſ. Afric.

Cùm antehac lege de appellationibus data ſtatutum ſit, ne quis à præiudicio, vel ab executione interponeret prouocationem, néve huiuſmodi appellatio ab his, qui vice noſtra iudicant, admittatur, ne in perniciem plurimorum interpoſitis à præiudicio appellationibus, vel moratoriis quibuſdam fruſtrationibus interiectis, litigia protrahantur: tamen nunc pœnam addi placuit, vt intelligant vniuerſi principalis negotij diſceptationes, cauſas ſuas munire debere, & non ab ipſis quodammodo primæ interlocutionis exordiis, vel ab executionibus prouocare, cum & illis, qui impatienter ab articulo appellandum putauerint, poſt cognitionem totius cauſæ liceat appellare, & his, qui ſerò ab executionibus prouocant, facultas appellandi minimè fuerit denegata. Si quis igitur tali vſus appellatione fuerit in tuo iudicio deprehenſus, ipſum quidem triginta follium pœna multes: cauſam autem vniuerſam eius duntaxat, qui à præiudicio,

vel ab

vel ab executione temerè appellauerit,ſine vlla dilatione diſcinguas,cùm noſtro auditorio dari minimè dilationem oportet interpoſitæ appellationis tempore ſufficiente litigatoribus ad perferendam inſtructionem pleniſſimam. PP. VI. Kal. Maij. Karthag. Conſtantino A. VII. & Conſtantio Caeſ. CONS.

IIII. Impp. Conſtantius & Conſtans AA. ad Catullinum.

Oportuerat te publici inſtituti reſpectu confeſſione detectos legum ſeueritate punire,nec fruſtra vitam differentum moratorias prouocationes admittere,ſed delatum adulterij crimen, & quæſtionibus adhibitis adprobatum pari ſceleris immanitate damnare,quod deinceps in huiuſmodi criminibus conuenit obſeruari,vt manifeſtis probationibus adulterio probato fruſtratoria prouocatio minimè admittatur, cùm pari ſimilique ratione ſacrilegos nuptiarum tamquam manifeſtos parricidas inſuere culleo viuos,vel exurere iudicantem oporteat. Dat. IIII. Kal. Septemb. Conſtantio A. II. & Conſtante Cæſ. CONS.

V. Idem AA. ad Albinum Vic. Hiſpaniarum.

Cùm maior ſubſtantia litigij ſit à præiudicio,prouocās triginta librarum argenti pondere plectatur:in minoribus etiam negotiis quindecim pondo argēti exſoluat. Dat. VII. Id. April. Marcellino & Probino CONSS.

VI. Idem AA. ad Leontium.

In ciuilibus cauſis apellationis beneficium ſæpe ſanximus non oportere differri. In fiſcalibus verò vel rei priuatæ cauſis, hoc eſt ob debitum renuendum,vel munera reſpuenda, ſi quis appellare voluerit contra vtilitatem fiſci vel rei priuatæ,appellationem oblatam ceſſare oportet, nec libellos,huiuſmodi ſuſcipi,qui in damna fiſcalia commodum ſententiæ latæ aut dilatione ſuſpendant,aut terrore detorqueant. Dat. V. Id. Maij. Antiochiæ, Conſtantio III. & Conſtante III. AA. CONSS.

VII. Idem AA. ad Hieroclen Conſ. Syriæ Cœles.

Obſeruare curabis,ne quis homicidarum,veneficorum, maleficorum, adulterorum,itémque,raptorum argumento conuictus, teſte ſuperatus, voce etiam propria vitium,ſcelusque confeſſus audiatur appellans. Vtenim æquum eſt non conuictos neque confeſſos(quia plerumque accidit, vt fortuna iudicij argumēta conglutinet,quorum ſimilitudine opprimatur reus qui non poſſit vera ratione conuinci,vel aduerſarij calliditas teſtes ſubtrahat,qui veritatem audacia vel acrimonia ſuperet,vel confeſſos neque conuictos,quod ſæpe vel repentinæ formidinis, vel impoſitorum tormentorum cogit immanitas, vt in appellando ceteris etiam reis iure communi ita & aliena & propria voce depreſſum non oportet,quòd cōtempſerint æquitatem,ac moram tantùm vſurpandæ lucis indebitæ rurſus importunitates arripere. Dat. V. Id. Decembr. Leontio & Salluſtio CONSS.

VIII. Idem AA. Theodoro Conſ. Syriæ Cœles.

In fiſcalibus debitis nullius prouocationem tua grauitas cēſeat admittendam.nec enim commodum publicum fas eſt diuturna fruſtratione ſuſpendi,nec eludendi licentiā callidis fraudatoribus relaxari. Dat. VIII. Id. Mart. Ancyræ, Euſebio & Rufino CONSS.

INTERP. *In manifeſtis fiſcalibus debitis nulli penitus appellationē debere præſtari:quia non opportet publicæ rei commodum qualibet dilatione ſuſpendi.*

IX.Idem AA.ad Cerealem P.V.

Calliditatis auxilio perſpicui debitores rei priuatæ noſtræ ſolutionem cupiunt euitare fruſtratoriis prouocationibus interpoſitis: ideoque decreuimus minimè conuenire huiuſcemodi vocem appellationis admitti. Dat.x.Kal.Aug.Conſtantio A.VI.& Conſtante C.CONSS.

X.Idem AA.ad Proclianum Proconſ.Afric.

Placuit quinquaginta pondo argenti fiſco inferre prudentiam tuam, ſi fruſtratoriam prouocationem contra commodum fiſci ſuſceperis, ſolutionémque vitandi præbueris culpabilẽ conhibentiam.Dat.XV.Kal.Feb. Conſtp.Acc.X.Kal.Aug.Kart. Conſtãtio A.VII.& Conſtãte Cæſ.COSS.

XI.Idem AA.ad Lollianum P.P.

Ab exſecutione vel à præiudicio appellationem oblatam ſuſcipi non oportet.Dat.VIII.Kal.Aug.Arbitrione & Lolliano CONSS.

XII.Idem AA.ad Voluſianum P.P.

Publica vtilitate ſuadente, in cauſis penſitationum debitorúmque fiſcalium inhibitum eſt prouocationis auxilium,&c.Dat.IIII.Kal.Aug.Arbitione & Lolliano CONSS.

XIII. Idem AA.ad Probum Proconſ.Afric.

Cùm conſtet iamdudum eſſe noſtra ſanctione præceptum, ne aliquis cum fiſcale debitum poſtulatur,audeat prouocare:procõſulare officium ſi patientiam commodauerit,triginta pondo auri fiſco cogatur inferre. Dat.IX.Kal.Iul.Sirmio,Datiano & Cereale CONSS.

XIIII. Idem AA.ad Flauianum Proconſ. Afric.

Grauis iſta commotio eſt,ac non ferenda iracundia iudicis, quæ effuſione humani ſanguinis expiatur,ſed ad fucum iniquitatis augendæ talex noſtri genitoris adſcita eſt,ſcilicet,vt diceretur genitor noſter conuictis in quæſtione violentiæ appellationis perfugia decerpiſſe, Plectatur, inquit,qui manifeſtam detegitur commiſiſſe violẽtiam.Quæ legis ſuæ verba aliis quoque ſcitis clemens conditor explanauit.Etenim vigorem vindictæ differri pro totius negotij exitum noluit, ſcilicet vt ſi procacem væſaniam principalis negotij diſcuſſio publicaſſet, conuictum reum aut medietatis amiſſio,aut ſors deportationis adfligeret. Dat.III.Noñ.Aug. Tauro & Florentio CONS.

XV.Impp.Valentinianus & Valens AA.ſalutem dicunt ordini ciuitatis Karthaginienſium. poſt alia.

Ab executione,vel à præiudicio prouocãtes decreuimus non admitti, intantum vt cõtra definita facientes,quinquaginta libras argenti condemnatione feriantur.Dat.Prid.Noñ.Feb.Med.diuo Iouiano,& Varroniano CONSS.

XVI.Idem AA.ad Symmachum P.V.

Interpoſitas appellationes à præiudicio, vel ab exſecutione dantes,& eum,qui ab iſtiuſmodi titulis prouocauerit,& officium,quod non renuntiarit,quinquagenas argenti libras fiſco noſtro iubemus inferre, tem ſuam faciente iudice,qui recepit.Dat.VIII.Id. Octob. Altino, Acc. XVI.Kal.Nouemb.diuo Iouianõ & Varroniano CONSS.

XVII.Idem AAA.ad Modeſtum P.P.

Nulli officialium à ſententia proprij iudicis prouocatio tribuatur, in eo tãtum negotio,quod ratione ciuili ſuper patrimonio fortitã apud proprium

proprium iudicem inchoarit,ſcilicet,vt in eo tantùm negotio à ſententia eius,cui paret iudici,quiſquis velit officialis appellet. quod per procuratorem perſequi iure tribuitur.Dat.IIII.Id.Iuñ.Cyzico,Valentiniano & Valente AA. CONSS.

XVIII. Idem AA.ad Symmachum P.V.poſt alia.

Nullum audiri prouocantem ante definitiuam ſententiam volumus:ſi tamen in iudicio competenti negotium fuerit inchoatum, ſalua ſcilicet iuris antiqui moderatione,atque ſententia,cùm vel exceptio obponitur, vel ad agendum locus poſcitur,vel dilatio inſtrumentorum,cauſa aut teſtium poſtulatur,atque hęc impatientia vel iniquitate iudicum denegantur,ſimiliter ne ab exſecutione quidem prouocantem admitti conuenit: ſi tamen executoris vitio minimè modus ſententiæ tranſeatur.In fiſcalibus quoque,vel manifeſtis debitis,& criminalibus cõfeſſis negotiis, necnon etiam præiudiciis omnis praua repugnantium amputetur intentio. Poſtremò vniuerſas appellationes,quas iura improbant, nõ oportet audiri.Dat.XIII.Kal. Iañ.Med.Valentiniano & Valente AA.CONSS.

XVIII. Imppp.Valentinianus,Valens,& Gratianus AAA.ad Olybrium P.V.

Abſtinendum prorſus appellatione ſancimus, vt quotiẽs fiſcalis calculi ſatisfactio poſtulatur, aut tributariæ functionis ſollemne munus expoſcitur,aut publici,vel etiam priuati(dummodo euidentis, atque cõuicti) redhibitio debiti flagitatur:vt neceſſariò in contumacem vigor iudiciarius excitetur. PP.Rom.XV.Kal.Septemb. Valentiniano & Valẽte II. AA. CONSS.

XVIIII. Idem AAA.ad Claudium P.V.

Quoniam Chronopius ex antiſtite idem fuit in tuo qui fuerat in ſeptuaginta epiſcoporũ antè iudicio, & eam ſentẽtiam prouocatione ſuſpendit,à qua nõ oportuit prouocare, argentariam multam quam huiuſmodi facto ſanctio generalis imponit, cogatur expendere. Hoc autem non fiſco noſtro volumus accedere,ſed his,qui indigẽt fideliter erogari. Quod in hac cauſa & ceteris eccleſiaſticis fiat.Dat.VII.Id.Iul.Valentiniano N.P.& Victore CONS.

INTERP. *Chronopium Epiſcopum à multis Epiſcopis fuiſſe damnatum, & ſtudioſe eum ante iudicium,ſententiam quæ proferebatur appellatione ſuſpendere; à qua ſententia quia iuſtè prolata fuerat, appellare minimè debuiſſet, in qua eum graui multæ,id eſt quinquaginta librarum argenti addictũ fuiſſe dicit: quæ tamen ſumma ipſius multæ non fiſco prodeſſe iuſſa eſt,ſed pauperibus erogar.*

XX.Idem AAA.ad Eupraxium P.V.poſt alia.

A diſcuſſoribus obſeruari iubemus, vt manifeſti debitores prouocationis ſuffragio minimè ſubleuentur,&c.PP.XVI.Kalend.Mar. Gratiano A.III.& Equitio CONSS.

INTERPRE. *Omnes qui huiuſmodi negotia diſcutiunt, hoc ſpecialiter obſeruare debere,vt manifeſti debitores appellationis ſuffragio non vtantur, nec euidens debitum vlla poſſint appellationis dilatione ſuſpendere.*

XXII.Idem AAA.ad Claudium P.V.

In interdicto, Quorum bonorum ceſſat licentia prouocandi,ne quod beneficio celeritatis inuentum eſt, ſubdatur iniuriis tarditatis. Dat. XII. Kalen.Iuñ.Treu.Gratiano III.& Equitio CONSS.

XXIII. Imppp. Valens, Gratianus, & Valent. AAA. ad Thalaſſium Proconſ. Afric.

Exceptis præſcribtionibus peremptoriis, ſi quis ab articulo appellare temptauerit, non audiatur: ſed neglecta appellatione, iudex diſcuſſis omnibus tendat ad finem, reſeruata poſt vltimum facultate partibus appellandi, ſi diſplicuerit definitiua ſententia. Neque tamen ſit iudici poteſtas inrogandæ multæ. Satis enim pœnæ videtur, non audiri ab articulo prouocantem, &c. Dat. III. Kal. Febr. Treu. Acc. VI. Kal. Maij. Valente VI. & Valentiniano AA. II. CONS.

XXIIII. Idem AAA. ad Thalaſſium Proconſ. Afric. poſt alia.

Si quis poſt ſuſceptam ſuper præſcribtionibus peremptoriis appellationem, & reſponſum à nobis redditum, aliam peremptoriam præſcriptionē oppoſuerit, non admittatur. Et ſi propter eam nō admiſſam prouocare voluerit, refutetur. Sanè volumus ei iuxta ordinem iuris defenſionis loco præſcribtiones perēptorias, quibus ante vti debuerat, reſeruari. Quam formā ab his cognitoribus volumus obſeruari, quibus neceſſe eſt, interpoſita prouocatione, noſtræ inſinuare clementiæ. In ceteris verò iudiciis, eadem, quæ dudum ſtatuta fuerat, forma ſeruetur, &c. Dat. III. Kal. Feb. Valente VI. & Valentiniano II. AA. CONSS.

XXV. Idem AAA. ad Thalaſſium Proc. Afric. poſt alia.

Ab exſecutione appellari non poſſe, ſatis & iure, & conſtitutionibus cautum eſt, ita vt appellantem etiam noſtris ſanctionibus ſtatuta multa compeſcat: niſi fortè executor ſententiæ modum iudicationis excedat, à quo ſi fuerit appellatum, executione ſuſpenſa decernendum putamus, vt ſi res mobilis eſt, ad quam reſtituendam exſecutoris opera fuerit induc ta, appellatione ſuſcepta poſſeſſori res eadem detrahātur, & idoneo collocetur, reddenda ei parti pro qua ſacer cognitor iudicauerit. Quòd ſi de poſſeſſione, vel fundis exſecutio conceſſa erit, & eam ſuſpenderit prouocatio, fructus omnes, qui tempore interpoſitæ prouocationis capti, vel poſtea nati erunt, in depoſito conlocentur iure fundi, vel pęnes eum, qui appellauerit, conſtituto. Sciant autē ſe prouocatores, vel ab exſecutione appellantes, vel ab articulo, ex his duntaxat cauſis, ex quibus recipi iuſſimus prouocationem, ſi eos perperam intentionē cognitoris ſuſpendiſſe claruerit, quinquaginta librarū argenti animaduerſione multandos. Dat. III. Kal. Feb. Treu. Valente VI. & Valentiniano II. AA. CONSS.

XXVI. Imppp. Gratianus, Valentin. & Theod. AAA. ad Hypat. P. V.

Quiſquis, ne voluntas diem functi teſtamento ſcribta referetur, vel ne hij, quos ſcribtos putauerit, heredes edicti per diuum Hadrianum conditi beneficium conſequātur, auſus fuerit prouocare, interpoſitámque appellationem (cuius de ea re notio erit) recipiendam eſſe crediderit: viginti librarum auri multa, & litigatorem, qui tam importunè appellauerit, & iudicem, qui tam ignauè conhibentiam adhibuerit, inuoluat. Dat. Non. April. Treu. Auxonio & Olybrio CONSS.

INT. *Lex iſta ſpecialiter iubet vt ſi quis à quocunque conditum teſtamētum per appellationem differre voluerit, vt non debeat referari, & ſcriptum heredem ab adeunda hereditate ſuſpendere, & in hac parte Iudex appellatori voluerit præbere conſenſum, vt quominus ſcriptam voluntatem non ſubſequatur effectum, tam ipſe Iudex, quā is qui appellauerit, viginti libras auri fiſco cogatur exoluere.*

XXVII.

XXVII. Idem AAA. Hypatio p. f. Auguſtali.

Vniuerſi quos in publicis contractibus manifeſtiſſimos debitores cognitio inquiſitióque conuicerit, ſtatim, vt ſententia fuerit promulgata, obnoxij redhibitione teneantur: nec illis aliquid, ad excogitãdas fraudes & verſutias exercendas, morę ac temporis relaxetur, Dat. VIII. Id Maij. Conſtantinop. Merob. II. & Saturnino CONSS.

XXVIII. Idem AAA. Euchario Proconſ. Palæſtinæ.

Propter neglectorum contumaciam præceptorum, obnoxios: beneficio prouocationis excluſo, pœnam inferre ſine aliqua procraſtinatione pręcipimus. Dat. x. Kal. Decemb. Conſtp. Merob. II. & Saturnino CONSS.

XXVIIII. Idem AAA. ad Pelagium Com. R. P.

Ante certum ſententiæ tempus & ordinem euentus, à diſcuſſore, vel à rationali appellare non liceat, &c. Dat. XV. Kalend. Mar. Med. Arcad. A. I. & Bautone CONSS.

XXX. Idem AAA. ad Florentinum Com. S. L.

Sæpe cautum eſt euidentiſſimòs debitores appellantes audiri nullatenus oportere: deinde ab exſecutione adeo poſſe neminem prouocare, vt ſi hoc forte temptauerit, vt poſtea à præiudicio appellans ad quinquaginta librarum argenti multam iure retinendus ſit, &c. Dat. VII. Kalen. Decemb. Aquil. Arcad. A. I. Bautone CONSS.

XXXI. Imppp. Theod. Arcad. & Honor. AAA. Hypatio PF. Auguſtali.

Officium, quod rettulit prouocare conuictos, vel appellare confeſſos, triginta auri libras inferat fiſco: nec vlla epiſcoporum, vel clericorum, vel populi ſuggeratur interuenire, aut interueniſſe perſona. Nec enim eos fas eſt adimi debitæ ſeueritati, qui pacem publicam actuum perturbatione confuſam rebelli contumacia miſcuerunt. Non ignaro ipſo etiam iudicante, (niſi poſt ſententiam dictam impleuerit ſuas partes) eadẽ ſe multa, qua officium, eſſe plectendum. Dat. v. Id. April. Conſtp. Arcad. A. II. & Rufino CONSS.

XXXII. Impp. Arcad. & Honor. AA. Apollodoro Com. R. P.

Et publicarum neceſſitatum, & priuati ærarij poſcit vtilitas, ne commoda, quæ domui noſtræ debentur, callidis debitorum artibus differantur. Quamobrem eorum appellatione reiecta, qui apertè manifeſtéque conuicti ſunt, hoc obſeruari præcepti huius auctoritate cenſemus, vt ei, quem conſtiterit eſſe publicum debitorem, appellationis beneficium denegetur. Dat. IIII. Id. Aug. Med. Arcad. IIII. & Honor. III. CONSS.

XXXIII. Imppp. Arcad. Honor. & Theod. AAA. Neſtorio com. & duci.

Aliquantos in Tripolitana prouincia reos temerè ad appellationis comperimus auxilium conuolare, vt pœnam prouocatione diffugiant. Ideóque decernimus, vt manentibus his, qui de audientiæ diſcretione ſuperioribus ſunt decreta præceptis, in conuictos tamquam confeſſos ſentẽtia proferatur: ea nihilominus cõdicione ſeruata, vt nullus prius, quàm iudicij formam examen ſuſceptæ cognitionis inueniat, appellandi habeat facultatem. Dat. VII. Id. Decemb. Rauẽ. Arcad. A. VI. & Probo V. C. CONSS.

Si de momento fuerit appellatum. *Tit.* XXXVI.

I. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arcad. AAA. ad Euſignium P. P.

CVM de poſſeſſione & momēto cauſa dicitur,etſi appellatio interpoſita fuerit,tamē lata ſententia ſortiatur effectum,atque ita demum ad noſtram ſcientiam referatur. Ita tamen poſſeſſionis reformationem fieri oportet, vt integra omnis proprietatis cauſa ſeruetur. Dat. XIIII. Kal.Dec.Med.Honor.N.P.& Euodio CONSS.

INTERP. *Si de momento fuerit appellatum,momentariæ cauſæ audientiam proprietati obeſſe penitus non debere, quamlibet de momento videatur aliquid iudicatum,quod in effectum ſit ſine dubio reducendum, nec poſſit appellatione ſuſpendi. Iubet autem reſtituto momento cauſam proprietatis ex integro debere cognoſci.*

De poſſeſſione ab eo,qui bis prouocauerit, transferenda. Tit. XXXVIII.

I. Imppp. Valentinianus, Theod.& Arcad. AAA. Proculo P.V.

QVI GEMINO iudicio fuerit ſuperatus,nec tamē obſtinatam illam peruicaciam putauerit relinquendam,ſed iterum prouocandum eſſe crediderit,ab eo ad petitorē mox poſſeſſio transferatur.Dat.XVI. Kal. Iul. Aquil.Tatiano & Symmacho CONSS.

INTERPR. *Si quicunque in vna cauſa duobus iudiciis fuerit ſuperatus, adhuc eandem agendi pertinaciam voluerit retinere,& iterum appellandum eſſe putauerit in aduerſarium eius continuò poſſeſſio transferatur.*

De fide teſtium & inſtrumentorum. Tit. XXXIX.

I. Imp.Conſtantinus A. Aurelio Helladio.

ETSI veteris iuris definitio & retrò principum reſcribta in iudicio petitori eius rei,quam petit, neceſſitatem probationis dederunt:tamen nos æquitate & iuſtitia moti iubemus, vt ſi quando talis emerſerit cauſa,in primordio iuxta regulam iuris petitor debeat probare, vnde res ad ipſum pertineat.ſed ſi deficiat pars eius in probationibus, tunc demum poſſeſſori neceſſitas imponatur probandi,vnde poſſideat,vel quo iure teneat:vt ſic veritas examinetur.Dat. Naiſſo,XV.Kalendas Octob. Paulino & Iuliano CONSS.

II.Idem A.& Cæſ.ad Seuerum Com.Hiſpaniarum.

Scripturæ diuerſæ & fidem ſibi inuicem derogantes, ab altera parte prolatæ,nihil firmitatis habere potuerunt.Dat.IIII.Non. Maij. Conſtp. Dalmatio & Zenofilo CONSS.

INTERPRET. *Si quis multiplici ſcriptura contractum ſuum munire cupiens,de vna re venditionem & donationem proferat, vel quæcunque alia documēta,omnia reſcindātur,quia impugnātes ſe chartulas lex hæc vetat admitti.*

III.Idem A.ad Iulianum præſidem.

Iuriſiurandi religione teſtes priùs quàm perhibeāt teſtimonium,iamdudum arctari præcipimus,& vt honeſtioribus potiùs fides teſtibus habeatur,ſimili more ſanximus,& vnius teſtimonium nemo iudicum in quacunque cauſa ſfacili patiatur admitti. Et nunc manifeſtè ſancimus, vt vnius omnino teſtis reſponſio non audiatur,etiam ſi præclaræ curiæ honore præfulgeat.Dat. VIII.Kal.Sept.Naiſſo,Optato & Paulino CONSS.

INTER-

Interp. *Teſtes priuſquam de cauſa interrogentur, ſacramento debent conſtringi, vt iurent ſe nihil falſi eſſe dicturos. Hoc etiam dicit, vt honeſtioribus magis quàm vilioribus teſtibus fides potius admittatur: vnius autẽ teſtimonium, quamuis ſplendida & idonea videatur eſſe perſona, nullatenus audiendum.*

IIII. Impp. Conſtantius, & Conſtans AA. Aurelio Mimenio.

Quotiens ſcriptura aliqua profertur, eáque ab eo, aduerſus quem facere videtur, ſuſpecta dicitur, non ſolùm is, qui de ea dubitat, falsò conſcribtam cogatur oſtendere, verùm etiam ille qui eadem vtitur, veritate ſubnixam probare cogatur. Dat. VI. Kal. Septemb. Conſtantinop. Conſtantio IIII. & Conſtante III. AA. CONSS. V. Pars actorum habitorum apud imperatorem Iulianum Auguſtum, Mamertino & Neuitta CONSS. X. Kal. April. Conſtantinop. in Conſiſtorio, adſtante Iouio viro clariſſimo quæſtore, Anatolio magiſtro officiorum, Felice Cõm. ſacrarum largitionum &c. Imp. Iulianus A. dixit: τηνικαῦτα γραμμάτια μεγάλην ἰσχὺν ἔχει, ὅταν περὶ αὐτῶν τῶν γραμματίων †μὴ ἀμφισβήτησις ἐξ ἄλλων ὤφειλε βεβαιοῦσθαι. forte ἡ

VI. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Olybrium P. V.

Cùm res agatur ex ſcribto, aut infirmari ſcribturam cõuenit, aut probari. Infirmari autem quæ poteſt, nisi falſa doceatur? falſa porrò à quibus alius demonſtranda eſt, quàm ab illis, qui negant ei eſſe credendum? Dat. Prid. Id. Mart. Treu. Valentiniano NB. P. & Victore CONSS.

VII. Imppp. Valens, Gratianus, & Valantinianus AAA. ad Antonium P. P. poſt alia.

Iubemus omnes deinceps, qui ſcribturas nefarias cõminiſcuntur, cùm quid in iudicio promiſerint, niſi ipſi adſtruxerint veritatem, vt ſuſpectæ ſcribturæ & falſi reos eſſe detinendos. Dat. Prid. Id. Ian. Treu. Valente VI. & Valentiniano II. AA. CONSS.

Interp. *Quicunque ſcripturam in audientiam protulerit, veritatem eius probare iubeatur: quia hoc in omnibus cauſis ſtatutum eſt, vt ſcripturã prolator adfirmet: Nam ſi is qui ſcripturam protulit, eius non adſtruxit veritatem, vt falſitatis reum eſſe retinendum.*

VIII. Pars actorum habitorum in cõſiſtorio apud imperatores Gratianum, Valentinianum, & Theodoſium CONSS. Syagri & Eucheri, die III. Kalen. Iul. Conſtantinop. in conſiſtorio. Imp. Theod. A. dixit: Epiſcopus nec honore, nec legibus ad teſtimonium flagitatur. Item dixit: Epiſcopum ad teſtimonium dicendum admitti non decet. Nam & perſona dehonoratur, & dignitas ſacerdotis excepta confunditur.

IX. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AAA. ad Florentium P. F. Auguſtalem.

Non oportet in abſentem, quaſi in præſentem, atque conuictum, verum ſtatim putari: quidquid ab eo ſolo dicitur, qui accuſat. Dat. XIII. Kal. Ian. Richomere, & Clearcho CONSS.

Interpret. *Quotiens quilibet accuſator aliquid de aduerſario ſuo eo abſente ſuggeſſerit, ante diſcuſſionem vtriuſque partis penitus non credatur.*

X. Idem AAA. Paulino P. Auguſtali.

Presbyteri citra iniuriam quæſtionis teſtimonium dicunt, ita tamen, vt falſa non ſimulent. Ceteri verò clerici, qui eorum gradũ, vel ordinem conſequuntur, ſi ad teſtimoniũ dicendum petiti fuerint, prout leges præcipiunt, audiantur. Salua tamen ſit litigatoribus falſi actio, ſi forte preſ-

byteri,qui ſub nomine ſuperioris loci teſtimonium dicere citra aliquam corporalem iniuriam ſunt præcepti,hoc ipſo,quòd nihil metuant , vera ſuppreſſerint.multò magis etenim pœna ſunt digni , quibus cùm plurimum per noſtram iuſſionem delatum fuerit,occulto inueniuntur in crimine.Dat.VIII.Kal.Auguſt.Arcadio I.& Bautone CONSS.

INTERPR.*Presbyteri citra iniuriam quæſtionum , id eſt , ſine ſupplicio corporali poſſunt teſtimonium dicere:alij verò clerici qui eorum ordinem ſubſequuntur,ſi ad teſtimonium dicendum adhibiti fuerint,ſicut leges præcipiunt audiantur:ita vt ſalua ſit contra presbyteros falſi actio,ſi in aliquo docebũtur fuiſſe mentiti,quia magis pœna digni ſunt,quibus eùm lex reuerẽtiam præſtat,ſuæ pro feſſionis immemores ,in mendacij crimine deteguntur.*

XI. Imppp. Valentinianus,Theod.& Arcad.AAA.Flauiano P.P.

Hi,qui ſanctam fidem prodiderint,& ſacrum baptiſma profanarint, à conſortio omnium ſegregati ſint,à teſtimoniis alieni,&c.Dat.V.Id.Maij. Concordiæ,Tatiano & Symmacho CONSS.

XII.Impp.Arcad.& Honor.AA.Æternali Proconſuli Aſiæ.

Cogi poſſeſſorem ab eo,qui expetit, titulum ſuæ poſſeſſionis edicere quæ tanta erit amentia,vt ratione præpoſtera petitor ab eo,quem pulſat informari ſuas poſtulet actiones,cùm omnem probationem exigi oporteat ab eo,qui indicare nititur,non ab eo qui ſe iuſtè tenere contendit? Intentanti namque,non ſuſcipienti probationum neceſſitas imponenda eſt,præter eum,qui edicere cogitur,vtrum pro poſſeſſore,an pro herede poſſideat.Dat.XII.Kal.April.Arcadio VII.& Honorio III.AA.CONSS.

INTERPRET. *Lex iſta hoc præcipit,vt probatio non à poſſeſſore , ſed à petitoris partibus requiratur:quia omnem probationem ab eo quæri debere dicit, qui petitam rem deſiderat obtinere,non ab illo,qui ſe iuſtè tenere contendit:præter illum tãtum caſum vbi interrogari neceſſe eſt poſſidentem, vtrum ex ſua perſona,an per ſucceſſionem cœperit poſſidere.*

XIII.Impp.Honor.& Theod.AA.Cæciliano P.P.poſt alia.

Quoniam ingenui teſtes ad cauſas poſtulantur alienas,ſi ſocij & participes criminis non dicantur,ſed fides ab his notitiæ poſtuletur : in exhibitione neceſſariarum perſonarum,hoc eſt,teſtium , talis debet eſſe cautio iudicantis,vt his venturis ad iudicium per accuſatorem,aut ab his,per quos fuerint poſtulati ſumptus competentes,dari præcipiat,&c.Dat.XII. Kal.Febr.Rauennæ,Honorio VIII.& Theodoſio IIII.AA.CONS.

INTERP.*Quicunque teſtes neceſſarios habet, dummodò idoneos qui non ſint cauſæ aut culpæ participes ſtudeat qualiter eos ſuo ſumptu , vbi cauſa dicenda eſt,debeat exhibere.*

CODI-

CODICIS THEODOSIANI LIBER DVODECIMVS.

De decurionibus. *Tit.* *I.*

I. Imp. Conſtantinus A. ad Euagrium.

NEMO iudex ciuilium munerũ vacationem cuiquam præſtare curiali conetur, vel aliquem ſuo arbitrio de curia liberet. Nam ſi quis fuerit eiuſmodi infortunio deprauatus, vt debeat ſubleuari, de eius nomine ad noſtram ſcientiam referri oportet, vt certo temporis ſpatio ciuilium munerum ei vacatio porrigatur. PP. Id. Mart. Conſtantino A. III. & Licinio III. CONSS.

INTERPF. *Nullus Iudex vacationem indebitam tribuat Curiali, nec eum de ſuo officio ſtudeat liberare: Nam ſi ita tenuis cuiuſcunque Curialis exhauſta facultas eſt, vt ei publici oneris neceſſitas non credatur, ad principis iuſſit referri notitiam.*

II. Idem A. ad Criſpinum.

Quoniam dubitaſti, vtrum ex numero dierum, an ex nominatione Kalendarum conputari duum menſum ſpatia debeant, forma publici iuris obſeruãda eſt, quę manifeſtè declarat, quid pro dierum diuerſitate prę-ceperit conprehendi. Dat. Kal. Octob. Conſtantino A. IIII. & Licinio IIII. CONSS.

III. Idem A. Mechilio Hilariano correctori Lucaniæ, & Brittiorum.

Vniuerſos decuriones volumus à tabellionum officiis temperare, Nemo autem ad decurionatũ vocatus excuſare ſe poterit, eo quód fuerit tabellio, cum & huiuſmodi homines, ſi ſint idonei, vocari ad curionatum oporteat. Lex enim, quæ decuriones à tabellionum officiis voluit ſubmouere, ad decurionatum tabelliones vocari non prohibet. Dat. III. Kalend. Feb. Sabino & Rufino CONS.

IIII. Idem A. ad Octabianum comitem Hiſpaniarum.

Hij, qui honoris indebiti arripere inſignia voluerunt, cùm in conſilium primates municipéſque coguntur, adſiſtunt, ſedentibus his, quibus emeritis, omnis honor iure meritóque debetur. Ideóque ſublimitas tua nullũ omnino faciet pręſidatus prærogatiua lætari, niſi qui cunctos in patria gradus egreſſus ordinem venerit, ita vt illi etiam, qui præſidatum ante tempus reportarunt, poſt expletos honores ciuicos honeſtamentis præſtitis potiantur. PP. XIIII. Kalen. Feb. Gallicano & Baſſo CONS.

v. Idem A. ad Bithynos.

Eos,qui in palatio militarunt, & eos,quibus prouinciæ commiſſæ [illegible], quique meritò ampliſſimarum adminiſtrationum honorem perfectiſſimatus,vel egregiatus adepti ſunt, necnô & illos,qui decuriones,vel principales conſtituti cuncta ſuæ patriæ munera impleuerunt, frui oportet dignitate indulta. Si vero decurio ſuffragio comparato perfectiſſimatus, vel ducenæ, vel centenæ, vel egregiatus meruerit dignitatem, declinare ſuam curiam cupiens, codicillis amiſſis, ſuæ conditioni reddatur: vt omnium honorum & munerum ciuilium diſcuſſione perfunctus iuxta legem municipalem aliquam prærogatiuam obtineat. Eum quoque,qui originis gratia,vel incolatus,vel ex poſſidendi conditione vocatur ad curiam, perfectiſſimatus ſuffragio impetrati dignitas non defendit. Quia remota tradi eum curiæ oportebit. Dat. XII. Kalend. Auguſt. Gallicano & Baſſo CONSS.

VI. Idem A. Patroclo.

Nulla præditos dignitate ad ſordida deſcendere connubia ſeruularum, etſi videtur indignum:minimè tamen legibus prohibetur. Sed neq; connubium cum perſonis poteſt eſſe ſeruilibus, & ex huiuſmodi contubernio ſerui naſcuntur. Præcipimus itaque, ne decuriones in gremia potentiſſimarum domorum libidine ducente confugiant. Si enim decurio clam actoribus atque procuratoribus neſcientibus alienæ fuerit ſeruæ coniunctus,& mulierem in metallum trudi per ſententiam iudicis iubemus, & ipſum decurionem in inſulam deportari bonis eius mobilibus,& vrbanis mancipiis confiſcandis. Prędiis verò & ruſticis mancipiis ciuitati, cuius curialis fuerat,mancipandis,ſi patria poteſtate fuerit liberatus, nullóſque habeat liberos,vel parentes,vel etiam propinquos, qui ſecundum legum ordinem ad eius ſucceſſionem vocantur. Quòd ſi actores,vel procuratores loci in quo flagitium admiſſum eſt, fuerunt conſcij, vel compertum facinus prodere noluerunt,metallo eos conuenit implicari. Si verò dominus hoc fieri permiſit, vel poſtea cognitum celauit, ſi quidem in agro id factû eſt,fundus cum mancipiis & pecoribus ceteriſque rebus,quæ cultui ruſtico ſuſtinentur, fiſci viribus vindicetur. Si verò in ciuitate id factum eſt, dimidiam bonorum omnium partem præcipimus confiſcari: pœnam augentes,quoniam intra domeſticos parietes,ſcelus admiſſum eſt, quod noluit mox cognitum publicare. Igitur ſi legis latæ die repperietur quiſquam patrimonium ſuum alienaſſe, atque in dominum ſeruulæ contuliſſe,ordini liceat diligenter inquirere, vt ita reipublicæ ciuitatis quod de facultatibus ſupradicti fuerit deminutum in pecunia ſarciatur. Dat. Kalendas Iul. Aquil. Conſtantinopoli. A. V. & Licinio C. CONSS.

VII. Idem A. ad Edictum.

Filios decurionum,qui decem & octo annorum ætate vegetantur,per prouinciam Karthaginem muneribus ciuicis adgregari præcipimus. Neque enim opperiendum eſt, vt ſoluantur familia, & ſacris explicentur. Cùm voluntates patrum prę iudicare non debeant vtilitatibus ciuitatum. pp. x. Kalend. Mai t. Conſtantino A. VI. & Conſtantio C. CONS.

VIII. Idem A. ad Florentium.

Decuriones ad magiſtratum, vel exactionem annonarum ante tres mē-

ſes

ſes, vel amplius nominari debent: vt ſi querimonia eorum iuſta videatur, ſine impedimento in abſoluendi locũ alius ſubrogetur. Dat. Id. Apri. Conſtantinop. Seuero & Rufino CONS.

IX. Idem A. ad Hilarianum proconſ. Afric.

Si quis decurio, vel propriæ rei cauſa, vel reipublicę cogatur noſtrum adire comitatum, is non antè diſcedat, quàm inſinuato iudici deſiderio proficiſcendi licentiam conſequatur. Quòd ſi pro ſua audacia parui aliquis hanc fecerit iuſſionem, deportationis exitum ſortiatur. PP. VII. Id. Iul. Karthag. Criſpo III. & Conſtantino III. CONS.

X. Idem A. ad Maximum.

Quoniam diuerſis præſtitimus, vt legionibus, vel cohortibus deputentur, vel militiæ reſtituantur, quiſquis huiuſmodi beneficium proferat, requiratur, vtrum ex genere decurionũ ſit, vel antè nominatus ad curiam, vt ſi quid tale probetur, curiæ ſuę & ciuitati reddatur. Quam formã circa omnes, qui iamdudum probati in militaribus officiis agunt, vel reſtituti militiæ ſacramento muniantur, vel poſteà per ſuffragia probabuntur, obſeruari conueniet. PP. V. Id. Iul. Antiochię, Paulino & Iuliano CONSS.

XI. Idem A. ad Conſtantium. p. p.

Quoniam relictis curiis nonnulli ad militię præſidia cõfugiunt: omnes, qui nondum primipilo inueniuntur obnoxij, ſolutos militia ad eandem curiam reuerti præcipimus, his ſolis in militia permanſuris, qui pro loco, adque ordine iam pars tui † adtinentur. Dat. Non. Octob. Paulino & Iuliano CONS. † forte, primipilatus

XII. Idem A. ad Maximum vic. Orient.

Si qui vel ex maiore, vel ex minore ciuitate originem ducit, ſi eandem euitare ſtudens, ad alienam ſe ciuitatem incolatus occaſione contulerit, & ſuper hoc vel preces dare temptauerit, vel qualibet fraude niti, vt originem propriæ ciuitatis eludat: duarum ciuitatum decurionatus onera ſuſtineat, in vna voluntatis, in vna originis gratia. PP. VIII. Kal. Ian. Paulino & Iuliano CONS.

INTERPR. *Si quicunque Curialis de ea in qua natus eſt ciuitate ad aliã tranſire voluerit, conditionem curiæ debitam nullatenus poſſit euadere, nec ſi hoc ipſum mereri interpoſita ſupplicatione tentauerit, nec vllo argumento neceſſitatis aut ſeruitia ciuitatis ſuæ, pro eo quod habitationem mutare voluit, poſſit euadere. Nam quicunque hoc fecerit, & ſe in aliam ciuitatem tranſtulerit, hoc iubet vt in vtraque ſeruiat ciuitate, hoc eſt, in vna pro conditione naſcendi, & in alia pro habitandi voluntate deſeruiat.*

XIII. Idem A, ad Euagrium. P. P.

Quoniam curias deſolari cognouimus, his qui per originem obnoxij ſunt militiam ſibi per ſupplicationem poſcentibus, & ad legiones, vel diuerſa officia currentibus, iubemus omnes curias admoneri, vt quos intra viginti ſtipendia in officijs deprehenderit, vel originẽ defugiſſe, vel ſpreta nominatione, militiæ ſe inſeruiſſe, hos ad curiam retrahant, & deceterò ſciant eſſe ſeruandum, & qui derelicta curia militauerit, reuocetur ad curiam: non ſolùm ſi originalis ſit, ſed & ſi ſubſtantiam muneribus aptam poſſidens ad malitiam confugerit, vel beneficio noſtro fuerit liberatus. Dat. XVI. Kal. Iun. Conſtantino A. VII. & Conſtantio C. CONS.

XIIII. Idem A. ad * p. p.

Dudum lege promulgata ſanxit noſtra clementia, vt filij comitum, & præſidum, & rationalium, magiſtrorumque priuatæ, qui tamen ex origine curialium deſcendunt, ordinibus necterentur: nunc præcipimus, vt qui perfuncti muneribus idonei reperti ſint, iudicio clementiæ noſtræ accedere ad honores præcepti ad honeſtas promotiones perueniant. Eos verò, quos neſcit principalis auctoritas, iudicio præfecturæ commiſimus, vti eos, qui ex genere videntur eſſe curialium, & minùs apti iudicio principali, ordinibus propriis reſtituant. Illos verò, quos iudicio noſtro proueximus, intactos eſſe perficiant: ita tamen, vt heredes eorum curiis mancipentur. Si quis ſanè decurio euertens fiſcalia commoda, fugiens curiam, ambitu ad ſenatum orbis inclytum peruenerit, minimè admittatur. Dat. VIII. Kalend. Decemb. Conſtantino A. VII. & Conſtantio C. CONSS.

XV. Idem A. ad Annium Tiberianum Com.

Vniuerſis prouinciarum rectoribus intimato noſtram clementiam ſtatuiſſe, veteranorum filios curialibus muniis innectendos, ita vt & hij, qui perfectiſſimatus ſibi honore blandiuntur, truſi in curiã, neceſſariis officiis publicis inſeruiant. PP. XI. Kal. Maij, Karth. Conſtantio, & Maximo CONS.

XVI. Idem A.

Si ad magiſtratum nominati aufugerint, requirantur: & ſi pertinaci animo latere patuerint, his ipſorum bona permittantur, qui præſenti tempore in locum eorum ad duumuiratus munera vocabuntur. Ita vt ſi poſtea reperti fuerint, biennio integro onera duumuiratus cogantur agnoſcere. Omnes enim, qui obſequia publicorum munerum declinare temptauerint ſimili condicione teneri oportet. Dat. III. Kal. Octob. Serdicæ, Conſtantino A. VIIII. & Conſtantio IIII. C ONSS.

XVII. Idem A. ad Lucretium Paternum.

Vacuatis reſcribtis, per quæ munerum ciuilium nonnullis eſt vacatio præſtituta omnes ciuilibus neceſſitatibus adgregentur: ita vt nec conſenſu ciuium, vel curiæ præſtituta cuiquam immunitas valeat: ſed omnes ad munerum ſocietatem conueniantur. Dat. VIII. Kal. Nouemb. Heracleæ, Conſtantino A. VIII. & Conſtantio IIII. CONSS.

XVIII. Idem A. ad VV. CC. P. P. Poſt alia.

Ad ſenatum decurio non adſpiret, manentibus athuc his, qui eandem dignitatem conſecuti ſunt. Filios ſanè militarium iuxta prius præceptum aut patris militiam adſequi volumus: aut ſi detrectauerint militare, & triginta quinque annos impleuerint, curiis mancipari, Dat. VII. Kalend. Decemb. Conſtantino A. VIII. & Conſtantio IIII. CONSS.

XVIIII. Idem A. ad Euagrium.

Quoniam nonnulli diuerſarum ciuitatum curiales intemperanter minores, quibus publica tutela debetur, ad curiæ conſortium deuocarunt, vt ſeptem, vel octo annorum conſtitutos nonnullos nominaſſe firmentur, decernimus, vt omnino nullus in curiã nominationibus deuocetur, nec functionum obſequia ſubire cogatur, niſi qui decimum & octauum annum ætatis fuerit ingreſſus. Quod & in futurum arceri volumus, & eos eximi, qui infra eius ætatis terminos conſtituti iam nominati ſunt, curialibus & vinculis abſoluantur. Cùm enim decimum & octauum annum ætatis intrauerint, ſi militiæ nomen inſerere iuxta legem datam non potuerint, vel ſuperſederint, municipali poterant dari obſequio. Dat. prid. Non.

Noñ.Aug.Baſſo & Ablauio CONSS.

INTERPR. *Minores decem & octo annorum ætate Curiales nec nominari à quibuſcumque, nec ad ſeruitia applicari debere: quia hoc lex ſufficere credit, vt decem & octo anni neceſſitati publicæ, ſi neceſſe fuerit applicentur, ita vt ſiqui infra hanc ætatem ante nominati iam fuerint, abſoluantur.*

XX. Idem A. ad Euagrium P.P.

Nullus decurionum ad procurationes, vel curas ciuitatum accedat, niſi omnibus omnino muneribus ſatisfecerit patriæ, vel ætate, vel meritis. Qui vero per ſuffragium ad hoc peruenerit, adminiſtrare deſiderans, nō modò ab expetito officio repellatur, ſed epiſtula quoque, vel codicilli ab eo protinus auferantur & ad comitatum deſtinentur. Dat. prid. Id. Aug. Baſſo & Ablauio CONSS.

INTER. *Iſta lex hoc iubet, nullum Curialem, niſi omnibus curiæ officiis per ordinem actis, aut curatoris, aut defenſoris officium debere ſuſcipere, niſi omnibus, vt dictum eſt, ante muneribus ſatisfecerit, quæ patrio ordini debentur: nam ſi præfatus contra hanc præceptionem quolibet ſuffragio, aut ſub quocunque obtentu honoris ſe munire voluerit, & obtentis careat, & vbi rerum domini fuerint, dirigantur.*

XXI. Idem A. ad Felicem P.P.

Quoniam Afri curiales conqueſti ſunt quoſdam in ſuo corpore, poſt flamonij honorem, & ſacerdotij, vel magiſtratus decurſa inſignia, præpoſitos conpelli fieri manſionum, quod in ſingulis curiis ſequentis meriti & gradus homines implere conſueruntiubemus, nullum prædictis honoribus ſplendentem ad memoratum cogi obſequium, ne noſtro fieri iudicio iniuria videatur. Dat. prid. Noñ. Aug. Viminacio, Conſtantio & Albino CONSS.

XXII. Idem A. ad Euagrium p.p.

Cùm decuriones decurionúmque filij, deque his genitis ad diuerſas militias confugiant: iubemus eos in quibuſcunque officiis militantes, exemptos militia reſtitui curiæ: exceptis his, qui in palatij noſtri iam habentur officiis, Dat. XI. Kal. Septemb. Conſtantinop. Nepotiano & Facundo CONS.

XXIII. Imp. Conſtantius A. ad Iulianum.

Quamuis eos, qui tertio edicto vocati minimè reſpondere voluerunt, legum ſeueritas obnoxios faciat cœtibus curiarum. tamen humaniorem placuit ſequi viam, & eos admonere edicto, vt intra triginta dies ſui præſentiam faciant. quòd ſi intra hoc tempus neglexerit, vel ſui præſentiam facere, vel defenſorem ad iudicia mittere, qui abſentię eorum iuſtas allegationes deponat, ſententia ſuper his lata ſine aliquo cunctamine conualeſcat. Dat. V. Id. Oct. Antiochię, Vrſo & Polemio CONSS.

XXIIII. Idem A. Aconio Catullino Vic. Afric.

Quicumque fugientes obſequia curiarum affectauerint adumbratæ nomina dignitatis, & ſi eos ſpes falſi honoris inluſerit, triginta argenti libras inferre cogantur. Acc. Kartag. prid. Id. Dec. Vrſo & Polemio CONS.

XXV. Idem A.

Quoniam emptæ dignitatis obtentu curias vacuefactas eſſe nōn dubium eſt, placuit vt cuncti qui ſuffragiis dignitatum inſignia conſecuti ſunt, inmeriti honoris ſplendore priuati, ciuilium munerum ſolennitate

fungantur.Eorũ ſanè intemeratas inconcuſſaſq; dignitates volumus permanere, qui vel iudicio prouinciarũ in officiũ legationis electi ſunt, vel honeſtis teſtimoniis adminiculis enitentes talium dignitatum priuilegia inſigniaque meruerunt.Dat.v.Kal.Nou.Emeſa.Vrſo & Polemio CONSS.

XXVI. Impp. Conſtantius,& Conſtans AA.ad Catullinum Vic.Afric.

Cunctos ex comite cuiuſlibet ordinis,& ex præſidibus,& rationalibus & magiſtris ſtudiorum,denique ex perfectiſſimis honorariis,vel affectuorum ad ciuica onera conſtringes, ſi quidem rectiùs patriæ,vel honoribus,vel magiſtratibus expendere debuiſſent,quæcumque ab his fœdantibus honores conſumpta ſunt. Dat. Kal. Nou.Vrſo & Polemio CONSS.

XXVII. Idem AA. Haue Celſine K. NB.

Rarum Karthaginis ſplendiſſimæ ſenatum, & exiguos admodum curiales reſidere conqueſtus es, dum vniuerſi indebitæ dignitatis infulas fœda familiaris rei vexatione mercantur. Igitur iſtiuſmodi viri demptis honoribus imaginariis,huiuſcemodi illi erunt,quos fuerãt conſecuti, ciuicis muneribus ſubiugentur.Quod quidem per omnem Africam ſolertiſſimè ſeruari oportet.Dat.VI.Id.Iañ.Treũ.Conſtantio II.& Conſtante AA.CONSS.

XXVIII.Idem AA.ad Anatolium Vicarium Afric.

Conſtitutionibus perſpicuè definitum eſt, Kalendis Martiis nominationes fieri, vt ſplendidorum honorum munerumque principia primo tempore procurentur, &c. Dat. VI.Kal.Decemb.Conſtantio II.& Conſtante AA.CONSS.

XXVIIII. Idem. AA. Ordini ciuitatis Conſtantinæ Circenſium.

Magiſtratus deſertores ad eam grauitas tua faciat neceſſitatem conditionis vrgueri, vt quaſcumque pro his expenſas ciuitas prærogauit, refundere protinus,ac repræſentare cogantur.Et deinceps tenaciter obſeruabit,ne qui de relicta curia in ordinem veniant ſenatorium, priuſquam cunctas functiones ciuicis honoribus penſitauerint.Dat.XIIII.Kalend. Febr.Naiſſo, Acyndino & Proculo CONS.

XXX. Idem.AA. Nemeſiano Com.

Curiales omnium ciuitatum nullam pro re priuata noſtra debent inquietudinem ſuſtinere, nec huiuſmodi oneribus, veluti extraordinariis occupari:quoniam ſatis eſt,ſi ciuitatum munera per eos congrua conpellantur,&c.Dat.prid.Id.Aug.Beſſæ,Acindino & Proculo CONSS.

XXXI. Idem AA.ad Catullinum p.p.

Nullus omnino ex tabulariis, vel ſcribis, vel decurionibus,eorumque filiis in quocumque officio militet, ſed ex omnibus officiis, necnon etſi intra noſtrum palatium militent, necdum impleto quinquennio reperti & retracti protinus curiis officiiſque municipalibus reddantur. Dat. VIII.Kalend.Iul.Lauriaco,Marcellino & Probino CONSS.

XXXII. Idem AA. ad Hilarianum.

Militarium filios,qui geſtandis armis idonei non eſſe dicuntur, curiis iamiámque tradi oportet. Nam reipublicæ incommodum eſt curias hominum paucitate langueſcere. Dat. XVI.Kal.Sept.Marcellino & Probino CONSS.

XXXIII. Idem AA.Rufino Com. Orient.

Quoniam ſublimitas tua ſuggeſſit, multos declinantes obſequia, machinari,

chinari, vt priuilegia rei priuatæ noſtræ colonatus iure ſectantes, curialium nominationes declinent: ſancimus, vt quicumque vltra vigintiquinque iugera priuato dominio poſſidens, ampliorem ex re priuata noſtra iugerationis modum cultura & ſollicitudine propria gubernauerit, omni priuilegiorum, vel originis, vel cuiuſlibet excuſationis alterius fruſtratione ſubmota, curiali conſortio vindicetur. Illo etiam curiæ ſimiliter deputando, qui minùs quidem quàm viginti quinque iugerorum proprietatem habeat, ex rebus verò noſtris, vel paruum, vel minorem iugerationis modum ſtudio cultionis exercet, ita vt omni fraude ſubmota, ſi qui venditione ſimulata præſcriptas legi minuat facultates, omne, quod ſimulata venditione ad alium tranſtulit, fiſci noſtri viribus vindicetur. Quã pœnam illi etiam ſuſtinebunt, qui captioſa ſupplicatione delata, ſpeciale reſcriptum in fraudem ſanctionis extorſerint. Dat. Noñ. April. Antiochię Conſtantio III. & Conſtante II. AA. CONSS.

XXXIIII. Idem AA. ad Auxentium præſid. Aug. †Tamnice. ✝ Auguſt. Eumenic.

Eos, qui curialibus muneribus obnoxij, honorariis dignitatibus gaudent, iuxta legem noſtram remoto hoc patrocinio publicis vtilitatibus obedire, ac ſatisfacere prudentia tua decernat. Dat. VI. Id. April. Antiochiæ, Conſtantio III. & Conſtante II. AA. CONSS.

XXXV. Idem AA. Leontio p. p.

Iterata lege ſancimus, vt veteranorum filij, ſi poſt ſedecim annos militię munus ſubire non poſſint, vel armis geſtandis habiles non exiſtant, curiis mancipentur. Dat. V. Kal. Iul. Hierapoli, Placido & Romylo CONS.

XXXVI. Idem AA. ad Titianum.

Vniuerſi omnino ex comitibus, vel ex præſidibus, qui ſuffragio perceperint dignitates, ciuilibus oneribus muneribúſque teneantur adſtricti. Plebeiam quoque ſuſtineant capitationem, ne commoda publica ſub vmbratili ſuffragiorum pactione lacerentur. Eos tamen à prædictis oneribus excipi oportebit, qui vel in adminiſtratione, vel in legationibus publicis verſati ſunt, ita vt ſi quis contra interdictum legis noſtræ precationem obtulerit, eius patrimonium fiſei noſtri viribus protinus vindicetur. Dat. prid. Kalen. I. l. Treuiris. Placido & Romylo CONS.

XXXVII. Idem A. ad Placidum p. p.

Cautum eſt, vt quicumque orti ex decurionibus ſeſe ad militiam contuliſſent, in quibuſcumq; ſtipendiis deprehenſi nulla abſolui prærogatiua temporis poſſint: ſed ordinibus quos reliquerant, traderentur. Hoc & in calcarienſibus & fabricenſibus, & argẽtariis obſeruetur, vt quicumcumque obnoxij officiis, vel muneribus ciuilibus ex ſupradictis fabriciis fuerint, curiæ reſtituti nec impetrato reſcribto liberentur, Dat. V. Kal. Iuñ. Leontio & Salluſtio CONS S.

XXXVIII. Idem A. ad Anatolium p. p.

Quoniam nonnulli curiis derelictis, domeſticorum ſeu protectorum ſe conſortio copularunt, ſcolarij etiam qui iam nomen dederunt militiæ, aut palatinis ſunt officiis adgregati: cunctos iubemus, omni fruſtratione ſubmota, ad curias reuocari. Ne tamen diuturnitatis ratio videatur eſſe neglecta, quicumque ſub armis militiæ munus comitatenſe ſubierunt, ſi necdum quinque ſtipendia compleuerunt, nec pro publica defenſione prœliis adfuerunt, reddantur. Qui vero palatini nominis preferunt

dignitatem,ſi curialem trahunt originem,infra tot annos militiæ nudati præſidiis,oppidaneis reſtituantur obſequiis.De qua re magiſtros equitũ, ac peditum &v.c.comitem domeſticorum,necnõ etiam ſacrarum largitionum comitem,& magiſtrum officiorum & caſtrenſem(ſub quibus cũcti eſſe noſcuntur)credidimus commonendos: vt tua inſiſtente prudentia,& ſcribente de nominibus ſingulorum vnuſquiſque propriæ conditioni reddatur.Dat.x.Kalen.Iuñ.Cæſenæ,Conſtantio IIII.& Conſtante III.AA.CONS.

XXXIX.Idem A.ad Anatolium p.p.

In perpetuum obſeruandum eſſe ſancimus,vt citra iniuriam corporis, quod in ſeruis etiam probroſum,atque poſtremum eſt, cuncti primarij, & curiales præcepta à iudicibus exequantur. Frequenti ergo monitione, atque hortatu tam primarios curiarum,quàm hos,qui magiſtratus gerũt, atque geſſerũt,ſinceritas tua incitare debebit, vt promptiùs pręcepta ſuſcipiant,omni corporalis contumeliæ timore ſublato.Dat. Kalend. April. Antiochiæ,Limenio & Catullino CONS.

XL.Idem A.ad Taurum p.p.

Curiales plerique ad inane vocabulum militiæ cucurrerunt, ac tanta arte rem gerunt,vt nec muniis militaribus obſequãtur,nec oneribus oppidaneis proſint.Igitur vniuerſi nulla prerogatiua devocabulo dignitatis in militia conquiſitæ,nullóque ſtipendiorum numero ſuffragante reſtituantur ciuitatibus.Dat.XII.Kal.Aug.Rau. Conſtantio VI. & Conſtante II.AA.CONSS.

XLI. Idem A.ordini Carthaginienſium.

Ex comitibus,& ex præſidibus vniuerſi ceteríque qui ſine adminiſtratione adumbratarum dignitatum codicillos honorarios meruerint,ſi ex veſtro eoſdem numero fuiſſe claruerit,in veſtro conſortio perſeuerent. Fungantur oneribus,& honoribus vniuerſis, quos ratio municipalis expoſcit,permanentibus dignitatum titulis, quas eiſdem conſtat indultas. Dat.x.Kal.Aug.Conſtantino A.VI.& Conſtantio II.CONSS.

XLII.Idem A.ordinĩ Cęſenatium Salutem dicit.

Si qui ex præſidibus,vel perfectiſsimatus acceſsione cumulati eſſe noſcuntur,manentibus dignitatibus,quas ſuffragio meruerunt,nihilominus in ſui ordinis conſortio perſeuerent: fungãtur officijs curialibus, ac municipalium munerum cura partita vobis cum obſequio capiantur.

Siquis autem clariſſimę meruerit infulas dignitatis, nec indulti muneris gratiam codicillorum allegatione percepit,impetratę fructum dignitatis amittat,& cuncti,qui per officia diuerſa nomina dederunt militię,ſi decurialium numero originem trahunt, ſoluti ſacramentis veſtris cœtibus adgregentur.Dat.XI.Kal.Iañ.Med.Conſtantino A.VII.&Conſtantio III.Cęſ.CONS.

XLIII.Idem A.ad Taurum p.p.

Illudere commodis curiarum decurionibus,ac decurionum filijs cautum eſt non licere,etſi vero adfectu militię ſe obſequiis traderent. Tum verò idcirco tantummodo ad militię ſacramenta cõfugiunt, vt commodis oppidaneis obſequium denegetur. Fraudis huius commenta facilè comprimentur:comperimus namque plurimos prædictorum nomẽ militiæ tradidiſſe,vel ad ſuffragia cucurriſſe,ita vt poſt tempus exiguum honeſta

neſta miſſione donentur, & muneribus patriæ perferendis curam ſedulæ mentis intendant. Dat. xvi. Kalend. Auguſt. Med. Arbitione & Lolliano CONS.

XLIIII. Idem A. ad Martinianum Vicarium Afric.

Quicumque intra palatium perfectiſſimus, aut comes prouectus ſuffragio eſt, ſpolietur honoris indebiti dignitate, etſi intra prouinciã repertus fuerit otioſus, cuius munia vitare ſtudebat, obſequijs competentibus ſubiugetur. Dat. xi. Kal. Iun. Sirmio. Datiano & Cereale CONS.

XLV. Idem A. ad Martinianum Vic. Afric.

Parui habito generis, & originis nexu, plerique (muniis oppidaneis improbè deſtitutis) ad militiam confugiſſe dicuntur. Ideóque non eos tantum, qui etiam nunc in militia perſeuerent, ſed veteranos etiam ſtatuimus euocari, executuros proprias allegationes in iudiciis competẽtibus. Æquum eſt namque nullum ſe nomine honeſtæ miſſionis tueri, vt etiam nunc in militia permanentes, vel iam otium conſecutos recipiant curiæ, ſi ſibi obnoxios eſſe monſtrauerint. Elicitas quoque epiſtulas adimi volumus veteranis, curię decernentes eſſe reddẽdos, quos obnoxios eſſe claruerit. Dat. x. Kal. Iu. Sirmio, Datiano & Cereale CONSS.

XLVI. Idem A. ad Martinianum Vic. Afric.

A ſolis præcipimus aduocatis corúmque conſortio dari prouinciæ ſacerdotem. Nec aliquis arbitretur ita eſſe aduocationis neceſſitatem impoſitam ſacerdotio, vt & ab eo munerum oppidaneorum functio ſecernatur: cùm nulla vnquam iura patronis forenſium quæſtionum vacationem ciuilium munerum præſtiteuerint. Nullum igitur aduocatum à curia (cui tenetur obnoxius) patimur excuſari: videlicet, ſi ciuico nomine, aut vinculo incolatus oppidanea neceſſitas eum detinet obligatum. Itaque apud alios etiam iudices operam dantes negotijs perorandis, obnoxios eſſe decernimus ſacerdotio: ſic videlicet, & vt intra eam prouinciã huiuſmodi honoribus mancipentur, vbi eos neceſſitas curialis detinet obligatos. Dat. v. Kal. Iul. Murſę. Datiano & Cereale CONSS.

XLVII. Idem A.

Oppidaneis ordinibus conſulentes dudum iuſſimus ab iniuriis corporalibus tutam eſſe debere ordinis dignitatem. Condemnationibus etiam modum impoſuimus, qui legibus deſignatur. Ideóque ſancimus, vt ſi iudex, vel in condemnationibus exprimendis, vel in corporalibus iniuriis vltra licitum contra curialem exarſerit, ipſę quidem auri põdo quinque, officium verò eius decem fiſco inferat. Da. xviii. Kal. Iul. Euſebio & Hypatio CONSS.

INTERP. *In correctione Curialium certam patientiam Iudices debẽt retinere, vt in corpore vel in ſanguine Curialium non facilè audeant deſæuire: nam ſi quis contra hoc fecerit, ipſe quidem Iudex quinque libras auri, & officium eius decem auri libras fiſco cogantur inferre.*

XLVIII. Idem A. ad Senatum.

Si qui fortè decuriones munia detrectantes, ad ſenatus noſtri ſeſe cõſortium contulerunt, exempti albo curiæ propriis vrbibus mancipandi ſunt. Qui verò prætorum honore perfuncti ſunt, reſidẽtes in ſenatu, redhibere debebũt quæ ex rationibus fiſci, aut vrbiũ viſceribus abſtulerunt: ita vt omnibus deinceps adipiſcendi honoris huiuſce aditus obſtruatur.

Dat. v. Non. Maij. Tauro & Florentio conss.

XLVIII. Idem AA. ad Taurum P. P.

Solum epiſcoporum facultates ſuas curiæ, ſicut antè fuerat conſtitutum, nullus adigat mancipare: ſed antiſtes maneat, nec faciat ſubſtantiæ ceſsionem. Sanè ſi qui ad preſbyterorum gradus, diaconum etiam, ſeu ſubdiaconum, cæterorúmque peruenerint, adſiſtente curia, ac ſub obtutibus iudicis promente conſenſum (cum eorum vitam inſignem, atque innocentem eſſe omni probitate conſtiterit) habere debet patrimonium probabilis inſtituti, vt retineat proprias facultates: maxime ſi totius populi vocibus expetatur. Quòd ſi qui fortè, non curialibus apud iudicem profitétibus, non denique expetente populo, ad eos (quos diximus) gradus aſpirent, aut ſtudio fraudulentæ artis inrepſerint, patrimonium ſuum liberis tradāt ad curialia obſequia ſubrogatis. Quòd ſi ſuboles defuerit, propinquis ſuis (quos tamen gradus poterant legitimæ ſucceſſionis adtingere) duas tradat propriæ ſubſtantiæ portiones, ſibi tertiam reſeruaturus: ſcilicet, vt per propinquos (ſi tamen curiales ſunt, aut etiam, ſi curiæ nunquā antea obſequium præbuerūt) præbeatur ſuſceptis facultatibus obſequella. Quòd ſi filios aut propinquos non habuerint hij, qui derelicta curia ad cultum diuinæ reuerentiæ exiſtimauerint tranſeundum, duas portiones curia debebit accipere, relicta penes eū tertia, quem antè diximus ad eccleſiaſticorum conſortium inſidioſis artibus adſpiraſſe. Ea verò quæ ad curiam ex eorum iure trāſierint, curiæ eſſe oportet, nec ex eius iure trāſferri. Sed quoniam verendum fuerit, ne alienatis facultatibus, aut in aliorum iura antè tranſcriptis, nulla ex parte poſſit curiæ vtilitatibus conſuli, obſeruari oportet, vt ſi patefacta fuerint fraudulenta conſilia, qui qualibet neceſſitudine copulatus eſt, cum id potuerit demonſtrare, eaſdē percipiat facultates, curiæ munerib. præbiturus obſequia. Vel ſi propinquorum ceſſet indago, cuncta ad curiam transferantur, quæ quolibet titulo alienata probabuntur, ex eo tempore, ex quo curiæ munia cœperit detrectare, qui viam diuinæ cultionis affectat. Si præpoſiti horreorum, huque qui ſuſcepturi ſunt magiſtratum, præpoſiti etiam pacis, ſeu ſuſceptores diuerſarum ſpecierum ad eccleſiam crediderint adſpirandum, poſtquam officia impoſitæ ſollicitudinis, aut honoris adgreſſi ſunt, ipſos primùm antiſtites ſupernæ legis conueniet reluctari, ipſiſque primùm adnitentibus, eoſdem ad obſequia congrua reuocari, aut ſi hoc neglexerint, à curialibus, iudiciali officio ſuffragante, retrahendi ſunt, &c. Dat. IIII. Kal. Septemb. Tauro, & Florentio conss.

L. Imp. Iulianus A. Secundo p. p. Poſt alia.

Decuriones, qui vt Chriſtiani declinant munia, reuocentur: & ab auri atque argēti præſtatione, quod negotiatoribus indicitur curiæ immunes ſint: niſi fortè decurionem aliquid mercari conſtiterit, ita vt ordines ciuitatum ex huiuſmodi reliquis ſarcinarum (vt iamdiximus) amoueantur. Et quoniam ad potentium domus confugiſſe quoſdam relatum eſt curiales: vt tam fœda perfugia prohibeātur, multam ſtatuimus, vt per ſingula capita ſingulos ſolidos dependat, qui ad potentis domū cōfugerit, & tantūdē, qui receperit, multæ nomine inferat. Nā ſi ſeruus inſcio domino ſuſceperit, capite punietur: & ingenuus, qui inuito patrono hoc fecerit, deportabitur. P P. III. Id. Mar. Conſtp. Mamert. & Neuitta conss.

LI. Idem

LI. Idem A. Iuliano Com. OR.

Eos indulſerunt veteres principes, qui materno genere curialibus Antiochenis adſcribi, quos patris dignitas nullius vindicaret iure ciuitatis. Dat. v. Kal. Septemb. Antiochiæ, Mamertino & Neuitta CONSS.

LII. Idem A. ad Iulianum Conſ. Fœnicis.

Non obſtat. curialium petitioni, quod hij quos incolas dixerunt, alibi decuriones eſſe dicuntur. Poterunt enim & apud eos detineri, ſi eorum patitur ſubſtantia, & ante conuentionem incolatui renuntiare noluerũt. Sola verò poſſeſſione ſine laris conlocatione prædictos onerari iuris ratio non patitur: quamuis res decurionum comparaſſe dicantur. Sanè in colonatus iure tunc detinendi ſunt, ſi non aut arma geſſerunt, aut expeditioni militari præfuerunt, aut ſub præcone adminiſtrationis facti ſunt ſenatores. Dat. III. Noñ. Septemb. Antiochiæ, Acc. Id. Octob. Tyro, Mamertino & Neuitta CONSS.

LIII. Idem A. ad Salluſtium p.p.

Quoniam ex paucis plurima commiſſa non abſurdè ſuſpicamur, ex die Kal. Septembrium omnes omnino præter ſollemnes nominationes factas à curiis in irritum deuocamus: de præcedentibus porrò iuſtum agitabis examen. Placuit etiam deſignare, quę corpora ſunt, in quibus nominationis iuſtè ſolemnitas exercetur. Decurionum enim filios necdũ curiæ mancipatos, & plebeios eiuſdem oppidi ciues, quos ad decurionum ſubeunda munera ſplendidior fortuna ſubuexit, licet nominare ſolemniter. Dat. XIIII. Kal. Octob. Antiochię, Mamertino & Neuitta CONS.

LIIII. Idem A. ad Iulianum Com. OR.

Prouidendum eſt eorum nouitati decurionum, qui nuper nomẽ curiis addiderunt, ne pręteritis debitis ſuſceptorum onerentur, ſed conuentis propter hęc debita, qui ea pręcedentibus delegationibus contraxerunt, nullam moleſtiam pro ſarcina nominationis alienæ ſuſtinere patiaris. pp. Byritho, Kal. Nouemb. Mamertino, & Neuitta CONS.

LV. Idem A. Leontio Conſuli Palæſtinę.

Qui pater ſit XIII. liberorum, non modò ad curiam non vocetur, verũetiam ſi ſit decurio, honoratiſſima quiete donetur. Dat. Kal. Mart. Antiochiæ, Iuliano A. IIII. & Salluſtio CONS.

INTER. *Lex iſta hoc dicit, eum qui pater eſſe probatur tredecim filiorum, non ſolum ad curiæ ſeruitia non detinendum, verumetiam ſi Curialis ſit, honoratiſsima quiete donandum.*

LVI. Idem A.

Qui nati origine curiali militare munus adamauerunt, vbi decem annorum ſtipendia confecta ſunt, iuſſionũ noſtrarũ auctoritate erunt curia immunes. Si verò intra decennium recens adhuc erit ratio militię limitaneę cauſa generis præponderauerit, & originis. Curiis enim adgregabũtur. Dat. XII. Kal. Ian. Antiochiæ, Iuliano A. IIII. & Salluſtio CONS.

LVII. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ad Mamertinum p.p.

Nemo ad ordinem ſenatorium ante functionem omnium munerum municipalium ſenator accedat. Cùm autem vniuerſis trãſactis patriæ ſtipendia fuerit emenſus: tum eum ita ordinis ſenatorij complexus excipiet vt repoſcentium ciuium flagitatio non fatiget. Hij autem, qui legem noſtram neglexerint, exẽpti ſenatorio albo, quoad municipalibus neceſſita-

tibus ſatisfaciant,non capiant caſſi honoris augmẽtum.nam qui cupiunt incrementum honoris adipiſci,perfunctos ſe eſſe muneribus actis debẽt ordinarij iudicis adprobare,in locum ſuum ſcilicet filiis ſubrogatis,ſi eos ſucceſſio familiæ ad exſequendam vniuerſam legis noſtræ mentem docebitur adiuuare. Dat. Noñ. Maij.diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

LVIII. Idem AA. ad Mamertinum P.P.

Qui curiali ortus familia ante completa munera patriæ ſenator factus eſt, fructu careat,quouſque muneribus abſoluatur:quibus expletis, ſi velit ſumptuoſum ordinem ſenatorium vitare, denuntiet dignitati ſi permanſerit,liberos,quos poſt ediderit,habeat ſenatores,prętores iam,quęſtoréſque non muneri decurionum obnoxios. Militiæ vero nullius gradus, nulla diuturnitas defendet eum, qui vt curialem contrahens originem, repetetur. Sed & qui nexum curialem naſcendi opportunitate vitauerit, niſi cum duodeuiginti annos expleuerit, militiam exerceat, per quam parentibus eius immunitas quęſita eſt, ſecurus eſſe non poterit propter ſortem originis. Dat. III. Id.Maij.Hadrianop. diuo Iouiano, & Varroniano CONS.

LVIIII. Idem AA. ad Byzacenos.

Qui partes eligit eccleſiæ,aut in proximum bona propria conferendo cum pro ſe faciat curialem, aut facultatibus curię cedat quam reliquit ex neceſſitate reuocando eo, qui neutrum fecit,cum clericus eſſe cœpiſſet,&cetera. Dat. IIII. Id. Septemb.Aquil.diuo Iouiano, & Varroniano CONSS.

LX. Idem AA. ad Byzacenos.

Sacerdotes vel curiales vltra terminos propriæ ciuitatis non iubeantur ſui exhibere pręſentiam:in ſacerdotibus creãdis,& in priuilegiis,quæ hiſdem deferebantur,veteri more ſeruando. Dat. Prid.Id. Septemb. Aquil.diuo Iouiano & Varroniano CONS.

LXI. Idem AA. ad Terentium Corr. Tuſc.

Vrbis Vulſinienſium principales, qui tamen patronorum adepti fuerint dignitatem, hanc prærogatiuam laborum atque officiorum ferant, ne interdum ad libidinem prauè conſulentium iudicum grauibus adſiciantur iniuriis. Dat. V. Kal.Noučb.diuo Iouiano & Varroniano CONS.

LXII. Idem AA. ad Symmachum P.V.

Municipalis,qui ad fabrorum collegium,alia officia inluſurus inrepſit, ſtatui priſtino reformetur, nec in poſterum decurionum quis originem trahens ad hoc officium aſpirare audeat. Dat. IIII. Id.Decemb. Mediol. diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

LXIII. Idem AA. ad Modeſtum p.p.

Quidam ignauiæ ſectatores, deſertis ciuitatum muneribus, captant ſolitudines,ac ſecreta,& ſpecie religionis cum cœtibus monazõton congregantur. Hos igitur atque huiuſmodi intra Ægyptum deprehenſos per comitem orientis erui è latebris conſulta pręceptione mandauimus: atque ad munia patriarum ſubeunda reuocari, aut pro tenore noſtræ ſanctionis familiarium rerum carere inlecebris:quas per eos cenſuimus vindicandas,qui publicarum eſſent ſubituri munera functionum. pp. Byritho,Kalend.Ianuar. Valentiniano &Valente AA. CONSS.

LXIIII. Idem A.Mauris Sitifenſibus.

Priuile-

Priuilegio militiæ paternæ ſe non vindicet, quem auitus curiæ nexus adſtringit,& patrem ſine dubio receptura curia, ſi intra prędicti temporis calcem ſuis partibus adfuiſſet. quòd ſi militari auo & patre decurione naſcetur,paternæ erit ſuccedaneus functioni. Dat. VIIII. Kal. Mai. Treũ. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

LXV. Idem AA. ad Terentium Corr. Tuſc.

Omnes curiales,qui qualibet gratia priùs ad altiorem gradum properauerint, quàm munia vniuerſa percurrerint, ad ordinem neceſſitatum ſuarum reuocentur,nec ante ad vſurpatam dignitatẽ admittantur, quàm quæ patriæ debentur, impleuerint. Non difficilè autem intelligitur id, quod ſenatorio ordini conceſſum non eſt, concedi non poſſe ordinibus ciuitatum. Dat.V.Kal.Iuñ.Med.Valentiniano & Valente AA. CONSS.

LXVI. Idem AA.ad Rufinum pp.

Ordinibus curiarum, quorum nobis ſplendor vel maximè cordi eſt, non adgregentur,niſi nominati,niſi electi,quos ipſi ordines cœtibus ſuis duxerint adgregandos, nec quis ob culpam, ob quam eximi deberet, ex ordine mittatur in curiam. Dat.XI. Kal.Iul.Rauen. Valentiniano,& Valente AA.CONSS.

LXVII. Idem AA.ad Voluſianum. p.v.

Nullus, exceptis palatinis, qualibet prærogatiua fultus à debitis muneribus habeatur immunis. Dat. IIII. Kalend.Iul.Mediol.Valentiniano, & Valente AA. CONSS.

LXVIII. Idem AA.ad Seuerum P.V.

Quæ cum in perniciem ordinis Auellinatium ſine auctoritate ac iudicio principali ordinarij iudicis nimia arrogatione geſta ſunt, neque vetuſtæ conſuetudini præiudicare debebunt, neque in futurum quandam neceſſitatem legis imponere. Dat.prid.Noñ. Octob.Veronæ, Valentiniano & Valente AA. CONSS.

LXVIIII. Idem AA. ad Auxonium. Vic. Diœceſeos Aſianæ.

Vniuerſi qui prematura cupiditate ſenatorios cœtus honoribus patrię prętuliſſe noſcuntur, habeant quidem incolumem ſtatum ſenatoriæ dignitatis,verùm fungantur his honoribus, quos patrię nondum reddiderunt. Quinetiam liberos ſuos indicent,quos ante ſenatoriam dignitatem quiſque ſuſcepit. Dat. prid. Noñ. Octob. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

LXX. Idem AA. ad Mamertinum PP.

Quiſquis ex hoc corpore, quod ſuſceptioni deputatum eſt, honorem quemlibet ſuffragio meruerit:etiamſi noſtras purpuras adorauerit,meritis careat dignitatis.Dat.II.Kal.Febr.Valentiniano & Valente AA. CONSS.

LXXI. Idem AA. & Gratianus A. ad Amphilochium Conſ. Campaniæ, ſiue ad Sophronium Conſ. Piceni.

Qui pręterito aliquo vel honore vel munere ad locum indebitum tetenderunt:etiamſi cohibente curia, vel aliquibus in iudicium cauſis tanquam probabilibus allatis valuit obreptio,ad ea,quę fugerant retrahantur. quieſcat autem illa interlocutio, quæ cum huiuſmodi querimoniæ deferantur,pronuntiet iudex curiam ſuũ noſſe diſcrimen. Dat. III. Noñ. Maij.Triuũ.Valentiniano & Valente III.AA.CONSS.

LXXII. Idem AA.ad Olybrium Conſ. Tuſc.

Si quis negotiator fundos comparauerit, & vt aliquorum poſſeſſor prædiorum vocetur ad curiam, ei neceſſitatis vmbra non adſit, quod propterea pecunia quam habet,in conuerſatione mercatoribus indictum aurum argentúmque agnoſcit, ſed nominatione facta, eius parcat functionibus,cui ſe ſponte dedit, pecuniæ vſum in glebæ commodum conferendo. Dat. III. Non. Maij. Treu. Valentiniano & Valente III. AA. CONSS.

LXXIII. Idem AA. ad Symmachum Proconſ. Afric.

Qui nullo adminiſtrationis honore fultus, nullis vel palatinis laboris inſignibus, vel meritis iuſtis militiæ in conſortium ſenatus nititur peruenire:miſſa in hanc rem legatione reuocetur,eíque reddatur curiæ, quam voluit declinare. Dat. Prid. Kal. Decemb. Treu. Valentiniano & Valente III. AA. CONSS.

LXXIIII. Idem AAA. ad Modeſtum p.p. poſt alia.

In his,qui ex curiis ad ſenatus conſortia peruenerunt, hæc forma ſeruetur, vt ſi perfunctus quiſpiam muneribus, & filij ſubole nixus fuerit, quem ſenatorio necdum indepto honore ſuſcepit, filiū ſuum curiæ functionibus tradat, ipſe optata clariſſimatus dignitate potiatur. Quod ſi ei gemina vel numeroſa ſuboles erit:tunc diſcrimen prompte dudum diualis legis adhibendum eſt, vt de duobus eius liberis, ac pluribus ſortiendi vnius filij ad collegium ſenatus habeat optionem, ita vt ei, qui cum patre,vel poſt patrem ad conſortium ſenatus legetur,diuiſio cum fratribus per ſortem ſucceſſionis patrimonij idonea ſolius glebæ ſubſtantia congregetur. Plane ſi quis curialis factus ſenator, & vnius filij poſteritate ſubnixus ipſum ſenatui popoſcerit connecti, ſéque promittat ad curiæ munera regreſſurum, eiuſmodi captio minimè admittatur. Ceterum ſi de numero curialium factus ſenator, filium non habebit, quem functionibus patriæ heredem generis ac munerum derelinquat:glebæ ſenatoriæ breuibus eximatur, circa eos forma data, qui intra annos quadraginta conſulatus Conſtantij decimi, & Iuliani III. ampliſſimi ordinis participaſſe collegium monſtrabuntur. Ceterum anteriore tempore adſcitos ipſa æquum eſt antiquitate defendi. Si quis igitur curialis proſapiæ ſenatorio adepto vel à nobis,vel à diuis principib. honore ſubnixus ſit,quantum ad liberos quidem pertinet, eadem quæ ſuperiùs comprehenſa eſt forma ſeruetur, excepto ſcilicet eo, qui ſine filio ſit: & vt ſtatuimus, retrahendus eſt, niſi vel antiquitate participari ſenatus, vel præſtituti temporis prærogatiua muniatur,vel ius gladij habuit,vel præconum,qui honores conceſſi ceteris,& antiquum inſtar ſenatorij nominis fuerint conſecuti his veræ dignitatis titulis & iudicibus adiungendis, qui proprium decus ſenatum indepti prępturæ inſignibus fuerint & honoribus ampliati, vel quos veteris tribunorum plebis appellatione reſperſos vmbra nominis nobis annuentibus conſtiterit populo pręfuiſſe. Inanes verò vmbras & caſſas imagines dignitatum codicillis honorariis ſectantes nihil adiuuari præcipimus,exceptis eminentium elatis titulis dignitatum, ſi & honorario nomine à ſummo gradu vſque ad conſularitatem haud exiguis profectò meritis ampliſſima ſibi honeſtamenta pepererunt, ceteris inferioribus duntaxat honorariis dignitatibus ad ea officia,quæ reliquerant, deducēdis, hęc ſuper obnoxiis curiali origine. Ceterùm ſuæ poteſtatis,& nullis

nullis per prouincias functionibus obligatis, vel longæ militiæ labore, vel proximis erga nos iuuantibus codicillos ſenatorios reportauerint, niſi vitiis, aut actæ vitæ opprobriis ampliſſimo ordine deprehendantur indigni, indepti ſemel clariſſimatus dignitatem perpetuò manebunt in ordine ſenatorum. Dat. Kal. Mart. Conſtantinop. Gratiano A. II. & Probo CONS.

LXXV. Idem AA. ad Viuentium P. P.

Qui ad ſacerdotium prouinciæ, & principalis honorem gradatim, & per ordinem muneribus expeditis, non gratia, emendicatiſque ſuffragiis, & labore peruenerint, probatis actibus, ſi cõſona eſt ciuium fama, & publicè ab vniuerſo ordine comprobantur, habeantur immunes, otio fruituri: quod continui laboris teſtimonio promerentur, liberúmque ſit corpus eorum ab his iniuriis, quas honoratos non decet ſuſtinere. honorem etiam eis excomitibus addi cenſemus, quem hij conſequi ſolent, qui fidem, diligentiámque ſuam in adminiſtrandis rebus publicis adprobarint. Dat. IIII. Kal. Iul. Treũ. Gratiano A. II. & Probo CONS.

LXXVI. Idem AA. ad Modeſtum P. P.

Ex omnibus domibus producti, qui origine ſunt curiali, ad ſubeundum publicorum munerum functionem protrahantur: quippe cum occultatoribus talium, præter iacturam exiſtimationis, etiam rerum diſcrimen incumbat, ſi vlterius progreſſi, vtilitatem publicam priuatis ſtudiis, & patrociniis poſtponant. Dat. III. Id. Iul. Ancyræ, Gratiano A. II. & Probo CONSS.

LXXVII. Idem AA. ad Probum Vicarium Vrb.

Nemo originis ſuæ oblitus, & patriæ, cui domicilij iure deuinctus eſt, ad gubernacula prouinciæ nitatur aſcendere prius, quàm decurſis gradatim curiæ muneribus, ſubuehatur. Nec verò à duumuiratu, vel à ſacerdotio incipiat, ſed ſeruato ordine, omnium officiorum ſollicitudinem ſuſtineat. quod nec his deferri per gratiam, aut conhibente iudice patimur, qui aduocationis prærogatiua nituntur. Nec verò principalium, vel ſacerdotalium, cum nullam curialium officiorũ agnouerint functionem, in honores primos inrepant. Poſt munera verò & magiſtratus gradatim patriæ perſolutos, aditus ſingulis ad adminiſtrationes publicas, nobis quoque adſiſtentibus recludatur, &c. Dat. VII. Kal. Mart. Treũ. Modeſto & Arintheo CONSS.

LXXVIII. Idem AAA. ad Probum p. p.

Ad inluſtres comites & magiſtros equitum ac peditum ſcribta porreximus, vt ſcirent ab omnibus his veteranorum filiis, qui vel curiæ addicti ſunt, vel ciuilibus muneribus, aliiſque neceſſitatibus obſecundant, penitus abſtinendum: vel ſi qui fortè retracti eſſent, eos ita protinus officiis anterioribus redderent, nec pro his vicarios expeterent iuniores. Dat. XVII. Kal. Iuñ. Patauione, Modeſto & Arintheo CONS.

LXXVIIII. Idem AAA. Modeſto p. p.

Quicumque per Oſdroënam primipilarium maiore lætatur numero filiorum, vnum loco ſuo veluti hereditario iure ſubſtituat, alterum pro amore patriæ Ædeſenæ curiæ tradat obſequiis, ceteris quam voluerit militiam prouiſurus. Sin autem duos tantùm procreauerit, cohorti ſatisfacere cogatur & curiæ. Quòd ſi vnum procreauerit, eundem ordini patriæ

rel ſituat,nullo contra hanc formam beneficio valituro.Damus ſanè licẽtiam tam patribus eorum,quam ipſis,qui huius legis auctoritate ciuitatũ obſequio adgregant r,vt ſi quos curiales patrocinio principalium inuenerint excuſari,in medium proferant, vt & ipſi ſimilibus o ficiis deputati pareant impetratis.Dat.III.Non.Decemb.Antiochiæ, poſt conſ.Gratiani A.III.& Equiti v.c.

LXXX.Imppp.Gratianus,Valentinianus,& Theod. AAA.Iuliano PF.Aegypti.

Omnis ordo curialis à tormentis his,quæ reis debita ſunt,& ab ictibus plumbatarum habeantur immunes,ſcituro iudice,quòd ſi vel ipſe, vel eius officium contra vetitum legis aliquid vſurpare temptauerit, grauiſſimo ſe ſupplicio eſſe ſubdendum.Grauitas igitur tua ſanctionis maieſtate perſpecta,non ſolùm à corporalibus curialium iniurijs temperabit,verũ etiam tota obſeruatione prouidebit, vt ſi aliquid temerarium ab officio aliquo fuerit perpetratum,ſeuerioris pœnæ diſcrimine vindicetur. Dat. XVI.Kal.April.Gratiano v.Theod.I.AA.CONSS.

LXXXI.Idem AAA.ad Neotherium P.P.

Fabricenſes ordinibus reſtituantur,qui originem curialem & propriæ munera declinauerint ciuitatis.Reliqui ne leui quidem inquietudine pulſentur.Dat.XVI.Kal.Apri'.Theſſal.Gratiano v.& Theod.I.AA.CONSS.

LXXXII.Idem AAA.Neotherio P.P.

Omnes ad curiam precipimus reuocari, qui ad munera ſubeunda originalibus vinculis occupati officia conantur exhibere maiora,ſiue ſe ſplẽdidiſſimo ſenatui tradiderunt,ſiue per officia militantes obſequia patriæ denegarunt,ſi tamen allegationum meritis deferuntur.Dat.XVI.Kal.Apr. Theſſalonicæ,Gratiano v.& Theod.I.AA.CONSS.

LXXXIII. Idem AAA.

Si quis militaris proſapiæ ſe officio cohortis adgregarit, & ſi infractis viribus grandæuam præferat ſenectutem, aut debilitatis obtentu bellico incõueniens operi iudicetur,de ignauiæ latebris,vel ſera indagatione retractus curiarum functionibus mancipetur.Scribta Petro conſulari Fœnicis,Damaſco,Prid.Id.Maij.Conſtp.Gratiano & Theod.I.AA.CONS.

LXXXIIII.Idem AAA.ad Camenium Vic.Afric.

In nominationibus à ſingulis, quibus ordinibus celebrandis dudum expreſſæ quantitatis modum eatenus volumus cuſtodiri, vt eorũ in duabus,quæ concilio adeſſe debent, partibus numerus derogetur, quos aut obiectus debilitatis alienat,aut ſenectus pigra remoratur, aut clericatus obſequia vindicarunt,aut crimen deſertionis abſentat,vt ex reliquo numero duobus tertiis ſupputandis.PP.Kartkag.XV. Kal. Mart. Syagrio & Eucherio CONSS.

LXXXV.Idem AAA.Eutropio P.P.

Omnes iudices prouinciarúmque rectores à conſuetudine temerariæ vſurpationis abſtineant,ſciántque neminem omnino principalium ac decurionum ſub qualibet culpæ aut erroris offenſa plumbatarum cruciatibus eſſe ſubdendum.Quod ſi quis fortè iudicũ in hanc pertinaciã illiciti furoris eruperit,quod audeat principalem ac decurionẽ & ſuæ(ſi ſic dici oportet)curiæ ſenatorem plumbatarum ictibus ſubdere, viginti librarũ auri inlatione multatus,& perpetua infamia inuſtus,vt nec ſpeciali quidem

quidem reſcribto notam vel eruere mereatur,& officium quinquaginta librarum auri multam fiſco noſtro cogetur inferre,quoniam,vt pertinaciæ iudicis reſiſtat,liberam eidem cõtradicendi permittimus facultatem. Dat.XII.Kal.Aug.Heracleæ,Eucherio & Syagrio CONSS.

LXXXVI. Idem AAA.Eutropio P.P.

Qui laborem curialis officij declinantes,per inlicitæ ambitionis compendia prouecti non meritò probantur eſſe,ſed precio:nulla debent ratione defendi,ſed functionibus debitis redhiberi.Super eorum autem filiis reuocandis, nullius dubietatis extet ambiguum. Dat.XII. Kal. Aug. Heracleæ,Eucherio & Syagrio CONSS.

LXXXVII.Idem AAA.ad Florum P.P.

Vniuerſos qui ſe tam cauſarum actionibus, quàm etiam ſacramentis militaribus ceſſantes,ac ſtipendiis manciparunt, ad obſequium ſublimitas tua iubeat redire curiale.Eos verò quos emptæ defenſionem præferre compererit dignitatis,cunctas,quas crediderant ſubtrahendas,cõplere præcipiat functiones.Dat.III.Kal.Aug. Heracleæ, Eucherio & Syagrio CONSS.

LXXXVIII.Idem AAA.ad Syagrium p.p.poſt alia.

Curiales,niſi per quinquennium armata militia,vel per triginta annos dignitas palatina defendat, certum eſt origini eſſe reddendos: ita vt ſeruata quinquennij de præterito condicione, & in poſterũ iſtiuſmodi perſonis à conſortio militiæ celſioris excluſis,omnes, qui intra præſcribtum tẽpus inter palatinos habẽtur,ſeu inter protectores,aut domeſticos,reſtituãtur ſuę fortunę.pp.v.Id. Apr.Karthag.poſt conſ.Syag.& Euch.vv.cc.

LXXXIX.Idem AAA.ad Syagrium p.p.

Omnes omnino,quos paterna obſequia municipes fecerunt,reſultandi curiæ nexibus(quælibet auorum,atque maiorum ſtemmata referant) licentiam pænitus amittant:non minore rectoribus (ſi hoc conceſſerint) periculi denuntiatione cõſtrictis.Veteranorum quoque filios armis impares,ſeque otio,vel debilitate membrorum,vel mentis torpore,donantes,vindicet curiarum neceſſitas.Dat.III.Non.Iul. Viminacio poſt conſ. Syagri & Eucheri vv.cc.

XC.Idem AAA.Proculo Com.Or.

Vniuerſos,qui ex conſulatu diui Pij,Conſtanti decimi,& Iuliani tertij (hoc enim tempus eſt quod Diuorum parentum noſtrorum Valentiniani,& Valentis decreta ſignarunt) ex genere curiali ad ſenatoriam dignitatem adſpiraſſe conſtiterit:vel reſtituendis omnibus functionibus,quas debebunt curabis addicere, vel ſi cunctis functionibus obſecuti ſunt, in ſubſtituendis quammaximè idoneis obnoxios facere non deſiſtas. Dat. VIII.Id.Mart.Conſtantinop.Antonio & Syagrio CONS.

XCI.Idem AAA.Dario conſ.

Si qui curiales curia derelicta, neque debitas patriæ reddiderint functiones,nec,cùm ipſi diſcederent,idoneos ſubrogarunt,ita eos conſtringi oportet,vt & agenda perſoluant,& in locum ſuũ idoneos pro publica vtilitate cõſtituant.Dat.VIII.Id.Aug.Conſtp. Antonio &Syagrio CONS.

XCII.Idem AAA.Floro p.p.

Si quis procurationem facultatum ſuarum curiali crediderit eſſe mandandam,totius dignitatis exceptione depulſa, patrimonium eius, quod

crediderat, curiali, proſcriptio fiſcalis inuadat. Ille verò, qui immemor libertatis & generis, infamiſſimam ſuſcipiens vilitatẽ, exiſtimationẽ ſuam ſeruili obſecũdatione damnauerit, deportationis incommodo ſubiugetur. Dat. x. Kal. Nouemb. Conſtantinop. Antonio & Syagrio CONSS.

XCIII. Idem AAA. Clearcho P.P.

Cuncti, qui ex decurionibus ſenatorum ſe ſplendori, & collegio miſcuerunt, eorúmque omnes ſuboles, vel quæ prius edita eſt, vel quæ poſtmodũ docetur eſſe ſuſcepta, remittatur ad curiam. Dat. VII. Kal. Decẽb. Antonio & Syagrio CONSS.

XCIIII. Idem AAA. Conſtantio Vic. Diœce. Pontic.

Vniuerſos, quos furtiuam militiam, & fraudes varias dignitatem obſequia ciuitatum grauitas tua comperit retingiſſe, ac per ambitum honoris indebiti neceſſarium patriæ miniſterium denegaſſe, ad collegium ordinum, & conſortium functionum amota reuocare dilatione contendat: neque eos ſub excuſatione alicuius officij, vel honoris permittat euagari, qui tunc demũ libero poterunt honore gaudere, ſi vniuerſis muneribus nominationibúſque cõpletis, abſolutã poſſidere cœperint dignitatem. Dat. Prid. Kal. Feb. Conſtantinop. Merob. II. & Saturnino CONSS.

XCV. Idem AAA. ad Euſignium proc. Afric.

Viri ordinibus nati ad militiæ non debent ſacramenta confugere. poſt quindecim verò ſtipendia, vinculo prioris ordinis liberetur, qui ſe tribus luſtris adſidue militaſſe, & neque bellicis neceſſitatibus, neque muneribus militaribus oſtenderit defuiſſe. Dat. IIII. Kal. Mart. Med, Merob. II. & Saturnino CONSS.

XCVI. Idem AAA. Floro P.P.

Conceſſum curialibus prouinciæ Myſiæ, vt ſi quos è plebe idoneos habent, ad decurionatus munia deuocent: ne perſonæ famulantium facultate locupletes, onera, pro quibus patrimonia requiruntur, obſcuritate nominis vilioris euadant. In quorum deſiderio etiam iſtud adiectum eſt, vt originales, qui ad diuerſa prouinciarum officia confugerunt, ex diui Iuliani tempore, ad curiales functiones, ſublata omni ambiguitate retrahantur. Dat. III. Non. Mar. Conſtp. Merob. II. & Saturnino CONSS.

XCVII. Idem AAA. Cynegio Com. S. L.

Scias, excepta diœceſi Ægyptiaca, vbique ſeruandum eſſe, ne vſquam penitus in ſuſceptionem, vel minimi vectigalis decurio conductor accedat, ſed eorũ profeſſionibus, & perſonis omnis hæc diuerſarum locationum ſumma credatur, qui ad exhibendam publicis rationibus fidem, periculo & fortunæ coguntur, & vitæ. Dat. VIII. Id. Mar. Conſtp. Merob. II. & Saturnino CONSS.

XCVIII. Idem AAA. Poſthumiano P.P.

In muneribus peragendis, ſi qua ſoluta antè non fuerant, vel in ſubſtituẽdis idoneis, ne quid patriæ per iſſe videatur, vel in filiis retinẽdis priorum præceptorum decreta ſublimitas tua cuſtodiat. Eos quoque qui aduocationis obtentu curialia onera declinant: onera vniuerſa compellat, quę, etſi neceſſitas non exigit, tamẽ patria non remittit ipſos. Quinetiã filios magiſtrorũ qui ex curiali ſtirpe deſcẽdũt, ſimili modo obnoxios eſſe decernat. Dat. V. III. Id. April. Conſtp. Merob. II. & Saturnino CONSS.

XCVIIII. Idem AAA. ad Hypatium P.P. poſt alia.

Iuſſio,

Iuſſio,qua ſibi Iudææ legis homines blandiuntur, per quam eis curialium munerum datur immunitas,reſcindatur:cum ne clericis quidem liberum ſit priùs ſe diuinis miniſteriis mancipare,quàm patriæ debita vniuerſa perſoluāt. Quiſquis igitur vere Deo dicatus eſt,aliū,inſtructus facultatibus ſuis,ad munera pro ſe cōplenda conſtituat.Dat.xIIII.Kal.Maij. Med. Merobaude II.& Saturnino CONSS.

C.Idem AAA.ad Hypatium P.P.

Omnes qui ex origine curialium ſe diuerſis gradibus inſeruêre militię, reddi propriis ordinibus oportebit:exceptis his,quibus legis vetuſtę(quę certum numerum ſtipendiorum,vel palatinæ militiæ viris ſtatuit)opitulatur auctoritas.Dat.xIII.Kal.Maij.Med.Merob.II.& Saturnino CONS.

CI.Idem AAA.ad Baſilium Com.S.I..

Exemplo ſenatorij ordinis, patris originem municeps vnuſquiſque ſequatur:nec valeant ſpecialiter delata reſcribta,ſi quis ſe matris origine defendens,a maiore curia ad minorem transferri fortaſſe promeruerit, neque vlla pro more prouinciæ referri ſinatur exceptio.Dat.xvI.Kal.Iul. Rom.Merobaude II.& Saturnino CONSS.

CII.Idem AAA.Poſtumiano II.P.P.

Quotienſcunque ſe ex reſcribtis noſtris aliquid impetraſſe contendēt hij,quos obnoxios curiæ,vel origo fecerit,vel latū inter partes iudicium deſignauit,nullam prorſus ſpem curias declinandi ex colore ſacrę iuſſionis accipiant.Dat.xIIII.Kal.Aug.Conſtp.Merob.II.& Saturnino CONS.

CIII.Idem AAA.ad Proculum Com.Or.

Voluntate propria vnuſquiſq; ſyriarchiæ munus ſuſcipere debet,nō neceſſitate impoſita.Dat.vI.Kal.Aug.Salamarię.Merob.II.& Satur.CONSS.

CIIII.Idem AAA.Poſtumiano P.P.

Curiales,qui eccleſiis malunt ſeruire, quàm curiis,ſi volunt eſſe quod ſimulant,contemnant illa,quæ ſubtrahunt.Nec enim eos aliter,niſi contemptis patrimoniis liberamus.Quippe animos diuina obſeruatione deuinctos non decet patrimoniorum deſideriis occupari.Dat.vII.Id.Nou. Conſtp.Merob.II.& Saturnino CONSS.

CV.Idem AAA.Cynegio p.p.

Ob penuriam Ædeſenorum municipū,diui parentes noſtri ſtatuerunt, vt officij præſides Oſdroenæ prouinciæ principum liberi,ſi ſinguli eſſent memoratæ ciuitatis,curialibus iungerentur.ſin verò bini,diuiſa fecunditate ſinguli militię,ſinguli verò curię necterētur.Quod cùm ita ſit,iubemus & præſenti lege,& ſuperiore ſeruata,vt omnes omnino ,qui ordine militiæ ad principatum vēturi ſunt,vel veniſſe monſtrantur,(etiam ſi aliqua calliditatis arte ſe à principatus munere putauerint ſubtrahendos) memoratæ curiæ ſuos liberos tradant,diuidantque cum Ædeſena ciuitate ſubolem reipublicæ profuturam.Hij quoque, qui iam contra legem, ante principatum patrum, quibuſlibet ſacramentis innexi ſunt, retracti memoratæ curiæ congregentur.Dat.Pridie Noñ.Maij. Conſtp. Richomere & Clearcho CONSS.

CVI.Idem AAA.Cynegio p.p.

Curiales,quicunque perfuncti prouincialibus dignitatibus fuerint, ad perſoluenda ea,quæ debent patrię,detinentur.Dat.vIII.Id.Iul.Heracleę, Richomere & Clearcho CONSS.

cvii. Idem AAA.Cynegio P.P.

Quicunque heres curiali,vel legitimus,vel electus teſtamento gradúve ſucceſſerit, quique fideicõmiſſarius, aut legatarius eiuſdem arbitrio morientis extiterit,vel ſi quẽ liberalitas locupletauerit fortè viuẽtis,quos à curiæ nexu condicio ſolet dirimere,ſciant pecuniariis deſcriptionibus, pro ea tãtùm parte patrimonij,in qua quiſque ſucceſſit, ad denariſmum, ſiue vncias ſeſe auctoris ſui nomine retinendum. Dat. Prid. Kal. Septẽb. Veronæ,Richomere & Clearcho CONSS.

cviii.Idem AAA.ad Cynegium P.P.

Ne quis officialium curiæ,pœnæ ſpecie,atque æſtimatione edatur, niſi ſi quis fortè curiam diffugiens ob hoc cœperit militare, ne ingenitis fungatur officiis.Omnes itaque omnino iudices tuæ cẽſuræ ſubditos admonebis,ne quis æſtimet curiæ,loco ſupplicij,quemquam deputandũ. Cùm vtique vnumquemque criminoſum non dignitas debeat, ſed pœna comitari.Dat.VIII.Id.Nou.Conſtp.Richomere & Clearcho CONSS.

cix.Idem AAA.Cynegio P.P.

Nec cogi ad agonotheſiam volumus inuitos,& ad eum ſtatum cuncta referenda ſunt,in quo inueniũtur.Atque ideò curiales,qui vniuerſa perſoluerint, nihilque iam,vel ex honoribus reliquum habeant,quod debere videantur,duntaxat huius, ac ſimilium pro qualitate generis functionum,poſtquam patriæ cuncta reddiderint,quæ publica poſcit vtilitas.Et ſi præſentare forſitan nolunt,tamen propter perſonarum condicionem præſtare cogendi ſunt:& conceſſa ſibi generaliter, atque in perpetuum excomitibus dignitate lætentur. Oſculum quoque his in prouincia iudicantũ,& conſeſſus indultus ſit.Dat.VI.Kal.Maij.Arc. A. I.& Baut.CONS.

cx.Idem AAA.ad Neotherium P.P.

Vniuerſos municipes ſibimet debitos ordo apud proprium repetat cognitorem. Siquidem nullum magis vniuſcuiuſque forum competens poterit appellari,quàm patriæ.Si quis tamen prouinciam rexerit curialis,aditũ ſibi interclufum ſenatoriæ dignitatis intelligat:niſi patriç quicquid debet antè diſſoluerit.Et ne concludio fortè municipum, quæ ſunt iuſſa fruſtrentur:ſciant ſingularum ordines ciuitatum triginta libris auri ſe eſſe multãdos,niſi ad repoſcendos proprios,ſedulis inſtiterint querelis.Dat. V.Kal.Iuñ.Med.Arcad.A.I.& Bautone CONSS.

cxi. Idem AAA.Cynegio P.P.

Nemo prorſus curialium ſubſtituto filio,vel quolibet alio deferendorum munerum patriæ habeat facultatem.Sed vnuſquiſque qui relicto in aliqua ciuitate,vel filio,vel vicario,ordini ſe implicat ſenatorio,tam ſuis, quàm ſubrogati muneribus obligatos,ſub ſpecie munerum publicorum enormia vtrobique cogatur patrimonij ſubire diſpendia.Dat.Prid. Kal. Maij. Conſtp.Honor. N.P.& Euodio CONSS.

cxii.Idem AAA.Florentio PF.Auguſtali.

In conſequenda archieroſyna ille ſit potior,qui patriæ plura præſtiterit:nec tamen à templorum cultu obſeruatione Chriſtianitatis abſceſſerit. Quippe indecorum eſt,immò(vt verius dicamus)illicitũ, ad eorum curam templa,& templorum ſollemnia pertinere,quorum conſcientiam veræ ratio diuinæ religionis imbuerit, & quos ipſos decebat tale munus (etiamſi non prohiberentur)effugere.Emiſſa XVI. Kal. Iul. Conſtp. Honor.

nor. N. P. & Euodio CONSS.

CXIII. Idem AAA. vniuerſis Com. & Magiſtris equitum & peditum.

Admonitis vv. cc. ducibus, tribunis, præpoſitis, cunctos transfugas ſtatuat inluſtris magnificentia veſtra ad originem priſtinam reuocari, ſeu qui diuerſis officiis dedicati, ſeu qui ſacramentis militaribus mancipati ſunt. Nemo ſe annoſitate tueatur. Nemo (ſi tamen eius pater, aut auus decuriones fuerunt) factum ſuum incongrua vſurpatione defendat: ordine quoque, meminerint ſe condemnationi obnoxios, & periculo quibuſcunq; in locis repertos, non etiã renitentes, ac repugnantes huius ſtatuti auctoritate reddiderint. Dat. III. Non. Sept. Valentiæ. Honor. N. P. & Euodio CONSS.

CXIIII. Idem AAA. ad Euſignium P. P.

Curiales, qui ſeſe priuilegio domus noſtræ defendi poſſe crediderint, ad curiam retrahantur, & vt propriis functionibus mancipentur, & publica damna ſarciant. Tamen ſi quis ex his domui diuinæ detectus fuerit quippiã debere, exſoluat. Dat. VIII. Kal. Ian. Hon. N. P. & Euodio CONS.

CXV. Idem AAA. Cynegio P. P.

Clerici ad curiam pertinentes ſciant ex patrimonio ſuo, ſi ipſi immunes cupiunt permanere, alios idoneos eſſe faciendos, qui recedẽtum præſentiam perſonámque reſtituant in publicis muneribus ſubeundis. Dat. Prid. Kal. Iun. Conſtp. Honorio N. P. & Euodio CONSS.

CXVI. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arc. AAA. Cynegio p. p.

Omnes, qui ex origine decurionum, ad perorandas cauſas laudum, atque induſtriæ amore ducuntur, reddant patriæ, cui nati ſunt, debitas functiones. Nec eſſe ſuperflui nominis prærogatiua defendant. Quandoquidem facilius parere muniis poſſint, ſi neceſſitatem publicam eo tempore quo ſtudent cauſis, induſtriæ fauore tolerauerint. Dat. VI. Kal. Apr. Conſtantinop. Valentiniano A. III. & Eutropio CONSS.

CXVII. Idem AAA. Cynegio p. p.

Quilibet principalium, vel ducurionum, vel decoctor pecuniæ publicæ, vel fraudulentus in adſcribtionibus inlicitis, vel immoderatus in exactione fuerit inuentus iuxta priſtinam conſuetudinem, non ſolùm à vobis (quibus, propter loci dignitatem, rerum ſumma commiſſa eſt) verùm à iudicibus ordinariis plumbatarum ictibus ſubiiciatur. Dat. die Kal. April. Conſtantinop. Valentiniano A. III. & Eutropio CONSS.

CXVIII. Idem AAA. Cynegio p. p.

Decurio fortunam, quam naſcendo meruit, ſuffragiis atque ambitione non mutet. Et ſi vacare per ſenectutem potuerit propter ordinationem, quę per plurimos citò definiri ſolet, curiam non relinquat. Illud vero iterata lege præcipimus, ne in locum proprium homo curialis filium ſuum ſubſtituat, & ipſe otioſus defendatur ſenatorij nominis dignitate. Si quis verò ad indebitum honorẽ poſthac adſpirare auſus fuerit, auctoritate ordinarij iudicis remotus, patriæ reddatur, & ciuibus. Dat. Prid. Non. Iul. Conſtantinop. Valentiniano A. III. & Eutropio CONSS.

CXVIIII. Idem AAA. Tatiano p. p.

Claudiopolis, Pruſiadis, ac Tottai, & Voridis oppidorum, ſiue manſionum per Bithyniam, curiales publicis inludere functionibus per ſuam [illegible] bemusque, vt edictis primitus euocati, vtilitatibus

ſe patriæ,& ei cui nati ſunt reſtituant ciuitati. Quod ſi etiã poſt pub'icam admonitionẽ fugę,& in deuotionis vita preſertur,tũc ex idoneis quibuſque corporibus,ac potiſſimũ ex his,qui in ſublimitatis tuæ officio proba tã militiã peregerunt,in locũ fugacium ſubrogentur : ita vt quorum ſubeunt neceſſitates,& patrimonia cõſequantur:illis,qui ſponte patriã reliquerunt,id neceſſitatis habituris,vt perpetuò careãt,qui nihil commodi contulerunt. Dat.XI.Kal.Iul.Scupis,Theod.A.II.& Cynegio CONSS.

CXX. Idem AAA. Tatiano P.P.

Vniuerſos,qui ad indebitam militiam ſimiliter adſpirarunt,datis litteris ad inluſtrem virum magiſtrum officiorum, comitẽ ſacrarum ac priuatarũ, ſolutos militia ordinibus propriis,atque officiis iuſſimus ſubrogari. Dat.XVI.Kal.Iañ.Med.Timaſio & Promoto CONSS.

CXXI. Idem AAA. Tatiano P.P.

Qui ante ſecundum conſulatum manſuetudinis meæ ex ordine curialis,vel presbyteri faſtigium,vel miniſterium diaconi,vel exorciſtę ſuſcepit officium,omne eius patrimonium immune à curialibus nexibus habeatur ac liberũ. Is verò,qui ſe ad religioſa diuini cultus obſequia, quocunque ſub nomine,poſt memorati conſulatus tempora præſcribta contulerit,omni ſciat cedendum eſſe patrimonio. Dat.XV.Kal.Iul. Med.Valentiniano A.IIII.& Neotherio CONSS.

CXXII. Idem AAA. Tatiano P.P.

Hij,quibus detulimus ſplendidos magiſtratus,quóſque etiam ornauimus inſignibus dignitatum,ſi non habent curiam,cui, aut neceſſitudinis fœdere,aut nexu ſanguinis teneantur, in ſplendidiſſimum ordinem ſenatorium, & illam nobiliſſimam curiam cooptentur. His vero ratio diuerſa ſit,qui ſtatim vt nati ſunt,curiales eſſe cœperint. Hij namque prærogatiua quidem conceſſæ dignitatis vtantur : atque eos præſtiti honoris ſplendor exornet,ſed maneant in ſinu patriæ,& veluti dicati infulis, myſterium perenne cuſtodiant:ſit illis piaculum inde diſcedere. De filiis verò eorum,vti nati his curiis debeant permanere,adiatim cautum eſt:cum adempta ſit patribus licentia diſcedendi. Dat.IIII.Nõ. Septemb. Veronæ,Valentiniano A.IIII.& Neotherio CONSS.

CXXIII. Idem AAA. ad Tatianum P.P.

Dudum ſuper his,qui relicta curia , vel ſenatorium dignitatem adepti ſunt,vel Chriſtianitatis obtentu curialium ſe conſortio ſepararunt, euidens ſanctionum noſtrarum proceſſit auctoritas,vt ſi eorum perſonas, vel honor,vel religio defenderet,quod ex curiali ſubſtantia , vel ipſi retinerent,vel in alios tranſtuliſſent,obnoxium publicis deſcribtionibus haberetur. Euidens etiam præcepto noſtro tempus expreſſum eſt , ex quo conſulatu,ſi qui de curialibus ad eccleſiam confugiſſent,omni ſcirent patrimonio curiæ eſſe cedendum : quidquid ex ſubſtantia curialium ad vnumquenque diuerſa largiendi occaſione peruenerit,denariſmo, vel vnciis habeatur obnoxium , in ea parte , in qua auctoris ſui nomine fuerat retentatum. Eos verò , qui honores aliquos conſecuti , naturale nomen dignitate mutarunt , hos etiam poſt honorem muneribus obligamus, quibus debitores patriæ monſtrabuntur. Super filiis autem eorum euidens ſanctionis definitum eſt,quę cùm patres patria non concedat excedere,non poteſt filios curiæ muneribus liberare. Si qui autem diuino

cultu

cultu occupati,& ſacroſanctis myſteriis ſeruientes,legitima filiorum ſucceſſione nitũtur,ſi nullum filij eorum adhuc in eccleſia locum tenentes, vel his,quæ per leges comprehenſa ſunt, non defendantur, officiis hos, cum patrum facultatibus curiæ inſeruire decernimus. Vacuas verò & inanes ſine naturali ſucceſſione fortunas (vt euidenter expreſſimus) ſibi curia vindicabit: habitura ſolatium facultatum, cui deſit in functionibus numerus perſonarum. Dat.v.Kal.Aug. Conſtantinop. Tatiano & Symmacho CONSS.

CXXIIII. Imppp.Theod.Arcad.& Honor.AAA.Filoxeno Vic.Thrac.

Si quis filiam decurionis vel principalis ſuo iunctam conſortio, nullis extantibus liberis,fatali ſorte perdiderit,atque eius vltimo hereditatem fuerit adeptus arbitrio,ſi ab omnibus alienus officiis eſt,& nullis(quibus merito excuſſari poſſit) priuilegiis adiuuatur,eius mox ciuitatis curiæ mãcipetur, in qua antea,vxore viuente ſine rerũ dominio & proprietate liber curiæ obnoxias facultatas heres cœperit vxoris poſſidere. Dat. III. Noñ.April.Conſtp.Arcad.A.II.& Rufino CONSS.

INTERPRET. *Si quis filiam Curialis accipiat vxorem, & hæc ipſa in coniugio eius mortua fuerit,& omnia ad maritum,quæcunque ſupradicta videbatur poſſidere,teſtamenti voluntate peruenerint, omnibus curiæ neceſſitatibus maritus ille qui heres eſt,teneatur obnoxius.*

CXXV.Idem AA.Victorio Proc.Aſiæ.

Submoto priuilegio militari,quo ſibi actuarij blandiuntur, eum, qui euidenter oſtenditur curiali patre genitus,mox neceſſariis,atque origini ſuæ debitis functionibus mancipari præcipimus.Dat.VIII.Kal.Maij.Conſtantinop.Arcad.A.II.& Rufino CONSS.

CXXVI. Idem AAA.ad Potamium PF.Auguſtalem.

Principales deuoti,& nihil debentes habeant priuilegium,vt nihil corporalium moleſtiarum patiantur ſcitura experientia tua,niſi præceptionis noſtrę forma ſeruetur,& officium,& ipſam ſedis tuę iudiciariam poteſtatem propoſitæ multæ eſſe ſubdendam.Dat.x.Kalend.Iul. Cõſtantinop.Arcad.A.II.& Rufino CONSS.

CXXVII.Idem AAA.Tatiano p.p.

Quicunque decurſis perfunctis officiis,primum obtinuerit in ſua curia,ſequentibus ceteris locũ,comitiuæ tertij ordinis habeat dignitatem, vt ab omnibus cum iniuriis dignitas conceſſa defendat:ita tamen,vt hoc honore donatus à nexu propriæ originis non recedat.Dat.Prid.Kal.Iul. Conſtp.Arcad.A.II.& Rufino CONSS.

CXXVIII.Idem AAA.Abundantio Com.& Magiſtro vtriuſque mil.

Militaribus viris nihil ſit commune cum curiis.Nihil ſibi licitum ſciat, quod ſuæ non ſubiectum eſt poteſtati.Nullum iniuria, nullum verbera, nullum graui pulſatione tribunus dux,ille an comes ſit, curialem principalem cõtingat.Si quis poſthac temerario & inconſiderato auſu vllum ex principalibus viris vſurpata adtrectauerit iniuria, ſciat ſe decem auri libris eſſe multandum. Dat.Prid.Kal.Aug.Conſtantinop.Arcad.A.I. & Rufino CONSS.

CXXIX.Idem AA.Rufino p.p.poſt alia.

Quicunque eſt è curia ſenator effectus,quicunque militiam,cùm eſſet

curialis adgreſſus eſt:reſtituatur: obſtringendus ei,quam declinauerat, functioni. Quinetiam iubemus eos ad munera relicta,& ad cognoſcenda conſtringi, quos adminiſtrationum honor diuerſa ſuffragiorum ambitione prouexit,vt eo quidem,quem adepti ſunt,honore non careant,ſed ab ea,quam reliquerant functione non abſint: prouidendo, ne quiſpiam curiæ natus ad conſortium ſenatoriæ dignitatis adſpiret:Cum ita ſibi videat,& præterita & præſenti iuſſione præſcribtū,vt ei,vel affectata,vel emendicata huius ordinis gratia prodeſſe non poſſit. Dat. x. Kal. Decēbr. Conſtantinop. Arcad. A. II. & Rufino CONSS.

CXXX. Idem AAA. Aureliano P.V.

Si quis municipum ad ſenatorium tranſire ordinem omnibus muniis perfunctus optauerit,bona ſua , quibus ſubſtitui idoneus poſſit, A. III. ſciet curiæ ſemper eſſe obnoxia. Dat. III. Kal. Mart. Cōſtantinop. Theod. & Abundantio CONSS.

CXXXI. Idem AAA. Aureliano P.P.

In calefaciendis apud Antiochiam thermis, veterē præſtationis conſuetudinem ſeruari placet. Conſtat enim merito ſubmouendum quidquid à Tatiano probatur adiectum. Dat. III. Kalend. Mart. Cōſtantinop. Theod. A. III. & Abundantio CONS.

CXXXII. Idem AAA. Aureliano P.P.

Si quis curialis tres mares filios ſuſceperit, vnum dare ſenatui non vetetur. Dat. III. Id. Mart. Conſtp. Theod. A. III. & Abundantio CONSS.

CXXXIII. Idem AAA. Siluano duci & Corr. Limitis Tripolitani.

Quicunque ex numero plebeiorum præſentibus ſingulorum ordinibus ciuitatum agro,vel pecunia idonei comprobantur,muniis curialibus adgregentur. Qui verò nullam rei familiaris ſubſtantiam habent,militare in apparitorum munere non vetētur. Dat. VI. Kal. April. Conſtp. Theod. A. III. & Abund. CONSS.

CXXXIIII. Idem AAA. Rufino P.P.

Omnes,qui curiali obſtricti ſanguine, diuerſis ſe officiorum priuilegiis,& actuum præiudiciis adgregarunt,reddendos muniis eſſe non ambigas. Eos etiam,qui adepti honores eſſe dicūtur,debitis ſtatuas functionibus ſubrogandos,manente priuilegio dignitatis. Ac ne ab his ſententia promenda ſe temperet, quos præſidalis officij defendit obſcuritas, quoſve nullum munus allegat nauiculariæ functionis,vſque eo ſuper hac re iudicantis eſt ſententia porrigenda,vt quoniam curialium fundos, diuerſis titulis huiuſcemodi homines tenere cœperunt,intelligāt ſeſe,quos nulla militiæ priuilegia, nulla honorum ſuffragia, non ætatis defenſabit infirmitas,in eorum locum ſuſcipiendis functionibus ſubrogandos, quorum,vel habendo,vel habitando ſibi patrimonia præſumpſerūt. Dat. Prid. Id. April. Conſtantinop. Theod. A. III. & Abundantio CONSS.

CXXXV. Idem AAA. Rufino P.P.

Nullus vacationem temporariam curialis accipiat:niſi id fortè veris ac probatis cauſis adnotatio noſtra cōceſſerit. Dat. Prid. Nō. Iuñ. Conſtp. Theod. A. III. & Abundantio CONSS.

CXXXVI. Idem AAA. Rufino P.P.

Nec debitis curię licitum poteſt eſſe negare,aut vitare quod declinare non poſſunt,nec curiis eſſe liberum debet eos expetere, quos iuſtis adſertos

ſe rtos priuilegiis non poterunt obtinere.Dat.IX.Kal.Iul.Conſtantinop. Theod.A.III.& Abundantio CONSS.

CXXXVII.Idem AAA.Rufino P.P.

Omnes qui municipibus genere aut actu tenentur obnoxij, à militia, vel à quibuſlibet retrahi mandamus officiis,nec reſcribta, aut adnotationes ad munerum fugam prodeſſe permittimus. Incolas etiam & vacantes (qui tamen idonei ſunt)iubemus adſtringi.Nullus ſanè ſolis materni ſanguinis vinculis inligetur: quia mulierum infirmitas nunquam huiuſmodi functionibus reddit obnoxios,à quibus ipſa habeatur immunis.Da.v.Id. Aug.Conſtantinop.Theod.A.III.& Abundantio CONSS.

CXXXVIII. Idem AAA.Aureliano P.P.

Curiales,qui gradu meritorum vſque ad honorariam peruenerint dignitatem,nulla equorũ pręſtatio maneat:ne gleba ſenatoria ab his poſcatur,quos non ita fecit obligatos.Dat.VI.Id.Decemb.Conſtp. Theod.A. III.& Abundantio CONSS.

CXXXIX.Idem AAA.Rufino P. P.

Omnes illicò,qui curiis debiti militarint,patriis muneribus reſtitui oportet.In qua re ſublimis auctoritas tua prouidebit, vt de ſingulorũ nominibus ad ſedem veſtram ſingulæ queque referant ciuitates,ne quis diſſimulatione ſuggerentium deliteſcat, vt cuncti ſine fruſtratione aliqua reſtituti curiarum munus cum omni poſteritate deſeruiant.Quod ita fixum volumus intemeratúmque ſeruari, vt aduerſum hoc poteſtas nulla denique adnotatio audiatur.Quòd ſi quis ex illis in officia externa tranſierit,omnis eius ſubſtãtia iure curiæ,& poſſeſſione teneatur.Dat.III.Kal. Iun.Conſtp.Arcad.III.& Honor.II.AA.CONS.

CXL.Impp.Arcad.& Honor.AA.Theodoro P.P.

Ad ſubeunda patriæ munera digniſſimi, & meritis,& facultatibus eligantur:ne tales forte nominentur, qui functiones publicas implere non poſſint.Dat.XIII.Kal.Feb.Olybrio &Probino CONS.

CXLI. Idem AA.Ennoio Proconſ.Afric.

Inconcuſſa volumus permanere,quæ de incolatus iure antiquitus ſunt conſtituta.Dat.XVII.Kal.Iuñ.Med.Olybrio & Probino CONS.

CXLII.Idem AA. Ennoio Proconſ. Afric.

Nominationum forma vacillare nõ debet,ſi omnes,qui albo curiæ cõtinentur,adeſſe non poſſunt, ne paucorum abſentia ſiue neceſſaria, ſiue fortuita debilitet,quod à maiore parte ordinis ſalubriter fuerit conſtitutum.Cum duæ partes ordinis in vrbe poſitæ totius curię inſtar exhibeãt, &c.Dat.XVIII.Kal.Iuñ.Med.Olybrio & Probino CONS.

CXLIII. Idem AA.Ennoio Proconſ.Afric.

Fraudem ciuium non ferendam,in diſpendium ire ciuitatum animaduertimus,cùm municipes,aut peregrinando,munera ciuitatum,aut militiæ ambitione,declinant. Intra quinquennium igitur,niſi ad curiã reuerterint,facultates eorum pro muneribus &oneribus curię addici decernimus.Dat.XVII.Kal.Iuñ.Med.Olybrio & Probino CONS.

CXLIIII.Idem AA.Ennoio Proconſ.Afric.

Ne diu in fraudem ciuitatum municipes euagentur, vel ad militiã ſocientur:niſi intra quinquẽnium ad ciuitates proprias reuertãtur, facultates eorũ pro muneribus,& oneribus curiæ addicãtur.Dat.XVII.Kal. Iuñ.

Med.Olybrio & Probino CONS.

CXL.V.Idem AA.Ennoio Proconſ.Afric.

Africani ſacerdotales Karthagini reſtitui, ibique arbitratu ſuo agere cum fauorabili editione placuit.Quod faciētes,diui patris noſtri beneficium renouamus.Dat.XVII.Kal.Iun.Med.Olybrio & Probino CONS.

CXL.VI.Idem AA.Dextro p.p.

Multos animaduertimus, vt debita præſtatione patriam defraudarent, ſub vmbra potentium latitare.oportet igitur ſtatui multam, vt quiſquis in præſcribti iuris formam inciderit,pro curiali quinque auri libras fiſco noſtro cogatur inferre:pro collegiato,vnam.Omnes igitur,quos tegunt, expellant,ne clementia noſtra ob contumaciam diſſimulantium in maiorem indignationem exurgant.Dat.XVII.Kal.Iul. Med. Olybrio & Probino CONS.

CXLVII.Idem AA.Palladio pp.

Quicumque decuriones patre,atque maioribus adprobantur,& armatam quacunque occaſione adepti docentur eſſe militiam, abſoluti ſacramento militari(vt conſtitutum eſt) ad munia ciuilia reuocantur. Si quos etiam huiuſmodi homines palatinorum officiorum conſortia retinent, exempti matriculis,ad propriam vrbem ſub proſecutione dirigantur. Ac ſi in apparitione prętoriana aliquis inuectus fuerit decurio,immorari pari conditione ad ciuitatem originariam dirigatur, reliqua quoque miniſteria, adque officia palatina pari forma legis adſtringimus, vt quiſquis municeps deprehenſus fuerit,abſolutus militari cingulo,reddatur muneribus ciuitatis,& cetera.Dat.V.Id.Septem.Rau.DN.Theod.A.VII. & Palladio CONS.

CXLVIII.Idem AA.Theod.p.p.

Cùm ſuper ordinando ſacerdote prouinciæ publicus eſſet ex more tractatus,idem noſtra authoritate decretum eſt,vt ad ſubeunda patriæ munera digniſſimi & meritis,& facultatibus eligantur,nec huiuſmodi nominentur,qui functiones debitas implere non poſſint.Da.IIII.Kal.Octob. Med.Olybrio & Probino CONSS.

CXLIX.Idem AA.Ennoio ſuo Sal.

Curiales in exitium curiarum, ſe conātur exuere quacumque occaſione patrimonij,qualitercumque quæ ſit in nauiculariorum onere,volētes ſuam originem commutare.Qua in re quia totū inhibere non poſſumus, ratione diuidimus.Ciuitas ergo,quem genuit non amittat:patrimonium quod ex ordine nauiculariorum aduenerit,prodat pro moderatione quē ditat:quia nec emere,nec donatum adſequi, nec damnoſam quiſque hereditatem adire compellitur:cùm & in deliberationibus coniunctionum futurarum commodis proſpiciatur heredum.neminem igitur ſublimitas tua ad expediendas publicas neceſſitates, parēti curiæ ſe permittat auferre,détque operam,vt & ordines curiarum noſtrarum reddantur indemnes, & patrimonia nauiculariorum non pereant, ſed functionis vterque ſtatus habeatur incolumis. Dat.VII.Kalend. Ianuar. Olybrio & Probino CONSS.

CL.Idem AA.Cæſario p.p.

Curiales,qui honorariam adepti ſunt comitiuā,formidare debent eos, quorum ſunt moderationi commiſſi,nec ſe exiſtimare ideo meruiſſe dignitatem.

gnitatem,vt iudicum præcepta deſpiciant. Quòd ſi in eadem culpa perſeuerent,quinque librarum auri multæ obnoxius ſubiugetur,honore quoque,quem prodit,ſpoliandus. Dat.IIII.Kal.Ian. Cõſtantinop. Olybrio & Probino CONSS.

CLI. Idem AA. Petronio Vic. Hiſpaniar.

Municipalia geſta non aliter fieri volumus,quàm trium curialium præſentia,excepto magiſtratu,& exceptare publica: Sempérque hic numerus in eadem actorum teſtificatione ſeruetur. Sic enim & fraudi non patebit occaſio,& veritati maior creſcit auctoritas. Dat. Non. Maij. Med. Arcad. IIII. & Honor. III. AA. CONSS.

CLII. Idem AA. Africano P.V.

Ne quis ex corpore togatorum prouinciales ſuſcipiat functiones: ſcilicet vt & ambientibus claudatur ingreſſus, & inuitis neceſſitas auferatur. pp. Conſtantinop. III. Non. Aug. Arcadio. IIII. & Honorio. III. AA. CONSS.

CLIII. Idem AA. Florentino p.v.

Nonnulli decurionum honorarias ex protectoribus,vel domeſticis,vel quaſlibet alias obtinent miſſiones: vnde licet ſuperiore præcepto conſultum ſit,vt ſic pænes eoſdem emendicata dignitas permaneret, nec quicquam ob hoc patriæ negaretur, nunc altiùs intuentes, honoris eius ab his penitus amouemus vmbracula: ita vt ſi quis id meruit,ac ſi nihil impetrauerit,habeatur: neque ob hoc ſordido quolibet minimóve tueatur,vel à verberibus (ſi id modò perſonæ eius qualitas patitur) iudiciariæ emendationis excuſetur. Dat. XII. Kalend. Ianuar. Med. Cæſario & Attico CONSS.

CLIIII. Idem AA. Florentino p.v. poſt alia.

Si qui municipum,vel palatinam,vel armatam aliquando militiam debitis prætulerit functionibus,nullis priuilegiis,nullis poſtremò temporibus exuatur: nec ei annorum ſpatia ſtipendiorúmque merita ſupputentur: ſed teneat ſuum curia,& perpetua ſibi obnoxium vindicatione defendat,&c. Dat. XII. Kal. Ian. Med. Cæſario & Attico CONSS.

CLV. Idem AA. Florentino p.v. poſt alia.

Quia *ex* ſpendidiſſimum ordinem ſubmoueri dignitatibus non oportet,quiſquis honorum emenſus curialia onera,vel *honeſtis,* vel adminiſtrationis, vel quarumcunque aliarum dignitatum inſulas impetrauerit, ipſe quidem decoretur inſignibus, ſed liberi omniſque ſucceſsio paternæ dignitatis obiectu curialia vincula non exuant, niſi fortè quis iá ſenatore ſuſceptus cõſortio curiæ nobilioris adnectitur. Inluſtrium quoque virorum liberos, ſi non otio, & torpôre degeneri paternam exuêre virtutem, fas erit éxcuſari. In his tamen, qui ante expletas curialium munerum functiones meruerint dignitates, ſpeciali humanitate tribuimus, vt quæ illis imponentur à patria, per ſubſtitutos præbere ſimulauerint: nõ vetentur, nec agentis perſona queratur, dummodo debiti* enim* negetur officij,&c. Dat. XII. Kalend. Ian. Med. Cæſario & Attico CONSS.

CLVI. Idem AA. Florentino P.V. poſt alia.

Omnes ordines, collegia, centuriones, ac ſi qui cuiuſque muneribus, vel officiis vbicumque ſunt corporati, ita generaliter inligentur, vt teſtimoniales impetratas ſciãt ſibi nihil honoris, priuilegij, excuſationíſve cõ-

CLXII. Idem AA. Benigno Vic. Vrb. Rom.

Ne relictis vrbibus, plures ſeſe ad corpus centenariorum transferant, ſpectabilitas tua, quoſcunque, & vbicumq; latentes curiis adque collegiis debitis adprobarit, matura exſecutione reſtituat. Siquidē tot exiſtentibus legibus, quæ occultatores certa ferri pœnā * luerunt, exſecutiones pręſtare iudices conueniat, non referre. Dat. Kal. Dec. Med. Theod. CONS.

CLXIII. Idem AA. Eutychiano p.p.

Si qui ex ſecundo diui patris noſtri conſulatu curiam relinquentes, clericorum ſe conſortio manciparunt, ſi iam epiſcopi, vel presbyteri diaconos eſſe meruerūt, in ſacris quidem & ſecretioribus Dei myſteriis perſeuerent, ſed aut ſubſtitutos pro ſe curię offerre cogātur, aut iuxta legem dudum latam, tradant curię facultates. Reſidui omnes lectores, ſubdiaconi, vel hij clerici, quibus clericorum priuilegia non debentur, debitis mox patriæ muneribus pręſententur. Dat. III. Id. Decemb. Theodoro CONS.

CLXIIII. Idem AA. Eutychiano. P.P.

Si quis vmquam natus patre curiali, vel initis muneribus curiæ affectata militia, à ſuis conſortibus in iudicio rectoris prouinciæ lite pulſabitur, nullo fori pręſcribtionis obice, quæ quidem habeat locum, (vti) licebit. In aliis actionibus, apud eundem prouincię moderatorem ſuis allegationibus vtatur. Dat. V. Kal. Ian. Theodoro V.C. CONSS.

CLXV. Idem AA. Eutychiano p.p.

Quicunque ex Iudęis obnoxij curię comprobantur, curię mancipentur. Dat. III. Kal. Ian. Theodoro V.C. CONS.

CLXVI. Idem AA. Pompeiano proconſ. Afric.

Iuxta veterem morem Mecilianus legatus adſtruxit, vt ſacerdotem filij inuiti ad ſacerdotium non cogantur. Antiquam igitur conſuetudinem laudabilitas tua præcipiat cuſtodiri, ita vt neque vllus indebitè teneatur, & tam idonei ſacerdotes deeſſe non poſſint. Dat. Prid. Kal. Iul. Med. Stilichone & Aureliano CONS.

CLXVII. Idem AA. & Theod. A. Anthemio p.p.

Ne quis curialium per ſubſtitutionē muneribus ſe patriæ, quibus natus eſt, abſtrahat, intercludi curialibus iuſſimus licentiam ſupplicandi. Dat. III. Non. Octob. Conſtantinop. Arcad. A. VI. & Probo CONSS.

CLXVIII. Impp. Honor. & Theod. AA. Anthemio p.p.

Vniuerſarum ciuitatum ordinibus conſulentes, retrò principum ſtatuta firmamus, vt nemo nexui curiæ mancipatus ad cuiuſlibet militię ſacramentum audeat adſpirare, vel hoc admiſſo, mox abſtractus militia, obſequiis oppidaneis mancipetur. Dat. XV. Kal. Iun. Conſtp. Honor. VIII. & Theod. III. AA. CONS.

CLXIX. Idem AA. Anthemio p.p.

Sexcentorum ſolidorum prębitionem, qua magiſtratuum cenſus Antiochenæ per Syriam ciuitatis, cum frequenter nutaret, erectus eſt, gratanter admiſimus. Fruatur itaque decora ciuitas tuę prouiſionis iugiter incrementis, & largitione noſtræ clementiæ, vt ſub hac oblectatione populus ſua triſtitia conſoletur. Dat. V. Kal. Octob. Conſtp. Honor. VIII. & Theod. III. AA. CONSS.

CLXX. Idem AA. Liberio p.p. poſt alia.

Eos curiales, qui non expletis muneribus, declinarunt eſſe quod nati

ſunt,reddi vrbibus debita cēſura præcipimus,&c. Dat.VI.Kal. Decemb. Rau.Honor.VIII.& Theod.III.AA.CONSS.

INTERP. *Quicunque curialis non actis ſeruitiis qua debebat,à debito officio declinauit,ad ciuitatis unde diſceſſit ſeruitia reuocetur.*

CLXXI. Idem AA.Dardano p.p.Gall.

Placuit principales viros è curia in Galliis non antè diſcedere, quàm quindecennium in ordinis ſui adminiſtratione compleuerint: per quæ annorum moderata curricula impleant patriæ gratiam. Et quamuis cunctos deceat reuocari, qui breui tempore videntur elapſi, ſectandam tamen moderationem eſſe cenſuimus, vt eos tantùm ad declinatas neceſſitates nunc redire iuberemus,qui ante hoc receſſiſſe ſexcēnium deteguntur. Nec quemquam conuenit conſtituta ſalubriter annorum ſpatia recuſare, quando expletis omnibus, ſplendoris & honoris ornamenta ſuccedunt.Sanè quoniam principalem locum, & gubernacula vrbium probatos adminiſtrare ipſa magnitudo depoſcit, ſine ordinis præiudicio cōſenſu curiæ eligendos eſſe cenſemus,qui cōtemplatione actuum omnium poſſint reſpondere iudicio. Cùm verò, qui vſque ad ſecundum euectus locum adminiſtrationem, aut ætate implere, aut debilitate nequiuerit, ſuffragium meritorum,& tranſactæ teſtimonium vitæ, tamquam primus conſtituto tempore curiam rexerit,obtinere conueniet. Dat. VII.Id.Decemb.Rau. Honor.VIII.& Theod.III.AA. CONS.

CLXXII. Idem AA.Herculio P F.Illyrici.

Sententiæ conquieſcant, quæ in præiudicium curiarum trāſactis temporibus ſub examine magnificæ ſedis tuæ contra rationem veritatis prolatæ, curiæ debitos per gratiam abſoluerunt. Vniuerſique, quos ſors naſcendi municipalibus muneribus obligauit, fortunam propriam ſubire cogantur. Eos autem qui ſub patrocinio clericatus muneribus debitis patriam fraudauerunt, reddi ſub ea conditione præcipimus, vt pro temporis conſideratione,& gradu,quem in eccleſiis obtinent, vel ipſi ad ſtatum priſtinum redeant, & functionibus municipalibus obſecundent: vel eorum patrimonia curiis conſignentur: his etiam, qui vltro ſe curiarum cœtibus inſeruerunt,in ea,quam elegerunt fortunam à reſidentibus, circa eorum filios legum auctoritate ſeruata. Dat VIIII. Kal. Iun.Conſtantinop. Varana. v.c.CONSS.

CLXXIII. Idem AA. Antemio p.p.

Ad inferiorum curialium releuandas fortunas, & impreſſionem potentium cohibēdam,placuit, vt ab inſtanti octaua indictione,deſcribtiones,quæ per ſingulos ordines agitantur cogētibus diuerſis negotiis, non ſumant antè principium, quàm apud acta prouinciarum rectoribus intimentur,& ex eorum fuerint auctoritate firmatæ. Sed & aurum, quod ex huiuſmodi contributione redigitur, ita debet ſuſceptori aurario conſignari,vt ſecuritatib. nomen inferentis,dies,conſul,menſis, cauſa,& ſumma comprehendatur: quò & deſcribtionis æquitas inluſtretur, & deſcribtus documentis euidentibus fulciatur. Hoc etiam obſeruando, vt quadrimenſtruis quoque breuibus, qui ab excellentiæ tuæ officio ſollemniter diriguntur,celebratæ deſcribtionis diſpunctio ſocietur: vt veſtræ poteſtatis ſcientiam formidātes, nihil ad releuationem locupletum, adque inopum perniciem, audeant pertemptare. Quod & circa hos optimum eſt cu-

eſt cuſtoditi, quibus lucratiuæ facultates ex bonis curialium obuenerũt, & ipſi fructu prouiſionis ſimillimæ potiantur. Quam diſpoſitionem ſi quis iudicum numerariorum, vel curialium mutilandam crediderit, interminationi, quam veſtra ſedes ſtatuerit ſubiacebit. Dat. VII. Kalend. Sept. Conſtantinop. Varana v.c. CONSS.

CLXXIIII. Idem AA. Euchario proc. Afric.

Duumuirum impunè non liceat extollere poteſtatem faſcium extra metas propriꝯ ciuitatis. Curiales etiam ſacerdotio prouinciæ, ſed & filios reddi præcipimus propriæ ciuitati. Dat. VI. Id. Mart. Rau. Honor. VIIII. & Theod. V. AA. CONS.

CLXXV. Idem AA. Lupiano Com. & Mag. mil. per Orient.

Hij, quos moderatores prouinciarum maximique Phœnices, ordinibus ciuitatum proſequentibus, docti ex conſortio curiali, ad officium culminis tui demigraſſe ſuggeſſerint, mox ſub fida proſecutione ad eiuſdem iudicis tranſmittantur examen, qui ſuper eorum nominibus retulerint, vel ſponte ciuilia munera ſubituri, vel ſi litigandum putauerint, poſt ſententiam cognitoris, ſi id ea ſuggeſſerit, ordini mancipandi. Dat. XV. Kal. Iun. Conſtantinop. Honor. VIIII. & Theod. V. AA. CONSS.

CLXXVI. Idem AA. Iuliano II. proconſ. Afric.

Exceptis his, qui Karthaginienſi curiæ munus ſacerdotij tranſegerunt, omnes, quicunque ex aliis prouinciis, adque ciuitatibus hoc honore decorantur, ad proprias vrbes redire præcipimus. Quidquid ſanè prouinciarum nomine agi ſacerdotalium ſuperflua turba conſueuit, id ab eo, qui ſacerdotium reddet, ſuo tempore iubemus impleri. Ac ne quid feſtis ac legitimis diebus ſubtraxiſſe videamur, etiam illud definiendum eſſe cenſemus, vt quicũque propter pompam illius diei Karthaginem fortè conuenerit, intra quinque dies ad propria rediturus, ex eadem vrbe diſcedat. Ne autem certa ſtatuta impunè vllus audeat violare, triginta librarũ auri multa ſtatim à proconſulari officio exigi ſe cognoſcat, qui in Karthaginienſi vrbe (excepto ipſius decuriæ viro) habitandi gratia voluerit reſidere, cùm dierum numerum qui eſt ſtatutus exceſſerit: ipſius quoque dignitatis priuilegio ſpoliandum eſſe non dubitet. Inhiberi autem etiam illas occaſiones præſenti auctoritate cenſemus, ne comparatis ſacerdotalibus aliquis ſubitò ædibus, domicilium ſe habere confingat: cùm ſpecialiter ſtatuiſſe videamur, vt quiſque illò redeat, vnde eum ducere originem conſtat. Dat. VI. Kalend. Febr. Rau. poſt conſ. Honor. VIIII. & Theod. V. AA.

CLXXVII. Idem AA. Leontio p.p. Illyrici.

Et ſi veterum principum ſanctiones, eos qui nullis curiæ nexibus obligati, ſoli genitalis amore, vel liberalitatis cupiditate ſuadente, munus curiale ſubierint, obligari neceſſitatibus curiarum præcipient: tamen vaſtato Illyrico conſulentes, apud omnes duntaxat Illyrici ciuitates præcipimus obſeruari, vt quiſquis poſthac integræ opinionis, à conſortio curiæ penitus alienus, vltro munus curiale putauerit ſubeundum, vel oblata duntaxat pecunia, per quam id ex integro poterit experiri, vel actu muneris ipſius, vel inſignibus ſubeundis, id eſt, ſiue cum populi plauſu, ſiue etiam verecundæ, & tacitæ conſcientiæ remuneratione contentus, à debito ordine, vel maiore eius parte, illius videlicet ciuitatis, in qua

munus ſpontaneum crediderit explicandum in iudicio rectoris prouinciæ, vel abſente eo, apud duumuiros, ſiue defenſorem eiuſdem ciuitatis, primò ſe curiæ non teneri incorrupta ordinis adſtipulatione perdoceat. Dein ſi certum munus ſe explicaturũ promiſerit, curialium præſentium reſponſione munitus, quod nec ipſe, nec facultates eius aut ſucceſſores vt pote curialis inquietudine ſuſtinebunt, liberet ab omni ſecurus moleſtia curiali, promiſſum munus adſoluat. Nec enim quod cœperit, ſemiplenum deſerere permittatur: ita vt pro hac liberalitate peracto munere, quod ſponte promiſit, cum honorem in ea ciuitate habeat, quem curialis habet, eodem munere ſuſcepto pariter & impleto. Sed ſi quis ex curiali proſapia, vel gratia, vel anguſtiis ordinis abuſus, prætextu legis per munus aliquod ſe putauerit curia liberandum, poſt expletum munus, & gratioſam, vel neceſſitate expreſſam profeſſionẽ ordinis, nihilominus pulſetur à curia, vt pote curialis. Quam legem, ex quo lata eſt, videlicet valituram per omnem duntaxat Illyricum præcipimus obſeruari. Dat. XVI. Kal. Maij. Conſtp. Lucio V.C. CONSS.

CLXXVIII. Idem AA. Seleucho p.p.

Omnes, qui curiali genere origine, vel ſtirpe gignuntur, curiarum nexibus obligentur. Æquum eſt enim, vt ingenua matre naſcentes, & quorum natales origo demonſtrat, ex matre ingenua nati maiorum ſuorum dignitatibus ſocientur. Nec quiſquam priuatorum ſuorum iuri lege noſtra putet aliquid derogatum, qua eorum morem ſecuti, reipublicæ noſtræ ex feminis cupimus eſſe conſultum, &c. Dat. XII. Kalend. Feb. Rau. Honor. X. & Theod. VI. AA. CONSS.

CLXXVIIII. Idem AA. Seleucho p.p. poſt alia.

Senatuſconſulti Claudiani auctoritatem firmãtes, i genua ſtirpe creatos, quornm maiores curiæ ſeruierunt, ciuitatibus iuſſimus redhiberi. Quod non ſolùm de futuris, ſed etiam de præteritis obſeruandum eſſe cenſemus. Vacantes quoque, & nulla veterum diſpoſitione vllius corporis ſocietate coniunctos, curiæ, atque collegiis ſingularum vrbium volumus ſubiugari. Eos etiam, qui ad militiæ cuiuſlibet ſacramenta venerũt, conuentos propriis volumus inſeruire muneribus: ita vt ſi quis de reddendis, ac iungendis eligendiſve curialibus vocem reluctationis obiecerit, quinque librarum auri multa protinus feriatur, fiſci noſtri compendiis profutura. Seruus verò actor, ſiue procurator flammis detur vltricibus: obnoxiis curialibus nihilominus reſtitutis. Dat. XII. Kal. Feb. Rau. Honor. X. & Theod. VI. AA. CONSS.

CLXXX. Idem AA. Vrſo P.V.

Licet augeri cœtum ampliſſimum cupiamus, cuius conſortio gratulamur, tamen ſi quis functionibus inuolutus, & nexibus municipalis ordinis innodatus codicillos clariſſimatus potuerit impetrare, nec ſuſcipiendos eos tua ſublimitas, nec pænitus allegandos eſſe cognoſcat. Nec enim credimus vtrunque per vnum, prout conuenit, poſſe compleri. Dat. XIIII. Kal. Mar. Conſtp. Theod. A. VII. & Palladio CONSS.

CLXXXI. Idem AA. Palladio. P.P.

Saluis his, quæ iamdudum tam à nobis, quàm à retrò principibus parentibus noſtris ſuper curialibus ſtatuta noſcuntur, hac etiã generali lege ſancimus, vt ſi quis ſuum decurionem vindicare voluerit: ſi iudicis deſit copia

copia, in eundem manus iniectione conceſſa, ſciet ad examen cognitoris reſultantem eſſe deducendum: ita vt moderator prouinciæ, ſi quęſtio fortaſſe fiducia defenſionis vlla generatur, niſi intra tres menſes cauſam originis competenti diſceptatione cognouerit, atque conuictum cum pœna reſtituerit debitis muneribus, vel liberum ab inquietudine vindicauerit, decem librarum auri multam cogatur exſoluere, eius etiam officiũ pari damni inrogatione teneatur. Si quos ſanè curiæ obnoxios, in diuerſis officiis, atque militia ſubterfugientes decurionatum ante eſſe claruerit, ſi per ſuffectam perſonam, & periculo ſuo idoneam, originis nexum procurare noluerint, exutos ſacramento militiæ, ad ciuitates proprias dirigi conuenit, ſub proſecutione idonea: ita vt de eorum nominibus qui armatum adpetierit ſacramentum, ad viros inluſtres magiſtros militum ſcribta mittantur, vt eorum auctoritate ſoluto cingulo militari, reddantur muniis ciuitatum. Dat. v. Noñ. Maij. Rau. DN. Theod. A. VII. & Palladio CONSS.

CLXXXII. Idem AA. Monaxio P. P.

Nemo poſthac, munerum ordine tranſcurſo, ad altioris curiæ honores audeat peruenire, ſed prius vniuerſis functionibus per ordinem propriæ ciuitatis expletis, tum demum ad competẽtem honorem ſinguli venire deproperent. Dat. VII. Kal. Sepremb. Eudoxiop. Theod. A. VII. & Palladio CONSS.

CLXXXIII. Idem AA. Monaxio P. P.

Neminem obnoxium curiæ, & publicis functionibus inuolutum ad incongruam ſibi fortunam deinceps adſpirare, elicitis codicillis clariſſimatus, magnitudo tua permittat, vt ſingulæ ciuitates retineant obnoxios ſuis muneribus. Super hoc enim etiam & inluſtris pręfectura vrbana noſtra eſt commonita ſanctione. Dat. XV. Kal. Maij. Conſtp. Hoñ. XII. & Theod. VIII. AA. CONS.

CLXXXIIII. Idem AA. Aſclepiodoto P. P.

Liberos curialium, vel cohortalinorum quandoque ſuſceptos, ſiue ante prærogatiuam & tempora expreſſa præſumptæ militiæ, ſiue poſt decurſa ſtipendia, originalem ſe[illegible] i conditionem oportet: quoniam ſatis eſt parentibus eorum, vaca[illegible] em à noſtra clementia pro remuneratione fuiſſe conceſſam. Dat. XVII. Kal. Maij. Conſtp. Aſclep. & Mariniano CONSS.

CLXXXV. Impp. Theod. & Valentinianus AA. Celeri Proc. Afric.

Semel ſecuritatem de refuſione munerum emiſſam ab alio proconſule non liceat refricari. Et ideo ſpectabilitas tua ſaluberrimæ, ac iuſtiſſimæ præceptionis formam ſecuta prohibebit in poſterum eos ad diſcuſſionem tranſacti muneris conſtringi, quos claruit acceptæ ſecuritatis proſperitate lætari. Dat. v. Kal. Maij. Rau. poſt conſ. Felicis & Tauri VV. CC.

CLXXXVI. Idem AA. Celeri Proc. Afric.

Legatio proconſularis prouinciæ per Bubulcum ſpectabilem virum comitem, curiales pro aliis, qui in eodem territorio poſſident, defleuit adſtringi, quod ab obnoxiis ſæpe debetur, deuotiſſimi quique cogantur exſoluere. Quæ res pro arbitrio cõpulſorum, vel opinatorum, ſiue iudicũ in eam fama mali iugitate peruenit, vt nullus penè curialis idoneus in ordine cuiuſquã vrbis valeat inueniri. Cuius præſumptionis abolita cõſuetudine iubemus nemině curialě pro alieni territorij debitis adtineri, ſed

ddd

tantum municipem pro gleba propria conueniri ſpectabilitas tua ſalubrem ſanctionem ſecuta, vnumquenque debitorem ſuo deinceps nomine faciet adtineri. Dat. v. Kal. Maij. Rau. poſt conſ. Felicis & Tauri vv. cc.

CLXXXVII. Idem AA. Iſidoro p. p.

Qui ante hanc legem ſpectabilium, vel inluſtrium quocumque modo ſortiti ſunt dignitatem, parto ſemel honore & priuilegiis perfruantur. Si qui verò poſtea ex decurionibus, vel ſubiectis curiæ ad ſpectabilium gradum proceſſerint, per ſe tam curialia, quàm ſenatoria ſubeant munera, corúmque liberi poſt ſenatoriam ſuſcepti dignitatem patrum obſtringantur exemplo. Quòd ſi qui inter inluſtres etiam viros locum occupauerint, non laborioſo adminiſtrationis actu, ſed honorari i titulo dignitatis ſenatui quidem per ſe reſpondeant: curiæ verò per ſubſtitutos ſuarum periculo facultatum ſtatim †faciant, quorum liberos, & poſt eorum inluſtrem dignitatem progenitos, non ſolùm ſenatorum, ſed etiam decurionum munia per ſe non per ſubrogatos ſubire conueniet, &c. Dat. III. Non. April. Conſtantinop. Iſidoro & Senatore CONS. eodem exemplo Eubulo p. p. Illyrici.

†ſatis

CLXXXVIII. Idem AA. Iſidoro p. p. poſt alia.

Si quis decurio, aut ſubiectus curiæ vllam ante hanc legem geſſit militiam, aut cœptam dudum etiam nunc gerit, aut cauſidicinam in foro ampliſſimæ præfecturę orientis, atque Illyrici, vel vrbano profitetur iudicio, in eodem latarum pridem conſtitutionum ſanctio obſeruetur. poſt hanc verò legem ſi quis ex his auſus fuerit vllam affectare militiam, nulla pręſcribtione temporis muniatur: ſed ad conditionem propriam retrahatur: ne ipſe vel eius liberi poſt talem ipſius ſtatum procreati, quod patriæ debetur valeant declinare, &c. Dat. III. Non April. Conſtp. Iſidoro & Senatore CONSS.

CLXXXVIIII. Idem AA. Iſidoro p. p.

Alexandrinis principalibus etſi aduocatione fungantur, nihilominus onus peregrinationis incumbat, nec publica, niſi in ſua tantum ciuitate committatur. Et primus curię qui in muneribus vniuerſis expletis ad ſummum peruenerit gradum, comitiuæ primi ordinis frui per quinquennium dignitate præſtita nec ſenatoriis minimè functionibus obſtringatur, in curia tamen permaneat: Dat. Prid. Non. Iun. Conſtantinop. Iſidoro & Senatore CONSS.

CXC. Idem AA. Iſidoro p. p.

Quinque primates ordinis Alexandrini à corporalibus iniuriis immunes eſſe cenſemus, vt voce libera commoditates patriæ defendant, cùm poſſint: ſi quid egerint criminoſe pecuniariis coherceri diſpendiis. Æſtimabuntur autem præſente curia viri ſpectabilis Auguſtalis iudicio. Dat. Prid. Non. Iun. Conſtp. Iſidoro & Senatore CONS.

CXCI. Idem AA. Iſidoro p. p.

Eum, qui triginta annos in Alexandrina ciuitate ciuilibus inhæſerit muneribus, corporalibus muniis, non pecuniariis excuſari conueniet: habita conſideratione videlicet meritorum, vt hoc bene cognitum priuilegium conſequantur, nec eo paſſim fruantur indigni. Da. Prid. Non. Iun. Conſtantinop. Iſidoro & Senatore CONS.

CXCII. Idem AA. Iſidoro p. p.

Si

Si quos ſpontaneos Hypomnematografi munificos ſuiſe xhortationibus ad publicas nominauerint functiones Auguſtalis, iubemus non expectandum eſſe conſenſum, qui fit plerumque venalis, ſed vtriuſque partis ſufficere volũtatem, vt incipiat functio quam nullus incuſat: tum ad memoratum iudicem tam nominati quàm etiam creatores conſona relatione currente, quam ſi ſuſcipere, vel confirmare diſtulerit, ſciat ſe viginti quinque auri librarum condemnatione plectendum. Dat. Pri. Non. Aug. Conſtp. Iſidoro & Senatore CONS.

De præbendo ſalario. Tit. II.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Marcellinum Corr. poſt alia.

NVLLI ſalarium tribuatur ex viribus reipublicę, niſi ei qui iubentibus nobis ſpecialiter fuerit conſecutus. Grauitas igitur tua placitis obſeruatur, &c. Dat. v. Noñ. Octob. Conſtantinop. Limenio & Catullino CONSS.

De prædiis & Mancipiis curialium ſine decreto non alienandis. Tit. III.

I. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arcad. A A A. Cynegio p.p.

SI quis decurionum, vel ruſtica prędia vel vrbana vel quælibet mancipia venditor neceſſitate coactus addicit, interpellet iudicem cõpetentem, omnémq́; cauſas ſingillatim, quibus ſtrangulatur, exponat: vt mereatur valituram in perpetuum comparatori probata adſertione, ſententiam. Ita enim fiet, vt nec immoderatus venditor, nec emptor inueniatur iniuſtus. Denique nihil erit poſtmodum quo venditor, vel circumuentum ſe inſidiis, vel oppreſſum potentia comparatoris queri debeat: quandoquidem ſub fide actorum, & de neceſſitate diſtrahẽtis, & de voluntate patuerit comparantis. Quod ſi quis contra vetitum occultis molitionibus per ſubpoſitas fraude perſonas cuiuſlibet loci, quem tamen decurio diſtrahat, comparator exstiterit, ſciat ſe pretio, quod dederit loco, quem comparauerit, eſſe priuandum. Dat. VIII. Kal. Dec. Conſtp. Honor. N. P. & Euodio CONSS.

II. Impp. Honor. & Theod. A A. Aſclepiodoto PP.

Quoniam de conſtitutione inclytæ recordationis aui noſtri de alienandis prædiis curialium promulgata dubitatum eſt, vtrum ſoli principales ſine decreti interpoſitione collegarum poſſeſsiones emere vetentur, an omnibus comparandorum huiuſce fundorum copia ſine prædicta obſeruatione negata ſit, generali ſanctione decernimus, vt ſi curialis prædium vrbanum, aut ruſticum vendat, cuiuſcunque conditionis, emptori, apud rectorem prouinciæ idoneas cauſas alienationis alleget, non perfunctoriè à iudice, ſed veriſsimè requirendas, vt ita demum diſtrahẽdæ poſſeſsionis facultatem accipiat, ſi alienationis neceſsitatem probauerit. Infirma enim erit venditio, ſi hæc fuerit forma neglecta, ita vt & pretium emptor amittat, & venditori cum fructibus inlæſam poſſeſsionem reſtituat. Quæ quidẽ de futuris contractibus obſeruãda ſunt, præteritas verò emptiones in Oſdroena ſpecialiter prouincia cõfectas, licet ex tẽpore legis ſub diuo auo noſtro promulgatę, ſine geſtorũ teſtificatione, à qualibet perſona celebratas infirmari oporteat, tamẽ ex prima trãſacta nuper indictione, ita volumus infirmari, vt alterius fortunæ, vel honoris

Pro multis etiam, & in diuerſis locis conſtitutis liceat ſimul auri pondus inferre, ita vt pro omnibus fundis ſecuritas emiſſis cautionibus detur. ne ſeparatim ab vnoquoque auro exacto, multis & aſſiduis incrementis prouincialium vtilitas fatigetur. Hoc quoque addimus, vt vnuſquiſque quod debet, intra anni metas, quo tẽpore voluerit inferat: & per tabellariũ apparitorẽ inlatio cognoſcatur, abſque omni mora auro ſuſcipiendo ne quis in aliena ciuitate ſumptus faciat, vel (quod eſt grauius) legem commiſſi fruſtratus incurrat. nam ſi ſoluere volens à ſuſcipiente fuerit contẽptus, teſtibus adhibitis cõteſtationem debebit proponere, vt hoc probato, & ipſe ſecuritatem debitam commiſſi nexu liberatus, cum emolumentis accipiat: & qui ſuſcipere neglexerit, eius ponderis, quod debebatur, duplum fiſci rationibus per vigorem officij tui inferre cogatur. Dat. XIIII. Kal. Aug. Paulino & Iuliano CONSS.

III. Impp. Conſtantius, & Conſtans AA. Claudio PF. annon. Alexandriæ.

Suſceptores centeſimę dimidium, annotatores verò ceterorumque officiorum diuerſos homines, quos rationibus conſtat obnoxios eſſe, alterum dimidium habere cenſuimus. Et nihil impetratoribus beneficij per reſcribtum, aduerſus ordinem conſtitutionis poſſint prodeſſe commenta. Dat. Kal. Aug. Limenio & Catullino CONS.

IIII. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ad Mamertinum P. P.

Ad virum clariſſimum Proc. Africæ dari litteras iubemus, vt ſiue ex principalium, ſiue ex honoratorum numero, pro merito fidei ſuæ induſtriæque ſuſceptor veſtium electus fuerit, huiuſmodi neceſſitatis ſareinã vno duntaxat anno ſuſtinere pręcipiatur. Exceptis tamen his, qui palatinæ militiæ priuilegiis muniuntur: vel qui officiis ac miniſteriis functi merito ſtipendiorum, merito dignitatis ornatum ſe adprobant conſecutos, ita tamen vt creationis periculum à proconſulari officio non recedat. Dat. XIIII. Kal. Iul. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

V. Idem AA. ad Secundum P. P.

Perpenſo proſpeximus ſtudio, vt ſuſceptores & præpoſiti horreorum ex præſidali officio qui per diuerſa officia militiæ ſacramenta geſtarunt, congrua ratione crearentur. Sed quoniam pręſes Cilicię adſeruit deeſſe ex his corporibus, quibus poſſit hæc ſolicitudo committi: ne in præſens tempus fiſci noſtri, ſeu publica emolumenta vacillent, excellentia tua, vbi eos deeſſe peruiderit, quos ſuſcẽptores ac præpoſitos creari ſcitis prioribus iuſſeramus, vetuſtum morem conſuetudinémque ſectabitur: ſcilicet, vt ex eo ordine conſtituantur, ex quo ante conſuerant ordinari. modò vt ipſe Ciliciæ pręſes & ceteri magnitudinis tuæ litteris vrgueantur, vt idoneos ex diuerſis officiis tota ſagacitate veſtigent, eóſque gerere præſtitutam ſcitis noſtræ manſuetudinis ſolicitudinem faciant. Nam ſi qui per gratiam fuerint prętermiſſi, neceſſe habet exigere publica commoditas vltionem. Nec enim dubium eſt eos officiales, qui nũc diuerſis officiis obſecundant, plurimos prætermittere, quorum ſi qui in huiuſmodi fuerint arte deprehenſi, dabunt pœnas (facultatibus traditis curiis) etiam capitis ac ſalutis. Dat. IIII. Non. Iul. Cęſarea, Valentiniano & Valente AA. CONS.

VI. Idem AA. ad Mamertinum P. P.

Tametſi iam lege apertiſſimè cautum ſit de officiis diuerſis, quæ

perſeuint, vt faciliùs, ſi quis in furto fuerit deprehenſus recentem queat re integrare iacturam. Dat. xv. Kal. Octob. Mantebri, Gratiano n.p. & Dagalaifo conss.

xii. Idem aa. ad Rufinum p.p.

Nulla debet eſſe cauſatio, quin ſolidi ex quocumque titulo congregati (ſicut iampridem præcepimus) in maſſam obryzę ſoliditatémque redintegrentur. Et ita fiat omnis inlatio, vt largitionum & proſecutorum, allectorumque fraudibus aditus obſtruatur. Facilè etenim eos prouinciæ rector à diſpendio vindicabit, qui binis ſolidis, ſeu ternis neceſſitatem ſolutionis implebunt: ſi poſtquam viritim nominatimque ſuſceperint ſolidos plurimorum, ea (quam ſuperius memorauimus) qualitate poſcenda, omnium debitum compleatur in maſſam. Sanè ſi idem ſuſcipientium deprehenditur (quod fuerat antè) faſtidium, cùm obryzę materies adferatur: quæ non poteſt diſplicere, ſed congrua animaduerſione plectens eſt, qui id calumniatur, & reprobat, quod ad compendium ſimplicis ſatis factionis inuentum eſt. Priùs tamen ad comitatum manſuetudinis noſtræ maſſa obryzę, quę fuerit repudiata, mittatur, vt qua ſit mente reiecta, videamus. Dat. iiii. Id. Nou. Gratiano n.p. & Dogalaifo cons.

xiii. Idem aa. ad Germanianum Com. s.l.

Quotienſcumque ſolidi ad largitionum ſubſidia perferendi ſunt, non ſolidi, pro quibus adulterini ſæpe ſubduntur, ſed aut idem in maſſam redacti, ſi aliunde qui ſolui poteſt, habere materiam auri obryza dirigatur. pro ea ſcilicet parte, quam vnuſquiſque defenditne diutius vel allecti, vel proſecutores, vel largitionales adulterinos ſolidos ſubrogando in compendium ſuum fiſcalia emolumēta conuertant. Illud etiam cautionis adiicimus, vt quotienſcumque certa ſumma ſolidorum pro tituli qualitate debetur, & auri maſſa tranſmittitur, in ſeptuaginta duos ſolidos libra feratur accepto, &c. Dat. vi. Id. Iañ. Rom. Lupicino & Iouino conss.

xiiii. Idem aa. Alexandriano Com. r.p.

Singulas tantùm dependant centeſimas, qui reditus domui noſtrę debitos arcariis quotannis iuxta conſuetudinem tradunt. ita tamen vt earū quoque ſingularum centeſimarum ratio ſemper euidens ſcientiæ tuæ digeſta referatur, vt erogationibus cunctis aperta inſtructione patefactis reliquorum ratio ex eadem centeſima poſſit agnoſci. Dat. vii. Kal. Oct. Doroſtoli, Lupicino & Iouino cons.

xv. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus aaa. Probo p.p.

A poſſeſſoribus per tres vices petatur annona. In epimetris autem eam conſuetudinem ſinceritas tua faciat obſeruari, vt in aridis quidem fructibus, centeſimam leuandi diſpendij cauſa à poſſeſſore ſuſceptor recipiat, laridi verò, & vini vicenſimam conſequatur. pp. vii. Id. Iañ. Sabariæ, Valentiniano n.p. & Victore conss.

xvi. Idem aaa. ad Chilonem.

Frumenta, quæ horreis inferuntur, pro inlationis modo illicò apocharum cautionibus annotentur. Nō autem oportet in horreis fiſcalibus niſi fiſcalia frumenta conſtitui. Dat. v. Id. April. Treū. poſt conſ. Gratiani a. iii. & Equiti v.c.

xvii. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theod.
aaa. Hauc Hipati k.n.

Vnus poſthac in vna diœceſi auri vel argenti ſuſceptor ne ſit: nec diu pœnes ipſos ſucceptores maneat facta conlatio,ſed ſtatim quodcumque à prouincialibus fuerit exſolutum,ſacris theſauris inferatur.Dat.III. Kal. Mai.Conſtantinop.poſt Conſ.Antonij & Syagri.

XVIII.Idem AAA.Flauiano Proconſ.Aſiæ.

Quiſquis poſthac,quem exactionis,vel ſuſceptionis prouin cia manet, non ſpecialiter,& quid,& in qua ſpecie,& ex quibus titulis,& pro qua indictione videatur accepiſſe,reſcribſerit,quadrupli eius rei,quam debitor dediſſe ſe dicit,inlatione multetur.Officium quoque, niſi ad fraudes (ſi fortè deinceps iteratæ fuerint)detegendas tale commiſſum & inquiſitione ſubiaceat.Dat.VI.Id.Maij.Conſtp. Merobaude II.& Saturnino CONS.

XIX. Idem AAA.Poſtumiano p.p.

In ſingulis ſtationibus & menſuræ,& pondera publicè cõlocentur, vt fraudare cupientibus fraudandi adimant poteſtatem. Da.V.Non.Octob. Merobaude II.& Saturnino CONSS.

XX.Idem AAA. Cynegio p.p.

Exactores,vel ſuſceptores in celeberrimo cœtu curiæ,conſenſu & iudicio omnium,ſub actorum teſtificatione firmentur:prouinciarumque rectores eorum nomina,qui ad publici munus officij editi, adque obligati fuerint,innoteſcant,& animaduertant quicumque nominauerint,ad diſcrimen ſuum vniuerſa,quæ illi geſſerint,redundare. Dat.VI.Kalen. Nou. Conſtp.Honor.N.P.& Euodio CONS.

INTER.*Exactores & ſuſceptores publicæ functionis,non ſecretim, ſed publicè præſentibus alijs Curialibus vel populo, neceſsitates agendas expediendáſque ſuſcipiant,& qui nominati vel electi fuerint, Iudicibus innoteſcant, ſcituris hijs qui de electione talium fuerint apud acta profeſſi,quod ſi quid euerterint, ad eorum,à quibus electi ſunt,diſpendium pertinebit.*

XXI.Imppp.Valentinianus,Theod.& Arcad.AAA.Cynegio p.p.

Modios æneos,ſeu lapideos cum ſextariis,adque ponderibus per manſiones ſingulas,quaſque ciuitates iuſſimus conlocari, vt vnuſquiſque tributariis ſub oculis conſtitutis rerum omnium modi ſciat quid debeat ſuſceptoribus dare,ita vt ſi quis ſuſceptorum conditorum,modiorũ ſextariorúmque vel ponderum normam putauerit excedendam, pœnam ſe ſciat competentem eſſe ſubiturum:& ſubmotis, quæ contra vtilitatẽ populorum omnium hactenus geſta ſunt,frumenti quinquagenſimas, hordei quadragenſimas,vini & laridi vicenſimas ſuſceptoribus dari præcipimus.Humanitatis autem neceſſitate commoniti,ſuſceptoribus in Armeniæ ſuſceptionibus,longinquitatis cauſa frumenti & hordei quadragenſimas,vini & laridi quintaſdecimas dari præcip imus.Dat. III. Kal. Decẽ. Conſtp.Honor.N.P.& Euodio V.C.CONS.

XXII Idem AAA.ad Paulinum PF.Aug.

Non perpetui exactores in continuata vexandorum prouincialiũ poteſtate,veluti concuſſionum dominatione teneantur, ſed per annos ſingulos iudiciaria ſedulitate mutentur,niſi aut conſuetudo ciuitatis,aut raritas ordinis eos per biennium eſſe compellat. Quod niſi factam fuerit, ſcias te & officium tuum non minus multa,quàm graui pœna eſſe plectẽdum. Dat.prid.Kalend.Decemb.Conſtantinop.Honorio N.P.& Euodio CONS.

INTERP.

INTER. *Lex iſta hoc iubet, non debere Exactores, qui vno anno exegerint, ſecundi anni exactionem ſuſcipere, & poſſeſſores ſuperflua exactione vexare. Sed hoc obſeruari debere, vt annis ſingulis iudiciaria electione mutentur, niſi fortè aut conſuetudo ciuitatis, aut raritas Curialium per biennium eos Exactores eſſe compellat: alıter enim ſi factum fuerit, & Iudicem, & officium ſuum multa pariter & grauis pœna conſtringat.*

XXIII. Idem AAA. Cynegio P.P.

Suſceptores præſentibus defenſoribus, & modum iugationis poſſeſſorum, & ſpecies ſingulas, vel earum numerum quantitatemq́ue perſcribãt. Dat. IIII. Kal. Decem. Conſtantinop. Timaſio & Promoto CONS.

XXIIII. Impp. Arcad. & Honor. AA. ad Senatum & Populum. poſt alia.

Suſceptores canonis horreorúmque præpoſiti ſingulis annis, audiente viro ſpectabili vicario, & præfecto annonæ, expenſionem ſuſceptarũ ſpecierum probare cogantur: ita vt ſi qui eorum idonei probabuntur, quinquennio in huius officij ſtatione permaneant, & electi deinceps de curijs memorato muneri ſubrogentur, &c. Dat. XII. Kalen. Maij. Med. Cęſario & Attico CONS.

XXV. Idem AA. Firmino Com. R.P.

Palatinum iubemus procurare officium, vt nullus præpoſituræ, vel cuiuſcumque ſuſceptionis ſubeat munus antè, quàm iuxta legem diuæ memorię Gratiani, & ſuſceptorum ſubſtantiæ, & fideiuſſorum facultates diligenti deſcribtione collectę ad eiuſdem officij notitiam perferãtur: ceſſante reſponſo quod per ſubreptionem in ærarij noſtri diſpendium elicitum eſt. Dat. XV. Kalend. April. Med. Theodoro V.C. CONS.

XXVI. Idem AA. Benigno Vic. Vrb. Rom.

Securitates ſemel publicatas & geſtis lectas binis ſuſceptoribus imputari, & cœptam arcę diſcuſſionem volumus in apertum quæſita ratione deduci, & omnes publicas ſecuritates quæ geſtis tenentur, à ſuſceptoribus ferri accepto. Dat. VI. Id. Iuñ. Med. Stilichone & Aureliano CONSS.

XXVII. Idem AA. Pompeiano ſuo Salutem.

Ne fraude ſuſceptorum, dum ſubducunt eos, qui apochas ſcribſerunt, denuo ſoluta poſcantur, manifeſtè ſancimus, vt periculo totius corporis intra ipſam indictionem mutare eos non liceat, à quibus emiſſę ſunt ſecuritates: niſi falſitatis arguantur, & plurima improbare nõ audeãt. item tabulariis quadrimenſtruos breues publicari iubemus, vt ſi hiſdem relatæ ſecuritates fideliter continent debitum, duplex non teneat exactio. Si autem aliquid à ſuſceptore, vel tabulario fraudis admiſſum, & poſſeſſor deprehenderit, nemo eorum ſemel in interuerſione conuictus id rurſus officium gerat, in quo antè decoxit: etſi reſcribtum noſtrum elicitum clandeſtina ſupplicatione detulerit. Dat. prid. Kal. Ian. Med. Stilichone, & Aureliano CONS.

XXVIII. Idem AA. Pompeiano proconſ. Afric.

Si apochæ ad ſuſceptores nomine militum deferantur, nihil ex ea pecunia intra prouinciam tibi creditam prorogetur, quam ſub teſtificatione geſtorum ad inſtructionem prouinciæ Numidiæ, vel Mauritanię oportet integram peruenire: vt illic deuotiſſimus miles emolumenta ſibi debita ex integro conſequatur. Si quis autem poſt interdictum manſuetudinis

noſtræ apochas putauerit eſſe deferendas, inaniter eas ſciat eſſe delatas, nec in acceptum ei, qui ſuſceperit, referendum. Dat. IIII. Kal. Mar. Med. poſt conſ. Stilichonis, & Aurel. vv. cc.

xxviiii. Idem AA. & Theod. A. Septimino proconſ. Afric.

Dudum præcipimus, vt ex corpore negotiatorum ad ſuſcipiendã tuendamque aurariæ noſtræ rationem adponeretur idoneus, qui tamen fide omnium, & periculo fuiſſet electus. Et nunc eadem renouantes, ex negotiatorum, ſiue quolibet alio corpore ad ſuſcipiendam arcæ rationem idoneum adponi præcipimus, ea duntaxat conditione ſeruata, vt tam de ſuis, quàm officij ſui facultatibus iudices nouerint eruendum, ſi quid ille ex commiſſa ſibi ratione crediderit vſurpandũ. Dat. x. Kal. Mart. Rau. Theo. A. I. & Rumorido. CONS.

xxx. Idem AAA. Lucio Com. S. L.

Duos tabularios, & ſuſceptores totidem per vniuerſas prouincias oportere conſtitui clementia noſtra præcepit. Super hoc autem admonuimus, & prætorianam ampliſſimam præfecturã, quò ſciret eos, qui aurum largitione ſuſceperunt, nihil cum arcę ratiociniis habere commune. Iudices autem prouinciarum quinque libris auri multandos, & primates officiorum capitali pœna plectendos, ſi hoc vel in præſenti non fuerit cuſtoditum, vel poſtea commutatum. Da. vi. Kal. Feb. Baſſo & Philippo CONS.

xxxi. Impp. Honor. & Theod. AA. Euchario ſuo Sal.

Humilibus officiis, aut extraordinariis oneribus occupari curiales non patimur, ne publica vacillet vtilitas. Suſceptionem itaque veſtium æquiùs eſt ab officio proconſulari, vel ab his, qui in eodem meruerunt, ſollemniter procurari. Horum namque intereſt huiuſmodi explorare rationem, & quærere qualitatem eorum, quorum ad contuendum cura commodior eſt. Neque enim æquum eſt, vt ad officium lucella, ad curialem ſuſceptionis tantùm damna pertineant, hanc igitur ab ordinibus iniuriam ſubmouemus, exceptis his, ſi qui curialium officio memorato, aut militaſſe, aut militare fuerit deprehenſus. Dat. pridie Kal. Mar. Rau. Honorio IX. & Theodoſio V. AA. CONS.

xxxii. Impp. Theod. & Valentinianus AA. Voluſiano P. P. poſt alia.

Aurum, ſiue argentum, cúmque à poſſeſſore confertur, arcarius vel ſuſceptor accipiat: ita vt prouinciæ moderator eiúſque officium ad crimen ſuum nouerit pertinere, ſi poſſeſſoribus vllum fuerit ex aliqua ponderum iniquitate inlatum diſpendium. Poſſeſſori ſanè ſecuritatem ſub deſignatione titulorum arcarius vel ſuſceptor emittat: & quidquid ex prouincijs ad noſtrum dirigetur ærarium, id non ſolùm ad inluſtres viros ærarij noſtri comites, ſed etiam ad eminentiã tuam pari relatione deferatur. Contra hæc noſtra ſi quiſquam vetito auſu palatinus audebit, licebit prouinciæ moderatori eundem correptum ad ſublimitatis tuæ iudiciũ ſub proſecutione dirigere. Licebit prouinciali, etſi probatur obnoxius, palatini contra vetitum exactionem ſibi vindicantis temeritatem legitimè repellere. Quam ſi prouincialis pulſare nequiuerit, & delata ad inluſtres viros ærarij comites querimonia, impediente Palatino officio, nõ meruerit vltionem, tunc demum licebit magnificentiæ tuæ poſſeſſorum querelas, & probata apud ſe diſpendia vindicare. Dat. III. Kal. Mar. Rau. poſt conſ. Felicis & Tauri vv. cc.

XXXIII. Idem AA. Theodoſio P.P.

A Byzachena prouincia dudum impetratum fuiſſe comperimus, † vt vrbium ſuariorum curiales horreorum cuſtodiā curamque ſuſciperent: ideóque ſancimus proconſularis prouinciæ horreis non præfici principalem. Dat. XV. Kal. Mar. Rau. Theod. XIII. & Valentiniano V. AA. CONS. † fortè, ne vrbiū ſuarū.

De ponderatoribus & auri inlatione. *Tit.* *VII.*

I. Imp. Conſtantinus A. ad Eufraxium Rationalem trium prouinciarum.

SI quis ſolidos appendere voluerit auri * cocti, ſeptem ſolidos quaternorum ſcripulorum noſtris vultibus figuratos adpēdat pro ſingulis vnciis: quatuordecim verò pro duabus iuxta hanc formam omnem ſummam debiti inlaturus: eadē ratione ſeruanda, etſi materiam quis inferat, vt ſolidos dediſſe videatur. Aurum verò, quod infertur æqua lance, & libramentis paribus ſuſcipiatur: ſcilicet, vt duobus digitis ſummitas lini retineatur, tres reliqui liberi ad ſuſceptorem emineant, nec pondera deprimant nullo examinis libramento ſeruato, nec ęquis ac paribus ſuſpenſo ſtatere momentis, &c. PP. XIIII. Kal. Aug. Paulino & Iuliano CONS.

II. Imp. Iulianus A. ad Mamertinum P.P.

Emptio venditióque ſolidorum, quos excidunt, aut deminuunt, aut (vt proprio verbo vtar cupiditatis) adrodunt, tanquam leues eos vel debiles nonnullis repudiantibus impeditur, ideóque placet, quem ſermo Græcus appellat, per ſingulas ciuitates conſtitui Zygoſtatē, qui pro ſua fide atque induſtria, neque fallat, neque fallatur, vt ad eius arbitrium, atque ad eius fidem, ſi qua inter vendentem emptorémque in ſolidis exorta fuerit contentio, dirimatur. Dat. IX. Kalen. Maij. Salonæ, Iuliano A. IIII. & Salluſtio CONSS.

III. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Dracontium.

Si quid ex proſcribtionibus, vel condemnationibus depoſcitur, ſi quid ex ceteris titulis, qui annui atque ſollemnes ſunt, vel veteres, vel recentes, aut peculiaris in ſingulis, aut certa per paucos, aut vniformis in cunctos cogit indictio, non in materia conferatur, ſed ſub conditionalium oculis, ac periculis diu multúmque flammæ edacis examine in ea obryza detinetur, quemadmodum pura videatur. Dat. prid. Noñ. Aug. Nemaſia. poſt conſſ. Gratiani N.P. & Dagalaifi CONS.

De auri publici proſecutoribus. *Tit.* *VIII.*

I. Impp. Honor. & Theod. AA. Anthemio P.P.

VBI proſecutores partim nulla præmiſſa (vt adſolet) proſecutoria, aurum præſumunt, partim diutiùs retentāt, quod ſtatim fuerat adſignandum. Ideóque cenſemus, ne quis abſque præcepto viri inluſtris comitis ſacrarum largitionum, vel coquendum aurum ſumat, vel capiat deinceps retinendum. Dat. XIII. Kal. Aug. Honor. VIII. & Theod. III. AA. CONSS.

De his, quæ ex publica conlatione inlata ſunt, non vſurpandis. *Titulus* *VIIII.*

I. Imp. Conſtantinus A.

NVLLVS iudicũ id,quod à republica ex conlatione ſuſceperit, mutui interuentione obpoſita,vel inuadat,vel conetur inuadere. Dat.prid. Nõ.Mar.Treu.Paulino & Iuliano CONSS.

II. Imppp.Gratianus,Valentinianus,& Theod. AAA. Hauc Lampadi K.N.

Nullus pænitus ex eo,quod refertur in conditis,vel in arca continetur, ad quemlibet titulum vſurpet, niſi fortè præſumendi facultatem ſublimium poteſtatum iuſſione perceperit.Dat.III. Id. April.Conſtantinop. Antonio & Syagrio CONSS.

III. Impp. Arcad.& Honor.AA. Meſſalæ p.p.poſt alia.

Sciant iudices nihil ſibi ex priuatæ rei canone, vel eo, quod ex hiſdem titulis exegerint,ad neceſſitates alias transferre licere:niſi malunt grauiſſima ſeueritate ſuam licentiam coherceri. Dat. XVI. Kalend. Iuñ. Med. Theodoro CONSS.

Ne præfectianus exactoris,vel curioſi,vel horreorum cuſtodis fungatur officio. Tit. X.

I. Impp. Valentinianus & Valens, AA. ad Zoſimum præſid. Epyri nouæ.

COMPERIMVS, imperatoriæ iuſſionis auctoritate neglecta, præfectianos ad perniciem prouincialiũ exitiũmque remeaſſe, & exactionibus in prouincia meritis tuis credita, vel potiùs lucris,& quæſtibus ſuis contra vetitũ laborare. pręterea vel horreorum gerere cuſtodiam, vel curarum ius atque arbitrium ſibi præſumere. Horum ſi quis exiſtat, volumus huius auctoritate præcepti in futurum ſuſceptorum officiis eum deputari, deque eius nomine vniuerſa clementiæ noſtræ auribus intimari. Dat.XIIII. Kal.Decemb.Med. Valentiniano & Valente IIII. A A. CONSS.

De curatoribus kalendariis,& fideiuſſoribus eorum. Tit. XI.

I. Imp. Conſtantinus A.Locrio Verino ſuo Salutem.

APVD eos,quos ſuperſtites integris facultatibus eſſe peruideris, vel quorum heredes incolumia retinere patrimonia,ſortes Kalendarij perſeuerare debebunt: ita tamen,vt annuas vſuras ſuis quibuſque temporibus exſoluant:cum ſimul & reipublicæ vtile ſit retinere idoneos debitores, & ipſis commodum cumulum debiti minimè nutriri.Et quia nefas eſt obnoxiis corporibus alienatis circũſcribi ciuitates, placuit, ſi qui debitor reipublicæ ciuitatis quippiam ex eo patrimonio,quod habuit,cùm pecuniam reipublicæ ſumeret, donauerit, vel diſtraxerit,vel qualibet in alium ratione contulerit,qualitate rei alienatæ perſpecta, atque omnibus debitoris facultatibus conſideratis,quas habuit cum ei pecunia crederetur,pro rata ab eo, qui ex debitoris facultatibus aliquid detinet, ex ſorte atque vſuris poſtulari. Itaque quotiens minus idoneum deprehenditur eius patrimonium, cuius nomen Kalendario ciuitatis alicuius inuenitur obnoxium, iudex omni diligentiæ ſollicitudine debebit inquirere, ad quos ex qualibet conditione tranſierint debitoris facultates: vt ſinguli æqua æſtimatione habita pro rata rerum, quas poſſident, conueniantur, perſonalem actionem contra

contra eum habituri debitorem, qui ipſis ſoluentibus liberatur. Ab eo autem, a quo conſtat fortunarum ſuarum partem maximam receſſiſſe, etiam reliquam portionem, quæ apud eum reſederit, trăsferri ad idoneum oportebit. Quod ſi quiſpiam debitor reipublicę ciuitatis fiſco noſtro locum fecerit, emptores quidem, qui ex fiſco noſtro comparauerint, manifeſtum eſt ſecundum ius vetus & reſcribta diuorum, conſtitutionéſque noſtras nullam debere moleſtiam ſuſtinere: cum huiuſmodi caſibus rempublicam placuerit fortuita diſpendia ſuſtinere. Qui verò aliquid ex eiuſdem bonis principali liberalitate fuerint cõſecuti, iuxta legem latam obnoxij erunt reipublicæ, habita ſolidarum facultatum conſideratione, quę fuerat debitoris, cùm pecuniam reipublicæ ſumeret, vt pro rata corporis, quod ex largitate noſtra retinent, competentem ſortis atque vſurarum partem exigantur. Quòd ſi quis debitor non comparauerit, vel certè ita omnia ſua conſumpſerit, vt nemo aliquam rem ex eius bonis poſſideat, id quoque debitum conuenit ad diſpendium reipublicæ pertinere. Ideóque periculo curatoris Kalendarij, & magiſtratuum & creatorum, apud idoneos, vel dominos ruſticorum prædiorum pecunia conlocanda eſt. PP. III. Kal. Feb. Voluſiano & Anniano CONSS.

II. Impp. Valentinianus, Theodoſius & Arcadius AAA.
ad Hellenium Vic. vrb.

Kalendariorum nomen tam oleariæ arcæ, quàm frumentariæ, non multo ante oratio ad ſenatum miſſa † naſcitur * antiquas ſanè igitur ea, quæ aboleri antè cenſuimus, nouis calumniarum facibus inardeſcant, tua prouidebit inſtantia. Nos enim quo ſanctius quæ cauta ſunt, obſeruentur, viginti librarum auri multa iudicem cenſuimus eſſe plectendum, ac primates officij capitali cohercendos eſſe ſententia. Dat. Nõ. Aug. Honor. NP. & Euodio CONS.

† forte, noſcitur antiquaſſe. ne igitur.

De legatis, & decretis legationum. Tit. XII.

I. Impp. Conſtantinus & Conſtans AA. ad Taurum p.p.

IN Africanis prouinciis vniuerſis conſiliis liberam tribuo poteſtatem, vt congruente arbitrio ſtudij condant cuncta decreta, aut cõmodum, quod credunt, conſulant ſibi, quod ſentiunt eloquantur decretis conditis miſſiſque legatis. Nullus igitur obſiſtat cœtibus dictator, nemo cõſiliis obloquatur. Dat. Kal. Aug. Med. Arbitione & Lolliano CONSS.

II. Idem AA. & Iulianus C. Muſoniano p.p.

Nullus ad gentem Axumitarum & Homerita ire præceptus vltra annui temporis ſpatia debet Alexandriæ de cetero demorari: nec poſt annum percipere alimonias annonarias. Dat. XVIII Kal. Febr. Med. indictione XV. Conſtantio A. VIII. & Iuliano C. CONSS.

III. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad
Mamertinum p.p.

Prouinciales deſideriorum ſuorum decreta initio apud acta ordinariorum iudicum proſecuti, ad ſedis tuæ eminentiam mittãt, vt impudentior petitio refutetur, ac iuſtior petita commoda cõſequatur. Si qua autem eiuſmodi fuerint, quę magnificentiam tuam probabili cunctatione diſtringant, ſi per his ſatis erit conſuli ſcientiam noſtram, ita vt cunctas

petitiones cum litteris tuis legatorum vnus aducetet. Dat. III. Kal. Iuñ. Serdicæ, diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

IIII. Idem AA. ad Mamertinum p.p.

Iuxta legem diui Conſtantini nihil poſt tractatum habitum ciuitatum voluntate mutetur, ſiue mutiletur, ſed integrè atque inlibatè ciuitatum petitiones ad magnificentiſſimæ ſedis tuæ notitiā perferantur: vt ſit examinis tui, quænam ex his auxilio tuo implenda protinus, quæ clementiæ noſtræ auribus intimanda videantur. Dat. VII. Id. Septemb. Aquil. diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

V. Idem AA. Victori duci Ægypti.

Cùm legati gentilium venerint, obſignari eorum tabulas oportet, vt ad manſuetudinem noſtram fides eorum, quæ à regulis profectæ fuerint litterarum, & numerus perferatur: ne per hanc occaſionem etiam addendi in epiſtulis poſſit his facultas aperiri. Dat. V. Kal. Iañ. diuo Iouiano & Varroniano CONS.

VI. Idem AA. & Gratianus A. ad Claudium Proconſ. Afric.

Legati, qui ad comitatum noſtrum non cum neceſſariis deſideriis, & probabilibus rebus aduenerint, cum iniuria ſui ad prouinciam animalibus propriis reuertentur. Dat. IIII. Noñ. Feb. Treu. Valentiniano N.P. & Victore CONSS.

VII. Impp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AAA. Eutropio p.p.

Cùm deſideria ſua ſingulæ ciuitates cupiunt explicare, non viritim legatos mittant ad noſtri numinis comitatum, ſed tractatu habitóque conuentu, tres è prouincia, qui petitiones aduehant, delegentur: multæ competentis denuntiatione præſtrictis his, qui prouincias moderantur. Dat. VI. Kal. Aug. Conſtp. Gratiano V. & Theod. I. AA. CONSS.

VIII. Idem AAA. ad Seuerum P.V.

Quæcunque ciuitas legatos ad ſacrarium noſtrum voluerit ordinare, libera ei tribuatur facultas: ita tamen, vt à te probata atq; elimata ad nos deſideria perferantur. PP. Karthag. VIII. Kal. April. poſt conſ. Syagrij & Lucherij VV. CC.

VIIII. Idem AAA. ad prouinciales.

Siue integra diœceſis in commune conſuluerit, ſiue ſingulæ inter ſe voluerint prouinciæ cōuenire, nullius iudicis poteſtate tractatus vtilitati earum congruus differatur: neque prouinciæ rector, aut præſidens vicariæ poteſtati, aut ipſa etiam præfectura decretum æſtimet requirendum. Illud etiam addimus, vt ſi integra diœceſis vnum, vel duos elegerit, quibus deſideria cuncta committat, redæ curſualis, vnius hiſdem tribuatur euectio. Si vero ſingulæ prouinciæ ſeparatim putauerint dirigendos, ſingularum angariarum copia prębeatur, dummodo (ſicut licere voluimus) oppreſſis deflere, quæ perferunt. Ita prouinciales noſtri nec incaſſum peregrinationem ſuſcipiendam, eáque ad ſacras aures deferenda cognoſcant, quę probabiliter principibus adferantur, nec ſuperfluis perennitatem noſtram exiſtiment actibus occupandam. Dat. VI. Id. Maij. Brixiæ, Antonio & Syagrio CONS.

X. Impp. Valentinianus, Theod. & Arcad. AAA. Principio p.p.

Quotienſcunque ex diuerſis prouinciis ad ſacrum manſuetudinis noſtræ comitatum legationes quas inſtruxere decreta neceſſe erit commeare,

meare, in auditorio quidem celſitudinis tuæ vniuerſa tractentur, ſed ita vt nullum finem capiat ordo geſtorum, inlibatáque rerum deciſio ſingularum noſtro auditui ſententiæque ſeruetur: ita vt deinceps excellentia tua cum in coſiſtorio manſuetudinis noſtræ ſecundum conſuetudinem ex decretis petitiones legatorum de noſtris ſcriniis recitantur, motum proprij arbitrij ratione decurſa ſententiis, quas pandimus, referat. Dat. Noñ. Nou. Aquil. Arcad. A. I. & Bautone CONSS.

XI. Idem AAA. ad Euſignium p.p.

Si quis vel ciuitatis, vel prouinciæ, vel corporis alicuius ita proſequi deſideria voluerit, vt nõ omnia mandata litterarum decretorum auctoritate demonſtret, inauditus, ac ſine effecto remeare protinus iubeatur. Dat. xv. Kal. Mart. Ticeni, Honor. N. P. & Euodio CONSS.

XII. Imppp. Theod. Arcadius & Honor. AAA. Apodemio p.p. per Illyricum.

Si quod extraordinarium conciliũ poſtulatur, cùm vel ad nos eſt mittenda legatio, vel veſtræ ſedili aliquid intimandum, id quod inter omnes communi concilio tractatúque conuenerit, minimè in examen cognitoris ordinarij perferatur. Prouincialium enim deſideria, quibus neceſſaria ſæpe fortuitis remedia depoſcuntur, vobis ſolis agnoſcere, atque explorare permittimus: nobis probationem ac iudicium reſeruamus: ad prouinciale concilium in vna frequentiore totius prouinciæ vrbe cunctos volumus conuenire, qui primatum honorantur inſignibus: exceptis pręfectoriis, quos dignitatibus ampliatos indigniùs à conſiliãtibus pręteriri, indigniùs verò ad publicum honoris iniuria deuocari, vnde honeſtum eſſe cenſemus de ſingulis, quæ tractanda erunt, intra domos ſuas eos conſuli. Et ne plebi mixta dignitas inclinetur, nec eius, cuius pręſentiæ copia deerit, probatum in republica conſilium negligatur: ſcilicet, vt in loco publico de communi vtilitate ſententia proferatur: atque id, quod maioris partis probarit adſenſus, ſollemnis firmet auctoritas. Dat. v. Kalend. Aug. Conſtantinop. Arc. A. II. & Rufino CONSS.

XIII. Idem AAA. Apodemio p.p.

Prouinciale conciliũ quo tempore iniri debeat, cùm adſenſu omnium, atque conſilio propria auctoritate definiat, ita vt ipſe conuentus in vna op[u]lentiore totius prouincię vrbe abſque vllius iniuria celebretur: inde quod in conſilium communia vota deducunt, vel in æde publica, vel in aliqua fori parte tractetur, ad quam omnium poſſit eſſe conuerſus, ne quid [com]poſiti[o] paucorum tegat, quod in communem vtilitatem expetat ſollicitudo cunctorum. Si quis autem eorum virorum, quos emeritus honor a plebe ſecernit, prouincialium extraordinario cupit intereſſe conſilio, pro ſuo loco atque ordine, ſeruata reuerentia dignitatis, vel ad eum locum, in quo cunctorum deſideria poſſit agnoſcere, ire debebit, vel procuratoribus deſtinatis ſententiæ ſuę promere voluntatem: modò vt quod voluerit paucorum voluntas, publica conuocetur auctoritas. Dat. IIII. Id. Sept. Conſtp. Arcadio A. II. & CONS.

XIIII. Impp. Honor. & Theod. AA. Anthemio p.p. & Patricio.

Omnium legationum prouincialium inſtructiones apud ſublimitatem tuam actis legi penſaríque præcipimus, vt quę digna nutu, vel indulgentia noſtræ clemẽtiæ probabũtur, eligere ac referre ad nos ſublimitas

tua nō ambigat.Nam remedia feſſis quibusque neceſſaria noſtro arbitrio decernentur.Dat.XIIII.Kal.Oct.Conſtp.Baſſo & Filipp CONS.

XV.Idem AA.Monaxio P.P.

Quotiens legatio deſtinatur,vniuerſos curiales præcipimus , qui intra vrbem conſiſtunt,(ſi non ęgritudine,vel alia inexcuſabili neceſſitatę impediuntur)in locum curię conuenire,& decreta ſua propria ſubſcriptione firmata viro ſpectabili præfecto Auguſtali inſinuare:vt eius relatione tuis virtutibus intimata,& ſub examine tuo perpenſa,venire necne legati debeant,ordinetur:nulli pænitus legatione libera committenda , & auro coronario non(ſicut nuper factum eſt) ab his colligendo,qui vēditis honoribus,vt ad gradus altiores venirent contra licitum coemerunt. Quos quidem,recepta ſumma quam dederunt,vniuerſa munia patriæ implere præcipimus:ſed a curia omni præſtanda vindicta huius facinoris tuæ ſublimitati permiſſa,&c. Dat.III. Noñ. Octob. Conſtp. DN.Theod.A.VII. & Palladio V.C.CONSS.

XVI.Impp.Theod.& Valentinianus AA.Hiero P.P.

Ciuitatum poſtulata, decreta vrbium,deſideria populorū liquido tua ſublimitas recognoſcit ad imperialis officium pertinuiſſe reſponſi,admiſſósque ſacrariis noſtris ſemper ſui imperatoris aſpectu decoratos eſſe legatos dixiſſe liberè quæ illorum fuerant à communi fidei,conſtantiæque commiſſa.Dat.Kal.Iun.Nichomediæ,DD.NN.Theod.XII.& Valentiniano II.AA.CONSS.

De auro coronario. Tit. XIII.

I.Imp.Iulianus A.ad Salluſtium P.P.

AVrum coronarium munus eſt voluntatis,quod non ſolum ſenatoribus,ſed ne aliis quidem debet indici,licet quædam indictionū neceſſitas poſtulauerit,ſed noſtro arbitrio reſeruari oportebit.Dat.III.Kal.Maij.Mamertino & Neuitta CONSS.

II. Impp.Valentinianus,& Valens AA.ad Mamertinum p.p.

Vniuerſi,quos ſenatorij nominis dignitas non tuetur,ad auri coronarij præſtationem vocentur,exceptis his,quos lex præterita ab hac conlatione abſoluit.Omnes igitur poſſeſſores,aut inter decuriones coronariū aurum,aut inter ſenatores glebalem pręſtationem deinceps recognoſcāt. Dat.V.Kal.Septem.Emonæ,diuo Iouiano & Varroniano V.C.CONSS.

III.Idem AA.ad Probum.p.p.

Nullus(exceptis curialibus,quos pro ſubſtantia ſui aurum coronarium offerre conuenit)ad oblationem hanc adtineatur.Da.IX.Kal.Iul.Sabarię, Valentiniano & Valente AA.CONSS.

IIII.Imppp.Gratianus,Valentinianus,& Theod.AAA.
Pancratio P.V.

Quæ diuerſarum ordines curiarum,vel amore proprio,vel indulgētiarum lætitia,vel rebus proſperè geſtis admoniti in coronis aureis ſignisq; diuerſis obtulerint,in quacumque fuerint oblata materia,in ea ſuſcipiantur:nc id quod volūtate offertur,occaſione obryzę incremēti neceſſitatis iniuria ſeſequatur.Da.IIII.Id.Aug.vico Auguſti,Auxon.& Olybr.CONS.

V. Idem AAA.Cynegio p.p.

Ad

Ad conlationem auri coronarij placuit neminẽ abſq; conſuetudine eſſe cogendũ. Dat.xv. Kal.Febr.Conſtp.Richomere & Clearcho CONSS.

VI. Idem A A A. Gaddanæ Satrapæ Sofanenæ.

Aurum coronarium his reddi reſtituique decernimus, quibus inlicitè videtur ablatum, vt ſecundum conſuetudinem moris antiqui, omnes Satrapę pro deuotione, quæ Romano debetur imperio, coronam ex propriis facultatibus faciant ſerenitati noſtræ ſolemniter offerendam. Dat. XVIII.Kal.Iul.Conſtantinop. Valentiniano A. III.& Eutropio CONS.

De Hirenarchis. *Tit.* XIIII.

I. Impp. Honorius & Theod. A A. Anthemio P.P.

Irenarcharum vocabula, quæ adſimulata prouincialium tutela quietis ac pacis per ſingula territoria haud ſinunt ſtari concordiam, radicitus amputanda ſunt. ceſſet igitur genus perniciofum reipublicæ, ceſſet reſcribtorum Hirenarchas circiter inconuulſa ſimplicitas, & celſitudinis tuę ſedes prouinciarum defendẽda ſuſcipiat pacis huiuſmodi locupletioribus commiſſura pręſidia. Dat. VIII. Kal.Iañ.Conſtp. Honorio VIII.& Theod.III.AA.CONSS.

De centurionibus. *Tit.* XV.

I. Impp. Arcad. & Honor. A A. Vincentio P.P.

Hac auctoritate ſancimus, vt quicumque centurionum corpus deſeruit, nullis dignitatum priuilegiis excuſatus debitum munus ſubire cogatur. Dat.Id.Septemb.Med.Theod.CONS.

De mancipibus. *Tit.* XVI.

I. Imppp. Valentinianus, Theod.& Arcad.A A A.Albino P.V.Rom.

Qvicvmqve vel reſcribti aduerſus veteres ſanctiones ſubreptiua defenſione munitur, vel de minuſculis corporibus, aut certè otioſis idoneus adprobatur, functioni mancipatus eſt addicendus. Dat. XVII.Kal.Septemb.Rom. Timaſio & Promoto CONSS.

De his, qui numero liberorum, vel paupertate excuſationem meruerint. *Tit.* XVII.

I. Imp. Conſtantinus A. Dalmatio.

Qvoniam cognouimus nõnullos vacationẽ à nobis perſonalium munerũ impetraſſe, alienos pro ſuis liberis noſtris cõſpectibus offerentes, iubemus eos, cùm hoc probatũ ſit, indulto beneficio priuari. Eos autem qui cuiuſcumque ſexus liberos quinque habeant, impetrata ſemel vacatione potiri: ita vt ſi in hoc numero filius legitimæ ætatis inueniatur, obeundis ſtatim pro ſuo patre muneribus applicetur: patribus, qui filios vel filias quinque habuerint promiſſa legibus immunitate ſeruanda. Quòd ſi quis propter cenſum tenuem vacationem meruerit, atque hoc probauerit, beneficio potiatur, ſi propter rerum anguſtias ad perſonalia vocabatur obſequia. Dat. XIIII. Kal. Feb. Sirmio, Criſpo II.& Conſtantino II. CONSS.

Si curialis relicta ciuitate rus habitare maluerit. Tit. XVII.

I. Impp. Valentinianus & Valens A A. ad Tatianum P F. Ægyp.

IVDICIARIO omnes vigore conſtringes, ne vacuatis vrbibus ad agros magis (quod frequenti lege prohibetur) larem curiales transferant, familiarem. Dat. VI. Id. Maij. Marcianop. Lupicino & Iouino CONSS.

II. Impp. Arcad. & Honor. A A. Eutichiano p.p. poſt alia.

Curiales omnes iubemus in terminatione moneri, ne ciuitates fugiant aut deſerant rus habitandi cauſa, fundum, quem ciuitati prætulerint ſciẽtes fiſco eſſe ſociandum, eóque rure eſſe cårituros, cuius ca ſi impios ſe vitando patriam demonſtrarint. Dat. XVIII. Kalen. Ian. Conſtantinop. Arcad. IIII. & Honor. III. A A. CONSS.

De his qui conditionem propriam reliquerunt. Tit. XVIII.

I. Impp. Arcad. & Honor. A A. Vincentio P. P. Gall.

DESTITVTAE miniſteriis ciuitates, ſplendorem, quo pridem nituerant amiſerunt. Plurimi ſi quidem collegiati cultum vrbium deſerentes agreſtem vitam ſecuti in ſecreta ſeſe & deuia contulerunt, ſed talia ingenia huiuſmodi auctoritate deſtruimus, vt vbicumque terrarum repperti fuerint, ad officia ſua ſine vllius niſu exceptionis reuocẽtur. De eorum verò filiis qui tamen intra hos proximè quadraginta annos docebuntur fuiſſe ſuſcepti, hæc forma ſeruabitur, vt inter ciuitatem & eos quorum inquilinas, vel colonas, vel ancillas duxerint, diuidantur: ita vt in vlteriorem gradum miſſa ſucceſſio nullam calumniã perhorreſcat, &c. Dat. III. Kal. Iul. Med. Stilichone & Aureliano VV. CC. CONS.

II. Idem A A. Vincentio p.p. Gall.

Actiones publicas priuatáſque non eadem ratione concludimus, ſi quidem ſtatui publico inpenſiùs prouidendum eſt. Eum igitur, qui curiæ, vel collegio, vel burgis ceteriſque corporibus intra eandem prouinciam poſtea triginta annos in alia quadraginta ſine interpellatione ſeruierit: neque res dominica, neque actio priuata continget, ſi colonatus quis aut inquilinatus quæſtionem mouere temptauerit, &c. Dat. III. Kal. Iul. Med. Stilichone, & Aureliano CONS.

III. Idem A A. Vincentio P. P. Gall. poſt alia.

Manente hoc præcepto manſuetudinis noſtræ, vt is qui triginta annis docebitur functus officiis, neque vlla vnquam interpellatione pulſatus, intra eandem dũtaxat prouinciã, nihil calumniæ ſuper ſtatu ſuo à priuato neque à rei dominicæ actoribus pertimeſcat. Intra definiti temporis metas, ſi quis docebitur fuiſſe conuentus, iure legitimo in ordinaria ſede pulſabitur: vt illic de ſtatu eius ſententia proferatur. Primates ſanè ordinum defenſoréſque ciuitatum pœnæ denunciatione conſtringimus, ne paſſim vagari curiæ, vel collegij defugas in publica damna patiãtur. Quod ſi per gratiam tacuiſſe detegentur, pœnam relegationis excipiant. Da. III. Kal. Iul. Med. Stilichone & Aureliano CONSS.

CODICIS THEODOSIANI LIBER DECIMVSTERTIVS,

De luſtrali conlatione. *Tit. I.*

I. Imp. Conſtantius A. & Iulianus Cæſ. ad Taurum P.P.

NEGOTIATORES omnes protinus conuenit aurum argentúmque præbere, clericos excipi tantùm, qui copiatæ appellantur, nec alium quemquam eſſe immunem ab huius conlationis obſequio. Dat. IIII. Non. Decemb. Acc. Rom. VIII. Id. Feb. Conſtantio A. VIIII. & Iuliano Cæſ. II. CONSS.

II. Idem A. & Cæſ. ad Taurum P.P.

Præter eos, quos manifeſta probatio demonſtrat ſub armis militiæ ſacramenta toleraſſe, quóſque cùm requiem ſortirentur, in pecuniarum certo numero immunitatem claruerit conſecutos, vniuerſi, qui negotiandi videntur exercere ſolertiam, ad onus conlationis adſtringantur. Acc. VI. Id. Iul. Karthagine, Conſtantio A. X. & Iuliano C. III. CONSS.

III. Idem A. ad Senatum.

Ruſticanos colonóſque veſtros inter negotiatores deſcribi non oportet, ſcilicet ſi nequaquam exercent negotiationis induſtriam. Siquidem in eo negotiationem & mercimonia non oporteat æſtimari, ſi ea homines veſtri ac ruſticani etiam in veſtris poſſeſſionibus commorantes diſtrahant, quæ in terris, quas incolunt, atque in eodem rure gignuntur. Da. V. Non. Maij, Tauro & Florentio CONSS.

IIII. Imp. Iulianus A. Secundo P.P. poſt alia.

Decuriones, qui vt Chriſtiani, declinant munia, reuocentur: & ab auri adque argenti præſtatione, quod negotiatoribus indicitur curiæ immunes ſint. Niſi fortè decurionem, aliquid mercari conſtiterit: ita vt ordines ciuitatum ex huiuſmodi reliquiis ſarcinarum (vt iam diximus) amoueantur. PP. III. Id. Mar. Conſtantinop. Mamertino, & Neuitta CONS.

V. Impp. Valentinianus & Valens AA. Secundo P.P.

Negotiatores, ſi qui ad domum noſtram pertinẽt (ſi modò mercandi videantur exercere ſollertiam) & Chriſtianos, quibus ſi verus eſt cultus, adiuuare pauperes & poſitos in neceſſitatibus volunt, potiorum queq; homines vel potiores, ſi poſſis tamen, his mercandis cura eſt, ad neceſſitatem penſitationis adhibeas: præſertim cùm potiorum quiſque aut miſcere negotiationi non debeat, aut penſitationẽ debeat, quod honeſtas poſtulat, primus agnoſcere. Dat. XV. Kal. Maij. Conſtantinop. diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

VI. Idem AA. ad Florentium Com. S. L.

Aurum mercatoribus adque argentum, quo erogatio publica iubetur, indiximus. Igitur exceptione immunitatis, nullus vtetur. Omnium enim regionum huiuſmodi homines omnium dignitatum, hanc virilem iuuādæ reipublicæ partem ſine aliqua priuilegij venia iuſſimus ſuſtinere. Exceptio autem eos tantummodo in hac communi fere ſorte defendet, qui proprio iure per ſe aut homines ſuos, qui euidentiſſime cognoſcuntur negotiantes, non tam mercatorū loco haberi debent, quàm ſolertiū ſtrenuorumque dominorū. Dat. VI. Id. Sept. diuo Iou. & Varroniano CONSS.

VII. Idem AA. ad Probum P. P.

Qui in ſudore bellandi ſtipendiorum gradus vſque ad protectores meruerunt, vnius vaginæ pretium, etiam ſi aliis mercimoniis ſtudere videantur. Si quid autem ſupra hunc modum in mercimonij commutatione habeant, pro eo quod amplius potuerit inueniri, ad neceſſitatem conlationis artentur. Omnes vero omnino, qui alterius nomine dignitatis, emeritæque militiæ honore cumulati ſunt, etſi per homines ſuos id exercent, ad oblationis obſequia adſtringantur. P P. Karthagine, Kal. April. Valentiniano N. P. & Victore CONSS.

VIII. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. ad Claudium proconſ. Afric.

Hi tantùm ad auri argentíque detineantur oblationem, qui merces emendo adque vendendo commutantes, qui in exercitio tabernarum vſuque verſantur. Non etiam coloni rei noſtrę, qui ea diſtrahunt, quæ in dominicis poſſeſſionibus annus tulerit. Dat. VI. Kalend. Maij. Triueris, Valentiniano & Valente III. AA. CONSS.

IX. Idem AAA. ad Leontium conſ. Fœnicis.

Omnes iam nunc ſtudio negociationis intenti, ſeu conchylioleguli, ſeu ex aliquolibet corpore mercatores ad penſitationem auri, quod negotiatoribus indicitur, compellantur. Beneficium enim quibuſdam datum plebis iniuria eſt. P P. Byrito. Prid. Kal. Iul. Modeſto & Arintheo CONSS.

X. Imppp. Valētinianus, Gratianus, & Valens* AAA. ad Italicum Vic. Italiæ.

Colonos rei priuatę, vel ceteros ruſticanos pro ſpeciebus, quę in eorum agris gigni ſolent, inquietari non oportet. Eos etiam, qui manu victum rimantur, aut tolerant, figulos videlicet, aut fabros, alienos eſſe à præſtationis moleſtia diſcernimus: vt hi tantùm qui pro mercimonio & ſubſtātiæ mercede ex ruſticana plebe inter negotiatores ſunt, ſortem negotiationis agnoſcant, quos in exercendis agris ingenium iampridem ſtudium non retinet, ſed mercandis diſtrahendíſque rebus inſtitutum vitæ & voluntatis implicuit. Dat. Non. Feb. Med. Grat. III. & Equitio V. C. CONSS.

XI. Imppp. Gratianus, Valentinian. & Theod. AAA. ad Heſperium p. p.

Et ſi omnes mercatores ſpectat luſtralis auri depenſio, clerici tamen intra Illyricum & Italiam, in denis ſolidis, intra Gallias in quinis denis ſolidis immunem vſum conuerſationis exerceant. Quidquid autem ſupra hunc modum negotiationis verſabitur, id oportet ad functionem aurariam deuocari. Dat. III. Non. Iul. Aquileiæ, Auſonio & Olybrio CONSS.

XII. Idem AAA. ad Atticum P. P.

Nemo negotiator muneribus publicis eximatur, exceptis his dūtaxat qui

qui innocenti induſtria fructus domeſticos ſuis poſſeſſionibus innatos ſimpliciter vendunt: officiis & exactoribus pro his negotiatoribus adtinendis, quos excuſatos ſubtractóſve eſſe conſtiterit, in duplam quantitatem eius ſummæ, quam illi inferre debuerant. Dat. III. Id. Mar. Med. Richomere & Clearcho CONSS.

XIII. Idem A A A. Hanc Poſtumiane Kar. NB.

Singuli quique ſi per eos vernacula quæque vendantur, functione auraria non teneantur: ſi verò emendi vendendíve compendiis vltrò citróque quæſitis familiaris rei amplitudo cumuletur (etſi militares ſint) memoratæ præſtationi nectantur. Da. VI. Id. Nou. Richomere & Clear. CONS.

INTERPRE. *Si quicunque rem quæ ei nata eſt, vt proprios fructus, aut pecudes, aut mancipia, aut quam nō emit, vendat, nihil telonei reddere debet fiſco. Si verò emendi vendendíque ſtudio probabitur, huc illúcque diſcurrere, etiam ſi militans eſt, ad ſolutionem teneatur aurariam.*

XIIII. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arcad. A A A. ad Principium P. P.

Eos, quos peractæ militiæ labor decurſo ſtipendiorum ordine, vel protectoris honore cumulauit, vel honeſtæ, vel cauſariæ miſſionis neceſſitate donauit, quindecim ſolidorum in mercimoniis omnibus immunitatem habere iubemus: agnituros publicum munus, ſi vltra præſtitutum legis noſtræ modum emendis vendendíſque rebus laxiore ſumptu operam voluerint commodare. Dat. Prid. Non. Nou. Veronæ, Arcadio A. I. & Bautone CONSS.

XV. Idem AAA. Cynegio P. P.

Si quis potentior negotiatorem quempiam, quominus aurum debitū inferat, contra fiſci noſtri commoditates putauerit defendendum, ipſe defenſor negotiatoris adſcribtam ei, quem defenderit, ſummam cogatur expendere. Dat. XVIII. Kal. Maij. Conſtantin. Hon. N. P. & Euodio CONS.

XVI. Impp. Arcad. & Hon. A A. Clearcho P. V.

Omnes corporatos de quibus orta querimonia eſt, quammaturiſſimè præcipimus conueniri, vt aut commoda negotiatorum ſequentes à clericorum excuſatione diſcedant, aut ſacratiſſimo numini ſeruientes verſutis quæſtibus intuitu tuæ ſinceritatis abſtineant. Diſtincta enim ſtipendia ſūt religionis & calliditatis. Dat. VIII. Id. Maij. Conſtp. Theodoro V. C. CONS.

XVII. Idem A A. Ianuarino. Conſ. Numidiæ.

A negotiatoribus aurum luſtrale dependi non ignoramus: & cùm ad eos ſoleat diſtributionis cura recurrere, quos neceſſitas conlationis adſtringit, non conuenit municipes hoc onere ſubiacere. Sciant igitur de corpore ſuo ſicut in omnibus ferè ciuitatibus mancipes eligere, abſque ærarij noſtri deminutione, à curialibus alienæ functionis diſtributione reiecta. Da. Prid. Non. Iun. Med. Theodoro V. C. CONS.

XVIII. Idem AA. Pompeiano proconſ Afric.

Omnes negotiatores luſtralem conferre conuenit penſionem. Non ſolum igitur hi, qui probantur in territoriis ſiue in ciuitatibus exercere commercia, ſubcumbant aurariæ functioni, verùmetiam qui ſtudentes fœnori, creſcentis in dies ſingulos pecuniæ acceſſione lætantur. Dat. Prid. Kal. Iul. Med. Stilichone & Aureliano CONSS.

XIX. Idem AA. Septimo proconſ Afric.

Omnes deuotionem aurariæ functionis agnoſcant, quos diuerſi mercimonij curæ conſtringit: ita quibus negotiãdi ſollicitudo eſt, ad ſolutionẽ teneantur. Dat. VII. Kal. Apr. Rau. D N. Theod. A. I. & Rumorido CONS.

XX. Impp. Honor. & Theod. A A. Anthemio P. P.

Functiones, quas conferentium frequentia extenuata debilitat, ad ſtabilitatem reuocandæ ſunt: vt quod ſimul, & ſub vna conuentione petebatur, ſubparua ac minima contributione, abſque conſenſu conferentium, præbeatur. Hoc inluſtralis auri conlatione in perpetuum decernimus obſeruari, illud videlicet præcauentes, ne quis à noſtra clementia vectigal huiuſmodi audeat poſtulare. Dat. VIII. Kal. Iun. Varane v. c. CONSS.

XXI. Idem A A. Monachio p. p.

Nemo mercator, vel poſſeſſor rerum, quæ luſtralis auri conlatione tenentur obnoxiæ, patrociniorum fiducia, vel nomine cuiuſlibet altiſſimæ dignitatis, à prædicta ſe functione æſtimet ſubtrahendum: nec ſi ad domum dominæ ac venerabilis Auguſtę Pulcheriæ germanæ noſtræ, ſeu nobiliſſimarum ſororum pietatis noſtræ pertineat. Dat. XII. Kalend. Sep. Hon. XII. & Theodoſio VIII. AA. CONS.

De argenti pretio quod thenſauris infertur. *Tit. II.*

I. Impp. Arcad. & Honor. A A. Eutichiano P. P.

IVBEMVS, vt pro argenti ſumma, quam quis thenſauris fuerat inlaturus, inferendi auri accipiat facultatem: ita vt pro ſingulis libris argenti quinos ſolidos inferat. Dat. XI. Kal. Mart. Conſtantinop. Cæſario & Attico CONSS.

De medicis & profeſſoribus. *Tit. III.*

I. Imp. Conſtantinus A. ad Voluſianum.

MEDICOS, grammaticos & profeſſores alios litterarum immunes eſſe, cum rebus, quas in ciuitatibus ſuis poſſident, præcipimus: & honoribus fungi. in ius etiam vocari eos, vel pati iniuriam prohibemus: ita vt ſi quis eos vexauerit, cẽtum millia nummorum ærario inferat a magiſtratibus, vel quinquennalibus exactus, ne ipſi hanc pœnam ſuſtineant. Seruus eis ſi iniuriam fecerit, flagellis debeat à ſuo domino verberari, coram eo, cui fecerit iniuriam: vel ſi dominus cõſenſit, viginti millia nummorum fiſco inferat, ſeruo pro pignore, donec ſumma hæc exſoluitur, retinendo. Mercedes etiam eorum & ſalaria reddi præcipimus. Quoniam grauiſſimis dignitatibus, vel parentes, vel domini, vel tutores eſſe non debẽt, fungi eos honoribus volentes permittimus, inuitos non cogimus. P P. Kal. Aug. Sirmio, Criſpo & Conſtantino C. CONSS.

II. Idem A. ad Rufinum P. P.

Archiatri omnes & exarchiatris ab vniuerſis muneribus curialium, ſenatorum, & comitum, perfectiſſimorumque muneribus & obſequiis, quæ adminiſtratione perfunctis ſępe mandãtur: à pręſtationibus quoque publicis liberi immunéſque permaneant, nec ad vllam auri & argenti & equorum præſtationem vocentur, quæ forte prædictis ordinibus aut dignitatibus adſcribuntur. Huius autem indulgentiam ſanctionis ad ſi-

ad filios quoque eorum ſtatuimus peruenire. Dat. xii. Kal. Iun. Conſtantino A. vii. & Conſtantio Cæſ. CONSS.

iii. Idem A. ad populum.

Beneficia diuorum retrò principum confirmantes, medicos, & profeſſores litterarum, vxores etiam & filios eorum ab omni functione & ab omnibus muneribus publicis vacare præcipimus, nec ad militiá comprehendi, neque hoſpites recipere, nec vllo fungi munere, quo facilius liberalibus ſtudiis & memoratis artibus multos inſtituant. PP. v. Kalen. Octob. Conſtp. Dalmatio & Zenophilo CONS.

iiii. Imp. Iulianus A. ad archiatros.

Ratio æquitatis expoſcit, vt veterum priuilegia principũ circa vos cẽſeamus eſſe firmanda. Proinde noſtræ manſuetudinis ſanctione ſubnixi, ſecuri a moleſtiis munerum omnium publicorum reliquum tempus ætatis iugiter agitabitis. Dat. iiii. Id. Maij. Conſtantinop. Mamertino & Neuitta CONS.

v. Idem A.

Magiſtros ſtudiorum, doctoreſq; excellere oportet moribus primùm, deinde facundia. Sed quia ſingulis ciuitatibus adeſſe ipſe nõpoſſum, iubeo quiſque docere vult, non repentè nec temerè proſiliat ad hoc munus, ſed iudicio ordinis probatus decretum curialium mereatur, optimorum cõſpirante conſenſu, hoc enim decretum ad me tractandum referetur, vt altiore quodam honore noſtro iudicio ſtudiis ciuitatum accedant. Dat. xv. Kal. Iul. Acc. iiii. Kal. Aug. Spoletio, Mamertino & Neuitta CONSS.

vi. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Mamertinum p. p.

Si qui erudiendis adoleſcentibus vita pariter & facundia idoneus erit, vel nouum inſtituat auditorium, vel repetat intermiſſum. Dat. iii. Id. Ian. Diuo Iouiano & Varroniano CONS.

vii. Idem AA. ad Probum p. p.

Reddatur vnuſquiſque patriæ ſuæ, qui habitum philoſophiæ indebitè, & inſolenter vſurpare coguoſcitur, exceptis his, qui à pobatiſſimis adprobati ab hac debent cõlubione ſecerni. Turpe enim eſt, vt patriæ functiones ferre non poſſit, qui etiam fortunæ vim ſe ferre profitetur. Dat. xiiii. Kal. Feb. Sirmio, Valentiniano N. P. & Victore CONS.

viii. Idem AA. ad Prætextatum p. v.

Exceptis portus Syxti virginumque Veſtaliũ, quot regiones vrbis ſunt, totidem conſtituantur archiatri, qui ſcientes annonaria ſibi commoda à populi cõmodis honeſtè obſequi tenuioribus malint, quàm turpiter ſeruire diuitibus. Quos etiam ea patimur accipere, quæ ſani offerũt pro obſequiis, non ea quæ periclitantes pro ſalute promittunt. Quòd ſi huic archiatrorum numero aliquem aut conditio fatalis, aut aliqua fortuna decerpſerit, in eius locum non patrocinio præpotentium, non gratia iudicantis alius ſubrogetur, ſed horum omnium fideli circumſpectoque dilectu, qui & ipſorum conſortio & archiatriæ ipſius dignitate, & noſtro iudicio dignus habeatur: de cuius nomine referri ad nos protinus oportebit. Dat. iii. Kal. Febr. Triu. Valentiniano & Valente iii. AA. CONSS.

ix. Idem AA. ad Olybrium P. V.

Si qui in archiatri defuncti eſt locum promotionis meritis adgregãdus,

non antè eorum particeps fiat,quàm primis qui in ordine repperientur, ſep em,vel eo amplius iudicantibus idoneus adprobetur:ita vt quicũque fuerit admiſſus,non ad priorum numerum ſtatim veniat,ſed eum ordinẽ conſequatur,qui ceteris ad priora ſubuectis,vltimus poterit inueniri,hiſque annonarum compendia,quæ eorum ſunt meritis dignitatique præſtã da,tua ſinceritas iuxta diſpoſitionem prius habitam faciat miniſtrari. Da. VI. Id. Mar. Valentiniano,& Valente III. AA. CONS.

X. Idem AAA. ad Principium P.V.

Medicis & magiſtris vrbis Romæ ſciant omnes immunitatem eſſe conceſſam:ita vt etiam vxores eorum ab omni inquietudine tribuantur immunes,& à ceteris oneribus publicis vacent: eoſdémque ad militiam minimè comprehendi placeat:Sed nec hoſpites militares recipiant. Dat. III. Kalen. Maij. Valentin. & Valente III. AA. CONS.

XI. Imppp. Valens, Gratianus, & Valentinianus AAA.
Antonio p.p. Galliarum.

Per omnem diœceſim commiſſam magnificentiæ tuę frequentiſſimis in ciuitatibus,quæ pollent,& eminent,claritudine præceptorum optimi quique erudiendæ præſideant iuuentuti. Rhetores loquimur & grammaticos Atticæ Romanæque doctrinæ,quorum oratoribus viginti quatuor annonarum è fiſco emolumenta donentur,Grammaticis Latino vel Gręco duodecim annonarum deductior paulò numer s ex more præſtetur, vt ſingulis vrbibus,quæ metropoleis nuncupantur, nobilium profeſſorũ electio celebretur. Nec vero iudicemus,liberum vt ſit cuique ciuitati ſuos doctores & magiſtros placito ſibi iuuare compendio: Triuerorum vel clariſſimæ ciuitati vberius aliquid putauimus deferẽdum:Rhetori,vt triginta:item viginti Grammatico Latino,Græco (etiam ſi qui dign s repperiri potuerit) duodecim præbeantur annonæ. Dat. X. Kal. Iun. Valente. V. & Valentiniano AA. CONS.

XII. Idem AAA. Vindiciano.

Archiatrorum, qui intra penetralia regalis aulæ totius vitæ probitate floruerunt,nulla dignitate ſequatur expẽſa,neque eorum fatiget heredes. Ab his etiam,qui comitiuę honore donati ſunt(vt conſuetudo poſcebat) ſordidi muneris interpellatio conquieſcat. Nam dilecti à patribus adque ſuſcepti honoris ac muneris incrementa ſeruamus. Dat. XVIII. Ka. Octob. Triu. Auxonio & Olybrio CONSS.

XIII. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arcad.
AAA. ad Pinianum P.V.

Si quid impetratis ſubrepticiis in iudicio ſuo magnificentia tua ita viderit actitatum,vt his legibus,quæ ad relationes promulgatæ ſunt,videatur aliquid imminutum,reſciſſis omnibus,quę per gratiam geſta videbuntur,eorum tenorem ſuper archiatris ordinãdis:quæ à diuæ memoriæ patre noſtro conſtituta ſunt, à nobis quoque cõfirmata ex huius auctoritate reſcribti faciet omnifariam cuſtodiri. Da. XI. Kal. Feb. Med. Valentiniano A. III. & Eutropio CONS.

XLIII. Idem AAA. Cynegio p.p.

Ea,quæ principes veteres,archiatris ſacri palatij ſalutaris ac neceſſariæ artis profeſſoribus, ſacro & manſuro in æternum iudicio detulerunt, & antiquorum contemplatione iuſſorum,& laborum præſentium intuitu

a roborata

roborata in perpetuũ manere præcipimus, nec vlla cuiuſpiã improbitate conuelli. Dat.vi.Id.Mar.Conſtp.Valẽtiniano A.III.& Eutropio CONSS.

XV. Idem AA V.Rufino p.p.

Archiatrorum priuilegia,quæ his vetuſtis ſanctionibus adtributa ſunt, inlibata volumus permanere,ac tenere perpetem firmitatem. Hoc quoque addendum eſſe cẽſuimus,vt qui egerunt adminiſtrationes,aut earum honore fungentur,vel dimiſſi è palatio teſtimonialiũ ſuffragio munientur,ad deſcriptiones ſenatorias non vocẽtur , ſed ab omnibus muniis abſoluti,liberi adq; ſecuri dignitatis præmiis perfruãtur.Dat.VII.Kal.Aug. Conſtp.Theod.A.III.& Abundantio CONS.

XVI.Impp.Honor.& Theod.AA.Monachio p.p.

Grammaticos,oratores,adque philoſophiæ præceptores, necnõ etiam medicos præter hæc,quæ retrolatarum ſanctionum auctoritate conſecuti ſunt,priuilegia,immunitatéſque, frui hac prærogatiua præcipimus , vt vniuerſi,qui in ſacro palatio inter archiatros militarunt:cùm comitiuam primi ordinis,vel ſecundi adepti fuerint, aut maioris gradum dignitatis aſcenderint,nulla municipali,nulla curialinm conlatione,nulla ſenatoria, vel glebali deſcribtione vexentur:ſeu indepta adminiſtratione, ſeu accepta teſtimoniali,meruerint miſſionẽ,ſint ab omni functione , omnibúſque muneribus publicis immunes,nec eorum domus,vbicumque poſitę, militem,ſeu iudicem ſuſcipiant hoſpitandum.Quę omnia filiis etiam eorum & coniugibus inlibata præcipimus cuſtodiri, ita vt nec ad militiam liberi memoratorum trahantur inuiti.Hæc autem & profeſſoribus memoratis,eorúmque liberis deferenda mandamus.Dat.Prid.Kal. Decem. Conſtp.Conſtantio & Conſtante CONSS.

XVII.Idem AA.Helioni Magiſtro offic.

Artium liberalium profeſſoribus,ac præcipuè medicis,qui cum comitiuæ primi ordinis ac ſecundi militant dignitate,priuilegia & beneficia à retro principibus præſtita,necnon etiã noua ipſis eorúmq; filiis clementia noſtra detulit,vt cohęrẽs ſanctio proteſtatur,quæ tenaciter obſeruari oportet.Dat.Prid.Kal.Dec.Conſtp.Conſtantio & Conſtante CONSS.

XVIII.Impp.Theod.& Valentinianus AA.Helioni Magiſtro offi.

Habente propriam firmitatẽ ſecundo noſtrę maieſtatis oraculo,quod de excuſandis,ſiue præbendis his,quæ militantibus debentur , hoſpitiis, promulgatum eſt,illa,quę dudum circa archiatros & magiſtros ſanximus litterarum obſeruentur. Hos enim pro neceſſariis artibus & liberalibus diſciplinis hoſpitali moleſtia, quoad viuerent, liberari præcipimus. Inlibata ergo permaneant illa,quæ quondam circa archiatros , quos in palatio noſtro primi vel ſecundi ordinis comites militaſſe conſtiterit, & circa liberalium litterarum magiſtros videntur à nobis iuſtiſſimè conſtituta. Da.XIIII.Kalen.Septemb.Hierio & Ardabure CONS.

XIX.Idem AA.Proculo P.V.

Archiatrorum ſacri palatij obſequia cogitantes, id pręſenti ſanctione decernimus,vt ſi qui ex his,aut primi ordinis adepti fuerint comitiuam, aut maioris gradum dignitatis aſcenderint,ſecũdum id, quod eis dudum per ſacras conſtitutiones indultum eſt,à glebali conlatione ſpecialiter immunes ſint:non præiudicante eis nouella lege, per quam iuſſimus , exceptis quibuſdam dignitatibus,quæ illic nominatæ ſunt, ſenatoria munera

omnes agnoſcere. Dat. III. Id. Iul. Conſtp. Felice & Tauro CONSS.

De excuſationibus artificum. *Tit. IIII.*

I. Imp. Conſtantinus A. ad Felicem.

ARCHITECTIS quàmplurimis opus eſt: ſed quia nõ ſunt, ſublimitas tua in prouinciis Africanis ad hoc ſtudium eos impellat, qui ad annos fermè duodeuiginti nati, liberales literas degustauerint, quibus vt hoc gratum ſit, tam ipſos, quàm eorum parentes ab his, quæ perſonis iniungi ſolent, volumus eſſe immunes, ipſiſque qui diſcent, ſalarium competens ſtatui. pp. VI Kal. Sept. Karthag. Optato & Paulino CONSS.

II. Idem A. ad Maximum.

Artifices artium breui ſubdito comprehenſarum per ſingulas ciuitates morantes, ab vniuerſis muneribus vacare præcipimus. ſiquidem ediſcendis artibus otium ſit adcommodandum, quo magis cupiant & ipſi peritiores fieri, & ſuos filios erudire. Dat. IIII. Noñ. Aug. Feliciano & Titiano CONSS.

Architecti, laquearij, albarij, tignarij, medici, lapidarij, argentarij, ſtructores, mulomedici, quadratarij, barbaricarij, ſcaſores, pictores, ſculptores, diatritarij, inteſtinarij, ſtatuarij, muſiuarij, ærarij, ferrarij, marmorarij, deauratores, fuſores, blattiarij, teſſellarij, aurifices, ſpecularij, carpentarij, aquælibratores, vitriarij, eburarij, fullones, figuli, plumbarij, pelliones.

III. Impp. Conſtantius, & Conſtans AA. ad Leontium P.P.

Mechanicos & geometras, & architectos, qui diuiſiones partium omnium, inciſionéſque ſeruant, mẽſuriſque & inſtitutis operam fabricationi ſtrigunt, & eos, qui aquarum inuentos ductus, & modos docili libratione oſtendunt, in par ſtudium docendi adque diſcendi noſtro ſermone perpendimus. Itaque immunitatibus gaudeant & ſuſcipiant docendos, qui docere ſufficiunt. Dat. Prid. Noñ. Iul. Leontio & Salluſtio CONSS.

IIII. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. ad Chilonem Vic. Afric.

Picturæ profeſſores, ſi modo ingenui ſunt, placuit neque ſui capitis cenſione, neque vxorum, aut etiam liberorum nomine tributis eſſe munificos: & ne ſeruos quidem barbaros in cenſuali adſcribtione profiteri: ad negotiatorum quoque conlationem nõ deuocari, ſi modò ea in mercibus habeant, quę ſunt propria artis ipſorum: pergulas & officinas in locis publicis ſine penſione obtineant. Si tamen in his vſum propriæ artis exerceant, néve quemquam hoſpitem inuiti recipiãt, lege præſcribſimus, néve pedaneorum iudicum ſint obnoxij poteſtati, arbitriúmque habeant conſiſtendi in ciuitate, quam elegerint: néve ad proſecutiones equorum, vel ad præbendas operas deuocentur: néve à iudicibus ad efficiendos ſacros vultus, aut publicorum operum expolitionem ſine mercede cogantur. Quæ omnia ſic conceſſimus, vt ſi quis circa eos ſtatuta neglexerit, ea teneatur pœna, qua ſacrilegi cohercentur. Dat. XII. Kal. Iul. Triu. Gratiano A. III. & Equitio CONSS.

De nauiculariis. *Tit. V.*

I. Imp. Conſtantius A. ad Voluſianum.

Si

SI nauicularius originalis leuamentarius fuerit, nihilominus apud eoſdē, apud quos & parētes eius fuiſſe vi dentur, firmiter permanebit. Dat. XIIII. Kal. Ap. Voluſiano & Anniano CONS.

II. Idem A. Amabiliano præfecto annonæ.

Nauicularios ad conſortium piſtorum vrbicorum nominatos, neque vlla hereditatis ſucceſſione piſtoribus obnoxios abſolui ab hoc munere oportebit. Quod ſi hereditario iure forſitan piſtoribus teneantur, facultatem habeant, ſi fortè maluerint ob vindicias piſtorum hereditatem eidem corpori reddere, aut quibuſcunque proximis defuncti cedere, vt ipſi à piſtorum conſortio liberentur. Quod ſi hereditatem amplectātur, neceſſe eſt ſucceſſionis ratione piſtorij muneris ſocietatem eos ſuſcipere, & ex propriis facultatibus onera nauicularia ſuſtinere V. C. PF. vrbi ſuper hac re videlicet diſceptante. Dat. Kalen. Iuñ. Triu. Conſtantino A. IIII. & Licinio IIII. CONSS.

III. Idem A. Amabiliano PF. annonæ.

Si quis nauicularius per obreptionem, vel quacumque ratione immunitatem impetrauerit, ad excuſationem eum admitti in † vllo modo volumus: ſed & ſi quis patrimonium nauiculario muneri obnoxium poſſidet, licet altioris ſit dignitatis, nihil ei honoris priuilegia in hac parte duntaxat opitulentur. Sed ſiue pro ſolido, ſiue pro portione huic muneri teneatur. Nec enim æquum eſt, vt patrimonio huic functioni obnoxio excuſato commune onus non omnes pro virili ſuſtineant portione, PP. V. Kal. Iuñ. Conſtantinop. Conſtantino A. V. & Licinio Cęſ. CONSS. ✕ nullo

IIII. Idem A. Helpidio.

Ex quocunque Hiſpaniæ litore portum vrbis Romæ nauicularij nauis intrauerit, quæ onus duntaxat fiſcale ſubuexerit, eandem ſine interpellatione cuiuſquam abire præcipimus: nec vlli extraordinario oneri deſeruire, vt facilius iniuncta ſibi poſſit implere obſequia. Dat. VIII. Id. Mart. Theſſalonicæ, Criſpo III. & Conſtantino III. CONSS.

V. Idem A. ad Ablauium P. P.

Nauicularios omnes per orbem terrarum, per omne æuum ab omnibus oneribus & muneribus (cuiuſcumque fuerint loci vel dignitatis) ſecuros, vacuos, immunéſque eſſe præcipimus: ſiue decuriones ſint, ſiue plebei, ſeu potioris alterius dignitatis, vt à conlationibus & omnibus oblationibus liberati, integris patrimoniis nauicularium munus exerceant. Naues quoque eorum (quantæcumque fuerint) ad aliud munus ipſis inuitis teneri non conuenit, ad quodcūque littus acceſſerint: littorum cuſtodibus, & vectigalium præpoſitis, exactoribus, decurionibus, adque rationalibus, & iudicibus ſcituris, quòd qui hanc legē violauerit, capite punietur. Dat. XIIII. Kal. Octob. Conſtantino A. VII. & Conſtantio Cæſ. CONSS.

VI. Idem A. ad Felicem.

Commoda nobis viſa eſt ea diſpoſitio, quæ expreſsè nauicularios in hunc ordinem formauit, vt non promiſcuè, ſed per viciſſitudines ritè ſeruatas iuges curſus agnoſcerent, & exiguos implerent: quò ita leuamentis alternantis auxilij cunctorum fortunæ & tenuioribus * um potiſſimum confirmen *, nec neceſſitas fieret aliquos ſemper longiora luſtrare, ac pleriſq; obnoxios caſibus fieri. Quod ne vlterius poſſit accidere, labor omnibus par & iuſtus adiunctus ſit, & ſubſidia pari ratione deferātur: nec forſè, tenuiorū cōfirmentur.

tenuiores in querellas infructuoſæ complorationis incurrant. PP.VII.Id. Sept.Karthagine,Optato,& Paulino CONSS.

VII.Idem A.nauiculariis orientis.

Pro commoditate vrbis,quam æterno nomine,iubente Deo,donauimus,hæc vobis priuilegia credidimus deferenda, vt nauicularij omnes à ciuilibus muneribus,& oneribus,& obſequiis habeantur immunes: & ne honores quidem ciuicos,ex quibus aliquod incommodum ſentiant,ſubire cogantur. Ab adminiſtratione etiam tutelæ, ſiue legitimæ, ſiue eius, quam magiſtratus,aut prouinciæ rectores iniūgunt,habeātur immunes: & vacatione legis Iuliæ & Papiæ potiantur:vt etiam nullis interuenientibus lucris † & viri ex teſtamento vxorum ſolidum capiant, & ad vxores integra voluntas perueniat maritorum. De proprietate etiam vel hereditate,vel qualibet alia ciuili cauſa pulſati,ne ex reſcribto quidē noſtro ad extraordinarium iudicium euocentur,ſed agentibus in ſuo foro reſpondeant,& ad exemplum Alexandrini ſtoli quaternas in frumento centeſimas conſequantur:ac præterea per ſingula millia ſingulos ſolidos, vt his omnibus animati,& nihil pæne de ſuis facultatibus expendentes,cura ſua frequentent maritimos commeatus.Acc.Kalen.Decemb.Optato & Paulino CONSS.

† ꝫ liberis

VIII. Idem A.ad Seuerum.

Nauicularios Hiſpaniarum neque ad extraordinaria teneri officia,neque alicubi retentos moras ſuſtinere oportet, ſed relatorias traditarum ſpecierum intra decem dies à ſuſceptoribus percipere. Cumque ad aliquas inſulas, portus,litora,ſtationes acceſſerint,oſtenſis relatoriis nullā prorſus inquietudinē ſuſtinere.Dat.XIIII.Kal.Iuñ.Nepot.& Fac.CONSS.

IX.Impp. Conſtantius A.& Iulianus Cæſ.Olybrio P.V.

Nullam vim oportet nauicularios ſuſtinere,delegatas ſpecies annonarias transferentes,nec concuſſiones perpeti, nec aliquod genus incommodi, ſed venientes ac remeantes omni ſecuritate potiri : decem auri librarum multa proponēda his,qui eos inquietare temptauerint.Dat.Kal. Iuñ.Rom.Conſtantio IX.& Iuliano Cæſ.CONSS.

X. Impp.Valentinianus & Valens AA.ad Ampelium Proc. Afric.

Nauicularios Africanos,qui idonea publicis diſpoſitionibus ac neceſſitatibus ligna conuectant, priuilegiis conceſſis dudum rurſus augemus. Dat.III.Id.Mart.Hadrianop.diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

XI.Idem AA.ad Symmachum P.V.

Quiſquis ex nauiculariorum corpore defugiens ſolita munia ad honores indebitos venit,in corporis ſui conſortia reuertatur,&c.Dat.III. Id. Ian.Med.Valentiniano & Valente AA.CONSS.

XII.Idem AA.ad Demetrianum PF.ann.Afric.

Si quis nauiculariorum ex noſtræ perennitatis indulto fori tranſlationem potuerit obtinere,fructu careat impetrati. Circa feminarum verò perſonas veterum ſtatuta teneantur:vt in quibus foris antiqua eas diſpoſitione conſtet adſcriptas, illic nauicularij oneris munus agnoſcāt. Vt enim in litibus cauſiſque priuatis fora eaſdem ſequi conuenit maritorum, ita in publicis neceſſitatibus originis debent ſeruare rationem.Dat.Prid. Id.Maij.Triū.Valentiniano N.P.& Victore CONSS.

XIII.

XIII. Idem AA. ad Olybrium P.V.

Sicut olim de linteonibus & nauiculariis diuus Conſtantinus inſtituit, ita nunc ex omnibus ſexaginta ad pręſentis neceſſitatis teneantur impenſas. Quos tamen idoneos & communis dilectus adſeruit, & facultatum inſpectio comprobauit,& ſententia tuæ ſublimitatis adſtrixit. Quibus ſi quem aut neceſſitas fatalis,aut inopia repentina,aut aliquis caſus inuiderit,ex vocationibus obnoxiis oportebit idoneum ſubrogari: ſed ſollicita inſpectione proſpiciatur,ne à quoquam ampliùs poſtuletur quàm neceſſitas exegit lauacrorum,vel inſtituta iamdudum forma præſcribſit. Dat. IIII. Non. Decemb. Triu. Valentiniano N.P.& Victore CCNSS.

XIIII. Imppp. Valentinianus, Valens & Gratianus AAA. ad Modeſtum p.p.

Iuxta eum tenorem,quem à diuo principe Conſtantio data Muſoniani clariſſimæ memoriæ p.p. executione conſtat eſſe roboratum, intra orientales prouincias nauiculariorum corpus impleri iubemus: ea videlicet ſtatutorum ratione ſeruata,vt per eminentiam tuam numerus nauiculariorum deſignetur,tam intra orientem,quàm intra Ægyptiacas partes,qui præſenti poſſit intentione compleri:excuſandis videlicet pro denum milliũ modiorũ luitione quinquagenis numero iugis in annonaria præſtatione duntaxat: ita vt veſtes atque equi ceteræque canicæ ſpecies ab indictione eadem non negẽtur. Ad conficienda verò competentia nauigia prouincialibus cunctis primitus materiæ poſtulentur, reparationem deinceps per ſingulos annos hiſdem nauiculariis ex conceſſa iugorum immunitate curaturis. Eorũdem autem nauiculariorum ex fide nobis nomina,loca,ſubſtantiæ nuntiẽtur breuibus duplici ratione conſcribtis:quod videlicet de veteribus,quódque ſint & quales recenti adſocietate delecti. His autem nauiculariis,qui fuerint inſtituti,ſeruari priuilegia Africana decernimus, ita vt facultatibus propriis per ſuccedaneas hereditatũ vices perpetuò ſint obnoxij functioni. Et ſunt corpora,de quibus nauicularij ex indictione quinta decima conſtituendi ſunt, iuxta ſacram iuſſionem. Ita ex adminiſtratoribus ceteriſq; honorariis viris:præter eos, qui intra palatium ſacrum verſati ſunt,de cœtibus curialibus & de veteribus idoneis nauiculariis,& de ordine primipilario, & de ſenatoria dignitate:vt ſi qui voluerint, freti facultatibus conſortio nauiculariorum congregentur. Dat. III. Feb. Conſtp. Gratiano A. II.& Probo CONSS.

XV. Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theod. AAA. ad Heſperium p.p.

Quiſquis nauiculariorum codicillis optauerit ornari, prębitioni equorum intelligat ſe eſſe ſubdendum. Acc. XII. Kal. Aug. Conſtantinæ, Auxonio & Olybrio CONSS.

XVI. Idem AAA. corpori nauiculariorum.

Delatam vobis à diuo Conſtantino & Iuliano principibus æternis equeſtris ordinis dignitatem nos firmamus. Quod cùm ita ſit,ſi quis contra interdicta innumerabilium ſanctionum corporali vos iniuria pulſare audeat,niſi qui digna expiatione eſt luiturus aurum immanis admiſſi:apparitione quoque ſua vltimo ſupplicio deputanda. Cuius monitio hanc debet ſollicitudinẽ ſuſtinere,vt iudices praua forſitàn indignatione ſucceenſos ab inlicitis tempeſtiua ſuggeſtione deducat. Huic illud additur, ne

Nauiculariorum vires ac debitas huic neceſſitati origines in ipſis prouinciis honoratorum fides lecta penſabit, manſurúmque aliquid definiet, vel reuocando excuſatos, vel debitos obligando, quos compoſitis omnibus ad nos referre neceſſe eſt: ſcituros à nobis, ſuo iudicio iudicandum. Dat. III. Non. Sept. Conſtp. Theod. A. III. & Abundantio CONSS.

XXIII. Idem AA. Rufino p.p.

Solos nauicularios à vectigali præſtatione immunes eſſe præcipimus. Omnes vero mercatores teneri ad ſupradictam pręſtationem in ſoluẽdis vectigalibus abſque aliqua exceptione decernimus. Dat. III. Id. Decemb. Theod. A. III. & Abundantio CONSS.

XXIIII. Impp. Arcad. & Honor. AA. prouincialibus Afric.

Ne qua cauſatio vectigalium nomine relinquatur, hoc obſeruari decernimus, vt nulla omnino exactio nauiculariis ingeratur, cum ſibi rem gerere probabuntur: ſed à præſtatione vectigalium habeantur immunes. Dat. VII. Kal. Iuñ. Med. Olybrio & Probino CONS.

XXV. Idem AA. Ennodio ſuo ſal.

De nauiculariis & curialibus aliquid ſanxiſſemus, niſi diui patris noſtri ſuper his perſonis proceſſiſſet auctoritas. Dat. VII. Kal. Iañ. Med. Olybrio & Probino CONSS.

XXVI. Idem AA. Euſebio p.p.

Comperimus nauicularios ſuſceptas ſpecies in negotiationis emolumenta conuertere, eo quòd abutantur Conſtantinianæ legis indulto, quę his ex die ſuceptarum ſpecierum concluſio biennio ſecuritates reportare permiſit. Quod nos quoque non prohibemus, ſed tantùm ſententię conſulæ definitionis addimus: vt intra annum quas ſuſceperint, inſerant ſpecies, & eiuſdem conſulis ſecuritates reportent, quæ etiam diem inlationis edoceant. Biennium autem propter aduerſa hiemis & caſus fortuitos in reportandis ſecuritatibus non negamus, dummodò intra tempus ſuperiùs deſignatum fides peracti conſtet officij, quod ad omnium notitiam volumus peruenire: vt cognoſcant tranſmiſſionem, vel traditionem intra annum ſuſceptionis eſſe complectendam. Dat. X. Kal. Ian. Med. Arcad. III. & Honor. III. AA. CONSS.

XXVII. Idem AA. ad Senatum & populum. poſt alia.

Naiculario tertiam vrbani canonis portionem inter prima nauigationis libemus deferre exordia. Quorum claſſem in curiæ vetuſtatem conlapſam prætoriana præfectura reſtituat, ita vt omnes, qui prędia his obligata muneribus quibuſlibet modis vel contractibus impetrarunt, ſecundum poſſeſſionis modum ad commeandi vocentur officium, &c. Dat. XVII. Kal. Maij. Med. Cæſario & Attico CONSS.

XXVIII. Idem AA. Meſſalæ p.p. poſt alia.

Prouideatur, vt naues ſinguli quique nauicularię obnoxij functioni ad neceſſarium & conſtitutum modum exædificare cogantur: vt onera debita & iuſta ſuſcipiant. Qui ſcient ſe de propriis periclitaturos eſſe fortunis, niſi in his præparandis debitæ capacitatis ſummam modúmque ſeruauerint. Dat. XIIII. Kal. Mart. Med. Theodoro v.c. CONSS.

XXIX. Idem AA. Flauiano P.V.

Deprehenſæ fraudes iure puniuntur. Solidos itaque, quos ſublimitas tua eruere valuit, ab his, qui in nauicularios prædas egerunt, volumus

nauiculariorum commodis reſeruari. Et ne ſimpli pœna in raptores conſtituta creſcat audacia, in poſterum ſancimus, vt quicumque in rapinis fuerit deprehenſus, in pœnam quadrupli teneatur. pp. Rom. in foro Aproniani, IX. Kal. Feb. Stilichone & Aureliano CONSS.

XXX. Idem AA. Pompeiano Proc. Afric.

Venerandæ vrbis intuitu nauiculariis priuilegia certa delata ſunt: quæ quicumque temerare temptauerint, noſtra auctoritate propoſitam multam lege inferre cogantur. Dat. XVII. Kal. Iul. Med. Stilichone & Aureliano CONSS.

XXXI. Idem AA. Hadriano p.p.

Vniuerſa, quæ conſultis noſtris, vel decretis inluſtris præfecturę indulta ſunt nauiculariis, ſi nulla melior vtiliórque ſententia commutauit, vel auctoritas ſanctionis infregit, firma ſeruari decernimus. Dat. XV. Kal. Septem. Honorio A. VI. & Ariſtheneto CONS.

XXXII. Impp. Honor. & Theod. AA. Anthemio p.p.

Cùm nauarchorum cœtus circiter prouincias orientis inopia nauium titubaret, & inueſtigandæ claſſis obtentu inſularum ſucceſſus obiret, & nauigandi opportunitate tranſacta, iudiciorum indignatio ſine tranſuectionis expectaretur effectu: meritò celſitudo tua (PF. Auguſtali & inſularum præſide conuentis) Alexandrinæ & Carpathiæ claſſis ſummates, & nonnullos alios naucleros eò profeſſionis adduxit, vt onus frumentarij commeatus qui per orientales nauarchos ex Alexandrinæ ciuitatis conditis cenſuerat ad ſacratiſſimam vrbem transferri, in ſuam fidem ſuſceptum, ad eadem auguſtiſſimæ vrbis horrea cõportaret, ſolatiis pro mercedula præſtitis ex tributariæ penſitationis immunitate, vel ex eo quod vocatur ſilicon, necnon etiam alios quæ tuæ cognitionis limauit examen: ita vt ſuper naufragiorum, quæ contigerint, caſibus vſitato more habita quæſtione, ſi qui calculus modiationis dicatur tempeſtate maris deperiſſe, ſub tuæ ſedis auditione nequaquam feratur acceptus: ſed hæc diſpendij lacuna in omne nauiculariorum concilium, pro rata ſcilicet contingentis muneris deferatur. Hæc igitur noſtra lege firmamus. Dat. XIIII. Kal. Feb. Honorio VIII. & Theod. III. AA. CONSS.

XXXIII. Idem AA. Anthemio p.p.

Qui fiſcales ſpecies ſuſceperit deportandas, ſi recta nauigatione contempta littora deuia ſectatus, eas auertẽdo diſtraxerit, capitali pœna plectetur. Dat. XIIII. Kal. Aug. Conſtantin. Honorio VIII. & Theodoſio III. AA. CONSS.

XXXIIII. Idem AA. Fauſtino p.p. poſt alia.

Iudices, qui in portubus diœceſeos ſuæ onuſta nauigia, cùm proſperior flatus inuitat, ſub prætextu hiemis inmorari permiſerint, vnà cum municipibus & corporatis eiuſdẽ loci fortunarum propriarum feriantur diſpendiis. Nauicularij prætereà pœnam deportationis excipiant, ſi aliquid fraudis eos admiſiſſe fuerit reuelatum. Dat. XVIII. Kal. Sept. Rau. Varañ. V.C. CONSS.

XXXV. Idem AA. Seuleuco p.p.

Vniuerſos, quos nauiculariæ condicioni obnoxios inuenit antiquitas, prædictæ functioni conueniet famulari. Perſonas igitur memoratas, & eorum heredes, & prædia perſequenda eſſe decernimus: vt canon ſacratiſſimæ

tiſſimæ vrbis, vel expeditionalium portuum neceſſitas impleatur. Dat, Prid. Non. Mar. Rau. Honorio VIIII. & Theod. V. AA. CONS.

XXXVI. Idem AA. nauiculariis per Africam.

Tributa nauiculariis priuilegia hac interminatione firmamus, vt ſi quis cuiuſlibet dignitatis iudicum, vel militantium crediderit negligenda, & aditus negauerit petitum à ſe tuitionis præſidium, patrimonium ſuum nouerit iſtius functionis oneribus addicendum, ſine vlla ſpe veniæ, quam de nobis ſub annotationis indulto meruerit. Illud etiam addimus, vt decem librarum auri multa tam nauiculariis, quàm iudicibus, necnon proconſuli & vicario ſpectabilibus viris & V. C. annonæ PF. officiiſque eorum proponatur, ſi vnquam ordine memorato, vel ipſi coegerint, vel ſponte cupienti (quod non poteſt fieri) de centeſimis ſuis auferri permiſerint, vel de propria ſubſtantia quidquam ſportulæ nomine cuiquam donare, vel offerre perſonæ: vt à ſingulis conſtitutum multæ pondus non ambigant exigendum. Accipientem quoque quadruplum fiſco noſtro iubemus exſoluere, &c. Dat. XVI. Kal. Apr. Rau. Honor. IX. & Theod. V. AA. CONS.

XXXVII. Idem AA. nauiculariis per Africam. poſt alia.

Si vlla dignitas, vel apparitio frumenti curam ſuſtinens dirigendi, à nauiculario magiſtróve nauis aliquid accepiſſe detegitur, probato crimini pro motu iudicis pœna non deſit, &c. Dat. XVI. Kalend. April. Rau. Honorio VIIII. & Theod. V. AA. CONSS.

XXXVIII. Idem AA. Albino P. V.

Diſſimulationi & corruptelæ vrbani vel annonarij officij exquiſitis remediis manſuetudo noſtra proſpexit: vt ſi quando nauicularius extra modum cẽteſimarum diametrum incidiſſet, intra quinque dies, ex quo portum venerabilis vrbis eſſet ingreſſus, adhibitis tribus illuſtribus viris vrbanæ præfectura, præſente quoque annonario cognitore, quid eueniſſet detrimenti inquireret: & quicunque in hac fraude fuiſſet inuentus, ſub elogio, adiuncto idoneo executore, mox ad Africam adque ad V. C. PF. ann̄. iudicium deduceretur: ſoluturus inſtantia memorati, quidquid debere fuerit deprehenſus. Hac itaque lege decernimus, vt ſi vltra diem præfinitum permiſerit nauicularium protelari, quinque libras auri ſe adque officium ſuum ſciat ærario noſtro debere inferre. Apparitionem quoq; præfecturæ vrbanæ multa trium librarum auri feriendam eſſe cenſuimus. PF. annonæ duas libras auri ſacris largitionibus inferre cogetur, niſi eius præcipuè inſtãtia intra diem conſtitutum fuerit accelerata cognitio. Huiuſmodi igitur inquiſitio etiam diebus feriatis & deuotionum, abſque vlla obſeruatione peragenda eſt. Dat. XV. Kalend. Octob. Rau. Conſtantio, & Conſtante CONSS.

De prædiis nauiculariorum. *Tit.* VI.

I. Imp. Conſtantius A. ad decretum nauiculariorum.

ALIENATIONES poſſeſſionum à nauicularlis factas fugiendi muneris gratia præiudicare vobis non ſinimus. Ideóq; volumus, vt conparatores ſupraſcribtarum poſſeſſionum interpellato PF. annonæ ad id obſequium conpellãtur, cui ſe obnoxios eſſe fecerũt. Dat. V. Kal. Nou. Conſtantino A. VII. & Conſtantio Cæſ. CONS.

II. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Symmachum P. V. poſt alia.

Patrimonia nauiculariorum, quæ quolibet genere in extraneorum dominia demigrarunt, in corporis ſui ius proprietatémque remeent. Dat. III. Id. Iun. Med. Valentiniano & Valente AA. CONS.

III. Idem AA. ad Muſufilum Vic. Afric.

Aduerſus petitionem nauiculariorum de ſuo iure certantium ſpatium nō pręſcribat, annorū etiam illis adcertionibus remotis quibus nonnulli amplexantur, quæ diuorum principum conſecuti fuêre permiſſu. Sed & ſi eſt quidquā nauiculario iuri obnoxiū, quod domus noſtræ proprietatem ſpectat, tolerare pręcipimus nauicularias functiones. Dat. Prid. Kal. Aug. Vangionibus, Valentin. & Val. AA. CONSS.

IIII. Idem. AA. ad. Dracontium Vic. Afric. poſt alia.

Nauiculariæ facultates nauiculario corpori reddantur, ſi bona ritè retinentes ſubire eorum onera nolint, quorum poſſeſſione fruuntur. Ceterùm ſi ſponte cognoſcunt nauiculariam functionem, ſine exceptione potioris, vel cuiuſcunque bona ad ſe tranſmiſſa ſine inquietudine poſſideāt, cùm pro rata ex parte debitis fungantur officiis, &c. Dat. IIII. Kal. Maij. Remis, Lupicino & Iouino CONSS.

V. Idem AA. ad Aurelianum PF. Ann.

Temporibus præſcribtionem in vindicatione rerum ad nauicularios pertinentium cognoſcat tua grauitas eſſe ſuccisam: domū etiam manſuetudinis noſtrę in his, quæ nauiculario nomine obnoxia ſunt, agnoſcere pręcipimus debitā functionē. Dat. III. Kal. Oct. Lupicino, & Iouino CONS.

VI. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. ad prouinciales Afros.

Fundi omnes ad nauiculariorum dominium pertinentes, & ad aliorū iura tranſlati fiſco, vel reipublicæ, vel nauiculario, vel quolibet alio diſtrahente ſiue donante, vel ad filios, vel propinquos, vel extraneos tranſferente, etſi ad nauicularios tranſlati ſint, reddantur: dominis actione in rem & perſecutione conceſſa. Niſi maluerint hi ad quos res peruenerint, onus agnoſcere, cui erat ille obnoxius, cuius nomine vindicatio competit, euectionis, ac melioratæ rei perceptorumque fructuum inſpectione habita, &c. Dat. VII. Id. April. Triu. Modeſto & Arintheo CONSS.

VII. Idem AA. Achiloni proconſ. Afric.

In his, quæ nauicularij vendunt, quoniam intercipere contractum emendi vendendique fas prohibet, emptor nauicularij functionem pro modo portionis comparatæ ſubeat. Res enim oneri addicta eſt, non perſona mercātis. Neque nauicularium illicò iubemus fieri eum, qui aliquid comparauit, ſed eam partem, quæ empta eſt pro ſuo modo ac ratione eſſe munificam. Nec enim totum patrimonium ad functionem nauicularij muneris occupandum erit, quod habuerit, qui rei exiguæ mercator acceſſerit: ſed illa portio, quæ ab initio nauicularij fuit, ad penſionem huius functionis ſola tenenda eſt, reſiduo patrimonio, quod ab hoc vinculo liberum eſt, otioſo & immuni ſeruādo. Domos verò, quarum cultu decus vrbium potiùs, quàm fructus adquiritur, vbi à nauiculariis veneunt, pro tanto modo ad hanc penſionem obligari placet quantum habebant emolumentum, cùm pecuniam mutuarentur. Vbi verò ſpatia loci & exiguitas

guitas nullam habuit penſionem, aut extructio, cuius eſt ardua diffi- cilíſque molitio, aut decus ſumptuoſum, aut (vt eſt plerumque liberale inſtitutum) habitationem quis ſuam ornamento vrbis adiecit, nolumus munificentiam, quæ poſtea addita eſt, improbam licitationem æſtimatiõnis excipere, ſed vetuſta potiùs loci ſpecies & penſio cogitetur quàm cultus hodiernus, qui per induſtriam hominis annnoſi acceſſit. Dat. III. Non. Aug. poſt conſ. Gratiani A. III. & Equiti v. c.

VIII. Impp. Arcad. & Honor. AA. Meſſalæ p.p.

Hi, qui fundos nauiculariæ functioni adſcriptos à nauiculariis acceperunt, quolibet ad ſe titulo tranſeuntes, ſecundum agri opinionem (quæ antiquitus habetur adſcripta) nauiculariam functionem ſuſcipere cogantur. Neque eas conditiones ſibi æſtiment profuturas, quas venditor minùs idoneus in ſe receperit impoſitæ mentis arbitrio. Hac tamen ratione ſeruata, vt ſi ad minùs idoneum fuerit tranſlata poſſeſſio, etiam auctores tranſſcribti prędij teneantur obnoxij: ſitque hoc in promptu, vt damnis fiſcalibus primitus ab idoneis conſulatur, &c. Dat. XIIII. Kal. Mar. Med. Theodoro v. c. CONSS.

VIIII. Impp. Honor. & Theod. AA. Sebaſtio Com. poſt alia.

Naualem hæreſim in omnibus volumus cuſtodiri, vt vſque ante viginti annos quæcunque poſſeſſiones ſubhaſtariæ ſorte diſtractæ ſunt, & propter contractum publicum, nauali fuerãt hęreſi ſeparatæ, ſi huic oneri ante eas ſubiacuiſſe conſtiterit, rurſus ad debitam functionem teneatur obnoxię, &c. Dat. Prid. Id. Maij. Rau. Honorio XI. & Conſtantio II. CONSS.

X. Idem AA. Proculo p.p.

Si quod prędium in quolibet Africani ceſpitis loco per quinquaginta annorum curricula ad naualem functionem nulla ſollicitudo reuocabit, nec pulſatum aliquãdo intra deſignatam annorum ſeriem ſuper hac parte conſtiterit: ac prędictę annoſitatis curſum ſine vlla naualis hęreſis conuectione tranſcenderit, nullis patimur ſollicitudinibus agitari. Illud quoque pęnitus abolendum eſſe cenſemus, vt quem non perſonę alicuius ſuper nauicularia functione probamenta confutarant, nulla chartarum poſt quinquaginta annorum ſeriem moleſtia * re diuinu * conueniat. Dat. XV. Kalend. Iuñ. Rau. Aſclepiodoto & Mariniano CONSS.

De nauibus non excuſandis. *Tit. VII.*

I. Impp. Arcad. & Honor. AA. Eutychiano p.p.

CVNCTIS per Ægyptum intimetur, viginti librarum auri multę eſſe ſubdendos eos, qui naues ſuo nomine, vel defenſione à tranſuectionibus publicis excuſare temptauerint: publica iactura nauium quoque dominis feriẽdis, qui neglectis neceſſitatibus publicis, potiorum voluerunt patrociniis excuſare. Dat. Prid. Id. Mar. Conſtantinop. Theodoro v. c. CONSS.

II. Idem AA. Longiniano p. p.

Multi naues ſuas diuerſorum nominibus & titulis tuentur. Cui fraudi obuiantes præcipimus, vt ſi quis ad euitationem publicæ neceſſitatis titulum crediderit adponendum, ſciat nauem eſſe fiſco ſociandam. Nam vt priuatos quoque non prohibemus habẽre nauigia, ita fraudi locum eſſe non ſinimus. Cùm omnes in commune (ſi neceſſitas exegerit) conue-

hhh 2

ueniat vtilitatibus publicis obedire, & ſubuectionem ſine dignitatis priuilegio celebrare. Niſi igitur intra triginta dies hæc fraus fuerit remota, vniuerſa nauigia quæ ad exceptiones confugiunt, dominis auferãtur. Dat. III. Id. Ian̄. Rau. Arcad. A. VII. & Probo CONSS.

Ne quid oneri publico imponatur. Tit. VIII.

I. Impp. Arcad. AA. Rufino P.P.

NERI publico ſarcinam priuatam ne quis imponat: nec audeat portitores frumenti ad ſuſcipiendum onus aliqua neceſſitatę compellere. Hoc enim facto adque commiſſo, non in diſpendium ſolum adque naufragij damnum tenebitur obligatus, verùm etiam publicę coherciuonis experietur vigorem. Dat. V. Id. Ian̄. Conſ. p. Olybrio & Probino CONSS.

Da naufragiis. Tit. VIIII.

I. Imppp. Valentin. Valens, & Gratianus AAA. ad Modeſtum p.p.

SI quis nauicularius naufragium ſuſtinuiſſe adfirmat, prouinciæ iudicem eius videlicet, in qua res agitur, adire feſtinet, ac probet apud eum teſtibus euentum, relatioque ad ſublimiſſimam referatur præfecturam, ita vt intra anni ſpatium veritate relata, remedium ex indulgentia conſequatur. Quòd ſi per huiuſmodi negligentiam præfinitum anni ſpatium fortaſſe claudatur, ſuperuacuas ſeraſque actiones emenſo anno placuit non admitti. Dat. PP. Berſti, Non̄. Iun̄. Modeſto & Arinth. CONS.

II. Idem AAA. ad Demetrianum PF. ann. Afric.

Si quando cauſatio eſt de impetu procellarum, medium ex his nautis numerum nauicularius exhibeat quæſtioni, quos eum in naui pro modo capacitatis conſtat habuiſſe, quò eorum tormentis plenior veritas poſſit inquiri. De caſu autem nauis, quæ ad vrbem Romam directa fuerit, intra annum quidquid acciderit iudiciis publicetur. De his verò, quę ad portus expeditionales longiùs, vel Conſtantinopolim ſint profectæ, intra biennium oblato prædicto numero nautarum, ſuper fide caſus examen agitetur. Addimus etiam, vti intra pręfinitum tempus nulla fuerit delata querimonia, omnis poſthac deplorationũ aditus obſtruatur. Acc. Aquil. Lecta actis.

III. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AAA. nauiculariis Afris Sal.

Quotiens obruta, vel ſubmerſa fluctibus naui examen adhibetur, PF. ann̄. duorum vel trium quæſtione deſtrictum purgandi in alios nautas licentia offeratur. Quid eſt enim quod non aliunde intra præfinitum numerum ſollers quæſitor inueniat circa magiſtros nauiũ, quibus eſt ſciētia plenior, immoretur. Qui ſi fatali ſorte defuerint, in alios inquiſitio transferetur. Sanè ſi vniuerſos violentia tempeſtatis obruerit, ne veritas lateat, ſequimur Conſtantinianæ legis prouidam ſanctionem: vt adfectionibus nauiculariorum intra iudicia conſtitutis ſuper eorum quæratur interitu, quos nauicularius naufragio periſſe contendit. Cuius rei examen placuit vnius luſtri ſpatio terminari, vt omnis in poſterum (vt à duarum ſemicenteſimarum, quæ ex hibernis oneribus poſtulantur) à vobis petitio conquieſcat. Placuit ſanè vt Nouembri menſe nauigatione ſubtracta Aprilis,

Aprilis,qui æſtati eſt proximus , ſuſceptionibus adplicetur. Cuius ſuſceptionis neceſſitas ex Kal.April.in die Kal. Octob.menſura ſeruabitur. In diem verò Iduum earumdem nauigatio porrigetur. Et quia ordinem veſtrum ampliari etiam hominum adiectione gaudemus, quoſcumque vacuos publico inuenerit officio in conplexum veſtri ordinis adplicate, dummodò is, qui in municipalibus manet cauſis , nominatione ordinis nõ teneatur. Dat.VIII. Id.Febr.Triu.Gratiano,vel Theod.I. AA.CONS.

IIII.Impppp.Valentin.Theod.& Arcad.AAA.Tatiano p.p.

Quæ in naufragiis pereunt , nolumus nobis cum poſſeſſoribus vel ſenatoribus , vel priuatis eſſe communia: ſiquidem naufragij detrimentum fiſcus agnoſcat, quod interdum non grandis diſpendij eſſe monſtratur, ſi vexatam fluctibus nauem leuis iactura defendat, quam ſi pondere ſuo grauatam pelagi vnda ſubmergat. Vbi verò non eſt teſtis periculi, reſtituantur damna naufragij, & diſpendia proſecutoris fraudibus inferantur: vt ad eorum iniuriam retorqueatur, qui minùs idoneos nominarunt, non ad eos redeant, quos ſemel conſtiterit fuiſſe deuotos. Dat. XV. Kal. Aug. Conſtp. Tatiano & Symmacho CONS.

V. Impp. Arcad. & Honor. AA. ad Senatum & populum. poſt alia.

Nauicularios,quos vos aduerſa naufragij prohibuerit ſuſcepta deferre, vel de oneribus prauitate ſubmerſis,vel de diametris aliiſque iacturis, quia excludere caſus,& inclementum non poſſumus cohibere fortunam, PP. annonæ & Vic. vrbis fidem probare geſtorum congrua iudicatione compellant, moram & negligentiam punituri. Dat. XVII. Kalend. Maij. Modiol. Cæſario & Attico CONSS.

VI. Impp. Honor.& Theod. AA. nauiculariis per Africam. poſt alia.

De ſubmerſis nauibus decernimus , vt leuato velo iſtæ cauſæ cognoſcantur:& ſi quiſquam de talibus negotiis aliquid accepiſſe detegitur, iudex,apud quem conſtiterit his conquerentibus , qui nudantur , pro qualitatibus perſonarum multandi,remouendi,proſcribendi habeat poteſtatem. Si verò cauſarum talium cognitores libelli aditione,vel plenaria interpellatione commoniti intra metas temporis conſtituti , hoc eſt, intra biennium cauſis talibus veteri lege præſcribtum,has cauſas audire neglexerint,& legitimum tempus fuerit elabſum: præiudicium noceat eatenus cognitoris,vt nauiculario propter vitium iudicis abſoluto mediam oneris eius partem,propter cuius probandam amiſſionem legitimo duntaxat tempore cognitio petebatur , iudex cogatur inferre. Reſiduam verò officium eius exſoluat. Dat. XVI. Kalend. April. Rau. Honorio VIIII.& Theod.V. AA.CONSS.

De cenſu ſiue adſcribtione. *Tit.* X.

I. Imp. Conſtantinus A. ad populum.

QVONIAM tabularij ciuitatum per conluſionem potentiorum ſarcinam ad inferiores transferunt, iubemus, vt quiſquis ſe grauatum probauerit, ſuam tantùm priſtinam profeſſionem agnoſcat, &c. PP. XV. Kal.Feb. Rom. Conſtantino A. IIII.& Licinio III. CONSS.

INTERPRE. *Si tabularij, aut hij quibus exactionis libri traduntur, potentiores voluerint releuare, & quod releuauerint inferioribus addiderint, is qui grauatum ſe probauerit, non amplius diſſoluat, quàm ſecundum cenſum ſe oſtenderit ſuſcepiſſe.*

II. Idem AA. ad Euſubium v. p. præſidem Lyciæ & Pamfyliæ.

Plebs vrbana (ſicut in orientalibus quoque prouinciis obſeruatur) minimè in cenſibus pro capitatione ſua conueniatur: ſed iuxta hanc iuſſionem noſtram immunis habeatur, ſicuti etiam ſub domino & parēte noſtro Diocletiano ſeniore A. eadem plebs vrbana inmunis fuerat. Dat. Kal. Iuñ. Conſtantino A. III. & Licinio III. CONSS.

III. Imp. Conſtantius A. ad Dulcitium Conſ. Æmiliæ.

Si quis prædium vendere voluerit, vel donare, retinere ſibi transferendos ad alia loca colonos priuata pactione non poſſit. Qui enim colonos vtiles credunt, aut cum prædiis eos tenere debent, aut profuturos aliis derelinquere, ſi ipſi ſibi prædia prodeſſe deſperant. Dat. III. Kalend. Maij. Med. Conſtantio A. VIII. & Iuliano C. II. CONSS.

IIII. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ad Viuentium p. p. Galliarum.

In virginitate perpetua viuentes, & eam viduam, de qua ipſa maturitas pollicetur ætatis nulli iam eam eſſe nupturam, à plebeię capitationis iniuria vindicandas eſſe decernimus. Item pupillos in virili ſexu vſque ad viginti annos ab iſtiuſmodi functione inmunes eſſe debere. Mulieres autem donec virum vna quęque ſortitur. Dat. X. Kal. Decemb. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

V. Idem AA. ad Florentium p. p. Galliarum.

Si quis cenſus inquiſitione completa grauatū ſe eſſe credat, apud prouincię iudicem pulſet, quem mauult, ex die clauſi renuntiatiõis cenſus ſpatia præſtituta dinumerans: vt ſi neceſſitatibus publicis occupatus domeſticis cõmodis defuit cùm cenſus agitatus eſt, intra anniuerſarij tẽporis circulũ fiducia competitionis adſiſtat: Si verò præſentem ſciat ſe eſſe cenſitum, intra quinque menſes, quibuſcunque viribus fultus immineat, vltrà non habeat huius vocis arbitrium. Dat. III. Noñ. Iuñ. Remis, Lupicino & Iouino CONS.

INTERPR. *Si aliquis in cauſa publica occupatus, cum deſcriptio agitaretur, per abſentiam ſuam ſe eſſe grauatum queratur, intra anni ſpatium apud Iudicem loci querelas ſuas allegare debebit: nam ſi præſentem fuiſſe conſtat, non amplius quàm quinque menſes ad exequendas querelas ſuas nouerit ſibi fuiſſe conceſſum, quibus tranſactis agendi copia denegetur.*

VI. Idem AA. & Gratianus A. ad Viuentium p. p.

Nulla vidua, nemo pupillus, ex vtroque ſexu, donec eos ingrediatur annos, qui iam tutoribus, curatoribus, vel publicis non egeant, exactionem plebis agnoſcat. Simili autem deuotione habeantur immunes, & ſi quæ ſe ſacræ legis obſequio perpetuò dedicarunt. Dat. III. Kal. April. Triu. Valentiniano & Valente III. AA. CONS.

VI. Idem AAA. ad Modeſtum p. p.

Sicubi ſubſcribtorum modo ſorte fatali morientibus deſcripto aliquid fuerit imminutum, cõtráque in vicina, vel contermina eius, vel in eodem, vel vbilibet ſimilis ſubſtantia ratione naſcendi vltra conſcriptorum numeris

meris adcreuerit, modus cenſuum intráque ſeruetur: vt ex eo, qui ſupereſt, ille, qui defuerit, ſuppleatur. Hoc autem vt ritè celebretur, auctoritas tua iudicibus tantùm (id eſt, rectoribus prouinciarum) permittat poteſtatem: ita vt idem, cùm querimonia defenſorum, vel plebeiorum ad eos fuerit nuntiata, exhibitis partibus, ſecundum fidem rerum coràm cognoſcát: ac ſtabilitatem cenſus finita altercatione componat, eos tantùm, qui mortui videbuntur, ex adcreſcentibus repleturis. Ceterum illos, qui relictis cenſibus aufugerunt, ad excuſationem pertinere non eſt æquum: quãdoquidem eum, qui videbitur aufugiſſe, conſtat eſſe reuocandum. Dat. XVII. Kal. Feb. Conſtp. Gratiano A. II. & Probo CONSS.

VII. Imppp. Gratianus, Valentin. & Theod. AAA. ad populum.

Nemo aliquid immune poſſideat: ſit inritum, ſi quid domui noſtræ tale conceſſimus. Exęquationes cenſuum, quas conſenſus prouinciarum, quas noſtra reſponſa, quas cenſorum, & peræquatorum officia, quas auctoritates denique ordinariorum & ampliſſimorum iudicum neceſſaria emendatione, vel conſtitutione probauerant, inconcuſſa æternitate permaneant. Immunitates verò ſpecialiter datæ iugatio vel capitatio libris publicis, & ciuitatum ac prouinciarum encautariis ſine aliqua probatione factæ penes fruentes erepta in functionem priſtinam redeat. His noſtræ ſerenitatis edictis ciuitatum tabulariis erit flamma ſupplicium, ſi cuiuſquam fraude ambitu, poteſtate iniuſta cuiuſpiã profiteretur immunitas: ac non ſecundum pręcedentem definitionem, omnes omnino abolita ſpecialium munitatum gratia neceſſitas tributarię functionis firmata cenſorum peręquatorum, prouincialium iudicum peræquatione cõſtrixerit. Dat. III. Non. Mar. Med. Merobaude II. & Saturnino CONSS.

De cenſitoribus, peræquatoribus, & inſpectoribus. Tit. XI.

I. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AAA. Eutropio p.p.

SI quis ſacrilega vitem falce ſucciderit, aut feracium ramorum fœtus hebetauerit, quo declinet fidem cenſuum, & mentiatur callidè paupertatis ingenium, mox detectus capitale ſubibit exitium: & bona eius in fiſci iura migrabunt: illo videlicet vitante calumniam, qui fortè detegitur laboraſſe pro copia, ac reparandis agrorum fœtibus, nõ ſterilitatem, aut inopiam procuraſſe. Dat. Prid. Nonñ. Iuñ. Conſtantinop. Eucherio, & Syagrio CONS.

II. Idem AAA. Cynegio p.p.

Si per æquatorem miſſo aliquis, aut procuratorem ſuum retraxerit, aut colonum ad contumaciam retractationis armauerit, ad eum cenſuum modum, quem vel eo, vel procuratore illius abſente peręquator adpoſuerit, ad noſtrę ſanctionis auctoritatẽ tenebitur. Dat. VI. Kalend. April. Conſtantinop. Honor. N. P. & Euodio CONSS.

III. Imppp. Theod. Arcad. & Honor. AAA. Rufino P.P.

Qui fundum aliquem, velut afanticorum mole depreſſum, cupit aliquatenus releuari, omne nihilominus patrimonium ſuum admiſſo patiatur inſpecto recenſeri. Quod quidem etiam ad ſingularum ciuitatum legationes conuenit cuſtodiri: vt ſcilicet omne territorium cenſeatur, quotiẽs defectorum leuamen expoſcitur: vt ſqualiora adque ieiuna inculta adque opima compenſent. Nemini autem citra noſtram conſcientiam in quan-

quolibet modo tributariam ſuſpendere liceat functionem. Quod enim ad tēpus differri iubebit, aut perpetuò amittitur, aut ſub acerbiore reliquorũ mole repetendum eſt. Dat. III. Non. April. Conſtp. Theod. A. III. & Abundantio CONSS.

IIII. Idem AAA. Rufino P. P.

Qui grauatos ſe à peræquatoribus conqueſti ſunt, & iniuſto oneri impares eſſe proclamant, competitionis habeant facultatem, vt quid remiſſum gratia, quid interceptum fuerit fraude, conuincant: & ex eo leuamen accipiãt, quod per deformia, & criminoſa commercia ſibi impoſitum eſſe deplorant, vt aliis demeretur. Sed in eo tempus placuit definiri, ne plures fruſtrà litibus premerētur, ſi nullis intercepta metis actio tolleretur. Quare cum fuerint traditi codices, & completa peræquatio, intra annum cui videbitur, de iniuſto onere conqueratur, iniquitatem perequatoris accuſet, ac præſtitam gratiam habita competitione conuincat, vt quod ei fuerat ſuperfuſum, ille cognoſcat, quem debitæ functioni fraus clandeſtina ſubtraxerat. Emẽſo autem eo tempore actio denegabitur: ſequeſtratis minoribus, qui fuerint indefenſi: his etiam, qui aberunt cauſa reipublicæ, qui tamen ex eo tempore quæ ſunt ſtatuta cuſtodient, ex quo ad agendum habere potuerint facultatem. Dat. III. Kal. Decemb. Conſtp. DN. Theod. A. III. & Abundanntio V. C. CONS.

V. Impp. Arcad. & Honor. AA. Herodi.

Actus ſtratoris, qui poſſeſſores iuris emphyteutici ſub peræquationis colore turbauit, iubemus aboleri, alio ad id negotium dirigendo, quem obſeruari conueniet: vt priſtinis dominis (ſi quidem idonei comprobãtur) cuncta reſtituat. Nobis verò ad redhibenda omnia, quæ per eum, vel ſuſpenſa, vel minuta, vel dilata ſunt, ſtrenuus exactor incũbat. Si quid etiam latioribus ac fœcundioribus fundi addi in præſtatione poteſt, tenax inquiſitor incumbat. In omnibus verò ſub ſignationem facultatum, quę in huiuſmodi locationibus prima eſt quærenda, ſuſcipiat. Dat. XVI. Kal. Mar. Arcad. IIII. & Honorio III. AAA. CONSS.

VI. Idem AA. Hilariano.

Peræquationem omnibus neceſſariam eſſe non ignoramus. Ideóq; pręcipimus, vt nullus electus contra iudicium culminis tui reſcribti ſe priuilegio alicuius auctoritate defendat: quoniam per cognitos, ac probatos viros compendia prouincialium iudicum volumus ordinari. Dat. XIIII. Kal. April. Med. Arcad. IIII. & Honor. III. AA. CONSS.

VII. Idem AA. Euſebio p. p.

Peræquatores ac diſcuſſores, quorum nobis data ſunt nomina, ſi incurrerint culpam negligentiæ, vel gratiæ: nõ ſolùm honorum iacturam, verum etiam annonarum in quadruplum multæ ſubire debebunt. Ea verò, quæ in damnum prouincialium fuerint accepiſſe cõuicti, in quadruplum cogentur exſoluere. Dat. IIII. Kal. April. Med. Arcad. & Honorio III. AA. CONS.

VIII. Idem AA. Eutychiano p. p.

Qui per impotentiam fundos opimos ac fertiles occuparunt, cũ quæſtuoſis vberibuſque pro rata portione ſuſcipiant infœcundos. Quoniam itaque legati Hieropolitanę ciuitatis ſucciſos eſſe profecuti ſunt, huiuſmodi poſſeſſionum retentatores cum opimis fundis, & minus idoneos ſuſcipiant

piant:quò eiuſmodi æqualitate ſeruata,& antedictæ curię vires poſſint in poſterum reſpirare,& fiſci indemnitas cuſtodiri.Dat. Noñ.Mart. Conſtantinop.Honorio A.IIII& Eutychiano CONSS.

IX.Idem AA.Meſſalæ p.p.

Quoniam ex multis gentibus ſequentes Romanam felicitatem ſe ad noſtrum imperium contulerunt,quibus terræ lęticę adminiſtrandę ſunt, nullus ex his agris aliquid niſi ex noſtra adnotatione mereatur. Et quoniam aliquanti aut amplius quàm meruerant occuparunt, aut conludio principalium,vel defenſorum,vel ſubrepticiis reſcriptis maiorem, quàm ratio poſcebat,terrarum modum ſunt conſecuti,inſpector idoneus dirigatur,qui ea reuocet,quæ aut malè ſunt tradita, aut improbè ab aliquibus occupata.Dat.Noñ.April.Med.Theodoro v.c.CONSS.

X.Idem AA.Longiniano P.P.

Per hoc quinquennium multos comites ac peræquatores,necnō etiam diſcuſſores per diuerſas prouincias conſtat eſſe directos,quos nihil profuiſſe vtilitatibus publicis cognouimus.Ideóque ſublimitas tua eorum actus diligenti examinatione perpendat, & ſi quos negligentes inuenerit iniuncta curaſſe,ablatis codicillis primitus & refuſis faciet in duplū, quæ perceperunt emolumenta redhibere.Si quos verò rapacitate plectenda à prouincialibus aliquid abſtuliſſe conſtiterit,direpta in quadruplum redhibere compellas. Dat. v.Id.Febr.Raū.Arcad.A.VI.& Probo CONSS.

XI.Impp.Honor.& Theod.AA.Anthemio P. P.

Cūctis per prouincias adminiſtratoribus noſtra inſinuetur pręceptio, vt ſi quando è republica viſum fuerit diſcuſſiones inſpectionéſque, aut aliquid ſimile agitari,ei iniungant, qui vicarianæ poteſtati comitiuæ orientis, aut Auguſtalitati parendo ſtatuta peregit ſtipendia : ita vt ſi quis ex his quos palàm expreſſimus ſuper hoc officij munere excuſando noſtrū impetrauit oraculum,aut poſt elicuerit, nequaquam id admittatur. His enim ita ritè digeſtis,& ab hominibus ignaris adminiſtrabuntur publica munia,& altiores adque inhabiles fortunę homines incompetentia obſequia declinabunt. Dat. x.Kalend. Feb.Cōſtantinop. Honorio VIII. & Theod.III. AA. CONSS.

XII.Idem AA.Iohanno P.P.

Loca quæ præſtationem ſuam implere non poſſunt, præcipimus adæquari,vt quid præſtare poſſint,mera fide & integra veritate ſcribatur. id verò quod impoſſibile eſt, è vaſariis publicis auferatur. Et primò quidē veteribus dominis adſcribi prædia ipſa cōueniet,quorum ſi perſonæ eorúmve heredes non potuerint repperiri vicinos vel peregrinos volentes, modo vt ſint idonei,dominos ſtatuendos eſſe cenſemus. In tātùm autem omnium animos beneficiis prouocamus,vt id, quod defectæ poſſeſſioni inſpectoris arbitrio adſcribitur,biennij immunitate releuetur, vt nec idonea prædia alterius glebæ ſarcina in poſterum prægrauentur.Dat.VIII. Id.Iun.Raū.Honor.IX.& Theod.V. AA.CONS.

XIII.Idem AA.Vrſacio C.R.P.

Peræquationem Agapij in perpetuū manere cenſemus.Dat.IIII. Noñ. Iul. Raū.Theod.A.VII.& Palladio CONS.

XIIII.Idem AA.Sebaſtio Com.Primi ordinis.poſt alia.

Si qui aliarum poſſeſſionum dominus deſertum prędium ſuum inſpici

forté voluerit,vniuerſa loca,quę poſſidet,etiamſi idonea ſunt peragrari patietur,vt ſarcina deſtitutæ poſſeſſionis in quantum inſpectio deprehē-derit,poſſit melioribus ſociari,perę quatóque omni patrimonio,nihil de deſertis poſtea conqueratur.Tantùm enim his prædiis aperta & abſoluta leuamenta præſtamus,quorum aut domini omnino non extant,aut paupertate mediocres ipſa tantùm prædia habere monſtrantur.Dat.prid.Id. Mar.Raū.Honorio A.XI.& Conſtantio II.CONS.

XV.Idem AA.Sebaſtio Com.primi ord.

Competitionis obreptione ſecluſa apud eum poſſeſſio firmà permaneat,cui à peræquatore ſemel eam traditam fuiſſe conſtiterit.Reliqua verò temporis anteacti à nouo domino fiſcum poſtulare non patimur: ne alterius culpa alter incipiat ſubiacere diſpendio.Si quis verò priuatus aut obligatam ſibi poſſeſſionem,quæ deſerta hucuſque permanſit,aut ex aliquo titulo deberi ſibi iure confirmat,allegationes ſuas ſine mora,vel per aliam perſonam legibus ordinatam apud ſpectabilitatem tuam publicare debebit:ita vt ſi æquitatis ratione ſuadente ad petitorem fuerit tranſlata poſſeſſio,is,qui eam à peræquatore ſuſceperat,rei melioratę receptis ſubleuetur expenſis.Verùm ne ſub ſpecie litis dominationis ſemel conſtitutæ turbentur, duorum menſum ſpatium cenſemus debere ſeruari, intra quod is,qui putat ſibi rem probabili ratione competere, debitas exerat actiones.Quòd ſi tempus adſcribtum ſilentio fuerit interueniente tranſactum,nullum penitus repetendi volumus eſſe principium.Quòd ſi quis eo tempore,quo peræquator prædium alicui addicit de ſuo iure vel per ſe, vel per homines ſuos non crediderit actitandum, duorum menſium curriculis euolutis in perpetuum conquieſcat,&c. Dat.Pri.Id.Mar. Raū. Honorio XI.& Conſtantio II.CONSS.

XVI.Idem AA.Sebaſtio Com.primi ordinis.poſt alia.

Illa,quæ ante viginti retrò annos ſpeciali impetrationi diuerſis petitionibus inſpecta claruerit,ab ſpectabilitate tua conuenit iterare: quatenus aliorum ceſſante iudicio intra prouinciam ſibi commiſſam tuo omnia finiantur arbitrio. Eas quoque poſſeſſiones quæ ante viginti ſimiliter annos ſpeciale beneficium dè reciſione meruerunt, ſtudiosè peragrare debebis:vt vtrum veræ ſint,poſtulata remedia,vel his aliquid deceat functionis adiungi,æſtimatio fida demonſtret,&c.Dat. Prid. Id. Mar. Raū. Honor.A.XI.& Conſtantio II.CONSS.

CODICIS

CODICIS THEODOSIANI LIBER DECIMVSQVARTVS.

De decuriis vrbis Romæ. *Tit.* I.

I. Imp. Conſtantius A. & Iulianus Cæſ. ad Iulianum.

IN decuriarum ordine, niſi cui librariorum, vel fiſcalium, ſiue cenſualium nomẽ eſt, nequaquam aliquis locum primi ordinis adipiſcatur: niſi is, quem conſtiterit ſtudiorum liberalium vſu adque exercitatione pollere, & ita eſſe litteris expolitũ, vt citra offenſam vitij ex eodem verba procedant. Quod cunctis volumus intimari. Ne autem litteraturæ, (quæ omnium virtutum maxima eſt) præmia denegentur, eum qui ſtudiis & eloquio dignus primo loco videbitur, honeſtiorem faciet noſtra prouiſio, ſublimitate tua, vel eius nomina indicante, vt deliberemus, quæ in eum dignitas defendenda ſit. Dat. VI. Kalen. Mar. Conſtantinop. Acc. Id. Maij, Rom. Conſtantio IX. & Iuliano Cæſ. II. CONSS.

II. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arcadius AAA. ad Salutium P.V.

Priuilegiorum antea decurialibus conceſſorum firmitatẽ mutare, nec volumus, nec debemus: quinimò ea, quæ primitus ſtatuta perdocentur, etiam noſtræ manſuetudinis ſanctione permaneant. Dat. III. Id. Iuñ. Med. Honorio N.P. & Euodio CONSS.

III. Idem AAA. Trifolio p.p.

Perire nolumus quod æternæ vrbi conſtat fuiſſe conceſſum: vſque adeo priuilegia vetuſta ſeruamus, vt noua (inquantum ratio permittit) beneficia præſtare velimus. Vnde in defendendis decurialibus, quos binos eſſe ex ſingulis quibuſque vrbibus omnium prouinciarum venerãda decreuit antiquitas, id obſeruare debebis, quod vel priſcorum principum conſtitutis, vel noſtris intelligis ſanctionibus definitum. Si quis verò decurialem de auferendis priuilegiis putauerit lite pulſandum, intelligat ſe decuriæ interpellare debere iudicem. Dat. XIIII. Kal. Feb. Med. Timaſio & Promoto CONSS.

IIII. Imppp. Arcadius, Honorius & Theod. AAA. Exſuperantio Iulio, & ceteris decurialibus.

Leges tam à ſuperioribus principibus, quàm à Diuo patre noſtro conditas noſtra auctoritate firmamus. Singulos itaq; iudices ſcire volumus, ne quis huic collegio iniuriis corporalibus temptet notam adterere, neque ab his commodis, quæ rationibus adprobãtur, audeat ſeparare. Huic etenim collegio volumus antiquam priuilegiorum prærogatiuam ſeruari. Dat. VIII. Id. Iul. Rom. Honorio A. VI. & Ariſteñ. CONSS.

v.Idem AAA.Curtio P.P.

Cùm tot & tam euidentibus præceptionibus ſacris iam inde ab antiquis principibus noſtris quoque reſcriptis decuriæ ſunt ſacratiſſimæ vrbis priuilegia confirmata, adtamen quæ ſæpus ſtatuta ſunt, hac etiam lege firmamus,&c.Dat.VII.Id.April.Rau.Hon.VII.& Theod.II.AA.CONS.

VI.Impp.Honorius & Theod.AA.Bonoſiano P.V.

Vellemus priuilegia augere decuriæ,niſi genus eſſet iniuriæ antiquitati aliquid ſociare.Quare cuncti cognoſcant quinque libras auri multę nomine propoſitas, ſi quo in loco eorum actibus vilius perſona obripere fortè temptauerit,emolumenta omnia per diuerſos erepta redhiberi decernimus.In eos ſanè,qui contra Diualia ſtatuta veniſſe dicuntur,ſpectabilis Vic. Afric. vindictam ferre curauit.Dat.VII.Kalend.Octob.Rauen. Honorio VIII.& Theodoſio III.AA. CONS.

De priuilegiis corporatorum vrbis Romæ. Tit. II.

I.Impp.Valentinianus,& Valens AA.ad Symmachum.

EA priuilegia, quibus pro reuerentia Vrbis æternæ varia corpora hominum,vel priſcarum legum cautio, vel antecedentium principum fouit humanitas,magnifica ſinceritas tua ſciat,vel cõfirmata eſſe arbitrio ſerenitatis noſtræ,vel ſi in aliqua parte titubauerint reſtituta.Dat. Kal. Iuñ.Bona mãſione.PP.in foro Traiani,diuo Iouiano & Var.CONSS.

III.Imppp.Valentinianus,Theod.& Arcad.AAA.ad Alypium P.V.

Nulli ſit liberum,nulli permiſſũ vt nouum aliquid vrbis incolę in vrbe ſuſtineant.Dat. prid.Id.Iul.Aquil.Tatiano & Symmacho CONSS.

II.Impp.Arcadius & Honorius AA.Florentino P.V.

In honorem æternæ vrbis corporatis indulta ſuffragia valere præcipimus,&c.Dat.XV.Kal.April.Med.Cæſario & Attico CONS.

IIII.Impp.Honorius,& Theod.AA.Palmato P.V.

Cura rectorumprouinciarum corporati vrbis Romæ qui in peregrina tranſgreſſi ſunt,redire cogantur:vt ſeruire poſſint functionibus,quas impoſuit antiqua ſollemnitas.Dat.IIII. Kal. April. Rau. Honorio IX. & Theod.AA.CONS.

De piſtoribus & catabolenſibus. Tit. III.

I.Imp.Conſtantinus A.ad Profuturum PF.ann.

CVNCTIS piſtoribus intimari oportet, quòd ſi quis fortè poſſeſſiones ſuas ideo putauerit in alios trãſferendas, vt poſtea ſe, rebus in abdito conlocatis, minùs idoneum adſeueret tamquam in locum eius alio ſubrogando, nihil ei hæc aſtutia,nec deteſtabilia commenta profutura ſunt,ſed in obſequio piſtrini ſine vlla excuſatione durabit,nec ad eius iura reuocabuntur, ſi quas emptiones tranſcribſerit.PP.Id.Aug.Conſtantino A.& Licinio Cæſ.CONS.

II.Imp.Cônſtantius A.ad Orfitum P.V.

Si quis piſtoris filiam ſuo coniugio crediderit eſſe ſociandam, piſtrini cònſortio teneatur obnoxius:ſed familiæ piſtoris adnexus, oneribus etiã parere cogatur.Et quoniam neceſſarium corpus fouẽdum eſt, patronos piſtoribus conſtitutos ad altera functionis officia prohibeo deuocari,

caudicario-

caudicariorum corpori minimè deceterò copulandos,vt aliis neceſſitatibus abſoluti eam tantummodo functionem liberæ mentis niſibus exſequantur.Dat.pridie Non.Iul.Med.Arbitione & Lolliano CONSS.

III.Impp.Valentinianus,& Valens AA.ad Symmachum P.V.

Prædia ruſtica,vel vrbana,quæ poſſident priuato iure piſtores, nec ſenatorem,nec officialem comparare permittimus, contractu pari cum aliis non interdicto.Quippe mercantes ad venditoris officium vocabuntur ſuper hac emptione apud PF.ann.teſtatione depoſita. In donationibus verò filij excepti ſunt & nepotes,eodem loco poſitis omnibus, qui qualibet proximitate iunguntur,quibus ideo non dempſimus beneficiũ largitatis:quia & paneficij neceſſitatem ſuſcipere ſucceſſionis iure cogũtur. Hæc forma ſeruabitur & in teſtamentis,aut donatione,vel nouiſſima voluntate,vt in extraneos conlata non valeant,niſi piſtoris officium ſpõte ſuſceperint,qui piſtorum ſunt munificentiã conſecuti. Dat. IIII.Non. Iun.Naiſſi,diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

IIII.Idem AA.ad Symmachum PF.Vrb.

Optio conceſſa eſt his, qui è piſtoribus facti ſunt ſenatores, vt aut ſtudio facultatum,aut ſplendidiſſimo ordine ſegregati ſunt.Quòd ſi fuerint cupidi dignitatis,in tantã paneficij ſubſtantiam idoneos de ſuis ſubrogare cogantur, quantam ipſi exhibuere piſtores. Dat. VIII. Id. Iun. Naiſſi,diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

V.Idem AA.ad Symmachum P.V.

Filios piſtorum,qui in paruula ętate relinquuntur,vſque ad viceſimum annum ętatis à piſtrini ſollicitudine defendi iubemus.Sanè periculo totius corporis ſubrogari conuenit piſtores idoneos pro pupillis, ſub hac videlicet conditione, vt poſt emenſum viceſimum annum ætatis paterni muneris neceſſitatem ſubire cogantur:nihilominus permanentibus piſtoribus his quos in locum eorum cõſtat ſubſtitutos.Dat.VI.Id.Ian. Naiſſi, diuo Iouiano,& Varroniano CONSS.

VI.Idem AA.ad Symmachum P.V.

Nulli liceat,piſtorũ ſupplicatione delata ſubterfugiẽdi muneris impetrare licentiã.Dat.VI.Id. Iañ.Naiſſi,diuo Iouiano & Varroniano CONS.

VII.Idem AA.ad Viuentium p.v.

Poſt quinquennij tempus emẽſum vnus prior è patronis piſtorum otio & quiete donetur:ita vt ei, qui ſequitur, officinam cum animalibus, ſeruis,molis,fundis dotalibus,piſtrinorum poſtremò omnem enthecam tradat adque conſignet.Dat.VIII.Id.Octob.Altino,diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

VIII.Idem AA.ad Symmachum p.v.

In ſpeculis erit officium ſinceritatis tuæ, ne cui, qui ſemel piſtorum corpori fuerit deputatus,abſcedendi qualibet ratione copia facultáſque tribuatur:etiamſi abſolutionem eius piſtorum omnium labor & adſenſus confeſſus conueniſſe videatur.Ne illud quidem cuiquam concedi oportet,vt officina ad aliam poſſit tranſitum facere.Dat.XVIII.Kal.Febr.Mediol.Valentiniano,& Valente AA.CONSS.

IX.Idem AA.ad Olybrium p.v.

Ex libertinis catabolenſium corpori ſtatuimus ſociari eum,cuius tota ſubſtantia triginta librarũ argenti æſtimatione colligitur.Idque pondus,

ſiue ipſum per ſe habet,ſeu in aliis quibuſcumque ſpeciebus,vel in ædificiis adque agris dictæ adſcribtionis merita non tranſit, iubemus ab inquietudine iſtius moleſtię ſegregari.Dat.III.Kal.April.Triu.Valentiniano & Valente AA.CONSS.

X. Impp.Valentinianus & Valens AA.ad Olybrium P.V.

Libertini,qui à dominis cuiuſcumque honoris aut meriti aliquid teſtamento,vel donatione meruerunt, ſi aliquam priſtinis obnoxiam conſecuti ſunt,piſtorum corpori copulentur. Si verò libera ob hoc nexu hiſdem ſunt corporibus derelicta, catabolenſium neceſſitatibus obſequantur.Quinetiam ſi qui ex his aliis ſe corporibus crediderint inſerendos,ab his incunctanter abſtracti,ei, cui hac lege ſociati ſunt muneri deputentur:ſi autem à clariſſimis viris aliquos acceperint fundos,ſic prædicto corpori parcant,vt glebę,ex qua lucratiua ſunt corpora, nullū præiudicium comparetur.Dat.Noñ.Iul.Lecta in Pantheo, Noñ. Nou. Valentiniano & Valente AA.CONSS.

XI. Idem AA.ad Symmachum P.V.

Hac ſanctione generaliter edicimus,nulli omnino ad eccleſias ob declinanda piſtrina licentiam pandi. Quòd ſi quis ingreſſus fuerit, amputato priuilegio Chriſtianitatis,ſciat ſe omni tempore ad cōſortium piſtorum & poſſe,& debere reuocari.Dat.V.Kal.Octob.Aquil.Valentiniano & Valente AA.CONSS.

XII.Idem AA.ad Claudium proconſ.Afric.

Secundum parentis noſtri Conſtantini diuale pręceptum,omnibus luſtris piſtores ex officio,quod ei corpori conſtat addictum, ad vrbem ſacratiſſimam deſtinentur, in quo illud conuenit præcaueri, ne quis hanc, quæ perſonalis eſt,functionem pretio putet eſſe taxandam: veniant ſuo tempore quos cauſa cōſtringit:& ita veniant vt eos officium,quod tibi paret piſtorū patronis adque annonæ PF.apud publica monumenta conſignet.Quòd ſi quis iudicum ſtatuto tempore perſonam,quę eſt deſtinãda,non miſerit,ipſe profecto remanebit obnoxius functioni, cui ſubtraxiſſe probatur obnoxium. In officium quoque pœna competens exeretur,quod aut diſſimulatione neglexerit, aut fraude ſubtraxerit iudicem ſuum ſuper vi legis & conſuetudinis admonere.Dat.Kal.Decemb. Triu. Valentiniano & Valente AA.CONSS.

XIII. Idem AA.ad Olybrium P.V.

Non ea ſola piſtrini ſint,vel fuiſſe videantur, quæ in originem adſcribta corpori dotis nomen & ſpeciem etiam nunc retentant: ſed etiam ea, quæ ſucceſſione piſtorū ad heredes eorum vel quos alios deuoluta noſcuntur,quo eorum quoque diſtractio inhibita euidentiùs cerneretur. In his verò ſolis liciti contractus eidem corpori reſeruetur,quæ ad ipſos nō hereditario piſtorum nomine,ſed priuatorum inſtitutione, liberalitate, vel dote,aut quolibet titulo probantur eſſe trãsfuſa & ſi qua ipſi ex priuata munificentia conſecuti,in rebus humanis agentes in aliquem ex ſociis,id eſt,in piſtorem alterum tranſtulerunt. Ceterùm ſi hæc quoque in ſucceſſione propria reliquêre,etiam eadem dotis nomine & titulo nuncupamus.Quia piſtrinio proficere conuenit, quod apud piſtorem eo viuente permanſit.Seruaui igitur deceterò ordinem conſtitutum, vt ſi vel donatione piſtoris rem piſtrino hereditatis ſucceſſioníſve meritis obligatam

gatam quicumque ex priuatis à piſtoribus fuerit conſecutus,ſciat corpori obnoxium vẽdere & alienare non poſſe,ſed in ſua cauſa & piſtorũ nomine ac iure reſidere.Dat.Kal.Iuñ. Triu. Valẽtin.N.B.& Victore CONS.

XIIII.Idem AA.ad Vrſicinum PF.ann.

Si cui piſtoris filia nupſerit, ac poſtea is eandem dilapidatis facultatibus cõſortio putauerit eximendã, non alia lege adque ratione eundẽ piſtorię neceſſitati & corpori pręcipimus adſtringi,quàm eodẽ munere originis vinculo teneretur.Dat.VIII.Kal.Mar.Triu.Modeſto & Arintheo CONSS.

XV.Imppp. Valens,Gratianus & Valentinianus AAA. ad Gregorium V.C.PF.ann.

Ne quis vnquam PF.ann.contra ſuam alienámve ſententiã piſtorum locum eiectis permiſerit reformari,cùm pręſcribtum ſuum apud iudices obtinere lex debeat,per quam ſimul aduerſus decoctorũ vitia,& vtilitati annonæ publicæ, & rerum iudicatarum conſtantiæ prouidetur. Dat. XIIII.Kal.Mar. Triu.Gratiano A.IIII.& Merobaude CONSS.

XVI. Imppp.Gratianus,Valẽtinianus & Theod.AAA.ad Arborium P.V.

Quidquid ex horreis plectibili vſurpatione præſumptum ſit,id per piſtores,(in quos totius criminis confertur inuidia)matura exactione reddatur:vt ſi quid in hac ſpecie minùs potuerit exſolui, in quibuſcumque ſpeciebus in ære vel plumbo ſeu qualibet alia ſolutione penſetur, dummodo redintegratio totius ſummæ curetur.Dat.Id.Iuñ.Gratiano A.V.& Theodoſio A.I.CONSS.

XVII.Idem AAA.ad Titianum Vic.Afric.

Iudices Africanos laudabilis ſinceritas tua huiuſmodi interminatione conterreat,vt niſi tempore ſolito debitos piſtores venerabilis Romæ vſibus dirigere curauerint, ſciant ſeipſos quinquaginta argenti librarum officiumque eorum pari condemnatione multandum. Dat. IIII. Id. Iul. Ttiu.Gratiano V.& Theodoſio AA.CONSS.

XVIII.Imppp.Valentinianus,& Theod.& Arcadius AAA. ad Salutium P.V.

Vt conceſſa decurialibus priuilegia nolumus abrogari, ita lege ſuper mancipibus data nihil iubemus imminui. Nam ſi qui ob hoc ad decurias inlicitè tranſierunt,vt munus euaderent,mancipatus neceſſe eſt erga eos priuilegia non poſſe ſeruari,qui obnoxios ſibimet rectè vindicant * functio memorata.Intantum etiam defenſiones diuerſorum principum largitate conceſſa erga decurias manere decernimus, & mancipatui obnoxios iubemus addici,vt ſi quiſpiam ſuper abſolutione mancipatus noſtrę maieſtati preces obtulerit,bonorum amiſſione plectetur. Quod quidem non ſolum in decurialibus, ſed etiam in ceteris decernimus perpetua lege ſeruari.Dat.III.Id.Iun.Mediol.Honor.N.P.& Euodio CONSS.

XIX.Impp.Arcadius & Honor. AA.Euſebio P.P.

Piſtores vrbis æternæ prætermiſſa veteri conſuetudine,fundis vel prędiis ad nihilum redactis,quæ eorum corporis ſolatia certa prębebãt, nouos ſibi quæſtus excogitaſſe comperimus.Ideóque in futurum pro ſtionis remedia proferentes,miſſo probatæ induſtriæ viro ſingulorum fundorũ ſiue prędiorũ,quę piſtorũ corpori obnoxia ſunt,vires conſcuti exquirique præcipimus, vt idem iure perpetuo idoneis adſixa præſtatione

tradantur:atque conductores præſtationis modum & ſolatia miniſtrent antiquitus conſtituta piſtoribus. Dat. VII. Id. Iul. Arcad. IIII. & Honorio III. AA. CONSS.

xx. Idem AA. Theodoro p.p.

Adſcribtis ſemel per ſententiam iudicis ordini piſtorio ſubreptitia reſcribta non quærent, nec vlla eis ſupplicandi præſtetur facultas. Et qui huiuſmodi ſperare voluerit beneficia, quinque libras auri fiſco noſtro inferre cogetur. Si quo enim caſu vel occultis, vel ambitioſis hoc precibus elicuerit iudex, cuius in iudicio hæc fuerit prolata ſententia, officium quoq; eius, ſi conſensũ præbuerit impetratis, quinas auri libras ęrario noſtro inferent. Dat. VII. Kal. Maij. Med. Hon. A. IIII. & Eutychiano CONSS.

xxi. Idem AA. Vitali PF. ann.

Nulli piſtori, nec poſteris eius in priuatas perſonas, vel thymelicas, vel eas, quæ aurigandi ſtudio detinentur, liceat coniugij ſocietate tranſire: etiam ſi huic facto omnium piſtorum accedat adſenſus, etiam ſi noſtra licita fuerit aliqua ſubreptione * reſcripta. Quòd ſi quiſquam in hæc vetita adſpirare temptauerit: ſciat ſe verberibus adfectum deportatione puniendum: facultatéſque ſuas paneficio ſociandas. Quod ſi non ſtatim officio grauitatis tuæ in ipſis inceptis occurrerit, ſed in ſuggeſtione ceſſauerit, in ſingulis familiis librarum auri decem multa feriatur: ita vt hæ quoque perſonæ cum patrimonio ad debitum officium reuocentur, quę per huiuſmodi nuptias in ſimili conſortio fuerunt. Omnes igitur, qui filias piſtorum in * con * ſortiti ſunt, vel ex thymelicis, vel aurigis, vel vniuerſis priuatis, piſtorio corpori illicò deputentur. Dat. VIII. Id. Mart. Rau. DN. Theod. A. I. & Rumorido v.c. CONSS.

* in coniugium.

xxii. Impp. Honor. & Theod. AA. Palladio p.p.

Quicumque inluſtris vrbanæ ſedis vel annonariæ poteſtatis apparitor clandeſtina fraude piſtorum concuſſerit, accuſatus adque conuictus perpetuis paneficij nexibus addicatur, &c. Dat. VII. Kal. Iañ. Rau. Honorio A. XI. & Conſtantio II. v.c. CONSS.

De ſuariis, pecuariis, & ſuſceptoribus vini, ceteriſque corporatis. Tit. IIII.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Pacatianum p.p.

QVONIAM ſuariorum corpus ad paucos deuenit, iubemus eos adſtante populo Romano dicere, quibus excuſatio ſit delata, quibus prouenerit onus: vt his in medium publicę rationis edoctis, exemplum rei nauicularię proponatur. Itaque dignoſcãt facultates proprias ſuariorum eſſe obnoxias muneri: ac de duobus alterum eligant, aut retineant bona, quæ ſuariæ fũctioni deſtricta ſunt, ipſique ſuario teneãtur obſequio, aut idoneos, quos volunt, nominent, qui neceſſitati idem ſatiſfaciant. Nullum enim vacare ab huius rei munere patimur. Sed ſiue honoribus euecti, ſiue quolibet verſutię genere fugerunt, reuocari eos iubemus: ídque ipſum teſte & audiente populo Romano compleri, ac nos ſuper his conſuli: vt animaduertamus in eos, qui hac tergiuerſatione nulli penitus † tribuendas, ideo, qui ſubripere potuerit poſt beneficium infirmatum ſalutis etiam periculum ſubituro. Dat. VIII. Idus Mart. Rom. Optato & Paulino CONSS.

† For. tribuendã, ſe ſubripere voluerit, p. b. m. ſ. e. p. ſubituros.

II. Idem

II. Idem A. Lucrio Verino.

In arbitrio ſuo poſſeſſor habeat ne ſuario pecuniam ſoluat. Quod ideo permiſſum eſt, ne in æſtimando porcorum pondere licentia ſuariis præbeatur. Quòd ſi iuſtè porcos ſuarius æſtimauerit, huic pecuniam poſſeſſor, cui penſitationis vtriuſque copia eſt indulta numerabit. Ne autē ſuario in ſuſcipienda pecunia detrimēti aliquid adferatur, ſingulis quibuſque annis ea pretia porcinæ poſſeſſor adnumeret, quæ vſus publicæ conuerſationis adtulerit. Et quoniā non ſemper nec in omnibus locis vna eſt forma pretiorum, pro diuerſitate locorum & temporum in ſpecie pretia danda ſunt, niſi ipſa porcina præſtetur. Iudices autem regionum monendi ſunt, vt per ſingulos annos ad ſcientiam tuam referant, quæ in quibus locis ſunt pretia porcinę, vt inſtructione hac à tua grauitate perpenſa tūc demum ſuarij per diuerſa proficiſcantur, & pretia ſuſcipiant, quæ in his regionibus verſari cognoueris. Quæri enim ſuarij nō poterunt, quia nihil intereſt carius, an viſius comparent, cùm quantum pretium daturi ſunt, à poſſeſſore accipiant: & poſſeſſores erunt moderati in ſpecie diſtrahenda, cum ſe ſciant quanto maiora pretia pro carne popoſcerint, tātò plus ſuarus ſoluturos. Dat. III. Id. Apr. Cōſtantino A. VII. & Conſtantio C. CONS.

III. Imp. Iulianus A. Fl. Aproniano ſuo Salutem.

Ea pretia, quæ in Campania per ſingulos annos repperiuntur, ſuariis vrbis Romæ debent ſolui: ita vt periculo ſuariorum populo porcinę ſpecies adfatim præbeatur. Et quia officialibus pro omni ſupplicio ſufficit direptorum reſtitutio, quidquid vltra ſenos folles per ſingulas libras clamerit flagitatum, id fiſci viribus protinus vindicetur. Exactio autem nūmaria non per officium tuum, vel ipſos ſuarios, ſed per officiales conſularis iuxta pręceptum noſtrę māſuetudinis cōpetentem ſortiatur effectum. Nam quia maiorum poteſtatum officiales ſolent eſſe prouincialibus perniciosi, per ordinarios iudices adque curias etiam hanc exactionem conuenit celebrari. Per ſingulos itaque annos iuxta pretia, quæ repperiuntur in publica conuerſatione per Campaniam, habitantes pecuniam pro ſingulis libris porcinæ pręcipiantur exſoluere: ita vt non ad pretia, quę in vrbe Roma repperiuntur, ſed quæ apud Campanos in publicis vſibus habētur, nummariæ exactionis facultas denegetur. Nā dedimus litteras ad virum clariſſimum conſularem, vt remotis officialibus præfecturæ vrbanæ & ſuariis, ipſe totius exactionis inſtantiam adque periculum ad ſuam curā ſollicitudinémque reuocare contendat: qui euidentiſſimo diſcrimini cōſtituetur obnoxius: ſi in tranſmittendis pecuniis aliqua fuerit materia deceptionis exorta. Dat. V. Id. Decemb. Antiochiæ, Iuliano A. IIII. & Sallustio CONS.

IIII. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ad Prætextatum P. V.

Per ſingulas & ſemiſdecimas, quibus ſuariorum diſpendia ſarciuntur, damnum quod inter ſuſceptionem & erogationem neceſſariò euenit, vini, hoc eſt, ſeptem & decem milium ampliorarum perceptione releuetur. Cui rei illud prouiſionis accedat, vt Lucanus poſſeſſor & Brittius, quos longę ſubrectionis damna quatiebant, poſſint (ſi velint) ſpeciem moderatam, hoc eſt, ſeptuagenarum librarum compenſatione diſſoluere: Quod ibi debebit inferre, vbi vina fuerat traditurus. Quibus in rebus illud quoque a deceſſore tuo ſalubriter inſtitutum eſt, quò ſuariis æſtimandi licētia

à deceſſore tuo ſalubriter inſtitutum eſt, quò ſuariis æſtimandi licentia denegetur,pondúſq; ſe porcorum trutinæ examine non oculorum libertate quæratur:ita videlicet, vt ne volenti quidem poſſeſſori tradere animal liceat,cuius modum non priùs ponderatione certa deciderit ſuarius: animal verò à poſſeſſore tradendum ob digeriem priùs vnius noctis tantum ieiunitate vacuetur.Illud quoque ſalubris Conſtantinianæ legis forma cõpeſcat,videlicet,vt cùm à poſſeſſore,cui cõmodioris pretij beneficia indulta à veteribus principibus prærogatiua prouidit,proprius ordo decidat,ac tranſigat:idq; ac ordo ſuarius quibuſcũ habet vini emolumẽta communia,aut legitimum pretium,id eſt,Romani fori, cui carnem fuerat inlaturus,tradat,aut carnem debitam ſubminiſtret.Porrò decimæ ſemis,quàm ſtatuimus,non petantur,ab his, à quibus fuerit pecunia miniſtranda.Hæc autem omnia æneæ tabulę in foro ſuario collocandæ ad æternam memoriam oportebit inſculpi.Dat. VIII.Id.Octob. Remis, Lupicino & Iouino CONSS.

V. Imppp.Valentinianus,Theodoſius & Arcadius AAA.ad Albinum P.V.Romæ.

Suariorum vires ea concidiſſe occaſione comperimus, quòd fundi eorum adque alia prædia in extraneas quaſque perſonas multimoda donatione tranſcribta ſunt.Quæ ſublimis eminentia tua,aut ad memoratorum iura reuocabit,aut ſi eorum detentatores putauerint abluendum, ſubeat cum his communem ſarcinam,quorum incubuere corporibus. Conſanguineos quoque eorum,vel originales,vt memoratorũ nomini functionique iubeas adiungi,plenum & ęquitatis & iuris eſt. Dat. XV. Kal. Sept. Romæ,Timaſio & Promoto CONSS.

VI.Idem AAA.ad Albinum P.V.

Porcinarij vrbis æternæ cùm peruigilẽ laborem populi Romani commodis exhibeant,id ſe diuæ memoriæ Gratiani beneficio meruiſſe proponunt,ne ſordidis vmquam muneribus ſubiacerent. Inluſtris igitur auctoritas tua diualium præceptorum formam conſeruans, etiam cum interminatione competenti ſuo inſiſtat officio quatenus id, quod & antè conſtitutum eſt, & nulla poſtmodum iuſſione mutilatum, indubitatum adque intactum faciat perdurare.Dat. VIII.Kal.Sept.Romæ, Timaſio & Promoto CONSS.

VII.Impp.Arcad.& Honor.Florentino P.V.

Heredes ſuariorum, filiorum etiam emancipatorum bona omnia ac patrimonia requirantur:vt ſiue perſonarum agatur ratio,ſiue rerum,non minùs habeatur obnoxius, quem poſſeſſio te iet, quam quem ſucceſſio generis adſtringit:dummodo ſuo ordini adtributos ſuarij non admittãt, & propriis facultatibus ſolitíſque ſubſidiis aliena adque longinqua, & ab hoc munere diſtracta non quærãt.Dat.XV.Kal.Mar.Med.Cæſario & Attico CONSS.

VIII.Idem AA.Hilario P.V.

Quicumque de ſuariorum corpore originariam functionem ſub cuiuſlibet deſiderio auxilij,vel honore declinaſſe noſcuntur, vel † aduerſa ſe officia contuliſſe, aut adnotationibus vel reſcribtis noſtræ ſerenitatis elicitis ad munus priſtinum reuocentur † tanquam paterno, q àm qui materno genere inueniũtur obnoxij.Oportet enim viribus vacuari, q æ in diſpen-

† ad diuerſa
tã qui

in diſpendium publicum adumbratione exorta ſint. Nullique pænitus ad quemlibet honorem adque militiam aditus tribuatur, niſi quæ deinceps de noſtris altaribus per annotationem, vel reſcribtũ, vel quolibet genere fuerint elicita vel emendicata, caſſentur. Eos etiam, qui ad clericatus ſe priuilegia contulerunt, aut agnoſcere oportet proprium functionem, aut ei corpori, quod declinant, proprij patrimonij facere ceſſionem. Hij verò qui prædia obnoxia corpori, vel ex empto, vel ex donato, vel ex quolibet titulo tenent, pro rata publicum munus agnoſcãt, aut poſſeſſionibus cedant. Circa reliqua etiam corpora quæ ad priuilegia vrbis Romæ pertinere noſcuntur, eadem præcepti noſtri forma ſeruetur. Dat. XVIII. Kal. Feb. Romæ. Baſſo & Philippo CONS.

IX. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Palladio P.P. poſt alia.

Ad excludendas patronorum caudicariorum fraudes, & portuenſium furta menſorum, vnus è patronis totius conſenſu corporis eligatur, qui per quinquennium cuſtodiam portuenſium ſuſcipiat conditorum, clandeſtinum ad collegas digma miſſurus, ne quid ex ſpecie fraus occulta vectorum peſſimæ qualitatis immutet, cui præmia iſta deferimus, vt ſi optima fide adminiſtrauerit munus iniunctum, poſt expletas luſtralis ſollicitudinis metas, comitiuæ tertij ordinis honore cumuletur: idque non iam ex codicillis noſtris, ſed conſtituti iſtius conſequatur indulto, deprehenſus in fraudem amiſſo patrimonio ad piſtrini etiam munia prima reuocetur. Illud etiã decernimus, ne in ſingulis tres primos patronos corporum ſingulorum vir clariſſimus PF. ann. ius habeat corporalis iniuriæ. Nam ſufficit in delinquentem inluſtris vrbani cenſura iudicij. Dat. VII. Kal. Ianuar. Raũ. Honorio A. XI. & Conſtant. II. V. C. CONSS.

X. Idem AA. Palladio P.P.

Suariis pecuariis iungantur, ſub hac tamen conditione decreti corpora volumus miſcere, vt reſciſſis priuilegiis, quæ impetraſſe dicũtur, mixtę corporum vices alternis fungantur officiis. Quibus cùm lege cõcedimus vt corpora externa iungamus, è re eſt, vt his quoque ſuas reddi iubeamus perſonas, quas reſciſſis omnium priuilegiis vinculis gratioſis ſententiis, ſi quas in abolitionem genuinæ functionis callida fraude meruerunt, reſtitui cum facultatibus ſuis poſthabita dilatione. Nulla tamen eos corporis iniuriæ formido percellat. Nam præcipimus, vt tres huius corporis principales † certi ordinis comitiuam recipiant: quam ſibi non iam ex codicillis noſtris, ſed ex priuilegio latę legis adſumant. Per quinque autem mẽſes quinas in obſoniis libras carnis poſſeſſor accipiat ne per minutias exigui ponderis amplius fraus occulta decerpat. Poſſeſſores quoque, qui pro br[illegible]o millenos denarios in vicenis libris ſolebant conferre ſuariis in pretio exſoluant. Primiſcrinij quoque tam inluſt. vrbanæ ſedis, quàm ſpectabilis vicarię poteſtatis, niſi anno militiæ finalis inſiterit, ad ſupplendam ſummam præteritę diſſimulationis artentur: vt ex propriis facultatibus debita ſuarię functionis exſoluant, quę neglexerunt flagitare, dum militabant. priuilegia etiam militię perdituri quatuór millia ſanè obſoniorũ, amputatis ſuperfluis, ac domus noſtrę perceptionibus, diurna ſublimitas tua decernat, quibus copiis populus animetur. Da. IIII. Kal. Aug. Raũ. Monaxio & Plinta CONSS.

† forte tertij

De mancipibus thermarum vrbis & ſubuectione lignorum. Tit. V.

I. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ad Olybrium P.V.

QVIDQVID erga mancipes, qui thermarum exhibitionem Romæ curant, in exercitio compendiíſque ſalinarum, ſcitis priorum principum cautũ eſt, æterna ſanctione firmamus. Dat. III. Noñ. April. Triũ. Valentiniano & Valente CONSS.

De calcis coctoribus vrbis Romæ & Conſtantinop. Tit. VI.

I. Imp. Conſtantius A. ad Orfitum P.V.

EX omnibus prædiis, quæ iamdudum pręſtationi calcis cœperunt obnoxia adtineri, coctoribus calcis per ternas vehes ſingulæ amphoræ vini prębeantur. Vecturariis verò amphora per bina milia & nungenta pondo calcis. Quinetiam volumus non perſonas, ſed ipſos fundos titulo huius præſtationis adſtringi: vecturarios etiam ex quatuor regionibus trecentos boues pręcipimus dari. Dat. VIII. Kal. April. Euſebio & Hypatio CONSS.

II. Impp. Valentinianus & Valẽns AA. ad Symmachum P.V.

Oratio noſtra immunitatẽ eorũ, quos coctio calcis manet & vecturariorum eſt euidẽter amplexa. Quæcumq; igitur extraordinariorũ priſca adque inueterata conſuetudine huiuſmodi ſortis homines antea ſunt adepti, nunc quoq; ad leniendũ opus, quod ſuſtinent publici muneris conſequantur. Dat. VI. Id. Iuñ. Naiſſi, diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

III. Idem AA. ad Voluſianum V.C. Vic.

Statum vrbis æternę reformare cupientes, ac prouidere publicorum mœnium dignitati, iubemus, vt calcis coctoribus vectoribuſque per ſingulas vehes ſinguli ſolidi prębeantur. Ex quibus tres partes inferant poſſeſſores, quarta ex eius vini pretium ſumatur, quod conſueuit ex arca vinaria miniſtrari. Illud addentes, vt non amplius, quàm terna milia minores vehes annuæ poſtulentur. Huius autem vehationis ita ſit ratio partita, vt mille quingenta onera formis alia ſartis tectis annua deputentur: ita vt nulli iudicum, ſeu officiorum excoquendę calcis licentia relinquatur ſub eo ſtatuto, vt qui in hac vſurpatione fuerit, auſteritatem vigoris publici ferre cogatur. Hoc autem excepto à Tarracinenſis pręſtationis canone * ſuggera, quæ vetuſto præberi fari ac portus vſibus more conſueuit: à curialibus verò Tuſcis nungentarum vehum, quas inferre per ſingulos annos cogebantur, ſarcinam ſub ea conditione pręcipimus amoueri, vti quando neceſſitas noui operis extiterit, idipſum in notitiam noſtram ſuggeſtionibus iudicum perferendum, quid addendum, vel quatenus inferendum ſit, noſtræ deliberationis moderamine ſanciatur. Ex ſupradicto autem numero vehationis medietatem, quam ſartis tectis iuſſimus deputari, ſeparatim conueniet adſcribi: ita vt præfecti vrbis officium ad ſuam partem hanc curam pertinere cognoſcat. Dat. VIII. Id. Auguſt. Med. Valentiniano & Valente. AA. CONSS.

IIII. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AAA. ad Seuerum P.V.

Vt cementorum & calcis in vrbe venerabili copiæ minimè derogetur, quiſ-

quiſquis ex his quippiam ſibi deferendum qualibet cœleſtis indulgentiæ definitione contenderit, nihil prorſus accipiat, niſi quod cunctis mœnibus fabricationiſque Romanæ ſuperfluere ac redundare conſtiterit. Dat. Kal. April. Antonio & Syagrio CONS.

v. Impp. Honor. & Theod. AA. Aethio P.V.

Omnes fornaces per omne ſpatium, quod inter amphiteatrum & diui Iuliani portum per litus maris extenditur, tolli præcipimus, propter ſalubritatem vrbis ampliſſimæ, & noſtrarum ædium vicinitatem, nec vlli in his locis coquendę calcis præberi licentiam. Dat. IIII. Non. Octobr. Conſtantinop. Monarxio & Pliuta CONSS.

De collegiatis. *Tit. VII.*

I. Impp. Arcad. & Honor. AA. Graccho Conſ. Campaniæ.

DE retrahendis collegis, vel collegiatis iudices competentes dabunt operam, vt ad proprias ciuitates eos, qui lõgiùs abierunt, retrahi iubeant cum omnibus, quæ eorum erunt: ne deſiderio rerum ſuarum loco originario non valeant adtineri. De q[illegible]orum agnatione hæc forma ſeruabitur, vt vbi non eſt æquale coniugium, matrem ſequatur agnatio: vbi verò iuſtum erit, patri cedat ingenua ſucceſſio. Dat. VIIII. Kal. Iun. Med. Cæſario & Attico CONSS.

INTERP. *Collegiati ſi de ciuitatibus ſuis fortè deceſſerint, ad ciuitatis ſuæ officia cum rebus ſuis, vel ad loca vnde diſceſſerunt, reuocentur: de quorum filiis hæc ſeruanda conditio eſt, vt ſi de colona vel ancilla naſcuntur, matrem ſequatur agnatio: Si verò de ingenua & collegiato, collegiati naſcuntur.*

II. Impp. Honor. & Theod. AA. Liberio p.p. poſt alia.

Collegiatos, & vitutiarios, & nemeſiacos, ſigniferos, cantabrarios, & ſingularum vrbium corporatos ſimili forma præcipimus reuocari. Quibus etiam ſupplicandi inhibendam facultatem eſſe cenſuimus, ne originem (quod fieri non poteſt) commutare vlla iuſſio videatur, ac ſi fortè per ſacram auctoritatem cognoſcitur, aliquis liberatus ceſſante beneficio ad originem reuertatur. Dat. VI. Kalend. Decemb. Rau. Honor. VIIII. & Theod. V. AA. CONSS.

De centonariis & dendroforis. *Tit. VIII.*

I. Imp. Conſtantinus A. ad Euagrium p.p.

AD omnes iudices litteras dare tuam cõuenit grauitatem, vt in quibuſcunque oppidis dendrofori fuerint, centonariorum adque fabrorum adnectantur. Quoniam hæc corpora frequentia hominum multiplicari expediet. Dat. XIIII. Kal. Octob. Naiſſo, Acc. VIII. Id. Nouemb. Conſtantino A. IIII. & Licinio IIII. CONSS.

II. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. ad Olybrium P.V.

Ne quis ex centonariorum corpore ſubtrahere ſe poſſit ad curiam, pœna eidem corpori propoſita, niſi illicò de eius abſceſſu querellam depoſuerit. Dat. V. Kal. Febr. Triũ. Valentiniano N.P. & Victore CONS.

De ſtudiis liberalibus vrbis Romæ & Conſtantinop. *Tit. VIIII.*

I. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. ad Olybrium P.V.

QVICVMQVE ad vrbem diſcendi cupiditate veniunt, primitus ad magiſtrum cenſus prouicialium iudicum, à quibus copia eſt danda veniundi, eiuſmodi litteras proferant, vt oppida hominum, & natales, & merita expreſſa teneantur. Deinde vt in primo ſtatim profiteantur introitu, quibus potiſſimùm ſtudiis operam nauare proponant. Tertiò vt hoſpitia eorum ſollicitè cenſualium norit officium, quo ei rei impertiant curam, quam ſe adſeruerint expetiſſe. Idem immineant cenſuales, vt ſinguli eorum tales ſe in conuentibus præbeant, quales eſſe debent qui turpem inhoneſtámque famam & cōſociationes, (quas proximas putamus eſſe criminibus) æſtiment fugiendas: néve ſpectacula frequentiùs adeant, aut adpetant vulgò intempeſtiua conuiuia. Quinetiam tribuimus poteſtatem, vt ſi quis de his nō ita in vrbe ſe geſſerit, quemadmodum liberalium rerum dignitas poſcat, publicè verberibus adfectus, ſtatímque nauigio ſuperpoſitus abiiciatur vrbe, domúmq; redeat. His ſanè, qui ſedulò operam profeſſionibus nauant, vſque ad viceſimum ætatis ſuæ annum Romæ liceat commorari. Poſt id verò tempus, qui neglexerit ſponte remeari, ſollicitudine præfecturæ etiam impuriùs ad patriam reuertatur. Verùm ne hęc perfunctoriè fortaſſe curentur, præcelſa ſinceritas tua officium cenſuale commoneat, vt per ſingulos menſes, qui, vel vnde veniant, quíve ſint, pro ratione temporis ad Africam, vel ad ceteras prouincias remittendi breuibus comprehendat. His duntaxat exceptis qui corporatorum ſunt oneribus adiuncti. Similes autem breues etiam ad ſcrinia manſuetudinis noſtræ annis ſingulis dirigantur: quò meritis ſingulorum inſtitutionibúſque compertis vtrum quandoque nobis ſint neceſſarij, iudicemus. Dat. IIII. Id. Mart. Triu. Valentiniano & Valente III. AA. CONS.

I. Idem AAA. Clearcho P.V.

Antiquarios ad bibliothecæ codices componendos, vel pro vetuſtate reparandos, quatuor Græcos & tres Latinos ſcribendi peritos legi iubemus, quibus de caducis popularibus, & ipſi * enim videntur è populo competentes impertiantur annonæ ad eiuſdem bibliothecæ cuſtodiam condicionalibus & requirendis, & protinus adponendis. Dat. VIII. Id. Maij. Modeſt. & Arinth. CONS.

III. Impp. Theod. & Valentinianus Cæſ.

Vniuerſos, qui vſurpantes ſibi nomina magiſtrorum in publicis magiſtrationibus, cellulíſque collectos vndecumque diſcipulos circumferre conſueuerunt, ab oſtentatione vulgari præcipimus amoueri: ita vt ſi qui eorum poſt emiſſos diuinæ ſanctionis adfatus, quæ prohibemus adque damnamus iterum fortè temptauerit, non ſolùm eius quam meretur infamiæ notam ſubeat, verùm etiam pellendum ſe ex ipſa, vbi verſatur inlicitè vrbe, cognoſcat. Illos verò, qui intra plurimorū domus eadem exercere priuatim ſtudia conſueuerunt, ſi ipſis tantummodò diſcipulis vacare maluerint, quos intra parietes domeſticos docent, nulla huiuſmodi interminatione prohibemus. Sin autem ex eorum numero fuerint, qui videntur intra capitolij auditorium conſtituti, hi omnibus modis priuatarum ædium ſtudia ſibi interdicta eſſe cognoſcant: ſcituri, quòd ſi aduerſum

ſum cæleſtia ſtatuta facientes fuerint deprehenſi,nihil penitus ex illis priuilegiis conſequentur, quæ his, qui in capitolio tantùm docere præcepti ſunt, meritò deferuntur. Habeat igitur auditorium ſpecialiter noſtrum in his primùm, quos Romanæ eloquentiæ doctrina commendat,oratores quidem tres numero,decem verò grammaticos: in his etiam, qui facundia græcitatis pollere noſcuntur, quinque numero ſint ſophiſtæ, & grammatici æquè decem.Et quoniam non his artibus tantùm adoleſcentiam glorioſam optamus inſtitui, profundiores quoque ſcientiæ adque doctrinæ memoratis magiſtris ſociamus auctores. Vnum igitur adiungi ceteris volumus,qui philoſophię arcana rimetur: duos quoque, qui iuris ac legum formulas pandãt. Ita vt vnicuique loca ſpecialiter deputata adſignari faciat tua ſublimitas:ne diſcipuli ſibi inuicem poſſint obſtrepere, vel magiſtri: néve linguarum confuſio permixta, vel vocum aures quorundam,aut mentes à ſtudio litterarum auertat. Dat.III. Kal.Mar.Conſtantinop.Theod.A.XI.& Valent. CONSS.

De habitu,quo vti oportet intra vrbem. Tit. X.

I. Imppp. Gratianus, Valent.:& Theod. AAA.ad Pancratium P.V.

SINE exceptione temporis matutini duntaxat intra mœnia conſtitutus nullus ſenatorum habitum ſibi vindicet militarem: ſed chlamydis terrore depoſito quieta coloborum ac penularum induat veſtimenta.Cùm autem vel conuentus ordinis candidati cœperit agitari,vel negotium eius ſub publica iudicis ſeſſione cognoſci,togatum eundem intereſſe mandamus.Officiales quoque, per quos ſtatuta complentur, ac neceſſaria peraguntur, vti quidem penulis iubemus, verum interiorem veſtem admodum cingulis obſeruare:ita tamen,vt diſcoloribus quoque palliis pectore contegentes conditionis ſuæ neceſſitatem ex huiuſcemodi agnitione teſtentur. Seruos ſane omnium(quorum tamen dominos ſollicitudine conſtat militię non teneri)aut byrris vti permittimus,aut cucullis.Si quis de ſenatoribus ſtatuta neglexerit,proprij auctoritate honoris exutus ingrediendi ſenatum iam non habeat poteſtatem.Officiales verò,ſed & ſerui, qui pudoris non poſſunt diſpendium ſuſtinere, exilij pœnam ſubire iubeantur. Officio cenſuali viginti librarum auri non immeritò diſpendij ſubiugando,ſi culpam vſurpationis huiuſce, aut diſſimulatione ſubpreſſerit, aut accepta pretij mercede ſubtraxerit. Dat. Prid. Id.Iañ. Conſtp. Antonio & Syagrio CONSS.

II. Impp. Arcad.& Honor. AA. ad populum.

Vſum tzangarum adque bracharum intra vrbẽ venerabilem nemini liceat vſurpare. Si quis autem contra hanc ſanctionem venire temptauerit,ſententia viri inluſtris PF. ſpoliatum eum omnibus facultatibus tradi in perpetuum exilium præcipimus, &c. Dat. P.P. Romæ in foro diui Traiani, Cæſario & Attico CONS.

III. Idem AA. Flauiano P.V.

Intra vrbem Romam nemo vel ragis,vel tzancis vtatur.Quòd ſi quiſquam poſt præceptum noſtræ clementiæ in hac contumacia perdurauerit,pro ut conditio ſiuerit,cohercitus ſacra vrbe pelletur,&c.Dat.VIII.Id. Iun.Brixiæ,Theodoro V.C.CONS.

IIII. Impp. Honor. & Theod. AA. Probiano P.V.

Maiores crines, indumenta pellium etiam in ſeruis intra vrbem ſacratiſſimam præcipimus inhiberi. Nec quiſquam poſt hac impunè hunc habitũ poterit vſurpare. Si quis autem neglexerit noſtrę ſanctionis vigorem, ingenuus legis laqueos non euitet, ſeruus operi publico vindicabitur. Quod innoteſcere non ſolùm intra vrbem petimus, verùm etiam in vicinis regionibus non licere ſancimus. Dat. Prid. Id. Dec. Raũ. D. N. Theod. A. VII. & Palladio CONS.

Quibus militantibus ad vrbem non liceat accedere.

Titulus XI.

I. Impp. Arcad. & Honor. AA. ad populum. poſt alia.

AGENTES in rebus, adque palatinos alióſque milites inferioris militiæ (exceptis his, quibus negotium aliquod, aut munus fuerit iniunctum) omni penitus arceri vrbis venerabilis iubemus acceſſu: ita vt ſi quis noſtri edicti auctoritatem violare temptauęrit, deportatione plectatur, &c. Dat. & PP. Romæ, VII. Id. April. Cæſario & Attico CONSS.

De honoratorum vehiculis. *Tit.* XII.

I. Imppp. Gratianus, Valentinianus. & Theod. AAA. Nebridio P.V.

OMnes honorati, ſeu ciuilium, ſeu militarium dignitatum, vehiculis dignitatis ſuæ, id eſt, carrucis biiugis intra vrbem ſacratiſſimi nominis ſemper vtantur. Dat. III. Kal. Feb. Cõſtp. Honor. N. P. & Euodio CONS.

De iure Italico vrbis Conſtantinopol.

Titulus XIII.

I. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. ad Clearchum P.V. Conſtantinopolitanæ.

ITALICI iuris auxilium arbitra æquitate renouamus. Conceſſi igitur gratia beneficij publicis actibus intimetur, & inciſa tabulis debita ſollemnitate permaneat. Dat. Pri. Nõ. Aug. Hieropoli, Valentiniano & Valente AA. CONSS.

De campo Martio vrbis Romæ. *Tit.* XIIII.

I. Impp. Arcad. & Honor. AA. ad populum. poſt alia.

EOs, qui in campo Martio caſas ſeu tuguria cõlocare temptauerint, ſententia viri inluſtris PF. ſpoliatos omnibus facultatibus tradi in perpetuum exilio pręcipimus, &c. Dat. & pp. Romę, in foro diui Traiani, Cęſario & Attico CONSS.

De canone frumentario vrbis Romæ. *Tit.* XV.

I. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Symmachum p.v.

NE peſſimus panis populi Romani vſibus miniſtretur, ſola ducentena milia modiorum frumenti integri adque intemerati iuxta priſcum morem menſores & caudicarij leuitoribus pretijs piſtoribus venundare cogantur. Dat. VI. Id. Iul. Naiſſo, Diuo Iouiano, & Varroniano CONS.

II. Imppp. Valentinianus, Valens,& Gratianus AAA. ad Iulianum P.F.ann.

Nautici apud curatorum vel magiſtratuum acta fateātur incorruptas ſe ſpecies ſuſcepiſſe,eorúmque apud quos deponitur iſta teſtatio,præſens aſpectus probet, nihil in his eſſe vitij. Quod eo tempore, quo ad ſacræ vrbis portum peruenit præfectura, iugiter obſeruare præceptū eſt. Dat. XVIII. Kal. Iul. Remis,Gratiano A.I.& Dagalaifo CONS.

III. Impp. Arcad. & Honorius AA. ad Senatum.

Certum habetis patres conſcribti, quātum curarum impendimus pro veſtris ac populi commodis. Ideóque hac lege ſancimus, vt ſi quid frumenti vel olei vrbicarij canonis remiſſione indultum eſt, ſpeciali beneficio contra publicum commodum elicita non valeant. Vrbani etiam vſus frumenta ſi quando vel fortuna, vel ratio in Africa coegerit reſidere litoribus, adtingere nullus audeat, aut mutatis directoriis quoquam præter ſacram vrbem præſcribti vllius innouatione tranſmittere, & cetera. Dat. XVII. Kal. Maij. Med. Cæſario & Attico CONSS.

IIII. Idem AA. Theodoro p.p.

Improborum petitiones,qui impudentiùs auſi ſunt poſtulare penſiones,aquæ molarum, quæ vrbi venerabili annonas abundantiùs præſtitiſſent,quinque librarum auri multa infligat: niſi ab hac petendi importunitate diſcedant. Illos etiam, qui poteſtati præfecturæ annonariæ præſunt,& apparitores, qui hiſdem miniſteriis obſecundant, permulta retineat,ſi cuiuſquam improbiſſimi hominis conſenſerint, vel paruerint voluntati. Simili autem pœna teneātur, qui aliquid ex his horreis cellulíſve, qui intra vrbem Romam adque in portu conſtitutæ piſtorio iure retineantur, ſibimet tanquam poſſeſſione priuata auſi fuerint vindicare. Dat. Prid. Id. April. Med. Honor. A. IIII. & Eutychiano CONSS.

V. Idem AA. Meſſalæ P.P.

Neminem patimur in mutando canone vrbis Romæ noſtræ clementiæ beneficium poſtulare. Ideóque euidenti præceptione cōſulentes, non ſolum ea reſcribta, quæ quoquomodo potuerint impetrari, ſuſcipi non ſinimus,verùm etiam illa vacuari,quę pręteritum quoque tempus elicuit. Ac ne vllus ſubreptioni pateſcat aditus,eos, qui poſthac commutari ſibi canonem in fraudem venerandę vrbis popoſcerint, ad duplum retinendos eſſe decernimus,vt vetus diſpoſitio ſuum robur obtineat. Dat. Prid. Non. Septemb. Altino, Theodoro V.C. CONSS.

VI. Idem AA. Meſſalæ P.P.

Ne deinde facinora impunita coaleſcant,euidenti pręceptione decernimus, vt àvicario ceteríſque iudicibus, quos ex vrbicario canone quidquam vſurpaſſe conſtiterit, in quadruplum pręſumpta poſcantur: ita vt duplum iudices,duplum eorum officia cogātur inferre. Deinceps autem niſi ab huiuſmodi ſcelere temperetur, iudices deportationis pœna retinendos, primates officiorum capitali ſupplicio ſubiugandos perpetua auctoritate ſancimus,&c. Dat. IIII. Kal. Octob. Altino, Theod. V.C. CONSS.

De frumento vrbis Conſtantinopolitanæ. Tit. XVI.

I. Impp. Honor.& Theod. AA. Monaxio P.V.

III

De frumento vrbis Conſtantinopolitanæ. Tit. XVI.

1. Impp. Honor. & Theod. AA. Monaxio P.V.

QVINGENTAS auri libras partim à tui culminis indagine, partim ampliſſimi ſenatus grata inlatione collectas ad prohibendam famem ita huic titulo conſecramus, vt quidquid ſu per frumentaria comparatione titulis emptionis inuenerit in tribunalibus præfecturę vrbanę ſuggeſtorum teſtificatio pà datur: vt ſumma collecta & incrementa, quæ venundato tritico acceſſe rint, patrum inſinuetur examini, omni de eo, quæ contra hunc titulum temptabitur, vſurpatione ceſſante: vt nec tuę ſedis auctoritate, nec cuiqua liceat cuiuſcumque, vel honeſtæ occaſionis obtentu hæc perpenſa vllo pacto conuellere: ne non modo tot ſententiarum violare munim[illegible]-deatur, ſed & familiari diſpendio quatiatur: & id, quod ex hac auri quantitate decerpſerit, geminatum arcæ frumentarię inferat. Si quis autem priuatim ad vſus proprios intra vrbem ampliſſimam frumentum comparare voluerit, habeat licentiam coemendi. Da. VI. Kalen. Maij. Conſtan[illegible] p. Honorio VIII. & Theod. III. AA. CONSS.

II. Idem AA. Vrſo P.V.

Nulli ne diuinæ quidem domui noſtræ frumentum de horreis publicis pro annona penitus prębeatur, ſed integer canon mancipibus conſig[illegible]tur, annona [illegible] pane cocto domibus exhibenda. Ita enim debet canon ab inclytæ memoriæ Conſtantino pręſtitutus, necnon à diuo pietatis meę auo auctus expen[illegible]i: quoniam creſcit inopia, ſi frumento, quod pro annona tribuitur, ad vſus [illegible]lios deputata cognoſcantur. Cogentur enim [illegible]bi de publico emere, quæ aliis vendere potuiſſent. Dat. X. Kal. Aug. Cóſtp. Theodoro A. VII. & Palladio CONSS.

III. Impp. Theod. & Valentinianus AA. Leontio P.V.

Seſce[illegible]tarum vndecim auri librarum quantitas ad coemptionem f[illegible]umentariam ſit perpetuo dedicata. Nec liceat cuiquam poſtea adminiſtratione vrbicariæ poteſtatis percepta, aliquid ex memorata ſumma minuere, vel ad quoſcumque alios vſus conuertere: ſed ſub geſtorum teſtificatione certum fiat, & quòd mancipibus mutui nomine datum eſt, & q[illegible]d ab hiſdem ſit (excepta omni concuſſione) ſoluendum. Eum autem, qui hac formam auſus fuerit inquietare, quantitatem, in qua ſuam calliditatem exercuerit, in duplum redhibere iubemus: & quidquid ex prædicta ratio[illegible]e adcreuerit, ad cumulum memoratæ auri quantitatis & frumentarij tituli fomitem redundare, legíſque huius tenorem æneis tabulis incidi. Dat. V. Kal. Decemb. Conſtantinop. Ariobindo, & Aſpere CONSS.

De annonis ciuicis, & pane gradili. Tit. XVII.

1. Impp. Valentinianus & Valens AA. Io[illegible]io P.V.

QVIA comperimus nonnull[illegible]s venditis ædibus panes ear[illegible]m penes ſe retinere: nulli liceat, vt ædes ſequantur annonæ. Sanè ſi qui ex huiuſmodi titulo caduci ſint panes, fiſci viribus vindicentur. Dat. VI. Kalen. April. Diuo Iouiano, & Varron. CONS.

II. Idem AA. ad Mamertinum P.P.

Panis grad[illegible]is in a[illegible]m gradum, tranſlatio inhibetur. Et cognoſcat officiũ PF. annonæ ſeuer[illegible]na ſibi imminere ſupplicia, ſi vlterius trãſlatio-[illegible] per gra[illegible]s perm[illegible] commutari. Dat. V. Id. Decemb. Naiſſi, Diuo Iouiano,

Io[illegible]iano,& Varroniano CONSS.

III. Idem AA. a[illegible] Maximum PF. annonæ.

Vniuc[illegible]ſi panem gradilem de gradibus ad[illegible]piſcantur. Neque c[illegible]iquam hæc aut de[illegible]eratur gratia,aut inponatur iniuria,vt de piſ[illegible]rino accipiat. O[illegible]ni [illegible]gitur ſtudio hoc curabit officium ſ[illegible]ceritatis tuæ, vt quæc[illegible]nq[illegible]e [illegible]ſint, quæ diurna piſtores alimentis popularibus præbent, omnia ea gr[illegible]dibus diſtribuant, non ex officinarum conductoribus promant. PP. die Non. April. Valentiniano & Valente AA. CONS.

IIII. Idem AA. ad Mamertinum p.p.

Ne quid ſuper gradili pane fraudis orir[illegible]tur,iuſſi[illegible]us omne illu[illegible],quod populo pend[illegible]tur,palam in gradibus non clam à piſtoribus [illegible] rari. PP. Prid. Non. April. Valentiniano & Valente AA. CONSS.

V. Idem AA. ad p[illegible]pu[illegible].

Ci[illegible]es Romanos, qui in viginti panibus ſordidis, qui nunc dicuntur Ardinienſis, quinquaginta vncias conparabat,triginta & ſex vncias in bu[illegible]cellis ſex mundis ſine pretio conſequatur: ita vt ius in his nullus habeat o[illegible]s,nullus ſeruus,nemo qui ędificiorum percipiat panem. Q[illegible]orum [illegible]q[illegible]is ſe aliqua ratione fortaſſe immerſerit,adquiſito pane priuabitur, proprium nihilominus perditurus: aut dabit pro conditione ſupplicium, e[illegible]q[illegible] commiſſam detulit fraudem, & emptoris panes, & venditoris ha[illegible]o. Popular[illegible]us enim,quibus non eſt aliunde ſolatium, quibus idem panis hodieq[illegible]e diſtrahitur, & eorum ſucceſſoribus clementia noſtra deputabit, inquo [illegible]unc emitur loco propriis gradibus erogandum. Quibus [illegible]lis figendus eſt æneus, in quem & panis modus, & percipientis nomē debebit incidi. Et ſi ad tantum alicuius temeritas eruperit, vt aut per ſe, aut per aliquem ſuorum ſibi quolibet modo ius panis iſtius adque æreæ tabulę ſuum voluerit nomen inſerere,ſupradictis conditionibus ſubiaceb[illegible]t.PP. Romæ,Kal. Aug. Valentin. N.P. & Victore CONS.

VI. Idem AA. ad Maximum PF. ann.

Si quis vmquam actor, procurator, ſeruúſve ſenatoris vſurpatum gra[illegible]em gratificante,aut vendente ſcriba,vel etiam cōſentiente perceperit, [illegible]biiciat[illegible]r eculei quæſtioni. Ac ſi eundem patuerit temeritate propria, [illegible]que ignorante domino de perceptione panis inlicitè tranſegiſſe,ipſe ſ[illegible]b vinc[illegible]lis piſtrino,quod fraudabat, inſeruiat. Si vero ſenatoris culpa id [illegible]ſſe conſtiterit: domus eius fiſci viribus adgregetur. Ex aliis quoque ſi [illegible] re[illegible] ſ[illegible]mil[illegible]ris facultatibus præditus deſignatum crimen admiſerit, [illegible] h[illegible]s, quæ habet, piſtrini exercitio ſubiugetur. Si quis etiam pauperri[illegible]s rer[illegible]m erit, c[illegible]getur exhibere operariam ſer[illegible]itutem. In ſcribas verò, [illegible] c[illegible]ſtiterit [illegible]s vetitum perpetraſſe vindex legū gladius exeratur. Dat. XIIII. Kal. April. Triu. Valentiniano & Valente CONSS.

VII. Idem AA. Clearcho P.V.

Ve[illegible]dendi de reliquo popularibus annonam conſ[illegible]etudinem deroga[illegible]: vt huiuſmodi celebrata venditio omni careat fir[illegible]itate. Ve[illegible] ſi [illegible]is vrbe abeundum eſſe crediderit,panes ceteraque q[illegible] percipit, [illegible]r[illegible]orum conditis reſe[illegible]ent[illegible]r, poſcentibus iuxta legem [illegible] [illegible]ominibus deferend[illegible]: quin lege propoſita e[illegible] [illegible] fort[illegible]ſſe di[illegible]ractæ, ad originem pr[illegible]priā iuſque [illegible] [illegible]s. S[illegible] [illegible] eſt, vt in perpetuum ſuum quiſque detineat, & per ſucce[illegible] vices pr[illegible]prius

ordo teneat,vt palatinus palatini,miles verò militaris, popularem annonam popularis expoſcat: nec alterum alterius ſibi expetens diuerſorum ordinum valeat miſcere rationem. Dat. VIII. Kal. Maij. Modeſto & Arintheo CONS.

VIII. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AAA. Reſtituto P.V.

Si quis ex ſchola defecerit, mortémque obierit, non ab alio corpore vacantes flagitentur annonæ, ſed ipſis ſcholis ceſſuræ diuidendæque perdurent. Dat. Prid. Id. Iul. Theſſal. Gratiano V. & Theod. I. AA. CONSS.

VIIII. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arcad. AAA. Proculo P.V. Conſtantinop.

Annonas ciuicas in vrbe Conſtantinopolitana ſcholæ ſcutariorum, & ſcutariorum clibanariorum diui Conſtantini adſeruntur liberalitatem meruiſſe. Quarum ex magna parte imminutio facta perhibetur: quod alij eas putarunt tamquam proprias diſtrahendas, alij per ſucceſſionum gradus hereditarium ius venire. Sublimis igitur eminētia tua omnes eas, quas quoquomodo alienatas fuiſſe reppererit, his ſcholis, quibus donatæ ac deputatæ ſunt (amota omni reluctatione) reſtituet. Habere enim debent earum perpetuitatem, quarum meruere compendium. Dat. VII. Kal. Aug. Romæ, Timaſio & Promoto CONSS.

X. Imppp. Theod. Arcad. & Honor. AAA. Proculo P.V.

Annonas ciuicas nō tam titulis dignitatum, quàm ſingulorum viritim meritis adtributas diui Conſtantini liberalitate ſat claruerit. Ideóque nihil ex his ſcholarum nomine vindicetur, ſed pro vniuſcuiuſque merito quæ ſunt conceſſa ſeruentur: vt quicunque perceptarum annonarum emolumenta vel in heredes proprios iure ſanguinis transfuderunt, vel in extraneos diſtractionis titulo transſcribſerunt, maneat quod geſtum eſt, vel hereditatis merito, vel venditionis arbitrio. Dat. VII. Kalend. Iul. Conſtp. Arcad. A. II. & Rufino CONSS.

XI. Idem AAA. Aureliano P.V.

Annonas ciuicas ad hoc militaribus viris beneficium diuale diſtribuit, vt qui emolumenta perciperent, ædificandi ſtudio magnitudinem vrbis augerent: ac proinde ne fruſtra deputatis commodis perfruātur, quorum ope incrementa mœnium non iuuantur, id ſuper his annonis, quæ ſcholis erogari ſolent, ſeruandum eſt, vt hij tantùm, qui domus habent, deputata ſuo nomini commoda conſequantur: alia retractatæ adque in ſuſpenſo habitæ noſtræ munificentię reſeruentur: his tantummodo etiam, ſi liberalitas ſacra extiterit, deputandæ, qui ex numero militarium virorū annonas pro extructis domibus beneficio noſtræ adnotationis acceperint: vt & parata ſui munera habeat largitas, & ſuperfluis neceſſitas non grauetur. Dat. VI. Kal. Maij. Conſtp. D.N. Theod. A. III. & Abundantio CONSS.

XII. Idem AAA. Aureliano P.V.

Si quæ ſpeciatim annonæ domus in hac vrbe habentibus diuæ memoræ Conſtantini vel Conſtantij largitates conceſſæ ſunt, adque in heredes proprios iure ſucceſſionis, vel in extraneos venditionis titulo trāſierunt, erogatione ſolita miniſtrentur, & ſi quæ ſcholarum nomine defendūtur. Inluſtris igitur magnificentia tua & hāc ſuper his formā cuſtodire debebit. Si quæ vero ad arbitriū Proculi datæ nobis neſcientibus erogātur, &

retrahere

retrahere eas illicò,& reuocare debebit. Dat. XII. Kal. Decemb. Conſtp. Theod. A. III. & Abundantio CONSS.

XIII. Impp. Arcad. & Honor. AA. Africano P.V.

Eos, quos in hac vrbe domos non habere cognoueris, annonis nouis quolibet titulo acceptis priuari tua magnitudo præcipiet: nec vllis emolumẽtis ciuicis adiuuare. Neque enim fas eſt, vt qui vrbis adfectum domus indicio monſtrare neglexerint, eius cõmodis perfruantur. Sin verò quiſquam eſt, qui ſe ædes ſpondeat habiturum, niſi intra ſex menſes inſtruxerit, nequaquam publicarum annonarum modum potiatur. P P. III. Kal. Aug. Conſtp. Arc. IIII. & Hon. III. A A. CONSS.

XIIII. Idem AA. Clearcho P. V.

Inclytæ recordationis pater clementiæ noſtræ poſt ſolitum canonem, qui vrbi Auguſtiſſimi nominis præbetur, certum annonarum modum de nouo canone addendum eſſe conſtituit. Et quia nonnullos abſque liberalitate noſtra ex ea quantitate annonas conſequi compertum eſt, magnificentia tua nulli ex eo modo annonam faciat miniſtrari, qui vel liberalitate noſtra perceperit, vel ſuper his, quæ ab inluſtri ſede magnitudinis tuę ei ſunt deputatæ, triumphalis dexterę noſtræ confirmationem eſt conſecutus. Dat. XI. Kal. April. Conſtp. Arcad. V. & Honor. V. AA. CONSS.

XV. Idem AA. Monachio P. V.

Diſpoſitione magnificentiæ tuæ olei menſuram firmam manere prę-cipimus, vt decem & octo per ſingulos ſextarios ſcripulis ad certorum ordinum commodum commoderata diſpoſitione tua retentis ac diſtributis ſextarius olei ad viginti vnam ſemis vnciam redigatur. Quam menſuram certum deſignatis ſuggeſtione corporibus ſolatium conſtitutam nullius poſthac fraude credimus adtemptendam. Dat. XV. Kal. Mar. Baſſo & Philippo CONSS.

De mendicantibus non inualidis. Tit. XVIII.

I. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AAA. ad Seuerum P. V.

CVNCTIS adfatim, quos in publicum quęſtum incepta mendicitas vocauit, inſpectis exploretur in ſingulis, & integritas corporum & robur annorum, adque ea inertibus & abſque vlla debilitate miſerandis neceſſitas inferatur, vt eorum quidem, quos tenet conditio ſeruilis, proditor ſtudioſus & diligens dominium conſequatur. Eorum verò, quos natalium ſola libertas proſequatur, colonatu perpetuo fulciatur quiſquis huiuſmodi lenitudinem prodiderit, ac probauerit, ſalua dominis actione, in eos, qui vel latebram fortè fugitiuis, vel mendicitatis ſubeundæ conſilium præſtiterunt. Dat. XII. Kal. Iul. Pataui, Antonio & Syagrio CONSS.

De pretio panis oſtienſis. Tit. XVIIII.

I. Impp. Arcad. & Honor. AA. Theodoro p.p.

PANEM oſtienſem adque fiſcalem vno nummo diſtrahi volumus. Sancimus autem, vt nullus per ſacrum reſcribtum audeat pretium ampliare. Qui ſi obtulerit ſupplicationem, duarum librarum auri multa ferietur. Dat. Prid. Id. April. Med. Honorio A. IIII. & Eutychiano CONSS.

De pretio piſcis. Tit. XX.

1. Impp. Honor.& Theod. AA. Anthemio p.p.

VI miniſterij noſtri cauſa exhibendi piſcis cura vel ſollicitudine tenentur, plus à ſe exigi, quàm quod emere potuerint, proteſtantur. Si quidem in tricenis libris ſibi ſolidus miniſtretur, & multo diſparem quantitatem vix ægréque valeant comparare. Ideóque per vicena pondo piſcis primæ ſcilicet qualitatis memoratis ſolidus miniſtretur. Spatangos ſanè in primæ qualitatis piſcem imputari præcipimus, quod decem librarum pondus ſua magnitudine minimè excedere videtur. Dat. XVII. K. Maij. Lucio v.c. CONS.

De nautis Tiberinis. Tit. XXI.

1. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ad Symmachum P.V.

QVI nauem Tiberinam habere fuerit oſtenſus, onus rei publicæ neceſſarium agnoſcat. Quæcumque igitur nauigia in alueo Tiberis inueniuntur, competentibus & ſolitis obſequiis mancipentur: ita vt nullius dignitas, aut priuilegium ab hoc officio vindicetur. Dat. VIII. Id. Octob. Altino, diuo Iouiano & Varroniano CONS.

De ſaccariis per portus Romæ. Tit. XXII.

1. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ad Symmachum P.V.

OMNIA quæcunque aduexerint priuati ad portum vrbis æternæ, per ipſos ſaccarios, vel eos, qui ſe huic corpori permiſcere deſiderant, magnificentia tua iubeat comportari:& pro temporum varietate mercedes conſiderata iuſta æſtimatione taxari:ita vt ſi claruerit aliquē priuatū per ſuos aduecticias ſpecies comportare, quinta pars eius ſpeciei fiſco lucratiua vindicetur. Dat. VI. Id. Iun. Naiſſō, diuo Iouiano & Varroniano CONS.

De patronis horreorum Portuenſium. Tit. XXIII.

1. Impp. Arcad.& Honor. AA. Meſſalæ p.p.

PATRONOS horreorum Portuenſium ſingulis tantum annis præeſſe decernimus, omni ſubreptione ceſſante: nec vnquam veteris erogationis ratiocinium nobis commeátibus inſeratur: nec vltra tempus conſtitutum quiſpiam ſibi adminiſtrationem horreorum Portuenſium fraudulenter vſurpet, niſi prioris anni ratiocinio autè deducto, in alium annum quaſi fidelis iam & idoneus ſubrogetur. Dat. VI. Kal. April. Altino, Stilichone & Aureliano CONSS.

De menſis oleariis. Tit. XXIIII.

1. Imp. Conſtantinus A. ad Cerealem PF. annonæ.

MENSAE olearię, quę ita caducæ fuerint, vt nullus poſſit adherere domino, vicenis follibus per officiū diſtrahātur. Sed ſi quis menſam oleariam prædictis follibus emptam cariore pretio vendiderit, ferreis vinculis conſtrictus ad Illyricum tranſmittatur, pœnam congruam luiturus. Si quis autem menſam oleariam in domino

minio ſuo retinens viuendi curſum impleuerit, eandem menſam ad ſucceſſores proprios cum reliquis rebus hereditario poterit iure tranſmittere. Dat. Kal. Mar. Nicomediæ. Acc. VIII. Id. April. Romę, Ianuarino & Iuſto CONSS.

De frumento Chartaginienſi. Tit. XXV.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Catullinum P. V. Africæ.

SI quis corpora æneo frumento obnoxia detraxerit, ab omni interpellatione liber ſit: quamuis alia corpora poſſederit, ſiue coemerit libera ab ænei frumenti inquietudine. Comparatores enim rerum obnoxiarum teneri oportet pro modo eius rei, quam adepti ſunt, etiam ſi extrà liberalitate rem fuerint conſecuti. Sed quia plerique ex magiſtratibus ænei frumenti penſitatione obnoxij, vel ipſi ſibi dum adminiſtrant, alios ſubrogarunt, vel redempti pro aliis alios creauerunt, reſciſſis ſubrogationibus ad eiuſdem ænei frumenti penſitationem teneantur. Illos enim ſolos ex ſubrogatis perſeuerare oportet, quos cōſtiterit idoneos eſſe facultatibus, & minùs idoneorum loco non à redemptis magiſtratibus ſubrogatos. Dat. Prid. Id. Dec. Sirmi, Conſtantino A. IIII. & Licinio IIII. CONS.

De frumento Alexandrino. Tit. XXVI.

I. Impp. Honor. & Theod. AA. Anthemio p. p.

IN æſtimatione frumenti, quod ad ciuitatem Alexandrinā conuehitur, quidquid de crithologia & zygoſtaſij munere, & pro naucleriorum tuenda ſubſtantia eminentia tua diſpoſuit, roboramus. Adque vt curialibus prædæ auferatur occaſio, iubemus eos ad huiuſmodi ſollicitudinem adfectandam numquam accedere, ſed deſignata officia tuis prouiſionibus examinata ſollicitudinem prædictam implere. Dat. V. Kal. Feb. Conſtantinop. Honorio VIIII. & Theodoſio V. AA. CONSS.

II. Impp. Theod. & Valentinianus AA. Iſidoro p. p.

Diurnos centum & decem modios alimoniis Alexandrinæ ciuitatis addi decernimus: vt nemo priuetur eo, quod nunc vſque percepit, & periſſochoregiæ nomen penitus amputetur, & teſſeræ deſignentur, & noſtræ pietatis nomine cenſeantur. Dat. Prid. Noñ. Iuñ. Conſtp. Iſidoro & Senatore CONS.

De Alexandrinæ plebis primatibus. Tit. XXVII.

I. Impp. Arcad. & Honor. AA. Gennadio PF. Auguſtali.

ARCHIGERONTES & diœcetæ ergaſiotanorum numero deligantur. quod officium tuum ſollicitis obſeruet excubiis. Dat. Noñ. Febr. Conſtantinop. PP. Alexandriæ, Eutycheo, Arcad. IIII. & Honorio III. AA. CONS.

II. Impp. DD. NN. Theod. & Valentinianus AA. Iſidoro p. p.

Corporatos ciuitatis Alexandrinę repurgandi fluminis onere liberamus, & pro tenore & diſpoſitione tua quadringentos ſolidos ex dinummio vectigali memoratæ ciuitatis pręcommodari decernimus: ita vt ex titulo nauium omnibus modis repenſetur. Dat. Prid. Noñ. Iuñ. Conſtantinop. Iſidoro & Senatore CONS.

CODICIS THEODOSIANI LIBER DECIMVSQVINTVS.

De operibus publicis. *Tit. I.*

I.Imp.Conſtantinus A.ad Flauianum P.V.Afric.

NEMO propriis ornamentis eſſe priuandas exiſtimet ciuitates. Fas ſiquidem non eſt acceptum à veteribus decus perdere ciuitatem, veluti ad vrbis alterius mœnia transferendum. Da.IIII.Noñ.Feb.Med.Acc.VIII. Id.Iul.Conſtantino A.& Cæſ.CONSS.

II. Idem A.Menandro.

Propter negligentiam iudicum, qui imperialia præcepta differunt, ad diuerſas prouincias diuerſos miſimus, qui ad ſcientiam noſtram referant, quæ vel diligentia promota viderint, vel deſidia corrupta culpauerint. Monendi autem iudices ſunt, qui inſtaurare publica opera debent, vt de effectis eis potiùs, quam inchoatis ad noſtram ſciẽtiam referant: niſi fortè iuſta ratione petendum ſit aliquos (ſi fortè defuerint) impenſarum titulos prouiderj. De rebus autem præcipuis maximiſq; non de quibuſcunque viliſſimis noſtrum debent interpellare conſilium. Dat.III.Id.April.Sirmi, Criſpo II.& Conſtantino II.VV.CC.CONS.

III. Idem A. Secundo PP.

Prouinciarum iudices commoneri præcipimus, vt nihil ſe noui operis ordinari antè debere cognoſcant, quàm ea conpleuerint, quæ a deceſſoribus inchoata ſunt: exceptis duntaxat templorum ædificationibus. Dat. III.Kal.Iul.Conſtantino A.VII.& Conſtantio C.CONS.

IIII. Idem A.Haue Felix cariſſime nobis.

Omnes intra centum pedes vicinitus, quantum ad horrea pertinet, arceantur. Ac ſi quid conſtructum fuerit, diruatur: quoniam experimentis nuperrimis palàm factum eſt, ædificiorum, quæ horreis àdherebant, incẽdiis fiſcales copias laboraſſe. Quòd ſi quis ędificandi amore publica damna neglexerit, non ſolùm quod conſtruxit, ſed omnes res eius, & quidquid in ſuo iure habuit, fiſco adiudicari pręcipimus. Dat.XI.Kalend.Aug. Sirmio, Conſtantino A.IIII.& Conſtantio C.CONS.

V.Impp.Conſtantius & Conſtans AA.Haue Catuline Kariſſime nobis.

Plurimi immunitates operum publicorum conceſſione iudicũ adepti ſunt.

ſunt. Itaque omnes iubemus inquiri,vt eorum nomina adque etiam priuatas indulgentias lenitudo noſtra cognoſcat, & infra iam nunc tamen iuſſimus,vt aduerſus fas elicitas immunitates per detriméta ſi comperiſſent,& in lucro habere deſiſtant,in poſterum aditus ſimilia cupientibus obſtruatur.Dat.vi.Kal.Aug.Sirmi,Vrſo & Polemio conss.

vi.Idem AA.ad Marcellinum Com.Orientis.

Quæ operibus publicis impenſa conſtiterit,accepto ferri oportere cognoſcas.Dat.v.Noñ.Octob.Conſtp.Limenio & Catulino conss.

vii.Idem AA.ad Senatum.

Quoniam diuerſi iudices nonnulla opera, in quibuſdam æſtimant vrbibus extruenda, ad huiuſmodi neceſſitatem ſenatorum ſubſtantia non vocetur.Eos quoq; ſenatores, quibus per diuerſas prouincias fuerit ſollicitudo commiſſa fretos ſanctione noſtra huiuſcemodi temptamentis decet conſtanter obſiſtere:ne ſenatoriæ facultates harum rerum contéplatione vexentur.Dat.v.Noñ.Maij.Tauro & Florentio conss.

viii.Idem AA.Ecdicio pf.Ægypti.

Oportuit prętoria iudicum,& domos iudiciarias publico iuri adque vſui vindicari.Sed quia ſalubris noſtra diſpoſitio dilata eſt,nũc ſaltem tradatur effectui,&c.pp.iiii.Noñ.Decemb.Antiochiæ Mamertino,& Neuitta cons.

ix.Idem AA.Ecdicio pf.Ægypti.poſt alia.

Comperimus ſuper ergaſteria publica,quæ ad huius pertinent ciuitatis,pleroſque ſibi domos extruxiſſe.Pręcipimus ergo eas inconcuſſo iure quæ ædificauerunt poſſidere p.p.iiii.Noñ.Decemb.Antiochiæ,Mamertino & Neuitta cons.

Interpret. *Si quis in ciuitate conſiſtens in locis publicis ſibi domos fortè conſtruxerit,eas ſine inquietudine aliqua poſſideat.*

x.Idem AA.ad Rufinum.

Quicumque cuiuſlibet ordinis,dignitatis aliquod opus publicum quoquo genere obſcura interpretatione meruerit,fructu talis beneficij ſine aliqua dubitatione priuetur. Non ſolùm enim reuocamus quod factum eſt,verumetiam in futurum cauemus,ne qua fraude temptetur.Dat. vii. Id.Decemb.Aquil.Mamertino & Neuitta conss.

xi.Impp.Valentinianus,& Valens AA.ad Symmachum p.v.

Intra vrbem Romam æternam nullus iudicum nouum opus informet, quotiens ſerenitatis noſtræ arbitria ceſſabunt,ea tamen inſtaurandi, quæ iam deformibus ruinis intercidiſſe dicuntur, vniuerſis licentiam damus. Dat.viii.Kal.Iuñ.Philippis,diuo Iouiano & Varroniano conss.

xii.Idem AA.ad Symmachum.

Horrea fiſcalia apud vrbem Romam,necnon etiã portus in vſus trãſlata priuatos cognouimus. Hæc ad priſtinum inferioribus horreorum frumenta condantur,quæ natura loci & humore vitiãtur. Annonas quoque horreis antiquitus deputatas hos redhibere compelles,qui eas in dãna publica auſi ſunt occupare, quarum ſubſtantiam entichæ populi Romani proficere præcipies.Sanè quos inuenies fabricarum deſtructionis auctores,ad reparationem neceſſariò tenebis.Dat.vi.Id.Iuñ. Naiſſo,diuo Iouiano & Varroniano cons.

xiii.Idem AA.Tautomedi duci Daciæ Ripenſis.

In limite grauitati tuæ commiſſo præter eas turres,quas refici oportet ſi fortè indigeant refectior: turres, adminiſtrationis tempore quotannis locis oportunis extrue. Quòd ſi huius præcepti auctoritatem neglexeris, finita adminiſtratione reuocatus in limitem ex propriis facultatibus eam fabricam,quā adminiſtrationis tempore adiumentis militum & impenſis debueras fabricare,extruere cogeris. Dat. XIII. Ka. Iul. Med. diuo Iouiano & Varroniano CONS.

XIIII. Idem AA. ad Mamertinum P.P.

Præſumptionem iudicum alterius prohibemus,qui in euerſionem abditorum oppidorum Petropolis, vel ſplendidiſſimas ciuitates ornare ſe fingunt,transferendorum ſignorum, vel marmorum, vel columnarum materias requirentes. Quod poſt legē noſtram ſine pœna admittere non licebit,præſertim cum neque nouam conſtitui fabricam iuſſerimus,ante quàm vetera reformentur. Et ſi adeo aliquid fuerit inchoandum, ab aliis ciuitatibus conueniat temperari. Dat. Kal. Ianuar. Med. Valentiniano & Valente CONSS.

XV. Idem AA. ad Dracontium.

Lex ſancientibus nobis rogata eſt,quæ iudices omnes & rectores prouinciarum edicto ſuo adque auctoritate cohibet aliquid noui operis adripere priùs,quàm ea quæ victa ſenio fatiſcerent, repararent: quæ nunc etiam credidimus repetenda. Dat. XIIII. Kal. Mart. Med. Valentiniano & Valente AA. CONS.

XV. Idem AA. ad Mamertinum p.p.

Cenſura tua ac iudicibus licentiam penitus amputabit, ne aliquid nouellum adgrediantur opus,veterum inluſtrium fabricarum reparatione neglecta. In eo ſanè larga ac benigua his licentia tribuetur,vt ornamenta vrbium,ac decora marmorum,quæ in aliquo ſenium temporis ſentiunt, ad ſpeciem priſtinam & vſum congruæ vtilitatis inſtaurent. Ceterùm nihil auſpicari quemquam noui operis patieris,exceptis ſtabulorum fabricis,quæ ex vſu publico(ſi ita res tulerit)non prohibemus inſtitui. Dat. Id. Mar. Senigalia, Valentiniano & Valente AA. CONSS.

XVII. Idem AA. ad Valentinianum Conſ. Piceni.

Si quid ſinceritas tua his vrbibus,quibus præeſt,putauerit deferēdum, inſtaurare antiquum opus rectiùs poterit,quàm nouum inchoare. Sane ſi quid reparationi alicuius operis poſtulandum erit,non in pecunia,ſed in ipſis ſpeciebus poſtulare te par eſt. Si loca aliqua indigent nouis ſtabulis aut horreis,videris exædificare,etiam ſi emolumenta publica aduerteris poſtulare. Dat. Prid. Non. Octob. Valentiniano & Valente CONSS.

XVIII. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. ad Probum p.p.

Rectores prouinciarum,quodcumque opus inchoandum eſſe neceſſariò viderint in aliqua ciuitate,id arripere non dubitent. Si ciuitatis eius reſpublica tantùm in tertia penſionis parte non habeat,quantùm cœptæ fabricæ poſcat impendiū,ex aliarū ciuitatū reipublicæ canone præſumāt, tertiæ videlicet portionis. p.p. VII. Kal. Feb. Sirmio, Gratiano A. III. & Equitio CONSS.

XVIIII. Imppp. Valens, Gratianus, & Valentin. AAA. ad Senatum. poſt alia.

Nemo præfectorum vrbis,aliorùmve iudicū,quos poteſtas in excelſo locat,

locat, opus aliquod nouum in vrbe Roma inclyta moliatur, ſed excolendis veteribus intendat animum. Nouum quoque opus qui volet in vrbe moliri, ſua pecunia, ſuis operibus abſoluant, non contractis veteribus emolumentis, non effoſſis nobilium operum ſubſtructionibus, non rediuiuis de publico ſaxis, non marmiorum fruſtis ſpoliatarum ędium deformatione conuulſis. Lecta in ſenatu Valente v. & Valentiniano AA. CONS.

xx. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AAA.
Iuliano PF. Ægypti.

Iudex, qui ad prouinciam fuerit deſtinatus, duas partes, vel incuria, vel vetuſtate conlapſas ad ſtatum priſtinum nitoris adducat, adque tertiam conſtruat * nouitatis: ſi tamen famę & propriis cupit laudibus prouidere. Dat. xvi. Kal. April. Theſſal. Gratiano A. v. & Theod. A. I. CONSS.

xxi. Idem AAA. Eutropio P. P.

Singuli quique iudicum primo omnium intuendis veteribus ædificiis publicis impendant propriæ ſollicitudinis curam: tum adgrediantur noua, adque ſtudio cautæ celeritatis quidquid à ſuperiore reppererint inchoatum, quaſi à ſe cœptum nouerint explicandum. Dat. xvi. Kal. Septemb. Hadrianop. Gratiano A. v. & Theod. A. I. CONSS.

xxii. Idem AAA. Hauc Procule K. nob.

Præſcribtio temporis iuri publico non debet obſiſtere: ſed ne reſcribta quidem. Adque ideo diruēda ſunt omnia, quæ per diuerſas vrbes vel in foro, vel in quocumque publico loco ciuitatis extructa noſcuntur. Da. III. Id. Iun. Conſtp. Merobaude II. & Saturnino CONSS.

xxiii.. Idem AAA. Cynegio p. p.

Ad portus & aquæductus inſtaurationem omnes certatim facta operarum conlatione, inſtare debent. Neque aliquis ab huiuſcemodi conſortio dignitatis priuilegiis excuſari. Dat. xv. Kalend. Febr. Conſtantinop. Richomere, & Clearcho CONSS.

xxiiii. Idem AAA. Cynegio p. p.

Omnes, quibus vel cura mandata fuerit operum publicorum, vel pecunia ad extructionē ſolito more decreta, vſque ad annos quindecim ab opere perfecto cum ſuis heredibus teneantur obnoxij: ita vt ſi quid vitij in ædificatione infra præſtitutum tempus prouenerit, de eorū patrimonio (exceptis tamen his caſibus, qui ſunt fortuiti) reformetur. Dat. III. Non. Feb. Conſtantinop. Arcadio A. I. & Bautone CONS.

xxv. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arcadius AAA.
Proculo P. V. Conſtantinop.

Turpe eſt publici ſplendoris ornatum priuatarum ædium adiectione conrumpi, & ea quæ conſpicuæ vrbis decori, vel noſtri temporis, vel prioris ſæculi ætate creuerunt, auiditate cogēdæ pecuniæ ſociari. Vnde ſublimis eminentia tua quidquid talis aſtutiæ deprehenderit fraude violatum, id ſi publicis nitoribus faciem aſpectus deterioris inducit, ſiue illud voluntaria præſumptione temeratum eſt, ſiue expreſſam coactis adnotationem fraudis obtinuit, iubebit amoueri. Tuo enim arbitrio relinquimus à quibus temperandum, quæue diruenda diiudices. Dat. xvi. Kalen. Aug. Rom. Timaſio, & Promoto CONSS.

xxvi. Idem AAA. Polemio p. p. Illyrici & Italiæ.

Quotiens clariores vrbis per ſingulas quaſque prouincias expēſis pro-

priis & vectigalibus maiorem pecuniam abſoluēdi cuiuſlibet operis neceſſitate depoſcunt, id ex minorum viribus vindicetur, ita vt non antè poſcatur, quàm omnis ſumma, quæ hiſdem ex ſuis compendiis quæri ſolet, inſtaurandis ædibus adſumatur. Conſequens verò erit, vt in notitiam ſerenitatis noſtræ, quotiens habita fuerit hæc vectigalium vſurpatio, dirigetur, quantum fuerit aliunde præſumptum per quos expenſum, quatenus conſummatū. Dat. XVII. Kal. Feb. Med. Valētin. A. IIII. & Neot. CONS.

XXVII. Idem AAA. Albino P.V. Rom.

Auguſtæ in partibus ciuitatis magis antiqua reddi conuenit, quàm inchoari ſuperuacua. Noſſe itaque par eſt officium magnitudinis tuæ, & ceteros, à quibus ſumptus huiuſmodi operibus de ærario præbebuntur, accepto omnino non ferri, ſi quis per vſurpationem opus præter conſcientiam noſtram intra ęternam vrbem voluerit publica cōlatione conſtruere. Ideóque ſummam omnem quæ illi cōtra interdictum fortè præbebitur, pecunia ſua, & propriis facultatibus pendet ſequeſtrata condēnatione librarum auri decem quæ plectet ſacrilegam contemnentis audaciam. Dat. Prid. Non. April. Med. Valentin. A. IIII. & Neotherio CONS.

XXVIIII. Idem AAA. Polemio P.P. Illyrici & Italiæ.

Si quis nouum opus in qualibet ciuitate ſuſtollere audaciùs quàm cōſultiùs molietur, de proprio ſe conlaturum ſumptus, & perfecturū, quod cœperit noſcat. Nihil quippe diſpenſatoribus ex hoc vſu feremus accepto, & contra officium adque ipſum iudicem auri pondo dena conſtringent: vt ſaltem metu, quod facere ſponte debuerant reficiendis vetuſtioribus impendant laborem. Dat. Prid. Non. April. Med. Valentiniano A. III. & Neotherio v.c. CONSS.

XXIX. Imppp. Theod. Arcad. & Honor. AAA. Aureliano P.V.

Ne quis iudicum noua ædificia moliatur, cum opera nōnulla, aut cœpta penderent, aut neglecta nutarent. Dat. III. Kal. Mart. Conſtantinop. Theod. A. III. & Abundantio CONSS.

XXX. Idem AAA. Aureliano P.V.

Si quando conceſſa à nobis licentia fuerit extruendi, id ſublimis magnificentia tua ſciat eſſe ſeruandum, vt nulla domus inchoandæ publicæ fabricæ gratia diruatur: niſi vſque ad quinquaginta libras argenti pretij æſtimatione taxabitur. De ædificiis verò maioris meriti ad noſtrā ſcientiam referetur, vt vbi amplior poſcitur quantitas, imperialis extet auctoritas. Dat. III. Kalen. Mart. Conſtp. Theod. A. III. & Abundantio CONSS.

XXXI. Idem AAA. Rufino P.P.

Si qui iudices perfecto operi ſuum potiùs nomen, quàm noſtrę perennitatis ſcribſerint, maieſtatis teneantur obnoxij. Illud etiam repetita ſanctione decernimus, vt nemini iudicum liceat nouis molitionibus induſtriæ captare famā. Quòd ſi quis in adminiſtratione poſitus ſine iuſſu noſtro ędificij alicuius iacere fundamenta temptauerit, is proprio ſumptu etiam priuatus perficere cogetur, quod ei non licuerat inchoare: nec prouincia permittetur abſcedere priùs, quàm ad perfectum manu cœptū perduxerit: & ſi quid de quibuſlibet publicis titulis in ea ipſa fabrica præcepto eius impenſum fuerit, reformarit. Dat. III. Non. Iul. Conſtp. Arcadio III. & Honor. II. AA. CONSS.

XXXII. Impp. Arcad. & Honor. AA. Euſebio C.S.L.

Ne

Ne ſplendidiſſimę vrbes vel oppida vetuſtate labantur, de reditibus fundorum iuris reipublicę tertiam partem reparationi publicorũ mœnium & thermarum ſubuſtioni deputamus. Dat. xi. Kalen. Iul. Med. Olybrio, & Probino CONSS.

INTERP. *Quotiens ædificata vetuſtate conſumpta neceſſe fuerint reparari, ad ipſam reparationem tertiam partem de proprio fiſcus impendat.*

xxxIII. Idem AA. Hauc Vincenri K. nobis.

Pręcipua nobis cura eſt ne aut prouinciales noſtri ſuperindictionibus pręgrauentur, aut opera publica pereant vetuſtate conlabſa. Singuli igitur ordines ciuitatum ad reparationem mœnium publicorum nihil ſibi amplius nouerint pręſumẽdum, pręter tertiam portionem eius canonis, qui vt locis fundiſque reipublicæ quotannis conferri ſolet: ſicut diui parentis noſtri Valentiniani ſenioris deputauit auctoritas. Dat. III. Non. Iul. Med. Olybrio & Probino CONS.

xxxIIII. Idem AA. Cęſario p.p.

Omnes prouinciarum rectores litteris moneantur, vt ſciant ordines adque incolas vrbiũ ſingularum muros, vel nouos debere facere, vel firmius veteres renouare: ſcilicet hoc pacto impendiis ordinandis, vt abſcribto currat pro viribus ſingulorum. Deinde ſcribantur pro æſtimatione futuri operis territoria ciuium, ne plus poſcatur aliquid, quàm neceſſitas imperauerit, ne ve minùs: ne inſtãs impediatur effectus. Oportet namque per ſingula iuga certa quęque diſtribui, vt par cũctis præbendorum ſumptuum neceſſitas imponatur. Dat. IX. Kal. April. Arcad. IIII. & Honor. III. AA. CONSS.

xxxv. Idem AA. Cęſario p.p.

Quidquid de palatiis, aut pretoriis iudicum, aut horreis, aut ſtabulis & receptaculis animalium publicorum ruina lapſum fuerit, id rectorum facultatibus reparari pręcipimus, qui à primo conſulatu diui genitoris noſtri, vſque ad pręſens tempus geſſerũt iudiciariam poteſtatem. pp. Regio, Arcad. IIII. & Honor. III. AA. CONSS.

xxxvI. Idem AA. Aſterio Com. Orientis.

Quoniam vias, pontes, per quos itinera celebrantur, adque aquęductus, muros quinetiam iuuari prouiſis ſumptibus oportere ſignaſtis, cunctam materiam, quę ordiñata dicitur, ex demolitione templorum memoratis neceſſitatibus deputari cenſemus, quo ad perfectionem cuncta perueniant. Dat. Kalend. Nouemb. Cęſario & Attico CONS.

xxxvII. Idem AA. Theodoro p.p.

Nemo iudicum in id temeritatis erumpat, vt inconſulta pietate noſtra noui aliquid operis exiſtiment inchoandum, vel ex diuerſis operibus ęramen, aut marmora, vel quamlibet ſpeciem, quę fuiſſe in vſu vel ornatu probabitur ciuitatis, eripere vel aliò trans ferre ſine iuſſu tuę ſublimitatis audeat. Etenim ſi quis contrà fecerit, tribus libris auri multabitur. Similis etiam condemnatio ordines ciuitatum manebit, niſi ornamentum genitalis patrię decreti huius auctoritate defenderint. Horreorum autem, vel ſtabulorum fabricas arbitratu proprio prouinciarum iudices ſtudio laudandæ deuotionis adripiant. Dat. Kalend. Ian. Med. Honor. A. IIII. & Eutychiano CONSS.

xxxvIII. Idem AA. Eutychiano p.p.

Excellens eminentia tua cuncta priuata ædificia quæ coniuncta horreis publicis eſſe cognouerit,dirui ac demoliri præcipiet: ita vt ex quattuor lateribus priuatorum conſortio ſeparata ſint:ac libero ſpatio recernantur,vt à principio fuerant fabricata. Dat.v.Non.Iul.Conſtp.Honor. A.III.& Eutychiano CONSS.

XXXIX.Idem AA. Seuero P. V.

Ædificia,quæ vulgi more parapetaſia nuncupantur,vel ſi qua aliqua opera publicis mœnibus,vel priuatis ſociata cohęrent,vt ex his incēdium, vel inſidias vicinitas reformidet, aut anguſtentur ſpatia plateарū,vel minuatur porticibus latitudo, dirui ac proſterni præcipimus.Dat.v. Id. Octob.Conſtp.Honorio.A.IIII.& Eutychiano CONSS.

XL. Idem AA.Eutychiano p.p.

Si aliquando operum publicorum petitores emergant,non niſi diruta penitus,quæ diſtructa, & quæ parum ſint vſui ciuitatum, petitoribus adſignentur.Dat.Id.Decemb.Honorio A.IIII.& Eutychiano CONSS.

XLI.Idem AA.Hadriano p.p.

Omnia ædificia publica ſiue iuris templorum intra muros poſita, vel etiam muris coherentia, quæ tamen nullis cenſibus patuerit obligata,curiales & collegiati(ſubmotis competitoribus)teneant, adque cuſtodiant, ſuarum non immemores fortunarum:ita vt eos nullus penitus inquietet, qui aliquem locum publicum, aut per ſacram adnotationem meruerit, aut in areis vacantibus, quæ nullum vſum ciuitatibus ornatumque præberent,inſinuata auctoritate reſcribti propriis ſumptibus ædificauerit. Si qua verò ſuper huiuſmodi locis fuerit orta dubitatio,non aliquid municipes ſiue collegiatos volumus ſponte præſumere:ſed à rectore prouinciæ ortam dirimi quæſtionem,vel ſublimen conſuli præfecturam,ſi iudicandi exegerit difficultas.Palatina ſanè officia ab his locis abſtinere oportet,nec præbendæ inſtructionis gratia cuique ſubripiendi aditum reſerari.Cùm ſi quando à quopiam vacans locus,aut area poſtulatur,conſultiùs ad ordinarios iudices noſtri mittantur affatus:vt ſi neque vſui,neque ornatui ciuitatis ad commodum videtur eſſe quod poſcitur,periculo ordinis & prouincialis officij,abſque vllius gratiæ conludio,competitori ſub geſtorum teſtificatione tradantur.penſiones autem quæ deinceps ſublatę à competitoribus fuerint,rationabiliter impoſitas reparationi iubemus proficere ciuitatis:videlicet penſionibus præteriti temporis,quæ iam ſolemniter ſacro priuatoque debētur ærario.Dat.IIII.Non.Iul.Med. Vincentio & Frauitto CONSS.

XLII.Idem AA.Eutychiano p.p.

Eudoxiopolitanæ ciuitatis ciues pro oblatano ſuam patriam ergaſteria condonamus.Ne quis igitur ergaſteria memorata à noſtra ſerenitate deinceps petere moliatur,eáque ratione ciuium(quorum cenſum cu pimus ampliari)iura perturbet.Dat.Prid.Id.Iul.Conſtp.Honor.A.VI.& Ariſteneto CONSS.

XLIII.Idem AA.Hadriano p.p.

Petentibus loca publica ea conditione adnuimus, ne quid vſui vel ornatibus,aut commodis ciuitatum auferatur. Et quamquam nullum opinemur exiſtere,qui contra commoda,vel ornatū propriæ ciuitatis competitorum obreptionibus cohiberet, adtamen huiuſcemodi reſcribta

non

non niſi ad excellentiam tuam referri præcipimus: ſcientibus iudicibus, quòd ſiquis deinceps ſubrepticia voluerit allegare reſcribta, nonniſi repræhenſione exiſtimationis ſuæ,& pœna officiorum ſuorum his aditum præbebunt. Si in tradendis locis publicis, ſi qui fortè noſtra liberalitate fuerint conceſſi, excellentiæ tuæ non expectetur auctoritas. Dat. VIII. Kal. Octob. Rau. Stilichone II. & Anthemio CONSS.

XLIIII. Idem AA. Æmiliano P.V.

Si quando vſus exegerit, vel porticus, vel quaſlibet ædes ætatis ſenio, ſeu fortuitis concuſſas caſibus, reparari, liceat etiam inconſulta clementia noſtra cum reuerentia ſui imaginem deponere, vel noſtrā vel retrò principum reportatam, quæ poſt refecta ædificia loco proprio denuo conlocare. Dat. V. Kal. Iul. Conſtp. Arcad. A. VI. & Probo CONSS.

XLV. Idem AA. Æmiliano P.V.

Omnibus tabulatis, tam his, quæ intercolumnis adfixa, ſunt quàm his, quæ ſuperiores porticus diuidunt, ad formam priſtinam ciuitatis habitus reuocetur. Aſcenſibus etiam his, qui ad ſuperiores porticus ducunt, tam in latiorem modum patentibus, quàm pro ligneis ſcalis lapideis gradibus fabricandis. Ita enim & pericula incendij aberunt, & ſi qui caſus aduerſi tulerint, facilè amotis anguſtiis, homines inter incendia diſcurſus, ac liberandi ſui facultatem inuenient. Dat. XI. Kal. Nouemb. Conſtp. Arcad. A. VI. & Probo CONSS.

XLVI. Idem AA. Æmiliano P.V.

Ædificia priuatorum publicis ædibus adherentia, ſiue ſuperpoſita deſtrui tolliq́ue pręcipimus. Et in poſterū id apertè ſancimus, vt ſi quis ędificandi iuxta publicas ædes animos dederit, quindecim pedum ſpatio interiecto inter publica ac priuata ædificia, ita ſibi nouerit fabricandum, vt tali interuallo & publicæ ædes à periculo vindicentur, & priuatus ædificator, velut perperam fabricati loci deſtructionis quandoque futurę non timeat detrimentum. Dat. XI. Kal. Decemb. Conſtp. Arcad. A. VI. & Probo CONSS.

XLVII. Impp. Honor. & Theod. AA. Monaxio P.V.

Quicumque locus in palatio huius vrbis priuatis ædificiis incommodè occupatus eſt, is quamprimùm ſubrutis omnibus, quæ in eo ſunt, ædificiis, palatio reformetur. Quod priuatorum non eſt parietibus cohartandum. Nam imperio magna ab vniuerſis ſecreta debentur: vt hi tantùm locum habeant habitandi, quos legitimus maieſtatis noſtræ vſus & reipublicę diſciplina delegit: in futurum etiam vniuerſis ab huiuſmodi vſurpatione prohibendis. Dat. IX. Kal. Mart. Conſtp. Honor. VIII. & Theod. III. AA. CONS.

XLVIII. Idem AA. Bonoſiano P.V.

Nihil ex his, quæ inſtaurationi ornatibúſque ſingulis deputauit antiquitas, nullius colore occaſionis auferri volumus. Igitur futuro proximo conſulatu vniuerſa prædictæ vrbi debitorum vectigalium inlibata augmenta perualeant. Dat. IIII. Kal. Dec. Raū. poſt conſ. Varanæ v.c.

XLIX. Idem AA. Herculio PF. Illyrici.

Conſtructioni murorū & cōparationi tranſuectionis ſpecierū vniuerſi ſine vllo priuilegio cohartētur: ita vt in his dūtaxat titulis vniuerſi portione ſuæ poſſeſſionis & iugationis ad hæc mœnia cohartētur: quo ita

demum à ſummis ad infimos vſque ſarcina decurrente ferendi oneris nõ leue ſolatium,ſed in commune omnibus profuturum communi labore curetur,quod in partibus duntaxat Illyricianis noſtram clementiam ſtatuiſſe tua ſublimitas recognoſcat.Dat. v.Id.April.Conſtp.DD. NN. Honor.IX.& Theod.V.AA.CONSS.

L.Idem AA.Iſidoro P.V.

Opus cœptum extruatur:& porticus thermas Honorianas præcurrat acie columnarum : cuius decus tantum eſt vt priuata iuſtè neglegeretur pauliſper vtilitas. Sed ne cenſus ſui quiſquam intercepta lucra deploret, ſed è contrario cum pulchritudine ciuitatis etiam fortunas ſuas auctas eſſe lætetur:pro loco quod quiſque poſſederat, ſuperædificãdi licentiam habeat.Nam in locum priuati ædificij,quod in vſum publicum trãſlatum eſt,occupationem baſilicæ iubemus vetuſtæ ſuccedere: vt cõtractus quidam,& permutatio facta videatur,cùm dominus,qui ſuum dederat ciuitati,pro ea habiturus ſit ex publico,remota omni formidine quod incõcuſſo robore & ipſe habere, & quibus velit tradere habebit liberam facultatem.Dat. IIII.Kal.Nouemb.Conſtantinop.Honorio IX.& Theod. AA.CONSS.

LI. Idem AA.Anthemio P.P.

Turres noui muri,qui ad munitionem ſplendidiſſimę vrbis extructus eſt,completo opere,præcipimus eorum vſui deputari per quorum terras idem murus ſtudio ac prouiſione tuæ magnitudinis ex noſtræ ſerenitatis arbitrio celebratur:Eadem lege in perpetuum & condicione ſeruãda,vt annis ſingulis hi,vel ad quorum iura terrulæ demigrauerint, proprio ſumptu earum inſtaurationem ſibimet intelligant procurãdam, earúmque vſu publico beneficio potientes,curam reparationis ac ſollicitudinem ad ſe non ambigant pertinere.Ita enim & ſplendor operis & ciuitatis munitio cum priuatorum vſu & vtilitate ſeruabitur.Dat.Prid.Noñ. April.Lucio V.C. CONSS.

LII.Idem AA.Seuerino P.V.

Quia plurimæ domus cum officinis ſuis in porticibus Zeuxippi eſſe memorantur,reditus memoratorum locorum pro quãtitate,quę placuit ad præbenda luminaria,& ædificia,ac tecta reparandæ gratia vrbis huius lauacro ſine aliqua iubemus excuſatione conferri.Dat. v.Id. Iañ. Victore CONSS.

LIII.Idem AA.& Valentinianus Cæſ.Conſtantio P.V.

Exſedras, quæ ſeptentrionali videntur adhęrere porticui, in quibus tantum amplitudinis & decoris eſſe monſtratur, vt publicis commodis poſſint capacitatis ac pulchritudinis ſuæ admiratione ſufficere, ſupradictorum conceſſibus deputabit.Eas verò, quæ tam orientali, quàm occidentali lateri copulantur,quas nulla à platea aditus adq; egreſſus pa * tamen ipſiſque humiliores aliquanto adque anguſtiores putantur vicinarum ſpacia cellularum ex vtriuſque lateris portione oportet adiungi: ne quid aut miniſtris eorumdem locorum deſit,aut populis.Sanè ſi qui memoratas cellulas probabuntur vel imperatoria largitate, vel quacumque alia donatione,aut emptione legitima poſſidere, eos magnificentia tua competẽs pro hiſdem de publico pretium iubebit accipere.Dat. III.Kal. Mar.Conſtp.D.N.Theod.A.XI.& Valentiniano Cæſ.CONS.

De aquæ ductu. *Tit. II.*

I. Imp. Conſtantinus A. ad Maximilianum Conſ.

QVARVM poſſeſſores, per quorum fines formarum meatus tranſeunt, ab extraordinariis oneribus volumus eſſe immunes, vt eorum opera aquarum ductus ſordibus oppleti mundentur, nec ad aliud ſuperindictæ rei onus hiſdem poſſeſſoribus adtinendis, ne circa res alias occupati repurgium formarum facere non occurrant. Quod ſi neglexerint, amiſſione poſſeſſionum multabuntur. Nam fiſcus eius prædium obtinebit, cuius negligẽtia perniciem formæ congeſſerit. Prætcrea ſcire eos oportet, per quorum prædii ductus commeat, vt dextra leuáque de ipſis formis quindecim pedibus intermiſſis arbores habeant: obſeruante tuo officio, vt ſi quo tempore pullulauerint, excidantur, nec earum radices fabricam formæ corrumpant. Dat. xv. Kal. Iuñ. Gallicano & Symmacho CONSS.

II. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. Fortunaciano C.R.P.

Aquæductus, qui Dafnenſi palatio vſum aquæ præſtat, quorundam auiditate tenuatur adpotis maioribus fiſtulis, quàm ex imperiali largitate meruerunt: Conſenſu igitur omnium in tribus locis conceptacula reparentur, & ſingulorum nomina modúſque ſeruandus tabulis adſcribatur: & ſi vltra licitum aliquem vſurpare conſtiterit, per ſingulos obolos libræ vnius auri diſpendiis ingrauetur. Et ſi ſacri tenore reſcripti aliquis certum modum aquæ meruiſſe noſcetur, non priùs eidem accipiendi poteſtas aliquatenus tribuatur, niſi adito rectore ex ipſo conceptaculo quantitatem, quam meruit, poſſit adipiſci. Dat. III. Kal. Nou. Antiochiæ, Valentiniano N.P. & Victore CONSS.

III. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theod AAA. Clearcho. P.V.

Summas quidem domus ſi lauacris lautioribus præſentẽtur, binas non amplius aquæ vncias: aut ſi hoc amplius exegerit ratio dignitatis, ſupra ternas neutique poſſidere: mediocres verò & inferioris meriti domus ſingulis & ſemis contentas eſſe decernimus. Si tamẽ huiuſcemodi balneas eaſdem habere claruerit, ceteros verò, qui manſionum ſpatio anguſtiore ſuſtentantur, ad mediæ vnciæ vſum tantum gaudere præcipimus: neque obreptionem cuiquam patere: ita vt quod tibi paret officium, ſex librarum auri multa feriatur, niſi prodiderit vſurpantes: & is, qui fefellit, careat impetrato. Dat. x. Kal. Iul. Conſtp. Antonio & Syagrio CONSS.

IIII. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arcad. AAA. Pancratio P.V.

SI quis decetero vetiti furoris audacia florentiſſimæ vrbis commoda voluerit mutilare, aquam ad ſuum fundum ex aquæductu publico deriuando, ſciat eundem fundum fiſcalis tituli proſcribtione ſignatum priuatis rebus noſtris adgregandum. Dat. VIII. * Conſtp. Timaſio & Promoto CONSS.

IIII. Idem AAA. Albino P.V. Rom.

Eos, qui aquæ copiam vel olim vel nunc per noſtra indulta meruerũt, eius vſum aut ex caſtellis, aut ipſis formis iubemus elicere, neque earum fiſtularũ (quas matrices vocant) curſum ac ſoliditatem adtemptare.

Rom. Timaſio & Promoto CONSS.

v. Arcad. & Honor. AA. ad Africanum P.V.

Quicunque ex aquæ ductu magis quàm ex caſtellis aquæ vſum putauerit deriuandum, etiam id, quod prius iure beneficij fuerat conſecutus, amittat. In eum verò pro conditione perſonæ conueniet ſeueriſſimo ſupplicio vindicari, qui aduerſus ſtatuta huius oraculi auidæ cupiditatis noluerit frena cohibere, vt priuatis indulti meatus menſura famuletur. PP. IIII Kal. Iuñ. Conſtp. Olybrio & Probino CONSS.

VI. Idem AA. Aſterio Com. or. poſt alia.

Vſum aquæ veterem longóque dominio conſtitutum ſingulis ciuibus manere cenſemus, nec vlla nouatione turbari: ita tamẽ, vt quantitate ſinguli, quam vetere licentia percipiunt, more vſque in præſentem perdurãte percipiãt: manſura pœna in eos, qui ad inrigationes agrorum, vel hortorum delicias, furtiuis aquarum meatibus abutuntur. Dat. Kal. Nou. Cęſario & Attico CONSS. VII. Idem AA. Meſſalæ P.P.

Ex forma, cui nomen Auguſta eſt, quæ in Campania ſumptu publico reparata eſt, nihil priuatim ſingulorum vſurpatio præſumat, neque cuiquam poſthac diriuandæ aquæ copia tribuatur. Siquis autem meatum aquæ auſus fuerit auertere, quinque libras auri ęrario noſtro inferre cogatur. Quidquid etiam ob eam fraudẽ ex reſcribto fuerit elicitum, vel qualibet arte temptatũ, irritũ habeatur. Da. V. Kal. Iañ. Med. Theod. V. C. CONS.

VIII. Idem AA. ad Flauianum P.V.

Ne quis Claudiam, interruptis formæ lateribus adque perfoſſis, ſibi fraude elicita exiſtimet vindicandam. Si quis contrà fecerit, earum prouinus ædium & locorum amiſſione multetur. Officium præterea cuius ad ſollicitudinem operis huius cuſtodia pertinebit, hac pœna cõſtringimus vt tot librarum auri inlatione multetur, quod vncias Claudię noſtra cohibentia eius vſurpatas fuiſſe conſtiterit. Dat. VI. Id. Nou. Med. Stilichone & Aureliano CONSS.

De itinere muniendo. *Tit.* III.

I Imp. Conſtantinus A. ad Proculum Proconſ. Afric.

EMPHYTEVTICARII poſſeſſores, qui manſuetudinis noſtræ beneficio ad extraordinaria minimè deuocentur, ſicut ceteri prouinciales obſequium ſuum muniendis itineribus impendant. Nulla enim ratione debent ab hoc quod in commune omnibus profuturum eſt, eſſe ſeiuncti. PP. Non. Maij. Karthagine, Conſtantino A. V. & Licinio Cæſ. CONSS.

II. Imp. Iulianus A. ad Auitianum Vic. Afric. poſt alia.

In muniendis viis iuſtiſſimum æquitatis curſum reliquit auctoritas. Singuli enim loca debent quæque ſortiri, vt ſibi conſulant, vel negligentia. vel labore. Igitur eos loca iuxta morem priſcũ delegata curare oportebit, &c. Dat. VII. Kal. Nou. Iuliano A. IIII. & Sal. CONSS.

III. Impp. Valentinianus, Theod. & Arcad. AAA. ad Euſignium PP.

A viarum munitione nullus habeatur immunis: & eorum prædiorum actores, qui forrè iniuncto onere priuilegiorum contemplatione parere minimè voluerint, noſtræ domui vindicentur. Dat. IIII. Kal. Mart. Valentiniano A. III. & Eutrop. CONSS.

IIII. Impp.

IIII. Impp. Arcad. & Honor. AA. Meſſalæ p.p.

Dudum quidem fuerat conſtitutum, vt inluſtrium patrimonia dignitatum ab inſtauratione itinerum haberentur excepta. Verùm propter immenſas vaſtitates viarum, certatim ſtudia cunctorum ad reparationẽ publici aggeris cõducibili deuotione volumus feſtinare, nulla ad inſtructũ munitionis huiuſce dignitate, aut priuatorum priuilegiorum in quali bet ſtudioſiùs ad petita. Etiam iſtud adiungimus, vt domos etiam clementiæ noſtræ, quas vetuſta, & innumera ab huius oneris curatione priuilegia vindicabant, par condicio & ſollicitudo conſtringat. Ita tamen, vt in ceteris, quæ vel inluſtribus, vel patrimonio noſtro præcedentibus edictis beneficia fuerant attributa intemerata permaneãt. Dat. III. Kal. Maij. Med. Theodoro v.c. CONSS.

V. Impp. Honor. & Theod. AA. Anthemio p.p.

Antiquatis omnibus vel perſonalibus reſcribtis, vel per adnotationes elicitis, per Bithyniam ceteráſque prouincias poſſeſſores & reparationi publici aggeris & ceteris eiuſmodi muneribus pro iugorum numero vel capitum, quæ poſſidere noſcuntur, adſtringi cogantur. Dat. VII. Kal. Nou. Conſtantinop. Honor. IX. & Theod. A. AA. CONSS.

VI. Idem AA. Aſclepiodoto p.p.

Abſit vt nos inſtructionem viæ publicæ, & pontium, ſtratarúmque operam titulis magnorum principum dedicatã inter ſordida munera numeremus. Igitur ad inſtructiones reparationeſque itinerum, pontiúmque nullum genus hominum, nulliúſque dignitatis ac venerationis meritis ceſſare oportet. Domos etiam diuinas ac venerandas Eccleſias tam laudabili titulo libenter adſcribimus. Quam legem cunctarum prouinciarum iudicibus intimari conueniet, vt nouerint quæ viis publicis antiquitas tribuenda decreuit, ſine vllius vel reuerentiæ vel dignitatis exceptione præſtanda. Dat. XV. Kal. Mart. Conſtp. Aſcl. & Mariniano CONSS.

De imaginibus imperialibus. *Tit. IIII.*

I. Imp. Theod. A. & Valentinianus Cæſ. Ætio p.p.

SI quando noſtræ ſtatuæ vel imagines erigũtur, ſeu diebus (vt adſolet) feſtis, ſiue communibus, adſit iudex ſine adorationis ambitioſo faſtigio: vt ornamentum diei, vel loco & noſtræ recordationi ſui probet acceſſiſſe præſentiam. Ludis quoque ſimulacra propoſita tantùm in animis concurrentum mentiſque ſecretis noſtrum numen & laudes vigere demonſtrẽt, excedẽs cultura hominum dignitatum ſuperno numine reſeruetur. Dat. III. Nonñ. Maij. Theod. A. XI. & Valentin. Cæſ. CONSS.

De ſpectaculis. *Tit. V.*

I. Imppp. Valentinian. s, Valens, & Gratianus AAA. ad Probum p.p.

MAGISTRATVS & ſacerdotiorum editiones, quæ aut in ciuitatibus, aut certè in his debent exigi, quas delegit antiquitas, non in poteſtate iudicum ſint, qui plerumque dũ popularem plauſum alienis ſpoliationibus aucupantur, ea, quæ in competenti loco ſolers diligentia præparauit, ad alteram vrbem transferri præcipiunt: ſed in eorum arbitrio maneant, quorũ expenſis ac ſumptibus procurandæ ſunt. Dat. VII. Kalen. Maij. Triu. Modeſto & Arintheo CONSS.

II. Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theod. AAA. Rufino P.P.

Nullus omnino iudicum, aut theatralibus ludis, aut circenſiũ certaminibus, aut ferarum curſibus vacet, niſi illis tãtùm diebus, quibus vel in lucem editi, vel imperij ſumus ſceptra ſortiti: hiſque vt ante meridiem tantùm ſolemnitati pareant: poſt epulas verò ad ſpectaculum redire deſiſtãt. in quo tamen omnes ſiue iudices, ſiue priuati, nihil penitus auri præmio dandũ eſſe cognoſcent: quòd ſolis licet conſulibus, quibus erogandi moderationem vitæ meritis permiſimus. Illud etiam premonemus, ne quis in legem noſtram, quam dudum tulimus, cõmittat. nullum ſolis diei populo ſpectaculo præbeat, nec diuinã venerationem confecta ſollemnitate confundat. Dat. XIII. Kal. Iuñ. Heraclię, Honor. Nob. P. & Euod. V. C. CONSS.

III. Impp. Honor. & Theod. AA. Anthemio P.P.

Nemo iudicum ex quacũque ciuitate in aliud oppidum vel ex prouinciæ ſolo equos curules, aurigas ciues temptet traducere: nedum popularibus plauſibus intemeratè ſeruiant, & publicarum rerum ſtatum fatigẽt, & feſtiuitatẽ impediant in cunctis oppidis celebrandam. Ita vt ſi quis hanc violauerit iuſſionẽ, pœna teneatur ea, quæ legum violatores perſequitur. Dat. VIII. Id. Aug. Conſtp. Honorio VIII. & Theod. III. AA. CONSS.

IIII. Imp. Theod. A. Iſidoro P. F. Illyrici.

Delforum curiæ facultates nouis damnis frequẽter adtritas relatio tui culminis intimauit. Ideóque præceptis ad vniuerſas Illyrici ciuitates iudicéſque tranſmiſſis, notum omnibus faciat, nullum penitus ſpectacula oportere ſolemnia vrbis æternæ populis exhibere: ſed vnumquemque ciuium intra propriam ciuitatem debere ſolitę deuotionis officia (prout patrimonij ſui vires patiuntur) implere, grauiſſimæ pœnę interminatione propoſita non ſolùm contra eos, qui huiuſmodi functiones crediderint exigendas, ſed etiam contra ordinarios vbique rectores. Dat. X. Kal. Mai. Conſtantinop. Victore V. C. CONSS.

V. Idem A. & Valentinianus Cęſ. Aſclepiodoto P.P.

Dominico, qui ſeptimanæ totius primus eſt dies, & natale, adque epiphaniorum Chriſti, paſchæ etiam, & quinquageſimæ diebus, quãdiu cœleſtis lumen lauacri imitantia nouam ſancti baptiſmatis lucem veſtimenta teſtantur, quo tempore & commemoratio apoſtolicę paſſionis totius Chriſtianitatis magiſtræ à cunctis iure celebratur, omni theatrorũ adque circenſium voluptate per vniuerſas vrbes earundem populis denegata, totę Chriſtianorum ac fidelium mentes Dei cultibus occupẽtur. Si qui etiam nunc vel Iudęi impietatis amẽtia, vel ſtolidæ paganitatis errore adque inſania detinentur, aliud eſſe ſupplicationum nouerint tempus, aliud voluptatum. Ac ne quis exiſtimet in honorem numinis noſtri veluti maiore quadam imperialis officij neceſſitate compelli, & niſi diuina religione contempta ſpectaculis operam præſtat, ſubeundam forſitan ſibi noſtræ ſerenitatis offenſam, ſi minùs circa nos deuotionis oſtenderit, quàm ſolebat, nemo ambigat. Quod tunc maximè manſuetudini noſtræ ab humano genere defertur, cùm virtutibus Dei omnipotentis ac meritis vniuerſis obſequium orbis impenditur. Dat. Kalend. Feb. Conſtantinop. Theod. XI. & Valentiniano Cęſ. CONSS.

De Maiuma. *Tit. VI.*

I. Impp.

I. Impp. Arcad. & Honorius AA. Cæſario PP.

CLEMENTIAE noſtræ placuit vt maiumæ prouincialibus lętitia redderetur: ita tamen, vt ſeruetur honeſtas, & verecundia caſtis moribus perſeueret. Dat. VII. Kal. Mai. Conſtantinop. Arcadio IIII. & Honorio III. AA. CONS.

II. Idem AA. Aureliano P.P. poſt alia.

Ludicras artes concedimus agitari, ne ex nimia harũ reſtrictione triſtitia generetur. Illud verò, quòd ſibi nomen procax licentia vindicabit, maiumam fœdum adque indecorum ſpectaculum denegamus. Dat. VI. Nõn. Octob. Conſtantinop. Theodoro V.C. CONSS.

De ſcænicis. *Tit.* VII.

I. Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA. ad Viuentium P.V.

SCAENICI & ſcænicæ, qui in vltimo vitæ neceſſitate cogente interitus imminentis ad Dei ſummi ſacramẽta properarũt, ſi fortaſſis euaſerint, nulla poſthac in theatralis ſpectaculi cõuentione reuocentur. Ante omnia tamen diligenti obſeruari actueri ſanctione iubemus, vt verè & in extremo periculo conſtituti, id pro ſalute poſcentes (ſi tamen antiſtites probant) beneficij conſequantur. Quod vt fideliter fiat, ſtatim eorum ad iudices, ſi in præſenti ſunt, vel curatores vrbiũ ſingularum deſiderium perferatur. Quod vt inſpectoribus miſſis ſedula exploratione quæratur, an indulgeri his neceſſitas poſcat extrema ſuffragia. Dat. III. Id. Feb. Triu. Gratiano A. II. & Probo CONSS.

II. Idem AAA. ad Iulianum Proc. Afric.

Ex ſcænicis natas, ſi ita ſe geſſerint, vt probabiles habeantur, tua ſinceritas ab inquietantium fraude direptionibúſque ſubmoueat. Eas enim ad ſcænam de ſcænicis natas æquum eſt reuocari, quas vulgarem vitam conuerſatione & moribus exercere, & exercuiſſe conſtabit. Dat. VIII. Id Septemb. Magontiaci, Gratiano A. II. & Probo CONS.

III. Imppp. Valens, Gratianus & Valentinianus AAA. ad Heſperium proc. Afric.

Non inuidemus ſed potiùs cohortamur amplectenda felicis populi ſtudia, gymnici vt agonis ſpectacula reformentur. Veruntamen cùm primates viri populi ſtudiis ac voluptatibus grati eſſe cupiant, promptiùs permittimus, vt integra ſit voluptas, quæ volentium celebretur impenſis. Dat. VI. Id. Mart. Triu. Valente V. & Valentiniano AA. CONSS.

IIII. Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theod. AAA. ad Paulinum P.V.

Mulieres, quæ ex viliori ſorte progenitæ ſpectaculorum debentur obſequiis, ſi ſcænica officia declinarint, ludicris miniſteriis deputentur, quas necdum tamẽ conſideratio ſacratiſſimæ religionis & Chriſtianę legis reuerentia ſuæ fidei mancipauit. Eas enim, quas melior viuendi vſus vinculo naturalis cõdicionis euoluit, retrahi vetamus. Illas etiam feminas liberas à contubernio ſcænici præiudicij durare præcipimus, quæ manſuetudinis noſtræ beneficio expertes muneris turpioris eſſe meruerunt. Dat. VIII. Kalend. Maij. Med. Gratiano V. & Theodoſio II. AA. CONSS.

V. Idem AAA. ad Paulinũm P.V.

Quiſquis thymelicam ex vrbe venerabili immemor honeſtatis abduxerit, eandémque in longinqua tranſtulerit, ſeu etiam intra domum propriam, ita vt voluptatibus publicis non ſeruiat, retẽtarit: quinque librarum auri inlatione multetur. Da. v. Kal. Maij. Med. Gratiano v. & Theodoſio I. AA. CONSS.

VI. Idem AAA. ad Valerianum P. V.

Equos, quos ad ſollemne certamen vel manſuetudinis noſtræ largitio ſubminiſtrat, vel diuerſorum ex ampliſſimo ordine magiſtratuum, hactenus ad copiam prouidendos ſerenitas noſtra decreuit: vt quidquid illud eſt, quod palmarum numero glorioſum & celebratis vtrimque victoriis nobile cõgregatur, ſpectaculis potiùs vrbanæ plebis inſeruiat, quàm prędæ adque compendio deputetur. Quiſquis igitur ex eo, quod vel ſerenitas noſtra, vel ordinarij conſules, vel præteros in huiuſcemodi tribuunt voluptates, quamlibet commodis compendióque priuato deriuandam duxerit eſſe iacturam, vnius auri libræ cõdemnatione multatus, largitionibus noſtris cogatur eſſe munificus. Dat. VIII. K al. Mai. Triu. Euchetio & Syagrio CONSS.

VII. Idem AAA. ad Valerianum P. V.

Eos qui agitandi munus exercent, inluſt. auctoritas tua nullis, præter circenſe certamen, adfici nouerit pertinere ſuppliciis. Dat. VIII. Id. Maij. Eucherio & Syagrio CONSS.

VIII. Idem AAA. ad Valerianum P. V.

Scænæ mulier, ſi vacationẽ religionis nomine poſtularit, obtentu quidem petitionis veniæ non deſit, verum ſi poſt turpibus volutata complexibus, & religionem, quam expetierit, prodidiſſe, & gerere, quod officio deſierat, animo tamen ſcænica detegetur, detracta in pulpitum, ſine ſpe abſolutionis vllius ibi eouſque permaneat, donec anus ridicula ſenectute deformis. Nec tunc quidem abſolutione potiatur, cùm aliud quàm caſta eſſe nõ poſſit. Dat. VIII. Id. Maij. Aquila, Syagrio & Eucherio CONS.

IX. Idem AAA. Heraſio P. V. Afric.

Quæcũque ex huiuſmodi fæce progenitæ ſcænica officia declinare, * ludicris miniſteriis deputẽtur: quas necdũ tamẽ ſanctiſſimæ religioni & in perenne ſeruandæ Chriſtianæ legis ſecretorũ reuerẽtia ſuę fidei vindicarit. Illas etiam fœminas liberatas cõtubernio ſcęnici præiudicij durare præcipimus, quæ manſuetudinis nôſtræ beneficio expertes muneris turpioris eſſe meruerunt. PP. Karthagine, v. Kal. Sep. Eucherio & Sya. CONS.

X. Idem AAA. Cynegio P. P.

Fidicinam nulli liceat vel emere, vel docere, vel vendere, vel conuiuiis aut ſpectaculis adhibere. Nec cuiquam, aut delectationis deſiderium * erudita fœminea muſicæ artis ſtudio liceat habere mancipia. Da. VIII. Kal Iul. Conſtantinop. Arcadio A. Ir & Bautone CONSS.

XI. Imppp. Theod. Arcad. & Honor. AAA. Rufino P. P.

Nulla mima gemmis, nulla ſigillatis, ſericis, aut textis vtatur auratis. His quoque veſtibus nouerint abſtinendum, quas græco nomine à latino cruſtas vocant, in quibus alio admixtus colori puri robur muricis inardeſcit. Vti ſanè hiſdem ſcuclatis & variis coloribus ſericis auroque ſine gemmis collo, brachiis, cingulo, non vetamus. Dat. XI. Kalend. Octob. Conſtantinop. Theod. A. III. & Abundantio CONSS.

XII. Idem

XII. Idem AAA. Rufino P.P.

Si qua in publicis porticibus, vel in his ciuitatum locis, in quibus noſtrę ſolent imagines conſecrari, pictura pātomimum veſte humili & rugoſis ſinibus agitatórem, aut vilem offerat hiſtrionem, illicò reuellatur. Neque vmquam poſthac liceat in loco honeſto inhoneſtas adnotare perſonas. In aditu vero circi, vel in theatri proſceniis, vt conlocētur non vetamus his illud adiicimus, vt mimæ, & quæ ludibrio corporis ſui quæſtum faciunt, publicè habitu earum virginum, quæ deo dicatæ ſunt, non vtantur, & vt nulla fœmina, nec puer thymelici cōſortio imbuantur, ſi Chriſtianę religionis eſſe cognoſcitur. Dat. III. Kalend. Iul. Heracl. Arcad. A. III. & Honorio A. II. CONSS.

XIII. Impp. Honorius & Theod. AA. Diogeniano V. C. Tribuno volup.

Mimas diuerſis adnotationibus liberatas ad proprium officium ſumma inſtantia reuocari decernimus: vt voluptatibus populi, ac feſtis diebus ſoli[illegible]s ornat[illegible]s deeſſe non poſſit. Dat. VI. Id. Febr. Rom. Conſtantio V. C. Cæſ. Acc. à T[illegible]ibuno volupt. X. Kal. Feb. Karthagine, poſt conſ. Honor. IX. & Theod. V. AA. CONSS.

De Lenonibus. *Tit.* *VIII.*

I. Imp. Conſtantinus A. ad Seuerum P.V.

SI quis fœminas, quæ ſe dedicaſſe venerationi Chriſtianæ legis ſanctiſſimæ dinoſcūtur, ludib riis quibuſdam ſubiicere voluerit, ac lupanaribus venditas faciat vile miniſterium præſtituti pudoris explere, nemo alter eaſdem cœmendi habeat facultatem niſi aut hij, qui eccleſiaſtici eſſe noſcuntur, aut Chriſtiani homines demonſtrantur, competenti pretio perſoluto. Dat. IIII. Non. Iul. Hierap. Placido & Romulo CONSS.

II. Impp. Theod. & Valentinianus AA. Florentio P.P.

Lenones patres & dominos, qui ſuis filiis vel ancillis peccandi neceſſitatem imponunt, nec iure frui dominij, nec tanti criminis patimur libertate gaudere. Igitur tali placet hac indignatione ſubduci, nec poteſtatis iure frui valeat, ne quid eis ita poſſit adquiri: ſed ancillis filiabúſq;, ſi velint, conductiſve pro paupertate perſonis, quas ſors damnauit humilior, epiſcoporū liceat, iudicum etiam defenſorúmque implorato ſuffragio, omni miſeriarum neceſſitate abſolui: ita vt ſi inſiſtēdum eis lenones eſſe crediderint, vel peccandi ingerant neceſſitatem inuitis, non amittant ſolùm eam, quam habuerant poteſtatem, ſed proſcribti pœna mancipentur exilij, metallis addicendi publicis, quæ minor pœna eſt, quàm ſi præcepto lenonis cogatur quiſpiam coitionis ſordes ferre, quas nolit. Dat. XI. Kal. Maij. Felice & Tauro CONSS.

De expenſis ludorum. *Tit.* IX.

I. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arcad. AAA. ad Senatum.

NVLLI priuatorum liceat holoſericam veſtē ſub qualibet editione largiri. Illud etiam conſtitutione ſolidamus, vt (exceptis conſulibus ordinariis) nulli prorſus alteri auream ſportulam dyptica ex ebore dandi facultas ſit. Cùm publica celebrātur officia, ſit ſportulis nūmus argenteus, alia materia dypticis, nec maiorem argenteum nūmum fas ſit expendere, quàm qui formari ſolet, cùm

argẽti libra vna in argenteos ſexaginta diuiditur, minorem dare volentibus non ſolùm liberum, ſed etiam honeſtum eſſe permittimus. Dat. VIII. Kal. Aug. Heracliæ, Richomere & Clearcho CONSS.

II. Impp. Honorius & Theod. AA. Anthemio P. V.

Cunctos iudices admonemus, vt ludorum quidem, quibus moris eſt, interſint feſtiuitati, & oblectamentis fauorem eliciant populorum. Verùm expenſarum non excedant duorum ſolidorum librata impendia: nec inconſulta plauſorum inſania curialium vires, fortunas ciuium principalium, domus poſſeſſorum, opes reipublicæ robur euellant: exceptis alytarchis, ſyriarchis, agonothethis, itémque aſiarchis, & ceteris, quorum nomen votiua feſtiuitatis ſolemnitas dedicabit. Dat. V. Kal. Mart. Conſtantinop. Honor. VIII. & Theod. III. CONSS.

De equis curulibus. Tit. X.

I. Imppp. Valentinianus, Valens & Gratianus AAA. ad Ampelium P. V.

PALMATIS adque hermogenis equos, quos in curulis certaminis ſorte, vel contentionis incertum, vel annorũ ſeries, vel diuerſa ratio debiles fecit, ex horreis fiſcalibus alimoniã præberi decreuimus. Equos verò Hiſpani ſanguinis vendendi ſolitam factionariis copiam nõ negamus. Illud quoque ſinceritas tua præcipiat obſeruari, ne Græcorum equorum nomina, qui hinc miſſi fuerint commutentur. Dat. Kal. Ian. Gratiano A. II. & Probo CONS.

II. Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theod AAA. ad Valerianum P. V.

Equos voluptatibus profuturos nequaquam Campanorum populus adſequatur, quàm ſi duo millia modiorum fabæ per ſingulas factiones ſtabulorum in vrbe venerabili neceſſaria antiqua & ſollemni præbitioni cõtulerint. Dat. X. Kal. Maij. Aquil. Syagrio & Eucherio CONSS.

De venatione ferarum. Tit. XI.

I. Impp. Honor. & Theod. AA. Mauriano Com. Domeſtic. & vices agen. Mag. mil.

OCCIDENDORVM leonum cunctis facimus poteſtatem, neque aliquando ſinimus quenquam calumniam formidare, cùm & ſalus noſtrorum prouincialium voluptatis noſtræ neceſſariò præponatur, & hæc ipſa propria voluptatis intercludi minimè videatur, quandoquidem occidendi feras, non venandi venundandíque licentiam dederimus. Occidendi igitur memoratas feras & ducibus & officiis eorum conuentis cunctis licentia tribuatur. Dat. XIII. Kal. Iun. Conſtantio & Conſtante VV. CC. CONSS.

II. Idem AA. Monaxio P. P.

Præſidalis officij Eufratenſis deploratione conperimus eos, qui tranſductioni ferarũ à Duciano officio deputantur, pro ſeptem vel octo diebus contra legationum formam tres, vel quattuor menſes in Hieropolitanam vrbem reſidentes, poſt expenſas tanti temporis etiam caucas exigere, quas nulla præberi conſuetudo permittit. Ideóque præcipimus beſtias, quæ ad comitatum ab omnibus limitum ducibus tranſmittuntur, nõ pluſ-

quàm ſeptem diebus intra ſingulas ciuitates retineri:ſcientibus ducibus & eorum officiis,ſi quid contra hæc commiſſum fuerit,quinas ſe libras auri fiſci viribus inlaturos. Dat. v.Kal. Octob. Conſtantinop. D N.Honor.A. XI.& Conſtantio II.V.C.CONSS.

De Gladiatoribus. *Tit.* XII.

I. Imp. Conſtantinus A. Maximo P. P.

CRVENTA ſpectacula in otio ciuili & domeſtica quiete non placent. Quapropter qui omnino gladiatores eſſe prohibemus eos, qui fortè delictorum cauſa hanc conditionem adque ſententiam mereri conſueuerant,metallo magis facies inſeruire,vt ſine ſanguine ſuorum ſcelerũ pœnas agnoſcant. PP.Beryto, Kal.Octob.Paulino & Iuliano CONSS.

II. Imp. Conſtantius A. & Iulianus C.ad Orfitum P.V.

Vniuerſi, qui in vrbe Roma gladiatorium munus impendunt, prohibitum eſſe cognoſcant, ſollicitandi auctorandos milites, vel eos qui palatina ſunt præditi dignitate, ſex auri librarum multa imminente, ſi quis contra temptauerit. Sponte etiam ad munerarium adeuntes per officium ſublimitatis tuæ ad magiſtros equitum ac peditum,aut eos,qui gubernãt officia palatina oneratos ferreis vinculis mitti conueniet: vt huius legis ſtatuto palatij dignitas à gladiatorio deteſtãdo nomine vindicetur. Dat. XVI.Kalend.Nouemb.Conſtantio A.VIIII.& Iuliano Cæſ.II.CONSS.

III. Impp. Arcadius & Honorius AA. ad populum. poſt alia.

Si quos è gladiatorio ludo ad ſeruitia ſenatoria tranſiſſe conſtabit, eos in extremas ſolitudines emendari decernimus.Dat.& pp.Romæ,Cæſario & Attico CONSS.

De vſu cellarum. *Tit.* XIII.

I.Impp.Arcadius & Honorius AA.Claudio P.V.

EXCEPTIS plebeis ſcænicis,& qui ſpectaculo ſuo prębuit populo materiam voluptatis, & tabernariis,ceteris omnibus vſum ſellarum & ſedendi ac conueniendi in publicum tribuimus facultatem.Dat.VIII.Kal.Iañ.Conſtantinop.Arcadio IIII.& Honorio III.AA.CONSS.

De infirmandis his, quæ ſub tyrannis. aut barbaris geſta ſunt. *Tit.* XIIII.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Conſtantium p.p.

REMOTIS Licini tyranni conſtitutionibus & legibus,omnes ſciant veteris iuris & ſtatutorum noſtrorum obſeruari debere ſanctionem. pp.XVII.Kal.Iun.Criſpo III.Cæſſ.CONS.

II. Idem A. ad vniuerſos prouinciales.

Tyranni & iudicum eius geſtis infirmitatis,nemo per calumniam,vel id,quod ipſe ſponte fecit euertere, nec quod legitime geſtũ eſt.* Dat.prid.Id.Feb.Paulino & Iuliano CONSS.

III. Idem A. Antiocho PF. Vigil.

Quæ tyrannus contra ius reſcripſit, non valere præcipimus: legitimis eius reſcriptis minimè impugnandis. Dat.VIII.Id.Iul.Rom.Conſtantino A.VII.& Conſtantio Cæſ CONSS.

ooo

IIII. Idem A. ad Senatum.

Super his, qui ex ſenatoribus ad nauicularium munus à tyranno deiecti ſunt, ac reſtitui ſuis natalibus deprecantur, placuit veſtrę ſanctitati iudicium examénque mandare: vt vos eligatis qui ſplendori veſtro patrimonij viribus, & honeſtate viuendi, & natalium dignitate reſpõdeñt. Incongruum eſt enim tantæ dignitatis arbitrium alteri potiùs, quàm veſtris ſuffragiis ſententiiſque committere. Eorum autem, quos vt dignos elegeritis nomina P. F. vrbis nobis inſinuet, vt veſtrum iudicium cõprobemus. Dat. Id. Iul. Conſtantino A. VII. & Conſtantio Cęſ. CONSS.

V. Imp. Cõſtantius A. & Cõſtãs C. ad vniuerſos prouinciales & populũ.

Quæ tyrannus, vel eius iudices contra ius ſtatuerunt, infirmari iubemus, reddita poſſeſſione expulſis: vt qui volt ab initio agat. Emancipationes autem & manumiſſiones, & pacta ſub eo facta, & trãſactiones valere oportet. Dat. III. Non. Noueb. Med. Conſtãtio H. V. & Conſtante CONSS.

VI. Imppp. Valentinianus, Theod. & Arcadius AAA. Trifolio P. P.

Nullus ſibi honorem audeat vindicare, quem tyrannica conceſſit audacia: ſed ad priſtinum ſtatum damnata præſumptio reuocetur. Dat. X Kal. Octob. Aquil. Theod. A. II. & Cynegio CONSS.

VII. Idem AAA. Trifolio P. P.

Omne iudicium, quod vafra mente conceptum iniuria non iura reddendo Maximus infandiſſimus tyrannorum credidit prom[illegible]lgandum, damnabimus. Nullus igitur ſibi lege eius, nullus iudicio blandiatur. Dat. VI. Id. Octob. Med. Theod. A. II. & Cynegio CONSS.

VIII. Idem AAA. Conſtantiano p. p. Galliarum.

Omnes, qui tyranni vſurpatione prouecti cuiuſlibet acceperunt nomẽ inlicitum dignitatis, codicillos adque epiſtulas, & promere iubemus, & reddere. Iuris quoque dictionem adque ſententias, quas promere nequiuerunt, qui iudicum nomen habere non poterunt, ex omnibus publicorum monumentorum ſcriniis iubemus auferri: vt abolita auctoritate geſtorum, nullus his iudicatis conetur inniti, quę & tempore, & auctore delentur. Exceptis his tantũ negotiis, adque in ſui integra firmitate mãſuris, quæ conuentionibus pactiſque finita ſunt, ſi dolo metúve caruerunt. His quoque pariter exceptis, quę donatio trãſtulit, mãcipatio liberauit, cõtulit manumiſſio, præmia meritæ ſeruitutis. Quia in his omnibus voluiſſe ſat iuris eſt. Dat. XVIIII. Kal. Feb. Med. Timaſio & Promoto VV. CC. CONSS.

VIIII. Impp. Arcadius & Honor. AA. Andromacho p. v.

Valeat omnis emancipatio tyrannicis facta temporibus, valeat à dominis conceſſa libertas, valeat celebrata & actis quibuſlibet inſerta donatio, valeat deficientium omne iudicium, valeat vniuerſa venditio, valeant ſententiæ iudicum priuatorum. Conuelli enim iudicium non oportet, quas partium elegit aſſenſus, & compromiſſi pœna conſtituit. Valeant conceptæ ſolemniter pactiones, valeant ſcripturæ, quibus aut fides rerum, aut ratio probatur, aut debita, valeant apud quemlibet habitæ ſpontaneæ profeſſiones: valeat depoſita ſuper inſtituenda lite teſtatio, valeat impetratio iuris communium liberorum, valeat procuratio ſcenis mandata tẽporibus, datus tutor, vel curator obtineat firmitatem, valeat in ſponſam perfecta largitio, doli ac vis & metus inchoata actio in tempus legitimum perſeueret, bonorum amiſſa poſſeſſio, & adfectus adeun-

adeundæ hereditatis obtineat, & interdicti beneficium non amittat. Valeat in integrum reſtitutionis petitum auxilium, valeat vindicatio, identidem deſiderata tribuatur, locatio & conductio inuiolabilem obtineant firmitatem, interdicti beneficia tempora infauſta non mutilent, poſtulata inofficioſi actio & immodicarum donationũ reſciſſio petita ſeruetur, beneficia tranſacta non titubent, ſacramento terminata permaneant, pignoris, adque fiduciæ obligatio perſeuerent, ſtent denique omnia, quæ in placitum ſunt deducta priuatum, niſi aut circumſcriptio ſubuenict, aut vis, aut terror oſtenditur. Funeſtorum tantùm conſulum nomina iubemus aboleri: ita vt his reuerentia in lectione recitantium tribuatur, qui tunc in Oriente annuos magiſtratus victuris perpetuo ſunt faſcibus auſpicati. Tempus vero ipſum, ac ſi non fuerit, æſtimetur. Siquidem tunc tẽporis omiſſa aliqua præſcribtio taciturnitati, etiam de illis, quæ confirmauimus nõ poſſit opponi. Dat. XI. Kal, Mai. Med. Olib. & Probin. CONS.

X. Idem AAA. Eulogio C.R.P.

Qui tyranni Maximi ſecuti iuſſionem fundos perpetui iuris non ab ordinariis iudicibus, ſed à rationalibus acceperunt, eorum amiſſione plectãtur, adque ad rem priuatam denuo reuertantur. Dat. VI. Kal. Mai. Med. Olybrio & Probino CONSS.

XI. Idem AA. Andromacho P.V.

Fas eſt ſequi nos paternæ diſpoſitionis arbitrium, adque ideo vniuerſos cuiuſlibet ordinis viros, de quibus lex noſtra reticuerat, ad veniam volumus pertinere, & beneficia inopinantibus vltro deferimus: ſancientes hac lege, ne is, qui tyranni tempore militauit, vel etiam qualibet adminiſtratione donatus eſt, aut honoraria dignitate perfunctus, vel quicumq; in aliquo honore diuerſis locis, aut exactionibus præfuerunt, notam infamiæ ſuſtineant, aut deformi vocabulo polluantur. Quibus eas tantùm dignitates valere decernimus, quas ante tyrannicum tempus habuerunt. Dat. XV. Kalend. Iuñ. Mediol. Olibrio & Probino CONSS.

XII. Idem AA. Euſebio p.p.

His, quos tyrannici temporis labes ſpecie dignitatis infecerat, inuſtæ maculæ omnem abolemus infamiam. Cunctis igitur ſtatum priorẽ ſine cuiuſquã loci, aut ordinis exceptione tribuimus, vt vtantur omnes iure cõmuni, teneant ſtatũ veteris dignitatis: ita vt nihil ſibi ex his, quas adepti fuerant, honoribus blandiãtur. Dat. XV. Kal. Iul. Med. Olib. & Prob. COS.

XIII. Impp. Honorius & Theodoſius AA. Hadriano p.p.

Heracliani vocabulum, nec priuatim, nec publicè vlla memoria teneat, ideoque ſubmouenda eſſe cenſemus, quæcunque ſub eo geſta eſſe dicuntur. Libertates quoque (quoniam certum eſt celere eius ſolemnitatem cõſilatus eſſe pollutam) in melius reuocamus: ſciàtque dominorum voluntas iterandum eſſe, quod illo auctore adi ertit ſtare non poſſe. Semel tamen mutatæ conditionis beneficium implendum eſſe præcipimus, & ita repeti manumiſſionum conſuetudines nunc iubemus, vt nullus ſub hac occaſione incipiat nolle quod voluit. Dat. III. Noñ. Aug. Rom. poſt conſ. Honor. VIIII. & Theod. V. AA. CONSS.

XIIII. Idem AA. Conſtantio com. & patricio.

Sub clade barbaricæ depopulationis, ſi qua aut per fugam, aut per cõgregationem infelicium populorum indignè inuidioſéque commiſſa

OOO 2

ſunt, ad inuidiam placatarum legum à callidis litigatorum obiectionibus non vocentur. Habeant omnium criminum impunitatem, qui euadendi forſitan non habuerant facultatem: niſi eos eadem crimina iuuiſſent. Nō enim crimē dicitur, quod mortis adegit impulſus, ex quo animaduertere cunctos litigatores congruum eſt, ſi quid deprædationis agnouerint, ſe recepturos: ſi tamen in eorum, quos pulſauerint facultatibus abundare, aut reſidere id potuerint conprobare. Dat. Kal. Mar. Rau. D N. Theod. A. VII. & Palladio V. C. coss.

Interp. *Quicumque hoſtium terrore compulſus, dum mortem timet excipere, ad deprædandum ſe eum hoſtibus fortaſſe coniunxerit, non propter hoc vocatur ad crimen, quod pro conſeruanda vita fecit inuitus. Sane ſi quid apud eum de præda reſederit, & reſiduum inuenitur, quod euidenter cognoſcitur, hoc ſolum reddere domino ſine calumnia compellatur.*

Quorum vſus interdictus eſt. *Tit.* XV.

I. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Buleforum Conſ. Campaniæ.

Nulli prorſus, nobis inſciis adque incōſultis, quorumlibet armorum mouendorum copia tribuatur. Dat. III. Non. Oct. Alatino, & duo Iouiano & Varroniano conss.

CODICIS THEODOSIANI LIBER DECIMVSSEXTVS.

De fide catholica. *Tit.* I.

I. Impp. Valentinianus, & Valens AA. ad Symmachum P. V.

Quisquis ſeu iudex, ſeu apparitor ad cuſtodiam templorum homines Chriſtianę religionis adpoſuerit, ſciat non ſaluti ſuę, non fortunis eſſe parcēdum. Dat. XV. Kal. Dec. Med. Valētiniano & Valente AA. conss.

II. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AA. Edictum ad populum vrbis Conſtp.

Cunctos populos, quos clementiæ noſtrę regit temperamentum, in tali volumus religione verſari, quam diuinum Petrum apoſtolum tradidiſſe Romanis, religio vſque ad nunc ab ipſo inſinuata declarat, quámque pontificem Damaſum ſequi claret, & Petrum Alexandriæ epiſcopum virum apoſtolicæ ſanctitatis: hoc eſt, vt ſecundum apoſtolicam diſciplinam euangelicámque doctrinā Patris & Filij & Spiritus Sancti vnam deitatem ſub parili maieſtate, & ſub pia trinitate credamus. hanc legem ſequentes Chri-

Chriſtianorum catholicorum nomen iubemus amplecti. Reliquos verò dementes væſanóſque iudicantes, hęretici dogmatis infamiam ſuſtinere, nec conciliabula earum eccleſiarum nomen accipere, diuina primùm vindicta, poſt etiam motus noſtri, quem ex cæleſti arbitrio ſumpſerimus vltione plectẽdos. Dat. III. Kal. Mar. Theſſal. Grat. A. V. & Theod. A. I. CONS.

III. Idem AAA. ad Auxonium Proconſ. Aſiæ.

Epiſcopis tradi omnes eccleſias mox iubemus, qui vnius maieſtatis adque virtutis Patrem & Filium & Spiritum ſanctum confitentur, eiuſdem glorię claritatis vnius, nihil diſſonum profana diuiſione facientes: ſed trinitatis ordinem, perſonarũ adſertionem, & diuinitatis vnitatem, quos cõſtabit communione Nectari epiſcopi Conſtantinopolitanæ eccleſię, Timothei, necnon intra Aegyptum Alexandrinę vrbis epiſcopos eſſe ſociatos: quos etiam in orientis partibus Pelagio epiſcopo Laodicenſi, & Diodoro epiſcopo Tarſenſi in Aſia, necnon proconſulari adque Aſiana diœceſi Amphilochio epiſcopo Iconienſi, & Optimo epiſcopo Antiocheno in Pontica diœceſi, Hellodio epiſcopo Cæſarienſi, & Otreio Meliteno, & Gregorio epiſcopo Nyſeno, Terennio epiſcopo Scythiæ, Marmario epiſcopo Marcianop. communicare cõſtiterit, hos ad obtinendas catholicas eccleſias ex communione & conſortio probabilium ſacerdotum oportebit admitti. Omnes autem, qui ab eorum, quos commemoratio ſpecialis expreſſit fide communionis diſſentiunt, vt manifeſtos hęreticos ab eccleſiis expelli, neque his penitus poſthac obtinendarum eccleſiarum pontificium facultatémque permitti, vt veræ ac Nicenæ fidei ſacerdotia caſta permaneant: nec poſt euidentem præcepti noſtri formam malignæ locus detur aſtutiæ. Dat. III. Kal. Aug. Heracl. Eucherio & Syagrio CONSS.

IIII. Imppp. Valentinianus, Theodoſius & Arcadius AAA. ad Euſignium P. P.

Damus copiam colligendi his, qui ſecundum ea ſentiunt, quæ temporibus diuæ memorię Conſtanti, ſacerdotibus conuocatis ex omni orbe Romano, expoſitáque fide ab his ipſis, qui diſſentire noſcuntur, Ariminenſi concilio Conſtantinop. etiam confirmata in æternum manſura decreta ſunt: conueniendi etiam quibus iuſſimus pateſcat arbitrium: ſcituris his, qui ſibi tantum exiſtimant colligendi copiam contributam, quòd ſi turbulentum quippiam contra noſtrę tranquilitatis pręceptum faciendũ eſſe temptauerint, vt ſeditionis auctores pacisque turbatę eccleſię, etiam maieſtatis capite ac ſanguine ſint ſupplicia luituri: manente nihilominus eos ſupplicio, qui contra hanc diſpoſitionem noſtram obreptiuè, aut clãculo ſupplicare temptauerint. Dat. X. Kal. Feb. Med. Honorio N. P. & Euodio CONSS.

De epiſcopis, eccleſiis & clericis. Tit. II.

I. Imp. Conſtantinus A.

HAERETICORVM factione comperimus eccleſię catholicę clericos ita vexari, vt nominationibus ſeu ſuſceptionibus aliquibus, quas publicus mos expoſcit, cõtra indulta ſibi priuilegia pręgrauẽtur. Ideóque placet, ſi quem tua grauitas inueneritt ita vexatum, eidem alium ſubrogari, & deinceps à ſupradictæ religionis hominibus huiuſmodi iniurias prohiberi. Dat. prid. Kal. Nou.

Conſtantino A.III.& Licinio III.C.CONSS.

II. Idem A. Octauiano correctori Lucaniæ & Brittiorum.

Qui diuino cultui miniſteria religionis impendunt,id eſt,hi,qui clerici appellantur, ab omnibus omnino muneribus excuſentur: ne ſacrilego liuore quorundam à diuinis obſequiis auocentur.Dat.XII.Kal.Nou.Conſtantino A.V.& Licinio Cæſ.CONSS.

INTERP. *Lex hac ſpeciali ordinatione precepit,vt de clericis,nec Exactores Allectos facere quicunque ſacrilega ordinatione præſumat, quos liberos ab omni munere,id eſt,ab omni officio,omnique ſeruitio iubet eccleſiæ deſeruire.*

III.Idem A.ad Baſſum p.p.

Cùm conſtitutio emiſſa præcipiat, nullum deinceps decurionem, vel ex decurione progenitum, vel etiam inſtructum idoneis facultatib s adque obeundis publicis muneribus oportunum ad clericorum nomē obſequiúmque confugere: ſed eos deceterò in defunctorum duntaxat clericorum loca ſubrogari, qui fortuna tenues, neque muneribus ciuilibus teneātur obſtricti:cognouimus illos etiam inquietari, qui ante legis promulgationem clericorum ſe conſortio ſociauerint. Ideoq; e præcipimus his ab omni moleſtia liberatis, illos,qui p o t legem latam obſequia publica declinantes ad clericorum numerum confugerunt procul ab eo corpore ſegregatos curię ordinibúſq; reſtitui, & ciuilibus obſequiis inſeruire pp.XV.Kal.Aug.Conſtantino A.VI.& Conſtantio Cęſare CONS.

IIII.Idem A.ad populum.

Habeat vnuſquiſque licentiam ſanctiſſimo catholicæ venerabiliſque concilio decedens,bonorum quod optauit relinquere. Non ſi t caſſa iudicia.Nihil eſt quod magis hominibus debetur, quàm vt ſupremæ voluntatis poſtquam aliud iam velle non poſſunt,liber ſit ſtilus, & licens,quod iterum non redit arbitrium, pp.V. Noñ.Iul.Rom.Criſpo II.& Conſtantino II.Cęſ.COSS.

V. Idem A. ad Helpidium.

Quoniam conperimus quoſdam eccleſiaſtic s & ceteros catholicæ ſectæ ſeruientes à diuerſarum religionum hominibus ad luſtrorum ſacrificia celebranda compelli.Hac ſanctione ſancimus, ſi quis ad ritum alienæ ſuperſtitionis cogendos eſſe crediderit,eos qui ſanctiſſimæ legi ſeruiunt, ſi condicio patiatur, publicè fuſtibus verberetur, ſi vero h noris ratio talem ab eo repellat iniuriam,condemnationem ſuſtineat dam i grauiſſimi,quod rebus publicis vindicabitur.Dat.VIII.Kal.Iuñ.Sirmi,Seuero & Rufino CONSS.

VI. Idem A.ad Ablanium p.p.

Neque vulgari conſenſu, neque quibuſlibet petentibus ſub ſpecie clericorum à muneribus pub icis vacatio deferatur,nec temere & citra modum populi clericis connectantur, ſed cùm defunctus fuerit clericus, ad vicem defuncti alius †allegetur, cui nulla ex municipibus proſapia fuerit, neque ea eſt opulentia facultatū, quæ publicas functiones facillimè queat tolerare: ita vt ſi inter ciuitatem & clericos ſuper alicuius nomine dubitetur,ſi eum æquitas ad publica trahat obſequia,& progenie municeps, vel patrimonio idoneus dinoſcetur, exemptus clericis ciuitati tradatur. Opulentos enim ſęculi ſubire neceſſitates oportet, pauperes eccleſiarum diuitiis ſuſtentari,p.p.Kal.Iuñ.Cōſtātino A.VII.& Conſtante Cęſ.CONS.

† alias eligetur

VII.Idē

VII. Idem A. Valentino Conſ. Numidiæ.

Lectores diuinorum apicum & hypodiaconi ceteríque clerici, qui per iniuriam hereticorum ad curiam deuocati ſunt, abſoluantur: & deceterò ad ſimilitudinem orientis minimè ad curias deuocentur: ſed immunitate pleniſſima potiātur. Dat. Non. Feb. Serdicę, Gallicano & Symmac. CONS.

VIII. Imp. Conſtantius A. clericis ſalutem dicit.

Iuxta ſanctionem, quam dudū meruiſſe perhibemini, & vos, & mancipia veſtra nullus nouis collationibus obligauit, ſed vacatione gaudebitis. Præterea neque hoſpites ſuſcipietis, & ſi qui de vobis alimoniæ cauſa negotiationem exercere volunt, immunitate potientur. Dat. VI. Kal. Septemb. Placido & Romulo CONSS.

VIIII. Idem A. Seueriano Proc. Achaïę. *alias* Aſię.

Curialibus muneribus, adque omni inquietudine ciuilium functionū exortes cunctos clericos eſſe oportet: filios tamen eorum, ſi curiis obnoxij non tenentur, in eccleſia perſeuerare. Dat. III. Id. April. Limenio & Catulino CONSS.

X. Impp. Conſtantius, & Conſtans AA. vniuerſis epiſcopis per diuerſas prouincias.

Vt eccleſiarum cœtus concurſu populorum ingentium frequentetur, clericis, ac iuuenibus præbeatur immunitas, repellatúrque ab his exactio munerum ſordidorum, negotiatorū diſpendiis minimè obligentur, cùm certum ſit quęſtus, quos ex tabernaculis adque ergaſteriis colligunt, pauperibus profuturos. Ab hominibus etiam eorum, qui mercimoniis ſtudent, cuncta diſpēdia eſſe ſancimus. Parangariarum quoque parili modo ceſſet exactio. Quod & coniugibus & liberis eorū & miniſteriis maioribus pariter ac feminis indulgemus, quos à cenſibus etiam iubemus perſeuerare immunes. Dat. VII. Kal. Iun. Conſtantinop. Conſtantio VI. & Conſtante AA. CONS.

XI. Idem AA. ad Longinianum PF. Aegypti.

Iampridem ſanximus, vt catholicæ legis antiſtes, & clerici, qui in totū nihil poſſident, ac patrimonio inutiles ſunt, ad munera curialia minimè deuocentur. Verùm comperimus pro nulla vtilitate publica perfectione eos inquietari. Ideóque præcipimus filios eorum, quicunque minus idonei, & intra legitimam ætatem eſſe repperiuntur, nullam moleſtiam ſuſtinere. Dat. IIII. Kalen. Mar. Conſtantio A. VII. & Conſtante A. CONSS.

XII. Idem AA. Seuero ſuo Salutem.

Manſuetudinis noſtræ lege prohibemus in iudiciis epiſcopos accuſari, ne dum adfutura ipſorum beneficio impunitas æſtimatur, libera ſit ad arguendos eos animis furialibus copia. Si quid eſt igitur querellarum, quod quiſpiam defert, apud alios potiſſimum epiſcopos conuenit explorari, vt oportuna adque commoda cunctorum quæſtionibus audientia cōmodetur. Data epiſtula VIIII. Kal. Octob. Acc. Noñ. Octob. Arbitione & Lolliano CONSS.

INTERP. *Specialiter prohibetur, ne quis audeat apud Iudices publicos Epiſcopum accuſare, ſed in Epiſcoporum audientiam perferre non differat, quicquid ſibi pro qualitate negocij putat poſſe competere, vt in Epiſcoporum aliorum iudicio quæ aſſerit contra Epiſcopum debeant definiri.*

XIII. Idem A. & Iulianus Cæſ. ad Leontium.

Eccleſiæ vrbis Rom.& clericis conceſſa priuilegia firmiter præcipimus cuſtodiri. Dat.IIII.Id.Nou.Med.Conſtantio A.VIIII. & Iuliano Cæſ.II. CONSS.

XIIII. Idem A.& Iulianus Cæſ.Felici epiſcopo.

Omnis à clericis indebitæ conuentionis iniuria, & iniquæ exactionis repellatur improbitas, nullàque conuentio ſit circa eos munerum ſordidorum. Et cum negotiatores ad aliquam præſtationem cõpetentem vocantur, ab his vniuerſis iſtiuſmodi ſtrepitus conquieſcet. Si quid enim, vel parſimonia, vel prouiſione, vel mercatura honeſtati tamen conſcia congeſſerint, in vſum pauperum adque egentium miniſtrari oportet: aut id, quod ex eorundem ergaſteriis, vel tabernis conquiri potuerit, & colligi, collectum id religionis æſtiment lucrum: verùm etiam ab hominibus eorundem, qui operam in mercimoniis habent diui principis, id eſt, noſtri ſtatuta genitoris multimoda obſeruatione cauerunt, vt idem clerici priuilegiis compluribus redundarent, itaque extraordinariorum à prædictis neceſſitas adque omnis moleſtia conquieſcat. Ad parangariarum quoque præſtationem non vocentur, nec eorundem facultates adque ſubſtantiæ omnibus clericis huiuſmodi prærogatiua ſuccurrat, vt coniugia clericorum, ac liberi quoque & miniſteria, id eſt, mares pariter ac fœminæ, eorumque etiam filij immunes ſemper à cenſibus & ſeparati ab huiuſmodi muneribus perſeuerent. Dat.IX.Id.Dec.Med.Lecta.V.Kal.Iañ. apud acta. Conſtantio A.VIIII.& Iuliano Cæſ.II.CONSS.

XV. Idem A.& Cæſ.ad Taurum P.P.

In Ariminẽſe ſynodo ſuper eccleſiarum & clericorum priuilegiis tractatu habito, vſque eo diſpoſitio progreſſa eſt, vt iuga, quæ videntur ad eccleſiam pertinere, à publica functione ceſſarent inquietudine deſiſtẽte. quod noſtra videtur dudum ſanctio reppuliſſe. Clerici vero, vel hi, quos copiatas recens vſus inſtituit nuncupari, ita à ſordidis muneribus debent immunes adque à conlatione præſtari, ſi exiguis admodum mercimoniis tenuem ſibi victum veſtitúmque conquirent. Reliqui autem, quorum nomina negotiatorum matricula conprehendit, eo tempore, quo conlatio celebrata eſt, negotiatorum munia, & penſitationes agnoſcant: quippe poſtmodum clericorum ſe cœtibus adgregarunt. De his ſanè clericis, qui prædia poſſident, ſublimis auctoritas tua non ſolùm eos aliena iuga nequaquam ſtatuet excuſare, ſed etiam his, quæ ipſi poſſident, eoſdẽ ad penſitanda fiſcalia perurgueri. Vniuerſos namque clericos poſſeſſores duntaxat prouinciales penſitationes fiſcalium recognoſcere iubemus: maximè cum in comitatu tranquillitatis noſtræ alij epiſcopi, qui de Italiæ partibus venerunt, & illi quoque, qui ex Hiſpania adque Africa commearũt, probauerint id maximè iuſtè conuenire, vt præterea iuga & profeſſionem quæ ad eccleſiam pertinet ad vniuerſa munia ſuſtinenda tranſlationéſque faciendas omnes clerici debeant adtineri. Dat. epiſtula Prid. Kal. Iul. Med. Conſtantio A.X.& Iul.III.Cæſ.CONSS.

XVI. Idem A A.ad Antiochenſes.

In qualibet ciuitate, in quolibet oppido, vico, caſtello, municipio quicumque voto Chriſtianæ legis meritum eximiæ ſingulariſque virtutis omnibus intimauerit, ſecuritate perpetua potiatur. Gaudere enim & gloriari ex fide ſemper volumus: ſcientes magis religionibus, quàm officiis & labore corporis, vel ſudore noſtram rempublicam contineri. Dat. XVI. Kal.

Kal.Mart.Antiochiæ,Tauro & Florentio CONSS.

XVII.Impp.Valentinianus & Valens AA.ad Byzacenos.

Plebeios diuites ab eccleſia ſuſcipi penitus arcemus.Dat.IIII.Id.Septẽ. Aquil.diuo Iouiano & Varroniano CONSS.

XVIII.Idem AA.ad Claudium PC.Afric.

Quam vltimo tempore diui Conſtanti ſententiam fuiſſe claruerit,valeat:nec ea in adſimulatione aliqua conualeſcat, quæ tunc decreta, vel facta ſunt,cùm paganorum animi contra ſanctiſſimam legem quibuſdam ſunt deprauationibus excitati.Dat.XIII.Kal.Mart.Triu. Valentiniano & & Valente AA.CONSS.

XIX.Idem AA.Modeſto P.P.

Quicunque ex curialium natus genere ad clericatum venerit, & præiudicium ſanguinis cœperit poſtulari, certi tẽporis definitione defendatur:vt ſi in conſortio clericatus decennium quietis impleuerit, cum patrimonio ſuo in perpetuum habeatur immunis.Si verò intra finitos annos fuerit à curia reuocatus, cum ſubſtantia ſua functionibus ſubiaceat ciuitatis,obſeruando hoc,vt hi,quos decennium vindicat, petitione ſuperflua minimè fatigentur.Dat.XVI.Kal.Nou.Hierap.Valẽtiniano & Valente AA.CONSS.

XX.Imppp.Valentinianus,Valens,& Gratianus AAA.ad Damaſum Epiſc.vrbis Rom.

Eccleſiaſtici aut ex eccleſiaſticis,vel qui continentium ſe volunt nomine nuncupari, viduarum ac pupillarum domos non adeant, ſed publicis exterminentur iudiciis,ſi poſthac eos ad fines earum vel propinqui putauerint deferendos.Cẽſemus etiam,vt memorati nihil de eius mulieris, qui ſe priuatim ſub prætextu religionis adiunxerint,liberalitate quacunque,vel extremo iudicio poſſint adipiſci,& omne in tantum inefficax ſit, quod alicui horum ab his fuerit derelictum,vt nec per ſubiectam perſonam valeant aliquid,vel donatione,vel teſtamento percipere.Quinetiam ſi fortè poſt admonitionem legis noſtræ aliquid hiſdem eæ fœminæ,vel donatione,vel extremo iudicio putauerint relinquẽdũ,id fiſcus vſurpet. Ceterùm ſi earum qui voluntate percipiunt,ad quarũ ſucceſſionẽ,vel bona iure ciuili, vel edicti beneficiis adiuuãtur,capiant vt propinqui.Lecta in eccleſiis Rom.III.Kalen.Auguſt.Valentin. & Valente III.AA.CONSS.

XXI.Idem AAA.ad Ampelium P.V.

Hij,qui eccleſiæ iuge obſequium deputarunt,curiis habeantur immunes:ſi tamen eos ante ortum imperij noſtri ad cultum ſe legis noſtræ contuliſſe conſtiterit,ceteri reuocentur, qui ſe poſt id tempus eccleſiaſticis congregarunt. Dat.XVI.Kal.Iuñ.Gratiano A.II.& Probo CONSS.

XXII.Idem AAA.ad Paulinum præſidem Epyri nouæ.

Forma præcedentis conſulti etiam circa epiſcoporum virginũmque perſonas, & circa alias, quarum ſtatuto præcedenti facta complẽxio eſt, valeat,ac porrigatur.Dat.Kalen. Decemb. Triu. Modeſto & Arintheo CONSS.

XXIII. Imppp.Valens,Gratianus,& Valentinianus AAA. Artemio,Euridico,Appio,Geraſimo, & ceteris epiſcopis.

Qui mos eſt cauſarum ciuilium,idẽ in negociis eccleſiaſticis obtinendi

PPP

ſunt,vt ſi qua ſunt ex quibuſdā diſſenſionibus leuibúſque delictis ad religionis obſeruantiam pertinentia,locis ſuis & à ſuæ dioeceſeos ſynodis audiantur:exceptis,quæ actio criminalis ab ordinariis extraordinariiſque iudicibus,aut inluſtribus poteſtatibus audientia conſtituit.Dat. XVI. Kalen.Iuñ.Triu.Valente V.& Valentiniano AA.CONSS.

INTERP. *Quoties ex qualibet re ad religionem pertinent, inter clericos fuerit nata contentio,id ſpecialiter obſeruetur, vt conuocatis ab epiſcopo diœceſanis presbyteris quæ in contentionem venerunt iudicio terminentur. Sanè ſi quid opponitur criminale,ad notitiam iudicis in ciuitate qua agitur deducatur, vt ipſius ſententia vindicetur quod probatur criminaliter fuiſſe commiſſum.*

XXIIII.Idem AAA.ad Catafronium.

Presbyteros,diaconos,ſubdiaconos,adq; exorciſtas,&lectores,oſtiarios etiam, & omnes perinde,qui primi ſunt,perſonalium munerum expertes eſſe præcipimus.Dat.III.Noñ.Mart. Gratiano A. III. & Merobaude CONSS.

XXV.Imppp.Gratianus,Valentinianus,& Theod.AAA.

Qui diuinæ legis ſanctitatem,aut neſciendo confundunt,aut neglegendo violant,& offendunt,ſacrilegium committunt.Dat. III. Kalen. Mart. Theſſal.Gratiano A.V.& Theod.A.I.CONSS.

XXVI.Idem AAA.ad Tuſcianum Com.orientis.

Vniuerſos,quos conſtiterit cuſtodes eccleſiarum eſſe, vel ſanctorum locorum,ac religioſis obſequiis deſeruire,nullius adtemptationis moleſtiam ſuſtinere decernimus.Quis enim eos capite cēſos patiatur eſſe deuinctos,quos neceſſariò intellegit ſupra memorato obſequio mācipatos. Dat.Prid.Kal.April.Conſtantinop.Encherio & Syagrio CONSS.

XXVII. Imppp. Valentinianus,Theod.& Arcad. AAA.Tatiano p.p.

Nulla niſi emenſis ſexaginta annis,cui votiua domi proles ſit,ſecūdum præceptum apoſtoli ad diaconiſſarum conſortium transferatur.Tum filiis ſuis curatore(ſi id ætas poſcit)petito,bona ſua idoneis ſedula religione gerenda committat: ipſa tantùm prædiorum ſuorum reditus conſequatur,de quibus ſeruādi, abalienandi,diſtrahendi,relinquēdi,vel quoad ſupereſt,vel cùm in fata concedit,& libera ei voluntas eſt,integra ſit poteſtas.Nihil de monilibus & ſupellectili,nihil de auro, argento ,ceteriſque claræ domus inſignibus ſub religionis defenſione conſumat:ſed vniuerſa integra in liberos proximos, vel in quoſcunque alios arbitrij ſui exiſtimatione tranſcribat, ac ſi quando diem obierit nullam eccleſiam, nullum clericum,nullum pauperem ſcribat heredes. Careat namque neceſſe eſt viribus,ſi quid cōtra vetitum circa perſonas ſpecialiter comprehenſas fuerit à moriente confectum.Immò ſi quid ab his morienti fuerit extortum, nec tacito fideicōmiſſo aliquid clericis in fraudem venerabilis ſanctionis callida arte,aut probroſa cuiuſpiam conhibentia deferatur extorres ſint ab omnibus,quibus inhiauerant bonis. Et ſi quid fortè per epiſtulam,codicillum,donationem,teſtamentum quolibet denique detegitur genere cōſcriptum erga eos, quos hac ſanctione ſubmouimus,id nec iudiciū deuocetur:ſed vel ex inteſtato is qui ſibi cōpetere intellegit,ſtatuti huius definitione ſuccedat,ſi quis ſe agnoſcit filiū,ſi quis probat propinquū,ſi quis denique vel caſu,vel iudicio pro ſolido pro portione heres

lega-

legatarius fideicõmiſſarius apertis depreheditur codicillis,fruatur fortunæ munere,cõſcientiæ ſuæ fructu.Et ſubmotis his adque deiectis in hereditariis corporibus poteſtate vtatur heredis.Fœminæ,quæ crimẽ ſuũ cõtra diuinas humanáſque leges inſtinctu perſuaſę profeſſionis abſciderint, ab eccleſiæ foribus arceantur.Non illis fas ſit ſacrata adire myſteria , neque vllis ſupplicationibus mereantur venerãda omnibus altaria frequentare:adeoquidem,vt epiſcopus tonſo capite fœminam ſi introire permiſerit,deiectus loco etiam ipſe cum huiuſmodi contuberniis arceatur : ac non modò,ſi fieri ſuaſerit,verumetiam ſi hoc ab aliquibus exigi, factum denique eſſe quacũque ratione compererit, nihil ſibi intelligat opitulari.Hoc abſque dubio emendandis pro lege erit,emendatis pro conſuetudine,vt illi habeant teſtimonium,illi incipiant timere iudicium. Dat. XI. Kal.Iul.Med.Valentiniano A.IIII.& Neotherio CONSS.

XXVIII.Idem AAA.Tatiano.p.p.

Legem,quæ diaconiſſis vel viduis nuper eſt promulgata,ne quis videlicet clericus,néve ſub eccleſiæ nomine mãcipia,ſuppellectilem, prædam velut infirmi ſexus diſpoliator inuaderet,& remotis adfinibus ac propinquis,ipſe ſub prætextu catholicæ diſciplinæ ſe ageret viuentis heredem, catenus animaduertat eſſe reuocatam,vt de omnium chartis, ſi iam nota eſt,auferatur:neque quiſquam aut litigator ea ſibi vtendum,aut iudex nouerit exequendũ.Dat.x.Kal.Sept.Veronæ,Valentiniano A.IIII.& Neotherio CONSS.

XXIX.Impp.Arcad.& Honor.AA.Hierio Vic.Afric.

Quæcumque à parentibus noſtris diuerſis ſunt ſtatuta tẽporibus, manere inuiolata adque incorrupta circa ſacroſanctas eccleſias præcipimus. Nihil igitur à priuilegiis immutetur:omnibúſque,qui eccleſiis ſeruiunt, tuitio deferatur:Quia temporibus noſtris addi potiùs reuerentiæ cupimus,quàm ex his,quæ olim præſtita ſunt immutari. Dat.x.Kalen. April. Med.Olybrio,& Probino CONSS.

XXX.Idem AA.Theodoro P.P.poſt alia.

Non nouum aliquid præſenti ſanctione præcipimus,quàm illa quæ olim videntur indulta firmamus priuilegia.Igitur quæ olim reuerentia religionis obtinuit,mutilari ſub pœnæ etiam interminatione prohibemus, ita vt hi quoque qui eccleſiæ obtemperant,his,quibus eccleſia,beneficiis perfruantur,Dat.Prid.Kal.Feb.Med.Cæſario & Attico CONSS.

XXXI.Idem AA.Theodoro P.P.

Si quis in hoc genus ſacrilegij proruperit,vt eccleſias catholicas irruẽs ſacerdotibus & miniſtris, vel ipſo cultui locóque aliquid importet iniuriæ,quod geritur litteris ordinum magiſtratuum,& curatorum & notoriis apparitorum,quos ſtationarios appellant,deferatur in notitiam poteſtatum:ita vt vocabula eorum,qui agnoſci potuerint,declarentur.Et ſi per multitudinem commiſſum dicetur,ſi non omnes,poſſunt tamen aliquanti cognoſci,quorum confeſſione ſociorum nomina publicẽtur.Adque ita prouinciæ moderator ſacerdotum & catholicæ eccleſiæ miniſtrorum loci quoque ipſius,& diuini cultus iniuriam capitali in cõuictos, ſiue confeſſos reos ſententia nouerit vindicandum:nec expectet, vt epiſcopus iniuriæ propriæ vltionem depoſcat, cui ſanctitas ignoſcẽdi ſoli gloriam dereliquit. Sítque cunctis non ſolùm liberum, ſed & laudabile

factas atroces ſacerdotibus,aut miniſtris iniurias, veluti publicū crimen perſequi,ac de talibus reis vltionem mereri. Quòd ſi multitudo violenta ciuilis apparitionis executione, & adminiculo ordinum poſſeſſorúmve non potuerit præſentari,quòd ſe armis,aut locorum difficultate tueatur, iudices Africani armatæ apparitionis præſidium, datis ad virum ſpectabilem Com. Afric. literis,prælato legis iſtius tenore depoſcant: vt rei talium criminum non euadant.Dat.VII.Kal.Maij.Med.Honorio III.& Eutychiano CONSS.

XXXII.Idem AA.Cæſario p.p.

Si quos fortè epiſcopi deeſſe ſibi clericos arbitrantur,ex monachorum numero rectiùs ordinabunt non obnoxios publicis priuatíſque rationibus,cùm inuidia teneant,ſed habeant iam probatos. Dat. VII. Kal. Aug. Honorio A.IIII.& Eutychiano CONSS.

XXXIII. Idem AA.Eutychiano p.p.

Eccleſiis,quæ in poſſeſſionibus(vt adſolet)diuerſorum vicis etiam,vel quibuſlibet locis ſunt conſtitutæ,clerici non ex alia poſſeſſione, vel vico, ſed ex eo,vbi eccleſiā eſſe conſtiterit,eatenus ordinentur, vt propriæ capitationis onus ac ſarcinā recognoſcant:ita vt pro magnitudine, vel celebritate vniuſcuiuſq; vici eccleſiis certus iudicio epiſcopi clericorū numerus ordinetur.Dat.III.Kal.Aug.Minizo,Honor.A.& Euthyciano CONS.

XXXIIII.Idem AA.Sapidiano Vic.Afric.

Si eccleſiæ venerabilis priuilegia cuiuſquā fuerint, vel temeritate violata,vel diſſimulatione neglecta,commiſſum quinque librarum auri(ſicut etiam priùs conſtitutum eſt)condēnatione plectatur.Si quid igitur cōtra eccleſias,vel clericos per obreptionē, vel ab hæreticis, vel ab huiuſmodi hominibus fuerit contra leges impetratum,huius ſanctionis auctoritate vacuamus.Dat.VII.Kal.Iul.Brixiæ,Theodoro V.C.CONSS.

XXXV.Idem AA.Hadriano P.P.

Quicumque reſidentibus ſacerdotibus fuerit epiſcopali loco detruſus, & nomine,ſi aliquid,vel contra cuſtodiam,vel contra quietem publicam moliri fuerit deprehenſus, rurſúſque ſacerdotium petere à quo videtur expulſus,procul ab ea vrbe,quam infecit,ſecundum legem diuę memorię Gratiani centum millibus vitam agat:Sit ab eorum cœtibus ſeparatus, à quorum eſt ſocietate diſcretus:ſitque huiuſmodi perſonis tenore huius legis inlicitum ſacra noſtra adire ſecreta,& impetrare reſcribta:omnibus abiectis per culpam ſacerdotio perſonis,quæ impetrata ſunt infecta permaneāt:ſcituris his,quorū defenſione nituntur,abſque ſui reprehēſione non futurū,ſi hoc eis pollicentur ſuffragium,qui diuinum non videntur meruiſſe iudicium.Dat.Prid. Non. Feb. Rau.Stilichone,& Aur. CONSS.

XXXVI.Idem AA.Pompeiano P.V.Afric.

Quicumque catholicæ religionis clerici intra eum modum, vnde victus emendi vendendíque vſum lege præfinitū exercent,ab auraria penſione habeantur immunes.Ab his quoque,quos à publici laboris actu & gradus clericatus,&(quod non minus eſt)ſanctior vita defendit,præcipimus temperari. Nec enim vllum eorum, qui excepti legibus probabuntur,ſubiacere patiamur iniuriæ,&c.Dat.Prid.Id.Iul. Med.poſt conſ. Stilichonis & Aureliani VV.CC.

XXXVII.Idem AA.Studio P.V.

Quoniam

Quoniam perſonæ ad inquiſitionē perpetrati incendij, vt tui culminis ſuggeſtio patefecit, nequeunt inueniri, clericos carceris cuſtodia relaxamus: ita vt nauib. impoſiti ad lares proprios reuertātur, nec proſcribtionis periculo domus careant, quas epiſcopos, vel clericos peregrinos poſt publicationē edictorum & noſtræ ſerenitatis adſatus probabitur ſuſcepiſſe: pari forma ſeruāda, ſi qua domus ciues clericos noua, ac tumultuoſa conuenticula extra eccleſiam celebrātes ſuſceperint. Ad obſeruandos ſiquidem ſeditionis aditus id noſtro ſedit arbitrio, vt omnes epiſcopi, & clerici peregrini ab hac ſacratiſſima vrbe pellantur. Dat. IIII. Kalend. Septemb. Conſtp. Honorio VII. & Ariſteneto CONSS.

XXXVIII. Imppp. Arcad. Honor. & Theod. AAA. Porfyrio p. v. Afric. poſt alia.

Priuilegia, quę eccleſiis & clericis legum decernit auctoritas, hac quoque præceptione ſancta, & inuiolāta, permanere decernimus. Adque hoc ipſis præcipuum ac ſingulare deferimus, vt quæcumque de nobis ad eccleſiam tantùm pertinentia ſpecialiter fuerint impetrata, non per coronatos, ſed ab aduocatis eorum arbitratu, & iudicibus innoteſcant, & ſortiantur effectum: ſacerdotes verò prouinciæ erunt ſolliciti, ne ſub hac ſcilicet priuilegij excuſatione etiā contra eorū vtilitatē aliquid his inferatur incōmodum. Dat. VII. Kal. Dec. Rom. Hon. VII. & Theod. II. AA. CONSS.

XXXIX. Idem AA. Theodoro p. p.

Quemcunque clericum indignum officio ſuo epiſcopus iudicauerit, ab eccleſiæ miniſterio ſegregauerit, aut ſi qui profeſſum ſacræ religionis ſponte dereliquerint, continuò ſibi eum curia vindicet: vt liber illi vltra ad eccleſiam recurſus eſſe non poſſit: & pro hominum qualitate, & quantitate patrimonij, vel ordini ſuo, vel collegio ciuitatis adiungatur, modò vt quibuſcunque apti erunt publicis neceſſitatibus obligentur: ita vt colludio quoque locus non ſit. Per ſingulos igitur binæ libræ auri inferendæ ærario noſtro à decem primis curialibus exigantur, ſi aliquibus inlicitam conhibentiam & colludia fœda prę̄ſtiterint, hominibúſque improbiſſimis ab omnibus officiis militiæ aditus obſtruatur. Dat. Kal. Decemb. Baſſo & Philippo CONSS.

INTERP. *Quemcunque Clericum Epiſcopus ſuus: malæ vitæ eſſe probauerit, & eum de gradu ſuo pro morum prauitate deiecerit: Vel ſi ipſe clericus ſua voluntate profeſſionem reliquerit clericatus, continuò à Iudice Curialibus adiungatur: vt ſi ita & natalibus & facultatibus eſt idoneus, eum inter ipſos Curiales officium ſuum implere compellat. Si autem infirma perſona eſt, inter collegiatos eum obſeruare, vel ad quod aptus fuerit, in publico ſeruire lex iſta conſtituit, ita vt huiuſmodi perſonæ à Curialibus quolibet colludio nullatenus excuſentur. Quod ſi factum fuerit, pro ſingulis perſonis Curiales binas libras auri fiſco à ſe nouerint inferendas.*

XL. Impp. Honor. & Theod. AA. Militio p. p.

Placet rationabilis conſilij tenore perpenſo, deſtricta moderatione præſcribere, à quibus ſpecialiter neceſſitatibus eccleſiæ vrbium ſingularū habeantur immunes. Prima quippe illius vſurpationis cōtumelia depellenda eſt, ne prædia vſibus cæleſtium ſecretorum dicata ſordidorū munerum faſce vexentur: nulla iugatione, quæ talium priuilegiorū ſorte gratulatur, muniendi itineris conſtringat iniuria: nihil extraordinarium ab

hac ſuperindicticiúmve flagitetur: nulla pontium inſtauratio, nulla trãſlationum ſollicitudo gignatur: non aurũ ceteráque talia poſcantur. Poſtremò nihil præter canonicam inlationem, quod aduenticiæ neceſſitatis ſarcinã repentina depopoſcerit, eius functionibus adſcribatur. Si quis contrauenerit poſt debitæ vltionis acrimoniã, quæ erga ſacrilegos iure promenda eſt, exilio perpetuæ deportationis vtatur. Dat. VIII. Kal. Iun. Rau. Honorio IX. & Theodoſio V. AA. CONSS.

XLI. Idem AA. Melitio P. P.

Clericos nonniſi aut epiſcopos accuſari conuenit. Igitur ſi epiſcopus, vel presbyter, diaconus, & quicũque inferioris loci Chriſtianæ legis miniſter apud epiſcopum (ſiquidem alibi non oportet) à qualibet perſona fuerint accuſati, ſiue ille ſublimis vir honoris, ſiue vllius alterius dignitatis, qui hoc genus laudabilis intentionis arripiet, nouerit docenda probationibus, monſtranda documẽtis ſe debere inferre. Si quis ergo circa huiuſmodi perſonas nõ probãda detulerit, auctoritate huius ſanctionis intelligat ſe iacturæ famæ propriæ ſubiacere: vt dãno pudoris exiſtimationis diſpendio diſcat ſibi alienę verecundiæ impunè inſidiari, ſaltem deceterò non licere. Nam ſicut epiſcopos, presbyteros, diaconos, ceteróſque ſi his obiecta comprobari potuerint, maculatos ab eccleſia venerabili æquum eſt remoueri, vt contempti poſt hæc, & miſeræ vilitatis inclinati deſpectu iniuriarum non habeant actionem, ita ſimilis videri debet iuſtitiæ, quòd petitæ innocentiæ moderatam deferri iuſſimus vltionem. Ideóque huiuſmodi dũtaxat cauſas epiſcopi ſub teſtificatione multorum actis audire debebunt. Dat. III. Id. Decemb. Rau. Honor. IX. & Theod. V. AA. CONS.

XLII. Idem AA. Monaxio PP.

Quia inter cetera Alexandrinæ legationis inutilia, hoc etiam decretis ſcriptum eſt, vt reuerentiſſimus epiſcopus de Alexandrina ciuitate † aliquas non exire (quod quidem terrore eorum, qui parabalani nuncupantur, legationi inſertum eſt)* placet noſtræ clementiæ, vt nihil commune clerici cum publicis actionibus, vel ad curiam pertinentibus habeãt. Preterea eos, qui parabalani vocantur, non plus, quàm quingẽtos eſſe præcipimus: ita vt non diuites & qui hunc locum redimant, ſed pauperes à corporatis pro rata Alexandrini populi præbeantur: eorum nominibus viro ſpectabili præfecto Auguſtali videlicet intimatis, & per eum ad veſtram magnitudinem referentes: quibus neque ad quodlibet publicum ſpectaculum, neque ad curiæ locum, neque ad iudicium accedendi licentiam permittimus: niſi fortè ſinguli ob cauſas proprias & neceſſitates iudicem adierint, aliquem lite pulſantes, vel ab alio ipſi pulſati, vel in communi totius corporis cauſa ſyndico ordinato: ſub ea definitione, vt ſi quis eorum hæc violauerit, & breuibus parabalani eximatur, & competenti ſupplicio ſubiugetur: nec vnquam ad eandem ſollicitudinem reuertatur. Loco autem mortuorum viro ſpectabili PF. Auguſtali ſubrogandi dedimus poteſtatem: ſub ea conditione, quæ ſuperius deſignatur. Dat. III. Kalen. Oct. Conſtp. Theod. A. VII. & Palladio CONS.

† fortè aliquatenus nõ exiret

XLIII. Idem AA. Monaxio P. P.

Parabalani, † qui ad curãda debilium ægra corpora deputantur, quingentos eſſe ante præcepimus. Sed quia hos minùs ſufficere in pręſenti cognoui-

† aliàs Parabaiani.

gnouimus,pro quingentis ſeſcentos conſtituipræcipimus:ita vt pro arbitrio viri reuerentiſſimi antiſtitis Alexandrinæ vrbis de his, qui ante fuerant,& qui pro conſuetudine curandi gerunt experientiam ſeſcenti parabalani ad huiuſmodi ſollicitudinem eligantur:exceptis videlicet honoratis & curialibus .Si quis autẽ ex his naturali ſorte fuerit abſumptus, alter in eius locum pro voluntate eiuſdem ſacerdotis,exceptis honoratis & curialibus,ſubrogetur:ita vt hi ſeſcenti viri reuerentiſſimi ſacerdotis præceptis,ac diſpoſitionibus obſecundent,& ſub eius cura conſiſtant:reliquis, quæ dudum latæ legis forma complectitur,ſuper hiſdem parabalanis,vel de ſpectaculis,vel de iudiciis ceteriſque (ſicut iam ſtatutum eſt) cuſtodiendis.Dat.III.Non.Couſtp.Honor.XII.& Theod.X.AA.CONSS.

XLIIII.Idem AA.Palladio P.P.

Eum,qui probabilem ſæculo diſciplinam agit, decolorari conſortio ſororiæ appellationis non decet.Quicumque igitur cuiuſcumque gradus ſacerdotio fulciuntur,vel clericatus honore cenſentur,extranearum ſibi mulierum interdicta conſortia cognoſcant:hac eis tantùm facultate con ceſſa,vt matres filias,atque germanas intra domorum ſuarum ſepta cõtineãt.In his enim nihil ſcæui criminis æſtimari fœdus naturale permittit. Illas etiam non relinqui caſtitatis hortatur adfectio, quæ antea ſacerdotium maritorũ legitimũ meruere cõiugium. Neque enim clericis incompetenter adiunctæ ſunt, quæ dignos ſacerdotio viros ſui conuerſatione fecerũt.Dat.VIII.Id.Maij.Rau.DN.Theod.A.IX.& Cõſtantio V.C.CONS.

INTERP. *Quicunque clericatus officio vtuntur,extranearum mulierum familiaritatem habere prohibẽtur,matrum,ſororum,vel filiarum ſibi ſolatia intra domum ſuam nouerint tantùm eſſe conceſſa: Quia nihil turpe in talibus perſonis fieri vel cogitari lex naturæ permittit. Illæ verò mulieres ſunt in ſolatio retinendæ,quæ in coniugio fuerint ante officium clericatus.*

XLV.Idem AA.Philippo P.P.Illyrici.

Omni innouatione ceſſante vetuſtatem,& canones priſtinos eccleſiaſticos, qui nunc vſque tenuerunt, per omnes Illyrici prouincias ſeruari præcipimus. Tum ſiquid dubietatis emerſerit, id oporteat non abſque ſcientia viri reuerẽtiſſimi ſacroſanctæ legis antitiſtis vrbis Cõſtantinopolitanæ,quæ Romæ veteris prærogatiua lætatur,conuentui ſacerdotali ſanctoque iudicio reſeruari.Da.Pri.Id.Iul.Euſtathio & Agricola CONS.

XLVI.Impp.Theod.A.& Valentinianus Cæſ.Georgio P.C.Afric.poſt alia.

Priuilegia præteritarum legum eccleſiæ,ſiue clericis delata ſeruentur, &c.Dat.Prid.Non. Iul. Aquil. DN. Theod. A.XI. & Valentiniano Cæſ. CONSS.

XLVII.Idem A.& Cæſ.Baſſo.C.R.P.

Priuilegia eccleſiarum omnium,quæ ſæculo noſtro tyrannus inuiderat,prona deuotione reuocamus,ſcilicet, vt quidquid à diuis prĩcipibus conſtitutum eſt,vel quæ ſinguli quique antiſtites pro cauſis eccleſiaſticis impetrarant, ſub pœna ſacrilegij iugi ſolidata æternitate ſeruentur. Clericos etiam,quos indiſcretim ad ſæculares iudices debere deduci infauſtus præſumptor edixerat, epiſcopali audiẽtiæ reſeruamus.Fas enim non eſt,vt diuini muneris miniſtri temporalium poteſtatum ſubdantur arbitrio,&c.Dat.VIII.Id.Oct.Aquil.DN.Theod.A.XI.& Valentin. CONSS.

De monachis. *Tit.* *III.*

I.Imppp.Valentinianus,Theod.& Arcad.AAA.Tatiano P.P.

QVICVMQVE ſub profeſſione monachi repperiuntur, deſerta loca & vaſtas ſolitudines ſequi, adque habitare iubeantur.Dat. III.Non.Septembr.Veronæ,Valentiniano A. IIII. & Neotherio CONSS.

II.Idem AAA.Tatiano p.p.

Monachos,quibus interdictæ fuerant ciuitates,dum iudiciariis aguntur iniuriis,in priſtinum ſtatum ſubmota hac lege eſſe præcipimus. Antiquata ſiquidem noſtræ clementiæ iuſſione, liberos in oppidis largimur eis ingreſſus. Dat. xv. Kal. Maij. Conſtantinop. Arcad. A. II. & Rufino CONSS.]

De his, qui religione contendunt. *Tit.* *IIII.*

I.Imppp.Valentinianus,Theod.& Arcad.AAA.Euſignio p.p.

HIs,qui ſibi tantummodo exiſtimant colligendi copiam contributam,ſi turbulentum quippiam contra noſtrę tranquillitatis præceptum faciendum eſſę temptauerint, vt ſeditionis auctores pacíſque turbatæ eccleſiæ maieſtatis, capite, ac ſanguine ſint ſupplicia luituri.Dat.x.Kal.Febr.Conſtantinop. Honor. x. P. & Euodio CONSS.

II.Idem AAA.Tatiano p.p.

Nulli egreſſo ad publicum,vel diſceptandi de religione, vel tractandi, vel conſilij aliquid deferēdi pateſcat occaſio.Et ſi quis poſthac auſu graui adque damnabili contra huiuſmodi legem veniendum eſſe crediderit, vel inſiſtere motu peſtiferæ perſeuerationis audebit, competenti pœna, & digno ſupplicio cohercceatur.Dat. XVI.Kal.Iul.Stobis,Theod. A. II.& Cynegio CONS.

III.Idem AAA.Potamio PF.Auguſtali.

Deportatione dignus,eſt qui nec generali lege admonitus, nec competenti ſententia emendatus,& fidem catholicam turbat, & populum. Dat.xv.Kal.Aug.Conſtantinop.Arcad.A.II.& Rufino CONSS.

IIII.Imppp.Arcad.Honor.& Theod.AAA.Anthemio Magiſt. officiorū.

Cuncta officia moneantur à tumultuoſis ſe conuenticulis abſtinere,& qui ſacrilego animo auctoritatem noſtri numinis auſi fuerint expugnare,priuati cingulo,bonorum proſcribtione multētur.Dat.IIII.Kal.Feb. Conſtp.Honor.A.VI.& Ariſteneto CONSS.

V.Idem AAA.Studio P.V.

Si quis ſeruos in hac ſacratiſſima vrbe poſſideat,eos à tumultuoſis conuenticulis faciat temperare:ſciens ſe pro ſingulis ſeruis,qui intereſſe conuentibus interdictis fuerint comprehenſi, trium librarum auri diſpendio feriendum:ſeruis videlicet puniendis.Quam formam in nūmulariis, ceteriſque huius almæ vrbis corporibus volumus ſub pœna grauiore ſeruari,vt vnum quodque corpus pro his, qui de ſuo numero conuentus celebrare inlicitos detegentur,ad quinquaginta pondo auri ſolutionem multæ nomine adſtringatur.Dat.III.Id.Sept.Conſtantinop.Honorio A. VI.& Ariſteneto CONSS.

VI.Idem AAA.Eutychiano p.p.

Recto-

Rectores prouinciarum moneantur, vt conuentus eorum arceantur inliciti, qui orthodoxarum religione ſubfulti, ſpretis ſacroſanctis eccleſiis aliò conuenire conantur: his, qui ab Arſacij, Theofili, Porfyri reuerentiſſimorum ſacrę legis antiſtitum communione diſſentiunt ab eccleſia proculdubio repellendis. Dat. XIIII. Kal. Dec. C. P. Honorio A. VI. & Ariſteneto COSS.

De hæreticis. *Tit. V.*

I. Imp. Conſtantinus A. ad Dracilianum.

PRIVILEGIA quæ contemplatione religionis indulta ſunt, catholicæ tantùm legis obſeruatoribus prodeſſe oportet. Hęreticos autem atque ſchiſmaticos non tãtùm ab his priuilegiis alienos eſſe volumus, ſed etiam diuerſis muneribus conſtringi & ſubiici. pp. Kal. Sept. Generaſto, Conſtãtino A. VII. & Conſtantio COSS.

II. Idem A. ad Baſſum.

Nouatianos non comperimus prædamnatos, vt iis quæ petiuerunt crederemus minimè largienda. itaque eccleſiæ ſuę domos & loca ſepulcris apta ſine inquietudine eos firmiter poſſidere præcipimus, ea ſcilicet quæ ex diuturno tempore vel exempto habuerunt, vel qualibet quæſiuerunt ratione, prouidendum erit, ne quid ſibi vſurpare conentur ex his quæ ante diſcidium ad eccleſias perpetuæ ſanctitatis pertinuiſſe manifeſtum eſt. Dat. VIIII. Kalen. Oct. Spoleti, Conſtantino A. VII. & Conſtantio COSS.

III. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Ampelium pp.

Vbicunque Manichęorum conuentus vel turba huiuſmodi reperitur doctoribus graui cenſione multatis, domus & habitacula, in quibus profana inſtitutione docetur, fiſci viribus indubitanter adciſcantur. Dat. VI. Non. Mart. Treu. Modeſto & Arintheo COSS.

IIII. Imppp. Valens, Gratianus & Valentinianus AAA. ad Heſperium pp.

Olim pro religione catholicę ſanctitatis vt cœtus hęreticæ vſurpationis conquieſcerent, iuſſimus ſiue in oppidis, ſiue in agris extra eccleſias, quas noſtra pax obtinet, conuentus agerentur, publicari loca omnia, in quibus falſo religionis obtentu altaria locarentur, quod ſiue diſſimulatione iudicum ſeu profanorum improbitate contigerit, eadem erit ex vtroque pernicies. Dat. X. Kal. Maij. Treu. Valente & Valentiniano AA. COSS.

V. Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theodoſius AAA. ad Heſperium pp.

Omnes vetitæ legibus & diuinis & imperialibus hęreſes perpetuò cõquieſcant. quiſquis opinionem plectibiliùs Dei profanus imminuit, ſibi tantummodo nocitura ſentiat, aliis obſitura non pandat: quiſquis redẽpta venerabili lauacro corpora reparata morte tabificat, id auferendo quod geminat, ſibi ſolus talia nouerit, alios nefaria inſtitutione non perdat. omneſque peruerſę iſtius ſuperſtitionis magiſtri pariter & miniſtri, ſeu illi ſacerdotali adſumptione epiſcoporum nomẽ infamant, ſeu quod proximum eſt presbyterorum vocabulo religionem mentiuntur, ſeu etiã ſe diaconos, cum nec Chriſtiani quidem habeantur, appellant, hi conciliabulis damnatæ dudum opinionis abſtineant. denique antiquato reſcribto quod apud Sirmium nuper emerſit, ea tantùm ſuper catholica obſerua-

tione permaneant, quæ perennis recordationis pater noſter & nos ipſi victura in æternum æquè numeroſa iuſſione mandauimus. Dat. III. Non. Aug. Med. Accep. XIII. Kal. Sept. Auſonio & Olybrio coss.

VI. Idem. AAA. Eutropio pp.

Nullos hæreticos myſteriorum locus, nulla ad exercendi animi obſtinatioris dementiam pateat occaſio. Sciant omnes etiam ſi quid ſpeciali quolibet reſcripto per fraudem elicito ab huiuſmodi hominum genere impetratum eſt, non valere. arceantur cunctorum hæreticorum ab inlicitis congregationibus turbæ: vnius & ſummi Dei nomen vbique celebretur. Nicenæ fidei dudum à maioribus traditæ & diuinæ religionis teſtimonio adque adſertione firmatæ obſeruantia ſemper manſura teneatur. Focinianæ labis contaminatio, Arriani ſacrilegij venenum, Eunomię perfidiæ crimen, & nefanda monſtruoſis nominibus prodigia ſectarum ab ipſo etiam aboleantur aditu. Is autem Nicenæ adſertor fidei, catholicæ religionis verus cultor accipiendus eſt, qui omnipotentem Deũ & Chriſtum filium Dei vnum nomine cõfitetur, Deum de Deo, lumen de lumine, Qui Spiritum ſanctũ, qui id quod ex ſummo rerum parẽte ſperamus, accipimus, negando non violat, apud quem intemeratæ fidei ſenſu v get incorruptę trinitatis indiuiſa ſubſtantia, quę Gręci adſertione verbi κοινα rectè credentibus dicitur. Hęc profecto nobis magis probata, hęc veneranda ſunt. Qui verò hiſdem non ſeruiunt, deſinant adfectatis dolis alienum verę religionis nomen adſumere, & ſuis apertis criminibus denotentur, ab omnium ſummoti ęccleſiarum limine penitus arceantur, cum omnes hęreticos inlicitas agere intra oppida congregationes vetemus, ac ſi quid ereptio factioſa temptauerit, ab ipſis etiam vrbium mœnibus exterminato furore propelli iubeamus, vt cunctis orthodoxis epiſcopis qui Nicænam fidem tenent catholicæ toto orbe reddantur. Dat. IIII. Id. Eccleſiæ Ian. CP. Eucherio cos.

VII. Iidem AAA. Eutropio pp.

Si quis Manichæus Manichęáve ex die latæ dudum legis ac primitus à noſtris parentibus, in quamlibet perſonam condito teſtamento vel cuiuſlibet titulo liberalitatis atque ſpecie donationis tranſmiſit proprias facultates, vel quiſquam ex his aditæ per quamlibet ſucceſſionis formã cõlatione ditatus eſt, quoniam hiſdem ſub perpetua iuſtæ infamiæ nota teſtandi ac viuẽdi iure Romano omnem protinus eripimus facultatem, neque eos aut relinquendę aut capiendę alicuius hereditatis habere ſinimus poteſtatem, totum fiſci noſtri viribus imminentis indagatione ſocietur, ſiue id marito, ſiue propinquo, aut cuilibet benemerito, ſiue etiam filiis, quos tamen vitę eius & criminis facinora ſociata coniungant, ſiue etiam per interpoſitam quamlibet perſonam profuturam eidem qui ætati hominum genere & grege reperitur inlicita liberalitate prouenerit, caduci titulo vindicetur. Nec in poſterùm tantùm huius emiſſę per noſtram mãſuetudinem legis forma pręualeat, ſed in pręteritum etiam quidquid talium perſonarum aut proprietas reliquit, aut ſucceſſio habuit, vſurpatio fiſcalis commodi perſequatur. nam licet ordo cœleſtium ſtatutorum ſequuturis poſt obſeruantiam ſacratæ conſtitutionis indicat, neque actis obeſſe conſueuerit: tamen quoniam & quid conſuetudo obſtinationis pertinax natura mereatur in hac tantùm quam ſpecialiter vigere

vo-

volumus,ſanctione[que] iuſtæ ſenſu inſtigationis agnoſcimus, eos qui etiam poſt legem primitus datam nequaquam ab inlicitis & profanis coitionibus refrenari diuina ſaltem monitione potuerint, tanquam in ipſius depictæ legis iniuriam veluti ſacrilegij reos tenemus,ſeueritatem præſentium ſtatutorum non tam ad conſtituendæ,ſed ad vlciſcēdæ legis ſanximus exemplum,ita vt nec defenſio temporis proſit.His tantū filiis paternorum vel maternorum bonorū ſucceſſio deferatur[,] qui licet ex Manichæis,orti ſenſu tamen & affectu propriæ ſalutis admoniti ab eiuſdem vitæ profeſsioníſque collegiis pura ſemet dediti religione demouerint tali immunes à crimine.Illud etiam huic adiicimus ſanctioni, ne in conuenticulis oppidorum,ne in vrbibus claris conſueta feralium myſteriorum ſepulchra conſtituant, à conſpectu celebri ciuitate penitus coerceantur,nec ſe ſub ſimulatione fallaciæ eorum ſcilicet nominum quibus plerique vt cognouimus probatæ fidei & propoſiti caſtioris dici ac ſignari volent maligna fraude defendant,cum præſertim nonnulli ex his Encratitas,Apotactitas,Hydroparaſtatas vel ſaccoforos nominari ſe velint, & varietate nominum diuerſorum velut religioſæ profeſſionis officia mentiantur:eos enim omnes conuenit non profeſſione defendi nominū, ſed notabiles atq; execrandos haberi ſcelere ſectarum.Dat.VIII.Id.Maij. CP.Eucherio & Syagrio COSS.

VIII.Iidem AAA.ad Clicherium Com.Orientis.

Nullum Eunomianorum atque Arrianorum, vel ex dogmate & hi, † in ciuitatibus vel agris fabricandarum eccleſiarum copiam habere pręcipimus.quod ſi temerè ab aliquo id præſumptum ſit,domus eadem vbi hæc conſtructa fuerint quæ conſtrui prohibentur,fundus etiam vel priuata poſſeſſio protinus fiſci noſtri viribus vindicetur, atque omnia loca fiſcalia ſtatim fiant, quæ ſacrilegi huius dogmatis,vel ſedem receperint, vel miniſtros.Dat.XIIII.Kal.Aug.CP.Eucherio & Syagrio COSS.

† forte Ælii.

IX.Iidem AAA.Floro pp.

Quiſquis Manichæorum vitæ ſolitariæ falſitate cœtum bonorum fugit ac ſecretas vrbes eligit peſſimorum, ita vt profanator atque corruptor catholicæ quam cuncti ſuſpicimus diſciplinæ, legi ſubiugetur vt inteſtabilis viuat,nihil viuus impendat inlicitis, nihil moriens relinquat indignis,omnia ſuis non moribus,ſed naturæ reſtituat,aut proximis ſi deerit legitima ſucceſſio melius regenda dimittat,aut fiſci domino deficiente agnatione ſine fraude molitionis intelligat obligata.hæc de ſolitariis. Cęterùm quos Encratitas prodigiali appellatione cognominãt cum ſaccoforis ſiue Hydroparaſtatis refutatos iudicio, proditos crimine vel in mediocri veſtigio facinoris huius inuentos,ſummo ſupplicio & inexpiabili pœna iubemus adfligi,manente ea condicione de bonis quam omni huic officinę impoſuimus à latæ dudum legis exordio. Sublimitas itaque tua det inquiſitores,aperiat forum,iudices denūtiatoréſque ſine inuidia delationis accipiat,nemo præſcribtione communi exordium accuſationis huius infringat,nemo tales occultos cogat latentéſque conuentus,agris vetitum ſit,prohibitum mœnibus ſede publica priuatáque damnatum.ac ſumma exploratione rimetur vt quicumque in vnum Paſchæ diem non obſequenti religione cōuenerint,tales indubitanter quales hac lege dãnauimus habeãtur.Dat.Prid.Kal.Apr.CP.Antonio & Syag.COS.

x. Iidem AAA. Conſtantiniano Vic. diœceſeos Ponticæ.

Taſcodrocitæ à ſedibus quidem ſuis minimè propellantur, ad nullam tamen eccleſiam hereticæ ſuperſtitionis turba conueniat, aut ſi fortè conuenerit à conuenticulis ſuis ſine vlla mora propulſetur. Dat. XII. Kalen. Iul. Conſtantinop. Merobaude II. & Saturnino coss.

XI. Iidem AAA. Poſtumiano PP.

Omnes omnino quoſcunque diuerſarũ hereſium error exagitat, id eſt Eunomiani, Arriani, Macedoniani, Pneumatomachi, Manichæi, Encratitæ, Apotactitæ, Saccofori, Hydroparaſtatæ nullis circulis coeant, nullam colligant multitudinem, nullum ad ſe populum trahant, nec ad imaginẽ eccleſiarũ pariter priuatos oſtendant, nihil vel publicè vel priuatim quod catholicę ſanctitati officere poſſit exerceant, ac ſi qui extiterit qui tam euidentia vetita tranſcendat, permiſſa omnibus facultate quos rectæ obſeruantiæ cultus & pulchritudo delectat, communi omnium bonorum conſpiratione pellatur. Dat. VIII. Kalen. Aug. CP. Merobaude II. & Saturnino coss.

XII. Idem AAA. Poſtumiano p.p.

Vitiorum inſtitutio Deo atque hominibus exoſa, Eunomiana ſcilicet, Arriana, Macedoniana, Apolliriniana, ceterarúmque ſectarum, quas veræ religionis venerabili cultu catholicæ obſeruantiæ fides ſincera condemnat, neque publicis, neque priuatis aditionibus intra vrbium atque agrorum ac villarum loca aut colligendarum congregationum aut conſtituendarum eccleſiarum copiam præſumat, nec celebritatem perfidiæ ſuæ vel ſolemnitatem diræ communionis exerceat, neque vllas creandorum ſacerdotum vſurpet atque habeat ordinationes. eædem quoque domus ſeu in vrbibus, ſeu in agris, in quibus paſſim turbæ profeſſorum ac miniſtrorum talium colligentur, fiſci noſtri dominio iuríque ſubdantur. ita vt hi qui vel doctrinam vel myſteria conuentionum talium exercere conſueuerunt, perquiſiti ab omnibus vrbibus ac locis propoſitæ legis vigore conſtricti expellantur à cœtibus, & ad proprias vnde oriundi ſunt terras redire iubeantur, ne quis eorum aut commeandi ad quælibet alia loca aut euagandi ad vrbes habeat poteſtatem. Quod ſi negligentius ea quę ſerenitas noſtra conſtituit impleantur, officia prouincialium iudicum & principales vrbium, in quibus coitio vetitæ congregationis reperta monſtrabitur, ſequentiæ damnationíque ſubdantur. Dat. III. Non. Sept. CP. Merobaude II. & Saturnino coss.

XIII. Iidem AAA. Cynegio p.p.

Eunomiani, Macedoniani, Arriani necnõ Apollirianiani inter ſacræ religionis officia pro ſuis erroribus famoſa ſunt nomina. Omnes itaque qui harum profeſſionum vel pontificium vel miniſteriũ vindicarunt, qui ſe fugati nominis adſerunt ſacerdotes, quíque in criminoſa religione miniſtrorũ ſibi nomen imponunt, qui docere ſe dicunt quod aut neſcire aut dicere ſit dedecoroſũ, omnibus huius latebris indagine curioſiore perſpectis ſine vlla gratię interuentione pellantur, in aliis locis viuant ac penitus à bonorum congreſſibus ſeparentur. Dat. XII. Kal. Feb. CP. Richomere & Clearcho coss.

XIIII. Iidem AAA. Cynegio pp.

Apollirianianos ceterósque diuerſarũ hęręſium ſectatores ab omnibus locis

locis iubemus inhiberi,à mœnibus vrbium,à congreſſibus honeſtorum,à communione ſanctorum inſtituendorum clericorum non habeant poteſtatem, colligendarum congregationum, vel in publicis vel in priuatis eccleſiis careant facultate, nulla iis epiſcoporum faciendorum præbeatur auctoritas,ipſi quoque epiſcopi nomine deſtituti appellationem huius dignitatis amittant,adeant loca,quę hos potiſſimùm quaſi vallo quodammodo ab humana communione ſecludant.his etiam illud nectimus, vt ſupra memoratis omnibus adeundi atque interpellandi ſerenitatem noſtrā aditus denegetur. Dat. VI. Id. Mar. Theſſ.Theod. A.II.& Cynegio coſs.

XV. Iidem AAA. Trifolio pp.

Omnes diuerſarum perfidarúmque ſectarum, quos in Deum miserę veſania conſpirationis exercet,nullum vſquam ſinant habere conuentum non inire tractatus,non cœtus agere ſecretos, non nefariæ prẹuaricationis altaria manus impię officiis impudenter adtollere,& myſteriorum ſimulationem ad iniuriam verę religionis aptare. quod vt congruum ſortiatur effectum, in ſpecula ſublimitas tua fidiſſimos quoſque conſtituat, qui & cohibere hos poſſint & deprehenſos offerre iudiciis, ſeueriſſimum ſecundum præteritas ſanctiones & Deo ſupplicium daturos & legibus. Dat.XVIII.Kalen.Iul.Stobis,DN.Theod.A.II.& Cynegio V.C.COSS.

XVI.Idem AAA.Cynegio p.p.

Nonnullos Arrianorum formam noſtrorum talem proferre iuſſionē conperimus,vt his liceat vſurpare, quę his videantur vtilitatibus conuenire. Qua ſublata ſciant nullam huiuſmodi iuſſionem è noſtro ſacrario profluxiſſe. Quidquid itaque fuerit ab his pro eorum commoditate prolatum, vt falſi reus teneatur,qui deinceps ea circuntulerit.Dat.V.Id.Aug. Conſtp.Theod.A.II.& Cynegio CONSS.

XVII.Imppp.Valentinianus.Theod.& Arcad.AAA.Tatiano p.p.

Eunomiani ſpadones, nec faciendi, nec adipiſcendi habeant licentiam teſtamenti. Quod circa omnes, quos viuos lex inuenerit,volumus cuſtodiri,nec quemquam pręteritę cuiuſpiam voluntatis priuilegio defenſari, cum ſeu facta prius teſtamenta,ſeu infacta doceantur,poſt hanc noſtri oraculi ſanctionem non habeant poſſidendi licentiam,non petendi,non etiam relinquendi heredem nomine principali,non fideicommiſſario, nō legatario,non tacito fideicommiſſo,vel quamcunque in huiuſcemodi negotiis nuncupationem iuris ordo conſtituit: ſed omnia, quæ talium eſſe vel futura eſſe conſtiterit, vt caduca fiſci noſtri viribus vindicentur: nihil ad ſummum habeant commune cum reliquis. Dat. III. Noñ. Mai. Med. Timaſio & Promóto CONSS.

XVIII.Idem AAA.Albino P.V.

Quicumque ſub nomine Manichęorum mundum ſollicitant, ex omni quidem orbe terrarum, ſed quammaximè de hac vrbe pellantur ſub interminatione iudicij. Voluntates autem eorundem, quinimò ipſæ etiā facultates populo publicatæ nec vim teſtamentorum teneant, nec derelinqui per eos, aut hiſdem fas ſit, nihil ad ſummum his ſit cōmune cum mundo.Dat.XV.Kal.Iul.Rom.Timaſio & Promoto CONSS.

XIX. Idem AAA. Tatiano p.p.

Hij,qui ſcæui dogmatis retinent principatum,hoc eſt,epiſcopi,preſbyteri,diaconi,adque lectores, & qui clericatus velamine religionis maculā

conantur infligere, ſub cuiuſlibet hæreſis,ſiue erroris nomine conſtituti, & funeſtis conciliabulis,ſeu intra vrbem,ſeu in ſuburbanis eſſe videantur, omnimodo propellantur.Dat.VI.Kal.Decemb.Med.Timaſio & Promoto CONSS.

XX. Exemplum ſacrarum litterarum.

Hęreticorum polluta contagia pelli vrbibus vicinis, proturbari,ac nullis penitus iubemus patere conuentibus, ne in quoquam loco ſacrilega cohors talium hominũ colligatur. Nulla eorum peruerſitati, vel publica conuenticula,vel latiora erroribus ſecreta tribuãtur.Da.XIIII.Kalen.Iuñ. Rom.Tatiano & Symmacho VV.CC.CONSS.

XXI. Idem AAA.Tatiano p.p.

In hereticis erroribus, quoſcunque conſtiterit vel ordinaſſe clericos, vel ſuſcepiſſe officium clericorum,denis libris auri viritim multandos eſſe cenſemus:locum ſanè,in quo vetita temptantur,ſi conhibentia domini patuerit,fiſci noſtri viribus adgregari. Quòd ſi id poſſeſſorem, * quippe clanculum geſtum ignoraſſe cõſtiterit,conductorẽ eius fundi,ſi ingenuus eſt,decem auri libras fiſco noſtro inferre pręcipimus:ſi ſeruili fęce deſcẽdens paupertate ſui pœnam damni ac vilitate contemnit, cæſus fuſtibus deportatione damnabitur:cum illud ſpecialiter præcauemus,vt ſi villa dominica fuerit,ſeu cuiuſlibet publici iuris, & conductor,& procurator licentiam dederit colligendi, denis libris auri propoſita condemnatione multentur. Verùm ſi quos talibus repertos obſecundare myſteriis, ac ſibi vſurpare nomina clericorum iam nunc proditum fuerit, denas libras auri exigi ſingulos & inferre pręcipimus. Dat.XVII. Kal. Iul. Conſtantinop.Arc.III.& Rufino CONSS.

XXII.Idem AAA.Victorio P.C.Aſiæ.

Hæretici neque epiſcopi faciendi poteſtatem neque epiſcoporum confirmationes licitas habeant. Dat. XVII. Kal.Maij.Conſtantinop.Arcad III.& Honor.II.AA.CONSS.

XXIII. Idem AAA.Rufino P.P.

Eunomianis,ne caperent aliquid, vel relinquerent teſtamento,legem dudum credidimus promulgandam: quam quidem nunc conſilio pleniore reuocamus.Viuant iure communi,ſcribant pariter ac ſcribantur heredes.Dat.XII.Kal.Iul.Hadrianop.Arcad.III.& Hoñ.II.AA.CONSS.

XXIIII.Idem AAA.Rufino p.p.

Hæreticorum dementia,nec vlterius conetur perpetrare,qua reppererit nec inlicita habere concilia:nuſquam profana pręcepta, vel docere,vel diſcere: ne antiſtites eorundem audeant fidem inſinuàre,quam nõn habent, & miniſtros creare,quod non ſunt, ne per conhibentiam iudicantium,omniũque,quibus per conſtitutiones paternas ſuper hoc cura mandata eſt,eiuſmodi audacia neglegatur,& creſcat.Da.VII. Id.Iul. Conſtantinop.Arcad.III. & Honorio II. AA.CONSS.

XXV.Idem AAA.Rufino p.p.

Omnes pœnas, cuncta ſupplicia, quæ ſanctionibus diuæ recordationis genitoris noſtri aduerſum hęreticorum ſunt pertinacem ſpiritum conſtituta, noſtro etiam decreto reparantes decernimus,quidquid etiam his eſt contra meritum delinquẽtum ſpes correctionis ſpeciali quadam ſanctione conceſſum,id irritum eſſe.Eunomianorum verò perfidam mentem,& nequiſ-

nequiſſimam ſect㪘 ſpeciali commemoratione damnamus, ſtatuimúſq; omnia, quę contra illorum vęſaniam decreta ſunt, inlibata cuſtodiri. Illud addentes, ne quis memoratę ſectę militandi, aut teſtandi, vel ex teſtamento ſumendi habeat facultatem: vt ſit omnibus commune damnum, quibus etiam communis eſt religionis furor: ceſſante videlicet, ſi quid à patre noſtro quibuſdam fuerat ſuper teſtandi iure beneficio ſpeciali conceſſum. Dat. III. Id. Mar. Conſtantinopoli, Olybrio & Probino CONSS.

XXVI. Idem AAA. Rufino p.p.

Ne quis hæreticorum, quos iam leges innumerę diui genitoris noſtri continent, audeat cœtus inlicitos congregare, profanáque mente omnipotentis Dei contaminare myſterium, nec publicè, nec priuatim, nec in ſecreto, nec palàm. Nemo audeat epiſcopi ſibi nomen adſciſcere, vel eccleſiaſticum ordinem, eorúmque ſanctiſſima nomina pollutis mentibus vſurpare. Dat. III. Kal. April. Conſtp. Olybrio & Probino CONSS.

XXVII. Idem AAA. Cæſario p.p.

Conficiendorum teſtamentorum dari Eunomianis pręcipimus poteſtatem, & concedi id, quod diui genitoris noſtri data nuper pręceptio cõtinebat. Dat. VIII. Kal. Iul. Conſtp. Olybrio & Probino CONSS.

XXVIII. Idem AAA. Aureliano Proc. Aſię.

Hęreticorum vocabulo continentur, & latis aduerſus eos ſanctionibus debent ſubcumbere, qui vel leui argumento iudicio catholicæ religionis & tramite detecti fuerint deuiare. Ideóque experientia tua Eurcſium hæreticum nec in numero ſanctiſſimorum antiſtitum habendum eſſe cognoſcat. Dat. III. Non. Septemb. Conſtp. Olybrio & Probino CONSS.

XXIX. Idem AAA. Marcello mag. officiorum.

Sublimitatem tuam inueſtigare præcipimus, an aliqui hæreticorum, vel in ſcriniis, vel inter agentes in rebus, vel inter palatinos cum legum noſtrarum iniuria audeant militare, quibus exemplo diui patris noſtri omnis & à nobis negata eſt militandi facultas. Quoſcumque autem deprehenderis culpæ huius adfines cum ipſis, quibus & in legum noſtrarum, & in religionum excidium conhibentiam præſtiterunt, non ſolùm militia eximi, verùm etiam extra mœnia vrbis huiuſce iubebis arceri. Dat. VIII. Kal. Dec. Conſtp. Olybrio & Probino CONSS.

XXX. Impp. Arcad. & Honor. AA. Clearcho P.V.

Cuncti hæretici proculdubio nouerint omnia ſibi loca huius vrbis adimenda eſſe, ſiue ſub eccleſiarum nomine teneantur, ſiue quæ diaconica appellantur, vel etiam decanica, ſiue in priuatis domibus, vel locis priuatis fiſco noſtro adcorporãdis. Preterea omnes clerici hęreticorum ex ſacratiſſima vrbe pellantur, neque his finibus liceat conuenire. Ad hoc interdicatur his omnibus ad litaniam faciendam intra ciuitatem noctu, vel interdiu profanis coire conuentibus ſtatuta videlicet condemnatione centum librarum auri contra officium ſublimitatis tuę, ſi quid huiuſmodi fieri vel in publico, vel in priuatis ędibus concedatur. Dat. V. Non. Mar. Conſtp. Arcad. IIII. & Honor. III. AA. CONSS.

XXXI. Idem AA. Cæſario p.p.

Doctores auctoréſque Eunomianorum facinoris inueſtigati, clericíque maximè, quorum furor tantum ſuaſit errorem, è ciuitatibus pellan-

tur extorres. Dat. XI. Kal. Maij. Conſtantinop. Arcad. IIII. & Honor. III. AA. CONSS.

XXXII. Idem AA. Cæſario p.p.

Ne Eunomianorum tãta dementia perſeueret, ſublimis magnificentia tua omni ſtudio auctores doctoréſque Eunomianorum inueſtigare feſtinet, clericíque eorum maximè quorum furor tantum ſuaſit errorem, de ciuitatibus pellantur extorres & humanis cœtibus ſegregentur. Dat. X. Kal. Maij. Conſtp. Arcad. IIII. & Honor. III. AA. CONS.

XXXIII. Idem AA. Eutychiano p.p.

Doctores Apollinariorum tota maturitate præcipimus ex ædibus carę nobis abſcedere ciuitatis: ita vt ſi obumbrati latebris abire neglexerint occultos cœtus (vt æſtimant) habituri, ea loca, vel domus, quibus prædictos congregauerint, fiſci ratione nectantur. Dat. Kal. April. Conſtp. Cæſario & Attico CONSS.

XXXIIII. Idem AA. Eutychiano p.p.

Eunomianæ ſuperſtitionis clerici, ſeu Montaniſtæ conſortio vel conuerſatione ciuitatum vniuerſarum adque vrbium expellantur. Qui ſi fortè in rure degentes, aut populum congregare, aut aliquos probabuntur inire conuentus, perpetuò deportentur, procuratore poſſeſſionis vltima animaduerſione punito, domino poſſeſſione priuando, in qua his conſciis, ac tacentibus infauſti damnatique cõuentus probabuntur agitati. Si verò in qualibet poſt publicatã ſollemniter iuſſionem vrbe deprehenſi, aut aliquam celebrandæ ſuperſtitionis gratia ingreſſi domum probabuntur, & ipſi ademptis bonis vltima animaduerſione plectantur, & domus, in qua ea forte, qua dictum eſt, ingreſſi, nec ſtatim à domino domináve domus expulſi, ac proditi fuerint, fiſco ſine dilatione ſocietur. Codices ſcelerum omnium doctrinam, ac materiam continentes ſumma ſagacitate mox quæri, ac prodi exerta auctoritate mandamus, ſub aſpectibus iudicantum incendio mox cremandos. Ex quibus ſi qui fortè aliquid qualibet occaſione, vel fraude occultaſſe, nec prodidiſſe conuincitur, ſciat ſe velut noxiorum codicum, & maleficij crimine conſcribtorum retentatorem, capite eſſe plectendum. Dat. IIII. Non. Mart. Conſtp. Honor. A. IIII. & Eutychiano CONS.

XXXV. Idem AA. Dominatori Vic. Afric.

Noxios Manichęos, execrabiléſque eorum conuentus dudum iuſta animaduerſione damnatos, etiam ſpeciali præceptione cohiberi decernimus. Quapropter quæ ſiti adducãtur in publicum, ac deteſtati criminoſi congrua & ſeueriſſima emendatione reſecentur. In eos etiam auctoritatis aculei dirigantur, qui eos domibus ſuis damnanda prouiſione defendant. Dat. XVI. Kal. Iun. Med. Theod. V. C. CONSS.

XXXVI. Idem AA. Eutychiano p.p.

Eunomianis pœnam adimendæ teſtamenti factionis peregrinorúmque mutandæ conditionis remittimus. Patimur eos & donandi è ſuis facultatibus, vt velint, & dono rurſus ab aliis accipiendi habere liberam poteſtatem. Conciliis verò abſtineant, cœtus inlicitos derelinquant, & ſciãt ſibi interdictas eſſe collectiones, aut pœnas paratas: ita vt fundi procurator, vel domus vrbanæ vilicus in quibus profana myſteria fuerint celebrata, vltimo ſupplicio feriantur: ipſáque poſſeſſio, & domus fiſco vindicetur,

cetur, ſi ſciente domino, & non prohibente, noſtrę iuſſioni fuerit obniſum. Prętereà miniſtri ſceleris, quos falſo nomine ſuo antiſtites vocant, ſi in collectione aliqua fuerint comprehenſi, deportentur: omnibus bonis ablatis. Dat. Prid. Non. Iul. Conſtp. Theodoro v. c. CONS.

XXXVII. Idem AA. Hadriano p. p.

Reſcribtum, quod Donatiſtę à Iuliano tūc principe impetraſſe dicuntur, propoſito programmate celeberrimis in locis volumus anteferri: & geſta, quibus eſt huiuſcemodi allegatio inſerta, ſubnecti: quo omnibus innoteſcat, & catholicę confidentię ſtabilita conſtantia, & Donatiſtarū deſperatio fucata perfidia. Dat. v. Kal. Mar. Raū. Stilic. & Aureliano CONSS.

XXXVIII. Idem AAA. Edictum.

Nemo Manichęum, nemo Donatiſtam, qui præcipuè (vt comperimus) furere non deſiſtunt in memoriam reuocet, vna ſit catholica veneratio, vna ſalus ſit, trinitatis par ſibíque congruens ſanctitas expectatur. Quod ſi quis audeat interdictis ſeſe inlicitiſque miſcere, & pręteritorum innumerabilium conſtitutorum, & legis nuper à manſuetudine noſtra prolatæ laqueos non euadet: & ſi turbæ forte conuenerint, ſeditionis concitatos aculeos acrioris commotionis non dubitet exſerendos. Dat. Prid. Id. Feb. Raū. Stilicone II. & Anthemio CONSS.

XXXVIIII. Idem AAA. Diotimo ſuo ſal.

Donatiſtæ ſuperſtitionis hęreticos, quocumque loci vel fatentes, vel conuictos, legis tenore ſeruato, pœnam debitam abſque dilatione perſoluere decernimus. Dat. VI. Id. Decemb. Raū. Stilichone II. & Anthemio CONSS.

XL. Idem AAA. Senatori p. p.

Quid de Donatiſtis ſentiremus, nuper oſtendimus. Pręcipuè tamen Manichęos, vel Frygas, ſiue Priſcilianiſtas meritiſſima ſeueritate perſequimur. Huic itaque hominum generi nihil ex moribus, nihil ex legibus ſit commune cum ceteris. Ac primùm quidem volumus eſſe publicū crimen, quia quod in religione diuina committitur, in omnium fertur iniuriam. Quos bonorum etiam publicatione perſequimur: quæ tamen cedere iubemus proximis quibuſque perſonis, ita vt aſcendentium, vel deſcendentium, vel venientium ex latere cognatorum vſque ad ſecundum gradum, velut in ſucceſſionibus ordo ſeruetur. Quibus ita demum ad capiēdas facultates eſſe ius patimur, ſi nō & ipſi pari cōſcientia polluuntur. Ipſos quoque volumus amoueri ab omni liberalitate, & ſucceſſione quolibet titulo veniente. Præterea non donandi, non emendi, non vendendi, non poſtremò contrahendi cuique conuicto relinquimus facultatem. In morte quoque inquiſitio tēdit. Nam ſi in criminibus maieſtatis licet memoriā accuſare defuncti, nō immeritò & hic debet ſubire iudiciū. Ergo & ſuprema illius ſcriptura inrita ſit, ſiue teſtamēto, ſiue codicillo, ſiue epiſtula, ſiue quolibet genere reliquerit voluntatis, qui aut Manichęus, aut Fryga, aut Priſcilianiſta fuiſſe cōuincitur: hoc quoque caſu eadē illa circa gradus ſuperiùs conprehenſos conditione ſeruata. Alioquin nec filios exiſtere, aut adire permittimus, niſi à paterna prauitate diſceſſerint. Delicti enim veniam pœnitentibus damus. Seruos etiam extra noxam eſſe volumus, ſi dominum ſacrilegum reuerentes, ad eccleſiam catholicam ſeruitio fideliore tranſierint, pręferri huiuſmodi hominum cœtus domino, & ſi

non communione criminis implicato:ſcientes tamen, nec prohibente contraxit, patrimonio noſtro ſocietur. Ac ſi dominus ignorabit, actor, vel procurator poſſeſſionis cohercitus plumbo perpetuo metallorum operi deputetur: Conductor, ſi idoneus eſt, deportabitur: rector prouinciæ, ſi hęc crimina diſſimulatione, vel gratia delata diſtulerit, aut conuicta neglexerit, ſciat ſe multa viginti librarum auri feriendum. Defenſores quoque & principales vrbium ſingularum, necnon & officia prouincialia decem librarum auri pœna cōſtringet, niſi in his, quę à iudicibus ſuper hoc præcepta fuerint, exſequendis, & ſagaciſſimam curam, & ſolertiſſimam operam commodarint. Dat. VIII. Kal. Mart. Rom. Honorio VII. & Theodoſio II. AA. CONSS.

XLI. Idem AAA. Porfyrio P. V. Afric.

Licet crimina ſoleat pœna purgare, nos tamen prauas hominum volūtates admonitione pœnitentiæ volumus emendare. Quicunque igitur hæreticorum ſiue Donatiſtæ ſint, ſiue Manichęi, vel cuiuſcunque alterius prauæ opinionis ac ſectæ, profanis ritibus adgregati, catholicam fidem, & ritum, quem per omnes homines cupimus obſeruari, ſimplici confeſſione ſuſceperint, licet adeò inueteratum malum longa, ac diuturna meditatione nutriuerint, vt etiam legibus antè latis videantur obnoxij, tamen hos ſtatim, vt fuerint deum ſimplici religione confeſſi, ab omni noxa abſoluendos eſſe cenſemus: vt ad omnem reatū, ſeu antè contractus eſt, ſeu poſtea (quod nolumus) contrahitur, etiam ſi maximè reos pœna videatur vrguere, ſufficiat ad abolitionem errorum proprio damnauiſſe iudicio, & Dei omnipotentis nomen inter ipſa quoque pericula requiſitum fuiſſe complexum: quia nuſquam debet in miſeris inuocatum religionis deeſſe ſubſidium. Vt igitur priores, quas ſtatuimus leges, in excidium ſacrilegarum mentium omni executionis vrgueri iubemus effectu: ita his, qui ſimplicis fide religionis, licet ſera confeſſione maluerint, cenſemus datis legibus non teneri. Quæ ideo ſanximus, quò vniuerſi cognoſcant, nec profanis hominum ſtudiis deeſſe vindictam, & ad rectū redundare cultum, legum quoque adeſſe ſuffragium. Dat. XVII. Kal. Dec. Rom. Honorio VII. & Theodoſio II. AA. CONSS.

XLII. Impp. Honor. & Theod. AA. Olympio mag. officiorum & Valenti Com. domeſticorum.

Eos, qui catholicę ſectæ ſunt inimici, intra palatium militare prohibemus: vt nullus nobis ſit aliqua ratione coniunctus, qui à nobis fide & religione diſcordat. Dat. XVIII. Kal. Dec. Rauē. Baſſo & Philippo CONSS.

XLIII. Idem AA. Curtio P. P.

Omnia, quæ in Donatiſtas (qui & Montenſes vocātur) Manicheos, ſiue Priſcilianiſtas, vel in gentiles à nobis generalium legum auctoritate decreta ſunt, non ſolùm manere decernimus, veùm in executionem pleniſſimam effectúmque deduci: ita vt ædificia quoque vel horum vel cælicolarum, etiam quæ neſcio cuius dogmatis noui conuentus habent, eccleſiis vindicentur. Pœna verò lege propoſita veluti conuinctos tenere debebit eos, qui Donatiſtas ſe confeſſi fuerint, vel catholicorum communionem refugerint ſcæuæ religionis obtentu, quamuis Chriſtianos eſſe ſe ſimulent, &c. Dat. XVII. Kal. Dec. Rom. Baſſo & Philippo CONSS.

XLIIII. Idem AA. Haue Donate Kariſſime nobis.

Donati-

Donatiſtarum hæreticorum, Iudæorum noua adque inuſitata detexit audacia, quòd catholicæ fidei velint ſacramenta turbare. Quæ peſtis adq; contagionis ſi latius emanet ac profluat *In eos igitur, qui aliquid, quod ſit catholicę ſectæ cōtrarium, aduerſúmque temptauerint, ſupplicium iuſtæ animaduerſionis expromi pręcipimus. Dat. VIII. Kal. Decemb. Raū. Baſſo & Philippo CONSS.

XLV. Idem AA. Theodoro p.p. II.

Defenſorum curialium, omniúmque officiorum ſpecula cuſtodiat, ne quis intra aliquam ciuitatem, vel vlla territorij parte ſecreta qui ab eccleſię catholico ſacerdote diſſidet, inlicitę cohibitionis habeat facultatē. Ipſa etiam loca iuri publico ſociari, ſecluſa omni executione cenſemus, & proſcriptos eos in exilium detrudi, qui audent diſputare ea & adſerere, quæ inſtitutio diuina condēnat. Dat. v. Ka. Dec. Raū. Baſſo & Philippo CONS.

XLVI. Idem AA. Theodoro p.p. II. poſtalia.

Ne Donatiſtæ, vel ceterorum vanitas hereticorum aliorúmque error, quibus catholicæ communionis cultus non poteſt perſuaderi, Iudęi adq; gentiles (quos vulgò paganos appellānt) arbitrētur legum antè aduerſum ſedatarum conſtituta tepuiſſe, nouerint iudices vniuerſi præceptis eorum fideli deuotione parendum, & inter præcipua quidquid aduerſus eos decreuimus, non ambigant exſequendum. Quòd ſi quiſquam iudicum loco conhibentiæ executionem præſentis legis omiſerit, nouerit amiſſa dignitate grauiorem motum ſe noſtræ clementiæ ſubiturum. Officium quoque ſuum, quod ſaluti propriæ contempta ſuggeſtione defuerit, punitis tribus primatibus, condemnatione viginti librarum auri plectendū. Ordines quoque viri ſi in propriis ciuitatibus, vel territoriis commiſſum tale aliquid ſiluerint, in gratiam noxiorum deportationis pœnam & propriarum amiſſione facultatum ſe nouerint ſubituros. Dat. XVII. Kalen. Feb. Raū. Honor. VII. & Theod. III. AA. CONSS.

XLVII. Idem AA. Iouiano p.p.

Si quis contra ea, quæ multipliciter pro ſalute communi, hoc eſt, pro vtilitatibus catholicę ſacroſanctę eccleſię aduerſus hęreticos, & diuerſi dogmatis ſectatores cōſtituta ſunt, etiam cum adnotationis noſtrę beneficio venire temptauerit, careat impetratis, &c. Dat. VI. Kal. Iul. Raū. Honorio VIII. & Theod. III. AA. CONSS.

XLVIII. Idem AA. Anthemio p.p.

Montaniſtas & Priſcilianiſtas & alia huiuſcemodi genera nefarię ſuperſtitionis per multiplicata ſcita diualia diuerſa vltionū ſupplicia contemnentes ad ſacramenta quidem militiæ, quæ noſtris obſecundat imperiis, nequaquam admitti cenſemus. Si quos verò ex his curialis origo, vel ordinum nexus, aut cohortalinæ militię inligat obſequiis & functionibus, his adſtringi præcipimus: ne ſub colore damnatæ religionis eliciant vacationis cupitę ſibi ſuffragia. Nec enim placet ex lege, quæ in occidentalibus partibus promulgata prædictas cærimonias ita inſecuta eſt, vt ab omni contractu eos & propemodum Romana conuerſatione ſubmouerit cohortalis militiæ, vel curiarum eos neceſſitatibus liberari. Dat. VIIII. Kal. Mar. Conſtp. Varane v. c. CONSS.

XLVIIII. Idem. AA. Anthemio p.p.

Manentibus his, quæ in Eunomianos lex diui patris clementiæ noſtræ

iamdudum cõſtituit,nihil deinceps inuicem ſibi vel donare, vel ipſos donatione conſequi,nihil item relinquere, nec capere teſtamento decernimus.Careant emolumentis,quę ex donationibus,vel morientium voluntate alternis ſolebant inlecebris fraude & circumuentione percipere:vt in totum vtriuſque iuris communione priuentur,tantúmque eis ab inteſtato ſuccedãt:quod ad ſuccedendi ius proditus veteribus legibus ordo præſcribſit:ita vt ſi nullus ex his ſuperſtes fuerit qui iure ab inteſtato ad hereditatem vocatur, tunc bona in hac ſuperſtitione defuncti ad fiſcũ noſtrũ pertineant. Donationes etiam prædicto more prohibitę ſacrarijnoſtri incrementis accedant:ita tamen,vt nulli ex his quicquam à noſtra munificentia depoſcere liceat neminíque percipere,etſi quid fortè voluerimus vltrò largiri:ſed iure fiſci maneant ſemper, niſi ea publicę vtilitatis ratio venditioni ſubiecerit.Dat.Kal.Mart.Varane v.c.cons.

L. Idem AA.ad Strategium C.R.P.

De eadem re addito,ita vt officium rerum priuatarum apertè cognoſcat ad proprium periculum redundare,ſi quid vnquam ex prędictis bonis diſſimulatione ſua cuiquam paſſum fuerit tradi:cum nullo modo nulláque ratione huius legis auctoritatem circumueniri oporteat.Dat.Kal. Mar.Varane v.c.conss.

LI. Idem AA. Heracliano Com. Afric.

Oraculo penitus remoto, quoad ritus ſuos hęreticæ ſuperſtitionis obrepſerant, ſciant omnes ſanctæ legis inimici plectendos ſe pœna & proſcribtionis & ſanguinis, ſi vltra conuenire per publicum execranda ſceleris ſui temeritate tentauerint.Dat.VIII.Kal.Septemb. Varane v.c.cons.

LII. Idem AA. Seleuco p p.

Caſſatis,quæ pragmatici,vel adnotatione manus noſtræ potuerint,impetrari, & manentibus his, quæ etiam dudum ſuper hoc definita ſunt, & veterum principum ſanctione ſeruata,niſi ex die prolatæ legis omnes Donatiſtæ tam ſacerdotes,quàm clerici laicíque catholicis ea,quę ſacrilegè deſciuere,reddiderint,tunc inluſt.ſingillatim pœnæ nomine fiſco noſtro auri pondo quinquaginta cogantur inferre, ſpectabiles auri pondo quadraginta,ſenatores auri pondo triginta,clariſſimi auri pondo viginti, ſacerdotales auri pondo triginta, principales auri pondo viginti, decuriones auri pondo quinque, negotiatores auri pondo quinque, plebeij auri pondo quinque, circumcæliones argenti pondo decem.Qui niſi à conductoribus, ſub quibus commanẽt, vel procuratoribus executori exigendi fuerint præſentati,ipſi teneantur ad pœnam,ita vt ne domus noſtræ homines ab huiuſcemodi cenſura habeantur immunes.Vxores quoque eorum maritalis ſegregatim multa conſtringat. Eos enim, quos nequaquam inlata damna correxerint,facultatum omnium publicatio ſubſequetur. Seruos etiam dominorum admonitio, vel colonos verberum crebrior ictus à praua religione reuocabit:ni malunt ipſi ad prædicta diſpendia (etiam ſi ſunt catholici) retineri. Clerici verò miniſtríque eorum ac perniciosiſſimi ſacerdotes ablati de Africano ſolo,quod ritu ſacrilego polluerunt,in exilium viritim ad ſingulas quaſque regiones ſub idoneâ proſecutiõne mittantur: eccleſiis eorum,vel conuenticulis prædiíſque, ſi qua in eorum eccleſias hæreticorum largitas praua contulit, proprietati poteſtatíque catholicæ (ſicut iamdudum ſtatuimus), vindicatis.Dat.III.

Kal.

Kal.Febr.Raū.Honor.VIIII.& Theod.V.AA.CONSS.

LIII.Idem AA.Felici p.p.

Iouianum ſatrilegos agere conuentus extra muros vrbis ſacratiſſimæ epiſcoporum qrerella deplorat.Quare ſupra memoratum corripi præcipimus,& cōtuſum plūbo cum ceteris ſuis participibus,&miniſtris exilio coherceri. Ipſum autem machinatorē in inſulam Boam feſtina celeritate deduci.ceteris,prout libuerit,(dummodo ſuperſtitioſa coniuratio exilij ipſius diſcretione ſoluatur)ſolitariis & longo ſpatio inter ſe poſitis īſulis in perpetuū deportatis.Si qui autem pertinaci improbitate, vetita & dānata repetiuerit,ſciat ſe auſteriorē ſententiam ſubiturum.Dat.Prid.Non. Mart.Med.Honor.VIIII.& Theod.V.AA.CONSS.

LIIII.Idem AA.Iuliano Proc.Afric.

Donatiſtas adque hæreticos,quos patientia clemētiæ noſtræ nunc vſque ſeruauit,competenti conſtituimus auctoritate percelli,quatenus euidenti præceptione ſe agnoſcant,& inteſtabiles, & nullam poteſtatem alicuius ineundi habere,ſed perpetua inuſtos infamia à cœtibus honeſtis, & à conuentu publico ſegregandos. Ea verò loca in quibus dira ſuperſtitio nunc vſque ſeruata eſt catholicæ venerabili eccleſiæ ſocientur: ita vt epiſcopi preſbyteri,omnéſque antiſtites eorum,& miniſtri ſpoliati omnibus facultatibus ad ſingulas quaſque inſulas adque prouincias exulandi gratia dirigantur.Quiſquis autem hos fugientes propoſitam vltionem occultādi cauſa ſuſceperit,ſciat & patrimonium ſuum fiſci noſtri compendiis adgregandum,& ſe pœnam,quæ his propoſita eſt, ſubiturum. Damna quoque patrimonij,pœnáſque pecuniarias euidēter imponimus viris, mulieribus,perſonis ſingulis, & dignitatibus,pro qualitate ſui quę debeant inrogari. Si igitur proconſulari, aut vicariano, vel comitiuę primi ordinis quiſque fuerit honore ſuccinctus,niſi ad obſeruantiam catholicam mentem propoſitúmque conuerterit, ducentas argenti libras conetur exſoluere fiſci noſtri vtilitatibus adgregandas.Ac ne id ſolùm putetur ad reſecandam intentionem poſſe ſufficere, quotieſcumque ad communionem talem acceſſiſſe fuerit confutatus, totiēs multam exigatur:& ſi quinquies eundem conſtiterit nec damnis ab errore reuocari, tunc ad noſtram clementiam referatur,vt de ſolida eius ſubſtantia ac de ſtatu acceruiùs iudicemus.Huiuſmodi autem conditionibus etiam honoratos reliquos obligamus:ſcilicet,vt ſenator,qui nullo munitus extrinſecus priuilegio dignitatis inuentus in grege Donatiſtarum,centum libras ſoluat argenti,ſacerdotales eandem ſummam cogantur exſoluere,decemprimi curiales quinquaginta libras argenti addicantur: reliqui decuriones decem ſoluant libras argenti,quicunque in hęreſi maluerint permanere.Conductores autem domus noſtræ, ſi hæc in prædiis venerabilis ſubſtantiæ vti permiſerint,tantam penſionem pœnæ nomine cogantur inferre, quantam in cōductione penſitare conſuerunt. Eadem quoque emphyteuticarios auctoritas ſacrę definitionis adſtringet. Conductores verò priuatorum, ſi permiſerint in hiſdem prædiis conuenticula haberi, vel eorum patientia ſacrum myſterium fuerit inquinatum, referetur per iudices ad ſcientiam dominorum,quorum intererit,ſi pœnam volunt ſacrę iuſſionis euadere, aut certantes corrigere, aut perſeuerantes commutare: ac tales prædiis ſuis prębere rectores,qui diuina præcepta cuſtodiant.Quòd ſi procurare

neglexerint, hi quoque in penſiones, quas accipere conſuerunt, prolatæ præceptionis auctoritate multẽtur, vt quod ad cõpendia eorũ peruenire poterat ſacro iungatur ærario. Officiales autẽ diuerſorũ iudicũ, ſi in hoc errore fuerint deprehẽſi, ad triginta libras argẽti inlatione pœnę nomine teneãtur:ita vt ſi quinquies cõdẽnati abſtinere noluerint,cohercitì verberibus exilio mãcipẽtur.Seruos verò & colonos cohercitio ab huiuſmodi auſibus ſeueriſſima vindicabit.Ac ſi coloni verberibus coacti in propoſito perdurauerint,tunc tertia peculiꝫ ſui parte multẽtur, adque omnia quæ huiuſmodi generib. hominũ lociſq; colligi poterunt, ad largitiones ſacras ilicò dirigãtur.Dat.xv.Kal.Iul.Raũ.Cõſtãtio & Conſtãte CONSS.

LV. Idem AA. Iuliano Proc. Afric.

Notione & ſollicitudine Marcellini ſpectabilis memoriæ viri contra Donatiſtas geſta ſunt ea, quæ tranſlata in publica monumẽta habere volumus perpetuã firmitatẽ.Neque enim morte cognitoris perire debet publica fides.Dat.III.Kal.Septemb.Rom.Conſtantio & Conſtante CONSS.

LVI. Idem AA. Heracliano Com. Afric.

Sciant cuncti, qui ad ritus ſuos hęreſis ſuperſtitionis obrepſerant ſacroſanctę legis inimici,plectendos ſe pœna & proſcriptionis,& ſanguinis ſi vltra conuenire per publicum exercendi ſceleris ſui temeritate temptauerint:ne qua vera diuinaque reuerentia contagione temeretur.Dat.VIII. Kal.Septemb.Honorio x.& Theod.VI.AA. CONSS.

LVII. Idem AA. Aureliano p.p. II.

Montaniſtę cõueniendi, vel celebrandi cœtus ademptam ſibi,& creandi clericos omnem intellegant facultatem: ita vt ſi conuentus inlicitos celebrauerint, clerici eorũ,& epiſcopi,ſiue presbyteri, vel diaconi, qui nefaria conuenticula ineunda temptauerint, vel creare clericos auſi fuerint, vel etiam creari adquieuerint ſtilũ deportationis excipiant. Hi verò, qui ad celebrandos interdictos conuentus eos ſuſceperint, ea ipſa re, in qua hoc fieri conceſſerint, & execrabilia myſteria celebrare, proculdubio intellegant ſpoliãdos,ſiue domus ea fuerit, ſiue poſſeſſio, ſiue procuratores ignorantibus dominis eos ſuſceperint, in exilium ſe vehementer cohercitos non ambigant ablegandos,ſi qua etiam propria eorum nunc extant ædificia,quę non eccleſiæ, ſed antra debent feralia nominari, venerabilibus eccleſiis orthodoxæ ſectę cum donariis addicentur. Quod quidem ita fieri oportebit, vt abſtineatur priuatorum rebus: ne ſub obtentu rerũ ad eccleſias Mõtaniſtarum pertinentium, aduerſus priuatos ſpoliatio, ac direptio perpetretur.Dat.prid.Kal.Nouemb.Conſtantinop.Honorio x. & Theod.VI.AA.CONSS.

LVIII. Idem AA. Aureliano P.P. II.

Domus Eunomianorũ propriæ clericorum,quæ apud inclytam vrbem habentur, fiſci viribus addicantur,in quas nefarios conuentus habitos,vel iteratum baptiſma claruerit, quod in modum ſemel nati hominis, ſemel à Deo conceditur. Quod facinus ne etiam à ceteris hęreticis perpetretur commonemus ſimilem expectaturis pœnã etiam aliis clericis hęreticis,ſi diuinum baptiſma nefariè crediderint iterandũ: ne eo quoque extra pœnam relegationis futuro, qui ſponte adque vltrò paſſus fuerit ad ſecundũ ſe baptiſma & geminata ſemel indultæ fidei myſteria imbui, temerè vel perperam deuocari: pari pœna deportationis abſque alicuius interceſſione

ſione in Eunomianos clericos proceſſura, ſi conuentus exercere, vel in hac inclyta vrbe, vel in prouinciis, ciuitatibus, ac territoriis, vel creare auſi fuerint clericos peſtiferi dogmatis, vel creari. Confirmatis itaque prioribus legibus, quæ promulgatæ ſunt, tam circa inhibendos conuentus Eunomianorum, quàm etiam circa interdictas nouiſſimas voluntates, aut liberalitates illud addimus, vt ſi qui de Eunomianis ſpeciali beneficio meruerant, vt eis teſtamenti factio indulgeretur, vel donandi, vel accipiendi ex largitate licentia tribuatur, priuentur hoc beneficio, & pares ceteris ſint, quibus pares ſunt in dogmatis prauitate. Nulli penitus teſtari liceat Eunomiano in Eunomianum, nulli eiuſdem peruerſitatis ex teſtamento quicquam percipere Eunomiani, nemo donet, nec Eunomianus ab Eunomiano liberalitatem prædij vel domus accipiat: etiã ſi per interpoſitam alterius ſectę perſonam, vel titulum venditionis imaginarię fraus quædam legi fuerit excogitata. Tantùm hi, qui ab inteſtato venturi ſunt ex legibus, in eorum hereditate ſuccedant: adque his locus pateat ſucceſſionis, ad quos iura ſanguinis legitimas inteſtatorum deferunt hereditates. Conuenticula etiam eorum in domos ſi qua fuerint, vel poſſeſſiones, pro norma generalium ſanctionum ærario noſtro abſque dubio ſocientur: ſibi hoc imputante domino, qui interdictos cœtus ſciens paſſus eſt ſub tecto proprio, vel in prædio ruſtico exerceri, illo incunctanter exſequendo, vt vbi reperti fuerint Eunomianorum clerici, qui auctores iterati babtiſmatis exſtiterunt, comprehenſi in perpetuum ſub pœna deportationis ad exilium deducantur. Etiam illo addendo, vt nemo Eunomianus, vel militet, vel prouinciam ſub adminiſtratione cuiuſlibet officij ſuſcipiat gubernandam, &c. Dat. VIII. Id. Nou. Conſtp. DD. NN. Honorio X. & Theod. VI. AA. CONSS.

LIX. Idem AA. Aſclepiodoto P. P. poſt alia.

Manichæi & Fryges (quos Pepyziſtas, ſiue Priſcilianiſtas, vel alio latentiore vocabulo appellant) Arriani itidẽ, Macedonianíque & Eunomiani, Nouatiani ac Sabbatiani, ceteríque heretici ſciant vniuerſa ſibi hac quoque conſtitutione denegari, , quæ illis generalium ſanctionum interdixit auctoritas: puniendis, qui cõtra generalium cõſtitutionũ interdicta venire tentauerint. Dat. V. Id. April. Conſtp. Aſclepiodoto & Mariniano CONSS.

LX. Idem AA. Aſclepiodoto P. P.

De hæreticis omnibus (quorum & errorem execramur, & nomen) hoc eſt, de Eunomianis, Arrianis, Macedonianis, ceteríſque omnibus, quorum ſectas piiſſimæ ſanctioni tædet inſerere, quibus cunctis diuerſa ſunt nomina, ſed vna perfidia, illa præcipimus debere ſeruari, quæ diui auus, & pater noſtræ clementię conſtituerunt: ſcituris vniuerſis quòd ſi in eodem furore permanſerint, intemeratę pœnę erunt obnoxij, &c. Dat. VI. Id. Iul. Conſtp. Aſclepiodoto & Mariniano CONSS.

LXI. Idem AA. Aſclepiodoto P. P.

Omnis dubię interpretationis ambages hac ſententia reuocantes publicari præcipimus, quòd lex, quę ſuper Eunomianis militare prohibitis ceteriſque execrabilium religionum & profeſſionum ritibus promulgata cognoſcitur, nihil ad eos, qui cohortalini ſunt, pertinet. His enim ſunt apparitionibus obligati, in quibus emẽſis militiæ ſtipẽdiis veterani primipili munus ſuſtinere cogũtur. Dat. VI. Id. Aug. Eudoxiop. Aſclepiodoto & Mariniano CONSS.

ſem indulgenda militia: nullo donationis faciendæ inuicem, nullo teſtamenti, aut voluntatis vltimæ penitus iure conceſſo, cunctíſque legibus, quæ contra hos ceteróſque, qui noſtræ fidei refragantur, olim latæ ſunt, diuerſiſque promulgatæ temporibus, ſemper viridi obſeruãtia valituris, ſiue de donationibus hæreticorum factis in eccleſias, ſiue ex vltima voluntate rebus qualitercumque relictis, ſiue de priuatis ædificiis, in quæ domino permittente, vel conhibente conuenerint, venerandæ nobis catholicæ vindicandis eccleſiæ, ſiue de procuratore, qui hoc neſciente domino fecerit, decem librarum auri multam, vel exilium, ſi ſit ingenuus ſubituro: metallum verò poſt verbera ſi ſeruilis conditionis ſit, ita vt nec in publico conuenire loco, nec ædificare ſibi eccleſias, nec ad circunſcribtionem legum quicquam meditari valeãt, omni ciuili & militari, curiarum etiam, & defenſorum, & iudicum ſub viginti librarum auri interminatione prohibendi auxilio: illis etiam in ſua omnibus manentibus firmitate, quæ de militia, & donandi iure, ac teſtamenti factione, vel negandi penitus, vel in certas vix conceſſa perſonas, pœníſque variis de diuerſis ſunt hæreticis promulgatæ, ita vt nec ſpeciale quidem beneficium aduerſus leges valeat impetratum. Nulli hæreticorum danda licentia vel ingenuos, vel ſeruos proprios, qui orthodoxorum ſunt initiati myſteriis, ad ſuum rurſus baptiſma deducẽdi. Nec verò illos, quos emerint, vel qualitercumque habuerint, nec dum ſuę ſuperſtitioni coniunctos prohibendi catholicæ ſequi religionem eccleſiæ. quod quid fecerit, vel cùm ſit ingenuus, in ſe fieri paſſus ſit vel factum nõ detulerit, exilio ac decem librarum auri multa damnabitur, teſtamenti & donationis faciendæ vtrique denegãda licentia. Quæ omnia ita cuſtodiri decernimus, vt nulli iudicum liceat delatum ad ſe crimen minori, aut nulli cohercitioni mãdare, niſi ipſe id pati velit, quod aliis diſſimulando conceſſerit. Dat. III. Kal. Iuñ. Conſtp. Felice & Tauro CONSS.

LXVI. Impp. Theod. & Valentinianus AA. Leontio P.V.

Damnato portentuoſæ ſuperſtitionis auctore Neſtorio, nota congrui nominis eius inuratur gregalibus, ne Chriſtianorum appellatione abutantur: ſed quemadmodum Arriani lege diuæ memorię Conſtantini ob ſimilitudinem impietatis Porfyriani à Porfyrio nuncupantur, ſic vbique participes nefariæ ſectæ Neſtorij Simoniani vocẽtur: vt cuius ſcelus ſunt in deſerendo Deo imitati, eius vocabulum iure videantur eſſe ſortiti. Nec verò impios libros nefandi ſacrilegij Neſtorij aduerſus venerabilem orthodoxorum ſectam decretáque ſanctiſſimi cœtus antiſtitum Epheſi habiti ſcriptos habere, aut legere, aut deſcribere quiſquam audeat. Quos diligenti ſtudio requiri, ac publicè comburi decernimus: ita vt nemo in religionis diſputatione aliquam ſupradicto nomine faciat mentionem, aut quibuſdam eorum habendi concilij gratia in ædibus, aut villa aut ſuburbano ſuo aut aliquo quolibet loco conuenticulum clam aut apertè prębeat, quos omni conuentus celebrandi licentia priuari ſtatuimus, ſcientibus vniuerſis violatorem huius legis publicatione bonorum eſſe coercendum. Dat. III. Non. Aug. CP. DÑ. Theod. A. XV. & qui fuerit nuntiatus.

Ne ſanctum baptiſma iteretur. *Tit.* VI.

I. Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Iulianum Proc. Afric.

ANtiſtitem qui ſanctitatem baptiſmi inlicita vſurpatione geminauerit,& contra inſtituta omnium eam gratiam iterãdorum cõtaminauerit,ſacerdotio indignũ cenſemus. Dat.x.Kal.Mar.Treu.Valentin.& Valente IIII.AA.COSS.

II.Imppp.Gratianus,Valens & Valentinianus AAA. ad Flauianum Vic.Africæ.

Eorum cõdemnamus errorem qui Apoſtolorum præcepta calcantes Chriſtiani nominis ſacramenta ſortitos alio rurſus baptiſmate non purificant,ſed inceſtant lauacri nomine polluentes. Eos igitur auctoritas tua erroribus miſeris iubebit abſiſtere, eccleſiis quas contra fidem retinent reſtitutis. Catholicæ eorum quippe inſtitutiones ſequendę ſunt qui apoſtolicam fidem ſine intermutatione baptiſmatis probauerunt. nihil enim aliud præcipi volumus,quàm quę Euangeliorum & Apoſtolorum fides & traditio incorrupta ſeruauit,ſicut & lege diuali parentum noſtrorum Conſtantini,Conſtanti,Valẽtiniani decreta ſunt. Sed plerique expulſi de eccleſiis occulto tamen furore graſſantur loca magnarum domorum ſeu fundorum inlicite frequentantes,quos fiſcalis publicatio comprehẽdet, ſi piaculari doctrinæ ſecreta præbuerint,nihil vt ab eo tenore ſanctio noſtra diminuat,qui dato dudum ad Nitentium præcepto fuerat conſtitutus. Quod ſi errorem ſuum diligunt,ſuis malis domeſticoque ſecreto,ſoli tamen foueant viros impiæ diſciplinæ. Dat.XVI.Kal.Nouemb.CP.Gratiano A.IIII.& Merobaude COSS.

III. Imppp.Arcad.Honor.& Theod.AAA.Edictum.

Rebaptizantium non patimur deuios errores,&c. Dat.prid.Id. Febr. Rau.Stilicone II.& Antemio COSS.

IIII.Iidem AAA.Adriano PP.

Aduerſarios catholicæ fidei extirpare huius decreti auctoritate proſpeximus, ideóque intercidẽdam ſpecialiter eam ſectam noua Conſtitutione cenſuimus,quæ hęreſis * vocaretur appellatione ſchiſmatis præferebat. Intantum enim ſceleris progreſſi dicuntur ij quos Donatiſtas vocant,vt baptiſma ſacroſanctum myſteriis recalcatis temeritatę noxia iterarent,& homines ſemel vt traditum eſt munere diuinitatis ablutos contagione profanę repetitionis inficerent,ita contigit vt hęreſis ex ſchiſmate naſceretur. Inde malè credulas mentes ad ſpem ſecundæ indulgentiæ blandus error inuitat. Facile eſt enim perſuadere peccantibus veniã priùs prę ſtitam denuo poſſe prę ſtari, quę ſi concedi iterum eodem modo poteſt, non intelligimus cur tertio denegetur. Hi verò & ſeruos vel homines iuri proprio ſubditos iterati baptiſmatis polluunt ſacrilegio, quare hac lege ſancimus,vt quiſquis poſt hæc fuerit rebaptizaſſe detectus,iudici qui prouincię prę ſidet offeratur, vt facultatum omnium publicatione multatus inopię pœnam qua in perpetuum adficiatur expendat: ita vt filiis eorum,ſi à paternæ ſocietatis prauitate diſſentiunt,ea quę fuerint paterna non pereant,vt ſi ipſos forſitan ſauitas paternæ deprauitatis * in iudicantis ac reuerentię ad catholicam religionem malunt, adipiſcendorum his bonorum copia non negetur,ea prætereca loca ſeu prędia quę feralibus ſacrilegiis deinceps conſtiterit prębuiſſe ſecretum, fiſci viribus applicentur, ſi tamen dominus aut prę ſens fortè fuiſſe aut cõſenſum prę ſtitiſſe probetur, quos quidem iuxta etiam prę ſentiam notauit infamia.

infamia. Si verò his neſciis per conductorem procuratorémve eorum in domo agitatum huiuſmodi facinus comprobatur, præiudicio à prædiorum publicatione ſuſpenſo impliciti ſceleris auctores coerciti plumbo exilium in quo omni vitæ ſuæ tempore afficiantur accipient. ac ne forſitan ſit liberum conſcientiam piacularis perpetrati intra domeſticos parietes ſilentio celare ſecreto, his qui forſitan ad rebaptizandum cogentur refugiendi ad eccleſiam catholicam ſit facultas, vt eius pręſidio aduerſus huius criminis & ſocietatis auctores attributę liberalitatis præſidio defendantur, liceátque his ſub hac cõditione fidem tueri quã extorquere ab inuitis domini temptauerint, nec adſertores dogmatis catholici ea quæ ceteros qui in poteſtate ſunt poſiti oportet ad facinus lege conſtringi, & maximè conuenit omnes homines ſine vllo diſcrimine conditionis aut ſtatus infuſé çœlitus ſanctitatis eſſe cuſtodes. Sciant ij verò qui à ſupradictis iterare baptiſma non timuerint, aut qui conſentiendo hoc facinus propria huius ſocietatis permixtione damnauerint, non ſolùm teſtandi ſibi, verùm adipiſcendi aliquid ſub ſpecie donationis vel agitãdorum contractuum in perpetuum copiam denegatam ; niſi prauę mentis errorem reuerendo aduerſus fidem conſilio emendatio correxerit. Illos quoque par nihilominus pœna cõſtringit qui memoratorum interdictis cœtibus ſeu miniſteriis prębuerint cõhibentiam, ita vt moderatores prouinciarum ſi in contemptum ſanctionis huiuſmodi conſenſum putauerint commodãdum, ſciant ſe viginti lib. auri multandos, officia etiam ſua ſimili condemnatione ſubiuganda, principales vel defenſores ciuitatum, niſi id quod præcipimus fuerint exſecuti, vel his præſentibus eccleſiæ catholicæ vis fuerit inlata, eadem multa ſe nouerint adtinendos. Dat. prid. Id. Febr. Rau. Stilicone II. & Antemio coss.

v. Iidem AA. Adriano p.p.

Ne diuinam gratiam ſub repetito baptiſmate pollutã Donatiſtarum ſecreta violarent, fallendi occaſionem ſeueritate huius pręceptionis abolemus, ſtatuentes vt cetera huiuſmodi homines pœna ſequatur, legiſque cenſuram experiantur vltricem, qui in catholicam religionem peruerſo dogmate commiſiſſent. Iubemus igitur, vt ſi qui poſthac fuerit rebaptizaſſe detectus, iudici qui prouinciæ præſidet offeratur, vt facultatum omnium publicatione multatus inopiæ pœnam expendat, &c. Dat. prid. Id Febr. Rauennæ, Stilicone & Antemio coss.

vi. Impp. Honorius & Theod. AA. ad Antemium pp.

Nullus rebaptizandi ſcelus abripiat, nec eos qui orthodoxorum ritu fuerint initiati cœno profanatarum religionum hæreticorúmque ſordibus polluere moliatur, quod licet fidam metu ſeueriſſimæ interminationis à nullo penitus ex quo interdictum eſt fuiſſe commiſſum, tamen vt prauæ mentis homines ab inlicitis temperent vel coacti, volumus renouari, vt ſi quis rebaptizaſſe ex quo lex lata eſt quempiam de myſteriis catholicæ ſectæ fuerit detectus vnà cum eo qui piaculare crimẽ commiſit, ſi tame ncriminis per ætatem capax ſit, cur perſuaſum ſit, ſtatuti prioris ſupplicio percellatur. Illud etiam quod à retro principibus diſſimulatum & in iniuriam ſacræ legis ab exſecrãdis hominibus agitatur, & ab iis potiſſimũ qui Nouatianorũ collegio deſertores ac refugę auctores ſe quàm potiores memoratæ ſectæ haberi contendunt, quibus ex crimine

nomen eſt, cum ſe Protopaſchitas appellari deſiderent, inultum eſſe non patimur, ſed ſi alio die Nouatiani quàm quo orthodoxorum antiſtites prædicandum ac memorabilem in ſæculis diē Paſchæ duxerint celebrandum, auctores illius conuentionis deportatio pariter ac proſcribtio ſubſequatur, contra quos acrior etiam pœna fuerat promulganda, ſiquidem hoc delictum etiam hæreticorum veſaniā ſuperet, qui alio tempore quàm quo orthodoxi Paſchæ feſtiuitatem obſeruantes alium penè Dei filium non quem colimus venerantur. Dat. XII. Kal. April. CP. Lucio v. c. cos.

VII. Iidem AA. Antemio PP.

Nefarios Eunomianorum cœtus ac funeſta conuenticula penitus arceri iubemus, eos qui epiſcoporum ſeu clericorum vel miniſtrorum nomine vſurpato huiuſcemodi cœtibus præſunt, quorúmve in domibus ſeu in agris conuenticula Eunomianorum celebrantur inlicita, ſi non ab hoc facinore inoratione defendantur, cùm in hoc fuerint ſcelere deprehenſi, ſtilum proſcribtionis incurrere & bonorum amiſſione coerceri. Eos verò qui fide, vt dictum eſt, imbutos immani furore baptizare deteguntur, cum hîs qui rebaptizantur, ſi hac ſint ætate cui crimen poſſit opponi &c. Dat. IIII. Kal. April. Lucio v. c. cos.

De Apoſtatis. *Tit. VII.*

I. Imppp. Gratianus, Valentinianus & Theod. AAA. ad Eutropium PP.

HIs qui ex Chriſtianis pagani facti ſunt eripiatur facultas, iúſque teſtandi. Omne defuncti ſiquidem teſtamentum ſubmota conditione reſcindatur. Dat. VI. Non. Mai. CP. Syagrio & Eucherio coss.

INTERP. *Vt teſtandi licentia denegetur, qui Chriſtianæ religionis & nominis dignitatem neglexerint.*

II. Iidem AAA. Poſtumiano pp.

Chriſtianis ac fidelibus qui ad paganos ritus cultúſque migrarunt, omnem in quamcunque perſonam teſtamenti condendi interdicimus poteſtatem, vt ſint abſque iure Romano. His verò qui Chriſtiani & Catechumeni tantùm venerabili religione neglecta ad aras & templa tranſierint, ſi filios vel fratres germanos habebunt, hoc eſt, ſuam aut legitimam ſucceſſionem, teſtandi arbitratu proprio in quaſlibet alias perſonas ius adimatur, pari & circa eorum perſonas in capiendo cuſtodienda forma, vt præter ſuas & legitimas quæ iiſdem ex parentum vel germanorū fratrum bonis peruenire potuerint ſucceſſiones, iudicio etiā, ſi ita res ferant, conditæ voluntatis, nulla omnino in capiendis hereditatibus teſtamenti iura ſibi vindicent, & indubitatè ab omni teſtamentorum debeât non ſolùm condendorum, ſed etiam ſub adipiſcendæ pontificio hereditatis vſurpandorum poteſtate excludi. Dat. XIII. Kalend. Iun. CP. Merobaude & Saturnino coss.

III. Iidem AAA. ad Hipatium pp.

Chriſtianorum ad aras & templa migrantium negata teſtandi licentia vindicamus admiſſum. Eorum quoque flagitia puniantur qui Chriſtianæ religionis & nominis dignitate neglecta Iudaicis ſemet polluêre contagiis. Eos verò qui Manichæorum nefanda ſecreta & ſceleroſos aliquando ſectari

ſectari maluêre ſeceſſus,ea iugiter atq; perpetuò pœna comitetur, quam vel diualis arbitrij genitor Valentinianus adſcripſit,vel noſtra nihilominus ſæpius decreta iuſſerunt,auctores verò perſuaſionis huius qui lubricas mentes in proprium deflexerant conſortium, eadem quæ reos erroris huiuſcemodi pœna comitetur, quinetiam grauiora plerumque pro motibus iudicum & qualitate commiſſi extraordinem promi in nefarios ſceleris huius artifices ſupplicia cenſemus. ſed ne vel mortuos perpetua vexet criminationis iniuria,vel hereditariæ quæſtiones temporum varietate longorum prorſus emortuæ in rediuiuos ſemper exagitentur conflictus,huiuſcemodi quæſtionibus metam temporis adſcribimus,vt ſi quis defunctum violatæ atque deſertæ Chriſtianæ religionis accuſat, eúmque in ſacrilegia templorum vel in ritus Iudaicos vel ad Manichęorum dedecus tranſiſſe contendit,eáque gratia teſtari minimè potuiſſe confirmat, intra quinquennium iuge quod in officioſis actionibus conſtitutum eſt proprias exerat actiones,futuríq; iudicij huiuſcemodi ſortitur exordiũ, vt eodem in luce durante,cuius præuaricatio criminãda eſt,flagitij huius & ſceleris particeps fuiſſe doceatur, publica ſub teſtificatione teſtatus probet indicium,neque quam ſuperno nomini tacitus pręſtitit perfidiam ſceleribus adquieſcens,præuaricationem deinceps tanquam ignarus accuſet. Dat. XII. Kal. Iuñ. Pataui, Merobaude II. & Saturnino coss.

IIII. Imppp. Valentin. Theodoſius & Arcad. AAA. Flauiano pp.

Hi qui ſanctam fidem prodiderint & ſanctũ baptiſma profanauerint, à conſortio omnium ſegregati ſint,à teſtimoniis alieni,teſtamenti,vt ante iam ſanximus,non habeant factionem,nulli in hereditate ſuccedant,à nemine ſcribantur heredes. quos etiam præcepiſſemus procul abiici ac longiùs amandari,niſi pœnæ viſum fuiſſet eſſe maioris, verſari inter homines & hominum carere ſuffragiis. Sed nec vnquã in ſtatum priſtinum reuertentur,nec flagitium morum obliterabitur pœnitentia, neque vmbra aliqua exquiſitæ defenſionis aut muniminis obducetur, quoniã quidem eos,qui fidem quam Deo dicauerant polluerunt,& prodentes diuinum miniſterium in profana migrarunt,tueri ea,quæ ſunt commentitia & cõcinnata,non poſſunt. lapſis etenim & errantibus ſubuenitur: perditis verò,hoc eſt ſanctum baptiſma profanantibus, nullo remedio pœnitẽtiæ,quæ ſolet aliis criminibus prodeſſe,ſuccurritur. Da. V. Id. Maij. Cõcordiæ,Tatiano & Symmacho coss.

V. Idem AAA. Flauiano pp.

Si quis ſplendor conlatus eſt in eos vel ingenitus dignitatis, qui fide deuij & mẽte cæcati,ſacroſanctæ religionis cultu & reuerẽtia deſciuiſſent, ac ſe ſacrificiis mancipaſſent,perdant,vt de loco ſuo ſtatúque deiecti perpetua vtantur infamia,ac ne in extrema quidem vulgi ignobilis parte numerentur. quid enim his cum hominibus poteſt eſſe commune,qui infandis & feralibus mentibus gratiam communionis exoſi ab hominibus receſſerunt? Dat. V. Id. Mai. Concordiæ,Tatiano & Symmacho coss.

VI. Impp. Arcadius & Honorius AA. Cæſario pp.

Eos qui cum eſſent Chriſtiani idolorum ſe ſuperſtitione impia maculauerint,hæc pœna perſequitur,vt teſtandi in alienos non habeant facultatem,ſed certa his generis ſui propago ſuccedat,id eſt pater ac mater, frater ac ſoror,filius ac filia,nepos ac neptis,nec vlterius ſibi progrediẽdi

quiſquam vindicet poteſtatem. Dat. x. Kal. Apr. CP. Arcadio IIII. & Honorio III. AA. COSS.

VII. Impp. Theod. & Valentin. AA. Baſſo p.p. Poſt alia.

Apoſtatarum ſacrilegum nomẽ ſingulorum vox continuæ accuſationis inceſſet, & nullis finita tẽporibus huiuſcemodi criminis arceatur indago, quibus quamuis præterita interdicta ſufficiant, tamen etiam illud iteramus, ne quam poſtquam fide deuiauerint tẽſtandi aut donãdi quippiam habeant facultatem, ſed nec venditionis ſpecie facere legi fraudem ſinantur, totũmque ab inteſtato Chriſtianitatem ſectantibus propinquis potiſſimũ deferatur. intantũ autẽ contra huiuſmodi ſacrilegia perpetuari volumus actionẽ, vt vniuerſis ab inteſtato venientibus etiã poſt mortem peccantis abſolutam vocem inſimulationi congruæ non negemus, nec illud patiemur obſtare, ſi nihil in cõteſtationem profano dicatur viuente perductum. Sed ne huius interpretatio criminis latius incerto vagetur errore, eos præſentibus inſectamur oraculis qui nomen Chriſtianitatis induti ſacrificia fecerint, quorum etiam poſt mortem comprobata perfidia hac ratione plectenda eſt, vt donationibus teſtamentiſque reſciſſis ij quibus hoc defert legitima ſucceſſio. huiuſmodi perſonarum hereditate potiantur. Dat. VII. Id. April. Rauen. Theodoſio XII. & Valentiniano II. AA. COSS.

De Iudæis cælicolis & Samaritanis. *Tit. VIII.*

I. Imp. Conſtantinus A. ad Euagrium.

IVDAEIS & maioribus eorum & patiarchis volumus intimari, quod ſi qui poſt hanc legem aliquem qui eorum feralem fugerit ſectam, & ad Dei cultum reſpexerit ſaxis, aut alio furoris genere quod nũc fieri cognouimus, auſus fuerit adtemptare, mox flammis dedendus eſt, & cum omnibus ſuis participibus concremandus. Si quis verò ex populo ad eorũ nefariam ſectam acceſſerit, & conciliabuli ſeorum ſe adplicauerit. cum ipſis pœnas meritas ſuſtinebit. Dat. XV. Kal. Nou. Murgillo, Conſtantino A. IIII. & Licinio IIII. COSS.

II. Idem A. ad Ablauium. p.p.

Qui deuotione tota ſynagogis Iudæorum, patriarchis vel presbyteris ſe dederunt, & in memoratas ſectas degentes legi ipſi præſident, immunes ab omnibus tam perſonalibus, quàm ciuilibus muneribus perſeuerẽt: ita vt illi, qui iam forſitan decuriones ſunt, nequaquam ad proſecutiones aliquas deſtinentur: cum oporteat iſtiuſmodi homines à locis, in quibus ſunt, nulla compelli ratione diſcedere. Hij autem, qui minimè curiales ſunt perpetua decurionatus immunitate potiantur. Dat. III. Kal. Decem. Conſtp. Gallicano & Symmacho CONSS.

III. Idem A. decurionibus Agrippinienſibus.

Cunctis ordinibus generali lege cõcedimus, Iudæos vocare ad curiam. Verùm vt aliquid ipſis ac ſolatium priſtinæ obſeruationis relinquatur, binos vel ternos priuilegio perpeti patimur, nullis nominationibus occupari. Dat. III. Id. Decemb. Criſpo II. & Conſtantino II. CC. CONSS.

IIII. Idem A. hiereis & archiſynagogis, & patribus ſynagogarum, & ceteris, qui in eodem loco deſeruiunt.

Hieros, & archiſynagogos, & patres ſynagogarum, & ceteros qui ſyna-

gogis

gogis deſeruiũt,ab omni corporali munere liberos eſſe præcipimus. Dat. Kalen. Decemb. Conſtantp. Baſſo & Ablauio CONSS.

v. Idem A. ad Felicem p.p. poſt alia.

Eum,qui ex Iudæo Chriſtianus factus eſt,inquietare Iudęos non liceat, vel aliqua pulſare iniuria:pro qualitate commiſſi iſtiuſmodi contumelia punienda,&c. Dat. XI. Kalend. Nou. Conſtantinop. pp. VIII. Id. Maij. Neapotiano & Facundo CONSS.

VI. Imp. Conſtantius A. ad Euagrium. poſt alia.

Quod ad mulieres pertinet,quas Iudæi in turpitudinis ſuæ duxêre conſortium,in gynecæo noſtro antè verſatas,placet eaſdẽ reſtitui gynecæio, idque in reliquum obſeruari, ne Chriſtianas mulieres ſuis iungant flagitiis:vel,ſi hoc fecerin:,capitali periculo ſubiugẽtur. Dat. Id. Aug. Conſtantio A. II. CONSS.

VII. Idem A. & Iulianus Cæſ. ad Thalaſſum p.p.

Si quis lege venerabili conſtituta ex Chriſtiano Iudæus effectus ſacrilegiis cœtibus adgregetur, cùm accuſatio fuerit comprobata,facultates eius dominio fiſci iuſſimus vindicari. Dat. v. Noñ. Iul. Mediol. Conſtantio A. IX. & Iuliano Cæſ. II. CONSS.

VIII. Imppp. Theod. Arcad. & Honor. AAA. Tatiano p.p.

Iudæorum querellæ quoſdam auctoritate iudicum recipi in ſectam ſuam reclamãtibus legis ſuæ primatibus adſeuerant,quos ipſi iudicio ſuo ac voluntate proiiciũt:quam omnino ſubmoueri iubemus iniuriam, nec eorum in ea ſuperſtitione ſedulus cœtus,aut per vim iudicum,aut reſcripti ſubreptione inuitis primatibus ſuis, quos virorum clariſſimorum & inluſtrium patriarcharum arbitrio manifeſtum eſt habere ſuam de religione ſententiam, opem reconciliationis mereantur indèbitæ. Dat. XV. Kal. Maij. Conſtantinop. Arcadio A. II. & Rufino CONSS.

IX. Idem AAA. Addeo Com. & Magiſtro vtriuſque militiæ per Orientem.

Iudæorũ ſectã nulla lege prohibitam ſatis cõſtat. Vnde grauiter commouemur interdictos quibuſdam locis eorum fuiſſe cõuentus. Sublimis igitur magnitudo tua hac iuſſione ſuſcepta nimietatem eorum, qui ſub Chriſtianæ religionis nomine inlicita quæque præſumunt, & deſtruere ſynagogas adque expoliare conantur,congrua ſeueritate cohibebit. Dat. III. Kal. Octob. Conſtantp. Theod. A. III. & Abundantio CONSS.

X. Impp. Arcad. & Honor. AA. ad Iudæos.

Nemo exterus religionis Iudęorum Iudæis pretia ſtatuet, cùm venalia proponentur. Iuſtum eſt enim ſua cuique committere. Itáque rectores prouinciæ vobis nullum diſcuſſorem,aut moderatorẽ eſſe concedẽt. Quod ſi qui munere ſibi curam præter vos proceréſque veſtros audeat, tum velut aliena adpetentem ſupplicio coherceri feſtinent. Dat. IIII. Kal. Mar. Conſtantinop. Arcadio IIII. & Honorio III. AA. CONSS.

XI. Iidem AA. ad Claudianum Com. orientis.

Si quis audeat inluſtrium patriarcharum contumelioſam per publicum facere mentionem,vltionis ſententia ſubiugetur. Da. VIII. Kal. Maij. Conſtantp. Arcadio IIII. & Honorio III. AA. CONSS.

XII. Idem AA. Anatolio p.p. Illyrici.

Excellens auctoritas tua rectores conueniri præcipiat, vt præcepta

XVIIII. Idem AA. Iouio p.p.

Cęlicolarum nomen inauditum quodammodo nouum crimen ſuperſtitionis vindicauit. Hij niſi intra anni terminos ad Dei cultum venerationemque Chriſtianam cõuerſi fuerint, his legibus, quibus præcepimus hæreticos adſtringi, ſe quoque nouerint adtinendos. Certum eſt enim quidquid à fide Chriſtianorum diſcrepat, legi Chriſtianæ eſſe cõtrarium: quam quidam adhuc vitæ ſuæ, etiã & iuris immemores adtrectare ita audẽt, vt de Chriſtianis quoſdam fœdum cogant tetrumque Iudæorũ nomen induere. Et quamuis qui hęc admiſerint, priſcorum principum legibus iure damnati ſint, non tamen pœnitet ſępius admonere, ne myſteriis Chriſtianis imbuti, peruerſitatem Iudaicã, & alienam Romano imperio poſt Chriſtianitatem cogantur arripere: ac ſi quiſquam id crediderit eſſe temptandum, auctores facti cum conſciis, ad pœnam pręteritis legibus tantum præcipimus conſtringi. Quippe cum grauius morte ſit & immitius cæde, ſi quis ex Chriſtiana fide incredulitate Iudaica polluatur. Et idcirco iubemus, ne eccleſiis quiſquã nocens, vel cuiuſquã abducere, fideli ac deuota Deo præceptione ſãcimus: ſub hac videlicet definitione, vt ſi quiſquam contra hanc legem venire temptauerit, ſciat ſe ad maieſtatis crimẽ eſſe retinendum. Dat. Kal. April. Raũ. Honorio VIII. & Theodo. III. AA. CONSS.

XX. Idem AA. Ioanni p.p.

Quæ Iudæorum frequentari conuenticulis conſtat, quæque ſynagogarum vocabulis nuncupantur, nullus audeat violare, vel occupata detinere cùm ſine intentione religionis & cultus omnes quieto iure ſua debeãt retinere. Ad cùm verò Iudæorum memorato populo ſacratum diẽ ſabbati vetus mos & cõſuetudo ſeruauit, id quoque inhibendum eſſe cenſemus, ne ſub obtentu negotij publici, vel priuati memoratæ obſeruationis hominem adſtringat vlla conuentio: cùm reliquum omne tempus ſatis publicis legibus ſufficere videatur: ſitque ſęculi moderatione digniſſimum, ne delata priuilegia violentur: quamuis retrò principum generalibus conſtitutis ſatis de hac parte ſtatutum eſſe videatur. Dat. VII. Kal. Aug. Raũ. Honorio VIIII. & Theod. V. AA. CONSS.

XXI. Idem AA. Philippo pp. per Illyricum.

Nullus tanquam Iudæus, cùm ſit innocens obteratur, nec expoſitum eum ad contumeliam religio qualiſcunque perficiat. Non paſſim eorum ſynagogę, vel habitacula cõcrementur, vel perperam ſine vlla ratione lędantur: cum alioquin etiam ſi ſit aliquis ſceleribus implicatus, idcirco tamen iudiciorum vigor, iuriſque publici tutela videtur in medio conſtituta: ne quiſquam ſibi ipſe permittere valeat vltionem. Sed vt hoc Iudęorũ perſonis volumus eſſe prouiſum, ita illud quoque monendum eſſe cenſemus, ne Iudęi forſitan inſoleſcant, elatique ſui ſecuritate quicquam pręceps in Chriſtianę reuerentiã cultionis admittãt. Dat. VIII. Id. Aug. Cõſt p. Honor. VIIII. & Theod. V. AA. CONS.

XXII. Idem AA. Aureliano p.p. II.

Quoniam Gamalielus exiſtimauit ſe poſſe impunè delinquere, quod magis eſt erectus faſtigio dignitatum, inluſtris auctoritas tua ſciat noſtrã ſerenitatem ad virum inluſt. mag. officiorum direxiſſe præcepta, vt ab eo codicilli demantur honorarię pręfecturæ: ita vt in eo ſit honore, in quo

ante præfecturam fuerat conſtitutus:ac deinceps nullas condi faciat ſynagogas. Et ſi quæ ſint in ſolitudine, ſi ſine ſeditione poſſint deponi, perficiat, & vt inter Chriſtianos nullam habeat copiam iudicandi. Et ſi qua inter eos ac Iudæos ſit contentio, à rectoribus prouinciæ dirimatur. Si Chriſtianum, vel cuiuſlibet ſectæ hominem ingenuum, ſeruúmve Iudaica nota fœdare temptauerit, vel ipſe, vel quiſquam Iudæorum, legum ſeueritati ſubdatur. Mancipia quoque Chriſtianę ſanctitatis, ſi qua apud ſe retinet, ſecundum Conſtantinianam legem eccleſiæ mancipentur. Dat. XIII. Kal. Nou. Conſtp. Honorio. X. & Theodoſio VI. AA. CONS.

XXIII. Idem AA. Annati Didaſcalo & maioribus Iudæorum.

Et veteribus, & noſtris ſanctionibus conſtitutum eſt, cùm propter euitationē criminū, & pro diuerſis neceſſitatibus Iudaicę religionis homines obligatos eccleſiæ ſe conſortio ſociare voluiſſe didicerimus, non id deuotione fidei, ſed obreptione ſimulandū fieri. vnde prouinciarum iudices, in quibus talia commiſſa perhibentur, ita noſtris famulatum ſtatutis deferendum eſſe cognoſcant, vt hos, quos neque conſtantia religioſæ cōfeſſionis in hoc eodem cultu inhęrere perſpexerint, neque venerabilis baptiſmatis fide, & myſteriis inbutos eſſe, ad legem propriam (quia magis Chriſtianitati conſulitur) liceat remeare. Dat. VIII. Kal. Octo. Raū. Theod. A. VII. & Palladio CONSS.

XXIIII. Idem AA. Palladio p.p.

In Iudaica ſuperſtitione viuentibus adtemptandæ decetero militię aditus obſtruatur. Quicumque igitur vel inter agentes in rebus, vel inter palatinos militię ſacramenta ſortiti ſunt, percurrendæ eius & legitimis ſtipendiis terminandę remittemus facultatem, ignoſcentes facto potiùs quàm fauentes. In poſterum verò non liceat quod in præſenti paucis volumus relaxari. Illos autem, qui genti huius peruerſitate deuincti, armatā probantur adpetiſſe militiam, abſolui cingulo ſine ambiguitate decernimus: nullo veterum meritorū patrocinante ſuffragio. Sanè Iudæis liberalibus ſtudiis inſtitutis exercendæ aduocationis non intercludimus libertatem, & vti eos curialium munerum onere permittimus, quam prærogatiua natalium & ſplendore familiæ ſortiuntur. Quibus cùm debeant iſta ſufficere, interdictam militiam pro nota non debent ęſtimare. Dat. VI. Id. Mart. Raū. Honor. XII. & Theod. VIII. AA. CONSS.

XXV. Idem AA. Aſclepiodoto p.p.

Placet in poſterum nullas omnino ſynagogas Iudæorum, vel auferri paſſim, vel flammis exuri. Et ſi quæ ſunt poſt legem recenti molimine, vel ereptæ ſynagogæ, vel eccleſiis vindicatę, aut certè venerandis myſteriis conſecratę, pro his loca eis, in quibus poſſint extruere ad menſuram videlicet ſublatarum pręberi. Sed & donaria, ſi qua ſunt ſublata, eiſdem, ſi necdum ſacris myſteriis ſunt dedicata, reddantur. Sin redhibitionem conſecratio veneranda non ſinit, pro his eiuſdem quantitatis pretium tribuatur, ſynagogæ deceterò nullę protinus extruantur, veteres in ſua forma permaneāt. Dat. XV. Kal. Mart. Cōſtp. Aſclep. & Mariniano CONSS.

XXVI. Iddm AA. Aſclepiodoto p.p.

Nota ſunt adque omnibus diuulgata noſtra maiorúmque decreta, quibus abominandorum paganorum, Iudæorum etiam adque hęreticorum ſpiritum audaciámque compreſſimus: libenter tamē repetendę legis occaſio-

occaſione amplexi Iudæos ſcire volumus, quòd ad eorum miſerabiles preces nihil aliud ſanximus, quàm vt hi, qui pleraque inconſultè ſub prętextu venerandę chriſtianitatis admittunt, ab eorum læſione perſecutioneq́; temperent: vtque nunc, ac deinceps ſynagogas eorum nullus occupet, nullus incendat. Tamen ipſi Iudæi, & bonorum proſcribtione, & perpetuo exilio damnabuntur, ſi noſtrę fidei hominem circumcidiſſe eos, vel circumcidendum mandaſſe conſtiterit, &c. Dat. v. Id. April. Conſtp. Aſclepiodoto & Mariniano CONSS.

XXVII. Idem AA. Aſclepiodoto p.p.

Quæ nuper de Iudæis & ſynagogis eorum ſtatuimus, firma permaneāt: ſcilicet vt nec nouas vnquā ſynagogas permittantur extruere, nec auferendas ſibi veteres pertimeſcant. Cætera verò vetita in poſterum ſciant eſſe ſeruanda: quemadmodum nuper conſtitutionis latæ forma declarat, &c. Dat. VI. Id. Iun. Conſtp. Aſclepiodoto, & Mariniano CONSS.

XXVIII. Impp. Theod. & Valentinianus AA. Baſſo p.p.

Si Iudæi vel Samaritę filius filiáve, ſeu nepos vnus, aut plures ad Chriſtianæ religionis lucem de tenebris propriæ ſuperſtitionis conſilio meliore migrauerit, non liceat eorum parentibus, id eſt, patri vel matri, auo vel auię exheredare, vel in teſtamēto ſilentio prętcrire, vel minùs aliquid eis relinquere, quàm poterant, ſi ab inteſtato vocarentur, adipiſci. Quod ſi ita forſitā euenerit, iubemus eum ab inteſtato reſciſſa voluntate ſuccedere libertatibus: quæ in eodem teſtamento datæ fuerint, ſi intra legitimum numerum ſunt, ſuam obtinentibus firmitatem. Si quid maximum crimen in matrem patrémve, auum vel auiam tales filios, vel nepotes cōmiſiſſe apertè potuerit comprobari, manente in eos vltione legitima, ſi accuſatio interea iure proceſſerit, parentes tamen ſub tali elogio, qui ſuppeditabunt probabilia, & manifeſta documenta, ſolam eis Falcidiam debitæ ſucceſſionis relinquant: vt hoc ſaltem in honorem religionis electę meruiſſe videantur: manente (vt diximus) criminum ſi probata fuerint vltione, &c. Dat. VI. Id. Apr. Rauē. Theod. II. & Valentiniano II. AA. CONSS.

XXIX. Idem AA. Iohanni C.S.L.

Iudęorum primates, qui in vtriuſque Palæſtinę ſynedriis nominantur, vel in aliis prouinciis degunt, quæcumque poſt exceſſum patriarcharum penſionis nomine ſuſcepêre, cogantur exſoluere. In futurum verò periculo eorumdem anniuerſarius canon de ſynagogis omnibus palatinis cōpetentibus exigatur, ad eam formam, quam patriarchę quondam coronarij auri nomine poſtulabant. Quę tamen quanta ſit, ſolerti inquiſitione diſcutias, & quod de occidentalibus partibus patriarchis conferri cōſueuerat, noſtris largitionibus inferatur. Dat. III. Kal. Iun. Conſtp. Florentio & Dioniſio CONSS.

Ne Chriſtianum mancipium Iudæus habeat. Tit. IX.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Felicem p.p.

SI quis Iudęorum Chriſtianum mancipium, vel cuiuſlibet alterius ſectę mercatus circumciderit, minimè in ſeruitute retineat circumciſum: ſed libertatis priuilegiis, qui hoc ſuſtinuerit, potiatur, &c. Dat. XI. Kal. Nouemb. Conſtp. pp. VIII. Id. Maij. Karthag. Nepotiano, & Facundo CONSS.

INTERP. *Si quis Iudæorum ſeruum Chriſtianum, vel cuiuſlibet alterius ſectæ emerit, & circumciderit, à Iudæi ipſius poteſtate ſublatus in libertate permaneat.*

II. Imp. Conſtantinus A. ad Euagrium.

Si aliquis Iudæorum mancipium ſectæ alterius ſeu nationis crediderit comparandum, mancipium fiſco protinus vindicetur. Si verò emptum circumciderit, non ſolùm mancipij damno multetur, verum etiam capitali ſententia puniatur. Quòd ſi venerandæ fidei conſcia mancipia Iudæus mercari non dubitet, omnia, quę apud eum repperiuntur, protinus auferantur: nec interponatur quicquam moræ, quin eorũ hominum, qui Chriſtiani ſunt, poſſeſſione careant, &c. Dat. Id. Aug. Conſt p. A. CONSS.

III. Impp. Honor. & Theod. AA. Annati didaſcalo & maioribus Iudæorum.

Abſque calumnia præcipimus Iudæis dominis habere ſeruos Chriſtianos, hac duntaxat conditione permiſſa, vt propriam religionem eos ſeruare permittant. Ideóque iudices prouinciarum fide publicationis inſpecta, eorum inſolentiam nouerint reprimẽdam, qui tempeſtiuis precibus inſimulandos eſſe duxerint: omnéſque ſubreptiones fraudulenter elicitas, vel elicendas, vacuandas eſſe cenſemus. Si quis contra fecerit, velut in ſacrilegum vltio proferatur. Dat. VIII. Id. Nouemb. Raũ. Honor. X. & Theod. VI. AA. CONSS.

IIII. Idem AA. Monaxio p. p.

Iudæus ſeruum Chriſtianum nec comparare debebit, nec largitatis titulo conſequi. Qui non hoc obſeruauerit, dominio ſibi petulanter adquiſito careat, ipſo ſeruo, ſi quod fuerit geſtum, ſua ſponte duxerit publicandum, pro prẹmio libertate donando. Verùm ceteros, quos rectæ religionis participes conſtitutos in ſuo cenſu nefanda ſuperſtitio iam videtur eſſe ſortita, vel deinceps hereditatis, ſeu fideicommiſſi nomine fuerit conſecuta, ſub hac lege poſſideat, vt eos nec inuitos, nec volentes cœno propriæ ſectæ confundat, ita vt ſi hæc forma fuerit violata, ſceleris tãti auctores capitali pœna proſcribtione comitante plectentur. Dat. IIII. Id. April. Conſtp. Honor. A. XI. & Conſtantio V. C. II. CONSS.

V. Idem AA. Aſclepiodoto p. p. poſt alia.

Chriſtiana mancipia Iudæorum nemo audeat comparare. Nefas enim æſtimamus religioſiſſimos famulos impiiſſimorum emptorum inquinari dominio. Quòd ſi quis hoc fecerit, ſtatutæ pœnæ abſque omni erit dilatione obnoxius, &c. Dat. V. Id. April. Conſtp. Aſclepiodoto & Mariniano CONSS.

De paganis ſacrificiis, & templis. Tit. X.

I. Imp. Conſtantinus A. ad Maximum.

SI quid de palatio noſtro, aut ceteris operibus publicis degustatum fulgore eſſe conſtiterit, retento more veteris obſeruantiæ, quid portendat ab haruſpicibus requiratur, & diligentiſſimè ſcribtura collecta ad noſtram ſcientiam referatur: ceteris etiam vſurpandæ huius conſuetudinis licẽtia tribuenda, dummodo ſacrificiis domeſticis abſtineant, quæ ſpecialiter prohibita ſunt. Eamautem denuntiationem, adque interpretationem, quæ de tactu amphiteatri ſcribta eſt: de qua ad Heraclianum tribunum &

Mag.

Mag. officiorum ſcribſeras, ad nos ſcias eſſe perlatum. Dat. XVI. Kal. Ian. Serdicæ, Acc. VIII. Id. Mart. Criſpo II. & Conſtantio II. CC. CONSS.

II. Imp. Conſtantius A. ad Magdalianum agentem vicem p. p.

Ceſſet ſuperſtitio, ſacrificiorum aboleatur inſania. Nam quicumque contra legem diui principis parentis noſtri, & hanc noſtræ manſuetudinis iuſſionem auſus fuerit ſacrificia celebrare, cōpeteus in eum vindicta & præſens ſententia exeratur. Acc. Marcellino & Probino CONSS.

III. Idem A. ad Catullinum p. v.

Quamquam omnis ſuperſtitio penitus eruenda ſit, tamen volumus, vt ædes templorum, quæ extra muros ſunt poſitæ, intactę incorruptæque conſiſtant. Nam cùm ex nonnullis, vel ludorum, vel circenſium, vel agonúm origo fuerit exorta, non conuenit, ea conuelli, ex quibus populo Romano præbeatur priſcarum ſollemnitas voluptatum. Dat. Kal. Nouemb. Conſtantio IIII. & Conſtante III. AA. CONSS.

IIII. Idem v. ad Taurum p. p.

Placuit omnibus locis adque vrbibus vniuerſis claudi protinus templa & acceſſu vetitis omnibus licentiam delinquendi perditis abnegari. Volumus etiam cunctos ſacrificiis abſtinere, Quòd ſi quis aliquid fortè huiuſmodi perpetrauerit, gladio vltore ſternatur. Facultates etiam perempti fiſco decernimus vindicari, & ſimiliter adfligi rectores prouinciarum, ſi facinora vindicare neglexerint. Dat. Kal. Dec. Conſtantio IIII. & Conſtante AA. CONSS.

V. Idem A. ad Cerealem p. v.

Aboleantur ſacrificia nocturna Magnentio auctore permiſſa, & nefaria deinceps licentia repellatur, &c. Dat. VIIII. Kalend. Decemb. Conſtantio A. VI. & Cæſ. II. CONSS.

VI. Idem A. & Iulianus Cæſ.

Pœna capitis ſubiugari præcipimus eos, quos operam ſacrificiis dare, vel colere ſimulacra conſtiterit. Dat. XI. Kal. Mart. Med. Conſtantio A. VIII. & Iuliano Cæſ. CONSS.

VII. Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theod. AAA. Floro p. p.

Si qui vetitis ſacrificiis diurnis nocturníſque velut væſanus ac ſacrilegus incertorum conſultorum immerſerit, fanúmque ſibi aut templum ad huiuſcemodi ſceleris excuſationem adſumendum crediderit, vel putauerit adeundum, proſcriptioni ſe nouerit ſubiugandum: cùm nos iuſta inſtitutione moneamus caſtis Deum precibus excolendum, non diris carminibus profanãdũ. Dat. XII. Kal. Ian. Conſtp. Eucherio & Syagrio CONSS.

VIII. Idem AAA. Palladio duci Oſdroenæ.

Ædem olim frequentiæ dedicatam cœtui & iam populo quoque communem, in qua ſimulacra feruntur poſita, artis pretio quam diuinitate metienda iugiter patere publici conſilij auctoritate decernimus. Neque huic rei obreptiuum officere ſinimus oraculum: vt conuentu vrbis & frequēti cœtu videatur experientia tua omni votorum celebritate ſeruata auctoritate ✝ noſtri ita patere templum permittat oraculis, ne illic prohibitorũ vſus ſacrificiorum huius ✝ occaſionis aditus permiſſus eſſe credatur. Dat. Prid. Kal. Dec. Conſtp. Antonio & Syagrio CONS.

✝ noſtra
occaſione

VIIII. Idem AAA. Cynegio p. p.

Ne quis mortaliũ ita faciendi ſacrificij ſumat audaciam, vt inſpectione

iecoris extorúmque præſagio vanæ ſpem promiſſionis accipiat, vel (quod eſt deterius) futura ſub execrabili cōſultatione cognoſcat. Aceruioris etenim imminebit ſupplicij cruciatus eis, qui contra vetitum præſentium vel futurarum rerum explorare temptauerint veritatē. Dat. VIII. Kal. Iuñ. Conſtp. Arcadio A. I. & Bautone V. C. CONSS.

X. Idem AAA. ad Albinum p. p.

Nemo ſe hoſtiis polluat, nemo inſontem victimam cædat, nemo delubra audeat, templa perluſtret, & mortali opere formata ſimulacra ſuſpiciat, ne diuinis adque humanis ſanctionibus reus fiat. Iudices quoque hāc formam contineant, vt ſi quis profano ritui deditus templum vſpiam, vel in itinere, vel in vrbe adoraturus intrauerit, quindecim pondo auri ipſe protinus inferre cogatur: necnon officium eius parem ſummam ſimili maturitate diſſoluat, ſi non & obſtiterit iudici & confeſtim publica adteſtatione rettulerit: conſulares ſenas, officia eorum ſimili modo, correctores, & præſides quaternas, apparitiones illorum ſimilem normam æquali ſorte diſſoluant. Dat. VI. Kal. Mart. Med. Tatiano & Symmacho CONSS.

XI. Idem AAA. Euagrio Præfecto Augu. & Romano Com. Ægypt.

Nulli ſacrificandi tribuatur poteſtas, nemo templa circumeat, nemo delubra ſuſcipiat, interclusos ſibi noſtræ legis obſtaculo profanos aditus recognoſcant: adeo vt ſi quis vel de diis aliquid contra vetitum ſacriſque molietur, nullis exuendum ſe indulgentiis recognoſcat. Iudex quoque ſi quis tempore adminiſtrationis ſuæ fretus priuilegio poteſtatis polluta loca ſacrilegus temerator intrauerit, quindecim auri pondo, officium verò eius niſi conlatis viribus obuiarit, parem ſummam ærario noſtro inferre cogatur. Dat. XVI. Kalend. Iul. Aquil. Tatiano & Symmacho CONSS.

XII. Imppp. Theod. Arcad. & Honor. AAA. ad Rufinum p. p.

Nullus omnino ex quolibet genere, ordine hominum dignitatum, vel in poteſtate poſitus, vel honore perfunctus, ſiue potens ſorte naſcēdi, ſeu humilis genere conditione, fortuna in nullo penitus loco in nulla vrbe ſenſu carentibus ſimulacris, vel inſontem victimam cædat, vel ſecretiore piaculo larem, ignem erogenium, penates odore veneratus accendat, lumina imponat, tura, ſerta ſuſpendat. Quòd ſi quiſpiam immolare hoſtiam ſacrificaturus audebit, aut ſpirantia exta conſulere, ad exemplum maieſtatis reus licita cunctis accuſatione delatus excipiat ſententiam competentem, etiam ſi nihil contra ſalutem principum, aut de ſalute quæſierit. ſufficit enim ad criminis molem naturæ ipſius leges velle reſcindere, inlicita perſcrutari, occulta recludere, interdicta temptare, finem quærere ſalutis alienæ, ſpem alieni interitus polliceri. Si quis verò mortali opere facta, & æuum paſſura ſimulacra impoſito ture venerabitur, ac ridiculo exemplo metuens ſubitóque ipſe ſimulauerit, vel redimita vittis arbore, vel erecta effoſſis ara ceſpitibus vanas imagines humiliore licet muneris præmio, tamen plena religionis iniuria honorare temptauerit, is vtpote violatæ religionis reus, ea domo ſeu poſſeſſione multabitur, in qua eum gentilitia conſtiterit ſuperſtitione famulatum. Namque omnia loca, quæ turis conſtiterit vapore fumaſſe, (ſi tamen ea in iure fuiſſe turificantium probabūtur) fiſco noſtro adſocianda cenſemus. Sin verò in templis faniſve publicis aut in ædibus agriſve alienis tale quiſpiam ſacrificandi genus exercere temptauerit, ſi ignorante domino vſurpata conſtiterit, XXV. libras auri

auri multæ nomine cogetur inferre, conniuentem verò huic ſceleri par ac ſacrificantem pœna retinebit. quod quidem ita per iudices ac defenſores & curiales ſingularum vrbiũ volumus cuſtodiri, vt ilicò per hos comperta in iudicium deferantur, per illos delata plectantur. Si quid autem ij tegendum gratia aut incuria prætermittendum eſſe crediderint, commotioni iudiciariæ ſubiacebunt. illi verò moniti ſi vindictam diſſimulatione diſtulerint, xxx. librarum auri diſpendio multabuntur, officiis quoque eorum damno parili ſubiugandis. Dat. VI. Id. Nou. C. P. Arcadio A. II. & Rufino CONSS.

XIII. Impp. Arcadius & Honorius AA. Rufino PP.

Statuimus nullum ad fanum vel quodlibet templum habere quempiam licentiam accedendi, vel abominanda ſacrificia celebrandi quolibet loco vel tempore. Igitur vniuerſi qui catholicæ religionis dogmate deuiare contendunt, ea quæ nuper decreuit properent cuſtodire, & quæ olim conſtituta ſunt vel de hæreticis vel de paganis non audeant præterire, ſcituri quidquid diui genitoris noſtri legibus eſt in ipſos vel ſupplicij vel diſpendij conſtitutum nunc acriùs exequendum. Sciant autem moderatores prouinciarum noſtrarum & his apparitio obſecundans, primates etiam ciuitatum, defenſores necnõ & curiales, procuratores poſſeſſionum noſtrarum, in quibus ſine timore diſpendij cœtus inlicitos hæreticos inire comperimus, eò quòd fiſco ſociari nõ poſſunt, quippe ad eius dominium pertinentes, ſi quid aduerſus ſcita uoſtra tentatum non fuerit vindicatum atque in veſtigio ipſo punitum, omnibus ſe de trimentis & ſuppliciis ſubiugandos, quæ ſunt à veteribus conſtituta. ſpeciatim verò hac lege in moderatores auſteriora ſancimus & decernimus, namque his non cuſtoditis omni induſtria atque cautela, non ſolùm hanc multam, quæ in ipſos conſtituta eſt, exerceri, verùm etiam quæ in eos præfinita eſt qui commiſſi videntur auctores, nec his tamen remiſſa quibus ob contumaciam ſuam iuſtè eſt inrogata, inſuper capitali ſupplicio iudicamus officia coercenda quę ſtatuta neglexerint. Dat. VII. Id. Aug. c. P. Olybrio & Probino CONSS.

XIIII. Iidem AA. Cæſario PP.

Priuilegia ſi qua conceſſa ſunt antiquo iure ſacerdotibus, miniſtris, præfectis, hierofantis agrorum, ſiue quolibet alio nomine nuncupantur, penitus aboleantur, nec gratulẽtur ſe priuilegio eſſe munitos, quorum profeſſio per legem cognoſcitur eſſe damnata. Dat. VI. Id. Dec. CP. Arcadio IIII. & Honorio III. coss.

XV. Iidem AA. Macrobio PP. Hiſpaniarum, & Procliano Vic. quinque prouinciarum.

Sicut ſacrificia prohibemus, ita volumus publicorum operum ornamenta ſeruari, ac ne ſibi aliqua auctoritate blandiantur qui ea conantur euertere, ſi quod reſcriptum, ſi qua lex fortè prætenditur, erutę huiuſmodi chartæ ex eorum manibus ad noſtram ſcientiam* ſi inlicitis euectiones aut ſuo aut alieno nomine potuerint demonſtrare, quas oblatas ad nos mitti decernimus. qui verò talibus curſum præbuerint, binas auri libras inferre cogantur. Dat. IIII. Kal. Feb. Rau. Theodoro v. c. coss.

XVI. Iidem AA. Eutychiano PP.

Si qua in agris tẽpla ſunt, ſine turba ac tumultu diruãtur. His enim deiectis atque ſublatis omnis ſuperſtitionis materia conſumetur. Dat. III.

Id.Iul.Damaſco,Theodoro v.c.cos.

xvii.Iidem A A.Apollodoro Proc.Africæ.

Vt profanos ritus iam ſalubri lege ſubmouimus, ita feſtós conuentus ciuium & communem omnium licentiam non patimur ſubmoueri, vnde abſque vllo ſacrificio atque vlla ſuperſtitione damnabili exhibere populo voluptates ſecundum veterem conſuetudinem,inire etiam feſta conuiuia ſi quando exigunt publica vota decernimus.Dat.xiii.Kal.Sept. Patauio,Theodoro v.c.consſ.

xviii.Iidem A A.Apollodoro P.C.Africæ.

Aedes inlicitis rebus vacuas noſtrarũ beneficio ſanctionum,ne quis conetur euertere. decernimus enim vt ædificiorum quidem ſit integer ſtatus. Si quis verò ſacrificio fuerit deprehenſus, in eum legibus vindicetur, depoſitis ſub officio idolis, diſceptatione habita, quibus etiam nunc patuerit cultum vanæ ſuperſtitionis impendi. Dat. iii. Kal. Sept. Patauii, Theodoro v.c.cos.

xxx.Imppp.Arc.Honorius & Theodoſ.A A A.Curtio pp.Poſt alia.

Templorum detrahantur annonæ,& rem annonariam iubente expẽſis deuotiſſimorum militum profuturę,ſimulacra ſi qua etiam nunc in templis faniſque conſiſtunt,& quæ alicubi ritu vel acceperunt vel accipiunt paganorum ſuis ſedibus euellantur,cum hoc repetita ſciamus ſæpius ſanctione decretum. ædificia ipſa templorum,quæ in ciuitatibus vel oppidis, vel extra oppida ſunt,ad vſum publicum vindicentur, aræ locis omnibus deſtruantur, omniáque templa in poſſeſſionibus noſtris ad vſus commodos transferantur, domini deſtruere cogantur. non liceat omnino in honorem ſacrilegi ritus funeſtioribus locis exercere conuiuia, vel quidquam ſollemnitatis agitare. epiſcopis quoque locorum hæc ipſa prohibendi eccleſiaſticæ manus tribuimus facultatem. Iudices autem xx. librarum auri pœna conſtringimus,& pari forma officia eorum,ſi hæc eorum fuerint diſſimulatione neglecta. Dat. xvii. Kalen. Dec. Romæ,Baſſo & Philippo coss.

xx. Impp.Honorius & Theodoſius A A.

Sacerdotales paganę ſuperſtitionis competenti coërctioni ſubiacere præcipimus,niſi intra diem Kal.Nouembrium de Carthagine decedẽtes ad ciuitates redierint genitales,ita vt ſimili quoque cenſura per totam Africam ſacerdotales obnoxij teneãtur,niſi de metropolitanis vrbibus diſceſſerint,& remearint ad proprias ciuitates: omnia etiam loca quę ſacris error veterum deputauit ſecundum Diui Gratiani conſtituta noſtræ rei iubemus ſociari,ita vt ex eo tempore quo inhibitus eſt publicus ſumptus ſuperſtitioni deterrimę exhiberi, fructus ab incubatoribus exigãtur cum eo iure vbicunque ad ſingulas quaſque perſonas, vel præcedentium principum largitas, vel noſtra maieſtas voluit peruenire, id in eorũ patrimoniis æterna firmitate perduret. quod non tam per Africam quàm per omnes regiones in noſtro orbe poſitas cuſtodiri decernimus. Ea autẽ quæ multiplicibus conſtitutis ad venerabilem eccleſiam voluimus pertinere, Chriſtiana ſibi meritò religio vindicauit,ita vt omnis expenſa illius temporis ad ſuperſtitionem pertinens quę iure damnata eſt, omniáque loca quæ Frediani, quę Dendrophori, quę ſingula quoque nomina & profeſſiones gentilitiæ tenuerunt epholis vel ſumptibus deputata, fas eſt hoc

errore

errore ſubmoto compendia noſtræ domus ſubleuare. Sanè quæ quondã ſacratæ ſacrificiis deceptionem hominum præſtiterũt, ab vſibus lauacrorum vel publicis affectibus ſeparentur, ne illecebram errantibus præſtet. Chiliarchas inſuper & centonarias vel qui ſibi plebis diſtributionem vſurpare dicuntur, cenſuimus remouendos, ita vt capitalem ſententiam non euadat ſi qui aut volens ad huiuſmodi nomen acceſſerit, aut paſſus fuerit vel inuitum ſe huiuſmodi præſumptioni atque inuidiæ deputari. Dat.III.Kalend.Sept.Rau.Hon.x.& Theod.VI.AA.COSS.

XXI. Iidem AA. Aureliano pp. poſt alia.

Qui profano pagani ritus errore ſeu crimine polluuntur, hoc eſt gentiles, nec ad militiam admittantur, nec adminiſtratoris vel iudicis honore decorentur. Dat.VII.Id.Dec.DN.Theod.VII.& Palladio CONSS.

XXII. Iidem AA. Aſclepiodoto pp. poſt alia.

Paganos qui ſuperſunt, quanquam iam nullos eſſe credamus, promulgatarum legum iamdudum præſcripta compeſcant, &c. Dat. V.Id.April. CP. Aſclepiodoto & Mariniano COSS.

XXIII. Iidem AA. Aſclepiodoto pp. poſt alia.

Paganos qui ſuperſunt, ſi aliquando in execrãdis dæmonum ſacrificiis fuerint comprehenſi, quamuis capitali pœnæ ſubdi debuerint, bonorum proſcribtione & exilio coerceri. Dat. VI.Id.Iun. CP. Aſclepiodoto & Mariniano COSS.

XXIIII. Iidem AA. Aſclepiodoto pp. poſt alia.

Manichæos illóſque quos Petitas vocant, necnon & eos qui omnibus hæreticis hac vna ſunt perſuaſione peiores, quod in venerabili die Paſchæ ab omnibus diſſentiunt, in eadem amentia perſeuerant, eadem pœna multamus bonorum proſcribtione atque exilio. Sed hoc Chriſtianis qui vel verè ſunt vel eſſe dicuntur ſpecialiter demandamus, vt Iudæis ac paganis inquietè degentibus nihílque tentantibus turbulentum legibúſque contrarium, non audeant manus inferre religionis auctoritate abuſi. nam ſi contra ſecuros fuerint violenti vel eorum bona diripuerint, non eã ſola quæ abſtulerint, ſed conuenti in triplum & quadruplum quæ rapuerint reſtituere compellantur, rectores etiã prouinciarũ & officia prouinciales cognoſcant, ſe ſi fieri permiſerint vt eos qui fecerint puniendos. Dat. VI. Id.Iun. CP. Aſclepiodoto & Mariniano COSS.

XXV. Impp. Theod.& Valentin. AA. Iſidoro pp.

Omnibus ſceleratę mentis paganæ execrandis hoſtiarum immolationibus damnandíſque ſacrificiis ceteriſq; antiquarum ſanctionum auctoritate prohibitis interdicimus, cunctáque eorum fana, templa, delubra ſi qua etiam nunc reſtant integra, pręcepto magiſtratuum deſtrui, conlocationéque venerandæ Chriſtianæ religionis ſigni expiari præcipimus, ſcientibus vniuerſis ſi quem huic legi apud competentem iudicem idoneis probationibus illuſiſſe conſtiterit, cum morte eſſe multandum. Dat. XVIIII.Kalend.Decemb. CP. Theod.XII.& Valent.IIII.AA. CONSS.

De religione. *Tit. XI.*

I. Impp. Arcad.& Honor. AA. Apollodoro Proc. Africæ.

QVOTIENS de religione agitur, Epiſcopos conuenit agitare: cæteras vero cauſas, quæ ad ordinarios cognitores, vel ad vſum pu-

publici iuris pertinent,legibus oportet audiri. Dat. xiiii. Kal. Septemb. Patauí,Theodoro v.c.conss.

II. Imppp. Arc. Honor. & Theod.AAA.Diotimio P C. Africæ.

Edictum quod de vnitate per Africanas regiones clemẽtia noſtra direxit,per diuerſa proponi volumus,vt omnibus innoteſcat Dei omnipotentis vnã & verain fidẽ catholicam quam recta credulitas confitetur eſſe retinendam. Dat.III.Non.Mar.Rau.Stilicone II.& Antemio coss.

III. Impp. Honor.& Theod.AA.Marcellino ſuo ſalutem.

Ea quæ circa catholicam fidem vel ordinauit antiquitas,vel parentum noſtrorum auctoritas religioſa conſtituit, vel noſtra ſerenitas roborauit, nouella ſuperſtitione remota,integra & inuiolata cuſtodire præcipimus. Dat. IIII. Id. Octob.Rauennę,Bautone v.c.cons.

De epiſcopali iudicio.

Hic titulus deerrabat à corpore Theodoſiano.

I. Imp. Conſtantinus A. Ablauio pp.

RELIGIONIS eſt clementiam noſtram ſciſcitari voluiſſe quid de ſentẽtiis epiſcoporum vel antè moderatio noſtra cenſuerit, vel nunc ſeruari cupiamus Ablaui parens Kariſſime. Itaque quia à nobis inſtrui voluiſti, olim prærogatę legis ordinem ſalubri rurſus imperio propagamus. Sanximus namquę ſicut edicti noſtri forma declarat ſententias epiſcoporũ quolibet genere prolatas ſine aliqua ætatis diſcretione inuiolatas ſemper incorruptáſque ſeruari, ſcilicet vt pro ſanctis ſemper ac venerabilibus habeatur quidquid epiſcoporum fuerit ſententia terminatum. Siue itaque inter minores ſiue inter maiores ab epiſcopis fuerit iudicatum, apud vos qui iudiciorum ſummam tenetis,& apud ceteros omnes iudices ad executionem volumus peruenire. Quicunque itaque litem habẽs, ſiue poſſeſſor ſiue petitor erit,inter initia litis vel decurſis temporũ curriculis, ſiue cum negotium peroratur, ſiue cum iam cœperit promi ſententia iudicium eligit ſacroſanctę legis antiſtitis, illico ſine aliqua dubitatione etiam ſi alia pars refragatur ad epiſcopum cum ſermone litigantium dirigatur. Multa enim, quæ in iudicio captioſæ præſcriptionis vincula non patiuntur, inueſtigat & promit ſacroſanctæ religionis auctoritas. Omnes itaque cauſę quę vel prętorio iure vel ciuili tractantur, epiſcoporum ſententiis terminatę perpetuo ſtabilitatis iure firmantur, nec liceat vlterius retractare negotium quod epiſcoporum ſententia deciderit. teſtimonium etiam ab vno licet epiſcopo perhibitum omnes iudices indubitanter accipiant,nec alius audiatur, cum teſtimonium epiſcopi à qualibet parte fuerit repromiſſum. Illud eſt enim veritatis auctoritate firmatum,illud incorruptum quod à ſacroſancto homine conſciẽtia mentis illibatæ protulerit. hoc nos edicto ſalubri aliquando cenſuimus, hoc perpetua lege firmamus, malitioſa litium ſemina comprimentes, vt miſeri homines longis ac pene perpetuis actionum laqueis implicati ab improbis petitionibus vel à cupiditate præpropera maturo fine diſcedãt. Quidquid itaque de ſententiis epiſcoporum clementia noſtra cenſuerat, & iam hac ſumus lege complexi, grauitatem tuam & ceteros pro vtilitate omnium latam in perpetuum obſeruare conueniet. Dat. III. Non. Maij. Conſtantinopoli.

Imppp. Arcadius, Honorius & Theod. AAA. Adriano pp.

Vt veneratio ſacerdot[illegible] innoxiis, ita & pœna moderata inquietis atque deiectis, quemadmodum enim [illegible] ſacerdotij integritate lucentes, nō ſolùm vitam ſuam proprio pręmio diuini ſacramento, ſed etiam ſubiectæ plebis atque obedientis exemplo: ita ij quorum indigniora ſunt ſub integritatis profeſſione peccata, ſi excluſi deprauatíque ab epiſcopis comprobentur, qui reſupinos ſpiritus aduerſum definita retulerint, ſeparati ab his vrbibus quas errore proprio tenuerunt, & ſibi debent eſſe parti * & aliis conſtituta obligatione terreri. plurimos enim bonos faciunt & veneratio optimorum ſacerdotum & notabilis reprehenſio peſſimorum. Suggerentibus epiſcopis didicimus quoſdam ſacerdotes Chriſtianę legis, quorum delicta cœtu epiſcopali deprehenſa fuerint, iterum ſententia vindicata, in ſinu earum vrbium, in quibus talia commiſſa ſunt permanere & quærere, turbas populi conuocare, turbatores quietis exiſtere, tumultus popularis auctores, innocentes ſe poſt iudicium dicere, plebem colligere, & velut adhuc epiſcopos ſalutari, comitatum ſacrum petere, mereri mendaciis oracula & furtiua reſcripta. Sancimus itaque hac lege vt quicumque reſidentibus ſacerdotibus fuerit epiſcopali loco detruſus & nomine, ſi aliquid vel contra quietē moliri fuerit deprehēſus, rurſúſque ſacerdotiū petere à quo videretur excluſus, procul ab ea vrbe quam indignus infecit ſecundum legem diuę memorię Gratiani c. millibus vitam agat, ſit à beatorum cœtibus ſeparatus, à quorum eſt ſocietate diſcretus, careat vrbe quam tenuit, ſegregetur * quam mentitus vitę præceptæ infecit, ſit huiuſmodi perſonis tenore huius legis inlicitum ſacra noſtra adire ſecreta & impetrata reſcripta * omnia abiectis per culpam ſacerdotio perſonis quæ impetrarunt vel quæ impetrata fuerāt, permaneat ſcituri dies, polliceantur ſuffragiū qui diuinum non videntur meruiſſe reſcriptum Adriane parens Kariſſime & amantiſſime. Hanc igitur legem ſublimis magnificentia tua cunctis per dioceſes ſibi creditas publicabit edictis, vt id quod pro quiete repertum, pro iudicij epiſcopalis confirmatione conſtitutum, pro reprimendis culpis inuentum eſt, ab omnibus excolatur, à ſacerdotibus reſeruetur. Dat. Prid. Non. Feb. Rauennæ, Stilicone II. & Antemio COSS.

III. Imppp. Valentinianus Theodoſius & Arcadius AAA. ad Optatum PF. Auguſtalem.

Grauiter admodum mota eſt noſtra clementia quędam ab his qui epiſcoporum ſibi nomina vindicant perpetrata, & contra leges non minus diuinas quàm humanas improba temeritate commiſſa, vexatos etiam nonnullos orthodoxorū clericos, quorū ætas huic iniuriæ à ſacerdoio repugnabat, flagitatos itineribus quæſtionariis deditos, atque hęc omnia per eos cōmiſſa qui ad tegumēta frontis ſacerdotij nominis titulos præferebāt. deniq; lectis in cōſiſtorio precibus quib. epiſcopalis pietas aliquid poſtulās refragatur denegátq;, idcirco cōtinua lege ſancimus nomen epiſcoporū vel eorū qui eccleſię neceſſitatibus ſeruiūt, ne ad iudicia ſiue ordinariorum ſiue extraordinarioum iudicum pertrahatur. Habent illi iudices ſuos, nec quiſquam hiſpublicis commune cum legibus, quātū ad cauſas tamen eccleſiaſticas pertinet, qua decet epiſcopali auctoritate decidi. Quibuſcunque igitur mota fuerit quæſtio quæ ad Chriſtianam pertineat

ſanctitatē, eos de[illegible]bit ſub eo iudice litigare, qui præſul [illegible] omniū ſacerdotū, id eſt per [illegible] Optate Kariſſime ac iucūdiſſime [illegible] auctoritas tua arbitrio temperato quidquid negotiorum aliunde inciderit, terminabit, habituro pontificium ſacræ diſceptationis Thimotheo epiſcopo, quem ſibi omnes etiam ſuo iudicio prætulere.

FINIS.

LEGVM NOVELLARVM DIVI THEODOSII A. LIBER I.

De Theodoſiani Codicis auctoritate. *Tit. I.*

Impp. Theodoſius & Valentinianus AA. Florentio pp. Orientis.

SAEPE noſtra clementia dubitauit, quæ cauſa faceret, vt tantis propoſitis præmiis, quibus artes & ſtudia nutriuntur, tam pauci, rarique extiterint, qui plena iuris ciuilis ſcientia ditarentur. Et in tanto lucubrationum triſti pallore, vix vnus aut alter receperit ſoliditatē perfectæ doctrinæ: Quod nequaquam vlteriūs ſedula ambiguitate tractetur, ſi copia immenſa librorum, ſi actionū diuerſitas, difficultáſque cauſarum animis noſtris occurrat, ſi denique moles conſtitutionum Diualium, quæ velut ſuppreſſa demerſæ caliginis & obſcuritatis vallo ſui notitiam humanis ingeniis interclūſit. Verùm egimus negotium temporis noſtri, & diſcuſſis tenebris compendio breuitatis lumen legibus dedimus, electis viris nobilibus exploratæ fidei famoſæ doctrinæ, quibus delegata cauſa ciuilis officij, purgata interpretatione retro Principum ſcita vulgauimus, ne Iuriſperitorum vlterius ſeueritate mentita, diſſimulata ſcientia, velut ab Ipſis adytis expectarentur formidanda reſponſa: cum liquido pateat, quo pondere donatio deferatur, qua actione petatur hereditas, quibus verbis ſtipulatio colligatur, vt certum vel incertum debitum ſit exigendum. Quæ ſingula prudētiū detecta vigiliis, in apertum, lucéque deducta ſunt, ſplēdore numinis noſtri radiāte. Nec paruū preciū ſibi hoc ſuſpicētur eſſe delatum, quibus diuina ſenſa pectoris noſtri mandauimus. Etenim ſi rectè mentis acie futura proſpicimus, ad poſteros vſque deuenient laboris noſtri

ſtri conſortio. Quamobrem detersa nube voluminum, in quibus multorum nihil explicantium ætates attritę ſunt, conpendioſam Diuinium conſtitutionum ſcientiam ex D. Conſtantini temporibus roboramus: nulli poſt Kal. Iañ. conceſſa licentia ad forum & quotidianas aduocationes ius principale deferre, vel litis inſtrumenta componere, niſi ex his videlicet libris, qui in noſtri nominis vocabulum tranſierunt, & ſacris habentur in ſcriniis. Quanquam nulli retrò Principum æternitas ſua detracta eſt, nullius Latoris occidit nomen, imò lucis gratia mutati, claritudine conſultorum augu la nobiſcum ſocietate iunguntur. Manet igitur, manebítque pro perpetuo climata gloria cõditorum, nec in noſtrum titulum demigrabit, niſi lux ſola breuitatis. Et quamuis noſtris auſpiciis totius operis inſtauratio deberetur, attamen magis imperatorium, magíſque credidimus glorioſum, ſi fugata inuidia, perẽnitatis iure memoria remaneret auctorum. Nobis ad fructum bonæ conſcientiæ abundéque ſufficit, reuelatis legibus, inuecta maiorum obſcuritatis iniuria vindicaſſe. His adiicimus nullam conſtitutionum in poſterum, velut latam in partibus Occidentis, alióve in loco ab inuictiſſimo Principe, filio noſtræ clementiæ perpetuo Augusto Valentiniano poſſe proferri, vel vim legis aliquam obtinere, niſi hoc idem diuina pragmatica noſtris mentibus intimetur. Quod obſeruare neceſſe eſt in his etiam, quæ per Orientem nobis auctoribus promulgantur: falſitatis nota damnandis, quæ ex tempore definito Theodoſiano non referuntur in Codice: Exceptis his quæ habentur apud militum ſancta Principis, vel de titulis publicis expenſarum aliarúmque rerum gratia, quæ in regeſtis diuerſorum officiorum relata ſunt. Longum eſt memorare, quid in huius conſummationem negotij contulerit vigiliis ſuis Antiochus, cuncta Sublimis ex Præfecto & Conſule: Quid Maximinus, vir illuſtris ex Quæſtore noſtri Palatij, eminens omni genere literarum: Quid Martyrius, vir illuſtris, Comes & Quæſtor noſtrę clementię, fide interpres: Quid etiam Sperantius, Appollodorus, Theodorus viri ſpectabiles, Comites ſacri noſtri Conſiſtorij: Quid Epigenius vir ſpectabilis, Comes & magiſter memoriæ: Quid Procopius vir ſpectabilis, Comes ex magiſtro libellorum, iure omnibus veteribus comparandi. Quod reſtat, Florenti parens cariſſime & amantiſſime, Ill. magnifica auctoritas tua, cui amicum, cui fami iare eſt placere Principibus, Edictis propoſitis in omnium populorum, in omnium prouinciarum notitiam ſcita maieſtatis Auguſtæ noſtræ faciat peruenire. Dat. †xv. Kal. Martij. alias. v. Conſtantinopoli, Theodoſio Auguſt. xv. & qui fuerit nunciatus.

INTERP. *Hæc lex dicit, vt Theodoſiani Codicis auctoritas omni firmitate ſubſiſtat.*

De confirmatione legum nouellarum diui Theodoſii A.
Tit. II.

Domino Valentiniano inclyto, Victori, ac triumphatori ſemper Auguſto filio, Theodoſius pp. Auguſtus Pater.

POSTQVAM in corpus vnius Codicis Diuorum retrò Principum conſtitutiones, noſtráſque redegimus, aliam mox legem pietas noſtra promulgauit, quæ iam confecto Codici vires, auctoritatémque tribueret, nec aliter in iudicio quas cõ-

tineret leges,niſi ex ipſo proferrentur,valere præciperet,Quod ſi quid iuris ab altero noſtrum poſtea conderetur, ita demum in alterius quoque principis regno vires proprias obtineret, quod generatim conſtitutum eſſet,ſi diuinis proſequẽtibus ſcriptis,ad alterum principem fuiſſet emiſſum. Quia igitur diuerſis emergentibus cauſis,per hoc trãſacti temporis interuallum ferri leges alias emergẽtium rerum neceſſitas perſuaſit, quæ nobis perpetua rerum publicarum occupatione diſtrictis ad ſciẽtiam perferri tuæ maieſtatis minimè potuerunt,neceſſarium duximus,has nunc ſaltem vniuerſas tuæ Serenitati, cum noſtræ maieſtatis ſubnotatione tranſmittere:quò ſubiectis,& prouinciis,& populis ſolenniter innoteſcant,carúmque vis etiam in occiduis partibus incipiat obſeruari. Ac lites,quas inchoatas quidem,necdum tamen finitas eo tempore quo publicantur inuenerint,ſecundum earum tenorem volumus terminari. Illas autem,quæ iã vel ſententiis definitiuis,vel tranſactionibus deciſæ ſunt,minimè reſuſcitari.Eas igitur Domine ſacratiſſ.fili, Auguſte venerabilis,cunctis ex more facias diuulgari,& inuicem mihi,& prouincialibus, & populis orientalibus cauenda,obſeruandáque cum ſuæ manus adumbratione trãſmitti,quæcumque per id temporis ſpatium veſtra perennitas generaliter promulgauit. Dat. Kal.Octob. Conſtp. & Ardabure v.c. CONS. & qui fuerit nuntiatus.

INTERPRETATIO. *Hæc lex Nouellarum legum conſtitutiones præcipit obſeruari.*

De Iudæis, Samaritanis, hæreticis, & paganis. Tit. III.

Impp. Theod.& Valentin. AA. Florentio PF.P.

INter cæteras ſollicitudines,quas amor publicus peruigili cogitatione nobis indixit, præcipuam imperatoriæ maieſtatis curam eſſe perſpicimus veræ religionis indaginem, cuius ſi cultum tenere potuerist,iter proſperitatis humanis aperimus inceptis.Quod vſu longæ ætatis experti,piæ mentis arbitrio ad poſteros vſque perenninatis iure fundare decreuimus ceremonias ſanctitatis. Quis enim tam mente captus,tam nouæ feritatis immanitate damnatus eſt, vt cum videat cœlum diuinæ artis imperio,incredibili celeritate intra ſua ſpatia metas temporum terminare:cùm ſyderum motum, vitæ cõmoda moderantem,dotatam meſſibus terram, mare liquidum,& immenſi operis vaſtitatem finibus naturæ concluſam,tanti ſecreti,tantæ fabricæ non quærat autorem?quod ſenſibus excæcatos Iudæos,Samaritas,Paganos, & cætera hæreticorum genera portentorum audere cognoſcimus?Quos ſi ad ſanitatem mentis egregiæ lege medica reuocare conemur, ſeueritatis culpã ipſi præſtabunt:qui duræ frontis obſtinato piaculo locum veniæ non relinquunt. Quamobrem cum ſententia veteri deſperatis morbis nulla ſit adhibenda curatio,tandem,ne ferales ſectæ in vitam, immemores noſtri ſeculi,velut indiſcreta confuſione licentiùs euagẽtur,hac victura in omne æuum lege ſancimus:Neminem Iudæum,neminem Samaritam, neutra lege conſtantem,ad honores & dignitates accedere, nulli adminiſtrationem patere ciuilis obſequij,nec defenſoris fungi ſaltẽ officio.Nefas quippe credimus,vt ſupernæ maieſtati,& Romanis legibus inimici, vltores etiam noſtrarũ legũ ſurreptiuæ iuriſdictionis habeãtur obtenti,&acquiſitæ di-

† potuerimus.

tæ dignitatis auctoritate muniti, aduerſum Chriſtianos, & ipſos plerũque ſacræ religionis Antiſtites, velut inſultãtes fidei noſtræ iudicãdi vel pronuntiandi quod velint habeant poteſtatẽ. Illud etiam pari conſideratione rationis arcentes, ne qua Synagoga in nouam fabricam ſurgat, fulciẽdi veteres permiſſa licentia, quæ ruinam præſentaneam minitantur. His adiicimus, vt quicunque ſeruum ſeu ingenuum inuitum, vel ſuaſione plectenda ex cultu Chriſtianæ religionis in nefandam ſectam ritumúe traduxerit, cum diſpendio fortunarum capitẽ puniendum. Vt quiſquis igitur vel infulas cœperit, acquiſitis dignitatibus non potiatur, vel Synagogam extruxerit, compendio eccleſiæ catholicæ ſe nouerit laboraſſe. Imo qui ad honores irrepſerit, habeatur, vt ante, conditionis extremæ, etiamſi honorariam promeruerit dignitatem. Et qui Synagogæ fabricam cœpit non ſtudio reparandi, cũ damno quinquaginta librarum auri fraudetur auſibus ſuis. Cernat prætereà bona ſua proſcribta, pœnæ mox ſanguinis deſtinandus, qui fidem alterius expugnauit peruerſa doctrina. Et quoniam decet Imperatoriam maieſtatem ea prouiſione cuncta cõplecti, vt in nullo publica lædatur vtilitas, Curiales ciuitatum omnium, necnon cohortalinos onerosis, quin etiam militię, ſeu diuerſis officiis facultatum, & perſonalium munerum obligatos, ſuis ordinibus, cuiuſcunque ſectæ ſunt inhærere cenſemus, ne videamur hominibus execrandis contumelioſo ambitu immunitatis beneficiũ præſtitiſſe, quos volumus huius Conſtitutionis auctoritate damnari. Hac exceptione ſeruata, vt apparitores memoratarum ſectarum, in priuatis duntaxat negociis, nullius iudicis ſententias exequantur, nec carcerali præſint cuſtodiæ, ne Chriſtiani, vt fieri adſolet, nonnunquam obſtruſi cuſtodum odiis alterum carcerem patiantur, incertum an iure videantur incluſi. Hinc proſpicit noſtra clementia Paganorum quoque & gentilis immanitatis vigiliam nos debere ſortiri, qui naturali veſania & licentia, pertinaci veræ religionis tramite diſſidentes, nefarios ſacrificiorum ritus & funeſta ſuperſtitionis errores occultis exercere quodammodo ſolitudinibus dedignantur, niſi ad ſupernæ maieſtatis iniuriam, & temporis noſtri contemptum eorum ſcelera profeſſionis genere publicentur, quos non promulgatarum legũ mille terrores, non denuntiati exilij pœna compeſcunt, vt ſi emendari nõ poſſint mole ſaltem criminum & illuuie victimarum diſcerent abſtinere. Sed prorſus ea furoris peccatur audacia, iis improborum conatibus patiẽtia noſtra pulſatur, vt ſi obliuiſci cupiat, diſſimulare nõ poſſit. Quanquã igitur amor religionis nunquam poſſit eſſe ſecurus, quanquam Paganorum dementia cunctorum ſuppliciorum acerbitates expoſcat, lenitati tamen memores nobis innatæ, trabali iuſſione decreuimus, vt quicunque pollutis contaminatiſque mentibus in ſacrificio quolibet in loco fuerit comprehenſus, in fortunas eius, in ſanguinem ira noſtra conſurgat: oportet enim dare nos hanc victimam meliorem ara Chriſtianitatis intacta ſeruata. An diutius perferimus mutari temporum vices irata cœli temperie? quæ paganorum exacerbata perfidia, neſcit naturæ libramẽta ſeruare. Vnde enim ver ſolitam gratiam abiurauit? Vnde æſtas meſſe ieiuna laborioſum agricolam in ſpe deſtituit ariſtarũ? Vnde hyemis intemperata ferocitas vbertatem terrarum penetrabili frigore ſterilitatis læſione damnauit? niſi quod ad impietatis vindictam tranſit lege ſua naturæ decretũ. Quod ne poſthac ſuſtinere cogamur, pacifica vltione, vt diximus piãda eſt.

ſuperni numinis veneranda maieſtas. Supereſt, vt quę in Manichæos, Deo ſemper offenſos, quæ in Eunomianos, hæreticæ fatuitatis auctores: quę in Montaniſtas, Catafrigas, Fotinianos, Priſcillianiſtas, Aſcodrogos, Hydroparaſtatas, Borporitas, Ophitas, innumerabilibus conſtitutionibus lata ſunt, ceſſante deſidia celeri executione mandentur, Florenti † Præfecte Kariſſime Auguſtorum. Illuſtris igitur & magnifica auctoritas tua, cui cordi eſt cum diuinis, tum principalibus adhibere iuſſionibus famulatum quæ inſatiabili catholicæ religionis honore decreuimus, propoſitis excellentiæ ſuæ ſolenniter edictis, in omnium faciat peruenire notitiam. Prouinciarum quoque moderatoribus præcipiat intimari, vt & eorum pari ſollicitudine cũctis ciuitatibus atque prouinciis quæ neceſſario ſancimus innoteſcant. Dat. prid. Kal. Febr. Conſtantinop. Theod. A. XVII. COS. & qui fuerit nuntiatus. Eodem exemplo viro illuſtri præf. P. Illyrici.

[† al. Parẽs Kariſſime & amantiſſime. Atque ita vbique infrà legendum eſſe cenſeo.]

INTERPRE. *Hæc lex ſpecialiter iubet, vt nullus Iudæus, nullus Samaritanus ad vllũ militiæ aut adminiſtrationis honorẽ poſſit accedere, neq; defenſoris officium vlla ratione ſuſcipere, neque carceris eſſe cuſtodem: ne forſitan ſub ſpecie cuiuſlibet officij, Chriſtianos, vel etiam ſacerdotes ſub quacunque occaſione iniurijs audeant fatigare, ne ſuprascripti, qui inimici legis noſtræ ſunt, legibus noſtris aliquos aut condemnare aut iudicare præſumant. Nullam denuo audeant conſtituere Synagogam: Nam ſi fecerint, nouerint hanc fabricam eccleſiæ catholicæ profuturam, & quinquaginta pondo auri auctores fabricæ eſſe multandos. Sed hoc ſibi ſtiani eſſe conceſſum, vt ruinas Synagogarum ſuarum debeant reparare. Hoc etiam ſpecialiter in hac lege comprehenſum eſt, vt nullus Iudæus ſeruum, aut ingenuum Chriſtianum audeat quacunque perſuaſione in ſuam legem transferre. Quod ſi fecerit, amiſſis facultatibus capite puniatur. De reliquo verò hæc lex damnat ſectas, quæ nominatim hac lege continentur inſerta.*

Ne curialis prædium alterius conducat, aut fideiuſſor conductoris exiſtat. *Tit. IIII.*

I. Impp. Theod. & Valent. AA. Florentio PF. P. Orientis & Exconſule.

NOn dubium eſt in legem committere eum, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem. Nec pœnas legibus inſertas euitauit, qui ſe contra iuris ſententias ſola † prærogatiua verborum fraudulenter excuſat. Curiales ne ad procurationem rerum alienarum accederent, cautum eſt prouidentiſſima ſanctione, cuius in fraudem conducendi eos ſibimet vſurpare licentiam ſublimitatis tuæ ſuggeſtione cõperimus. Quos licet priſtinæ legis laqueis irretiri decernamus: conductionem namque ſpeciem eſſe procurationis certiſſimum eſt: attamen ne ſub fraudis ſuæ velamine legis lateant cõtemptores, néve eis fucata ſuæ calliditatis excuſatio relinquatur, hac perpetua lege valitura ſancimus, conducendi quoque fundos alienos licentiam curialibus amputari, locatas res fiſci viribus vindicari. Conductor itaque locatori, vel contrà, locator conductori contra hanc legem nulla tenebitur actione. Nullum enim pactum, nullã conuentionẽ, nullum contractum inter eos videri volumus ſubſecutum, qui cõtrahunt, lege contrahere prohibente. Quod ad omnes etiam legum interpretationes tam veteres, quàm

[† aliàs, ſęua.]

Nouellas

Nouellas trahi generaliter imperamus, vt legiſlatori quod fieri non vult tãtùm prohibuiſſe ſufficiat, cetera quaſi expreſſa ex legis liceat voluntate colligere. Hoc eſt, vt ea quæ lege fieri prohibẽtur, ſi fuerint facta, non ſolùm inutilia, ſed pro infectis etiam habeantur, licet legiſlator fieri prohibuerit tantum, nec ſpecialiter dixerit inutile debere eſſe quod factum eſt. Sed & ſiquid fuerit ſubſecutum ex eo, vel ob id quod interdicente factum eſt lege, illud quoque caſſum atq; inutile eſſe perſpicimus. Sed quò omnis fraudis ſemen per hanc legem curialibus radicitus amputetur, nec fidem ſuam pro conductoribus fundorum interponere concedimus curiales: cur enim conductio prohibetur, ſi conductionis periculum vel ſollicitudo permittitur, Secundum prædictam itaque regulam quam vbique ſeruari factum lege prohibente cenſuimus, certum eſt nec ſtipulationem eiuſmodi tenere, nec mandatum vllius eſſe momenti, nec ſacramentum admitti, nec actionem quolibet pacto aduerſus eum fideiuſſorẽ competere locatori, Florenti Præfecte clariſſime Auguſtorum. Illuſtris itaque & magnifica auctoritas tua prouidentiſſimè conſtituta, edictis propoſitis ad omnes prouincias perferri præcipiat. Dat.† XVII. Id. April. Conſtãtinop. Theod. A. XV. coſs. † vii.

I N T E R P. *Nullus curialium in fiſcali vel in priuato agro conductor accedat, nec pro aliquo cõductore fideiuſſor exiſtat. Quod ſi quis curialẽ in agro ſuo ſuſceperit conductorem, aut pro alio conductore fideiuſſorem acceperit curialem, actionem ſuam nouerit in omnibus vacuari, & ager ipſe, qui à poſſeſſore curiali conductus eſt, fiſci viribus vindicetur. Curialis verò pro ſupra ſcriptis conditionibus, etiamſi cautionem emiſerit, non teneatur.*

De tutoribus. *Tit. V.*

I. Impp. Theod. & Valentinianus A A. Florentio P. F. P. Orientis & ex conſule.

CVm in omnibus rebus tum vel maximè moderamẽ deſideratur in legibus, per quas delinquentes pro qualitate criminis conuenit emendari. Nec enim vtile eſt, vel à iudicibus obſeruandum, quod modum emendationis excedit, ſi conſtitutionem, quæ matres pupillis, vel minoribus defenſionem legitimam non petentes, vel relictarum rerum inuentarium non facientes, mori præcepit inteſtatas, vtpote amaram, ac matris immoderata pœna plectentem, antiquari decernimus. Sed ne ſuperflua vel inhumana reſecantes, impunitatem delinquentibus promittere videamur, hac ſaluberima lege pupillorum quoque vtilitatibus cenſuimus prouidendum. Sciant itaque qui ad ſucceſſionem vocantur pupilli mortui, ſi defuncto eius patre, Tutorem ei ſecundum leges non petierint intra annum, omnem eis ſiue ab inteſtato, ſiue iure ſubſtitutionis ſucceſſionẽ eius ſi impubes moritur, denegandam. Idẽmque obſeruari volumus, & ſi mater legitima liberorum tutela ſuſcepta, ad ſecundas, contra ſacramentum præſtitutum, aſpirauerit nuptias, antequam ei Tutorem alium fecerit ordinari, eíque quod debeatur ex ratione tutelæ geſtæ perſoluerit. Quod ſi contra legis huius auctoritatẽ, antequã hæc impleuerit, ſecundo ſe marito crediderit copulandã, mariti quoque eius præteritę tutelæ ratiociniis bona iure pignoris tenebuntur obnoxia, Florẽti Pręfecte clariſſ. A A. Illuſtris itaque & magnifica au-

ctoritas tua legem perpetuo valiturã, edictis propoſitis, ab omnibus obſeruari præcipiat. Dat. VI. Id. Iul. Cõſtp. Theod. A. XVI. & Feſto v. c. COSS.

INTERP. *Lex iſta liberat matres à pœna illa, quæ fuerat in Theodoſiani Codicis corpore conſtituta, vt ſi non prouidiſſent filiis Tutores, vel rerum inuentarium non feciſſent, faciendi de rebus ſuis teſtamenta, vel donandi cui voluiſſent non haberent liberam poteſtatem, & inſuper notarentur infamia Sed hæc conſtitutio, vt matrem à prædicta pœna liberat, ita minoribus in hac parte conſuluit, vt ſi mater tutelam filiorum gerendam legitimè ſuſceperit, & ſe iuriſiurandi interpoſitione conſtrinxerit, ſi ad alias nuptias contra promiſſa tranſierit, & alium Tutorem filiis deducta ratione non dederit, aut quod eam conſtiterit debere non ante perſoluerit, contra legis huius ordinationem veniens non ſolùm eius bona. ſi debitrix exſtiterit filiis teneantur obnoxia, verùm etiam ſecundi mariti, qui obligatæ perſonæ coniunctus eſt facultas in eo quod debitum præceſſerit, loco pignoris teneatur, donec omne debituni, quod ratio tutelæ inuenerit, ſuppleatur. Nam etiam pupillis in ea parte lex iſta præſtat auxilium, vt patre defuncto, ſi filio impuberi. id eſt, infra annum* XIIII. *hæ perſonæ, quæ ei defuncto poſſunt legibus & iure ſuccedere, ſi non aut agendam tutelam ipſius ſuſceperint, aut petierint Tutorem, qui res eius, aut ipſum minorem debeat gubernare, ab eius ſucceſſione habeantur extranei, illis ſine dubio profutura ſucceſſione, qui ad petendos Tutores lege continentur adſtricti, & defuncto cognationis gradu inueniuntur eſſe propinqui.*

Contra ſententias præfectorum prætorio iniuſtas poſt ſucceſſionem intra biennium ſupplicandum. *Tit. VI.*

I. Impp. Theod. & Valent. AA. Thalaſſo PF. P. Illyrici.

SVGGESTIO ſublimitatis tuæ & nobis non probatæ legis abrogandæ materiam miniſtrauit, & quæ ſit in examinandis litigatorum allegationibus tua celſitudo monſtrauit. Quid enim litigantibus in ampliſſimo tuæ ſedis iudicio relinquitur, ſi poſt ſententiam, quam nefas eſt appellatione ſuſpendi, nec noſtræ Serenitatis imploretur auxilium. Ideo hac lege perpetuò valitura litigantibus in ampliſſimo Prætorianæ Præfecturæ iudicio, ſi contra ius ſe læſos affirment ſupplicandi licentiam miniſtramus, licet pro Curia, vel alia qualibet publica vtilitate dicatur prolata ſententia: Nec enim pſiblicè prodeſt, ſingulis legum adminicula denegari. Thalaſſe Præfecte chariſſime Auguſtorum. Illuſtris itaque & magnifica auctoritas tua Conſtitutione, quæ aduerſus ſententiam pro Curia latã ſupplicare prohibuit, omni parte caſſata, ſciat preces intra biennium tantùm noſtro numini contra cognitionales ſedis tuæ ſententias offerendas, poſt ſucceſſionem videlicet iudicis numerandum. Hnius legis ne quem latere poſſit vtilitas, edictis propoſitis eam ad omnium notitiam venire præcipiat. Dat. III. Id. Auguſt. Conſtp. Theod. A. XVII. & Feſto v. c. COSS.

INTER. P. *Contra iudicem aduerſus cuius potentiam non licuerat appellare, iubet hæc lex, vt cum priuatus effectus fuerit, intra biennium liceat cuicunque, qui iniuſtè oppreſſus eſt, rerum dominos ſupplicare, vt illis iterum audientia deputetur. Quod ſi intra biennium poſt ſucceſſionem illius non ſupplicauerint, quæ contra eos fuerant iudicata ſeruentur, & perpetuam teneant firmitate m.*

De paternis ſeu maternis bonis. *Tit. VII.*

I. Impp. Theod. & Valent. AA. Florentio PF. P.

Officium

OFFICIVM eſt Imperatoriæ maieſtatis,hiis etiam qui non dum nati ſunt prouiderẽ,& in parentum contractibus futuris quoque liberis fructum naturæ debitum pręparare. Præteritæ conſtitutiones,mulierem,morte mariti matrimonio diſſoluto,communibus liberis extantibus, donationem ante nuptias,réſque alias certis modis ad eam deuolutas ex mariti perſona,iiſdem liberis quibuſdam conditionibus ſeruari præceperant. Hæc Diuus noſtræ Manſuetudinis auus humana mente viros quoque, morte mulieris matrimonio diſſoluto extãtibus liberis,circa dotem, réſque alias certis modis ad eum ex perſona mulieris deuolutas,iiſdem conditionibus ſuaſerat obſeruare.Nos feliciter vinculo legis hæc à viris obſeruanda cenſuimus.Nam generaliter quoquo caſu conſtitutiones ante legem hanc,mulierem liberis communibus , morte mariti matrimonio diſſoluto,quæ de bonis mariti ad eam deuoluta ſunt,ſeruare ſanxerat.Iiſdẽ caſibus nos per huius legis auctoritatem maritũ quoque,quæ de bonis mulieris ad eum deuoluta ſunt morte mulieris matrimonio diſſoluto, communibus liberis ſeruare cenſemus:nec intereſſe volumus,ſi alter pro marito donationem ante nuptias,vel pro muliere dotem crediderit offerendam.Hæc obſeruari præcipimus,licet res ante nuptias donatæ, vt adſolet fieri,in dotem à muliere redigantur.Nam & ſi culpa mulieris repudio matrimonium fuerit diſſolutum , maritus totam donationem,non partes,vt in altera dote,retinebit.Dominium autem rerum , quæ liberis, vel huius legis,vel præteritarum conſtitutionum auctoritate ſeruantur, ad liberos pertinere decernimus.Itaque defuncto eo, qui eas liberis reſeruabat,extantes,ab omni poſſeſſore liberi vindicabunt,conſumptas,ab heredibus eius exigent,qui eas ſeruare debuerãt.Alienãdi ſanè, vel obligandi ſuo nomine eas res,quæ liberis ſeruari præceptæ ſunt,eis qui reſeruaturi ſunt adempta licentia eſt. Negotia verò liberorum patri vtiliter adminiſtrare concedimus.Diuidendi quoque res inter eos ipſos liberos parentibus pro ſuo arbitrio,vel eligendi quem voluerint licentiam non negamus.In hiis autem caſibus , in quibus res vt parternas mater liberis communibus ſeruare pręcepta eſt,hoc eſt,vbi morte mariti matrimonio diſſoluto,mulier ad alias nuptias venit:vel vbi vt maternas patrem liberis communibus ſeruare cenſuimus,hoc eſt , vbi morte mulieris matrimonio diſſoluto,vir ad alias nuptias venit . ſi hereditatem eius parentis qui prior mortuus eſt,non adierint liberi,licebit eis,tanquam eius tãtùm res fuerint,eas ſibimet vindicare.Scilicet ſi vel eius , qui poſterior moritur,hereditatem crediderint adeundam:ne quod fauore liberorum indictum eſt,quibuſdam caſibus ad læſionem eorum videatur inuentum. Illud etiam humanis ſenſibus huic legi credidimus inſerendum,vt eo quoque caſu quo lucratur vel mulier , res quæ ad eam à marito perueniunt, vel maritus eas,quæ ex bonis mulieris ad eum tranſeunt,hoc eſt, vbi primùm matrimonium alterius morte diſſoluitur,nec ſuperſtes ad ſecundas nuptias venit,ſi res vel maritus,vel vxor.hoc eſt,qui ſuperſtes eſt,nõ conſumpſerit,vel alienauerit:quod eis ad ſecundas nuptias non venientibus, quaſi rerũ dominis conceſſum eſſe non dubiũ eſt,ſi hereditatem eius qui poſterior moritur liberi adire noluerit,vt eis liceat res à patre profectas vt paternas,à matre vt maternas accipere. Quod autem Scitis] rioribus

continetur,nec à filia quæ in poteſtate eſt, donationem ante nuptias patri,nec à filio dotem acquiri,eo addito confirmamus, vt defunctis hiis adhuc in poteſtate patris ſi liberis extantibus moriantur,ad liberos eorũ eadem res iure hereditatis,non ad patrem iure peculij tranſmittatur, ne per nepotes auo videlicet acquirendæ,Florẽti Præfecte clariſſime Auguſtorum. Illuſtris itaque ac magnifica auctoritas tua legem ſaluberrimè promulgatam edictis propoſitis ad omnem notitiã faciat peruenire.Data VII.Id.Septembr.C P.Theod.A.XVII.& Feſto V.C.COSS.

INTERP.*Hac lex confirmat,vt ſicut mulier poſt mortem mariti omnia, quæ ad eam de rebus mariti quolibet ordine peruenerunt,totum filiis profuturum debeat conſeruare;hoc etiam & patres de rebus maternis ſimili obſeruatione cuſtodiãt,excepto quod eis fuerit filiorum morte adquiſitũ:ea ratione ſicut lex Theod. in 8.libro declarat.Si ad ſecunda vota venerint,aut fortè nõ venerint,poſt quorũ obitũ ſi alienatæ,vel obligatæ quoquo pacto fuerint res quæ filiis iuſtè ſunt reſeruatæ,vbicũque eas potuerint inuenire,ad ſuum dominium filios præcipit reuocare.Nam permiſit vt mulier de ſponſalitia donatione,quam à marito ſuſcepit, ſi proprium nihil habeat,dotem exinde ipſi marito poſſit offerre.Cauſas verò filiorũ patres agere vtiliter,& cum ſumma ſtrenuitate conſtituit,& diuidere æqualiter inter filios facultates maternas,aut per ſe,aut per quos elegerint habeant poteſtatem.Sanè de omnibus rebus vxoris,quæ ad proprietatem mariti quolibet titulo vel nomine,ſeu donatione.ſeu teſtamẽto.ſeu morte filij peruenerint,etiam ſi ad alias nuptias non tranſierit,ſi mortuo eo hereditatem eius filii adire noluerint,omnia quæ de maternis bonis maritus quocunque ordine habuit acquiſita,filii ſibi,ſicut reliquas maternas facultates,apud quoſcunque inuenerint,vindicabunt. Simili ratione ſi & mater marito mortuo,etiamſi ad ſecundas nuptias non venerit ſi hereditatem eius filii adire noluerint, omnia quæ de paternis facultatibus mater eorum quoquo modo,vt ſuperiùs dictum eſt,acquiſiuit,filij poſt mortem matris,cuius hereditatem repudiauerint,ad integrum ſibi vindicene & defendant: quia iuſtitia intuitu conſtat eſſe proſpectum,vt quia nihil de illius parentis rebus, qui poſterior moritur habere dinoſcitur, vel ea quæ ex prioris mortui parentis bonis eſſe conſtat,ad filios debeant integra peruenire.Reliquum verò huius legis in aliis legibus habetur expoſitum.*

Ne decurio ad ſenatoriam dignitatem,vel aliquem honorem aſpiret. *Tit.* VIII.

1.Impp.Theod.& Valent.A A.ad Senatum Vrbis Conſtantinop.

SPLENDIDISSIMO cœtui veſtro P.C.placere cõfidimus, ſi ciuitatum commodis conſulatur. Veſtrum eſt nempe velle ciuitates augeri.Vos Curiis peculiariter proſpicere conſueſtis: ſiquidem vobis noſtro iudicio reſp.ſoleat gubernanda committi.Nam etſi ocio frui vos quodam tempore patiamur,ne labore videamini fatigari continuo,non tamen ideo cura vos deſerit optimè regendæ reip. Quamobrem lege Curiis profutura vobis P. C. vel maximè gratulamur. Suggeſtione viri illuſtris atque magnifici præfecti prætorio Orientis,& exconſule Florentij comperimus quoſdam Curiales iniuriis ſe Præſidum ſubtrahere cupientes,ad ſenatoriç dignitatis prçrogatiuam confugere.Hoc Curias eneruare non dubium eſt: Curialibus quippe præturæ munus impoſitum,patrias etiã functiones,ac ſuç quemque mu-

que munia ciuitatis,patrimoniis eorum eo modo conſumptis, denegare compellit.Et quòd motibus ſe iudicum reuerẽtia ſubtrahunt dignitatis, publicis commoditatibus noxiũ eſſe perſpicitis:Ceſſat enim debitorum compulſio,ſi debitum deſerat executor.Lege itaq; perpetuò valitura decernimus:Nullum poſthac Curialem ſibimet dignitatis ſenatoriæ infulas vſurpare:Nulli Curiali licentiam dari clariſſimo ſe permiſcendi conſortio. Sed ne prouidentiſſimè conſtituta quibuſdam præteritis ſemiplena reliquiſſe noſcamur,illis etiam Curialibus,qui iam ſenatoriã adepti ſunt dignitatem,præturæ munus remitti decernimus,qui nondum Prætores ſunt nominati,vel quos nominatos nondum ampliſſimi veſtri cœtus ſententia præturæ muneri mancipauit obnoxios.Dat.pridie Id.Sept.Cõſtp. Theod.A.XVII.& Feſto v.c.coss.

INTERP. *Hæc lex hoc præcepit,vt nullus Curialis natus ad aliquos honores adſpiret, nec dignitatem aliquam ſupplicando tentet adſumere, niſi tantùm officia Curiæ debita ſe nouerit ſubiturum.*

De teſtamentis. Tit. IX.

1.Impp.Theod.& Valent.AA.Florentio PF.P.

VT prodeſt gentes barbaras noſtri nominis imperio mancipari,ita noſtræ victoriæ videbuntur obedientibus fructuoſæ,ſi pacis commoda legum regulis componantur.Ideo diuinis ſenſibus die noctúque res humani generis pertractantes, gratum duximus deficientium quoque voluntatibus ſubuenire.Vt pro ſuo quiſque teſtetur arbitrio. Vt in poteſtate ſua ſuã habeat voluntatẽ. Vt inuitus nemo nec taceat,nec loquatur.Illud eſt quippe propriè teſtamentum, quod teſtantis meram obtinet voluntatem.Natura talis eſt hominum,vt quoſdam diligant alios timeant.Quibuſdam ſint officioſæ gratiæ debitores,alios ſuſpicentur.Quorundam fidem intelligant eligendam, aliis nihil credendum exiſtiment,nec tamen audeant de ſingulis quæ ſentiunt confiteri.Ideo veteres teſtamenta ſcripta teſtibus offerebant,oblatarúmque eis tabularum perhibere teſtimonium poſtulabãt. Sed dum iuris antiqui cautelam paulatim mutat poſteritas imperita præſumptio,& teſtes exigunt omnino quæ teſtamento cõtinentur agnoſcere,eò res proceſſit, vt dum ſua quiſque nonnunquam iudicia publicare formidat,dum teſtibus teſtamenti ſua non audet ſecreta committere,ne ſuis facultatibus inhiantes offendat,inteſtatus mori,quàm ſua mentis arcana periculosè patiatur exprimere.Hac itaque conſultiſſima lege ſancimus,licere per ſcripturam conficientibus teſtamentũ,ſi nullum ſcire volent quæ in eo conſcripta ſunt,ſignatam vel ligatam,vel tantùm incluſam inuolutámve proferre ſcripturam,vel ipſius teſtatoris, vel cuiuſlibet alterius manu conſcriptam,eámque rogatis teſtibus,ſeptem numero ciuibus Romanis puberibus omnibus ſimul offerre ſignãdam & ſubſcribendam.Dum tamen teſtibus præſentibus teſtator ſuum eſſe teſtamentum dixerit,quod offertur,eíque ipſe coram teſtibus ſua manu in reliqua parte teſtamenti ſubſcripſerit.Quo facto,& teſtibus vno eodémque die ac tempore ſubſcribentibus & ſignantibus, valere teſtamentum:nec ideo infirmari, quòd teſtes neſciant quæ in eo ſcripta ſunt teſtamẽto. Quod ſi literas teſtator ignoret,vel ſubſcribere nequeat,octauò ſcribtore pro eo adhibito cadẽ

ſeruari decernimus. In omnibus autem teſtamentis, quæ vel abſentibus, vel præſentibus teſtibus dictantur, ſuperfluum eſt, vno codémque tempore exigere teſtatorem, & teſtes adhibere, & dictare ſuum arbitrium, & finire teſtamētum. Sed licet alio tempore dictatum ſcriptúmve proferatur teſtamentum, ſufficiet vno eodémque die, nullo actu interueniente, teſtes omnes, videlicet ſimul, nec diuerſis temporibus ſubſcribere, ſignaréve teſtamentum. Finem autem teſtamenti ſuſcriptiones & ſignacula teſtium eſſe decernimus: non ſubſcriptum namque à teſtibus, atque ſignatum teſtamentum pro imperfecto haberi cōuenit. Ex imperfecto autem teſtamento voluntatem teneri defuncti, niſi inter ſolos liberos habeatur, non volumus. Per nuncupationem quoque, hoc eſt, ſine ſcriptura teſtamenta non aliâs valere ſancimus, niſi ſeptem teſtes, vt ſuprà dictum eſt, ſimul vno eodémque tempore collecti, teſtatoris voluntatem, aut teſtamentum ſine ſcriptura facientis audierint, non vt ſuum, quod adſolet fieri, narrantes arbitrium. Hoc eſt, vt manifeſte teſtari ſe ſub iiſdem teſtibus ſine ſcriptura eo ipſo tempore dicat, non futurum ſuæ volūtatis promittat arbitrium. Si quis autem teſtamēto iure profecto, poſtea ad aliud venerit teſtamētum, non aliâs quod ante factum eſt infirmari decernimus, quàm id quod ſecundo facere teſtator inſtituit, iure fuerit conſummatum: niſi fortè in priore teſtamento ſcriptis hiis, qui ab inteſtato ad teſtatoris hereditatem ſucceſſionémve venire non poterant, in ſecunda voluntate teſtator eos ſcribere inſtituit, qui ab inteſtato ad eius hereditatem vocantur. Eo enim caſu, licet imperfecta videatur ſcriptura poſterior, infirmato priore teſtamento ſecundam eius voluntatem non quaſi teſtamentum, ſed quaſi voluntatem inteſtati valere cenſemus: in qua volūtate quinque teſtium iuratorum depoſitiones ſufficient. Quo non facto, valebit primum teſtamentum, licet in eo ſcripti videantur extranei. Illud etiam huic legi perſpicimus inſerendum, vt quoniam græcè iam teſtatori conceſſum eſt legata quoque, ac directas libertates, Tutores etiam græcis verbis liceat in teſtamentis relinquere, vt ita vel legata relicta, vel libertates directæ, Tutoréſve dati videātur, ac ſi legitimis verbis ea teſtator dari, fieri, obſeruaríque iuſſiſſet, Florenti Præfecte chariſſime Auguſtorum. Illuſtris itaque & magnifica auctoritas tua conſultiſſimam legem, edictis propoſitis, ad omnium notitiam perferri præcipiat. Dat. pridie Id. Sept. Conſtp. Theod. A. XVII. & Feſto v. c. coss.

INTERP. *Hac lex multa confirmat, quæ de teſtamentis in Theodoſiani corporis auctoritate conſcripta ſunt. Sed hoc amplius habet, vt ſi aliquis iure prætorio condiderit teſtamentum, id eſt, quod ſeptem teſtium ſubſcriptionibus confirmatur auctor teſtamenti, ſi literas ſcit, octauus ipſe ſubſcribat: Sin autem aut ſubſcribere non poteſt, aut literas neſcit, tunc octauum pro ſe adhibeat ſcriptorem. Nam etſi ſubſcriptores neſciant quæ in pagina teſtamenti continentur, teſtamentum ex hac re non habeatur infirmum. Teſtamento verò nihil detrahitur, ſi per plures dies dicatur fuiſſe dictatum, dummodò vna die ſub præſentia teſtatoris ſimul omnes rogati à teſtatore ſubſcribant, ac ſuis ſigillis ſubſcriptum muniant teſtamentum. Per nuncupationem quoque, hoc eſt, ſine ſcriptura qui ſuam publicare maluerit voluntatem, conuocatis ſimul vna hora ſeptem teſtibus, primum pro quare eos venire rogauerit, euidenter explanet, vt quia teſtamentum non fecit, illi apud geſta defuncti publicent, & allegent voluntatem. Si quis autem facto legitimo*

legitimo teſtamento aliud poſtea voluerit facere teſtamentum non aliter quod prius factum eſt reddatur infirmum, niſi ſequens teſtametum omni firmitate fuerit conſcriptum, & legitimo teſtium numero roboratum. Nam ſi imperfecta fuerit forſitam deficientis voluntas, ſecunda voluntas tunc valeat. ſi in primo teſtamento, quod fecerat extraneos ſcripſit heredes, & poſtea in ſecunda voluntate illos inſtituit, vel ad ſucceſſionem vocauit, qui etiamſi non teſtatus fuiſſet, poterant in hereditate defuncti ab inteſtato ſuccedere. qua tamen poſterior voluntas defuncti licet non ſit perfecta ſic in omnibus qua ſcripta ſunt valeat, vt quinque teſtes iuriſiurandi religione confirment teſtatorem ad hoc eos conuocaſſe, vt remoto priore teſtamento ſecundam in propinquis ſuis, quam perficere non valuit, condere voluntatem, qua in omnibus, vel circa omnes firma permaneant.

De alluuionibus & paludibus & paſcuis. Tit. X.

1. Impp. Theod. & Valent. A A. Cyro PF. P. & Conſuli deſignato.

SVGGESTIONIBVS tui Culminis ſemper magnum aliquid reip. conferendi materiæ miniſtrantur, ſemper nobis aliquid porrigitur emendandum. Quanta igitur Magnitudinis tuæ prouincialium cura eſt, per eas quoque non dubiè declaratur. Alluuionum, quæ contingere ſolent in prædiis, quæ ripis quorundam fluminum terminantur, ea natura eſt, vt ſemper incerta poſſeſſio, incertum ſit eius dominium quod poſſeſſori per alluuionem accreſcit. Nam quod hodie poſſidemus, nonnumquam altero die vicini fundi dominio, in alteram fluminis ripam tranſlatum, acquiritur, nec tamen apud eum qui accreſcit ſemper remanet acquiſitum, ſed plerumque redit ad priorem dominum cum augmento. Sæpe nec ad poſteriorem manet, nec ad priorem redit, ſed in harenam fluminis inũdatione diſſoluitur. Ideo ſuggeſtionem tui Culminis admittentes, non Ægyptiis ſolis, nec de Nili tantùm alluuionibus loquimur: ſed quod ſalubre eſt, orbi terrarum, atque omnibus prouinciis promulgamus. Et ea quæ per alluuionem poſſeſſoribus acquiruntur, neque ab ęrario vendi, neque à quolibet peti, nec ſeparatim cenſeri, vel functiones exigi hac perpetuò lege valitura ſancimus, ne vel alluuionum ignorare vitia, vel rem noxiã poſſeſſoribus videamur indicere. Similiter nec ea quidem, quæ paludibus antea vel paſcuis videbantur adſcripta, ſi ſumptibus ac laboribus poſſeſſorum nunc ad frugum fertilitatem trãſlata ſint, vel vendi, vel peti, vel quaſi fertilia ſeparatim cenſeri, vel functiones exigi concedimus: nẽ doleant diligentes operam ſuam agri dediſſe culturæ, nec diligentiam ſuam ſibi damnoſam intelligant. Huius legis temeratores quinquaginta librarum auri condemnatione coherceri decernimus. Inter quos habẽdum eſt officium quoque tuæ ſedis excelſæ, ſi aliquid eiuſmodi ſuggeſſerit diſponẽdum, vel ſi preces inſtruxerit petitoris, Cyre Pręfecte chariſſime Auguſtorum. Illuſtris itaque & magnifica auctoritas tua ſuggeſtione tui Culminis, ac diſpoſitione non admiſſa tantùm, ſed etiam collaudata, legem hanc edictis propoſitis ad omnium notitiam perferri præcipiat. Dat. XI. Kal. Octob. Conſtantinopoli, Valent. A. V. & Anatholio V. C. CONSS.

INTERP. *Hac lege cenſitum eſt, vt ſi fluuius alueũ ſuum paulatim in aliam partem contulerit, terram ille acquirat, cuius finibus ſpatium terra dinoſcitur contuliſſe. Quam rem beneficio aqua poſſeſſoribus acquiſitam nullus velut*

*fiſcalem audeat vindicare,cui rei tributum nullus adiiciat.Si quis etiam palu-
des ſuo ſtudio deriuauerit,& ad vſum fertilitatis adduxerit, ſimiliter hoc is qui
excoluit,ſine cenſu perpetuo iure poſſideat,neque quiſquam hoc audeat à noſtra
munificentia poſtulare.*

De bonis decurionum,& naturalibus filiis eorum in curiam mittendis,heredibúſque ſcribendis. Tit. XI.

I. Impp.Theod.& Valent.AA.Apollonio PF.P.

NVLLA profeſſione virtutis,nulláque re alia potiùs homi-
nes Deo,quàm prona liberalitate iunguntur. Nam cum
beneficiorum fontibus genus amplificetur humanum,
diuinam beneuolentiam nobis credimus obligari, vnde
ſpes tota viciſſitudinis expectetur. Quod ſi quis bene de
ſe meritũ lædat,ex amore omnium quem liberalitas meruit, communi
neceſſe eſt odio condemnetur ingratus.Huius iniquiſſimæ rei acerbita-
te commotam Celſitudinem tuam à nobis remedium poſtulaſſe præ-
ſens ſuggeſtio declarauit.Multi enim ſæpe nullam trahentes ſorte maio-
rum Decurionatus originem, ſua ſponte, liberalíque ſententia pietatis
quoddam inſigne duxerunt, magnificis patriam muneribus beneficiiſ-
que donare.Alij,cum extruendi publici operis nulla eis neceſſitas immi-
neret,diuerſis eam ædificiorum ornatibus extulerunt. Id augendæ pa-
triæ deſiderium maximis laudibus ac præconiis efferendum, alios curia-
libus oneribus,alios diſcuſſionum laqueis implicauit.Et quod vltra om-
nem indignationem eſt,rationes liberalitatis ſuæ dare cogitur, qui luxu-
riæ non dediſſet.Quod niſi procuſa diſpoſitione curetur, quotus quiſ-
que erit,tam ſui,ſic æque vtilitatis ignarus,qui vel in operibus conſtruen-
dis largitatem exercere vetit,cui diſcuſſor immineat, vel in conferendo
aliquo munere gloriari, cum id quod munus fuerat,incipit eſſe iam debi
tum?Qui denique ſic patriam ſuam diliget,vt cum frui liceat opibus o-
tioſis,iactura patrimonij ſui ſollicitam redimat egeſtatem?Qua propter
ipſis ciuitatibus potiſſimùm cõſulentes,quibus ſuorum ciuium beneuo-
lẽtiam nolumus interclusam,huius æternæ legis ſaluberrima ratione de-
cernimus,vt ſi quis ſua ſponte nullíque eiuſmodi oneri ſubditus,in qua-
libet ciuitate per ſe alteriúſve perſonam quodcũque munus ediderit,vel
honorem geſſerit,nullum ex voluntaria largitate vel præiudicium ſui ſta
tus incurrat,vel diſcuſſionis ratiociniis obligetur:Hoc enim pacto, cum
ex voluntate præbeatur,q̀uod ſi neceſſitas immineat euitetur,nec gratos
ſuæ circa patriam beneuolentiæ pœnitebit,nec excuſatio relinquetur in-
gratis.Illi etiam parti,ſollicita nobis circa res humanas prouidentia ſug-
gerente,conſulendum eſſe credidimus,quantum fauoris, ſplendoríſque
legitimæ proli ex legum ſuffragatione præſtatur,tantum naturali ac de-
generi ſoboli derogatur.Nam cum de ſucceſſionibus paternarũ faculta-
tum quædam ſeueriora,quædam humaniora circa eos iura prolata ſint,
nulla lex adeo eis pepercit,vt eiuſmodi ſorte conceptos ſaltem in alio-
rum loco poneret,quos naturæ coniunctione proximos inueniſſet. Sed
nos,à quibus ſolet in hominum genus ſemper aliquid procedere quo iu-
uentur,vna eadémque ſaluberrima ſanctione & horum conditioni, &
Curiarum commoditati ſubueniendum eſſe perſpeximus, vt cum & na-
turalium

turalium liberorum vilitas ſplẽdidiorem fortunam, & Decurionum nobilitas multitudinem deſideret auctiorem, vtriuſque generis vtilitatibus in commune perpenſis, ab altero commodetur, quod alteri deficit: lexq; vndiq; temperatiſſima collocetur, quę & naturę vitium dignitatis impartitione ſoletur, & ordinum dignitatem à corporum exiguitate defendat. Hac igitur perpetuò duratura promulgatione decernimus, vt ſicui & legitimorum, & naturalium liberorũ progenies ſuppetat, veterum illibata conſtitutionum auctoritate ſeruata, iuſtæ ac legitimæ ſobolis iura nulla imminutione decreſcant. Si quis verò parentibus amiſſis, naturalem duntaxat fœcunditatem, non etiam legitimam ſortiatur, ſeu liber ipſe ſeu Curiæ ſit nexibus obligatus, & tradendi filios; vel omnes, vel quos; quámve maluerit, eius ciuitatis Curiæ, vnde ipſe oritur, & inſolidum heredes ſcribendi liberam ei concedimus facultatem. Parentibus vero ſuperſtitibus, ſi naturalis pater vitę munus impleuerit, quartam partem bonorum contemplatione gradus legitimi patri matrive, auo vel auię ſaluam intactámque ſeruamus, vt ſi quis eorum vel prętéritus, vel parum quàm ei debebatur ex legibus fuerit conſecutus, mouere de inofficioſo teſtamento querelam pro iuris ordine concedatur. Quos ex hac noſtra diſpoſitione nec lædi credimus, nec offendi. Nec enim aliquid ex eorum iure decoquitur, cum nequeant ad quoſcunq; heredes ſorte tranſmiſſa, quicquam amplius ex filiorum ſuorum nepotúmve facultatibus, præter memoratam defendere quantitatem. Niſi fortè moleſtè ferendum ſit; natura ſibi cohærentes, licet iure ſeiunctę ſint, alieniſſimis anteferri, rerúmque eſſe participes quos conſortes ſanguinis confitentur. Quod ſi cui non ex vrbe, ſed vico, vel poſſeſſione qualibet oriundo naturales liberi contigerint, eóſque velit ſub definitione prædicta, & Curiæ ſplendore cohoneſtare, & hereditatis opibus adiuuare, eius ciuitatis adſcribẽdi ſunt ordini, ſub qua vicus ille ſeu poſſeſſio cẽſetur. Quod ſi alterutram regnantium ciuitatem patriámque ſortiatur, ſit ei liberum ſuſceptam ex inæquali coniugio ſobolem cuiuſcunque ciuitatis Decurionibus immiſcere, dummodo ciuitatis quæ eligetur totius prouinciæ teneat principatum. Indignum eſt enim, vt qui ſacratiſſ. vrbis vbere gloriatur, natales ſuos non inluſtri ordine ciuitatis illuminet. Hæc, ſiue cum poſtrema definiat, ſiue cum donatione cuiuſlibet quantitatis, habita ratione parentum in liberos, naturalis pater conferat, quod de ſubeunda ſorte curiali, ſeu teſtamento, ſeu actorum fide conſtituat, ita ratum eſſe, ſtabilitérque volumus obſeruari. Vt ſiue abſtinendo hereditatibus, ſiue abdicando donationes, naturales liberi curialem voluerint euitare fortunam, poſteaquàm paternarum opum vel in ſolidum, vel ex parte reperti fuerint poſſeſſores, licet eas alienauerint, omni modo ad conditionem, in qua parte eos amplificatis opibus eſſe voluit, etiã inuiti cogantur accedere. Apolloni Præfecte Cariſſ. A A. Illuſtris & magnifica auctoritas tua quæ ſanximus edictis propoſitis ad vniuerſorum noſtro imperio ſubiectorum notitiam commeare perficiat. Dat. XVI. Kal. Iañ. Conſtantinop. Maximo II. & Paterno V. C. CONSS.

INTERPR. *Si quis habuerit legitimos filios; & naturales id lex iſta conſtituit, vt id obſeruetur, quod eſt in Theodoſiani corpore conſtitutum, hoc eſt, vt extantibus filijs legitimis octauam hereditatis naturalibus vel eorũ matribus, pater ſi voluerit, derelinquat. Si verò legitimos filios nõ habuerit, &*

turales habuerit,& eos heredes facere voluerit,nō aliter poterit,niſi vt primitus eos corpori curiæ ſub geſtorum teſtificatione cōiungat:& ſic,ſi voluerit integras ad eos ſiue donationes, ſiue teſtamento heredes ſcribendo transferre poterit facultates. Quarta verò patri vel matri,auo,auię,quibus de inofficioſo teſtamēto actio ſuppetit ſpecialiter ſeruata. Hoc ſeu curialis,ſea liber à curia naturalibus filijs ita coferrre legis iſtius ordinatione permittitur,ita vt in ea ciuitate,in qua vel in cuius territorio habitat,naturales filios cōſtituat curiales. Quod ſi,vt adſolet,in duabus prouincijs ei poſſeſſio vel habitatio fuerit, & voluerit eos in ciuitate ſua facere curiales,hoc lex iſta permittit,vt in qua prouincia elegerit, dummodo in Metropolitana ciuitate,inſtituendi naturales filios curiales pater habeat poteſtatem.

11. Idem AA. Apollonio PF. P.

Nulla penè res adeò pro vtilitate humani generis inuenitur, quæ non callidis hominum conſiliis ad fraudem malitiámq; conuertitur. Nonnulli enim Curiales, quorum corpori ſemper volumus eſſe conſultum,parum habent ſua commoda noſtris beneficiis adiuuari,niſi eis ad aliorum abutantur incommodum: Sed nos,quibus ingenitum eſt prodeſſe cūctis,obeſſe nemini,ſicut eorum vtilitatibus prouidēdum eſſe cenſemus,ita fraudibus etiam ducimus obſiſtendum. Hic enim eſt expeditiſſimæ ſanctionis effectus, qui dum aliis proſpicit, aliorum iura non minuit. Meminimus quippe,nuper emiſſa lege diuali,portionem quartam de facultatibus curialium, fati munus implentium, ex qualibet nouiſſima voluntate, vel ab inteſtato etiam ad quemcunque, præterquam ſi ad filios deferantur, curiarum deputaſſe corporibus. Sed multi, tanquam corrumpendi totius patrimonij occaſione captata, vniuſcuiuſque rei ſibi particulam vindicando, adeo totas dilacerant facultates, vt dum participibus relictarum opum nocere cupiant, ſua quoque iura præcipitent. Quorum nimiam licentiam prouida diſpoſitione frenātes,ipſis quidem Curialibus occupandi ſua auctoritate res mortui copiam denegamus. Optionem verò damus heredi ad quem vel inteſtato,vel ex poſtrema volūtate directis,vel fideicommiſſariis verbis decurrit hereditas,vtrum æſtimationem quartæ partis Curiæ velit offerre, an omne patrimonium quod relictum eſt,in partes quatuor pro ſua voluntate diuidere,vt rebus totis in ſortitum caſúmque deductis,vel Curiæ quadrantis,vel heredi,ac fideicommiſſario per vniuerſitatem dodrantis electio ex ſortis conditione contingat. Ita ſcilicet & præfati ſucceſſores,& Curia promiſcui rerum dominij liberabuntur incommodo. Naturale quippe vitium eſt negligi,quod communiter poſſidetur, vtque ſe nihil habere, qui non totum habeat arbitretur. Denique ſuam quoque partem corrumpi patitur,dum inuidit alienę. Sed vbi quarta pars bonorum mortui Curiæ debet offerri, immobiles quidem res, quæ nec latere facilè poſſunt, nec quicquam ſi diuulgentur officiunt, ſub aſpectu etiam Curialium æſtimari,diuidive concedimus. Mobiles autem res, vel ſe mouentes, vel inſtrumenta, vel ſi quid etiam in eiuſmodi iure conſiſtat, in medium proferri diuulgaríque non patimur: ſed iuratis ſucceſſoribus,cum apud ſe diligenter æſtimauerint,quæ,quantíque ſint pretij facultates, credi oportere decernimus. Quid enim tam durum támque inhumanum eſt, quàm publicatione, pompáque rerum familiarium paupertatis detegi vtilitatem,& inuidię patere diuitias? In exigendis verò debitis,ſi

debitis,ſi pretium quod pro quarta parte actionum Curię competit,ſucceſſores præſtare noluerint, cautionibus iurata fide prolatis in medium, vnuſquiſque à debitoribus conuenientem ſibi exigat portionem, éque diuerſo æs alienum,ſi cui defunctus fuerat obligatus,tam iidem ſucceſſores,quàm Curia pro ſua ſorte reſtituere compellatur. Quod ſi ſæpe dicti ſucceſſores, ſacramentum ſibi crediderint excuſandum, tum verò ad ſimilitudinem rerum immobilium diligentior Curialibus omnium rerum indago præbebitur:ſcilicet vt vniuerſis mortui facultatib. in aperto propoſitis, vel æſtimatio rerum, vel diuiſio,prout ſucceſſores elegerint, ſub præſentia Curialium celebretur. In omnibus autem caſibus, vbi quarta pars Curiæ cõpetit,tranſactiones interpoſitas firmas illibatáſque manere decernimus. Ad filiorum verò numerũ, ad quos integras opes venire cenſuimus,filium,nepotem, pronepotem, patrem, auum & proauum,ad virilis ſexus originẽ pertinentes, etſi alieni ſint Curia, iubemus adiungi, vt ad has quoque perſonas ex vltima voluntate, vel ab inteſtato delapſæ facultates nullius partis imminutione decreſcant. Filiam, quinetiam neptem,proneptemve Principali eiuſdẽ ciuitatis,vnde pater, auus vel proauus oritur,nuptam rerum vel ab inteſtato, vel ex diſpoſitione volũtatis vltimæ quæſitarum,integrum nullàque parte minutum dominiũ habere ſancimus. Quòd ſi poſt parentum obitum inueniantur innuptę,vel viduę, impuberibus quidem poſt tranſactam pubertatem,in aliis verò quæ pubertatem adeptæ ſunt †,vel etiam in viduis poſt mortem parentis triennium duntaxat volumus expectari,vt interim quarta portio ſuſpenſa,vel apud eam,ſi in matrimonio Curialis eiuſdem ciuitatis fuerit collocata, perpetuo iure permaneat, vel ſi intra id temporis alienum eadem curia ſortiatur maritũ,penitúſve nupta nõ fuerit,immemorata pars Curię cùm triennij tam vrbanorum, quàm ruſticorum prædiorum duntaxat fructibus addicatur. Ita tamen,vt & optionis cõditio, in offerẽdis rebus quartæ partis ſiue eius pretio & ſacramenti tam de quantitate, quàm de æſtimatione rerum mobilium, déque actionibus inferẽdis excipiendíſve, ſicut in extraneis perſonis dictum eſt ratio,conſeruetur: Cæteris videlicet, quæ ſuper hac re prolata conſtitutio continet, firmiter duraturis. Sed & ſi mater mortui vel auia,tempore,quo filius nepóſve moritur,in coniugio Curialis inuenta fuerit,ne ipſas quidẽ patimur quartæ portionis ſubire iacturam. Extraneum quinetiam heredem, propinquitatis quidẽ iure diſcretum,Curiæ tamen eiuſdem ciuitatis obnoxium ſupradictæ portionis diſpendio liberamus. Fœmineo verò ſexui non hac tantùm prouiſione,ſed,illa inſuper iuris adiectione cõſulimus. Præcipimus namque,vt ad ſimilitudinem naturalium filiorum, quos decurionatus ſorti paterna ſententia dedicauit,filia quoque naturalis,in patrimonium Curialis aſcita,ſi tamẽ nulla patri eius ſuppetat legitima ſoboles,id quod paternæ viſum fuerit voluntati, & omnes res patrias donationis titulo conſequatur & heres ſcribatur ex integro: Ita tamen vt parentum,quibus quarta pars patrimonij relinquenda eſt, & locorum, vnde gener legitur principalis, ad formam nuper emiſſæ conſtitutionis ratio † conſequetur. Quid enim intereſt, vtrum per filios, an per generos ciuitatum commoditatibus conſulatur? Et vtrum nouos lex faciat Curiales, an foueat quos inuenit? Aliam quoque de negotio Curialis caliginem ſuggeſtione tui

† *alias excesserint.*

conſeruetur.

Culminis moti, recenti interpretatione diſcutimus, & inprimis deſcriptionis onere ſiliquarum quatuor, quas lucratiuis lugationibus tantùm non humanis, vel animalium cẽſibus, neq; mobilibus rebus iubemus indici, & ſi Curiales non ſint, maiores ac poſteros liberamus. Vt ſi pater auus, vel proauus, filio, nepoti, pronepotive, vel filię, nepti, proneptive, nec refertet nuptę ſint Curialibus nec ne, poſtrema volũtate, vel inter viuos etiam donatione quicquã de ſuis opibus largiatur, memoratæ deſcriptionis ceſſet indictio. Eque diuerſo, vt ſi poſteri ad maiores prædicta ſibi cõſanguinitate deuinctos, præfatis titulis ſuas conferant facultates, nullius acceſſione grauaminis huiuſmodi liberalitas oneretur. Ita enim neceſſariis ſibi coniunctiſq; perſonis ſub liberalitatis appellatione debitũ naturale perſoluitur. Cuius auctoritatem iuris pariter valere ſancimus, & ſi ab inteſtato ſuccedant præfati ſibi generis ordine ſociati. Ex his enim ſucceſſionibus maximè debiti potius ſolutio, quàm muneris oblatio comprobatur, quæ non largientibus etiam dominis ipſa propinquitatis ſerie deferuntur. Cæteri vero licet quadam inter ſe cognatione iungantur nũquam tamen Curiale prædium ſine prędicto onere lucrabuntur, niſi fortè is, cui lucro res ceſſerit, eiuſdem ciuitatis ordini ſit obſtrictus, qui licet inter extraneos numeretur, vacuum tamen ea functione quod datum eſt conſequetur. Nam cum perſonę conditio non mutetur, ne rei quidem ſtatum conuenit immutari. Lucratiuas verò res eas tantùm volumus appellari, & prædictæ deſcriptionis grauamen excipere, quæ hereditatis, legati, fideicommiſſi iure, mortis cauſa donatione, vel cuiuſlibet poſtremæ voluntatis arbitrio ad quempiam delabuntur. Inter viuos etiam donatio ſimplici liberalitate confecta lucratiuę merebitur & nomen & ſarcinam. Si verò vel ſocer futurus, filij, nepotis vel pronepotis ſponſæ affinitatis coeũdæ cauſa donauerit, vel parẽs etiam filiam, neptem, vel proneptem, Curiali, ſeu extraneo nubentem dotauerit, licet caſus euenturus eius cui data eſt, vertatur ad lucrum, nec inter lucratiuas numerabitur, nec deſcriptionis oneri ſubiacebit. Nec enim iuris optimi eſt matrimoniũ cum tot tantiſq; ſuis difficultatibus opprimatur, aduentitiis etiam cumulare ponderibus. Res verò, quæ memoratis cauſis lucratiuæ ſemel nomẽ exordiũque ſortita eſt, licet ab eo qui ſuſceperit, ad alterum emptionis vel cuiuſcunque contractus iure migrauerit, cum prædicto deſcriptionis grauamine procul dubio transferetur, vt vel ſciens ſibi imputet, qui accepit oneratam, vel ſi ignorauerit, quod intereſt conſequatur. Contráque ſi cuiuſlibet contractus exordio lucratiuæ nomen euaſerit, & ſi poſtea lucri titulo in dominatum alicuius ceciderit, ſarcinã memoratæ deſcriptionis effugiet: Nulla enim in huiuſmodi cauſis confuſionis intercedit occaſio, ſi ad primordium tituli poſterior quoq; formetur euentus: Niſi fortè res Decurionis, quę ad eum cuiuſlibet mercimonij iure peruenerit, ad alterũ fuerit poſtrema eius volũtate ab inteſtato, vel inter viuos donatione trãſlata. Tunc enim, quia ſemel in perſonam ceciderit principalis, veterum titulorum nequaquam ratione perſpecta, conditionem & onus merebitur lucratiuæ, Apollini Præfecte chariſſime AA. Illuſtris itaque & magnifica auctoritas tua, edictis ex more propoſitis, ſanctionem noſtræ Clementiæ quam in perpetuum volumus obſeruari, ad omnium notitiam peruenire conſtituat. Dat. VII. Id. Mart. Conſtp. Dioſcoro, & Eudoxio vv. cc. coss.

INT.

INTERP. *Lege hac Curiales minimè prohibentur teſtamentum facere, ſed ita vt legitimis filijs ſi voluerint facultates ſuas integras ſine imminutione aliqua derelinquant. Cæterùm ſi filij legitimi defuerint, quemlibet etiam extraneum à Curia ſcribere hæredem permittantur, ſed ita vt hæres, qui conditionem Curiæ nullam debet, quartam hereditatis acceptæ Curiæ ſine aliqua imminutione mox refundat. Quod ſi is qui heres ſcriptus eſt, integram hæreditatem habere voluerit, pro quarta illa, quæ Curiæ deputatur pretium quantum voluerit dare non differat. Agri, domus, vel quicquid latere non poteſt, communi æſtimatione taxentur. De præſidio verò, aut quicquid latere poteſt heres ſcriptus, Curiæ præbeat ſacramenta, ſecundum fidem pretium ſoluturus. Quod ſi uoluerint, prolatis omnibus tres partes heres, & quartam Curia vindicabit. De cautionibus verò, quæ Teſtatori Curiali debebantur, ſimili ratione diuiſis etiam quæ Teſtator Curialis debuiſſe conuincitur, tres partes heres, & quartam Curia creditoribus ſine dilatione diſſoluat. Pactiones quæ inter hæredem & curiam de hereditatis diuiſione factæ fuerint firmæ permaneant. Filij verò, nepotes & pronepotes, qui auis & proauis per virilem gradum ſucceſſerint, ſeu ſcripti heredes ſint, ſeu ab inteſtato ſuccedant, ſiue Curiales ſint, ſiue à Curia liberi, de hereditate ſibi debita vel demiſſa, quartam partem Curiæ nomine penitus non amittant. Filia etiam curialis, neptis, proneptis, ſi Curiali ipſius ciuitatis in matrimonio iuncta fuerit, auo, proauo inteſtatis, in integra hæreditate ſuccedit. Et ſi teſtatus fuerit, & has perſonas relinquat hæredes, quartam portionem Curiæ refundere non coguntur. Quod ſi filia, neptis, aut proneptis à patre, auo, vel proauo, vel in minore ætate, vel viduæ relinquantur hæredes, poſteaquam ad annos pubertatis acceſſerint, triennio expectentur, vt ſi Curiali eius ciuitatis nupſerint, integram hereditatem, ſicut eis vel debita eſt, vel dimiſſa, ſine aliqua imminutione poßideant. Si verò ei nupſerint qui Curiæ nihil debebat, quartam partem hereditatis à die mortis auctoris Curiæ cum fructibus ſine aliqua dißimulatione reſtituant. Et ſi ſine maritis noluerint perdurare, quartam ſimiliter Curiæ cum fructibus reddant. Quod ſi rem relictam à parentibus tenere maluerint, ſacramento præbito de quãtitate hereditatis, quartam partem Curiæ in pretio mox refundant. Matri quoque vel auiæ, ſi tamen Curiales maritos habuerint, quartam portionem hereditatis defuncti filij vel nepotis, quæ eis acquiſita eſt lex iſta à Curia non iubet auferri. Nam ſi quis Curialis quemlibet extraneum, & tamen Curialem ſcribat heredem, & ipſe quartam quæ portio Curiæ ipſius eſt, non refundat, Curialis etiamſi legitimos filios non habuerit, & habuerit naturales ſi voluerit eos Curiæ iungere, & heredes ſcribere, vel donatione in eos propriam conferre ſubſtantiam faciendi habeat poteſtatem. Filia quoque naturalis, ſi Curiali nupta fuerit, licet proprias & donare & relinquere facultates, ea conditione, vt patrem matrémve, vel quibus actio de inofficioſo teſtamento competit, nullatenus prætermittat. Sed eis legibus debitam vel donationis, vel mortis tempore, hoc eſt quartam portionem reſeruet.*

De patrimonialibus rei dominicæ & limitrophis fundis ad Orientem poſitis. *Tit. XII.*

1. Impp. Theodoſius & Valentinianus A A. Marcellino Comiti † P F. † s.l.

PRope eſt vt beneficium accepiſſe credamus quotiens offertur nobis cauſa preſtandi, & diem periiſſe proculdubio ſuſpicemur quem

noſtri nominis munificentia non illuſtrat. Fruimur quippe conſcientia largitatis, & benefaciendi prouincia, quæ cum Deo meritum hominis adplicitum inter imperatorias primáſque virtutes obtinet principatum. Valuerit igitur in fundis patrimonialibus ſitis per Aſianam diœceſim, ſitis per Ponticam, in diem præſentem & Conſulatum XVI. noſtræ clementiæ lex diuæ memoriæ Conſtantini, quæ ad ædes per Conſtantinopolitanam vrbem ſacratiſſimam dominus exigebat. Sed nequaquam vlterius felicitas patitur ciuitatis, non ſuis meritis, verùm porro quæſitis compendiis æſtimari: nequaquam vtriuſque obſequiis elementi contenta, ſuæ fortunæ deſiderat incrementa ſubſidio prædiorum, quæ in cœlum vſque prouecta gloria nominis ſui, in ſocietatem admittere dedignatur aliena fata terrarum. Quare cùm diuinum conſilium principis memorati, progreſſus temporis ſubiecerit, & legis propoſito in augenda vrbe, pace ſuperi numinis, ſit ſatisfactum, reddet noſtra maieſtas gratam poſſeſſoribus nouitatem, vt † petitioni ſuæ ante formidinem, cui Romę deſunt penates, ſecurus vomerem, ſecurus falcem poſſeſſor exerceat, quod parauerit relicturus heredi. Pertinet hoc quoque profectò ad pretium ciuitatis, ad famam tanti ſplendoris, amantium ambitu frequentari, ceſſante legis imperio. Quapropter ſuggeſtione magnitudinis tuæ, victura in omne æuum lege ſancimus, vt quiſquis patrimoniales poſſidet fundos, ſeu prædia per diœceſes memoratas, donationis, aliòve titulo, firmiter in æternum veluti priuato & inconcuſſo iure poſſideat, etiam ſi domicilium in Conſtantinopolitana vrbe non habeat, ad heredum ſuorum, vel emptorum legitimorum, quinetiam retentatorum, ſi dominus quoque pacto abalienauerit, eius commodis migraturis, omni petitionis excluſa moleſtia, inſtructionis quinetiam officio cuius intereſt, moleſtia denegata. Quam ſi quis tractator temerario ſpiritu contra iuſſa diualia, quod non opinamur, offerre temptauerit, quinquaginta librarum auri, cum amiſſione militiæ, diſpendio ferietur: Quatenus cuncti cognoſcant firmius nos poſſeſſoribus præſenti lege donaſſe, quæ exceptionibus & ceteris formulis vacillabant. Marcelline frater amantiſſime. In luſtris igitur auctoritas tua, ſtatuta noſtræ clementiæ pro deuotione ſincera, ſolemniter edictis propoſitis ad omnium noticiam faciat peruenire. Dat. VI. Id. Mai, Conſtantinopoli, Theodoſio A XVI. CONS.

† *petitionis ceſſ. ante formidine.*

II. Idem AA. Florentio PF. P.

Suggeſtionem tui culminis ſalutarem debita cum laude diuinus amplectitur noſtræ ſerenitatis adſenſus, per quam ſuggeritur prouidendum ne redituum præſtatio minor videatur expenſis, néve erogatio conlationis functionem excedat. Quod euenire monſtratur patrimonialibus fundis ac limitrophis, nécnon etiam ſaltuenſibus, pro libidine petitorum ad ius priuatum ſecuritatémque tranſlatis. Cui rei, ne vlterius adtemptetur, hac lege perpetuò valitura remedium credidimus offerendum, omnes eiuſmodi poſt hanc legem petitionum materias inhibentes. Præcipimus itaque nulli iam in poſterum licere patrimoniales, ſeu limitrophos vel ſaltuenſes fundos, qui per tractum Orientis poſiti ſunt, ad ius transferre priuatum, ſiue dempto, ſiue ſaluo canone, iuris immutatio poſtuletur: legis temeratores quinquaginta librarum auri pœna cohercentes, tam videlicet petitorem, quàm Officium quod petitionem concedit admitti, licet ad-

cet adnotatio noſtra,licet diuina pragmatica contra vetitum proferatur. Florenti P.K.A A.Itaque magnifica auctoritas tua edictis propoſitis,quæ ſanximus ad omnium notitiam perferri præcipiat.Data VI.Id.Iun.Conſtantinopoli,Theodoſio A.XVII.& Feſto coss.

III.Idem AA.Cyro PF.P.

In omnibus quidem rebus publicam cõuenit vtilitatem priuatis commodis anteponi, ſed tum præcipuè cùm ſaluti pariter prouincialium, ac imperij noſtri felicitati conſuletur: vnde ſingulorum quoque fortunis ac ſecuritatibus proſpici non habetur incertum. Quoniam igitur per conſultiſſimam tuæ ſublimitatis ſuggeſtionem comperimus Armeniæ tractum in ipſo penè limitis aditu Perſarum conſtitutum, pridem regalium fundorum copiis ac præſidiis munitum,in pręſenti Perſicis eruptionibus expoſitum fuiſſe,eo quod eoſdem fundos & maximè Theodoſiopolitanę & Satalenæ ciuitati contiguos vel propinquantes, quorumdam petitio diuerſis retro temporibus in propria iura,mutato priſtino nomine,tranſtulerit,hac in perpetuum victura lege cenſuimus ſtatuendum,vt vniuerſi qui noſtram in his munificentiã meruerunt,ſub ea condicione poſſeſſiones habere donatas concedantur,ſi cunctatus,& paſtacas,& parauerędos, & ſpecies, necnon & coëmptiones ſecundum priſtinam conſuetudinem diſpoſitione tuæ magnificæ ſedis iniungendas,& alia vniuerſa fiſci calculis ſolemniter ſine mora dependant & agnoſcant,aut reſiſtente cura vtilitate communi publicæ poſſeſſioni cuncta prædia refundant, ſub ea ſcilicet obſeruatione, cùm nulli deinceps eoſdem fundos liceat inſidioſis & derogantibus Reipublicæ precibus emereri,aut ad ſua compendia,deſpectis Reipublicæ vtilitatibus,transferre:centum pondo auri pœnæ nomine, tam his qui preces offerre temptauerint, quàm ſcriniariis, vel aliis quorum intereſt, ſi ſupplicationes oblatæ, aut ſi fuerint inſtructæ,feriendis. Cyre P.K. AA. Sublimis igitur & magnifica auctoritas tua hanc ſaluberrimam legem edictis ex more propoſitis in omnium noticiam faciat peruenire. Data VI.Kal.Iul. Conſtantinopoli C *

De bonis Fabricenſium. Tit. XIII.

I.Impp.Theodoſius & Valentinianus AA.Aureliano * Conſ.PB.

FAbricenſium corpus ſubuenit neceſſitas cura bellorum, * quo immortalitatis genere Principum ſcita cuſtodit, ne deficiente principio ſucceſſus generes haberentur. hoc enim armat,hoc noſtrum ornat exercitum.Hinc iure prouiſum eſt artibus eos propriis inſeruire,vt exhauſti laboribus immoriantur cum ſubole profeſſioni cui nati ſunt.Denique quod ab vno committitur totius delinquitur periculo numeri, vt conſtricti nominationibus ſuis ſociorum actibus quandam ſpeculam gerant, & vnius damnum ad omnium tranſeat diſpendium. Vniuerſi itaque velut in corpore vniformi viſus decoctionis, ſi ita res tulerit,reſpondere coguntur, vt viri illuſtris atque magnifici Magiſtri officiorum ſuggeſtio noſtræ clementię patefecit.Quæ cũ ita ſint, præſenti ſanctione perpetuò valitura ergo ſi timore decernimus,vt quiſquis fabricẽſiũ ſine liberis,vel legitimo herede deceſſerit nõ cõdito teſtamẽto,eius bona cuiuſcũq.ſummę ſint ad eos nutu noſtrę mãſuetudinis pertinere,qui velut creatores decedẽtiũ adtinctur,

delicta ſubtrahere, nec pati aliquem qui quid in qualibet prouincia criminoſè commiſerit, vel qui alicubi contraxerit, vel qui in quodam loco negotia geſſerit aliena, memorata ſe poſſe præſcriptione defendere. Sed tua celſitudo per ſuggeſtionem edocuit quoſdam eorū etiam qui ad Curiam vocantur, quíve cohortalibus deberi dicuntur officiis, vel qui debitis publicis obligantur, quíve ſuperexactionum vel concuſſionum criminibus inuoluuntur, intantum audaciæ proceſſiſſe, vt ſub ſpecie militiæ, excelſæ tuæ quoque ſedis iudicio præſcriberent. Ideo diuinis ſenſibus callida memoratorum reſecantes incœpta, hac perpetua lege ſancimus, excelſæ quidem tuæ ſedis neminem, ſub ſpecie fori præſcriptionis, in quolibet negotio declinare poſſe ſententias: ſed nec prouincialibus quoque iudiciis poſſe fori præſcriptionem opponere eos qui ad Curiam vocantur, vel cohortalibus deberi dicuntur officiis, vel eos qui debitis publicis obligantur, eóſve qui ſuperexactiones, vel concuſſiones perpetraſſe firmantur, quíve criminoſè quid arguuntur in prouincia commiſiſſe, quive contraxiſſe, vel alienum dicuntur geſſiſſe negotium in ea prouincia in qua conueniuntur hac ſaluberrima lege decernimus: licet talis officij videatur apparitor, quod ſpecialiter apud ſuos tantùm Iudices reſpondere de noſtri nominis impetrauit clementia. Quod ſi quis contra tam ſaluberrimam legem pertinaciter voluerit, impetratis ſibimet vel ſuo corpori ſcitis vti cœleſtibus, ſciat tam tua ſublimitas, quàm Moderatores prouinciarum aduerſus eum, tanquam in contumacem ſententiam proferendam. Cyre P. K. A A. Inluſtris itaque & magnifica auctoritas tua legem hanc edictis ex more propoſitis, ad omnium notitiam perferri præcipiat. Dat. XI. Kal. Octob. Conſtantinopoli, Valentiniano A. V. & Anatolio † A. COSS. † V. C.

III. Idem A A. Cyro PF. P.

Nos quidem cum maieſtate Conſulum, qua res Romana paulatim & totus vrbana hiſdem ſcimus etiam adquiſita ſeruari Quis dubitat ſuis cōmodis ſuis veteres Reipublicæ commoda præferentes, mundi finibus fines impoſuiſſe Romanos? Sic nos in legibus maximè promulgandis non quid fortè quibuſdam ſeparatim, ſed quid vniuerſis in commune prodeſt, diuinis ſenſibus ponderamus, ſed nonnunquam ea quæ ſaluberrimè promulgantur, interpellatione quidam non recta deformare contendūt. Nuper † Turiis ciuitatibus, ipſis etiam prouinciis conſulentes, cauimus lege perpetua, non debere paſſim cinguli prærogatiua, vel inluſtriſſimæ Præfecturæ, vel Rectorum prouinciarum declinari ſententias. hanc etiam legem de noſtris militibus quoſdam comperimus dicere promulgatam. Ne itaque malè interpretandi ſcita noſtra quibuſdam detur occaſio, ſciat ſublimitas tua de ſcholaribus noſtris, Comitibus etiam ac Tribunis militaribus conſuetudinem obſeruari velle nos hactenus obſeruatam: de ceteris verò militibus armatis, vel de Tribunis qui numeros agunt, prorſus legem nuper promulgatam non loqui certiſſimum eſt. Cyre P. K. A A. Inluſtris igitur & magnifica auctoritas tua, legem perpetuò valituram edictis propoſitis, ad omnium notitiam perferri præcipiat. Dat. IIII. Kal. Ian. Conſtantinopoli, Valentiniano & Anatolio COSS.

† Curijs ciuitatum.

IIII. Idem A A. Ariouindo Magiſtro militum.

Quæ de fori præſcriptione nuper ſaluberrima lege decreuimus, ipſius

legis definitionibus demonſtratur, ſed ſuggeſtione tuæ ſublimitatis ammoniti, quoſdam etiam de apparitionibus magiſterię poteſtatis excipi poſtulante, ad eam quoque partem ordinādam diuina moderatione peruenimus. Itaque neque pulſantes ab aduerſariis ſuis, vel in ampliſſimæ præfecturæ iudicio, vel prouinciis, ad præſcribendum ſufficiat apparitori ſe dicere magiſterię poteſtatis, exceptis quos obſequiis Magiſtri militum deputatos, ad alia iudicia, inconſulto ſuo Iudice, trahi non liceat. Per ſingula officia virorum inluſtrium Magiſtrorum militum, trecentos excipi lege pridem promulgata decreuimus, quos nec in prouincialibus, nec in Prętorianę, vel Vrbicanę Pręfecturę iudicio, ſine permiſſu viri magnifici Magiſtri militum, litigare conueniet: ceteros omnes qui ſuper prędictum ſunt numerum, quaſi nec militantes, & apud inluſtriſſimas prętecturas, &
† vv.cc. apud † Vecariis Rectores prouinciarum de quolibet negotio pulſari, & conueniri, & reſpondere, ſine cinguli pręſcriptione decernimus. Probari autem apparitores magiſteriæ poteſtatis, neque Curiales, neque cohortales, neque cenſibus volumus adſcriptos. Quò autem ſit certum qui trecentorum numero continentur, in ſententiis vel pręceptis quę apparitoribus magiſterię poteſtatis exſequenda mandantur, vel in commeatibus, ſi fortè quis eorum ad ſua reuerti voluerit, commeatui virum magnificū Magiſtrum militum ſubnotare ſancimus, de numero trecentorum eum eſſe cui pręcepta vel ſententię mandatę ſunt exſequendę, vel cui ad ſua per commeatum reuerti conceſſum eſt. Si quis igitur conuentus ex ſententia tuę excelſę ſedis, vel vrbicarię Pręfecturę, vel moderatoris prouincię, apparitorem ſe magiſterię poteſtatis dicat, nec Magiſtri militū talem ſubſcriptionem protulerit, fori eiuſmodi pręſcriptiōnem in eius perſonam ceſſare decernimus. Quod ſi qualem diximus Magiſtri militum ſubſcriptionem protulerit, ſiquidem ille eſt cui neque à curia, neque à cohortali officio de ſtatu moueatur controuerſia, nec tributa, nec functiones debere firmatur, ſtatim dimittendus eſt, vt pote fori alterius litigator. Quod ſi ab eo proferatur ſępedicta ſubſcriptio qui à curia, vel officio cohortali de ſtatu patitur controuerſiā, vel ab eo qui vt tributa, vel functiones debens in prouincia detinetur, de eius perſona & ad virum magnificum Magiſtrum militum, cuius ſe apparitorem dicet, & inluſtriſſimam Pręfecturam referri decernimus vt ſi intra quatuor menſes non fuerit à Magiſtro militum cauſa Rectori prouincię delegata, tunc ex ſententia culminis tui negotium vel in tuo iudicio, vel apud Rectorem prouincię peroretur. Quod ſi apud inluſtrem atq; magnificam ſedem tuam poſtulatio contra talem fuerit depoſita, ab ea quoque ſede ad virum magnificum Magiſtrum militum iudicātem, cauſam ordine legum determinari cenſemus. Sed & eo caſu quo apparitor magiſterię poteſtatis de ſtatu ſupradicto in prouincia patitur controuerſiam, ſi ſententia vel interlocutio Rectoris prouincię fuerit appellatione ſuſpenſa, ſimiliter vtroque ampliſſimo Iudice cognoſcente, cauſę iubemus merita ponderari, licet Magiſter militum Rectori prouincię cauſam delegauerit perorandam. In cognitionibus cum autem
* futuris, omnes ex iure venientes aſſertiones patribus inlibatas ſeruari ſancimus. Ariouinde Par. K. AA. Inluſtris igitur & magnifica auctoritas tua legem hanc edictis propoſitis ad omnium noticiam perferri pręcipiat.
Dat. Prid. Non. Mart. Conſtantinopoli, Cyro V. C. CONS.

Eodem

Eodem exemplo Aſpari viro inluſtri Comiti, Exmagiſtro militum & Exconſuli bis ordinario.

De nauibus vltra duorum millium modiorum capacitatem non excuſandis. Tit. XV.

1. Impp. Theodoſius & Valentinianus AA. Florentio PF. P.

SEMINA ferendis legibus fragilitaſ humani generis ſubminiſtrat: repetitio verò legum noſtræ eſt humanitatis indicium. Siquidem cùm priorum aculei aduerſus temeratores earum ſufficerent corrigendos, ammoneri tamen per legis repetitionem delinquentes volumus, quam pœnam exigi delictorum. Ideo calcatam legem quæ de nauigiis non excuſandis olim fuerat promulgata, ſuggeſtione tuæ ſublimitatis edocti, humanis ſenſibus ſaluberrima repetere ſcita compellimur, ac iubemus nullam nauem vltra duorum millium modiorum capacitatem ante fœlicem embolam, vel publicarum ſpecierum tranſuectionem, aut priuilegio dignitatis, aut religionis intuitu, aut prerogatiua perſonæ, publicis vtilitatibus excuſari poſſe ſubtractam: nec ſi cœleſte contra proferatur oraculum, ſiue adnotatio, ſiue ſit diuina pragmatica, prouidentiſſime legis regulas obpugnare debet. Quod etiam in omnibus cauſis cupimus obſeruari, vt generaliter ſi quid huiuſmodi contra ius, contráve vtilitatem publicam quolibet negotio proferatur, non valeat, cùm haud dubiè ſubreptionem arguat precatoris. Sed ne preſentis iuris videatur impunita contentio, quicquid in fraudem iſtius legis quolibet modo fuerit ademptatũ, in nauigij quod excuſatur publicatione corrigimus. Florenti P. K. AA. Inluſtris igitur & magnifica auctoritas tua, legem perpetuò valituram ad omnium notitiam propoſitis edictis perferri præcipiat. Dat. VII. Idus April. Conſtantinopoli, Theodoſio A. XVII. CONS.

De poſtulando & perpetuenda aduocatione. Tit. XVI.

1. Impp. Theodoſius & Valentinianus AA. Florentio P.F.P. Orientis.

PROVIDENTISSIME ſuggeſtis lege ſaluberrima ſubuenimus. Eneruaſſe curias vel prouinciarum officia effuſam ampliſſime prefecturæ iudicio poſtulandi cupiditatem inlecebris immunitatis accenſam tui culminis ſuggeſtione comperimus. Diſpoſitiones quoque ſublimitatis tuæ in hoc quoque ſecuti negotio, perpetuò lege valitura decernimus, Curiales qui poſt ſexaginta quatuor priores aduocatos contra licitum in ampliſſimo foro poſtulandi ſibimet vſurpauere licentiam per ſubſtitutum muniæ ſuæ ciuitatis agnóſcere, nullóque ſacrarum Conſtitutionum quæ de aduocatis latæ ſunt, beneficio frui, niſi ad fiſci noſtri peruenerint patronatum. Cum verò aduocationem fiſci ſuſceperint, omnibus aliis * perſeuerantur ſubſtituto curiam non fraudandis vlterius neque curiali, neque cohortali aduocatorum Prefecturæ conſortio ſociamus. Sed quò numerus, vt ſuggeritur, infinitus eorum qui poſt centum quoque & quinquaginta paſſim matriculis continentur, quadam valeat prouiſione deminui,

nullum ad aduocationem fori culminis tui poſt hos qui iam matriculis continentur, iubemus accedere, niſi ad centum numerus aduocatorum peruenerit. Hunc etenim numerum, vtpote ſufficientem litibus ampliſſimæ præfecturæ, nec minui volumus, nec augeri concedimus. Sed ne dura illis qui ſupra numerum veniunt conſtitutum longi temporis expectatio videatur, liberam eis ad alia, ſi voluerint, fora migrandi tribuimus facultatem, nulla à minoribus iudiciis præſcriptione pellendis. Supereſt non ſolum fugiendi prouincias aduocatis neceſſitatem extinguere, ſed etiam amplectendi eas atque in vocationis earum officio perſeuerandi miniſtrare materiam: quod ita credimus euenturum ſi ipſis quoque aduocationis præmium ſecuritas proponatur, ſi factiones eorum non timeant contra quos clientibus ſuis fideliter adfuerunt, ſi officio ampliſſimarum poteſtatum ſuas non viderint ſubiacere fortunas. Quamobrem nihil aduocatis prouinciarum vel ſpectabilium Iudicum quis exiſtimet iniungendum, nulla eis inſpectio, nulla ingeratur peræquatio, nulla operis extructio, nulla diſcuſſio, nullum ratiocinium imponatur, nihil denique aliud eis mandetur * illud præter arbitrium in ea duntaxat prouincia vbi aduocationis exercetur officium: quinquaginta librarum auri pœna Officio feriendo quod legis iſtius regulas temerare temptauerit. Florenti P. K. A A. Inluſtris itaque & magnifica auctoritas tua ſaluberrimam legem edictis propoſitis ad omnium notitiam peruenire præcipiat, quo præter aduocatos virorum inluſtrium Præfectorum, quos ad finem aduocationis ſpecialium priuilegiorum fructus propoſita etiam palma dignitatis hortatur, ſciant alij lege priore ſublata poſtulandi ſibi licentiam datam nullo tempore præſcribendam. Dat. XIII. Kal. Mai, Conſtantinopoli, Conſ. ſupraſcribit.

De repudijs. *Tit. XVII.*

1. Impp. Theod. & Valent. AA. Florentio PF. P.

COnſenſu licita matrimonia poſſe contrahi, contracta non niſi miſſo repudio diſſolui præcipimus. Solutionem enim matrimonij difficiliorem debere eſſe fauor imperat liberorum. Sed in repudio culpáque diuortij perquirenda, durum eſt veterum legum moderamen excedere. Ideóque Conſtitutionibus abrogatis quæ nunc maritum, nunc mulierem matrimonio ſoluto præcipiunt pœnis grauiſſimis coherceri, hac Conſtitutione repudia, culpas, culparum cohercitiones ad veteres leges reſponſáque prudentium reuocari cenſemus, Florenti Parens Kariſſime atque amantiſſime. Inluſtris itaque & magnifica auctoritas tua quæ prouidentiſſime conſtituta ſunt, edictis propoſitis publicare præcipiat. Dat. VI. Id. Iul. Conſtp. Theod. A. XVII. & Feſto. V. C. COSS.

De lenonibus. *Tit. XVIII.*

1. Impp. Theod. & Valent. AA. Cyro & Alyppio PF. P. PM.

FIdem de exemplis præſentibus mereantur hiſtoriæ, & omni de ambiguitate liberetur antiquitas quæ nobis ſummos viros prætuliſſe Rempublicam facultatibus indicauit. Virum inluſtrem Florentium præfecturæ Pretorianæ adminiſtratione ſubfultum cernamus, non iam cum maiorum

laudibus,

laudibus, ſed cum ſuis magnis in Rempublicam meritis præclari animi æmula virtute certantem, exiſtimationem Reipublicæ non ſolum conſilio ſuo ac prouidentia, ſed etiam deuotione ac munificentia pudendę turpitudinis labe atque ignominia liberaſſe. Nam cum lenonum calliditate damnabili circumuentam veterum videret incuriam, vt ſub cuiuſdam luſtralis præſtationis obtentu corrumpendi pudoris liceret exercere commercium, & iniuriam ſui ipſam quodammodo ignaram cohibere Rempublicam, pio circa omnium verecundiam propoſito manſuetudinis noſtræ more pudicitiæque ſuggeſſit ad iniuriam noſtrorum temporum pertinere, ſi aut lenones in hac liceret vrbe verſari, aut eorũ turpiſſimo quæſtu ærarium videretur augeri. Ac licet nos illud aduerteret execrari ętiam ceſſante vicaria oblatione vectigalis, tamen ne vllum ad ærarium incommodum perueniret propriam poſſeſſionem obtulit, ex cuius reditibus poſſit accedere quod prædictum peſſimum genus conſueuerat penſitare. Vnde prouidentiam & munificentiam eius libenter amplexi, hac mãſura in æuum lege ſancimus, vt ſi quis poſthac mancipia tam aliena quàm propria aut ingenua corpora qualibet taxatione cõducta proſtituere ſacrilegij temeritate temptauerit, in libertatem prius miſerrimis mãcipiis vindicatis, vel ingenuis perſonis cõductione impia liberatis, grauiſſimè verberatus huius vrbis finibus in qua vetitum nefas crediderit exercendum, ad exemplum omnium emendationémque pellatur. Cyre P.K.AA. Inluſtris igitur auctoritas tua, ea quæ tuẽdæ honeſtatis decreuimus gratia, veneratione debita iubeat cuſtodiri, officio amplitudinis tuæ viginti librarum auri pœnam, ſi præcepta noſtra neglexerit, luituro. Dat. VIII. Id. Decemb. Conſtantinopoli, Theodoſio A. XVII. & Feſto V.C. COSS.

De inuaſoribus. *Tit.* XVIIII.

I. Theod. & Valent. AA. Pierio PF. V.

SI Diualium ſanctionum nulla peruaſorem pœna percelleret, noſtris proculdubio remediis eſſet temeritas perſequenda, ne alieni iuris vſurpator præſumptionis ſuæ fructu impunè potiatur, cùm ea quæ diſceptationis examinatione decurſa poſſęt recuperare legibus, poſcenti feſtino cupiditatis ardore peruaſerit. Mouet ſiquidem ſerenitatẽ noſtram viri inluſtris Auxiliaris tam iuſta quàm vindicanda cõqueſtio, cuius querelis & ſubiectorum ſeries fidem tribuit, & magna aſſertio virtutis multis perẽnitati noſtræ adminiſtrationibus comprobata, qui ſe domus ſuæ poſſeſſione intra vrbem venerabilem poſitæ nullius litis actione pulſatum per inluſtrem virum Apollodorum patefecit eſſe depulſum, abſentiæ videlicet ſuæ occaſione captata, dum ſi qua precatio fuiſſet in cauſa nõ paruis temporibus Romæ in eadem domo conſiſtens à memorato inluſtri viro actione propoſita potuerit conueniri: quando hoc quod in prædicto viro inluſtri non perſpicimus obſeruatum, poſſeſſorum prætermiſſa cõuentio eſt, quando domini * ſunt denũciata litigia, & de cognito potius negotio expectata ſententia: vt quæ patrimoniorum poteſt eſſe ſecuritas ſi totiens inſidietur inuaſor, quotiens poſſeſſores eſſe contingit abſentes? Verùm quia inlicitis auſibus videmus quæ ſunt pro poſſeſſorum quiete ſalubriter conſtituta calcari, & frequenter pro multorum negotiis ſpecialis querela

commouit omnibus profutura decerni, meritò præcedentia inclitorum Principum Parentúmque noſtrorum ſtatuta renouamus. Idcirco manſura in æuum lege ſancimus vt quiſquis inconuento domino, non expectata vel aduerſus pręſentem vel in contumacem definitiua ſententia, poſſeſſorem de pręđio ruſtico vrbanóq; depulerit, poſſeſſione protinus reſtituta, cauſæ totius, ſicut dudum conſtitutum eſt, amiſſione multatus, æſtimationem rei occupatæ mox cogatur inferre: hoc etiam coniuncto vt ſi Iudex in huiuſmodi negotiis hanc putauerit ſanctionis noſtræ diſſimulãdam ac non in exſecutionem mittendam eſſe ſententiam quæ de inferenda æſtimatione prolata eſt, iuſtitia ſtatutã taxationem, cum fuerit, accepto ſucceſſore, priuatus exſoluat. In præſenti verò cauſa viro inluſtri Auxiliari domum reſtitui iubemus inuaſam, omni, ſi qua viro inluſtri Apollodoro competere potuerat, actione conſumpta, qui quod legibus debuerat poſtulari, inconuento poſſeſſore peruaſit: quem vlterius proſequi lites cauſáſque non patimur earum rerũ quas aliis poſſidentibus non debuit comparare, quique debet in acceptum referre quod ei æſtimationẽ rei de qua agitur noſtræ pietatis humanitate concedimus, quę potuit multiplicium legum ſecuritate depoſci. Eas verò mulieres quas aut vendẽdo litigium, aut inuaſioni participando * temeritatem conſtat negotium non habere, ne qua inſtaurandi litigij quæratur occaſio, omni actione priuamus: non præiudicantibus contractibus, ſi quos occupatores fortaſſe cum quibuſcunque perſonis de eadem domo in præiudicium domini inire voluerũt, quoniam res peruaſa in alium transferri iure nõ potuit. Reſtituturũ quoque ſancimus quæcunque de rebus eius illo expulſionis tempore a quocunque peruaſa ſunt. Neque enim ita remittimus vltionem, vt dirigi ant occultari aliena patiamur. Pieri P. K. AA. Quarę inluſtris magnificentia tua in traditionem ædium peruaſarum Marcianum Agẽtem in rebus, vel Officium ſuum iubebit parere decretis, nec vllam ſaluberrimis præceptionibus noſtris tarditatem ſub impedimento cuiuſcunque perſonæ patiatur afferri. Vt verò ea quæ pro poſſeſſorum omnium quiete ſancimus in omnium poſſint notitiam peruenire, hanc legem noſtram amplitudo tua propoſitis vulgabit edictis. Dat. v. Id. Ian. Rau. Valentiniano A. & Anatolio v. c. coss.

II. Idem AA. Auxentio PF. V.

Habet hoc inſitum ſollicita æquitatis examinatio, habet ſecundarum cogitationũ ſubtilior exactiórque cura, vt ſiquid in legibus ferendis poſt impetum primum deliberatio properata deliquerit, hoc cõſilio propenſiore reuocetur. Permittit enim conſuetudo ipſa rerum, adſtipulantur innumera vetuſtatis exempla multas leges à ſuis latoribus adempta aut addita parte poſſe corrigi, multas tractatu maturiore penitus abrogari. Quod nunc de abolenda Conſtitutione decernimus, quã non ante multos menſes ad preces inluſtris viri Auxiliaris promulgaueramus moti ingeſta nobis peruaſionis inuidia. Sed quia obſecratio viri inluſtris Apollodori nuper attentiores ad æſtimandam iuſtitiam fecit, ob hoc tractatis omnibus & plena æſtimatione diſcuſſis, propter illa præcipuè quę negotij modum de quo tunc actum eſt, ſupergreſſa fuerãt, & immeritò perſonas mulierum pariter inligauerant, ſuprà memoratam legem pręſentis edicti auctoritate remouemus. Auxẽti Parẽs Kariſſime AA. Vnde inluſtris magnificentia

gnificentia tua hanc qua præcepti ſuperioris vacuatur incautior definitio, programmatis lectione euulgabit, vt agnoſci ab omnibus poſſit, his quę in illa diſplicent abolitis, id quod ſolum de vetuſtate repetitum probabile videtur, priſcarum tantum legum definitione ſeruandum. Dat. VI. Kal. Feb. Rau. Poſt Conſulatum Valentiniani A.

De reddito iure armorum. Tit. XX.

I. Impp. Theod. & Valent. AA. ad Populum.

QVOTIENS publica poſcit vtilitas vniuerſitatis ſolicitudinem ducimus aduocandam, vt omnibus profutura impleãtur ab omnibus: nec moleſtum eſſe id prouincialib. noſtris credimus quod pro ipſorum ſalute diſponitur, vt reſiſtendi prędonibus cura ſubeatur. Genſericus hoſtis Imperij noſtri haud paruam claſſem de Karthaginenſi portu nuntiatus eſt eduxiſſe, cuius repentinus excurſus & fortuita deprędatio cũctis eſt litoribus formidanda. Et quanuis clementiæ noſtrę ſolicitudo per diuerſa loca præſidia diſponat, atque inuictiſſimi principis Theodoſij patris noſtri iam propinquet exercitus, & excellẽtiſſimum virum Patricium noſtrum Actium cum magna manu adfore mox credamus, cúmque vir inluſtriſſimus Magiſter militum Sigiſundus tam militum atque fœderatorum tuitionem vrbibus ac litoribus non deſinet ordinare, tamen quia ſub æſtiua nauigandi oportunitate ſatis incertum eſt ad quam oram terræ poſſint naues hoſtium peruenire, ſingulos vniuerſóſque noſtros monemus edicto, vt Romani roboris confidentia ex animo quo debent propria defenſare, cum ſuis aduerſus hoſtes ſi vis exegerit, ſalua diſciplina publica, ſeruatáque ingenuitatis modeſtia, quibus potuerint vtantur armis, noſtráſque prouincias ac fortunas proprias fideli conſpiratione & iuncto vmbone tueantur: hac videlicet ſpe laboris propoſita, vt ſuum fore non ambigat quicquid hoſti victor abſtulerit. Et manu diuina, Proponatur amantiſſimo noſtro populo Romano. & ad latus. Dat. VIII. Kal. Iul. Romæ, Valentiniano & Anatolio v.c. coss.

Neque domum diuinam neque Eccleſiam aut aliquam perſonam quolibet publico munere excuſandam. Tit. XXI.

I. Impp. Theodoſius & Valentinianus AA. Maximo II. P.F.P.

CVM publicè priuatímq; in omnibus rebus ac negotiis iuſtitiam conſeruari oportet, tum pręcipuè in his tenẽda eſt, quę vectigalium neruos ſubſtinent, quę adtenuatis deuotorum viribus vti equitatum ſuccurrunt. Quod plurimi re-* ſpuunt qui domeſticis tãtùm cõpendiis obſequentes, bonũ commune deſtituunt, quo vera ac ſolida vtilitas continetur, melius planè ad ſingulos perueniens cùm proficeret vniuerſis, maximè exigente hac tributorum neceſſitate, ſine quibus nihil in pace aut bello curari poteſt. Neque vltra valebit perpetuitas eorum manere, paucis atque defeſſis impoſita ſarcina quam potior detrectat, locupletior recuſat, & validiore † rei † recedẽte. cedente ſolus agnoſcit infirmior. Hanc itaq; iniquitatẽ corrigẽtes primo capite huius ſanctionis decernimus, vt omnes quicunque ex iure domus Regiæ, vel pietate mea, vel à qualibet perſona ſacrarum neceſſitudinum

mearum prædia adepti ſunt,ſiue fructuaria largitate,ſeu donatione directa,ſeu commutationis vel emptionis ratione quæſita,parem cum ceteris poſſeſſoribus ſubeant functionem; in hac ſorte numerandis his quoque qui retento ſibi vſufructu proprietatem iuris ſui venerabilium pignorum meorum,vel pietatis meæ domui contulerunt: quos omnes ea condicione tributa volumus agnoſcere,vt nihil ſibi ex aurariis vel ſuperindictitiis titulis vindicent,quos ad ſimilitudinem domus noſtræ qualibet ſacri præcepti impetrauerunt ſanctione. Secundo gradu huius legis cauemus, vt quicunque cenſus inluſtrium dignitatum, ſiue Eccleſiaſticus, vel in vrbe ſanctiſſima,vel in quibuſlibet prouinciis ad exemplū domus noſtræ quocunque præcepto diuerſam ſibi ab aliis ipſius cenſus quem ſoluere videbatur,condicionem fecerat,priuilegij exceptione ſuſtineant,nec in arcalibus tantùm titulis,ſed & his quos ſacri vel priuati ærarij partibus deputauit vetuſtas, ita demum difficultati expenſarum exactioníque inopum diuinam moderationem ſecuti,gemina ſalutaris conſtituti remedia porrigamus. Nunc iam non diſſimile ſuperioribus,immo cuius vtilitas penè latius patet,hac edictali lege complectimur ſine vlla honorum, perſonarum,priuilegiorum diſtinctione generaliter ſanciētes,vt itinerum reparatio aliáque munia huiuſmodi certante ſtudio,quo cùm facilius tum firmius impleantur. Hæc enim ſuperioris ætatis Principes & Diuorum parentum noſtrorum liberalitas inluſtribus titulis redundantes opulentiæ ſeculi, minore aliorum poſſeſſorum pernicie conferebant. Quod quāuis & tunc iniuſtum,tamen inter initia leuius videbatur. Sub difficultate autem præſentis temporis non modò rei ipſius natura iniquum,ſed impoſſibile paucis ac tenuioribus conſtat,qui multiplicato ſuæ alienóque functionis onere depreſſi procumbent penitus,niſi aliquādo idoneorum ſocietate reſpirent. An fortè contumelioſum putandum eſt inuentum contra rationem nomen munerum ſordidorum, quo inſtauratio militarium virorum, quo armorum fabricatio, quo murorum refectio, quo apparatus annonæ, quo reliqua opera per quæ ad ſplendorem diſtinctionis publicæ peruenitur,praua appellatione cenſentur: ſine quibus nullus māximarum rerum procedit euentus, quorum amminiculo ſtatum pariter & decus tuemur Imperij, ac, ne ſingula proſequamur, ſine quibus nihil neceſſarij operis effici poteſt? Quare repetita clementiæ noſtræ præceptione ſancimus, vt antiquatis omnibus priuilegiis quæ vel dignitatibus delata fuerunt, vel diuerſæ militiæ collegia meruerunt, aut nomine venerandæ religionis obtentum eſt, omnis vbique cenſus qui nō perſonarum eſt ſed agrorum,ad vniuerſa munia à nona duntaxat indictione vt ſuprà deffiniuimus,abſque vlla diſcretione cogatur † in quarta parte. Quò quiſq; honoratior aut opulentior eſt, eò alacriorem publicis neceſſitatibus animū debet,quarum ſibi procurationem magis intelligit profuturam. Maxime P.R. AA. Inluſtris igitur & præcelſa magnitudo tua hanc legem conſuetæ ſibi prouiſionis vigore in omnium prouinciarum populorúmque notitiā perferre, & celeriter vniuerſos diu expectati remedij ſalubritate iubebit potiri, vt ſero ſaltim difficultati rerum deuotio locupletū pariter ac pauperum iuſtis æquata partibus libentius obſecundet. Dat. x. Kal. Mart. Rauennæ. Accepta Prid. Idus Mart. Vbi ſup poſt Conſulatum. Valentiniano A. V. & Anatolio COSS.

† in qua parte quo quiſque.

De

De pecunia Afris credita & de fideiuſſoribus eorum. Tit. XXII.

I. Impp. Theodoſius & Valentinianus AA. Albino II. PF. P.

Si adflictis Afrorum fortunis, qui omnes facultates ſuas ſuper acerbiſſima ſupplicia amittere ſunt coacti, decet miſerationem publicam quocunque poteſt humanitatis genere vel ſingulis vel in commune conſulere, quanto dignius eſt infortunia eorum contra moleſtias improbas creditorum clementiæ noſtræ remediis ſubleuari? Quos enim cõſtat pericula famis aliter non poſſe depellere, niſi ope aliena auxilióq; recreētur, quàm magnæ acerbitatis putandum eſt hos ipſos inopes omniũ rerum, & precario victu egentes, compelli ad iniuriam reſtituere ea quæ improuiſo cladis impetu vis maior abſtraxit, † vbique inter omnium ſpolia vindicabit? Et certè ſolet etiam ſalua re prodeſſe debitoribus ſi quid his calamitatis acciderit. Hic verò vbi omnium fortunarum diluuium, vbi etiam, quod per ignorantiam dominorum latere potuit, intollerabilis inquiſitionum cruciatus extorſit, quiſquam dubitare poterit quin inhumanitatem ſuperet hoſtilem, ſi quis quod integris & florentibus dederat, nunc ab ſpoliatis, egentibus & extorribus patriæ recuperare conetur, nec eos vereatur exigere quos erubeſcendum eſt non iuuare? Albine P. K. A A. Ob hoc inluſtris & præcelſa magnificentia tua pragmatici noſtri ſecuta præceptum, ſciat miſeriarum circa Afros intuitu clementiam noſtram ſtatuiſſe, vt nulli nomine chirogaforum creditæ pecuniæ, ſiue fideiuſſorum vſque ad recuperationem rerum ſuarum quolibet pulſante teneantur: pro quibus neque fideiuſſores neque mandatores eorum quolibet genere obligatos inquietari volumus, qui plerunque à creditoribus nomine debitorum conueniri pro arbitrij ſui interpretatione conſuerunt. Quæ forma circa eos debitores ſeruabitur quos cum patria omnia ſua amiſiſſe conſtiterit, hoc eſt, exceptis qui alibi locupletes atque idonei non debent vti excuſatione miſerorum. De his quoque quæ intra prouinciam geſta ſunt, in qua liberum modò non eſt ſub quolibet cauſarum vel litium titulo ſolitum ius à quoquam conuentionis exigere, amiſſis aut relictis ibidem neceſſariis inſtructionibus nemo pulſabitur, niſi fortè alia euidenter adprobatione doceatur. Quod obſeruari volumus, ſicut dictum eſt, vſque ad illud tempus quo qualibet ratione atque euentu patriæ vel propriorum recuperatio optata contigerit. Illud etiam pari iuſtitiæ ratione ſeruandum eſt, ne creditæ pecuniæ cuiuſlibet temporis à perſonis quarum ſuprà infortunia expreſſa ſunt, vſuræ penitus poſtulentur, cùm abundare debeat creditoribus, ſi † poſtremium integrationem ad ſortem potuerint peruenire. Quæ vt inuiolata ſeruentur multa decem librarum auri diſpendio ferietur quiſquis contra ſtatuta nominis noſtri quæ circa Afros moti ærumnis protulimus, venire temptauerit. Quam rem & his ipſis rationabilem videri poſſe credimus æquitatis tramitem ſtimulis cupiditatis animum deprauantibus vel nolunt tenere vel neſciunt. Data XIIII. Kal. Nouemb. Maximo II. & Paterio V. C. Coss.

† ſibique.

† poſt redinteg.

De tributis fiſcalibus, & de ſacro auditorio & de cæteris negotiis. Tit. XXIII.

1. Impp. Theod. & Valent. AA. Albino PF. P.

Numidarum & Maurorum Sitifenſium nuper acta legatio, quam Palladius v. c. Comes & Tribunus & Maximianus vir laudabilis probabiliter exſecuti ſunt, huius legis præceptum de noſtra perennitate promeruit. Proinde quia æquũ eſt ægris prouincialibus & publica clade vexatis humanitatis noſtræ beneficiis ſuperueniri, hũc tributi modum ab his magnitudo tua ſperandum eſſe cognoſcat, vt retractis ſeptem partibus, octauam tam priuatæ quàm emphiteuticæ glebæ poſſeſſor agnoſcat: Pro qua octaua omnibus titulis ad vnũ redactis quos poſſeſſor vel ciuis quolibet nomine præſtare cõſueuerant, quatuor millia ducẽtos tantum ſolidos & mille ducentas militares annonas & ducentum capitum Numida prouincialis exſoluat, aut prædia domus diuinæ quæ à perpetuariis detinentur ſimili modo octauam partem inferant etiam argentariæ functionis. De colone verò ſtatuimus vt quinque centeſimis duc rufi canienſes & coluane ciuitatibus tres ſacris largitionabilibus inferãtur, de ſalinis, alumine, * charactere, herba rubea, lini maceratura & claui vitrei tantum titul. a ſacris largitionalibus pro numero hominum & poſſibilitate poſcantur, ob hoc actu vel cura Curialibus penitus remotis, quintam omnibus quæ iugis etiam domus pietatis noſtræ vel neceſsitudinum noſtrarum recedit ſuperfunditur cunctis poſſeſſoribus ſit promiſſa ſumma quę ad arcam defendentes impleatur. Quæ omnis exactio per prouinciale procuretur officium à Curialibus ſubmota moleſtia. Has autẽ militares annonas cùm prouinciales pro longinqua difficultate itineris in adærationem perſoluerint, vnius annonæ aderatio quatuor per annum ſolidis æſtimetur. Ne verò neceſſitatis occaſione in expeditione milite conſtituto carioris cuiquam vendere liceat pretia neceſſariarum rerum, ſub hoc modo quo annonam adæramus, iubemus † ferri, id eſt tritici ad ſingulos ſolidos Italicos modia quadraginta, & * carnes pondus CCLXX. vini ſextaria Italicos ducentos. Mauri verò Sitifenſes ſeruatis omnibus priuilegiis dudum ſibi à retro Principibus indultis pro omnibus titulis totius annonę nomine quinq; millia ſolidorum & quinquaginta capitum in annonis Ducis conſueto tempore annua functione dependant, pro octaua portione ſoluturi quod tributum erit, exceptis prædiis diuinæ domus, quæ tamen exemplo Numidiæ prouinciæ conlatura ſunt poſſeſſiones. Deſideriis vero quæ probabiliter inſinuata ſunt auribus noſtris ſingillatim reſponſa præſtamus, ne cuiquam paſſim titulos in prædiis propriis vel alienis, vel pietatis noſtræ nomine, vel ſacrarum neceſſitudinum noſtrarum, vel cuiuſlibet alterius fas ſit adfigere. Itaque, & ſi qui poſt recuperationem prouinciarum impoſiti reperiantur, illico à poſſeſſore prædij deponãtur, eóſque hæc pœna teneat, vt ſi qui ſuo fundo adpoſuerit titulos, quinque libras auri fiſco noſtro cogatur inferre: ſi alieno, amiſſo ſecundum petitionem quæcumque ei cõpetit, decẽ libras auri qui fuerit titulos adpoſuiſſe conuictus, exſoluat. Intereſt etiã publicæ commoditatis ne vexatæ prouinciæ ambitione extraordinaria ſubruantur. Ad has itaque prouincias præter Ducem

† farris

Ducē vel Cōſularē & Præſi dem (qui vetuſtatis priuilegio ordinariorum Iudicum nomen obtinent) nec curioſos litorum nec quenquam ſub alicuius actionis occaſione illuc dirigi ſublimitas tua aſpirare patiatur. Ne quis verò de hac ipſa * veritate colonorū clericus vel militiæ priuilegio ſe exiſtimet excuſandum, ſuperioris legis quæ hoc inhibet formam præcipies cuſtodiri. Præterea Conſtantinienſis ciuitatis plebi vel Curialibus cōceſſa dudum priuilegia debere ſeruari, ita vt aquam ciuitatibus deputatam ad priuatos vſus non liceat vſurpari. Loca quoq; publica ſi ſine legitimo præcepto ab aliquo tenētur, priſtino iuri oportere reſtitui. Aduocatis verò intra Africam manentibus non debere imputari ad annorum numerum tempora incurſibus interrupta Barbaricis: quæ tamen cùm expleuerint clariſſimatus honore potiantur. Illud etiam permoti iuſtis allegationibus libēter adnuimus, vt quia publico infortunio ad paucos redactus eſt ordinum numerus, in municipalium confectione geſtorum ſit firmitas, ſi apud tres Curiales publico fuerint exceptore præſcripta. Cautiones quæ expēſarum nomine viri Octauiano emiſſæ ſunt cognitis proces noſtros cauſis earum, iuſta ratione vacuamus. * Quicunque etiam intra prouincias Africanas ad ius noſtrum pertinentes à cuiuſlibet Iudicis ſententia prouocauerint (quoniā decreti antiquitus cognitoris ceſſat officiū) inluſtri vrbis Præfecti examine ex appellatione ſe nouerint iurgaturos. Sed quia transmarinæ regionis ſunt, inducias temporis annum debere præſtari. Illud etiā iuſtitiam petitionis ſecuti ſalubriter ordinamus, vt quoniam † politaris opera tunc maximè neceſſaria eſt ſi in limite conſtituta Barbarorum diſcurſibus oportunè ſemper occurrat, euagandi ex domini locis licentia denegetur: ne tamen hi quibus in Mediterraneo familia eſt atque poſſeſſio à domiciliis propriis penitus excludantur, per annum huiuſmodi limitibus vnius menſis inducias debere concedi. Erit etiam ſolicitudinis Ducis prouinciæ ne cuiquam ad occaſionem vexandarum prouinciarum armatos habere liceat, niſi fortè his qui ſub periculo proprio laudabili animoſitate contra hoſtem manus ſuas viréſque promiſerint pro vtilitate communi, quorum animoſitatem † mite regendam eſſe cenſuimus, vt quicquid de præda hoſtium conquiſierint ſibi habeant, exceptis hominibus quos ſe prouinciales docuerint perdidiſſe. Iudicibus verò adminiſtratione perfunctis ante exactos tres menſes diſcedendi de prouincia licentia denegetur: ita vt coram poſitis bene actæ rei fruatur laudibus, aut certè, ſi direptionis alicuius docebitur conſcius, diſceſſus celeritate ſe non ſubtrahat. Albine P. K. A A. Inluſtris & præcelſa magnificentia tua ad vtriuſque prouinciæ legationem beneficia præſentis legis propoſitis vulgabit edictis, vt releuati conceſſa cognoſcant, Iudices ſtatuta cuſtodiant, prohibiti interdicta non ambiant. Emiſſa. Dat. XI. Kal. Iul. Romæ Valentiniano A. VI. & Numo V. C. coss.

† militaris

† ita augēdam

De Epiſcoporum ordinatione. Tit. XXIIII.

I. Impp. Theod. & Valentinianus A A. † Actio vir. Inluſt. Comiti & Magiſt. vtriuſque militiæ, & Patritio. † Aetio

Ertum eſt & nobis & imperio noſtro vnicū eſſe præſidium in ſupernę diuinitatis fauore, ad quem promerendū præcipuè Chriſtia-

na fides & veneranda nobis religio ſuffragatur. Cùm igitur ſedis Apoſtolicæ Primatum ſancti Petri meritum,qui Princeps eſt Epiſcopalis coronæ, & Romanæ dignitas ciuitatis, ſacræ etiam ſynodi firmarit auctoritas, ne quid præter auctoritatem ſedis iſtius inlicitum præſumptio adtemptare nitatur. tunc enim demum Eccleſiarum pax vbique ſeruabitur, ſi rectorem ſuum agnoſcat vniuerſitas. Hæc cùm hactenus inuiolabiliter fuerint cuſtodita, Hilarius Arelatenſis, ſicut venerabilis viri Leonis Romani Papæ fideli relatione comperimus, contumaci auſu inlicita quędam præſumenda temptauit, & ideo tranſalpinas Eccleſias abominabilis tumultus inuaſit, quod recens maxime teſtatur exemplum. Hilarius enim, qui Epiſcopus Arelatenſis vocatur, Eccleſiæ Romanæ vrbis inconſulto Pontifice indebitas ſibi ordinationes Epiſcoporum ſola temeritate vſurpans inuaſit. Nam alios incompetenter remouet, indecenter alios inuitis & repugnantibus ciuibus ordinauit. Qui quidem quoniam non facile ab his qui non elegerant, recipiebantur, manum ſibi contrahebat armatam, & clauſtra murorum in hoſtilem morem vel obſidione cingebat, vel aggreſſione reſerabat, & ad ſedem quietis, pacem prædicaturus per bella ducebat. His talibus & contra imperij maieſtatem & contra reuerentiam Apoſtolicæ ſedis admiſſis, per ordinem religioſi, viri vrbis Papæ cognitione diſcuſſis certa in eum, ex his quos malè ordinauerat lata ſententia eſt. Et erat quidem ipſa ſententia per Gallias etiam ſine imperiali ſanctione valitura. Quid enim tanti pontificis auctoritati in Eccleſias non liceret? Sed noſtram quoque præceptionem hæc ratio prouocauit, nec vlterius vel Hilario, quem adhuc Epiſcopum nuncupari ſola manſueti præſulis permittit humanitas, nec cuiquam alteri, Eccleſiaſticis rebus arma miſcere, aut præceptis Romani Antiſtitis liceat obuiare. Auſibus enim talibus fides & reuerentia noſtri violatur imperij. nec hoc ſolum, quod eſt maximi criminis, ſubmouemus. Verùm ne leuis ſaltim inter Eccleſias turba naſcatur, vel in aliquo minui religionis diſciplina videatur, hoc perenni ſanctione decernimus, ne quid tam Epiſcopis Gallicanis, quàm aliarum prouinciarum contra conſuetudinem veterem liceat ſine viri venerabilis Papę vrbis æternę auctoritate temptare. Sed illis omnibúſque pro lege ſit, quidquid ſanxit, vel ſanxerit Apoſtolicæ ſedis auctoritas, ita vt quiſquis Epiſcoporum ad iudicium Romani Antiſtitis euocatus venire neglexerit, per moderatorem eiuſdem prouinciæ adeſſe cogatur, per omnia ſeruatis, quæ diui parentes noſtri Romanæ Eccleſiæ detulerunt. Æti P. K. A. Vnde inluſtris & præclara magnificentia tua præſentis edictalis legis auctoritate faciet quæ ſunt ſuperiùs ſtatuta ſeruari, decem librarum auri multa protinus exigenda ab vnoquoque Iudice, qui paſſus fuerit præcepta noſtra violari: Et manu diuina, Diuinitas te ſeruet per multos annos Parens Kariſſime. Dat. VIII. Id. Iun. Romæ Valentiniano A. VI. CONS.

De pretio ſolidi, & ne quis ſolidum integrum recuſet. Tit. XXV.

I. Impp. Theodoſius & Valentinianus AA. Edictum ad Populum vrbis Romæ.

FREQVENS

FREQVENS ad nos, Quirites, temerari auſus querela perue-nit, vt in Parentum noſtrorum contumeliam, inſigniti ſoli-di eorum nominibus, ab omni emptore recuſentur: quod diu impunitũ eſſe nõ patimur. Hoc ergo edicto agnoſcat vniuerſitas, capitale manere ſupplicium ſi quiſquam vel domini patris mei Theodoſij, vel ſacrarum neceſſitudinum noſtrarum, vel ſuperiorum Principum ſolidum aureum integri ponderis refutandũ eſſe crediderit, vel pretio minori taxauerit. Vir autem inluſter Præfectus vrbis eiúſque officium decem librarum auri diſpendio ſubiacebit, ſi quemquam contra hoc ſtatutum veniſſe fuerit adprobatum. Quo præcepto etiam illud in perpetuum volumus contineri, ne vnquam intra ſeptẽ millia nummorum ſolidus diſtrahatur, emptus à collectario ſeptem millibus ducentis. Æquabilitas enim pretij & commodum venditoris & omnium rerum venalium ſtatuta cuſtodiet. De ponderibus quoque vt fraus penitus amputetur à nobis aguntur exagia, quæ ſub interminatione ſuperius comprehenſa ſine fraude debeant cuſtodiri. Et manu diuina, Proponatur amantiſſimo noſtri populo Romano. & ad latus, Data XV. Kalend. Febr. Romæ, Valentiniano V. A. CONS.

De corporatis vrbis Romæ qui ad militiam vel ad clericatum tranſeunt, reuocandis. *Tit.* XXVI.

1. Impp. Theodoſius & Valentinianus AA. Auxentio PF. V. II.

QVAECVNQVE vtilitatem ſacratiſſimæ vrbis reſpiciunt, oportet clementiam noſtram ſalubriter ordinare. Prouidẽtiam itaque amplitudinis tuæ & geminis faſcibus cõprobatam ſuggeſtionẽ ſecuti, Auxẽti P. K. AA. Inluſtris magnificentia tua pragmatici noſtri tenore conperto ſciat corporatum vrbis Romę qui non expleto ordine cœpti officij priuſquam ad primum † iter fauos ad locum emeritus peruenerit, ad militiæ cuiuſlibet cingulũ ſe credidit transferendum, corporibus cui nomen ſuũ antè dicauerat, oportere reuocari: ſiue etiam in clericorũ numero reperitur vſq, ad diaconis locũ ſimilis pręcepti condicio teneatur, quatenus neceſſitatibus vrbis venerabilis hoc ſalubri conſtituto reſtitutis miniſteriis conſulatur. Dat. XVIII. Kal. MaI, Romæ Valentiniano A. VI. & Numo V. C. COSS. †inter ſnos

De negotiatoribus. *Tit.* XXVII.

1. Impp. Theodoſius & Valentinianus AA. Floriano.

INTER cetera quei perennitatis noſtrę manſurum ſæculis ordinamus Imperium, hoc quoque & ærarij noſtri cõmoda tueri poſſe ſalubri ſuggeſtione probamus, quod maieſtatis noſtrę ſancimus oraculo, ne vlterius furtiua negotiatio & claris vrbibus rarum faciat mercatorem, & obſcuris ac reconditis locis in damnum publicæ functionis lateat turba mercantum. Floriane P. K. AA. Idcirco inluſtris auctoritas tua pragmatici noſtri tenore comperto ſciat, iuxta ſuggeſtionem ſuam, omnes qui declinatis vr-

bibus per vicos portuſq; quamplures poſſeſſionéſq; diuerſas exerceāt negotiationis officium, pro ærarij noſtri commoditate retinendos, ſecundum modum quem iuſtitia ſuaſerit aurariam functionem cogatur agnoſcere: grauis multæ condemnatione propoſita his qui huiuſmodi negotiatores in fiſcale diſpendium putauerint contuendos. Æquum enim eſt eum qui pręceptis noſtris crediderit obuiandum facultatum ſuarum ſubire diſcrimen. Dat. VII. Kal. Mai, Romæ, Calipio V.C. CONS.

De reſcindendis venditionibus rei dominicæ. Tit. XXVIII.

I. Impp. Theod. & Valentinianus AA. Eudoxio Com. R. P.

AMOREM circa Rempublicam ſublimitatis tuæ ſuggeſtio nuper oblata teſtatur. Quippe ſi obſeruatione diligēti fuerit cuſtodita, reditus noſtros inhibet à diminutione perpetua. Occupationibus etenim noſtris quibus pro mundi cōmoditatibus occupamur, abuti quorumdam noxia cupiditas non ſinit, qui paulatim canonem poſſeſſionum ad diuinam noſtri nominis domum pertinentium comparantes, ſub ſpecie contractus furtiua ſubreptione patrimonium noſtrum exhauriunt. Hac itaq; perpetuò lege valitura ſancimus, nullum adempto canone ad comparationem Dominicæ poſſeſſionis accedere. Quòd ſi quis poſt hanc legem ad interdictum contractum acceſſerit, eum volumus † pręperdere, fundos reddere, fructus redhiberē perpetuos, nec expenſarum vel melioratæ rei fructuum exactioni compenſationem obponere, nec temporis ſibimet contra commoda præſcriptione blandiri. Palatinum etiam officium ſi quo modo contractus eiuſmodi fuerit celebratus, vel ſi talem petitionem inſtruxerit, quinquaginta pondo auri pœnæ nomine inferre priuato noſtræ maieſtatis ærario, nulla liberalitate noſtrę clementiæ, nulla ſanctione contra tanta priuatæ rei commoda valitura, licet adnotatio vel diuina pragmatica ſit, quæ contra vetita canonem vendi concedet, vel pœnam Palatino remittet officio. Eudoxi P.K.A. Illuſtris itaque auctoritas tua legem hanc edictis propoſitis ad omnium notitiam perferri præcipiat. Dat. XIII. Kal. Iun. Conſtantinopoli, Anatolio V.C. CONS.

† *pretium perdere.*

De ſcolaribus, Comitibus ſcolarum & de domeſticis eorum. Tit. XXVIIII.

I. Impp. Theod. & Valent. AA. Florent. Magiſtro Officior.

SCOLARIVM noſtrorum deuotio probata noſtris parentibus, circa noſtræ maximè ſerenitatis affectionem innituit. Inde quicquid ad fouēda ſeruandáve eorum priuilegia poſtulatur, ſtatim credimus admittēdum. Inde ſuggeſtionem tui culminis adprobantes, V.V.S.S. Comitibus ſcolarū verberandi regradandíve Senatores ac ducenarios licentiam denegamus. Ea namque quæ tali commotione digna ſunt, ad tuę ſublimitatis volumus deferri notitiam. Domeſticos etiam eorum à gradibus lege pręterita deſignatis, fieri non Senatores vel ducenarios centenarióſve decernimus. Quam ſuper his obſeruandis pœnam circa temeratores ſtatutorum præmiſſa

miſſa tua ſtatuit celſitudo, vt quinque librarum auri qui de gradibus ſupradictis ad indebitum domeſticatus accedit officium, decem librarũ auri ſcrinium Barbarorum, ſi tale quid vel adtẽptari paſſum fuerit vel adtẽptatum contra legem non ſuggeſſerit, quinq; etiam librarum auri v.s.Com. ſcolę ſi quid aduerſum hanc legem vel cõmiſerit, vel cõmitti conceſſerit, percellatur, firmam per iſtius quoque legis auctoritatem eſſe pręcipimus: eum, qui contra vetitum ad domeſticatum quoquomodo temptauerit adſpirare, poſt quinque librarum auri condemnationem, militia quoque pelli non immeritò decernentes. Illud etiam obſeruari non ſine ratione conueniet, ne quis cui domeſtici officium per militię gradum quinquennij tempus interdici cenſuimus, familiaritate Comitis ſimulata, rem prohibitam alieno nomine valeat vſurpare. Florenti P.K.A A. Inluſtris itaque auctoritas tua legem hanc perpetuò valituram ad deuotiſſimorum ſcolarium notitiam perferri pręcipiat. Dat. xv. Kal. Mai, Conſtantinopoli † V.C.CONS. † *Cyro.*

De locis Reipublicæ quoquomodo poſſeſſis, ciuitatibus reſtituendis. *Tit.* XXX.

I. Impp. Theod. & Valentin. AA. Apollonio PF.P.

CVM ſummo ſtudio totiſq; viribus nitamur ciuitates ditioni noſtrę ſubiectas in perpetua fœlicitate verſari, nihil tã iniquũ eſſe neque à noſtris temporibus diſſentiẽs arbitramur, quam ſi eas aduentitiis quidem ſubſidiis adiuuari vellemus, propriis verò facultatibus nudari ſpoliaríque patiamur. Quapropter cùm † vocati cauſa per Heracletantem ciuitatem tranſitum faceremus, petitionibus ciuium eiuſdem maxima ſumus cum miſeratione commoniti, qui tam murorum ſuorũm quàm aquæductus nec non etiam aliorum operum publicorum, vtpote longo tempore neglectorum, curam fieri oportere noſtris prouiſionibus flagitarunt. Et quoniam ſæpe ab vna ciuitate vel homine poſtulatum remedium, generalem ſolet formã correctionis adferre, horum deſideriis annuẽtes, liberalitatem noſtram ad omnes prouincias ducimus propagandã. Tunc enim maximè vota proficiunt cùm ſtatui Reipublicæ, quæ cauſa votorum eſt, conſulatur. Omnibus itaque cõſiliis din noſtro animo volutatis, nullam ſalubriorem cauſam reuocandæ priſtinæ beatitudinis inuenimus, quàm ſi prædia tam vrbana quàm ruſtica, nec non etiam tabernæ quæ ad ius ciuile pertinent, & à quibuſdam quolibet modo intra triginta annos abhinc verò numerandos, detentæ ſunt, vniuerſis ciuitatibus adſignentur: exceptis videlicet tantùm his quæ vel à Procuratore diuinæ domus, vel à viro inluſtri Comite † reperta iuſſu noſtræ clementiæ, vel communi conſenſu ciuitatum cum ſcripturæ interpoſitione diſtractæ ſunt. Nemo igitur quodcunque memorati iuris, præter ciuitates quas ſui iuris volumus opibus frui, ſibi deinceps exiſtimet poſſidendum, ne propoſitum noſtræ pietatis offendat, quod diuinitus nobis in mentem veniſſe confidimus, & credimus quidem noſtris præceptionibus deuulgatis neminem tam incautum eſſe, vt diſpoſitionibus noſtris obuiam dicat eſſe veniendum. Verùm quia nulla penè res adeò tuta atque inuiolata eſt contra quam hominum

† *voticauſa per Heracleotam.*

† R.P.

† *non unquam.* naturalis auiditas † nonnunquam aliquid exiſtimet moliendum, totius rei perfectionem amplitudini tuæ, cuius prouiſionem amorémque circa Reipublicæ commoda ipſis rerum documentis ſæpe ſumus experti, vnà cum viro inluſtri Magiſtro Officiorum, cuius adminiſtratio probatiſſima nobis eſt, delegamus. Appoloni P. K. A. Inluſtris itaque auctoritas tua certo ſcitura quòd tam nobis hæc cauſa huiúſque rei efficacitas cordi eſt, vt omnibus eam penè aliis præponamus, quæ per hanc diuinam legem ſancimus, ad omnium prouinciarum notitiam edictorum propoſitione peruenire conſtituat, quatenus ſumma cum celeritate modíſque omnibus impleatur. Dat. II. Kalend. Iul. Frodoſiadæ Maximo II. & Paterio VV. CC. COSS.

De ambitu & locis limitaneis inibi redhibendis. Tit. XXXI.

I. Impp. Theodoſius & Valentinianus AA. Numo Magiſtro Offic.

CVM nulla penè res adeò parua ſit, quę non plurimum prouiſionis de noſtra clementia conſequatur, præcipuam militibus curam impertiendam eſſe cenſemus, quibus maximè communitur vniuerſa reſpublica. Hæc enim vna res diligentiſſimè procurata multarum nos rerum ſollicitudine relaxabit, nec ſingulis cogemur adhibere medicinam, ſi generali remedio cuncta ſanemus. In primis itaque Duces limitum & præcipuè quibus gentes, quæ maximè cauendæ ſunt, adpropinquant, iudicio noſtræ clementiæ prouehi volumus, quorum integritatem, fortitudinem, vigilantiam, prolata rerum documenta commendant, capitali pœna videlicet ambitus libidine reſtinguenda. Eos igitur quos noſtra æſtimatio ſicut iam dictum eſt promouendos eſſe cenſuerit, in ipſis plerunque limitibus commorari, & milites ad antiquum redigere numerum, imminentibus magiſteriis poteſtatibus diuturníſque eorum exercitationibus inhærere præcipimus: caſtrorum, quinetiam ipſis luxuriarúmque pro antiqua diſpoſitione curam refectionémque mandamus, quibus cum principe caſtrorúmque præpoſitis pro laborum viciſſitudine limitanei tantum militis duodecimam annonarum partem, diſtribuendam videlicet inter eos magiſteriæ poteſtatis arbitrio deputamus. De Saracenorum verò fœderatorum aliarúmque gentium annonariis alimentis nullam penitus eos decerpendi aliquid vel auferendi licentiam habere concedimus. Sciant planè, quod ſi quid amplius quàm eis ex noſtra auctoritate ſtatutum eſt, audeant vſurpare, vtpote ſuper exactæ pecuniæ violatores & ipſi facultatibus ſuis & tui culminis diſpoſitione limitibus adſignandis pœnam gladij ſuſtinebunt: & qui tanti flagitij, vel potius proditionis publicę miniſtros participéſve ediderint, pari ſupplicio ſubiacebunt, nullum effugium nec ſacra adnotatione, nec lege pragmatica diuiníſve mandatis, nullam ſpem ſalutis habituri. Viros autem inluſtres Magiſtros militum priorem integritatem ſuę adminiſtrationis imitaturos in poſterum quoque ab omni limitaneorum militum ac fœderatarum gentium concuſſione temperaturos, ſuáque officia prohibituros eſſe confidimus. Quod ſi quid huiuſmodi fuerit perpetratum, apparitiones, quę his obſequuntur quadrupli ſolutionem agnoſcere hiſdem limitibus imperamus. Idem ipſis quoque viris

viris eminentiſſimis magiſtris militum amicum eſſe non dubium eſt,qui ſemper omnia ſua compendia pro ſalute Reipublicæ contempſerunt. Quis enim dubitat eos communem ſtatum ſuis opibus prælaturos, qui defenſione ſtrenua bellicíſque conflictibus imperium noſtrum ſuo ſæpe ſanguini prætulerunt:vniuerſis videlicet,qui hoc nefandum atque inlicitum facinus perpetrare temptauerint , adeo tam ſacræ adnotationis quàm legis pragmaticæ, mandatorúmque noſtrum ſubſidio, etſi aliqua forſitan obreptione meruerint,excludendis: vt neque intimatio licet admiſſa fuerit, penitus proſit, & Duces ſeu Magiſtros militum,vel cuiuſlibet Iudicis, qui inſinuationi annuerit officium , cum centenarum librarum auri damnatione vlterius * quam ſummam ad eorumdem limitum refectionem volumus,proficere. Agros etiam limitaneos vniuerſos cum paludibus,omníque iure,quos ex priſca diſpoſitione limitanei milites ab omni munere vacuos ipſi curare pro ſuo compendio atque arare conſueuerant: & ſi in præſenti coluntur, ab his firmiter ac ſine vllo concuſſionis grauamine detineri : & ſi ab aliis poſſidentur, cuiuſlibet ſpatij temporis præſcriptione ceſſante ab vniuerſis detentatoribus vindicatos, hiſdem militibus ſine vllo prorſus, ſicut antiquitus ſtatutum eſt,collationis onere volumus adſignari.In his etiam contra eos qui præceptionibus noſtris obuiam venire temptauerint, eadem pœnarum acerbitate, quæ aduerſus Ducum auiditatem prolata eſt,valitura.Nam ſi quis fortè, quod minimè audere debuerat,emptionis titulo memorati iuris poſſidet prædia,competens ei actio aduerſus venditorem intacta ſeruabitur. Id autem curæ perpetuæ tui culminis credidimus iniungendum,vt tam Trachi quàm Illyrici nec non etiam Orientalis ac Pontici limitis, Ægyptiaci inſuper, Thebaici,Lybici quemadmodum ſe militum numerus habet,caſtrórumque ac luſuriarum cura procedat quotannis menſe Ianuario in ſacro Conſiſtorio ſignificare nobis propria ſuggeſtione procures, vt vniuſcuiuſque tam induſtria quàm deſidia noſtris auribus intimata,& ſtrenui digna præmia conſequantur, & in diſſimulatores competens indignatio proferatur. Credimus namque quòd re militari ad eum modum quem diſpoſuimus obſeruata , quocumque terrarum ſe hoſtis mouere temptauerit, victoria nobis propitia ſecundi numinis voluntate nuntiabitur , antequàm prælium.Numc frater A Inluſtris igitur auctoritas tua,cuius integram fidem rebus ipſis experta eſt noſtra perennitas, hanc generalem ſaluberrimámque noſtræ clementiæ ſanctionem obſeruationi perpetuæ, effectuíque mancipari præcipiat, & edictis vbique propoſitis ad omnium notitiam venire perficiat. Dat.prid.Id.Septemb.Conſtantinop. Maximo II. & Paterio COSS.

De metatis. *Tit.* XXXII.

I.Impp.Theod.& Valent.AA.Numo Magiſtro Offic.

CVM inter multa priuilegia quæ militaribus detulit viris antiqua prouiſio,habitaculis etiam eorum certę portionis domorum ſorte proſpexit : nos à quibus familiare eſt vniuerſa negotia conpetenti temperatione diſponi, ſuggeſtione tuę magnitudinis moniti ita hoſpitiis militantium

volumus eſſe conſultum, vt tamen honore prędītis in exactionibus ædium debita dignitati reuerentia conſeruetur. Meminimus quippe nos diuina promulgatione tam Conſularium virorum quàm Pręfecturę inſulis ornatorum ceterorúmque inluſtrium, nec non etiam ſilentiariorum certas domos in hac ſacratiſſima vrbe ſitas metatorum præbendorum onere liberaſſe: cui nunc addi oportere cenſemus, vt his Conſularibus qui auſpiciis etiam patriciatus exultant, ternarum domorum excuſationis licentia concedatur. In heredibus etiam eorum quibus excuſationis ius datum eſt, immunitatis ędium priuilegio pro tenore ſacratiſſimę Conſtitutionis quæ ſuper hac re loquitur, firmiter valituro. Sed ne liberalitate noſtra laxius quàm oporteat propagata, vel hoſpitalis commoditas militantibus abnegetur, vel nihil emolumenti referatur in publicum, id inprimis ſtatuendum eſſe cenſemus, vt ſi quis vel ius excuſandarum ædium non habens, vel licet, in pluribus tamen domibus quàm ex ſacratiſſima

† *al. reſiſtit immunis.* Conſtitutione Conceſſum eſt beneficium excuſationis ratione † res ſit immunis, ſeu ſacro oraculo, ſeu quocumque modo vel iam conſecutus eſt, vel conſequetur in poſterum, tertiæ partis domus, ſuper quem oportuit numerum, excuſatæ penſionem arbitrio tui culminis in rationes publicas conferre cogetur, vt aurum ex huiuſmodi titulo profligatum pro iuſſu noſtri numinis cura tuæ ſublimitatis, quo viſum nobis fuerit, erogetur. Idque in omnibus huius almæ vrbis domibus cuſtodiri decernimus: ceteris videlicet omnibus, qui metata in ſuis domibus pręſtant, ſiue hoſpitia prębuerint, metatoribus, ſeu quolibet pacto ſatis eis fecerint, nullam vel penſionis vel diſcuſſionis domus gratia moleſtiam ſuſtinere cogendis. Deinde neminem volumus cuiuſlibet loci vel ordinis in hac florentiſſima vrbe domum propriam excuſantem, metatum ſibi in alienis domibus priuilegio militiæ vindicare. Et his quidem quibus iam præbendi metati immunitatem inluſtris fauor dignitatis indulſit, licet vacantis militię cingulo vſi ſint vel vtantur, vel honorarię pręrogatiuę potiantur inſignibus, inuiolata, vt cautum eſt, excuſationis iura largimur. In poſterum verò hi quidem quibus inluſtrem dignitatem ius actę adminiſtrationis adtribuit, domos ſuas pro modo quem ſacratiſſima conſtitutio pręfiniendum cenſuit, excuſabunt: ceteris verò quibus inluſtris dignitas cum cingulo vel citra cingulum pro ſolo honore delata eſt, excuſandarum ædium licentiam penitus denegamus. Hoc iuris in his etiam pręcipimus obſeruari, quos ipſa quidem adminiſtrationis condicio ſpectabiles nouit, honor tamen additus à noſtra liberalitate reddit inluſtres: excepto videlicet viro ſpectabili primicerio notariorum, cui volumus in excuſandis ædibus inluſtrium magiſtratuum priuilegium conuenire. Sed & ſi quis iam inluſtrem dignitatem inter vacantes vel honorarios conſecutus, domum poſtea in hac ſacratiſſima ciuitate poſſederit, hunc quoque iubemus eſſe priuilegiorum excuſatione alienum. Scituris omnibus, quod ſi quis cum cingulo perfruatur, & excuſationem ita proprię domus impetrauerit, vt à penſione etiam portionis tertię ſit immunis, & militię cauſa metatum in alienis domibus ſibi crediderit vindicandum, ſiquidem honore prędītus excuſationis ius habeat, carebit legum priuilegiis, quas fraudare conatus eſt. Si verò inter eos, quibus nulla ſuffragatur dignitas, numeretur, centenarum librarum auri ſacratiſſimis largitionibus

pendendarum

pendendarum inlatione multabitur, Nume FR. A. Inluſtris itaque auctoritas tua quę per hanc diuinā legem duximus ſanciendā, ſolemniter ad omnium notitiam peruenire conſtituat. Dat. XVII. Kalend. Febr. Conſtantinop. Theod. A. COSS.

De releuatis, adæratis vel donatis poſſeſſionibus. *Tit.* XXXIII.

1. Impp. Theod. & Valent. AA. Hermocrati PF. P.

PERFECTA eſt ac plena liberalitas, quam præſens munificentia communit: túncque maximè vnuſquiſque tuto ſe confidit habere quod meruit, ſi quod ſingulis ſpecialiter indultum eſt, generali prouiſione firmetur. Cùm itaque multorum poſſeſſiones meminerimus noſtro beneficio aliquatenus tributorum munere ſubleuatas, eíſque poſtea certam concesſę quantitatis partem, quia id neceſſitas flagitabat, indictam, vt quod liberalitati noſtrę derogatum eſt, non pœnitentię potius videatur fuiſſe quàm temporis, ſummam quæ iam ex deſcriptione inlata eſt profligatione contentionis in poſterum ab huiuſmodi exactionis inquietudine liberamus: vt & pręteriti temporis pro ſubleuatis prędiis reliquorum exactio concedatur, & in poſterum nulla talis deſcriptio formidetur. Hoc enim neceſſariò nobis hac generali ſanctione fuerat promulgandum, cùm multo ſit oneroſius ſimul & in aggere coaceruatam ſoluere quantitatem quàm particulatim reddere quod debetur. Hęc tamen liberalitas noſtra nihil diſpoſitionis ampliſſimę recordationis Antiochi, quę certam quantitatem ante ſe releuatis poſſeſſionibus nomine canonis indixit, imminuit. Id enim quod iam in canonem cecidit, & anniuerſaria debet penſitatione perſolui, nec in pręteritum, nec in poſterum patimur eſſe conceſſum: nullíque deinceps copia relinquitur inſpectores ſibi ſpecialiter expetendi, niſi ſecundum ſanctionem noſtram quę ad viri inluſtris & Conſularis Florentī ſuggeſtionem emiſſa eſt, ex communi ciuitatis aut prouincię deſiderio poſtuletur. Indulgentiam verò memoratę deſcriptionis & in anteactum & in poſterum tempus, non ſolùm in releuatis, verùm etiam in donatis, adęratis tranſlatíſque ſeu quodlibet aliud nomen nouæ deſcriptionis excogitatum eſt, volumus obſeruari, nullámque ſuper his vnquam exactionis moleſtiam formidari, quibus non tantū reliqua pręteriti temporis relaxamus, ſed nec in poſterum quicquam innouationis aut oneris addendum eſſe cenſemus. Quod & ſi qua innouatio poſt adminiſtrationem inluſtris memorię Antiochi facta eſt, aut aliquid eis indictū eſſe monſtratur, hoc inritum fieri, omnémq; innouationē aut indictionē viribus carere decernimus. Sufficere etenim nouimus illud quod inluſtris memorię Antiochus ante ſe releuatis, vel adęratis, vel donatis, vel trāſlatis poſſeſſionibus nomine canonicę ſolutionis indixit: quod ſuā firmitatē conuenit obtinere in poſſeſſionibus videlicet quę ante eius adminiſtrationē huiuſmodi beneficiū meruiſſe noſcūtur: poſt eius verò adminiſtrationem, nec innouationem quādam, nec adiectionem, nec excogitationem contra eos, nec aliquam diſpoſitionem prolatam firmam eſſe concedimus. Verùm & ſi quis ex auctoritate noſtri numinis vel præ-

ceptis ampliſſimæ Prǽfecturǽ de fundis Patrimonialibus ſteriles ſub certi canonis pollicitatione ſuſceperit, firmiter eum volumus poſſidere, vel eiuſdem tantum canonis ſolutione quem noſtrę maieſtatis auctoritas, aut præceptum magnificæ tuæ ſedis per annos ſingulos ſoluendum eſſe præſcripſit, nullámque eos deſcriptionem, aut adiectionem, aut innouationem in poſterum ſuſtinere: quoniam nimis abſurdum eſt eos, qui nobis hortantibus aut magnifica Præfectura, fundos inopes atque ieiunos magno labore impenſo, aut exhauſto patrimonio vix fortè meliorare potuerint, vtpote deceptos inopinatum onus ſuſcipere: illud quoque velut quadam circonuentione depoſci, quod ſi ſe daturos præſciſſent, fundos minimè ſuſcipere aut etiàm colere paterentur. Sed vt his qui ante legem datam ex ſuggeſtione viri inluſtris FlorentI poſſeſſiones ſuas releuarunt, magnam libertatem proſpeximus, omni timore in perpetuum, ſicut conuenit, abſolutis: ita eos, qui poſt memoratæ Conſtitutionis tenorem ſuas poſſeſſiones releuare conati ſunt, nihil commodi capere volumus. Quapropter ſciant omnes qui tale beneficium poſt huiuſmodi Conſtitutionem meruerint, infructuoſum ſibi hoc eſſe nulliſque licere deinceps contra Diualia ſtatuta, aut releuare ſuas poſſeſſiones, aut adærationem tranſlationémque depoſcere: quod & ſi ſubreptitiis precibus fuerit impetratum, nihil valere beneficium tale ſancimus. Nouerit ampliſſimæ tuæ ſedis officium, quod ſi aliquando nobis vel ſuggeſtio huic noſtræ ſanctioni contraria porrigatur, vel ſi legi ſacríſve mandatis (ſi quà fortè citra ſuggeſtionem his piis diſpoſitionibus aduerſa manauerint) obſequatur, & aliquos tanquam debitores ex huiuſmodi titulo crediderit exponendos, ducentarum librarum auri ſe condemnatione multandum. Omnibus enim circa res proprias amputanda triſtitia eſt, quibus ex ſalute noſtra vera ſenſimus gaudia contigiſſe, vt non minus commoditatibus domeſticis, quàm hoſpitate lætentur. Hermocrates Parens Kariſſime AA. Inluſtris igitur & magnifica auctoritas tua quæ per hanc ſaluberrimam legem pro multorum commoditate ſtatuimus, ſollemniter edictis vbique propoſitis ad omnium notitiam venire perficiat. Dat. III. Id. Decembr. Conſtantinopoli, Theod. A. & Albino XVIIIJ. V. C. COSS.

De poſtulando. *Tit.* XXXIIII.

I. Impp. Theod. & Valent. AA. Fauſto PF. P.

GAVDEMVS admodum hęc nobis amplitudinis tuæ inſinuatione ſuggeſta, quæ noſtris concordare iudiciis priuilegia dudum cauſidicis delata teſtantur: quorum vt merita maior beneficiorum noſtrorum cumulus augeret, etiam nouis inſuper amplificamus indulgentiis. Quo enim impares honore credamus eos quorum vitam, eloquentiã per tot officij huiuſce annos non ſolùm priuatorum, verùm etiam publicorum iudiciorum explorat auctoritas? Fauſte P. K. Inluſtris & præcelſa magnificentia tua laudabi-
† retinẽdi lium ſuggeſtionum ſuarum contemplatione hoc à nobis in†admittendis retinentur honorandíſque cauſidicis edictali lege nouerit conſtitutum, vt

in eo

in eo qui ſe cauſidicorum numero optat adiungi, inprimis ſtudia, mores, natales, vel ſi perfunctus eſt muneribus quibus patriæ ſuæ naſcendi generoſitas debet eſſe munifica, neque per calumniam neque perfunctoria examinatione quærantur. Etenim oportet eos quos ſemel adſciueris in ſeminarium dignitatum, omnino ita ad omnia eſſe ædificatos vt idcirco digni vniuerſis honoribus habeantur, quod aduocati eſſe meruerunt: quibus ad agendum viginti annos (non vt adpropinquare vicenſimum ſed vt explere fas ſit) legis huius auctoritate decernimus. In prouincialibus verò foris ſedecim aut eo amplius numero aduocati ſint, & vnum ex his qui in agendo annorum numero præſtat, ad Prætorianum forum ſi hoc præfectura iubeat, auocari: atque omnes ſiue vtriuſque Prætorianæ, ſiue vrbanæ præfecturæ cauſidicos expleto vicenſimo, vel ad alium vitæ curſum maturius tranſeuntes, quinto decimo aduocationis anno Vicariæ dignitatis ius poteſtatémque obtinere, ita vt in ſalutationibus noſtris, in conuentibus publicis, omnibus qui poſt ſe Vicariæ poteſtatem adepti erunt, meritò præponantur. Neque enim † perpetuandam putamus huiuſmodi dignitatem in his qui aduocatione functi ſunt † imaginaria aut vacantiua videri, cùm eam non gratiæ ſingulorum ſed ipſi ordini & profeſſioni iudicia noſtra reſtituant, quamuis tam magno, tam neceſſario & tam ſancto officio ſi ſeruetur reuerentia literarum, etiam hoc † peruium eſſe videatur, niſi illis ſaluum eſſet ſperare cum omnibus, quod optimus quiſque ac ſibi bene conſcius de noſtris iudiciis non fruſtra debet optare. Neque enim tali fine meritum profeſſionis artamus, aut futuræ ſpei intercludimus viam: quin præterita interim remuneratione vt nullus ciuilium officiorum oneribus, aut exactionibus, aut operibus publicis, ad ſuggeſtiones numeratorum vel ad præceptum ſacræ noſtræ, † huiuſmodi hominum meritum, quod ſupra memoratos annos in quolibet Prætoriano ſiue vrbano foro ſtudium probatæ defenſionis impendit, poſt diutinum laborem ſolicitetur quies, prouidebit ampliſſimæ Præfecturæ debita & iuſta commotio, quę triginta librarum auri cõdemnatione ab officiis prouincialibus vel ſuo ilico iubebit expoſci, ſi quemquam ex his qui prędicta obſeruatione cauſis patrocinia prętiterunt, ad huiuſcemodi iniuriam ſuggerendum eſſe crediderint. His hoc etiam literatę militię contemplatione pręſtamus, vt ſi in familia fuerint conſtituti, quidquid quolibet titulo poſiti in aduocatione quęſiuerint, tanquam peculium caſtrenſe defendant, ne pręmium laboris alieni aut in alios transferat aut ſibi vindicet patrum poteſtas. Hanc autem legem edictis amplitudinis tuę omnibus Iudicibus ac prouinciis facias innoteſcere. Propoſita Id. Auguſt. Romæ in foro Traiani, Dioſcoro Romæ v.c. cons.

† perpetuandum
† imaginariam, aut vocatiuam
† peruum
† inſinuis

De lampadariis. Tit. XXXV.

1. Imp. Valent. A. Opilioni Mag. Offic.

MERITO amplitudinem tuam de ſtatutis præceſſorum tuorum contrariis inter primicerium Lampadariorum & ſequentes eius habitis videmus retuliſſe, vt quod pro verecunda moderatione

ipſe non poteras, noſtra ſeruaret decretio. Opilio FR. A A. Inluſtris itaque auctoritas tua iuxta rationabilem ſuggeſtionem tuam perpendentes & breuia nimis & longiora tempora, hac edictali lege nos ſtatuiſſe cognoſ-
† primatus cat, vt primicerius Lampadariorum tres annos in † priuatos adminiſtratione conſiſtat, quatenus hoc labore perfunctos, ſequentibus ad proceſſum copia tribuatur, vt neq; ille diuturnitate poſterioribus oneroſus exiſtat, neque ſequentes nimia expectatione langueſcăt. De abſentibus quæ amplitudinis tuæ ſuggeſtio patefecit, ſerenitas noſtra confirmat, hoc eſt vt ſi biennium ſuis abſuerit, vnum ei, triennio duo, quatriennio tres
† properet meritò † propiet anteponi: ſi verò quinquennio, matriculis eximatur,
† deſides vt † de ſua pœna percellăt, & ſedulis obſeruationis ſuæ compendia præmio concedantur. Dat. v. Non. Octob. Romæ. Valentiniano A. VI. & Albino.

De nauiculariis amnicis. *Tit.* *XXXVI.*

I. Imp. Valent. Epitincano PF. V.

PVblicis cōmodis & ſacratiſſimę vrbis vtilitatibus amica ſuggeſtio magnitudinis tuæ, clementiam noſtram more ſolito prouiſionis admonuit, vt nauiculariorum corpori per tot detrimenta laſſato, remedia præſtaremus: quorum priuilegiis ſufficere conſtituta vetera potuerunt, niſi hæc temeritas inlicitæ vſurpationis infringeret. Epitincane P. K. A A. Vnde inluſtris magnitudo tua hac noſtri pragmatici actione cognoſcat, iuxta ſuggeſtionem ſuam nauicularios qui munus proprium defugerunt, ad corpus ſuum cum agnatione & peculiis reducendos, omni vel coniunctionis, vel obnoxietatis, vel cuiuſlibet perſonę priuilegio & defenſione ſubmota: eorum qui ſine heredibus obierunt ſubſtantiam quolibet alienatam titulo ab his vindicari qui memoratæ ſeruiunt functioni. Nauem nec facere nouam nec inſtaurare intra capacitatem quadraginta cuparum liceat, quo hoc munus videtur eſſe ſuſceptum: priuatorum naues legitimæ capacitatis neceſſitatem huius functionis ſingulis curſibus, minores verò binis ſolidis adiuuabunt: vt neceſſarium corpus ſaluberrimæ prouiſionis auxilio ſubleuatum, deuotionem ſolitam redintegratis viribus poſſit agnoſcere. Dat. VIII. Kal. Maij, Romæ. Valentiniano A. & Auieno V. C. COSS.

De prædiis piſtoriis Afris deputandis. *Tit.* *XXXVII.*

I. Imp. Valentin. A. Firmino PF. P. & Patricio.

† auctores AD † auditores ſuos beneficia delata reſpiciunt, nec minus plenam gratiam meretur qui præſtāda ſuggeſſit, quàm qui ſuggeſta concedat: vnū prouidi Iudicis eſt, alterum munificētiæ principalis, & inſinuatio beneuolētię titulo præſtādo gloriā, cumulat inſinuationis affectū. Cēſeo igitur vt iuxta ſuggeſtionē culminis tui honoratis Afris & poſſeſſoribus hoſtili vaſtatio-

ne nudatis iſto remedio conſulatur, vt quod fortunæ impreſſio ſuſtulit id
quantum poteſt largitas Auguſta compenſet. Dulce eſt remedia feſſis o-
ptata largiri: & licet habeat inexhauſtum dolorem atque æterna ſuſpiria
propriarum amiſſio facultatum, tamen quæ in tam triſti fuerint forte
conlata, amiſſa ſolantur. Igitur intra Numidiam prouinciam ex deſertis
locis de quibus, ſicut celſitudinis tuæ ſuggeſtio loquitur, nihil emolumē-
ti agnoſcet, honoratis & poſſeſſoribus quos prædiximus XIII. millia † ferre † terra
centuriarum ſub quinque annorum vacatione cōcedimus: duo mil-
lia præterea ſolidorum qui ex titulo † vicinarum ſiliquarum, quæ per ſin- † vicenarū
gulas centurias exiguntur, & ſupereſſe fiſco † perire dicuntur, exacta per † per ſe.
officium magnitudinis tuæ ad arcam, ad eandem ſummam, quemadmo-
dum iuxta merita perſonarum per ordinem annis ſingulis diuidi debeāt,
pro tua moderatione decernas. Et in Sitifenſi & in Cæſarienſi prouincia,
Mauritania & Numidia prędia iuris emphitheutici & domus diuinæ quę
à Vaculis poſt Vandalicam vaſtationem fuerant competita, & à diuerſis
hodie poſſidentur, auferri ab hiſdem cenſeo, & ſub eo inſitationis modo
quo nunc tenentur ſubſignatione ceſſante, honoratis † Proconſulis pro- † proconſu
uinciæ Abidiacenæ potius conlocari, quos à Barbaris, ſublatis patrimo- larem.
niis etiam de ſedibus propriis conſtat expulſos. De piſtoriis autem præ-
diis ſtatuo, quoniam his quos Barbaries adflixerat & ob alimoniam antè
fuerant lege conceſſa, ad eos tantùm debeant peruenire quos ab hoſtibus
certum eſt facultates captiuitatis infortunio perdidiſſe, iiſdē pulſis quos
ad hoc beneficium indecenter conſtat àdmiſſos: nec liceat quemquam
amplioribus quam eius loci ratio poſtulat rémediis adiuuari. Æquum e-
nim eſt vt quos perculſis grauiori ſorte contulimus, iuxta ſingulos diſtri-
butione proficiat, penes quos ſaluo vrbis Romæ priuilegio, hęc humani-
tas permanebit, donec auſpice Deo Africam redire cōtingat. Prædia ob-
euntium, eiuſdem ſcilicet iuris, ad filiós eorum quibus data ſunt, ſucceſ-
ſionis iure perueniant, ſaluo tamen, vt dictum eſt, priuilegio vrbis æter-
næ: qui ſi defuncto fortaſſe non fuerint † auctoritatem Iudicis huic dari † auctori-
præcipio cui magis conſuli iuſta neceſſitas perſuadet. maioribus enim tate.
debent beneficiis adiuuari quos dubium non eſt aduerſa vehementiora
perpeſſos. Firmine P.K.A A. Itaque inluſtris & præcelſa magnificentia tua
adſignatos Prouinciales ſub progammate ſuo faciat peruenire, vt quanta
nobis*doralium cura ſit pręſenti lege cognoſcant. Dat. III. Id. Iul. Romę,
Adelfio. V.C. CONS.

De ſucceſſione curialium. *Tit.* *XXXVIII.*

I. Impp. Theod. & Valent. A A. Maximo II. P F. P

IN augendo ſtatu vrbium ſingularum, ſeruata catholicæ re-
ligionis veneratione, tam pręcedētia veterum parentúmq;
noſtrorum ſtatuta renouamus, quàm noſtris legibus ob-
ſeruanda decernimus, ne paſſim imminutione municipum,
cùm numeroſitas ex abundanti clericatus augetur publica
damna generentur. Non dubium eſt enim cum non expletis muniis ad
obſequium venerabilis † myſterij curialis admittitur, † reliſum in pau- † miniſterij
cos publicæ functionis onus néquaquam poſſe tolerari: & rurſus mi- † receſſum.
grantibus patrimoniis curialium ad perſonas qui functionibus munici-

palibus non tenentur, propriam ciuitatis nutare ſubſtantiam. Propterea præſenti lege ſancimus, vt quiſquis ante huius ſanctionis diem ſuſcepit clericatus officium nō expletis vrbis propriæ muniis ac muneribus, in ea quidem qua meruit religionis obſeruatione perduret, ſed omnia per ſuſfectum tam perſonalia quam patrimonij onera cogatur agnoſcere, facultates ſuas pro virili portione ſingulis filiis diuidat, ſibimet ſimili parte ſeruata. Quod ſi filios non habuerit duas partes facultatum ſuarum, præter vllam alienationis fraudem, propinquis ad curiam pertinentibus tradat. Quòd ſi defuerint, eaſdem octo vncias ordini proprio proficere debere cenſuimus, quoniam non minor eſt affectio patriæ quàm parentum, tertiam ſanè propriæ ſubſtantiæ ſeruaturus. Qui verò redditis patriæ muneribus dudum ad officium clericatus acceſſit, filiis, quos ſibi proculdubio curia vindicat, facultatum ſuarum, ſicut iam diximus, virilem ſingulis portionem tradere non moretur. Qui ſi filios non habuerit ea quæ ſuperius & de patrimonij diſtributione talis perſonæ conſtituta ſunt, obſeruare cogetur. Decet enim eum qui ſacroſanctis deſiderat inhærere myſteriis, fide magis diuitem quam facultatibus adprobari. In futurum ad Eccleſiaſtica miniſteria curialem ſuſcipi præſenti lege prohibemus, vt fiſcales neceſſitates numeroſitate municipum facilius impleantur. Si quis ſanè ad clericatus obſequium etiam contra legum vetita, animi deuotione properauit, ſi propriæ non compleuerit onera ciuitatis vniuerſa, per ſuffectum reddere compelletur: ſimili leges obſeruatione facultates ſuas ſicut ſuprà ſcriptum eſt, aut cum filiis aut cum propinquis, aut cum patria diuiſurus. Quod ſi expletis muniis ſacroſanctæ religionis fuerit miniſterio coniunctus, facultates ſuas viritim filiis diſtribuere per iudicium mox cogetur, ſibimet virilem portionem inter liberos ſeruaturus. Qui ſi filios non habuerit, duas partes patrimonij ſui propinquis (qui tamen curialitatis oneribus obnoxij ſunt) abſque vllo imminutionis commento, ſicut ſuperius dictum eſt, ſciat protinus conferenda, omnibus in medium de-
† honorem ductis quæ poſt † hanc rem clericatus in fraudem legis alienanda crediderit: tertiam cui voluerit proprio diſpenſaturus arbitrio. Quæ noſtrā ſerenitatem temperaſſe humanitatis intuitu vetera legum cōſtituta teſtantur, quibus omne patrimonium cedere ordini proprio curialis præceptus eſt, quotiens ad miniſterium clericatus eligitur. Illā quoque partem diſpoſitio noſtra non præterit, vt quiſquis ciuis vel incola deinceps in nullo obnoxius (cuius tamen ſubſtantia trecentorum ſolidorum non exuberet quantitatem) fuerit repertus, habeat adipiſcendi clericatus liberam facultatem. Eum verò cuius pātrimonium maiore quam definiuimus æſtimatione cenſebitur, liceat Curiæ ſecundum vetera ſtatuta ſociari: exceptis his qui ſacris ſcriniis noſtris & Agentium in rebus ſcholæ militant, & aliis qui cōtinuatæ militiæ obſeruatione deſudant, vt multis prouiſionum generibus ordinum numerus ſuppleatur, nec tamen deſint miniſtri venerandæ religionis obſequiis. Maxime P. K. A A. Inluſtris & præcelſa magnificentia tua huius legis ſaluberrima conſtituta, ſub edictorum promulgatione faciat in omnium notitiam peruenire, vt ſacrilegij reatus inuoluat, viginti librarum auri multa percellat, quem non obediſſe claruerit edictalibus Conſtitutis. Dat. v. kal. April. Rauennæ, Theodoſio A. XV. & Feſto v. c. coss.

In dam-

In damnum publicum non valere reſcriptum, nec ſpecialia beneficia generalibus præferenda. Tit. XXXIX.

1. Impp. Theod. & Valent. AA. Maximo PF. P. II.

VSu rerum frequẽter agnouimus ſpecialibus beneficiis generalem deuotionem grauari recedente in reliquos tributorum ſarcina, quæ ſingulis quibuſque ſubducitur, Maxime P. K. AA. Et ideo inluſtris & præcelſa magnificentia tua pragmatici noſtri ſecuta decretum, ſciat ſecundum ſuggeſtionem ſuam manentibus his quę dudum de remouendis ſpecialibus beneficiis cenſuimus, omnia quæ ſpecialiter contra vetitum impetrata ſunt non valere, & functionem publicam æqualiter ab omnibus oportere cognoſci, vt & quod in commune ſtatutum ſalubriter fuerat, perſeueret, nec denuo in hæc ambitus redeat quæ iterata præceptione remouemus. Dat. VIII. Kal. Febr. Rom. Valentiniano A. V. & Anatolio. V. C. COSS.

De pantapolis ad vrbem Romam reuocandis, & qui à tironum præbitione excuſantur. Tit. XL.

1. Impp. Theod. & Valent. AA. Edictum ad Populum.

VRBIS Romæ, quam meritò caput noſtri veneramur Imperij, intantum nos cura non deſerit vt quieti eius atque abundantiæ modis omnibus conſulamus. Græcos itaque negotiatores (quos Pantapolas dicunt) in quibus manifeſtum eſt maximam ineſſe multitudinem magnámque in emendis vendendiſque mercibus diligentiam, vlterius non patimur ſacræ vrbis habitatione ſecludi, licet eos diſſentio & maximè inuidia tabernariorum quàm venerabilis Romæ vtilitas à negotiatione ſubmouerit. Idcirco hoc edicto ſinguli vniuerſique cognoſcant Pantapolis ad vrbem Romam redeundi negotiandíque licentiam reſtitutam, vt cura peruigili vbertas populo miniſtretur, & in rebus ſuſpectis à maiore multitudine ciuitas poſſit habitari, ita vt ſi quis ſtatuta pretia non ſeruauerit, in eum pro qualitate facti vindicta procedat, nec ob vnius aut alterius delictum omne corpus liceat excludi. Ita enim cura multorum nec abundantiæ deerit, & profutura ciuitati augebitur multitudo. Ex illa ſanè parte totam ſolicitudinem omnémque formidinem veſtris animis cenſuimus auferẽdam, vt huius edicti ſerie cognoſcat vniuerſitas, nullum de Romanis ciuibus, nullum de corporatis ad militiam eſſe cogendum, ſed tantùm ad murorum portarúmque cuſtodiam, quotiens vſus exegerit, inluſtris viri vrbis Præfecti diſpoſitionibus ab omnibus obſequendum. Cuius ordinatio etiam in muris, turribus, & portis quæ ſunt labefactura reſtituat, ita vt reparatione murorum vel omnium quæ ſuprà dicta ſunt nullus penitus excuſetur. Illud quoque pro tuendo ſtatu venerandæ vrbis decernimus, vt

à conlatione tironum & ab exſoluendis ſeptem ſolidis per millenas nuper indictis ceſpes Formonſis, Aêtrinſis, Calcarius & Victurarius habeatur immunis, vt propitius deuotionem ſolitæ functionis agnoſcant. Dat. vi. Non. Mart. Romæ, Valentiniano A. v. & Anatolio v. c. coss.

De tironibus & occultatoribus deſertorum. Titulus. XLI.

I. Impp. Theod. & Valent. AA. Sigiſualdo Comiti & Magiſtro vtriuſque militiæ.

FREQVENTARI ſæpius conſtituta temeritas plectenda cōpellit, vt excuſabilis culpa ſit, quam etiam recens prohibitio non emendat. Nulli enim concedi fas eſt ſi totiens vetita nunc quoque ſeuerius interdicta temptauerit. Reparandi feliciter exercitus cura, conferri debere tirones à poſſeſſore cenſuimus. Ne qui tamen damni publici abuſus occaſione lucrum capere ſe credat de fiſcali diſpendio, ſi perſonam ſemel inſignitam militari titulo ruris colendi cauſa, vel negotiationis exercendæ gratia, aut cuiuſlibet miniſterij occaſione detinet, P. K. A. Idcirco inluſtris & præcelſa magnificentia tua hac nos ſciat edictali lege iuſiſſe, quiſquis de tironibus aliquem, necnon prioris militiæ virum proprios numeros & ſigna deſerentem, ruſtico vrbanóve prædio crediderit occultandum, & ipſum reſtituat quem celauit, & tres alios aptos militiæ pœnæ nomine cogatur inferre. Colonus, conductor actórve loci ſi id ætatis ſit vt ſtipendia ferre poſſit, militiæ protenus adgregetur. Quòd ſi neſciente domino deſertor in cuiuſlibet ædibus latuerit, colonum, conductorem, actorem, vel qui id ſcierit capitali ſupplicio eſſe feriendos. Veruntamen ne occaſionem calumniis dediſſe videamur, ſi temporaliter habitandi cauſa miles vel tiro cuiuſlibet prædium fortè ſucceſſerit, id ſeruata moderatione ſancimus, vt in tricenſimum diem poſtquam in eodem loco eſſe ceperit, correptum, is quem ſuperior legis pœna conſtringit ad ciuitatem quamque proximam deducat, officio publico ac primoribus ciuitatis tradat ſub confectione geſtorum, ad prouinciæ Moderatorem protenus perducendum, vt eius cura ad ſigna propria reducatur, & pœnis competentibus ſubiugetur. Iudicem ſanè ſi conhibentiam in his exſequendis negligentiámque præſtiterit, decem libras auri, eiúſque officium ſimilem quantitatem pœnæ nomine fiſco iubemus exſoluere. Quam legem nequis ſe ignoraſſe confingat per omnes prouinciarum ciuitates edictis ſolemnibus diuulgabis. Dat. XIII. Kal. April. Romæ, Valentiniano A. v. & Anatolio v. c. coss.

II. Idem AA. Quadratiano PF. P.

Diſpoſitionem cunctis ſalubriter profuturam certatim debet omnium præuenire deuotio. Quid enim magis poſeſſis eſt deſideriis expetendum quàm vt adiectis viribus, per dilectum roboris militaris Romanus augeatur

geatur exercitus? Quadratione P. K. A. Vnde inluſtris magnificentia tua pragmatici prioris tenore quod de dilecto nouo agitando datum eſt, Senatores vel vniuerſos poſſeſſores oportere à ſe conueniri, vt auctores & conductores ſuos ſine vlla tam neceſſariæ rei diſſimulatione his repræſentandos nouerint, quibus per ſuburbicarias prouincias tironum congregandorum munus iniunximus, quò facilius ad effectum publicæ vtilitatis valeat perueniri. Quiſquis verò conuentus ad eos qui id exequuntur deducere gubernatores agrorum ſuorum aliqua cunctatione diſtulerit, cognoſcat ſe decem libris auri multandum, & tirones eius numeri qui deprehenſus fuerit, nihilominus traditurum. Aduerſum quippe animum à communi defenſionis ſtudio iure tali ſeuéritas inſequitur. Supereſt igitur vt nullius animus retardet iniuncta, quia quiſquis in hac parte ceſſauerit ſeſe quodammodo confitetur non eſſe Romanum. Dat. VIII. Kal. Iun. Rau. Maximo II. & Paterio COSS.

III. Idem AA. Hiſiodoro Com.

Cogit diuerſarum rerum neceſſitas * ſe quidem pro vtilitate communi vt ſuggeſtio ſublimitatis tuæ prouida nimis pro qualitate temporis eſſe videatur. Paruo etenim vnuſquiſque contemptu ſperare debet ſecuritatem futuri. Nec enim graue eſſe credimus quod oneris contemplatione depoſcitur Hiſiodore FR. A. Vnde inluſtris auctoritas tua ſciat ſecundum ſuggeſtionem tuam pragmatici auctoritate firmatam, hoc nos præſenti tantùm tempore cenſuiſſe, propter imminentium expenſarum neceſſitatem, quibus ſufficere ærarij vires nequeunt, id quod conferẽtes plurimum non grauet, nos parte aliqua valeat adiuuare. Idcirco inluſtres vacantes per omnes noſtras prouincias conſtitutos, ternos tyrones in adæratione debere perſoluere. Comites quoque conſiſtorianos, vel primi ordinis, necnon Tribunos & Notariós, ſed & eos qui adminiſtrationes ordinarias in próuinciis gubernarunt, dare ſingulos oportere: Tribunos verò vacantes ſiue Comites ſecundi vel tertij ordinis omnéſque clariſſimos tertiam partem tironis agnoſcere, ita vt vnius tironis pretium triginta ſolidis taxetur: exceptis Afris qui hoſtili neceſſitate ſedibus ſuis nuper expulſi ſunt. Pro excubiis autem præſentibus viginti conſiſtorianos, Comites triginta, Notarios immunes eſſe debere. Gaudere enim debent quos labor ſuus & deſudatæ vigiliæ probabili ratione commendant. Dat. prid. Id. Iul. Rau. Theodoſio A. XVIII. & Albino V. C. COSS.

De palatinis. *Tit.* XLII.

I. Impp. Theod. & Valent. AA. ad Maximum II. PF. P.

PALATINAE exactionis enormitas deducta ſæpius in querelam, neceſſitate nobis formandę ſanctionis impoſuit, cuius obſtinatio quæ refugere debuit, augere contendit, ad hoc præteritæ impunitatis præſumptione decepta vt continuato ſcelere grauiores aculeos ſeueritatis incurrerit. Vnde magnificentiæ tuæ ſuggeſtionem numeroſis adminiſtrationibus &

virtutibus congruentem libenter accepimus, quæ poſſeſſoribus & negotiatoribus conſuli generaliter poſtulauit, quorum breui deuotio conciſdiſſet ſi quantum fiſco inferendum eſt, aut tantum, aut amplius exigendum ſibi auaritia vindicaret, non diſſimulandam obiectionem noſtris ſæculis generans, cùm deuotum publico priuatis vtilitatibus diſpendia profutura comitantur. Quapropter ſublimis excellentiæ tuæ ſaluberrimam ſuggeſtionem ſecuti, veneranda in æuum lege ſancimus, ne quiſquam Palatinorum ſuperindicti vel aurariæ ceteráſque ad vtrumque ærarium pertinentes exigens functiones, vltra ſummam, traditis ſibi iuxta præſentem cenſum de ſcrinio breuibus comprehenſam, commodi nomine accipiendum aliquid nouerit aut petendum: ceſſantibus cauſarum titulorúmque inſtructionibus factis, quod odio calumniarum ceſſare præcipimus, & quos non in vſum publicum ſed in auiditatis exemplum calliditas compulſorum minatur: ſacrilegij percellendis reatu, proſcriptionis etiam ſupplicio condemnandis, cùm huiuſmodi vſurpationem probatio confutarit. Quam examinationem atque vindictam ſi aditi inluſtres viri Comites vtriuſque ærarij fortaſſe neglexerint, amplitudinem tuam nobis oportet ſuggerere, vt neglectas iuſtiſſimas prouincialium querimonias vindicemus. Tantum autem nos licentia huius cupiditatis offendit, vt inueteratam vſurpationem reſarcire cupientes, Moderatores prouinciarum rapinis ire obuiam cenſeamus, & ad magnitudinem tuam ſine vllo metu ſuæ condemnationis referre. Præterea cunctis excuſationibus aditus obſtruentes quibus agenda neceſſario aliquotiens negleguntur, hoc Conſtitutioni noſtræ adicimus, vt inluſtres viri ærarij vtriuſque Comites à condemnationibus Iudicum & Curialium nouerint abſtinendum, delicta eorum vel diſſimulationem tam clementiæ noſtræ quàm ſedi tuæ amplitudinis cùm extiterint, ingerentes, quo prædictę ſedis tantùm ſecuta correptio præſentia recitet, futura componat. Quam rem vetuſtatis & diſciplinæ publicæ amore decernimus. Maxime P.K.A. Inluſtris igitur & pręcelſa magnificentia tua edictalem legem & functionibus publicis iugiter profuturam programmate ſuo in cunctorum prouincialium iubebit ire notitiam, vt agnoſcat vniuerſitas noſtro ſeculo improbis abuſibus nihil licere. Dat. Prid. Non. Iun. Rau. Valentiniano A. & Anatolio V.C. COSS.

II. Idem AA. Paterio PF.P.

Cum pietas noſtra ad prouincialium quietem tuendam, ſimul ad auaritiam Palatinorum, quæ cauſa nuper fuerat ferendæ legis, arcendam remedia quæreret, data nuper lege cenſuerat, vt inluſtres viri ſacri ac priuati ærarij Comites facultatem condemnandorum Iudicum non haberent, ſimiliter à deſidia ordinum multanda eorum ſeueritas abſtineret. Sed quia nunc ſuggeſtio magnitudinis tuæ indecorum hoc inluſtribus viris, & inefficax publicis neceſſitatibus explicandis prouiſione neceſſarię ſuggeſtionis inſinuat, & experiendo cognouimus nec ſatis prodeſſe id poſſeſſorum commodis, & plurimum conſuetis ærarij exactionibus obfuiſſe, abrogatam legem quam prius ſuper his rebus obſeruari ſtatuimus, ius omne ad prædictos inluſtres viros quos longo tempore iam tenebat, inlibatum

batum priſtinæ cenſuræ auctoritate reuocamus,ne qua illis moræ aut negligentiæ excuſatio de expenſarum deſtitutione tribuatur,quibus non ſolum multandorum Iudicum, ſed & Curialium ſegniciem condemnandi & à Rationabilibus licet auferebatur facultas. & tamen ſub hoc præſepio nullum poſſeſſorum ſeu Curialium Palatinorum mancipamus auiditati. De quorum fraudibus ſi quæ extiterint, aut ſi modum veri cenſus ſub occaſione titulorum ad ſe pertinentium ſupergreſſi fuerint & aliquid commenticium prɘter id quod explorata fides chartarum continet,ſtudio deprædationis inuenerint, iubemus grauatis patere accuſandi eos liberam facultatem: ſed ita vt ad proprios Iudices læſorum querela perueniat,hiſque ſolis in eorum commiſſa permittatur inquirere, de quorum factis, ſi qua in reprehenſionem venient, non modò præſentium querelis, ſed & abſentum relationibus inſtruentur.Sanè ſi quid eſt quod vindictæ cenſuram exigat acrioris, erit inluſtribus viris Palatinorum Iudicibus conſulendæ ſerenitatis noſtrɘ copia, vt genus vltionis agnoſcant, ſed de his duntaxat criminibus quæ contra ius ſtimulo inlicitæ cupiditatis admiſerint. Pateri P. K. A. Inluſtris igitur & præcelſa magnificentia tua hanc omnibus innoteſcere ſanctionem iubebit, remotáque ea quæ de his ordinem ſolitum commutauerat, huic legi, quam nunc ſtatuimus, perpetuò valiturum ſciat robor impoſitum. quippe moderatione & ſtatus prouincialium inuolatus manebit, & decus poteſtatis ſuæ ad geminos Iudices reuertetur. Dat. v. Kal. Octob. Spoleti, Dioſcoro & Eudoxio v.c. COSS.

III. Idem AA. Floriano Com. S. L.

Æquum eſt ſerenitatem noſtram prouida oraculi noſtri Conſtitutione ſancire, ne aut impunè quemquam temerario contemptu deſerta officij ſui militia licuerit ſegnis otij elegiſſe deſidiam,aut in poſterum propoſita interminatione cauere, ne quis audeat inconſulto Iudicis ſui teſtimonio militiæ ſacramenta deponere. Floriane F. R. A. Vnde inluſtris auctoritas tua pragmatici noſtri ſecuta prɘceptum, ſciat ſecundum ſuggeſtionem tuam Palatinos omnes ſacrarum largitionum, qui ſtipendiis non peractis,ſine teſtimonio vel auctoritate Præſulis ſui, ad Eccleſiaſtica obſequia & ad aliam tranſiere militiam, nomine clericorum & priuilegio cinguli ſuperioris exutos Palatino officio ac militiæ,quam contumaciter reliquerunt, protinus eſſe reddendos. Atque hoc circa vniuerſos oportere ſeruari quos intra tricennium poſt militiæ commutationem pragmatica huius ſanctionis forma repererit, ceteris verò non nouandam penitus quæſtionem prolixioribus temporum ſpatiis muniuntur: hac in futurum præceptione ſeruata, ne cui liceat ſine iuſſu & teſtimonio Prɘſidentis vel deſerere vel commutare militiam. Prouincialium Iudices eſſe cogendos atque tabularios largitionalium titulorum ad amplitudinis tuæ† eodem ratiociniis inſtructionibúſque tranſmittant, nouerı́ntque procurandis exactionibus, legibus ſe retineri. Dubium enim non eſt eum fore & nobis & legibus noſtris obnoxium quiſquis maieſtatis noſtrɘ prɘcepta lentauerit. Dat. VII. Kal. Mai, Rom. Calypio Aug. v.c. CONS. † ſedem.

Ne Duciani vel limitanei milites ad comitatum exhibeantur. Tit. XLIII.

I. Impp. Theod. & Valent. AA. Florentio PF. P.

OPEM atque auxilium noſtræ clementiæ limitaneorum poſcit vtilitas, qui adeo quorundam querimoniis vel exhibitionibus diuerſorum Iudicum dicuntur addicti, vt inter priuatam vitam & militarem ſcientiam neutri naſcantur. Adde quod vſum armorum dediſcere compelluntur obſeruatione fori ciuilis officij, & in vita peregrinantur aliena, expertes litium, actionum ignari, quos inuerecunda facundia & doctrina popularis inſtituit. Hæc ſuggeſtio viri ſublimis Anatolij Magiſtri per Orientem vtriuſque militiæ noſtris ſenſibus intimauit. Quapropter non vlterius patimur tantæ commoditatis diſſimulare iacturam, cùm conſtet diſpoſitione maiorum vallo limitis ab excurſione Barbarica defenſari quicquid intra Romani nominis concluditur poteſtatem. Quamobrem victura in omne æuum lege ſancimus, neminem Ducianum, neminem limitaneum militem per totum tractum Orientis ex vltimis ſolicitudinibus qui exiguis ſolatiis vix ægrè miſeram famem repellunt, penitus exhiberi ad noſtrum ſacratiſſimum comitatum, nec ſacra noſtri nominis iuſſione, nec diuino reſponſo ad preces adeuntis ſubdito, non deniq; perennitatis noſtræ mandatis, vel cuiuſlibet ſententia Iudicis: diſpoſitionibus inſuper integri viri magnifici cuſtodientes in poſterum, quas ad vtilitatem limitaneorum ſedula inueſtigatione conſtituit, remiſſis omnibus iam nunc ad propria ſacramenta qui videntur exhibiti. Verùm ne condicionem militum in quandam arcem videamur quodammodo conlocaſſe peccandi conceſſa licentia, ſemel exhibitionis ſubmota formidine, ſub competentibus militaribus Iudicibus aduerſus eos agentibus ianuam aperimus, cum ea videlicet definitione vt ſi limitaneus fuerit confutatus in contractibus ſeu legibus deliquiſſe, ſumptus litis dare cogatur, etiam ſi hoc ſententia prolata non teneat, & negotium trecentorum ſolidorum ſummam excedat: eadem in actorem pœna ſeruata ſi limitaneus calculum meliorem & victricem ſententiam reportarit. Aliter quippe litigantium timores & execranda iudicia iurgiorum compeſci non poterunt, niſi animus exercitatus in litibus imminentis damni periculum pertimeſcat, vt correctionis metu compreſſus æterno ſilentio conticeſcat. Quem enim auaritia terminum ſortietur, quam ſi laqueis cupiditatum ſuarum circundata intra ſepta propria damnata calumnia comprimatur? Et profectò aut hoc eſt remedium diu vexatis, aut ſi nec hoc quidem prodeſſe poterit, alia ratio commodorum, alia prouiſionis flagitanda cautela eſt: ſi licet operiri, licet optare debemus ne libeat audacibus exercere litigia, vt liceat noſtris militibus ociari, quos in extrema parte Romani ſeculi ſacramentorum legibus emendatos calumnia latentes inuenit. Quamobrem Florenti P. K. A. Inluſtris & magnifica auctoritas tua quę ſtatuta maieſtatis Auguſtæ cura peruigili & congruo ſemper fine concluſit, nunc etiam edictis propoſitis ad omnium notitiam faciat peruenire. Dat. v. Kal. Mart. Conſtantinopoli,

Conſtantinopoli, Theodoſio A. XVI. CONS.

De competitionibus. *Tit.* XLIIII.

1. Impp. Theod. & Valent. AA. Florentio PF. P.

SVGGESTIONEM viri inluſtris Comitis ſacrarum largitionum Marcellini, vicem agentis viri inluſtris Comitis rerum priuatarum admodum comprobamus, quæ & pio noſtro propoſito conuenit, & in commune omnium ſubiectorum commoditatibus conſulit. Feliciſſimis namque imperij noſtri temporibus hæc nobis præcipuè cura eſt, quemadmodum liberalitatibus noſtris ſine cuiuſquam pernicie omnes poſſint diuitiis abundare. Imperatoriæ quippe prouiſionis munus eſſe cenſemus, vt omnes noſtris diſpoſitionibus gaudeant, nemo ſuis iniquè nudatus facultatibus defleat. Quare hac perpetuò lege valitura ſancimus, vt nemini liceat bona defunctorum caduca, vel quamlibet rem aliam ad fiſcum noſtrum pertinentem, vel eam quæ ei paritur, actionem vllo modo à noſtra ſerenitate competere, niſi annus ex die mortis defuncti exceſſerit, vel ex quo fiſcus locum habuit, vel habere potuerit. Et ſi ſacrum oraculum manſuetudinis noſtræ ſecundum hanc legem ab aliquo fuerit impetratum, nullo modo competenti iudicio intimari, niſi prius officio productum in iudicio liberę condicionis delatorem tradiderit, vel in hac alma vrbe, ſi res ad fiſcum pertinentes hic inuentæ fuerunt competitæ, quorum intereſt periculo ſub carceralibus vinculis obſeruandum, vel Moderatori prouincię ſub artiſſima cuſtodia tranſmittendum. Seruos namque nec ab initio, quaſi nec perſonam habentes, in iudicium admitti iubemus, & ſi hoc auſi fuerint, continuò eos flammis tradi vel beſtiis. Neque verò prędicti temporis pręſcriptionem neque delatoris conceſſione, vel ſpeciali donationis beneficio, aut ſacra pragmatica iuſſione poſſe conuelli. Et ſi forte quiſquam, quod non credimus, huiuſmodi quid per ſubreptionem elicuerit, id à nullo Iudice admittendum eſſe decernimus: quod ſi admiſerit, non modò pœnę ſacrilegij eum eſſe obnoxium, ſed etiam damna ei qui eius iniquitate læſus fuerit, ſarcire. Illud etiam pro communi omnium commoditate cenſemus ſanciendum, vt ſi ab aliquo quicquam petitum fuerit, & ſemel cuius intereſt, officij inſtructio pręceſſerit, nullus id poſſit à noſtra deinceps clementia poſtulare, neque de eadem cauſa denuo fieri liceat inſtructionem: officio quod miſerit, decem librarum auri pœna pro tali obreptione feriendo. Florenti P. K. AA. Inluſtris igitur & magnifica auctoritas tua ſaluberrimam legem edictis propoſitis ad omnium notitiam faciat peruenire, vt ſciant prouinciales noſtri pro eorum quiete ſerenitatem noſtram iugi ſollicitudine vigilare. Propoſita XIIII. Kal. Nouemb. Conſtant. Theodoſio A. XVII. & Feſto COSS.

De honoratis, & quis in gradu præferatur. *Tit.* XLV.

1. Impp. Theod. & Valent. AA. Storacio PF. V.

STudioſe niti atque agere clementiam noſtram decet, vt quicquid ad cumulādum Conſularium titulorum nomen proficit, ſanciamus, quos pro ſui magnitudine ac reuerentia vetuſtatis etiam nobis libenter adſcimus. Et quoniam certum eſt lege Diui Parētis noſtri Gratiani cautum (quæ ampliſſimis dignitatibus definitum venerabilis Conſtitutio ordinem dedit) vt Patriciatus honor & infulæ Conſulares ſi copulata ſibi vnius perſonæ meritis iungantur, eum cui vtrumque contigerit potiorem faciat illo qui ex his alterius honoris tantum fulgorem conſecutus videtur, plenum rationis & æquitatis putauimus, vt quiſquis bis Conſulatus adipiſci meruiſſet inſignia, præferatur his qui ſemel functi ſunt hoc honore. Quòd ſi alterius adiectio dignitatis hāc ſolam ſuperat, quanto magis duplicatæ tanti ſuggeſtus infulæ, & † curialium ornamenta gemmarum obtentis ſemel anteferenda ſunt faſcibus? Storaci P. K. A. Inluſtris igitur & præcelſa magnificentia tua hac nos generali lege ſanxiſſe cognoſcat quam propoſitis edictis vulgare debebit, vt quiſquis conſulare faſtigium ſecundò conſcendere meruerit, illis etiam præferatur qui vno anno faſtis nomen dederunt, quamuis anteriore tempore Conſulatum cum Patriciatu pariter ſunt adepti. Ea enim dignitas quæ nomini quoque Auguſto quoddam decus videtur adquirere, ſecundò deluta priuatis perſonis abſque ſuperioris iure vniuerſis honoribus antecellit Dat. III. Id Mart. Rom. PP. in foro Traiani, Maximo II. & Paterio V. C. COSS.

† *Curulii orn. geminarum.*

De officio & numerariis Præfectorum P. *Tit. XLVI.*

I. Impp. Theod. & Valent. AA. Albino II. P F. F. & Patricio.

IVſtitiam ſuggeſtionis probamus, cuius omnis hæc mens eſt, ne quid vnquam contra innocentiam malè petentibus licere patiamur. Scimus enim quanta ſæpe miſeros vinxit inuidia, quos iniquitas iudicantum faſtigio poteſtatis adfligit. Officium ſedis celſitudinis tuæ, ſine quo neceſſitates publicæ nequeunt expediri, per infortunia multa iam ſaucium medicinæ noſtræ curationes expoſcit, quæ dudum potuiſſet adhiberi ſi ſuggeſtio ſimilis antè manaſſet. Hac igitur manſura iugiter lege decernimus, vt quiſquis ex officio Prætoriano prius quàm militandi finem cōſummatis per ordinem temporibus ſortiatur, ſub adteſtatione geſtorum teſtimonio Præfecturam regentis honeſtam meruit miſſionem, ſeu quietis ſtudio, ſiue alterius amore militiæ, nullam ſuſtineat de non peractis ſtipendiis quæſtionem, fiduciam perpetuæ ſecuritatis habiturus. Præterea Numerarios Prætorianæ ſedis, penes quos publicarum rationum notitia conſiſtit, ſiue priuatos, ſiue aliàs militiam fortaſſe ſortitos poſt quinquennium diſcuſſionibus ſubiacere prohibemus. Intra hoc enim tempus veſtigari facilè quamuis latens veritas poteſt. Et certè nullius tam grauis debet eſſe conditio, vt terminum nō habeat ſolicitudinis & timoris. Munimem vberius conſideratio flagitat æquitatis. Officium Prætorianum expen-

expenſarum colore in prꝫiudicium cautionum vetamus vrgeri, in cuius perniciem nequitia creditorum frequenter excogitat, vt pecuniam publica neceſſitate numeratam priuatis ſimulent profeciſſe compendiis: quibus hanc pœnam præſenti conſtituimus ſanctione, vt ſi quando pecuniam ſuam ſub tali credendam putauerint eſſe contractu, eius protinus amiſſione multentur, nihilque vel ab his quos aduerſum vetita deceperint, vel de publicis rationibus conſequantur. Hæc officio Prætoriano ſalutis fortunarúmque præſidia tribuiſſe ſufficiet, cui etiam menſores, quos pridem habere deſiderat, pro manſionum ſuarum quiete concedimus Albine P. K. A. Inluſtris igitur & præcelſa magnificentia tua iuſtiſſimam legem propriis vulgabit edictis, vt omnibus innoteſcat noſtro ſæculo Reipublicæ nihil aliud amplius eſſe præſtandum, niſi quod deceat adquiri. Dat. XIX. Kalend. Ianuar. Romæ Aetio III. & Symmacho COSS.

Titulus XLVII.

I. Impp. Theod. & Valent. AA. Albino PF. P. Illyrici.

EX adfectu publico conuenit eorum neceſſitatibus ſubuenire, qui fatales miſerias inciderunt. Imperatoriæ ſiquidem vis maior laudis eſt aliqua decreta mollire quando vis maior inopinatæ cladis fatale generarit incommodum Albine P. K. AA. Vnde inluſtris & præcelſa magnificentia tua pragmatici noſtri tenore comperto ſciat Afros qui infortunio hoſtilis cladis expulſi eiectíque fortunis omnibus ſpem ſui actus & conuerſationis ſolidæ perdiderunt, & imbuti ſtudiis literarum cauſas agere deſtinarunt, ſiue agere iam cœperunt apud omnes Iudices his aduocationis copiam remoto legis vinculo eſſe permiſſam, vt ærumnas in quibus nunc ſunt, tali poſſint remedio ſubleuare, præter prætorianam togam forúmque vrbanum, in quo agendorum negotiorum licentiam tribus pietas noſtra permiſit. nec enim non eos oportet ſtudiis fauorabilibus adiuuari quibus hoc ſolum remanſit quod ſibi non potuit vindicare captiuitas. Datum XIII. Kal. Sept. Rauennæ Maximo II. & Paterio COSS.

Titulus XLVIII.

I. Impp. Theodoſius & Valentinianus AA. .....

CVm pietatis noſtræ animo ad quærenda remedij publici adiumenta perpetuæ cogitationes ſe ingerant, nihil tam neceſſarium cura ſerenitatis noſtræ perſpicit, ſicut omniũ ſenſibus non optamus occurrere, quàm vt defeſſis rebus afflictóque publico tantùm robur numeroſi exercitus prꝫparetur, ſed nec tam ſalubris, in qua omnium plenæ ſecuritatis fundamenta ponenda ſunt per varia erogationum clementiæ noſtræ conatum

odoraturus, vt ipſo experimento non modò his qui nouis ſacramentis obligantur, ſed ne veteri quidem exercitui quæ ab exhauſtis agerrime conferuntur ad victum vel ad veſtitum poſſe præberi, quos niſi indigna & pudenda armato nomini negotiatio aleret, vix poſſent à famis periculo & à frigorũ pernicie vindicari. Quæ ergo his anguſtiis remedia prouidenda ſunt mens noſtræ ſerenitatis exæſtuat. nam ſi à poſſeſſore ſuper alia quæ preſtat has expenſas requirat, vltimas tenuéſque eius vires compulſio talis extinguet: ſi à mercatoribus rurſus hoc efflagitet, neceſſe eſt eos depreſſos tanti oneris mole ſuccumbere. Inter hæc animo fluctuante hanc viam reperimus primùm cuius leniſſima functio publici quæſtus habeat magna compendia, deinde quæ ad vniuerſos pertinens a paucis intollerabilia damna ſubmoueat, atque ita ſine ſenſu diſpendiorum fit, vt cùm plus hinc publicæ vtilitati conquiri valeat, nullus ſe ſpeciatim queratur affligi, & neque à tenuiſſimis poſſeſſorum reliquiis vel defectu miſerabili negotiatorum quicquam impoſſibile poſtuletur. Placuit itaque vt omni venditione per ſolidum dimidia ſiliqua ab emptore, dimidia à venditore, per omnem contractum æqualiter publico conferatur in omnibus mobilibus immobilibúſque rebus, venditiones tantùm emptionéſque duntaxat tali condicione * tam bonus rei effectus aliter non poterit prouenire, niſi huic muneri certi qui præficiendi ſunt eligantur communi procerum noſtrorum conſilio atque tractatu, quod electionis iudicium reſeruabitur circa eos qui in aliorum locum adiectionis augmento voluerint ſubrogari. Per ſingula igitur negotiationum genera ſingulos præponi oportere hac edictali lege decernimus, quos fides atque induſtria huic officio ſuſtinendo idoneos comprobauerit. vtilius quippe eſt diſtributis procurationibus mercium omnium, vt in talibus rebus fieri ſolet, depulſa permixtionis caligine apertius & liquidius declarare quid quiſque pro conducta mercium nundinatione dependat. Omnis autem contractus qui clanculario vel emente vel vendente in fraudem legis initus fuerit, careat firmitate. quod ne fiat ea ratione proſpicimus vt geſtis municipalibus immobilium rerum contractus conſtet initus, mobilium vero emiſſis pictaciis tranſigatur, & is qui præpoſitus fuerit huic muneri profiteatur ſe id quod per hanc legem compendiis publicis decretum eſt conſecutum, ita vt poſt annum ſecuritatis amiſſæ diſcuſſio minimè requiratur: qui ſi à tabellione vel contractoribus conuentus ad geſta venire diſtulerit, inlato Curialibus quod huius edicti lege inferendum eſt, venditio perfecta ſtabilitate nitatur. Ille autem qui huic rei præpoſitus ſpe lucri proprij publicum commodum putauerit differendum, tali adficiendus incommodo eſt vt tantundem ipſe fiſci viribus inſerat quantum de ipſo contractu cui conuentus præſentiam ſuam negauit à contrahentibus publico fuerit inlatum, quod ab eo magiſtratus & Curiales exigere curabunt, quam pœnam neque ordines effugiant neque Moderatores prouinciarum ſi qua ipſi fraude vel conludio publica emolumenta diſtulerint, ſed hæc quæ tam ſalubriter ordinamus in omnibus prouinciis atque vrbibus vna eadémque volumus ratione ſeruari quod abſque vllius erroris impedimento explicabitur, ſi certæ nundinæ ciuitatibus carúmque territoriis ordinentur. Iubemus enim & in oppidis & in regionibus certo loco ac tempore emendis atque vendendis rebus per honoratorum

diſpoſitionem

diſpoſitionem necnon ordinum ſeu ciuium ſub præſentia Moderatoris prouinciæ manifeſta definitione conſtitui. Nulli itaque mercatori præter hanc obſeruationem niſi ad deſignata loca temporibus præſtitutis ad negotiationis ſuæ ſpecies diſtrahendas paſſim licebit accedere, vt certa ratio emendi atque vendendi ibi conſtare poſſit, vbi nundinandi ius prouincialium tractatu fuerit deputatum, & id quod præberi ſuprà ſtatuimus, faciliùs eorum qui præpoſiti fuerint valeat diligentia reperire: quæ vero ex his ſupplenda & minutius ordinanda ſunt, ampliſſima, &c.

LEGVM NOVELLARVM DIVI VALENTINIANI A. LIBER I.

De fructibus inter maritum & vxorem expenſis, filijs, vel heredibus minimè imputandis. *Tit. I.*

1. Impp. Theod. & Valent. AA. Albino PF. P.

AVCTORITATIS ſuæ memorem ampliſſimum Senatum gratanter agnouimus, cuius conſilium improbis rebus ſemper occurrit. Hinc eſt, quod nuper illuſtribus ac ſublimibus viris, quos euocari ad ſacratiſſimum comitatum vtilitas publicę neceſſitatis exegit, nobis ſuggerenda mandauit, ne abhorrenda vſurpatio ab omni conuerſatione honeſta vires diutius obtineret. Comperimus enim quaſdam poſt maritorum obitum filios ſuos propoſita indecora actione nudaſſe, cum ab hiis patrimonij ſui fructus quærerent, quos vtique ſtante matrimonio, in illa æqualitate viuendi in commune conſumptos conuenit æſtimari, quorúmque ratiocinium perplexum atque confuſum ad veritatis fidem diſcuti poſſe non credimus. Cúmque illud frequentiùs nouerimus accidere, vt maiores expenſas flagitet matronalis ornatus, & cum nunquam viri poſt vxorum obitum huiuſmodi aliquid credant communibus filiis opponendum, durum eſt muliebri tantùm licentiæ iſta permitti. Et ideò Albine Parens Kariſſime, illuſtris ac pręcelſa auctoritas tua hac edictali ſciat nos lege ſanxiſſe, ne de coniugij copula eorum alter ſuperſtes defuncti heredes ſuper hac repetitione redituum æſtimet lite pulſandos. Hac enim conditione & vxores teneri volumus & maritos. Siue enim interceſſerit dos, ſeu oblata non fuerit, omne iurgium huiuſce repetitionis & ratiocinij conticeſcat. Hanc autem legem vtilitati & concordię humani generis profuturam, edictis per prouinciam propoſitis, Amplitudo tua in omnium notitiam faciet peruenire. Dat. III. Id. Sept. Rau. D. Theodoſio A. XVII. & Albino V.C. COSS.

INTERPRETATIO. *Si vir vxore ſuperſtite moriatur, fructus, quos conſtante coniugio conſtat expenſos, nullam poſtea à communibus filijs, ſeu ab heredibus mater repetendi habeat facultatem. Quod & ſi vxor viuo marito deceſſerit, maritum præcipit eadem lege conſtringi, vt & ipſe à filijs vel heredibus*

bus vxoris de ipſis fructibus, qui in commune expenſi ſunt, penitus nihil requirat.

De Manichæis. Tit. II.

I. Impp. Theod. & Valent. A A. Albino PF. P. II.

SVPERSTITIO Paganis quoque damnata temporibus, inimica publicæ diſciplinæ, & hoſtis fidei Chriſtianæ, ad excidium ſui Clementiam noſtram non immeritò prouocauit. Manichæos loquimur, quos execrabiles, & toto orbe pellendos, omnium retrò principum ſtatuta iudicarunt. Nec diſſimulationem crimina nuper detecta patiuntur: Quę enim, & quam dictu auditúque obſcœna in iudicio beatiſſimi Papę Leonis, coram Senatu ampliſſimo manifeſta ipſorum confeſſione patefacta ſunt? Adeo vt eorum quoque qui diceretur Epiſcopus, & voce propria proderet, & omnia ſcelerum ſuorum ſecreta perſcriberet. Quod notitiam noſtram latere non potuit, quibus tutum non eſt negligere tam deteſtandam diuinitatis iniuriam, & impunitum relinquere ſcelus, quo non ſolùm corpora deceptorum, ſed etiam animæ inexpiabiliter polluuntur. Vnde Albine Parens cariſſime Auguſtorum, illuſtris magnifica auctoritas tua hac nos in æternum victura lege ſtatuiſſe cognoſcat, quam in omnium prouinciarum faciet notitiam edictis propoſitis peruenire. Vt vbicunque terrarum quiſpiam Manichæorum fuerit deprehenſus, pœnas, quas in ſacrilegos iura ſanxerunt, auctoritate publicæ ſeueritatis excipiat. Sitque publicum crimen, & omni volenti ſine accuſationis periculo tales arguere ſit facultas. Nec cuiquam tutúmque ſit aut celare tales, aut talibus conniuere, cùm omnia de hiis à nobis confirmata ſint retrò principum ſtatuta, vt nouerint vniuerſi hac edictali lege propoſita, Manichæos dignitate militiæ, & vrbium habitatione priuandos: ne quis innocens talium conuerſatione, aut ſocietate capiatur. Succeſſiones nec rapiant, nec relinquant, ſed fiſci noſtri viribus adgregentur. Nec eis quod palàm interdicimus vlla fraude quæratur: Iniuriarum careant actione, contractos liberos omnino non habeant. Primatus vniuſcuiuſque militiæ vel officij mox exigenda per apparitionem veſtram .x. librarum auri multa percellat, ſi quem hac ſuperſtitione pollutum ſiuerint militare: neque enim aliquid nimium in eos videtur poſſe decerni, quorum inceſta peruerſitas religionis nomine lupanaribus quoque ignota vel pudenda committit. Dat. XIII. kal. Iul. Ro. Valent. A. VII. & Numo V. C. COSS.

Iſta interpretatione non eget.

De homicidio caſu an voluntate facto. Tit. III.

I. Impp. Theod. & Valent. A A. Maximo II. PP. & Patritio.

CRIMINOSOS quidem auerſamur omnes, & præcipuè humano cruore pollutos. Quorum creſcit audacia, cùm impunitas per ſimplicia, vel etiam perſonalia reſcripta donatur. Nefas dictu, per ignorantiã facinora defenſione vallamus. Sed quãtum eſt, quod occupationibus noſtris aſtutia plectendæ ſubreptionis illudit, cum reſcripta huiuſmodi etiam viro inluſtri quæſtore neſciẽte pro-

cedaut, quem cuſtodem ſtatuimus eſſe iuſtitiæ, qua nullum carere debet oraculum. Meritò ergo malè vſurpata prohibentes, hac edictali lege ſancimus, vt homicidio quod tamen caſibus imputauerit confeſſio ſupplicantis, non aliter indulgentia, niſi noſtri nominis adnotatione præſtetur: Quoniam rariora erunt facinora, ſub noſtrum ventura iudicium, nec vlla, niſi diſcuſſis rebus venia continget. Poſtquam tamen ad cuiuſcunque Cognitoris tribunal adnotatio noſtra peruenerit, examinari fidem precum diligenter iubemus, vt ſi homicidium vel vitandæ mortis neceſſitate conſtiterit admiſſum, venia tribuatur orantibus. Deprehenſos verò in mendaciis illicò pœna percellat. Hiis enim tantummodo volumus ignoſci, in quorum lapſibus ſola poteſt fortuna culpari. Homicidas autem, in hominum cædem nefaria voluntate graſſatos, aliorúmve capitalium criminum reos, nec per annotationes noſtras licebit abſolui. Vir ſpectabilis magiſter ſcrinij, qui interdicta ſupplicantibus reſponſa præbuerit, quinque auri librarum multam ſacro ærario noſtro cogatur inferre. Memorialis quoque cuiuſlibet ſcrinij, qui aduerſus vetitum reſcriptum fuerit executus, ſpoliatus militia quinquennij relegatione plectatur. Quod enim fas non eſt, vel per adnotationes noſtras nocentes mereri, multo magis vetamus reſcriptis ſimplicibus impetrari, Maxime Parens chariſſime AA. Illuſtris itaque & præcelſa Magnificentia tua neceſſariam humano generi ſanctionem cunctorum notitiæ publicari propoſitis iubebit edictis, vt ſalubria conſtituta nullus ignoret, & manu diuina Diuinitas te ſeruet per multos annos, Parens chariſſime Auguſtorum. Dat. VI. Id. Decemb. Romę, D. Valentiniano A. VI. & Numo V. C. CONSS. PP. pridie Id. Decemb. in foro Traiani. Subſcripſi.

INTERPR. *Lex iſta præcipit, vt ſi quis ad principem conuolauerit, adſerens caſu homicidium à ſe fuiſſe commiſſum, & ſi per ſupplicationem à rerum dominis veniam potuerit impetrare, à Rectore prouinciæ, vbi caſus iſte commiſſus eſt, id ſpecialiter debet inquiri, & ſi certa fuerit ſuggeſtio ſupplicantis, veniam mereatur obtentam. Ceterum ſi voluntariè habita diſcuſſione conuictus fuerit homicidium commiſiſſe, eandem pœnam excipiat, quæ de homicidijs legibus habetur expreſſa. Impetrata non valeant, & capitali ſententia feriatur. Reliqua conſtituta lex ipſa declarat.*

De teſtamentis. Tit. IIII.

I. Impp. Theod. & Valent. AAA. Albino II. PF. P. & Patritio.

IAMDVDVM quidem Diuus auunculus noſter, teſtamentorum compendia generali lege complexus, formulam iuris antiqui, & inanem verborum conquiſitionem non neceſſariam iudicauit, validiſſimam ſtatuens voluntatem, cùm de noſtris altaribus coniuges petunt, vt decedenti priùs ſuccedat ſuperſtes. Sed quoniam Leonius, vir Spectabilis, munitus veteribus conſtitutis, noſtram ſupplex maluit expectare ſententiam: occaſionem nouandæ legis amplectimur, ſalubri definitione cenſentes: vt ſiue inter ſe coniugum, ſeu quorumcunque conſenſus oblatis Serenitati noſtræ precibus optauerit, morte præuenit heredem ſuperſtitem fieri oportere perſonam, hoc ita ratum firmúmque permaneat, vt nihil robuſtius æſtimetur. Et in Auguſtam notitiam perueniſſe ſufficiat, etiam ſi nullum proceſſerit ex hac parte reſponſum,

ſum. Nam cum liceat cunctis iure ciuili atque prætorio, liceat per nuncupationem, liceat municipalibus geſtis iudicia ſuprema componere, proculdubio manebit firmior hæc voluntas, quæ teſtimonio principis & ſubſcriptione conditoris firmatur: Si tamen nullum defuncti poſterius eius extabit arbitrium. Leonius verò & Iucunda vxor eius, tanta viciſſim charitate certarunt, vt fuſis ſimul precibus ius poſcerent liberorum, & propter incertum ſortis humanæ ſuperſtitem coniugem precarentur heredem: licet ſuperfluò illud addentes, vt inteſtatæ ſucceſſionis ius ac licentiam ſortirentur, cùm hoc ipſum, quod Serenitati noſtræ preces pariter obtulerunt, ſit teſtamenti ordo præcipuus, præterea ſicut ſupplicationi connexa monſtrant, quamuis in vnius chartæ volumine ſupremum votis paribus condidêre iudicium, ſeptem teſtium ſubſcriptionibus roboratum. Cui nos æternam tribui firmitatem legis huius definitione cenſuimus. Quoniam nec captatorium dici poteſt, cùm duorum fuerit ſimilis affectus, & ſimplex religio teſtamenta condentium: cunctiſque iam liceat quoquomodo, & quibuſcunque verbis vltimum dictare iudicium, ſicut eorum principum ſtatuta declarant, qui remouêre ſanctionibus ſuis meliore prudentia vetuſti iuris ambages. Idcirco quia minutiis priſcæ conſuetudinis, & obſcuritate ſubmota, ſolam defunctorum conuenit inſpici voluntatem, cui multum roboris erit, ſi vel ſeptem, vel quinque teſtibus muniatur, & virum ſpectabilem Leonium, præter fiduciam precum pridem cum vxore communium, voluntas quoque alia, & ſubſcriptionibus teſtium munita defendit, apud eundem ſolida ſucceſſione Iucundæ coniugis ſuæ iugiter permanente, quiſquis maluerit delata nobis ſupplicatione teſtari, liberam habeat facultatem. Cuius heres ex edicto Diui Hadriani hereditaria corpora conſequetur, nec bonorum poſſeſſionis petendæ ſuſtinebit neceſſitatem, quam generaliter omnibus relaxamus. Ne tamen hoc teſtamenti genus plus iuſto muniiſſe credamur, ſi quis ſibi vel inofficioſi querelam, vel præteriti competere duxerit actionem, hanc vtramque ſecundum iuris & legum ſtatuta ſeruamus, Albine Præfecte Kariſſime AA. Idcirco illuſtris & præcelſa Magnificentia tua ſaluberrimam ſanctionem mox in omnium peruenire notitiam propoſitis iubebit edictis, vt poſſit facilè cognoſci condendarum, conſeruandarúmque legum curam eſſe nobis præcipuam. Dat. XII. Kal. Nouemb. Rom. Aetio III. & Q. Aurelio Symmacho VV. CC. COSS. PP. in foro Diui Traiani. Antelata edicto Albini iterum Præf. præt. & Patricij.

INTERPR. *Hac lex de alijs titulis teſtamentorum id amplius habet, vt in coniugio poſiti ſi filios non habeant, ſeu maritus vxorem, ſeu vxor maritum voluerit, relinquat heredem, quod ius dicitur liberorum: quia etiamſi vna charta ſua condere maluerint voluntatem, aut inuicem ſe heredes ſcribant, qui alteri ſuperſtes extiterit, dimiſſam rem iuxta legis huius ordinem vindicabit: ita tamen, vt hijs perſonis, quibus lex concedit, ſi fuerit de inofficioſi querela actio, referuetur.*

LI. Impp. Theod. & Valent. AA. Albino II. PF. P. & Patricio.

Cum ſciamus & Diuos principes, & Clementiam noſtram condenda-

rum legum fomitem frequẽter inueniſſe de precibus,iuuat ex facto quod nuper euenit, cunctis profutura ſancire. Illuſtrem fœminam Pelagiam cùm Micce illuſtris fœmina dictare vellet heredem, ſed teſtium copiam non haberet, per holographam ſcripturam votum circa prædictam ſupremæ prodidit voluntatis. Nam quod ſolùm potuit ſecretiùs licere morienti, indicem iudicij ſui paginam Cæſario viro ſpectabili, Tribuno & Notario fratris ſui filio ſecura commiſit, quem natalium decus, & propinquitatis religio fidem cogeret ſeruare defunctæ. Nec ſanè electionis ſuæ cura teſtatricem fefellit. Deſideriis amitæ Cæſarius obſecutus chartam fidei ſuę creditam, iuris & conſcientiæ memor, eadem qua ſumpſerat ſimplicitate vulgauit. Sed illuſtris heres ab ambitu cupiditatis aliena, nihil de ſucceſſione præſumpſit, nihil de corporibus hereditariis vindicauit intra hos modeſtiæ terminos manens, vt ſubdito precibus vltimæ voluntatis arbitrio, non priùs ſe putaret heredem, niſi nos cauſæ iuſtitiam probaremus. Recenſitis igitur omnibus, defunctæ iudicium roboramus, cui præter filium fratris, & literas ſuas, teſtes habere non licuit. Idcirco inluſtris fœmina Pelagia, pro ea parte qua heres ſcripta eſt defunctę potietur arbitrio. Ne tamen huius ſtatuti ſalubritatem generi negemus humano, manſura iugiter lege decernimus, vt quiſquis per holographam ſcripturam ſupremum maluerit ordinare iudicium, habeat liberam facultatem: multis enim caſibus ſępe cõtingit, vt morientibus teſtium numerus & copia denegetur. Quibus erit de legibus noſtris inter ipſa vitæ deficientis pericula cauſatio, ſi propriæ manus literis ſcribere, quos voluerint, non ſinantur heredes. Aliis teſtes itinerum neceſſitas, aliis ſolitudo villarum, aliis nauigatio ſeruis tantùm comitibus expetita ſubducit. Aliorum teſtatas prohibent eſſe voluntates hij, qui velut obſeſſos conclauibus ſuis ſolent cuſtodire languentes. Noſtræ poſthac beneficio ſanctionis inteſtatus nemo morietur, cui fuerit ſollicitudo teſtandi, latè viam ſupremis aperimus arbitriis, ſi holographa manu teſtamenta condantur, teſtes neceſſarios non putamus. Scripto enim taliter ſufficiet heredi, aſſerere etiam ſine teſtibus fidem rerum, dummodo reliqua congruere demonſtret, quæ in teſtamentis debere ſeruari tam veterum principum, quàm noſtræ præcipiunt ſanctiones, vt in hereditariorum corporum poſſeſſionem probata ſcripturæ veritate mittatur. Cùm tamen teſtium præſentiam teſtator elegerit, legitimum numerum ſemper oportebit adhiberi: neceſſitatem quoque præcipitem ſubmouemus, quę teſtatores hactenus compulit, ſub vnius diei ſpatio ſupremum feſtinato nimis ordiri & implere iudicium. Quibus nos licentiam, tempúſque largimur, vt voluntatem, quam de rebus propriis mente conceperint, frequenter ſcribant, frequenter retractent, frequenter emendent, & quot voluerint diebus, in tantæ pręſertim cauſę meditatione, verſentur. Hęc enim deliberatio nihil immaturum relinquit, cui licebit ſępe dictata corrigere. Teſtes autem ſubſcriptiones ſuas vno die vel omnes pariter, vel ſi legitimus numerus exiguam moram fecerit, horis prębere diuerſis ſub obtutibus teſtatoris iubemus. Præterea quoniam plerique deficientium voluntates ſuas cupiunt eſſe ſecretas, nec ante vulgari, quàm luce priuentur, ſtatuimus ac iubemus, vt ſi teſtes rogari, paginæ cuius arcana neſcierint, coram teſtatore ſubſcripſerint, nihil ex ignoratione teſtium teſtamẽtorum in-

firmitatibus

firmitatibus derogetur, Albine parens Kariſsime Auguſtorum. Idcirco illuſtris & præcelſa magnificentia tua iuſtiſsimam legem, & cunctis generaliter profuturam in omnium celeriter ire notitiam propoſitis iubebit edictis, vt facile poſsit agnoſci noſtrarum ſalubritas ſanctionum. Dat. VII. Kal. Iañ. Romæ, Aetio IIII. & Symmacho vv. CC. coss. Acc. VI. Kal. Iañ. Romæ. PP. V. Kal. Iañ. in foro Traiani. Subſcripſi.

INTERP. *Hac lex licet alia replicet, quæ in aliis legibus habentur expreſſa, tamen hoc amplius obſeruandum eſſe precipit, vt ſi cui fuerit teſtandi voluntas, & teſtes forſitan defuerint, voluntatem ſuam propria manu praſcribat, quæ prolata poſt defuncti obitum plenam obtineat firmitatem.*

De ſepulchris. *Tit. V.*

1. Impp. Theod. & Valent. AA. Albino II. PF. P. & Patritio.

DILIGENTER quidem legum veterum conditores proſpexerunt miſeris & poſt fata mortalibus, eorum qui ſepulchra violaſſent capita perſequenda. Sed quoniam noxiæ mentes cęco ſemper in facinus furore rapiuntur, & ſe ad pœnas dudum ſtatutas exiſtimant non teneri, neceſſe eſt ſeueritatem nouari, quam videmus hactenus impunè contemptam: Quis enim neſcit quietos ſollicitari funeſtis auſibus manes? & horribilem violentiam defunctorum cineribus inferri? Luce palàm ſepulchra cæduntur, & quicquid religio vetat, in vſum licentiæ traxit ſacrilega pręſumptio. Finis malorum nec iam mortuis datur in quorum ſupplicia conſtructio miſerandę cędis eripitur. Scimus enim, nec vana fides, † & ſolutas membris animas habere ſenſum, & in originem ſuam ſpiritum redire cœleſtem. Hoc libris veteris ſapientiæ, hoc religionis, quam veneramur & colimus, declaratur arcanis. Et licet occaſus neceſsitatem mens diuina non ſentiat, amant tamen animæ ſedē corporum relictorum, & neſcio qua ſorte rationis occultæ ſepulchri honore lætantur: cuius tanta permaneat cura temporibus, vt videamus in hos vſus ſumptu nimio pretioſa montium metalla transferri, operoſáſque moles cenſu laborante componi. Quod prudentium certè intelligentia recuſaret, ſi nihil crederet eſſe poſt mortem. Nimis barbara eſt & veſana crudelitas, munus extremum luce carentibus inuidere, & dirutis per inexpiabile crimen ſepulchris, monſtrare cœlo corporum reliquias humatorum. Huius nefandi ſceleris inter cæteros reos vehementior clericos querela perſequitur, quos portentis talibus immorantes frequenter aſpexit dies triſtior. Ferro accincti vexant ſepultos, & obliti nominis, cœlo ac ſyderibus pręſidentes, cinerum contagione pollutas ſacris altaribus manus inferunt: tanto in profundam caliginem conſcientiæ ſuæ ſtupore demerſi, vt reuerendis audeant intereſſe miſteriis, & poſt excidia funerum credāt Deum poſſe placari, quem nocentes precantur incaſſum, quem vita melior exorat. Commiſſorum talium fœditatem, ne diutiùs tempora noſtra maculentur, hac edictali lege damnamus. Quiſquis igitur ſepulchra, profūdæ violator quietis, & lucis ipſius hoſtis effoderit, quiſquis ex his quęlibet marmora, aut ſaxa ſuſtulerit, pœnæ mox habeatur obnoxius. Seruos colonóſve, in hoc facinore deprehenſos, duci protinus ad tormenta conuenit. Si de ſua tantùm fuerint temeritate confeſsi, luant commiſſa ſanguine ſuo. Si dominos inter ſupplicia nullo interrogāte nexuerint, pariter puniātur ingenui quoque, quos ſimilis præſumptio reos fecerit, ſi fortaſſe

fides eſt, ſolutas &c

plebeij,& nullarum fuerint facultatum, pœnas morte perſoluant. Splendidiores autem, vel dignitatibus noti, bonorum ſuorum medietate multati, perpetua notentur infamia. Clericos verò, quos tam diri operis contigerit auctores, dignos credimus maiore ſupplicio: vehementius enim cohercendus eſt, quem peccaſſe mireris. Scelus omne grauius facit claritudo perſonæ. Intolerandum, nimis execrabile, non ferendum, induere nomē & titulum ſanctitatis, & abundare criminibus. Quiſquis igitur ex hoc numero ſepulchrorum violator extiterit, illicò clerici nomen amittat, & ſic ſtilo proſcriptionis addictus, perpetua deportatione plectatur. Quod ita ſeruari oportere cēſemus, vt nec miniſtris, nec Antiſtitibus ſacræ religionis in tali cauſa ſtatuamus eſſe parcendum. Faceſcant querelæ, nullius innocentiam ſauciamus: Nocentes tantùm lex noſtra perſequitur. Sed quoniam plerunque ſtatutis ſalubribus diſſimulatione venalium iudicum negatur effectus, præſenti iubemus edicto, vt prouinciæ moderator, adminiculo municipum fultus, cenſuram noſtræ legis exerceat. Et licet nemo reus poſſit faſcibus ac ſecuribus reluctari: ſi quis tamen extiterit, ſic ſuperbus, ſic impotens, ſic rebellis, in cuius nequeat ire ſupplicium, ampliſſimas poteſtates directa relatione mox inſtruat, ne ſeueritas iuſta lentetur. Quod ſi violatores ſepulchri, quos potuerint ſecūdum formam ſanctionis huius punire, neglexerint, vel de ſuperioribus referre diſtulerint, facultatibus & honore priuentur. Cuiusquiſque, ſiue adhuc in poteſtate poſiti, ſiue priuati, propter omiſſam pœnam violatoris ſepulchri voluerit accuſator emergere, habeat liberam facultatem. Nec delatoris formidet inuidiam, cum præmio magis dignus ſit, qui ſe conſtanter improbum odiſſe monſtrauerit, Albine Præfecte Kariſſime Auguſtorum, illuſtris & præcelſa magnificentia tua legem, quam pietatis & religionis amore cōcepimus, prouinciis, prouinciarúmque rectoribus celeriter innoteſcere propoſitis iubebit edictis, vt criminoſis pœna reddatur: Innocenter viuentibus gratulatio, pax ſepultis. Dat. III. Id. Mar. Romæ. Acc. VI. Kal. April. Romę, Callypio v.c. coss. PP. in foro Traiani, VIII. Id. April. Antelata edicto Albini viri inluſtris PF.P. II. & Patritij.

Iſta lex interpretatione non indiget.

De libertis & ſucceſſionibus eorum. Tit. VI.

I. Impp. Theod. & Valent. AA. ad Albinum PF. P. II. & Patritium.

CVM iuris equitas omnibus dominis in commune permiſerit, fructu libertatis & præmio fortunam mutare ſeruorum, nec manumiſſoris poſteros hiis graues eſſe conueniat, quos meliore iudicio tanti muneris auctor euexerit: duras nimis benemeritis ſanctiones credimus, quę ſic opprimunt ſub ingrati actione libertos, vt ab heredibus defunctorum præcipiant in ſeruitutem vocari tanquam contra iniuriarum, vel ſuperbię reos, nulla niſi abrogandę libertatis pœna ſufficiat. Huius ergo ſtatuti vigorem benignius corrigentes, manſura iugiter lege decernimus, vt ſi quis ex familia ſua cuiuſlibet ſexus homines libertate donauerit, eius heredes ſiue extranei, ſiue filij, ſiue filiæ, ſiue nepotes neptésve fuerint, vel propinqui cuiuſcunque cognationis & nominis, manumiſſos nōn teneant ad obſequiorum neceſſitatem, nullámque contra ingratos habeant actionem. Sed, quod minimè remur, ſi con-

ſi contumeliam fortaſſe pertulerint, ad cohercendos iniuriarum reos vtantur iure communi. Nemo ſibi noſtræ legis obſtacula credat perire vindictam, latè aduerſum noxios ſeueritas patet. Hoc vnum vltionis genus noſtro ſeculo, vēturíſque temporibus nulli prorſus ſperare permittimus, vt in ius vocati poſtulet ſeruitutem. Iuſtitiam præſentis edicti, ſi bene ſentiant, famæ præſtamus heredum, ne videantur non agere cauſam doloris, ſed exercere potius cupiditatis ardorem. De ſucceſſionibus etiam, quas latiùs & obſcuriùs veteres protulerunt, compendium lucidę definitionis adhibemus. Itaque libertus, qui ciuis Romani priuilegium fuerit conſecutus, ſiue vnicum pignus, ſiue plures cuiuſlibet ſexus habeat filios, cum mori cœperit, ſoboli ſuæ omnes proprias, ſi maluerit facultates, ſupremo ſecurus dimittat arbitrio. Quod ſi nulla prole gaudebit, quatuor vncias bonorum ſuorum manumiſſoris filio, vel ſi plures erūt, filiis derelinquat: aut ſi filiorum nullus extiterit, nepoti ex filio, vel nepotibus eandem deputet portionem. Filias verò manumiſſoris, earúmque filios & nepotes inpunè pręteréat, niſi forſitan aliud amor ſuaſerit, voluntáſque morientis. Ne quid autem ſæuis interpretationibus calumniātum moliantur inſidiæ, quod pro liberto ſtatuimus pari ſibi munere etiam liberta defendat. Præterea inteſtatis libertis, filius filia, nepos neptíſque, vel ſi plures ſuperſtites fuerint, dummodo liberi ciuéſque Romani, pro totius patrimonij ſoliditate ſuccedant. Nam ſi nec filios habuerint, nec nepotes reliquerint, tamen patrem, matrem, fratrem, ſororem, pari libertate gaudentes, medietatem ſibi inteſtatæ ſucceſſionis hæc de ſupradictis perſona defendat. quæ gradu potior inuenitur. Aliam verò medietatem manumiſſorum reſeruamus heredibus, quos tunc recipiet omnis hereditas, ſi inteſtato expreſſa neceſſitudinum nomina defuiſſe conſtiterit. Ipſis verò manumiſſoribus nihil penitus derogamus, quibus ius patronatus integrum ſemper manebit ſaluúmque durabit. quicquid vel priſci iuris auctoritas, vel ſuperiorum Principum ſanctiones contra ingratos detulēre libertos. Sed ne penitus ſibi reuerentiam cauſentur poſteri negatam, ſtatuimus & iubemus, vt aduerſum manumiſſoris filios & nepotes, liberti libertæúe in nullis omnino cauſis teſtimonium dicant. Quod ſi licet nihil valiturum dixerint, puniantur, Albine præfecte Kariſſime Auguſtorum. Illuſtris & præcelſa magnificentia auctoritatis tua propriis reuerenter edictis cunctorum cenſibus æquitatem noſtræ legis inſinuet, vt quanto ſtudio & deteſtemur iniuſtos, & libertati tribuamus fauorem, totus vbi noſter eſt orbis agnoſcat. Dat. III. Non. Iun. Romæ, Callypio & Ardabure v v. c c. cos. p p. in foro Traiani, v. Id. Iun. Antelata edicto Albini v. c.

INTER. *Lex iſta conſtituit, vt liberti qui ciues Romani effecti ſunt, ab heredibus manumiſſorum, ſiue filij ſint, ſiue extranei, propoſita iniuria actione qua ſe dicant læſos, pro occaſione iſtius ingratitudinis ad ſeruitium nullatenus reuocentur. Sed ſi talis caſus emerſerit, quaſi contra alios ingenuos ſic de iniuriis apud iudicē actio proponatur. De ſucceſſionibus verò libertorū, hoc eſt, ciuiū Romanorū, id cenſuit obſeruandū, vt libertus, ſiue liberta, ſi vnū filium ſeu plures habuerint, ipſis facultatem ſuam morientes ſi voluerint, integrā derelinquāt. Cōtra cuius volūtatē nec filij ex patrono, nec nepotes ex filio vlla venire poterunt ratione. Quod ſi libertus libertáve, qui defuncti fuerint, filios non habebunt, & teſtari forſitan voluerint, tertiam facultatis ſuæ manumiſſorum filiis*

vel nepotibus, qui ex maſculis nati fuerint, derelinquant. Filias verò manumiſſoris, earúmque filios & nepotes ab hac hereditate, ſalua pagina teſtamēti, ſecuri ſi voluerint prætermittant: quia fœminæ ad iſtas hereditates penitus nō vocantur: niſi fortè illi liberti de duabus partibus pro gratia aliqua filiabus vel nepotibus ex filia patronorum ſuo voluerint conferre iudicio. Si verò liberti nec filios dimiſerint, nec nepotes, ſi patrem, matrem fratrem, ſororem, & ipſos libertos ciues Romanos factos eſſe conſtiterit, quos ſuperſtites derelinquunt, tunc medietatem ſibi patroni heredes vindicent. & medietatem ſupraſcriptis perſonis de gradu defuncti liberti, qui proximior inuenitur. Nā ſi liberti, qui ciues Romani fuerint viuo manumiſſore deceſſerint, ſi ſine voluntate patroni condere voluerint teſtamenta penitus non valebunt: quia auctoritati manumiſſorum omnia lex iſta ſeruabit. Contra filios verò vel nepotes libertus libertáve teſtimonium dicere in quacunque cauſa non præſumant: quod ſi fecerint, licet recipi nulla liceat ratione, tamen quicunque liberti contra filios vel nepotes patroni contrarium teſtimonium dederint, puniantur.

De indulgentiis reliquorum. *Tit. VII.*

1. Impp. Theod. & Valent. AA. Conſulibus, Prætoribus, Tribunis plebis, Senatui ſuo ſalutem dicunt.

SI vos liberíque veſtri valetis, bene eſt: nos exercitúſque noſtri valemus. Licet aliæ occupationes extiterint, vltra differri non potuit: apud verecundam enim conſcientiam mendacij genus eſt, promiſſa tardare. Sciamus licet deuotionem poſſeſſorum fiſcalia nulla vel parua debere: tamen quod in huius diſcuſſionis officio, & nullius & modici vna eadémque conditio eſt, euidenter exponimus, cur deſignatæ neceſſitati placeat ſubueniri. Putabitur enim conniuentia, niſi noſtro ſtudio corrigatur. Quantum ad propoſitum noſtrum attinet, prouincialibus vndique volumus eſſe conſultum, & diuerſis feſſos incōmodis, ſufficientibus beneficiis adiuuare. Verùm obſtitit inuida plerunque ſubreptio, quoniam iam non poteſt tantum quantumlibet intenta cogitatio prouidere, vt inprobis etiam latentes nocendi aditus obſtruantur. Diſcuſſores ad prouincias non electi, ſicut comperimus, ſed ambientes ire dicuntur, quod nobis & proceribus noſtris aliarū ſollicitudinum mole conſtrictis, efficere inueniūtur ocioſi. Hoc modo facultates poſſeſſorum miſerabiliter conciderunt. Et hinc maius incommodum, vnde remedia certa debuere prouenire. Vbi trepidam prouinciam talis diſcuſſor adierit, ſtipatus calumniarum miniſtris, ſuperbit elatus inter obſequia ſumptuoſa, expetit adminicula prouincialis officij, ſcholares etiam ſæpe coniungit, multiplicato & hominum numero, & officiorum, vt quantum auaritiæ libuerit terror extorqueat. Prima ſunt venientis exordia, vt proferat & reuoluat ſuper diuerſis numeroſíſque titulis terribiles iuſſiones, prętendit minutarum ſupputationum caligines, inexplicabili obſcuritate confuſas: quæ inter homines verſutiarum neſcios hoc amplius agūt, quò minus intelligi poſſunt. Securitates expetunt, annorum ſerie & vetuſtate conſumptas, quas ſeruare neſcit ſimplicitas, & fiducia nihil debentis: Reuera enim aut quoquomodo pereunt, aut quaſi iuſta contingit occaſio deprædandi. aut ſi extant, redimendum eſt, vt ferantur accepto. Ita fit, vt apud inprobum ei arbitrium meritò noceat, chartula cum pe-

nihil proficiat, non periſſe. Innumerę deinde clades, ſæua cuſtodia, ſuſpendiorum crudelitas,& vniuerſa tormenta, quæ interea lętus, & crudelitatis pertinax egregius quæſitor expectat. Collega furtorum Palatinus hortatur, inſtat apparitio turbulenta, vrget immitis exſecutio militaris. Indignum facinus.hæc de ciuibus velut inter hoſtes pecuniæ placitis non allegationum iuſtitia,non miſeratione finiri. Tanta vexatio cum nihil vnquam fiſci vtilitatibus proſit, tamen non deſinit iterari, quaſi aliquid efficaciter geſtum,vixdum vno è prouincia decedente,cum nouis auctoritatibus alter excurrit. Si vtilis publico eſſe non potuit qui ante perrexit. ſuperfluum eſt ire alterum, æquè prouincialibus obfuturum. Hunc nos P. C. fomitem pernicioſi adoris extinguimus, nec patimur vlterius ad exhauſtorum interitum deſæuire. Nobis perit deterior poſſeſſor effectus, nobis proficit non grauatus. Venduntur induciæ hiis qui non poſſunt eſſe ſoluendo,cum dilationis redemptio publicam magis attenuet functionem. Amittit ſine dubio fiſcus, quod commodo ſuo exactor augmentat. Superiorum igitur P.C. omnium temporum reliqua tam arcalium,quàm vtriuſque ærarij, vſque ad incipientem primam indictionem iubemus ad indulgētiam pertinere: nemo prorſus quælibet vſque ad deſignatum tempus tranſacta diſcutiat. Sola eſt nunquam calumnianda ſecuritas,quam æternitas noſtra concedit. Licet hanc humanitatē cunctis ac quietem ſciamus poſſe ſufficere,tamē addimus,quo prouiſio noſtra magis poſſit grata præſtari, nemini deinceps licebit ad hoc negocium arbitrio vnius iudicis adſpirare. Vtrum mitti debeat inſpector publicus,tractatus ante deliberet ſublimis viri parentis patritiique noſtri, nec non magnificus vir Præfectus prætorio, qui communionis vtilitatem virtutum ſuarum magnitudine nobiſcum peruigiles & cogitant & tuentur. cum aulicis poteſtatibus pro ſua moderatione diſponant, ſi iuſta neceſſitas cogit, qualis perſona mittatur. Nihil impudenter audebit, quem elegit talium virorū examinatus adſenſus. Neceſſe eſt ab eo integritatis reuerentiā cuſtodiri, qui nouit tot ſe cuſtodes habere,quot iudices. Aliter pergenti ad prouinciam, & fortunarum,& famæ iubemus eſſe diſcrimen, reuocetur publici timore periculi,quem occulta cupiditas feſtinare compellit. Similis conditio manebit officium eius poteſtatis,quæ diſcuſſorem mittere cupiens, non fideliter ſuggeſſerit atteſtatione geſtorum formam mittendi,quam ſtatuimus debere ſeruari. Sardiniā ab hoc excipi placuit,quoniam apud nonnullos calliditate quadam maxima pars pecuniæ reſidet,quam exactā publicis oportuit erogationibus applicari:cum ſatisfecerit,ad ipſam quoque beneficia noſtra perueniant. Illuſtris viri comitis rei priuatæ inſinuatio patefecit,dudum noſtram clementiam pręcepiſſe,intra Africam,ſicut per alias prouincias adiectione quinquennij pretium diſtractorum prædiorum ab emptoribus debere ſuppleri. Palatinos ſuper hac re olim directos,nec dum quid profecerit retuliſſe. Quare nolumus hunc titulum interpretationi huiuſce iuſſionis adiungi,ne ſub occaſione orationis accepta conſumant:dici enim reliqua non poſſunt. Vnde non reſidua pars,ſed omnis quæ ſperari poteſt ſumma debetur. Et manu diuina, Optamus vos feliciſſimos ac florentiſſimos noſtríque amantiſſimos per multos annos bene valere,ſanctiſſimi ordinis P.C. Et ad latus. Da. III. Nonā. Mar. Romę, Valentin. A. VI.& Anicno V. C. COSS. Recitata in Senatu per virum Iul.

Poſtumianum,prid.Id. Mart.

INTERP. *De diuerſis militantibus vel exactoribus,cum egreſſi fuerint,& præſentia principis, vt nõ præſumant exſpoliare prouincias. Quia per illos amittit aliquandò ſine dubio fiſcus,quod commodo ſuo exactor augmentat.*

De triginta annorum præſcriptione omnibus cauſis opponenda. Tit. VIII.

1. Impp. Theodoſius & Valentinianus AA. Firmino PF.P.

BONI principis cura vel prima vel maxima eſt, quietem Prouincialium propitia ſollicitiùs mente tractare, quibus quanto plus fuerit humanitatis inpenſum, tanto pronius amor deuotionis incumbit: Hæc eſt enim natura mentis humanæ, vt quod amittit ex cõmodo compenſet in gratia, & animos præſtitis largiores interiore quodã vinculo charitatis obſtringat.Iuuat itaq; iuris perpetui, emphyteutici,patrimonialis,iuris rei, vagas æternáſque calumnias, & nullo temporum fine concluſas,certis & deſignatis terminis limitare. Quam nobis neceſſitatem ferendæ legis iuſta impoſuit querimonia plurimorum. Quis ferat inſtitui iurgia, quæ aui ac proaui neſcierũt? quę alia improbum litigatorem tam valida defenſio ſubmouebit, ſi poſſeſſorem nec ſecula in infinitum tranſacta defendunt? Prȩter tantæ ætatis iniuriam vehementer offendit, quod quibuſdam nec militię ſuæ priuilegia ſuffragantur:Diuturno excubiarum labore perfunctis impingi contumelioſam ſtatus conperimus quæſtionem, & quos verecunda atteſtatio natalium, ſplendor conſpicuus,prȩclara ſcriniorum officia probauerunt,nȩuo erubeſcẽdæ obiectionis vrgueri: Emeritos aulicis honoribus viros trahi ad laqueos viliſſimi colonatus. Et tunc pernicioſiùs laborare quando poſt continuos obſeruationum labores reſiduo vitæ optata debeant quiete gaudere. Domini vernulas ſuos fideliter ſeruiẽtes, cum libuerit iugo ſeruitutis abſoluunt,& quod eſſe nõ poterant,qualitate naſcendi, manumiſſionis beneficio conſequuntur, Indignum facinus,deteriorem conditionem liberis eſſe quàm ſeruis: vt humilis abiectáque fortuna legibus,quod non habebat adquirat: nobilior quod habuit obtinere non poſſit. Abſit à temporibus noſtris, vt id conſcientia noſtra permittat. Quinimo hunc nobis gloriæ titulum vindicamus, vt noſtro ſtudio grauiſſimæ conſuetudinis licentia comprimatur,decet noſtris ſpecialiter remediis veternoſæ valetudinis aduerſæ curare. Medicinæ huius laus æterna contingit, cum nos tam ſalubris æquitatis auctores ætas & præſens & futura declarat. Ad quam beneuolentiam præcipuè nos hortata eſt lex Domini patris Clementiæ meę, Theodoſij perennis Auguſti, qua virtutum ſuarum morem ſecutus, humano generi profunda quiete proſpexit: Conſtituens poſt xxx. annos nulla penitus iurgia, quæ medio tempore mota non fuerant excitati. Cuius inuicti principis laudibus etiã præſentem legem neceſſe eſt applicari. Illa nanque pia mente prȩſtando, viam huic alteri præbuit, qua beneficia eiụs latiùs panderentur. Præcipimus itaque propter quorundam prauas interpretationes, quibus ſanctio memorata non ſufficit,dum minutias iuris,& captioſa verba ſectantur,vt quæ ſpecialiter iuſſa ſunt, ſpecialiter abrogentur: cum generalitatis deſignatio

gnatio vniuerſa conſumat, nec aliquid poſſit eſſe exceptum,quod nõ per illud venerabile conſtitutum hoc peremptorio vocabulo concludatur: Dicendo enim,omnia, nullum penitus cuiuſlibet litis aut cauſationis fomitem dereliquit. De originariis,& colonis,inquilinis,ac ſeruis vtriuſque ſexus,peculiis atque agnationibus deſignati iuris,id eſt perpetui,patrimonialis,emphyteuticarij, & reipublicę poſt xxx. annorum curricula, nulla deinceps actio moueatur. Et negocium,de quo per expreſſa tempora nemo pulſauit ſolenniter , nouum nemo proponat. Quod in omnium conſummatione cauſarum iuſſum eſt debere ſeruari. Aequum eſt enim, tot annos ſine interpellatione decurſos,nullo nomine, nulla prorſus occaſione ſubuerti, ac ſi conſtiterit memorati temporis interceſſiſſe ſilentium,etiam has cauſas,quę ſub fiducia legum præſentiſ ſanctione ablatarum motę ſunt nec finitę, huius ſacræ præceptionis auctoritate volumus aboleri:quia ſicut tales inchoari nolumus actiones, ita malè inchoatas haberi oportet extinctas. Intra hæc ſanè tempora,ſi cœpta lis fuerit de originariis vel agnatione ceſpitis deſignati hãc formã ergapoſſidẽtes ſeruari præcipimus,quæ legeDiui parentis noſtri Honorij,de colonis vtriuſque ſexus iuris priuati euidẽti definitione cõſcripta eſt:ſcilicet vt à perſona fœminea xx.annor.à virili triginta repetentẽ præſcriptio obiecta ſubmoueat. Quod & in illa parte obſeruari cõuenit,quæ ſtatutaeſt de agnatione taliũ perſonarũ.Et licet rem omnibus cauſis generaliter profuturã à nemine temerari poſſe credamus:tamen ne quos ſacrilega temeritas ad ſubreptionem quacunque compellat audacia præſumentes triginta librarum auri pœna percellet. Eadem manebit Palatinum officium vtriuſque ærarij, nec non officium culminis tui, vel cunctorum iudicum prouinciarum, vt pari ſorte quæ ſalubriter conſtituimus, periculo etiam ſalutis ſuę illibata conſeruent,Firmine parens Kariſſime & amantiſſime. Illuſtris & præcelſa magnificentia tua,per quã nouimus vniuerſitatis quietem ſtudioſa diligentia cuſtodiri, legem cunctis prouinciis, vniuerſis litibus adplicandam, propoſitis vulgabit edictis. Vt poſt triginta,ſicut dictum eſt,annos perniciosa diuerſarum cauſarum propoſitio conquieſcat. Da. xv. Kal. Iul. Rauennæ, Aſturio.& Crotogene vv.cc. coss. pp. in foro Traiani xiii. Kal. Aug. ſub edicto Firmini viri inluſtris ppõ.

Iſta lex ideo interpretata nõ eſt, quia ſequens ſub titulo, De epiſcopali iudicio & diuerſis negociis, & de tricennio loquitur, & omnia quæ hic comprehenſa non ſunt, euidenter habet expreſſa.

De colonis vagis vel agnatione eorum, & de aduenis. Titulus IX.

1. Impp. Theod & Valent. AA. Firmino pf.p. & Patritio.

CVm purè & fideliter obſeruari debeant, quæ cauentur in legibus latam dudum de colonis originariis,fucũ pati quorundam maligna mẽte cognouimus. Nã cũ is,à quo diſceſſerit obnoxius triginta annorũ repellatur obiectu,is eũ ſibi vindicat apud quẽ triginta annos probatur impleſſe. ſi verò æqualiter habitet per diuerſos, is eum ſibi vindicat,penes quem triginta annorum tempora concluduntur, aliâs huic competit cum quo maximam tricennij partem habitauit,

eundem per hos atque alios deſignatum tempus adſumit, ita contingit, vt cum illi pereat à quo fugit, nec huic ad quem venit poſſit acquiri, manſionum permutatione deſinat eſſe quod natus eſt: libertatem, quam naſcendo non habuit, fugæ ſibi aſſiduitate defendens. Nulli vnquam niſi colono fugitiuo culpa ſua pręmium fuit. Ea cauſa incipit melior eſſe qua pœnam meretur. Quod tamen ſufficit hucuſque licuiſſe. Nam cum prior dominus obice legis excluditur, illi eum iubemus acquiri, apud quem eoſdem annos ſtatuti temporis probatur impleſſe. Quod ſi propter concluſionem tricennalem, & ad vim pręſcribtionis eludendam æqualiter habitet per diuerſos, is eum vindicet iure colonario ſeruiturũ, penes quem à die primę fugę xxx. annorum poſteriora tempora concludantur, aliâs huic lucro cedat, cum quo maxima tricennij parte vagus & infidus habitator efficit, quod etiam de mulieribus originariis æquè vagantibus pręcipit cuſtodiri. Colona verò quæ petitori poſt xx. annorum curricula denegatur, ſi quem partum ante deſignatum tempus edidit, priori domino conuenit non perire. Aequum eſt vt ad eum ſoboles redeat ſuſcepta tunc temporis, cũ adhuc mulier competebat, vt damnum amiſſæ matris, quod proceſſu contingit annorum prolis ſaltem vindicatio conſoletur. Quem caſum iubemus vicariorum conpenſatione finiri. Ne quod impium eſt, filij à parentibus diuidantur. Item placet, vt pars cuius maritum eſſe conſtiterit, pro vxore eiuſdem mariti vicariam reddat quatenus praua forſitan dominorum obſtinatio à faciendo diuortio conquieſcat: quia & in eiuſmodi perſonis ſalua & inconuulſa debet coniunctionis affectio permanere. Sanè ſicut colonas commutari poſſe priora ſtatuta iuſſerunt, ita etiam de viris licentia ſit. Igitur commutationes factas lex noſtra confirmat, ac ſi aliqua ceſſio ſine perſonarum commutatione proceſſit, vel deinceps facta fuerit non valebit: ne ad alterum coloni, ad alterum poſſeſſio exhauſta perueniat. Aduenę plerunque tenues, abiectęque fortunæ quorundam ſe obſequiis iungunt, vt ſimulata laboris & obſequiorum patiẽtia accepto ſumptu ac veſtitu, illuuiem & ſqualorem egeſtatis euadant. Vbi de anguſtiis cladis ſuæ, & humanitate & miſeratione colligentes fuerint liberati, iam repleti, iam nihil de miſeria cogitantes, eligunt fœminas ad patrem familiâs pertinentes, ſolertia, forma, vtilitate meliores. cũ ſatiare ſe cœperint, derelinquunt, non ſtatu priore perpenſo, non adſuetudine coniunctionis, non dulcedine filiorum, nulla lege prohibente diſcedunt. Itaque ſi nulli quolibet modo obnoxius ciuitati, ad prędium ſe cuiuſcunque ruſticanum, vrbanúmque collegerit, & mulieri obnoxiæ ſociari voluerit geſtis muuicipalibus profiteatur habitandi, vbi elegerit volũtatem. Vt hoc vinculo pręcedente, nec habitaculum, quod placuit, deſerat, nec conſortium mulieris abrumpat. Qua profeſſione deprompta, ſalua ingenuitate, licentiam non habeat recedendi. Pari lege mulieres ingenuas iubeo detineri, à quibus coniunctio appetita eſt, & electa ſeruorum vel colonorum, vt hiis abire non liceat. Filij earum ſi denũtiatio nõn pręceſſit, in eorum iure & dominio, apud quos creati ſunt vel creantur, colonario nomine perſeuerent. Poſt denuntiationem verò editos, ſecundum ſcita diualia ſeruos eſſe cenſemus, vt illos nexus, ſicut dictum eſt, colonarius ſemper teneat obnoxios, hos conditio ſeruitutis, Firmine Parens Kariſſime atque amantiſſime, Illuſtris & præcelſa magnificentia tua huius gene-

generalis conſtitutionis formam, edictis propoſitis, ad omnium faciat notitiam peruenire. Dat prid. Kal. Febr. Romæ, Acc. III. Non. Feb. Romę. PP. in foro Traiani: Adelphio v. c. cos.

INTERP. *Lex iſta conſtituit, vt ſi colonus proprium dominum fugerit, & xxx. annis per diuerſorum domos aut agros fortaſſe latuerit, & nonniſi impletis xxx. annis à die fugæ ſuæ prædictum colonum dominus potuerit inuenire, ab eo apud quem inuentus eſt, tricennali annorum præſcripſione dominus, qui coloni fugam ſequitur, excludatur. Secunda iterum conditione currente, vt ſi fortè apud tres perſonas denis annis colonus ipſe habitauerit, ille eum vindicet, apud quem poſteriori tempore inuenitur. Tertia conditio eſt, vt ſi inter eos apud quos per tricennium habitauerit, fuerit orta contentio, ipſi prædictus colonus addicatur, apud quem per illos xxx. annos maiori annorum numero dinoſcitur habitaſſe. De colonæ verò fuga, par apud quoſcunque habitauerit forma ſeruetur, ea tamen conditione ſeruata, vt ſicut de coloni iure proprius dominus xxx. annorum præſcriptione excluditur, ita & impleto xx. annorum numero de repetitione colonæ domini petitio repellatur. Ita tamen, vt filij, qui infra xx. annos nati fuerint, quando adhuc colona domino competebat, à domino qui colonam præiudicio temporis perdidit, ſecundum Cōſtitutionem, quæ ſub titulo, De epiſcopali iudicio proceſſit, debeant reuocari. Poſt xx. autem annos nati, illius domino acquirantur, cui colonam tempus addixit. Iubetur etiam, vt de talibus perſonis commutatio non negetur, ita vt vicaria mancipia tam pro colona, quam pro portione filiorum dare coloni dominus mox procuret, quod etiamſi conuenerit, & pro colono is cuius colona eſt, pari conſtitutione debebit implere. Aduenæ ingenui, qui ſe colonæ iungi voluerint alienæ: quia ſæpe fit, vt contubernia electa contemnant, geſtis profiteantur ſe de domo domini colonæ, cui iunctus fuerit, nulla ratione diſcedere, & ingenuitate manente, nullam habeat licentiam euagandi, aut cui coniunctus fuerit, deſerendi. Ingenua itémq; mulier, ſi contubernium coloni elegerit alieni, ſi ei denuntiatum non fuerit, coloni ſint domino profuturi, quoſcunque eius partus ediderit. Poſt denuntiationem verò quoſcunque ediderit, non colonos, ſed ſeruos nouerit eſſe futuros.*

De confirmandis hiis, quæ adminiſtrantibus, vel publicum officium gerentibus diſtracta ſunt, vel donata, & de aduocatis, & cæteris negociis. Tit. X.

I. Imp. Valent. A. Firmino PF. P. & Patritio.

QVAE plerique in legibus conſtituta diſſimulāt, neceſſe eſt præſenti iuſſione ſanciri, vt omni ambiguitate ſubmota, inſtauratione ſolidiora reddātur. In adminiſtratione enim & in militia poſitis, emendi licentiam denegatam, ſuperflua nonnullorum dicitur eſſe perſuaſio, cum lex Diui Honorij ad Palladium Præfectum Prętorio miſſa, in Theodoſianum redacta corpus, hanc copiam talibus legatur dediſſe perſonis. Quem non tędeat alioqui iſta conditio, hiis ſolis qui ad honores aliquos euehuntur, libertatem in contractibus non patere? Et cum huic obſtaculo nulla fortuna ſubiaceat, non mediocris, non nobilis, non plebeia, vniuerſitatis ius & commodum ſolis militantibus negari. Cenſeo igitur, vt in quibuſlibet adminiſtrationibus, officiis, in quocunque militię gradu poſitis, emēdi

quę cęteris copia ſit: dummodo emptio & vēditio celebretur iure com-
muni. Neminem volo poteſtatis iuſſu & impreſſione compelli. Volenti
vendere, definitam & conſcriptam pecuniam oportet inferri. Videat in-
ſtrumentorum ſcriptor, ſciant ij apud quos venditionis documentum
neceſſe eſt allegari. Nihil refert quis emat, cum publica fide pretiū ven-
ditor conſequatur. Quod ſi emptor officio, & adminiſtratione perfun-
ctus, intra anni metas, aut ſuper illata violentia lege conſcripta, carceris,
catenarum, cuſtodię publicę vel priuatæ, vel in quolibet genere factio-
nis, aut non annumerato pretio, euidenter fuerit confutatus: vel ſe de iu-
dicio tergiuerſatione ſubtraxerit, & agat ne geſtæ rei veritas poſſit a-
gnoſci, venditori ſolidorum numerum inferat, qui tabulis continetur,
poſſeſſionem nihilominus perditurus, vt ad dominum redeat, cui taliter
probatur ablata. Item ſi venditor nihil horum ſuſtineat quę ponimus,
ſed callida refragatione cauſetur, manente contractu, perpetua firmita-
te, & pecuniam reddat emptori, quam cum in pretium conſtiterit acce-
piſſe. Hac ſanctione eos quoq; iubemus eſſe munitos, quos adminiſtran-
tes, & vlla gerentes officia, prędia ruſtica vel vrbana certum eſt dato pre-
cio comparaſſe. Donationes quoque habitas & cōmutationes, circa eas
perſonas, quarum immeritò hactenus emptio fluctuabat, ſimiliter ro-
boramus. Ita fit, vt in actu publico poſito fidelius laborare delectet, cùm
vident ſeu emptione, ſeu commutatione, quæ inſtar obtinet emptionis,
ſeu donatione, ſeu alio quolibet titulo venientia, apud ſe poſterósque
ſuos inconuulſa manſura. Non patimur præterea nonnullorum alio ge-
nere iura turbari. Notum eſt poſt fatalem hoſtium ruinam, qua Italia la-
borauit, in quibuſdam regionibus & cauſidicos & iudices defuiſſe, ho-
diéque gnaros iuris & legum, aut raro, aut minimè reperiri. Nam hęc ne-
ceſſitas fecit perpetuitatem dari prouincialibus aduocatis. Si quis curiali
venditori aliqua laboranti neceſſitate ſubuenit, cum modò ad exactores
fiſcalium functionum, modo à creditoribus vrgueretur, & ſine cautela
vendidit, quam premēte iniuria querere non vacabat, ne diutius ſuſpen-
diis, ſqualore cuſtodiæ, ſportulæ concuſſione, vſuris in maiorem cumu-
lum creſcentibus, vexaretur, cur non maneat venditio, quę prēſtitit ob-
noxium à diſpendiis & ſuppliciis liberari. Alij deſtituta & inculta pro-
pterea vendiderunt, quia ieiuni ceſpitis oneroſam profeſſionem nō po-
terant ſuſtinere. Iniquum eſt, tam iuſtis pręcedentibus cauſis, confectæ
venditioni ob hoc ſolum, quia decreti interpoſitio defuit, adimi firmita-
tem. Statuo igitur à tēpore, quo Italiam Alaricus intrauit, nullā moueri
quęſtionem hiis, quę Curiales taliter de facultatibus propriis vendide-
rūt. A die ſanè latę huius ſaluberrimæ iuſſionis, cùm prędia ſua diſtrahūt
Curiales, primores etiam Curiæ, qui vendendi neceſſitatē ignorare non
poſſunt, in conlegæ venditionem ſubſcribant. Hoc ordine omnis cauſa-
†vnc. reſolutione. tio ſopietur, nec emptor hiis auctoribus quicquam de reſultatione † for-
midat, nec venditor poteſt ſub tali aſſertione fraudari. Quem ſi dece-
ptum oppreſſúmve claruerit, ab ipſis etiam ſubſcriptoribus reddi iube-
mus indemnem, vt vtilitati eius cum emptore improbo pariter addicā-
tur. In diuerſis prouinciis vacuas Curias derelinquunt, qui certatim ad
priuilegia, Cauſidicis illuſtris pretorianę ſedis atque vrbanę delata feſti-
nant: cùm meliores natalibus ſuis effici volūt. Non curāt vrbes proprias

ſpoliatas

ſpoliatas miniſteriis & officiis debitis interire. Nos neque meliora deſideria volumus impedire, neque paſſim deſtitui ciuitates. Quiſquis ergo ad hoc officium venire contendit, non ante ſibi ſciat eſſe permiſſum, quàm vniuerſa munia, quæ patriæ ſuæ debet, exoluat. Cuius tamen indulgemus arbitrio, vt ſi ad togam properat, ſuffectum Curiæ præſtet, cuius ſtudio perficiat vniuerſa, quæ per ſeipſum fuerant procuranda. Nec abſolutum ſtatim credat, appoſitione ſubiecti: quia ſi inefficax vllo debito actu fuerit, recurſum ad ipſum præbemus auctorem. Nihilominus ad eos concuriales, qui minus idoneũ ſuſceperunt. Profeſſurus igitur, geſta, ſecum deferat apud moderatorem confecta prouinciæ, vt & officio iudicis notum ſit, locum abſentis quæ perſona ſuſceperit, quæ poſſit publicis neceſſitatibus ſufficiens dare reſponſum, hac prouidentia nihil negligens in totum poteſt † vrbibus euenire. Iubeo ſanè, vt ſi in prouinciali foro quatuor conſtat eſſe cauſidicos, quorum patrocinium in controuerſiam parti poſſit vtrique ſufficere, cùm voluerit, is qui vltra memoratum modum potuerit inueniri, veniat ad prædictas ſedes ob negocia peroranda. Alioqui licentiam non habebit, ſi illic non fuerit numerus deſignatus. Prouidere enim decet, ne prouinciales tenues homines defenſionis inopia ad requirenda auditoria ſumptuoſa venire cogantur. Is ergo, illuſtribus iudicis ad actionem cauſarum debebit admitti, qui probat relatione iudicis competentis tantos intra prouinciam ſibi creditam eſſe cauſidicos, qui poſſint controuerſiæ ſuſtinere conflictum. Firmine Præfectę Kariſſime AA. Illuſtris itaq; & præcelſa Magnificentia tua hanc ſaluberrimã ſanctionem programmate ſuo ad vniuerſorum faciet notitiam peruenire. Dat. prid. Kal. † Feb. Rom. Adelphio v.c. cos.

† aliàs, poſt

† Septẽb.

INTERP. *Hac lex præcipit, vt quia in adminiſtratione poſitis, vel in quolibet officio militantibus leges anteriores id ſpecialiter praſcribebant, vt nihil aut comparare, aut cõmutare, aut donatum ſuſcipere tempore militiæ, vel adminiſtrationis eis vlla ratione liceret. Sed nunc Valentiniani Imperatoris hac lege præceptum eſt, vt omnes adminiſtrantes, vel militantes, aut in quocunque officio conſtituti ſunt publico, & comparandi, & commutandi, & accipiendi donationis titulo habeant liberam poteſtatem. Solum eſt, vt nullus probet huiuſmodi ſcripturas, aut per metum aut per fraudem ſuppoſita perſona, aut violenter extortas, id eſt, aut in carcere conſtitutum, aut in quibuſlibet vinculis poſitum, aut aliquod ſe tormentorum genus ſuppliciorũmq; perpeſſum, aut forſitan pretium ſe, quod inſtrumentis inſcriptum eſt, non docuerit percepiſſe. Tunc verò non ſolùm inſtrumentum, ſi fuerit, vacuatur, ſed talis emptor & poſſeſſionem reddat, & pretium venditori, quod inſtrumentis continetur inſertum cogatur implere. Si verò nihil horum venditor, vt dictum eſt, fortaſſe protulerit, & contra venditionem hanc voluntarie factam, ſub tali obiectione venire tentauerit, cum propoſita pœna quæ non valuerit comprobare, meritò durante poſſeſſione in iure illius, à quo fuerat comparata pretium vẽditor emptori, cui calumniam intulit, abſque vlla dilatione reſtituat. Curiales etiam, quibus hucuſque ſine decreti interpoſitione res ſuas vendere aut alienare à corpore Curiæ nõ licebat, ſi certa fuerint neceſſitate conſtricti, vt debitum, quod pro vtilitate publica contraxit, dum creditorum pœnas metuit, ſupplere feſtinet. Quicquid ſub tali neceſſitate vẽdiderit, omni firmitate ſubſiſtat. Nec interpoſitio decreti quæratur, ſed tãtùm concuriales ſui, quos neceſſitas eius poterit non latere, in ea venditione ſubſcribant, & nihil emptori de empta re calumniæ penitus*

opponatur.ſed rem comparatam emptor perpetuo iure poſſideat. Ita tamen, vt ſi forſitan ſe aliqua fraude, intercedentibus concurialibus ſuis, qui ſubſcriptores iubentur accedere, venditor ſe probauerit fuiſſe deceptum, tam emptoris, quàm ſubſcriptoris diſpendio venditor reddatur indemnis. Curiales verò ſi ad aduocationem venire voluerint, aut aliquam militiam ſperare, prouideant huiuſmodi perſonas, quæ munia ipſorum debeāt expedire, prouiſuri vt nihil per eos reip. poſſit imminui: nam ad ſe omne diſpendium nouerint pertinere, & ſe ad locum in quo alium ſubſtituerat, reuocandum. Reliquum verò huius legis ideo interpretatum non eſt, quia hoc in vſu prouinciæ iſtæ non habent.

De parentibus qui filios ſuos diſtraxerint per neceſſitatem, & ne ingenui Barbaris venundentur, neque ad tranſmarina ducantur. Tit. XI.

1. Imp. Valent. A. Aëtio Patritio.

CVm diebus omnibus & momentis, ſtudium Celſitudinis tuæ, & ſollicitudinem peruigilem circa vtilitatem publicam comprobemus: etiam præſenti inſinuatione monſtraſti, qua nullum pateris benigna & ſalubri prouidentia addictæ per neceſſitatē ingenuitati præiudicium prouenire. Oſtendis non omnia ſiniſtræ licere fortunæ, vt ſtatus, quem illa voluit, inopia cogente, mutare, ad ſplendorem ſuum humanitatis noſtræ beneficio reducatur. Notum eſt proximè obſcœniſſimam famem per totam Italiam deſæuiſſe, coactóſque homines filios & parentes vendere, vt diſcrimen inſtantis mortis effugerent. Tantum vnicuique miſeranda macies, & letalis pereuntium pallor extorſit, vt totius, quem natura conceſſit, amoris obliti alienare ſuos pietatis genus putarent: nihil eſt enim ad quod nō deſperatio ſalutis impellat. Nil turpe, nil vetitum credit eſuriēns. Sola cura eſt, vt qualicunque ſorte viuatur. Sed iniquum iudico ideo libertatem perire, quia vita non perit, & agi horrore viliſſimæ ſeruitutis, vt exitium pudeat euaſiſſe. Cui non ingenuo mori ſatius eſt, quàm iugum ſeruile perferre? Illa ſunt dulcia, quæ pręſtita non deformant, quæ accepiſſe delectet, quibus vti non turpe ſit. Dici beneficium non poteſt, ſi pereat quod ſeruis pro ſumma remuneratione pręſtatur. Igitur libero ſtatui, cui ſpecialiter ſapientiſſimi conditores iuris, legéſque voluerunt eſſe conſultum, nullum pręiudicium patior irrogari: renouans ſtatuta maiorum. Venditionem cēſeo ſubmoueri, quam prędicta fames de ingenuis fieri perſuaſit. Ita ſanè, vt emptor pretium ſub quintæ adiectione recipiat, hoc eſt, vt quinto ſolido vnus addatur: decē, duo. Similiter creſcente numero, quancumque ſummam † venditio facta deſignat. Ita fit vt neque illū rebus adflictis ac deſperatis emiſſe pœniteat, qui amplius recipiat, quàm ad pretiū dederat: Nec pereat ſub tāta clade diſtracta libertas. Si quis ſanè Barbaris venditionē prohibitā fecerit, vel emptum ingenuum ad tranſmarina tranſtulerit, ſciat ſe ſex auri vncias fiſci viribus illaturum. Quam ſaluberrimā legem, Aëti Parens Kariſſime atque amantiſſime, illuſtris & præcelſa Magnificentia tua notitiæ omniū propoſitis vulgabit edictis. Dat. pridie Kal. Feb. Romæ, Adelphio v.c. cos.

† quantumcunque ſummę.

INTERPRE. *Hoc præcipit hæc lex: Quicunque ingenui filios ſuos in qualibet.*

libet neceſſitate, ſeu famis tempore vēdiderint, ipſa neceſſitate compulſi, emptor ſi v. ſolidis emit, ſex recipiat, aut ſi amplius, ſecundum ſupraſcriptam rationem augmentum pretij conſequatur. Nam ſi huiuſmodi perſonas aliquis aut ad extraneas gentes, aut tranſmarina loca transferre, aut venundare præſumpſerit, ipſe qui contra ſtatuta venit, VI. auri vncias fiſco ſe nouerit illaturum.

De epiſcopali iudicio, & diuerſis negotijs, & ne quis clericus inuitus ordinetur. Tit. XII.

I. Imp. Valent. A. Firmino P.F.P. & Patritio.

DE Epiſcopali iudicio diuerſorū ſępe cauſatio eſt. Ne vlteriùs querela procedat, neceſſe eſt præſenti lege ſanciri. Itaq; cū inter Clericos iurgiū vertitur, & ipſis litigatoribus cōuenit, habeat Epiſcopus licentiā iudicandi: præeūte tamen vinculo compromiſſi. Quod & de laicis, ſi cōſentiāt, auctoritas noſtra permittit. Aliter eos iudices eſſe non patimur, niſi volūtas iurgantiū interpoſita, ſicut dictū eſt, cōditione præcedat. Quoniā cōſtat Epiſcopos & Presbyteros forū legibus non habere, nec de aliis cauſis, ſecundum Arcadij & Honorij diualia conſtituta, quæ Theodoſianum corpus oſtendit, præter religionem poſſe cognoſcere. Si ambo eiuſdē officij litigatores nolint, vel alteruter, agūt publicis legibus & iure cōmuni. Sin verò petitor laicus ſeu in ciuili, ſeu criminali cauſa cuiuſlibet loci Clericum aduerſariū ſuum, ſi id magis eligat, per auctoritatem legitimam in publico iudicio reſpōdere compellat. Quam formam etiam circa Epiſcoporum perſonam obſeruari oportere cenſemus. Vt ſi in huiuſcemodi ordinis homines actionem peruaſionis, & atrociū iniuriarum dirigi neceſſe fuerit, per Procuratorem ſollemniter ordinatum apud iudicē publicum inter leges, & iura cōfligant: iudicati exitu ad mandatores ſine dubio reuerſuro. Quod hiis religionis & ſacerdotij veneratione permittimus. Nam notum eſt procurationem in criminalibus negociis non poſſe concedi. Sed vt ſit vlla diſcretio meritorum, Epiſcopis & presbyteris tantùm id oportet impēdi. In reliquis negotiis criminalibus, iuxta legum ordinem, per ſe iudicium ſubire coguntur. Si ab executore cōuenti, parere detrectent, ſeruato iuris ordine ſentētia teneat contumaces. In clerico petitore conſequens erit, vt ſecundum leges pulſatiforum ſequatur, ſi, vt dictum eſt, aduerſarius ſuus ad Epiſcopi vel Preſbyteri audientiam non præſtat adſenſum. Pœna defenſoribus negocij, qui in eodem extraordinario iudicio adfuerint atque egerint, huiuſmodi conſtituta, vt cauſidicum officij amiſſio, iuriſconſultum exiſtimationis & interdictæ ciuitatis damna percellant. Nullus originarius, inquilinus, ſeruus, vel colonus, ad clericale munus accedat, neque monachis & monaſteriis adgregetur, vt vinculum debitæ conditionis euadat. Non corporatus vrbis Romæ, vel cuiuſlibet vrbis alterius, non curialis, non exprimatio, non aurarius, cuius †collegiatus ſit vir †aut publicus ſeruus. Iubemus, vt Clerici nihil prorſus negociationis exerceant. Si velint negociari, ſciant ſe iudicibus ſubditos, Clericorum priuilegio non muniri. Defenſores eccleſiæ de expreſſis vrbium miniſteriis non liceat ordinari, acquieſcētes huic officio, rerum ſuarū amiſſio cōmittetur; quas Curiæ vel corpori ſuo præcipimus applicari. Si cuſtodire hęc & exequi neglexerint iudices cōpetentes, facultatibus ſuis & ſtatu priuilegiis exuātur.

† alias, ciuis. [illegible], ſiue. † alias, ſeruilis. [illegible], ſeu libertus.

primoribus officij capitali diſcrimine conſtituto,ipſis nihilominus à tali officio repellendis,vt ab vrbis ſuæ competentibus obſequiis non recedât. Hij autem, qui intra decennium tranſactū à die latæ huius legis Diaconi ordinati ſunt,Suffectos pro ſe dare debebunt.Si non habent vnde ſibi hac ratione proſpiciant,ipſi ad nexum propriū reducātur. Cæteris inferioris gradus ad competentia miniſteria retrahendis: exceptis Epiſcopis atque presbyteris: ſeruatis tamen quæ de patrimonio talium perſonarū legum præcedentium ſtatuta ſanxerunt.Originarij ſanè vel ſerui, qui iugum natalium declinantes, ad eccleſiaſticum ſe ordinem tranſtulerunt, exceptis Epiſcopis,vt dictum eſt,& presbyteris,ad dominorū iura redeant, ſi non in eodem officio annum triceſimum compleuerunt.Ita vt huius cōditionis Diaconus domino pro ſe vicarium reddat,omni pariter peculio reſtituto.Circa quem nihilominus ſi copia vicarij dandi non ſuppetat,quę de miniſteriis vrbium ſuperiùs ſunt ſtatuta, ſeruentur. Vniuerſis Clericis, præter eccleſiaſticos actus nihil omnino cum aliis cauſis decet eſſe commune.Nec cum locis iuris publici,quæ quaſi deſtituta plerumque,& non neceſſaria elicitis ſupplicationibus,velut ad vſum quendam religionis euertūt,pœna xx.auri librarum ſcriniorum proximis interpoſita, ſi aditus huic ſupplicationi fuerit attributus. Oportunū duximus,occaſione legis ea de ſucceſſione decernere,quæ anterioribus cōſtitutis non ſint euidenter expreſſa.Itaque ſi vir ſine liberis,vxore ſuperſtite moriatur,ſponſaliū quæ mulier accepit obeūtis patri matríve mediam reſtituat portionem, ſibi reſiduam reſeruaturą. Si deſint perſonæ quas loquimur,ipſi vniuerſa proficiant pro pudore percepta, quæ non extantibus tam charis religioſiſque nominibus imminui non oportet. Similis erit de dote conditio, quám dari præſentis oraculi decernit auctoritas, vt ſi nullis interpoſitis cōditionibus viro fuerit attributa,quę lucratiua eſſe poteſt,vxorię mortis euentu, patri matríve defunctæ maritus acceptæ dotis mediam reſtituat quantitatem.Pars verò fœminæ tanta dari debebit,quātam in ſponſalibus maritus intulerit: vt danus & accipiētis ſit æqua conditio,ne placita futuráque cōiunctio,vni lucrum,alteri faciat detrimentū.Muliere in matrimonio inteſtata deficiente, ſuperſtitibus filiis derelictis pater vſusfructus totius patrimonij habeat poteſtatem, vſque ad viceſimum filiorum ætatis annum: Poſt medietatem reſtituat filio filiǽue, ſibi in diem vitæ ſuæ medietate detenta.Si expleto filiorum viceſimo anno medietatē portionis ſuæ vnicuique dare noluerit, ſoboli quæ medietatē ex bonis maternis à patre non fuerit conſecuta, poſt obitū patris à ſucceſſoribus æſtimatione habita iubemus exolui, vt quod in familia quis cōſtitutus amiſit, futura ſaltem compenſetur ætate. In ipſorum autem matrimoniorū reuerentia & vinculo,ne paſſim & temerè deſerantur, antiquata Nouella lege,quæ ſolui coniugia ſola contraria voluntate permiſerat, ea quæ à Diuo patre noſtro Conſtantio decreta ſunt intemerata ſeruentur.Tricennali temporum definitione concludi ea præcipimus,quę perpetuis aut infinitis ſeculis ſeruabātur:Exceptis Afrorum negociis, qui ſe probauerint neceſſitatem Vandalicam pertuliſſe: vt de eorum cauſis illa tempora præfixo tricennio ſubtrahantur, quæ claruerit ſub hoſtilitate conſumpta.Ceterum alia intra expreſſa metarum ſuarum cenſemus ſpatia cōtineri.Sanè ſicut non cœptam intra tricennium quamlibet cauſam

vetui-

vetuimus inchoari, ita quæ conteſtatæ litis ſumpſit exordium, excepto priuilegio pupillaris ætatis, quod Diuæ memoriæ patris noſtri Theodoſij lege conceſſum eſt, intra eadem tempora terminetur: Niſi fortè poſt viceſimum quintum annum, ex eo quod competere actio cœperat, conteſtata lis fuerit. Cui ſi is caſus eueniat, emenſo hoc tricennio quod ſtatutum eſt, aliud quinquennium prorogamus, intra quod debeant negocia vniuerſa conſumi: ne à malitioſis ingeniis calumniando legem priorem conteſtatis litibus aliud tricennium vindicetur. Abundè enim ſufficiet quinquennij adiectio: qua euoluta, nulli penitus actioni copia tribuetur. Quæ autem intra viceſimum quintum annum conteſtata lis fuerit, ſtatuto tricennio modis omnibus conſumatur. Petitorem iubemus, poſtquam edito actionis genere aduerſariū ſuum tenuit, & ad reſpondendum coëgit, propoſitę litis probationibus imminere: quoniam ad damnoſam iudicij obſeruationem quenquam prius non debet vllus attrahere, quàm omnia documenta præpararit, quibus exhibitum in diſceptatione conuincat. Quod & ſcitis veterū principum continetur. Aliâs ſi quis ad iudicium quem venire compulerit, & in eodem officio vel fideiuſſionis titulo conſtituto non vrgueat, quo intra quatuor menſes inſtitutas peragat actiones, & conſtiterit iudicem cauſas alias cognouiſſe, petitor qui ſecretarium ſuo vitio noluit introire, ſumptus expenſaſque reſtituat: quoniam actoris tergiuerſationem eſſe nòn conuenit impunitam. Pulſatus hiis recuperatis, ab obſeruationis neceſſitate integro petitoris negocio liber abſcedat. Quod ſi pulſatus quis adeſſe neglexerit, euocatus ſecundū ordinem iuris, ſententiā excipiat cōtumacis. Exhibitus ſanè ſi de ſolo pulſatus fuerit, ceſſante fideiuſſionis neceſſitate, periculo negocij obſeruationē ſe ſubiturū promittat. In pecuniariis autè cauſis, non niſi pro quātitate debiti, quòd fuerit poſtulatū, præſentiæ ſuæ fideiuſſorē dabit, ſi maluerit ſubire conflictū, ſi tamen eum in hiis locis, in quibus pulſatus fuerit, patrimoniū petitæ ſummæ conueniens cōſtiterit non habere. Si quis à ſuſpecto iudice illuſtri viro, Præfecto vrbis Romę, propter aliquas domeſticas & priuatas ſimultates vocem appellationis emiſerit, apud ſucceſſorē eius ſequentē mox quas ante timuit exerat actiones: vt relationibus difficultatum, ac morarum, quas intercedere ad reſpondendum volumus, neceſſitas auferatur. Nec quiſquā prouocet à pręfato Cognitore in cauſa cuius meritū intra centū ſolidos continetur. Si fortè duorū prædiorū vnus dominus atque poſſeſſor ex referto originatiis & colonis agro, ad alterū rus aliquos homines propria volūtate & ordinatione tranſtulerit, ita id maneat, vt ſiue vēditione, ſeu donatione, ſeu quolibet alio modo ad diuerſos dominos res vtraque peruenerit, trāſlatos originis iure & titulo reuocari non liceat. Indecorum eſt, autoris facta conuelli, quæ pro conſilio ſuo & tractatu neceſſaria iudicauit. Cum magis deceat id eius reuerentiam, quæ illi viſa ſunt, inuiolata ſeruari. Quod autē antehac promulgata lege cenſuimus, amiſſæ temporibus originariæ ſobolē priori domino non perire, id in argumentum trahi aperta definitione prohibemus. Scilicet vt ſecundū legē ad Palladiū datā, ſobolem diuidi cenſeamus, quæ de originario ſuſcepta fuerit alieno, Firmine Parens Kariſſime atque amantiſſime. Quare illuſtris & pręcelſa Magnificentia tua hanc ſaluberrimam edictalem legem, etiā pendentibus in foro negociis, profuturā, propoſitis vul-

gabit edictis: vt quanta nobis diſponendę quietis publicæ cura ſit, omnibus innoteſcat. Dat. XVII. Kal. Maij. Romæ, Herculino v.c. cos.

INTERP. *Lex iſta de diuerſis rebus multa conſtituit, ſed inprimis de clericis quod dictum eſt, vt niſi per compromiſſi vinculum iudicium Epiſcopale non adeant. Poſteriori lege Maioriani abrogatum eſt. De reliquis precepit, vt ſi quis laicus Clericum ſiue in ciuili, ſeu in criminali negocio per auctoritatem iudicis ad publicum prouocauerit, pulſatus ſine dilatione reſpondeat. Epiſcopi etiam ſiue pro peruaſione rei alicuius, ſiue pro quibuſcunque grauibus iniuriis ad iudicium fuerint prouocati, licet in criminalibus cauſis per alium nulli liceat reſpondere, Epiſcopis tamen & prebyteris hac lege præſtatur, vt in talibus cauſis miſſo Procuratore reſpondeant, ſine dubio vt ad eos redeat ſententia iudicati. In reliquis verò criminalibus cauſis, vbi de ſcelere perſona conuincenda eſt, ſuam in iudicio præſentiam exhibere procurent. Quod ſi tertiò conuenti per executorem ad iudicium venire noluerint, ſententiam excipiant contumacis. Clericus ſi aliquem lite pulſauerit, in foro illius quem in iudicium prouocat, audiatur: ſi tamen pulſatus non acquieuerit ad Epiſcopi vel presbyteri venire iudicium. Quod ſi aliud fecerit ille qui pulſat, defenſores cauſæ ipſius taliter notari præcepit, vt ab omni officio & perſecutione cauſarum habeantur extranei. Nullum etiam originarium, inquilinum, ſeruum, ſiue colonum ad clericatus officium iubet accedere, neque in monaſteriis recipi, ne per hanc occaſionem debitam conditionem poſſint euadere. Nam nec corporatus ciuitatis alicuius, qui publicum ſeruitium debet, nec Curialis vel colligiatus Clericus eſſe præſumat. Clericos quoque præcepit, vt negotiationes nullatenus exercere præſumant: quod ſi fecerint, velut alij negotiatores a iudicibus emendentur. De corporibus namque publicis nullum fieri defenſorem eccleſiæ lex iſta conſtituit. Quod ſi quis ex Curia adquieuerit, vt fiat defenſor eccleſiæ, nouerit res ſuas omnes Curiæ, aut illi corpori vnde diſceſſerat applicandas, & ſe ad ſeruitium ciuitatis in ſuo corpore reuocãdum. Nam & iudicem, & officium eius prouinciæ, ſi eos non reuocauerint, graui, ſicut ipſa lex loquitur, dicit pœna feriendos. Diaconis, qui ex Curialibus vel ex quolibet corpore publico facti ſunt, præcepit, vt pro ſe ad agenda quæ vtilitati publicæ debentur, Suffectos dare debeant. Quod ſi non dederint, ipſi ad conditionem debitam reuocentur. Nam Epiſcopos atque presbyteros non iubet hac lege conſtringi, niſi tantùm vt de patrimoniis ſuis, quæ ſunt Maioriani lege conſtituta euidenter obſeruent. Originarios verò vel ſeruos, qui ad honorem eccleſiaſticum adſpirauerint, debere intra XXX. annos à dominis reuocari. Ita tamen, vt diaconus pro ſe vicarium ſi habuerit reddat, & omne peculium ſuum dominus eius vſurpet. Quod ſi vicarium nõ habuerit vnde reddat, ipſe ad conditionem propriam reuocetur. Nam omnes Clericos iubet, vt nullas alias cauſas, præter actus tantùm eccleſiaſticos agant, & vt publica loca pro eccleſiarum reparatione non deſtruant. De ſucceſſione coniugis quoque hoc ſpecialiter credidit inſerendum, vt ſi vir vxore viua moriatur, & filios non habeat, ſed aut patrem, aut matrem dimittat, de ſpõſalitia donatione quam fecit medietatem ſibi vxor vendicet, medietatem patri aut matri defuncti mariti, qui ſuperſtes eorum fuerit, ſine difficultate reſtituat. Quod etiamſi vxori talis caſus euenerit, de dote quam ab vxore maritus accepit, ſimili ratione, id eſt, medietatem parentibus, aut ſi vnus eorum ſuperſtes fuerit, ſe nouerit redditurũ. Quod ſi nec parentes ſuperſtites fuerint, nec filij, perſona coniugis quæ altero ſuperuixerit, & dotem, & donationem ſibi iure perpetuo vindicabit. Ita vt faciendi de his quicquid voluerit habeat liberam poteſtatem. Mulier verò quæ filium derelinquet,*

quet,

*quet, ſi marito ſuperſtite inteſtata defecerit, maritus eius, hoc eſt pater eorum, fa-
cultates ab vxore dimiſſas vſurpet, & pro vſufructu in ſua habeat poteſtate: Ita
vt cum vnuſquiſque filiorum ad viceſimum ætatis ſuæ annum peruenerit, medie-
tatem portionis ſuæ ſine dilatione percipiat, & medietatem ſibi pater in diem vi-
tæ ſuæ ad vſumfructum retineat. Quòd ſi alicui trãſacto viceſimo anno medieta-
tem portionis ſuæ dare noluerit, fructus eius medietatis, quam daturus erat, poſt
mortem patris filius de paterna hereditate à ſucceſſoribus eius habita æſtimatio-
ne recipiat, quos patri exigere pro ſua poteſtate non valuit. De diuortijs verò in-
ter coniuges ſublata Nouella lege, quæ fuit à Diuo Cõſtantio ordinata præcepit
obſeruari. Tricennalem verò legem in omnibus negotijs ita iubet euidentius custo-
diri, vt omnia tempora, quæ in infinitũ negotia extendebant: quia diuerſi in qua-
draginta annos, diuerſi iuriſconſultores de aliquibus rebus perpetuam fecerant
actionem: ſpecialiter cẽſuit, vt omnia de omnibus cauſis infra xxx. annorum cur-
ricula concludantur, præter, ſicut de poſtliminio dictum eſt, vt illi anni ſaluo tri-
cẽnio captiuis imputari non debeant, in quibus hoſtium dominatione detenti ſunt.
Quæ tamen lex tricennalis ſicut illa tempora ad xxx. annos reuocat, quæ amplius
lites fecerant propagari, ita reliqua, quæ infra xxx. annos ſuis quibuſque locis e-
uidenter iuſſa ſunt obſeruari, in omnibus præcipit cuſtodiri. Nam etiamſi lis infra
tricennium inchoata fuerit, & non definita, quaſi nec incepta fuerit habeatur ex-
tincta: Excepta pupillari cauſa, quibus pro ætatis fragilitate, ſicut lex Diui Theo-
doſij continet, conſtat eſſe conſultum: vt ea tempora in tricennio non imputentur,
in quibus minores ſub tutorum iubentur poteſtate conſiſtere. A quibus tamen ſi
poſt xxv. annum, ex eo quo competere actio cœperat, lis fuerit cõteſtata, quintum
tantùm annum ſupra tricennium pupillis iubet augeri. Ita vt completis xxx. &
quinque annis, ſicut reliquorum cauſæ infra xxx. annos, ita & eorum infra xxx.
& quinque ſpatium cõcludantur. Pupillorum verò cauſæ vel lites, quæ antequam
ad xxx. & v. annum perueniant, conteſtata fuiſſe probantur, intra tricennium ſi-
ne adiectione quinquennij modis omnibus cõſumantur. De petitoribus verò con-
ſtitutum eſt, vt ſi petitor aduerſarium ſuum pulſatum in iudicio deferre voluerit:
quem aut ſub fideiuſſione, aut cautione fecit adduci, & non feſtinet infra quatuor
menſes, in quibus tamen iudex ad audiendas reliquas cauſas vacare cognoſci-
tur, vt actionem quam propoſuit debeat expedire. Ille, quem compulit ad audien-
tiam, obſeruare ſumptus & expenſas litis à petitore accipiat, & liber abſcedat:
Salua tamen integritate negotij illius petitoris qui ad præſens pro tarditate ſum-
ptuum vel expenſarum damna ſuſtinuit. Nam ſi quis pulſatus in iudicio adeſſe
noluerit, poſt trinam conuentionem ſciat ſe contumacis ſententiam ſubiturum: id
eſt, vt quicquid ſi adfuiſſet in iudicio addicendus erat, petenti litigatori quaſi vi-
ctus exoluat. Quicunque autem ſiue de domo, vel de agro fuerit pulſatus, ſiue fi-
deiuſſione alicuius caueat adfuturum ſe eſſe in iudicio. Nam ſi pecuniam quis ab
eo repetit, & fideiuſſionem pro quãtitate pecuniæ, vnde pulſatur, dare debet, ſi de
hoc debito voluerit parare conflictum: tunc tamen ab eo fideiuſſor requiri non de-
bebit, quando pulſatus in his locis, in quibus audientia eſt, non minoris debiti i-
pſius poſſeſſiones habere probatur. Si quis iudicem pro quibuſcunque cauſis ad-
uerſum ſibi ſenſerit, aut habuerit fortaſſe ſuſpectũ, vocem appellationis exhibeat,
vt cum ei ſucceſſum fuerit, integro negocio apud alium iudicem amotis dilatio-
nibus poſſit audiri. In ea verò cauſa iudiciariæ poteſtatis, id eſt, illuſtri appellari
non debet, in qua vſque ad cẽtum ſolidos fuerit iudicatum. Si quis dominus duo-
rum fuerit prædiorum, & de vna poſſeſſione ad aliam, quæ iuris ſui eſt, mancipia*

cccc

originaria vel colonaria trãſtulerit, & ad diuerſos dominos fundus vterque peruenerit nihil contra ordinationem domini prioris aliunde trãſlatis mancipiis repetere aut pulſare præſumat. ſed cui aut vẽditus, aut donatus, aut dimiſſus ager fuerit, in eo eum ſtatu poſſideat, in quo ab auctore conſtat fuiſſe dimiſſum. De colonarum verò agnatione id remota ambiguitate conſtat eſſe praeceptum, vt ſecundum legem, quæ ad Palladium data eſt de colono & colona, inter duos dominos diuidatur agnatio, id eſt, vt coloni dominus duas partes filiorum, tertiam colonæ dominus ſibi debeat vindicare. Quæ verò actiones perpetuæ fuerint, & ad tricenium reuocatæ ſunt placuit adnecti, id eſt, hereditatis petitio, ſi tamen ab auctore cui competebat fuerit inchoata finalis actio homicidij, furti tutelæ geſtæ, de fugitiuis, de curialibus, vel de collegiatis reuocandis empti, venditi, locati & conducti, negociorum geſtorum, mandati pro ſocio.

De confirmatione legum Nouellarum Diui Theodoſij.
Tit. XIII.

1. Impp. Theod. & Valentin. AA. Albino pp. & patricio.

GLORIOSISSIMVS principum dominus Theodoſius clementiæ meæ pater leges à ſe poſt Codicem nominis ſui latas nuper ad nos ſicut repetitis conſtitutionibus cæteris, proſequente ſacra præceptione direxit, Albine parens Kariſſime Auguſtorum. Inluſtris & præcelſa magnificentia tua noſtrorum quoque apicum tenorem ſecuta perferre eas in notitiam omnium cum ſupradicta venerabili iuſſione ſimul miſſa, quod nihil dubitationis relinquit, tam ſuis quàm prouincialium iudicum decernet edictis, vt ſicuti vterque orbis indiuiduis ordinationibus regitur, hiſdem quoque legibus temperetur. Dat. Non. Maij. Rau. Poſtumiano & Zenone CONS.

De principibus agentium in rebus. *Tit. XIIII.*

1. Impp. Theod. & Valentin. AA. Opilioni magiſtro officiorum.

LIBENTER accipimus quotiens neceſſaria ſubgeruntur. tantum enim laudis eſt veterum ſtatuta ſeruare, quantum neceſſaria prouida mente ſanxiſſe, eadem ratio eſt præſtare beneficia & præſentia cuſtodire. Igitur ſublimitatis tuæ, quæ magnanimitate ſua noſtris temporibus proficere quidquid rationabili ſollicitudine prouidetur ſuggeſtionem ſequendam * vigiliæ tantæ * hac edictali lege conſulimus, vt quę vetuſtas pro remuneratione ſui præſtitit, & intercepta iam diu fuerant, conſequantur, ſcilicet vt inconſulto principe (qui ex eadem ſchola) qui ad obſequia præfecturæ prætorianæ poſt infinita diſcrimina & conſumpta ætatis parte meliore peruenit, primores deſignati officij nihil vſurpent: neque præfectianus aliquis ſuæ præſumat militiæ ſacramẽta, neque matriculis eximatur præter eius conſcientiam : ꝺque conſenſum, ita vt eadem matricula officij prætoriani in principis poteſtate conſiſtat, & annonis aꝺque emolumentis principibus nihil per iudicum auaritiam ſubtrahatur. Debent enim plurimis remediis adiuuari, quos nouimus, vt ad hoc veniant, plurima pericula ſuſtinere, Opilio P. K. A. Inluſtris itaque auctoritas tua, hæc quæ meritò conſtituta ſunt præcipiet pro ſua æquitate ſeruari, vt ſpe certa recuperandi præmij antiquitus deputati in neceſſitatibus publicis fidelius eta-

lius elaborēt, quoniam vbi certus fructus eſt, illic ſtudioſius laborare delectant, multa decem librarum auri ſtatuta, ſi quis legis huius obuiauerit conſtitutis. Dat. III. Id. Sept. Raū. Aſturio & Protogene CONS.

De ſuarijs, boariis & pecuarijs. Tit. XV.

I. Impp. Valentinianus & Marcianus AA. Firmino p.p.

NON miramur inter bellicas curas & obſtrepentes lituos ordinatione viri magnifici parētis patriciiq; noſtri Aëtij formā publicæ diſpoſitionis in meliorē ſtatum fuiſſe mutatam, cuius ſollicitudini facillimum effectū præſtitit amplitudinis veſtrę in ęternum conſulens laudanda prouiſio, quæ ſacrę vrbis priuilegiis & adminiſtrandis prouidentiæ & optimi ciuis adfectioni ſubuenit & iamiámque occidui corporis iunctionem ita ſalubri diſpoſitione conſtituit, vt remotis diſpendiis numquam defectum virium deuotio inſeruientis incurrat. quippe cui per imitationem prouinciarum exactionis qualitate ex pretij moderata adæratione proſpexit, Firmine P. K. A. Inluſtris & pręcelſa magnificentia tua pragmatici noſtri tenore confecto, ſciat ſecundum ſaluberrimam ſuggeſtionem ſuam quæ ex magnifici viri parentis patriciique noſtri Aetij diſpoſitione proceſſit, patronis & corpori ſuariorum intuitu ſacræ vrbis Rom. inprimis hoc beneficium debere præſtari, vt delegatio quæ his intra prouinc. * * prouinciis ſub refuſionem vniuerſorum titulorum, qui diſperſi antehac plurimū in reliquis habere probatur de vicinis prouinciis. i. Lucania Aemilia quadrigētorum, Campania M. DCCCCL. ſolidorū debita emolumenta oportet decerni. de boariorū etiā vel pecuariorū præſtatione nongētos quinquaginta ſolidos exacto ſibi nouerit profuturos, centū millia æqui ponderis portionem de interpretiis iuxta priora conſtituta præbeant, ducentena quadragena pondus ad ſolid. ſecūdum promiſſionē ſuā inlaturi. quoniam certa emolumenta amota ſolita dubitatione percipiunt: ita vt centum quinquaginta diebus obſoniorum præbitionem ſine vlla cauſatione ſingulis annis à ſe nouerint procurādam, quæ quantitas in tricies ſexies, centies vigintiocto millibus libris cum duarum decimarum ratione colligitur. In ipſorum autem patronorū ſit arbitrio cōſtitutum, vtrum per prætorianum officiū adiuncti ei, quique de corpore ſuo quos elegerint, quibus ducenariam militiam pręberi iubemus, an per ſuos tantūmodò, ne fortè oneroſi ſint apparitores idipſum munus velint exactionis impleri, non expectata deinceps prætorianæ ſedis annua delegatione quæ hactenus ſeruabatur. necante quicquam de Lucania Samique prouinciis arca prætoriana depoſcat, quàm ſuariis exigentibus debitum omne ſoluatur. Moderatores prouinciarum eorúmque officia ſub periculo facultatum ſuarum diligentiam & efficaciam huic operi commodabunt, vt ea ipſa quæ prouidimus faciliùs impleantur. Baonio priori corporis cum dignitate lege conceſſa etiam cingulum militiæ iubemus adiungi, quo in rebus ordinandis ſub priuilegio militari maior huic auctoritas ſuffragetur. quod circa ſucceſſores eius venientes per ordinem volumus cuſtodiri: quos ad nullū præterea onus conuenit deuocari, niſi huic officio vacantes à cæteris habentur immunes. Suarios ipſius apparitionis neque iniuriæ neque diſpendiis ſubiacere, manentibus circa eos, quę ſuperiora ſcita ſanxerunt. Obnoxias ſanè Suario, Boario, & Pecuario corpori perſonas

ad debita præcipimus cum agnatione, peculiis & prædiis onera reuocari, remotis omnibus quæ ſibi contra legem præſumptio vindicauit, in quibus exequendis memoratus Baonius prior corporis eius fideliter * præſtetur affectus. Deuotos enim ob hoc non ſolùm prouiſione, ſed etiam honore duximus adiuuandos, vt ſplendidiores in miniſterio vrbis æternæ ſemper inuigilent, ſuiſque compendiis æſtiment adgregari, quicquid iugis procurarit inlatio. Dat. III. Kal. Iul. Romæ. Herculano V. C. CONS.

De aduocatis non perpetuandis.

Impp. Valent. & Mart. AA. Stauratio pp.

Multa in ſanciendis legibus non ſolùm ſibi vindicat, verùm & temporis ratio perſuadet, non quòd præceptorum diuerſitas placeat, ſed quod euentuum qualitas penſius facit eſſe iudicium, & firmius conſtituto robur eſt, quotiens priori ſententiæ magis magiſque probata ſuccedit. Dudum lata lex exceptis illuſtribus foris ceteris ac prouincialibus perpetuitatē cōceſſerat actionis, ſed nūc adcreſcente pube & literariæ indolis iuuentute, aditi exoratíque ſumus ne ſub aliorum perpetuitate ſuccedentium ſtudiorum feruor euaneſcat, quis enim ſe ei officio nouus profeſſor inſerat quod veteranus inſederit, vt non ſit tam actor quàm obſeruator alterius? & quia hæc quę ab homine caduca ſunt, fiunt ſubrogatione perpetua, ne interdicentibus ſtudiis ipſa pariter officia conquieſcāt, hac generali conſtitutione decernimus vniuerſa fora tam illuſtrium Pręfectorum prętorij ac pręfec. vrbi quàm reliqua omnia. * * *.

De Afris, Vandalis, Alanis.

Impp. Theod. v. Valent. AA. Albino PP.

ILLYRICI Ex adfectu publico conuenit eorum neceſſitatib. ſubuenire qui in fatales miſerias inciderūt. Imperatoriæ ſiquidem vis maior laudis eſt aliqua decreta mollire, quando vis maior inopinatæ cladis fatale generarit incommodum, Albine PR. AA. Vnde illuſtris & pręcelſa magnificentia tua pragmatici noſtri tenore comperto, ſciat Afros qui infortunio hoſtilis cladis expulſi eiectíque fortunis omnibus opem ſui actus & conuerſationis ſolitæ perdiderunt, & imbuti ſtudiis literarum cauſas agere deſtinarunt, ſiue agere iam cœperunt apud omnes iudices, his aduocationis copiam remoto legis vinculo eſſe permiſſam, vt ærūnas in quibus nunc ſunt, tali poſſint remedio ſubleuare preter prętorianam togam forumq́ue vrbanum, in quo agēdorum negotiorum licentiam tribus pietas noſtra permiſit, nec enim non eos oportet ſtudiis fauorabilibus adiuuari, quibus ſolum remanſit quod ſibi non potuit vindicare captiuitas. Dat. XIII. Kalend. Sept. Rauennę, Maximo II. v. Paterio cos.

De ſiliquarum exactionibus.

Impp. Theod. & Valent. AA. PP.

CVM pietatis noſtrę animo ad querendum remedij publici adiumenta perpetuę cogitationes ſe ingerāt, nihil tam neceſſarium cura ſerenitatis noſtrę perſpicit, ſicut omniū ſenſibus optamus occurrere, quàm vt defeſſis rebus, adflictíſque publico tantum robur numeroſi exercitus pręparetur, ſed nec tam ſalubris, in qua omnium plenę ſecuritatis fundamenta po-

ta ponenda ſunt, per varia erogationum clementię noſtrę conatum odoraturus, vt ipſo experimento non modò his qui nouis ſacramentis obligantur, ſed ne veteri quidem exercitui quæ ab exhauſtis ęgerrimè conferuntur ad victum, vel ad veſtitum poſſe præberi, quos niſi indigna & pudenda armato nomini negotiatio aleret, vix poſſent à famis periculo, & à frigorum pernicie vindicari. Quæ ergo his anguſtiis remedia prouidenda ſunt, mens noſtrę ſerenitatis exæſtuat. Nam ſi à poſſeſſore ſuper alia, quæ pręſtat, has expenſas requirat, vltimas tenuéſque eius vires compulſio talis extinguet: ſi à mercatorib. rurſus hoc efflagitet, neceſſe eſt eos depreſſos tanti oneris mole ſuccūbere. Inter hęc animo fluctuante hanc viam reperimus. primùm cuius leniſſima functio publici quęſtus habeat magna compendia, deinde quę ad vniuerſos pertinent à paucis intollerabilia damna ſubmoueat, atque ita ſine ſenſu diſpendiorum ſit, vt cum plus hinc publicæ vtilitati conquiri valeat, nullus ſe ſpeciatim quæratur adfligi, & neque à tenuiſſimis poſſeſſorum reliquiis, vel defectu miſerabili negotiatorum quicquam impoſſibile poſtuletur. Placuit itaque vt omni venditione per ſolidum dimidia ſiliqua ab emptore, dimidia à venditore, per omnem contractum æqualiter publico conferatur, in omnibus mobilibus immobilibúſque rebus, venditiones tantùm emptionéſque duntaxat tali cõditione * tam bonus rei effectus aliter nõ poterit prouenire, niſi huic muneri certi qui pręficiendi ſunt eligantur communi procerum noſtrorum conſilio atque tractatu, quod electionis iudicium reſeruabitur circa eos qui in aliorum locum adiectionis augmẽto noluerint ſubrogari. Per ſingula igitur negotiationum genera ſingulos præponi oportere, hac edictali lege decernimus, quos fides atque induſtriæ huic officio ſuſtinendo idoneos comprobauerit. Vtilius quippe eſt diſtributis procurationibus merciũ omnium (vt in talibus rebus fieri ſolet) depulſa permixtionis caligine apertiùs & liquidiùs declarare, quid quiſque pro cõducta mercium nundinatione dependat. Omnis autem contractus qui clanculatiò vel emente, vel vendẽte in fraudem legis initus fuerit, careat firmitate, quod ne fiat ea ratione proſpicimus vt geſtis municipalibus immobilium rerum contractus conſtet initus, mobilium verò emiſſis pictaciis tranſigatur, & is qui prępoſitus fuerit huic muneri profiteatur ſe id quod per hanc legem compẽdiis publicis decretum eſt conſecutum, ita vt poſt annum ſecuritatis amiſſę diſcuſſio minimè requiratur, qui ſi à tabellione vel cõtractibus conuentus ad geſta venire diſtulerit, inlato curialibus quod huius edicti lege inferendũ eſt, venditio perfecta ſtabilitate nitatur. Ille autem qui huic rei præpoſitus ſpe fuerit proprij publicum cõmodum putauerit differendum, tali adficiendus incommodo eſt, vt tantundem ipſe fiſci viribus inferat, quantum de ipſo contractu cui conuentus præſentiam ſuam negauit à contrahentibus publico fuerit inlatum, quod ab eo magiſtratus & curiales exigere curabunt, quàm pœnam neq; ordines effugiant, neque moderatores Prouinciarum, ſi qua ipſi fraude vel conludio publicè emolumenta diſtulerint. Sed hæc quę tam ſalubriter ordinamus, in omnibus prouinciis atque vrbibus vna eadémque volumus ratione ſeruari, quod abſque vllius erroris impedimento explicabitur, ſi certè nundinæ ciuitatibus eorúmque territoriis ordinentur. Iubemus enim & in oppidis & in regionibus certo loco ac tempore emendis atque

vendendis rebus per honoratorum diſpoſitionem, nec non ordinum ſeu ciuium ſub prǫſentia moderatoris prouinciæ manifeſta definitione conſtitui. Nulli itaque mercatori præter hanc obſeruationem, niſi ad deſignata loca temporibus præſtitutis, ad negotiationis ſuę ſpecies diſtrahendas paſſim licebit accedere, vt certa ratio emēdi atque vendendi ibi conſtare poſſit, vbi nundinandi ius prouincialium tractatum fuerit deputatum, & id quod præberi ſuprà ſtatuimus, facilius eorum, qui præpoſiti fuerint, valeat diligentia reperire: quæ verò ex his ſupplenda & minutius ordinanda ſunt, ampliſſima * * *

[redacted]

De poſtulando. No.1.
De lampadariis. No.1.
De nauicularìis amnicis. No.1.
De prædiis piſtoriis Afris deputandis. No.1.
De ſucceſſione curialium. No.1.
In damnum publicum non valere reſcriptum. No.1.
De pentapolitanis ad vrbem Romam reuocandis. No.1.
De tyronibus & occultatoribus deſertorum. No.111.
De palatinis. No.111.
Ne Duciani vel limitanei milites ad Comitatum exhibeantur. No.1.
De competitionibus. No.1.
De honoratis. No.1.
De honoratis & quis in gradu præferatur. No.1.
De officio & numerariis præfectorum pratorio. No.1.

LEGVM

LEGVM NOVELLARVM DIVI MARTIANI A. LIBER III.

Neminem exhiberi de prouincia ad Comitatum, niſi ad relationem Iudicis, à quo fuerit appellatum. *Tit.* I.

1. Impp. Valent. & Martiani AA. Edictum.

MVLTA remediorum genera, noſtrę Clementię prouincialibus ſuis proſpicere geſtienti, & crebra cogitatio ſuppetit, & ipſe rerum vſus apportat. Nā cùm venalem iudicum ambitum radicitus amputaſſet, & ad res priuatas vel publicas ſyncerisſimè gubernandas, homines ſpectandos atque conſultos traxiſſet inuitos, ſciens quippe felicem fore remp. ſi à nolentibus, & actus publicos repulſantibus, † cogitanti noſtræ pietati ſtatim occurrit: quonam modo poſſint longi itineris interuallo, & enormibus ſumptibus legitimo egentes auxilio liberari. Videtis enim agmina, videtis cateruas adeuntium infinitas, non ſolùm à finitimis prouinciis, verùm extremo orbis Rom. limite confluētes, & aduerſum ſuos aduerſarios conquerentes. Quod profecto nullatenus accidiſſet, ſi in locis integritas vel ſeueritas iudicum floruiſſet. Et ne igitur huiuſmodi flagitia etiam vlteriùs porrigantur, ne quis deſertis laribus ſuis, aut certè dulcibus pignoribus, per incognitas mundi partes diutiùs peruagetur, hoc conſultisſimo edicto ſtatuendum, pariter & omnibus declarandum pietas noſtra decernit. Quicunque ciuilem actionem, vel certè criminalem accuſationem aduerſariis ſuis intendere moliuntur, viros clariſsimos adeant prouinciarum Rectores, & expoſitis querimoniis, inſinuatiſque deſideriis ſuis, paratisſimū promptisſimúmque poſthac ſubſidium iuris expectent. Illi noxiæ potētiæ vim legum benignam opponant. Illi diuitiis integram mentem obiiciant. Non illum ſupercilium, quod hoc tempore nullum eſt, terrebit: non effœminabit mentem ſéueram quilibet cenſus oblatus: ſed vnicuique non altiore ſuſpecta, non deſpecta humiliore fortuna, noſtræ mandatorum non immemores pietatis, & antiquo, & noſtro iure ſuccurrent, & querimonias ſuas probantibus, aut indemnitate ſeruata, aut legitima vindicta conſulent ſubſecuta. Has ergo ob cauſas nullum aduerſarium ſuum à proximis vel longinquis partibus, non per ſacras adfatus, non per magnificentisſimo-

† videtur eſſe adminiſtretur.

ne Iudicis ſuſtinebit. Nam dignum eſt,eos qui maiorum noſtrarúmque legum,auaritia ſtimulante vel inuidia incitante fines perturbare, ſeu caſtra perfringere conabuntur, habitantium ſaltem intentato, † quo magis puniuntur,diſpendio refrenari.Ergo cõſulite veſtris commodis, noſtris ſaluberrimis parete præceptis. Nemo à noſtra pietate maioribus occupata,vel à magnificentiſſimis,ſeu illuſtribus iudicibus, niſi in maximis ac neceſſariis,quod ſuperiùs cautum eſt, rebus, publicíſve debitis exhibitionis ſubſidium poſcat.Nam ſi quis aliter quàm dicta continent petulanti animo hiis deſpectis,maiorem iudicem,vel noſtram primum contra ordinem legum adierit maieſtatem, ſciat ſe nõ ſolùm litis iacturæ,atque plus petitionis periculo, verùmetiam competenti motui fore ſubdendum. Dat. v. Id. Octob. Conſtantinop. Valent. A. VII. & Auieno V. C. COS. † inuitato.

INTERP. *Si quis aduerſarium aut repetitione, aut criminis obiectione pulſauerit,in prouincia,in qua conſiſtit ille qui pulſatur, ſuas exerat actiones, nec æſtimet aduerſarium ſuum alibi aut longiùs ad iudicium protrahendum: illi verò qui pulſatus fuerit, ſi iudicem ſuſpectum habuerit, liceat appellare. Simili etiam & militantes ordine teneantur, vt & ipſe apud competentes iudices, quas competere ſibi credunt, exerant actiones: quia omnibus legibus conſtitutum eſt,vt actor rei forum ſequatur.*

De indulgentiis reliquorum. *Tit. II.*

I. Impp. Valent. & Martianus AA. Palladio PF. P.

CVRAE nobis eſt vtilitati humani generis prouidere: Nam id die ac nocte proſpicimus,vt vniuerſi,qui ſub noſtro imperio viuunt, & armorum præſidio ab hoſtili impetu muniantur, ac in pace libero otio ac ſecuritate potiantur.Ideóque mirati ſumus laudabilem ſuggeſtionem Celſitudinis tuæ: quæ præter alias virtutes, quibus ſublimitas tua plurimùm pollet, etiam humanitatem tui Culminis euidenter oſtendit. Nam debitorum,quæ in reliquis trahuntur, exactionem moleſtam teſtatur eſſe obnoxiis, ac meritò poſtulauit, vt prædicti debitores ſacra noſtra indulgentia liberentur. Quapropter admirabilem inſinuationem tuam probandam eſſe cenſuimus. Ceſſet igitur, pro ſecuritate prouincialium exactio reliquorum,& à ſextæ indictionis initio, vſque ad finem quintæ decimæ nuper elapſæ, debita deleantur,ſiue ex poſſeſſionib.liberari †,vel patrimonialis,templorúmve, aut ciuilis fiſcaliſve iuris,ſeu in auro,ſeu in argento,ſeu in ſpeciebus, vel in metallica quacunq; materia, alióve quolibet collationis titulo in publicis calculis reſidere noſcuntur.Et ſiue arcæ ſublimitatis tuæ,ſiue theſauris, ſiue ſacro debentur ærario, ſiue cellariis, ſiue priuatæ rei noſtræ, aut dominicæ domui,ſiue operibus huius inclytæ vrbis,omnia collatoribus,necnon Curialibus,ſeu cohortalibus, ſeu prouincialibus officiis & aliis quicunq; reperiuntur obnoxij,remittantur.Et ne qua liberalitatem noſtram caligo fraudis poſſit impedire, etſi in priuatũ cõtractum, vel in cautionem debitum publicũ tranſiſſe, vel nouatũ eſſe dicatur, aut ſi quis Curialis exactor,vel cohortalis cõpulſor,pro obnoxio ſe intuliſſe commemoret, nihilominus liberalitas noſtra firma permaneat. Curialibus etiam & cohortalib. nulla ſuperexactionis aduerſus eptiones vel actua- †ærarij

dddd

bere iubeantur. Ex præſenti quoq; quarta indictione, ceſſante prǽteriti tẽporis canonis exactione, manente penes eos ſucceſſoréſq; eorũ, & detentatores illibato dominio. Nam ſi priuati iuris debita nõ patimur denegari, multo magis præbenda ſunt ciuitatibus, quæ iure debẽtur: cùm ſufficiat poſſeſſoribus, quod apud eos dominiũ in perpetuũ ex noſtra liberalitate permaneat. Si quæ tamen poſſeſſiones iuris ciuilis canonẽ priuatis largitionib. in præſenti prǽbent, vel nunquã ademptũ, vel poſtea impoſitum, ad hanc pragmaticã iuſſionẽ non pertinebũt, ſed priuato ærario canonẽ, quem nunc agnoſcunt, inferre ex more debebũt, dominio firmiter apud eos ſucceſſoréſq; eorum, & detentatores pari modo permanẽte. Illud etiam diſpoſitionis culminis tui probamus atq; firmamus, vt ſi qui cuiuſlibet iudicis cõmotione multati ſunt & partem, ſeu totam multã adhuc debere noſcuntur, hij quoque indulgẽtia noſtræ Clemẽtiæ, perfruantur & nullã ſuſtineãt exactionẽ, Palladi Præfecte Kariſſime AA. Celſitudo igitur tua hæc, quæ per hanc pragmaticam legem ſanximus, Rectoribus prouinciarum declarare non differat: vt & ciuitates & poſſeſſores, & cæteri, de quibus hoc conſtituimus, vtilitati ſuæ conſultum eſſe lætentur. Dat. xv. Kalend. Feb. Conſtantinop. Martiano A. I. COS.

INTERP. *Si quid de fiſcalibus agris vel ædificiis, donatione principis, vel venditione, vel qualibet ratione ad priuatos fortaſſe peruenerit, id lex iſta conſtituit, vt ſoluto canone à poſſeſſoribus in perpetuum teneatur, & impletis fiſcalibus debitis, illi qui poſſident heredibus ſuis relinquendi, aut quibus voluerint donandi habeant poteſtatem.*

De matrimoniis Senatorum. Tit. IIII.

1. Impp. Valent. & Martianus AA. ad Palladium PF. P.

LEGES ſacratiſſimæ, quæ conſtringunt omniũ vitas, intelligi ab omnibus debẽt, vt vniuerſi, præſcripto earum manifeſtius cognito, vel prohibita declinent, vel permiſſa ſectentur. Si quid verò in iiſdem legibus latum fortaſſis obſcuriùs fuerit, oportet id imperatoria interpretatione patefieri, vt omnis ſanctionis remoueatur ambiguum, & in ſuam partẽ iuris dubia deriuare litigatorum contentio alterna nõ poſſit. Negociorũ quoque cognitores, ac tribunalium præſides, apertã definitionẽ legum ſecuti, ſuſpenſis nutantibúſque ſententiis inter ſcita incerta non fluctuent. Plana enim & facilis ad pronunciandum via patet iudici, quoties non eſt illud ambiguũ iuxta quod neceſſe eſt iudicari. Magnificentia tua, in cauſis omnibus terminãdis rectum ſemper tramitem ſtudens tenere iuſtitiæ, conſuluit clementiã noſtram ſupra Conſtãtinianæ legis ea parte, in qua aliquid exiſtere videtur ambiguũ. Nã cùm ſanciret, ne Senatori, Prǽfectiſſimo, Duumuiro, Flamini municipali, ſacerdoti prouinciǽ habere liceret vxorẽ ancillã, ancillæ filiam: libertã, libertæ filiã: ciuem Romanã vel Latinã factam: ſcenicam, vel ſcenicǽ filiam: tabernariam, vel tabernarij filiam, vel lenonis aut arenarij filiam, aut eam quæ mercimoniis publice præfuit, vetitis interdictiſque perſonis, adiecit etiam humilem abiectámq; perſonã. Ex matrimonio magnã dubitationem in iudiciis naſci tua adſeruit celſitudo, vtrumne hæc nomina etiã ad pauperes ingenuas fœminas referri debeãt, eáſq; à matrimonio Senatorum præſcriptũ legis excludat. Abſit, vt hoc

nefas vllis putemus temporibus, vt credatur cuiquam dedecori data eſſe paupertas: cùm ſæpe plurimis multum parauerint gloriæ opes modicæ, & continentiæ fuerit teſtimonium cenſus anguſtior. Quis arbitretur inclytæ recordationis Conſtãtinum, cùm geniales Senatorios thoros contaminari pollutarum mulierum face prohiberet, fortunæ munera bonis naturalibus prętuliſſe? & diuitijs quas varietas caſuũ tam poteſt adimere quàm tribuere, poſtpoſuiſſe ingenuitatem? quæ auferri non poteſt, ſi ſemel nata ſit. Ille verò honeſti amantiſſimus, & morum ſanctiſſimus cenſor, eas humiles abiectáſq; iudicauit eſſe perſonas, & matrimonijs Senatorum duxit indignas, quas aut naſcendi decolor macula, aut vita probroſis quæſtibus dedita, ſordẽtibus notis polluit, & vel per originis turpitudinẽ, vel obſcœnitate profeſſionis infecit. Ideóq; omnẽ dubitationem, quæ quorundã mentibus iniecta fuerat, auferentes, manentibus, & ſolidiſſima in perpetuum firmitate durãtibus cunctis his, quæ ſuper matrimonijs Senatorum ſanxit conſtitutio diuæ memoriæ Conſtantini, humilem vel abiectã fœminã minimè eam iudicamus intelligi, quę licet pauper, ab ingenuis tamen parentibus nata ſit. Sed licere ſtatuimus Senatoribus, & quibuſcunq; ampliſſimis dignitatibus præditis, ex ingenuis natas, quamuis pauperes in matrimonium ſibi adſciſcere, nullámq; inter ingenuas ex diuitijs & opulentiore fortuna eſſe diſtantiam. Humiles verò abiectáſque perſonas eas tantummodo mulieres eſſe cenſemus, quas enumeratas, & ſpecialiter expreſſas copulari matrimoniis Senatorum lex prędicta non paſſa eſt, hoc eſt, ancillam, ancillę filiam: libertã, libertæ filiam: ciuem Romanam vel Latinam factã: ſcenicam vel ſcenicæ filiam: tabernariam vel tabernarij, vel lenonis aut arenarij filiam, aut eam quæ mercimonijs publice præfuit. Quod quidem haud dubiè credimus ipſum diuæ memoriæ Conſtantinum, in ea quam promulgauit ſanctione ſenſiſſe. Ideóq; huiuſmodi inhibuiſſe nuptias, ne Senatoribus harum fœminarum, quas nunc enumerauimus, non tam conubia quàm vitia iungerentur. Cætera etiam quæ ab inclytæ recordationis Conſtantino, vel ab aliis poſt eum Diuis principibus, ſuper naturalibus filijs eorúmque matribus, de concubinis quoque ingenuis, & de his quæ poſt vxoris obitum in nuptias conuenerunt, quęcunque ſacris conſtitutionibus definita ſunt, iubemus inuiolabiliter cuſtodiri. Ita tamen, vt promulgatas priùs leges hæ quæ poſtmodum latæ ſunt auctoritate pręcedant: & quęcunq; ex ipſis eſt poſterior tempore, ſit validior ſanctione, Palladi præfecte Kariſſ. Auguſtorum. Illuſtris igitur & magnifica auctoritas tua hanc Serenitatis noſtræ legem perpetuò in æuum omne valituram, Edictis ex more propoſitis, ad omniũ notitiam faciat peruenire. Dat. prid.

† Aſtorio Noñ. April. Conſtantinop. Aëtio & † Studio vv. cc. cos.

INTERP. *Hac lege permiſſum eſt, vt exceptis vilibus infamibúsque perſonis, quas lex iſta commemorat, pauperes, & ſine vlla dignitate natalium, dummodo honeſtas & honeſtis parentibus procreatas, Senatores, ſi voluerint vxores eligendi & ducendi habeant poteſtatem. Quod & omnibus exemplo legis huius ſine dubitatione permittitur.*

De teſtamentis clericorum. *Tit. V.*

1. Imp. Martianus A. Palladio PF. P.

SAEPE

SÆPE materiam ſcribendis ferendiſque legibus negocia inopinato exorta ſuppeditant,& aut nouas conſtitui ſanctiones, aut duriùs & aſperiùs latas faciunt abrogari. Æqualis enim in vtroque æquitas eſt,vel promulgare quæ iuſta ſunt,vel antiquare quæ grauia ſunt. Nuper cùm de teſtamento clariſſimæ memoriæ Hypatiæ, quæ inter alios virum religioſum Anatholium presbyterum in portione manifeſta bonorū ſuorum ſcripſit heredē, ampliſſimo ſenatu præſente tractaret Pietas mea, & dubium videretur, an verè eſſe deberent hæ voluntates viduarū,quæ teſtamento ſuo aliquid his clericis relinquunt, qui ſub prætextu religionis huiuſmodi fœminarum domus adeunt. Cùm lex Diuæ memoriæ Valentiniani, & Valentis, & Gratiani, eccleſiaſticos,vel eos qui cōtinentium ſe volunt nomine nuncupari, nihil quacunq; liberalitate viduarum extremo iudicio permittat adipiſci. Contra hæc autem Diuæ memoriæ Valentiniani,Theod. & Arcad.conſtitutio legeretur. Inſpicientibus & æſtimātibus nobis latoris animum, viſum eſt iuſta ac rationabili pœnitētia priorum conſtitutionū vigorem antiquare voluiſſe.Nā cùm in prima lege viduarum tantūmodo mentio facta ſit, in ſecunda autē tantummodò diaconiſſarum, intelligitur eam conſtitutionē, quæ viduarum & diaconiſſarū meminit, de lege vtraq; dixiſſe. Quod cùm de voluntate latoris,& de ſanctione legis nobis videretur, vniuerſum teſtamentum iuſſimus relegi atq; replicari,& cùm repertum fuiſſet alias quoq; partes eiuſdē voluntatis ita iuſtè ac prudenter inſtitutas, vt nullum benè de ſe meritū neglexerit, multa ſacroſanctis Eccleſiis,multa pauperibus, multa Monachis religionis intuitu, multa captiuorum redēptioni,cōmota miſerabili eorum ſorte,contulerit,multa libertis ſuis† eadē latorum ſibi obſequiorū contēplatione præſtiterit,alterā quoque partē inſtitutionis,in qua Anatholiū presbyterum reliquit heredē, aduertimus ordine fuiſſe diſpoſitā.Ea enim mobilia, quæ plurimis iuſtè ac piè reliquit,per hunc voluit vniuerſa compleri,vt nō ſolùm heredis,ſed penè etiā diſpenſatoris fungatur officio. Ideóq; huiuſmodi prædictæ clariſſimæ memoriæ Hyppatiæ voluntatē, etiam in ea parte, qua Anatholium presbyterū inſtituit heredē, ea auctoritate firmaui. Sed ne in poſterum, vt ex prioribus cōſtitutionibus, quarum ſuperiùs fecimus mentionē,& quas nūc præcipio penitus abrogari, vel ex præſentis negocij dubitatione aliquid fortè relinquatur ambiguū,ſecuritati vel fiduciæ morientiū prouidentes, generali perpetuóq; victura hac lege ſancimus, vt ſiue vidua, ſiue diaconiſſa, ſeu virgo Deo dicata, vel ſanctimonialis mulier, ſiue quocunq; alio nomine religioſi honoris vel dignitatis fœmina nuncupetur,teſtamēto vel codicillo ſuo, quod tamē alia omni iuris ratione munitū ſit, Eccleſiæ,vel martyrio, vel clerico,vel monacho, vel pauperibus aliqui ȷ, vel ex integro, vel ex parte in quacunque re vel ſpecie crediderit relinquendū, id modis omnib. ratū firmúmq; conſiſtat: ſiue hoc inſtitutione,ſiue ſubſtitutione, ſeu legato, aut fideicōmiſſo per vniuerſitatē, vel ſpecialiter, ſiue ſcripta, ſiue nō ſcripta voluntate fuerit derelictū, omni in poſterū de huiuſmodi negocio ambiguitate ſubmota,donationib. etiā vel qualibet liberalitate iā viduarū q̄ diaconiſſarū,ſiue virginū quæ Deo dicatæ ſunt,vel ſanctimonialiū quæcunq; in eccleſiā, vel martyriū,vel clericū, vel monachū,vel pauperes conlata fuerint,pari

† id eſt

robore firma eſſe præcipio. Palladi p.k.a. Iul. igitur & magnifica auctoritas tua, ea quę generali legis hui' ſanctione decreui, edictis ex more ppoſitis, ad omniū notitiā faciat peruenire. Dat. †Kal. Mai. cp. Anthem. cos.

ts.Kal.

Interp. *Sanctimonialibus, viduis, diaconiſſis, omnibúsque religioſis matronis Hac lege permittitur, vt ſeu teſtamento, ſeu fideicommiſſo, ſeu per nuncupationem, ſeu per codicillos, vel quibuſlibet aliis ſcripturis, quod voluerint, Eccleſiæ, Epiſcopis, presbyteris, vel diaconibus, & omnibus clericis relinquendi habeant poteſtatem. Et ſi voluerint heredibus ſuis quoſcunque poſt eorum obitum ſubſtituere, habeant poteſtatem.*

LEGVM NOVELLARVM DIVI MAIORIANI A. LIBER IIII.

De curialibus, & agnatione vel diſtractione prædiorum, & de diuerſis negotijs. Tit. I.

1. Impp. Leo & Maiorianus AA. Baſilio pf.p.

†7. neruos.

CVRIALES, ſeruos † eſſe reip. ac viſcera ciuitatum nullus ignorat, quorum cœtū rectè appellauit antiquitas minorē Senatum, huc redegit iniquitas iudicum exactorúmq; plectenda venalitas, vt multi patrias deſerentes, natalium ſplendore neglecto, occultas latebras, & habitationem eligerent Iuris alieni. Illud quoq; ſibi dedecoris addentes, vt dum vti volunt patrociniis potentum, colonarum ſe ancillarúmq; cōiunctione polluerint. Itaq; factum eſt, vt vrbibus ordines deperirent, & prope libertatis ſuę ſtatum nonnulli per contagionem conſortij deterioris amitterent. Quod ne vlterius poſſit licere, ſaluberrima lege ſancimus, præteritę præſumptionis ſupplicium relaxantes, vt præter illos qui patrias ſuas aliqua munerum conlatione iuuerunt, ac propterea nulla ordinibus pręſumptione depereunt, vbicunque intra triginta abhinc retro annos inuenti fuerint curiales, conſtrictis procuratoribus, vel conductoribus prædiorum, dominiſque conuentis, ad vrbes quas deſeruerant, cùm vxoribus reducantur. Quod ingratum eſſe agrorum dominis non oportet: cùm debuerint pœna ſeueriore percelli, amittant mulieres quas inlicitis conſortiis iunctas eſſe quęſierunt. A quo conſtituto nec domum noſtræ Serenitatis excipimus, quorum progeniem ita diuidendam eſſe cenſemus, vt quotquot fuerint maſculini ſexus filij, patrem ſequantur.

quantur: fœminis prędij domino relinquendis. Illa diſcretione ſeruata, vt ſi ex colonabus nati ſint, Curię inſerantur. Si ex ancillis editi, collegiis deputentur: ne materni ſanguinis vilitate ſplendor ordinum polluatur. De collegiatis verò illa ſeruanda ſunt, quę pręcedentium legum pręcepit auctoritas. Quibus illud prouiſio noſtræ Serenitatis adiungit, vt collegiatis operas patriæ alternis vicibus pro curialium diſpoſitione præbentibus, extra territorium ciuitatis ſuę habitare non liceat. Hoc de pendentibus ſanxiſſe ſufficiat. In futurum verò hęc obſeruanda cenſemus: vt ſi quis actor procuratórve, domino neſciente ſuſceperit curialem, aut non intra annum proprię reſtituerit ciuitati, ſi ingenuus probatur, collegiis applicetur. Si ſeruus eſt, fuſtuario ſupplicio interficiendum ſe eſſe cognoſcat. Quod ſi id ſciente domino, aut volēte factum eſſe doceatur, & non intra ſtatuti temporis metas etiam eum vltione correctum ipſius prędij, in quo hoc admiſſum fuerit, amiſſione multetur. Similiter ſi ſeruo ſuo actori procuratorique vllus filiam iunxerit Curialis, aut certè iunctam eſſe permiſerit, & non intra pręſcriptum temporis terminum natalib. ſuis, vbique reddiderit, illa quidem Curię reſtituenda reuocetur: quam iubemus ab inteſtatis parentibus æqua cum cęteris lance ſucced[illegible]: quia per eius quoque progeniem ordo reparandus eſt. Ille verò ſi originarius erit, qui ſibi fruſtrà ac temerè mariti nomen contra interdict[illegible]m l[illegible]gis indiderit, collegiis nihilominus deputetur. Si famulus, ſeruilibus pœnis peribit. Filia curialis ſi genitalis ſoli amore neglecto, in alia voluerit nubere ciuitate, quartā mox omnium facultatum ſuarum ordini cōferat, à quo ſe alienare deſiderat: illi vrbi, ad quam migrauerat Curialis, ſine dubitatione paritura. Et quoniam vſquequaq; obuiandum eſt eorum dolis, qui nolunt eſſe quod nati ſunt. Quicunq; ſe ſub nomine clericatus, ſeu quodā religionis obtentu Curialis vel corporatus fortaſſe ſubtraxerit, ſecundum pręcedentium legum ſtatuta, ſi intra diaconatus gradum locatus probatur, ad originem ſuam ſine dilatione reuocetur. Si verò iam Diaconus, aut presbyter, aut Epiſcopus latæ huius legis tempore reperitur, ſiue adhuc obnoxius functionibus, ſiue muniis perſolutis, nihil de patrimonio ſuo alienaturum ſe eſſe cognoſcat. Cui ſi maſculini ſexus prolem, ſeu propinquos eſſe contigerit, qui vtiq; Curiæ neceſſitatibus obſequantur, mox medietatem omnium facultatum eis tradere non deſiſtat, ſibi ad vſumfructum ſex reſiduas vncias retentaturus. Si defuerit ſexus virilis, eadem in filiabus ſine dubio ſeruaturus: ſi tamen Curialium connubiis copulētur. Qui ſi in totum fortaſſe defuerint, ad ordinē vrbis ſuę prædicti patrimonium pertinebit. Si qua ſanè huiuſmodi perſona originis ſuæ vinculis obligata, ex hiis quos ad ordines iubemus reduci, ſub diuini myſterij occaſione intra eccleſiā ſe crediderit occulendā, eam cōſtrictus Archidiaconus repręſentet. Hic etiā eorū nequitia cōprimenda eſt, qui locū principalitatis indepti, vendunt deſugas Curiales, & obnoxios corporatos: cùm eos occulta depręedatione cōcuſſerint, quos vtique ſi honeſtatis memores patriæ ſuæ aliquid affectionis impenderent, reuocare deberent. Quod ne deinceps exiſtiment ſe impunè facturos, quicunq; in tam ſceleratis nundinis fuerit quocunque accuſante conuictus, capitalem pœnam ſubibit. Prædia vel vrbana, vel ruſtica, nunquam ſine interpoſitione decreti curialis alienet. Quod ne fortè

prouincialis iudex facilè aut gratificanter indulgeat, ad eminentium Præfectorum ſub relatione notitiam dirigatur. Quibus ſolis æſtimare permittimus, vtrum ineluctabilis neceſſitas venditorē faciat Curialem. Aliter contractus ſuper hiis rebus initi non valebūt. In mancipio tantummodò diſtrahendo non eſt decreti quærenda ſolennitas, ſi quinque primorum Curiæ ſubſcriptio atque conſenſio adiecta mōſtretur: Inter quæ iuſtum eſt, vt hiis quos reduci volumus conſulamus, ne iniuriis corporalibus pro ciuilis plerunq; iudicis co mmotione ſubdantur. Vnde quoties aut culpa grauis, aut aliquod curialis crimen arguitur, ſciant iudices eo ſub fideiuſſione ordinis conſtituto ad magnificos viros Præfectos prætorio eſſe referendum, vt in ipſorum ſit arbitrio conſtitutū, qualiter quod admiſſum probabitur vindicetur. Nunquā Curiæ à prouinciarum rectoribus generali condemnatione multentur. Cùm vtique hoc & æquitas ſuadeat, & regula iuris antiqui, vt noxa tantùm caput ſequatur, ne propter vnius fortaſſe delictū alij diſpendijs adfligantur ſtrenarum, Kalendarum ac pulueratici nomine à curialib. nihil petatur. Si quis horum aliquid popoſcerit, aut etiam offerentem contra interdicta ſuſceperit, ſingulas libras auri per ſingulos curiales à ſe nouerint exigendas. Nec hanc partem ducimus negligendam, in qua & ordinibus, & poſſeſſorum compendiis prouidetur. Itaque prouinciali iudici non ſolùm faciendarum euectionum nulli tribuatur facultas, verùm ne ipſe quidem, cùm ad alteram pergere cœperit ciuitatem, plus quam vnam ſibi angariam, & duos parauerdos, alterámque angariam officio ſuo, & parauerdos duos liceat poſtulare. Si quiſquam ampliùs æſtimauerit præſumendum, octo equos conſtrictus exoluat, publicis mox mutationibus adgregandos. Compulſor tributi nihil ámplius à Curiali nouerit exigendū, quàm quod ipſe à poſſeſſore ſuſceperit. Qui ad hoc tantummodò perurguendus eſt vt pariter exigat & publicum debitorem oſtendat atque conuincat. Prçterea nullus ſolidum integri ponderis calumnioſæ adprobationis obtentu recuſet exactor, excepto eo Gallico, cuius aurum minore æſtimatione taxatur. Omnis cōcuſſionum remoueatur occaſio, nihil mutaturæ nomine poſtuletur, ita vt quiſquis hoc poſthac vſurpandum eſſe crediderit, ſiue prætoriani ſit miles officij, ſeu palatinus, vel ſacri ærarij, vel priuati, ſeu profeſſionem negotiationis exercens, fuſtiariæ ſubditus pœnæ, ſeruilibus ſupplicijs periturum ſe eſſe cognoſcat. Illis quoq; fraudibus obuiandum eſt, quas in varietate ponderum exactorum calliditas facere conſueuit, qui vetuſtis caliginib. abutentes, Fauſtinæ, aliorúmque nominū neſcientibus faciant mentionē. Quibus penitus amotis, atque in perpetuū hac lege damnatis, à prætoriana ſede ad ſingulas non ſolùm prouincias, ſed etiā ciuitates pondera examinata mittantur: quibus tam omnis exactor quàm negociator vtatur, capitale ſibi ſciens vnuſquiſque ſuppliciū, ſi cōſtituta trāſcenderit. Inter hæc etiā officiorū pro laborum merito non eſt cōmoditas negligēda. Et quia per Rectores prouinciarū exigi omnē canonē, tam ad arcā prçfecturæ pertinentē, quàm ſacris vel priuatis largitionib. inferendū, ſed & binos per iugū, vel millenos ſolidos remunerationibus deputatos cōpelli debere prçcepimus, poſſeſſori non putamus oneroſum, quē à multis moleſtijs & ſportularum & numeroſis mutaturæ diſpēdijs liberam*, ſi ſemiſsē ſolidi per iuga ſingulas millenas

amplius

amplius iubeamus inferri, qui pro ordinatione noſtra inter diuerſa officia diuidatur. Ita ergo prædicta ſumma inter compulſores, vt diximus, partienda eſt, vt Palatinus ſiliquam mediam pro ſiliquatico ſolidi remunerationis binorum ſolidorum, exactor ſiliquam: quatuor autem ſiliquas tam curialis quàm officium prouinciale percipiat: officium ſanè præfecto rum ſex ſemiſiliquas conſequatur. Quiſquis vltra aliquid aut exigendum, aut accipiendum eſſe crediderit, ſubditus verberibus, & cingulo priuabitur, & facultatibus exuetur. Illud quoque onus à ciuitatibus, vel præcipuè curiarum ordinibus ac negotiatoribus ſubmouendum eſt, quibus non parua diſpendia prouinciarum iudicum infligit aduentus, vt eos in ocio plerunque reſidentes, deliciis, exquiſitis alere, quaſi quadam lege cogātur. Contra quam iniquitatem remedium prouidentes, hac euidenti præceptione decernimus, vt Rectori prouinciæ totius anni tempore non plus quàm triduo vna ciuitas alimoniam ſubminiſtret, ita vt ſi diutiùs voluerit commorari, de proprio ſibi ſciat eſſe viuendum. Sed ne vaga interpretatio eorum, quæ pro humanitate præbenda ſunt, nihilominus prædictos fatiget, quid inferri diurnum debeat eminentiſſimæ præfecturæ pandetur edicto, quod inſtar noſtri volumus eſſe præcepti. Hac conditione ſociata, vt ſi ſupra hunc modum quicquam à curialibus ſeu negotiatoribus iudex putauerit poſtulandum, aut ſub nomine oblationis acceperit, quod magis extorſiſſe credēdum eſt, mox adminiſtratione depulſus, priuilegio dignitatis amiſſo, proſcriptione feriatur. Baſili Præfecte cariſſ. A A. Illuſtris ſanè & præcelſa magnificentia tua omnium prouinciarum Rectores ſuis auctoritatibus admonebit, vt principales vel ſeniores vrbium ſingularum, tam curiarum, quàm reliquorum corporum albos, quos conſcripſit vetuſtas, proferre compellat, obnoxiorum familias ſub confeſſione geſtorū capitis ſui periculo detegentes, ita vt quę ſtatuta ſunt edictis propoſitis in cunctorum notitiam perferantur. Dat. VIII. Id. Nouemb. Rau. Leone & Maioriano A A. COS.

INTERP. *Lex hæc Maioriani de Curialibus, quæ cuſtodienda ſint euidenti obſeruatione conſtituit, vt infra triginta tantummodò annos, ſicut lex de omnibus dudum lata teſtatur, ad ordinem ſuum quem deſeruerint Curiales debeant reuocari. Nam de Collegiatis illa ſpecaliter cuſtodiri confirmat, quæ lex in Theodoſiani Codicis corpore ſcripta declarat. Itaque præcepit, vt ſi Curialem cuiuſcunque poſſeſſionis actor domino neſciente ſuſceperit, & non tranſacto anno ad ciuitatem Curiæ, cui debetur fecerit reuocari, ſi ingenuus fuerit is ipſe actor, in collegio deputetur. Si ſeruus, fuſtibus verberetur. Nam ſi cum conſcientia domini Curialem vltra anni ſpatium tenere præſumpſerit, & non ordini ſuo, ſicut dictum eſt, poſt annum ſine mora reddiderit, nouerit ipſum prædium, in quo inuentus fuerit Curialis, ſe dominus prædy perditurum. Filia verò Curialis ſi aut ſeruo, aut actori, aut procuratori ſeſe coniunxerit, aut dominus agri iunctam eſſe permiſerit, & non poſt anni ſpatium Curiæ fuerit reſtituta, illa quidem continuo parentibus Curialibus in hereditate ſucceſſura reddatur: quia per eam ſi ſe Curiali iunxerit, ordo poterit reparari. Ille vero cuius contubernio Curialis filia fuerit maculata, ſi colonus eſt, Collegio deputetur: Si verò ſeruus fuerit, inter tormenta deficiat. Filia verò Curialis, ſi ciuitatis ſuæ curialem accipere noluerit maritum, & ſuam deſerens, ad aliam ſe contulerit ciuitatem, quartam portionis ordini Curiæ ſuæ, quem deſpexit, de facultatibus ſuis cogatur inferre, ad illam ciuitatem ſine dubio*

in quam ſe tranſtulit, curiales filios, ſi curialem maritum acceperit, ſine dubio paritura. Si autem curialis vel corporatus, nolentes eſſe quod nati ſunt, Clerici eſſe voluerint, & in quocunque officio ante diaconatum fuerint conſtituti, ad originis ſuæ officium ſine dilatione aliqua reuocentur. Si verò iam Diaconus, aut Presbiter, aut certè Epiſcopus fuerit ordinatus, ſiue munia ſoluerit, ſiue non ſoluerit, de patrimonio ſuo nihil alienare præſumat. Qui ſi maſculini ſexus filios vel propinquos habuerit, quibus tantum perſonis Curiæ neceſſitas vt obſeruari poſſit imponitur, illis ſtatim medietatem, de facultatibus ſuis dare non differat, medietatem ſibi ad vſumfructum retineat. Quòd ſi aut filios aut propinquos virilis duntaxat ſexus non habuerit ſed filias habebit, quas lex à neceſſitate publica facit alienas, tunc eis ſex vncias bonorum ſuorum tradat, ſi tamen Curiales maritos acceperint, per quos & neceſſitas publica poſſit impleri, & ex quibus nati Curiales meritò appellentur. Quod ſi Curialibus non fuerint copulatæ, Curialis prædicti patrimonium ad ciuitatis ſuæ ordinem pertinebit. Si quis verò de his, quos ſuperius diximus ſine excuſatione honoris debere ad ſuum ordinem vel originem reuocari ad Eccleſiæ ſepta confugerit, Archidiaconus teneatur, vt eum debeat præſentare. Sanè ſi quis curialem latentem ſub aliqua commodi interceſſione vendiderit, qui eum magis debuit reuocare, nouerit ſe capitali ſupplicio puniendum. Iubentur etiam Curiales, vt prædia vrbana vel ruſtica ſine decreti interpoſitione non vendant, niſi poteſtatibus referatur: quia vendendi arcta neceſſitas imminet curiali. Mancipia autem diſtrahendi ſine decreto habeat liberam poteſtatem, dummodo quinque priores Curiæ teſtes in ea venditione ſubſcribant. Nam & hoc Curialibus voluit eſſe conſultum, ne aut hi qui reuocantur ad Curiam, aut illi qui in graui culpa tenentur obnoxij, tam facilè tormenta ſuſtineant, niſi ad poteſtatem digniſſimam ſub fideiuſſionis vinculo dirigantur, vt ipſe de eorum factis poſſit ferre ſententiam, nec ordo Curiæ pro vnius culpa multam excipiat niſi tantùm is qui probatur obnoxius. Nam nec in his rebus, vnde aliqua iudici per ſportulam conferuntur, Curiam præcepit ſentire diſpendia. Reliqua verò pars legis interpretata non eſt, quia hæc quæ continet, vſu carent, & certè ad intelligendum non habetur obſcura.

De Epiſcopali iudicio, & de cæteris negotiis, & ne quis inuitus clericus ordinetur.

Titulus. II.

1. Impp. Leo & Maiorianus AA. Ricimero viro inluſtri, Comiti & magiſtro vtriuſque militiæ, atque Patritio.

DE re neceſſaria, ad locum, ad ſuſcipiendum clericatus officiũ vnicuique nos optionem dediſſe, non legem: quia quamlibet ſanctum onus, vt volentibus patimur imponi, ita ab inuitis iubemus arceri. Nonnullorum enim perſuaſio ſacerdotũ reluctantibus onus iſtud imponit, vt improuidas mentes violentiæ intercedẽtis offenſa ad odiũ pię religionis inſtituat. Eò ergo licentiã huius pręſũptionis excludimus, vt ſi quiſpiã probatus fuerit vi coactus, ſub cõtumelia publica clericatus officia ſuſcepiſſe, ſpontaneis accuſatoribus, vel ſi ipſe voluerit allegare perpeſſi, licentiam commodemus apud iudices competentes huiuſmodi admiſſa damnare: vt ſi inter leges obiecta conſtiterint, decem

decem libras auri archidiaconus cogatur inferre ei qui pertulerit exſoluendas: dehinc ſi ille deſiſtit, accuſatoris cenſibus & ciuitatis ordini profuturas. Illo ſuæ reddito voluntati, qui coactus non potuit conſecrari. Et quia ab huiuſmodi auſu nec epiſcopum à verecundia eſſe conuenit alienũ ad Apoſtolicæ ſedis deuocetur Antiſtitem. In illa reuerendiſſima ſede non tam illicitę præſumptionis incurrat. Sanè quia non iniuſta ſuſpicio eſt, huic operi parentum colludia plerunque miſceri, dum liberis aliis amore nimio gratificantur, & alios iniuſta ſententia perſequuntur, æquè patres ac matres ſi comprobati fuerint, inuitos filios pręfato oneri ſubdidiſſe, bonorum ſuorum tertiam iubemus adfligi, ipſius filij cenſibus profuturam. Si qui ſanè Epiſcopus inuitus fuerit ordinatus, hanc conſecrationem nulla violari accuſatione permittimus. † Illud quoque nobis eodem ſuſpectu religionis occurrit, vt hominem qui ad eccleſiæ profugia recurrit, quicunque temerator aut ſacris altaribus cogatur euertere, aut pro eo in humana diſpendia ſuſtinere ex abundantia, vt multo minùs pœnæ obnoxios quoque foribus ſanctis ad mortem vel cruciatum cogatur eiicere, cũ reis inſtituta hæc conſueuerint eſſe profugia. Quòd ſi quis ſtatuti noſtri temerator emerſerit, aut homines intra eccleſias conſtitutos ad pœnam non reprehendit adducere, capitali ſupplicio ſubiacebit. Dat. v. Kal. April. Arelato Magno & Apollonio coss. Sequẽtia nõ erãt in vet

INTERP. *Hac lex adeo ad integrum ſcripta non eſt, quia iam quæ de diuerſis negotiis loquitur, in reliquis legibus euidenti interpretatione habentur expreſſa. Sed hoc amplius habet, quod ad locum ſcribi fecimus de his, qui inuiti clerici ordinantur, quod per ſe ſine interpretatione intelligi poteſt.*

De ritu imperij diui Maioriani. Tit. III.

1. Imp. Maiorianus A. ad Senatum.

IMPERATOREM me factum P. C. veſtrę electionis arbitrio & fortiſſimi exercitus ordinatione agnoſcite. Adſit ordinationi omnium propitia diuinitas quę regni noſtri augeat pro veſtra vtilitate & publica ſucceſſus, qui ad ſuſtinẽdi principatus apicem non voluntate mea, ſed obſequio publicæ deuotionis acceſſi: ne aut mihi ſoli viuerem, aut ingratus Reipub. cui natus ſum ſub hac recuſatione iudicarer. Dicatis quoque Iano Kalendis ſuſcepti feliciter cõſulatus ereximus faſces, vt pręſens annus naſcentis imperij noſtri incrementa ſuſcipiens noſtro etiam nomine ſignaretur. Fauete nunc Principi quem feciſtis, & tractandarum rerum curam participate nobiſcum, vt imperium quod mihi vobis adnitentibus datum eſt, ſtudiis communibus augeatur. Præſumite iuſtitiam noſtris vigere temporibus, & ſub innocentiæ merito proficere poſſe virtutes. Nemo delationes metuet, quas & priuati in aliorum moribus condemnauimus, & nunc ſpecialiter perſequimur. Nullus calumnias reformidet, niſi quas ipſe commouerit. Apud nos cum patre patricióque noſtro Richemere rei militaris peruigil cura. Romani orbis ſtatum, quem communibus excubiis, & ab externo hoſte & à domeſtica clade liberauimus, propitia diuinitate ſeruemus. Puto inſtitutionis noſtri vobis ineſſe notitiam, quam mihi amore vęſtrum vitæ & periculorum quondam ſocius indubitanter exſpondeo: enitar tamen rebus communibus, ſi ſuperna conceſſerint, auctoritate Principis & obſequio

collegæ,vt veſtrum in me vobis non poſſit diſplicere iudicium. Et manu diuina. Optamus vos feliciſſimos & florentiſſimos per multos annos. Bene valete ſanctiſſimi ordinis patres conſcripti. Dat. Id. Ian. Rau. Maioriano A. I. COS.

De indulgentiis reliquorum. *Tit. IIII.*

I. Imp. Maiorianus A. Palladio PP.

VT primùm mundo ſacri principatus noſtri rudimenta fulſerunt, has potiſſimum ſalubres Reipub. cogitationes quibus vniuerſitati remedia impendenda complectimur, ſibi regni noſtri nouitas vindicauit. Feſſas prouincialium varia atque multiplici tributorum exactione fortunas & extraordinariis fiſcalium ſolutionum oneribus attritas ſolutæ inlationes amiſſæ ſubſtantiam & defectum ſui etiam in his quæ meritò fuerant ſoluenda ſenſiſſe ſuperindictitiis quidem titulis in prętęritum poſſeſſor: exauſtus dum ægrę ſolutionis trahit ſub impoſſibili deuotione reliquias & pro temporis curſu nouis ſubinde perurguetur venientium indictionum tributis & in redimendis attenuatur indiciis, coaceruata in vnum ſarcina obnoxietatis obruitur, & pręcedētibus diuitiis neutiquam ſufficiens ad futuram quoque inlationem minùs idoneus inuenitur. Quapropter tribuendę ſunt ante:res enim clementiæ noſtræ pia mandare defenſis & ſubiectorum anguſtiis in tempore ſubuenire, vt inueteratis nexibus liberati ad hęc quæ in poſterum publicis ſecundum morem compendiis inferenda ſunt, poſſibilitatem incipiant habere ſoluendi: idcirco manſura in æternum lege ſancimus vniuerſorum fiſcalium titulorum, vel ad arcam magnificentiæ tuæ, vel ad vtrunque ærarium pertinētium reliqua vſque ad pręſentis vndecima indictionis initium à poſſeſſoribus non petenda, quę ſub generalis indulgentiæ beneficio relaxamus obnoxiis. Atque hoc ita pro cunctorum remedio conſtitutum ſub aperta volumus definitione ſeruari, vt quidquid ex pręteritis indictionibus vſque in pręſentem vndecimam reliquorum eſt, quod vel apud poſſeſſorem reſidet, vel in priuatum, vt fieri interueniente verſutia adſolet, nexum emiſſa curialibus vel canonicariis, vel quibuſlibet aliis cautione migrauit, penitus non petatur: vt exactione careat ſtipulatio, quam pro fiſcalium calculo contempta noſtrę manſuetudinis relaxauit humanitas, excepta ſuarij canonis ratione, cui propter vrbis venerabilis copiam nihil volumus indulgentia interurniente decerpi. Ad illam quoque diſpoſitionum partem auguſtæ mentis prouidentiam ſenſúmque conferimus, vt prouinciales noſtros quos immunes à reliquis fecimus, deuotos in poſterum & ſemper idoneos remota feralium compulſorum acerbitate faciamus. Præfectiani ſi quidem atque Palatini, vel aliarum poteſtatum apparitores competentium titulorum exactione ſuſcepta contra veterem morem per prouincias diſcurrentes, ſenioribus exactionibus poſſeſſorem curialémque concutiunt, & ita omnia pro arbitrio ſuæ deprædationis extorquent, vt cum aliqua pars certa vel minima publicis compendiis inferatur, duplam, aut amplius ſportulis auidus, & præpotens executor accipiat. Hoc eſt, quod vetus prouidentia diſpoſitióque maiorum, quam in omnibus ſequimur atque reparamus, prouincialibus iudiciis exequenda commiſit, quibus & niten-

†nitétibus per ſingularum municipes ciuitatum moderatione tractabili forte adnitem. ſi calium tributorum celebretur inlatio, quam ſi acerbius humilis † noforte ignotúſque túſque compulſor pro ſui compendij vtilitate tractatus, & confeſtim deprędationibus vexatorum aditu auditúque fiſcalium prouinciæ cognitus ſubueniret. Nunc verò canonicarios ſuperioris militiæ auctoritate terribiles & in prouincialium viſcera & damna ſęuientes, nec arguere quiſquã apud prouincialem iudicem poteſt, cum reſupina apparitori & totum ſibi de ſuperioris cinguli faſtidio blandientes poteſtas prouincialis examini ſubiecta famuletur, nec de longinquis prouinciæ regionibus cum magno ſumptuum expenſarúmque detrimento ad comitatum noſtrum venire audeat ille qui queritur, cui ſubdurum patientiæ gemitum tolerabilior videtur deprædatio ſæuientis, quàm ſub magno obſeruationis incommodo ſuſtinendus impetrandæ vltionis euentus. Hinc eſt, quòd per iniuriam compulſorum deſtitutæ ordinibus ciuitates idoneum nequeunt habere curialem, quòd exigentium auctoritate perterriti poſſeſſores propria iura deſtituunt, cùm non iam amiſſio fortunarum, ſed ſæua cuſtodia & ſuſpendiorum crudelitas formidatur, quæ immitis apparitor & executio militaris pro commodo ſuæ cupiditatis exercet, ac ne vlteriùs canonicariorum venalis improbitas publicis fortunis inferat, priuatiſque diſpendiũ veteri more reuocato prouinciarum rectores celebrãdæ exactionis ſumma reſpiciat, per quorum officia profligari iubemus annuas functiones, ita vt à duodecimę indictionis initio, nullus palatinus, nullus armatæ poteſtatis miniſtret, accedat, ſed vniuerſa fiſcalia, quæ de prouinciis ſperanda ſunt per locorum iudices inferantur, quos aut negligentiæ cura reſpiciat, aut laus manebit induſtria, ita vt ipſis moderatoribus ad admonendum tãtummodo directus executor immineat. & quia totum pro remedio poſſeſſoris ſerenitas noſtra conſtituit, quem tributorum gratia ſoluendorum fruges ſuas ſub oportunitatem vendentem volumus per temporis interualla refoueri, trina per annum voce ſingulari indictionum quantitas ſperanda ſoluatur, & quadrimenſtruis illationibus annuę functionis celebretur exactio, cuius ſumma ita vt diſtinctum eſt moderatores admonentes diligentiam ad arcam volumus congruè exactionem tranſmitti. Habenda ſanè ratio eſt potentium perſonarum, quarum actores per prouincias ſolutionem fiſcalium negligunt, dum pro ſui terrore faſtidij minimè perurguentur, ac ſe in prædiis retinent contumaces, ne ad eos pręceptum iudicis poſſit aut conuentio peruenire, & idcircò clariſſimarum domorum, vel potentium iubemus actores ſeu procuratores in his ciuitatibus iudici per prouinciam diſcurrenti ſui facere & exhibere præſentiam, in quarum territoriis prædia ſuorum ſciant eſſe patronorum etiam diu publicis inhærere conſpectibus, quamdiu in eodem oppido morari viderent cognitorem: quod etiam ſacræ domus noſtrę obſeruare iubemus actores. Nam ſi quis ex memoratis defuerit, ac ſe per totum annum pulſandos conueniendóſque ſubtraxerit, raptus ad ſupplicium, id quod exacto indictionis tempore minùs intuliſſe conuincitur, duplum cogatur exſoluere. Sicut enim vexari incongruæ exactionis incommodis deuotos nolumus, ita rebelles iuſtæ ſeueritatis vigore perſequimur. Illud quoque prouidendum eſt, ne prouinciales iudices falsò in obiurgationem apparitorum ſuggeſtionibus commentíſque deducantur: quia ad

eos hac exactione tranſlata erepta, immanium'commodorum prædam è ſuis fraudibus lugent, ac propterea hoc eis tribuimus dignitatis, vt de inductis actibus, & de ſuę adſertione diligentiæ referendi ad mãſuetudinem noſtram habeant facultatem, vt nos potiſſimùm de eorum adminiſtratione iudicemus, quorum ſuggeſtiones inter quaſlibet publicas curas ſacrę prouidentiæ adtentione dignamur, Baſili prefecte Kariſſime Auguſtorum, Inl. & præcelſa magnificentia tua huius legis ſaluberrima conſtituta propoſitis diuulgabit edictis, vt ad prouinciales remedia conceſſa perueniant, & iudices ex noſtra præceptione cognoſcant, ita induſtriæ ac vigilantiæ ſuę exactionum publicarum redditam poteſtatem, vt non leuiter arguendi ſint ſi anguſto non inertem diſſimulatione nequiuerint reſpondere iudicibus. Dat. VII. Idus Mart. Rau. ipſo A. COS.

De defenſoribus ciuitatum. Tit. V.

1. Impp. Leo & Maiorianus A A. vniuerſis rectoribus prouinciarum.

DE ciuitatum per omnes prouincias poſitarum raritate cogitantes, quibus fugientibus incolis defenſorum auxilio deſtitutis, qui vnumquenque ciuium ab improbitatibus inſolentum antiquæ ordinationis ſtudio vindicare conſueuerat, ſolitudo noſtris ordinationibus ſubmouenda poſſidẽdi priſcę conſuetudinis morem reuocandum eſſe cenſuimus, vt prouiſi moribus, honeſtate, prouidãtia, viri, iudicio vniuerſitatis electi auctoritatem tuendæ in ciuitatibus ſuis plebis accipiant, & quęcunque publicam reſpiciunt conceſſæ per leges priuilegia dignitatis, vel exequendi, vel inſinuandi auribus manſuetudinis noſtrę habent poteſtatem. hoc enim modo fieri poteſt, vt repreſſis per eos inſolentiæ vitiis quoque, qui accedentia in prouinciarum noſtrarum parte tractatum intenti curis maioribus ignoramus, eorum ad emendandum ſuggeſtionibus inſtruamur, & qui per iniuriam compulſorum rurales habitationes & ſolitudines expetunt ſub defenſorum tuitione degentes publicis ſe vrbium conſpectibus repetiti domicilij habitatione reſtituant. Quapropter præceptionis noſtræ tenore, percepto, vniuerſarum ciuitatum quæ ſunt inhabitantium frequentia, celebres in tuæ poteſtatis arbitrio conſtitutæ municipes honoratos plebémque commoneat, vt adhibito tractatu atque conſilio ſibi eligant defenſorem, factúmque dematurent, vt ſub hac ſolemnitate deſideria vrbium ſingularum ad noſtram manſuetudinem dirigant: quia ipſos prouinciales propter expenſas, vel itineris laborem ad comitatum venire non patimur, vt compertis eorum moribus atque perſonis, quos præter ambitum dignos tali miniſterio & honore iudicemus, idoneos defenſores confirmatio conſtituat. Dat. VIII. Id. Mart. Rauennæ, Maioriano A. I. COS.

De ædificiis publicis. Tit. VI.

1. Impp. Leo & Maiorianus Aemiliano p p.

Nobis

NOBIS Rempublicam moderantibus volumus emendari, quod iamdudum ad decolorandam vrbis venerabilis faciem deteſtabamur admitti. Aedes ſiquidem publicas, in quibus omnis ciuitatis conſiſtit ornatus, paſſim dirui plectenda vrbani officij ſuggeſtione manifeſtum eſt, dum neceſſaria publico operi ſaxa finguntur, antiquarum ædium diſſipatur ſpecioſa conſtructio, & vt earum aliquid reparetur magna diruũtur. Hinc iam occaſio naſcitur, vt etiam vnuſquiſque priuatum ædificium conſtruens per gratiam iudicum in vrbe poſitorum præſumere de publicis locis neceſſaria & transferre non dubitet, cum hæc quæ ad ſplendorem vrbium pertinent affectione ciuica debeant etiam ſub reparatione ſeruari. Idcirco generali lege ſancimus cuncta ædificia, quæ vel in templis aliiſque monumentis à veteribus condita propter vſum vel amœnitatem publicam ſurrexerunt, ita à nullo deſtrui atque contingi, vt iudex qui hoc fieri ſtatuerit, quinquaginta librarum auri illatione feriatur, apparitores verò atque numerarij, qui iubẽti obtemperauerint & ſua neutiquam ſuggeſtione reſtiterint, fuſtuario ſupplicio ſubditos, manuum quoque amiſſione truncandos, per quas ſeruanda veterum monumenta temerantur. Ex iis quoque locis, quæ ſibi competitorum hactenus vindicauit reuocanda ſubreptio, nihil iubemus auferri, quę ad ius publicum nihilominus redeuntia ablatarum rerum volumus reformatione reparari, ſubmota in poſterum licentia competendi. Si quid ſanè aut propter publicam alterius operis conſtructionem, aut propter deſperatum reparationis vſum neceſſaria conſideratione deponendum eſt, hoc ampliſſimo venerandi Senatus ordini congruis inſtructionibus præcipimus allegari, vt cùm ex deliberato fieri oportere cenſuerit, ad manſuetudinis noſtræ conſcientiam referatur, vt quod reparari nullo modo viderimus poſſe, in alterius operis nihilominus publici transferri iubemus ornatum. Æmiliane Parens cariſſime Aug. Quapropter illuſtris magnificentia tua ſaluberrima ſanctione propoſitis diuulgauit edictis, vt quæ pro vtilitate vrbis æternæ prouidè conſtituta ſunt, famulatu congruo & deuotione ſeruentur. Dat. VI. Idus Iul. Rauennæ ipſis AA. COSS.

De bonis caducis, ſiue proſcriptorum. Tit. VII.

1. Impp. Leo & Maiorianus AA. Ennodio C. R. P.

SVBLIMITATIS tuæ inſinuationem probamus qua fiſci compendia ſupprimi per prouincias plerumque iudicum venalitate commemoras. Cùm enim caduca bona vel proſcriptorum, ſed & eorum quos in ſcelere deprehẽſos ſine legitimo herede iuris vigor inſequitur priuato ærario competere videantur, occultata quibuſdam fraudibus ærarij noſtri commodi abiurantur. quod ſpecialiter factum nuper in damnatione Seuerinæ mulieris quæ peregiſſe adſeritur necem mariti in Piceni prouincia indiſcuſſum præteriri non debet, Ennodi frater amantiſſ. Vnde auctoritas tua, cuius ſuggeſtiones prouidas comprobamus pragmatici noſtri ſecuta præceptum ordinatis in articulo palatinis antelato noſtræ ſerenitatis oraculo prouinciarum iudices in terminatione propoſita au-

ctoritatibus proprijs admonebit, vt ab huiuſmodi fraudibus temperantes, venalitatis ſtudium æſtimationis ſuæ periculo anteferre non debeant, curaturi poſthæc, vt vbi ſimilis caſus occurrerit, palatinum inſtruatur officium. Ad Piceni verò conſularem diſtrictior præceptio dirigatur, vt omni ſenſu prædictæ mulieris diſquiſito, veſtigatis quoque vel in tuam ſubſtantiam reductis, quæ ex eo intercipi, aut perire potuerunt à tempore quæſtionis vel pœnæ qua nocens periit, fructus quoque vel penſionum emolumenta diſcuti, ac ſi qua etiam apud diuerſos retētatores ſunt, conuentis his quibus non potuerit iure conqueri, aut vtilitatem fiſci reducta, ac de omnibus miſſa relatione inſtruat amplitudinis tuę iudicium, ſicuti fiſco commoda prouiſione repertum eſt, quid latebat ærario profuturum nulla fraude, aut diſſimulatione depereat. Dat. pridie Non. Septemb. Rauennæ, Leone & Maioriano cos.

De ſanctimonialibus & viduis, & de ſucceſſionibus earum. Tit. VIII.

1. Impp. Leo & Maiorianus AA. Baſilio pp.

SVSCEPTIS regendi imperij gubernaculis cogitare debemus quemadmodum noſtra Reſpub. & armis & legibus & integra religionis reuerentia conſeruetur atque proficiat, cui plurimum ſub hac emendatione confertur, ſi nobilium fœminarum amplectenda generoſitas procreatis liberis multiplicata ſubcreſcat, ſi piæ neceſſitudines inter parentes & filios nullis inſidiarum vitiis immutentur, & verum Dei cultum mens non inuita ſuſcipiat. Hoc enim quamprimum noſtri egere maiores, vt Rempublicam armis & religione fundarent, cuius ſacroſanctæ venerationem lædi commentis mortalium figmentiſque prohibemus. Quis enim ferat parentes filias quas oderunt his non tam dicare quàm damnare conſiliis, vt eas in annis ad minoribus conſtitutas neceſſitati continuę virginitatis addicant, ac ne adoleſcentibus animis aliud velle ſit liberum capitibus inuitarum ſacrum velamen inponant, cum huiuſmodi obſeruatio philoſophiam religioſa mente ſuſcipiens non cogentis imperio, ſed ſpontanea & matura deliberatione capiatur. Vitandæ etenim ſunt & magis adtentionibus tranſeundæ humanæ cupiditatis inlecebræ, in quas præcipue primæ ætatis ardor impellit, vt iuuentutis calore ſedato Dei dicata virginitas præter illum pœnitentiæ vitium ad ſenectæ annos & cœleſtis militiæ palmam peruenire mereatur: Quid enim prodeſt ſi cupiditas virginalis patria poteſtate compreſſa ſubdolam voluntatem nubendi arte cōcipiat, & à legitimo reuocata conſortio ad illicitas trahantur illecebras? Vnde ne per huiuſmodi impietatē parentū egeſtas & opprobrium perſonis nobilibus irrogetur, & quod præcipuè ſubmouendum eſt inriſionibus execrādis omnipotentis Dei contrahatur offenſio, edictali lege ſancimus, filias, quas pater materve à ſeculari permixtione tranſlatas Chriſt. fidei ſeruare præcepta continuata virginitate cenſuerint, in beatę vitę propoſito permanentes, non ante ſuſcepto honorato capitis velamine cōſecrari, quàm 40. annos ætatis emenſę talibus infulis inoffenſa meruerūt obſeruatione decorari,

decorari,& multi temporis ſeries, & cœleſtis conſuetudo ſeruitij ad perfidam voluntatem nouis deſideriis aditum non relinquant, qui antè definitum temporis ſpatium ſanctimonialem puellam aliis adulti ſexus ſui votis calentem memoratorum quiſquam parentum velari fecerit atque permiſerit,tertia bonorum parte multetur, eadem pœna cõſtringi etiam quæ illa parentibus deſtituta vt intra prædictæ ætatis annos voluerit conſecrari.Diaconi quoque, qui huic rei miniſterium contra interdicta præbuerint proſcriptione plectantur.& quia earum cœpit cauſa tractari,quas ad diuinæ religionis cultum cupientes demigrare volumus non coactas, ſi qua parentum odiis obligata propoſitum ſeruandæ virginitatis induerit, quæ à fratrum conſortio parricidali quodammodo arte ſubtrahitur, ne aut copulæ trahenda maritali patris matríſve congrua largitione, aut eorum decedentium æqua cum reliquis filiis ſucceſſione potiatur, parentum obeuntium mortem iam liberam, necdum quadraginta annos quibus velari nequiuerit ætatis egreſſa nubendj, ex quo ſuæ poteſtatis eſſe iam cœperit,licentiam ſortiatur. Neque enim ſacrilega iudicãda eſt,quæ ſe hoc ante noluiſſe, aut certè non poſſe complere adpetiti coniugij honeſtate prodiderit, cum Chriſtianæ religionis inſtituta, atque doctrina meliùs eſſe cenſuerit virgines nubere, quàm impatientiæ ardore naturali profeſſæ pudicitiæ non ſeruare virtutem. Cùm itaque in matrimonium nuptias ſecuta conuenerit,exheredatio illi ob hoc à parentibus vehemẽs, aut ſola Falcidiæ quantitas relicta non noceat,ſed ſcriptis heredibus,vel ſuis in virilem portionem, vel extraneis in dimidiam tanquam prætetita ſecũdum normam veteris iuris adcreſcat. Dignam ſi quidem tali præmio & ſucceſſione cenſendum eſt, quæ procreationem liberorũ profeſſa generoſitatem familię ſuæ ab interitu nititur vindicare.Illis autem quę ſpõtaneo laudabiliq; propoſito ſanctimoniæ obſeruãtiam virginitatis amore ſuſceperint, in tantùm fauemus, vt ſi fortè profana cupiditas improborum deuotam Deo mentem per crimen raptus violare tẽtauerit, non ſolùm diualium conſtitutorum,qui id amiſerit ſubiaceat vltioni, verùm etiam cuiuſlibet accuſationi reddatur obnoxius:ita vt qui pollutum tanto ſcelere hominem rebus probatis poſt hæc conſtituta pertulerit, addicti cenſu facultatibúſque potiatur. quod nos vſque adeo à religioſis fœminis iubemus arceri,vt etiam ſi quis ſimile aliquid in quamcunque tentauerit, pari ſe nouerit ſupplicio eſſe feriendum. Viduarum ſanè obſtinationibus permouemur,quæ nulla prole ſuſcepta fœcunditatẽ ſuam reparationémque familiæ repudiata coniugij iteratione cõdemnant, & ſolitariã vitam, non colliguntur religionis pudicitiæ amore famulentur, ſed potẽtiæ ambitum orbitatis ſuæ caſibus viduitatíſque captantes laſciuam viuendi eligunt libertatem.quibus ad omnem licentiam vſum, aut ſolicitantiũ ficta religio perſonarum,aut fauore callidi captatores adblandè, has ad honeſtioris vitæ tramitem priſca diſpoſitione reuocantes, æternali lege ſancimus,vt maritali obitu deſtituta mulier quadragenaria minor,donec procreare per ætatem liberos poteſt intra quinquennium nubat, cui idcirco currẽtis luſtri largimur inducias, vt per ſpatium legitimi temporis luctus mœrore depoſito eligendi honeſtiores nuptias habeat poteſtatem. Sin verò ſæcularem vitam & coniugales tędas peroſa damnauerit, emenſo,vt dictum eſt quinquennio in viduitate perſiſtens, mox cum germanis fra-

tribus vel ſororibus, corúmque filiis, vel parentibus propinquis, per quos familiæ origo reparatur, ſuas diuidat facultates: aut ſi his fortaſſe defuerit cùm fiſco patrimonium partiatur, nihil intra luſtrũ temporis illius quod luctui deliberationíque deputauimus alienaturam de prædictis ſex vnciis ſe eſſe cognoſcens, quas parẽtibus, vel propinquis ſtatuit ſerenitas noſtra proficere vſufructu tantùm contentata viuendi, quæ tũ ſe probare potuerit ſtudio caſtitatis ſecundas nuptias reſpuiſſe, cum liberalis fuerit in propinquis. Illarum verò ratio diuerſa eſt, quæ ſuſcepta prole gaudentes ob hoc ad ſecundas nuptias non demigrãt, vt affectuoſam decedẽtis viri memoriam malendis & locupletandis filiis ſollicita pietate conſeruent, quas nubendi, ſi hoc maluerint, libertate ſuſcepta à conditione ſuperiùs enarratæ definitionis abſoluimus. Ita vt filiis ex matrimonio priore ſuſceptis. ſi hoc tamẽ pars voluerit, filiorum datos fideiuſſores proſpiciant, qui ſalua fore corpora omnia ſponſaliciæ largitatis euidenti ſponſione promittant. Optiónem ſane continuæ viduitatis matribus eatenus relaxamus, vt filio in gremio indulgẽtiæ ſuæ poſito vel donationibus pro merito proſequantur viuentes vel heredes ſuprema voluntate conſtituant. Illud ſanè latus diualis conſtitutionis abolemus, quo videbatur matribus fuiſſe permiſſum vt ex quantitate ſponſalitię largitatis in vnũ filium ſi velint portionem maximam conferendi habeant liberam facultatem, in quam nos filios ęqua iubemus lance ſuccedere: ſi quidẽ rectè illa donatio inter bona paterna numerabitur, quam in vxorem maritus contulit tempore nuptiarum. Si verò matri contra religionem ſanguinis propoſitúmque pietatis externus heres inſidiatorque ſubrepſerit, quidquid ab ea, non iuſtis cauſis exheredationis extantibus quas ſine dubio probaturus eſt qui videtur filiis anteferri, donatum fuerit vel relictũ aut in religioſo alienatum translatumque commento, id totum ab eiſdem filiis vindicetur: & quia ſtudioſè tractatur à nobis vtilitas filiorum quos numeroſiùs procreari pro Romani nominis optamus augmento procreatis competentia commoda perire non patimur, hoc neceſſariò putauimus præcauendum, vt marem fœminámque iungendos copula nuptiali par conditio vtrunque conſtringat, id eſt, vt nunquam minorem quàm exigit futura vxor ſpõſalitia largitate dotis titulo ſe nouerit collaturam, ſciturіs puellis ac parentibus puellarum vel quibuſcunque nupturis ambos infamiæ maculis inurendos qui fuerint ſine dote coniũcti: ita vt nec matrimonium iudicetur, nec legitimi ex his filiis procreentur. Sanè quoniam quorundam cupiditatibus obuiandum eſt qui generorum exhauriunt facultates, ac ſibi vel filiabus ſuis vel ſubornatis quibuſcunque perſonis, priuſquam aliquid de nuptiarum pactione conſtituant ab incautis iuuenibus & futuri coniugij deſiderio concitatis multa faciunt occulta fraude conferri, quæ ſecuta ſolennitate votorum filiabus refundant, aut fortè maiore amore perfidiæ ſibi exiſtimant adquiſita: vnde eius callidi friuolíque cõmenti ita nullum eſſe iubemus effectum, vt infirmato talis colore contractus ſui iuris poſteà gener vindicet, vel actione propoſita ſecurus repoſcat quidquid per illiciti poſthac contractus imaginem alienare compulſus eſt. Inter cætera captatorum etiam auditas comprimenda eſt, qui nonnunquam ignotorum penè lectulis adſidentes animos ipſa corporum ægritudine fatigatos, & ſyncera iam iudicia non habentes ſimulata affectione deprauãt, vt plerique

rique conſanguinitatis & neceſſitudinum ſuarū frequenter obliti extraneos ſcribere videantur heredes, cùm inſidioſa munuſcula dirigũtur, cum ſubornantur medici qui praua perſuadeant & neglecto medendi ſtudio fiant alienarum cupiditatum miniſtri. Quibus omnibus ſerenitas noſtra diligenti examinatione perpenſis hoc præſenti lege decernit, vt ſi is qui nulla teſtatori propinquitate coniungitur, neque ex iis perſonis eſt quibus etiam ab inteſtato deferri quocunque gradu vel titulo poterat, antiquo iure ſucceſſio heres fuerit inſtitutus, legatū fideicommiſſūmve perceperit, ex relictis rebus atque corporibus tertiam publico inferat portionem, quatenus hoc ſaltem metu & teſtatorum iniquitas & captatorum ceſſet improbitas: quæ omnia conſtituta in futurum à die latæ legis valere præcipimus Baſili P. K. A. Inl. igitur & præcelſa magnificentia tua ſaluberrimam ſanctionem propoſitis diuulgabit edictis, vt omnes intelligant remotis irreligioſarum mentium fraudibus impiiſque mentis hoc conſtitutum fuiſſe quod emendatione morum vtilitatique publicæ reducta in terras * Iuſtitia votum omniū ſocia pietate proficiat. Dat. VII. Kalen. Nou. Rau. Leone & Maioriano AA. COSS.

INTERP. *Hæ ſex ſententiæ præcedentes propterea non ſunt defloratæ, quia in aliquibus libris non inueniuntur, In aliquibus tamen inueniuntur.*

De adulteriis Tit. IX.

I. Impp. Leo & Maiorianus AA. Rogatiano Conſulari Tuſciæ ſuburbicariæ.

AGitandam legibus adulterij quęſtionem imminente noſtrę quoque perennitatis oraculo te exercuiſſe commemoras, atque, vt relatione teſtaris, conuictum confeſſūmque Ambroſium in nefario crimine, relegatione dignum temporaria cenſuiſti. non ſolùm leuiter † immemor eſſe & neglegenter penſaſti alieni doloris iniuriam, vt maculam pudoris extincti & eius ſummam criminis in quo quicquid † vero indignum eſt, continetur, † elaui vita ſuperſtite iudicaris. Eum tamen ipſum temeraſſe ſententiam & confeſtim locum perhibes exilij defugiſſe, nóſque conſuluiſti quid fieri ſanciamus. Quocirca tam * exercitandæ iudicationis formam perpeti manſura debeat aſpirare. ſeueritatem quippe res ipſa flagitat. Vnde Rogatiane Kar. noueris ad rigorem veteris diſciplinæ hāc perennitatem noſtram obſeruationis adieciſſe menſuram, vt ſecundum legem Diuorum retro Principum, qui in ſimili crimine talia cenſuerunt, relegationem probroſi ac nefandiſſimi rei, deportatio adiecta continuo & bonis eius omnibus fiſci vtilitatibus vindicatis, eúmque à congreſſu totius Italiæ ſubmouendum, edictorum propoſitione denunciata omnibus perimendi licentia, qua paſſim ita inſequendus eſt qui ſententiæ abuſus eſt lenitate, vt ſi compræhenſa vrbis noſtri parte repertus fuerit, cæſus iure videatur quatenus ſanctionis procedente cenſura, ab incurſu flagitiorum tutam genialis tori præſtemus impoſterum caſtitatem, vt exemplo competenti luxuria caſtigata ab expugnatione pudicitiæ, quæ ſub publica quodammodo videbitur eſſe cuſtodia, libido & proteruitas arceatur, manifeſtúmque ſit generaliter ita nobis cordi eſſe violatum pudorem, vt edictali decreto iuſta cohercitione propoſita, intemperanter futuris quoque

† immo etiam
† viro
† elui

temporibus plecti commiſſum ſimile cenſeamus. Dat. xv. Kal. Mai, Arelato, Richomere & Clearcho vv. cc. coſs.

NOVELLARVM DIVI SEVERI AVGVSTI, LIBER V.

De Abrogatis capitibus iniuſtis legis Diui Maioriani A. Tit. I.

Ad locum, id eſt de ſanctimonialibus, viduis, de hereditatis tertia, vel de ceteris negotijs.

1. Impp. Leo & Seuerus AA. Baſilio P. F. P. & Patritio.

ILLVD tantùm ex eadem lege retinentes, quod veterum legum commendat auctoritas, ſcilicet vt poſt viri obitum ſponſalia in vſumfructum tantùm mater habeat, & à filiis alienare non poſſit, ſiue in alias nuptias venerit, ſiue non venerit. Et vt omnibus ex eodem matrimonio filiis ex æquo communia in vnum aut alterum matri conferre non liceat. Nam quid eſt aliud à filiis alienare, ſi hoc non eſt, cum proles numeroſa contigerit prætermiſſis cæteris, vni vel alij praua velle intentione largiri? Sint ſanè matres, ſi ita libuerit, pro impenſis obſequiis in filiorum electione liberales, vſumfructum ſuum cui voluerint largiantur, proprietatis commoda cunctis pariter filiis deputata non minuant. In illa tamen parte matribus ſalua filiorum vtilitate conſulimus, ne eas neceſſitas dādæ fideiuſſionis adſtringat. Quia & factu difficile eſt, & ſuper hoc filiis abundè, vel prioribus conſtitutis vel præſenti lege proſpicitur, quibus & alienatorum vindicatio competit, & ex maternis bonis perditarum redintegratio facultatum, Baſili Præfecte Kariſſime AA. Quare inluſtris & præcelſa magnificentia tua huius Conſtitutionis oraculum edictorum faciet ſolennitate proponi, vt legis aſperitas, quæ ad amplitudinem tuam primę præfecturę adminiſtratione data eſt, per te correcta atque emendata vulgetur. Dat. x. kal. Mart. Rom. Baſilio v. c. cos.

INT. *Hæc lex Imperatorum Leonis & Seueri, ea quæ Maioriani lex de diuerſis rebus, quas ipſa teſtator obſeruanda eſſe præceperat, ſpecialiter vacuauit, & id tantùm quod rationabile & priſtinis legibus congruum fuit, credidit reſeruandum, quod ipſe ſua conſtitutione firmat, dicens: Illud tantùm ex eadem lege retinentes quod veterum legum confirmat auctoritas, itaque vt poſt viri obitum relicta vxor vſumfructum tantùm ſponſalitiæ donationis habeat, & nihil exinde alienare præſumat, ſiue alias ad nuptias venerit, ſeu certè non venerit, neque alijs niſi tantùm omnibus filijs ſuis ex eodem patre genitis, cuius donatio eſt hæc ipſa ſponſalitia largitas, æqualiter dimittatur. Nec liceat matri cui voluerit de filijs aliquid exinde amplius pro ſua voluntate donare. Sanè de vſufructu ſuo quod ei lege conceſſum eſt, donandi cui voluerit liberàm habeat poteſtatem. Nam ea quæ omnibus tantùm filijs æqualiter iuſſa eſt ſeruare,*

uare, nec minuat, ne inter filios pro ſuo arbitrio diuidere vlla ratione præſumat. Hoc tamen matribus hac lege præſtatur, vt ſalua filiorum vtilitate fideiuſſores pro retinenda hac ipſa ſponſalitia donatione dare non debeant. Quia talis petitio grauis eſt, & ſufficit filijs, quòd vel hac lege, vel prioribus ſtatutis conſtat eſſe proſpectum, vt etiamſi matres eorum ſecundo nupſerint, eorum maritorum facultates loco pignoris obligentur: & ſi quid ipſæ matres exinde præſumpſerint, de facultatibus earum illata ſibi filij damna reſarciant.

De corporatis. *Tit. II.*

I. Impp. Leo & Seuerus AA. Baſilio PP. & Patricio.

CVM per virum illuſtrem Auſonium cũctorum ad nos prouincialium querela peruenit, eo quod * * * aliáque corpora publicis obſequiis deputata quorundam ſe colonis vel famulis ignorantibus dominis ſociaſſent, & nunc ſub ſpecie publicæ corporationis procreatos liberos conantur iugo ſeruitutis abſoluere, idcirco agnoſcat ſublimis magnificentia tua diuali nos in æternum lege ſanxiſſe, ſi qui vel qua ex corporibus publicis vel ex corporatis vrbis Romæ ſeruis vel colonis ſe crediderint copulandos, agnationem eorum ad eos dominos pertinere, quorum inquilinus vel colonus fuiſſe conſtiterit, exceptis iis qui antè eam legem non taliter latam ſeſe iunxiſſe noſcuntur. Dat. VII. Kalend. Octob. Hermenericho & Baſiliſco coss.

INCIPIT LIBER LEGVM DIVI ANTHEMII AVGVSTI

De mulieribus quæ ſe ſeruis proprijs vel libertis iunxerunt, & de naturalibus filijs. *Tit. I.*

I. Impp. Leo & Anthemius AA. Luperciano PF.P.

HVMANO generi & fluctuantibus rebus mortalium vna poſt Deum ratione conſulitur, ſi aduerſorum ingruentium procellis occurrat ſæpius noſtra Serenitas. nec dubium eſt imminui materiam conuerſationis humanæ, niſi componat prouidentis regentis imperium, quicquid per ſe non poteſt impetrare mortalitas: erítque ita magis florida ac tranquilla ciuilitas, ſi circa prouidos hominum caſus excubet circumſpecti Principis fauor. Iulia quædam preces noſtris fundit altaribus, adſtruens cum eo ſibi matrimonium cõtigiſſe qui familiæ quidem ſuæ ſeruus extiterit, ſed libertatem morum claritate meruerit. Exorat quoque noſtri nominis maieſtatem, ne ſibi noceat quod venerabilis ſanctio Conſtantini, dominam ſeruorum ſuorum complexibus inflamari diſtrictiſſimo rigore non patitur: incõ-

De confirmatione Legum DN. Leonis Auguſti. Tit. II.

Impp. Leo & Anthemius AA. Luperciano PF. P.

AD CONSVLTATIONEM clementiæ noſtræ Dominus & pater meus Princeps ſacratiſſimus Leo, ſuper his quæ indulgentia principalis in diuerſos iam contulit vel proceſſu temporis largietur, certum ius venerabili ſanctione conſtituit, quod ſub ſacris ſuæ perennitatis apicibus ad noſtram quoque ſententiam deſtinauit. Qúmque mundanis compendiis proficit vt circa regendum vtrumque orbem id præcipuè cuſtodiendum credamus quod deliberatio communis elegerit, legem directam libenter amplexi quod ad omnes tam ſaluberrima conſtituta perueniant ſub hac pragmatica iuſſione ad amplitudinem tuam cenſuimus dirigendam. Lucerciane P.K. AA. Inluſtris igitur & præcelſa Magnificentia tua venerabilia conſtituta propoſitis deuulgabit edictis, ne vllius prætereat notionem quod in æternum valere Serenitas noſtra decreuit. Dat. ſub die XIIII. Kalend. April. Romæ, DN. Anthemio A. CONS. Actum ſub die eodem.

De bonis vacantibus. Tit. III.

Impp. Leo & Anthemius AA. *

IMPERATORIAE maieſtatis eſt ex præſentibus cauſis etiam futuris prouidere temporibus, & reſerata ambiguitate ſequenda decernere. Nam cunctorum cenſus vocatur in dubium ſi per licentiam principalem iura dominorum ſuam non habeant firmitatem. Itaque nos quibus totius mundi regimen commiſit ſuperna prouiſio, & iuris regulam & æquitatis rationem volumus cuſtodiri. Pius ac triumphator ſemper Auguſtus filius noſter Anthemius, licet diuina maieſtas & noſtra creatio pietati eius plenam imperij commiſerit poteſtatem, tamen prudenti & cauta, qua pollet, æquitate per ſacros adfatus nos credidit conſulendos adſerens in Italiæ partibus multa exorta negotia ex donationibus quas de alienis rebus Principes contra Legum cauta facere (nam vt quiſque vel meruerit vel precatus eſt de imperatoria veluti largitate plurima & magna detẽtant: Emergunt autem perſonæ quæ plerumque prædia vel res aliquas ſui iuris adſerant eſſe, quas ex Principis munificẽtia diuerſi inlicito titulo quæſierunt. Nam ſæpe ea quæ caduca dicebantur & donata ſunt, conſanguineus eius qui ſine herede putabatur, emergens repoſcit, vel de captiuitate liberati iure poſtliminij quæ ſua vel propinquorum fuerant, & aliis à Principe conceſſa ſunt, reddi ſibi iure deſiderant, adſtruentes ſecundum ſacratiſſimas Conſtitutiones legitimum ſibi auxilium ſuffragari: vel cùm res aliqua vindicatur à poſſeſſore cui domus venerabilis aut donatione contulit aut venditione, vel commutatione, aut vltima voluntate transfudit, ſcilicet quam iniuſtè aut minus idoneè contractam forſitan poſſidebat) vtrum iure communi quod petitor probauit ſuũ recipiet, an præter Leges quibus omnes vtuntur circa donationem regiam pronunciandum erit, vt factum Principis vel aliena re donata aut vendita comprobetur. Nam cùm de huiuſmodi controuerſiis ab ampliſſimis cognitoribus tractaretur, prolata eſt Conſtitutio de Codice Theodoſia. ſub titul. de bonis vacantibus, qua

Diuus Conſtantinus cauet, vt ſi rem quam Princeps donauit ſuam quiſquam potuerit adprobare, nō eam recipiat, ſed eo cui donata eſt firmiter poſſidente, Princeps petitori extrinſecus qua voluerit, ratione ſuccurrat. Hæc cum noſtris inſinuarentur ſenſibus, relectis geſtis quæ ad nos à filio noſtro sereniſſimo Principe ſub prædicta conſultatione directa ſunt, habitis inter Procuratores Domninæ & Fortunati inluſtrium perſonarum, ſerenitas noſtra, cui cordi eſt in dies ſingulos conſultiore tractatu & meliore deliberatione generi humano proſpicere, ſatis putauit incongruum vt tanta rebus negotiiſque confuſio vel iniquitas innectatur, & vnicuiq; ſuis vti non liceat, neque pro ſuorum defenſione legitimum habere tutamen, ſed in arbitrio ſit fortè ſubripientis facilis & iniuſta nonnunquam regiæ donationis auctoritas, & vt aliis iuſta poſſeſſione fraudatis ab aliis liberalitate iniuſtè detineatur, cùm & ipſe titulus ſupra prædictæ Conſtitutionis vnde conſulta eſt noſtra clementia, de vacantibus tantùm non de omnibus bonis atque ſubſtantiis euidenter loquatur. Hac igitur in perpetuum valitura lege ſancimus, vt ſiquidem de bonis reuera vacantibus Imperator aliquid pro ſua liberalitate donauerit, hoc perpetuā obtineat firmitatem: & nemo calumniam patiatur de re quam principalis in eum liberalitas iure cōtulerit. Sin autem aliquis rem ſuam ſiue tanquam vacantem, ſiue alio quolibet titulo donatam cupit repetere, eámque ſui iuris eſſe vel ad ſe deuolutam ex legitima ſucceſſione mōſtrauerit, communi legum fruatur auxilio, nec ex illa, licet imperiali donatione ſeu cōmutatione, vel ex aliqua cuiuſlibet contractus ſpecie, contra generale præſidium omnino lædatur, ſiue etiam à retrò Principibus hoc beneficium adſerat ſibi eſſe delatum, ſiue poſt aliquid tale fuerit ſubſequutum. Hanc igitur Conſtitutionem in cauſa etiam, Domninæ & Fortunati inluſtrium perſonarum quæ huic legi præſtitit occaſionem valere præcipimus, vt communi iure Ceſiana maſſa de qua queritur, prædictæ Domninæ inluſtri feminæ reſtituatur. Neq; enim aliud imperatoriæ maieſtati, cui ſemper debet æquitas inhærere & vigere iuſtitia, videtur ad cōmodum quam commune ius omnibus reſeruare ſubiectis, & nihil amplius bonis licere Principibus niſi quod liceat priuatis, & hanc liberalitatem prętendere quæ legibus & æquitate ſubnixa eſt, vt nemo ſe alienis & inlicitis ditatum lætetur, nemo bonis propriis defleat eſſe priuatum. Lupercianæ P. K. A A. Inluſtris igitur & magnifica auctoritas tua quæ hac ſaluberrima lege ſerenitas noſtra conſtituit obſeruari, ad omnium notitiam edictis ex more propoſitis iubeat peruenire Dat. XIIII. Kalend. April. Rom. DN. Anthemio P P. Aug. II. CONS.

CODI-

CODICIS GREGORIANI LIBER.

PRIMVS.

De poſtulando Tit. *

I. Impp. Seuerus & Antoninus AA. Manilio.

SI nulla ſententia contra te dicta eſt, quæ infamiæ detrimentum adferat, ſine cauſa times ne exiſtimatio tua læſa ſit ob id quod in carcerem per iniuriam coniectus es.

II. Imp. Gordianus A. Iouino.

Nullam exiſtimationis infamiam auunculus tuus pertimeſcet fuſtibus ſubiectus, ſi ſententia non præceſſit ignominiæ maculam inrogãs. PP. VI. Kal. Sept. Pio & Pontiano CONSS.

De pactis & tranſactionibus. Tit. *

I. Imp. Antoninus A. Iulio Maximo.

SI debitori tuo heres extitiſti, actio quam aduerſus eum habuiſti adita hereditate confuſa eſt. Sed ſi eam poſteaquam in iudicio quoque obtinuiſti ei tradidiſti, quem ſentẽtia ſuperaueras ea conditione pactóque vt tam cæteris creditoribus, quàm tibi id quod deberetur ſi eam hereditatem non adiſſes, ſatisfaceret, pacti conuentionſque fides ſeruanda eſt, quæ ſi nõ ſeruatur ex ſtipulatu modo tranſactio facta eſt, actio dabitur. PP. VII. Kal. Aug. Antonino IIII. & Balbino CONSS.

II. Imp. Antoninus A. Iuliæ Baſiliæ.

Pacta quæ ab inuitis contra leges conſtitutionéſque fiunt, nullam vim habere indubitati iuris eſt, & cętera. PP. V. Kalend. Aug. Antonino A. & Albino CONS.

III. Idem A. Priſciano militi.

Summa ſententia comprehenſa, quam ceſſantibus curatoribus quondam tuis, iudex ſequutus iuriſiurandi à te perlati religionem in condemnationem deduxit, minui pacto non potuit, ac propterea ſublata cautione tranſactionis, quæ nullo iure interpoſita eſt, Septimius Varianus rem iudicatam exequetur. PP. Kal. Iul. Læto II. & Cereale CONSS.

IIII. Imp. Alexander A. Dioniſio ad locum.

Pactum quod mala fide factum eſt, irritum eſſe, & cętera, PP. II. Id.

Septemb. Alexandro A. CONSS.

v. Alexander A. Aurelio Dioniſio.

Si poſtquam aduerſarius matris tuæ victus eſſet, matrem tuam circumuenerit vt paciſceretur nullam ſe controuerſiam de ſeruis agitaturam. id pactum mala fide factum irritum eſt, & cum ex ea conuentione cum matre tua agi cœperit, iudex eam liberabit, quia de re iudicata paciſci nemo poteſt. pp. prid. Id. Sept. Alexandro A. COS.

vi. Idem A. Donato militi.

Si certa quantitas in condemnatione iudicis deducta fuerit, paciſci exinde non poſſe, & cætera. pp. IX. Kal. Iun. Tuſco II. & Dextro CONSS.

vii. Imp. Gordianus A. Licinio, Timotheo, Euocato.

Tranſactionis placitum ab eo interpoſitum, cui cauſæ actionem, non deciſionem litis mandaſti, nihil petitioni tuæ derogabit. pp. Kal. Ian. Pio & Pontiano COSS.

INTERPRE. *Si quis per mandatum procurator litis fuerit inſtitutus, & de compoſitione cauſæ in ipſo mandato nihil cõtinetur adſcriptum, litigare poteſt, componere penitus non præſumat. Quod ſi compoſuerit, non valebit.*

viii. Idem A. Cliniæ Antoniæ.

Pacta quæ contra bonos mores interponuntur iuris ratio non intuetur. pp. Non. Octob. ipſo A. II. & Pompeiano COSS.

viiii. Idem A. Flauio Herculano.

Super iudicato non ſubſequuta appellatione fruſtrà tranſigi, non eſt opinionis incertæ. pp. XIIII. Kal. Nou. Sabinio & Venuſto COSS.

x. Impp. Valerianus & Gallienus AA. Aurelio.

Pręſes prouinciæ æſtimabit vtrum de dubia lite tranſactio inter te & Ciuitatis tuæ ordinem facta ſit, an de re iudicata: Quia de re iudicata paciſci nemo poteſt. pp. III. Kal. Iun. Æmiliano & Baſſo COSS.

xi. Impp. Carus & Numerianus AA. Aurelio.

Cum fraudes ſtudio tranſactionem interpoſitam eſſe dicas, quod inter vos geſtum eſt infirmat iuris auctoritas, & reliqua. pp. VI. Id. Decemb. Caro & Carino COSS.

xii. Impp. Diocletianus & Maximianus AA. Aurelio Heraclidi.

Si non ex mãdato vxoris tuæ aduerſario eius cautionem remiſiſti, idque euidentibus documentis monſtrari poteſt, quod citra conſcientiam vxoris tuę & ea inuita factum eſt, carebit effectu. pp. VIII. Id. Sept. Diocletiano & Maximiano III. AA. COSS.

xiii. Impp. Dioclet. & Maximian. AA. Vlpiæ Marcellinę.

Si preſes Prouincię tuam ignorantiam fraudulenta tranſactione ac doloſis artibus generi tui circumſcriptam eſſe cognouerit, ſiquidem Aquiliana ſtipulatio & acceptilatio inſecuta nõ eſt, pactũ callidè ſcriptum integris ſingulorũ actionibus amouebit. pp. III. Non. Oct. ipſis AA. COSS.

* Imp. A * deſideratur conſtitutio quędam.

SVMMA: *Si quiſquam ſe metu coactum ad pacta veniſſe cauſſetur, intra annum probaturus huiuſmodi moueat & peragat actionem. Quo tempore præterito nullam ſibi de vi dèque metu ſuppetere nouerit actionem. Papian.*

* Imp. ... deeſt reſcriptum quoddam.

SVMMA. *De ſucceſſione viuentium ſua vel aliena neminem paciſci poſſe, nec huiuſmodi ſcripturam nomen pacti legibus vindicare. Papian.*

LIBER

LIBER SECVNDVS.

De his quæ vi metúſue cauſa, geſta ſunt.

1. Imp. Seuerus A. Iulio Conſerturino.

E A quę per vim & metum geſta ſunt, etiam citra principale auxilium irrita eſſe debere iam pridem conſtitutum eſt. Accep. Kal. Iul. Dextro II. & Criſpino coss.

Si aduerſus donationes ſponſis factas in integrum quis reſtitui velit, Tit. *.

Impp. Valerianus & Gallienus AA. & Valerianus Cæſar, Auinio Octauiano ſuo Salutem.

PRECIBVS tuis & iuris auctoritas, & æquitas aſſiſtit: neq; enim dubium eſt, ea quæ ſponſæ affinitatis contrahendæ cauſa à minore donantur, repeti non poſſe: quando huiuſcemodi cauſas communis voti complendi ratio prouocet, propter quæ & in integrum reſtitutio denegatur, tametſi inter minores verti videatur. Nec diſcrepat ab hiis, qui legitimæ ætatis ad huiuſcemodi contractus prodeunt. Quare quęcunque Iulius Agrippinus, v.c. filiæ tuæ Auinię ſponſę donauit, repetere nullo modo poterit. Ac ſi facere hoc temptauerit, opponet auctoritatem ſuam Iulius Dona. v.c. PF. V. amicus noſter, vt tam improba petitio repellatur. Da. pridie Id. Iun. Æmiliano & Baſſo coss.

INTERP. *Iure & legibus continetur, vt minoribus contra ea, quæ intra* XXV. *annos malè geſſerint, per integri reſtitutionem debeat ſubueniri. Sed in hoc tantum caſu præſenti lege remouentur, vt ſi quid minores pro coniunctione matrimonij ſponſalitia largitate donauerint, per obtentum integri reſtitutionis nullatenus debeant reuocare. Quod ſimiliter iuxta Nouellam legem & de dote ſeruabitur.*

Si maior fuerit probatus.

1. Impp. Philippus A. & Philippus Cæſar, Ætio Maximo.

MINORIBVS annis deceptis, non decipientibus ſubuenitur, Et ideo ſi ad circumueniendum emptorem mentitus ætatem, ex aſpectu te maiorem annis probari effeciſti, lubricum fruſtra pretendis. PP. pridie Id. Nouemb. Aquis, Philippo A. & Titiano coss.

INTERPR. *Si quis decipiendi animo maiorem ſe inſtrumentis quibuſcunque eſſe conſcripſerit, & poſtea per ætatis veniam contra hoc venire tentauerit, nullatenus audiatur: quia deceptus non eſt, ſed ipſe alium voluit fraude decipere.*

LIBER TERTIVS.

De inofficioſo teſtamento. *Tit.**.

I. Imp. Alexander A. Valerię Celeſtinæ.

DOs, quæ à patre nubēdi filiæ data eſt, aut in obligatione conſtituta, in quarta, quam habere ex bonis patris debet, ne inofficioſum teſtamentum poſſit accuſari, non computatur: quoniam viuente patre, bonis eius fuit ſeparata. Imperitè itaque introducis quereiā cautionis à marito tuo emiſſæ, quaſi non omnia tradita ei eſſent, cum etſi verum ſit quod ſcriptura continetur, non perimatur querela inofficioſi teſtamenti, ſi ex iudicio patris ſupremo quarta filiæ non ſuppletur, quam inteſtato patre pro portione ſua habere debuit. PP. IIII. Kalen. Septemb. Maximo II. & Aemiliano coss.

II. Imp. Alexander A. Valeriæ Rufinæ.

Si ex voluntate patris, qui tres ex ſe natos relinquit heredes, tertiæ portionis quarta ad te ſine vlla diminutione peruenire nō potuit, inofficioſi teſtamenti accuſationem inſtituere non prohiberis. In qua tamen parte ea quę ante à patre filię in dotem data ſunt, non placet computari, quę etiam in bonis mariti fuerunt, & à patrimonio patris, viuente eo, ſeparata fuerunt. PP. III. Kal. Septemb. Maximo II. & Aemiliano coss.

INTERP. *Si pater pro filia dotem tradiderit, aut certè genero pro ipſa dote fecerit cautionem, vel ſe promiſſionis vinculo obligauerit, & mortis tempore Falcidiam filiæ pater de his rebus, quas mortis tempore dereliquit non dimiſerit, de inofficioſo patris teſtamento agere filia non prohibetur, quia illud quod pro ea à patre in dotem datum eſt aut promiſſum in Falcidia non poteſt imputari. Nam ea, quæ pater viuus in dotis conditione aut promiſerit, aut tradiderit de bonis eius antequam moreretur, diſceſſiſſe, & alienata eſſe noſcuntur. Similis erit, & de ſponſalitia donatione conditio.*

De petitione hereditatis.

I. Imp. Antoninus A. Aurelio, Pontio, Ingenuo.

FRVCTVS ante litem conteſtatam preceptos malæ fidei poſſeſſores reſtituere placuit. PP. XII. Kalen. Iul. Romæ. Duobus Aſpris coss.

De rei vindicatione.

I. Imp. Gordianus A. Aurelio Alexandro militi.

VINEAS in alieno agro inſtitutas ſolo cedere, & ſi à malę fidei poſſeſſore id factum ſit, ſumptus eo nomine erogatos, per retentionem ſeruari non poſſe, incognitum non eſt. PP. IIII. Id. Mar. Attico & Pretextato coss.

INTERP. *Si quis vineas in aliena terra poſuerit, ad illum ſine dubio pertinebunt, cuius terra eſſe probatur: qui ſi ſolum neſciens alienum, dum id bona fide ſe crediderit poſſidere, ſumptus quos in ipſis vineis ponendis fecit, à domino terræ recipiat. Si verò ſciens in alieno poſuit, & vineas reſtituat, & expenſas penitus non requirat.*

II. Imp. Philippus A. & Philippus Cæſar, Aurelio Victorino, Marco, & Valerio.

Aedi-

Aedificium in alieno agro extructum, ſolo cedere, ſumptuſque eo nomine factos, non niſi bonæ fidei emptorem per retentionem poſſe ſe ruare, certiſſimi iuris eſt. PP. Bal. Octob. COSS. ſuprascribtis.

INTERP. *Pariter de ædificiis, vel de reliquis rebus in alieno ſolo poſitis, ſicut ſuperius dictum eſt, forma ſeruabitur.*

III. Imp. Philippus A. & Philippus Cæſar, Aurelio Antonio.

Partum ancillæ matris ſequi conditionem, nec ſtatum in hac ſpecie patris conſiderari, explorati iuris eſt. PP. XIIII. Kalen. Nouemb. Philippo A. & Titiano coss.

INTERP. *Partum ancillæ matris conditio ſequatur.*

IIII. Impp. Diocletianus & Maximianus AA. Aureliæ †Philoxenę. &

Quoties eadem res à domino diuerſis temporibus pluribus venundatur, eum potiorem eſſe, cui poſſeſſio primum† data eſt. pp. XIII. Kal. Maij. *tradita*
Maximo & Aquilino COSS.

V. Impp. Diocletianus & Maximianus AA. Aureliæ Mammæ.

Si neque mandato tuo, neque ratum habente maritus tuus poſſeſſionem iuris tui alienauit, non prohiberis rem tuam vindicare, intercedente Rectore Prouinciæ. pp. VIII. Kal. Mart. Diocletiano A. III. & Maximiano COSS.

INTERP. *Si maritus res vxoris ſine eius conſenſu alienauit, meritò ipſa eas vindicabit.*

*Si ſub alterius nomine res empta erit. Tit. *.*

CI. Impp. Valerianus, & Galienus AA. Aurelio Auſonio.

INSTRVMENTIS ſcriptura non oberit, quod nomen contineat alterius emptoris: ad cuius fidem ipſe confugeas, cum dominium poſſeſſionis, quod habuiſſe te ſemper, & adhuc habere proponis, ſecurus obtineas. pp. Kal. Iun. Aemiliano & Baſſo COSS.

II. Impp. Diocletianus, & Maximianus AA. Aeliano Ingenuo.

Si nomine quidem vxoris tuæ emptionem confeciſti, verùm pecuniam de proprio numeraſti, & ipſe inductus es in poſſeſſionem, ac negotium tibi geſtum eſt, ídque euidenter probabitur, Præſes prouincię vim tibi ſuper iuris tui rebus inferri prohibebit. pp. III. Id. Maij. Maximo II. & Aquilino COSS.

INTERPR. VTRIVSQVE LEGIS *Quoties aut maritus, aut alia quæcunque perſona, agrum, aut quamcunque rem, ſua pecunia vxoris, aut cuiuſcunque alterius nomine voluerit comparare, & is qui pecuniam dat, in rem fuerit intromiſſus, & ipſe qui pecuniam dedit, rem comparatam cognoſcitur poſſediſſe, non poteſt hoc præiudicio laborare, quod alterius nomine res legitur comparata. Quod ſi verò cuius nomine res comparatæ ſunt, ipſi traditæ ſunt, vel ab ipſo poſſeſſæ, is qui pecuniam ſuam pro hac re datam fuiſſe probauerit, rem quidem comparatam non poteſt vindicare, ſed pecuniam poteſt à poſſeſſore recipere, quia duæ res cum quo fuerint, eius dominum faciunt meliorem.*

*De familiæ herciſcundæ & communi diuidundo Tit. *.*

I. Imp. Gordianus A. Sextio Iuuenali.

† ℣. Iudicis cõuenire. vt nõ plus, &c.

EX re certa heredem inſtitutum ſic haberi, ac ſi ſine eius rei cõmemoratione heres inſtitutus fuiſſet, ſanè officio familiæ herciſcundæ† iudicio conuenire non prohiberis, vt non plus emolumenti conſequatur, quàm alioqui eſſet habiturus, ac ſi ex re certa heres inſtitui potuiſſet, in dubium non venit. Falcidiam quoque in matris teſtamento ceſſare falsò tibi perſuaſum eſt. Proinde cũ iuris ignorãtiam excuſare facile non poſſis, ſi maior annis hereditati matris tuę renunciaſti, ſera prece ſubueniri tibi deſideras. P P. X V. Kal. Nouemb. Arriano & Papo coss.

INTERP. *Si quis per teſtamentum heredem aliquem appellauerit, & rem certam, id eſt, aut poſſeſſionem, aut mãcipia, aut quamlibet aliam ſpeciem, de qua dubietas eſſe non poſſit, ſub heredis vocabulo dimiſerit, cui heredis nomen impoſuerit, ad eum & illa quæ non ſunt nominata perueniant.*

II. Impp. Valerianus & Galienus AA. Antonio Potito.

Si domum, cuius meminiſti, pater tuus, cũ in poteſtate eius ageres, nomine tuo donandi animo comparauit, iure quidem non ſubſiſtere donationem ſcire debuiſti. Verùm ſi in extremũ fati diem pater eadem animi deſtinatione durauit, iudicium eius, iuxta formã conſtitutam eſſe ſeruandum, indubitati iuris eſt. PP. XI. Kal. April. Seculari II. & Donato coss.

INTERP. *In hac lege ſimilis erit & de donatione conditio, quam filius familias à quocunque perceperit. Sed hoc amplius habet, quòd ſi maior fuerit iſta donatio, quæ nomine filiiſamilias facta eſt, vt omnis facultas patris quartam eius rei, quam filius donatã accepit, implere non poſſit, reliquis filiis de hac ipſa donatione Falcidia ſuppleatur.*

III. Diocletianus & Maximianus. AA. Aureliæ Septimiæ.

An diuiſio, quam iam factam eſſe proponis, cõuelli debeat, rector prouinciæ præſente parte diuerſa diligenter examinabit: & ſi fraudibus eã nõ caruiſſe perſpexerit, quamuis maioribus in perperam factis diuiſionibus non ſoleat ſubueniri, tamen quod improbum atque inæqualiter factum eſſe conſtiterit, in melius reformabit. P. P. XVII. Kalend. Iul. ipſis VI. & Conſtantino III. COSS.

IIII. Iidem AA. Aproniæ Mammæ.

Si diuiſio inter te & ſororem tuam non bona fide facta eſt, etiam citra principale reſtitutionis auxilium, quod etiam maioribus tribui ſolet, ad æquitatis temperamentum reformari poteſt, & cetera. PP. VI. Kal. Iul. Maximiano II. & Aquila coss.

LIBER QVARTVS.

*Quod cum eo qui in aliena poteſtate eſt, negocium geſtum eſſe dicitur. Tit. *.*

I. Imp. Alexander A. Septimiæ Muſæ.

MACEDONIANI ſenatuſconſulti auctoritas petitionem eius pecuniæ non impedit, quæ filiofamiliæ ſtudiorum cauſa Romę agenti ad neceſſarios ſumptus, quos patris pietas nõ recuſaret, credita eſt. Sed ex contractu filij, poſt mortem eius, de peculio actio in patrem competere ita demũ poteſt, ſi anni vtilis ſpatium petitionem non impedit. Sane ſi iuſſu patris datum ei probetur, nec in quosvſus verſa

verſa ſit pecunia exquiri neceſſe eſt,& perpetua in patrem,etiam mortuo eo filio,actio eſt.pp. pridie Kal.Mart.Agricola & Clementino coss.

INTERP. *Senatuſconſultum Macedonianũ praecepit,vt filiofamiliâs pecunia non credatur: Nam hac conſtitutio iubet, vt pro ſtudio literarum, ſi quis filiofamiliâs pecuniam dederit,hãc ei pater ſine aliqua obiectione reſtituat. Quod ſi ipſe filiusfamiliàs in peregrinis fortaſſe defecerit,intra anni ſpatium,qui pecuniam commodauit de peculio poteſt petere, vt ſibi debitum reformetur. Quod ſi pater iuſſerit vt pecunia preſtaretur,non quarendum eſt,quid de ea pecunia fecerit,ſed debitum pater ſine mora reſtituat.*

De depoſito. *Tit.* *.

Imp.Alexander A.Meſtrio militi.

In curſu latronum ornamenta depoſita apud interfectum ab eis perierunt.Detrimentum ad heredes eius qui depoſitum accepit,qui dolum tãtum pręſtare debent,non pertinet.Quod ſi ex prætextu latrocinij cõmiſſi res quæ in poteſtate heredis ſunt non reſtituuntur, tã depoſiti quàm ad exhibendum actio,ſed & in rem vindicatio competit.Prop.VII.Kalẽ. Iul. Maximiano bis & Vrbano coss.

Si debito perſoluto inſtrumentũ apud creditorẽ remanſerit.Tit..*

I.Impp.Seuerus & Antoninus AA.Octauio Priſco.

SI exoluta eſt pecunia, nihil obeſt veritati quòd cautio integra manet apud creditorẽ.pp.Pri.Id.Iun.Antonino II.& Geta coss.

II.Impp.Valerianus & Galienus AA.Metrodoro.

Si potes probare,omnem pecuniam exolutã creditori tuo, cautio tua, quæ apud heredem eius remanſit, inanis eſt, vt tamen aut ipſa reddatur tibi,aut inciſa apud creditorem remaneat,heredem eius conuenire potes. pp.VI.Id.Iun.Galieno II.& Fauſtino coss.

Si amiſsis,vel debitori redditis inſtrumentis,creditum petatur.

I.Imp.Antoninus A.Septimiæ Martiæ.

DEBITORES tuos quibuſcunque rationibus debere tibi pecuniam ſi probaueris, ad ſolutionem compellet aditus Præſes prouinciæ vir clariſſimus. Nec oberit tibi amiſſio inſtrumentorum,ſi modò manifeſtis probationibus eoſdem debitores eſſe apparuerit.p.p.Id.Septemb.coss.ſupraſcriptis.

II.Imp. Gordianus A.Aurelio,Priſco & Marco militibus.

Sicut iniquum eſt,inſtrumentis vi ignis extinctis debitores quantitatũ debitarum renuere ſolutionem,ita non ſtatim caſum conquerentibus facile credendum eſt,Intelligere itaq; debetis non exiſtentibus inſtrumẽtis vel aliis argumentis probare fidem precibus veſtris aſſiſtere.pp. III. Kalẽ. Iul.Sabino II.& Venuſto coss.

De Iureiurando. *Tit.* *.

Conſtitutio vna atque altera deſideratur.

SVMMA, *Si à iudice ſtatutum fuerit, aut inter partes conuenerit, vt de rebus dubiis ſacramẽta,praebeantur,eum ſolum debere iurare,à quo aliquid repetitur, nec ab aliis perſonis.ſacramenta requiruntur. Praſtito autem ſacramento omnis cauſſæ ipſius repetitio cõquieſcat.Hic ſacramẽti ordo notatis infamia denegatur.*

LIBER QVINTVS.

De nuptiis. *Tit.* *

.*. IMP. GORDIANVS A. rationalibus.

MANIFESTVM eſt nuptiis contra mandata contractis, dotem, quæ data illo tempore, cùm traducta eſt, fuerat, iuxta ſententiam Diui Seueri fieri caducam, nec ſi conſenſu poſtea cœpiſſe videatur, matrimonium in pręteritum commiſſo vitio potuit mederi. DAT. KAL. APRIL. ANTIOCHIAE, GORDIANO A. ET AVIOLA. COSS.

Cæteræ leges deſunt.

XXXII. Imp. Dioclitianus & Maximianus AA. FL. Flauiano.

His qui inceſtas nuptias per errorem contrahunt, ne pœnis ſubiiciantur, ita demum clementia principum ſubuenit, ſi poſteaquam errorem ſuum reſcierint, illico nefarias nuptias dirimerint. pp. v. Id. Iun. Dioclitiano III. & Maximiano AA. COSS.

.*. EXEMPLVM Edicti Dioclitiani & Maximiani, nobiliſſimorum Cęſarum.

Quoniam piis religioſisque mentibus noſtris ea quæ Romanis legibus caſtè ſanctéque ſunt conſtituta, venerabilia maximè videntur, atque æterna religione ſeruanda: diſſimulare ea quæ à quibuſdam in pręteritum nefariæ inceſtéque commiſſa ſunt, non oportere credimus, cum vel cohibenda ſunt, vel etiam vindicanda, inſurgere nos diſciplina noſtrorum temporum cohortatur. Ita enim & ipſos immortales Deos Romano nomini, vt ſemper fuerunt, fauentes atque placatos futuros eſſe non dubium eſt, ſi cunctos ſub imperio noſtro agentes piam religioſamque, & quietam, & caſtam in omnibus more colere perſpexerimus vitam. In quo id etiam prouidendum quammaximè eſſe cenſuimus, vt matrimoniis religioſè atque legitimè iuxta diſciplinam iuris veteris copulatis, tam eorum honeſtati qui nuptiarum coniunctiones ſectantur, quàm etiam his qui cum deinceps ſeruata religione naſcētur, incipiat eſſe conſultum, & honeſtate naſcendi etiam poſteritas ipſa purgata ſit. Id enim pietati noſtrę maximè placuit, vt ſanctè neceſſitudinum nomina obtineant apud affectus ſuos piam ac religioſam conſanguinitati debitam caritatem. Nefas enim credere eſt ea quæ in præteritum à compluribus conſtat eſſe commiſſa, cum pecudum ac ferarum promiſcuo ritu, ad inlicita connubia inſtinctu exercendę libidinis, ſine vllo reſpectu pudoris ac pietatis inruerint. Sed quæcunque antehac vel imperitia delinquentium, vel pro ignorantia iuris, Barbaricę immanitatis ritu ex inlicitis matrimoniis videntur admiſſa, quamquam eſſent ſeueriſſimè vindicāda, tamen contemplatione clementiæ noſtrę ad indulgentiam volumus pertinere: ita tamen vt quicunque in anteactum tempus inlicitis inceſtiſque ſe matrimoniis polluerunt, hactenus adeptos ſe eſſe noſtra indulgentia ſciāt, vt poſt tam nefaria facinora, vitam quidem ſibi gratulentur eſſe cōceſſam, ſciant tamen non legitimos ſe ſuſcepiſſe liberos quos tam nefaria coniunctione genuerunt. Ita enim fiet vt de futuro quoque nemo audeat ineffrænatis cupiditatibus obedire, cum & ſciant ita pręcedentes admiſſores iſtiuſmodi criminum venia liberatos, vt liberorum quod inlicitè genuerunt ſucceſ-

ſucceſſione arceantur, quę iuxta vetuſtatem Romanis legibus negabatur. Et optaſſemus quidem nec ante quicquam eiuſmodi eſſe commiſſum quod eſſet aut clementia remittendum, aut legibus corrigendum. Sed & poſt hanc religionem ſanctitatémque in connubiis copulandis volumus ab vnoquoque ſeruari, vt ſe ad diſciplinam legéſque Romanas meminerint pertinere, & eas tantum ſciant nuptias licitas quæ ſunt Romano iure permiſſæ. Cum quibus autem perſonis tam cognatorum quam ex adfinium numero cõtrahi non liceat matrimonium, hoc edicto noſtro complexi ſumus. Cum filia, nepte, pronepté que, matre, auia, proauia: & ex latere amita ac matertera, ſororis filia, & ex ea nepte. Itémque ex adfinibus priuigna, nouerca, ſocru, nuru, ceteríſque quæ antiquo iure prohibentur: à quibus cunctos volumus abſtinere. Nihil enim niſi ſanctum ac venerabile noſtra iura cuſtodiunt, & ita ad tantam magnitudinem Romana maieſtas cunctorum numinum fauore peruenit, quoniam omnes ſuas leges religione ſapienti pudoríſque obſeruatione deuinxit. Quare hoc edicto noſtro volumus omnibus palàm fieri, quod præteritorum venia per clementiam noſtram contra diſciplinam veterem indulta, ad ea tantum delicta pertineat quæ in die tertio Kal. Ianuariarũ Tuſco & Anulino Conss. videntur eſſe commiſſa. Si qua autem contra Romani nominis decus ſanctitatémque legum, poſt ſupradictum diem deprehenduntur admiſſa, digna ſeueritate plectentur. Nec enim vllam in tam nefario ſcelere quiſquam æſtimet veniam ſe conſequi poſſe, qui tam euidenti crimini, ſe poſt edictum noſtrum non dubitabit inficere. Dat. Kal. Maij. Damaſco, Tuſco & Anulino Conss.

LIBER *

Quibus res iudicata non noceat. *Tit.* *

II. Alexander A. Creſcenti.

QVAE in libello contuliſti præſidi prouinciæ allega, qui non ignorat eum qui per contumaciam abſens cõdemnatur, nec appellationis auxilio vti aut in duplum reuocare poſſe. pp. XI. Kal. April. Albino & Maximo coss.

I. Impp. Diocletianus & Maximianus AA. Aeliæ Matronæ.

SENTENTIAM aduerſus abſentes & indefenſos, ac maximè minores latam, nullas vires obtinere notiſſimi iuris eſt. pp. Kal. Septemb. Diocletiano III. & Maximiano AA. coss.

INTERP. *Aduerſus abſentes vel minores iudicata non valebunt.*

De confeſſis. *Tit.* *

Antoninus A. Iulano.

Confeſſos quoque pro iudicatis haberi placuit, quare ſine cauſa deſideras recedere confeſſione tua. Accep. prid. Kalend. Octob. Gentiano & Baſſo coss.

De patria poteſtate. *Tit.* *

I. Imp. Antoninus A. Victorinæ.

SI in poteſtate patris fuiſti, cum hęreditas Baſſæ Caſſię tibi obuenit, cámque iuſſu patris, iure patriæ poteſtatis ei eam quęſiſti. Ideóque quod ab eo iure alienatum eſt, nulla ratione oblato pretio tibi reſtitui deſideras. pp. IIII. Kal. Ianuarij, Romæ, ipſo Auguſto v. & Aduento coss.

De bonis libertorum. *Tit.* *.

*. Imp. Gordianus A. ad Calpurnium militem.

Deſunt verba huius conſtitutionis. *. . . . .

SVMMA. *Libertus Principis ciuitate Romana donatus à Principe, & manumiſſus, de bonis ſuis hac ratione teſtetur, vt fiſco debita medietas reſeruetur, in cuius hereditate nepotes ex filia ſuccedere non iubentur.*

De operis libertorum.

Deeſt conſtitutio quædam.

SVMMA. *Egentem patronum libertus alere compellitur.*

LIBER DVODECIMVS.

De ſponſoribus. *Tit.* *.

Deſunt Conſtitutiones quamplures.

SVMMA. *Filiisfamilias ſeruis vel colonis in contractibus nihil iure permiſſum eſt: hoc eſt, filiusfamilias in damnum parentum in eadem regione poſitorum nihil poſſunt paciſci, & ſi quid pacto adquiſiuerint, id patris iuri indubitanter adquirunt, nec cura mandatum patris quidquam poſſunt promittere. Quod ſi pater apud hoſtes eſt, vel infirmitate laborat, tunc contractus filij legitimus iudicatur.*

LIBER. *.

De accuſationibus. *Tit.* *I.*

IMP. DIOCLITIANVS & Maximianus Auguſti Aurelio Saerato militi.
CVM ſeruū tuum vi ægritudinis grauiter oppreſſum fati munus impleſſe proponas: propter immoderatā caſtigationem calumniæ cauſationem emergere, * innotitiæ ratio, cuius fiduciam geris, non permittit. Prop. Non. Decemb. Dioclitiano A. III. & Ariſtone conss.

Ad legem Iuliam de adulteriis. *Tit.* *.

Imp. Antoninus A.

Ex Auguſti ni lib. 3. ad Pollentiam

Sanè meæ literæ nulla ex parte cauſæ pręiudicabunt. Neque enim ſi penes te culpa fuit, vt matrimonium ſolueretur, & ſecundum legem Iuliam vxor tua Euphraſia nuberet, propter hoc reſcriptum meum adulterij damnata erit, niſi conſtet eſſe commiſſum. Habebunt autem ante oculos inquirere, an cum tu pudicè viueres, illi quoque bonos mores colendi auctor fuiſti. Periniquum enim mihi videtur eſſe vt pudicitiam ab vxore exigat, quam ipſe non exhibet: quę res poteſt & virum damnare, non ob compenſationem mutui criminis, rem inter vtrumque componere vel cauſam facti tollere.

Ad legem Corneliam de ſicariis. *Tit.* *

1. Imp. Antoninus A. Aurelio Herculano & aliis militibus.

Frater veſter rectiùs fecerit ſi ſe pręſidi prouincię obtulerit, cui ſi probauerit non occidendi animo Iuſtam à ſe percuſſam eſſe, remiſſa homicidij

cidij pœna, ſecundum diſciplinam militarem ſententiam proferet. Propoſita prid. Kal.Febr. Læto II. CONS.

II. Imp. Alexander Aurelio Fauio,& aliis militibus.

Si modò pro quo libellum dediſtis,non dolo præſtitit, mortem minimè perhorreſcat.Crimen quippe ita contrahitur ſi & voluntas occidendi intercedat.Cęterùm ea quę ex improuiſo caſu potiùs quàm fraude accidunt,fato plerumque non noxæ imputantur. Prop. XIII.Kal. Aug. Alexandro CONSS.

III. Dioclitianus & Maximianus AA. Agato.

HABE Agate KN. Qualitas precum Iuli Antonini clementiā noſtram facilè commouit: quippe quod aſſeueret homicidium ſe non voluntate, ſed caſu fortuito feciſſe,cum calcis ictu mortis occaſio præbita videatur. Quod ſi ita eſt,neque ſuper hoc ambigi poterit,omni eum metu ac ſuſpicione quod ex admiſſi diſcrimine ſuſtinet,ſecundum id quod adnotatione noſtra comprehenſum eſt,volumus liberari.Dat.prid. Kal.Dec.Dioclitiano A. IIII.& Maximiano CONSS.

De maleficis & Manichæis. *Tit.* *.

MAXIMVS Dioclit. & Maximianus nobiliſſimi AA. Iuliano Proc.Afric. OTIA maxima interdum homines in communiorem conditionis naturæ hominum modum excedere hortantur, & quædam genera inaniſſima ac turpiſſima doctrinę ſuperſtitionis inducere ſuadent, vt ſui erroris arbitrio pertrahere & alios multos videantur, Iuliane Kariſſime. Sed Dij immortales prouidentia ſua ordinare & diſponere dignati ſunt,quæ bona & vera ſunt,& multorum & bonorum & egregiorum virorum,& ſapientiſſimorum conſilio & tractatu inlibata probarentur & ſtatuerentur: quibus nec obuiam ire, nec reſiſtere fas eſt: neque reprehendi à noua vetus religio deberet. Maximi enim criminis eſt * ſed tractare quæ ſemel ab antiquis tractata & definita ſunt,ſtatum & curſum tenent ac poſſident. Vnde pertinaciam prauæ mentis nequiſſimorum hominum punire ingens nobis ſtudium eſt. Hi enim qui nouellas & inauditas ſectas deterioribus religionibus opponunt,vt pro arbitrio ſuo prauùm excludant quæ diuinitus conceſſa ſunt,quoniam nobis de quibus ſolertia tua ſerenitati noſtræ retulit,Manichęos audiuimus eos nuperrimè velut noua inopinata prodigia in hūc mundum de Perſica aduerſaria nobis gēte progreſſa vel orta eſſe,& multa facinora ibi committere:populos namque quietos perturbare,necnon & ciuitatibus maxima detrimenta inferre,& verendū eſt ne forte,vt fieri adſolet,accedenti tempore conentur execrandas cōſuetudines & * iſtebas leges Perſarum innocentioris naturę homines Romana gēte modeſtam atque tranquillam, & vniuerſum orbem noſtrum veluti venenis de ſuis maliuolis infigere.Et quia omnia quæ pādit prudentia tua in relationem religionis illorum genera maleficiorum ſtatutis euidentiſſimorū exquiſita & adinuenta commenta, ideo eorum maenas atque pœnas debitas & condignas illis ſtatuimus.Iubemus namque auctores quidem ac principes vnà cum abominandis ſcripturis eorū ſeueriori pœnę ſubiici, ita vt flammeis ignibus exurantur: conſentaneos verò & vſque adeò contentioſos capite puniri pręcipimus, & eorū bona fiſco noſtro vindicari ſancimus.

B 2

Si qui ſanè etiam honorati aut cuiuſlibet dignitatis vel maioris perſonæ ad hanc inauditam & turpem atque per omnia infamem ſectã,vel ad doctrinam Perſarum ſe tranſtulerunt,eorum patrimonia fiſco noſtro adſociari facies:ipſos quoque Forenſibus vel Proconenſibus metallis dari. Vt igitur ſtirpitus amputari radix hæc nequitiæ de ſęculo beatiſſimo noſtro poſſit, deuotio tua iuſſis ac ſtatutis tranquillitatis noſtræ maturiùs obſecundare* Dat. prid. Kal. April. Alexandriæ.

TITVLI EX CORPORE HERMOGENIANI CODICIS.

De cauta & non numerata pecunia.

1. Aurelius Alexio.

† ℞ exceptionem.

EX cautione † non numeratæ pecuniæ, non anni, ſed quinquennij ſpatio deficere, nuper cenſuimus. Scripta VII. Id. April. Syrmio, Cæſ. A. c o s s.

INTERPRE. *Secundum legem ex corpore Theodoſiano, ſi certum petitur de Chirographis, quia de quinquennio habetur expoſitum, ideo hanc legem ex Hermogeniano credidimus adiungendam, quæ tempora, intra quæ conteſtari conuenit, de cauta & non numerata pecunia, id eſt, intra quinquennium euidenter oſtendit.*

Ex delictis defunctorum quemadmodum conueniantur ſucceſſores.

1. Aurelius † Ennio Saturnino.

Tiniæ.

LICET ante litem conteſtatem defuncto eo qui ex proprio delicto conueniri potuit, ſucceſſores non poſſint pœnali actione conueniri, tamen hos etiam in tantum quantum ad eos peruenit teneri, ne ſcelere ditentur alieno certiſſimi iuriſceſt. Auditis itaque partium allegationibus v. c. proconſul prouinciæ A ricæ amicus noſter in pronunciando formam iuris ſequetur. Scripta VII. Kal. Octobr. Syrmio, Aug. c o s s.

INTERP. *Hæc lex præcipit, vt in criminalibus cauſis, ſi quis antequam moriatur, non fuerit de facti ſui ſcelere cõuentus, atque conuictus, ſi poſt eius obitum, quod ab eo cum pœna reddendum erat, apud ſucceſſores eius fortaſſe repertum fuerit, hoc tantùm ab heredibus reddendum, quod ad eos cognoſcitur perueniſſe. Caterùm in tali re heredes nec ad pœnam, nec ad aliam quamcunque ſatisfactionem tenentur obnoxij.*

De

De iure fiſci.

I. Aurelius Ennio Lucello & Marco Seueriano.

SI pro poſſeſſione Titi Claudi vos debita fiſcalia exoluiſſe cõſtat, veſtram eſſe poſſeſſionem notiſſimi iuris eſt. Ideò v.c. Procõſul ſi partium veſtrarum allegatione ſolutam Anſariam pro aliena re cognoſcit, vt tradat vobis hanc ipſam cum fructibus rem, æquitatis ratione prouiſum eſt. Scripta x. Kal. Mar. Syrmio.

De pactis & tranſactionibus.

I. Impp. Diocletianus & Maximianus AA. Sebaſtiano.

NEQVE ex nudo pacto naſcitur actio, neque ſi contra bonos mores verborum interceſſit obligatio, ex his actionem dari conuenit, & reliqua. PP. IIII. Kal. Iun. iiſdem CONSS.

II. Iidem AA. Flauio Rumitalo. inter cætera, & ad locum.

Pactum neque contra bonos mores, neque contra leges emiſſum valet, & reliqua. PP. iiſdem AA. CONS.

III. Iidem AA. & CC. Zotiano Antonino.

Pacto tranſactionis exactio iudicati non tollitur, vnde ſi pater tuus condemnatus iudicio, poſt tranſegit & ſoluit, ſolutione magis quàm trãſactione tuum defende negotium, & cętera. pp. XVIII. Kal. Ian. iiſdem AA. CONSS.

IIII. Iidem AA. Vlpię Marcellinę.

Si pręſes prouinciæ ignorantiam tuam fraudulenta tranſactione ac doloſis artibus generi tui circumſcriptam eſſe cognouerit, ſiquidem Aquiliana ſtipulatio & acceptilatio inſequuta non eſt, pactum callidè ſcriptum integris ſingulorum actionibus amouebit. pp. III. Non. Octobr. ipſis AA. CONSS.

V. Iidem AA. Sergiæ & Anagio. inter cætera, & ad locum.

De dubia vero lite facta tranſactio reſcindi non poteſt. pp. VIII. Id. April. CC. CONS.

VI. Idem AA. Aurelio Hermogeni militi.

Pactum quod contra iuris formam prouincię rector factum animaduerterit, id infirmare minimè dubitabit. pp. XIIII. Kalen. Nou. Cęſaribus CONSS.

.*. Imp. A. .*.

Deeſt conſtitutio quædam.

SVMMA. *Hæc lex irritam facit tranſactionem habitam de conditione ſeruili, hac ſcilicet ratione, ne ſi aliter conſtituatur, & reuera ſeruus ſit is, cum quo tranſactum eſt de liberali cauſſa, eueniat, vt inter ſeruum & dominum habita tranſactio rata ſit, quod ius non patitur. Et hæc conſtitutio poſtea interpretatione fuit porrecta ad adſcriptitios, quoniam ſeruorum conditionem imitantur, & improbata etiam tranſactio inter adſcriptitium & dominum de conditione adſcriptitia. Baſilic.*

* Imp. A. * deſiderantur verba reſcripti.

SVMMA. *De ſucceſſione viuentium ſua vel aliena neminem paciſci poſſe, nec huiuſmodi ſcripturam nomen pacti legibus vindicare. Papian.*

De calumniatoribus & plus petendo.

I. Impp. Diocletianus & Maximianus AA. Aurelio Dextro. inter cętera & ad locum.

SI tutor vel curator plus petierit, cauſa cadit. quod cum factum eſſe dicas, fruſtra à nobis remedium quęris, quia te ratio iuris impugnat. pp. IIII. Id. Dec. Nicomedia, Conſtantio & Maximo COSS.

II. Iidem AA. & CC. Claudio Menandro.

QVOTIESCVNQVE ordinatis actionibus aliquid petitur, ideo petitor cogitur ſpecialiter genus litis edere, ne plus debito aut eo quod competit poſtuletur. Siue itaque fideicommiſſum, ſiue fundus, ſiue pars fundi, ſiue domus, ſiue pars domus, ſiue debitum, aut quodcunque petatur, ſpecialiter deſignari debet petitionis ſumma vel quantitas, cum genus litis editur. Si quis igitur plus ab eo quod ei competit vel debetur petierit, rem & cauſam de qua agitur perdit. Plus enim petitur, ſicut reſpõſis prudentum continetur, ſumma, loco, tempore, cauſa, qualitate, æſtimatione. Vnde iſtius lege reſcripti excipe aduerſarium apud iudicem competentem, quem ſi iudex plus petiiſſe perſpexerit, extinctis aduerſarij tui petitionibus pro partibus tuis ſententiam dicet. pp. Mediolano, XII. Kalen. April. Tuſco & Aquilino CONSS.

III. Iidem AA. Quintiano.

Tibi magis quàm aduerſario qui per calumniam petit contra quem ſupplicas iudicio tutelæ[1] conuenit †excipi actionem, ad quam reſpondere debes: quippe ſi per calumniam hoc eum facere confidis, remedio repromiſſionis initio poſtulatæ, calumniæ decimæ partis in decimam partem eius quod petiit condemnari cum deſiderare potes. Dat. XI. Kal. Nou. AA. CONS.

† excipere.

De donationibus.

I. Impp. Diocleт. & Maxim. AA. Septimio Sabiniano.

CVM de bonis tuis partem quidem tertiam penes te retinuiſſe, partem verò tertiam in eum quem in poteſtate habebas, ac tertiam in emancipatum donationis titulo contuliſſe commemores, non eſt iuris incerti in eum quidem qui in ſacris familiæ tuæ remanet deſtinationem magis paternæ voluntatis factam quam perpetuam donationem perueniſſe, nec in emancipatum tranſlatam, ſi generaliter eidem partem tertiam bonorum donaſti, quia generaliter bonorum portio donari nõ poteſt, cum ſingulę res nominari debeant, quę donatione, mancipatione vel in iure ceſſione transferuntur, & reliqua. Dat. prid. Kal. Maij Heraclea, ipſis AA. CONSS.

II. Iidem AA. Cretiano Maximo.

Nec venditio donationis cauſa bonorum omnium valet, ſed rerum ſingularum nominatim donatio facta capit effectum, & cętera. Dat. VIII. Kal. Ian. Cæſaribus COSS.

III. Iidem AA. & CC. Aurelio Altino. inter cætera & ad locum.

Codicillis autem ſine teſtamento legatum nec adimi, nec dari poteſt. Dat. ſub die VII. Kal. Ian. Nicomediæ, CC. CONS.

Ad exhibendum.

1.Impp.Diocl.& Maxim.AA.Aurelio Diogeni.

NIMIS graue eſt quod petitis vrgueri ad exhibitionem partem diuerſam eorum per quos ſibi negotium fiat,vnde intelligitis quòd intentionis veſtræ proprias adferre debetis probationes,non aduerſum ſe ab aduerſariis adduci.PP.Kalend. Mai.AA.COSS.

Vbi agi debeat.

1.Impp.Diocl.& Maxim.AA.Flauianæ,inter cætera & ad locum.

QVAECVNQVE ad te pertinentia detineri dicis ab his quorum meminiſti,probaueris vel tibi deberi, præſes prouinciæ reſtitui prouidebit.PP.VII.Id.Ian.AA.COSS.

De inſtrumentis.

1.Impp.Diocl & Maxim.AA. Iulio Pancratio, inter cætera & ad locum.

OMISSIS itaque iſtiuſmodi moris, ſi intentionem ſuam incipiat aduerſarius tuus implere,prȩſcribtionibus temporis vel alterius * & tu cauſam magis tuam defende habens ſecuritatē.victoria eſt,ſi quod intēdit aduerſarius tuus,probationibus implere nō poſſit.PP.DD. Diocletiano V.& Maximiniano AA.COS.

De teſtamentis.

1.Impp.Diocl.& Maxim.AA.Aurelio Secundino optioni,inter cætera & ad locum.

SCRIPTVRAM † quæ nec iure nec legibus conſiſtit, nec à †nobis confirmari cōuenit:quippe cum beneficia citra cuiuſquam iniuriā petentibus decernere minimè ſoleamus.PP.VII. Kal.Nouemb.Martianopoli.CC.COS.

† ſcriptura.

† à nobis hanc cōf.

De ſucceſſionibus.

1.Impp.Diocl. & Maxim.AA. Aurelio Aſterio.inter cætera & ad locum.

SI ſecundum edicti formam teſtamentum ſignatum extitit,bona quæ,cùm moreretur auctor tuus, eius fuerunt, ſolenniter petis,& reliqua.PP.III.Kal.Apr.Sirmio, CC.COSS.

Iidem AA.Euſebio.inter cætera & ad locum.

Manifeſti atque euidentis iuris eſt antequam cerneret vel pro herede gereret,vel bonorum poſſeſſionem peteret defuncto ſucceſſionem eam non potuiſſe adheredes ſuos trāſmittere.PP.X.Kal.Mart.iiſdē AA.COSS.

De Depoſito.

1.Auguſtus Cæſar.Fl.Munatio.

EVM qui ſuſcepit depoſitum, dolum non etiam caſum præſtare certi iuris eſt. Cum itaque proponas ignis vi quædam cremata de his quæ tibi fuere commendata,nec vllum dolum in ſubtrahēdis rebus adhibitum, rector prouinciæ nihil contra iuris rationem patietur. Et quoniam nec tu quereris moras adhibita varietate negotium inter vos ortum ſecundum iuris ordinem ſua ratione decidetur.Subſcribta VIII.Kal.Iul.Serdica.Auguſtis Cæſaribus.

II. Auguſtus & Cæſar Fl.Aurelio Attenico Andronico.

Eos penes quos veſtem & argenti materiam depoſuiſſe proponis, apud rectorem prouinciæ cõuenit interrogari:quod ſiue teneant,ſiue dolo fecerunt quominus poſſint reſtituere,ſecundum bonam fidem tibi ſatisfacere compellet.Subſcribta VI.Kal.April.Syrmi.Cæſſ.Conſſ.

III. Auguſtus & Cæſares Aurelio & Euſtatio & Dioſimo.

Is qui depoſitum ſuſcepit vltra dolum, ſi non aliud ſpecialiter conuenit, præſtare nihil neceſſe habet. Cuius memor iuris rector prouinciæ, partiũ allegationibus auditis pro ereptorum qualitate ſua ordinabit ſententia.Subſcripta XIIII.Kal.Nou.Appiaria.*

IIII. Auguſtus & Cæſares Septimio & Quadrat.

ILLE qui dolo malo depoſitum non reſtituit, ſuo nomine conuentus ad eius cum infamiæ periculo reſtitutionem vrguetur: Scripta Id. Dec.Nicomedia.CC.Conſſ.

De nuptiis.

IMPP. DIOCLITIANVS & Maximianus AA.Fl.Flauiano.

HIS qui inceſtas nuptias per errorem contrahunt,ne pœnis ſubiiciantur,ita demum clementia principum ſubuenit, ſi poſteaquam errorem ſuũ reſcierint,illicò nefarias nuptias dirimerint.Prop.Id.Mar * & Diogene Conſſ.

De pigneribus.

I. Impp.Diocletianus & Maximianus AA.ad Viuentium, Herennium Antigonum.

deſiderantur verba huius conſtitutionis.

II. Idem Impp.ad Septimium.

deſiderantur & huius.

SVMMA *Debitor ſolutionem differens poteſt ad ſatisfactionem pignerum vſurpatione compelli,quod tamen ſine ſententia iudicis facere non non licebit.*

III. Imp. * A. * deſideratur.

SVMMA *Obligatis cautione mancipiis debitor promiſit ſe vſuras præſtaturum,ea mancipia creditor intra ſtatutum tempus de domo debitoris abduxit:Operas ſpecialiter imputare neceſſe habebit.*

De eorum contractibus,qui alieno iuri ſubiecti ſunt.

Imp. * A. * *

deſiderantur verba huius conſtitutionis.

SVMMA.*Filiis familias,ſeruis,vel vel colonis in cõtractibus nihil iure permiſſum eſt,hoc eſt,filiuſfamilias in damnum parentum in eadem regione poſitorum nihil poſſunt paciſci,& ſiquid pacto adquiſierint,id patris iuri indubitanter adquirunt.Nec citra mandatum patris quidquam poſſunt promittere.Quod ſi pater apud hoſtes eſt,vel infirmitate laborat,tunc contractus filii legitimus indicatur.Nec ſeruus,nec colonus peculiũ ſuum diſtrahere poteſt, inſuper emptor furti actione tenetur.*

De Iureiurando.

Imp. * A. * deſideratur.

SVMMA. *Sacramenti ordo notatis, infamia denegatur.Papian.*

GAII INSTITV-TIONVM LIBER.

DE Libertatibus ſeruorum. Tit. I.

GAII Inſtitutionum liber primus dicit omnes homines aut liberos eſſe aut ſeruos. Sed ex ipſis qui liberi ſunt, alios eſſe ingenuos, alios libertinos. Ingenuos, qui ingenui nati ſunt. Libertinos, qui pro iuſta ſeruitute manumiſſi, liberi fiunt. Ingenuorum omnium vnus ſtatus eſt. Libertorum verò ideò non vnus eſt, quia tria ſunt genera libertorum: quia liberti aut ciues Romani ſunt, aut Latini, aut Dedititij. Tam qui ciues Romani ſint, qui Latini, qui Dedititij, breuiter explanādum eſt. Ciues Romani ſunt, qui hiis tribus modis, id eſt, teſtamento, aut in eccleſia, aut ante Conſulem fuerint manumiſſi. Latini ſunt, qui aut per epiſtolam, aut inter amicos, aut conuiuij adhibitione manumittūtur. Dedititij verò ſunt, qui poſt admiſſa crimina ſuppliciis ſubditi, & publicè pro criminibus cæſi ſunt: aut in quorum facie vel corpore quæcunque indicia aut igne, aut ferro impreſſa ſunt, & ita impreſſa ſunt, vt deleri non poſſint: hij ſi manumiſſi fuerint, Dedititij appellantur. Sed inter hæc tria genera libertorum ideo ciues Romani meliorem ſtatum habent: quia & teſtamenta facere, & ex teſtamento quibuſcunque perſonis ſuccedere poſſunt. Nā & Latini, & Dedititij nec teſtamenta condere, nec ſibi ex teſtamento aliorum aliquid dimiſſum poſſunt vllatenus vindicare. Tamen Latini certis rebus priuilegia ciuium Romanorum Libertorum conſequi poſſunt: Dedititij verò nulla ratione poſſunt ad ciuium Romanorum Libertorum beneficium peruenire. Nam Latini patronorum beneficio, id eſt, ſi iterum ab ipſis aut teſtamento, aut in eccleſia, aut ante Conſulem manumittantur, ciuium Romanorum priuilegia conſequuntur. Non tamen omnes domini ſeruos ſuos manumittere poſſunt. Nam ſi aliquis multa debita habeat, cuius ſubſtantia à creditoribus teneatur obnoxia, ſi in fraudem creditoris ſui ſeruos ſuos manumittere voluerit, collata manumiſſio non valet. Aut ſi libertus ciuis Romanus filios liberos non habuerit, & in fraudem patroni ſui ſeruos ſuos manumittat, ſimiliter data manumiſſio non valet. Preterea minor quicunque viginti annorum dominus, ſeruo ſuo libertatem dare non poteſt, niſi forte tantùm minor manumiſſor, cui pater ſuus & mater à patrono donati ſunt, eoſdem manumittat aut certe pedagogum, aut conlactaneum manumittat. Nam quālibet dominus, id eſt quatuordecim annos egreſſus, teſtamentum facere poſſit, &

heredem inſtituere,& legata relinquere,libertatem tamē ſeruis non poteſt in hac ætate conferre.

De numero ſeruorum teſtamento manumittendorum. *Tit. II.*

CONSTITVTVM eſt,quantum ſeruorum numerum teſtamento,de quanta familia liceat manumitti, hoc ordine, vt ſi quis duos ſeruos habet,ambos manumittere poſſit,qui verò tres,duos teſtamento manumittat.Qui quatuor,ſimiliter duos.Qui ſex,tres.Qui octo,quatuor.Qui decem,quinque.Qui vndecim,duodecim,tredecim,quatuordecim,quindecim,ſedecim,decem & ſeptem:ſimiliter quinque.Qui decē & octo,ſex. Et ab hoc numero vſque ad triginta,tertiam partem manumittere liceat. Qui amplius quàm triginta habuerit,vſque ad centum, quartam partem de numero ſeruorum manumittere poteſt.Qui verò plures quàm centum habuerit,quintam partem manumittere poteſt.Sed & hoc ſtatutum eſt,vt de quamlibet grandi familia , nulli amplius , quàm centum teſtamento manumittere liceat.Nā qui voluerit aut in Eccleſia, aut ante Conſulem, aut inter amicos,aut per epiſtolā manumittere, poteſt hiis manumiſſionibus omnem familiam iugo ſeruitutis abſoluere.Nā ſi aliquis teſtamento plures manumittere voluerit,quàm continet numerus ſupraſcriptus, ordo ſeruandus eſt,vt illis tantū libertas valeat,qui prius manumiſſi ſunt, vſque ad illum numerum, quem explanatio continet ſuperius comprehenſa.Qui verò poſtea ſupra conſtitutum numerum manumiſſi leguntur,integrè in ſeruitute eos † certum eſt permanere. Quod ſi non nominatim ſerui,vel ancillæ in teſtamento manumittantur,ſed confuſè omnes ſeruos ſuos,vel ancillas is qui teſtamentum facit,liberos facere voluerit, nulli penitus firma eſſe iubetur hoc ordine data libertas, ſed omnes in ſeruili cōditione,qui hoc ordine manumiſſi ſunt,permanebunt.Nā & ſi ita in teſtamēto ſeruorum manumiſſio adſcripta fuerit,id eſt,in circulo, vt qui prior,qui poſterior nominatus ſit non poſſit agnoſci,nulli ex his libertatem valere manifeſtum eſt,ſi agnoſci non poteſt qui prior qui poſterior manumiſſus fuerit. Nam ſi aliquis in ægritudine conſtitutus, in fraudem huius legis facere noluerit teſtamentum,ſed epiſtolis , aut quibuſcunque aliis rebus ſeruis ſuis pluribus quàm per teſtamentum licet, conferre voluerit libertates,& ſub tempore mortis hoc fecerit , hij qui prius manumiſſi fuerunt,vſque ad numerum ſuperiùs cōſtitutum, liberi erunt. Qui verò poſt ſtatutum numerum manumiſſi fuerint , ſerui ſine dubio permanebunt:nam ſi incolumis quoſcunque diuerſo tempore manumiſit,inter eos qui per teſtamentum manumiſſi ſunt,nullatenus computentur.

† decretum

De iure perſonarum. *Tit. III.*

ALIQVAE perſonæ ſui iuris ſunt,aliquæ alieno iuri ſubiectę ſunt.Itaque cum oſtēditur quę perſonæ alieno iuri ſubiectæ ſint , tunc euidenter agnoſcitur quæ ſui iuris ſint. In poteſtate itaque dominorum ſunt ſerui, quam poteſtatem omnes gentes habere certum eſt:ſed diſtringendi in ſeruos dominis pro ſua poteſtate permittitur,occidendi tantùm ſeruos ſuos domini licentiam non habebunt:niſi fortè ſeruus dum pro culpæ modo cęditur,

ditur, caſu forſitan moriatur. Nam ſi ſeruus dignum morte crimen admiſerit iis iudicibus, quibus publici officij poteſtas commiſſa eſt, tradendus eſt, vt pro ſuo crimine puniatur. In poteſtate etiam patrum ſunt filij, ex legitimo matrimonio procreati.

De matrimonijs. *Tit.* IIII.

Legitimae ſunt nuptiæ, ſi Romanus Romanam nuptiis interuenientibus, vel cõſenſu ducat vxorem. Sed non omnes perſonas vxores ducere licet: quia nec patri filiam, nec filio matrem, nec auo neptem, nec nepoti auiam. Quod nõ ſolum de proionis, quæ nobis propinquitate coniunctæ ſunt, ſed etiam de adoptiuis, hoc eſt adfiliatis iuſſum eſt obſeruari. Nam etſi per emancipationem adoptio diſſoluatur, nuptias tamen inter has perſonas ſemper conſtat illicitas. Inter fratrem quoque & ſororem, ſiue eodem patre ac matre nati fuerint, ſiue diuerſis matribus, aut patribus, matrimonia eſſe non poſſunt. Inter adoptiuos etiam fratres illicita ſunt coniugia, niſi fortè adoptio emancipatione fuerit diſſoluta: nam ſi emancipatio interuenerit, nuptiæ inter huiuſmodi fratres licitò contrahuntur. Fratris quoque & ſororis filiam vxorem ducere nõ licet: ſororem quoque patris ac matris vxores accipere non licet: genero quoque ſocrum ſuam: nec ſocero nurum vxorem accipere licet, neque vitrico priuignam, neque priuigno nouercam. Fratres enim amitinos vel conſobrinos in matrimonium iungi nulla ratione permittitur. Sed nec vni viro duas ſorores vxores habere: nec vni mulieri duobus fratribus iungi permittitur. Quod ſi quis inceſtas, vel nefarias, id eſt, quæ ſunt ſuperiùs comprehenſæ, nuptias inierit, nec vxorem habere videtur, nec filios. Nam hij qui ex huiuſmodi conceptione nati fuerint, quamlibet matrem videantur habere, patrem verò nullatenus habere cenſentur, & tanquam ſi de adulterio cõcepti fuerint computantur: qui ſpurij appellantur, hoc eſt, ſine patre filij. Regula iuris hæc continet, vt qui legitimè concipiuntur, tempore cõceptionis ſtatum ſumant: qui verò non de legitimo matrimonio concipiuntur, ſtatum ſumant eo tempore quo naſcuntur. Ac proinde legitima cõiunctione conceptus, etiamſi mater eius ſtatum mutet, id eſt, ſi ancilla fiat, ille qui legitimè cõceptus eſt, ingenuus naſcitur. nam qui non legitimo matrimonio concipitur, ſi mater eius ex ancilla dum prægnans eſt, libera facta fuerit, liber naſcetur: ſi verò ex † ingenua ancilla prægnans facta fuerit, ſeruus naſcetur, quia non legitimè, ſed vulgò conceptus eſt. ingenuo

De adoptionibus. *Tit.* V.

Adoptio naturæ ſimilitudo eſt, vt aliquis filium habere poſſit, quem non generauerit. Et ipſa adoptio duobus modis fit, vna quæ arrogatio dicitur: alia, quę adoptio. Arrogatio eſt, quando aliquis patrem non habens adoptatur, & ipſe ſe in poteſtatem adoptiui patris dat. Et ideo arrogatio dicitur, quia & ille qui adoptat interrogatur, vtrum illum quem adoptat filium habere velit: & ille qui adoptatur, interrogatur, vtrum id fieri velit. Illa verò alia adoptio eſt, vbi quis patrem habens, ab alio patre adoptatur: & ita ille qui adoptatur, de certi

patris poteſtate diſcedit, & in adoptiui patris incipit eſſe poteſtate. Nam & fœminæ adoptari poſſunt, vt loco filiarum adoptiuis patribus habeantur: fœminę vero adoptare non poſſunt, quia nec filios ex ſe natos in poteſtate habent. Spadones autem qui generare non poſſunt, adoptare poſſunt. Et licet filios generare non poſſint, quos adoptauerunt, filios habere poſſunt. Si quis verò filios hăbens ſe dederit adoptandum, non ſolùm ipſe in patris adoptiui poteſtatem redigitur, ſed & filij eius, ſi tamē auum paternum non habuerint, in adoptiui patris tranſeunt poteſtatem, tanquam nepotes.

Quibus modis filij exeunt de poteſtate patris. Tit. VI.

FILII qui in poteſtate patris ſunt, mortuo patre ſui iuris fiūt. Sed ſi hic filius, qui morte patris ſui iuris effectus eſt, filios habeat, in eius poſt patris ſui obitum erunt filij poteſtate. Nam ſi pater moriatur, & auus paternus viuat, nepos ex filio ſui iuris eſſe nō poteſt: quia in aui remanet poteſtate, qui auo mortuo ſui iuris efficitur. Item ſi moriatur pater, & relinquat filium emancipatum, & ex eodem filio emancipato nepotes, tunc nepotes, liberi & ſui iuris erunt, & in patris emancipati poteſtatem non veniunt. Item de poteſtate patris exeunt filij, ſi pater eorum in exilium miſſus fuerit, quia non poteſt filium ciuem Romanum in poteſtate habere homo peregrinæ conditionis effectus. Item filius ſi viuo patre in exilium miſſus fuerit, in poteſtate patris ciuis Rom. eſſe non poteſt, quia ſimiliter peregrinæ conditionis factus cognoſcitur. Item ſi ab hoſtibus pater captus ſit, in poteſtate quandiu apud hoſtes fuerit filios non habebit. Sed ſi de captiuitate euaſerit, iure poſtliminij omnem ſicuti in aliis rebus, ita & in filios recipit in poteſtatem. Si verò pater, qui ab hoſtibus captus eſt, in captiuitate moriatur, ab eo tempore, quo ab hoſtibus captus eſt, filij ſui effecti intelliguntur. Item per emancipationem filij ſui iuris efficiuntur. Sed filius maſculus tribus emancipationibus de poteſtate patris exit, & ſui iuris efficitur. Mancipatio autem, hoc eſt manus traditio, quædam ſimilitudo venditionis eſt: quia & in emācipationibus preter illum, hoc eſt, certum patrem, alius pater adhibetur, qui fiduciarius nominatur: Ergo iſte naturalis pater filium ſuum fiduciario patri mancipat, hoc eſt manu tradit, à quo fiduciario patre naturalis pater vnū aut duos nummos, quaſi in ſimilitudinem pretij accipit, & iterum eum acceptis nummis fiduciario patri tradit. Hoc ſecundo & tertio fit, & ſic de patris poteſtate exit. Quæ tamen mancipatio ſolebat ante præſidem fieri, modo ante Curiam facienda eſt, vbi quinque teſtes ciues Ro. in preſenti erunt, & pro illo qui Libripens appellatur, id eſt ſtateram tenēs, & qui Anteſtatus appellatur, alij duo, vt ſeptem teſtium numerus impleatur: tamen cum tertiò mancipatus fuerit filius à patre naturali fiduciario patri, hoc agere debet naturalis pater, vt ei à fiduciario patre remancipetur, & à naturali patre manumittatur: vt ſi filius ille mortuus fuerit, ei in hereditate naturalis pater, non fiduciarius ſuccedat. Fœminæ, vel nepotes maſculi ex filio, vna emācipatione de patris vel aui exeunt poteſtate, & ſui iuris efficiuntur. Et hij ipſi quamlibet vna mancipatione de patris vel aui poteſtate exeant, niſi à patre remancipati fuerint, & à naturali patre manumiſſi,

ſucce-

ſuccedere eis naturalis pater nõ poteſt,niſi fiduciarius à quo manumiſſi ſunt.nam ſi remancipatum ſibi naturalis pater vel auus manumiſerit,ipſe eis in hereditate ſuccedit.Quod ſi habeat quis filium,& ex eo nepotes,& voluerit filium emancipare,& nepotes in ſua poteſtate retinere, in arbitrio eius eſt:aut ſi voluerit nepotes emancipare,& filium in ſua poteſtate retinere,& hoc ei pro iuris ordine licere manifeſtum eſt. Quod non ſolum de nepotibus,ſed & de pronepotibus ſimiliter facere poteſt.

De Tutelis. Tit. VII.

TVTORES aut legitimi ſunt,aut teſtamentarij.Legitimi ſunt,qui pupillo per virilem ſexum propinquitate coniunguntur:& qui proximor fuerit de agnatis, ad ipſum legitima tutela pertinet:quia is qui proximus fuerit ad tutelam, ipſe proximus eſt ad hereditatem.Teſtamẽtarij ſunt, quos patres aut aui paterni in teſtamento ſuo tutores filiis, aut nepotibus delegauerint.Quod ſi nec teſtamentarius tutor fuerit nec legitimus, tũc inquiſitione iudicis pupillis tutores dantur.

De curationibus. Tit. VIII.

PERACTIS pupillaribus annis,quibus tutores abſoluuntur,ad curatores ratio minorum incipit pertinere.Sub curatore ſunt minores ætate,maiores euerſores, inſani. Hij qui minores ſunt,vſque ad viginti & quinque annos completos ſub curatore ſunt.Qui verò euerſores,aut inſani ſunt,omni tempore vitę ſuæ ſub curatore eſſe iubentur:quia ſubſtantiam ſuam rationabiliter gubernare non poſſunt.

De rebus. Tit. IX.

GAIVS ſuperiori commentario de iure perſonarum aliqua diſputauit.Nunc in hoc commentario de rebus iterum tractat.Omnes itaque res aut noſtri iuris ſunt,aut diuini, aut publici. Noſtri iuris ſunt, quæ in proprietate noſtra eſſe noſcuntur.Diuini iuris ſunt eccleſiæ,id eſt templa Dei, vel ea patrimonia,ac ſubſtantiæ,quæ ad eccleſiaſtica iura pertinent. Publici iuris ſunt,muri,fora,portæ,theatra,circus,arena, quæ antiqui ſancta appellauerunt,pro eo quod exinde tolli aliquid aut contingi non liceret: ſed hæc omnia in nullius bonis ſunt:ideo publici iuris eſſe dicuntur. Sed & res hereditariæ antequam aliquis heres exiſtat, id eſt,quando dubitatur,vtrum ſcriptus,an legitimus heres ſuccedere debeat, in nullius bonis eſſe videntur.Præterea quædam res corporales ſunt, quædam incorporales.Corporales ſunt,quæ manu tangi poſſunt, velut ager, mancipium, veſtis,aurum,argentum,& hiis ſimilia.Incorporales ſunt, quæ tangi non poſſunt:qualia ſunt ea quæ non in corpore, ſed in iure conſiſtunt, ſicut eſt hereditas,& obligationes diuerſis contractibus ſcriptæ.Et licet hereditas,vel emptio aut diuerſi contractus res corporales in ſe habeant, ius tamen ipſius hereditatis vel emptionis,aliorũmque cõtractuum incorporale eſt .Incorporalia etiam ſunt iura prædiorum vrbanorum vel ruſticorum.Prædiorum vrbanorum iura ſunt,ſtillicidia,feneſtræ, cloacæ,altius erigendæ domus,aut non erigendæ,& luminum, vt ita quis fabricet,

vt vicinæ domui lumē nòn tollat. Prædiorum verò ruſticorum iura ſunt, via vel iter, per quod pecus aut animalia debent ambulare, vel ad aquam
Et iura tam ruſticorum quàm vrbanorum prædiorū. duci, & aquęductus, quæ ſimiliter incorporalia ſunt, Hæc † iura tamē ruſticorum prædiorum Seruitutes appellantur. Item regulariter conſtitutum eſt, vt ſuperpoſita inferioribus cedant: Vt ſi quis in ſolo noſtro, ſine noſtro permiſſu domum ædificauerit, ad eum cuius terra eſt domus ædificata pertineat. Vel ſi aliquis in agro noſtro arbores, aut vineas, vel plantas quaſcūque † poſuerit, ſimiliter † ſuperficies ſolo cedat. Vel ſi meſſem
plantauerit aliàs, ſuperficium ſolo cedat in campo ſeminauerit, omnia hæc, quæ in terram alienam iactantur, domino terræ acquiruntur. Quod & de chartis & pergamentis, ſi in alienis ſcribat, licet aureis vel argenteis literis, ſimiliter eius eſt ſcriptura, cuius charta aut pergamenta fuerit. Quod & de tabula, hoc eſt, ſi aliquis in tabula mea picturam fecerit, obſeruatur: quia ſtatutum eſt, vt tabulæ pictura cedat. Quod ſi quis ex vuis meis vinum, aut ſpicis frumentum, aut ex oliuæ oleum fecerit, eius vinum, triticum, vel oleum eſt, cuius ſpicæ, aut vuæ, aut oliuę fuerint. Si quis etiam ex tabulis alienis nauem aut armariū, aut quodcunque ad vſum pertinēs, fecerit, ſimili ratione eius erunt quæ facta fuerint, de cuius ligno facta probantur. Similiter etiam, ſi ex lana vel lino veſtimēta fecerit, eius erunt veſtimenta, cuius lana vel linū fuiſſe probabitur. Sed in hiis omnibus ſuperiùs cōprehenſis, quicūque in terra aliena aliquid poſuerit, aut ædificauerit, aut horū quæ dicta ſunt aliquid fecerit, illis qui aliena præſumpſerunt hoc competit, vt expenſas vel impendia, quæ in hiis fecerint, à dominis, qui rem factam vindicant, recipere poſſint. Acquiritur autem nobis nō ſolùm per noſmetipſos, ſed & per eos qui in poteſtate noſtra ſunt, ſicut filij vel ſerui: quia quicquid hiis à qualibet perſona donatum vel venditum fuerit, aut heredes fuerint inſtituti, id patribus & dominis ſine aliqua dubitatione conquiritur præter eos filios, quibus per leges caſtrenſe peculium habere permiſſum eſt. Hij verò ſerui, qui in vſufructu noſtro, & in proprietate alterius ſunt, hoc tantùm vſufructuario acquirere poſſunt, quod opere aut manibus ſuis fecerint, aut de mercedibus operis ſui acceperint. Nam ſi eis aut hereditas, aut legatum dimittatur, aut donationis aliquid conferatur, hoc proprietario domino, non vſufructuario acquiritur.

De teſtamentis. Tit. X.

PER vniuerſitatem, hoc eſt, omnia ſimul bona acquirimus hereditate, emptione, adoptione: quia is quem adoptauerimus, ſi ſine patre eſt, cum omnibus bonis ſuis ad nos tranſit. Id quoque ſtatutum eſt, quod non omnibus liceat facere teſtamentum. Sicut hij ſunt, qui ſui iuris non ſunt & alieno iuri ſubiecti ſunt, hoc eſt, filij tam ex nobis nati, quàm adoptiui. Item teſtamenta facere non poſſunt impuberes, id eſt, minores XIIII. annorum, aut puellæ XII. Item & hij qui furioſi: id eſt mente inſani fuerint, non poſſunt facere teſtamenta. Sed hij qui inſani ſunt, ſi interualla ipſius inſanię habent, per interualla quibus ſani ſunt, poſſunt facere teſtamenta.

De exheredītatione liberorum. Tit. XI.

Is

IS qui filium in poteſtate habet,curam agere debet, vt teſtamentum faciens, maſculum filium aut nominatim heredem inſtituat,aut nominatim exheredet.Nam ſi maſculum filium in teſtamento præterierit, non valebit teſtamentum:ſi verò filiam præterierit,non rumpit teſtamentum filia prætermiſſa, ſed inter fratres ſuos, legitimo ſtante teſtamento, ſuam ſicut alij fratres conſequitur portionem.Si verò teſtamento extranei heredes ſcripti fuerint,ſtante teſtamento filia medietatem hereditatis acquirit.Nam ſi facto teſtamento,in quo filius maſculus prætermiſſus eſt,euenerit,vt viuente adhuc patre,filius qui prætermiſſus eſt moriatur, ſic quoque, quamlibet filius ille mortuus fuerit, teſtamentum quod factum eſt non valebit.Poſthumorum duo genera ſunt:quia Poſthumi appellatur hij, qui poſt patris mortem de vxore nati fuerint:& illi qui poſt teſtamentum factum naſcuntur.Et ideo niſi is qui teſtamentum facit, in ipſo teſtamento comprehenderit:Quicumque filius aut filia mihi natus, natáve fuerit,heres mihi ſit:aut certè dicat,exheres ſit,valere eius non poteſt teſtamentum:quia ſicut ſuperiùs iam dictum eſt, legitimè concepti pro natis habeantur.Niſi quod melior conditio eſt poſthumæ quàm natæ,quia nata ſi prætermiſſa fuerit, non rumpit teſtamentum, poſthuma verò,ſicut maſculus,teſtamentum rumpit.Si quis poſt factum teſtamentum adoptauerit apud populū illum,qui ſui iuris eſt,hoc eſt, qui patrem non habet, aut apud Prętorem illum adoptauerit qui in poteſtate patris eſt,quaſi ei filius natus ſit,ita eius rumpitur teſtamētum:poſteriore quoque teſtamento,quod iure factum eſt, id quod iure factum ante fuerat, rumpitur.Quod ſi facto poſteriore teſtamento,heres ſcriptus aut ante aditionem hereditatis moriatur,aut viuo teſtatore defecerit,aut conditio poſſibilis,ſub qua heres inſtitutus eſt,impleta non fuerit,is qui teſtamentum fecit inteſtatus mori videtur:quia teſtamentum quod priùs fecerat, teſtamento poſteriore reſciſſum eſt, & quod poſterius factum eſt, hiis rebus quas diximus infirmatur. Alio quoque modo teſtamenta iure facta infirmantur,ſi aliquis poſt factum teſtamentum capite minuatur: id eſt, aut ab hoſtibus capiatur,aut pro crimine in exilium deputetur. Similiter & ſi quis adoptatus fuerit,teſtamentum quod antequam adoptaretur fecerat,non valebit.

Heredes autem ſui ſunt, aut neceſſarij,aut extranei. Sui heredes appellantur,filij aut nepotes ex filiis maſculis,quos in poteſtate auus vel pater habet.Neceſſarij ſunt heredes,ſerui qui cū libertate heredes inſtituūtur. Neceſſarij ideo,quia aut velint aut nolint,neceſſe eſt eis heredes eſſe.Nā qui creditoribus tenentur obnoxij, & putant ſe non tantùm in ſubſtantia,quamtum in debitis relinquere,ipſi ſeruos ſuos manumittunt, & heredes neceſſarios faciunt,vt quò magis heres quàm dominus infamiam incurrat,cum res eius, id eſt, hereditas domini pro debitis venditur, & creditoribus datur. Extranei ſunt,qui nullo propinquitatis gradu teſtatori iunguntur,ſed eos quicunque pro arbitrio ſuo ſcribit heredes.

De ſubſtitutionibus, & de faciendis ſecundis tabulis. Tit. XII.

SVBSTI-

SVBSTITVTIO eſt, quæ poſt inſtitutionem à teſtatore fieri ſolet, id eſt ſecundi heredis appellatio. Et duæ ſunt, quarum vna vulgaris dicitur, alia pupillaris. Vulgaris dicitur: Ille heres mihi eſto, ſiue hoc filio, ſiue extraneo, Quod ſi hereditatem meam adire noluerit, illum ſubſtituo ad quẽ hereditas mea debeat pertinere. Pupillaris ſubſtitutio filiis tantummodo impuberibus dari poteſt, quæ ita fit: Ille filius meus, ſi intra pubertatem deceſſerit, illum ei ſubſtituo. Sed pupillaris ſubſtitutio ita ſecreta eſſe debet, vt ad notitiam ſubſtituti peruenire non poſſit, ne vitæ pupilli aliquas ſubſtitutus inſidias moliatur. Nam in extrema pagina teſtamenti fieri debet, vt pars illa in qua ſubſtitutio pupillaris ſcripta eſt, quamdiu pupillus annos pubertatis egrediatur, obſignata permaneat, & prior pars teſtamẽti, in qua heres ſcriptus eſt, reſeratur. Hoc etiam ✝& de donis fieri poteſt: Nam ſi extraneus heres ſcriptus ſit, etſi aliquem ſubſtituere non poſſumus, vt ſi heres extiterit, & intra aliquod tempus mortuus fuerit, alius ei heres ſit, poteſt tamen per fideicommiſſum obligari, vt alij, rogatus à teſtatore, hereditatem aut integram, aut prõ parte reſtituat.

✝ ſeu eiſdem paginis

De Legatis. *Tit. XIII.*

LEGATORVM genera ſunt quatuor, vendicationis, damnationis, ſinendi modo, & præceptionis. Vendicationis legatum eſt, ſi teſtator ſic loquutus fuerit: Illum ſeruum tibi do, aut lego: Vel, illã rem tibi præſume, habe, vindica. Quod poſt mortem teſtatoris ſtatim legatarius, non expectato herede, ſibi præſumit. Quã ſi præſumpſerit, nec pro præſumpto legato ab herede poteſt calumniam ſuſtinere, nec ſi aliena res fuerit quæ legata eſt, legatarius hoc poterit ab herede repetere. Si per vendicationem vna res multis legata ſit, & ſinguli hanc ipſam rem præſumere velint, æquales ſinguli de re legata capiunt portiones.

Per damnationem iſto ordine legatum dimittitur, vt teſtator in teſtamento ſcribat: Tu heres meus illi hoc da, aut illud illi ab herede meo dari iubeo. In quo genere legati, etiam alienæ res per legatum dimitti poſſunt. Et neceſſe eſt heredi aut redimere eam rem, quæ iuris alieni eſt, & legatario tradere, aut ſi is cuius eſt res, vendere noluerit, quanti tum res illa valebit, legatario in pretio cõpẽſare. Sed ſi teſtator rem alienam quaſi ſuam credens, per hoc genus legatum reliquerit, legatarius hoc ab herede petere non poteſt, & inutile eſt legatum. Nam ſi ſciens alienam eſſe, per legatum dederit, neceſſe eſt ab herede aut ipſam rem, aut ęſtimationem rei in pretio legatario dari. Cæterum inter damnationis legatum & vendícationis, hoc intereſt, quod per vendicationem res aliena relinqui non poteſt: per damnationem eo pacto, quo ſuperius comprehenſum eſt, poteſt. Illę etiam res, quę in rerum natura non ſunt, per damnationem legato dimitti poſſunt: velut ſi ita teſtator in teſtamento ſcribat: Fructus qui ex illo agro nati fuerint, aut id quod ex illa ancilla natum fuerit. quod in legato vendicationis fieri non poteſt: quia non poteſt hęc legatarius teſtatore mortuo continuo vindicare. Inter legatum vendicationis & damnationis iſta ſimilitudo eſt, quod per legatum vendicationis, ſiue damnationis, ſi coniunctim, id eſt, duobus aut pluribus vna res in legato dimiſſa fuerit,

fuerit, in vtroque legato ſimul ab omnibus præſumatur. Inter legatum vendicationis,& damnationis iſta diſtantia eſt,vt ſi diſiunctim, id eſt,ſingulis quæcunque res per legatum damnationis relicta fuerit, ſingulis integra debeatur. Id eſt, vt vnus rem ipſam accipiat, alij æſtimationem rei ipſius in pretio ab herede percipiant.Sinendi modo hęc legati verba ſunt: Ille heres meus rem illam illum permitte præſumere,& ſibi habere. Nam & propriam rem teſtator & heredes ſui, & alienam, per ſinendi legatum relinquere poteſt. In quo legato non quidem heres legatario rem quæ relicta eſt iubetur tradere,ſed vendicanti legatario non permittitur prohibere. Præceptionis verò legatum, nonniſi vni ex heredibus dari poteſt, vt aliquid ei ex hereditate præcipuum relinquatur, etſi aut coniunctim, id eſt multis,aut diſiunctim ſingulis relinquatur,omnibus vna res tantùm quæ nominata eſt debetur, non vni res,& alij æſtimatio, ſicut in legato damnationis eſt conſtitutum.

De lege Falcidia. *Tit.* XIIII.

LEGE Falcidia conſtitutum eſt:quicunque heres fuerit inſtitutus,quartam partem totius hereditatis habeat. Quod ſi teſtator hereditatem ſuam legatis exinanierit,hoc ſtatutum eſt, vt Falcidiam ſibi de imminutione legatorũ heres retineat, conſtante nihilominus teſtamento. Hic de Pauli ſententiis addendum.

De fideicommiſſis. *Tit.* XV.

POTEST aliquis recto iure heredem inſtituere,& rogare eum vt hereditatem ſuam,aut omnem,aut ex parte alij per fideicõmiſſum reddat. Nam ſi heredem directo iure non inſtituerit, fideicommiſſarius non poteſt ad alium acceptam hereditatẽ tranſmittere. Sed in hac quoque re hoc obſeruandum eſt, quod de Falcidia ſuprà iam dictum eſt, vt heres inſtitutus etiamſi omnem hereditatem alij reſtituere † iuſſus ſit,ita hereditatem alij reſtituat, vt quartam ſibi ex ipſa hereditate retineat. Et ſingulę quęcunque res per fideicõmiſſum dimitti poſſunt, hoc eſt,aut fundus, aut domus, aut mancipium, aut argentum. Ab ipſo fideicommiſſario alteri fidecommiſſum dimitti poteſt. Et à legatario,licet legatum dimitti non poſſit,fideicommiſſum poteſt. Et non ſolùm proprię res à teſtatore per fideicommiſſum dimitti poſſunt, ſed etiam ipſius heredis, aut legatarij,aut cuiuſlibet extranei, ne legatarius cui per teſtamentum parum dimiſſum eſt,plus alij per fideicõmiſſum, quàm id quod conſequitur reddere iubeatur. Cùm autem aliena res per fideicommiſſum relinquitur, neceſſe eſt heredi,vel legatario,rẽ illã quę per fideicõmiſſum eſt relicta,aut redimere,& fideicõmiſſario dare, aut pretiũ eiuſdem rei,quantum æſtimata fuerit, fideicommiſſario numerare, ſicut in damnationis legato fieri diximus.Libertates etiam ſeruis per fideicõmiſſum dari poſſunt, vt heres vel legatarius ea mancipia manũmittant, quæ teſtator ab hiis vt manumitterent,ſperauit. Nec intereſt, vtrum hoc teſtator de ſuis ſeruis,an de ipſius heredis vel legatarij,aut de alienis fieri iubeat. Quod ſi de alienis fecerit,ſimiliter cogitur heres emere ipſum ſeruum & manumittere. Sed ſi illum dominus ſuus noluerit vendere, perit per fideicommiſſum data libertas: quia in hac re heres æſtimationem in

† ſcriptus

pretio dare non cogitur, ſed cum per fideicommiſſum libertas datur, is qui manumiſſus fuerit, non teſtatoris, ſed heredis libertus eſt. Præterea inter fideicōmiſſa & legata ſunt quædā diſtātiæ. Fideicōmiſſum ad eum, cui aliquid commiſſum eſt, herede mortuo poterit peruenire, ſi talis fuerit conditio teſtamenti: nam legatum ita relinqui non poteſt. Item, legatum per codicillum relictum non valet, niſi codicilli teſtamento fuerint confirmati: fideicommiſſum verò, etiamſi teſtamento codicilli non fuerint confirmati, nihilominus debetur. Item per legatarium legatum alteri relinqui non poteſt, ſed fideicommiſſum poteſt. Item, per legatarium ſeruo alieno directa libertas dari non poteſt, per fideicommiſſum poteſt. Item, per codicillos nemo heres inſtitui poteſt, quamuis teſtamento confirmati ſint, ſed is qui teſtamento heres fuerit inſtitutus, poteſt per codicillum rogari, vt hereditatem, quæ ei data eſt, alij totam, vel pro parte reſtituat. quod validum eſt, etiamſi codicilli teſtamēto non fuerint confirmati. Item quamuis non poſſimus poſt mortem eius quem heredem inſtituimus, alium ei ſubſtituere, tamen per fideicommiſſum rogare eum poſſumus, vt cum moriatur, alij eam hereditatem vel totam vel pro parte reſtituat. Et quia, ſicut ſuperiùs dictum eſt, etiam poſt mortem heredis fideicommiſſum ei, cui relictum eſt, dari poteſt, quod hoc ordine fit, vt teſtator ſcribat: Illum heredem inſtituo, & volo, vt cum mortuus fuerit, ad illum hereditas mea pertineat. Præterea & in hoc alia fideicommiſſorum & legatorum conditio eſt, quia fideicommiſſa, ſi tardius quàm ſcriptum eſt, ſoluta fuerint, vſuræ & fructus debentur: legatorum verò vſuræ non debentur, ſed ex mora ſolutionis, ſi per damnationem relicta fuerint, duplicantur.

† heredibus.

De inteſtatorum † hereditatibus. Tit. XVI.

INteſtatorū hereditas lege 12. tabularū primū ad ſuos heredes pertinet. Sui autem heredes appellantur, † filius filia, nepos neptis, pronepos proneptis ex nepote: quia omnes per virilem ſexum deſcendentes, ſui vocantur. Naturales ſunt hæ perſonæ, ac adoptiuæ. Adoptiuorum enim comparatione legitimi naturales appellantur. Sed ita nepos vel neptis ex filio auo ſui heredes ſunt, ſi pater eorum de poteſtate patris, aut morte, aut emancipatione diſceſſerit: nam ſi eo tempore, quo aliquis moritur, filium in poteſtate habeat, & ex eo nepotes, illi viuo patre ſuo, & in poteſtate aui conſtituto, ſui heredes auo eſſe nō poſſunt. Similiter Poſthumi, qui ſi viuo patre nati fuiſſent, in poteſtate eius futuri erant, ſui heredes ſunt. Si quādo aliquis moritur, & reliquerit filiū, aut filiā, & ex alio filio mortuo nepotes, neptéſve, filij vel nepotes ex filio defuncto, patri vel auo, hac ratione ſuccedunt, vt filius vel filia ſuas partes, & nepotes ex filio portionē quam pater eorum erat habiturus, accipiant. Quia regulariter conſtitutum eſt, vt inter ſuos proximior longiore gradu poſitos non excludat, & non in capita, ſed in ſtirpem diuidatur hereditas. Item ſi quis moriens filium nō relinquat, ſed ex duobus maſculis filiis dimittat nepotes, hoc eſt, ex vno filio vnum, vel duos nepotes, ex altero tres aut quatuor, ſimiliter, ſicut ſuperiùs dictum eſt, in ſtirpem, non in capita hereditas diuidatur, hoc modo, vt illi duo nepotes ex vno filio medietatem percipiant, & illi quatuor ex alio filio aliam medietatem: hoc eſt, vt tales accipiant portiones,

† exiſtimatur.

tiones, quales patres eorum ſi vixiſſent, habituri erant. Si defuerint heredes ſui, tunc hereditas defuncti pertinet ad agnatos. Agnati enim ſunt per virilem ſexum defuncto propinquitate coniuncti, id eſt cõſanguinei fratres, hoc eſt, de vno patre nati. Nec diſputari poteſt, ſi de diuerſis matribus naſcantur, qui vno patre geniti ſunt. Item patruus, id eſt frater patris, fratris ſui filio agnatus eſt, ipſo modo ſunt fratres patrueles, hoc eſt, qui de ſingulis germanis nati ſunt. Hoc ordine agnoſcitur qui ſint agnati ſicut ſupra diximus, per virilem ſexum propinquitate cõiuncti. Non tamen omnibus ſimul agnatis lex hereditatem propinqui inteſtati dat, ſed hiis qui defuncto mortis ſuæ tempore proximiores inueniuntur. In fœminis verò alia conditio eſt: quia inter fœminas ſola tantùm ſoror conſanguinea habetur agnata, vt germano ſuo defuncto, ab inteſtato ei agnationis iure ſuccedat. Reliquæ fœminæ, hoc eſt, amitæ, id eſt, patris ſoror, vel fratris filia, nec in capiendis hereditatibus propinquorum legitimę ſunt, nec maſculis propinquis agnationis iure ſuccedunt. Ipſarum vero hereditates ad maſculos propinquos agnationis cõditione perueniũt. Regulariter conſtitutum eſt, vt inter agnatos proximior poſteriorẽ excludat, & inter eos nõ in ſtirpem; ſed in capita ab inteſtato diuidatur hereditas. Nam inter ſuos, ſicut ſuperiùs diximus, alia ratio eſt, vt proximior poſteriorem non excludat, & ſemper hereditas in ſtirpem, non in capita diuidatur. Nam ſi quis moriens dimittat germanum, & ex altero germano filios, germanus frater quia gradu proximior eſt, ſolus ſuccedit, fratris filij non ſuccedunt. Item ſi moriatur quis, & de duobus germanis fratribus dimittat filios duntaxat maſculos, ex vno fratre dimiſerit duos, ex alio quatuor, ſimiliter maſculos: omnes quidem fratrum filij patruo ſuo ab inteſtato ſuccedunt, ſed non in ſtirpes, ſed in capita: ita vt illi duo ex vno patre duas accipiant portiones, & illi quatuor ex alio accipiant quatuor portiones. Nam ſi ſorores habuerint, in patrui hereditatem nõ veniunt, ſicut nec ſororis filij in auunculi hereditate ſuccedunt. Nam & hoc regulare eſt, vt cognati tunc inteſtatorum propinquorum hereditates capiunt, quando aut ſui, aut agnati defuerint.

De obligationibus *Tit.* XVII.

OBLIGATIO in duas ſpecies diuiditur. Nam omnes obligationes aut ex contractu naſcuntur, aut ex culpa. Quę ex contractu naſcuntur quatuor genera ſunt, quæ ſingula hoc ordine diſtinguũtur. Aut enim re† contrahitur obligatio, aut verbis, aut literis, aut conſenſu. Re† contrahitur quoties aliqua cuicunque mutuò dantur, quæ in hiis rebus contingunt quæ pondere, numero, menſura continentur: hoc eſt, ſi pecunia numeretur, vel frumentum detur, vinum, aut oleum, aut æs, ferrum, argentum, vel aurum. Quæ omnia numerando, aut penſando, aut metiendo, ad hoc dantes, vt eorum fiant qui ea accipiunt, & ad nos ſtatuto tempore, non ipſæ res, ſed aliæ eius naturæ, quales datæ ſunt, atque ipſius ponderis, numeri vel menſura reddantur. Propter quod mutuũ appellatum eſt, quaſi a me tibi ita datum ſit, vt ex meo tuum fieret. Verbis contrahitur obligatio, ex interrogatione dantis, & reſponſione accipiẽtis, ita vt ſi ille qui dat interroget: Hoc mihi dabis? qui accipiet, reſpondeat: Dabo. Aut in obligatione

† Ære.

qui perſona fideiuſſoris traditur.

debitoris,ſi aliquis fideiuſſor accedat, ille qui perſonam fide iuſſori tradit, interroget: Iſtum fide tua eſſe iubes? & ille reſpondeat:Fide mea eſſe iubeo. Hac conditione non ſolùm ille qui debitor eſt, ſed & is qui fideiuſſor exiſtit, obligantur. Et non ſolùm fideiuſſor ipſe dum viuit, ſed & heredes ipſius,ſi ille defecerit,tenentur obnoxij. Creditor autem,qui pecuniam dedit, in poteſtate habet ad reddendam pecuniam quem velit tenere, vtrum ipſum debitorem an fideiuſſorem. Sed ſi debitorem tenere elegerit, fideiuſſorem abſoluit. Si verò fideiuſſorem tenuerit, debitorem abſoluit. Quia vno electo, quem idoneum creditor iudicat, alterum liberat. Sunt & aliæ obligationes , quæ nulla præcedente interrogatione contrahi poſſunt. Id eſt, vt ſi mulier ſiue ſponſo vxor futura ſiue iam marito dotem dicat. Quod tam de mobilibus rebus, quàm de fundis fieri poteſt. Et non ſolùm in hac obligatione ipſa mulier obligabitur,ſed & pater eius,& debitor ipſius mulieris,ſi pecuniam, quam ille debebat ſponſo creditricis,ipſe debitor in dotem dixerit. Hæ tantùm tres perſonæ,nulla interrogatione præcedente,poſſunt dictione dotis legitimè obligari. Aliæ verò perſonæ,ſi pro muliere dotem marito promiſerint,communi iure obligari debent,id eſt,vt & interrogatæ reſpondeant & ſtipulatæ promittant. Item & alio caſu,vno loquẽte, & ſine interrogatione alio promittẽte,cõtrahitur obligatio,id eſt,ſi libertus patrono, aut donum, aut munus,aut operas ſe daturum eſſe iurauerit. Exponendum hic quid ſit donum, munus, vel operæ: in qua re ſupradicti liberti non tã verborum ſolemnitate, quàm iuriſiurandi religione tenentur. Sed nulla altera perſona hoc ordine obligari poteſt.Preterea inutilis eſt promiſſio, etiamſi ſtipulatione interueniente facta ſit, ſi id aliquis daturum ſe promiſerit, quod ſui iuris non eſt, hoc eſt, ſi aut ingenuum hominem quaſi ſeruum ſe daturum promittat. Aut ſi mortuum aliquis,quem viuum credebat,promiſerit. Aut locum ſacrum, aut ſanctum, aut religioſum daturum ſe quicunque promiſerit. Preterea inutilis eſt promiſſio,ſi aliquis rẽ ſub tali conditione promittat, quę impleri pro rei difficultate nõ poſſit. Preterea inutilis eſt interrogatio & promiſſio,ſi ita aliquis interroget debitorem,poſt mortem meam vel tuam illud dari ſpondes? Quod propterea inutile viſum eſt, quia à perſona heredis obligatio incipere non poteſt. Et ideo nec heredi creditoris ſub hac ſponſione obligatur debitor, nec debitoris heres creditori tenetur obnoxius. Item inutilis eſt obligatio , ſi dicat creditor: Pridie quàm moriar dare ſpondes? Vel interroget debitorem:Pridie quàm moriaris. Similiter & hæc ſtipulatio inutilis iudicatur, quia non poteſt ſciri quando ſit pridie, quàm aliquis moriatur, niſi poſtquam mortuus fuerit. Itẽ,ſi purè interroget creditor,& debitor ſub cõditione promittat. Vel ſi creditor decẽ ſolidos debitorem interroget, & debitor quinque promittat, hoc ordine integrum debitum vacillare cognoſcitur. Si quis nobis pecuniam debeat, poſſumus debitorem noſtrum compellere,vt pecuniã quã nobis redditurus erat,alteri ſe caueat redditurum. Neque poteſt ei, cui pro noſtro debito cauet, de cauto & non numerato,ſicut fieri ſolet,aliquid diſputationis afferre,cum id quod à nobis accepit, alteri cauerit redditurum. Literis obligatio fit,aut à re in perſonam,aut à perſona in perſonã. A re in perſonam, velut ſi id quod ex emptione aut conductione, aut ſocietate debes,alij reddas. A perſona

ni

in perſonam, velut ſi id quod mihi alter debet, alteri perſonæ delegem, vt reddere debeat. Conſenſu fiunt obligationes, ex emptionibus & venditionibus, locationibus, conductionibus, ſocietatibus & mandatis. Quia in eiuſmodi rebus conſenſus magis, q̃ ſcriptura aliqua aut ſolennitas quæritur. In quibus rebus etiam inter abſentes obligatio contrahi poteſt, quod in aliis reb. fieri non poteſt. Emptio igitur & venditio contrahitur cùm de pretio inter emptorem & venditorem fuerit definitum, etiamſi pretium non fuerit numeratum, & nec pars pretij aut arra data fuerit. Locatio & conductio ſimili ratione cõſiſtunt, vt cõſenſu, etiã verbo definitio inter cõſentientes firma permaneat. Societatem inire poſſumus, aut omnium bonorũ, aut vnius alicuius negotiationis. Et poteſt ita iniri ſocietas, ſi tamen hoc inter ſocios conuenit, vt vnus pecuniam det, alter operam ſuam pro pecunia ponat: Et huius rei definitio etiam verbo inita valet, ita vt quicquid ſocietatis tempore quolibet modo fuerit acquiſitũ, ſociis commune ſit. Permanet aut inita ſocietas, quamdiu in ipſo conſenſu ſocij perſeuerant: quia ſicut conſenſu contrahitur, etiam diſſenſu diſſoluitur. Diſſoluitur ergo ſocietas aut morte vnius ſocij, aut contraria voluntate, aut capitis diminutione, id eſt, ſi vnus ex ſociis, ſicut frequenter ſupra diximus capite fuerit diminutus. Similiter & mãdari verbo poteſt. Et cum verbis mandatum fuerit, obligatio contrahitur. Poſſumus enim aut noſtra negocia, aut aliena cuicunque agenda mandare, dũmodo honeſtum aliquid agi mandemus. Nam ſi contra mores bonos aliquid mãdare voluerimus, hoc eſt, ſi cuicunque mandemus, vt alicui furtum faciat, aut homicidium, aut adulterium admittat, in hiis rebus mandati obligatio non contrahitur. Soluitur autem mandatum aut morte, cui mandatum eſt, aut contraria illius voluntate qui mandauit. Sed is cui mandatur, mandati formam egredi non poteſt. Aut ſi egreſſus fuerit, & mandatori teneatur obnoxius, & quod extra mandatum egit, non præiudicet mandatori.

Quibus modis obligatio tollatur. Tit. XVIII.

TOLLITVR obligatio ſolutione debiti. Præterea aliquoties tollitur obligatio, etiamſi aliud quàm cautũ fuerat à debitore, creditori reddatur. Nam ſi cuicunque pro pecunia, quam creditori cauit, acquieſcente creditore, aurum, aut argentum, aut mancipia, vel alias quaſlibet ſpecies habita æſtimatione conſentiente creditore dederit, obligatio euidenter tollitur.

De obligationibus ex culpa. Tit. XIX.

QVIA de obligationibus, quæ ex contractu naſcuntur, diximus, ſupereſt vt de hiis obligationibus, quæ ex delicto naſcuntur, ſimpliciter d ſputemus. Ex delicto naſcũtur obligationes, ſi aliquis furtum fecerit, vel bona aliena rapuerit, vel damnum alteri dederit, aut iniuriam fecerit. Quarũ omnium rerum vno genere ex delicto naſcitur obligatio. Furtorum autem ſunt genera quatuor, manifeſti, nec manifeſti, concepti, & oblati. Manifeſtum furtum dicitur, ſiquando fur cuiuſcũque rem tollit, in ipſo furto

depreheditur. Nec manifeſtum furtum appellatur, quod quamlibet dum fieret inuentum non eſt, tamen furtum factum fuiſſe probatur. Conceptum furtum dicitur, cum apud aliquem alterum res furtiua inueniatur. Oblatum furtum dicitur, cum res furtiua alicui ita à fure datur, vt apud ipſum furem inueniri non poſſit. Preterea qui rem alienam inuito aut neſciente domino contingit, vel tollere, aut de loco mouere præſumit, furtum facit: & ſi quis rem vtendam acceperit, aut commendatam apud ſe habuerit, & aliter † ea vſus fuerit quàm accepit, furti actione tenetur. Præterea ſi quis iumentum alterius ad hoc accepit, vt eum quinque milibus duceret, ſi id decem milibus, aut longiùs quàm ab illo qui dedit fuerit conſtitutum † duxerit, furti reus erit. Et multa præterea † quoruncunque ſimilia ſunt: ſecundum quæ & ille furti tenetur, qui vt fieret opẽ aut conſilium, aut ſtudium commodarit: velut ſi quis pecuniam, quam in manu aliquis tenebat, excuſſerit, vt alij eam rapere poſſent.

eam vſus

aliàs adegerit.

quę horũ.

Deeſt de prohibiti furti actione ſententia, quam laudat Papian tit. 14.
Deeſt titulus De iniuriarum actione quem laudat Papianus, titulo ſexto.
Deeſt regula de liberis raptoris & rapta, quam laudat Papian tit. x.

EXPLICIT LIBER GAII.

Ex Pauli ſententiis huic corpori cõuenit adnecti, quæ in Theodoſiano pro dirimendis litibus non inueniuntur inſerta.

IVLII PAVLI SENTENTIARVM RECEPTARVM AD FILIVM LIB. I.

De pactis & conuentis. *Tit. I.*

DE his rebus paciſci poſſumus, de quibus tranſigere licet. Ex his enim pacti obligatio ſolummodo naſcitur.

In bonæ fidei contractibus pactum conuentum alio pacto diſſoluitur, & licet exceptionem pariat, replicatione tamen excluditur.

INTERPRET. *Si de vna re inter ipſas perſonas duæ pactiones fiant poſterior valebit.*

Pacto conuento Aquiliana ſtipulatio ſubiici ſolet, ſed conſultius eſt huic pœnam quoque ſubiungere: quia reſciſſo quoquomodo pacto, pœna ex ſtipulatu repeti poteſt.

Neque

Neque contra leges,neque contra bonos mores paciſci poſſumus.

INTERPRET. *Si inter aliquos conueniat,vt de admittendo crimine,vel inferenda violentia,vel faciendo quod lex aut honeſtas prohibet,aut de rebus alienis, aut ſi de bonis viuentis aliquid paciſcantur,hæc pactio valere non poteſt.*

De rebus litigioſis & conuenire & tranſigere poſſumus.

Poſt rem iudicatam,pactum,niſi donationis cauſa interponatur,ſeruari non oportet.

INTERPRET. *Poſt rem iudicatam pacto inter eos qui litigauerũt,tunc obtinet firmitatem.ſi de ſumma,quam iudicio conſtat addictam, ab eo qui vicit aliquid concedatur.*

Functio dotis pacto mutari non poteſt, quia non priuata cõuentio iuri publico nihil derogat.

De criminibus propter infamiam nemo cum aduerſario paciſci poteſt

De cognitoribus. *Tit. II.*

OMNES infames qui poſtulare prohibentur, cognitores fieri non poſſunt,etiam volentibus aduerſariis.

INTERPRET. *Infames ſunt,qui propter aliquam culpam notantur infamia. Et ideo tales perſonæ ad agendas cauſas nec mãdatum dare,nec ſuſcipere ab altero poſſunt,etiamſi hoc eorum aduerſarij acquieſcant.*

Fœminæ in rem ſuam cognitoriam operã ſuſcipere non prohibentur.

INTERPRET *Fœminæ licet procurationem ſuſcipere prohibeantur, tamen ſi dominæ & procuratrices fiant,pro re iam ſua agere poſſunt.*

In rem ſuam Cognitor Procuratórve ille fieri poteſt, qui pro omnibus poſtulat.

INTERPRET. *Nec procurator in cauſa aliena, nec procurator & dominus vt pro re ſua agat,infamis perſona fieri poteſt.*

Actio iudicati non ſolum in dominum aut domino, ſed etiam heredi & in heredem datur.

INTERPRET. *Actio de executione iudicatarum rerum, non ſolum ipſi auctori qui egit competit ſed & heredi ſimiliter debetur: Nam & heres victi ab herede victoris ad ſolutionem iudicati nihilominus retinetur.*

De Procuratoribus. *Tit. IIII.*

MAndari poteſt procuratio præſenti & nudis verbis, & per literas,& per nuntiũ,& apud acta præſidis,& magiſtratus.

Iſta interpretatione non eget.

Procurator aut ad litem,aut ad omne negotium,aut ad partem negocij,aut ad res adminiſtrandas datur.

INTERPRET. *Procurator eas tantùm res agere poteſt, quas ei euidenter conſtiterit fuiſſe commiſſas.*

Voluntarius procurator, qui ſe alienis negociis offert,rem ratã dominum habiturum cauere debet.

Actoris procurator non ſolùm abſentem defendere,ſed & rem ratam dominum habiturum ſatiſdare cogitur.

Petitoris procurator rẽ ratã dominũ habiturũ deſiderante aduerſario ſatiſdare cogẽdus eſt,quia nemo in re aliena idoneꝰ eſt ſine ſatiſdatione.

Si ſatis nõ det procurator abſentis,actio ei abſentis nomine nõ datur.

De negotiis geſtis. *Tit.* *IIII.*

QVI negotia aliena gerit, & bonam fidem, & exactam diligentiã rebus eius, pro quibus interuenit, præſtare debet.

Tutor poſt finitam tutelam ſi in adminiſtratione duret, actione negociorum geſtorum pupillo vel curatori eius tenebitur.

INTERP. *Tutor ſi peracta tutela, id eſt impletis pupillarib. annis, voluerit in ipſa adminiſtratione perſiſtere, de actis negotiis pupillo vel curatori eius, non tutelæ, ſed negociorum geſtorum cogendus eſt reddere rationem.*

Si pecuniæ quis negocium gerat, vſuras quoque totius temporis præſtare cogetur, & periculum eorum nominum quibus collocauit agnoſcere, ſi litis tempore ſoluendo non ſint. Hoc enim in bonę fidei iudiciis ſeruari conuenit.

INTERP. *Qui pecuniam exercet alienam, vſuras eius reformare cogendus eſt. Et ſi minus idoneis perſonis de hac ipſa pecunia fortaſſe crediderit, pro ipſorum perſonis, quæ ſoluere non poſſunt, damnum ipſe qui talibus perſonis credidit, ſuſtinebit.*

Mater, quæ filiorum ſuorum rebus interuenit, actione negociorũ geſtorum & ipſis & eorum tutoribus tenebitur.

INTERP. *Mater quæ ſe in retinendis rebus filiorum miſcuerit, tam ipſis, quàm tutoribus eorum negociorum geſtorum cogetur reddere rationem.*

Filius familiâs aut ſeruus, ſi negocium alicuius gerat, in patrem dominúmve peculio tenus actio dabitur.

INTERP. *Si filius familiâs, aut ſeruus iniuſſu patris aut domini negocia geſſerint aliena, & ex hoc inueniuntur obnoxij, tantum damni pater vel dominus ſuſtinebit, quantum in eorum peculio inueniri potuerit. Et ſi iubente domino vel patre ſuſceperint, in ſolidum tenebitur.*

Si pater vel dominus, ſeruo vel filio familiâs aliena agenda negocia cõmiſerit, in ſolidum tenebitur.

Pater ſi emancipati filij res ſine vlla exceptione à ſe donatas adminiſtrauerit, filio actione negociorum geſtorum tenebitur.

INTERP. *Si pater ea, quæ emancipato filio ſine aliqua conditione donauerit, adminiſtrare præſumpſit, filio emancipato pro his, quæ in rebus eius geſſit, negociorum geſtorum tenebitur actione.*

Qui cum tutor curatórve non eſſet, ſi pro tutore curatoreve res pupilli, adultive adminiſtrauerit, actione negotiorum geſtorum pro tutore curatoréve tenebitur.

De Calumniatoribus. *Tit.* *V.*

CALVMNIOSVS eſt, qui ſciens prudenſq; e per fraudem negocium alicui comparat.

Et in priuatis, & in publicis iudiciis omnes calumnioſi extra ordinem pro qualitate admiſſi plectuntur.

INTERP. *Qui apud cinctos, aut priuatos Iudices fuerit de calumniæ obiectione conuictus, non expectata ordinis ſententia, prout cauſa fuerit, ſupplicio ſubdetur.*

De fugitiuis.

Ser-

SERVVS à fugitiuario comparatus intra decē annos manumitti contra prioris domini voluntatem non poteſt.

Contra decretum ampliſſimi ordinis fugitiuum in fuga conſtitutum nec emere, nec vendere permiſſum eſt, inrogata, pœna in vtrumque Seſtertiorum D. millium.

Limenarchæ & ſtationarij fugitiuos deprehenſos rectè in cuſtodiam retinent.

Magiſtratus municipales ad officium præſidis prouinciæ vel proconſulis comprehenſos fugitiuos recte tranſmittunt.

Fugitiui in fundis fiſcalibus quæri & comprehendi poſſunt.

Fugitiui qui à domino non agnoſcuntur, per officium præfecti vigilum diſtrahuntur, intra triennium venditionis agnitis fugitiuis emptor pretiū a fiſco recipere poteſt.

De reis inſtitutis. *Tit. VI.*

DE hiis criminibus, quibus quis abſolutus eſt, ab eo qui accuſauit, refricari accuſatio non poteſt.

Filius accuſatoris, ſi hoc crimen, quod pater intendit, poſt liberatum reum perſequi velit, ab accuſatione remouendus eſt.

Crimē in quo alius deſtitit, vel victus receſſit, alius obiicere non prohibetur.

De integri reſtitutione. *Tit. VII.*

INTEGRI reſtitutio eſt redintegrandæ rei vel cauſæ actio. Integri reſtitutionē Prætor tribuit ex hiis cauſis, quæ per metum, dolum, & ſtatus permutationem, & iuſtum errorem, & abſentiā neceſſariā, & infirmitatē ætatis geſta eſſe dicuntur.

INTERP. *Integri reſtitutio dicitur, ſi quando res qualibet aut cauſa que perierat, in priorem ſtatum reparatur, vel id quod alicui ſublatum eſt, reformatur. Hoc enim quod per Pratorem antea fiebat, modò per Iudices ciuitatum agendū eſt, ita vt eorum cauſa vel res in integrum reuocentur: qui aut per timorem poteſtatis alicuius compulſi ſunt, aut fraude vel errore decepti ſunt, aut per captiuitatem, vel quamcunque iniuſtam neceſſitatem, ſubſtantiam ſuam aut ſtatum ingenuitatis perdidiſſe noſcuntur. Aut ſi qui† per neceſſitatem longinqua peregrinationis abſentant, vel ad reſtauranda ea qua in damnis minorum geſta eſſe probantur.* † neceſſitate

Integri reſtitutio plus quam ſemel non eſt decernenda: ideóque cauſa cognita decernitur.

INTERP. *Vt in integrum res vel cauſa redeat, niſi ſemel poteſt à iudice cognita cauſa praſtari.*

Integra reſtitutio aut in rem competit, aut in perſonam. In rem actio competit, vt res ipſa qua de agitur reuocetur. In perſonam aut quadrupli pœna intra annum, vel ſimpli poſt annum peti poteſt.

INTERPR. *Quoties de reuocanda re vel cauſa integra reſtitutionis beneficium petitur, aut in rem, aut in perſonam agendum eſt, id eſt, vt res ipſa de qua agitur, qua ſublata eſt recipiatur. Et cum in perſonam actio intendi cœperit, is qui rem indebitè abſtuliſſe cōuincitur, id quod ſublatum eſt, in quadruplum reformare debet: poſt annum verò in ſimplum.*

Si aliquis vt ſe de vi latronum, vel hoſtiũ, vel populi liberaret, aliquid mãcipauit vel promiſit, ad metum non pertinet mercedem enim depulſi metus tribuit.

INTERPRET. *Quicunque premium, vt ſe de hoſtibus, vel ſeditione populi, aut de latronũ impetu liberaret, cauſa mercedis vt euaderet periculũ aut promiſit, aut dedit, hoc per metũ ſe dediſſe nõ poterit allegare, nec reuocare quod dedit.*

Seruus per metum mancipatus, quicquid acquiſierit, vel ſtipulatus ſit, ei acquirit, qui vim paſſus eſt.

INTERPRET. *Si cum domino vis infertur, ſeruum metu interueniente dederit, & apud eum cui datus fuerat, aliquid quolibet pacto acquiſierit, cum ſeruum ipſum dominus, cui vis eſt illata, receperit, ad eum omnia quæ ſeruus acquiſierat, pertinebunt.*

Vis eſt maior rei impetus, qui repelli non poteſt.

Iſta interpretatione non indiget.

Qui quem in domo incluſit, vt ſibi rem manciparet, aut promitteret, extorſiſſe mancipationem videtur.

INTERPRET. *Qui aliquem in domo ſua clauſum tenuerit, quaſcunque ei ſcripturas extorſerit, non valebunt.*

Qui quem ferro vincit, vt ſibi aliquid traderet vel venderet, vim intuliſſe videtur.

Qui in carcerem quem detruſit, vt aliquid ei extorqueret, quicquid ob hanc cauſam factum eſt, nullius eſt momenti.

Interpretatione non indiget.

De dolo malo. *Tit.* XIII

DOLVS malus eſt, cum aliud agitur, aliud ſimulatur.

Qui dolum vel metum adhibuit, vt res ad alium tranſiret, vterque de vi & dolo actione tenebitur.

Da Minoribus 25. annorum. *Tit.* IX

MINOR XXV. annorum ſi aliquod flagitium admiſerit, quod ad publicam cohertionem expectet, ob hoc in integrum reſtitui non poteſt.

INTERPRET. *Minores ætate ſi crimina grauiora commiſerint, per ætatem ſe non poterunt excuſare.*

Qui minori mãdauit, vt negocia ſua agat, ex eius perſona in integrum reſtitui non poteſt, niſi minor ſua ſponte negociis eius interuenerit.

INTERPRET. *Si quis maior annis, minori per mandatum negocia ſua agenda commiſerit, ex perſona minoris integri reſtitutionem accipere non poteſt, niſi forſitan minor ſine mandato voluntarie ſe cauſis miſcuerit alienis.*

Si maior effectus, res quas minor egit, pacto vel ſilentio comprobauit, aduerſus hoc quoque in integrum reſtitui fruſtrà deſiderat.

INTERPRET. *Si quis id quod minor ætate geſſit poſtquam maior effectus eſt, id eſt, vſque ad impletum XXVIII. annum ſilentio ſuo & taciturnitate renocare noluit, de hac re integri reſtitutionem petere non poteſt, quod in pupillaribus annis vendidiſſe vel tacuiſſe ſuggeſſerit.*

Si minor minori heres exiſtat, heres ex ſua perſona, non ex defuncti in integrum reſtitui poteſt.

INTER-

INTERP. *Si minor minori ſucceſſerit, non ex perſona defuncti ille qui heres eſt, ſed ex ſua agere poteſt. hoc eſt, ſi ille qui defunctus eſt xxiii. annorũ ſit, & ſuccedens xx. ex iſtius qui ſucceſſit ætate tempora computanda ſunt.*

Minor ſe in hiis quæ ſideiuſſit, vel fide promiſit, vel ſpopondit, vel mãdauit, in integrum reſtituendo reum principalem non liberat.

INTERP. *Si minor maiorem fide dicat, licet ipſe teneri non poſſit, tamẽ quem fide dixit teneri poteſt.*

Qui ſciens prudenſque ſe pro minore obligauit, ſi id conſulto conſilio fecit, licet minori ſuccurratur, ipſi tamen non ſuccurretur.

INTERP. *Qui ſciens minorem, hoc argumẽto pro eo fideiuſſor acceſſit, vt excuſatione minoris ætatis fideiuſſionem ſuam in poſterum liberaret, minor quidem ætatis beneficio liberatur, ſed ad ſoluẽdum debitum fideiuſſor, qui hoc argumento vſus eſt, retinetur.*

Minor aduerſus emptorẽ in integrum reſtitutus, pretio reſtituto fundum recipere poteſt: fructus enim in compenſationem vſurarum penes emptorem remanere placuit.

INTERP. *Si minor prædium quod vendiderat per integri reſtitutionem, reddito emptori pretio, receperit: fructus ab emptore preceptos recipere non poteſt, ſed eos quanti fuerint in compenſationem vſurarum iuſſum eſt imputari.*

Minor aduerſus diſtractiones eorum pignorum & fiduciarum, quas pater obligauerat, ſi non ita vt oportuit à creditore diſtractæ ſint, reſtitui in integrum poteſt.

INTERP. *Minor annis, ea quæ pater eius oppignorauerat, vel fiduciæ cauſa poſuerat. ſi viliore pretio, quàm oportebat, à creditore diſtracta conuicerit, poteſt ſoluto debito ad recipiendam rem ſuam integri reſtitutionis auxiliũ promereri.*

De plus petendo. *Tit.* X.

CAVSA cadimus aut loco, aut ſumma, aut tempore, aut qualitate. Loco, alibi. Summa, ſi plus quàm damus petimus. Tempore, repetendo ante tempus. Qualitate, eiuſdẽ ſpeciei rem meliorem poſtulantes.

INTERP. *Cauſam perdat, quicunque aut commendatum ſiue commodatum aliquid alibi ſibi quàm placuit dari petierit, aut plus quàm datum eſt reddi popoſcerit, aut ante tempus quàm redhibitio promiſſa eſt petierit reformari, aut meliorem ſpeciem quam dederat poſtularit.*

De ſatiſdando. *Tit.* XI.

QVOTIES hereditas petitur, ſatiſdatio iure deſideratur, & ſi ſatiſdatio non detur, in petitorem hereditas transfertur.

Si petitor ſatiſdare noluerit, penes poſſeſſorem poſſeſſio remanet: In pari enim cauſa potior eſt poſſeſſor.

INTERP. *Si quicunque hereditatem ex defuncti voluntate, aut teſtamẽti conditione poſſideat, quam alter ſibi debitam eſſe contendit, petitor iure poſtulat, vt ei à poſſeſſore ſatisfactio detur, quæ omnia hereditaria corpora ſalua futura eſſe promittat, vſque in cognitionis euentum. Et ſi poſſeſſor ex hac re conuentus huiuſmodi ſatiſdationem non prouiderit, dato à petitore fideiuſſore, ad petitorem hereditaria corpora transferuntur. Si verò petitor ſatiſdatorem non dederit, penes poſſeſſorem vſque ad euentum iudicii poſſeſſio remanebit.*

Vſufructuarius de vtendo vſufructu ſatiſdare debet, ſe perinde vſurum ac ſi ipſe paterfamiliâs vteretur.

I N T E R P. *Vſufructuarius proprietatis domino ſatiſdatorem dare compellitur, ſe vſufructu ſuo non aliter vſurum, quàm ipſe proprietatis dominus vti potuit diligenter.*

De iudiciis omnibus. Tit. VII.

H qui falſa reſcriptione vſi fuerint, lege Cornelia de falſis puniuntur.

I N T E R P. *Hi qui in cauſis ſuis falſa principum reſcripta detulerint, vt falſarij puniantur.*

Ex hiis qui ancillam corrupit alienam, aliam reformare cogendus eſt.

Qui falſum neſciens allegauit, falſi pœna non tenetur.

In caput domini patronive nec ſeruus, nec libertus interrogari poteſt.

Prægnantes neque torqueri, neque damnari, niſi poſt editum partum poſſunt.

Qui reſcriptum à principe falſa allegatione elicuerint, vti eo prohibentur.

Qui de ſe confeſſus eſt, in alium torqueri non poteſt, ne alienam ſalutem in dubium deducat, qui de ſua deſperauit.

I N T E R P. *Qui de ſe confeſſus eſt ſuper alium credi non poteſt.*

De iudicato. Tit XIII.

QVi exhibiturum ſe aliquem iudicio cauerit, mortuo eo pro quo cauerat, periculo cautionis liberatur.

I N T E R P. *Cautio ſoluitur ſi pro cuius præſentia cautum fuerat, moriatur.*

Filius familiâs iuſſu patris manumittere poteſt, matris non poteſt.

Is, qui Album raſerit, corruperit, ſuſtulerit, mutauerit, quídve aliud propoſitum edicendi gratia turbauerit, extra ordinem punitur.

I N T E R P. *In eum, qui Album Curiæ raſerit, vitiauerit, vel quodcunque aliud ſcripturæ genus ſua præſumptione turbauerit, mutauerit, ſuſtulerit, capitaliter, non expectata ordinis ſententia vindicatur.*

Si id quod emptum eſt, neque tradatur, neque mancipetur, venditor cogi poteſt, vt tradat aut mancipet.

I N T E R P. *Si eam, quam aliquis accepto pretio, facta venditione diſtraxit, tradere diſtulerit, ad traditionem rei quam vendidit, omnibus modis compellendus eſt.*

Deteriorem ſeruum facit, qui fugam ſuaſerit, & qui furtum, & qui mores eius, corpúsve corruperit.

Qui ancillam alienam virginem immaturam corruperit, pœna legis Aquiliæ tenebitur.

I N T E R P R. *Hæ duæ ſecundum legem Aquiliam ſimilem pœnam habent, vt cum hys, quæ animo vel corpore corruperunt, alia ſimilia mancipia huiuſmodi præſumptores exoluant.*

Si hereditas vel quid aliud petatur. Tit. XV.

In

IN petitione hereditatis ea veniunt,quæ defunctus mortis tempore reliquit, vel ea, quæ poſt mortem ante aditam hereditatem ex ea acquiſita ſunt.

Poſſeſſor hereditatis pretia earum rerum, quas dolo alienauit,cum vſuris præſtare cogendus eſt.

Rerũ ex hereditate alienatarũ æſtimatio in arbitrio petitoris conſiſtit.

Petitio hereditatis,cuius defunctus litem non erat conteſtatus,ad heredem non tranſmittitur.

INT. *Si autor de petitione hereditatis ſibi debitæ ita ſilentium geſſit,id eſt, vt nullã proponeret actionem heres eius ab hereditatis ipſius petitione repelletur.*

Hereditas pro ea parte peti debet pro qua ad nos pertinet, alioquin plus petendi periculum incurrimus & cauſam perdimus.

Qui petit hereditatem,ipſe probare debet ad ſe magis quàm ad eũ qui poſſidet ſiue ex teſtamento ſiue ab inteſtamento pertinere.

Eas res quas quis iuris ſui eſſe putat,petere poteſt,ita tamen vt ipſi incumbat neceſſitas probandi eas ad ſe pertinere.

Poſſeſſor hereditatis qui ex ea fructus capere vel poſſidere neglexit, duplam eorum æſtimationem præſtare cogitur.

Hi fructus in reſtitutione præſtandi ſunt petitori, quos vnus quiſque diligens paterfamil.& honeſtus colligere potuiſſet.

Si via publica. *Tit. XV.*

QVI viam publicam exarauit,ad munitionẽ eius ſolus compellitur.

De quadrupes damnum intulerit. *Tit. XVI.*

SI quadrupes pauperiem fecerit, damnúmve dederit,quídve depaſta ſit, in dominum actio datur, vt aut damni æſtimationem ſubeat, aut †quadrupede cedat,quod etiam lege Peſolonia de cane cauetur. quadrupedem dedat.

INTERPR. *Si alienum animal cuicunque damnum intulerit,aut alicuius fructus læſerit,dominus eius aut æſtimationem damni reddat, aut ipſum animal tradat. Quod etiam de cane ſimiliter eſt ſtatutum.*

Feram beſtiã in ea parte qua populi iter eſt, colligari prætor prohibet. Et ideo ſiue ab ipſa,ſiue propter eam ab alio alteri damnum datum fuerit,pro modo admiſſi extra ordinem actio in dominum vel cuſtodem datur,maximè ſi ex eo homo perierit,vel fuerit læſus.

INTERP. *Fera beſtia in ea parte qua populi tranſeunt vel frequentant, ligari vel cuſtodiri prohibetur:ne aut ipſa aliquem noceat, aut errore eius quolibet caſu aliquis ab altero fortaſſe lædatur.quod ſi factum fuerit,in dominum, ſi hoc præcepit,vel in cuſtodem eius, damni vel cuiuſcunque læſionis actio, non expectata ordinis ſententia,reuertetur.*

Hi qui irritatu ſuo feram beſtiam, vel quancunque aliam quadrupedẽ in ſe prouocauerit,eáque damnum dederit,neque in eius dominum,neque in cuſtodem actio datur.

INTERP. *Quicunque feram beſtiam,vel quamcunque quadrupedem prouocando,quocunque modo aduerſum ſe † incitauerit, nec domino,nec cuſtodi eius poterit imputari quia ſuo vitio incurriſſe dinoſcitur.* irritauerit.

De finium regnundorum. *Tit. XVII.*

IN eum, qui per vim terminos deiecerit vel amouerit, extra ordinem animaduertitur.

Non indiget interpretatione.

De ſeruitutibus. *Tit.* XVIII.

VIAM, iter, actum, aquæductum, qui biennio vſus non eſt, amiſiſſe videtur: nec enim ea vſucapi poſſunt, quæ non vtendo amittuntur.

INTERPR. *Viam, qua eundo ad rem noſtram uti ſolemus, vel iter, quo per rem alienam ad noſtram pergimus, & actum, id eſt, quà pecora minare conſueuimus, vel aquaductum biennio non vtendo, ſi quis vſus non fuerit, perire ei certiſſimum eſt.*

Seruitus hauriendæ aquæ vel deducendæ, biennio omiſſa intercidit, & biennio vſurpata recipitur.

INTERP. *Vſus haurienda aqua vel ducenda, ſi biennio diſtiterit non vtendo perit. Et ſi iterum biennio in vſum fuerit reducta recipitur.*

De familia herciſcunda. *Tit.* XIX.

ARBITER familiæ herciſcundæ plus quàm ſemel dari non poteſt. Et ideo de hiis, quæ diuiſa eo iudicio non ſunt, communi diuidundo arbiter poſtulatus partietur.

INTERP. *Propter diuiſionem bonorum communium ſi quando inter fratres contentio vertitur, diuidenda res non plus quàm ſemel arbiter deputatur, vt inter eos quæ ſunt communia, habita æqualitate diſtribuat. Quod ſi de putatus à Iudice arbiter indiuiſum aliquid dimiſerit, ex communi conſenſu poſtea qui ſit diuiſionis medius eligatur.*

De omnibus rebus hæreditariis iudex cognoſcere debet, celebrata diuiſione, vt ſemel de omnibus pronunciet.

Iudici familiæ herciſcundæ conuenit, vt ea quæ quis ex communi accepit, ipſa aut ęſtimationem eorum repręſentet, vt inter coheredes diuidi poſſint.

Iudex familiæ herciſcundæ nec inter paucos coheredes, ſed inter omnes dandus eſt, alioquin inutiliter datur.

Omnes res quæ ſociorum ſunt communi diuidundo iudicio inter eos ſeparantur.

Quemadmodũ actiones per inficiationẽ duplentur. *Tit.* XX.

QVAEDAM actiones, ſi à reo inficientur, duplantur, velut iudicati, † depenſi, legati per damnationem relicti, damni iniuria legis Aquiliæ, item de modo agri, cum à vẽditore emptor deceptus eſt.

† depoſiti

INTERP. *Aliqua, quæ cum ab his quibus ſunt debita repetuntur, ſi à debitoribus negata fuerint, dupli ſatisfactione reddũtur, id eſt, res iudicata, legati per damnationẽ relicti, id eſt, ſi quid heres legati titulo dare iuſſus eſt, & petitum negauerit: vel ſi damnum alicui per iniuriam factum quis ſarcire noluerit: vel de modo agri cum à vẽditore emptor fuerit circumſcriptus, vt minùs inueniatur, quàm probatur ſcriptum. Quæ omnia ſuperius comprehenſa, ſecundũ legem Aquiliam duplicantur.*

Ex hiis cauſis, quæ inficiatione duplantur, pacto decidi non poteſt.

INT. *Hæ cauſæ, quæ pulſatorum negatione duplãtur, per pactũ finiri nõ poſſunt.*

De

De fideiuſſore *Tit.XXI.*

INTER fideiuſſores ex edicto Prætoris, ſi ſoluendo ſint, licet ſinguli in ſolidum teneantur, obligatio diuidetur.

INTERP. *Cum multi fideiuſſores extiterint, et iāſi ad ſoluendū que promiſerunt, probantur idonei, & poſſint omnes in ſolidum retineri: tamen reſtitutio debiti inter eos diuidenda eſt, vt vnuſquiſque id, quod eum proportione ſua contingit particulatim exoluat.*

De ſepulchris & lugendis. *Tit. XXII.*

OB incurſum fluminis, vel metum, ruinæ corpus iam perpetuæ ſepulturę traditum, ſolennibus redditis ſacrificiis, per noctem in alium transferri locum poteſt.

Corpus in ciuitatem inferri non licet, ne funeſtentur ſacra ciuitatis, & qui contra ea fecerit, extra ordinem punitur.

Intra muros ciuitatis corpus ſepulturæ dari nō poteſt, vel vſtrina fieri.

Qui corpus perpetuæ ſepulturæ traditū vel ad tempus alicui loco commendatum nudauerit, & ſolis radiis oſtenderit piaculum committit, atque ideo ſi honeſtior ſit in iuſulam, ſi humilior, in metallum dari ſolet.

Qui ſepulchrum violauerint, aut de ſepulchro aliquid ſuſtulerint, pro perſonarum qualitate aut in metallū dantur, aut in inſulam deportantur.

Qui ſepulchrū alienum effregerit, vel aperuerit, eoque mortuū ſuum alienúmve intulerit, ſepulcrum violaſſe videtur.

Vendito fundo religioſa loca ad emptorem non tranſeunt nec in his ius inferre mortuum habet.

Qui monumento inſcriptos titulos eraſerit, vel ſtatutam euerterit, vel quid ex eodē traxerit, lapidem columnámue ſuſtulerit, ſepulchrum violaſſe videtur.

In eo ſarcophago vel ſolo vbi corpus iam depoſitum eſt, aliud corpus inferri nō poteſt, & qui intulerit, reus ſepulchri violati poſtulari poteſt.

Qui alienum &c.

Maritus id quod in funus vxoris impendit ex dote retinere poteſt.

Neque iuxta monumentum, neque ſupra monumentum habitandi ius eſt ad tactū enim conuerſationis humanæ piaculum admittitur, & qui contra ea fecerit pro qualitate perſonæ vel opere publico, vel exilio mulctatur.

Parentes & filij maiores ſex annis anno lugeri poſſunt, minores mēſe, maritus decem menſibus, & cognati proximioris gradus, octo. Qui contra fecerit, infamium numero habetur.

Qui luget, abſtinere debet à conuiuiis, ornamentis, purpura & † alba veſte. †veſte pretioſa

Quicquid in funus erogatur, inter æs alienum primo loco deducitur.

INTERP. *Quicquid in ſepultura defuncto expenſum fuerit, priuſquam alius creditoribus de mortui hereditate reddendum eſt.*

Qui alienum mortuum ſepelierit, ſi in funus eius aliquid impenderit, recipere id ab herede, vel à patre, vel à domino poteſt.

IVLII PAVLI SENTENTIARVM RECEPTARVM AD FILIVM LIBER II.

De rebus creditis & iureiurando. *Ti. I.*

IN pecuniariis cauſis ſi alter ex litigatoribus iuſiurandum deferat, audiendus eſt. Hoc enim & compendio litium, & æquitatis ratione prouiſum eſt.

INTERPRE. *Cum de repetitione pecuniæ agitur, & probatio debitæ pecuniæ nulla profertur, iubet huius rei ambiguitatem ſacramentorum interpoſitione finiri.*

Deferre iuſiurandum prior actor poteſt. Contrarium autem de calumnia iuſiurandũ reo cõpetit.

INTERPRE. *Licet prior petitio offerat ſacramentum: tamen cum nulla probatio debiti eſt, is qui calumniam ſe pati dicit, poteſt fidem ſuam iuriſiurandi religione firmare.*

Si reus cum iurare velit, actor illi neceſſitatem iuriſiurandi remiſit, & hoc liquido appareat, actio in eum non datur.

INTERPR. *Si quando pulſatus repetenti pecuniam obtulerit ſacramentum; & ille ei iuriſiurandi neceſſitatem vltrò conceſſerit, non poteſt ab eo poſtea debitum poſtulare.*

Heredi eius, cum quo contractum eſt, iuſiurandum deferri non poteſt, quoniam contractum ignorare poteſt.

INTERPRE. *Heres eius cui pecunia credita dicitur, ad ſacramentum vocari non poteſt: quia quæ egerit auctor ſuus ad integrum ſcire non potuit.*

Si qui debitum quocunque modo confeſſus docetur, ex ea re actio creditori non datur, ſed ad ſolutionem compellitur.

De pecunia conſtituta. *Tit. I.*

SI id quod mihi Lucius Titius debet, ſoluturum te conſtituas, teneris actione pecuniæ conſtitutæ.

INTERPR. *Si quis pro alterius debito ſe pecuniam promiſerit redditurum, ad ſolutionem ſtatutæ promiſſionis eſt retinendus.*

De contractibus. *Tit. III.*

STipulatio eſt verborum conceptio, ad quam quis cõgrue interrogatus reſpondit, velut: Spondes? Spondeo. Dabis? Dabo. Promittis? Promitto. Fidei tuæ erit. Et tam purè, quàm ſub conditione concipi poteſt,

IN-

INTERPR. *Stipulatio eſt inter præſentes, verborum conceptio hac verba quibus ſe inuicem partes obligare poſſunt, vbi neceſſe eſt, vt interrogatione petentis pulſatus ad interrogata reſpondeat. Velut ſi quis pro alio fideiuſſorem ſe dicat accedere, qui cum ſe hac reſponſione obligauerit, ad ſolutionem etiam ſine ſcriptura poterit retineri.*

De commodato & depoſito pignore fiduciáve. Tit. IIII.

QVICQVID in rem commodatam, ob morbum vel aliam rationem impenſum eſt, à domino recipi poteſt.

Si facto incendio, ruina, naufragio, aut quo alio ſimili caſu res cõmodata amiſſa ſit, non tenebitur eo nomine is cui commodata eſt, niſi fortè cum poſſit rem commodatam ſaluam facere, ſuam prætulit.

Seruus vel equus ſi à latronibus vel in bello, vel in aliam cauſam commodati occiſi ſunt, actio commodati datur. Cuſtodia enim & diligentia rei commodatæ præſtanda eſt.

INTERP. *Si ſeruum vel equum vel quæcunque alia aliquis ab altero ad vſum tantummodo ſeruiendi commodata ſuſceperit, & eos ad pugnam, vel vbi vitæ periculum incurrant, duxerit, ad redhibitionem commodata res meritò à domino retinetur.*

Si rem æſtimatam tibi dedero, vt ea diſtracta pretium ad me deferres, eáque perierit: ſiquidem ego te rogaui, meo periculo perit. Si tu de vendenda promiſiſti, tuo periculo perit.

INTERP. *Si facto pretio rẽ vendendam aliquis cuicunque tradiderit & dum ab eo vendenda profertur, quacunque occaſione perierit, ei perit qui eam dederat diſtrahendam. Ceterùm ſi rem acceptam, non rogante domino, ſed promittente eo qui accepit, dum vellet venundare perdiderit, ſibi res perdita ingerit detrimentum.*

De pignoribus. Tit. V.

CREDITOR, ſi ſimpliciter ſibi pignus depoſitum diſtrahere velit, ter ante denuntiare debitori ſuo debet, vt pignus abſoluat, ne à ſe diſtrahatur.

INTER. *Creditor ſi ſine conditione pignus ſibi depoſitum tenens, ter debitorem cõuenerit, vt ſoluto debito pignora ſua recipiat. Quod ſi debitor noluerit poſt tres admonitiones ſoluto debito pignora ſua recipere, creditor diſtrahendi pignoris habebit liberam poteſtatem.*

Fœtus vel partus eius rei, quæ pignori data eſt, pignoris iure non tenetur, niſi hoc inter contrahentes conuenerit.

INTERPR. *Si quis gregem equarum, vaccarum, vel ouium, accepta mutua pecunia, pignori creditori dederit, fœtus earum rerum ad debitorem, non ad creditorem pertinet. Ita eſt & ſi ancillam dederit, & partum ediderit ad debitorem pertinet, non ad creditorem.*

Compenſatio debiti ex pari ſpecie, & cauſa diſpari admittitur. Velut ſi pecuniam tibi debeam, & tu mihi pecuniam debeas, aut frumentum, aut cætera huiuſmodi, licet, ex diuerſo contractu compenſare vel deducere debes, ſi totum petas, plus petendo cauſa cadis.

INTERP. *Si quis alicui debeat ſolidos decem, in qualibet ſpecie, & illi qui debet de quacunque ratione debeantur à creditore ſuo ſolidi quinque: &*

veniat creditor, & totos decem ſolidos à debitore petat, cui præſtitit, ſi proba-uerit ille debitor ſibi ab eo quinque ſolidos deberi, & is ſibi eos imputare noluerit, † quare illũ in ſolidũ pro totis decem ſolidis cõuenit, cauſam perdit. qui noluit debitum compenſare. Similis ratio eſt & de frumento, & de alijs ſpeciebus.

† cur pro integritate cõmouerit debitorem

De exercitoribus. *Tit. VI.*

FILIVS familiâs ſi voluntate patris nauem exerceat, patrem in ſolidum, ob ea quæ ſalua receperit, obligat.

Ad legem Rhodiam. *Tit. VII.*

LEVANDAE nauis gratia cũ iactus mercium factus eſt, omniũ contributione ſarciatur, quod pro omnibus datũ eſt.

INTERP. *Si quorumcunque res pro ſubleuatione nauis manibus in mari iactatæ fuerint, eis quorum res fuiſſe noſcuntur, ab his omnibus, qui in naui fuerint reſtauranda ſunt.*

Iactu nauis leuata ſi perierit, extractis aliorum per Vrinatores mercibus eius quoque rationem haberi placuit, qui merces ſalua naue iactauit.

Naue vel arbore vi tempeſtatis amiſſa, vectores ad contributionem nõ tenentur, niſi ipſis arborem ſalutis cauſa eruentibus, nauis ſalua ſit.

Leuandæ nauis gratia merces in ſcapham trãiectas, atque ideo amiſſas in tributione earum, quæ in naui ſaluæ erunt, refici conuenit, naue autem perdita conſeruatæ cum mercibus ſcaphę ratio non habetur.

Collatio in tributionis ob iactum ſalua naue fieri debet.

De inſtitoribus. *Tit. VIII.*

SICVT commoda ſentimus ex actu præpoſiti inſtitoris, ita & incommoda ſentire debemus. Et ideo in eum, qui ſeruum ſiue filium, filiámve familiâs, ſiue ancillam præpoſuit negotiis, vel mercibus exercendis, eorum nomine in ſolidum conuenitur.

Si quis pecuniæ fœnerandæ, agróque colendo, condendis vendendíſq; frugibus præpoſitus eſt, ex eo nomine quod cum illo contractum eſt, in ſolidum fundi dominus obligatur: nec intereſt ſeruus an liber ſit.

INTERP. *Quicunque quamlibet, perſonam aut ad exercẽdum negocium aut pro ratione culturæ, aut condendis vendendíſque frugibus præpoſuiſſe cognoſcitur, ſi quid damni per eius actum acceſſerit, ad eum qui ipſum inſtituit, pertinebit, ſiue ſeruus, ſiue liber ſit.*

Quod cum diſcipulis eorum qui officinis, tabernis præſunt, contractũ eſt, in magiſtros vel inſtitores tabernæ in ſolidum actio dabitur.

INTERP. *Si quid cum diſcipulis vel mercenariis tabernariorum, vel cuiuſlibet officinæ actum fuerit, ad magiſtrum officinæ, vel † inſtitorem tabernæ damnũ quod acceſſerit pertinebit.*

† inſtitutorem

De in rem verſo. *Tit. IX.*

SERVVS vel filiusfamiliâs, ſi acceptam pecuniam in rẽ patris vel domini verterit, hoc modo, agrum puta colendo, domum fulciendo, mancipia veſtiendo, mercando, vel creditori ſoluendo, vel quid tale faciendo, de in rem verſo, in ſolidũ vel patrem, vel dominum obligat, ſi tamen ob hanc cauſam pecunia data ſit.

INTERP.

INTERP. *Si ſeruus vel filius familiâs mutuam pecuniam à quocunque ſuſceperit, & in vtilitatibus patris vel domini, †neceſſariiſque rebus eam expendiſſe probatur, pro hoc debito, patrem vel dominū ad ſolutionem neceſſe eſt retineri.* †vel neceſſitatibus

De ſenatuſc. Macedoniano. Tit. X.

QVi filio familiâs, contra interdictum ampliſſimi ordinis pecuniam mutuam crediderit, poſt mortem patris ex eo quod viuo patre credidit, cum eo agere non poteſt.

INTERP. *Qui filiofamiliâs contra interdicta legum, inſcio patre pecuniam commodauit, eam nec viuente nec mortuo patre ab eodem poterit poſtulare.*

Ad ſenatuſc. Velleianum. Tit. XI.

IN omni genere negociorum & obligationū, tam pro viris quàm pro fœminis intercedere mulieres prohibentur.

INTERP. *In omni genere cauſarum pro quibuſcunque perſonis mulieres fidem ſuam interponere prohibentur.*

Mulier, quæ pro tutoribus filiorum ſuorum indemnitatem promiſit, ad beneficium ſenatuſconſulti non pertinet.

INTERP. *In hac tantum mulier fideiuſſione tenetur, vt ſi Tutores filiis ſuis petat, & pro eis fideiuſſor exiſtat filiis teneatur obnoxia.*

De depoſito. Tit. XII.

DEPONERE poſſumus apud alium id quod noſtri iuris eſt vel alieni.

Depoſitum eſt quaſi diu poſitum.

Seruandum eſt quod ad breue tempus cuſtodiēdū datur.

Deponere videtur qui in metu ruinæ, incendij naufragij, apud alium cuſtodiæ cauſa deponit.

Deponere videtur & is qui ſuſpectam habens vel minus idoneam cuſtodiam domus, vel vim latronum timens apud aliquem rem cuſtodiendam commendat.

Si ſacculū vel argētum ſignatum depoſuero, & is penes quē depoſitum fuit, me inuito cōtrectauerit, & depoſiti, & furti actio mihi in eū cōpetit.

INTERP. *Si quis ſacellum vel argentum commendatum & ſignatum aperuerit, furti etiam actione tenebitur.*

Ob res depoſitas dolus tantùm præſtari ſolet.

In iudicio depoſiti, ex mora fructus veniunt, & vſuræ rei depoſitæ †poſtulantur. †præſtantur

INTERP. *Cum in iudicio de rebus agitur commendatis, ſi mora in reddendo ab eo cui commodatæ ſunt afferatur, prout res fuerit commendata, aut vſuræ, ſi pecunia: aut fructus ſi prædia fuerint, debebuntur.*

Si quis rem penes ſe depoſita apud aliū depoſuerit tam ipſe directam, quàm is qui apud eum depoſuit, vtilem actionē depoſiti habere poſſunt.

Si pecuniam depoſuero, eámque in vſum tibi commiſero, mutuum magis videtur quàm depoſitum, ac per hoc periculo tuo erit.

Si rem apud te depoſitam vendideris, eámque redemeris, poſtquam perdideris, ſemel admiſſo dolo perpetua depoſiti actione tenēberis.

Ex cauſa depoſiti lege duodecim tabularum in duplum actio datur, edicto prætoris in ſimplum.

In cauſa depoſiti cõpenſationi locus non eſt, ſed res ipſa reddenda e .

INTERP. *Non alia res pro alia, ſed ipſa reddenda eſt, quæ dignoſcitur fuiſſe commendata.*

De lege commiſſoria. Tit. XIII.

DEBITOR diſtractis fiduciis a creditore, de ſuperfluo aduerſ. s eum habeat actionem.

INTERP. *Si quis creditor, debitore in ſolutione tardante* †*rem ſibi pro debito poſitam diſtraxerit, ſi quid ampl ius acceptum fuerit quàm debebatur, quod plus acceptũ eſt, reſtitui iuſſum eſt debitori.*

†fiduciam ſibi depoſitã diſtraxerit.

Quicquid creditor per fiduciariũ ſeruum quæſiuit ſo tẽ debiti minuit.

INTERP. *Quicquid creditor per oppignoratum ſibi pro debito ſeruum acquiſierit, de ſumma debiti retrahitur.*

Debitor creditori fiduciam vendere non poteſt, ſed aliis ſi velit, vendere poteſt, ita, vt ex pretio eiuſdem pecuniam offerat creditori, atque ita remancipatam ſibi emptori præſtet.

INT. *Creditor rẽ ſibi oppignoratã à debitore emere non poteſt. Sed debitor. cum alia perſona inire contractum poteſt. vt accepta ab emptore pecunia, debitum reſtituat creditori. Et ſic poſtea rem ſuam à debitore liberatam, cui voluerit vendat.*

Si per ſuppoſitam perſonam creditor pignus ſuum inuito debitore cõparauerit, emptio non videtur. Et ideo quandoque lui poteſt. Ex hoc enim cauſa pignoris vel fiduciæ finiri non poteſt.

INTERP. *Creditor pignus quod à debitore accepit eo inuito, nec per ſuppoſitam perſonam emere poteſt. Quod ſi factum fuerit, agente debitore, ſoluto debito, emptio non valebit.*

Si inter creditorem & debitorem conuenerit, vt fiduciam ſibi vendere non liceat, non ſoluente debitore, creditor denuntiare ei ſollenniter poteſt, & diſtrahere. Nec enim ex tali conuentione fiduciæ actio naſci poteſt.

INTERP. *Si conueniat inter creditorem & debitorem, vt pignus à creditore non vendatur. non ſoluente debitore debitum, creditor pignus poſt trinam conuentionem vendere poteſt.*

Si creditor rem fiduciæ datam, vni ex heredibus, vel extraneo legauerit aduerſus omnes heredes actio fiduciæ competit.

INTERP. *Si creditor rem, quam à debitore pignori acceperit, vni ex heredibus, vel extraneo legati titulo derelinquat, debitor pro pignore ſuo, oblato debito, omnes heredes creditoris poterit conuenire.*

Si creditor rem fiduciariam fecerit meliorem, ob ea recuperanda quæ impen i, iudicio fiduciæ debitorem habebit obnoxium.

INTER. *Si quis creditor prædium ſibi fiducia obligatum, ſtudio & opere ſuo meliorauerit quicquid ſe pro meliorandare impendiſſe probauerit, ei à debitore reddendum eſt.*

Nouiſſimus creditor priorem oblata pecunia, à quo poſſeſſio in eum transfertur, dimittere poteſt. Sed & prior creditor ſecundum creditorem, ſi voluerit, dimittere non prohibetur, quanquam ipſe in pignore potior ſit.

Si

Si duo creditores vnum pignus debitoris habeant obligatum, & poſterior creditor priori creditori pecuniam offerat, poteſt pignus obligatum ad ſe tranſferre. Item ſi prior creditor, licet potior ſit in pignore retinendo, ſi offerat pecuniam, poteſt apud ſe pignus retinere.

Seruus ſi mutuam pecuniam ſecretè ſeruitutis tempore acceperit, ex ca obligatione poſt manumiſſionem conueniri non poteſt.

De vſuris. *Tit. XIIII.*

SI pactum nudum de præſtandis vſuris interpoſitum ſit, nullius eſt momenti: ex nudo enim pacto inter ciues Romanos actio non naſcitur.

INTERP. *Pactum nudum dicitur, ſi cautio creditori à debitore, in qua centeſimam ſe ſoluturum promiſit, ſine ſtipulatione fiat. Et ideo vſuræ ex nuda cautione creditori penitus non debentur.*

Vſuræ ſupra centeſimam ſolutæ, ſortem minuunt, cònſumpta ſorte repeti poſſunt.

INTERP. *In pecuniis creditis, cum ſolutio vſurarum ſortem æquauerit ſi quid amplius creditori datum fuerit, de capite debiti ſubtrahitur: ſi verò & centeſima, & caput impletum eſt, quod amplius creditor accepit, reddere cogetur debitori.*

Traiectitia pecunia, propter periculum creditoris, quamdiu nauigat nauis, infinitas vſuras capere poteſt.

INTERP. *Traiectitia pecunia dicitur, quæ in naui vt ad transmarina deferatur, deponitur: quia maris periculo committitur, in quantas conuenerit vſuras, hanc pecuniam dare creditor poteſt.*

Vſuræ quæ centeſimam excedunt, per errorem ſolutæ, repeti poſſunt.

Interpretatione non indiget.

Si qui pignora debitoris citra autoritatem iudicantis abduxerit, violentiæ crimen admittit.

Tutor in vſuras non conuenitur, ſi pecuniam pupillarem ideo non collocauit, quod idonea nomina non habebat, quibus pecunia collocaretur: cuius rei conteſtatio apud Præſidem prouinciæ deponenda eſt.

De mandatis. *Tit. XV.*

OB ſubitam valetudinem, ob neceſſariam peregrinationem, ob inimicitiam, & inanes rei actiones, integra adhuc cauſa, mandati negocio renuntiari poteſt.

INTERP. *Propter ſubitam infirmitatem, & neceſſitatem peregrinationis, vel propter inimicitias maioris perſonæ †cuiuſcunque videatur actio vacillare, integra adhuc cauſa, is qui ſuſceperit ſuſceptū negocium recuſare vel negare. & renuere poteſt.* †nullus ſperet cau ſam ſuam vacillare

Si meis nummis mandato tuo aliquid tibi comparauero, & ſi rem poſtea accipere nolis, mandati actio mihi aduerſus te competit. Non enim tantum quod impenſum eſt, ſed & vſuras eius conſequi poſſum.

Certo pretio rem iuſſus diſtrahere: ſi minoris vēdiderit, mandati iudicio pretij ſumma poterit integrari. Venditionem enim diſſolui non placuit.

INTERP. *Si quis cuilibet mandet, vt rem ſuam decem ſolidis vendat, & ille eam octo vendiderit, pretium quod ei mādatum eſt, quicquid minus ab em-*

ptore percepit,mãdatori cõplere compellitur.Venditio tamen reſcindi non poteſt.

Pro ſocio. *Tit.* XVI.

SICVT lucrum, ita & damnum inter ſocios communicatur, niſi quid culpa ſocij,vel fraude euerſum ſit.

INTERP. *Inter ſocios abſque vnius negligentia æquale erit damnum & lucrum.*

Ex empto & vendito. *Tit.* XVII.

VENDITOR,ſi eius rei quã vẽdiderit, dominus nõ ſit, pretio accepto autoritatis manebit obnoxius. Aliter enim nõ poteſt obligari.

INTERP. *Si quis rem alienam malè vendiderit, & pretium acceperit,ad redhibitionem duplæ pecuniæ manebit obnoxius.*

Si res ſimpliciter traditæ euincantur,tanto venditor emptori condemnandus eſt, quanto ſi ſtipulatione pro euictione cauiſſet.

INTERP. *Si quicunque rem ſimpliciter,id eſt,ſine pœna interpoſitione emptori tradiderit, & de eadem re emptor fuerit ſuperatus, in tantum ei venditor manebit obnoxius, velut ſi euictionis pœnam, id eſt,duplum ſe redditurum pretium in venditione promiſerit.*

Res empta, mancipatione & traditione perfecta ſi euincatur, autoritatis venditori † nullatenus obligatur. duplo tenus.

De modo,id eſt de ſpatio.

DISTRACTO fundo,ſi quis de modo mentiatur,in duplo eius quod mentitus eſt, officio iudicis æſtimatione facta conuenitur.

INTERP. *Qui fundos diſtraxerit,& ibidem minus inuentum fuerit,quantum mentitus eſt, in duplum reddatur.*

Redhibitio vitioſi mancipij intra ſex menſes fieri poteſt,propter latens vitium.

Si vt ſeruum quis pluris venderet, de artificio eius, vel peculio mentitus eſt, actione ex empto conuentus, quanto minoris valuiſſet, emptori præſtare compellitur,niſi paratus ſit eum redhibere.

INTERP. *Si venditor,cum mancipium diſtraheret,de artificio eius,vel de peculio, pro earitate pretij mentitus eſt, emptori, quantum ſine peculio vel artificio valere potuerat, tantum reddere compellatur,aut certè mancipium venditum recipere,reddito pretio,acquieſcat.*

Ex die emptionis ſi pars pretij † numerata ſit, & fructus, & opera ſeruorum & fœtus pecorum, & ancillarum partus ad emptorem pertinent. †Si pretiũ numeratũ ſit.

Fundum alienũ mihi vendidiſti,poſtea idẽ ex cauſa lucratiua meus factus eſt,cõpetet mihi aduerſus te ad pretiũ recuperandũ actio ex empto.

INTERP. *Si quis agrum alienum cuicunque vendiderit, & poſtea, ibic ipſe ager ab alio domino cuius erat,emptori donatus ſit,venditor emptori in redhibitione pretij quod accepit manebit obnoxius.*

Poſt rem traditam niſi emptor pretium ſtatim exoluat, vſuras eius præſtare cogendus eſt.

Mutus emere & vendere poteſt, furioſus autem neque emere,neque vendere poteſt.

Seruus bona fide comparatus ſi ex veteri vitio fugerit,nõ tantum pretium

tium dominus,ſed & ea quæ per fugam abſtulit reddere cogetur.

Heredibus debitoris aduerſus creditorem,qui pignora vel fiducias diſtraxit, nulla actio datur niſi à teſtatore inchoata ad eos tranſmiſſa ſit.

Cum probatio prioris fugæ defecerit,ſerui reſponſioni credēdum eſt. In ſe anim interrogari,non pro domino,aut in dominum videtur.

In eo contractu, qui ex bona fide deſcēdit, inſtrumentorũ oblatio ſine cauſa deſideratur, ſi quo modo veritas de fide contractus poſſit oſtendi.

INTERP. *In contractibus empti & venditi. qui bona fide ineuntur, venditionis inſtrumenta ſuperfluè requiruntur,ſi quocunque modo res vendita,dato & accepto pretio,qualibet probatione poſſit agnoſci.*

Fundus eius eſſe videtur, cuius nomine comparatus eſt , non à quo pecunia numerata eſt,ſi tamen fundus comparatori ſit traditus.

INTERP. *Si ager alterius nomine,& alterius pecunia fuerit comparatus, eius eſſe dignoſcitur, cuius nomine non cuius pecunia comparatus eſt, ſi tamen ipſi comparatori agrum traditum fuiſſe cōſtiterit, illi verò pecuniam quam dederant à poſſeſſore recipiant, ſicut multis aliis ſpeciebus habetur expoſitum.*

Electo reo principali, ſideiuſſor vel heres eius liberatur: non idem in mandatoribus obſeruatur.

INTERP. *Si quis contempto fideiuſſore,debitorem ſuum tenere maluerit, fideiuſſor vel heres eius à fideiuſſionis vinculo liberatur. Si verò procurator litis victus fuerit,mandator eius ad ſolutionem tenetur.*

De locato & conducto. *Tit.* XVIII.

HOMO liber,qui ſtatum ſuum in poteſtate habet, & peiorare eum, & meliorem facere poteſt. Atque ideo operas ſuas diurnas nocturnáſque locat.

Fundi deterioris facti,& cultura non exercitati, & ædificiorum non refectorum culpa, arbitrio iudicis domino a conductore ſarciri poteſt.

De nuptiis. *Tit.* XIX.

SPONSALIA tam inter puberes quàm inter impuberes contrahi poſſunt.

Eorum qui in poteſtate patris ſunt,ſine voluntate eius matrimonia iure non contrahuntur:ſed cōtracta non ſoluuntur. Contemplatio enim publicæ vtilitatis priuatorum commodis præfertur

INTERP. *Viuentibus patribus,inter filios familiâs ſine voluntate patrũ matrimonia non legitimè copulantur, ſed ſi †coniuncta fuerint, non ſoluuntur: quia ad publicam vtilitatem antiquitas pertinere decreuit,vt procreandorum liberorum cauſa coniunctio facta non debeat ſeparari.* † contracta

Inter ſeruos & liberos matrimonia cōtrahi nō poſſunt, contubernium poteſt.

Neque furioſus,neque furioſa matrimonium contrahere poſſunt, ſed contractum matrimonium furore non tollitur.

INTERP. *Siqui matrimonium ſani contraxerint, & vni ex duobus amētia aut furor acceſſerit,ob hanc infirmitatem coniugia talia ſolui non poſſunt.*

Vir abſens vxorem ducere poteſt, fœmina abſens nubere non poteſt.

INTERP. *Si vir in peregrinis aliqua fuerit occaſione †detētus,abſente eo* †ductus

conſtituto die, poſſunt nuptiæ celebrari, vt ab amicis vel parentibus eius puella ſuſcepta ad domum mariti ducatur. Nam ſicut viro abſente hoc ordine poſſunt nuptiæ celebrari ita fœmina abſente non poſſunt.

Libertum qui nuptias patronæ, vel vxoris filiæque patroni affectauerit, pro dignitate perſonæ metalli pœna, vel operis publicis coherceri placuit.

Libertus ſi ad coniunctionem patronæ, vel patroni filiæ aſpirare tentauerit, in metallum detruditur.

Inter parentes & liberos iure ciuili matrimonia contrahi non poſſunt: nec filiam ſororis aut neptem ducere poſſumus: proneptem ætatis ratio prohibet. Adoptiua cognatio impedit nuptias inter parentes ac liberos omnimodo: inter fratres eatenus quatenus capitis minutio non interuenit. Nec ſocrum, nec nurum, priuignam nec nouercam aliquando citra pœnam inceſti vxorem ducere licet: ſic et nec amitam, aût materteram. Si vero cognatam contra interdictum duxerit, remiſſo mulieri iuris errore, ipſe pœnam adulterij legis Iuliæ patitur, non etiam ducta.

De concubinis. *Tit.* XX.

Eo tempore quo quis vxorem habet, concubinam habere non poteſt. Concubina igitur ab vxore ſolo delicto ſeparatur.

Interpre. *Qui vxorem habet eo tempore concubinam habere prohibetur, ne ab vxore eum dilectio ſepararet concubinæ.*

De mulieribus quæ ſe ſeruis alienis iunxerint, vel ad S. C. Claudianum.

Si mulier ingenua, ciuiſq; Romana vel Latina alieno ſe ſeruo coniunxerit, ſi quidem inuito & denuntiante domino in eodem contubernio perſeuerauerit, efficitur ancilla.

Si ſeruo pupilli ingenua mulier ſe coniungat, denuntiatione tutoris efficitur ancilla.

Mulier etſi deferre non poſſit, tamen ei quæ ſe ſeruo iunxerit, denuntiando adquirit ancillam.

Procurator & filius familias & ſeruus iuſſu patris aut domini denuntiando faciunt ancillam.

Si peculiari ſeruo filijſfamilias libera ſe mulier coniunxerit, nulla diſcretione paternæ voluntatis iure ſolenni decurſo adquiret ancillam.

Liberta ſciente patrono alieni ſerui ſecuta contubernium, eius qui denuntiauit, efficitur ancilla.

Liberta ſi ignorante patrono ſeruo ſe alieno coniunxerit, ancilla patroni efficitur ea condicione, ne aliquãdo ab eo ad ciuitatem Romanam perducatur.

Filiiſfamiliâs ſeruo quem ex caſtrenſi peculio habet, ſi ſe ingenua mulier coniunxerit, eius denuntiatione efficitur ancilla.

Filiafamiliâs ſi inuito vel ignorante patre ſeruo alieno ſe iũxerit, etiam poſt denuntiationem ſtatum ſuum retinet, quia facto filiorum peior conditio, parentum fieri non poteſt. Filia ſi iubente patre inuito domino ſerui alieni contubernium ſecuta ſit, ancilla efficitur, quia parentes deteriorem filiorum conditionem facere poſſunt.

Liberta

Liberta ſerui patroni contubernium ſecuta etiã poſt denuntiationem in eo ſtatu manebit quia, domum patroni videtur deſerere noluiſſe. Errore quæ ſe putauit ancillam, atque ideò alieni ſerui contubernium ſecuta eſt, poſtea liberam ſe ſciens in contubernio eodem perſeuerauerit, efficitur ancilla.

Si patrona ſeruo liberti ſui ſe coniunxerit, etiam denuntiatione conuentam ancillam fieri non placuit.

Mulier ingenua, quæ ſe ſciens ſeruo municipum iunxerit, etiam citra denũtiationem ancilla efficitur. Non idem ſi neſciat, neſciſſe autem videtur, quæ comperta conditione contũbernio ſe abſtinuit, aut libertum putauit.

Libera mulier contubernium eius ſecuta, qui plures dominos habuit, eius fit ancilla, qui prior denuntiauit, niſi fortè ab omnibus factum ſit.

Si mater ſeruo filij ſe iunxerit, non tollit S.C. Claudianũ erubeſcendũ, matris etiam in re turpi reuerentiam, exemplo eius, quæ ſe ſeruo liberti ſui coniunxerit.

Tribus denuntiationibus conuenta etſi ex ſenatuſconſulto facta videatur ancilla, domino tamen adiudicata citra authoritatem interpoſiti per prætorem decreti non videtur. ipſe enim debet auferre, qui dare poteſt libertatem.

Filiafamiliâs mortuo patre ſi in ſerui contubernio perſeuerauerit, pro tenore ſenatuſconſulti Claudiani conuenta efficitur ancilla.

De dotibus. *Tit.* XXI.

DOs aut antecedit, aut ſequitur matrimonium. Et ideo vel ante nuptias, vel poſt nuptias dari poteſt: ſed ante nuptias data, earum expectat euentum.

INTERP. *Dos dicitur, quæ à parte ſponſarum viris datur: quæ tamen poteſt aut ante nuptias, & poſt nuptias dari.*

Lege Iulia de adulteris cauetur ne dotale prædium maritus inuita vxore alienet.

Non indiget interpretatione.

De pactis inter virum & vxorem. *Tit.* XXII.

FRVCTVS fundi dotalis conſtante matrimonio percepti, lucro mariti cedunt, etiam pro rata anni eius quo factum eſt diuortium.

INTERP. *Fructus agri dotalis manente coniugio, ad maritum pertinent, ſed & illius anni quo matrimonium diuortio ſeparatur, ad maritum pertinere certiſſimum eſt.*

Omnibus pactis ſtipulatio ſubiici debet, vt ex ſtipulatu actio naſci poſſit.

De donationibus inter virum & vxorem. *Tit.* XXIII.

MORTIS cauſa donatio eſt, quę impendente metu mortis fit, vt eſt valetudinis, peregrinationis, nauigationis vel belli.

Manumiſſionis gratia inter virum & vxorem donatio, fauore libertatis recepta eſt, vel certe, quod nemo ex hac fiat locupletior. Ideóque ſeruum manumittendi cauſa in-

uicem ſibi donare non prohibentur.

INTERP. *In coniugio hæc ſola donatio ex hac lege permittitur, vt mancipia ſibi inuicem quæ manumittant, non quæ habeant donare poſsint.*

nec venditio fieri Inter virum & vxorem, nec per interpoſitam perſonam donatio fie-ri poteſt.

Inter virum & vxorem contemplatione donationis, imaginaria venditio contrahi non poteſt.

Superſtite eo, qui matrimonij tempore donauerat, ante decedente cui fuerat donatum, id quod donatum eſt, penes donatorem remanet.

INTERPR. *Si manente coniugio vir vxori, vel vxor marito aliquid donauerit: ſi is cui donatum eſt prior mortuus fuerit, apud donatorem ea quæ donata fuerant remanebunt.*

Quocunque tempore contemplatione mortis, inter virum & vxorem donatio facta eſt, morte ſequuta conualeſcit.

INTERP. *Si inter maritum & vxorem matrimonij tempore, mortis cauſa fuerit facta donatio, morte vnius conualeſcit. Nã in donationibus, quæ mortis cauſa fiunt, hæc verborum ſolennitas cuſtoditur: illum agrum, aut illam domum te malo habere quàm me, te, quàm heredes meos.*

De liberis agnoſcendis. *Tit.* XXIIII.

Si ſerua cõceperit, & poſtea manumiſſa pepererit, liberũ parit.

Si libera conceperit, & ancilla facta pepererit, liberum parit. Id enim fauor libertatis expoſcit.

Si ancilla conceperit, & medio tempore manumiſſa ſit, rurſus facta ancilla pepererit, liberũ parit. Media enim tẽpora libertati prodeſſe, non nocere etiam poſſunt.

Ex ea muliere natus, quæ ex cauſa fideicommiſſi manumitti debuit, ſi poſt moram libertati factam naſcatur, ingenuus naſcitur.

INTERP. *Si ea mulier, quæ per fideicommiſſum manumitti iuſſa eſt, fideicommiſſario in præſtanda libertate, quæ ei mandata eſt, moram faciente pepererit, qui natus eſt, ingenuus naſcitur: quia fideicommiſſarij tarditas ingenuitati eius obeſſe non poteſt.*

Si mulier diuortio facto grauidam ſe ſciat, intra triceſimum diem viro denuntiare debet, vel patri eius, vt ad ventrem inſpiciendum, obſeruandúmque cuſtodes mittant, quibus miſſis partum mulieris omnimodo coguntur agnoſcere.

INTERP. *Si quæcunque mulier matrimonio per diuortium diſſoluto, prægnãtem ſe eſſe ſenſerit, & hoc in notitiã mariti vel patris eius detulerit, vt ad inſpiciendum vel obſeruandum vẽtrem ſuum cuſtodes mittant, quos dum miſerint, partum mulieris, id eſt, natiuitatem ſui heredis compelluntur agnoſcere.*

Si prægnantem mulier ſe eſſe non denuntiauerit, vel cuſtodes ventri miſſos non admiſerit, liberum eſt patri vel auo, natum non alere. Cæterùm negligentia matris, quo minùs ſuus patri heres ſit, obeſſe non debet.

INTERP. *Si poſt diuortium prægnantem ſe mulier marito non indicauerit, vel cuſtodes ad obſeruationem ventris miſſos cuſtodire non permiſerit, poteſt pater vel auus qui eum natus fuerit non nutrire: ſed negligentiam matris, ſtatutum eſt ei, qui natus eſt, in ſucceſſione patris nocere penitus non debere, quum poſt mortem patris ſine dubio in hereditatem ſuccedat.*

Si mulier ſe ex viro prægnantem negat, permittitur marito ventrem inſpi-

inſpicere,& ventri cuſtodes dare.

Věter inſpicitur per quinque obſtetrices,& quod maxima pars earum denuntiauerit,pro vero habetur.

INTERPR. *Quoties de mulieris pregnatione dubitatur,quinque obſtetrices,id eſt, Medicæ,ventrem iubentur inſpicere.Et quod plures ex ipſis ſe agnouiſſe dixerint,hoc certiſſimum iudicatur.*

Obſtetricem, quæ partum alienum attulit, vt ſupponi poſſit,ſummo ſupplicio affici placuit.

Quemadmodum filij ſui iuris efficiantur. Tit.XXV.

PATER ab hoſtibus captus,deſinit habere filios in poteſtate.Poſtliminio verò reuerſus, tam filios,quàm omnia ſui iuris in poteſtatem recipit,ac ſi nunquam ab hoſtibus captus ſit.

INTERP. *Pater de captiuitate reuerſus,& filios in ſua poteſtate recipit & facultates,& familiam.*

Singulæ mãcipationes,vel iiſdem,vel aliis teſtibus fieri poſſunt,vel eodem die,vel intermiſſo tempore.

Emancipatio etiam die feriato fieri poteſt.

Apud magiſtratus municipales,ſi habeant legis actionem, emancipari & manumitti poteſt.

Filiusfamiliâs emancipari inuitus non cogitur.

De adulterijs. Tit. XXVI.

SECVNDO capite legis Iuliæ de adulteriis permittitur tam adoptiuo quàm naturali patri,adulterum cum filia cuiuſque dignitatis domi ſuæ vel generi ſui deprehenſum ſua manu occidere.

Filius familiæ pater ſi filiam in adulterio deprehẽderit, verbis quidem legis prope eſt vt non poſſit occidere,permittitur tamen etiam ei vt occidat.

Rurſúſque capite quinto legis Iuliæ cauetur,vt adulterum deprehenſum xx.horis adteſtando vicinos retinere liceat.

Maritus in adulterio deprehenſos non alios quam infames & eos qui corpore quæſtum faciunt,ſeruos etiam & liberos,excepta vxore quã prohibetur,occidere poteſt.

Maritum qui vxorem deprehenſam cum adultero occidit,quia hoc impatientia iuſti doloris admiſit,leniùs puniri placuit.

Occiſo adultero dimittere ſtatim maritus debet vxorem, atque ita triduo proximo profiteri cum quo adultero & in quo loco vxorem deprehenderit.

Inuentam in adulterio vxorem,maritus ita demum occidere poteſt,† ſi adulterũ domi ſuę deprehendat.Apud Rufinum ita eſt. † ſi eam cum adultero deprehẽdat

Inuẽta in adulterio vxor maritus ita demũ occidere poteſt adulterum ſi eum domi ſuæ deprehendat.

Eum qui deprehenſam in adulterio vxorem non ſtatim dimiſit,reum lenocinij poſtulari placuit.

Duos vno tẽpore adulteros accuſari poſſe ſciendum eſt, plures verò non poſſe.

Cum his quæ publicè mercibus vel tabernis exercendis procurrant adulterium fieri non placuit.

Qui maſculum liberum inuitum ſtuprauerit, capite punietur. qui voluntate ſua ſtuprum flagitiúmque inpurum patitur, dimidia parte bonorum ſuorum multatur, nec teſtamentum ei ex maiore parte facere licet.

Adulterij conuictas mulieres dimidia parte dotis & tertia parte bonorum, ac legatione in inſulam placuit coherceri. Adulteris verò viris pari in inſulam relegatione dimidiam bonorum partem auſſerri dummodo in diuerſas inſulas relegentur.

Inceſti pœnam, quæ in viro in inſulam deportatio eſt, mulieri placuit remiti, hactenus tamen quatenus lege Iulia de adulterus non apprehenditur.

Ancillarum ſanè ſtuprum, niſi deteriores fiant, aut per eas ad dominũ affectet, citra noxam habetur.

Serui verò tam mariti quàm vxoris in cauſa adulterij torqueri poſſunt, nec his libertas ſub ſpe impunitatis data valebit.

†impetrari In cauſa adulterij dilatio poſtulata impartiri† non poteſt.

De excuſationibus tutorum. Tit. XXVII.

INIMICITIAE capitales, quas quis cum patre pupillorum habuit, à tutelis excuſant, ne paterno inimico pupilli committantur.

INTERP. *Si cum patre minorum aliquis graues inimicitias habuiſſe cognoſcitur, à tutela pupillorum merito excuſatur, ne inimico paterno paruulorum defenſio committatur.*

Ad curam eius, cuius quis tutelam adminiſtrauit, inuitus vocari non poteſt.

De potioribus nominandis. Tit. XXVIII.

NON rectè potiorem videtur nominare, qui cauſam nominati potioris non expreſſerit.

Potior quis eſſe debet, non ſolùm gradu generis, ſed & ſubſtantia rei familiaris.

INTERPR. *Qui potior ad tutelam eligendus eſt, non ſolùm pupillo generis adfinitate propinquior, ſed & facultatibus debet magis idoneus approbari.*

Qui potiores nominare non poſſint. Tit. XXIX.

LIBERTVS, quem pater Tutorem dedit, ſi minus idoneus dicatur, †excuſari quidem non poteſt, ſed adiungi illi curator poteſt. †recuſari

INTER. *Si à patre filiis minoribus libertus Tutor fuerit derelictus, ſi parum idoneus videtur, excuſari quidem ab actione tutela nõ poteſt, ſed poteſt illi Curator adiungi.*

Ad orationem diui Seueri. Tit. XXX.

DOLO Tutoris, Curatorîſve detecto, in duplum eius pecuniæ condemnatione conueniuntur, qua minorem fraudare voluerunt.

INT. *Quidquid tutor minorib. fraudauerit, in duplũ reſtituet.*

De

De furtis. Tit. XXXI.

FVR eſt,qui dolo malo rem alienam contrectat.

I NT. *Fur eſt,qui rem alienam fraude interueniente contigerit.*

Furtorum genera ſunt quatuor, manifeſti, nec manifeſti, concepti,& oblablati. Manifeſtus fur eſt,qui in faciendo deprehenſus eſt, & qui intra terminos eius loci, vnde quid ſuſtulerat, deprehenſus eſt, vel antequam ad eum locum, quò deſtinauerat, perueniret. Nec manifeſtus fur eſt, qui in faciendo quidem deprehenſus non eſt, ſed eum furtum feciſſe negari non poteſt. Concepti actione is tenetur, apud quem furtum quaſitum & inuentum eſt. Oblati actione is tenetur, qui rem furtiuam alij obtulit,ne apud ſe inueniretur.

Furti actione is agere poteſt,cuius intereſt rem non perdidiſſe.

Concepti is agere poteſt,qui rem concepit & inuenit.

Oblati is agere poteſt, penes quem res concepta & inuenta eſt.

Manifeſti furti actio,& nec manifeſti,& concepti & oblati,heredi quidem competit, ſed in heredem non datur.

I N T E R *Furtorum genera heres eius,qui furtum pertulit,proſequi poteſt, eius verò heredes, qui furtum fecerat, ad pœnam criminis teneri non poſſunt.*

Seruus, qui furtum fecerit,damnúmve dederit,niſi id pro ſui quantitate dominus ſarcire ſit paratus,noxæ dedi poteſt.

INTERP. *Si ſeruus alicui furtum fecerit,vel damnum dederit,ſi dominus eius pro eo reddere noluerit, tradere eum vindictæ pro qualitate facti debebit.*

Si ſeruus furtum fecerit deinde manumiſſus fuerit,aut alienatus ,cum ipſo manumiſſo , vel emptore agi poteſt:noxa enim caput ſequitur.

INT. *Si ſeruus furtũ fecerit,& poſtea aut manumiſſus,aut vẽditus fuerit,aut is qui manumiſſus eſt,pro furti redhibitione tenebitur,aut emptor eius quia noxa ſemper caput ſequitur.*

Filius familias ſi furtum fecerit deinde emancipetur,furti actio in eum datur:quia in omnibus noxa caput ſequitur.

Non tantum qui furtum fecerit, ſed etiam is, cuius opera aut conſilio furtum factum fuerit,furti actione tenebitur.

Rei hereditariæ antequam ab herede poſſideatur furtũ fieri non poteſt.

Qui meretricem libidinis cauſa rapuit,& cœlauit,eum quoque furti actione teneri placuit. †Qui non

Furti manifeſti actio, præter pœnam quadrupli, ipſius rei proſecutionem genere vendicationis & condictioni is continet.

INTERPRET. *Furti manifeſti pœna quadrupli eſt, & ipſius rei qua eſt ſublata,redhibitio.*

Furti oblati actio, aduerſus eum qui obtulit, tripli eſt pœna, & ipſius rei reſtitutio.

I N T E R P. *Si quis rem furtiuam alteri obtulit, ne apud ipſum inueniretur,tripli pœna eſt,& ipſius rei redhibitio,qua ſublata cognoſcitur.*

Furti quocunque genere condemnatus,famoſus efficitur.

Quæcunque in caupona,vel in meritorio ſtabulo,diuerſorióque perierint,in exercitores eorum furti actio competit.

Si res vendita, ante traditionem ſubrepta ſit,emtor& venditor furti agere poſſunt,vtriuſque enim intereſt rem tradi vel tradere.

Si quid in naue, ratéve perierit, furti actio in exercitorem nauis datur.

Rem pignori datã, debitor creditori ſubtrahendo furtum facit, quam ſi & ipſe ſimiliter amiſerit, ſuo nomine perſequi poteſt.

Pater, vel dominus, de ea re, quæ filiofamiliâs, vel ſeruo ſurrepta eſt, furti agere poteſt: Intereſt .n. ei deferri actionẽ, qui de peculio conuenitur.

Inter. *Si filiofamiliâs, vel ſeruo furto aliquid ſublatum fuerit, ad patrem vel dominum furti actio pertinebit: quia meritò eis hæc actio datur, ex quorum perſonis ſolent aliquoties conueniri.*

Si rem quam tibi commendaui, poſtea ſurripui, furti actio competere tibi non poterit. Rei enim noſtræ furtum facere non poſſumus.

Qui furtum quæſiturus eſt, antequam quærat debet dicere quid quærat, & rem ſuo nomine & ſua ſpecie deſignare.

Si cum furtum quis quærit, damnum iniuriæ dederit, actione legis Aquiliæ tenebitur.

Interp. *Si cum furtum quis quærit, damnum alicui dederit, vel iniuriam fecerit, ſecũdum legem Aquiliam in duplum damni illati redhibitione multatur.*

Ob indiciũ comprehendendi furis premium promiſſum, iure debetur.

Siue ſegetes per furtum, ſiue quælibet arbores cæſæ ſint, in duplum eius rei nomine reus conuenitur.

Si ſeruulũ communẽ quis furatus ſit, ſocio quoque actio furti dabitur.

Qui pro derelicto rem iacentem occupauit, furtum non committit, tamen ſi à domino derelinquendi animo relictam.

Si ſeruus furtum fecerit cum domino præter rei conditionem furti actio in dominum datur.

Qui ſeruo fugę conſilium dedit, furti quidem actione non tenetur, ſed ſerui corrupti.

Res ſubrepta ſi in domini poteſtatem reuerſa ſit, ceſſat furti actio.

Qui furandi animo conclaue effregerit, vel aperuit, ſed nihil abſtulit, furti actione conueniri non poteſt, iniuriarum poteſt.

Qui rem ſuam furatur, ita demum furti actione non tenetur, ſi alteri ex hoc non noceatur.

Qui tabulas cautionéſve ſurripuit, in aſcriptam ſummam furti actione tenebitur. Nec intereſt cancellatæ necne ſint, quia ex hiis debitum diſſolutum intereſt comprobari.

Interp. *Qui tabulas aut cautiones furto abſtulerit, ad eam ſummam redhibitionis quã tabulæ, vel chartæ ſublatæ cõtinent, furti actione tenebitur. Nec intereſt, vtrũ cautiones ipſæ ſine aliqua deletura ſint, an fuerint caraxatæ, aut forſitan iam ſolutæ.*

Seruus, qui in fuga eſt, à domino quidem poſſidetur, ſed dominus furti actione eius nomine non tenetur: quia in poteſtate eum non habet.

De operis libertorum. Tit. XXXII.

EGENTEM patronum, libertus obligatione doni, muneris & operarum ſolutus, alere cogendus eſt pro modo facultatum ſuarum.

Interp. *Si quis ita fuerit manumiſſus, vt nec donum, nec operas patrono præſtare deberet, & patronus eius egens fuerit effectus, eum pro modo facultatum ſuarum paſcere, & ſuſtentare compellatur.*

IVLII PAVLI SENTENTIARVM RECEPTARVM AD FILIVM LIB. III.

De Carboniano edicto. *Tit.* I.

SI fratri puberi controuerſia fiat, an pro parte impuberis differri cauſa debeat, variatum eſt. Sed magis eſt, vt differri non debeat.

INTE. *Si quis contra duos fratres, id eſt, vnum puberem, cuius ætas Curatorem habere poteſt, & alterum impuberem cauſam habeat. ſi frater qui ſenior eſt, propter perſonã fratris † minoris, ne cauſam dicat, ſe voluerit excuſare, ille qui ſenior eſt pro ſua cauſa vel perſona reſpondere compelli tur. Quod etiamſi Curatorem non habeat, adhibere ſibi cogetur. Nam adultus ſe per perſonam pupilli penitus non excuſat.*

† iunioris, qui intra ætatem eſt

De bonis libertis. *Tit.* II.

IN bonis liberti prior eſt patronus, quàm filius alterius patroni. Itémq; potior eſt filius patroni, quàm nepos alterius patroni.

Libertus duos patronos † heredes inſtituit, alter eorum viuo liberto moritur, is qui ſupereſt contra tabulas teſtamenti bonorum poſſeſſionem rectè poſtulat. † habuit

INTERP. *Si libertus duos patronos heredes ſcripſerit, & vnus ex ipſis patronis viuente liberto mortuus fuerit: ad illum patronum qui ſupereſt, quod ambobus dimiſerat, pertinebit.*

Libertorum hereditas, in capita, non in ſtirpes diuiditur. Et ideo ſi vnius patroni duo ſint liberti, & alterius quatuor, ſinguli viriles, id eſt, æquales portiones habebunt.

Patronus, vel patroni liberi, ex parte dimidia heredes inſtituti, æs alienum liberti pro portionibus exoluere cogantur.

INTERP. *Si liberto mortuo patronus, vel patroni filij, cum ſecundum paginam teſtamenti in dimidia eius hereditate ſucceſſerint, debitum liberti pro portionum ſuarum quantitate reſtituant.*

De lege Fabiana. *Tit.* III.

EA quæ in fraudem patroni à liberto quoquomodo alienata ſunt. Fabiana formula tam ab ipſo patrono qàum à liberis eius reuocantur.

INTERP. *Si libertus aliqua ex bonis ſuis hoc animo alienauerit, ne ad patronum, vel filios eius inter hereditaria corpora perueniant, id quod hoc ordine per fraudem alienatum cõſtiterit, poteſt à patrono, vel filiis ipſius reuocari.*

De teſtamentis. Tit. IIII.

TESTAMENTVM facere poſſunt maſculi, poſt impletũ quartum decimum annum, fœminæ poſt duodecimum.

Spadones eo tempore teſtamentum facere poſſunt, quo plerique pubeſcunt, id eſt, anno decimo octauo.

Filiusfamiliâs, qui militauit, de caſtrenſi peculio tã communi, quàm proprio iure teſtamentum facere poteſt. Caſtrẽſe autẽ peculiũ eſt, quod in caſtris acquiritur, vel quod proficiſcenti admilitiã datur.

INTERP. *Quidquid filiusfamiliâs aut armis adquirit in caſtris, vel quod ei proficiſcenti ad militiam datur, de eo teſtari poteſt.*

Cæcus teſtamentum poteſt facere, quia accire poteſt adhibitos teſtes, & audire ſibi teſtimonium perhibentes.

Furioſus tempore intermiſſi furoris teſtamentum facere poteſt.

Mulieri quæ luxurioſè viuit bonis interdici poteſt.

Moribus per Prætorem bonis interdicitur hoc modo: Quando tibi bona paterna auitáque nequitia tua diſperdis, liberóſque tuos ad egeſtatem perducis, ob eam rem tibi ære † commercioque interdico. † ea re

Qui ab hoſtibus captus eſt, teſtamentum quaſi ſeruus facere non poteſt. Sanè valet teſtamentum id, quod ante captiuitatem factum eſt, ſi reuertatur iure poſtliminij. Aut ſi ibidem decedat beneficio legis Corneliæ: qua lege etiam legitimæ tutelæ hereditatéſque firmantur.

INTERP. *Qui ab hoſtibus captus fuerit, in captiuitate poſitus, quia ſeruus eſt, non poteſt facere teſtamẽtum. Sed ſi quod teſtamentum ante fecit, ſi redierit, iure poſtliminij valet. Sed ſi ibidem defecerit, beneficio legis Corneliæ valet.*

In inſulam relegatus, & in opus publicum ad tempus damnatus, quia retinet ciuitatem, teſtamentum facere poteſt, & ex teſtamento capere.

INTERP. *Qui pro aliquo crimine ad tempus aut in inſulam relegatur aut in metallum deputatur, quia perpetuam damnationem non habet, & teſtamentum facere poteſt, & ſi quid ei ex teſtamento reiectum fuerit, obtinebit.*

Plures quàm ſeptem ad teſtamentum adhibiti non nocent. Superflua enim facta prodeſſe iuri † tantùm nocere non poſſunt. † tamen

In aduerſa corporis valetudine mente captus, eodem tempore teſtamentum facere non poteſt.

INTERP. *Mente alienatus qualibet valetudine teſtamentum facere non poteſt. Reuerſus ad mentem ſanitatis facere poteſt.*

Prodigus recepta vitæ ſanitate, ad bonos mores reuerſus, & teſtamentum facere, & ad teſtamenti ſolennia adhiberi poteſt.

Ex hiis qui ad teſtamentum adhibentur, ſi qui ſint qui Latinè neſciant, vel non intelligant, ſed tamen ſentiant, cuius rei interſint, adhibiti non vitiant teſtamentum.

INTERP. *Inter reliquos ſubſcribtores, qui ad teſtamentum adhibentur, poteſt & ipſe, qui Latinè neſcit, teſtis adhiberi.*

De inſtitutione heredum. Tit. V.

CONDITIONVM duo ſunt genera: Aut enim poſſibilis eſt, aut impoſſibilis. Poſſibilis, quæ per rerum naturam admitti poteſt. Impoſſibilis, quæ non poteſt. Quarum ex euentu altera expectatur, altera impoſſibilis ſubmouetur.

INTER-

INTERP. *Si aliquis in teſtamento ſuo conditionẽ heredi conſtituat, quam prius impleat, quàm hereditatem præſumat merito ad eam implendam, quia poſſibilis videtur, expectandum tempus eſt, vt non præſumatur hereditas, quandiu cõditio ad integrum impleatur. Nam ſi impoſibile aliquid heredi fuerit iniunctum, quod impleri penitus non poteſt, talis conditio ſtatim ſubmouenda eſt: quia nullum ſcripto heredi impendimentum facit.*

Conditiones contra leges, & decreta principum, vel bonos mores aſcriptę, nullius ſunt momenti, veluti, ſi vxorem non duxeris, ſi filios non ſuſceperis, ſi homicidium feceris, ſi barbaro † habitu proceſſeris, & hiis ſimilia. † laruali.

Quoties nõ apparet quis ſit heres inſtitutus, inſtitutio non valet. Quod euenit, ſi teſtator plures amicos vnius nominis habeat.

INTERP. *Quoties in teſtamento heres euidẽter qui ſit ſcriptus non exprimitur, nulla firmitas eſt heredis: nam ſi euenit, vt teſtatori amici plures vno nomine nuncupentur, debet teſtator, quem de illis heredem appellat, rebus euidẽtibus declarare.*

Heredes aut inſtituti, aut ſubſtituti dicuntur. Inſtituuntur primo gradu, ſubſtituuntur ſecundo, vel tertio ſcripti.

INT. *Qui teſtamenta faciunt, ſicut inſtituere heredes, ita & ſubſtituere tã ſuis quã extraneis poſſunt. Nã qui primo gradu heredes ſcripti ſunt, inſtituti appellantur: qui ſecundo ſubſtituti: qui tertio. ſcripti vocantur. Quia vſque ad tertium gradũ heredes ſubſtituere pro teſtatoris voluntate permiſſum eſt: hoc eſt, vt ſecundũ voluntatẽ teſtatoris ita ſubſtitutio ordinata ſeruetur, ea tamẽ ratione, vt ſicut committitur fides heredis, ſic quibuſcunque verbis teſtator iniunxerit, hereditas defuncti ab inſtituto ad ſubſtitutum valeat peruenire.*

Subſtituere quis purè, & ſub conditione poteſt, & tam ſuis quàm extraneis, tam puberibus, quàm impuberibus.

INTERP. *Subſtitutio & purè id eſt, ſine conditione fieri poteſt: hoc eſt, vt cum ad ſubſtitutum hereditas peruenerit, ad tertium heredem non debeat peruenire. Sub conditione autem ita quis ſubſtituitur, vt cum ille mortuus fuerit, ad tertium heredem, id eſt ſcriptum, hereditas quæ eſt ab eodem tenta perueniat. Quæ tamen ſubſtitutio tam in ſuos heredes, quàm in alienos, & tam puberes, quàm impuberes fieri poteſt: hoc eſt, & in pupillos, & in adultos.*

In quot vult vncias teſtator hereditatem ſuam diuidere poteſt, impleto aſſe, ſine parte heredis inſtituti, ad prioris aſſis ſemiſſem æquis portionibus veniunt.

INTERP. *In quot vult vncias teſtator aſſem ſuum in diuerſis heredes diuidere poteſt, vt faciat ſi voluerit, & xv. & xx. vncias, & maiori numero. Aut certè, ſi voluerit, & minori poteſt, hoc eſt, aut* VII. *aut* IX. *Aut quot voluerit in minori modo vncias facere poteſt Si verò* XII. *vncias impleuerit, id eſt, totum aſſem in teſtamento ſuo, & poſtmodum alteri dicat, Ille heres mihi eſto, & non dicat in quot vncias: quia nihil impleto aſſe in hereditate remanſit ille: qui in* XII. *vncias heredes nominatim inſtituti ſunt, medietatem tollunt, & medietatem ille, qui poſt impletum aſſem heres eſt poſterior ſine portione aliqua nominatus. Quod ſi heredes inſtituti in* XII *vncias inueniantur, & poſtmodum heredem hiis verbis teſtator inſtituat, vt dicat: Ex reliqua parte ille heres mihi eſt, ei qui ſic inſtitutus eſt, nihil debetur, quia impleto aſſe, nihil quod ei teſtator reliquerit, dinoſcitur remanſiſſe.*

Seruus alienus cum libertate heres inſtitutus, inſtitutionem non infirmat, ſed libertas, vt alieno ſeruo, perperàm data videtur.

INTERP. *Si ſeruum alienum aliquis, data libertate heredem inſtituerit, inſtitutio quidem facta valebit ſed libertas alieno ſeruo data valere non poterit.*

Filio & extraneo æquis partibus heredibus inſtitutis, ſi præterita accreſcat, tantum ſuo auocabit, quantum extraneo. Si vero duo ſint filij inſtituti, ſuis tertiam, extraneis dimidiam tollit.

INTERP. *Si quis filium ſuum & extraneũ æquis partibus teſtamento ſcribat heredes, filia prætermiſſa tantum de portione germani ſui, quantum de extraneis reuocabit. Si verò duo filij fuerint heredes ſcripti, filia prætermiſſa duobus fratribus tertiam tollit, & extraneis dimidiam.*

Talis eſt Poſthumorum inſtitutio, ſi qui poſt mortem meam Poſthumi nati fuerint, heredes ſunto, ſi viuo eo naſcantur, rũpunt teſtamentum.

INTERP. *Si pater moriens, in teſtamento ſuo, ſciens vxorem ſe pragnantem habere, ita ſcribat: vt ſi qui filij poſt mortem ipſius nati fuerint, heredes ſint. Si poſt mortem patris nati fuerint, valeat teſtamentum. Nam ſi poſt teſtamentum viuo patre nati fuerint, & teſtamentum pater non mutauerit, rũpent teſtamẽtum.*

Nepos poſthumus, qui in locum patris ſuccedere poteſt, ab auo aut heres inſtituendus eſt, aut nominatim exheredandus, ne agnoſcendo rumpat teſtamentum.

Qui ſemel conſtituit ad ſe hereditatem pertinere, ac ſe rebus eius immiſcuit, repudiare eam non poteſt, etiamſi damnoſa ſit.

Ad ſenatuſconſultum Syllanianum. Tit. VI.

HEREDITAS eius, qui à familia occiſus eſſe dicitur, ante habitã quæſtionem adiri non poteſt, neque bonorum poſſeſſio poſtulari.

INTERP. *Quicunque à familia ſua occiſus fuerit, hereditas illius ab herede adiri diuidique non poteſt, niſi prius de familia quæſtio fuerit ventilata, & mors occiſi fuerit vindicata.*

Occiſus videtur, non tantùm qui per vim, aut per cædem interfectus eſt, vel iugulatus, aut præcipitatus, ſed & is qui veneno necatus dicitur. Honeſtati enim heredis conuenit, qualemcũque mortem teſtatoris inultam non prætermittere.

Domino occiſo, de ea familia quæſtio habenda eſt, quæ intra tectum fuerit, vel certè extra tectum, cum domino eo tẽpore quo occidebatur.

Qui occiſus dicitur, ſi conſtet eum ſibi quoquomodo manus intuliſſe, de familia eius quæſtio non eſt habenda, niſi fortè prohibere potuit, nec prohibuit.

Neroniano ſenatusconſulto cauetur, vt occiſa vxore etiam de familia viri quæſtio habeatur: idémque iuxta vxoris familiam obſeruetur, ſi vir dicatur occiſus.

Serui, qui ſub eodem tecto fuerint, vbi dominus perhibetur occiſus, & torquẽtur, & puniuntur, etſi teſtamento occiſi manumiſſi ſint. Sed & hij torquentur, qui cum occiſo in itinere fuerunt.

Serui de proximo, ſi cùm poſſent ferre auditis clamoribus auxilium domino, non tulerunt, puniuntur.

Seruos, qui in itinere circundatum à latronibus dominum per fugam deſeruerunt, apprehenſos, & torqueri, & ſummo ſupplicio affici placuit.

Habebi-

Habebitur de familia quæſtio etſi heres teſtatorem occidiſſe dicatur. Nec intereſt, extraneus an ex liberis ſit.

Hereditas à fiſco vt indignis aufertur his primùm, qui cùm interfectus eſſet teſtator, apertis tabulis teſtamenti vel ab inteſtato adierunt hereditatem, bonorúmve poſſeſſionem acceperunt, amplius his & in C. millia ſeſtertiorum pœna irrogatur, nec refert à quibus paterfamiliâs, nec quẽadmodum occidatur.

In diſponenda eorum quæſtione quorum dominus dicitur interemptus, hic ordo ſeruatur, primùm vt conſtet occiſum dominum, deinde vt liqueat de quibus ea quæſtio habenda ſit, atque ita de reis inquirendum.

Et ſi percuſſor certus ſit, tamen de familia habenda quæſtio eſt, vt cædis mandator inueniri poſſit.

Omnibus, qui contra voluntatem defuncti faciunt, vt indignis aufertur hereditas, ſi nihil teſtamentuo in fraudem legis fuerit cautum.

INTERP. *Heredi ſcripto, qui aliquid contra vltimam defuncti fecerit voluntatem, vt indigno aufertur hereditas: ſi tamen nihil contra leges in eius teſtamento fuerit comprehenſum.*

Siue falſum, ſiue ruptum, ſiue irritum dicatur eſſe teſtamentum, ſalua eorum diſceptatione, ſcriptus heres iure in poſſeſſionem mitti deſiderat.

Si inter heredem inſtitutum & ſubſtitutum cõtrouerſia ſit, magis placuit eum in poſſeſſionem rerum hereditariarum mitti, qui primo loco ſcriptus eſt.

INTERP. *Si inter inſtitutum & ſubſtitutum heredem intentio de hereditate nata fuerit, ille in poſſeſſionem rerum hereditariarum mittendus eſt, qui inſtitutus magis probatur, quam is qui legitur ſubſtitutus.*

Scriptus heres vt ſtatim in poſſeſſionem mittatur, iure deſiderat. hoc poſt annum impetrare non poterit.

In eo teſtamento heres ſcriptus, quod neq; vt oportuit oblatũ, neque publicè recitatũ eſt, heres ſcriptus in poſſeſſionẽ mitti fruſtra deſiderat.

In poſſeſſionem earum rerum, quas mortis tempore teſtator nõ poſſedit, heres ſcriptus, priuſquam iure ordinario experiatur, improbè mitti deſiderat.

De legatis. *Tit. VII.*

PER præceptionem vni ex heredibus nummi legati, qui domi non erant, officio iudicis familiæ herciſcundæ, à coheredibus præſtabuntur.

INTERP. *Si teſtator vni ex heredibus pecuniam, quam in ſubſtantia non reliquit, dari præceperit, nummi qui in legato relicti ſunt, legatario tempore diuiſionis, à coheredibus implebuntur.*

Ante heredis inſtitutionem legari non poteſt, inter medias heredum inſtitutiones, ſiue alter, ſiue vterque adeat, poteſt. Interdum dimidium, interdum totum debetur: dimidium, ſi per vendicationem legatum ſit, totum, ſi per damnationem.

Poſt diem legati cedentem actio quæ inchoata non eſt ad heredẽ non tranſmittitur.

Communi ſeruo cum libertate, & ſine libertate legari poteſt, totúmque legatum ſocio teſtatoris acquiritur.

Poſt mortem heredis legari non poteſt: quia nihil ab herede heredi relinqui poteſt.

INTERP. *Conſtitutum eſt, vt ſi quis heredi ſuo iniunxerit, vt eius heres cui dixerit ſoluat, hæc conditio valere non debeat: quia ille qui heres relinquitur, quem ſit heredem habiturus incertum eſt.*

In mortis tempus tam ſuę, quàm heredis eius legata confirmari poſſunt, hoc modo: Lucio Titio cum morietur do, lego. Aut, heres meus dare damnas eſto.

INTERP. *Si quis faciens teſtamentum iniungat heredi, vt tempore, quo ipſe heres moritur, legatum legatario tradat, valet legatum.*

Per vendicationem legatum, etſi nondum conſtituerit legatarius ad ſe pertinere, atque ita poſt apertas tabulas ante aditam hereditatem deceſſerit, ad heredem ſuum tranſmittit.

INTERP. *Conſtitutum eſt, vt legatũ vendicationis, id eſt, quod non expectato herede legatarius præſumit, etiam nõ præſumptum à legatarij herede præſumatur.*

Si res obligata creditori, cuius cauſam teſtator non ignorauit, per damnationem legata ſit, luitio ad heredis ſollicitudinem ſpectat.

INTERP. *Si pro debito pignus, depoſitum fuerit creditori, & teſtamento ſuo debitor id quod pignus poſuerat. per damnationem ipſi creditori legati titulo derelinquat, creditor ſecundum teſtamentum legatum poſſidet, & debitum ab heredibus recipiet teſtatoris.*

Seruo fataliter interempto legatarij damnum eſt, quia legatum nulla culpa heredis intercidit.

INTERP. *Seruus nominatim legati titulo dimiſſus, ſi mortuus fuerit legatario non debetur.*

Damnari heres poteſt, vt alicui domũ extruat, aut ære alieno eũ liberet.

Sinendi modo tam corporales res, quàm quæ in iure conſiſtunt, legari poſſunt: & ideo debitori id quod debet rectè legatur.

Eius rei quæ legata eſt, exemplo heredis partem agnoſcere, partem repudiare legatarius non poteſt.

Legatum, niſi certè rei ſit, & ad certam perſonam deferatur, nullius eſt momenti.

Si quis ſibi & Titio legatum adſcripſerit, magis eſt vt totum legatum ad coniunctum pertineat.

INTERP. *Si quis ſibi & alij in alterius teſtamento legatum conſcripſerit, ad illum quem ſibi adiunxerit, magis quàm ad eum qui pro ſe ſcripſerit, totum legatum poterit pertinere.*

Qui ſe filio teſtatoris impuberi Tutorem adſcripſerit, vt ſuſpectus à tutela remouendus eſt, ad quam vltrò videtur affectaſſe.

Rem relatam teſtator ſi poſtea pignori vel fiduciæ dederit, ex eo volantatem mutaſſe non videtur.

De vſufructu.

VSVSFRVCTS vniuſcuiuſque rei legari poteſt, & aut ipſo iure conſtituetur, aut per heredem præſtabitur: ex cauſa quidem damnationis per heredem præſtabitur: ipſo autem iure per vendicationem.

Furioſo,

† Furioſo,& ægrotanti,& infanti vſusfructus vtiliter relinquitur. Horum enim alius reſipiſcere,alius conualeſcere,alius creſcere poteſt. † Furioſi & ægrotantis & infantis.] al.Furioſo quidē &c.

Ancillæ vſufructu legato,partus eius ad fructuarium non pertinent.

Gregis vſufructu legato,grege integro manente,fœtus ad vſufructuariũ pertinẽt,ſaluo eo,vt quicquid gregi deperierit ex fœtibus impleatur.

Areæ vſufructu legato,ædificia in ea conſtitui non poſſunt.

Acceſſio alluuionum ad fructuarium fundum, quia fructus fundi non eſt,non pertinet. Venationis verò , & aucupij redditus ad fructuarium pertinent.

Seruus nec torquere,neque flagellis cædere,neque in eum caſum facto ſuo perducere vſufructuarius poteſt,quo deteriores fiant.

Fructu legato,ſi vſus non aſcribatur, magis placuit , vſumfructum videri aſcriptum:Fructus enim ſine vſu eſſe non poſſunt.

Si alteri vſus , alteri fructus legatus ſit , fructuarius in vſum concurrit. Quod in fructu vſuarius facere non poteſt.

INTERP. *Si duobus ita legetur,vt alteri vſus,alteri fructus legetur, relictus fructuarius cùm fructu vſum præſumit,quod ei qui vſum acceperit , de fructibus non licebit.*

Cum coniunctim duobus vſumfructum do,lego:legatum altero mortuo,ad alterum inſolidum pertinebit.

INTERP. *Si duobus in communi vſusfructus legati titulo dimittatur , & vnus ex ipſis mortuus fuerit,legatus vſusfructus ex integro ad eum qui ſuperfuerit pertinebit.*

Vſufructu legato,de modo vtendi cautio à fructuario ſolet interponi. Et ideo perinde omnia ſe vſurum , ac ſi optimus paterfamiliâs vteretur,fideiuſſoribus oblatis cauere cogetur.

Vſusfructus amiſſus ad proprietatem recurrit.Amittitur autem quinque modis,capitis minutione,rei mutatione,non vtendo , in iure,ceſſione,dominij comparatione.

Capitis minutione amittitur,ſi in inſulam fructuarius deportetur , vel ſi ex cauſa metalli ſeruus penè efficiatur. Aut ſi ſtatũ ex arrogatione, vel adoptione mutauerit.

Non vtendo amittitur vſusfructus, ſi poſſeſſione fundi biennio fructuarius non vtatur,vel rei mobilis anno.

Rei mutatione amittitur vſusfructus,ſi domus legata incendio conflagrauerit,aut ruina perierit,licet poſtea reſtituatur.

In iure ceſſione amittitur vſusfructus , quoties domino proprietatis eum fructuarius in iure ceſſerit.

Finitur vſusfructus aut morte,aut tempore:Morte,cum vſufructuarius moritur.Tempore,quoties ad certum tempus vſusfructus legatur, velut biennio,aut triennio.

Fundo vel ſeruo legato,tam fundi inſtrumentum,quàm ſerui peculiũ ad legatarium pertinet.

Quærendorum fructuum cauſa eſſe videntur , qui opus ruſticum faciunt,& monitores,& villici,& ſaltuarij. Item boues aratorij,aratra,bidentes,&falces putatoriæ,frumentum quoque ad ſementem repoſitum.

Cogendorum fructuum cauſa comparata,inſtrumento cedunt , velut corbes,aluei,falces meſſoriæ & fœnariæ,item molæ oliuariæ.

Conſeruandorum fructuum cauſa comparata,inſtrumento cedunt,velut dolia,cupæ,vehicula,ruſtica cibaria,piſtores,aſini,focariæ.Item ancillæ quę veſtimenta ruſticis faciunt,ſcotra quoque & ſutor continebuntur.

Vxores erum qui operantur,magis eſt,vt inſtrumento cedant. Pecora quoque & paſtores eorum ſtercorandi cauſa parata, inſtrumento continentur.

Ea autem quæ cuſtodiæ magis cauſa, quam ad vſus patris familiâs eò delata ſunt,inſtrumenti nomine non continentur.

Vxores verò eorum, qui mercedes præſtare conſueuerunt, neque inſtructionis,neque inſtrumenti appellatione continentur.

Piſcatoris & venationis iuſtrumentum ita demum inſtrumento fundi continetur,ſi ex hiis maximè fundi reditus cogatur.

Fructus percepti inſtrumento fundi ita demum cedunt,ſi ibidem abſumi à teſtatore conſueuerant.

Fundo cum omni inſtrumento ruſtico,& vrbano,& mancipiis, quæ ibi ſunt,legato,ſemina quoque & cibaria debebuntur.

Fundo cum omni inſtrumento ruſtico,& vrbano,& mancipiis, quæ ibi ſunt,legato,tam ſupellex,quàm æramentum,itémque argentum,& veſtes quæ ibi paterfamiliâs inſtruendi gratia habere ſolet, debebuntur. Item ea mancipia,quæ vſui patrifamiliâs eſſe ſolent. Itémque aues & pecora, quæ inſtruendarum epularum gratiâ in fundo comparata ſunt, exceptis hiis, quæ ibi cuſtodiæ cauſa depoſita ſunt.

Fundo legato, ita vt optimus maximúſque eſt, retia apraria, & cætera venationis inſtrumenta continebuntur. Quæ etiam ad inſtrumentum pertinent,ſi quæſtus fundi ex maxima parte in venationibus conſiſtat.

Fructus qui ſolo cohærebant,mortis teſtatoris tempore,ad legatarium pertinent. Ante percepti,ad heredem.

Fundo legato cum mancipiis & pecoribus, & omni inſtrumento ruſtico & vrbano, peculium actoris ante teſtatorem defuncti, ſi ex eodem fundo fuerit,magis placet ad legatarium pertinere.

Actor vel colonus ex alio fundo in eodem conſtitutus, qui cum omni inſtrumento legatus erat,ad legatarium non pertinet, niſi eum ad ius eius fundi teſtator voluerit pertinere.

Adiunctiones,quas fundo legato teſtator ex diuerſis emptionibus applicauerat,legatario cedere placuit.

†lignarij Inſtructo prædio legato,fabri ferrarij,item†tignarij,putatores, & qui inſtruendi fundi gratia ibidem morabantur,legato cedunt.

Inſtructo fundo legato libri quoque & bibliothecæ quæ in eodem fundo ſunt,legato continebuntur.

Seruum ſtudendi gratia,ex eodem fundo qui cum mancipiis fuerat legatus, aliò tranſlatum,ad legatarium placuit pertinere.

INTER. *Si aliquis agrum cum mancipiis per legatum reliquerit,quicunque exinde diſcendi artificij cauſa alibi tranſlatus fuerit inter alia eius fundi mancipia ad legatarium pertinebit.*

Fundo ita vt poſſederat legato, mancipia tam vrbana quàm ruſtica, itémque aurum & veſtes, quæ eodem tempore in fundo comprehenduntur,ad legatarium pertinent.

Paſcuaria quæ poſtea comparata ad fundum legatum teſtator adiunxerat,ſi

terat, ſi eius appellatione contineantur, ad legatarium pertinent.

Quicquid in eadem domo, quam inſtructã legauit paterfamiliâs, perpetuò inſtruendi ſe gratia habuit, legatario cedit.

Inſtructa domo legata, ea legato continentur, quibus domus munitior vel tuta ab incendio præſtatur, tegulæ, ſpecularia, & vela legato continebuntur. Item æramenta, lecti, culcitræ, puluini, ſubcellia, cathedræ, menſę, armaria, delphicæ, pelues, aquiminalia, candelabra, lucernæ, & ſimilia quacunque materia ęxpreſſa.

INTERP. *Hic de domus conuerſatione, non de villa dicit.*

Domo legata, balneum eius quod publicè præbetur, niſi aliâs ſeparetur, legato cedit.

Domo cum omni iure ſuo ſicut inſtructa eſt, legata vrbana familia, item artifices, & veſtiarij, & zetarij, & aquarij, & eidem domui ſeruientes legato cedunt.

Omnibus quæ in domo ſunt legatis, cautiones debitorum, rationéſque ſeruorum legato cedunt.

Mobilibus legatis, aurum vel argentum non debetur, niſi de hiis quoque manifeſtè ſenſiſſe teſtator poſſit oſtendi.

Inſtrumento cauponio legato, ea debentur quæ in cauponis vſum parata ſunt, velut vaſa in qnibus vinum † defunditur, eſcaria quoque & pocularia vaſa debentur. Sanè miniſtri earum rerum legato non cedunt. †diffunditur

Inſtrumento medici legato, collyria, & emplaſtra, & apparatus omnis conficiendorum medicamentorum, itémque ferramenta legato cedunt.

Inſtrumento pictoris legato, colores, penicilli, cauteria, & temperandorum colorum vaſa debebuntur.

Piſtoris inſtrumento legato cribra, aſini, molæ, & ſerui qui piſtrinum exercent, item machinæ, quibus farinæ ſubiguntur, legato cedunt.

Inſtrumento balneatorio legato, balneator ipſe, & ſcamna, & hypodia fiſtulæ, miliaria, epitonia, rotæ aquariæ, iumenta quoque quibus ligna differuntur legato cedunt.

Inſtrumento piſcatoris legato, & retia, & naſſæ, & fuſcinę, & nauiculæ, hami quoque, & cætera huiuſmodi vſibus deſtinata debentur.

Supellectile legata, capſæ, armaria, non ſolùm librorum, aut quæ veſtis ponendæ gratia parata ſint debebuntur, ſed & biſina, & cryſtallina, & argentea, & vitrea vaſa, tam eſcaria quàm pocularia & veſtes ſtratoriæ legato cedunt.

Villis vel agris ſeparatim legatis, alterum alteri cedit.

INTERP. *Si quis per teſtamentum cuicunque legati titulo agrum reliquerit, & villam reliquiſſe videtur Si verò villam reliquerit, & agrum reliquiſſe cognoſcitur.*

Seruis legatis, ancillæ quoque debebuntur. Non item ſerui, legatis, ancillis. Sed ancillarum appellatione tam virgines, quàm ſeruorum pueri cõtinentur, iis ſcilicet exceptis, quę fiduciæ datæ ſunt.

INTERP. *Seruis legati titulo dimiſſis, tam pueri quàm ancillæ debentur: quia maſculorum appellatione etiam fœminæ continentur. Ancillis verò legatis, ſerui non continentur. Ancillarum autem appellatione tam virgines, quàm puberes vel impuberes accipiendæ ſunt, exceptis quæ teſtator loco pignoris poſuerit.*

Seruis amanuenſibus legatis, omnes qui ex conuerſatione vrbana, & in

miniſterio fuerint,debebuntur, niſi ex his aliqui perpetuo ad opus ruſticum tranſferantur.

Venatores ſerui,vel aucupes,an inter vrbana miniſteria contineantur, dubium remanſit:& ideo voluntatis eſt quæſtio.Tamen ſi inſtruendarum quotidianarum epularum gratia habentur,debentur.

Meliones & inſtitores, inter vrbana miniſteria continentur, item obſonatores, & veſtiarij, & cellarij, & cubicularij ,& arcarij,& coqui,placentarij,tonſores,piſtores,lecticarij.

Pecoribus legatis,quadrupedes omnes continentur,quæ gregatim paſcuntur.

Iumentis legatis,boues non continentur:Equis verò legatis,equas quoque placuit contineri. Ouibus autem legatis, agni non continentur, niſi annuales ſint.

Grege ouium legato,arietes etiam continentur.

Auibus legatis,anſeres ,phaſiani,gallinæ,& auiaria debebuntur,An autem phaſianarij& paſtores anſerum,voluntatis quæſtio eſt.

Dulcibus legatis ſapa,defrutum mulſum,dulce etiam vinum,palmæ,caricæ, vuæ paſſæ videbuntur. Sed in hoc quoque voluntatis eſt quæſtio: quia & in ſpecie pomorum comprehendi poſſunt.

Frugibus legatis,tam legumina,quam ordeum & triticum continentur.

Veſte legata, ea cedunt,quæ ex lana & lino texta ſunt,item ſerica & bõbicina,quæ tamen induendi,operiendi,cingendi,ſternendi, iniiciendíque cauſa parata ſunt,pelles quoque indutoriæ continebuntur.

Veſte virili legata, ea tantummodo debebuntur, quæ ad vſum virilem ſaluo pudore virilitatis attinent.Stragula quoque huic legato cedunt.

Muliebri veſte legata, omnia quæ ad vſum muliebrem ſpectant, debebuntur.

Lana legata,ſiue ſuccida,ſiue lota ſit,ſiue pectinata,ſiue verſicoloria,legato cedit.Purpura verò,aut ſtamen ſubtegménve hoc nomine non continentur.

Mundo muliebri legato, ea cedunt,per quæ mundior mulier, lautiórque efficitur,velut ſpeculum,conchæ ſituli,item pixides,vnguenta,& vaſa in quibus ea ſunt.Item ſella balnearis,& cætera huiuſmodi.

Ornamentis legatis, ea cedunt, per quæ ornatior efficitur mulier, veluti anuli,catenæ,reticula,& cætera,quibus collo, vel capite, vel manibus mulieres ornantur.

Argento legato,maſſæ tantummodo debebuntur:Vaſa enim,quæ proprio nomine ſeparantur,legato non cedunt:quia nec lana legata,veſtimenta debebuntur.

Vaſis argenteis legatis,ea omnia continentur, quæ capacitati alicui parata ſunt, & ideo tam potoria, quàm eſcaria. Item miniſteria omnia debebuntur, veluti vrceoli, pateræ, lances, piperatoria,cochlearia quoque, itémque trullæ,calices,ſcyphi,& hiis ſimilia.

Libris legatis chartæ, volumina, vel membranæ, & philuræ continentur. Codices quoque debentur. Librorum enim appellatione non volumina chartarum, ſed ſcripturæ modus, qui certo fine concluditur, æſtimatur.

Auro legato, gemmæ quoque incluſæ, itémque margaritæ & ſmaragdi le-

ſi legato cedunt. Sed magis eſt voluntatis eſſe quæſtionem: infectum enim aurum debetur: factum enim ornamentorum genere continetur.

INTERP. *Iſta ſpecies in inferiore parte vtilius per ſe euidēter expoſita eſt.*

Vaſis argenteis legatis, emblemata quoq; ex auro infixa legato cedūt.

Argento potorio legato, omnia quæ ad poculorum ſpeciem comparata ſunt, debebuntur, veluti pateræ, calices, ſcyphi, vrceoli, œnophoria, & conchæ.

Carruca cum iunctura legata, mulæ quoque legatæ, necnon & mulio videtur, propter quotidianam loquendi conſuetudinem.

INTERP. *Si carruca cum iunctura per legatum dimiſſa fuerit, carpentum cum iunctura, & mulæ debentur, mulio autem non debetur.*

Prolatis codicillis, vel alio teſtamento, quibus ademptum eſt legatum, vel certè reſciſſum, perperam ſoluta repetuntur.

INTERP. *Si quis facto teſtamento, in quo aliquibus legata reliquerat, aliud poſtmodum fecerit teſtamentum, & illa legata, quæ priori teſtamento dederat, abſtulerit, vel † codicillis fortaſſe remouerit, ſi illud prius teſtamentum poſt mortem teſtatoris prolatum fuerit, & legata heres ſcriptus abſoluerit, quæ in poſteriore teſtamento vel codicillo remota ſunt, is qui ex priori teſtamento legatum conſecutus eſt, reddere iubetur, quod ſequentibus ſcripturis oſtenditur fuiſſe ſublatum.* † codicellis

De mortis cauſa donationibus. Tit. VIII.

MORTIS cauſa donat, qui ad bellum proficiſcitur, & qui nauigat, ea ſcilicet conditione, vt ſi reuerſus fuerit, ſibi reſtituatur. Si perierit, penes eum remaneat cui donauit.

Donatio mortis cauſa, ceſſante valetudine, & ſequuta ſanitate, & pœnitentia etiam reuocatur: morte enim tantùmmodò conualeſcit.

Ad legem Falcidiam. Tit. IX.

EXhauſta legatis, aut fideicommiſſis, vel mortis cauſa donationibus hereditate, auxilio Falcidiæ inſtitutus heres quadrantem retinere poteſt.

INTERP. *Si quis faciat teſtamentum, & heredem inſtituat, & omnem hereditatem ſuam legatariis, aut fideicommiſſariis, vel mortis cauſa, donationibus conferat, valet quidem teſtamentum, ſed heres ſcriptus quartam ſibi ex omnibus bonis retinet teſtatoris.*

Quoties de modo quartæ retinendæ quęritur, propter periculum plus petendi, officio iudicis omnibus æſtimatis, quarta facienda eſt, quæ apud heredem remaneat: aut certè exigenda cautio à legatario, vt quod plus dodrante percepit, reſtituat.

Ea quæ mater viua filio donauit, in quartam non imputantur.

INTERP. *Ea quæ mater ſuperſtes filio per legitimam ſcripturam donauit, in Falcidiam ei poſt mortem matris à germanis eius non poſſunt imputari, ſed in partem ſibi debitam, ſalua donatione ſuccedit.*

Ex mora præſtandorum fideicommiſſorum, vel legatorum, fructus & vſuræ peti poſſunt. Mora autē fieri videtur, cum poſtulanti non datur.

IVLII PAVLI SENTENTIARVM RECEPTARVM AD FILIVM LIB. IIII.

De ſideicommiſsis. *Tit.* I.

AB vxore, cui vir dotem prælegauit, fideicommiſſum relinqui non poteſt: quia nõ ex lucratiua cauſa teſtamento aliquid capit, ſed proprium recipere videtur.

INTERP. *Vxori, cui maritus teſtamento ſuo dotem, quam ab ea accepit, legati titulo dereliquit, ex ea fideicommiſſum, ſi hoc teſtator iubeat, dare non cogetur, quia non de mariti bonis aliquid conſequitur, ſed quod dederat receпiſſe videtur.*

A poſthumo herede inſtituto fideicommiſſum dari poteſt.

Ab Imperatore herede inſtituto, legatũ & fideicõmiſſum peti poteſt.

A ſurdo, vel muto, ſiue legatum acceperit, ſiue heres inſtitutus ſit, vel ab inteſtato ſucceſſerit, fideicommiſſum relinquitur.

INTERP. *Si à quoque per teſtamẽtum ſurdus aut mutus heres fuerit inſtitutus, aut ab inteſtato fortaſſe ſucceſſerit: ſi quid aut per teſtamentum, aut per legitimũ numerum fideicommiſſi nomine vt dare debeat. fuerit delegatus, id dare omnimodis compellitur.*

Qui fideicommiſſum relinquit, etiam cum eo cui relinquit, loqui poteſt, velut, peto Gai Sei contentus ſis illa re: aut volo tibi illud præſtari.

INTERP. *Qui fideicommiſſum cuicunque dimittit, poteſt his verbis ad eum cui reliquerit, loqui: volo tibi de rebus meis illud eſſe donatum: aut ſpero à te, vt illa re digneris eſſe contentus. Quod tamen debet aut teſtamenti ſerie, aut teſtium profeſſione conſtare.*

Fideicommittere his verbis poſſumus, rogo, peto, volo, mando, deprecor, cupio, iniungo, deſidero quoque & impetro: verba vtile faciunt fideicommiſſum. Relinquo vero, & commendo, nullam fideicommiſſi pariunt actionem.

INTERP. *Si quando fideicommiſſum relinquitur, precatiuis verbis relinqui poteſt, vt roget quis, iniungat petat ſperet, vt id quod fidei ſuæ commiſſum eſt, ad eum, quem teſtator voluit. ſicut iniunxit, ita faciat peruenire. Nam ſi dicat quis, dimitto hoc illi, vel commendo quia verba directa ſunt, fideicommiſſi locum habere non poſſunt.*

Tam noſtras res, quàm alienas per fideicommiſſum relinquere poſſumus: ſed noſtræ ſtatim, alienæ autem æſtimatæ aut redemptæ præſtantur.

INTERP. *Per fideicommiſſum vnuſquiſque poteſt tam proprias res, quàm alienas*

alienas dimittere. Sed ſi ſuas dimiſerit, ipſe quæ relictæ ſunt dantur. Si verò alienas, aut æſtimationem dimiſſæ rei dare, aut ipſas redimere, & dare heres, cui fideicommiſſum eſt, iure compellitur.

Si alienam rem tanquã ſuam teſtator per fideicõmiſſum reliquerit, non relicturus ſi alienam ſciſſet, vt ſolet legatũ, ita inutile erit fideicõm ſſum.

INTERP. *Si quis per fideicõmiſſum rem alienã ideo reliquerit, quia ſuam eſſe credebat, non vtique dimiſſurus ſi ſciſſet alienam, ſicut & in legatis damnationis conſtitutum eſt, non poteſt propter hoc heres, cui fideicommiſſum eſt, retineri.*

Teſtator ſuperuiuens, ſi eam rem quam reliquerat vendiderit, extinguitur fideicommiſſum.

Codicillis, qui teſtamento confirmati non ſunt, adſcriptum fideicommiſſum iure debetur.

INTERP. *Per codicillos fideicommiſſum relictum iure debetur, etiamſi codicilli teſtamento non fuerint confirmati.*

Filio quibuſcunque verbis à patre fideicõmiſſum relictũ, iure debetur: ſufficit enim inter cõiũctas perſonas quibuſcũq; verbis, vt in donatione, voluntas expreſſa. Et ideo etiã pridie quã moriatur, rectè relictũ videtur.

In tempus emancipationis, vel cùm ſui iuris erit, fideicommiſſum relictum, quocunque modo patria poteſtate liberato debetur.

INTERP. *Si ita fideicommiſſum filiofamilias relinquatur, vt cùm emancipatus à patre fuerit, vel cum ſui iuris factus fuerit, fideicõmiſſum relictũ, quocunq; modo patria poteſtate fuerit liberatus, id quod ei relictum eſt, iure debetur.*

Rogati inuicem ſibi ſi ſine liberis deceſſerint, hereditatem reſtituere, altero decedente ſine liberis, hereditas ad eum peruenit, qui ſuperuixit, nec ex eo paciſci contra voluntatem teſtatoris poſſunt.

INTERP. *Si aliquis ita hereditatem duobus reliquerit, & eos rogauerit, vt vnus ex his ſine filiis mortuo, ei qui ſuperfuerit omnis hereditas acquiratur, vno ex ipſis ſine filiis mortuo, ad ſuperſtitem integra hereditas pertinebit. Et ſi aliquid hij ipſi, dum viuunt, paciſci de ea hereditate voluerint, id quod depecti fuerint, non valebit.*

Heres ante aditam hereditatem, legatarius ante quàm legatum accipiat, fideicommiſſum præſtare non poſſunt.

INTERP. *Neque heres antequàm relictam ſibi hereditatem adeat, neque legatarius, antequàm legatum quod ei dimiſſum eſt, accipiat, aliquid per fideicommiſſum de eo quod eis relictum eſt, ad alias poſſunt transferre perſonas.*

Rem fideicõmiſſam ſi heres vendiderit, eámque ſciens comparauerit, nihilominus in poſſeſſionem eius fideicõmiſſarius mitti iure deſiderat.

INTERP. *Si rem, quæ fideicommiſſo alicui relicta eſt, cuicunque heres vendiderit, & eam ſciens relictam aliis aliquis comparauerit, fideicommiſſarius in poſſeſſionem ſibi deputatam mitti iure depoſcit.*

Quoties libertis fideicommiſſum relinquitur, ad eos tantummodo placuit pertinere, qui manumiſſi ſunt, vel qui in eodem teſtamẽto libertatem intra numerum legitimum conſecuti ſunt.

INTERP. *Si quando libertis fideicommiſſum relictum fuerit, hiis debetur qui manumiſſi ſunt, vel eis qui intra legitimum numerum libertatem fuerint conſecuti. Legitimus autem numerus eſt, qui ſecundum legem Fuſiam Caniniam cuſtoditur.*

Cui ab herede fideicommiſſum non præſtatur, non ſolum in res he-

reditarias,ſed & in proprias heredis inducitur.

Ius omne fideicommiſſi non in vendicatione, ſed in petitione cōſiſtit.

Interpre. *Quoties fideicommiſſum relinquitur,ſicut peti poteſt, ita non poteſt vendicari.*

De Senatuſconſulto Trebelliano. Tit. II.

Senatuſconſulto Trebelliano proſpectum eſt, ne ſolus heres omnibus hereditariis actionibus oneretur. Et ideo quoties hereditas ex cauſa fideicommiſſi reſtituitur,actiones eius in fideicommiſſarium transferantur: quia vnicuique damnoſam eſſe fidem ſuam non oportet.

De Senatuſconſulto Pegaſiano. Tit. III.

Inter heredem & fideicommiſſarium, cui ex Pegaſiano hereditas reſtituitur partis,& pro parte ſtipulatio interponitur,vt heredi inſtituto pro quarta actiones, pro cæteris vero portionibus fideicommiſſario competant.

Interp. *Inter heredem,& eum cui hereditatem per fideicommiſſum iuſſus eſt reformare,ita interpoſita ſtipulatione obſeruãdum eſt,vt heres pro quarta, quam ſibi retinet,quarta partis excipiat actiones. Et fideicommiſſarius pro tribus tantum partibus,quæ ad eum ex hereditate perueniunt oneretur.*

Totam hereditatem reſtituere rogatus,ſi quartam retinere nolit, magis eſt,vt eam ex Trebelliano debeat reſtituere.Tunc enim omnes actiones in fideicommiſſarium dantur.

Interpre. *Si is, qui totam hereditatem per fideicommiſſum alteri reddere iuſſus eſt,quartam ſibi iure conceſſam noluerit retinere,neceſſe eſt,vt fideicommiſſario integram hereditatem reſtituat.Quo facto,ſicut omnis hereditas,ita ad eum omnes hereditariæ tranſeunt actiones.*

Lex Falcidia,Itémq; ſenatuſconſultum Pegaſianum, deducto omni ære alieno, Deorúmque donis quartam reſiduæ hereditatis ad heredem voluit pertinere.

Interp. *Lex Falcidia,ſimiliter & Pegaſianum ſenatuſconſultum,facta hereditarij debiti ratione,& ſeparatis his,quæ in honorem Dei eccleſiis relinquuntur,quartam hereditatis ex omnibus adſcriptum heredem cenſuit pertinere.*

Qui totam hereditatem reſtituit, cum quartam retinere ex Pegaſiano debuiſſet,ſi non retineat,repetere eam non poteſt. Nec enim indebitum ſoluiſſe videtur,qui plenam fidem defuncto præſtare maluit.

Interp. *Is qui integram hereditatem fideicommiſſario reſtituit, cum quartam ſibi iure conceſſam retinere potuerit, poſtea eam repetere non poteſt: quia nec aliquid indebitum ſoluit.ſed integram fidem defuncto exhibuiſſe videtur.*

De repudianda hereditate. Tit. IIII.

Recuſari hereditas non tãtum verbis, ſed & re poteſt & alio quouis indicio voluntatis.

Heres per magiſtratus municipales, ex auctoritate præſidis fideicommiſſario poſtulante,hereditatem adire,& reſtituere compellitur.

Fideicommiſſarius, ſi affirmet heredem nolle adire hereditatem, abſente eo interponi decretum,& in poſſeſſionem mitti iure deſiderat.

Interp.

INTERP. *Si is qui heres ſcriptus eſt, & alteri hereditatem reſtituere iuſſus eſt, adire hereditatem diſſimulet, poteſt fideicommiſſarius obtinere, vt is, qui heres hoc ordine ſcriptus eſt, hereditatem adire, & reſtituere iubeatur.*

Suſpectam hereditatē adire cōpulſus, omnia ex Trebelliano reſtituit.

Qui hereditatem, quam reſtituere iuſſus eſt, adire dubitabat, ſi eam fuerit compulſus ſuſcipere, integram eam fideicommiſſario reformare compellitur.

De inofficioſi querela. Tit. V.

INofficioſum dicitur teſtamentum, quod fruſtrà liberis exheredatis, non ex officio pietatis videtur eſſe conſcriptum.

Poſt factum à matre teſtamentum, filius procreatus, non mutata ab ea, cum poſſet, voluntate, ad exemplum pręteriti inofficioſi querelam rectè inſtituit.

INTERP. *Si mulier poſt factum teſtamentum filium pepererit, & teſtamentum ſuum nato filio non mutauerit, filius preteritus de inofficioſo matris teſtamento agere poteſt.*

Teſtamentum, in quo Imperator ſcriptus eſt heres, inofficioſum argui poteſt. Eű enim qui leges facit, pari maieſtate legibus obtēperare cōuenit.

Qui inofficioſum dicere † poteſt, hereditatem petere non prohibetur. † non poteſt.

Filius ex aſſe heres inſtitutus, inofficioſum dicere non poteſt. nec intereſt, exhauſta necne ſit hereditas, cum apud eum quarta, aut legis Falcidiæ, aut ſenatuſconſulti Pegaſiani beneficio ſit remanſura.

INTERP. *Si pater filium heredem ex aſſe inſtituat, & (vt adſolet) per fideicommiſſa. aut legata ipſam hereditatem totam diuerſis † diſtribuat, filius contra patris teſtamentum de inofficioſo agere non poteſt: quia quartam ſibi aut per legem Falcidiam, aut per ſenatuſconſulti beneficium retinebit, aut vindicabit.* † donādo diſpergat

Quartæ portionis portio liberis, deducto ære alieno & funeris impenſa, præſtanda eſt, vt ab inofficioſi querela excludātur. Libertatis quoque eam portionem minuere placet.

INTERP. *Quoties filiis Falcidia computanda eſt de aſſe hereditatis, primo loco defuncti debita detrahuntur, & expenſa, quæ in funere eius eſt præſtita. Sed & collatæ libertates nihilominus debebuntur. Et ſic liberis Falcidia, id eſt, vniuſcuiuſque portionis quarta portio debetur.*

Filius in iudicio patris ſi minus quarta portione cōſecutus ſit, vt quarta ſibi a coheredibus fratribus citra inofficioſi querelam impleatur, iure deſiderat.

INTERP. *Filio herede ſcripto ſi ex ordinatione defuncti patris minus, quàm quarta portionis ſuæ fuerit deputata, ſuppleri eam ſibi à coheredibus fratribus iure deſiderat: quia in tali caſu inofficioſi actio remouetur.*

Pactio talis ne de inofficioſo teſtamento dicatur, querelā ſuper iudicio futurā nō excludit: Meritis enim liberos, quàm pactionibus aſtringi placuit.

INTERP. *Si talis pactio viuo patre inter filios fiat, vt poſt obitum patris de inofficioſo filij non quærantur, talis pactio non valebit. Sed cui competit, de inofficioſo agere poteſt.*

Rogatus hereditatem reſtituere, etſi inofficioſi querelam inſtituerit, fideicommiſſo non ſit iniuria: quartam enim ſolummodo hereditatis amittit, quam beneficio ſenatuſconſulti habere potuiſſet.

INTERP. *Si is, qui à defuncto rogatus eſt, vt relictam hereditatē alteri reſtituat,*

de inofficioſi querela inſtituerit actionem, id quod fideicommiſſum eſt, vt redderet ei, cui reddere iuſſus eſt, penitus non peribit. Sed ille, qui inofficioſi querelam propoſuit, quartam quam ex fideicommiſſo ſenatuſconſulti beneficio erat habiturus, ſuo vitio perdit.

Heres inſtitutus habens ſubſtitutum, ſi de inofficioſo dixerit, nec obtinuerit, non id ad fiſcum, ſed ad ſubſtitutum pertinebit.

De Viceſima. *Tit. VI.*

TAbulæ teſtamenti aperiuntur hoc modo: Vt teſtes, vel maxima pars eorũ adhibeatur, qui ſignificauerint teſtamentum, ita vt agnitis ſignis, rupto ligno aperiatur & recitetur, atque ita deſcribendi exempli fiat poteſtas, ac deinde ſigno publico obſignatũ in Archiuum redigatur, vt ſi quando exemplum eius interciderit, ſit vnde peti poſſit.

Teſtamenta in municipiis, coloniis, oppidis, præfectura, vico, caſtello, conciliabulo facta, in foro vel baſilica, præſentibus teſtibus vel honeſtis viris, inter horam ſecundam & decimam diei recitari debebunt, exemplóque ſublato ab iiſdem rurſus magiſtratibus obſignari, quorum præſentia conſtat apertum.

Teſtamẽtum lex ſtatim poſt mortem teſtatoris aperiri voluit, & ideo quamuis ſit reſcriptis variatum, tamen à præſentibus intra triduum vel quinque dies aperiendæ ſunt tabulæ. Ab abſentibus quoque intra eos dies, cum ſuperuenerint: nec enim oportet teſtamentum heredibus & legatariis, aut libertatibus, quàm neceſſario vectigali moram fieri.

De lege Cornelia. *Tit. VII.*

QVi teſtamentum falſum ſcripſerit, recitauerit, ſubiecerit, ſignauerit, ſuppreſſerit, amouerit, reſignauerit, deleuerit, pœna legis Corneliæ de falſis tenebitur: id eſt, in inſulam deportatur.

Non tantum is qui teſtamentum ſubiecit, ſuppreſſit, deleuit, pœna legis Corneliæ coercetur, ſed & is, qui ſciens dolo malo id fieri iuſſit, faciendúmque curauit.

INTERP. *Si quis teſtamentum ſuppreſſerit, amouerit, reſignauerit, deleuerit, aut conſenſerit, aut fieri iuſſerit, vt falſarius in inſulam deportetur.*

Teſtamentum ſupprimit, qui ſciens prudénſque tabulas teſtamenti in fraudem heredum, vel legatariorum, fideicommiſſariorum, aut libertatum non profert.

Supprimere tabulas videtur, qui cum habeat, & proferre poſſit, eas proferre non curat.

Codicilli quoque ſi lateant, nec proferantur, ſupprimi videbuntur.

Edicto perpetuo cauetur, vt ſi tabulę teſtamenti non appareant, de earum exhibitione interdicto reddito, intra annum agi poſſit, quo ad exhibendum compellitur qui ſupprimit. Tabularum autẽ appellatione chartæ quoque & membranæ continentur.

De

De inteſtatorum ſucceßione. *Tit.* VIII.

Intestati dicuntur qui teſtamentum facere non poſſunt, vel ipſi linum, vt inteſtati decederent, abruperunt: vel hi quorum hereditas repudiata eſt, cuiúſve conditio defecerit.

Sine iure Prætorio factum teſtamentum obiecta doli exceptione obtinebit.

Eorum quorum teſtamenta rumpuntur, aut irrita fiunt, ipſo quidem iure inteſtati decedunt. *.

Inteſtatorum hereditas lege duodecim tabularum, primùm ſuis heredibus, deinde agnatis & aliquando quoque gentilibus deferebatur. Sanè conſanguineis lex non adprehenderat, interpretatione prudentium primum inter agnatos locum acceperunt.

Sui heredes ſunt hi: primo loco filius, filia, in poteſtate patris conſtituti: nec intereſt adoptiui ſint an naturales, & ſecundum legem Iuliam Papiamve quæſiti, modo maneant in poteſtate.

Qui ſui hæredes ſunt, ipſo iure heredes etiam ignorantes conſtituuntur, vt furioſi, aut infantes, & peregrinantes, quibus ius bonorũ poſſeſſionis propter Prætoriam actionem non erat neceſſarium.

In ſuis heredibus adeo ad mortem teſtatoris rerum hereditariarum dominium continuatur, vt nec tutoris auctoritas pupillo, nec furioſis curator ſit neceſſarius, niſi fortè ſoluendo non ſit hereditas: quamuis etiam furioſus ſi reſipuerit, & pupillus ſi adoleuerit, abſtinere poſſint.

Poſt mortem patris natus, vel ab hoſtibus reuerſus, aut ex primo ſecundóve mancipio manumiſſus, cuiúſve erroris cauſa probata, licet non fuerint in poteſtate, ſui tamen patri heredes efficiuntur.

Poſt filios, filias, ad inteſtatorum ſucceſſionem inter ſuos veniunt nepotes, neptes, pronepotes, proneptes, ac deinde maſculino ſexu poſt filium deſcendentes, ſi nullus parentum impedimento ipſis in aui poteſtate vel proaui familia remanſerit. Parentes enim liberis ſuis cum quibus in poteſtate fuerunt ipſi ordine ſucceſſionis obſiſtunt.

Filij ſi cum nepotibus ex alio filio ſuſceptis in familia retinentur, ab inteſtato ad patris ſucceſſionem cum fratris filiis vocantur: quibus in patris ſui partem venientibus, hereditas in ſtirpes non in capita diuiditur, ita vt filius & plures nepotes ſingulos ſemiſſes habeant. Idémque euenit ſi cum eo ex duobus filiis in pari numero nepotes ſucceſſerint.

Ex filia nepotes ſui heredes non ſunt. in aui enim materni poteſtate alienam familiam ſequentes, ipſa ratione eſſe non poſſunt.

Eo tempore ſuus heres conſtituendus eſt, quo certum eſt aliquem inteſtatum deceſſiſſe: quod ex euentu deficientis conditionis, & ortu nepotis qui viuo auo poſt mortem patris natus, iniri poteſt.

Quem filius emancipatus ſuſcepit, vel adoptauit, ſui heredis locum in aui ſucceſſione, ſicut ipſe pater, obtinere non poteſt. * Adoptiuus tamen ne quaſi cognatus bonorum poſſeſſionem eius potiri poteſt.

Si ſui heredes non ſunt, ad agnatos legitima hęreditas pertinebit, inter quos primum locum conſanguinei obtinent. Agnati autem ſunt cognati virilis ſexus, per virilem ſexum deſcendentes, ſicut filius fratris, & patruus, deinceps & tota ſucceſſio.

Inter agnatos & cognatos hoc intereſt, quod in agnatis etiam cognati continentur, intèr cognatos verò agnati non comprehenduntur. Et ideo patruus & agnatus eſt, & cognatus: auunculus autem cognatus tantummodò.

I N T E R P. *Agnati ſunt, qui per virilem ſexum deſcendunt: cognati autem, qui per fœmineum, & ideo patrui, vel patruorum filij & agnati, & cognati ſunt. Auunculi verò, & eorum filij cognati ſunt non agnati.*

Conſanguinei ſunt eodem patre nati, licet diuerſis matribus, qui in poteſtate fuerunt mortis tempore. Adoptiuus quoque frater ſi non ſit emancipatus, & hi qui poſt mortem patris nati ſunt, vel cauſam probauerunt. Soror iure conſanguinitatis tam ad fratris quàm ad ſororis hereditatem admittitur.

Conſanguineis nō exiſtentibus agnatis defertur hereditas, prout quis alterum gradu præceſſerit. Quod ſi plures eodem gradu conſiſtunt, ſimul admittuntur.

Si ſint fratres defuncti, & fratris filij vel nepotes, fratre non exiſtente, filius fratris nepoti præfertur. Sed ſi duorum fratrum ſint liberi, non in ſtirpes, ſed in capita hereditas diſtribuitur, ſcilicet vt pro numero ſingulorum viritim diſtribuatur hereditas.

Filius fratris inteſtati filio ſororis prefertur.

Legitimi heredes iure ciuili intra centeſimum diem, niſi adierint hereditatem ad proximos eadem ſucceſſio transfertur.

Fœminæ ad hæreditates legitimas vltra conſanguineas ſucceſſiones non admittūtur, idque iure ciuili Voconia† narratione videtur effectum. Cæterùm lex XII. Tabularū nulla †diſcretione ſexus cognatos admittit.

†rogatione. †ſine vlla diſcrepatione.

I N T E R P. *Fœminæ, niſi fratribus conſanguineis inteſtatis aliter cum agnatis ſuccedere non poſſunt: quia nec cognati maſculi ad ſucceſſionem inteſtatorum vocantur, niſi quando agnatos deeſſe conſtiterit. Sanè deficientibus agnatis, cum cognati ſuccedunt, poſſunt fœminæ cum viris, quæ æqualis gradus ſunt iure ſuccedere.*

In hereditate legitima ſucceſſioni locus non eſt. Et ideo fratre decedente, antequam adeat aut repudiet hereditatē, fratris filius admitti non poteſt: quia omnis ſucceſſio proximiori defertur.

I N T E R P. *Si quando quis inteſtatus moriatur, qui fratrem & fratris filium derelinquat, ad fratrem, non ad fratris filium hereditas pertinebit. Quod ſi frater defuncti hereditatem repudiauerit, vel adire noluerit, tunc fratris filius hereditatem patrui ſibi poterit vendicare.*

Ab hoſtibus captus, neque ſui, neq; legitimi heredis ius amittit poſtliminio reuerſus. Quod & circa eos qui in inſulam deportantur, vel ſerui penè effecti ſunt, placuit obſeruari, ſi per omnia in integrum indulgentia principali reſtituatur.

I N T E R P. *Poſtliminio ab hoſtibus, reuerſus, ab inſula vel à ſeruitio reductus, hereditatem ſibi debitam capias.*

Pro herede gerere, eſt deſtinationi futuri dominij aliquid ex hereditariis rebus vſurpare. Et ideo pro herede gerere videtur, qui fundorum hereditariorum culturas rationéſque diſponit, & qui ſeruis hereditariis, iumentis, rebúsve aliis vtitur.

Ex pluribus heredibus, iiſdémque legitimis, ſi qui omiſerint hereditatem,

tem, vel in adeundo aliqua ratione fuerint impediti, hiis qui adierunt, vel eorum heredibus, omittentium portiones accreſcunt. Quod in herede inſtituto † eum qui acceperat ſubſtitutum euenire non poterit: diuerſa enim cauſa eſt ſcripti, & legitimi. † & cóque coheredi ſubſtituto.

I N T E R P. *Si quando multi heredes legitimi fuerint derelicti, & aliqui eorum hereditatem prætermiſerint, vel adire noluerint, vel in adeundo aliqua ratione fuerint impediti, portiones eorum qui omiſerint, vel adire noluerint, hiis legitimis qui adierint acquiruntur. Sed in herede inſtituto cui alter ſubſtitutus eſt, alia conditio eſt: quia in heredibus ſcriptis teſtamenti ordo tenendus eſt, vt inſtitutis, vel ſubſtitutis de adeunda hereditate ſcriptura forma ſeruetur.*

Ad S. C. Tertullianum. Tit. IX.

MATRES tam ingenuæ, quàm libertinæ, ciues Romanæ, vt ius liberorum conſecutæ videãtur, ter & quater peperiſſe ſufficiet, dummodò viuos & pleni temporis pariant.

Mulier quæ ſemel vno partu tres vel duos filios edidit, ius liberorum non conſequitur: nõ enim ter peperiſſe, ſed ſemel partum fudiſſe videtur: niſi fortè per interualla pariat.

Mulier ſi monſtruoſum aliquid aut prodigioſum enixa ſit, nihil proficit: non ſunt enim liberi, qui contra formam humani generis conuerſo more procreantur.

Partum, qui membrorum humanorum officia duplicauit, quia hac ratione aliquatenus videtur effectus, matri prodeſſe placuit.

I N T E R P. *Duplicata membra non impediunt.*

Septimo menſe natus, matri prodeſt: ratio enim Pythagorei numeri hoc videtur admittere, vt aut ſeptimo pleno, aut decimo menſe partus maturior videatur.

Aborſus & abactus venter partum efficere non videtur.

Libertina, vt ius liberorum conſequi poſſit, quater eam peperiſſe, vt ingenuam ſufficit.

Latina ingenua, ius Quiritium cõſecuta, ſi ter pepererit, ad legitimam filij hereditatem admittitur: non eſt enim manumiſſa.

Ius liberorum mater habet, quæ tres filios aut habet, aut habuit: aut neque habet, neque habuit. Habet, cui ſuperſunt: habuit, quæ amiſit. Neque habet, neq; habuit, quæ beneficio principis ius liberorũ cõſecuta eſt.

I N T E R P. *Ius liberorum conſequitur mulier, etiam quæ filios non habuit, ſi beneficio Principis hoc potuerit obtinere.*

Ad S. C. Orfitianum. Tit. X.

FILII vulgò quæſiti ad legitimam matris hereditatem adſpirare non prohibentur: quia pari iure, vt ipſorum matribus, ita ipſis matrum hereditates deferri debuerunt.

Ad filiam ancillam vel libertam ex S. C. Claudiano effectam, legitima matris inteſtatæ hereditas pertinere non poteſt: quia neque ſerui, neque liberti matrem ciuilem habere intelliguntur.

Ad legitimam inteſtatæ matris hereditatem filij ciues Romani, non etiam Latini admittuntur. Ciues autem Romanos eo tempore eſſe oportet, quo ab iiſdem legitima hereditas aditur.

Filius maternã hereditatẽ cãdẽq; legitimã, niſi adeũdo quærere nõ põt.

De gradibus. *Tit.* XI.

PRIMO gradu ſuperiori linea continentur, pater, mater: inferiori, filius, filia, quibus nullę aliæ perſonæ iunguntur.

Secundo gradu continentur, ſuperiori linea, auus, auia: inferiori, nepos neptis: tranſuerſa, frater ſoror. Quę perſonæ duplicantur: auus enim & auia, tam ex patre, quàm ex matre. Nepos, neptis, tam ex filio, quàm ex filia. Frater, ſoror, tam ex patre quàm ex matre accipiuntur. Quæ perſonæ ſequentibus quibuſcunque gradibus ſimiliter pro ſubſtantia earum, quę in quoquo gradu conſiſtunt, ipſo ordine duplicantur.

I N T. *Iſtę perſonę ſecundo gradu ideo duplices appellātur, quia duo aui ſunt, paternus & maternus. Item duo genera nepotū ſunt, ſiue ex filio ſiue ex filia procreati. Frater & ſoror ex traſuerſo veniunt, quę & ipſi hoc ordine duplicantur.*

Tertio gradu veniunt, ſupra, proauus, proauia. Infra, pronepos, proneptis. Ex obliquo, fratris ſororiſque filius, filia, patruus, amita, id eſt patris frater & ſoror. Auunculus, matertera, id eſt matris frater & ſoror.

Quarto gradu veniunt, ſupra, abauus, abauia. Infra, abnepos, abneptis. Ex obliquo, fratris & ſororis nepos, neptis, frater patruelis, ſoror patruelis, id eſt, patrui filius, filia. Conſobrinus, cōſobrina, id eſt, auunculi & materteræ filius, filia: amitinus, amitina, id eſt, amitæ filius, filia. Itémq; conſobrini, qui ex duabus ſororibus naſcuntur. Quibus accreſcit, patruus magnus, amita magna, id eſt, aui paterni frater & ſoror. Auunculus magnus, & matertera magna, id eſt, auiæ tam paternę quàm maternę frater & ſoror.

†lex ipſa. I N T E R P. *Hanc plus exponi opus non eſt, quàm † lectio ipſa declarat.*

Quinto gradu veniunt, ſupra quidem, atauus, atauia. Infra, atnepos, atneptis. Ex obliquo, fratris & ſororis pronepos proneptis, fratris patruelis, ſororis patruelis, amitini amitinæ, conſobrini conſobrinæ, filius filia: proprius ſobrinus ſobrina, id eſt, patrui magni, amitæ magnæ, auunculi magni, materterę magnæ, filius filia. Hijs accreſcunt propatruus, proamita: hij ſunt proaui paterni frater & ſoror. Proauunculus, promatertera, hij ſunt proauiæ paternę maternęque frater & ſoror, proauíque materni.

I N T E R P. *Hæ ſpecies nec aliis gradibus, quàm ſcripta eſt, nec aliis vocabulis declarári poteſt,*

Sexto gradu veniunt, ſupra, tritauus tritauia. Infra, trinepos trineptis. Ex obliquo, fratris & ſororis abnepos, abneptis, fratris patruelis, ſororis patruelis, amitini amitinæ, conſobrini conſobrinæ, nepos neptis: patrui magni, amitæ magnæ, auunculi magni, materterę magnæ, nepos neptis, id eſt, propioris ſobrini filius filia, qui conſobrini appellantur. Quibus à latere accreſcunt propatrui, proamitæ, proauunculi, promaterteræ, filius filia, abpatruus, abamita. Hij ſunt abaui paterni frater & ſoror. Abauunculus, abmatertera, hij ſunt abauiæ paternæ maternæque frater & ſoror, abauíque materni.

I N T. *Hæc quoq; explanari amplius nō poteſt, quàm vt auctor ipſe diſſeruit.*

Septimo gradu qui ſunt cognati, recta linea ſupra infráque, propriis nominibus non appellantur, ſed ex tranſuerſa linea continentur, fratris ſororiſque atnepos atneptis, conſobrini filij filiæque.

Succeſ-

Succeſſionis idcirco gradus ſeptem conſtituti ſunt, quia vlterius per rerũ naturã nec nomina inueniri, nec vita ſuccedẽtibus prorogari poteſt.

INTERP. *In hiis ſeptem gradibus omnia propinquitatum nomina continentur, vltra quos nec affinitas inueniri, nec ſucceſſio poteſt amplius propagari.*

De manumiſſionibus. Tit. XII.

SERVVM communem vnus ex dominis manumittendo Latinum facere non poteſt, nec magis quàm ciuem Romanum, cuius portio eo caſu, quo ſi proprius eſſet, ad ciuitatem Romanam perueniret, ſocio accreſcit.

INT. *Si aliquis ſeruum cõmunem manumiſerit, eundem manumittendo, nec Latinum, nec ciuem Romanũ facere poteſt. & ideo portio eius manumiſſoris perit, & alteri domino ex integro, quaſi eius tantum proprius fuiſſet, acquiritur.*

Mutus & ſurdus ſeruum vindicta liberare nõ poſſunt. Inter amicos tamen & per epiſtolam manumittere non prohibentur. Vt autem ad iuſtam libertatem peruenire poſſit, conditione venditionis excipi poteſt.

Tormentis apud præſidem ſubiectus, & de nulla culpa confeſſus, ad iuſtam libertatem perduci poteſt.

Fideicommiſſa libertas data facto heredis non mutatur, ſi ſeruũ, quem manumittere iuſſus eſt, vinxerit.

INTERP. *Per fideicõmiſſum data libertas ab herede, per hoc reuocari non poteſt ſi ſeruũ, quem manumittere iuſſus eſt crimine obiecto in vincla redegerit.*

Communem ſeruum vnus ex ſociis vinciendo, futuræ libertati non nocebit. Inter pares enim ſententias clementior ſeueriori præfertur. Et certè humanæ rationis eſt, fauere miſerioribus & prope innocentes dicere, quos abſolutè nocentes pronuntiare non poſſunt.

INTERP. *Si communem ſeruum vnus ex dominis in vincula redegerit, propter hoc libertati eius, ſi poſtea manumiſſus fuerit non nocebit: quia in tali re indulgentioris domini ſententia, qui nihil in eum fecit, melior iudicatur. Et ideo ſi ab vtroque domino manumiſſus fuerit, ciuis Romanus effici poteſt.*

Debitor, creditórve ſeruũ pignoris vinciẽdo, deditítiũ facere nõ poſſunt: alter enim ſine altero cauſam pignoris deteriorẽ facere non poteſt.

Seruus furioſi domini vel pupilli iuſſu vinctus, deditítiorum numero non efficitur: quia neque furioſus, neq; pupillus exacti conſilij capax eſt.

Non tantùm ſi ipſe dominus vinciat, nocet libertati, ſed & ſi vincire iubeat, aut vincientis procuratoris actorisve factum comprobet. Quod ſi antequàm ſciret vinctũ, ſolutionis eius cauſas approbauerit, libertati futuræ vincula non nocebunt.

INTERP. *Si ſeruum non ſolùm dominus, ſed procurator eius, vel actor in vincula redegerit, & dominus hoc iuſtè factum adquieuerit, futuræ impedit libertati. Nam ſi eum ab actore ligatum dominus ſolui præceperit, futuræ libertati non poterit impedire.*

Cæco curator dari nõ poteſt: quia ipſe ſibi procuratorẽ inſtituere põt.

De fideicommiſſis libertatibus. Tit. XIII.

A conditione heres inſtitutus, ſi liberos ſuos emancipauerit, omnimodo eos cogendus eſt emancipare: pro cõditione enim hoc loco emancipatio videtur aſcripta.

Decedente eo à quo fideicommiſſa libertas relicta eſt, heredes eius eam præſtare cogendi ſunt.

INTERP. *Si teſtator fideicommiſſo ſeruum iuſſerit manumitti, & ita euenerit, vt antequam manumiſſio daretur, is, cui fideicommiſſa libertas eſt, moriatur, heres eius ad manumiſſionem præſtandam, quam auctor ſuus daturus erat, iure compellitur.*

Si decedens ſeruis ſuis libertatem ita dederit: Illum & illum liberos eſſe volo, eóſque filiis meis tutores do, impeditur fideicommiſſa libertas: quia pupilli ſine tutoris auctoritate manumittere non poſſunt: & habentibus tutores, tutor dari non poteſt. Sed interim vice abſentium pupilli habebuntur, vt ex decreto ampliſſimi ordinis primum libertas, ac deinde tutela competere poſſit.

INTERP. *Si quis moriens ſeruis ſuis libertatem dandam filiorum fideicommiſerit, eóſque filiis ſuis tutores eſſe præceperit, hoc ordine fideicommiſſa libertas aliquatenus impeditur: quia nec pupilli ſine tutoris auctoritate ſeruos manumittere poſſunt, & qui tutores à patre nominatim relictos habent, alios tutores habere non poſſunt. Sed in tali caſu ordinis conſilio & ratione proſpectum eſt, vt ordinatio Patris fieri debeat, & pupilli, qui tutores à patre nominatim relictos habent, alios habere non poſſint. Itaque vt pupilli velut abſentium vice, dum libertas ſeruis tribuitur, habeantur, vt data his à iudice ſecundum formam teſtamenti primitus libertate etiam tutores eſſe præualeant.*

Ad legem Fuſiam Caniniam. Tit. XIIII.

NOMINATIM ſerui teſtamento manumitti ſecũdum legem Fuſiam poſſunt. Nominatim autem manumittere intelligitur hoc modo: Stichus liber eſto. Cum autem, obſonatorem, vel qui ex ancilla illa naſcitur, liberum eſſe volo, ex Orficiano ſenatuſconſulto perinde libertas competit, ac ſi nominatim data ſit. Officiorum enim & artium appellatio nihil de ſignificatione nominum mutat, niſi fortè plures ſint, qui eo officio deſignentur: tunc enim nomen adiungendum eſt, vt eluceat, de quo teſtator ſenſiſſe videatur.

Codicillis teſtamento confirmatis, datæ libertates cum iis quæ tabulis teſtamenti datę ſunt, concurrunt. Et ſiue antecedant, ſiue ſequantur teſtamentũ, nouiſſimo loco adhibentur: quia ex teſtamẽto vtræq; cõfirmãtur.

INTERP. *Quoties per teſtamentum & codicillos libertates dantur, qui in codicillo manumiſſi ſunt, ſiue ante teſtamẽtum factus ſit codicillus, ſiue poſt, & teſtamento confirmatus ſit, poſteriori loco tamen habendi ſunt, qui per codicillos fuerint manumiſſi. Et ideo computatis primùm, qui teſtamento manumiſſi ſunt, tum illis, qui in codicillis manumiſſi numerantur. Et ſi maior numerus per codicillum, quàm in lege Fuſia Caninia continetur, illi libertatem perdunt, qui in codicillo ſuper legitimum numerum manumiſſi inueniuntur.*

Quoties numerus ſeruorum, propter legem Fuſiam Caniniam, ineundus eſt, fugitiui quoque, quorum ſemper poſſeſſio animo retinetur computandi ſunt.

INTERP. *Qui vult teſtamento liberos ſtabiliter dimittere, propter legitimum numerum debet computare etiam fugitiuos, quorum poſſeſſio & corpore abſente animo ſemper retinetur.*

Lege

Lege Fuſia Caninia cauetur, vt certus ſeruorum numerus teſtamento manumittatur. Subductis igitur duobus vſque ad decem, pars dimidia: à decem vſque ad triginta, pars tertia: vſque ad centum, pars quarta: à centum vſque ad quingentos, pars quinta. Plures autem quàm cẽtum ex maiori numero ſeruorum manumitti non licet.

IVLII PAVLI SENTENTIARVM RECEPTARVM AD FILIVM LIB. V.

De liberali cauſa. *Tit.* I.

QVI contemplatione extremæ neceſſitatis, aut alimentorum gratia filios ſuos vẽdiderint, ſtatui ingenuitatis eorum non præiudicant. Homo enim liber nullo pretio æſtimatur. Iidem nec pignori ab hiis, aut fiduciæ dari poſſunt. Ex quo facto ſciens creditor deportatur: Operę tamen eorum locari poſſunt.

Veritati & origini ingenuitatis manumiſſio quocumque modo facta fuerit, non præiudicat.

INTERP. *Quicunque ingenuam perſonam fraudis ſtudio manumittendam eſſe crediderit, vt meliùs ſubdat eum, præiudicium ex hoc ingenuitas non incurrit.*

Deſcriptio ingenuorum ex officio fiſci inter fiſcalem familiam facta, ingenuitati non præiudicat.

Qui metu & impreſſione alicuius terroris apud acta præſidis ſeruum ſe eſſe mentitus eſt, poſtea ſtatum ſuum defendenti non præiudicat.

INTERP. *Non præiudicat ingenuitati ſi pauper potentis coactus adquieſcat dicere. Seruus tuus ſum.*

Poſt ſuſceptum liberale iudicium, ſi Aſſertor cauſam deſeruerit, in alium aſſertorem omne iudicium trãsferri placuit. In priorem verò quod prodendæ libertatis gratia factum eſt, extra ordinem vindicatur. Non enim oportet ſuſceptam ſtatus cauſam, nulla cogente neceſſitate, deſtitui.

De vſucapione. *Tit.* II.

POSSESSIONEM acquirimus & animo & corpore. Animo vtique noſtro: corpore vel noſtro, vel alieno. Sed nudo animo adipiſci quidem poſſeſſionem non poſſumus, retinere tamen nudo animo poſſumus, ſicut in ſaltibus hybernis æſtiuiſque contingit.

INTERP. *Aliqua ſunt, quæ animo & corpore poſſidemus: aliqua, quæ tantùm animo. Animo & corpore ea poſſidemus, quæ in præſenti tenere videmur vel vtimur. Animo verò ea poſsidemus, quæ in lõginquo poſita ſunt, & in noſtro iure conſiſtunt, & ea proprietati noſtræ poſſumus vendicare.*

Per liberas perſonas, quæ in poteſtate noſtra non ſunt, acquiri nobis nihil poteſt. Sed per Procuratorem acquiri nobis poſſeſſionem poſſe, vtilitatis cauſa receptum eſt. Abſente autem domino comparata, non aliter ei quam ſi rata ſit quæritur.

INTERP. *Per liberas perſonas, quæ nobis nulla conditione obligatæ ſunt, acquirere nihil poſſumus. Sed per Procuratores acquiri nobis poſſeſsionem certum eſt. Nam ſi aliquid abſente domino fuerit comparatum, non aliter ei acquiritur, niſi hanc ipſam venditionem ſibi acceptam dominus eſſe conſenſerit.*

Longi autem temporis præſcriptio, inter præſentes cõtinuo decennij ſpatio, inter abſentes vicennij comprehenditur.

Viginti annorum præſcriptio etiam aduerſus rempublicam prodeſt ei, qui iuſtum initium poſſeſſionis habuit, nec medio tempore interpellatus eſt. Actio tamen, quanti eius intereſt, aduerſus eos reipublicæ datur, qui ea negocia defendere neglexerunt.

INTERP. *Viginti annorum non poſſeſsionem, ſi tamen iuſtum poſſidendi initium interceſsiſſe probatur, poſſeſſori prodeſſe certum eſt. Iuſtum autem initium eſt emptionis, hereditatis, donationis, legati, fideicommiſſi, & cæterarum rerum ſimilium, quæ per legitimas ſcripturas atque contractus, ad vniuſcuiuſque dominium tranſire noſcuntur. Huius autem rei præſcriptio, inter præſentes decenny eſt, inter abſentes verò vicenny computatur.*

Si poſt motam intra tempora quæſtionem, res ad nouum dominum emptione tranſierit, nec is per viginti annos fuerit inquietatus, auelli ei poſſeſſionem non oportet.

De hiis quæ per turbam fiunt. *Tit.* III.

IN eos, qui per turbã ſeditionémve damnum alicui dederint, dandúmve curauerint: ſiquidem res pecuniaria eſt, æſtimatione dupli ſarcitur. Quod ſi ex hoc corpori alicuius, vitæ, membriſve noceatur, extra ordinem vindicatur.

INTERP. *Si aliquis collecta multitudine, aut concitata ſeditione damnum cuicunque intulerit ſi pecuniæ damnum fiat, dupli redhibitione componitur. Nam ſi corpus alicuius, vel membra cæde pulſata fuerint, huiuſmodi admiſſum à iudice vindicatur.*

Quicquid ex incendio, ruina, naufragio, nauíque expugnata raptũ, ſuſceptum, ſuppreſsúmve fuerit, eo anno in quadruplum eius rei quam quis ſuppreſſerit, celauerit, rapuerit, conuenitur. Poſtea verò in ſimplum.

Hij, qui ędes alienas, villáſve expilauerint, effregerint, expugnauerint, ſiquidem id turba cum telis coacta fecerint, capite puniuntur. Telorũ autẽ appellatione, omnia ex quibus ſaluti hominis noceri poſſit, accipiuntur.

Receptores aggreſſorũ, itémque latronũ, eadem pœna afficiuntur, qua ipſi latrones. Sublatis enim ſuſceptoribus, graſſantiũ cupido conquieſcet.

Fures, vel raptores balnearum, plerunque in metallum, aut in opus publicum damnantur: nonnunquam, pro frequentia admiſſorum, iudicantis ſententia temperatur.

Incendiurij, qui conſultò incendium inferunt, ſummo ſupplicio afficiuntur. Quod ſi incuria eorum ignis euaſerit, dupli compendio damnum eiuſmodi ſarciri placuit.

INTERP. *Si aliquis malitiæ ſtudio incendium miſerit, de hoc crimine conuictus, pœnis grauiſſimis iubetur interfici. Quod ſi per negligentiam factum incendium comprobatur, damnum quod cuicunque illatum fuerit, res quæ incendio perierint, dupli ſatisfactione ſarcientur.*

De iniurijs. Tit. IIII.

INIVRIAM patimur, aut in corpus, aut extra corpus. In corpus, verberibus, & illatione ſtupri. Extra corpus, conuiciis, & famoſis libellis. Quod ex affectu vniuſcuiuſque patientis, & facientis æſtimatur.

Furioſus, itemque infans, affectu doli, & captu contumeliæ carent, idcirco iniuriarum agi cum hiis non poteſt.

Si liberis, qui in poteſtate ſunt, aut vxori fiat iniuria, noſtra intereſt vindicare. Ideóque per nos actio inferri poteſt: ſi modo is qui fecit, in iniuriam noſtram id feciſſe doceatur.

Corpori iniuria infertur, cum quis pulſatur, cuique ſtuprum infertur, aut de ſtupro interpellatur. Quæ res extra ordinem vindicatur, ita vt pulſatio pudoris pœna capitis vindicetur.

Sollicitatores alienarum nuptiarum, itémque matrimoniorum interpellatores, etſi effectu ſceleris potiri non poſſunt, propter voluntatem pernicioſæ libidinis extra ordinem puniuntur.

INTERP. *Sollicitatores alienarum nuptiarum, ſponſarum, vel matrimoniorum, interpellatores non dicam, ſi eas corruperint, ſed tantùm ſi ipſas pulſauerint, vt corrumpant, propter voluntatem pernicioſam extra ordinem puniuntur.*

Iniuriarum actio aut lege, aut more, aut mixto iure introducta eſt. Lege XII. tabularum de famoſis carminibus, membris ruptis, & oſſibus fractis. Moribus, quoties factum pro qualitate ſui arbitrio iudicis æſtimatur, congruentis pœnæ ſupplicio vindicatur. Mixto iure iniuriarum actio ex lege Cornelia conſtituitur, quoties quis pulſatur, vel cuius domus introitur ab hiis, qui vulgò Directarij appellantur, in quos extra ordinem animaduertitur, ita vt prius ingruentis conſilium pro modo commentæ fraudis pœna vindicetur exilij, aut metalli, aut operis publici.

Iniuriarum ciuiliter damnatus, eiúſque æſtimationem inferre iuſſus, famoſus efficitur.

INTERP. *Qui pro iniuria mediocri, æſtimatæ iniuriæ damna ſubire compellitur, quamuis ciuiliter videatur, addictus tamen infamis efficitur.*

Atrox iniuria æſtimatur, aut loco, aut tempore, aut perſona. Loco, quoties in publico irrogatur. Tempore, quoties interdiu. Perſona, quoties Senatori, vel Equiti Romano, Decurioni, vel aliàs ſpectatæ auctoritatis viro, etſi plebeius, vel humili loco natus, Senatori, vel Equiti Romano, Decurioni, vel Magiſtratui, vel Aedili, vel Iudici, quilibet horum, vel ſi hiis omnibus plebeius.

Qui per calumniam iniuriæ actionem inſtituit, extra ordinem punitur: Omnes enim calumniatores exilij, vel inſulæ relegatione, aut ordinis amiſſione puniri placuit.

Iniuriarum nonniſi pręſentes accuſare poſſunt. Crimen enim, quod vindictæ, aut calumniæ iudicium expectat, per alios intendi non poteſt.

Fit iniuria contra bonos mores, veluti ſi quis fimo corrupto aut qualibet ſorde aliquem perfuderit, cœno, luto obliniuerit, aquas ſpurcauerit, fiſtulas, lacus, quidve aliud in iniuriam publicam contaminarit. In quos grauiter animaduerti ſolet.

Qui puero pretextato ſtuprum, aliúdve flagitium, abducto ab eo vel corrupto comite perſuaſerit, mulierē, puellámve interpellauerit, quídve corrumpendæ pudicitiæ gratia fecerit, domū præbuerit, pretiumve, quo id perſuadeat, dederit, perfecto flagitio, capite punitur, imperfecto, in inſulam deportatur, corrupti comites ſummo ſupplicio afficiuntur.

Qui carmen famoſum in iniuriam alicuius, vel alia quęlibet cantica, quo agnoſci poſſit, compoſuerit, ex auctoritate ampliſſimi ordinis in inſulam deportatur. Intereſt enim publicę diſciplinæ, opinionem vniuſcuiuſque turpi carminis infamia vindicare.† Carmen facit non tantùm qui ſatyras, & epigrammata, ſed illegitimam inſectandi alicuius cauſam, quidve aliud alio genere componit. de ratione, & de perſonarum dignitate nil cauetur: quoniam omnimodo deformanda eſt eius perſona, contra quem venimus. Sed in hoc modus quidem & ratio adhibenda eſt: exiſtimatio enim etiam hoc modo lęditur.

†Hęc ſunt ſpuria.

INTERP. *Exiliari iubet eos, qui libellos famoſos excogitant, & proponunt. Is qui in blaſphemia alterius canticum compoſuerit, vel cantauerit, eo extra ordinem vendicatur.*

Pſalterium, quod vulgò dicitur canticum, in alterius infamiam compoſitum & publicè cantatum, tam in eos qui hoc cantauerint, quàm in eos qui compoſuerint extra ordinem vindicatur, eò acrius, ſi perſonæ dignitas ab hac iniuria defendenda ſit.

In eos auctores, qui famoſos libellos in contumeliam alterius propoſuerint, extra ordinem vſque ad relegationem inſulæ vindicatur.

Conuicium Iudici ab appellatoribus fieri non oportet, alioqui infamia notantur.

INTERP. *Infamatur, quicunque dum appellat iudicem, cōuicium dixerit.*

Maledictum, itémque cōuicium publicè factum, ad iniuriæ vindictam reuocatur. Quo facto condemnatus infamis efficitur.

Non tantùm is, qui maledictum aut conuicium ingeſſerit iniuriarum conuictus famoſus efficitur, ſed & is, cuius ope conſilióve factum eſſe dicitur.

†Et hæc quoque ſpuria & adulterina ſunt.

†Conuicium contra bonos mores fieri videtur, ſi obſcœno nomine, aut inferiore parte corporis nudatus, aliquis inſectatus ſit, quod factum contemplatione morum, & cauſa publicæ honeſtatis vindictam extraordinariæ vltionis expectat.

Seruus, qui iniuriam, aut contumeliam fecerit: ſiquidem atrocem, in metallum damnatur; ſi verò leuem, flagellis cæſus, ſub pœna vinculorum temporalium domino reſtituitur.

†ānjbus.

De effectu ſententiarum, & †fine litium.
Tit. V.

RES

REs iudicatæ videntur ab hiis, qui imperium poteſtatémque habent, vel qui ex auctoritate eorum inter partes dantur, itémque à magiſtratibus municipalibus vſque ad ſummam, qua ius dicere poſſunt, itémque ab hiis, qui ab Imperatore extra ordinem petuntur. Ex compromiſſo autē iudex ſumptus, rem iudicatam non facit. Sed ſi pœna inter eos promiſſa ſit, pœna rei in iudicium deductæ ex ſtipulatu peti poteſt.

Confeſſi debitores pro iudicatis habentur, ideóque ex die confeſſionis tempora ſolutionis præſtituta computantur.

Confiteri quìs in iudicio, non tantùm ſua voce, ſed & literis, & quocunq; modo poteſt. Cōuinci autē †non niſi ſcriptura, aut teſtibus poteſt. †in iudicio nemo ſine ſcriptura &c.

Eorum qui debita confeſſi ſunt, pignora capi, & diſtrahi poſſunt.

Confeſſionem ſuam reus in duplum reuocare non poteſt.

Ea quæ altera parte abſente decernūtur, vim rerum iudicatarum non obtinet.

INTERP. *Sententia abſente parte altera à iudice data nullam obtinet firmitatem.*

Trinis literis vel edictis, aut vno pro omnibus dato, aut trina denuntiatione conuentus, niſi ad iudicem, à quo ſibi denuntiatum eſt, aut cuius literis, vel edicto conuentus eſt, venerit, quaſi in contumacem dicta ſententia, auctoritatem rerum iudicatarum obtinet. Quinimò nec appellari poteſt ab ea.

INTERP. *Quicunque tribus auctoritatibus iudicis conuentus, vel tribus edictis ad iudicium fuerit prouocatus, aut vno pro omnibus peremptorio, id eſt, quod cauſam extinguit, fuerit euocatus, & præſentiam ſuam apud eum iudicem, à quo ei denuntiatum eſt, exibere noluerit, aduerſus eum, quaſi in contumacem iudicari poteſt. Quinimo nec retractari per appellationem negocia poſſunt.*

Quoties in contumacem fuerit iudicatum, ab ea ſententia, quæ aduerſus cōtumaces lata eſt, neque appellari, neque in duplum reuocari poteſt.

Res olim iudicata, poſt longum ſilentium in iudicium deduci non poteſt, nec eo nomine in duplum reuocari. Longum autem tempus, exemplo longæ prǽſcriptionis, decēnij inter prǽſentes, & inter abſentes vicennij computatur.

INTERP. *Cauſa inter præſentes iudicata poſt decennium reuolui non poteſt, Nec inter abſentes poſt vicennium.*

In cauſa capitali abſens nemo damnatur, neque abſens per alium accuſare aut accuſari poteſt.

Falſis inſtrumentis religio iudicis circunducta, ſi iam dicta ſententia priùs de crimine admiſſo cōſtiterit, eius cauſę inſtauratio iure depoſcitur.

Ratio calculi ſæpius ſe patitur ſupputari, atque ideo poteſt quocunque tempore retractari, ſi non longo tempore euaneſcat.

De rebus auctoritate iudicis poßidendis.

PVPILLO ſi non defendatur, in poſſeſſione bonorum creditoribus conſtitutis, ex his vſque ad pubertatem alimenta præſtanda ſunt.

Eius qui ab hoſtibus captus eſt, bona venire non poſſunt, quamdiu reuertatur.

De †interdictis. Tit. VI.

†interd. retinendæ poſſeſſionis.

RETINENDAE poſſeſſionis gratia comparata ſunt interdicta, per quæ eam poſſeſſionem, quam iam habemus, retinere volumus. Quale eſt: vti poſſidetis. De rebus ſoli: & Vtrum vi: De re mobili. Et in priore quidē is potior eſt, qui redditi interdicti tempore, nec vi, nec clàm, nec precario ab aduerſario poſſedit. In altero verò potior eſt, qui maiòre parte anni retrorſum numerati, nec vi, nec clàm, nec precariò poſſedit.

INTERP. *Interdicta dicuntur, quaſi non perpetua ſententia, ſed ad tempus interim dicta, hoc eſt, à iudice, momentum priori reddere poſſeſſori. Id eſt, vt ſi quis poſſidens intra anni ſpatium, quod amiſiſſe videtur, præſentibus litigatoribus, iudice ordinante recipiat, & poſtmodum ſi voluerit, tam de vi, quàm de rei proprietate confligat. Nam ſi talis caſus emerſerit, vt aduentitiam quolibet titulo rem nouus poſſeſſor adeat, & eam maiore parte anni, id eſt, plus quàm ſex menſibus teneat, & ab alio hæc res quam tenuit, auferatur, & ille qui abſtulit, quatuor aut quinque menſibus teneat. Si intra ipſum annum de momento fuerit actum, priori poſſeſſori, qui maiore parte anni poſſedit, res à iudice, partibus præſentibus, meritò reformatur, ita vt de negotij qualitate partes ſequenti actione confligant. Sin verò qui abſtulit maiori parte anni poſſedit, ante iudicium momēti beneficio reddere non compellitur.*

Vt interdictum, ita & actio proponitur, ne quis via publica aliquem prohibeat. Cuius rei ſollicitudo ad viarum curatores pertinet, à quarum munitione nemo exceptus eſt. Si quis tamen in ea aliquid operis fecerit, quo commeantes impediantur, demolito opere condemnatur.

De interdictis vtrum vi. Tit. *.

NON tantùm ſi ipſe dominus poſſeſſione deiiciatur, vtile interdictum eſt, ſed etiam ſi familia eius. Familiæ autem nomine etiam duo ſerui continentur.

Vi deiicitur non tantùm qui oppreſſu multitudinis, aut fuſtium, aut telorum, aut armorum metu terretur, ſed & is, qui violentiæ opinione †comparata, poſſeſſione ceſſit: ſi tamen aduerſarius eam ingreſſus ſit.

†cōperta.

De naui vi deiectus hoc interdicto experiri non poteſt. Sed vtilis ei actio de rebus recuperandis, exemplo de vi bonorum raptorum datur. Idémque de eo dicēdum eſt, qui carruca aut equo deiicitur: Quibus non abductis iniuriarum actio datur.

Vi deiectus videtur, & qui in prædio vi retinetur, & qui in via territus eſt, ne ad fundum ſuum accederet.

Qui vi, aut clàm, aut precariò poſſidet, ab aduerſario impunè deiicitur.

INTERP. *Vi poſſidet, qui impetu efficaci depulſo aduerſario poſſidet. Clàm poſſediſſe videtur, qui ignorante & inſcio domino poſſeſſionem occupat. Precariò, qui per preces poſtulat, vt ei in poſſeſſionem permiſſu domini vel creditoris fiduciam commorari liceat.*

Ex rebus vi poſſeſſis ſi aliquæ res arſerint, vel ſerui deceſſerint, licet id ſine dolo eius, qui deiecit, factum ſit, æſtimatione tamen condemnandus eſt: qui ita voluit adipiſci rem iuris alieni.

INTERP. *Si ex rebus, quas violenter aliquis occupauit, qualibet quacunque*

que

que occaſione perierint, aut arſerint, vel ſerui violenter occupati, mortui fuerint, quamlibet fraude illius qui occupauit, id quod perit factum non videatur, tamen ab ipſo quecunque perierint reddenda ſunt, qui rem iuris alieni violenter viſus eſt occupaſſe.

Si inter vicinos ex communi riuo aqua ducatur, interdici prius debet † ex hiis vicibus, quibus à ſingulis duci conſueuit. Ducem autem vis fieri prohibetur. Alienam autem aquam vſurpanti, nummaria pœna irrogatur. Cuius rei cura ad ſollicitudinem Præſidis expectat. †& hiis.

INTERP. *Vt communem viuum æqualiter ducere nemo vetet. Alterius aquam nullus vſurpare præſumat.*

Redditur interdicti actio, quæ proponitur ex eo, vt quis quod precario habet reſtituat. Nam & ciuilis actio huius rei, ſicut commodati competit, eò vel maximè, quod ex beneficio ſuo vnuſquiſque iniuriam pati non debet.

INTERP. *Si quando alicuius precibus exorati, aliquid cuicunque poſſidendum ad tempus fuerit præſtitum, & ad primam admonitionem hoc ipſum reddere noluerit, datur aduerſus eum interdictum, & actio iuſta proponitur, quæ actio ciuilis eſt, velut ſi de commodato agatur, vt res ipſa præſtita ſine aliqua difficultate reddatur. Quia pro beneficio pati quemcunque iniuriam non oportet.*

Precario poſſidere videtur, non tàtum qui per epiſtolam, vel quacunque alia ratione hoc ſibi concedi poſtulauit, ſed & is qui nullo voluntatis indicio, patiente tamen domino poſſidet.

Heres eius, qui precariam poſſeſſionem tenebat, ſi in ea manſerit, magis dicēdū eſt clàm videri poſſidere: nullę enim preces eius vidētur adhibitæ. Et ideo perſecutio eius rei ſemper manebit, nec interdicto locus eſt.

INTERP. *Si heres eius in ea poſſeſſione, quam auctor ſuus precariò poſſederat, poſt mortem illius manſerit, magis æſtimandus eſt clàm, id eſt, occultè manere. Actio tamen proprietatis domino aduerſus eū, qui ita māſerit, iure cōpetit.*

Arbor, quæ in alienas ædes, vel in vicini agrum imminet, niſi à domino ſublucrari non poteſt: iſque conueniendus eſt, vt eam ſublucet. Quod ſi conuentus dominus id facere noluerit, à vicino luxuries ramorū compeſcatur. Idque qualiſcunque dominus facere non prohibetur.

Aduerſus eum, qui hominem liberum vinxerit, ſuppreſſerit, incluſerit, operámve, vt id fieret, dederit, tam interdictum, quàm legis Fabiæ ſuper ea re actio redditur. Et interdicto quidem id agitur, vt exibeatur is qui detinetur. Lege autem Fabia, vt etiam pœna nummaria cohcerceatur.

INTERP. *Si quicunque hominem liberum ligauerit, abſconderit, incluſerit, aut ad faciendum conſenſerit, idque vt fieret, ſolatium præbuerit, aduerſus eū legis Fabiæ actio datur, id eſt, vt exibeatur is qui in clauſura, aut in vinculis detinetur, ab eo qui feciſſe conuincitur. Aut ſecundum legem Fabiam puniendus eſt, aut ſecundum æſtimationem iudicis pœna nummaria feriendus eſt.*

Benè concordans matrimonium ſeparari à patre diuus Pius prohibuit, itemque à patrono libertū, à parentibus filium filiámque: niſi fortè quæratur, vbi vtiliùs morari debeat.

Omnibus bonis, quę habet, quæque habiturus eſt, obligatis, nec concubina, nec filius naturalis, nec alumnus, nec ea quæ in vſu quotidiano habet, obligantur. Ideóque de hiis nec interdictum redditur.

INTERP. *Si quis debitor creditori ſuo talem fecerit cautionem, vt omnia ei,*

in bonis ſuis habet, vel habiturus eſt, oppignoraſſe videatur, in tali conditione nec concubina, nec filius naturalis, nec alumnus, nec ea quæ in vſu quotidiano habet, obligata videri poſſunt. Nec momentum, ſi creditor petat, de his rebus quas ſuperius diximus, accipere poteſt.

De obligationibus. Tit. VII.

OBLIGATIONVM firmandarum gratia ſtipulationes inductæ ſunt, quę quadam verborum ſolemnitate concipiuntur. Et appellatæ, quòd per eas firmitas obligationum conſtringitur. Stipulum enim veteres firmum appellauerunt.

Verborum obligatio inter præſentes, non etiam inter abſentes contrahitur. Quod ſi ſcriptum fuerit inſtrumento, promiſiſſe aliquem, perinde habetur, atque ſi interrogatione præcedente reſponſum ſit.

INTERP. *Verborum obligatio ideo inter præſentes conſtare videtur, quia neceſſe eſt, vt is, qui aliquid redditurum ſe promittit, ad creditoris interrogata reſpondeat, ſi interrogatus fuerit, Iſtud dabis? Ille reſpondet: Dabo. Si interrogatus fuerit: Promittis? Ille reſpondet, Promitto. Sed ſi ſcribat aliquis, ſe quamcunque ſummam redditurum, ita habetur, quaſi ad interrogata reſpõderit. Ideo ad redhibitionem ſecundum ſcriptura ordinem retinetur.*

Fructuarius ſeruus, ſi quid ex re fructuarij, aut ex operis ſuis acquirit, ad fructuarium pertinet. Quicquid autem aliunde, vel ex re proprietaria acquirit, domino proprietatis acquirit.

Cum facto promiſſoris res in ſtipulatum deducta intercidit, perinde agi ex ſtipulatu poteſt, ac ſi ea res extaret. Ideo promiſſor æſtimatione eius punitur, maximè, ſi in dolum quoque eius concepta fuerit ſtipulatio.

INTERP. *Qui aliquid ſe cuicunque redditurum eſſe promiſerit, ſi eius facto res promiſſa depereat, ita eam is, cui promiſſa eſt, ab eo recipere poteſt, tanquam non perierit. Ideóque promiſſor, æſtimatione habita, pretium eius rei quæ periérit, reformare compellitur. Quod in eo magis obſeruandum eſt, ſi promiſſoris fraude fuerit factum.*

De nouationibus. Tit. VIII.

NON ſolùm per noſmetipſos nouamus quod nobis debetur, ſed per eos etiam, per quos ſtipulare poſſumus, veluti per filiumfamiliâs, vel per ſeruum iubendo, vel ratum habendo. Procurator quoque noſter ex iuſſu noſtro præceptum eſt vt nouare poſſit.

INTERP. *Nouatio eſt, quoties cauſa nouatur. Non tantùm autem noſmetipſi, ſed & per hos, quos in poteſtate habemus, cautiones noſtras nouare poſſumus.*

De ſtipulationibus. Tit. IX.

SVBSTITVTVS heres, ab inſtituto, qui ſub conditione ſcriptus eſt, vtiliter ſibi inſtitutum hac ſtipulatione cauere compellit, ne petita bonorum poſſeſſione res hereditarias diminuat. Hoc autem caſu, ex die interpoſitæ ſtipulationis, duplos fructus præſtare compellitur. Huius enim præiudicium à ſuperiore differt, quo quæritur, an ea res de qua agitur, maior ſit

centum

centum ſeſtertiis. Ideóque in longiorem diem concipitur.

INTERP. *Subſtitutus heres, eum̃ qui ſub conditione heres inſtitutus eſt, adita hereditate compellere poteſt, vt ſibi heres inſtitutus caueat, id eſt, cautione promittat, hanc ipſam hereditatem à ſe in nullo penitus minuendam. Quo facto, ſi quid de hereditate fuerit imminutum, duplos fructus eius rei à die cautionis heres inſtitutus redhibere compellitur.*

Ex die accepti iudicij dupli fructus computantur. Et tam dantes quàm accipientes, heredes quoque eorum, procuratores, cognitorúmque perſonæ, itémque ſponſores eadem ſtipulatione comprehenduntur, eorum quoque quorum nomine promittitur.

INTERP. *Ex ea die, qua de cauſa fuerit iudicatum, ſi in redhibitione mora facta fuerit, dupli fructus computãtur, & tam hij qui addicti fuerint, quàm etiam heredes eorum, vel procuratores, aut cognitores, vel fideiuſſores eadem promiſſio comprehendit, hi etiam tenendi ſunt, quorum nomine facta fuerit promiſſio.*

Quoties iudicatum ſolui ſtipulatione ſatiſdatur, omiſſa eius actio rei iudicatæ perſecutionem non excludit.

INTERP. *Si quando cauſa per iudicium fuerit terminata, & indicati ſolutio fideiuſſione interpoſita fuerit repromiſſa, ſi is cui fideiuſſio præbita eſt, huius rei actionem qualibet ratione tardauerit, à perſecutione rei quæ addicta eſt non excluditur.*

Emãcipati liberi pręteriti, ſi velint ſe miſcere paternę hereditati, & cum hiis, qui in poteſtate remãſerint, communis patris diuidere hereditatem, antequam bonorum poſſeſſionem petant, de conſerendo cauere cum ſatiſdatione debebunt. Quod ſi ſatiſdare non poſſunt, ſtatim ex fide bonorum confuſionem, excepto peculio caſtrenſi, facere cogendi ſunt.

INTERP. *Emancipati filij ſi patris teſtamento fuerint prætermiſſi, & ſe paternæ hereditati cum reliquis fratribus qui in poteſtate manſerunt, miſcere voluerint, de confundendis rebus, quas à patre emancipationis tempore perceperint, fideiuſſores dare compelluntur, qui eos omnia diuiſioni refuſuros ſua fideiuſſione promittãt. Quod ſi huiuſmodi fideiuſſores non dederint, ſtatim fide media confuſionem rerum omnium, quas acceperunt, facere compelluntur: exceptis tamen rebus, quas de caſtrenſi peculio habere probantur.*

De contrahenda auctoritate. *Tit.* X.

OB metum impendentis damni vicinus vicino ſatiſdare debet, additis ſponſoribus ſuper eo, quod damni acciderit. De communi pariete, vtilitatis cauſa hoc cœpit obſeruari, vt ædificet quidem, cui ædificare intereſt: cogatur verò ſocius portionis ſuæ impenſas agnoſcere.

INTERPRE. *Si quando aliquibus vicinus paries ruinæ metum videatur oſtendere, inuicem ſibi datis fideiuſſoribus, promittere debent, vt ſi cui vicinus paries damnum fecerit, à ſocio ſarciatur. Sed ſi ab vno ex hys communis paries propter metum ruinæ fuerit reparatus, impenſas fabricæ ſocius illi pro portione ſua præſtare cogendus eſt.*

De donationibus. *Tit.* XI.

SPECIES extra dotem à matre, in honorem nuptiarum, pręſente filia genero traditæ, donationem perfeciſſe videntur.

Probatio traditæ, vel non traditæ poſſeſſionis, non tam in iure,

quàm in facto conſiſtit. Ideóque ſufficit ad probationem, ſi rem corporaliter teneant.

INTERP. *Si inter aliquos de tradita, aut non tradita re naſcatur intentio, huius rei probatio non in iure, aut in ſcriptura, ſed in facto conſtat. Ideo ad omnem probationem ſufficit, ſi res ab eo, qui ſibi traditam aſſerit, teneatur.*

Pater ſi filiofamiliæ aliquid donauerit, & in ea voluntate perſeuerans deceſſerit, morte patris donatio conualeſcit.

Cum vnius rei in duos donatio confertur, potior eſt ille cui res tradita eſt. Nec intereſt, poſterior quis, an prior acceperit, & exceptæ necne perſonæ ſint.

INTERP. *Si aliquis vnam rem duobus per legitimas ſcripturas donauerit, vni prius, & alteri poſtea, non quærẽdum eſt in hys donationibus, quis prior, qui poſterior, ſed qui rem tradente donatore poſſederit, is eam, cui eſt tradita poſſidebit, nec intereſt, vtrum in parentes, an in extraneos talis ſit facta donatio.*

Inuitus donator de euictione rei donatæ promittere non cogitur, nec eo nomine, ſi promiſerit, oneratur. Quia lucratiuæ rei poſſeſſor ab euictionis actione ipſa iuris ratione depellitur.

INTERP. *Si aliquis rem iuris ſui, ſcriptura interueniẽte donauerit, euictionis pœnam ſibi conſtituere inuitus non compellitur. Ad quam rem etiamſi volens promiſerit, non poteſt retineri. Quia res quæ lucrum alteri facit, damnum pro munere ſuo donatori inferre non poterit. Et ſi ad hanc rem is, cui donatum eſt, donatorem voluerit attinere, ab hac actione omnimodis remouetur. Vel ſic: qui rem ſuam donat, euictionis pœnam ſcribere non debet, quod ſi ſcripſerit, ei non nocebit.*

Ei qui aliquem à latrunculis, vel hoſtibus eripuit, in infinitum donare non prohibemur, ſi tamẽ donatio, & non merces eximij laboris appellanda eſt, quia contemplationem ſalutis certo modo æſtimari non placuit.

INTERP. *Si quis aliquem de imminenti periculo, id eſt, de latronum aut hoſtium perſecutione, vel manu eripuit: quicquid vel quantum, aut ſi omnia ei is qui liberatus eſt, pro ſalutis ſuæ mercede donauerit, nec ab ipſo donatore, nec ab heredibus eius repeti poteſt. Quia vita premium nulla poteſt æſtimatione pretij pẽſari.*

De iure fiſci & populi. Tit. XII.

EIus bona, qui ſibi ob aliquod admiſſum flagitium mortẽ conſciuit, fiſcus vendicat. Quod ſi tædio vitæ, aut pudore æris alieni, vel valetudinis alicuius impatientia hoc admiſit, non inquietabuntur, ſed ordinaria ſucceſſione relinquentur.

† cõplacuit.

INTERP. *Si quis ſibi pro aliquo admiſſo crimine mortẽm intulerit, facultates, eius fiſcus vendicat. Nam ſi ingratitudine malæ vitæ, aut propter verecundiam contracti enormis debiti, vel impatientia valetudinis, mortem ſibi tulerit, bona eius ſuis, aut legitimis heredibus nullatenus auferuntur.*

Ei etiam velut indigno aufertur hereditas, qui affinem vel cognatum, cui ipſe ab inteſtato ſucceſſurus erat, teſtamẽtum facere prohibuit, aut ne iure ſubſiſteret, operam dedit.

Si pater vel dominus in teſtamentum, quo filius eius vel ſeruus heredes inſtituti ſunt, aut legatum acceperunt, falſum redarguant, nec obtineant, fiſco locus eſt.

Aetati eius, qui accuſat teſtamentum, ſi non obtineat, ſuccurri ſolet in id,

id,quod ita amiſit: maximè, ſi Tutoris, aut Curatoris conſilio actio inſtituta ſit.

In ea prouincia,ex qua quis originẽ ducit,officium fiſcale adminiſtrare prohibetur,ne aut gratioſus,aut calumnioſus apud ſuos eſſe videatur.

INTERP. *Homo in qua natus eſt prouincia, officium fiſcale, id eſt, Iudiciariæ poteſtatis agere prohibetur.*

Quoties ſine auctoritate iudicati Officiales alicuius bona occupant vel deſcribũt,vel ſub obſeruatione eſſe faciũt,adito Procuratore,iniuria ſubmouetur,& rei huius autores ad Præfectos Prætorio puniendi mittantur.

Litem in perniciem priuatorum fiſco donari non oportet, nec ab eodem donata ſuſcipi.

Imperatorem litis cauſa heredem inſtitui inuidioſum eſt. Nec enim calumniandi facultatem ex Principali maieſtate capi oportet.

INTERP. *Res in lite poſita fiſco donari non poteſt, nec Imperator de re litigioſa heres inſtitui.*

Ex nuda pollicitatione nulla actio naſcitur. Ideóq; eius bona, qui ſe heredẽ Imperatorem facturum eſſe iactauerat, à fiſco occupari nõ poſſunt.

Priuilegium fiſci eſt, inter omnes creditores primum locum tenere.

Quicunque à fiſco cõuenitur,non ex indice, vel exemplo alicuius ſcripturæ, ſed ex autentico conueniendus eſt, etſi contractus fides poſſit oſtendi. Cæterùm calumnioſam ſcripturam vim iuſtæ petitionis in iudicio obtinere non conuenit.

Eius bona, qui falſam monetam percuſſiſſe dicitur, fiſco vendicantur. Quod ſi ſerui, ignorante domino, id feciſſe dicantur, ipſi quidem ſummo ſupplicio afficiuntur, domino tamen nihil aufertur. Quia peiorem domini cauſam ſerui facere, niſi fortè ſcierit, omnino non poſſunt.

De delatoribus. *Tit.* XIII.

OMNES omnino deferre alterum,& cauſam pecuniariam fiſco nuntiare prohibentur. Nec refert,mares iſtud an fœminæ faciant, ſerui an ingenui,an libertini, an ſuos, an extraneos deferant: omni enim modo puniuntur.

Serui fiſcales, qui cauſam domino prodere, ac nuntiare contendunt, deferre non videntur, ſubornati ſanè reum prodere coguntur, qui quod per ſe non poteſt, per alium deferat. Perinde autem ſubornatores ac delatores puniuntur.

INTERP. *Si ſerui fiſcales aliquid domino nuntiauerint atque prodiderint, delatores eſſe non videntur. Sanè ſi aliquis eos ad hanc rem immiſerit vel inſtigauerit, eum prodere compelluntur. Qui cum proditus ab illis fuerit, ita puniri iubetur, quemadmodum delatores pro iuris ordine puniuntur.*

Dãnati ſerui, ſiue poſt ſentẽtiam, ſiue ante ſententiã dominorũ facinora confeſſi ſint, nullo modo audiuntur, niſi fortè reos deferant maieſtatis.

De quæſtionibus habendis. *Tit.* XIIII.

IN criminibus eruẽdis quæſtio quidem adhibetur, ſed non ſtatim à tormentis incipiendum eſt. Ideóque priùs argumentis quærendum eſt, etſi ſuſpicione aliqua reus vrgeatur, adhibitis tormentis de ſociis & ſceleribus ſuis confiteri compellitur.

INTERP. *Si reus in criminibus ſuis mentiri voluerit, adhibita tortura & ſociis & admiſſis ſuis fateri cogitur.*

Vnius facinoris plurimi rei ita audiẽdi ſunt, vt ab eo primùm incipiatur, qui timidior, & teneræ ætatis eſſe videatur.

De teſtibus. *Tit.* XV.

† ſuſceptos teſtes, &c.

SVSPECTOS † gratiæ teſtes, & eos vel maximè, quos accuſator de domo produxerit, vel vitæ humilitas infamauerit, interrogari non placuit. In teſte enim & vitæ qualitas expectari debet, & dignitas.

In affinẽ vel cognatũ inuiti teſtes interrogari nõ poſſunt.

Aduerſus ſe inuicem parentes & liberi, itémque liberti nec volentes ad teſtimonium admittendi ſunt. Quia rei veræ teſtimonium neceſſitudo perſonarum plerunque corrumpit.

INTERP. *Aduerſus ſe inuicem teſtimonium parentes & filij, vel liberti dicere prohibentur. Quia veritatis profeſſionem propinquitatis affectio impedire cognoſcitur.*

Teſtes cum de fide tabularum nihil dicitur, aduerſus ſcripturam interrogari non poſſunt.

Qui falſè vel variè teſtimonia dixerũt, vel vtrique parti prodiderunt, aut in exilium aguntur, aut in inſulam relegãtur, aut Curia ſubmouẽtur.

INTERP. *Hi qui falſe vel variè, vel ab vtraque parte teſtimonium dederint, in exilium deputentur.*

In rẽ pecuniaria tormẽta, niſi cùm de rebus hereditariis quæritur, non adhibentur. Aliâs autem iureiurando, aut teſtibus explicantur.

De ſeruorum quæſtionibus. *Tit.* XVI.

SERVVM de facto ſuo in ſe interrogari poſſe, ratio æquitatis oſtendit: Nec enim obeſſe ei debet, qui per ſeruum aliquid ſine cautione commodat aut deponit.

INTERP. *Seruum de facto ſuo in ſe interrogari poſſe præceptum eſt, vt ſi aliquid dominus eius per eum cuicunque ſine cautione tranſmiſerit, aut* † *commodauerit, ſi ille, cui traditũ eſt, negare voluerit, reſponſione ſerui, per quem res acta eſt, poſſit rei probatio non deeſſe.*

† præſtiterit.

Iudex tutelaris, itémque C. viri, ſi aliter de rebus hereditariis, vel de fide generis inſtrui non poſſunt, poterũt de ſeruis hereditariis habere quæſtionem.

INTERP. *Si quando rerum hereditariarum quantitas, Tutore agente requiritur, vt poſſit hereditatis quantitas inueniri, de ſeruis hæreditariis haberi quæſtionem iure præceptum eſt. Et ſi fortaſſe de filijs aliqua dubitatio habeatur, vt veritas inueniri non poſſit, torqueri ſerui hereditarij iubentur.*

Serui alieni in alterius caput nonniſi ſinguli torqueri poſſunt. Et hòc inuito domino non eſt permittendum, niſi delator, cuius intereſt quod intendit probare, pretia eorum, quanti dominus taxauerit, inferre ſit paratus, vel certè deterioris facti ſerui ſubire taxationem.

Seruo, qui vltrò aliquid de domino confitetur, fides non accommodatur: Nec enim oportet in rebus dubiis ſalutem dominorum ſeruorum arbitrio committi.

Serui in caput domini, neque à Præſide, neque à Procuratore, neque in pecu-

pecuniariis,neque in capitalibus cauſis interrogari poſſunt.

Communis ſeruus in caput alterius ex dominis torqueri non poteſt.

Qui ſeruum ideo comparauit, ne in ſe torqueretur, reſtituto pretio poterit interrogari.

Seruus in caput eius domini, à quo diſtractus eſt, cuique aliquando ſeruiuit,in memoriam priorisdominij interrogari non poteſt.

Si ſeruus ad hoc fuerit manumiſſus,ne torqueatur, quæſtio de eo nihilominus haberi poteſt.

Quæſtioni eius latronis, quem quis obtulit, cùm de eo confiteretur, fidem accommodari non conuenit, niſi id forte velandæ conſcientiæ ſuę gratia,quam cum reo habuit,feciſſe doceatur.

INTERP. *Si latro quæſtioni ſubditus,de eo qui ipſum quæſtioni obtulit, & ad tormenta poſuit, confiteatur, credulitatem confeſſioni eius non conuenit adhiberi, niſi fortè ad protegendam conſcientiam ſuam eum quæſtioni obtuliſſe rebus euidentibus approbetur.*

Neque accuſator per alium accuſare,neque reus per alium defendi poteſt,niſi ingratū libertum patronus accuſet,aut rei abſentia defendatur.

INTERP. *In criminalibus cauſis nec accuſator, niſi per ſe,aliquem accuſare poteſt,neque accuſatus per Procuratorem,aut aliam perſonam ſe defenſare permittitur,niſi fortè ingratum libertūm patronus accuſet.*

Si pecunia data iudici reus abſolutus eſſe dicatur, idque in eum fuerit comprobatum,ea pœna damnatur iudex, qua reus damnari potuiſſet.

In conuictum reum,ſiue torqueri poſſit,ſiue non poſſit,pro modo admiſſi ſceleris ſtatuendum eſt.

INTERP. *In eum reum, qui de obiecti criminis veritate conuincitur, ſiue torqueri poſſit,ſiue non poſſit,iudex quod ei viſum fuerit iudicabit.*

Reis ſuis † cedere crimina accuſatores cogendi ſunt:Scire enim oportet,quibus ſint criminibus reſponſuri. † edere.

De abolitionibus. *Tit.* XVI.

ABOLITIO eſt deletio,obliuio, vel extinctio accuſationis.

Poſt abolitionem publicam à delatore ſuo reus intra triceſimum diem repeti poteſt,poſtea non poteſt.

Summa ſupplicia ſunt,crux, crematio, decollatio. Mediocrium autem delictorum pœnæ ſunt,metallum,ludus, deportatio. Minimæ,relegatio,exilium,opus publicum,vincula.Sanè qui ad gladium dantur,intra annum conſumendi ſunt.

De abactoribus. *Tit.* XVIII.

ATROCES pecorum abactores plerumque ad gladium vel in metallum, nonnumquam autem in opus publicum dantur. Atroces autem ſunt qui equos & greges ouium de ſtabulo vel de paſcuis abigunt, vel ſi id ſæpius aut cum ferro conducta manu faciunt.

Abactores ſunt,qui vnum equum,duas equas, totidemque boues, capras decem aut porcos quinque abegerint. Quicquid verò intra hunc numerum fuerit ablatum, pœna furti pro qualitate eius,aut in duplum, aut in triplum conuenitur, † vel fuſtibus cæſus, in opus publicum vnius anni datur, aut ſub pœna vinculorum domino reſtituitur. † conuen. ſi ſeruus fuerit, fuſtibus &c.

Si ea pecora, de quibus quis litigat, abegerit, ad forum remittẽdus eſt, atque ita conuictus, in duplum, vel in triplum, furis more, damnatur.

Qui bouem vel equum errãtem, quódve aliud pecus abduxerit, furem magis eum quàm abigeatorem conſtitui placuit.

De ſacrilegiis. *Tit.* XIX.

QVi noctu manu facta, prædandi ac depopulandi gratia, templũm irrumpunt, beſtiis obiiciuntur. Si verò per diem leue aliquid de templo abſtulerint, vel deportantur honeſtiores, vel humiliores in metallum damnantur.

INTERP. *Iſta quæ de templo dicta ſunt, de eccleſia loqui intelligẽda ſunt, de reliquo interpretatione non eget.*

De incendiariis. *Tit.* XX.

QVi noctu fructiferas arbores, manu facta, cæciderint, ad tempus plerunque in opus publicum damnantur, aut honeſtiores damnum ſarcire cogentur, vel Curia ſubmouentur, vel relegantur.

Qui caſam aut villam inimicitiarum gratia incenderunt, humiliores in metallum aut in opus publicum damnantur, honeſtiores in inſulam relegantur. Fortuita incendia quæ caſu venti furentis vel incuria ignem ſupponentis, ad vſque vicini agros euadunt, & ſi ex eo ſeges, vel vinea, vel oliuæ, vel fructiferæ arbores concremenr, datum damnum æſtimatione ſarciatur.

†qui quid. Incendiarij † quidquid in oppido prædandi cauſa faciunt, facilè capite puniuntur.

Commiſſum verò ſeruorum ſi domino videatur, noxæ deditione ſarcitur. Meſſium ſanè per dolum in cenſores, vinearum oliuarúmve, aut in metallum humiliores damnantur, aut honeſtiores in inſulam relegantur.

De vaticinatoribus, & vaticinationibus, & Mathematicis. *Tit.* XXI.

VAticinatores, qui ſe Deo plenos aſſimulant, idcirco ciuitate expelli placuit, ne humana credulitate publici mores ad ſpem alicuius rei corrumperentur: vel certè ex eo populares animi turbarentur. Ideóque primò fuſtibus cæſi ciuitate pelluntur, perſeuerãtes autem, in vincula publica coniiciuntur, aut in inſulam deportantur, vel certè relegantur.

INTERP. *Vaticinatores, qui ſe futura ſcire dicunt, cæſi de ciuitate iactentur.*

Qui nouas, & vſu, vel ratione incognitas religiones inducũt, ex quibus animi hominum moueantur, honeſtiores deportãtur, humiliores capite puniuntur.

INTERP. *Qui ſecta noua intromittere voluerint, ex quibus animi hominum turbentur, honeſtiores damnantur exilio, humiliores capite puniuntur.*

Qui de ſalute Principis, vel ſumma reipublicæ, Mathematicos, Ariolos, Aruſpices, Vaticinatores conſulit, cum eo qui reſponderit capite punitur.

Non tantùm diuinatione quis, ſed ipſa ſcientia, eiúſque libris meliùs

feccrit

fecerit abſtinere. Quod ſi ſerui de ſalute dominorum conſuluerint, ſummo ſupplicio, id eſt, cruce afficiuntur. Conſulti autem ſi reſponſa dederint, aut in metallum damnantur, aut in inſulam† deportantur. †relegātur

De ſeditioſis. Tit. XXII.

Auctores ſeditionis & tumultus, vel concitatores populi, pro qualitate dignitatis, ant in crucem tolluntur, aut beſtiis obiiciuntur, aut in inſulam deportantur.

Qui terminos effodiunt, vel exarant, arboréſve terminales euertunt, vel qui conuellunt, bodones, ſiquidem id ſerui ſua ſponte fecerint, in metallum damnantur, humiliores ingenui in opus publicum, honeſtiores in inſulam, amiſſa tertia parte bonorum, relegantur, aut exulare coguntur.

Ad legem Corneliam de ſicariis & veneficis. Tit. XXIII.

Lex Cornelia pœnam deportationis infligit eis qui hominem occiderint, eiúſve rei cauſa, furtive faciendi cum telo fuerint. Et qui venenum hominis necādi cauſa habuerint, vendiderint, comparauerint, falſum teſtimonium dixerint, quo quis periret, mortíſve cauſas præſtiterint: quæ omnia facinora, in honeſtiores pœna capitis vindicari placuit: humiliores verò in crucem tolluntur, aut beſtiis obiiciuntur.

INTERP. *Qui aut venenum, aut quodcunque ingenium vel dolum, qualiter homo occidatur, excogitauerit, capite puniatur.*

Homicida eſt, qui aliquo genere teli hominem occidit, mortíſve cauſam præſtitit.

Cauſa mortis idonea non videtur, cùm læſus homo poſt aliquos dies officium diuturnæ vitæ retinens deceſſit: niſi forte fuerit ad necem cęſus, aut letaliter vulneratus.

Qui hominem occiderit aliquando abſoluitur. Et qui non occidit, vt homicida damnatur. Conſilium enim vniuſcuiuſque, non factum puniendum eſt. Ideóque qui cum vellet occidere, id caſu aliquo perpetrare non potuerit, vt homicida punietur. Et is, qui caſu iactu teli hominem imprudenter occiderit, abſoluitur.

Quod ſi in rixa percuſſus homo fuerit, quoniam ictus quoq; ipſos cōtra vnūquemque contemplari oportet, ideo humiliores in ludum aut in metallū dānantur, honeſtiores dimidia parte bonorū multati relegātur.

Seruus ſi plagis defecerit, *niſi id dolo fiat, dominus homicidij reus non poteſt poſtulari. Modum enim caſtigandi & in ſeruorum cohercitione placuit temperari.

Qui telum tutā'dæ ſalutis cauſa geret, non videatur hominis occidendi cauſa portare. Teli autem appellatione non tantùm ferrum continetur, ſed omne quod nocendi cauſa portatum eſt.

Si quis furem nocturnum vel diurnum, cum ſe telo defenderet, occiderit, hac quidem lege non tenetur: ſed meliùs fecerit qui eum comprehenſum, tranſmittendum ad Præſidem magiſtratibus obtulerit.

Qui latronē cędē ſibi inferentē, vel aliâs quēlibet ſtupro occiderit, puniri nō placuit. Alius enim vitā, alius pudorē publicō facinore defendit.

Iudex,qui in caput fortunáſque hominis pecuniam accepit,in inſulam, bonis ademptis deportetur.

Mandatores cædis perinde vt homicidæ puniuntur.

Si putator ex arbore cum ramum deiiceret, non proclamauerit, vt vitaretur, atque ita præteriens eiuſdem ictu homo perierit, etſi in legē non incurrit,in metallum damnatur.

tinuitatū. Qui hominem †inuitum , libidinis aut promercij cauſa caſtrauerit, caſtrandúmve curauerit, ſiue is ſeruus, ſiue liber ſit, capite punitur. Honeſtiores,publicatis bonis in inſulam deportantur.

Ciues Romani,qui ſe Iudaico ritu, vel ſeruos ſuos circuncidi patiūtur, bonis ademptis in inſulam perpetuò relegantur:medici capite puniuntur.

Iudæi ſi alienæ nationis comparatos ſeruos circunciderint, aut deportantur,aut capite puniuntur.

Qui abortionis aut amatorium poculum dant,etſi id dolo non faciant, tamen mali exempli res eſt.Humiliores in metallum,honeſtiores in inſulam,amiſſa parte bonorum relegantur. Quod ſi ex hoc homo aut mulier perierit,ſummo ſupplicio afficiuntur.

† defigerent. Qui ſacra impia nocturnáve obcantarent,†obligarent,fecerint,faciendáve curauerint, aut cruci ſuffiguntur, aut beſtiis obiiciuntur.

Qui hominem immolauerint , éxve eius ſanguine litauerint, phanum, templúmve pollucrint,beſtiis obiiciuntur. Vel ſi honeſtiores ſint,capite puniuntur.

Magicæ artis conſcios ſummo ſupplicio affici placuit,id eſt,beſtiis obiici,aut cruci ſuffigi.Ipſi autem Magi viui exuruntur.

Libros magicæ artis apud ſe nēminē habere licet : & ſi penes quoſcunque reperti ſint,bonis ademptis,ambuſtíſque hiis publice, in inſulam deportantur:humiliores capite puniuntur. Non tantùm huius artis profeſſio,ſed etiam ſcientia prohibita eſt.

Si ex eo medicamine , quod ad ſalutem hominis, vel ad remedium datum erat,homo perierit,is qui dederit,ſi honeſtior fuerit,in inſulam †relegatur,humilior autem capite punitur.

† deportatur.

Ad legem Pompeiam de parricidiis. Tit. XXIIII.

LEGE Pompeia de parricidiis tenetur, qui patrem, matrem, auum, auiam,fratrem, ſororem,patronum, patronam occiderit. Hi etſi antea inſuti culeo in mare præcipitabantur, hodie tamen viui exuruntur,vel ad beſtias dantur.

Ad legem Corneliam teſtamentariam. Tit. XXV.

LEGE Cornelia teſtamentaria tenetur,qui teſtamentum,quódve aliud inſtrumentum falſum,ſciens dolo malo ſcripſerit,recitauerit, ſubiecerit,ſuppreſſerit,amouerit,reſignauerit, deleuerit, quódve ſignum adulterinum excùlpſerit, fecerit, expreſſerit,amouerit, reſerauerit:quíve nūmos aureos,argenteos adulterauerit,lauerit,conflauerit,raſerit,corruperit, vitiauerit,vultúve Principum ſignatam monetam, præter adulterinam,reprobauerit. Et honeſtiores quidem in inſulam deportantur,humiliores autem aut in metallum damnantur,aut in crucē tolluntur. Serui autem poſt admiſſum manumiſſi capite puniuntur.

Qui

Qui ob falſum teſtimonium perhibendum, vel verum non perhibendum pecuniam acceperit, dederit, iudicémve, vt ſententiam ferat vel non ferat, †corruperit, corrumpédúmve curauerit: humiliores capite puniuntur, honeſtiores publicatis bonis cum ipſo iudice in inſulam deportantur. † inſtigauerit.

Falſum eſt quicquid in veritate non eſt, ſed pro vero adſeueratur.

Iudex, qui contra ſacras Principum conſtitutiones, contráve ius publicum, quod apud ſe recitatum eſt, pronuntiat, in inſulam deportatur.

INTERP. *Quicunque iudex oblatas ſibi in iudicio leges, vel iuris ſpecies audire noluerit, & contra eas iudicauerit, ex ea re conuictus in inſulã deportatur.*

Qui rationes, acta, libellos, album propoſitum, teſtationes, cautiones, chirographa, epiſtolas, ſciens dolo malo in fraudem alicuius deleuerit, mutauerit, ſubiecerit, ſubſcripſerit, quíve æs inaurauerit, argẽtauerit, quíve cum argentum vel aurum poneret, æs, ſtamnúmve ſubiecerit, falſi pœna cohercetur.

INTERP. *Qui cartas qualeſcunque adulterauerit, qui as inaurauerit, vel alia metalla fraudis ſtudio miſcuerit, falſi pœna adficitur.*

Ampliſſimus Ordo decreuit, eas tabulas, quæ publici, vel priuati cõtractus ſcripturam continent, adhibitis teſtibus ita ſignari, vt in ſumma marginis ad mediam partem perforatæ, triplici lino conſtringantur, atque impoſitum ſuprà linum ceræ ſigna imprimantur, vt exteriores ſcripturæ fidem interiori ſeruent. Aliter tabulæ prolatæ nihil momenti habent.

Qui viui teſtamẽtũ aperuerit, recitauerit, reſignauerit, pœna legis Corneliæ tenetur, & plerunque aut humiliores in metallum damnantur, aut honeſtiores in inſulam deportantur.

Si quis inſtrumenta † vtilitatis ſuæ à Procuratore ſuo vel Cognitore aduerſario prodita eſſe conuicerit, tam Procurator, quàm Cognitor, ſi humiliores ſunt, in metallum damnantur: ſi honeſtiores, adempta dimidia parte bonorum in perpetuum relegantur. † litis.

Inſtrumenta penes ſe depoſita quicunque alteri, altero abſente, reddiderit, vel aduerſario prodiderit, pro perſona eius conditione, aut in metallum damnatur, aut in inſulam relegatur.

Qui falſis inſtrumentis, actis, epiſtolis, reſcriptis, ſciens dolo malo vſus fuerit, pœna falſi cohercetur. Ideóque humiliores in metallum damnantur, honeſtiores in inſulam deportantur.

Si quis ſibi falſum nomen impoſuerit, †genus, parentéſve finxerit, quo quid alienum interceperit, poſſederit, pœna legis Corneliæ de falſis cohercetur. †vel ingenuos parentes finxerit, &c.

Qui inſignibus altioris ordinis vtuntur, militiámque confingunt, quo quem terreant, vel concutiant, humiliores capite puniuntur, honeſtiores in inſulam deportantur.

Si qui de iudicis amicitiis, vel familiaritate mentientes, euentus ſententiarum eius vendunt, quídve obtentu nominis eius agunt: conuicti pro modo delicti aut relegantur, aut capite puniuntur.

Ad legem Fabiam. Tit. *.

LEGE Fabia tenetur qui ciuem Romanum ingenuum, libertinum, ſeruúmve alienum celauerit, vendiderit, vinxerit, comparauerit. Et olim quidem huius legis pœna ſummaria fuit: ſed tranſlata eſt cognitio in Præfectos vrbis, itémque Præſi-

dis prouinciæ extra ordinem meruit animaduerſionem. Ideóque humiliores aut in metallum damnantur, aut in crucem tolluntur: honeſtiores adempta dimidia parte bonorum in perpetuũ relegantur. Si ſeruus ſciente domino alienum ſeruum ſubtraxerit, vẽdiderit, celauerit, in ipſum dominum animaduertitur. Quod ſi id domino ignorante cõmiſerit, in metallum datur.

Ad legem Iuliam de vi publica & priuata. Tit. XXVI.

LEGE Iulia de vi publica damnatur, qui aliqua poteſtate præditus, ciuem Romanum antea ad populum, nunc Imperatorem appellantem, necarit, necaríve iuſſerit, torſerit, verberauerit, cõdẽnauerit, ínve publica vincula duci iuſſerit. Cuius rei pœna in humiliores capite, in honeſtiores inſulæ deportatione cohercetur.

Hac lege excipiuntur, qui artem ludicram faciũt. Iudicati etiam & confeſſi, & qui ideo in carcerem duci iubentur, quòd ius dicenti non obtemperauerint, quídve contra diſciplinam publicam fecerint. Tribuni etiam militum, & Præfecti claſſium, alarúmve, vt ſine aliquo impedimento legis Iuliæ per eos militare delictum coherceri poſſit.

INTERP. *Lege Iulia decretum eſt, vt pro violentia publica damnetur, quicunque iudex appellãtem, vt ad Principis præſentiam ducatur, ingenuum hominem, vel ciuem Romanum factum torſerit, occiderit, vel occidi iuſſerit, vel in vinculis publicis aſtrinxerit, vel flagellis ceciderit, aut damnare præſumpſerit. Pro qua re humiliores perſonæ iudicio capitis puniuntur, honeſtiores in inſulam relegantur. Sed à legis iſtius pœna de aliquibus preceptum eſt, etiamſi ad Principem appellauerint, poſſe torqueri, vel damnari, ſiquos in ludicra arte offenderint, vel iudicio fuerint condemnati, aut de crimine ſuo confeſſi. Et qui propter hoc in carcerem rediguntur, quia ſecundum leges ſententiæ iudicis parẽre noluerint. Vel ſi contra diſciplinam publicam commiſiſſe aliquid conuincantur. Tribuni quoque militum, & præpoſiti nauium, & præfecti alarũ, & hi omnes ſine impedimento legis Iuliæ, etiã poſt appellationẽ poſſunt pro culpæ ſuæ qualitate aut dãnari, aut verberari.*

Lege Iulia de vi priuata tenetur, qui quem armàtis hominibus poſſeſſione, domo, villa, agróve deiecerit, expugnauerit, obſederit, cluſerit, idve vt fieret, homines commodauerit, locauerit, conduxerit, quíve cœtum, concurſum, turbam, ſeditionem, incendium fecerit, funerari, ſepelirí ve aliquẽ prohibuerit, funúſve eripuerit, turbauerit. Et qui eum, cui aqua & igni interdictum eſt, receperit, celauerit, tenuerit, Quíve cum telo in publico fuerit, templa, portas, aliúdve quid publicũ armatis obſederit, cinxerit, clauſerit, occupauerit. Quibus omnibus cõuictis, ſi honeſtiores ſint, tertia pars bonorum eripitur, & in inſulam relegantur, hũmiliores in metallum damnantur.

Creditor chirographarius ſi ſine iuſſu Præſidis per vim debitoris ſui pignora cum non habuerit obligata acceperit, in legem Iuliam de vi priuata committit. Fiduciam verò & pignora apud ſe depoſita perſequi, & ſine auctoritate iudicis vindicare non prohibetur.

De lege Iulia peculatus. Tit. XXVII.

SI quis fiſcalem pecuniam attrectauerit, ſurripuerit, mutauerit, ſeu in ſuos vſus cõuerterit, in quadruplum eius pecuniæ, quam ſuſtulit condemnetur.

IN-

INTERP. *Si quis pecuniam fiſcalem ſubripuit, quadrupli pœna, multabitur.*

Ad legem Iuliam repetundarum. *Tit.* XXVIII.

IVDICES Pedanei, ſi pecunia corrupti dicantur, plerumque à Præſide aut Curia ſubmouentur, aut in exilium mittuntur, aut ad tempus relegantur.

INTERP. *Si Pedanei Iudices, id eſt, qui ex delegatione cauſas audiunt, in audientia cauſæ corrupti, contra iuſtitiam iudicaſſe conuicti fuerint, à iudice prouinciæ aut Curia ſubmouentur, aut in exilium mittuntur, aut ad tempus relegantur.*

Ad legem Iuliam maieſtatis. *Tit.* XXIX.

LEGE Iulia maieſtatis tenetur is, cuius ope, cõſilio, aduerſus Imperatorem, vel rempub. arma mota ſunt, exercitúſve eius in inſidias deductus eſt: quíve iniuſſu Imperatoris bellũ geſſerit, delectúmve habuerit, exercitum cõparauerit, ſollicitauerit, deſeruerit Imperatorem. Hiis antea in perpetuum aqua & igni interdicebatur, nunc verò humiliores beſtiis obiiciuntur, vel viui exuruntur, honeſtiores capite puniuntur. Quod crimẽ non ſolùm facto, ſed & verbis impiis ac maledictis maximè exacerbatur.

In reum maieſtatis inquiri priùs conuenit, quibus opibus, qua factione, quibus hoc auctoribus fecerit. Tanti enim criminis reus, non obtentu adulationis alicuius, ſed ipſius admiſſi cauſa puniendus eſt. Et ideo cum de eo quæritur, nulla dignitas à tormentis excipitur.

Ad legem Iuliam ambitus. *Tit.* XXX.

PETITVRVS magiſtratus, vel prouinciæ ſacerdotium, ſi turbam ſuffragiorum cauſa conduxerit, ſeruos aduocauerit, aliámve quam multitudinem conduxerit, conuictus vt is publicæ reus, in inſulam deportatur.

De pœnis militum. *Tit.* XXXI.

SI pecunia accepta miles cuſtodiam dimiſerit, capite puniendus eſt. Et certè quæritur, cuius criminis reus dimiſſus eſſe videatur. † reũ de cuſtodia.

Qui cuſtodiam militi proſequenti magna manu excuſſerint, capite puniuntur.

Quando appellandum ſit. *Tit.* XXXII.

QVOTIES iuſiurandum poſtulatur, eo tempore appellandum eſt, quo defertur, non quo iuratur.

INTERP. *Si quando, dum cauſa à iudice auditur, ſacramentum petente vno ex litigatoribus, alter obtulerit, litigator qui iudicibus appellare voluerit, tunc appellare debet, quãdo ſacramentum offertur, non poſt quam iuratur.*

De cautionibus & pœnis appellationum. *Tit.* XXXIII.

AB eo quo appellatum ad eum qui de appellatione cogniturus eſt, literæ dimiſſoriæ dirigantur, quę vulgò Apoſtoli appellantur, quorum poſtulatio & acceptio intra quintum diem ex officio facienda eſt.

INTERP. *Iſta iam ſuperiùs ſub titulo de cautionibus & pœnis appellationum interpretata eſt.*

Qui intra tempora præſtituta dimiſſorias non poſtulauerit, vel acceperit, vel reddiderit, præſcriptione ab agendo ſubmouetur, & pœnam appellationis inferre cogitur.

De reddendis cauſis appellationum. Tit. XXXV.

MERITVM appellationis cauſæ capitalis, & ipſam rationē ſtatus, nonniſi per noſmetipſos proſequi poſſumus. Nemo enim abſens aut duci in ſeruitutem poteſt, aut damnari.

INTERP. *Si quando in cauſa capitali, ſimiliter in cauſa ſtatus, id eſt, ingenuitatis vel ſeruitutis appellatum fuerit, non per Procuratores, ſed ipſis præſentibus eſt agendum: quia nemo abſens aut capite damnari poteſt, aut ſententiam ſeruitutis excipere.*

Moratorias appellationes, & eas, quæ ab executoribus & confeſſis fiunt, recipi non placuit.

INTERP. *Quicunque non confidentia iuſtæ cauſæ, aut cauſa afferendæ moræ, ne contra eum ſententia proferatur, appellauerit, vel ſi de facto ſuo confeſſus, ne addicatur appellare voluerit, huiuſmodi appellationes non recipiuntur.*

Eum qui appellat, cum conuicio ipſius iudicis appellare non oportet. Ideóque quod ita factum eſt, arbitrio Principis vindicatur.

Poſt prouocationem quid obſeruandum ſit. Tit. XXXVI.

QVOTIES poſſeſſor appellat, fructus medij temporis deponi conuenit. Quod ſi petitor prouocet, fructus in cauſa depoſiti eſſe non poſſunt, nec rectè eorum nomine ſatiſdatio poſtulatur.

INTERP. *Quoties poſt auditam cauſam iudici poſſeſſor appellat, fructus poſſeſſionis de qua agitur, dum ſecundæ audientiæ euentus in dubio eſt, meritò ſequeſtrantur. Nam ſi petitor appellauerit, hoc ab eo non poteſt poſtulari: quia non poteſt ſequeſtrare quod non habet.*

Si propter prædia vrbana vel mancipia appelletur, penſiones eorum vel mercedes, vecturæ etiam, ſi de naui agatur, deponi ſolent.

De meritis appellationum. Tit. XXXVII.

OMNI modo probandum eſt, vt quoties iniuſta appellatio pronuntiatur, ſumptus, quos dum ſequeretur aduerſarius impendit, reddere cogitur non ſimplos, ſed quadruplos.

INTERP. *Si quando cuiuſcunque appellatio iniuſta pronuntiatur, ſumptus, quos poſt appellationem aduerſarium ſuum compulit ſuſtinere, non in ſimplum, ſed in quadruplum ei reformare cogetur.*

Iulij Pauli Sententiarum receptarum libri quinti finis.

IO. TILIVS ENG. EMARO RANCONETO MAGNO SENATVS REGIS CONSILIARIO S.

QVANQVAM hic Domitij Vlpiani libellus, cuius te ante annos quinq; participem feci, ita permultis ſcatet mendis, vt edendus minimè fuiſſe videri poſſit: tamen aſſiduis amicorum efflagitationibus contra noſtram vtriuſque ſententiam eum publicare hoc tempore cogor. Sperabam certè aliquando fore, vt emẽdatius exemplar in manus veniret, cuius ope huius deprauatio mutilatióque ſarciretur. Quod cùm diu fruſtrà ſperauerim, lectores boni conſulent, ſi è deprauatiſſ. archetypo non peſſimum exemplar ſibi dari intelligẽt: præſertim nobis religioſè cauentibus in huiuſmodi vetuſtorum monimentorum reliquiis, ne quid detrahatur, addatur, immutetur, niſi ſe mendæ luce clariores prodant. Noluimus enim de noſtro quidquam adijci, liberúmq; de locis dubiis cuique iudicium relinquimus. interea dum melioris codicis auxilio vti non licet. Sed quis tandem eſt, qui nõ corruptum librum habere malit, quàm perpetuò deſiderare, in quo præſertim non pauca inueniat, tum ad iuris ciuilis ſcientiam, tum ad humaniores literas intelligẽdas pertinentia? Scriptionis genus inſtitutiones quaſdam refert, quas Vlpianum ſcripſiſſe cùm multæ capitum inſcriptiones in Pandectarum libris, tum Bœtius Seuerinus in iis Commentariis, quos ad Ciceronis Topica conſcripſit, facilè oſtendunt. Ac ipſa quidem verba Vlpiani eſſe vt non dubito, ita affirmare audeo ἐπιτομὴν, duntaxat eſſe quãdam eorum quæ Vlpianus erat multis libris perſecutus. Quod ea inſcriptio quam antiquus codex habet, indicare videtur: TITVLI EX CORPORE VLPIANI. *Adde quòd hic libellus coniunctus erat ei Satyræ, quam Alaricus Gotthorũ olim rex de legibus Romanis collegerat è Theodoſiano, Hermogeniano, & Gregoriano: itémque è νεαρῶν libris, T. Caij inſtitutionibus, & I. Pauli ſententiarum libris v. Quod volumen deprauatum admodum ſub Theodoſiani codicis nomine ſuperioribus annis Germani publicarunt. Alaricus enim ipſe ſua quadam præfatione, quam pleriq; noſtri codices manu ſcripti habent, teſtatur ex illis legibus ſe quantum vſus erat excerpſiſſe: quod etiam vel prima lectione quiſque qui vel parum iudicio valeat, facilè deprehendet. Quæ omnia intra paucos menſes à nobis emendatiſſ. edentur, cum magna Theodoſiani codicis parte, qualis olim à Theodoſio promulgatus erat, in quo veterum Imperatorum conſtitutiones longè ampliores licebit agnoſcere, quarum partim in Iuſtiniano codice corruptæ mutilaque leguntur, partim ante M. annos latuerunt. Sunt in his Græca aliquot, ſunt de iure fiſci & populi, ſunt de his rebus, quas in tres codicis poſteriores libros Iuſtinianus reiecit, innumera. Quas maiore cum fructu an voluptate homines lecturi ſint, non facilè dixerim. Ego verò dum eum theſaurum in gratiam iuris legúmque ſtudioſorum emittendum meditor, interea hunc libellum quaſi primitias quaſdam, in tuo nomine apparere volui, propter veterem noſtram ſtudiorum coniunctionem, vt huius editionis gratiam ſtudioſi omnes tibi ſe debere fateantur. Vale, Lutetiæ Pariſiorum. Kal. Decemb. 1549.*

TITVLI

TITVLI EX CORPORE REGVLARVM VLPIANI.

De Legibus & moribus.

IMPERFECTA lex eſt veluti Cincia, quæ ſupra certum modum donari prohibet, exceptis quibuſdam cognatis,& ſi plus donatum ſit, non reſcindit.

Minus quàm perfecta lex eſt, quæ vetat aliquid fieri,& ſi factum ſit, non reſcindit: ſed pœnam iniungit ei qui contra legem fecit, qualis eſt lex Furia teſtamentaria, quæ plus quàm mille aſſium legatum, mortiſve cauſa prohibet capere: præter exceptas perſonas: & aduerſus eum qui plus ceperit, quadrupli pœnam conſtituit.

Lex aut rogatur, id eſt, fertur: aut abrogatur, id eſt, prior lex tollitur: aut derogatur, id eſt, pars primæ tollitur: aut ſubrogatur, id eſt adiicitur aliquid primæ legi: aut obrogatur, id eſt, mutatur aliquid ex prima lege.

Mores ſunt tacitus conſenſus populi, longa cõſuetudine inueteratus.

De Libertis.

LIBERTORVM genera ſunt tria, ciues Romani, Latini Iuniani, deditiriorum numero. Ciues Romani, ſunt liberti, qui vindicta, cenſu, aut teſtamẽto, nullo iure impediente manumiſſi ſunt.

Vindicta manumittuntur apud magiſtratũ, velut Prætorem, Conſulem, Proconſulem.

Cenſu manumittebantur olim, qui luſtrali cenſu, Romæ, iuſſu dominorum, inter ciues Romanos cenſum profitebantur.

Vt teſtamento manumiſſi liberi ſint, lex duodecim Tabularum facit, quæ confirmat.*Hodie autem ipſo iure liberi ſunt ex lege Iunia, qua lege Latini ſunt nominati, inter amicos manumiſſi.

Deditiriorum numero ſunt, qui pœnæ cauſa vincti ſunt à domino, quibus veſtigia ſcripta fuerunt, qui propter noxam torti, nocentéſque inuenti ſunt, quive traditi ſunt, vt ferro, aut cum beſtiis depugnarent: vel in cuſtodiam coniecti fuerunt: deinde quoquomodo manumiſſi ſunt: idque lex Ælia Sentia facit.

Eadem lege cautum eſt, vt minor triginta annorum ſeruus vindicta manumiſſus, ciuis Romanus non fiat, niſi apud conſilium cauſa probata

fuerit:ideo ſine conſilio manumiſſum ſeruum manere putat. Teſtamẽto verò manumiſſum perinde haberi iubet, atque ſi domini voluntate in libertate eſſet, ideóque Latinus fit.

Eadem lex eum dominum qui minor viginti annorum eſt, prohibet ſeruum manumittere, prӕterquam ſi cauſam apud cõſilium probauerit. In conſilium autem adhibentur Romӕ quinque Senatores, & quinque Equites Romani:in prouĩncia viginti Recuperatores, ciues Romani.

Ab eo domino qui ſoluẽdo non eſt, ſeruus teſtamẽto liber eſſe iuſſus, & heres inſtitutus: etſi minor ſit triginta annis, vel in ea cauſa ſit, vt dedititius fieri debeat, ciuis Romanus & heres fit, ſi tamẽ alius ex eo teſtamento nemo heres ſit. Quòd ſi duo pluréſve liberi heredéſque eſſe iuſſi ſunt, primo loco ſcriptus liber & heres ſit, quod & ipſum lex Aelia Sentia facit.

Eadem lex in fraudem creditoris & patroni manumittere prohibet.

Qui tãtum in bonis, non etiam ex iure Quiritium ſeruum habet, manumittendo, Latinum facit.

In bonis tantùm alicuius ſeruus eſt, velut hoc modo, ſi ciuis Romanus à ciue Romano ſeruum emerit, iſque traditus ei ſit, neque tamen mancipatus ei, neque in iure ceſſus, neque ab ipſo anno poſſeſſus ſit. Nã quandiu horum quid fiat, id ſeruus in bonis quidẽ emptoris eſt, ex iure Quiritium autem venditoris eſt.

Mulier quӕ in tutela eſt, itẽ pupillus & pupilla manumittere nõ poſsũt.

Communem ſeruum vnus ex dominis manumittendo, partem ſuam amittit: eáque adcreſcit ſocio: maximè ſi eo modo manumiſerit, quo ſi proprium haberet, ciuem Romanum facturus eſſet. Nam ſi inter amicos eum manumiſerit, pleriſque placet eum nihil egiſſe.

Seruus in quo alterius eſt vſusfructus, alterius proprietas, à proprietatis domino manumiſſus, liber non ſit, ſed ſeruus ſine domino eſt.

Poſt mortem heredis, aut ante inſtitutionem heredis, teſtamẽto libertas dari non poteſt, excepto teſtamento militis.

Inter medias heredum inſtitutiones libertas data vtriſque adeuntibus non valet: ſolo autem priore adeunte, iure antiquo valet. Sed poſt legem Papiam Popeam, quӕ partem non adeũtis caducam facit, ſiquidem primus heres vel ius antiquum habeat, valere eam poſſe placuit. Quod ſi nõ habeat, non valere conſtat, quòd loco non adeuntis ea lege ӕrariũ partis heredes fiunt. Sunt tamen qui & hoc caſu valere eam poſſe dicunt.

Qui teſtamento liber eſſe iuſſus eſt, mox quam vnus ex heredibus adierit hereditatem, liber fit.

Iuſta libertas teſtamento poteſt dari his ſeruis, qui teſtamenti faciendi & mortis tempore ex iure Quiritium teſtatoris fuerunt.

Lex Furia Caninia iubet teſtamento ex tribus ſeruis, non plures quam duos manumitti: & vſque ad decem dimidiã partem manumittere concedit: à decimo vſque ad triginta, tertiam partem, vt tamen adhuc quinque manumittere liceat, ӕquè vt ex priori numero: à triginta vſque ad cẽtum quartam partẽ, ӕquè vt decem ex priori numero liberari poſſint: à centum vſque ad quingentos, partem quintã ſimiliter, vt ex antecedẽti numero viginti quinque poſſint fieri liberi. Eadémque prӕcipit, ne plures omnino quàm centum, ex cuiuſquam teſtamenti liberi fiant.

Eadem

Eadem lex cauet, vt libertates ſeruis teſtamento nominatim dentur.

De ſtatu liberis.

QVi ſub conditione teſtamento liber eſſe iuſſus eſt, ſtatu liber appellatur.

Statu liber, quandiu pendet conditio, ſeruus heredis eſt.

Statu liber ſeu alienetur ab herede, ſiue vſucapiatur ab aliquo, libertatis conditionem ſecum trahit.

Sub hac conditione liber eſſe iuſſus, ſi decem millia heredi dederit, & ſi ab herede abalienatus ſit, emptori dando pecuniam, ad libertatem perueniet, idque lex duodecim Tabularum iubet.

Si per heredem factum ſit, quo minus ſtatu liber conditioni pareat, perinde fit liber, atque ſi conditio expleta fuiſſet.

Extraneo pecuniam dare iuſſus, & liber eſſe, ſi paratus ſit dare, & is cui iuſſus eſt dare, aut nollet accipere, aut antequam acceperit moriatur, perinde fit liber, ac ſi pecuniam dediſſet.

Libertas & directò poteſt dari hoc modo, liber eſto, liber ſit, liberum eſſe iubeo: & per fideicommiſſum, vt puta, Rogo, fidei committo heredis mei, vt Stichum ſeruum manumittat.

Is qui directò liber eſſe iuſſus eſt, horcinus fit liberto: is autē cui per fideicōmiſsū data eſt libertas, nō teſtatoris, ſed manumiſſoris fit libertus.

Cuius fidei committi poteſt ad rem aliquam præſtandam, eiuſdem etiam libertas fidei committi poteſt.

Per fideicommiſſum libertas dari poteſt tam proprio ſeruo teſtatoris, quàm heredis, aut legatarij, vel cuiuſlibet extranei ſeruo.

Alieno ſeruo per fideicommiſſum data libertate, ſi dominus eum iuſto precio non vendat, extinguitur libertas, quoniam nec pretij computatio pro libertate fieri poteſt.

Libertas ſicut dari, ita & adimi tam teſtamento quàm codicillis teſtamento confirmatis poteſt: vt tamē eodē modo adimatur, quo & data eſt.

De Latinis.

LAtini ius Quiritiū conſequuntur his modis, beneficio principali, liberis, iteratione, militia, naue, ædificio, piſtrino: præterea ex ſenatuſconſulto, veluti quæ ſit ter enixa.

Beneficio principali Latinus ciuitatem Romanam accipit, ſi ab imperatore ius Quiritium impetrauerit.

Liberis ius Quiritium conſequitur Latinus, qui minor triginta annorum manumiſſionis tempore fuit. Nam lege Iunia cautū eſt, vt ſi ciuem Romanam, vel Latinam vxorem duxerit teſtatione interpoſita, quod liberorum quærendorum cauſa vxorem duxerit, poſtea filio filiáue, nato natáve, & anniculo facto, poſſit apud Prætorem vel Præſidem prouinciæ cauſa probare, & fieri ciuem Romanum, tam ipſe quàm filius, filiáve eius, & vxor, ſcilicet ſi & ipſa Latina ſit. Nam ſi vxor ciuis Romana ſit, patruus quoque ciuis Romanus eſt, ex ſenatuſcōſulto quod auctore diuo Adriano factum eſt.

Iteratione fit ciuis Romanus, qui poſt Latinitatem quam acceperat maior triginta annorum, alterū iuſtè manumiſſus eſt ab eo cuius ex iure

Quiritium ſeruus fuit. Sed huic conceſſum eſt, ex ſenatuſconſulto etiam liberis ius Quiritium conſequi.

Militia ius Quiritium accipit Latinus, ſi inter vigiles Romæ ſex annis militauerit, ex lege Viſillia. Præterea ex ſenatuſconſulto cõceſſum eſt ei, vt ſi trienniter vigiles militauerit, ius Quiritium conſequatur.

Naue Latinus ciuitatem Romanam accipit, ſi non minorem quàm decem millia modiorum nauem fabricauerit, & Romam ſex annis frumentum portauerit, ex edicto diui Claudij.

* * *

De his qui ſui iuris ſunt.

SVI iuris ſunt familiarum ſuarum principes, id eſt, paterfamiliæ, itémque materfamiliæ.

Qui matre quidẽ certa, patre autem incerto nati ſunt, ſpurij appellantur.

De his qui in poteſtate ſunt.

IN poteſtate ſunt liberi, parentũ ex iuſto matrimonio nati.

Iuſtum matrimonium eſt, ſi inter eos qui nuptias contrahunt connubium ſit, & tam maſculus pubes quàm fœmina potens ſit, & vtrique conſentiant, ſi ſui iuris ſunt, aut etiam parentes eorum, ſi in poteſtate ſunt.

Connubium eſt vxoris iure ducendæ facultas.

Connubium habent ciues Romani cum ciuibus Romanis, cum Latinis autem & peregrinis, ita ſi conceſſum ſit.

Cum ſeruis nullum eſt connubium.

Inter parentes & liberos infinitè cuiuſcunque gradus cõnubium non eſt. Inter cognatos autem ex tranſuerſo gradu, olim quidem vſque ad quartum gradum matrimonia contrahi non poterant: nunc autem etiam ex tertio gradu licet vxorem ducere. †Si tamen fratris filia, non etiam ſororis filia, aut amita, vel matertera, quamuis eodem gradu ſit, eademque vxore: nouerca, vel priuigna, vel nurus, vel ſocrus noſtra fuit, vxorem ducere non poſſumus.

† ſed tantùm fratris filiã, nõ etiam ſororis, nec amitã nec materteram, quamuis &c. Eam quæ nouerca, &c.

Si quis eam quam non licet, vxorem duxerit, inceſtum matrimonium contrahit, ideóque liberi in poteſtate eius nõ fiunt, ſed quaſi vulgo concepti, ſpurij ſunt.

Connubio interueniente, liberi ſemper patrem ſequuntur: non interueniente connubio, matris conditioni accedunt, excepto eo qui ex peregrino & ciue Romana, peregrinus naſcitur: quoniam lex Menſia ex alterutro peregrino natum deterioris parentis conditionem ſequi iubet.

Ex ciue Romano & Latina, Latinus naſcitur: & ex libero & ancilla, ſeruus: quoniam cum his caſibus connubia non ſint, partus ſequitur matrẽ.

In his qui iure contracto matrimonio naſcuntur, cõceptionis tempus ſpectatur: in his autem qui non legitimè concipiuntur, editionis: veluti ſi ancilla conceperit, deinde manumiſſa pariat, liberum parit. Nam quoniam non legitimè concepit, cùm editionis tempore libera ſit, partus quoque liber eſt.

De dotibus.

Dos

DOs aut datur, aut dicitur, aut promittitur.

Dotem dicere poteſt mulier quæ nuptura eſt, & debitor mulieris, ſi iuſſu eius dicat, inſtitutus.

Parens mulieris, virilis ſexus, per virilem ſexum cognatione iunctus, velut pater, auus paternus, dare, promittere dotem omnes poſſunt.

Dos aut profectitia dicitur, id eſt, quam pater mulieris dedit: aut aduentitia, id eſt, ea quæ à quouis alio data eſt.

Mortua in matrimonio muliere, dos à Patre profecta, ad patrē reuertitur, quintis in ſingulos liberos in infinitum relictis penes virum. Quod ſi pater non ſit, apud maritum remanet.

Aduentitia autem dos ſemper penes maritum remanet, præterquàm ſi is qui dedit, vt ſibi redderetur ſtipulatus fuit, quæ dos ſpecialiter receptitia dcitur.

Diuortio facto, ſiquidem ſui iuris ſit mulier, ipſa habet actionē, id eſt, dotis repetitionē. Quòd ſi in poteſtate patris ſit, pater adiūcta filiæ perſona habet actionē reuera, nec intereſt aduentitia ſit dos, an profectitia.

Poſt diuortium defuncta muliere, heredi eius actio non aliter datur, quàm ſi moram in dote mulieri reddenda maritus fecerit.

Dos ſi pondere, numero, menſura contineatur, anmua, bima, trima die reddetur, niſi ſi, vt præſens reddatur, conuenerit. Reliquæ dotes ſtatim redduntur.

Retenſiones ex dote fiunt, aut propter liberos, aut propter mores, aut propter impenſas, aut propter res donatas, aut propter res amotas.

Propter liberos retentio fit, ſi culpa mulieris aut patris, cuius in poteſtate eſt, diuortium factum ſit. Tunc enim ſingulorum liberorum nomine ſextæ retinentur ex dote: non plures tamen quàm tres ſextæ in retentione ſunt, non in petitione.

Dos quæ ſemel functa eſt, ampliùs fungi non poteſt, niſi aliud matrimonium ſit.

Morum nomine, grauiorum quidem, ſexta retinetur: leuiorum itē octaua. Grauiores mores ſunt, adulteria tantùm: leuiores, omnes reliqui.

Mariti mores puniuntur, in ea quidē dote, quæ à die reddi debet. Ita propter maiores mores præſentē dotem reddit: propter minores ſenum mēſum die. In ea autē, quæ præſens reddi ſolet, tantū ex fructibus iubetur reddere, quantum in illa dote quadriennio redditur * repēſatio facit.

Impenſarum ſpecies ſunt tres: aut enim neceſſariæ dicuntur, aut vtiles, aut voluptuoſæ.

Neceſſariæ ſunt impenſæ, quibus non factis dos deterior futura eſt, velut ſi quis ruinoſas ædes refecerit.

Vtiles ſunt, quibus nō factis quidem deterior dos non fuerit, factis autem fructuoſior dos effecta eſt, veluti ſi vineta & olíueta fecerit.

Voluptuoſę ſūt, quibus neq; omiſſis deterior dos fieret: neq; factis fructuoſior effecta eſt: quod euenit in viridariis, & †picturis ſimilibúſq; rebus. † *al.* picturis.

De iure donationum inter virum & vxorem.

INTER virū & vxorē donatio nō valet, niſi certis ex cauſis: mortis cauſa, diuortij cauſa, ſerui manumittēdi gratia. Hoc amplius

principalibus conſtitutionibus conceſſum eſt mulieri , in hoc , donare viro ſuo, vt is ab Imperatore,lato clauo,vel equo publico, ſimiliue honore honoretur.

Si maritus diuortij cauſa res mouerit , rerum quoque amotarum actione tenebitur.

Si maritus pro muliere ſe obligauerit,vel in rem eius impenderit,diuortio facto,eo nomine cauere ſibi ſolet ſtipulatione tribunitia.

In poteſtate parentum ſunt etiam ij liberi, quorum cauſa probata eſt, per errorem contracto matrimonio inter diſpares † condiguis perſonas. Nam ſeu ciuis Romanus Latinam,aut peregrinam,vel eam quæ dedititiorum numero eſt,quaſi Ciuem per ignorantiam vxorem duxerit, ſiue ciuis Romana per errorem peregrino , vel ei qui dedititiorum numero eſt:aut etiam ſi Latino ex lege Aelia Sentia nupta fuerit , cauſa probata,ciuitas redditur tam liberis quàm parentibus,præter eos qui dedititiorum numero ſunt, & ex eo fiunt in poteſtate parentum liberi.

†, diſparis cōditionis

De Adoptionibus.

NON tantùm naturales liberi in poteſtate parentum ſunt , ſed etiam adoptiui.

Adoptio fit,aut per populum,aut per prætorem,vel præſidem prouinciæ.Illa adoptio quæ per populũ fit,ſpecialiter arrogatio dicitur.

Per populum,qui ſui iuris ſunt,arrogantur. Per prætorem autem, filiifamiliæ à parentibus dantur in adoptionem.

Arrogatio Romæ tantùm fit. Adoptio autem etiam in prouincia apud præſidem.

Per prætorem , vel præſidem prouinciæ adoptari tam maſculi quàm fœminæ, & tam puberes quàm impuberes poſſunt. Per populum verò Romanum , fœminæ quidem non arrogant. pupilli antea quidem non poterant arrogari: nunc autem poſſunt ex conſtitutione diui Antonini.

Hi qui generare non poſſunt, velut ſpado, vtroque modo poſſunt adoptare.Idem iuris eſt in perſona cœlibe.

Item is qui filium non habet,in locum nepotis adoptare poteſt.

Si paterfamiliæ arrogandum ſe dederit , liberi quoque eius quaſi nepotes , in poteſtate fiunt arrogatoris. Fœminæ verò neutro modo poſſunt adoptare: quoniam nec naturales liberos in poteſtate habent.

De his qui in manu ſunt.

FARRE conuenitur in manum, certis verbis, & teſtibus X. præſentibus,& ſolenni ſacrificio facto,in quo panis quoque farreus adhibetur.

* * * *

Qui in poteſtate mancipióve ſunt,quemadmodum eo iure liberentur.

LIBERI parentum poteſtate liberantur,emancipatione,id eſt, ſi poſteaquam mancipati fuerint , manumiſſi ſint. Sed filius quidem ter mancipatus , ter manumiſſus ,ſui iuris fit. Idem lex duodecim Tabularum iubet his verbis, Si pater filiũ ter venundauit,filius à patre liber eſto.Cæteri autem liberi præter filiũ tam

maſculi

maſculi quàm fœminæ, vna mancipatione manumiſſionéque ſui iuris fiunt.

Morte patris filius & filia ſui iuris fiunt. Morte autem aui nepotes ita demum ſui iuris fiunt, ſi poſt mortem aui in poteſtate patris futuri non ſunt: velut ſi moriente auo pater eorum aut iam deceſſit, aut de poteſtate dimiſſus eſt. Nam ſi mortis aui tempore, pater eorum in poteſtate eius ſit, mortuo auo, in patris ſui poteſtate fiunt.

Si patri, vel filio, aqua & igni interdictum ſit, patria poteſtas tollitur, quia peregrinus fit is, cui aqua & igni interdictum eſt. Neque autem peregrinus ciuem Romanum, neque ciuis Romanus peregrinum in poteſtate habere poteſt.

Si pater ab hoſtibus captus ſit, quamuis ſeruus hoſtium fiat, tamē cùm reuerſus fuerit, omnia priſtina iura recipit iure poſtliminij. Sed quandiu apud hoſtes eſt, patria poteſtas in filio eius interim pendebit. Et cùm reuerſus fuerit ab hoſtibus, in poteſtate filium habebit. Si verò ibi deceſſerit, ſui iuris filius erit. Filius quoque ſi captus fuerit ab hoſtibus, ſimiliter propter ius poſtliminij, patria poteſtas interim pendebit.

In poteſtate parentum eſſe deſinunt, & hi qui Flamines Diales inaugurantur, & quæ virgines Veſtæ capiuntur.

De Tutelis.

TVTORES conſtituuntur tam maſculis, quàm fœminis. Sed maſculis quidem impuberibus duntaxat propter ætatis infirmitatē, fœminis autē tam impuberibus, quàm puberibus, & propter ſexus infirmitatem, & propter forenſium rerum ignorantiam.

Tutores autem legitimi ſunt, aut ſenatuſconſultis conſtituti, aut moribus introducti.

Legitimi tutores ſunt, qui ex lege aliqua deſcendunt. Per eminētiam autem legitimi dicūtur, qui ex lege duodecim Tabularum introducuntur ſeu propalàm, quales ſunt agnati, ſeu per conſequentiam, quales ſunt patroni.

Agnati ſunt, à patre cognati, virilis ſexus, per virilem ſexum deſcendentes, eiuſdem familiæ, veluti patrui, fratres, filij fratris patruelis.

Qui liberum caput mancipatum ſibi, vel à parente, vel à coemptore manumiſit, per ſimilitudinem patroni tutor efficitur, qui fiduciarius tutor appellatur.

Legitimi tutores, alij tutela in iure cedere poſſunt.

Is cui tutela in iure conceſſa eſt, Ceſſicus tutor appellatur: qui ſiue mortuus fuerit, ſiue capite minutus, ſiue alij tutela ceſſerit, redit ad legitimum tutorem tutela. Sed & ſi legitimus deceſſerit, aut capite minutus fuerit, ceſſitia quoque tutela extinguitur.

Quantum ad agnatos pertinet, hodie ceſſitia tutela nō procedit: quoniam permiſſum erat in iure, cedere tutela fœminarum tantùm, non etiam maſculorum. Fœminarum autem legitimas tutelas lex Claudia ſuſtinet.

Excepta tutela patronorum, legitima tutela capitis diminutione amittitur.

Capitis minutionis ſpecies ſunt tres,maxima,media,minima.

Maxima capitis diminutio eſt, per quam & ciuitas, & libertas amittitur:veluti cum incenſus aliquis venierit, aut cum mulier alieno ſeruo ſe iunxerit,denunciante domino,& ancilla facta fuerit,ex ſenatuſconſulto Claudiano.

Media capitis diminutio dicitur, per quam ſola ciuitate amiſſa libertas retinetur:quod fit in eo,cui aqua & igni interdicitur.

Minima capitis diminutio eſt,per quam & ciuitate,& libertate ſalua ſtatus duntaxat hominis mutatur:quod fit adoptione,& in manum conuentione.

Teſtamento quoque nominatim tutores dati, confirmantur eadem lege duodecim Tabularum,his verbis,Vti legaſſit ſuper pecunia,tutelave ſuæ rei,ita ius eſto:qui tutores datiui appellantur.

Dari teſtamento tutores poſſunt liberis qui in poteſtate ſunt.

Teſtamento tutores dari poſſunt hi, cum quibus teſtamenti faciendi ius eſt,præter Latinum Iunianum.Nam Latinus habet quidē teſtamenti factionem,ſed tamen tutor dari non poteſt. id enim lex Iunia prohibet.

Si capite diminutus fuerit tutor teſtamento datus,non amittit tutelam:ſed ſi abdicauerit ſe tutela,deſinit eſſe tutor.Abdicare autem eſt,dicere nolle ſe tutorem eſſe in iure.Cedere autem tutela teſtamento datus non poteſt.nam & legitimus in iure cedere poteſt,abdicare ſe nō poteſt.

Lex Atilia iubet mulieribus,pupillisve non habentibus tutores,dari a Prætore, & maiore parte Tribunorum plebis, quos tutores Atilianos appellamus.Sed quia lex Atilia Romæ tantùm locum habet, lege Iulia & Titia proſpectum eſt, vt in prouincia quoque ſimiliter à Præſidibus earum dentur tutores.

Lex Iunia tutorem fieri iubet Latino, vel Latinis impuberibus eum qui etiam ante manumiſſionem ex iure Quiritium fuit.

Ex lege Iulia de maritandis ordinibus,tutor datur à Prætore vrbis ei mulieri virginíve,quam ex hac ipſa lege nubere oportet, ad dotem dandam, dicendam, promittendámve, ſi legitimum tutorem pupillum habeat.Sed poſtea Senatus cenſuit,vt etiam in prouincia quoque,ſimiliter à Præſidibus earum ex eadem cauſa,tutores dentur.

Præterea etiam in locum muti,furioſíve tutoris,alterum dandum eſſe tutorem,ad dotem conſtituendam Senatus cenſuit.

Item ex Senatuſconſulto tutor datur mulieri ei cuius tutor abeſt, præterquam ſi patronus ſit qui abeſt. Nam in locum patroni abſentis alter peti non poteſt, niſi ad hereditatem adeundam, & nuptias contrahendas.Idémque permiſit in pupillo patroni filio.

Hoc amplius Senatus cenſuit,vt ſi tutor pupilli pupillæve ſuſpectus,à tutela ſubmotus fuerit,vel etiam iuſta de cauſa excuſatus, in locum eius tutor alius detur.

Moribus tutor datur mulieri, pupillóve,qui cum tutore ſuo lege, aut legitimo iudicio agere vult, vt auctore eo agat. (ipſe enim tutor in rem ſuam auctor fieri non poteſt)qui Prætorianus tutor dicitur, quia à Prætore vrbis dari conſueuit.

Pupillorū pupillarúmque tutores & negotia gerūt, & auctoritatē interponunt. Mulierū autem tutores auctoritatem duntaxat interponunt.

Si plu-

Si plures ſunt tutores, omnes in omni re debent auctoritatẽ accõmodare, præter eos qui tunc dati ſunt. nã ex his vel vnius auctoritas ſufficit.

Tutoris auctoritas neceſſaria eſt mulieribus quidem in his rebus, ſi lege, aut legitimo iudicio agant, ſi ſe obligent, ſi ciuile negocium gerãt, ſi libertæ ſuæ permittãt in contubernio alieni ſerui morari, ſi rem mancipi alienent.

Pupillis autem hoc amplius, etiam in rerum nec mancipi alienatione, tutoris auctoritate opus eſt.

Liberantur tutela maſculi quidem pubertate. Puberem autem Caſſiani quidem eum eſſe dicunt, qui habitu corporis pubes apparet, id eſt, qui generare poteſt. Proculeiani autem, eum qui quatuordecim annos expleuit. verùm Priſcus eũ puberẽ eſſe, in quẽ vtrunq; cõcurrit, & habitus corporis, & numerus annorum. Fœminæ autem tutela liberantur. *

* * *

De curatoribus.

CVRATORES aut legitimi ſunt, id eſt, qui ex lege duodecim Tabularũ dantur: aut honorarij, id eſt, qui à Prætore conſtituuntur.

Lex duodecim Tabularum furioſum, itémq; prodigum, cui bonis interdictũ eſt, in curatione iubet eſſe agnatorũ.

A Prætore conſtituitur curator, quem ipſe Prætor voluerit, libertinis prodigis, itémque ingenuis, qui ex teſtamento parentis, heredes facti, malè diſſipant bona. his enim ex lege curator dari non poterat: cum ingenuus quidem non ab inteſtato, ſed ex teſtamento heres factus ſit patri: libertinus autem nullo modo patri heres fieri poſſit, qui nec patrem habuiſſe videtur, cùm ſeruilis cognatio nulla ſit.

Præterea dat curatorem ei, etiam qui nuper pubes factus, idoneè negocia ſua tueri non poteſt.

De cele, orbo & ſolitario patre.

LEGE Iulia prohibentur vxores ducere Senatores quidem, liberíque eorum, libertinas, & quæ ipſæ, quarúmve pater, matérve artem ludicram fecerit: item corpore quæſtum facientem.

Cæteri autem ingenui prohibentur ducere lenam, à lenone lenáve manumiſſam, & in adulterio deprehenſam, & iudicio publico damnatam, & quæ artem ludicram fecerit. Adiicit Mauricianus, & à ſenatu damnatam.

De pœna legis Iuliæ.

FOEMINIS lex Iulia, à morte viri, anni tribuit vacationem: à diuortio, ſex mẽſium. Lex autem Papia à morte viri, biennij: à repudio, anni & ſex menſium.

De decimis.

VIR & vxor inter ſe matrimonij nomine decimam capere poſſunt. Quod ſi ex alio matrimonio liberos ſuperſtites habeant, præter decimã, quam matrimonij nomine capiũt, totidem decimas, pro numero liberorũ, accipiũt. Itẽ com-

munis filius, filiáve, poſt nonum diem amiſſus, amiſſáve, vnam decimam adiicit: duo autem, poſt nonum diem amiſſi, duas decimas adiiciunt. Præter decimam, etiam vſumfructum tertiæ partis bonorum eius capere poſſunt: & quandocunque liberos habuerint eiuſdem partis proprietatem. Hoc amplius mulier præter decimam, dotem peret legatam ſibi.

De ſolidi capacitate inter virum & vxorem.

ALIQVANDO vir & vxor inter ſe ſolidum capere poſſunt, velut ſi vterque vel alteruter eorum nondum eius ætatis ſit, qua lex liberos exigit: id eſt, ſi vir minor annorum viginti quinque ſit, aut vxor annorum viginti minor. Item ſi vtrique lege Papia finitos annos in matrimonio exceſſerint, id eſt, vir ſexaginta annos, vxor L. Item ſi cognati inter ſe coierint vſque ad ſextũ gradũ: aut ſi vir abſit, & donec abeſſet, intra annum poſtquam abeſſe deſierit, libera inter eos teſtamenti factio eſt. Si ius liberorum à principe impetrauerint: aut ſi filium filiámve communem habeãt: aut quatuordecim annorum filium, vel filiam duodecim amiſerint: vel ſi duos trimos, vel ſi tres poſt nonum diem amiſerint, vt intra annum tamen & ſex menſes. Etiam vnus cuiuſcũque ætatis impubes amiſſus, ſolidi capiendi ius præſtat. Item ſi poſt mortem viri intra decem menſes vxor ex eo peperit, ſolidum ex bonis eius capit.

Aliquando nihil inter ſe capiunt, id eſt, ſi contra legem Iuliam, Papiámque Popeam contraxerint matrimonium. Verbi gratia, Si famoſam quis vxorem duxerit, aut libertinam, ſenator.

Qui intra ſexageſimum, vel quæ intra quinquageſimum annum neutri legi paruerit, licet ipſis legibus poſt hanc ætatem liberatus eſſet, perpetuis tamen pœnis tenebitur, ex ſenatuſconſulto Perniciano: ſed Claudiano ſenatuſcõſulto maior ſexagenario, ſi minorem quinquagenaria duxerit, perinde habebitur, ac ſi minor, ſexaginta annorum duxiſſet vxorem.

Quòd ſi maior quinquagenaria minori ſexagenario nupſerit, impar matrimoniũ appellatur, & ſenatuſconſulto Caluitiano iubetur non proficere ad capiendas hereditates, & legatas dotes. Itaque mortua muliere, dos caduca erit.

De caducis.

QVOD quis ſibi teſtamento relictum, ita vt iure ciuili capere poſſit, aliqua ex cauſa non ceperit, caducum appellatur, veluti cecidit ab eo. Verbi gratia, ſi cœlibi, vel Latino Iuniano legatum fuerit, nec intra dies centum vel cœlebs legi paruerit, vel Latinus ius Quiritium cõſecutus ſit: aut ſi ex parte heres ſcriptus, vel legatarius ante apertas tabulas deceſſerit, vel peræger factus ſit.

Hodie ex cõſtitutione Imperatoris Antonini, omnia caduca fiſco vindicantur, ſed ſeruato iure antiquo liberis & parentibus.

Caduca cum ſuo onere fiunt, ideóque libertates, & legata, & fideicommiſſa, ab eo data, ex cuius perſona hereditas caduca facta eſt, ſalua
al. Sed. ſunt: †ſcilicet & legata, & fideicommiſſa cum ſuo onere fiunt caduca.

Qui habeant ius antiquum in caducis.

Item

ITEM liberis & parentibus teſtatoris vſque ad tertium gradum lex Papia ius antiquum dedit, vt heredibus illis inſtitutis, quod quis ex eo teſtamento non capit, ad hos pertineat, aut totum, aut ex parte, prout pertinere poſſit.

De dominijs & adquiſitionibus rerum.

OMNES res aut mancipi ſunt, aut nec mancipi.

Mancipi res ſunt prædia in Italico ſolo, tam ruſtica, qualis eſt fundus, quàm vrbana, qualis domus. Item iura prædiorum ruſticorũ: velut via, iter, actus, & aquęductus. Item ſerui & quadrupedes, quæ dorſo, collóve domantur, velut boues, muli, equi, aſini: cęteræ res nec mancipi ſunt. Elephanti & cameli, quãuis collo dorſóve domentur, nec mancipi ſunt: quoniam beſtiarum numero ſunt.

Singularum rerum dominia nobis adquiruntur, mancipatione, traditione, vſucapione, in iure ceſſione, adiudicatione, lege.

Mancipatio propria ſpecies alienationis eſt, & rerũ mancipi: eáque fit certis verbis, libripende, & quinque teſtibus præſentibus.

Mancipatio locũ habet inter ciues Romanos, & Latinos, Colonarios, Latinóſque Iunianos, eóſque peregrinos, quibus commercium datũ eſt.

Commercium eſt emendi vendidíque inuicem ius.

Res mobiles non niſi præſentes mancipari poſſunt, & non plures quàm quæ manu capi poſſunt. Immobiles autem, etiã plures ſimul, & quæ diuerſis locis ſunt, mancipari poſſunt.

Traditio, propria eſt alienatio rerum nec mãcipi, harum dominia, ipſa traditione adprehendimus, ſcilicet, ſi ex iuſta cauſa traditæ ſunt nobis.

Vſucapione dominia adipiſcimur, tam mancipi rerũ quàm nec mancipi. Vſucapio autem eſt dominij adeptio, per cõtinuationem poſſeſſionis anni, vel biennij, rerum mobilium, anni: immobilium, biennij.

In iure ceſſio quoque communis alienatio eſt, & mãcipi rerum, & nec mancipi, quæ fit per tres perſonas in iure cedẽtes, vindicantes, addicẽtes.

In iure cedit dominus: vindicat is cui ceditur: addicit prætor.

In iure cedi res etiam incorporales poſſunt, velut vſusfructus, & hereditas, & tutela legitima, & libertas.

Hereditas in iure ceditur, vel anteq̃ adeatur, vel poſteaquã adita fuerit.

Antequàm adeatur in iure cedi poteſt legitimè ab herede: poſteaquàm adita eſt, tam à legitimo quàm ab eo qui teſtamento heres ſcriptus eſt.

Si antequàm adeatur hereditas, in iure ceſſa ſit, perinde heres fit cui ceſſa eſt, ac ſi ipſe heres legitimus eſſet. Quòd ſi poſtea quàm adita fuerit, in iure ceſſa ſit, is qui ceſſit permanet heres, & ob id creditoribus defuncti manet obligatus: debita verò pereũt, id eſt, debitores defuncti liberãtur.

Res autem corporales, quoties ſingulæ in iure ceſſæ ſunt, tranſeunt ad eum cui ceſſa eſt hereditas.

Adiudicatione dominia nãciſcimur, per formulã familiæ herciſcũdæ, quæ locum habet inter coheredes: & per formulam communi diuidũdo cui locus eſt inter ſocios: & per formulam finium regundorum, quæ eſt inter vicinos. Nam ſi iudex vni ex heredibus, aut ſociis, aut vicinis rem aliquã adiudicauerit, ſtatim illi adquiritur, ſiue mãcipi ſiue nec mãcipi ſit.

Lege nobis adquiritur, velut caducum, vel ereptitium ex lege Papia

Popea. Item legatum ex lege duodecim Tabularum, ſiue mãcipi res ſint, ſiue nec mancipi.

Adquiritur autẽ nobis etiam per eas perſonas quas in poteſtate, manu, mancipióve habemus. Itaque ſiquidem (mancipio putat) acceperint, aut traditum eis ſit, vel ſtipulati fuerint, ad nos pertinet.

Item ſi heredes inſtituti ſint, legatúmve eis ſit, & hereditatẽ iuſſu noſtro adeuntes, nobis adquirunt, & legatum ad nos pertinet.

Si ſeruus alterius, in bonis alterius ex iure Quiritiũ ſit, ex omnibus cauſis adquiret ei cuius in bonis eſt.

Is quem bona fide poſſidemus, ſiue liber, ſiue alienus ſeruus ſit, nobis adquirit, ex duabus cauſis tantùm, id eſt, quod ex re noſtra, & quod ex operibus ſuis adquirit. Extra has autem cauſas, aut ſibi adquirit, ſi liber ſit: aut domino, ſi alienus ſeruus ſit. Eadem ſunt & in eo ſeruo, in quo tãtum vſumfructum habemus.

De teſtamentis.

TESTAMENTVM, eſt mentis noſtræ iuſta cõteſtatio, in id ſolenniter factum, vt poſt mortem noſtram valeat.

Teſtamẽtorum genera fuerunt tria, Vnum, quod calatis Comitiis: alterum quod in procinctu: tertium quod per æs & libram appellatum eſt. Illis duobus teſtamentis abolitis, hodie ſolum in vſu eſt quod per æs & librã fit, id eſt, per mancipationem imaginariam, in quo teſtamẽto libri pens adhibetur, & familiæ emptor, & non minùs quam quinque teſtes, cum quibus teſtamenti factio eſt.

Qui in poteſtate teſtatoris eſt, aut familiæ emptoris, teſtis † ad libræ penſa adhiberi non poteſt: quoniã familiæ mancipatio inter teſtatorem, & familiæ emptorem fit: & ob id domeſtici teſtes adhibendi non ſunt.

† aut libri pẽs adhibet.

Filio familiæ emente, pater eius teſtis eſſe non poteſt.

Ex duobus fratribus qui in eadem patris poteſtate ſunt, alter familiæ emptor, alter teſtis eſſe non poteſt, quoniam quod vnus ex his mãcipium accipit, adquirit patri, cui filius ſuus teſtis eſſe non debet. Pariter & qui in poteſtate eius eſt conſtitutus.

Duo fratres, qui in eiuſdem patris poteſtate ſunt, teſtes vtrique, vel alter teſtis, alter libri pens fieri poſſunt, alio familiam emente: quoniã nihil nocet ex vna domo plures teſtes alieno negocio adhiberi.

Mutus, ſurdus, furioſus, pupillus, fœmina, neque familiæ emptor, neque teſtis, libripénſve fieri poteſt.

Latinus Iunianus, & familiæ emptor, & teſtis, & libripens fieri poteſt: quoniam cum eo teſtamenti factio eſt.

In teſtamento, quod per æs & librã fit, duæ res aguntur, familiæ mancipatio, & nuncupatio teſtamenti. Nuncupatur teſtamẽtum in hunc modum: Tabulas teſtamenti teſtator tenẽs ita dicit, Hæc vt in his tabulis cerîſve ſcripta ſunt, ita do, ita lego, ita teſtor, itaque vos Quirites teſtimonium perhibetote, quæ nuncupatio & teſtatio vocatur.

Filius familiæ teſtamentum facere non poteſt: quoniam nihil ſuum habet, vt teſtari de eo poſſit. Sed diuus Auguſtus Marcus conſtituit, vt filius familiæ miles, de eo peculio quod in caſtris adquiſiuit, teſtamentum facere poſſit.

Qui

Qui de ſtatu ſuo incertus eſt(facito quod patre peregrè mortuo,ignorat ſe ſui iuris eſſ.):eſtamentum facere non poteſt.

Impubes licet ſui iuris ſit, teſtamentum facere non poteſt: quoniam nondum plenum iudicium animi habet.

Mutus,ſurdus,furioſus,itémque prodigus, cui lege bonis interdictum eſt,teſtamentum facere non poſſunt. Mutus, quoniam verba nũcupationis loqui non poteſt: ſurdus, quoniam verba familiæ emptoris exaudire non poteſt:furioſus,quoniam mentem non habet,vt teſtari de ea re poſſit. Prodigus, quoniam commercium illi interdictum eſt, & ob id familiam mancipare non poteſt.

Latinus Iunianus, item is qui dedititiorum numero eſt, teſtamentum facere non poteſt. Latinus quidem,quoniam nominatim lege Iunia prohibitus eſt. Is autem,qui dedititiorũ numero eſt, quoniam nec quaſi ciuis Romanus teſtari poteſt, cũ ſit peregrinus: nec quaſi peregrinus,quoniam nullius certæ ciuitatis,ſciens vt aduerſus leges ciuitatis ſuæ teſtetur.

Fœminæ poſt duodecimum annum ætatis teſtamenta facere poſſunt, tutore auctore,donec in tutela ſint.

Seruus publicus,† Prętoriani, parte dimidia teſtamẽti faciẽdi habet ius. L. P. Romani.

Quemadmodum heres inſtitui debeat.

HEres inſtitui rectè poteſt his verbis, Titius heres eſto, Titius heres ſit, Titiũ heredem eſſe iubeo. Illa autẽ inſtitutio, Heredem inſtituo, heredẽ facio, plerique improbata eſt.

Qui heredes inſtitui poſſunt.

HEredes inſtitui poſſunt, qui teſtamenti factionem cum teſtatore habent.

Dedititiorum numero heres inſtitui non poteſt, quia peregrinus eſt.

Cum quo teſtamẽti factio non eſt, ſiquidem mortis teſtatoris tempore, vel intra diẽ cretionis, ciuis Romanus ſit, heres eſſe poteſt. Quòd ſi Latinus manſerit, lege Iunia, capere hereditatem prohibetur. Idem iuris eſt in perſona cœlibis, propter legem Iuliam.

Incerta perſona heres inſtitui non poteſt, velut hoc modo, Quiſquis primus ad funus meum venerit, heres eſto, quoniam certum conſilium debet eſſe teſtantis.

Nec municipia, nec municipes heredes inſtitui poſſunt: quoniã incertũ corpus eſt, vt neque cernere vniuerſi, neque pro libito de herede cernere poſſunt vt heredes fiant. Senatuſconſulto tamen conceſſum eſt, vt à libertis ſuis heredes inſtitui poſſint. Sed fideicõmiſſa hereditas municipibus reſtitui poteſt: denique hoc ſenatuſconſulto proſpectum eſt.

Deos heredes inſtituere nõ poſſumus, præter eos, quos ſenatuſcõſulto, conſtitutionibus principum inſtituere conceſſum eſt: ſicuti Iouem Tarpeium, Apollinem Didymæum, ſicuti Martẽ in Gallia, Mineruã Melienſem, Herculem Gaditanum, Dianam Epheſiã, matrem deorũ Cybelem, eam quæ Smyrnæ colitur, & Cœleſtum Salinenſem Carthaginis.

Seruos heredes inſtituere poſſumus, noſtros, cum libertate: alienos, ſine libertate: communes, cum libertate, vel ſine libertate.

Eum ſeruũ qui tantùm in bonis noſter eſt, nec cum libertate heredem

inſtituere poſſumus,quia Latinitatem conſequitur:quod non proficit ad hereditatem capiendam.

Alienos ſeruos heredes inſtituere poſſumus: eos tamen quorum cum dominis teſtamenti factionem habemus.

Communis ſeruus,cum libertate rectè quidem heres inſtituitur,quaſi proprius, pro parte noſtra: ſine libertate autem, quaſi alienus, propter ſocij partem.

Proprius ſeruus cum libertate heres inſtitutus,ſiquidem in eadē cauſa permanſerit,ex teſtamento liber & heres fit,id eſt,neceſſarius.

Quòd ſi ab ipſo teſtatore viuente manumiſſus, vel alienatus ſit, ſuo arbitrio,vel iuſſu emptoris, hereditatem adire poteſt. Sed ſi ſine libertate ſit inſtitutus,omnino non conſtat inſtitutio.

Alienus ſeruus heres inſtitutus,ſiquidem in ea cauſa permāſerit, iuſſu domini debet hereditatem adire. Quòd ſi viuo teſtatore manumiſſus, aut alienatus à domino fuerit,aut ſuo arbitrio,aut iuſſu emptoris, poterit adire hereditatem.

Sui heredes inſtituendi ſunt,vel exheredandi. Sui autem heredes ſunt liberi, quos in poteſtate habemus,tam naturales, quàm adoptiui: item vxor,quæ in manu eſt,& nurus, quæ in manu eſt filij, quem in poteſtate habemus.

Poſthumi quoque liberi, id eſt, qui in vtero ſunt, ſi tales ſunt, vt nati in poteſtate noſtra futuri ſint, ſuorum heredum numero ſunt.

Ex ſuis heredibus filius quidem neque heres inſtitutus, neque nominatim exheredatus,non patitur valere teſtamentum. Reliquæ verò perſonæ liberorum, velut filia, nepos, neptis, ſi præteritæ ſint, valet teſtamentum.

Scriptis heredibus adcreſcunt, ſuis quidem heredibus in partem virilem:extraneis autem,in partem dimidiam.

Poſthumi quoque liberi cuiuſcunque ſexus omiſſi, quod valuit teſtamentum agnatione rumpitur.

Eos qui in vtero ſunt,ſi nati ſui heredes nobis futuri ſunt, poſſumus inſtituere heredes: ſi quidem poſt mortem noſtram naſcantur, ex iure ciuili: ſi verò viuentibus nobis, ex lege Iulia.

Filius qui in poteſtate eſt,ſi non inſtituatur heres, nominatim exheredari debet:reliqui ſui heredes vtriuſque ſexus aut nominatim, aut inter cæteros.

Poſthumus filius nominatim exheredādus eſt: filia poſthuma,cęteræque poſthumæ fœminæ vel nominatim, vel inter cæteros, dummodo inter cæteros exheredatis aliquid legetur.

Nepotes & pronepotes cæterique maſculi poſthumi præter filium, vel nominatim vel inter cęteros, cum adiectione legati ſunt exheredandi: ſed tutius eſt tamen nominatim eos exheredari: & id obſeruatur magis.

Mancipatos liberos,cùm iure ciuili, neque heredes inſtituere, neque exheredare neceſſe ſit, tamen Prætor iubet, ſi non inſtituantur heredes, exheredari maſculos omnes nominatim: fœminas vel inter cæteros, alioqui contra tabulas bonorum poſſeſſionem eis pollicetur.

Inter neceſſarios heredes,id eſt,ſeruos cum libertate heredes ſcriptos, & ſuos

& ſuos ſcilicet neceſſarios,id eſt,liberos qui in poteſtate ſunt, iure ciuili nihil intereſt,nam vtrique etiam inuiti heredes ſunt. Sed iure prætorio ſuis & neceſſariis heredibus abſtinere ſe à parentis hereditate permittitur. Neceſſariis autem tantùm heredibus abſtinendi poteſtas non datur.

Extraneus heres,ſiquidem cùm cretione ſit heres inſtitutus,cernendo fit heres,ſi verò ſine cretione,pro herede gerendo.

Pro herede gerit,qui rebus hereditariis tanquam dominus vtitur: velut qui actionē rerū hereditariarū facit:aut ſeruis hereditariis cibaria dat.

Cretio eſt,certorum dierum ſpacium,quod datur inſtituto heredi ad deliberandum,vtrum expediat ei adire hereditatem necne: velut, Titius heres eſto,cernitóque in diebus centum proximis,quibus ſcieris,poteríſque:niſi ita creueris,exheres eſto.

Cernere,eſt verba cretionis dicere,ad hunc modū, Cùm me Mæuius heredem inſtituerit,eam hereditatem adeo cernóque.

Sine cretione heres inſtitutus,ſi conſtituerit,nolle ſe heredem eſſe,ſtatim excluditur ab hereditate,& ampliùs eam adire non poteſt.

Cum cretione verò heres inſtitutus, ſicut cernendo fit heres, ita non aliter excluditur,quàm ſi intra diem cretionis non creuerit. Ideóque etiam ſi conſtituerit nolle ſe heredem eſſe, tamen ſi ſuperſint dies cretionis,pœnitentia actus,cernendo heres fieri poteſt.

Cretio autem vulgaris dicitur,aut continua.Vulgaris,in qua adiiciuntur hęc verba,Quibus ſcieris,poteríſq;. Cōtinua,in qua non adiiciuntur.

Ei qui vulgarem cretionem habet, dies illi dati computantur, quibus ſcit ſe heredem inſtitutum eſſe,& potuit cernere.Ei vero qui continuam habet cretionem,etiam illi dies computantur,quibus ignorauit ſe heredem inſtitutum:aut ſciuit quidem:ſed non potuerit cernere.

Heredes aut inſtituti dicuntur,aut ſubſtituti. Inſtituti,qui primo gradu ſcripti ſunt:ſubſtituti,qui ſecundo gradu,vel ſequentibus.

Heredes ſcripti ſunt,velut,Titius heres eſto,cernitóq; in diebus proximis centum, quibus ſcieris poteriſque, niſi ita creueris, exheres eſto. Tūc Mæuius heres eſto,cernitóq; in diebus, & reliqua.Similiter & deinceps ſubſtitui poteſt.

Si ſub imperfectam cretionem heres inſtitutus ſit, id eſt, non adiectis his verbis,ſi non creueris,exheres eſto,ſed ſi ita,ſi non creueris,tunc Męuius heres eſto.Cernendo quidem,ſuperior inferiorem excludit:non cernendo autem,ſed pro herede gerendo, in partem admittit ſubſtitutum. Sed poſtea diuus Marcus conſtituit,vt & gerendo ex aſſe fiat heres.Quod ſi neque creuerit, neque pro herede geſſerit, ipſe excluditur, & ſubſtitutus ex aſſe fit heres.

Quemadmodum teſtamenta rumpuntur.

TESTAMENTVM iure factum infirmatur duobus modis: ſi ruptum,aut irritum factum ſit.

Rumpitur teſtamentum mutatione,id eſt, ſi poſtea aliud teſtamentum iure factum ſit. Item agnatione,id eſt,ſi ſuus heres agnaſcatur,qui neq; heres inſtitutus, neque vt oportet,exheredatus ſit.

Agnaſcitur ſuus heres aut agnaſcendo,aut adoptādo,aut in manū conueniendo,aut in locum ſui heredis ſuccedēdo:vel vt nepos mortuo filio,

vel emancipato. Aut manumiſſione, id eſt, ſi filius ex prima, ſecūdáve mā-cipatione manumiſſus reuerſus ſit in patris poteſtatem.

Irritum fit teſtamentum, ſi teſtator capite diminutus fuerit, aut ſi iure facto teſtamento, nemo extiterit heres.

Si is qui teſtamentum fecit ab hoſtibus captus ſit, teſtamentum eius valet: ſiquidem reuerſus fuerit, iure poſtliminij: ſi non ibi deceſſerit, ex lege Corneliana: quæ perinde ſucceſſionem eius confirmat, atque ſi in ciuitate deceſſiſſet.

Si ſeptem ſignis teſtium ſignatum ſit teſtamentum, licet iure ciuili ruptum vel irritum factum ſit, Prætor ſcriptis heredibus iuxta tabulas, bonorum poſſeſſionem dat, ſi teſtator & ciuis Romanus, & ſuæ poteſtatis cum moreretur fuit, quæ bona poſſeſſio cum re, id eſt, cum effectu habetur, ſi nemo alius iure heres ſit.

Liberis impuberibus in poteſtate manentibus tam natis quàm poſthumis heredes ſubſtituere parētes poſſūt duplici modo, .i. aut eo quo extraneis, vt ſi heredes nō extiterint liberi, ſubſtitutus heres fiat: aut proprio iure, id eſt, ſi poſt mortem parentis heredes facti, intra pubertatem deceſſerint, ſubſtitutus heres fiat.

Etiam exhereditatis filiis ſubſtituere parentibus licet.

Non aliter impuberi filio ſubſtituere quis heredem poteſt, quàm ſi ſibi quis heredem inſtitueret, vel ipſum filium, vel quemlibet alium.

Milites quomodocunque fecerint teſtamenta, valent, id eſt, etiam ſine legitima obſeruatione. Nam principalibus conſtitutionibus permiſſum eſt illis quomodocunque vellent, quomodocunque poſſent teſtari: idque teſtamentum quod miles contra iuris regulam fecit, ita demum valet, ſi vel in caſtris mortuus ſit, vel poſt miſſionem intra annum.

De legatis.

LEGATVM, eſt quod legis modo, id eſt, imperatiuè, teſtamēto relinquitur. Nam ea quæ precatiuo modo relinquuntur, fideicommiſſa vocantur.

Legamus autem quatuor modis, per vindicationem, per damnationem, ſinendi modo, per præceptionem.

Per vindicationem his verbis legamus, Do, lego: capito, ſumito: ſiue habeto.

Per damnationem his verbis, Heres, meus damnas eſto dare, dato, facito: heredem meum dare iubeo.

Sinendi modo ita: Heres meus damnas eſto ſinere Lucium Titium ſumere illam rem, ſibique habere.

Per præceptionem ſic: Lucius Titius illam rem præcipito.

Per vindicationem legari poſſunt res, quæ vtroque tempore ex iure Quiritium teſtatoris fuerunt, mortis, & quando teſtamentum faciebat: præterquam ſi pondere, menſura, numero contineantur. in his enim ſatis eſt, ſi vel mortis duntaxat tempore fuerint ex iure Quiritium.

Per damnationem omnes res legari poſſunt, etiam quæ non ſunt teſtatoris, dummodo tales ſint quæ dari poſſint.

Liber homo, aut res populi, aut ſacra, aut religioſa, nec per damnationem legari poteſt: quoniam dari non poteſt.

Sinendi modo legari poſſunt res propriæ teſtatoris, & heredis eius.

Per

Per præceptionem legari poſſunt res,quæ etiam per vindicationem, ſi ea res quæ non fuit vtroque tempore, teſtatoris, ex iure Quiritium, per vindicationem legata ſit,licet iure ciuili non valeat legatum,tamen ſenatuſconſulto Neroniano firmatur:quo cautum eſt, vt quod minùs pactis verbis legatum eſt,perinde ſit,ac ſi optimo iure legatum eſſet.

Optimum autem ius legati per damnationem eſt,ſi duobus eadem res per vindicationem legata ſit:ſiquidem diſiunctim,ſingulis partes debentur:ſi verò coniunctim, velut Titio & Scio,hominem Stichum do, lego, iure ciuili,concurſu,partes fiebant. Non currente altero, pars eius alteri adreſcebat, ſed poſt legem Papiam Popeam, nõ capiẽtis pars caduca fit.

Si per damnationẽ eadem res duobus legata ſit,ſiquidẽ coniunctim,ſingulis partes debẽtur:& non capiẽtis pars iure ciuili in hereditatẽ remanebat:nunc autem caduca fit:quod ſi diſiunctim,ſingulis in ſolidũ debetur.

Optione autem legati, per vindicationem data, legatarij electio eſt, veluti hominẽ optato,eligito. Idémque eſt, *& ſi generaliter legauerim Titio* hominem. *at ſi ita* hæres *meus damnas eſto.* hominem dare heredis electio eſt quem velit dare.

Ante heredis inſtitutionem legari non poteſt,quoniam & poteſtas teſtamenti ab heredis inſtitutione incipit.

Poſt mortem heredis legari non poteſt,ne ab heredis herede legari videatur. quod iuris ciuilis ratio non patitur. In mortis autem heredis tẽpus legari poteſt:velut cùm heres moriatur.

Pœnæ cauſa legari non poteſt:Pœnæ autem cauſa legatur, quod coercendi heredis cauſa relinquitur, vt faciat quidem aut non faciat, non vt legatum pertineat,vt puta hoc modo,Si filiam tuam in matrimonio Titio conlocaueris,decem millia Scio dato.

Incertæ perſonæ legari non poteſt: veluti, Quicunque filio meo filiã ſuam in matrimonio cõlocauerit,ei homini tot millia dato:ſub certa tamẽ demõſtratione incertæ perſonæ legari poteſt:velut, Ex cognatis meis qui nunc ſunt,qui primo ad funus meũ venerit,ei heres meus illud dato.

Neque ex falſa demonſtratione,neque ex falſa cauſa legatum infirmatur:falſa demonſtratio eſt,velut, Titio fundũ,quem à Titio emi,do, lego. Cùm is fundus à Titio emptus non ſit,falſa cauſa eſt:velut, Titio, quoniã negocia mea curauit,fũdũ do,lego,vt negotia eius nũquã Titius curaſſet.

A legatario legari non poteſt.

Legatum ei tantum dari poteſt,qui extraneus eſt. Ideóque filiofamiliæ heredi inſtituto, vel ſeruo,neq; à patre,neq; à domino legari poteſt.

Heredi à ſemetipſo legari non poteſt.

Ei qui in poteſtate,manu,mancipióve eſt ſcripti heredis,ſub conditione legari poteſt,ſed requiritur vt quo tempore dies legati cedit,in poteſtate heredis non ſit.

Ei cuius in poteſtate,manu,mancipióve eſt heres ſcriptus,legari † nõ poteſt.

† Supereſt negatio

Sicut ſingulæ res legari poſſunt,ita vniuerſarum quoque ſumma legari poteſt,vt puta,Meuius heres meus cum Titio hereditatem meam partito diuidito:quo caſu dimidia pars bonorũ legata videtur. Poteſt autẽ & alia pars,velut tertia vel quarta legari:quæ ſpecies partitio appellatur.

Vſusfructus iure ciuili legari poteſt earum rerum, quarum ſalua ſub-

ſtantia fruendi vtendi poteſt eſſe facultas,& tam ſingularum rerũ, quàm plurium,id eſt,partis.

Senatuſconſulto cautum eſt,vt etiam ſi earum rerũ quæ in abuſu continentur,vt puta vini,olei,tritici vſuſfructus legatus ſit,legatario res tradantur,cautionibus interpoſitis de reſtituendis eis, cùm vſuſfructus ad legatarium pertinere deſierit.

† L. Pop. Romani. Ciuitatibus omnibus,quæ ſub imperio prætoriani† ſunt,legari poteſt: idque à diuo Nerua introductum,poſtea à Senatu auctore Adriano diligentiùs conſtitutum eſt.

Legatum quod datum eſt,adimi poteſt,vel eodem teſtamento,vel codicillis teſtamento confirmatis:dum tamen eodem modo adimatur quo modo datum eſt.

Ad heredem legatarij legata non aliter tranſeũt,niſi ſi iam die legatorum cedente legatarius deceſſerit.

Legatorum quæ pure vel in diem certum relicta ſunt, dies cedit antiquo quidem iure,ex mortis teſtatoris tempore:per legem autem Papiam Popeam,ex apertis tabulis teſtamenti.Eorum verò quæ ſub conditione relicta ſunt,cùm conditio extiterit,lex Falcidia iubet,non plus quàm dodrantem totius patrimonij legari,vt omnimodo quadrans integer apud heredem remaneat.

Legatorum perperam ſolutorum repetitio non eſt.

De fideicommiſſis.

FIDEICOMMISSVM,eſt quod non ciuilibus verbis,ſed precatiuè relinquitur:nec ex rigore iuris ciuilis proficiſcitur, ſed ex voluntate datur relinquentis.

Verba fideicõmiſſorum in vſu ferè ſunt hæc,Fideicommitto,peto,volo dari,& ſimilia.

Etiam nutu relinquere fideicommiſſum in vſu receptum eſt.

Fideicommiſſum relinquere poſſunt,qui teſtamẽtum facere poſſunt, licet non fecerint. Nam inteſtatus quis moriturus fideicommiſſum relinquere poteſt.

Res per fideicommiſſum relinqui poſſunt, quæ etiam per damnationem legari poſſunt.

Fideicommiſſa dari poſſunt his quibus legari poteſt.

Latini Iuniani fideicommiſſum capere poſſunt, licet legatum capere non poſſint.

Fideicommiſſum & ante heredis inſtitutionem,& poſt mortem heredis,& codicillis etiam non confirmatis teſtamento dari poteſt, licet legari non poſſit.

Item Græcè fideicommiſſum ſcriptum valet,licet legatum Græcè ſcriptum non valeat.

Filio qui in poteſtate eſt,ſeruóve,heredibus inſtitutis, ſeu ſi his legatum ſit,patris vel domini fideicommitti poteſt,quamuis ab eo legari nõ poſſit. Qui teſtamento heres inſtitutus eſt codicillis etiã non confirmatis rogari poteſt,vel vt hereditatem totam,vel ex parte alij reſtituat,quãuis ex directo heres inſtitui,ne quidem confirmatis codicillis poſſit.

Fideicommiſſa non per formulam petuntur,vt legata,ſed cognitio eſt

Romæ

Romæ quidem Conſulum, aut Prætoris, qui fideicommiſſarius vocatur: in prouinciis verò, Præſidum prouinciarum.

Pœnæ cauſa certæ vel incertæ perſonæ, ne quidem fideicommiſſa dari poſſunt.

Is qui rogatus eſt alij reſtituere hereditatem, lege quidem Falcidia locum non habente, quoniam non plus, puta quàm dodrantem reſtituere rogatus eſt, ex Trebelliano ſenatuſconſulto reſtituit, vt ei & in eum dentur actiones, cui reſtituta eſt hereditas. Lege autem Falcidia interueniente, quoniam plus quàm dodrantem, vel etiam totam hereditatem reſtituere rogatus ſit, ex Pagaſiano ſenatuſconſulto reſtituit: vel deducta parte quarta, ipſe qui ſcriptus eſt heres, hereditatem reſtituat, & in ipſum actiones cōſeruētur: is autē qui recepit hereditatē, legatarij loco habeatur.

Ex Pegaſiano ſenatuſconſulto reſtituta hereditate, cōmoda & incommoda hereditatis communicantur inter heredē & eum cui reliquæ partes reſtitutæ ſunt, interpoſitis ſtipulationibus ad exemplum partis & pro parte ſtipulationum. Patris autem & pro parte ſtipulationes propriè dicuntur, quæ de lucro & damno communicando ſolent interponi inter heredem & legatarium partiarium, id eſt, cum quo partitus eſt heres.

Si heres damnoſam hereditatem dicat, cogetur à Prætore adire, & reſtituere totam, ita vt ei & in eum qui recipit hereditatem actiones dentur, perinde atque ſi ex Trebelliano ſenatuſconſulto reſtituta fuiſſet: idque vt ita fiat Pegaſiano ſenatuſconſulto cautum eſt.

Si quis in fraudem tacitam fidem adcommodauerit, vt non capienti fideicommiſſum reſtituat, nec quadrantem eum deducere Senatus cenſuit: nec caducum vindicare ex eo teſtamento, ſi liberos habeat.

Libertas dari poteſt per fideicommiſſum.

De legitimis heredibus.

INTESTATORVM †ingenuorū hereditates pertinent, primùm ad ſuos heredes, id eſt liberos qui in poteſtate ſunt, cæteróſque qui in liberorum loco ſunt. Si ſui heredes non ſunt, ad conſanguineos, id eſt, fratres & ſorores ex eodem patre. Si nec hi ſunt, ad reliquos agnatos proximos, id eſt, cognatos virilis ſexus, per mares deſcendentes, eiuſdem familiæ: id enim cautum eſt lege duodecim Tabularum, ac ſi inteſtatus moritur, cui ſuus extabit heres, nec agnatus proximus familiam habeto. Si defunctus ſit filius, ex altero filio mortuo, iam nepos vnus, vel etiam plures, ad omnes hereditas pertinet, non vt in capita diuidatur, ſed vt in ſtirpes, id eſt, vt filius ſolus mediam partem habeat, & nepotes quotquot ſunt, alteram dimidiam. Æquum eſt enim nepotes patris ſui loco ſuccedere, & eam partem habere, quam pater eorum ſi viueret, habiturus eſſet.

† gentilitiorum apud Lic. Ruffin.

Quandiu ſuus heres ſperatur heres fieri poſſe, tamdiu locus agnatis non eſt: velut ſi vxor defuncti prægnans ſit, aut filius apud hoſtes ſit.

Agnatorum hereditates diuiduntur in capita, veluti ſi ſit fratris filius, & alterius fratris duo pluréſve liberi: quotquot ſunt ab vtraq; parte perſonæ, tot fiunt portiones, vt ſinguli ſingulas capiant.

Si plures eodem gradu ſunt agnati, & quidam eorum hereditatem ad ſe pertinere noluerint, vel antequam adierint, deceſſerint, eorū pars adcreſcit his qui adierint. Quod ſi nemo eorum adierit, ad inſequentem

gradu ex lege hereditas non tranſmittitur:quoniã in legitimis hereditatibus ſucceſſio non eſt.

Ad fœminas vltra conſanguineorum gradum legitima hereditas non pertinet:itaque ſoror fratri ſororive legitima heres fit.

Ad liberos matris inteſtatæ hereditas ex lege duodecim Tabularum non pertinebat:quia fœminæ ſuos heredes non habẽt.Sed poſtea IMPP. Antonini & Commodi oratione in Senatu recitata,id actum eſt, vt ſine in manu conuentione,matrum legitimæ hareditates ad filios pertineant, excluſis conſanguineis,& reliquis agnatis.

Inteſtati filij hereditas ad matrem ex lege duodecim Tabularum non pertinet:ſed ſi ius liberorum habeat,ingenua trium,libertina quatuor legitima heres fit ex ſenatuſconſulto Tertulliano: ſi tamen ei filio neque ſuus heres ſit,quive inter ſuos heredes ad bonorum poſſeſſionem à Prætore vocatur:neque pater ad quem lege hereditas bonorumve poſſeſſio cum re pertinet,neque frater conſanguineus. Quod ſi ſoror conſanguinea ſit,ad vtraſque pertinere iubetur hereditas.

De libertorum ſucceſſionibus vel bonis.

LIBERTORVM inteſtatorum hereditas primùm ad ſuos heredes pertinet:deinde ad eos quorum liberti ſunt,velut patronum, patronam,liberóſve patroni.

Si ſit patronus & alterius patroni filius,ad ſolum patronum hereditas pertinet.

Item patroni filius patroni nepotibus obſtat.

Ad liberos patronorum hereditas defuncti pertinet,vt in capita, non in ſtirpes diuidatur.

Legitimæ hereditatis ius quod ex lege duodecim Tabularum deſcendit,capitis minutione amittitur.

De poſſeſſionibus dandis.

BONORVM poſſeſſio datur, aut contra tabulas teſtamenti, aut aduerſus tabulas inteſtati.

Contra tabulas bonorum poſſeſſio datur liberis emancipatis,teſtamento præteritis,licet legitima ad eos nõ pertineat hereditas.

Bonorũ poſſeſſio cõtra tabulas liberis tã naturalibus, quàm adoptiuis datur.Sed naturalibus quidẽ emancipatis:non tamen & illis, qui in adoptiua familia ſunt.Adoptiuis autem,his tantũ qui in poteſtate mãſerunt.

Emancipatis liberis ex edicto datur bonorum poſſeſſio, ſi parati ſunt cauere patribus ſuis,qui in poteſtate manſerunt,bona quæ moriente patre habuerunt,ſe collaturos.

Secundum tabulas bonorum poſſeſſio datur ſcriptis heredibus, ſcilicet ſi eorum quibus cõtra tabulas competit,nemo ſit aut petere noluit.

Etiãſi iure ciuili nõ valeat teſtamentũ,fortè quod familiæ mancipatio vel nuncupatio defuit,ſi ſignatum teſtamentum ſit,non minus quàm ſeptem teſtium ciuium Romanorum ſignis,bonorum poſſeſſio datur.

Inteſtati datur bonorum poſſeſſio per ſeptem gradus.Primo gradu liberis.Secũdo legitimis heredibus.Tertio proximis cognatis.Quarto familiæ patroni.Quinto patrono,patronæ:Itẽ liberis patroni patronæve.

Sexto

Sexto viro, vxori. Septimo cognatis manumiſſoris, quibus per legem Furiam plus mille aſſes capere licet, ſi nemo ſit ad quem bonorum poſſeſſio pertinere poſſit: aut ſit quidem, ſed ius ſuum omiſerit, populo bona deferuntur ex lege Iulia caducaria.

Liberis bonorum poſſeſſio datur, tam his qui in poteſtatem vſque in mortis tempus fuerunt, quàm emancipatis. item adoptiuis, non tamen etiam in adoptionem datis.

Proximi cognati bonorum poſſeſſionem accipiunt, non ſolùm per fœminini ſexus perſonam cognati, ſed etiam agnati capite diminuti. Nam licet legitimum ius agnationis capitis minutione amiſerint, natura tamē cognati manent.

Bonorum poſſeſſio datur parentibus & liberis intra annum, ex quo petere potuerunt: cæteris, intra centum dies.

Qui omnes intra id tempus ſi non petierint, ad bonorū poſſeſſionem ſequens gradus admittitur, perinde ac ſi ſuperiores non eſſent: idque per ſeptem gradus fit.

Hi quibus ex ſucceſſorio edicto bonorū poſſeſſio datur, heredes quidem non ſunt, ſed heredis loco conſtituuntur, beneficio Prætoris. Ideóque ſeu ipſi agant, ſeu cū his agatur, fictitiis actionibus opus eſt: in quibus heredes eſſe finguntur. Bonorum poſſeſſio aut cum re datur, aut ſine re: cū re, ſi is qui accepit, cū effectu bona retineat: ſine re, quum alius iure ciuili euincere hereditatem poſſit: veluti ſi ſuus heres inteſtato ſit. Bonorū poſſeſſio ſine re, eſt cū ſuus heres euĩcere hereditatē iure legitimo poſſit.

De bonis libertorum.

CIVIS Romani liberti hereditatem lex duodecim Tabularum patrono defert, ſi inteſtato ſine ſuo herede libertus deceſſerit. ideóque teſtamento facto decedat, licet ſuus heres ei nō ſit, ſeu inteſtato, & ſuus heres ei ſit, quamuis nō naturalis, ſed vxor, puta quæ in manu fuit, vel adoptiuus filius, lex patrono nihil præſtat. Sed ex edicto Prætoris ſi teſtamēto facto libertus moriatur, aut vt nihil, aut minus quàm partem dimidiam bonorū patrono relinquat, contra tabulas teſtamenti partis dimidiæ bonorum poſſeſſio illi datur, niſi libertus aliquē ex naturalibus liberis ſucceſſorē ſibi relinquat, ſiue inteſtato decedat, & vxorē fortè in manū vel adoptiuonū filium relinquat, æquè partis mediæ bonorū poſſeſſio cōtra ſuos heredes patrono datur.

In bonis libertæ patrono nihil iuris ex edicto datur. Itaque ſi inteſtata moriatur liberta ſemper ad eum hereditas pertinet.

Licet liberi ſint libertæ, quoniam non ſunt ſui heredes matri: obſtat patrono lex Papia Popea. Poſtea libertas quatuor liberorum iure, tutela patronorum liberauit, & cùm intulerit, iam poſſe eas ſine auctoritate patronorum teſtari, proſpexit, vt pro numero liberorum libertæ ſuperſtitum virilis pars patrono debeatur.

Liberi patroni virilis ſexus, eadem iura in bonis libertorum parentum ſuorum habent, quæ & ipſe patronus. Fœminæ verò, ex lege quidē duodecim Tabularum, perinde ius habent, atque maſculi patronorū liberi.

Contra tabulas autem teſtamenti liberti, aut ab inteſtato contra ſuos heredes non naturalis bonorum poſſeſſio eis nō cōpetit. Sed ſi ius trium liberorum habuerunt, etiam hæc iura ex lege Papia Popea nanciſcuntur.

Patronæ ex bonis libertorum illud ius tantum habent, quod lex duodecim Tabularum introduxit. Sed poſtea lex Papia patronæ ingenuæ duobus liberis honoratæ, libertinæ tribus, id iuris dedit quod patronus habet ex edicto.

Item liberis ingenuæ trium liberorum iure honoratæ, eadem lex id ius dedit, quod ipſi patrono tribuit.

De iniuriis.

INIVRIA, ſi quidem atrox .i. grauis, rerum, non ſine iudicis arbitrio ęſtimatur. Atrocē autem ęſtimare ſolere Prætorem, idque colligi ex facto, vt puta ſi verberatus vel vulneratus fuerit, &c.

VOLVSII METIANI DISTRIBVTIO.

Item vocabula ac notæ partium in rebus pecuniariis, pondere, numero, menſura.

SAEPENVMERO, Cenſor, animaduerti ægrè ferentem te quod ASSIS diſtributionem & in heredũ inſtitutione, & in aliis multis neceſſariam, ignotam haberes. Quæ ne tam exigua res ingenium tuum vllo modo moraretur, cùm partes ipſas, tum vocabula & notas proponendas exiſtimaui. Et deprehendes diſtributionem quidem partium infinitam, oppido autem quam exigua vocabula ac notas.

Prima diuiſio ſolidi, id eſt librę, quod AS vocatur, in duas partes dimidias deducitur. Pars dimidia SEMIS vocatur. notã eius S. Sequẽs diuiſio fit in tres tertias partes. pars tertia TRIENS vocatur. nota eius ═ ═. Sequitur diuiſio in quatuor quartas partes. pars quarta QVADRANS vocatur. nota eius ═ — Deinceps ſit diuiſio in ſex ſextas partes. ſextę partis nomẽ eſt, SEXTANS. cuius nota eſt ═. Deinde diuiditur in octo octauas, quę SESCVNCIAE vocantur, quarum eſt nota £ I. Item in nouem nouas. nona pars vocatur vncia duæ ſeſtulæ. nota — ═. Diuiditur item AS in duodecim partes duodecimas. vocantur ſingulæ, VNCIA. cuius nota —. Hæc velut elementa primæ de aſſe diſtributionis, ęqualitatem ſeruant. Siquid quibuſdam earum detrahas, vel conferas, fient diſpares: quare ſi quadranti ſextantem, vel trienti vnciam applices, facies QVINCVNCEM: qui conſtat ex quinque vnciis, hoc eſt, quinque duodecimis. Nota quincuncis ═ — ═. Si ſemiſſi applices vnciam, vel quincunci ſextantem, vel trienti quadrantem, efficies SEPTVNCEM, hoc eſt ſeptem duodecimas. Nota ſeptuncis. S̶ Si ſeptunci applicueris vnciam, vel ſemiſſi ſextantem, vel quincunci quadrantem, vel trienti tantundem, facies BESSEM, id eſt duodecimas octo. Nota beſſis. — S — Si beſſi applicue-

applicueris vnciam, vel ſeptunci ſextantem, vel ſemiſſi quadrantem, vel quincunci trientem, DODRANTEM efficies, hoc eſt nouem duodecimas. Nota dodrantis S Z. Si dodranti applicueris vnciam, vel beſſi ſextantem, vel ſeptunci quadrantem, vel ſemiſſi trientem, vel quincunci tantundem, facies DEXTANTEM, hoc eſt decem partes duodecimas. Nota dextantis S.═══ Si dextanti applicueris vnciam, vel dodranti ſextantem, vel beſſi quadrantem, vel ſeptunci trientem, vel ſemiſſi quincuncem, facies DEVNCEM, hoc eſt vndecim duodecimas. Nota deuncis S═══—═══.

Ex his apparet, in quas partes æqualiter, in quas diſpares AS diuidatur. Quò tamen faciliùs & memoria res teneatur, ſumma diuiſionis hæc eſt. In ASSE ſunt vnciæ decem duæ, hoc eſt, partes duodecimæ duodecim: vnciæ & binæ ſextulæ, nouem, hoc eſt, nouem nonæ: ſeſcūciæ octo, id eſt, octo octauæ: ſextantes ſex, id eſt, ſex partes ſextę: quadrantes quatuor, id eſt, quatuor partes quartæ: trientes tres, id eſt, tres partes tertiæ: ſemiſſes duo, id eſt, duæ partes dimidię. Cæteræ partes inæqualē faciunt diuiſionem. In DEVNCE ſunt vnciæ vndecim, ſextātes quinque & vncia, quadrantes tres & ſextans, trientes duo & quadrans, quincunces duo & vncia, ſemis & quincunx, ſeptunx & triens, bes & quadrans, Dodrans & ſextans, dextans & vncia. Deeſt aſſi vncia. In DEXTANTE ſunt vncię decem, ſextantes quinque, quadrantes tres & vncia, trientes duo & ſextans, quincunces duo, ſemis & triens, ſeptunx & quadrans, bes & ſextans, dodrans & vncia. Deeſt aſſi ſextās. In DODRANTE ſunt vnciæ nouem, ſextantes quatuor & vncia, quadrantes tres, trientes duo & vncia, quincunx & triens, ſemis & quadrans, ſeptunx & ſextans, bes & vncia. Deeſt aſſi quadrans. In BESSE ſunt vnciæ octo, ſextantes quatuor, quadrantes duo & ſextans, trientes duo, quincunx & quadrans, ſemis & ſextans ſeptunx & vncia. Deeſt aſſi triens. In SEPTVNCE ſunt vnciæ ſeptem, ſextantes tres & vncia, quadrantes duo & vncia, triens & quadrans, quincunx & ſextans, ſemis & vncia. Deeſt aſſi quincunx. In SEMISSE ſunt vnciæ ſex, ſextantes tres, quadrantes duo, triens & ſextans, quincunx & vncia. Deeſt aſſi alter ſemis. In QVINCVNCE ſunt vnciæ quinque, ſextantes duo & vncia, quadrans & ſextans, triens & vncia. Deeſt aſſi ſeptunx. In TRIENTE ſunt vnciæ quatuor, ſextantes duo, quadrans & vncia. Deeſt aſſi bes. In QVADRANTE ſunt vnciæ tres, ſextans & vncia. Deeſt aſſi dodrans. In SEXTANTE ſunt vnciæ duæ. Deeſt aſſi dextans. Huc vſque diuiſio maiorum, vt ita dictum ſit, partium, & celebris & nota eſt: ſed quum in ſe natura infinitam partiendi pręſtet facultatem, ſuccedit VNCIAE quoque (quæ eſt aſſis, vt ſupra dictum eſt, pars duodecima) diuiſio, non tam celebris quidem, ſed tamen non adeo ignota. Vt aſſis, ita vnciæ Prima diuiſio fit in duas partes dimidias: quæ vocātur SEMVNCIAE: Nota ſemunciæ Ʃↄ. Item diuiditur vncia in tres partes, quæ vocantur BINAE SEXTVLAE. Nota binarum ſextularum Iↄ. Item diuiditur vncia in quatuor SICILICOS, id eſt quatuor quartas. Nota ſicilici ↄ Item in ſextulas ſex, id eſt, ſex ſextas. Nota ſextulæ. Item in duodecimas duodecim: quas ſingulas partes, DIMIDIAS SEXTVLAS vocamus. Nota dimidiæ ſextulæ. ⁘. Item in SCRIPTVLA viginti quatuor. Scripuli nota ℲH Eſt autem aſſis SEMVNCIA pars viceſima & quarta: dimidię ſextulæ, pars triceſima ſexta: ſi-

cilicus, quadrageſima octaua: ſextula, ſeptuageſima ſecunda: dimidia ſextula, centeſima quadrageſima quarta: ſcriptulum, ducẽteſima octogeſima octaua. SEMVNCIA habet ſicilicos duos, ſextulas tres, dimidias ſextulas ſex, ſcriptula duodecim. DVAE SEXTVLAE habent ſicilicũ & dimidiã ſextulam, ſextulas duas, dimidias ſextulas quatuor, ſcriptula octo. SICILICVS habet ſextulã & dimidiã, dimidias ſextulas tres, ſcriptula ſex. SEXTVLA habet dimidias ſextulas duas, ſcriptula quatuor. Dimidia ſextula habet ſcriptula duo. Has quoq; partes in quantũlibet diuidere poſſis: verùm infra eas neq; notas, neq; propria vocabula inuenies. Præterea dimidiũ ſcriptulum audio quoſdam ratiocinatores SIMPLIVM vocare: quod erit totius aſſis quingenteſima ſeptuageſima ſexta. Quam & ipſam partem infinitò ſeparare poſſis. Nec mirum, ſi infra has partes partitio facta, & nominibus & notis caret, quum etiã inter partes ſuperiores, primaſque diuiſiones, plerȩq; partes & nominibus & notis careant. Statim nanque vndecim vndecimȩ aſſem efficiunt: nec aut nomen propriũ, aut notã habent. Perinde decem decimȩ. Nam nona aſſis facit vnciam duas ſextulas. Octaua, vt ſupra redditum eſt, ſeſcũcia vocatur. Septẽ ſeptimæ, quȩ & ipſȩ aſſem implent, nec nomen proprium, nec notam habent. Sextæ, ſextantes vocantur. Ne quintȩ quidem aut nomen proprium, aut notam habent. Iam verò tertias, trientes: quartas quadrantes: ſicut duodecimas, vncias vocari oſtenſum eſt. Infra has ceteræ vſque ſextamdecimam, nomine proprio notáque carent: ſed ſextadecima, ſemuncia, ſicilicus dicetur. Nam ſedecim ſemunciæ, octo ſunt vnciæ: ſedecim ſicilici, quatuor vnciæ fiunt: iunctȩ vnciis octo, aſſem implent. Septimadecima deinde interiecta, nomine notáque caret. Octauadecima vocabitur ſemuncia ſextula. Nam hæ decies octies ductæ, aſſem efficient. Poſt has inferiores partes (excepta ſemuncia, duabus ſextulis, ſicilico, ſextula, dimidia ſextula, ſcriptulo) neque vocabula propria, neque notas habent: centeſimáque commoda, vt vſurarum nomine ad ſortem applicaretur, ſicilico, id eſt, C auerſo, eo notari: quod quum C centum ſignificaret, conuertebatur ad eam ſummam, cuius centeſima futura erat: & ſiue vna conuenerat, vnus ſicilicus: ſiue plures, tot ſicilici ponebantur. Sicut autem aſſis appellatio ad rerum ſolidarum, hereditatiſque totius, diuiſio autem eius ad partium demonſtrationem pertinet: ita & ad pecuniam numeratam refertur: quæ olim in ære erat, poſtea & in argento feriri cœpit: ita vt omnis nummus argenteus ex numero æris poteſtatem haberet. Eo in numero ſunt hi ARGENTEI NVMMI: DENARIVS, cuius eſt nota X QVINARIVS, cuius eſt nota V· SESTERTIVS, cuius nota eſt HS VICTORIATVS enim nunc tantundem valet, quantum quinarius olim. At peregrinus nummus loco mercis, vt nunc tetradrachmum & drachma, habebatur. DENARIVS primò aſſes decem valebat, vnde & nomen traxit. QVINARIVS, dimidium eius, id eſt, quinque aſſes: vnde & ipſe vocatur. SESTERTIVS duos aſſes & ſemiſſem, quaſi ſemis tertius. Græca figura, ἕβδομον ἡμιτάλαντον. Nam ſex talenta & ſemitalẽtum eo verbo ſignificantur. Lex etiam duodecim tabularum argumento eſt: in qua duo pedes & ſemis, ſeſtertius pes vocatur. Nunc Denarius ſedecim, victoriatus & Quinarius octo, Seſtertius quatuor aſſes valet. Infra quã diuiſionẽ ſequitur alia quædam ſubdiuiſio, notas æquò ac propria vocabula habens.

Quare

Quare ſi ad denariam rationem cōficias aſſem hac nota ſcribas, ac voces ſemuncia ſicilicus -X Σ. Semūciæ enim ſedecim, & ſicilici ſedecim, aſſem efficiunt. DVPONDIVM hac nota ſcribas, & voces ſeſcuncia -X-Σ Nam ſedecim ſeſcunciæ dupondium efficiunt. TRESSIS hac nota ſcribas, ac voces ſextans ſicilicus ϶€ ______. Æquè enim ſedecim ſextātes, totidémque ſicilici tres aſſes efficiunt. QVARTVSSIS hac nota ſcribas, vocésque quadrans X____. Sedecim enim quadrantes quartuſſis efficiunt. QVINQVES hac nota ſcribas, vocésq; quadrās ſemūcia ſicilicus -X-____Σ. Nam ſedecim quadrātes ac totidē ſemunciæ ſicilicíquè, faciūt quinques. SEXIS hac nota ſcribas, nominésq; triens ſemuncia -X-____ ____Σ Æquè enim triētes & ſemunciæ ſedecies ducti, ſexis efficiunt. SEPTVS hac nota ſcribas, ac nomines quincunx ſicilicus -X-____ ______— Simili enim modo quincunces ac ſicilici multiplicati ſeptus efficiunt. OCTVS hac nota ſcribas, ac nomines ſonus. Quibus eodē modo multiplicatis, octus reperias. NONVS hac nota ſcribas, appellésq; ſemis ſemuncia ſicilicus -X- s₤. Vt ſemiſſem hanc quoque notā, quę vocatur ſemiſſis vncia ſicilicus multiplicatū nonus inuenies. DECVS hac nota ſcribas, atque nomines ſeptuncem ſemunciā -X-s₤. Septuncem quoque ac ſemunciā totiens ſi duxeris, decus efficies. VNDECIES hac nota ſcribas, appelléſque beſſicilicus -X-S ______ Nam beſſicilici totiens ducti, vndecieris efficiūt. DVODECIAES hac nota ſcribas ac voces dodrans -X-S Dodrantes eodē modo computati, duodeciæs efficiūt. TREDECIAES hac nota ſcribas, vocéſque dodrās ſemuncia ſicilicus -X-S____—₤. Dodrātibus ſemunciis ſicilicis eadē ratione multiplicatis tredecim aſſes efficies. QVATVORDECIES hac nota ſcribas, ac voces dextans ſemuncia -X-S________₤. Dextantes ſemuncięque ſedecim æquè quatuordeciæs efficiunt. QVINDECIAES hac nota ſcribas, ac appelles deunx ſicilicus -X-S __________₤. Deūx quoq; ac ſicilicus ſedecies ducti, quindecies efficiūt. Ingenioſiſſimè autē quum ad denarium ratio conficeretur, excurrentis æris nota inuenta eſt: quæ ſedecies multiplicata id efficeret. Namque quum denarij nota præſcribatur, eiq; ſubiungatur æris excurrētis nota, manifeſtum eſt eam ſedecies ducendā ex adnotatione denarij. Ad quinarium & victoriatū rationē Romæ confici neſcio: quemadmodū tamen, ſi velis, conficias, faciliùs apparebit, ſi priùs inſpexeris, ad quem modū ſeſtertiaria ratio cōficiatur. tunc enim excurrentis æris licet exemplū denariariæ rationis & dimidiam duces, vel ſeſtertiaria & duplicabis. Ad ſeſtertiū ratio ſi conficiatur, ſemis hac nota ſcribitur—T Vocatur libella teruncius. Eſt autē LIBELLA ſeſtertij decima pars, TERVNCIVS quadrageſima: quæ duæ partes iunctę octauā ſeſtertij, id eſt, ſemiſſem efficiunt. Nam octo libellis, id eſt, octo decimis, teruncij octo, id eſt, octo quadrageſimæ, quę fiūt quatuor viceſimæ, hoc eſt duæ decimæ adiectæ cōplent ſeſtertium. Sunt enim in ſeſtertio libellæ decem, SINGVLAE viginti, teruncij quadraginta. Infra ſemiſſem nemo rationē tenere ſeſtertiariā ducit, poteſt tamē. Nam quadrās, qui eſt pars ſextadecima ſeſtertij, poterit notari SINGVLA, quę eſt viceſima ſeſtertij, & dimidio teruncio, qui eſt octogeſima ſeſtertij. Nā vtraq; hęc pars iuncta, efficit ſextādecimā. AS notari debet ______₤. Hęc ad ſeſtertiū nota vocatur. Duæ libellæ ſingula, fiūt duodecimę & viceſima, hoc eſt quarta

pars ſeſtertij. Nam quater binæ libellæ, octo fiunt decimæ: quatuor ſingulæ, quatuor fiunt viceſimæ, hoc eſt duæ decimæ, quæ ſuperioribus iunctæ, ſeſtertiũ complent. AS SEMIS notari debet Ͻ—ƧT Vocatur tres libellæ ſingula teruncius: & ſunt ters decimæ, vna viceſima, vna quadrageſima, hoc eſt quarta & octaua ſeſtertij. Superſunt octauę quinque, id eſt ſemiſſes quinque, vt compleant ſeſtertium. DVPONDIVS hac nota S vocantur quinque libellæ, quæ ſunt quinque decimæ. Hæ duplicatæ ſeſtertium implent. DVPONDIVS ſemis hac nota S Ͻ T Vocantur ſex libellę teruncius. Sunt autem ſex decimæ & quadrageſima, id eſt dimidia & octaua totius. Superſunt octauæ tres, id eſt, ſemiſſes tres, vt ſeſtertium compleant. TRESSIS hac nota S══.Ƨ. Vocatur ſeptẽ libellæ ſingula. Sunt autem pars dimidia & duæ decimæ & viceſima, hoc eſt, pars dimidia & quarta. Deſunt duæ octauæ, id eſt quarta, quæ iuncta impleat ſeſtertium. TRESSIS SEMIS hac nota S══—ƧT. Vocatur octo libellæ ſingula teruncius. Sunt pars dimidia & tres decimæ & viceſima & quadrageſima, hoc eſt pars dimidia & quarta & octaua. Supereſt octaua, quæ adiecta ſeſtertium cõpleat. LIBELLA dicta creditur, quaſi puſilla libra. Nam quũ olim ASSES libriles eſſent, & DENARIVS decẽ aſſes valeret, & decima pars denarij libram, quę eadem as erat: ſingula ſelibram, quæ eadem ſemis erat: teruncius quadrantem haberet, ſiue denariaria, ſiue ſeſtertiaria ratio conficeretur, iiſdem notis, id eſt libellarum, & ſingularum, & terunciorum, præpoſita nota denarij vel ſeſtertij, vt erat ratio, æra exprimebantur. Poſtea quàm in ſedecim aſſes denarius diſtributus eſt, denariaria ratio expeditius confici cœpit, vt ſupra dictum eſt: ſeſtertiaria manſit ſub iiſdem notis. Aucta tamen computatione, hæc quoque libella, exemplo maiorum, in duos velut ſemiſſes, qui ſingulæ vocantur, & quatuor velut quadrantes, qui teruncij vocantur, diuiditur.

PONDERIS eadem diuiſio eſt, quæ æris. Nam in quas partes As diuiditur, in has & libra diſpenditur. Ita AS quidem ſeu de diuiſione ſolidi, ſeu de pondere, ſeu de numerata in ære pecunia agatur: LIBRA autem in pondere, NVMMI verò argentei in pecunia, forma publica duntaxat nomen accipiunt.

MENSVRARVM liquoris atque grani expeditior & forma & appellatio eſt. Nam QVADRANTAL, quod nunc plerique AMPHORAM vocant, habet VRNAS duas, MODIOS tres, SEMODIOS ſex, CONGIOS octo, SEXTARIOS quadraginta octo, HEMINAS nonaginta ſex, QVARTARIOS cẽtum nonaginta duos, Cyathos quingentos ſeptuaginta ſex.

NOTÆ MENSVRARVM.

Quadrantalis	ꝗ I.
Ad granum	v.
Vrnæ	ꝗ ſ.
Heminæ	ч
Sextarij ad vinum	ɔ.
Semodij	∞̇ ſ.
Ciathi	TI.
Congij	Ƨ.
Modij	∞̇ I.
Quartarij	†∞.

PAPIANI LIBER
RESPONSORVM.

De pactis inter virum & vxorem. *Tit. I.*

INTER virum & vxorem pacta non ſolùm verbis,ſed voluntate contrahentium conſtituuntur, vt neuter coniugum locupletior fiat.

INTERP. *Vt neuter in coniugio fiat locupletior, & vt verbis inter ſe obligari poſsint.*

De patris vel matris donatione & munificentia dominorum. *Tit. II.*

DONATIONEM quam pater de rebus propriis in filium filiámve conſcripſerit, ſi geſtis fuerit allegata, & ſi eam pater apud iudicem locorum probatis læſionis cauſis non reuocauerit, aut ipſa donatio dodrantem, id eſt,nouẽ vncias non excedit ſecundum legem Theodoſiani lib. VIII. ad Philippum P.P.promulgatam, de remouendis donationibus, firmiſſimam permanere.

De maternis etiam donationibus hoc totum quod ſuprà ſimili conditione ſeruabitur. Sanè ſi mater quæ donationem in filium filiámve fecit, ad ſecundas tranſierit nuptias,donationem quam fecit nullatenus habebit licentiam remouendi ſecundũ legem Theodoſiani lib. VIII.ad Orfitũ P.V.

De donationibus dominorum proprietas accipiẽtium etiam circa heredes & proheredes lege firmatur, id eſt, ex corpore Theodoſiani lib. XI. tit.XX.Strategio Com.R.P.

De Homicidijs. *Tit. III.*

HOMICIDAM tam ingenuũ quàm ſeruum, ſi extra eccleſiam inueniatur,morte damnari.Si verò homicidiũ caſu vel vitãdæ mortis cauſa dicatur admiſſum, ad Principis notitiã per relationem iudicis eſt referendum,& eius ſententia expectãda,ſecundum legem ex corpore Nouellarũ Theodoſij & Valentiniani ad Maximum patricium datam.Si verò ad eccleſiam ſeruus homicidij reus fortè cõfugerit,quia lex Theodoſiani lib. VIIII. ad Antiochum data ab eccleſia nullum inermem permittit abduci, indulta vita pro eo quem occidit ipſe deſeruiat. qui verò armatus ſe intra eccleſiam tueri temperauerit ſecundum legem ipſam,cum conſcientia epiſcopi abſtrahatur.

De ingenuo vero homicida intra eccleſiã poſito,de interempti precio principis eſt expectanda ſententia, quia de precio occiſorũ nihil euidẽter

lex Romana conſtituit. Dominus noſter ſtatuit obſeruari, vt ſi ingenuus ab ingenuo fuerit interemptus, & homicida ad eccleſiam confugerit, is ipſe qui homicidium admiſit, cum meditate bonorum ſuorum occiſi heredibus ſeruitutus addicatur, reliqua medietas facultatis eius heredibus relinquatur.

Si vero ſeruus cuiuſcunque occiſus fuerit ab ingenuo & ipſe homicida ad eccleſiam conuolauerit, ſecũdum ſerui qualitatem infraſcriptum domino eius pretium cogatur exoluere, hoc eſt, pro actore C. ſol. pro miniſteriali LX. pro aurifice electo C. pro fabro ferrario L. pro carpentario XL. pro aratore aut porcario aut viruicario aut aliis ſeruis XXX. Hoc ex præſcripto Domini Regis conuenit obſeruari.

De libertatibus. *Tit.* IIII.

MANVMISSIONE ſerui ciues Romani efficiuntur, quæ aut teſtamento legitimo, aut tabulis in Eccleſia recitatis ſecundum mandatum manumiſſoris ſcriptis, à ſacerdotibus, id eſt, aut Epiſcopis cum Presbyteris, aut presbyteris cum Diaconibus ſubſcriptis, firmitatis robur accipiat ſecundum legẽ Theodoſiani à Conſtantino latam, quę eſt ſub tit. de manumiſſionibus in Eccleſia, ad Oſium Epiſcopum datam.

Libertus principis Romani donatus à principe & manumiſſus de bonis ſuis hac ratione teſtetur, vt fiſco debita medietas reſeruetur, in cuius hereditate nepotes ex filia ſuccedere non iubentur, ſecundũ Gregoriani legem à Gordiano principe ad Calpurnium militem latam.

De ſollicitationibus & furtis. *Tit.* *V.*

SI quis in plagij ſcelere fuerit deprehenſus atque conuictus, vt aut ingenuũ aut ſeruum ſollicitare præſumpſerit, aut vendere, capite puniatur ſecundum Theodoſiani legem lib. IX. ſub tit. ad legẽ Fabiam, datam ad Domitium Celſum Vic. Africæ. Quod ſi ad Eccleſiã reus confugerit, quid domino aut parenti pro facto ipſius criminis ſatisfacere debeat principis eſt expectanda ſententia.

De furtis etiã obiectis & probatis hæc forma ſeruabitur, vt ingenuus furtum oblata quadrupli ſolutione diſſoluat, ſeruus verò pro furti crimine aut à domino ad vindictam tradatur, aut res traditæ ei qui damnum pertulit cum vindicta à ſerui domino reformentur, ſecundum ſententiam Pauli ſub tit. de furtis. Quod ſi caballum vel duos boues vel duas equas furto ingenuus vel ſeruus abſtulit, morte damnetur.

De iniurijs vel cædibus admiſſis. *Tit.* *VI.*

SI quis forte temariè aut vulnus aut fracturam oſſium inflixerit, aut in conuicia atrocia fortè proruperit, ſolutio vel vindicta pro facti ipſius qualitate in iudicis arbitrio & ęſtimatione conſiſtat ſecundum regulam Gaij ſub tit. de iniuriarum actione. Eſt enim grauis quæ in publico vel in foro ab humiliore perſona inluſtriori infertur. Si verò ſeruus in iis criminibus agnoſcitur, cæſus ſub pœna vinculorum temporalium domino reſtituatur ſecundum ſententiam Pauli lib. v.

De

De fugitiuis inquirendis vel diſcutiendis. Tit. VII.

DE fugitiuis, vbicunque perſona huiuſcemodi inuēta fuerit, ſeu ſe ingenuum dicat eſſe ſeu ſeruum, locorum iudicibus aut à domino, ſi ad eius notitiam peruenerit, aut ab actore qui poſſeſſioni præeſt, diſcutiendus intra annū debet præſentari, ita vt iudices perſonam ipſam propter ingenuitatis nomen ſine dubietate diſcutiant. Quod ſi ſeruū aut colonum alienum, nationis duntaxat noſtræ, ſciens in domo vel in agro conſiſtentem iudicibus non præſentat, aut admonitus à fugitiui domino eum adſignare diſſimulat, multam retentoris incurrat, ſicut vltima Theodoſiani lege de fugitiuis colonis inquilinis & ſeruis conſtitutum eſt ad Florentū Com. S. L. lata. Quod ſi mulier ei cuius ager eſt, aut fortè actori ſe domino neſciente coniūxerit, vicariam eiuſdem meriti fugitiui domino dare debet. Quod ſi actor neſciente domino fugitiuū ſuſceperit, aut tenere præſumpſerit, aut iudici præſentare diſtulerit, factum eius fuſtuario ſupplicio à iudice vindicetur, & fugitiui dominus ſeruum ſuum cum peculio quod habet exacta operarum ſolutione recipiat. Si verò in fiſci prædiis inuenti fuerint, aduocatus fiſci vel procuratores conditioni ſimili teneantur, ſi ea quæ ſuprà ſcripta ſunt implere neglexerint.

De obiectione criminum, vel increpationibus. Tit. VIII.

SI quis ingenuus ingenuo crimē intēdens, quod obiicit ſe ſcripſerit probaturum, ſi probatio defuerit in ſcribendi ſe cum eo quē accuſat corporali ſupplicio licētia non negatur: ita vt caput aut facultatē ſuam obliget, ſicut lex Theod. in lib. IX. ſub tit. I. deſignat quæ ad Marinianū Vic. Hiſpaniæ data eſt. Si verò ingenuus ſeruum cuiuſcunque putauerit inſcribendum: aut caput ſuum, aut facultatem integram nouerit obligari: quam nō probato crimine domini ſeruus adquirat. Si verò ſeruus alienum ſeruum alterius domini crediderit incuſandum, inſcriptione dominorū iudicis examinatio, ſi ita neceſſitas adſerit, etiam adhibitis ſuppliciis ordinem veritatis inquirat: quicunque verò calumniam crimini probatus fuerit euiciſſe, ſi obiecta non conuicerit, pœnæ ſimili ſubiacebit, ſecūdum legem Theodoſiani eodem libro & titulo ad Conſules, Præt. trib. pleb. & Senatum latam.

Accuſandi verò permiſſum quæ perſona nō habeat legibus deſignatur, hoc eſt ne ſeruus dominum, vel patronum libertus, ſeu familiaris præter ſolum crimen maieſtatis accuſet. Crimina verò maieſtatis hæc ſunt quæ legibus deſignantur: id eſt aduerſus principem adpetitio tyranni.

De violentiis. Tit. IX.

SI quis violentiam ita cōuincitur admiſiſſe, vt collectis turbis per vim inruens deiiciat poſſidentem, nec eum ciuili, quod legum eſt, actione pulſauerit, capitali ſententia feriatur. Si tamen rem de qua poſſidentem depulit ſui iuris non eſſe conuicerit, tum demum eſt vt pœna ſupra ſcripta damnetur. Quod ſi ſuam quidem proprietatem eſſe conuicerit, medietas eius rei in ſua firmitate permaneat, alia medietas propter admiſſam violentiam fiſci viribus ſocietur ſecundum legem Theod. lib. IX. ſub tit. de vi pub. & pri. ad Baſſum P. V. datam. Si verò ſerui

inſcio domino violentiam huiuſmodi quę ſupra ſcripta eſt intulerint, morti ſubdatur. quòd ſi per diſcuſſionem iudicis conſcio domino violentia probatur admiſſa, dominus pronuntietur infamis, ſerui metallis deputentur. De eo vero qui per tumultum ſolùm occupat aut peruaſerit, actio intenditur, & ſi conuictus fuerit rem indebitè tenuiſſe, poſt conuentionem duplos fructus cum rei ipſius reſtitutione diſſoluat. Si verò ſimpliciter rem poſſidet vſque ad conuentionis tempus ſimplos fructus diſſoluat, poſt conuentionem duplos ſicut dictum eſt, inferat repetenti. Quod ſi rem mobilem vel ſeſe mouentem per vim quis rapuerit, intra annum quadrupli ſolutione multabitur, poſt annum verò ſimpli ſatisfactione ſoluetur.

De raptu virginum & viduarum. Tit. X.

RAPTORVM probata crimina taliter punienda ſunt, vt ſi puellam cum parentibus nihil ante depecti rapuerint, aut volẽtem abduxerint, vnà cum facinoris ipſius intercurrentibus vel admiſſoribus puniantur. Nec parentibus liceat de hoc crimine cum raptore ſub qualibet pactione componere: quod ſi facere prȩſumpſerint, interfecto raptore compoſitores ipſius criminis in exilium deputantur. Puellȩ quæ tali ſe conditione iunxerit parentum ſucceſſio denegatur, cuius admiſſi perſecutio intra quinquennium exercenda eſt, poſt quinquennium actione perſequendi criminis denegata ſecundum legem Theod. lib. IX. ad populum datã. Quod ſi deuota Deo puella de coniunctione viri conſenſerit, filij tali contubernio nati, punitis, iuxta Theod. legem ad Secundum PP. datam, his qui ſe taliter coniunxerant, in hereditatem non veniant, qui etiamſi principali beneficio præſtito nitantur, filij legitimi haberi non poſſunt, nec ſucceſſionem eorum poterunt vindicare. ſed facultas ipſa proximis parentibus adquirenda eſt ſecundum Gaij regulam.

De ſucceßionibus diuerſis. Tit. XI.

PATRI matríve inteſtatis filij filiæue æquo iure ſuccedant, quod ſi filius habens filios forte deceſſerit, in locum patris nepotes neptéſque ex filio nati natǽue eandem quam pater eorum habiturus erat capiant portionem. Si vero filiæ ſuperſtitibus parẽtibus obierint, tertiam de portione matris filij eius perdant, & in beſſem portionis maternæ ſuccedant: triens verò ille auunculis ſiue materteris, id eſt, matris fratribus vel ſororibus adquiratur, ſecundum legem Theod. lib. V. ſub titulo de legit. hered. ad Conſtantinum PP. Galliarum promulgatam. Quod ſi defunctus ipſe filios non habeat aut nepotes ex filio, & nepotes tantùm ex filia relinquat, in dodrantem, id eſt, in tribus hereditatis portionibus nepotes auo auięve ſuccedant: quarta verò, id eſt, Falcidia adſignatur defuncti parentis fratri eiúſque filio, nepoti ac pronepoti per virilem ſexum venientibus. Si verò nepotibus competens portio ab auo, id eſt, quarta portionis paternæ & maternæ non dimittatur, de inofficioſo eandem quæ competit contra heredes inſtitutos moueant actionem, quod in ſupraſcripta lege tenetur inſertum.

De ſucceſſione verò matrum vel patrum qualiter defuncto ſuccedant, euiden-

euidenter exprimitur, vt in hereditate defuncti filij mater tertiam, beſſē patruus vel ſi plures fuerint, patrui conſequantur, quem etiam filius patrui & nepos per virilem ſexum veniens debet accipere ſecundum legem Theod. lib. v. tit. ſupraſcripto ad Baſſum P.V. datam. Quòd ſi defunctus nec matrem habuerit, nec filios, nec nepotes: auus ei auiáque ſuccedat, quę perſonæ ſi defuerint, pronepotes proneptéſve ad hereditatem veniant, quibus etiã nõ extantibus proauo & proauiæ locus ſucceſſionis aperitur.

De ſucceſſionibus vero à latere venientibus, frater vel ſoror fratris vel ſororis heres erit ſecũdum gradũ qui conſtitutus eſt, & non alterius fratris vel ſororis filij. In capita inter fratris filios hereditas diuidetur, ita vt quanti fuerint fratrum filij ſingulas & æquales portiones tollant.

Sciendum tamen eſt agnatos etiam longiore gradu poſitos cognatis proximioribus anteferri. Agnati ſunt per virilem ſexum venientes. Cognati qui per fœminas veniunt, quia ſi in propinquitate venerit fœmina ſoluta agnatione fit cognatio. Quod ſi agnati defuerint, cognatus gradu proximus ad ſucceſſionem cæteris cognatis anteponitur.

De luctuoſis hereditatibus. Tit. XII.

Defuncto filio pater ſuccedit, quod ſi patrem non habuerit auus paternus iure ſuccedit: quod ſi & ille defuerit, fratres defũcti ſuccedunt. Si nec ipſi fuerint, mater ſuccedit: quod ſi fuerit defuncta mater, frater & ſoror. Mater per fratrem excluditur, & in ſucceſſionem fratre cum ſorore æqua ſorte ſuccedit: quod ſi frater non fuerit, mater cum filiabus quantæcunque fuerint æquales capiunt portiones ſecundum ſententiam Pauli lib. IIII. de inteſtatorum ſucceſſionibus, ad S.C. Tertullianum.

De commotione litium. Tit. XIII.

IS qui petitor eſt, litem & genus actionis ſuæ edere debet, quod niſi intra triduum fecerit, cauſam perdit. Edere autem hoc eſt, vt manu ſua quid petat quídve obiiciat ſcriptum ei quem pulſat ante iudicium det. Sciendum eſt in omnibus negotiis per ſe cauſas ſuas vnumquemque dicere debere, aut certè mandatum geſtis allegatum in perſonam quam voluerit legitimam facere, quia nec fœminæ, nec infamia notato, nec minori actio vlla mandatur. Quod ſi mandare voluerit, is qui actionem ſuſcepit, fideiuſſorem idoneum det, qui quod fuerit iudicatum promittat implere aliter quicunque alienæ cauſę ſe miſcuerit, pro calumniatore damnatur, hoc eſt vt infamis, iudicio expellitur in exilium deportandus. Criminales verò actiones nullatenus poſſe mandari, niſi ab Epiſcopis & preſbyteris ad quos tamen mandati exitus reuertetur. Meſſinis feriis & vindemialibus, Paſchalibus etiam xv. diebus & natalis Domini VII. Dominicis etiam diebus cæteriſque Epiphaniæ & Quinquageſimæ, nulla prorſus ſunt litigia contingenda: quod ſi factum fuerit, erit ſeueriſſimè vindicãdum. Fiſcalia verò negotia dici etiam feriatis diebus licet.

De inquirendis animalibus & rebus. Tit. XIIII.

SI quis ingenuus quærentem aut animalia aut res ſuas, domum ad quærendum intrare prohibuerit, pro fure teneatur, ita vt rei quæ

requiritur, quadruplum ſoluat, hac tamen ratione, vt tribus ingenuis teſtib. vbi ſuſpicionem inueniendi furti habuerit, ingrediatur. Quòd ſi colonus aut ſeruus taliter requirentem prohibuerit, fuſtuario ſupplicio à iudicibus eius præſumptio vindicetur, & ab eo rei perditæ ſimplum exoluatur, ſecũdũ ſpeciem Gaij, qui hoc de prohibiti furti actione ſtatuit.

De damnis animalium, vel ſi quid per ea caſu euenerit. Tit. XV.

SI animal cuiuſcunque damnum intulerit, aut æſtimationẽ dãni dominus exſoluat, aut animali cedat. quod etiam de cane & bipede placuit obſeruari, ſecundum ſpeciem Pauli Sent. lib. I. tit. ſi quadrupes pauperiem fecerit. De cane etiam ſub eodem titulo comprehenſum eſt, vt ſi quiſquam canem habens in plateis aut in viis publicis, eum diurnis horis in ligamina non redegerit, quidquid dãni fecerit, id à domino diſſoluatur. His illud adiectum, vt ſi quis caballum quódve aliud animal habens ſcabioſum, ita dimiſerit, vt vicinorum gregibus permixtus proprium inferat morbum, quidquid damni per eum datum fuerit, ſimiliter ab eo reſarciatur. Incendij etiam vel naufragij caſu aut ruina ſi res commoda perierit, is cui commodata res eſt ad rei ſolutionem teneri non poteſt, niſi fortè ſuam rem liberaſſe probetur, cum de eodem caſu rem commodatam eripere potuiſſet, ſecundum ſententiam Pauli lib. II. tit. de commodato, deposito pignore & fiducia.

De ablatis pigneribus & fideiuſſoribus. Tit. XVI.

DEBITOR ſolutionem differens poteſt ad ſatisfactionem pignerum vſurpatione compelli, quod tamen ſine ſententia iudicis facere non licebit, ſecundum Hermogeniam Conſtitutionem ſub tit. De pigneribus Diocletiani & Maximiani ad Viuentium, Herennium Antigonum, & aliam ad Septimum datam.

Oblato debito vel depoſito, pignus à creditore ſine dilatione reddendum eſt. ſub eodem tit.

Obligatis cautione mancipiis, debitor promiſit ſe vſuras præſtaturũ, ea mancipia creditor intra ſtatutum tempus de domo debitoris abduxit. Operas eorum in vſuras ſpecialiter imputandas ſub eodem Hermogeniani tit. lege comprehenſum eſt.

Filiisfam. ſeruis vel colonis in contractibus nihil iure permiſſum eſt, hoc eſt, filiisfam. in damnum parentum in eadem regione poſitorum nihil poſſunt paciſci, & ſi quid pacto adquiſiuerint, id patri iuri indubitanter adquiruntur, nec citra mandatum patris quidquam poſſunt promittere. Quòd ſi pater apud hoſtes eſt, vel infirmitate laborat, tunc contractus filij legitimus iudicatur.

Nec ſeruus nec colonus peculium ſuum diſtrahere poteſt. inſuper emptor furti actione tenetur ſecundum Conſtitutionem Hermogeniani ſub tit. De eorum contractibus qui alieno iuri ſubiecti ſunt, & Theodoſiani legem lib. v. ſub tit. Ne colonus inſcio domino ſuo alienet peculium vel litem inferat ei ciuilem, ad Nebridium Vic. Aſiæ, & vt Gregoriani Conſtitutionibus lib. XII. ſub. tit. De ſponſoribus, tenetur inſertum.

Quod

Quod ſi quis à debitore ſuo fideiuſſorem de ſolutione acceperit, in poteſtate habeat creditor aut fideiuſſorem tenendi, aut eum qui debitor prior extiterit, quod tamen ante iudicem creditor profiteri debet, quem ſcilicet eorum malit eligere.

Si quis fideiuſſor pro quocunque debitore aut per iudicium aut per dictum aut per chyrographum delegatus extiterit, & conſtituta ea quæ fide dixit exſoluerit, vt ſummam ſoluti debiti recipiat, & ſi ſemper ille diſtulerit, poſt trinam conuentionem dupli redhibitione pro inficiante damnabitur, ſecundum legem Aquiliam, quæ negantes debitum dupli ſatisfactione condemnat.

De fugitiuorum furtis. Tit. XVII.

SI ſeruus etiam in fuga poſitus furtum fecerit damnúmve dederit, & reuerſus ad dominum fuerit, niſi pro ſui qualitate dominus ſoluere paratus ſit pro culpa eum aut dare præſentem aut abſentem cedere cogendus eſt, ſecundum regulam Pauli Sententiarum.

De mulieribus ad ſecundas aut tertias nuptias tranſeuntibus. Tit. XVIII.

MVLIERIBVS ad ſecundas nuptias intra anni ſpatiũ trãſire non licet, quod ſi fecerint, infames habentur, ita vt hereditatem mariti, etiamſi dimiſſa ſit, non habeat, pari & in donatione nuptiali conditione nuptiali conditione ſeruata. Ad ſecundas verò nuptias poſt deſignatum ſpatium trãſeuntes donationem mariti prioris vſusfructus iure poſſidere, & à marito dimiſſa eis poſſe proficere, ſecundum Conſtitutionem Impp. Honorij & Theodoſij ad Ioannem PP. datam.

De clauſis itineribus vel aliis ſeruitutibus. Tit. XIX.

VIAM publicam vel inter agros communiter dimiſſam nec poſſideri nec intercludi, nec exarari poſſe, quod ſi factum fuerit, auctorem facti ad eius munitionem ſolum compelli, & à minutione viarum pro modo patrimonij in nullo penitus excuſari. Hoc etiam de pontium reparatione ſeruãdum eſſe. Aquæ curſum & adquiri biennio & amitti biennio conſtat. Inter actum, hoc eſt vbi carpenta verſari poſſunt, ſimiliter biennio adquiri & amitti poſſe. Agri quoque communis nullis terminis limitati exæquationem inter conſortes nullo tempore denegandam. Syluas, montes & paſcua, vt vnicuique pro rata poſſeſſionis ſuppetit, eſſe communia. De ſeruitute luminis vel aeris ſimiliter conſtitutum eſt vt inter priuatorum fabricas x. pedes, inter publicas xv. dimittantur, ſecundum legem Theodoſij lib. IIII. ſub tit. de ædificiis priuatorum.

De ſuperuentoribus. Tit. XX.

SI quis ſuperuẽtu ſiue diurno ſiue nocturno quẽq; fuerit adgreſſus & domus alienas expugnauerit, effregerit aut expoliauerit, capite puniat̃, cũ quolibet genere armorũ fuerit deprehẽs. Receptores etiã adgreſſorũ vel latronũ eadẽ pœna plectãt̃. Hi qui per incẽdiũ volũtariè immiſſũ q̃buſcũq; reb. dã-

num intulerint, capite puniantur. Qui verò inimicitiarum cauſa incendiũ probati fuerint admiſiſſe honeſtiores in exiliũ, viliores in metallum deputentur. Si quis autem dolo focum fecerit vt exinde ad areas ac tecta arboréſque fructiferas forte perueniat, damnum quod euenerit æſtimatione ſarcietur. Qui fructiferas arbores nocturnis aut diurnis horis quolibet tempore quamlibet ingenuus cecidiſſe probatur infamis effectus dãnum æſtimatione iudicis, ſarcire cogatur, quod ſi vilior perſona fuerit, ad tẽpus in exiliũ redigatur. In ſeruo reſtituta res etiã digno ſupplicio vindicetur.

De correctis mulieribus. *Tit.* XXI.

SI quis mulierem ingenuam vel virginem per vim ſtuprauerit, occidatur. quod ſi ancillam corruperit illata violentia quicunque ingenuus, iuxta pœnam legis Aquiliæ alterius mancipij reſtitutioni teneatur obnoxius. Quod ſi forte ſeruus hoc fecerit, pro ingenua occidatur: pro ancilla verò iudicante iudice fuſtuario ſupplicio ſubiacebit ſecundum ſpeciem Pauli Sententiarum. Coniunctio verò Iudæi Chriſtiana lege inhibetur, vt nec Iudæus Chriſtianam, nec Chriſtianus Iudæam accipiat, quod factum pro adulterio vindicatur iuxta legem Theodoſij lib. IX. tit. de adulteriis.

De his qui hominẽ inlicitè aut ſine cauſa obligauerint. *Tit.* XXII.

SI qui ingenuum natum vendiderint vel obligauerint, honeſtiores perſonæ damnantur in exilium, viliores in metallum exceptis his qui captiuitatis iugo tenentur obnoxij, ſecundum ſpeciem Pauli Sententiarum lib. V.

De diuortiis. *Tit.* XXIII.

CONSENSV partis vtriuſque repudium dari, & matrimonium poſſe diſſolui, quod ſi pars viri repudium dare vxore contradicente voluerit, non aliter ei licebit, niſi aut adulteram eſſe conuincat aut veneficam, aut conciliatricem, quorum vnum nuptialem donationem reuocare poteſt. Quod ſi mulier nolente marito repudium dare voluerit, non aliter fieri hoc licebit, quam ſi maritum homicidam probauerit, aut ſepulchrorum violatorem, aut veneficum, quod ſi vnum ex his probauerit, & maritum dimittet & collatam in eum dotem & donationem quam maritus fecerat iure reuocabit, iuxta legem Theodoſiani ſub tit. de repudiis promulgatam.

De donationibus. *Tit.* XXIIII.

DONATIO ab auo vel auia, proauo vel proauia maternis ita ad eos quibus conlata fuerit pertineat vt patri nullatenus adquiratur. A linea verò paterna memoratorũ donationes, vel ſi quid filiisfam. prҿter expreſſas perſonas quorumcunque largitate confertur, patri eorum proprietatem indubitanter adquiri. Donationes etiam vel dotes quas ex matrimonio filius vel filia in familia poſiti conſequuntur, ad eorum proprietatem quibus conlatæ ſunt, remota patrum adquiſitione ſine dubio pertinere, ſecundum Theodoſiani legem ſub tit. de maternis bonis & materni generis cretione ſublata. & alias ſub ſequenti

eodem

eodem libro, de bonis quæ filiis fam. ex matrimonio adquiruntur. Sciendum tamen donationes tam auiaticas quàm nuptiales geſtorum ſolenni allegatione firmandas, prçter illas nuptiales donationes quę intra c c. ſolidorum ſunt taxatæ conlationem. Geſta autem ſecundum locorum conſuetudinem fieri placuit. Nec intereſt apud quem defenſorem fuerint celebrata ſecundum legem Theodoſij ſub tit. de donationibus. Sciendum etiam vſufructuarias donationes ſine traditione cõſtare, quia vſusfructus pro donatione computatur. quod ſi vſufructuaria donatio non fuerit, & traditio ſubſequuta etiam non fuerit, legibus infirmatur. Donationes vero nuptiales has tantùm ſine geſtis admitti, quas ætate minores, id eſt, poſiti intra xxv. annos accipiunt, etiamſi ſummã c c. ſolidorum probentur excedere. De animalibus, veſtibus, gemmis, vel quocunque metallo, vel aliis quæ pondere, numero, menſura conſtant, omnem donandi ſolemnitatem in ſola traditione poſſe conſtare. Hæc verò quæ puellæ patrem habenti, hac vſusfructus mentione adſcripta, tradita fuerint, & patre exigenti adſignata non fuerint, quærantur. In nuptialibus verò auorum donationibus nepotes vel neptes ex filia cum auunculis vel materteris in trientem & beſſem debere ſuccedere, quia dum eis inofficioſi actionẽ eandem lex tribuit quam filiis, conſtat eos liberorum locum obtinere, ſecundum legem Theod. lib. v. ſub tit. de legitimis hereditatibus ad Conſtantinum P P. Galliarum.

De ſacramentis. *Tit.* XXV.

SI à iudice ſtatutum fuerit, aut inter partes conuenerit, vt de rebus dubiis ſacramenta prębeantur, eum ſolum debere iurare, à quo aliquid repetitur, nec ab aliis perſonis ſacramenta requiruntur. Præſtito autem ſacramento, omnis cauſæ ipſius repetitio cõquieſcat. Hic ſacramenti ordo notatis infamia denegatur, ſecundum Conſtitutionem Gregor. & Hermogeniani.

De latronibus. *Tit.* XXVI.

SI criminoſi conuicti fuerint, puniantur, nec crimen illorũ filios aut vxores, qui conſcij non probantur, poterit implicare, ſecundum Iuris Conſtitutionem.

De adulteriis. *Tit.* XXVII.

MARITVS ſi adulterum cum vxore inuenit ita vt vnum ſint & ſeſe commiſceant, liberum arbitrium habebit vtrumque vno ictu ferire, ſecundum legem Nouellam Maioriani, qui exinde ad ius vetus omnia reuocauit.

De puellis vel mulieribus ſponſatis. *Tit.* XXVIII.

SI quis arras ſponſaliorum nomine dederit, & pater vel mater acceptis arris, & eo qui arras dederat refutato, alio fortaſſe receſſerit, arras in quadruplum eſſe reddendas. Si verò puella per ſe aut per quemcunque propinquorum vel tutorum arras acceperit, & nuptias voluerit excuſare vel alium fortaſſe ſuſcipere, pœnam ſupraſcriptam de propria facultate diſſoluat, actione contra illum qui inconſultè arras ſuſceperit reſeruata. Hoc etiam conſtitutum eſt, vt ſi quis

dedit arras, intra biennium nuptias celebrare tardauerit, tum mulier alij ſe matrimonio ſociare impunè poſſit. Similiter conſtitutum, vt qui datis arris puellã declinat accipere, id quod arrarũ nomine datũ probatur amittat, & quod viciſſim à patre puellę muneris gratia acceperat, reformet.

Si quis caballis oſſum aut ſcandulam ligauerit.

Tit. XXIX.

SI quis caballo ligãdo oſſum vel ſcandulam vel pãnum rubrũ, ita eum turbauerit vt pereat, ſi factum ſuum non negauerit, ſimplici ſatisfactione componat. Si negauerit, & conuictus fuerit, dupli ſecundum legem Aquiliam, qua inficiantes duplo tenentur.

De apparitoribus. *Tit.* XXX.

NE quis omnino exequi præceptionem præſumat, niſi principis officij apparitorum probatoria ordinatus, & ab his quos præceptione conueniunt, de cauſis ſingulis, ſeu de viris, ſeu in vnum conſortes pulſati fuerint, non ampliùs executores quàm ſolidũ in ſportulas requirant. Hi verò qui cõueniuntur ſi quos conſortes habent, in principio litis denuntiarre debebunt, vt & ipſi audientiæ tempore deeſſe non poſſint. Agrorum verò cõſortes ſi diuiſæ ſunt quæcunque agro portiones, habent quod cuicunque in agro ſua portio in ſingulorum poſſeſſione eſſe fecerit. Ipſi etiam apparitores cognoſcant, quod eis à ſuſcepto officio diſcedere non licebit, niſi vacationis beneficium à principe officij conſequantur.

De præſcriptione temporum. *Tit.* XXXI.

ID conſtat legibus conſtitutum, vt tricennalem Conſtitutionem in hereditariis cauſis & in repetitione legatorum in pecuniariis, id eſt chirographariis debitis & viuentium cautionibus, repertis fugitiuus, aduerſus fiſcum vel reſpub. de infirmanda operum munitione vel pro notitia teſtamentorum cuſtodiant iudicantes. Reliquæ verò cauſæ intra expanſos metarum ſuarũ terminos finiãtur, id eſt, de inofficioſis teſtamentis & immodicis donationibus, hoc eſt, vbi Falcidia filiis non reſeruatur, intra quinquẽniũ eas debere proponi & peragi, & de nõ numerata pecunia. De ſeruitutibus verò ſuperiori tit. cõprehenſum eſt quid iudices debeãt obſeruare. Si quis duas cẽteſimas ſibi quem ſtipulari fecerit aut fieri pertulerit, etiam pecuniæ præſtitæ amiſſione multabitur, ſecundum legem Theod. De vſuris. Intra annum criminalem quæſtionem & proponi debere & finiri, ſecundum legem Nouellam, vel diuerſorum auctorum Conſtitutiones, quæ ſunt per titulos ſuperius indicatæ.

De falſariis & falſis teſtibus. *Tit.* XXXII.

FAlſarios aut multari aut deportari in exilium conſtitutum eſt. Hoc eſt etiam de illis qui obiectam falſitatem probare non potuerint obſeruandum, ſecundum legem Theod. quæ de falſariis lege Cornelia data eſt.

De interpellationibus & appellatione. *Tit.* XXXIII.

Aucto-

AVCTOREM cuiuſcunque negotij, id eſt petitorem aduerſarium ſuum interpellare debere, nec eum qui pulſandus eſt longiùs trahere, & pulſatus ſub eius audientia reſpondeat ad cuius ſententiam conuenitur, ſic tamē ſi in eius territorio is poſſeſſor eſſe cognoſcitur, quod ſi in eius territorio non poſſidet, tum demum pulſati iudicem actor adeat. Quòd ſi audientiæ tempore quælibet pars ad Principem prouocare deliberat, adiudicare iudices non præſumat. Appellationis ſane tempora hæc ſunt. Prolata ſententia quiſquis appellare voluerit, intra dies quinque per libellos data petitione appellet, conteſtans ſe ad audientiam principis prouocare. Cæterum præſentibus ſecundum leges data & relecta ſententia poſtea non poteſt reuocari. Iudici quoque neque ſuam neque alienam ſententiam liceat refragari, quia hæc diſcuſſio ſoli principi reſeruatur.

De rebus agnitis. *Tit.* XXXIIII.

SI quis res proprias agnoſcat, nec eius manus aut aliquid cautionis opponatur, res ſuas præſumendi habeat liberam poteſtatē, quod ſi poſtmodū malè agnouiſſe aut præſumpſiſſe cōuincitur, res male præſumptas dupla ſatisfactione reſtituat.

De venditione. *Tit.* XXXV.

IN emendi & vendendi contractibus hic ordo ſeruandus eſt, vt qui rem ſui iuris vendiderit, repetendi eam poſtea non habeat facultatem. Venditionem verò ex hoc maximè ius firmitatis accipere ſi traditione celebrata poſſeſſio fuerit ſubſequuta. Vt ille iterum videatur poſſidere qui vendidit, documenti profeſſio firmitatem precariæ poſſeſſionis obtineat. Quòd ſi quis vendidiſſe fuerit approbatus, emptori in duplum melioratæ rei teneatur obnoxius: fructus enim malæ fidei poſſeſſor ante conuentionem ſimplos ex lege præſtabit, ſecundum legem Theod. vel Sententiam Pauli. Res verò quæ repetuntur, vt ſi quædam actio præceſſit, vt de quibus litigatur, nec vendi nec donari poſſunt, niſi fortè vt dominus procurator litis quicunque per mā datū fuerit inſtitutus. Sciendum etiam eſt factam qualiterlibet commutationem vicem emptionis obtinere, ſecundum legem Theod. De cognitoribus & procuratoribus. Arra pro qualibet re à venditore ſuſcepta ab eo qui emit, venditionem perfectam eſſe. Pretium tamen poſtmodum ab emptore venditori impletur, de quo inter ipſos conuenerit aut virorum bonorum æſtimatione conſtiterit, ſecundum Sententiam Pauli.

De tutelis minorum. *Tit.* XXXVI.

TVtores legitimi agnati ſunt, id eſt per virilem ſexum à paterna linea venientes, qui ad tutelam vſque ad XIIII. ætatis annum vocantur, vt fratres primùm, fratres patrueles, patrui, id eſt patris fratres vel filij eorum, per virilem ſexum, vt dictū eſt veniētes. Quibus oībus mater ſi tutelā ſuſcipere voluerit, licito iure ꝑponetur. Sciēdū tñ eſt cognatos ſicut ad ſucceſſionē, ſic ad tutelā nō vocari. Pupilli verò poſt impletū XIIII. annū curatores ſibi ipſi petere debebūt, pupillę impleto XII. anno ſibi ipſę petāt, q̄a tutor

vſque ad illud tempus rationem tutelæ adminiſtrare debet, qua ratione cõpleta, pupillus per curatorẽ facultatem ſuam gubernare debebit. Si verò mater tutorem filio intra annũ non petat, & ad ſecũdas nuptias trãſeat, aut fortè nõ trãſeat, ſucceſſionẽ filij ſi intra pubertatẽ moriatur pro culpa nõ petiti tutoris amittat, & agnatis vel ſi hi defuerint cognatis qui ad ſucceſſionẽ iuris veniunt deferantur. Secundi verò mariti bona præteritæ tutelæ patiociniis teneãtur obnoxia, ſecũdum legẽ Nouellã de tutoribus pupillis nominãdis. Tutelę verò actione ab exordio petiti curatoris vſq; ad xxx. ætatis annum, id eſt, per annos xvi. qui tutelam geſſerunt rationẽ reddere coguntur. Tutores etiam ſi legitimi inueniantur, excuſantur, ſi quatuor maſculos filios habeant, ſi morbo perpetuo & ſontico teneãtur, vt ſi furioſi aut mente inſani agnoſcantur. Aetatis etiam beneficio ſexagenarij ab his oneribus excuſantur. Tres quoque tutelæ ſic liberant, vt ad quartam etiamſi euenerit non vocentur. Præterea lapſis & circumſcriptis pupillis integri reſtitutio datur, vt nominatis reb. petita integri reſtitutione quæ malè ac circumſcriptoriè in præiudiciũ ſuum acta ſunt vacuẽtur, quæ reſtitutio ita futura eſt, vt impleto xxv. & cùm xxvi. annum ingreditur, euocatus ante defenſorem teſtib. qui ætatem eius nouerint annos ſuos prius profeſſione aut relationibus teſtium probet, ibíque profiteatur aduerſus quas cauſas vel quas perſonas integri reſtitutionem nominet, eíque contra illum quem non nominauerit actio non patebit, quę reſtitutio vſque ad finem annorum xxviii. conceſſa eſt, poſt quos annos minoribus ad agendum quinquennium beneficio principali delatum eſt, ſecundum legem Nouellam.

De filiis legitimis ſiue naturalibus. Tit. XXXVII.

NVPTIAE legitimè contrahuntur ſi conſenſu parentum aut ingenuorum virorum interueniente nuptiali donatione legitimè celebrantur.. Quod ſi parentes defuerint, honeſtarum perſonarum conſenſus perficit nuptias, ſi tamen nuptialis donatio ſolenniter celebretur, alioquin filij inde nati legitimorum locũ obtinere non poterunt, & erit in hereditate ſucceſſioni locus his qui ab inteſtato per agnationem, vel ſi agnatio defuerit per cognationem fortè ſuccedunt. Naturales ſanè ſi ex ancilla nati fuerint & non manumittant, à domino inter hereditaria mancipia computãtur. Quod ſi aut ex ingenua fuerit naturàlis, aut ex liberta aut certe libertina, vltra tres vncias matri cum filiis naturalibus dare amplius non licebit: hac ratione. vt donatio nuptialis in hereditatis ſupputationem non veniat, ſed ea quæ donatione nuptiali fuerint ſupra tres vncias deputata, naturalibus iure debeantur. Quod ſi aliquid vltra per donationem aut teſtamentum aut per ſuppoſitam quamcunque perſonam illis fuerint derelicta, ab herede legitimo legibus reuocetur ſecundum Theod. legem de naturalibus filiis & matribus eorum latam. Si inter collegiatum ſiue ſeruum & ingenuam conſenſus fuerit contubernium initum, nuptiæ non vocantur: & qui ex ipſis nati fuerint deteriorem lineam ſecuti dominis adquiruntur. Sciendum etiam eſt ſecundum legem Nouellam, ſi quis ingenuus colonæ ancillæúe aut ingenua ſeruo colonóve ſe iunxerit, ſalua ingenuitate diſcedendi licentiam non habere, ſecundum legem Nouellam ſub tit. de aduenis.

De

De pactis & tranſactionibus. *Tit.* XXXVIII.

DE pactis hæc forma ſeruanda eſt, ſi quis maior ætate paciſcatur, conditionibus pacti maneat obligatus, ſi tamen poteſtatis ſuæ eſt, hoc eſt filius fam. non eſt, aut nullo metu aut imperio ad pacta venire compellitur. Quod ſi placitorum ordinationem adtemptet excedere, aut nolit implere, ad ſolutionem pœnæ contentæ pacto cum emolumenti amiſſione tenendus eſt, & infamiæ maculam ſuſtinebit, ſecundum legem Theod. li b tit. de pactis & tranſactionibus. Sciendum tamen quod ſi quiſquã ſe metu coactum ad pacta veniſſe cauſetur, intra annum probaturus huiuſmodi moueat & peragat actionem, quo tempore præterito nullam ſibi de vi deque metu ſuppetere nouerit actionem ſecundum Conſtitutionem Gregoriani. De ſucceſſione viuentium ſua vel aliena neminem paciſci poſſe, nec huiuſmodi ſcripturam nomen pacti legibus vindicare, ſecundum legem Gregoriani & Hermogeniani. Ceſſionis verò firmitatem ita ſubſiſtere, ſi ceſſionis nomine ſcriptura cuiuſlibet rei cedentis volũtaria profeſſione firmetur. Quod ſi de vi & metu is qui ceſſit queri voluerit, intra anuum ſimiliter inſtituat & peragat actionem, ſecundum Theod. legem lib. IIII. tit. Qui lege Iulia cedere poſſunt.

De terminis tranſgreſsis & euulſis. *Tit.* XXXIX.

QVICVNQVE terminos aut limites aut arbores terminales, quę †decoreas accipiũt, celebrata præſumptione euellere, abſcindere & ſigna impreſſa eradicare tentauerit, conuictus eodem loco vbi teſtimonia fuerint, vitæ terminum ſub incendio ſortiatur. Si nouos terminos occulte poſuerit, pœna falſarij teneatur, ſecundum ſententiam Pauli. Si verò terminis, limitibus, arboribúſque tranſgreſſis vicini agri iura peruaſiſſe conuincitur, ſi intra xxx. annos pulſatus exiſtat, duplum terræ ſpatium quam peruaſerat cum fructus ſolutione reſtituat, & hoc ſecundum legem Nouellã. †decurias

Sine cenſu vel reliquis comparari nihil poſſe. *Tit.* XL.

AGROS comparari non poſſe niſi eis cẽſum ſtatutũ, qui poſſeſſionem ingreſſi fuerint, ſuſceperint diſſoluendum, quod ſi probatur venditionis tempore ſolutum tributum, reliqua emptor diſſoluat, & tributum præſenti delegatione ſuſcipiat. quod ſi factum non fuerit, venditor etiam pœnam legis, quæ in Theo loſiano continetur excipiat.

De iure poſtliminij. *Tit.* XLI.

SI quis ſeruus poſt captiuitatem redierit, ad ius domini reuertatur, & ſi ingenuus redierit, iura libertatis integra ſe nouerit recepiſſe, nec ea tempora ei ad quãcunque cauſam obeſſe quibus in regione alia captiuitate detentus eſt.

Ne quis in ſua cauſa iudicet. *Tit.* XLII.

THEODOSII lege euidenter exprimitur in ſua cauſa neminem ius dicere, neque ſententiam pronuntiare poſſe.

S

Vt nemo potentiorum nomina inlicitè prætendat, aut titulos prædiis ſuis adfigat. *Tit.* XLIII.

LEGALI ſanctione conſtat expreſſum, neminem ad deludẽdum pulſantem & ad differendam iuſtitiam, potentum quorumcunque perſonas in lite poſſe prætẽdere, nec titulos prædiis ſuis adfigere, vt pulſantem terreat, aut actione competẽti excluda.

De liberali cauſa vel de operis libertorum. *Tit.* XLIIII.

SI quis intra xxx. annos ſub ingenuitatis ſpecie vagantem in ſeruitutem reuocare voluerit, non aliter quàm apud iudicem ſtatum eius pulſet, vbi ſi conuictus fuerit, alia tot mãcipia dabit, quanta in ſeruitutẽ petebat. Ille verò pulſatus tertio debet adire iudicia, & ſi voluntarius adſertor aut defenſor inueniri non potuerit, à iudice fide integra & moribus idoneus deputetur. His verò qui de ſeruitute in libertinitatẽ aut ingenuitatẽ reuocare tẽtauerint, iſta beneficia denegantur, ſed vincti ferro ſtatuuntur, vt ſi quis eos defendere voluerit, habeat liberam poteſtatem. quod ſi nec defenſor inueniri potuerit, in ſeruitutem à Domino retrahuntur. Hoc ſecundum legem Theod. quæ de liberali cauſa lata eſt. Egentem patronum libertus alere compellitur. Hoc ſecundum legẽ Gregoriam de operis libertorum. Latini aliter intelligi nõ poſſunt, nec aliter intelligẽdi ſunt, quàm ſi inter amicos pronuntiante domino ad conuiuium euocentur, ita vt illis amicis vbi conueniunt ſic dominus cõteſtetur eũ cauſa Latinitatis ad ſuum adhiberi conuiuium. Quòd ſi cum eo ſeruus manducauerit, non cauſa latinitatis, ſed paupertatis propter ſolatium, præiudiciũ domino heredibúſque ex conuiuio adferri non poterit.

De teſtamentis. *Tit.* XLV.

TESTAMENTA ſi holographa manu fiunt, probata manu veritatis ſine teſtibus integram capiunt firmitatem. Si verò teſtes adhibeantur, quibus teſtator ſubſcribendum ſuum offerat teſtamentum, ciues Romani teſtes adhibendi ſunt numero competenti quinque aut ſeptem. Hi ad teſtamentum iure adhiberi poſſunt, quorum teſtimonium meritò recipitur, & cum quibus nobis eſt teſtamenti factio, ſecundum legem Theodoſij & Valentiniani ad Florentium PP. datam. Militibus verò aliter ſi velint teſtamentum facere, permiſſum eſt, quibus licet & ſine competẽti teſtium numero teſtari, & filios præterire, nec inofficioſi querela eorum conſtat teſtamenta poſſe diſrumpi. Teſtamentis verò ciuium Romanorum ſi filius præteritus fuerit, rumpuntur: ſi verò filia aut nepos, non rumpuntur, ſed extraneis in dimidiam partem, ſuis heredibus in ęqualem accreſcunt. Teſtamenta quibus filiis aut nepotibus Falcidia non dimittitur, nullo iure ſubſiſtunt. Fratres verò de inofficioſo fratris teſtamento agere non poſſunt. Item filius vel filia ſine filiis morientes matrem ſine Falcidia præterire non poſſunt, vt valeat teſtamentum.

De corporatis. *Tit* XLVI.

Corpo-

CORPORIBVS publicis id conſeruandum eſt ſecundum conſtitutionem nouellam Leonis & Seueri, vt ſi ex Marcialitano * lito, Andorinico vel quocunque alio corporis publici & colono aut ancilla filij nati inueniantur aut fuerint procreati, ei acquirantur cuius colonum aut colonam, ſeruum aut ancillam eſſe conſtiterit, nec à ſeruili aut colonaria cōditione illo modo corpus publicum eorum genus quaſi corporatos à fiſco faciat poſtea requiri, ſed omnis agnatio poſſeſſoris commodis adquiratur, quod lege euidenter exprimitur, quæ ad Baſilium PP. data eſt.

De conſortibus. *Tit. XLVII.*

DE conſortibus etiam hoc ſequentibus pro ratione ſubiunctum eſt, vt petitor quem voluerit de conſortibus pulſet, & quē voluerit pro ſua voluntate prætereat, ea tamen conditione, vt qui pulſati non fuerint, nullum præiudicium patiantur, ſed cùm voluerint ſuas inſtituāt actiones ſecundum legem de conſortibus.

Papiani liber feliciter explicit.

CLARISS. ATQVE AMPLISS. VIRO CHRISTOPHORO THVANO CELIO, EQVITI, REGNI CVriæ Præſidi primario & ſacri Conſiſtorij Senatori, P. Pithœus S.

CVR has ad te veterum iuris auctorum reliquias vltro deferã nõ vna cauſa eſt, Præſes ampliſſime, ſed ea maximè iuſta, quod quæ nonnullis fortaſſe contra Iuſtiniani principis interdictum in lucem prolata videbuntur, eas oportuit ſanctiore aliquo nomine defendi aduerſus ingratiſſimorum hominum aut calumnias aut ineptias, qui vel diſſimulant, vel neſciunt, ab illo quidẽ comparationem modò, & in iudiciis recitationem apud ſuos prohibitam, nos verò Romanarum legum maieſtatem ſic comiter conſeruare, vt tamen illis nihil in nos licere patiamur, niſi quod earum rationi & æquitati non auctoritati & ſanctioni concedimus. Cuius verò ad hanc defenſionem auguſtius nomen eligi potuit quam tuum? quo demum Præſide purior hæc iuriſprudentia vſu fori recepta eſt, quique iuris noſtri in ſummo iſto Galliæ tribunali ita clauum tenes, ita regis, vt quod ille olim vir maximus, tu ſτόμα ſenatus & quodammodo ἔμψυχος νόμος non immeritò dici poſſis. Sed eſt & quod tu iure quodam tuo virilem tibi portionẽ vindicare queas in noſtris omnium operis quarum patronus es ſummus, aut potiùs pater quando tibi pietatis quam poteſtatis nomen gratius eſſe ſumma tua humanitas non obſcurè ſuadet. Acceſſit & illa paternæ quondam erga te obſeruantiæ recordatio, qua te nuper non leniter affectum ſenſi, cùm patriæ noſtræ Hiſtoriæ particulam ea fronte excipere, vt familiaris atque etiam amici quondam tui os, oculos, vultũ, illam denique naturæ ſimilitudinem in filio non inlubẽter recognoſcere videreris. Quæ res, vt verum fatear, animum ſic accendit meum, vt ab eo tempore optarim ſemper illum mihi diem dari, quo & benignitati tuæ aliqua ſaltem ex parte reſpõdere, & genere quodam officij teſtari poſſem illam me paternæ in te reuerentiæ hereditatem non tam creuiſſe quàm continuatione quadam animi retinuiſſe. Accipies igitur hoc ab homine tibi tuiſque virtutibus addictiſſimo munus non magnũ illud quidem, ſed tale tamen quale tibi & per te publicæ vtilitatis hoc tempore præſtare potuit, maiora fortaſſe aliquando præſtaturus, ſi quem illi Deus boni ciuis animum erga Rempub. dedit, eum ipſe pro ſua ſingulari clementia, quibus poteſt, modis confirmet, augeat, inſtruat, adiuuet, tueatur. Bene vale vir ampliſſime. Lutetiæ Pariſiorum. Kalend. Octob. M. D. LXXII.

LICINII

LICINII RVFFINI
COLLATIO LEGVM IVDAICARVM ET ROMANARVM

Incipit lex Dei quam Deus præcepit ad Moyſen.

MOYSES DEI SACERDOS HAEC DICIT: *Si quis percuſſerit hominem ferro, & occiderit eum, morte moriatur. Sin autem manu lapidéve quo mori poſſit, percuſſerit, & mortuus fuerit, homicida eſt: morte moriatur. Si autem per inimicitiam impulerit eum, vel immiſerit ſu per eum aliquod vas ex inſidiis, & mortuus fuerit: vel per iram percuſſerit eum manu, & mortuus fuerit: morte moriatur.* Num 35.

PAVLVS *quoque libeo quinto ſententiarum, ſub titulo ad legem Corneliam de ſicariis & veneficis, dicit.*

LEX Cornelia pœnam deportationis infligit ei qui hominem occiderit, eiúſque rei cauſa, furtíve faciendi, cum telo fuerit, & qui venenum hominis necandi cauſa habuerit, vendiderit, parauerit, falſúmve teſtimonium dixerit quo quis periſſet, mortíſve cauſam pręſtiterit. Quę omnia facinora in honeſtiores pœna capitis vindicari placuit: humiliores verò aut in crucem tolluntur, aut beſtiis ſubiiciuntur.

VLPIANVS

Libro 7. de officio proconſulis. ſub titulo De ſicariis & veneficis.

CAPITE primo legis Corneliæ de ſicariis cauetur, VT IS PRAETOR iudéxve quæſtionis, cui ſorte obuenerit quæſtio de ſicariis, eius quod in vrbe Roma propius mille paſſus factum ſit, vti quærat cum iudicibus qui ei ex lege ſorte obuenerit, de capite eius qui cũ telo ambulauerit, hominis necandi furtiue faciendi cauſa, hominémve occiderit, cuius id dolo malo factum fuerit. & reliqua.

Relatis verbis legis, modò ipſe loquitur Vlpianus.

Hæc Lex non omnem qui cum telo ambulauerit, punit: ſed eũ tantùm qui hominis necandi, furtive faciendi cauſa telum gerit, coercit, compeſcit. Item eum qui hominem occidit, coercit, nec adiecit cuius conditionis hominem, vt & ad ſeruum & peregrinum pertinere hęc lex videatur.

ITEM PAVLVS

Libro quo ſupra & titulo, dicit.

HOMICIDA eſt, qui aliquo genere teli hominem occîdit, mortíſve cauſam præſtitit.

ITEM *de caſualibus homicidis* MOYSES *legaliter dicit.*

SI AVTEM *non per inimicitias immiſerit ſuper eum aliquod vas non inſidians, vel lapidem quo moriatur, non per dolum, & ceciderit ſuper eum, & mortuus fuerit: ſi neque inimicus eius, neque quæſier it malè facere ei: iudicabitis inter eum qui percuſſerit & proximum mortui, ſecundum iudicia hæc, & liberabitis percuſſorem.*

Num. 35.

VLPIANVS

Libro & titulo quis ſupra relati.

DISTINCTIONEM caſus & voluntatis in homicidio ſeruari, reſcripto Hadriani confirmatur. Verba reſcripti. ET QVI hominen occidit, abſolui ſolet, ſcilicet ſi non occidendi animo id admiſit: & qui nō occidit, ſed voluit occidere, pro homicida damnatur. E re itaque conſtituendum eſt * ex quo ferro percuſſit ipſa funditus. Nam ſi gladium inſtrinxit aut telo percuſſit, quid dubium eſt, quin occidendi animo percuſſerit? Sic lapide percuſſit, aut cucuma, aut cū fortè rixaretur, ferro percuſſit, ſed non occidendi mente. Ergo hoc exquirite, & [a]ſi voluntas occidendi fuit, vt homic idam ſeruum ſupplicio * cum iure iubete affici.

Vt homicidij reū ſupplicio maiore iubete affici.

PAVLVS

Libro quinto, titulo quo ſupra.

Qui hominem occidit, aliquando abſoluitur: & qui non occidit, vt homicida damnatur. Conſilium enim vniuſcuiuſque non factum puniēdum eſt. Ideóque qui cum vellet occidere, caſu aliquo perpetrare non potuit, vt homicida punitur: & is qui caſu teli hominem imprudenter ferierit, abſoluitur. Quod ſi in rixa percuſſus homo fuerit, quoniam ictus quoque ipſos contra vnumquemque contemplari oportet, ideo humiliores in ludum aut in metallum damnantur, honeſtiores dimidia parte bonorum multati relegantur.

ITEM GREGORIANVS

Libro 4. ad legem Corneliam de ſicariis & veneficis, talem conſtitutionem ponit.

IMP. Antoninus A. Aurelio Herculano & aliis militib. FRATER veſter rectiùs fecerit ſi ſe præſidi prouinciæ obtulerit, cui ſe probauerit nō occidendi animo Iuſtam à ſe percuſſam eſſe, remiſſa homicidij pœna, ſecundum diſciplinam militarem ſententiam proferet. Propoſita prid. Kal. Febr. Lœto II. Conſ.

ITEM GREGORIANVS

Eodem titulo & libro talem conſtitutionem ponit.

IMP. Alexander Aurelio Flauio, & aliis militibus. Si modo pro quo libellum dediſti, non dolo præſtitit, mortem minimè perhorreſcat. Crimen quippe ita contrahitur ſi & voluntas occidendi intercedat. Ceterùm ea quę ex improuiſo caſu potiùs quàm fraude accidunt, fato plerunque non noxæ imputantur. Prop. XIII. Kl. Aug. Alexandro Conſ.

ITEM GREGORIANVS

Eodem libro & titulo tale reſcriptum dedit.

Habe Agato KN. Qualitas precum Iulij Antonini clementiam noſtrā facilè commouit: quippe quod aſſeueret homicidium ſe non voluntate, ſed caſu fortuito feciſſe, cùm calcis ictu mortis occaſio præbita videatur. Quod ſi ita eſt, neque ſuper hoc ambigi poterit, omni eum metu ac ſuſpicione

picione quod ex admiſſi diſcrimine ſuſtinet, ſecundum id quod adnotatione noſtra comprehenſum eſt, volumus liberari. Dat. prid. Kal. Dec. Dioclitiano A.IIII.& Maximiano Conſſ.

VLPIANVS

Libro & titulo quo ſupra.

CVM quidam per laſciuiam cauſam mortis præbuiſſet, comprobatum eſt factum Taurini Egnatl Proc. Bæticæ à Diuo Hadriano, quod eum in quinquennium relegaſſet. Verba Conſulationis & reſcripti ita ſe habent * em *. Inter Clodium, optime Imperator, & Euariſtum, cognoui, quòd Clodius Lupi filius in conuiuio dum ſago iactatur, culpa Mari Euariſti ita malè acceptus fuerit, vt poſt diem quintum moreretur. Adque apparebat nulla inimicitia cum Euariſti fuiſſet nec cupiditatis culpam coercendum credidi, vt ceteri eiuſdem ætatis iuuenes emendarentur. Ideóque Mario Euariſto vrbe, † Italia, prouincia Bæticę in quinquennium interdixit: decreui vt impēdl cauſa duo millia patri eius perſolueret Euariſtus quod manifeſta eius fuerat paupertas, Velis reſcribere verba reſcripti: Pœnam Marl Euariſti recte. EGN. Taurine moderatus es admodū culpæ. Refert enim & in maioribus delictis, conſultò aliquid amittatur, an caſu. Et ſanè in omnibus criminibus diſtinctio hæc pœnam aut * iuſtitiam prouocare debet, aut temperamentum admittere.

† vrbe Italica

* For. iuſtā

MODESTINVS

Libro differentiarum ſexto. ſub titulo de ſcientibus & ignorantibus, generaliter loquitur.

NONNVNQVAM per ignorantiam delinquentibus, iure ciuili venia tribui ſolet, ſi modò rem facti quis, nō iuris, ignoret: quæ ſcilicet conſilio delinquentibus præſtari nō ſolet. Propter quod neceſſarium eſt, addita diſtinctione conſiderare vtrum ſciente an ignorante aliquo quid geſtum proponatur. & reliqua.

PAVLVS

Libro & titulo quo ſupra.

QVI telum tutandæ ſalutis cauſa geret, non videatur hominis occidēdi cauſa portare. Teli autem appellatione non tantum ferrū continetur, ſed omne quod nocendi cauſa portatum eſt.

EXPLICIT TITVLVS DE

Sicariis & homicidis caſu vel voluntate.

INCIPIT DE ATROCI INIVRIA.

MOYSES DICIT.

SI AVTEM *contenderint duo viri, & percuſſerit alter alterum lapide aut pugno, & non fuerit mortuus, decubuerit autem in lectulo, & ſi ſurgens ambulauerit homo foris in baculo: ſine crimine erit ille qui eum percuſſerat: præter^a acceſſionis mercedem dabit ei & medico impenſas curationis.*

a for. ceſſationis.

VLPIANVS

Libro regularum ſub titulo De iniuriis.

INIVRIA, ſi quidem atrox, id eſt grauis, rerum, non ſine iudicis arbi
trio æſtimatur. Atrocem autem æſtimare ſolere prætorem, idque collegi
ex facto, vt puta ſi verberatus vel vulneratus fuerit, & reliqua.

PAPIANVS

Libro definitionum ſecundo, ſub titulo De iudicatis.

PER hominum liberum noxiæ deditum ſi tantum adquiſitum ſit quan
tum damnum dedit, manumittere cogendus eſt a Prætore qui noxæ de-
ditum accepit, ſed fiduciæ iudicio non tenetur.

VLPIANVS

Libro 19. ad edictum, ſub titulo, Si fatebitur iniuria occiſum eſſe in ſimplum, & cum diceret.

RVPISSE eum vtique accipiemus qui vulnerauerit, vel virgis, vel loris,
vel pugnis cedit, vel telo cum alióvis genere cęderet hominis corpus,
*vel tumorem fecerit, vel ita demum ſi damnum datum eſt. De cetero ſi
in nullo ſeruum pretio viliorem deterioréinve fecerit: ad Aquiliam ceſ
ſat, iniuriarumque erit agendum. Ergo & ſi pretio quidem non ſit dete-
rior factus ſeruus, verùm ſumptus in ſalute eius & ſanitate facti ſunt, in
hæc nec mihi videtur damni* Aquilia lege poſſe.

PAVLVS

Libro ſingulari & titulo De iniuriis.

GENERALITER dicitur iniuria omne quod non iure fit. Specialiter
alia eſt contumelia quam Græci * ΑΔΙΚΙΑΝ vocant. Nam cum Præ-
tor noſter aduerſum nos pronuntiaret, iniuriam nos accepiſſe dicimus.
Vnde apparet non verum eſſe quod Labeo putabat, apud Prætorem iniu
riam ΥΒΡΙΝ duntaxat ſignificare. Cõmune enim omne ei nomen iniuriæ
eſt, quod ſemper aduerſus bonos mores ſit, idque non fieri alicuius inter
eſt. Hoc edictum ad eam iniuriam pertinet quæ contumeliæ cauſa ſit. Fit
autem iniuria vel in corpore, dum cædimur: vel verbis, dum conuitium
patimur: vel cum dignitas læditur, vt cum matronæ vel prætextatæ comi-

tes abducuntur. Iniuriarum actio aut legitima eſt, aut honoraria. Legitima ex lege duodecim tabularum, QVI iniuriam alteri facit, quinque & viginti ſeſtertiorum pœnam ſubit. Quæ lex generalis fuit libero trecentos ſeruos CL pœnam ſubitò ſextertiorum.

IDEM PAVLVS

Eodem libro ſingulari, ſub titulo Quemadmodum iniuriarum agatur.

QVI autem iniuriarum [a] in quid aget, certum dicat quid iniuriæ factũ ſit, & taxationem ponat non minorem quàm quanti vadimonium fuerit, certum dicit qui ſuo nomine demonſtrat iniuriam: neque ita vt per diſiunctionem hoc aut illud accidiſſe comprehendat, ſed vt neceſſe habeat aut [b] vnam nomini ſuo rem deſtinare, aut plures ita complecti vt omnes eas accidiſſe cogatur probare. Certum autem an incertum dicat, cognitio ipſius Prætoris eſt. Demonſtrat autem hoc loco Prætor non vocem agentis, ſed qualem formulam edat. Certum non dicit qui dicit pulſatum, ſi ſit verberatus, ſed & partem corporis demonſtrat, & quem in modum: pugno puta, an fuſte, an lapide, ſicut formula poſita eſt, QVOD AVLI AGERII PVGNO MALA PERCVSSA EST. Illud non cogitur dicere, dextera an ſiniſtra, nec qua manu percuſſit. Ita ſi dicat infamatum ſe eſſe, debet adiicere, quẽadmodum infamatus ſit. Sic enim & formula concepta eſt, QVOD NVMEDIVS NIGIDIVS ILLVM INMISIT AVLO AGERIO INFAMANDI CAVSA.

[a] For. inquit

[b] For. Vnam nomine ſuo rem deſignare.

PAVLVS

Libro Sententiarum ſub titulo ad legem Corneliam de ſicarijs & veneficis.

CAVSA mortis idonea non videtur, cùm læſus homo poſt aliquos dies officium diuturnæ vitæ retinens deceſſit: niſi fortè fuerit ad necem cæſus, aut letaliter vulneratus.

Incipit de Iure & ſæuitia dominorum.

MOYSES DICIT:

SI QVIS *percuſſerit ſeruum aut ancillam virga, & mortuus fuerit in manibus eius iudicio vindicetur. Quod ſi ſuperuixerit di vno, aut duobus, non vindicabitur. pretium enim ipſius eſt.*

PAVLVS

Libro ſententiarum, ſub titulo ad legem Corneliam de ſicariis & veneficis. dicit:

SERVVS ſi plagis defecerit, niſi id dolo fiat, dominus homicidij reus non poteſt poſtulari. Modum enim caſtigandi & in ſeruorum cohercitione placuit temperari.

VLPIANVS

Libro octauo de officio Proconſulis, ſub titulo De dominorum ſæuitia.

Si dominus in ſeruum ſæuierit, vel ad pudicitiam turpémque violationem compellat, quæ ſint partes Præſidis, ex reſcripto Diui Pij ad Aurelium Marcianum Proconſulem Bæticæ manifeſtatur: Cuius reſcripti ver-

ba hæc ſunt *Dominorum quidem poteſtatem in ſeruos ſuos inlibatam eſſe oportet,nec cuiquam hominum ius ſuum detrahi. Sed dominorum intereſt,ne auxilium contra ſæuitiam, vel famem, vel intolerabilem iniuriam denegetur iis qui iuſtè deprecantur. Ideoque cognoſce de querelis illorum qui ex familia IulI Sabini ad ſtatuam confugerunt,& ſiue durius habiti quàm æquum,*vel infamiæ iniuria adfectos cognoueris,venire iube,vt in poteſtatem Sabini non reuertantur. Quod ſi meæ conſtitutioni *fraudem fecerit,ſciet me admiſſum ſeueriùs exſecuturum. Diuus etiam Adrianus Vmbram quandam matronam in quinquenniũ relegauit,quod ex leuiſſimis cauſis ancillas atrociſſimè tractaret. Item Diuus Pius ad libellum Alfi Iulij reſcripſit hæc verba: SERVORVM obſequium nõ ſolùm imperio,ſed & moderatione,& ſufficientibus præbitis,& iuſtis operibus cõtineri oportet. Itaque & ipſe curare debes iuſtè ac temperatè tuos tractare,vt & facilè requirere eos poſſis:niſi apparuerit vel imparem te inpendiis eſſe, vel atrociorem dominatione ſæuitiam exercere, neceſſe habeat Proconſ.v.c.ne quid tumultuoſius cõtra accidat,præuenire te,& ex mea iam auctoritate ad alienandos eos compellere. Grauione & Romulo Conss.

GREGORIANVS

Libro XVIII *ſub titulo De accuſationibus.*

IMPP. DIOCLITIANVS & Maximianus Auguſti Aurelio Sacrato militi. CVM ſeruum tuum vi ægritudinis grauiter oppreſſum fati munus impleſſe proponas: propter inmoderatam caſtigationem calumniæ cauſationem emergere,*innotitiæ ratio,cuius fiduciam geris, non permittit. Prop. Non. Decemb. Dioclitiano A. III. & Ariſtone Conss.

EXPLICIT TITVLVS DE dominorum ſæuitia cohibenda.

Incipit de adulterio.

MOYSES DIXIT:

QVICVNQVE *mœchatus fuerit cum muliere proximi ſui, morte moriatur,qui mœchatus fuerit & quæ mœchata fuerit. Quod ſi aliquis ſeduxerit virginem non deſponſatam & ſtuprauerit eam,ducat eam ſibi in vxorem. Quod ſi renuerit pater eius,& noluerit eã dare illi in vxorem, pecuniam inferet patri in quantum eſt dos virginis.*

PAVLVS

Libro ſingulari de adulterijs ſub titulo. *

BREVEM interpretationem de adulteriis cohercendis facturus,per ipſa capita ire malui,ordinémque legis ſeruare. Et quidem primum caput legis Iuliæ de adulteriis prioribus legibus pluribus abrogat. Secundo vero capite permittit patri,ſi in filia ſua,quam in poteſtatem habet, aut in ea quæ eo auctore,cum in poteſtate eſſet,viro in manũ conuenerit,adulterũ domui ſuæ generíve ſui deprehenderit,ínque eam rem ſocerum adhibue-

rit, vt is pater cum adulterum ſine fraude occidat, ita vt filiam incontinenti occidat. In vidua autem filia qui adulterum deprehenſum occiderit, & in continenti filiam, licito iure hoc factum Marcellus libro XXXI. Digeſtorum ſcribit: Auctoritate quod legis patrem poſſe interficere vel Conſularem virum vel patronum ſuum, ſi in filiam adulterum deprehenderit, eodem libro Marcellus probat. Sed ſi filiam non interfecerit, ſed ſolum adulterum, homicidij reus eſt. Si ex interuallo filiam interfecerit, tantundem eſt, niſi perſecutus interfecerit. Cõtinuatione enim animi videtur legis auctoritate feciſſe.

IDEM PAVLVS

Eodem ſingulari libro & titulo.

CERTAE autem enumerantur perſonæ, quas viro liceat occidere in adulterio deprehenſa vxore, quamuis vxorem non liceat. Ergo ſecundum leges viro etiam filio familiâs permittitur etiam domi ſuæ deprehenſum adulterum interficere ſeruum, & eum qui auctoramento rogatus eſt ad gladium, vel etiam illum qui operas ſuas vt cum beſtiis pugnaret, locauît. Sed & iudicio publico damnatum licere interficere in adulterio deprehenſum, vel libertinum, vel ſuum, vel paternum, & tam ciuem Romanum quàm Latinum. Sed & patris & matris, & filij & filiæ libertum permittitur occidere: quo loco & dedititius haberetur. Debet autem profiteri apud eum cuius iuriſdictio eſt eo loco vbi occidit, & vxorem dimittere. Quod ſi non fecerit, impunè non interficit. Sciendum eſt autem Diuum Marcum & Commodum reſcripſiſſe, eum qui adulterum inlicitè interfecerit, leuiori pœna puniri. Sed & Magnus Antoninus pepercit eis qui adulteros inconſulto calore ducti interfecerunt. & reliqua.

IDEM PAVLVS

Eodem libro ſingulari & titulo.

IVRE mariti vel patris qui accuſat poteſt & ſine calumniæ pœna vinci: ſi iure extranei accuſat, poteſt calumnię pœna puniri, ſed tãtum poſt duos menſes. Intra quatuor menſes vtiles expertus, licet talis ſit qui alias accuſare non poſſit, vt libertinus, aut minor vigintiquinque annorum, aut infamis, tamen ad accuſationem admittitur, vt & Papianus libro XV. ſcripſit.

PAPIANVS

Libro XV. reſponſorum ſub titulo ad legem Iuliam de adulteris.

CIVIS Romanus qui ſine connubio ſibi peregrinam in matrimonio habuit, iure quidem mariti eam adulteram non poſtulat, ſed ei non opponetur infamia, vel quod libertinus rem ſeſtertiorum triginta millium aut filium non habuit, propriam iniuriam perſequenti.

PAVLVS

Libro ſingulari & titulo quo ſupra.

IN vxorem adulterium vindicatur iure mariti, non etiam ſponſam. Seuerus quoque & Antoninus ita reſcripſerunt.

PAPIANVS

Libro ſingulari de adulterijs.

QVAEREBATVR an pater emancipatam filiam iure patris accuſare poſſit. Reſpondit: Occidendi quidem facultatem Lex tribuit eam filiam quã habet in poteſtate, aut eo auctore in manum conuenit: ſed accuſare iure patris ne quidem emancipatam filiam pater prohibetur.

PAPIANVS
Eodem ſingulari & titulo.

CVM patri lex Regia dederit in filiam vitæ neciſque poteſtatem, quod
* bonum fuit lege comprehendi, vt poteſtas fieret etiam filiam occidendi,
vellem mihi reſcribere. nam ſcire cupio. Reſpondit: Numquid ex contrario preſtat nobis argumentum hæc adiectio, vt non videatur lex non habenti [a] dediſſe, vt videatur maiore æquitate ductus adulterum occidiſſe, cum nec filiæ pepercerit.

a Vor. dediſſe ſed vt.

IDEM

Si pater qui adulterum occidit, & filiæ ſuæ pepercit, quæro quid adverſus eum ſit ſtatuendum: Reſpondi: Sine dubio iſte pater homicida eſt. Igitur tenebitur lege Cornelia de ſicariis. Planè ſi filia non voluntate patris, ſed caſu ſeruata e [t], non minimam habebit defenſionem pater, quod fortè filia *effugit, aut caſu euaſit.* Nam lex ita punit homicidam ſi dolo malo homicidium factum fuerit. Hic autem pater non ideo ſeruauit filiam quia voluit, ſed quia occidere eam non potuit.

PAPIANVS IDEM.

Si maritus vxorem ſuam in adulterio deprehenſam occidit, an in legẽ de ſicariis incidit, quæro. Reſpõdit: Nulla parte legis marito vxorem occidere conceditur. Quare ea parte contra legem feciſſe eum non dubitatur. Sed ſi de pœna tractas, † non his quæ aliquid eius honeſtiſſimo calori permittatur, non ambigitur. Sic dicit, non dubitantur, vt non quaſi homicida puniatur capite vel deportatione: ſed vſque ad exilium pœna eius ſtatuitur.

Vor. quin aliquid

ITEM SIC.

De mancipiis alterius marito vel patre accuſante quæſtionem habendam palàm eſſe. An idem extraneo accuſatori permitti debeat, quæro. Reſpondit: Poteſt videri ea ratio fuiſſe permittendi iſtis perſonis de ſeruis quæſtionem habere, vt diligentiùs dolorem animi ſui, item iniuriam lecti & domus, non tranſlatitiè perſequerentur. Sed quoniam non facile tale delictum ſine miniſterio ſeruorum admitti creditũ eſt, ratio eo perduxit, vt etiam extraneo accuſante mancipia queſtioni tormẽtorum ſubiicerentur à iudicibus.

PAVLVS
Libro 2. Sententiarum ſub titulo de adulteriis.

PERMITTITVR tam adoptiuo quàm naturali patri, adulterum cum filia cuiuſque dignitatis domi ſuæ vel generi ſui deprehenſum ſua manu occidere. ¶ Filiusfamiliæ pater ſi filiam in adulterio deprehenderit, verbis quidem legis prope eſt, vt non poſſit occidere, permittitur tamen etiã ei vt occidat. ¶ Maritus in adulterio deprehenſos non alios quàm infames & eos qui corpore quæſtum faciunt, ſeruos etiam & liberos, excepta vxore quam prohibetur, occidere poteſt. ¶ Maritum qui vxorem deprehenſam cum adultero occidit, quia hoc impatiẽtia iuſti doloris admiſit, leniùs puniri placuit. ¶ Occiſo adultero dimittere ſtatim maritus debet vxorem, atque ita triduo proximo profiteri cum quo adultero, & in quo loco vxorem deprehenderit. ¶ Inuenta in adulterio vxore maritus ita demum adulterum occidere poteſt, ſi eum domi ſuæ deprehendat. ¶ Eum qui in adulterio deprehenſam vxorem non ſtatim dimiſerit, reum lenocinij poſtulari placuit. ¶ Serui verò tam mariti quàm v-

xoris in cauſa adulterij torqueri poſſunt, nec his libertas ſub ſpecie impunitatis data valebit.

EXPLICIT TITVLVS IIII.

Incipit de Stupratoribus.

MOYSES DICIT: *Qui manſerit cum maſculo manſione muliebri, aſpernamentum eſt, ambo moriantur: rei ſunt.* Leui. 20.

PAVLVS.

Libro 12. Sententiarum ſub titulo de adulteris.

QVI maſculū liberum inuitum ſtuprauerit, capite punietur, qui voluntate ſua ſtuprum flagitiúmque impurum patitur, dimidia parte bonorum ſuorum multatur, nec teſtamentum ei ex maiore parte facere licet. *Hoc quidem iuris eſt, mentem tamen legis Moyſis, Imperatoris Theodoſij conſtitutio ad plenum ſecuta cognoſcitur.*

ITEM, *Theodoſianus.* IMPP. VALENTINIANVS, *Theodoſius & Arcadius Auguſti, ad Orientium vicarium vrbis Romæ.*

NON patiamur vrbis Romæ virtutem omnium matrem diutiùs effœminari in viros pudoris contaminatione fœdari, & agreſte illud ad priſcis conditoribus robur fracta molliter plebe tenuatum, conuicium ſæculi vel conditorum inrogare vel principium, Orienti Vicarie Kariſſime nobis. Laudanda igitur experientia tua, omnes quibus flagitioſus luxus eſt, viri corpus muliebriter conſtitutum alieni ſexus damnare patientia, nihilque diſcretum habere cum feminis, occupatos, vt flagitij poſſit immanitas, atque omnibus ſeductos, pudet dicere, virorum lupanaribus, ſpectante populo flammis vindicibus expiabit, vt vniuerſi intelligant ſacroſanctum cunctis eſſe debere hoſpitium virilis animæ, nec ſine ſummo ſupplicio alienum expetiſſe ſexum, qui ſuum turpiter perdidiſſet. Prop. prid. Id. Maias, Romæ, In atrio Mineruæ.

EXPLICIT TITVLVS de ſtupratoribus.

Incipit de inceſtis nuptijs.

MOYSES DICIT: QVICVNQVE *concubuerit cum muliere vxore patris ſui, pudenda patris ſui detexit, morte moriantur: ambo rei ſunt. Et quicunque concubuerit cum nuru ſua, morte moriantur: ambo rei ſunt.* Leui. 20.

VLPIANVS

Libro Regularum ſub titulo De nuptijs.

INTER parentes & liberos, cuiuſque gradus ſiut, connubium non eſt. Inter cognatos autem ex tranſuerſo gradu, olim quidem matrimonia contrahi non poterant: nunc autem ex tertio gradu licet vxorem ducere, ſed tãtum fratris filiam, non etiam ſororis: nec amitam, nec materteram, quamuis eodem gradu ſint. Eam quæ nouerca, vel priuigna, vel quæ nurus vel ſocrus fuit, vxorem ducere non poſſumus. Si quis eam quam non

licet, vxorem duxerit, inceſtum matrimonium contrahit: ideóque liberi in poteſtate eius non fiunt, ſed quaſi vulgò concepti, ſpurij ſunt.

PAVLVS

Libro 2. Sententiarum ſub titulo De nuptijs.

INTER parentes & liberos iure ciuili matrimonia contrahi non poſſunt: nec filiam ſororis aut neptem ducere poſſumus: proneptem ætatis ratio prohibet. Adoptiua cognatio impedit nuptias inter parentes ac liberos omnimodo: inter fratres eatenus quatenus capitis minutio non interuenit. Nec ſocrum, nec nurum, priuignam nec nouercam aliquando citra pœnam inceſti vxorem ducere licet: ſicut nec amitam, aut materteram. * [a] ſed vel cognatam contra interdictum duxerit, remiſſo mulieri iuris errore, ipſe pœnam adulterij legis Iuliæ patitur, non etiam ducta.

a Forte. Si verò cogn.

GREGORIANVS

Libro quinto ſub titulo De nuptijs.

Exemplum literarum Diocletiani & Maximiani Impp. talem coniunctionem grauiter puniri commemorat.

EXEMPLVM *Edicti Diocletiani & Maximiani, nobiliſſimorum Cæſarum.*

QVONIAM piis religioſiſque mentibus noſtris ea quæ Romanis legibus caſtè ſanctéque ſunt conſtituta, venerabilia maximè videntur, atque æterna religione ſeruanda: diſſimulare ea quæ à quibuſdam in præteritum nefariè inceſtéque commiſſa ſunt, non oportere credimus, cùm vel cohibenda ſunt, vel etiam vindicanda, inſurgere nos diſciplina noſtrorum tēporū cohortatur. Ita enim & ipſos immortales Deos Romano nomini, vt ſemper fuerūt, fauentes atque placatos futuros eſſe non dubiū eſt, ſi cunctos ſub imperio noſtro agentes piam, religioſámque, & quietam, & caſtam in omnibus more colere perſpexerimus vitam. In quo id etiam prouidendum quammaximè eſſe cenſuimus, vt matrimoniis religioſè atque legitimè iuxta diſciplinam iuris veteris copulatis, tam eorum honeſtati qui nuptiarum coniunctiones ſectantur, quàm etiam his qui cum deinceps ſeruata religione naſcentur, incipiat eſſe conſultum, & honeſtate naſcendi etiam poſteritas ipſa purgata ſit. Id enim pietati noſtræ maximè placuit, vt ſanctè neceſſitudinum nomina obtineant apud affectus ſuos piam ac religioſam conſanguinitati debitam caritatem. Nefas enim credere eſt ea quæ in præteritum à compluribus conſtat eſſe commiſſa, cum pecudum ac ferarum promiſcuo ritu, ad inlicita connubia inſtinctu exercendæ libidinis ſine vllo reſpectu pudoris ac pietatis inruerint. Sed quæcunque antehac vel imperitia delinquentium, vel pro ignorantia iuris, Barbaricæ immanitatis ritu ex inlicitis matrimoniis videntur admiſſa, quamquam eſſent ſeueriſſimè vindicanda, tamen contemplatione clementiæ noſtræ ad indulgentiam volumus pertinere: ita tamen vt quicūque in anteactum tempus inlicitis inceſtiſque ſe matrimoniis polluerunt, hactenus adeptos ſe eſſe noſtra indulgentia ſciant, vt poſt tam nefaria facinora, vitam quidem ſibi gratulentur eſſe conceſſam, ſciant tamen non legitimos ſe ſuſcepiſſe liberos quos tam nefaria coniunctione genuerunt. Ita enim fiet vt de futuro quoque nemo audeat ineffrenatis cupiditatibus obedire, cū & ſciāt ita præcedentes admiſſores iſtiuſmodi criminum venia liberatos, vt liberorum quòd inlicitè genuerunt ſucceſſione arceantur, quæ iuxta vetuſtatem Romanis legibus negabatur

batur. Et optaſſemus quidem nec ante quicquam eiuſmodi eſſe commiſſum quod eſſet aut clementia remittendum, aut legibus corrigendum. Sed & poſt hanc religionem ſanctitatémque in connubiis copulandis volumus ab vnoquoque ſeruari, vt ſe ad diſciplinam legeſque Romanas meminerint pertinere, & eas tantum ſciant nuptias licitas quæ ſunt Romano iure permiſſę. Cum quibus autem perſonis tam cognatorum quàm ex adfinium numero contrahi non liceat matrimonium, hoc edicto noſtro complexi ſumus. Cum filia, nepte, proneptéque, matre, e auia, proauia: & ex latere amita ac matertera, ſororis filia, & ex ea nepte. Itémque ex adfinibus priuigna, nouerca, ſocru, nuru, ceteriſque quæ antiquo iure prohibentur: à quibus cunctos volumus abſtinere. Nihil enim niſi ſanctum ac venerabile noſtra iura coſtodiunt, & ita ad tantam magnitudinem Romana maieſtas cunctorum numinum fauore peruenit, quoniam omnes leges ſua religione ſapienti pudoriſque obſeruatione deuinxit. Quare hoc edicto noſtro volumus omnibus palàm fieri, quod præteritorum venia per clementiam noſtram cõtra diſciplinam veterem indulta, ad ea tantùm delicta pertineat quæ in die tertio Kal. Ianuariarum Tuſco & Anulino Conss. videntur eſſe commiſſa. Si qua autem contra Romani nominis decus ſanctitatémque legum, poſt ſupradictum diem deprehenduntur admiſſa, digna ſeueritate plectentur. Nec enim vllam in tam nefario ſcelere quiſquam æſtimet veniam ſe conſequi poſſe, qui tam euidenti crimini, & poſt edictum noſtrum non dubitabit inficere. Dat. Kal. Maij. Damaſco. Tuſco, & Anulino Conss.

ERMOGENIANVS

Sub titulo de nuptijs.

IMPP. DIOCLITIANVS *& Maximianus* AA. *Fl. Flauiano.*

HIS qui inceſtas nuptias per errorẽ cõtrahũt, ne pœnis ſubiiciantur, ita demum clementia principũ ſubuenit, ſi poſteaquã errorem ſuum reſcierint, illico nefarias nuptias dirimerint. Prop. Id. Mar * & Diogene Cons.

Hanc quoque conſtitutionem Gregorianus titulo de nuptiis inſeruit, quæ eſt triceſima & ſecunda, aliis tamen & die & coss. *id eſt, CONSTITVTIO PP. V. ID. IVN. DIOCLITIANO TER ET MAXIMIANO AVGVSTIS.

PAPIANVS

Libro ſingulari de adulteriis.

QVI ſororis filiam vxorem duxerat per errorem, antequam præueniretur à delatore, dirimit coitũ: quæro an adhuc poſſit accuſari. Reſpondit: Ei qui coniunctione ſororis filiæ bona fide abſtinuit, pœnam remitti palàm eſt: quia qui errore cognito diremit coitũ, creditur eius voluntatis fuiſſe, vt ſi ſciſſet ſe in eo neceſſitudinis gradu poſitum, nõ fuiſſet tale matrimonium copulaturus.

Idem dicitur in eos qui inceſtas nuptias contraxerunt. Maledicti tamen ſunt omnes inceſti per legẽ, cum adhuc rudibus populis ex diuino nutu condita, iiſdem adſtipulantibus ſancirentur. Et vtique omnes maledicti puniti ſunt, quos diuina & humana ſententia conſona, voce damnauit: Lex diuina ſic dicit.

MALEDICTVS (inquit) dixit Moyſes, QVI *concubuerit cũ vxore patris ſui: & dicit omnis populus, Fiat, Fiat.* Maledictus *qui cõcubuerit cũ ſorore ſua de patre aut de matre: & dicit omnis populus, Fiat, Fiat. Maledictus qui concubuerit c*

cum nuru ſua: & dicit omnis populus, Fiat, Fiat. Maledictus qui concubuerit cum ſocru ſua: & dicit omnis populus, Fiat, Fiat. Maledictus qui cõcubuerit cum ſorore patris ſui: & dicit omnis populus, Fiat, Fiat. Maledictus qui concubuerit cum ſorore matris ſuæ. & dicit omnis populus, Fiat, Fiat. Maledictus qui concubuerit cum ſorore uxoris ſuæ, & dicit omnis populus, Fiat Fiat. Maledictus qui dormierit cum vxore fratris ſui: & dicit omnis populus, Fiat, Fiat. Maledictus qui dormierit cum omni pecore: & dicit omnis populus, Fiat. Fiat.

EXPLICIT TITVLVS DE adulteris. ſtupratoribus & inceſtis.

Incipit de furibus, & pœna eorum.

Quod ſi duodecim tabularum leges nocturnum furem ſimpliciter, diurnum autem, ſi ſe audeat telo defendere, interfici iubent, ſcitote, Iuriſconſulti, quia Moyſes prius hoc ſtatuit, ſicut lectio manifeſtat.

Exo.22. MOYSES DICIT: *Si perfodiens nocte parietem inuentus fuerit fur, & percuſſerit eũ alius, & mortuus fuerit hic, non eſt homicida is qui percuſſerit eum. Si autem ſol ortus ſuper eum, reus eſt mortis percuſſor, & ipſe morietur.*

PAVLVS

Libro Sententiarum v. ad legem Corneliam De ſicarijs & veneficis.

SI quis furem nocturnũ vel diurnum, cùm ſe telo defenderet, occiderit, hac quidem lege nõ tenetur, ſed melius fecerit qui eum comprehenſum, tranſmittendum ad Præſidem magiſtratibus obtulerit.

VLPIANVS

Libro VIII. ad Edictum ſub titulo, Si quadrupes pauperiem dederit.

INIVRIA occiſum eſſe merito addicitur. Non enim ſufficit occiſum, ſed oportet iniuria id eſſe factum. Proinde ſi quis ſeruum latronem occiderit, lege Aquilia non tenetur, quia non *iniuria* occidit. Sed & quemcunque alium ferro ſe petentem qui occiderit, non videbitur iniuria occidiſſe. Proinde ſi furem nocturnum quem lex duodecim tabularum, omnimodo permittit occidere, aut diurnũ quem eáque lex permittit, ſed ita demũ ſi ſe telo defendat, videamus an lège Aquilia teneatur. Et Pomponius dubitat num hæc lex non ſit in vſu. Et ſi quis noctu furem occiderit, non dubitamus quin lege Aquilia non teneatur. Sin autẽ cum poſſet adprehendere, maluit occidere, magis eſt vt iniuria feciſſe videatur. Ergo etiam lege Cornelia tenebitur. Iniuriam autem accipere hic nos oportet, non quemadmodum, & circa iniuriarum actionem, cõtumeliam quandam, ſed quod non iure factum eſt, hoc eſt, contra ius, id eſt, ſi culpa quis occiderit. & reliqua.

VLPIANVS

Libro octauo de officio Proconſulis ſub titulo De furibus.

FVRES ad forum remittendi ſunt diurni, nocturniquc extra ordinẽ audiẽdi, & cauſa cognita puniendi, dum pœna eorũ ſciamus operis publici modum non egrediẽdum. Idẽ & in balneariis furibus. Sed ſi ſe telo fures defendunt, vel effractores, vel ceteri ſimiles, nec quemquã percuſſerunt, metalli pœna humiliores, honeſtiores verò relegatione adficiẽdi erunt.

PAVLVS

Libro Sententiarum ſub titulo De furibus.

FVRTI quocumque genere damnatus,famoſus efficitur. Fur eſt qui rem alienam contrectat. Furtorum genera ſunt quatuor, Manifeſti, nec manifeſti, concepti, & oblati. Manifeſtus fur eſt qui in faciendo deprehenſus eſt, & intra terminos eius loci vnde furatus eſt, comprehenſus eſt, vel antequam ad eum locum quò deſtinauerat, peruenerit. Nec manifeſtus eſt fur qui intra rapiendo quidem comprehenſus non eſt, ſed eum feciſſe negari non poteſt. Concepti actione tenetur apud quem furtum eſt inuentum. Oblati actione is tenetur qui rem furtiuam alij obtulit, ne apud ſe inueniretur. Furti actione is agere poteſt, cuius intereſt rem non periſſe. Cōceptiua autem agere poteſt qui rem concepit & inuenit. Oblati agere poteſt, penes quem res[a] concepti inuenta eſt.

[a] For. Concepta. i. inuenta eſt.

EXPLICIT TITVLVS de furibus.

Incipit de falſo teſtimonio.

MOYSES DICIT:

SI ſteterit teſtis iniuſtus aduerſus hominem accuſandum, accuſans eum impietatis, ſtabunt duo homines quibus eſt inuicem contentio, ante Deum, & ante ſacerdotes, & ante iudices quicunque fuerint in illis diebus. Cùm inquiſierint iudices diligenter, & inuentus fuerit teſtis iniuſtus teſtificans iniuſta, inſurgentes aduerſus eum, facietis ei ſicut voluit malefacere, & delebitis malum de medio veſtrū, & ceteri audientes timebunt nec audebunt mala facere inter vos.

PAVLVS

Libro ſingulari De pœnis omnium legum ſub titulo, Ad legem Iuliam de adulteris.

QVI falſum teſtimonium dixerit, proinde tenebitur ac ſi lege Cornelia teſtamentaria damnatus eſſet.

PAVLVS

Libro Sententiarum quinto. ſub titulo De teſtibus & de quæſtionibus.

HI qui falſa vel obliqua teſtimonia dixerunt, vel vtrique parti prodiderunt, aut in exilium aguntur, aut in inſulam relegantur, aut curia ſubmouentur.

IDEM *Libro * ad legem Corneliam de ſicariis & veneficis.*

LEX Cornelia pœnam deportationis infligit ei qui hominē occiderit, eiúſque rei cauſa furtique faciendi, cum telo fuerit, & qui venenum hominis necandi cauſa habuerit, vendiderit, parauerit, falſúmve teſtimonium dixerit quo quis periret, mortiſve cauſam præſtiterit. Quæ omnia facinora in honeſtiores pœna capitis vindicari placuit: humiliores vero aut in crucem tolluntur, aut beſtiis ſubiiciuntur.

PAVLVS

Libro Sententiarum v. ſub titulo. Ad legem Corneliam teſtamentariam.

HI qui ob falſum teſtimonium perhibendum pecuniam acceeperint, dederint, iudicémve, vt ſententiam ferat vel non ferat, corruperint, corrumpendúmve curauerint, humiliores capite puniuntur, honeſtiores publicatis bonis cum ipſo iudice in inſulam deportantur.

IDEM *eodem libro & titulo.*

FALSVM eſt quicquid in veritate non eſt, ſed pro vero adſeueratur.

VLPIANVS

Sub titulo de pœnis legis Corneliæ teſtamentariæ, libro VIII.

PRAETEREA factum eſt Senatuſconſultum Statilio & Tauro Conſulibus, quo pœna legis Corneliæ inrogatur ei qui quid aliud quàm teſtamentum ſciens ſignauerit, ſignarive curauerit. Item qui falſas teſtationes faciendas, teſtamentáve falſa inuicem dicenda aut conſignanda dolo malo curauerit, Licinio v. & Tauro Conſſ. Item qui ob ſtruendam aduocationem teſtimoniáve pecuniam acceperit, pactúſve fuerit, ſocietatem coierit, aut aliquã delationem interpoſuerit. Item ſi quis coierit ad † occiſionem innocentium, Senatuſconſulto quod Cotta & Meſſala factum eſt, cohercentur. Sed & ſi quis ob venundandum vel * denuntiandum * non remittendúmve teſtimonium pecuniam acceperit, Senatuſconſulto quod duobus Geminis Conſſ. factum eſt, pœna legis Corneliæ adſicitur. & reliqua.

accuſationẽ

IX. ITEM MOYSES, FALSVM *teſtimonium non dabis aduerſus proximum tuum.*

Exo. 20.

VLPIANVS

Libro VIIII. *de officio Proconſulis ad legem Iuliam de vi publica & priuata.*

EADEM lege quibuſdam teſtimonium omnino, quibuſdam interdicitur inuitis, capite octogeſimo 7. & 8. in hoc, his verbis HOMINIBVS HAC LEGE IN REVM TESTIMONIVM DICERE NE LICETO. qui ſe ab eo parentéve eius, libertóve cuius eorum libertus liberauerit, quíve impubes erit, quíve iudicio publico damnatus, quíve eorum in integrum reſtitutus non eſt, quíve in vinculis cuſtodiáque publica erit, quíve depugnandi cauſa auctoratus erit, quíve beſtias depugnare locauit, locauerit præterquã * qui Iaculãdi cauſa ad vrbem miſſus eſt, erit, palámve corpore quæſtum faciet, fecerit: quíve ob teſtimonium dicendum pecuniam accepiſſe iudicatus erit: néve quis eorum hac lege in reum teſtimonium dicat: Capite octogeſimo ſeptimo his: HOMINES INVITI IN REVM teſtimonium ne dicãt, qui ſobrinus eſt ei reo, prioréve cognatione coniunctus, quíve ſocer, gener, vitricus, priuignúſque eius erit: & reliqua.

PAVLVS

Libro ſententiarum v. ſub titulo De teſtibus & quæſtionibus.

Suſpectos

† SVSCEPTOS teſtes, & eos vel maximè quos accuſator de domo eduxit, vel vitæ humilitas infamauerit, interrogari non placuit. In teſtibus enim & vitæ qualitas ſpectari debet & dignitas.

IN adfinem vel cognatum inuiti teſtes interrogari non poſſunt. Aduerſus ſe inuicem parentes & liberi, itémque liberti nec volentes ad teſtimonium

monium admittendi ſunt, quia rei veræ teſtimonium neceſſitudo perſonarum plerumque corrumpit.

EXPLICIT TITVLVS DE FAMILIARI teſtimonium non admittendo.

Incipit de depoſito.

MOYSES DICIT:

SI aliquis dabit proximo ſuo argentum vel vas ſeruare, & furtum fuerit de domo hominis, ſi inuenitur qui furatus eſt, reddet duplum: quod ſi non fuerit inuentus fur, accedet is qui cõmendatum ſuſceperat, ante Dominum & iurabit nihil ſe nequiter egiſſe de omni re commendata proximi ſui, & liberabitur. E:o.22.

MODESTINVS

Libro differentiarum ſecundo De depoſito vel commendato.

COMMENDATI iudicio conuentus etiam culpam præſtare cogitur: qui verò depoſiti conuenitur de dolo non etiam de culpa condemnandus eſt. Commodati enim contractu, quia vtriuſque contrahentis vtilitas interuenerit, vtrumque præſtatur: in depoſiti verò, cum ſola deponentis vtilitas vertitur, ibi dolus tantùm præſtatur. Sed in ceteris quoque partibus iuris iſta regula cuſtoditur: ſic enim & in fiduciæ iudicio, & in actione rei vxoriæ & dolus & culpa deducitur: quia vtriuſque contrahentis vtilitas interuenit. In mandati verò iudicio dolus & culpa præſtatur: Itém que in tutelæ iudicio, quamuis pupilli, non etiam tutoris vtilitas in adminiſtratione verſatur. Depoſiti damnatus infamis eſt: qui verò cõmodati damnatur non fit infamis. alter enim propter dolum, alter propter culpam condemnatur. Actione depoſiti conuentus civariarum nomine apud eundem iudicem vtiliter experitur: at is cui res commodata eſt, improbè civariarum exactionem intendit. Impenſas tamen neceſſarias iure perſequitur, quas fortè in ægrum vel alias laborantem impenderit. Res apud te depoſita ſi ſubripiatur, dominus domus habet furti actionem, quamuis apud quem res depoſita eſt interſit ob impenſas in rem factas ſe retinere: is vero cui res commodata ſit, furti experiri debebit, ſi modò ſoluendo fuerit. Actio commodati ſemper in ſimplum competit: depoſiti verò nonnumquam in duplum, ſcilicet ſi ruinę vel naufragij, vel incendij, aut tumultus cauſa res deponatur.

ERMOGENIANVS

Sub titulo De depoſito huiuſmodi inſerit conſtitutionem.

IDEM Auguſtus Cæſar Fl. Munatio. EVM qui ſuſcepit depoſitum, dolum non etiam caſum præſtare certi iuris eſt. Cum itaque proponas ignis vi quędam cremata de his quę tibi fuêre commendata, nec vllum dolum in ſubtrahendis rebus adhibitum, rector prouinciæ nihil contra iuris rationem fieri patietur. Et quoniam nec tu quereris moras adhibita varietate negocium inter vos ortum ſecundum iuris ordinem ſua ra-

tione decidetur. Subſcripta VIII. Kal. Iul. Serdica Auguſtis Cęſaribus.

IDEM *Auguſtus & Cæſar Fl. Aurelio Attenico Andronico.*

EOS penes quos veſtem & argenti materiam depoſuiſſe proponis, apud rectorem prouinciæ conuenit interrogari. quod ſiue teneant, ſiue dolo fecerunt quominus poſſint reſtituere, ſecundum bonam fidem tibi ſatisfacere compellet. Subſcripta VI. Kal. April. Syrmi. Cæſſ. Conſſ.

IDEM *Auguſtus & Cæſares Aurelio & Euſtatio & Dioſimo.*

IS qui depoſitum ſuſcepit vltra dolum, ſi non aliud ſpecialiter conuenit, præſtare nihil neceſſe habet. Cuius memor iuris rector prouinciæ, partium allegationibus auditis pro ereptorum qualitate ſua ordinabit ſententia. Subſcripta XIIII. Kal. Nou. Appiaria.*

IDEM *Auguſtus & Cæſares*[a] VII. *& Quadrat.*

[a] For. Septimio & Quadrato.

ILLE qui dolo malo depoſitum non reſtituit, ſuo nomine conuentus ad eius cum infamiæ periculo reſtitutionem vrguetur. Scripta Id. Dec. Nicomedia. CC. Conſſ.

PAVLVS

Libro ſecundo ſententiarum ſub titulo De depoſito.

DEPONERE poſſumus apud alium id quod noſtri iuris eſt vel alieni. ¶ Depoſitum eſt quaſi diu poſitum. Seruandum eſt quod ad breue tempus cuſtodiendum datur. ¶ Deponere videtur qui in metu ruinæ, incendij, naufragij, apud alium cuſtodiæ cauſa deponit. ¶ Deponere videtur & is qui ſuſpectam habēs vel minùs idoneam cuſtodiam domus, vel vim latronum timens, apud aliquem rem cuſtodiendam commendat. ¶ Si ſacellum vel argentum depoſuero, & is penes quem depoſitum fuit, me inuito contrectauit, & depoſiti & furti actio mihi in eum competit. ¶ Ob res depoſitas dolus tantùm præſtari ſolet. ¶ In iudicio depoſiti ex mora & fructus veniunt, & vſuræ rei depoſitę prȩſtantur. ¶ Si quis rē penes ſe poſitam apud alium depoſuerit, tam ipſi directam, quàm is qui apud eum depoſuit, vtilem actionem depoſiti habere poſſunt. ¶ Si pecuniam depoſuero eámque in vſum tibi commiſero, mutuum magis videtur quàm depoſitum, ac per hoc periculo tuo erit. ¶ Si rem apud te depoſitam vendideris, eámque redimeris,[a] poſtquam perdideris, ſemel admiſſo dolo perpetua depoſiti actione teneberis. ¶ Ex cauſa depoſiti lege duodecim tabularum in duplū actio datur, edicto Prætoris in ſimplum.

[a] For. póſtque eā per.

GREGORIANVS

Libro IIII. ſub titulo De depoſito.

IMP. Alexander A. Meſtrio militi. Incurſu latronum ornamenta depoſita apud interfectum ab eis perierunt. Detrimentum ad heredes eius qui depoſitum accepit, qui dolum tātum præſtare debent, non pertinet. Quod ſi ex prætextu latrocinij commiſſi res quæ in poteſtate heredis ſunt non reſtituuntur, tam depoſiti quàm ad exhibendum actio, ſed & in rem vindicatio competit. Prop. VII. Kal. Iul. Maximiano bis & Vrbano Conſſ.

PAVLVS

Libro reſponſorum quinto, ſub titulo Ex locato & conducto.

Imp. Antoninus Iulio Agrippino. Dominus horreorum periculum vis maioris, vel effracturæ latronum præſtare non cogitur. his ceſſantibus ſi quid ex poſitis rebus inlæſis extrinſecus horrei * damnum depoſitorum ſarciri debet. Prop. IIII. Non. Nou. Antonino III. Conſ. Paulus reſpõdit, Satis præpoſitam conſtitutionem declarare his qui horrea locant, maiorem vim imputari non poſſe.

EXPLICIT TITVLVS
de depoſito.

Incipit de Abigeatoribus.

MOYSES DICIT:

SI QVIS *immolauerit vitulum aut ouem, & occiderit, aut vẽdiderit, quinque vitulos reſtituet pro vitulo vno, quatuor oues pro oue vna. Quod ſi non habet vnde reddat, venundetur pro furto.* Exod. 22.

PAVLVS
Libro ſententiarum ſub titulo De abigeatoribus.

Atroces pecorum abactores plerumque ad gladium vel in metallum, nonnumquam autem in opus publicum dantur. Atroces autẽ ſunt qui equos & greges ouium de ſtabulo vel de paſcuis abigunt, vel ſi id ſæpius aut [a] à ferro conducta manu faciunt. [a] For. aut cũ ferro, aut cond.

IDEM PAVLVS
Eodem libro & titulo.

Abigeatores ſunt qui vnum equum, vel duas equas, totidémque boues, vel capras decem, porcos quinque abegerint. Quicquid verò intra hunc numerum fuerit ablatum, pœna furti pro qualitate eius aut in duplum, aut in triplum conuenitur, aut fuſtibus cęſus in opus publicũ vnius anni datur, aut ſub pœna vinculorũ domino reſtituitur.

IDEM PAVLVS
Eodem libro & titulo.

Si ea pecora de quibus quis litigauerat, abegerit, ad forum remittendus eſt: atque ita conuictus in duplum vel triplum furis more damnatur.

IDEM PAVLVS
Eodem libro & titulo.

Qui bouem vel equum errantem, quódve aliud pecus abduxerit, furem magis eum quàm abigeatorem conſtitui placuit.

PAVLVS
Libro ſingulari de pœnis paganorum, ſub titulo
De abigeis, dixit:

Cum duriùs abigei damnentur, & ad gladium tradantur. Itaque diuus Pius ad concilium Bęticæ reſcripſit. Qui pecora de quibus litigabat, abegit, ad forum remittẽdus eſt, & ſi victus fuerit, in duplũ vel quadruplum condemnandus.

VLPIANVS
Libro octauo de officio Proconſulis ſub titulo De abigeis.

De abigeis puniendis ita diuus Adrianus reſcripſit concilio Bæticæ.

Abigei cum duriſſimè puniuntur, ad gladium dānari ſolēt. PVNIVNTVR autem duriſſimè non vbique, ſed vbi frequētius eſt hoc genus maleficij: alioquin & in opus, & nonnunquam temporarium damnatur. Ideóque puto apud vos quoque ſufficere genus pœnæ, quod [a] maximo huic maleficio irrogari ſolet, vt ad gladium abigei dentur: aut ſi quis tam notus & tam grauis in abigendo fuit, vt priùs ex hoc crimine aliqua pœna adfectus ſit, hunc in metallum dari oportere. Reſcriptum Diui Adriani ſic loquitur, quaſi grauior pœna ſit metalli: niſi fortè hoc ſenſit Diuus Adrianus, gladij pœnam dicendo, ludi damnationem. Eſt autem differentia inter eos qui ad gladium, & eos qui ad ludum damnantur. nam ad gladium damnati, confeſtim conſumuntur, vel certè intra annum debent conſumi. Hoc enim mandatis continetur: Enimuerò qui in ludum damnantur non vtique conſumuntur, ſed etiam pileari & rudem accipere poſſunt poſt interuallum. Si quidem poſt quinquennium pileari, poſt triennium autem rudem induere eis permittitur. Eodem reſcripto Diui Adriani diligentiſſimè expreſſum eſt, non vbique parem eſſe pœnam abigeorum.

a For. maximè.

ITEM VLPIANVS

Libro & titulo qui ſupra.

ABIGEI autem propriè hi habentur qui pecora ex paſtu & [b] ex fermentis ſubtrahunt, & quodammodo deprædantur, & abigei ſtudiū quaſi artem exercent, equas de grege, vel boues de armentis abducētes. Ceterùm ſiquis bouem aberrantem vel equum in ſolitudinem abduxerit, non eſt abigeus, ſed fur potiùs. Sed & qui porcum vel capram vel Berbicem abducunt, non tam grauiter vt hi qui maiora animalia abigent, plecti debent. Quanquam autem Adrianus metalli pœnam, item operis vel etiam gladij præſtituerit, adtamen qui honeſtiori loco nati ſunt, non debent ad hanc pœnam pertinere, ſed aut relegandi erunt, aut remouendi ordine. Romæ tamen etiam beſtiis ſubiici abigeos videmus. Et ſanè qui cum gladio abigunt, non iniquè hac pœna adficiuntur.

b For. ex armentis.

EXPLICIT DE ABIGEIS.

Incipit de incendiariis.

Exo. 22.

MOYSES DICIT: *Si exibit ignis & inuenerit ſpinas, & comprehenderit areas, vel ſpicas, aut campum, æſtimationem reſtituet ille qui ſuccendit ignem.*

PAVLVS

*Libro * Sententiarum ſub titulo De incendiariis.*

QVI caſam aut villam inimicitiarum gratia incenderunt, humiliores in metallum aut in opus publicum damnantur, honeſtiores in inſulam relegātur. Fortuita incēdia quæ caſu vēti [c] ſ·rētis vel incuria ignē ſupponentis, advſque vicini agros euadunt, & ſi ex eo ſeges, vel vinea, vel oliua, vel fructiferæ arbores concrementur, [d] datum damnum æſtimatione ſarciatur.

c ferente

d For. dati damni æſtim. ſarciatur.

IDEM PAVLVS

Eodem libro & titulo.

COM-

Commissvm verò ſeruorū ſi domino videatur, noxæ deditione ſarcitur. Meſſium ſanctper odiū inceſores, vinearum oliuarúmve, aut in metallum humiliores damnantur, aut honeſtiores in inſulam relegantur. per dolum.

Idem Paulus

Libro & titulo qui ſupra.

Incendiarii † quidquid in oppido prædandi cauſa faciunt, facilè capite puniuntur. quiquid.

Vlpianvs *libro* VIII. *de officio proconſulis ſub titulo, de naufragiis & incendiariis.*

Incendiariis lex quidem Cornelia aqua & igni interdici iuſſit, ſed variæ ſunt punitionum *ſpecies.* Nam qui data opera in ciuitate incendium fecerunt, ſi in humillimo loco ſunt, beſtiis ſubiici ſolent: ſi in aliquo gradu & Romæ id fecerunt, capite puniri, aut certe *deportatione* adficiendi ſunt qui hæc committunt. Sed ei qui non data opera incendium fecerit, plerumque ignoſcitur, niſi in lata & incauta neglegentia vel laſciuia fuit.

Pavlvs

Libro ſingulari de pœnis paganorum, ſub titulo De abigeis, dicit:

Incendiarii qui in oppido prædæ cauſa id admiſerint, capite puniuntur: qui caſu inſulam aut villam non inimicitia incenderint, leuiùs. Fortuita enim incendia ad forum remittenda ſunt, vt damnum vicini ſarciatur.

Vlpianvs

Libro ad Edictum. ſub titulo Si fatebitur iniuria occiſum eſſe, in ſimplum * & cùm doceret.

Item ſi inſulam meam aduſſeris vel incenderis, Aquiliæ actionem habebo. idémque eſt & ſi arbuſtum meum, vel villam meam. Quod ſi dolo quis inſulam exuſſerit, etiam capitis pœna plectitur quaſi incendiarius. ¶ Item ſi quis inſulam voluerit exurere, & ignis etiam ad vicini inſulam peruenerit, Aquilia tenebitur lege vicini, etiam non minùs inquilinis ob res eorum exuſtas. & ita Labeo libro XV. Reſponſorum refert. ¶ Sed ſi ſtipulam in agro tuo incenderis, ignísque peruagatus ad prædium vicini peruenerit, & illud exuſſerit, Aquilia lex locum habeat, an in factum actio ſit, fuit quæſtio. Sed pleriſque Aquilia lex locum habere non videtur: & ita Celſus libro XXVII. Digeſtorum ſcribit. Ait enim, ſi ſtipulam incendentis ignis fugit, Aquilia lege eum non teneri, ſed in factum agendum, quia principaliter hic *non* exuſſit, ſed dum aliud agit, ſic ignis proceſſit. Cuius ſententia ſic reſcripto diui Seueri comprobata eſt in hæc verba: * Proſiteri propter ignem pabuli gratia factus culpa ſeruorum Veſtoriæ Aſtiliæ euagatus agrum tuum vt proponis, depopulatus eſt, ad exemplum legis Aquiliæ noxali iudicio acturus, ſi litis æſtimatio permittitur, iudicium cum ea adire potes. Videlicet non eſt viſa Aquilia ſufficere. ¶ Si fortè ſeruus quæ * idem conductores coloni ad fornacē obdormiſſent, & villa fuerit exuſta. Neratius ſcribit ex locato cōuentum præſtare debere, ſi neglegens in legendis miniſteriis fuit, ceterorum. ſi alius ignem ſubiecerit fornaci,

alius neglegenter cuſtodierit, vter tenetur: namque qui non cuſtodit, nihil hic fecit, qui rectè ignem ſubiecit non peccauit: quemadmodum ſi hominem medicus rectè ſecuerit, ſed neglegenter vel ipſe vel alius curauerit, Aquilia ceſſat. Quid ergo eſt? Et hic puto ad exemplum Aquiliæ dandam actionem etiam in eum qui ad fornacem obdormiuit, vel neglegenter curauit: ſiue homo periit, ſiue debilitatus eſt. Nec quiſquam dixerit in eo qui obdormiuit, rem eum humanam & naturalem paſſum, cum deberet vel ignem extinguere, vel ita munire vt non euagaret. ¶ Item libro VI. ex Viuiano relatum eſt, ſi furnum ſecundum parietem communem haberes, * an damni iniuria teneris? Et agi nō poſſet id Aquilia lege, quia nec cum eo qui focum haberet. Ideo æquum putat in factum actionem dandam, ſed non proponit exuſtum parietem. Sanè enim quæri poteſt, ſi, Nondum mihi damnum dederit, & ita ignem habeat vt metuam ne mihi *det, *An* æquum ſit me interim actionem, id eſt, in factum impetrare. fortaſſis enim de hoc ſenſerit Proculus: niſi quis dixerit damni nō facti ſufficere cautionem. ¶ Sed & ſi ſerui inquilini inſulam exuſſerit, libro X. Vrſeius refert Sabinum reſpōdiſſe, lege Aquilia ſeruorum nomine dominum noxali iudicio conueniendum, ex locato autem dominum teneri negat. Proculus autem R. cum coloni ſerui villam exuſſerint, colonum vel ex locato * lege Aquilia, ita vt colonus ſeruos poſſet noxæ dedere, & ſi vno iudicio res eſſet iudicata, altero ampliùs nō agendam. ¶ Item Celſus libro XXVII. Digeſtorum ſcribit, ſi cum apes meæ ad tuas aduolaſſent, totas exuſſerit, quoſdam negare cōpetere legis Aquiliæ actionem: inter quos & Proculum, quaſi apes domini mei non fuerint. Sed id

a For. mihi ſint.

falſum eſſe Celſus ait, cùm apes reuenire ſoleant, & fructui [a] miſſi ſunt. Sed Proculus eomouetur quòd nec manſuetæ, nec ita clauſæ fuerint. Ipſe autem Celſus ait nihil inter has & columbas intereſſe, quæ ſi manu refugiunt, domi tamen fugiunt.

EXPLICIT TITVLVS de incendiariis.

Incipit de terminis mota.

MOYSES DICIT: NON *tranſmouebis terminos proximi tui, quos conſtituerunt patres tui vel principes poſſeſſionis tuæ.*

PAVLVS

Libro Sententiarum *ſub titulo, Finium regundorum.*

IN eum qui per vim terminos deiecit vel amouit, extra ordinem animaduertitur.

VLPIANVS

Libro IX. *De officio proconſulis, ſub titulo De termino moto.*

EOS qui terminos mouerunt, non impunè id facere debere, diuus Adrianus Terentio Gentiano XVII. Kal. Septembriarum ſe III. Conſ. L. reſcripſit: quo reſcripto pœnā variam ſtatuit. Verba reſcripti ita ſe habent:

PES-

PESSIMVM factum eorum qui terminos finiũ cauſa impoſitos abſtulerunt, dubitari non poteſt. Pœnæ autem modus ex conditione perſonæ & mente facientis † magiſtratui pœnam. Si ſplendidiores ſunt perſonæ quæ conuincuntur, condubito quin occupandorum aliorum finium cauſa id amiſerint, & poſſunt ad tempus vt cuiuſque patitur ætas, relegari, & ſic in biennium aut triennium ad opus publicum dari. quod ſi per ignorantiam aut fortuitu lapides vſus cauſa furati ſunt, ſufficit eos verberibus coerceri. For. magiſtratui poteſt.

EXPLICIT DE TERMINIA MOTA.

Incipit de plagiariis.

MOYSES DICIT: QVICVNQVE *plagianerit quemquam in Iſrael, & vendiderit eum, morte moriatur.* Ex. 21. Deut. 24.

PAVLVS

Libro ſententiarum v. ſub titulo ad legem Fabiam.

LEGE Fabia tenetur qui ciuem Romanum ingenuum libertinum, ſeruúmve alienum celauerit, vendiderit, vinxerit, cõparauerit. Et olim quidem huius legis pœna † ſummaria fuit: ſed tranſlata eſt cognitio in Præfectos vrbis, itémque Præſidis prouinciæ extra ordinem meruit animaduerſionem. Ideóque humiliores aut in metallum damnantur, aut in crucem tolluntur, honeſtiores adempta dimidia parte bonorum in perpetuum relegantur. Si ſeruus ſciente domino alienum ſeruum ſubtraxerit, vendiderit, celauerit, in ipſum dominum animaduertitur. Quod ſi id domino ignorante commiſerit, in metallum datur. ſummaria

VLPIANVS

Libro ix. de officio proconſulis, ſub titulo Ad legem Fabiam.

FREQVENS eſt etiam legis Fabiæ cognitio in tribunalibus Præſidum: quamquam quidam procuratores Cæſaris vſurpauerint tã Romæ quàm in prouinciis. Sed enim iam eò peruentum eſt cõſtitutionibus, vt Romæ quidem Præfectus vrbis ſolus ſuper ea re cognoſcat, ſi intra miliariũ centeſimum ſit † in via cõmiſſa. enimuero ſi vltra centeſimum, Prefectorum prætorio erit cognitio. In prouincia enim Præſidum prouinciarum, nec aliter Procuratori Cæſaris hæc cognitio iniungitur, quàm Præſidis partibus in prouincia fungatur. Planè poſt ſententiam de Fabia latam Procuratoris partes ſuccedunt huius. Certæ adtamen Procuratori qui illam prouinciam regit, licet de capitalibus cauſis cognoſcere nec ſoleat, tamen vt de lege Fabia poſſit cognoſcere Imp. Antoninus conſtituit. Idem legis Iuliæ de adulteris coercẽdis cõſtitutione Imperatoris Antonini quæſtionẽ accepit. Lege autem Fabia tenetur qui ciuem Romanum, eumque qui in Italia liberatus ſit, celauerit, vinxerit, vinctúmque habuerit, vendiderit, emerit, quive in eam rem ſocius fuerit: cui capite primo eiuſdem legis pœna iniungitur. Si ſeruus qui ſciente domino fecerit, dominus eius ſextertiis quinquaginta millibus eodem capite punietur. Eiuſdem legis capite ſecundo tenetur qui alieno ſeruo perſuaſerit vt dominum fugiat, quive alienum ſeruum inuito domino celauerit, vendiderit, emerit iniunx. *

dolo malo, quíve in ea re ſocius fuerit, iubetúrque * populo ſeſtertium quinquaginta millia dare, *& reliqua. Sciendum tamen eſt, ex Nouellis conſtitutionibus, capitali ſententia plagiatores pro atrocitate facti puniendos: quamuis & Paulus ſupra relatis ſpeciebus, crucis & metalli pœnam huiuſmodi reis irrogauit.*

Incipit de Mathematicis & Manichæis.

Moyses dicit:

NON *inueniatur in te qui luſtret filium tuum aut filiam tuam, nec diuinus apud quem ſortes tollat: nec conſentiat venenarius impoſtoribus qui dicunt quid conceptum habeat mulier, quoniã fabulæ ſeductoriæ ſunt. Nec intendas prodigia nec interroges mortuos. Non inueniatur in te augurator, nec inſpector auium, nec maleficus, aut incantator, nec Pitonem habens in ventrem. nec aruſpex, nec interrogator mortuorum, nec portẽta inſpiciens. Omnia nãque iſta à Domino Deo tuo damnata ſunt, & qui fecerit hæc. Propter has enim abominationes Deus eradicauit Chaldæos à facie ſua. Tu autem perfectus eris ante Dominum Deum tuum. Gentes enim iſtæ quas tu poſſides, auguria & ſortes, & diuinationes audiebant.*

Vlpianvs

Libro 7. de officio Proconſulis, ſub titulo De mathematicis & vaticinatoribus.

a For. interdicta eſt. PRAETEREA [a] interdictos eſt Mathematicorum callida impoſtura & obſtinacitate perſuaſio. Nec hodie primùm interdici eis placuit, ſed vetus hæc prohibitio eſt. Denique extat Senatuſconſultum Pomponio & Ruffo Conſſ. factum, quo cauetur vt Mathematicis, Caldæis, ariolis, & b For. ſimilem artem. cęteris qui [b] ſimilem * incertum fecerunt, aqua & igni interdicatur, omniáque bona eorum publicentur: & ſic * æternus gentium, qui ſi id fecerit, vt in eum animaduertatur, ſed fuit quæſitum vtrum ſcientia huiuſmodi hominũ puniatur, an exercitio, & profeſſione. Et quidem apud veteres dicebatur profeſſionem eorum non notitiam eſſe prohibitam: c For. Nec. poſtea variatum. [c] Nam diſſimulandum eſt nonnumquam inrepſiſſe in vſum, vt etiam profiterentur & publicè reſponderent. Quod quidem magis per contumaciam & temeritatem eorum factum eſt qui auſi erant vel conſulere vel exercere, quàm quod fuerit permiſſum. Sæpiſſimè denique interdictum eſt ferè ab omnibus principibus, ne quis omnino huiuſmodi ineptiis ſe immiſceret: & variè puniti ſunt hi qui id exercuerunt pro menſura ſcilicet * & conſultationis. Nam qui de principis ſalute, capite puniti ſunt, vel qua alia grauiore pœna affecti. Enimverò ſiquidẽ * ſuaſorum, quæ leuiùs inter hos habentur quàm vaticinatores, hij quoque plectendi ſunt: quoniam nonnumquam contra publicam quietem imperiúmque populi Romani improbandas artes exercent. Extat denique decretum diui Pij ad Pacatum legatum prouinciæ Lugdunenſis, cuius reſcripti verba quia multa ſunt, de fine eius ad locum

hæc

hæc pauca ſubiecit. Denique & diuus Marcus eum qui motu Caſſiano vaticinatus erat, & multa quaſi extinctu Deorum dixerat, in inſulam Syrum relegauit. Et ſanè non debent impunè ferre huiuſmodi homines, qui ſub obtentu & monitu Deorum, quædam vel renunciant, vel iactant, vel ſcientes eos ſingunt.

GREGORIANVS
Libro 7. de maleficis & Manichæis ſub titulo comp.

MAXIMVS Diocletianus & Maximianus nobiliſſimi A A. Iuliano Proconſuli Africæ. Otia maxima interdum homines communionem conditionis naturæ hominum modum excedere hortantur, & quædam genera inaniſſima ac turpiſſima doctrinę ſuperſtitionis inducere ſuadent, vt ſui erroris arbitrio pertrahere & alios multos videantur, Iuliane Kariſſime. Sed Dij immortales prouidētia ſua ordinare & diſponere dignati ſunt quæ bona & vera ſunt, & multorum & bonorum, & egregiorum virorum, & ſapientiſſimorum conſilio & tractatu inlibata probarentur & ſtatuerentur: quibus nec obuiam ire nec reſiſtere fas eſt: neque reprehendi à noua vetus religio deberet. Maximi enim criminis eſt retractare quæ ſemel ab antiquis tractata & deſinita ſuum ſtatum & curſum tenent ac poſſident. Vnde pertinaciam prauæ mentis nequiſſimorum hominum punire ingens nobis ſtudium eſt. Hi enim qui nouellas & inauditas ſectas deterioribus religionibus obponunt, vt pro arbitrio ſuo prauùm excludant quę diuinitus conceſſa ſunt. quoniam nobis de quibus ſolertia tua ſerenitati noſtræ retulit, Manichęos audiuimus eos nuperrimè velut noua inopinata prodigia in hunc mundum de Perſica aduerſaria nobis gente progreſſa vel orta eſſe, & multa facinora ibi committere: populos namque quietos perturbare, necnon & ciuitatibus maxima detrimenta [a] inſerere: & verendum eſt ne fortè, vt fieri adſolet, accedenti tēpore conentur execrandas conſuetudines & * iſtebas leges Perſarum innocentioris naturę homines Romana gente modeſtā atque tranquillam, & vniuerſum orbem noſtrum veluti venenis de ſuis maliuolis infigere. Et quia omnia quę pandit prudentia tua, in relationem religionis illorum genera maleficiorum ſtatutis euidentiſſimorum exquiſita & adinuenta commenta, ideo eorum maenas atque pœnas debitas & condignas illis ſtatuimus. Iubemus namque auctores quidem ac principes vt à cum abominandis ſcripturis eorum ſeueriori pœnæ ſubiici, ita vt flammeis ignibus exurantur: conſentaneos verò & vſque adeò contentioſos capite puniri præcipimus, & eorū bona fiſco noſtro vindicari ſancimus. Si quis ſanè etiam honorati aut cuiuſlibet dignitatis vel maioris perſonæ ad hanc inauditam & turpem atque per omnia infamem ſectam, vel ad doctrinam Perſarum ſe tranſtulerunt, eorum patrimonia fiſco noſtro adſociari facies: ipſos quoque Forenſibus vel Proconenſibus metallis dari. Vt igitur ſtirpitus amputari radix hæc nequitiæ de ſæculo beatiſſimo noſtro poſſit, deuotio tua iuſſis ac ſtatutis trāquillitatis noſtræ maturiùs obſecundare *feſtinet.* Dat. prid. Kal. April. Alexandriæ.

[a] For. inſerere.

* *

* *

Incipit de legitima ſucceſſione.

SCRIPTVRA DIVINA SIC DICIT:

FILIAE Salfade adſtantes ante Moyſem & Eleazarum ſacerdotem & principem, omnémque Senatum filiorum Iſrael in foribus tabernaculi teſtimonij dixerunt: Pater noſter mortuus eſt, & filij non fuerunt ei. ſed filiæ. & ideo non deleatur nomen patris noſtri de medio tribus ſuæ, non eſt ei maſculus: date nobis poſſeſſionem in medio fratrum patris noſtri Et obtulit Moyſes petitionem earum Domino Deo: & locutus eſt Dominus Moyſi, dicẽs, Rectè filiæ Salpadæ locutæ ſunt: & ideo dabitis eis poſſeſſionem hereditatis in medio fratrum patris earum. Et dicimus hæc filiis Iſrael, Homo, ſi deceſſerit & filios non habuerit, dabitis hereditatem proximo eorum de tribu eius, & poſſidebit omnia eius. Et erit hæc filiis Iſrael iuſtificatio iudiciorum, ſecundum quæ conſtituit Dominus Moyſi.

GAIVS

Inſtitutionum libro 3. legitimas ſic ordinat ſucceſſiones:

INTESTATORVM hereditates lege duodecim tabularum primùm ad ſuos heredes pertinent. Sui autem heredes exiſtimantur liberi qui in poteſtate morientis fuerint, veluti filius, filia, vel nepos neptiſve, pronepos proneptíſve, ex nepote filio nato prognatus prognatáve: nec intereſſe, naturales liberi an adoptiui. Ita demum tamen nepos neptíſve, & pronepos proneptíſve ſuorum heredum numero ſunt, ſi præcedens perſona deſierit * ſiue alia ratione, veluti emãcipatione. Nam ſi per idem tempus quo quiſque morietur, filius in poteſtate eius ſit, nepos ex eo ſuus heres eſſe nõ poteſt. Idem & in ceteris deinceps liberorum perſonis dictum intellegimus. Vxor quoque quæ in manu eius eſt, ei ſua heres eſt: quia filiæ loco eſt. item nurus quæ in filij manu eſt. nam & hæc neptis loco eſt. ſed ita demum erit ſua heres ſi filius cuius in manu erit, dum pater moritur, in poteſtate eius non ſit. Idémq; dicimus & de ea quæ in nepotis manu matrimonij cauſa ſit, quia proneptis loco eſt. Poſthumi quoque qui ſi viuo parente nati eſſent, in poteſtate eius futuri forent, ſui heredes ſunt. Idem iuris eſt de his quorum nomine ex lege Ælia Sentia vel ex Senatuſconſulto poſt mortem patris cauſa probata in poteſtate eius futuri eſſent: & de eo filio qui ex prima ſecundáque emancipatione poſt mortem patris manumittitur, intelligimus. Cum filius filiáve & ex altero filio nepotes neptéſve exiſtent, pariter ad hereditatem vocantur, nec qui gradu propior eſt vlteriorem excludit. Æquum enim videtur nepotes neptéſve in patris ſui locum portionémque ſuccedere. Pari ratione etſi nepos neptíſve ſit ex filio, & ex nepote pronepos proneptíſve, ſimul vocantur. Et quia placebat nepotes neptéſve, item pronepotes proneptéſve in patris ſui locum ſuccedere, conueniens non in capita, ſed in ſtirpem hereditates diuidi: vt filius dimidiam partem hereditatis fruat, ex altero filio duo pluréſve nepotes alteram dimidiam. Item, ſi ex duobus filiis nepotes extent, ex altero filio vnus fortè vel duo, ex altero tres aut quatuor, * altera dimidiã.

* *De agnatis.* Si nullus ſit ſuorum heredum, tunc hereditas pertinet ex eadem lege duodecim tabularum ad agnatos. Vocantur autē agnati qui legitima cognatione iuncti ſunt. Legitima autem cognatio hæc eſt quæ per virilis ſexus perſonas coniungitur. Ita qui eodem patre nati ſunt fratres, agnati ſibi ſunt, qui etiam conſanguinei vocantur: nec requiritur an matrem eandem habuerint. Item patruus fratris filio, & inuicem is illi agnatus eſt. Eodem numero ſunt fratres patrueles inter ſe, id eſt, qui ex duobus fratribus progenerati ſunt: quos pleríque etiam conſobrinos vocant. Qua ratione ſcilicet etiam ad plures gradus agnationis peruenire potuerimus. Non tamen omnibus ſimul agnatis dat lex duodecim tabularum hereditatem, ſed his qui tūc cùm certum eſt aliquem inteſtato deceſſiſſe, proximo gradu ſunt, nec in eo iure ſucceſſio eſt. Ideóque ſi heres proximus omiſerit, vel antequam hereditatem adierit, deceſſerit, ſequentibus nihil iuris competit. Ideo autem non mortis tempore, *ſed cum* certū fuerit aliquem inteſtatum deceſſiſſe, *quia* ſi quis teſtamento facto deceſſerit, melius eſſe viſum eſt tunc requiri proximum, cum certum eſſe cœperit neminem ex teſtamento heredem fore. Quod ad feminas attinet, hoc iure aliud in ipſarum hereditatibus capiendis placet, aliud in ceterorum ab his capiendis. Nam & feminarum hereditates proinde agnationis iure redeunt atque maſculorū. noſtræ verò hereditates ad feminas vltra conſanguineorum gradum non pertinent. Itaque ſoror fratri ſororíve legitima heres eſt: amita verò & fratris filia heres eſſe non poteſt. Sororis autem nobis loco eſt etiam mater aut nouerca, quæ per in manum conuentionem apud patrem noſtrum ius filiæ conſecuta eſt. Si quis defunctus erit, ſi ſit frater & alterius fratris filius, ſicut ex ſuperioribus intelligitur, frater potior eſt, quia gradu præcedit, ſed alia fuit iuris interpretatio inter ſuos heredes. Quod ſi defuncti nullus frater exſtet, ſed ſint liberi fratrum, ad omnes quidem hereditas pertinet, ſed quæſitum eſt ſi diſpari numero ſint, fortè nati ex vno vnus vel duo, & ex altero tres aut quatuor, vtrum in ſtirpes diuidenda ſit hereditas, ſicut inter ſuos heredes iuris eſt, an potius in capita, iamdudum autem placuit in capita diuidendam hereditatem. Itaque quotquot erunt ab vtraque parte perſonæ, tot portiones fient. Si nullus agnatus ſit, eadem lex duodecim tabularum gentiles ad hereditatem vocat. Qui ſint autem gentiles primo Commentariorū & vltimum eſt: & cùm illic admonuerimus gētilitium ius in deſuetudinē abiiſſe, ſuperuacuum eſt hoc quoque loco de ea re curioſiùs tractare.

PAVLVS

Libro ſententiarum VII. *ſub titulo De teſtamentorum ſucceſsionibus.*

INTESTATI dicuntur qui teſtamētum facere non poſſunt, vel ipſi finum, vt inteſtati decederent, abruperunt: vel hi quorum hereditas repudiata eſt, cuiúſve conditio defecerit. ¶ Sine iure prætorio factum teſtamentum obiecta doli exceptione obtinebit. ¶ Eorum quorum teſtamēta rumpuntur, aut inrita fiunt, ipſo quidem iure * teſtamenti decedunt. For. obiecta doli exceptione obt.
* Inteſtatorum hereditas lege duodecim tabularum, primùm ſuis heredibus, deinde agnatis & aliquando quoque gentilibus deferebatur. Sanè conſanguineis lex non adprehenderat, *ſed* interpretatione prudentium primum inter agnatos locum acceperunt. Sui heredes ſunt hi: primo loco

Vlpianvs libro ſingulari ſub titulo de legitimis hereditatibus: Intestatorvm gentilitiorum hereditates pertinent primùm ad ſuos heredes,id eſt,liberos,quòd in poteſtate ſunt,ceteróſque qui liberorum loco ſunt.Si ſui heredes non ſint,ad conſanguineos, id eſt , fratres & ſorores ex eodem patre.Si nec hi ſunt,ad reliquos agnatos virilis ſexus per mares deſcendentes eiuſdem familiæ.His enim cautú eſt lege duodecim tabularum hac:Si intestatvs moritvr [a] cvivs heres nec est agnatvs proximvs familiam habeatvr.Si agnatus defuncti non ſit:eadem lex duodecim tabularum gentiles ad hereditatem vocat his verbis,[b]Si gnatvs necit gentiles familiam heres hanc. nec gentilitia iura in vſu ſunt.

* a For. cui ſuus heres eſt. agn. pr. f.habeto.

b F. ſi agn: necſit,gent. f.habeant.

[c]Item ab inteſtato inſtitutionum.Ab inteſtato quoque hereditas defertur aut per ius ciuile,aut per Prætoris beneficium.per ius ciuile ſuis heredibus,vel liberis qui in poteſtate fuerunt , filij filiæ, & deinceps qui in locum defuncti parentis,qui ex eodem nati ſunt,ſuccedunt.

c For. Item li. 11.Inſtit. ſub tit. de ſucceſsionibus ab inteſtato.

Item eodem libro:Post ſuos ab inteſtato legitimi admittuntur, primùm conſanguinei,ij ſunt fratres & ſoror qui in eiuſdẽ poteſtate patris fuerunt,& ſi ex diuerſis matribus nati ſunt. Conſanguineos & adoptio facit,& adrogatio,cauſæ probatio,& in manum conuentio.

Item eodem libro,[d] Et conſanguineis legitimi vocantur.hi ſunt agnati qui nos per patris cognationem contingunt virilis ſexus. Nam ſciendum,feminis vltra conſanguineas,hereditates legitimas non deferri.Suis Prætor ſolet emancipatos liberos,itémque ciuitate donatos coniungere data bonorum poſſeſſione:ſic tamen vt bona,ſi quæ propria habent, his qui in poteſtate manſerunt,conferant.Nam æquiſſimum putauit neque eos bonis paternis carere,per hoc quia non ſunt in poteſtate, neque præcipua bona propria habere,cum partem ſint ablaturi ſuisheredibus.

d For. A cõſang.

Item libro qui ſupra,* de ſuis heredibus. Poſt conſangnineos Prætor vocat cognatos.Cognati autem ſunt qui nos per pátrem aut matrem contingunt.Poſt cognatos virum & vxorem. Et hæc ſi qui deceſſit , non fuit libertinus vel ſtirpis libertinę.Ceterùm ſi libertinus eſt vel libertina, ad patronum eius legitima hereditas patronámve lege duod. tabularum refertur.

Item eodem libro,Post [e] familiam patroni vocat Prætor patronum & patronam:item liberos & parentes patroni & patronæ. deinde virum & vxorem,mox cognatos patroni & patronæ. Quod ſi is qui deceſſit liber fuit ex remancipatione manumiſſus,lex quidem duod. tabularũ manumiſſori legitimam hereditatem detulit:ſed Prętor ęquitate motus decem perſonas cognatorum ei prætulit has, patrem,matrem,filium,filiã, auum,auiam,nepotem,neptem,fratrem,ſororem,ne quis occaſione iuris ſanguinis neceſſitudinẽ vinceret.Sed Imperator noſter in hereditatibus, quę ab inteſtato deferuntur,eas ſolas perſonas voluit admitti quibus decimæ immunitatem ipſe tribuit.

e For. fam. liberti.

FINIS COLLATIONIS LEGVM

IVDAICARVM ET ROM.

actionem de qua locuti ſumus, manifeſtiſſimum eſt nullas [illegible]. Nam hoc loco Theodoſiani legem de pactis pro hoc credidi inferen[illegible] quia initium ipſius conſtitutionis tale eſt, vt dicas, Si aduerſum pacta vel tranſactiones quis libero arbitrio & voluntate confecit, putauerit eſſe veniendum, & pœnam reddat, & emolumenta perdat [& infamiam incurrat. Sed ille qui liberum arbitrium habuit, non ille qui inuitus fecit, & faciendi voluntatem non habuit. Secundo loco me conſulendum ſub hac voce duxiſti, vt diceres diuiſionem in caſtello ſic factam à marito mulieris ipſius, vt illa neſciente, domus cùm mẽbris ſuis vel hoſpitiis circumiectis diuiſa ſit ſine conſcientia vxoris. Si ea prędictus maritus fecerit, nulla æqualitate ſeruata, nulla compenſatione in omnibus cuſtodita, ad hæc verba ex legum conſtitutione reſpondi, maritum in negotiis vxoris ſine mandato non rectè aliquid definire, nec poſſe aliquid firmum, ſtabile eſſe, quod ſine conſcientia vxoris de rebus vxoriis viſus fuerit tranſegiſſe, præſertim ſi doceatur inutilis eſſe & ſine æqualitate vel compenſatione ipſa diuiſio. Notum eſt quòd etiam ſi mandato vxoris niteretur, & fraudulenta diuiſio vel minus æqualis poſſet oſtendi, vacua & inanis ſpecialiter remaneret. Adde quòd ſine vxoris conſcientia maritus dicitur definiſſe, qualem poterit habere virtutem? aut quid valebit cum primùm vxor hoc refragari voluerit? Sed ne forte dicat, amplexa es diuiſionem & acquieuiſti rebus diuiſis, reſpondendem eſt legaliter, & pro omni veritate hoc ſpecialiter habendum, quia etiam inter maiores perſonas & legales ſi fraudulẽta diuiſio facta probetur, legibus reſcinditur, & à Iudice diuiſio ipſa æſtimantibus magnis viris, ad meliora reducitur, & facta compenſatione firmior diuiſio conſtituitur. Sicut lex infra ſcripta euidenti lectione declarat. *Ex Corp. Greg. tit. 3. Impp. Diocl. & Maximian. Aurelia Seuera*: An diuiſio quam iam factam eſſe proponis conuelli debeat, rector prouinciæ pręſente parte diuerſa diligenter examinabit, & ſi fraudibus eam non caruiſſe perſpexerit, quando etiam maioribus perperam factis diuiſionibus ſoleat ſubueniri, quod improbum atque inæqualiter factum eſſe conſtiterit, in melius reformabit. P P. X VII. *Kal. Iul. Ipſis* VI. *& Conſtantio* III. *Coſſ.* Item alia eod. lib. & Corp. *Impp. Diocl. & Maximianus* AA. *Apronia Mammæ.* Si diuiſio inter te & ſororem tuam non bona fide facta eſt, etiam citra principalis reſtitutionis auxilium, quod etiam maioribus tribui ſolet, ad æquitatis temperamentũ reformari poteſt, &c. P P. VI. *Kal. Iul. Maximiano* II. *& Aquila* COSS. Tertio loco vel capite interrogandũ, me ſpecialibus cenſuiſti, vtrũ contra iudiciũ iri poſſit, quod aduerſus maritum in cauſa mulieris priùs datum eſt, eo quòd mandato vſus fuerit vxoris ſuę, & in cauſa ipſa victus abceſſerit, & contra eum iudicium prolatum fuerit. Addidiſti etiam quod mandatum neque geſtis legaliter fuerit allegatum, nec ſatiſdatorem dediſſet ille ipſe prôcurator ab vxore factus, & ſic cauſam dixiſſet, quam agebat. Quod ſi verum eſt, illud iudicium dici non poteſt. Sed nec iudices ſine verecundia & turpitudine erunt, qui perſonam in ipſo litis initio non inquiſierunt, ſicut eſt legitimum: nec fecerunt vt ſatiſdatorem daret procurator, quod & conſuetudinis eſt. Et reuera legaliter obſeruatur. Ac pręterea ſi hoc factum non eſt, nullam perſonam habuit litigandi. Sed nec illi potuerunt in cauſa proferre iudicium, vbi fuit ludificatoria, inanis & nulla perſona. Quid

poteſt eſſe miſerius? quid abiectius? quid legibus ſit contrarium, vt ingrediatur audientiam ſedentibus iudicibus ille qui nullam in ſe habeat firmitatem, & citra legum ſolennia vanas actiones intẽdat. Reſpice leges ſubter adiectas. Tunc intelliges: quod qui mandato vtitur, ſatiſdatorem dare debet. Sed in illo mandato hoc futurum eſt vbi aut verbo mandatur aut geſtis epiſtola mandati non legitur allegata. Ergo teſtimonium legũ, ſicut iam dictum eſt, ſequentium diligenter attendite. Sic agnoſcetis iudicium ſtare non poſſe vbi ad agẽdum ſolemnis perſona, id eſt, ſolemniter ordinata ingreſſa non fuerit. *Ex Paulo Sententiarũ lib.* I. Voluntarius procurator qui ſe negotiis alienis offert, rem ratam dominum habiturum cauere debet. *Item alia eodem libro & corpore.* Actoris procurator non ſolũ abſentem defendere, ſed & rem ratam dominũ habiturum ſatiſdare cogitur. *Item alia eodem libro & corpore.* Petitoris procurator rem ratam dominum habiturum deſiderante aduerſario ſatiſdare cogendus eſt, quia nemo in re aliena idoneus eſt ſine ſatiſdatione. *Itẽ alia eodem libro & corpore.* Si ſatis non det procurator abſentis, actio ei abſentis nomine nõ datur? Quid apertius quàm leges ſupra ſcriptæ declarant, quod nulla actio per procuratorem ſine ſatiſdatione intẽdi poteſt aut proponi? Ergo ſi actio non datur illi procuratori qui ſatis non dederit, quomodo poteſt dici aut nominari iudiciũ vbi accuſationis veſtigium nullatenus inuenitur. Quid teſtificantur principes per conſtitutiones innumeras, niſi nulla eſſe debere iudicia, vbi procurator ſatiſdationem non dederit, aut rem ratam dominum habiturum euidentiſſima ſponſione firmarit? Attentus audi quid loquitur lex ſubter adiecta: tunc intelliges cadere iudicia quæ ſine procuratoris ſatiſdatione fuerint omnino prolata. *Ex corp. Theodoſiani lib.* II. *Impp. Valentinianus & Valens.* AA. Commune negotiũ & quibuſdam abſentibus agi poteſt, ſi præſentes rem ratam dominum habiturum cauere ſint parati, vel ſi quod ab his petitur, iudicatum ſolui ſatiſdatione firmauerint. PP. VI. *Id. Decẽb. Diuo Iouiano & Varroniano Coſſ.* Item eodem libro & titulo. *Impp. Gratianus, Valentinianus & Theodoſius* AAA. *Pancratio* PP. In principio quæſtionis perſona inquiri debet, vtrum ad agendum negotium mandato vtatur accepto. quibus ritè & ſolenniter cõſtitutis poteſt eſſe ſententia, præteritis autem his nec dici controuerſiæ nec poteſt eſſe iudicium, &c. *Dat. prid. Non. Apr.* CP. *Antonino & Syagrio Coſſ.* In nomine Dei, quid tractari aut obſeruari debeat, quoties pacta inter partes emiſſa fuerint, ſi conditiones tales interponantur quæ nec legibus nec rationi conueniunt, quid agere aut obiicere aduerſario debeas lectionibus ſubter annexis poteris euidẽtius informari, quod tãtum dubiis rebus paciſci poſſumus. De rebus enim certis & incertis futuris aut de crimine tranſigi nulla penitus ratione poteſt. *Paulus Sentent. lib.* I. *tit. de pact. & conuentionibus vel tranſactionibus.* Functio dotis pacto mutari non poteſt, quia priuata conuentio iuri publico nihil derogat. In bonæ fidei contractibus pactum conuentum alio pacto diſſoluitur, & licet exceptionem pariat replicatione tamen excluditur eodem lib. & titu. Enimuero ſi de re iudicata aliqua pactio interponatur, ſtare legibus non poteſt, ad quam pactionem excludendam, harum Pauli ſententiarum proferes lectionem. Poſt rem iudicatam pactũ niſi donationis cauſa interponatur, ſeruari nõ poteſt. lib. I. De tranſact. *Itẽ. eo. li. & tit.* Neq; cõtra leges, neque contra-

cõtra bonos mores paciſci poſſumus.De criminibus propter infamiã ne mo cũ aduerſario paciſci poteſt.Idẽ lib.3.ti.de inſtit.hered.Pacta vel cõditiones cõtra leges vel decreta principum,velbonos mores nullius ſunt momenti.*Ex corpore Hermogeniani tit.de pact.& tranſact. Impp. Diocletianus & Maximia.* A A.*Sebaſtiano.*Neque ex nudo naſcitur pacto actio,neque ſi contra bonos mores verborum interceſſit obligatio, ex his actionem dari conuenit,& reliqua.P P.IIII.Kal.Iun.iiſdem Coſſ. *Item eod.corpore & lib.Iidem* A A.*&* C C.*Flauio Rumitalo.*Inter cetera & ad locum.Pactum neque contra bonos mores neque contra leges emiſſum valet. & reliq.P P.*Id.** A A.*Coſſ.*Item eodem corpore & tit.*Jidem* A A.*&* C C.*Zenxiano Antonino* Pacto tranſactionis exactio iudicati non tollitur.Vnde ſi pater tuus condemnatus iudicio,poſt tranſegit & ſoluit,ſolutione magis quàm tranſactione tuum defende negotium,& reliq. P P.*xvij. Kal. Ian. ipſis* A A.*Coſſ.*In Dei nomine qui tractari debeat quotiens aduerſarius aliqua ſibi direpta,ſublata,propoſita intendit actione repoſcere, primore in loco debet perſonam ſuam quæ ſit ad repetendum idonea , euidenter oſtendere.Et dum claruerit eum ad repetendum perſonam habere legitimam,in genere actionis quid aut quantum aut quas ſpecies in modum & menſuram vel ſummam & quantitatem debet ſpecialiter deſignare & indubitanter exprimere. Quæ vniuerſa ſecundum leges ſubter adnexas, hi qui iudicaturi ſunt petitorem implere compellunt,qui ſi aut negligere aut ſatisfacere legibus fortaſſe nequiuerit, cauſam perdat , ſecundum leges ſubter annexas.Quibus modis cauſſ. petitor cadat,leges lib.1. Paulus Sententiarum tit.de eo qui cau.cadit. Ita,Cauſa cadimus,aut loco,aut ſumma,aut tempore,aut qualitate.Loco,alibi:Summa in repetẽdo: tempore ante petendo:qualitate eiuſdem rei ſpeciem meliorem poſtulando. Item lib.1.Pauli ſentent. Sub titulo , ſi hereditas vel quid aliud petatur. Hereditas pro ea parte peti debet pro qua ad nos pertinet.Alioquin plus petendi periculum incurrimus ,& cauſam perdimus. *Ex corpore Hermogeniani.titu.de calumniatoribus.& plus petendo. Jmpp. Diocletianus & Maximianus* A A.*Aurelio Dextro.*Inter cætera,& ad locum.Si tutor vel curator plus petierit,cauſa cadit,quod cùm factum eſſe dicas,fruſtra a nobis remedium quæris,quia te ratio iuris impugnat.P P.IIII.*Id. Decemb. Nicomedia. Conſtantio & Maximo Conſſ.* Idem eodem corpore. *Et Iiſdem* A A.*&* C C.*Claudio Menandro.*Quotieſcunque ordinatis actionibus aliquid petitur,Ideo petitor cogitur ſpecialiter genus litis edere , ne plus debito ,aut eo quod competit,poſtuletur. Siue itaque fideicommiſſum, ſiue fundus,ſiue pars fundi, ſiue domus , ſiue pars domus , ſiue debitum aut quodcunque petatur,ſpecialiter deſignari debet petitionis ſumma vel quantitas cum genus litis editur.Si quis igitur plus ab eo quod ei competit vel debetur petierit,rem & cauſam de qua agitur perdit. plus enim petitur,ſicut reſponſis prudentum continetur,Summa , loco , tempore, cauſa,qualitate,æſtimatione. Vnde iſtius lege reſcripti excipe aduerſarium apud iudicem competentem, quem ſi iudex plus petiiſſe perſpexerit,exinde ctis aduerſarij tui petitionib.pro partibus tuis ſententiam dicet. P P.*Mediol.* XII.*Kal. Aprilis,Tuſco & Aquilino* , *Coſſ.* Hic require qualiter actionis editio pulſato fiat. Iuuãte Deo quid tractari debeat aduerſus eũ qui ſe hæredẽ dicit alicuius,aut ad ſe hæreditatẽ perſonæ cuiuſlibet

æſtimat poſſe competere. Et dum agere forſitan tentauerit primore in loco debet euidenter oſtendere ſe perſonam habere legitimam, & hoc dum oſtenderit, vt iuris legúmque dictat auctoritas, genus actionis edere debet, in quo manu ſua ſubſcribat, quo dato genere actionis, acceptis triduanis iudiciis, quarto die reſpondeat aduerſarius ſuus, vt leges præcipiunt reſponſionibus ſaluis pulſato, quæ de iure & legibus ſuffragantur, ſalua etiam actione calumniæ, quia dum calumniator qui pulſat oſtenſus fuerit, qualis ſit pœna calumniæ legibus ſubter adnexis oſtenditur, ſic tamen vt ipſe probet quemadmodum ſua intereſt, & oſtēdat ad ſe vniuerſa quę repetit pertinere. Illud pręcipuè ſumma cū cautela obſeruari oportet vt ſi aduerſarius ſcripturam aliquam donationis oſtenderit, & primore in loco fidē faciat ſcripturæ, quā dum fecerit, in eadem munificentia ſingulę quæque res ſi ſcriptę fuerint, quę donātur, ſicut leges iubent, valet facta donatio, &ſi eas dum vixit in bonis ſuis habuit, aut eius iuri vel dominio cōpetebant, aut ſi lite cōteſtata de hac luce migrauerit, quæ vniuerſa qualiter & quibus modis adſtruere, defenſore vel aduerſario diuinitatis auxilio reſiſtere debeas, inferiùs continentur adſcripta. Et ne fortè dicat aduerſa pars aliqua ſibi principali reſcripto aut præceptione fuiſſe conceſſa, ad huiusmodi verſutiam poteſt pulſatus modis omnibus replicare, principem ea ſemper velle concedere quæ legibus rationíque conueniunt: quia cauſa quæ nullam de legibus ſortitur firmitatem in præiudicium alterius à principe non poteſt ſumere firmitatem, ſicut idem inferiùs declaratur. Petitio hereditatis cuius defunctus litem non erat conteſtatus, ad heredem non tranſmittitur. lib. I. Sentent. tit. 6. Si hereditas vel quid aliud petatur. Qui petit hereditatem, ipſe probare debet ad ſe magis quàm ad eum qui poſſidet, ſiue ex teſtamento, ſiue ab inteſtato pertinere. Idem eod. lib. Sententiarum receptarum, eodémque titulo, Si hereditas, &c. Eas res quas quis iuris ſui eſſe putat, petere poteſt: ita tamen vt ipſi incumbat neceſſitas probandi eas ad ſe pertinere. Idem eod. leges lib. & tit. iiij. In petitione hereditatis ea veniunt quæ defunctus mortis tempore dereliquit vel ea quæ poſt mortem ante aditam hereditatem ex ea quæſita ſunt. Eod. lib. & tit. Si hereditas vel quid aliud petatur. lib. II. Sent. Pauli tit. ex empto & vendito. Heredibus debitoris aduerſus creditorem qui pignora vel fiducias diſtraxit nulla actio datur, niſi à teſtatore inchoata ad eos trāſmiſſa ſit. Lib. III. Paul. ſent. tit. de legatis. Poſt diem legati cedentem actio quæ inchoata non eſt, ad heredem non tranſmittitur. item qualiter donatio fieri debeat, ex Corpore Hermogeniani, tit. de donat. inter vir. & vxor. *Impp. Diocletianus & Maximianus.* A A. *Septimio Sabiniano.* Cū de bonis tuis partem quidem tertiam penes te retinuiſſe, partem verò tertiam in eum, quem tu in poteſtate habebas, tertiam in emancipatum donationis titulo contuliſſe commemores: non eſt iuris incerti in eum quidem qui in ſacris familiæ tuæ remanet, deſtinationem magis paternæ voluntatis factam quàm perpetuam donationem perueniſſe, nec in emancipatum tranſlatam, ſi generaliter idem pater tertiam bonorum dōnaſti, quia generaliter bonorum portionem donare non poſſes, cùm ſingulæ res nominari debeant quæ donatione, emancipatione, vel in iure ceſſione transferuntur, & reliqua. *Dat. prid. Kalen. Maij. Heraclea, ipſis* A A. *coſſ.* Idem eo. lib. & tit. *Impp. Diocletian. & Max. mian* A A. *Cretiano Maximo.* Nec ven-

venditio donationis cauſa bonorum omnium valet:ſed rerum ſingularũ nominatim donatio facta capit effectum,&c. *Dat.* VIII.*Kal. Ianu. Caſarib.Coſſ.* Item leges legatum ſi per codicillos dimiſſum fuerit, ſine teſtamento valere non poſſe.¦Ex corpore Hermogeniani ti. de donat. Inter vir & vxor. *Iiſdem* AA. *&* CC. *Aurelio Altino*. Inter cætera & ad locũ. Codicillis autem ſine teſtamento legatum nec adimi nec dari poteſt. *Datum ſub die* VIII. *Kal. Ianu. Nicomedia. CC. Coſſ.* Item leges qua pœna calumniatores plectendi ſint. Ex corpore Hermogeniani titu. de calumniatorib. *Impp. Dioc. & Max.* AA. *Quintiano:* Tibi magis quàm aduerſario qui per calumniam petit contra quem ſupplicas, iudicio tutelæ conuenit excipere actionem ad quàm reſpondere debes, quippe ſi per calumniam hoc eum facere confidis, remedio repromiſſionis initi o poſtulatę calumniæ decimæ partis eius quod petit, tibi condemnari eum deſiderare potes. *PP. Kalend Nouemb. AA. Coſſ.* Item leges, qualiter petitor probare debeat quod intendit non ab aduerſario inſtrui. Ex corpore Hermogeniani tit. ad exhib. *Impp. Dioclet. & Maximian. AA. Aurelio Diogeni.* Nimis graue eſt quod petitis vrgeri ad exhibitionem partem aduerſam eorum per quos ſibi negotium fiat, vnde intelligitis quòd intẽtiones veſtras proprias adferre debeatis probationes non aduerſum ſe ab aduerſarijs adduci. *PP. Kalen. Maij AA. CC. Coſſ.* Idem eodem corpore titu. vbi agi debeat. *Impp. Diocletian. & Maximian. AA. Flauiana.* Inter cætera & ad locum. Quęcunque ad te pertinentia detineri dicis ab his quorum meminiſti, vel probaueris tibi deberi, præſes prouinciæ reſtitui prouidebit. *PP.* VII. *Id. Ianu. AA. Coſſ.* Idem eod. corpore tit. de Inſtrum. *Impp. Diocletian. & Maximian. AA. Iulio Pancratio.* Inter cætera & ad locum. Omiſſis itaque iſtiuſmodi moris, ſi intentionem ſuam incipiat aduerſarius tuus implere, præſcriptionibus temporis vel alterius, & tu cauſam tuam magis defende, habens ſecuritatem victoriæ, ſi quod intendit aduerſarius tuus probationibus implere non poſſit. PP. DD. *Dioclet* V. A. *& Maximia.* A. *Coſſ.* Item leges, quòd ſcriptura quæ nullam de legibus habeat firmitatem firmari à principe non debet. Eodem corp. tit. de te teſtamen. *Impp. Diocletia. Maximia. Aurelio Secundino Optioni.* Inter cætera & ad locum. Scriptura quæ nec iure nec legibus conſiſtit, nec à nobis hanc confirmari conuenit, quippe cum beneficia citra cuiuſquam iniuriam petentibus decernere minime ſoleamus. PP. VII. *Kalen. Nouemb. Martianopoli,* CC. *Coſſ.* Item leges qualiter quod actor habuit, hoc eius heredi poſſit competere. Ex corpore Hermogeniani, tit. de ſucceſſionibus. *Impp. Diocletia. & Maximin. AA. Aurelio Aſterio.* Inter cetera & ad locum. Si ſecundum edicti formam teſtamentum obſignatum extitit, bona quæ cùm moreretur actor tuus, eius fuerunt, ſolemniter petes, & reliq. PP. III. *Kal. April. Sirmio* CC. *Coſſ.* Idem eodem corpore, titu. de pact. & tranſact. *Impp. Diocl. & Maxim.* AA. *Euſebio.* Inter cetera & ad locũ. Manifeſti atque euidentis iuris eſt antequã cerneret, vel pro herede gereret, vel bonorũ poſſeſſionem peteret, defuncta, ſucceſsionẽ eam nõ potuiſſe ad heredes ſuos tranſmittere. PP. X. Kal. Mart. Iiſdem AA. Coſſ. Item leges qua pœna calumniatores plectẽdi ſunt li. I. Senteut. tit. de calumniator. Calũnioſus eſt qui ſciẽs prudẽnſque per fraudẽ negotium alicui comparat. Idem lib. V. tit. de priuat. & pub. iudic. Omnes calumnioſi extrą ordinẽ pro qualitate

admiſſi plectendi ſunt. Quantum ad nos delatæ pactionis textus inſinuet potius contra bonos mores charthola ipſa litigij ſeminarium propagauit, quàm tum vtili deliberatione adſurgentium iurgiorum ſcandala reſecauit. Dignoſcitur itaque calliditas dictantis non habuiſſe prudentiam. dum igitur contra legum iuriſque ordinem veniens iuſtam arbitrij ignorauit cuſtodire menſuram, quæ tanta duarum perſonarum dignitas potuit reperiri, aut quæ intra regionem tanta fuit defectio iudicantium, vt nec triumuirale iudicium etiam de rebus iudicatis malè paciſcentiũ non tam electio, ſed quod veriùs conſtat facilitas eligeret. de rebus enim iudicatis ſoli principi & contra iudices licuit iudicare, aut ſi ita cõuenerat vt iudicij vinculum ſolueretur. Ergo pactio ipſa iudicij ordinem & conſtitutionem infirmat, quæ diſcingit quod tamen non paciſcendo ſed donando fieri potuiſſet, ſecundum ſententiam Pauli iuridici, cuius ſentẽtias ſacratiſſimorum principum ſcita ſemper vallituras ac diualis conſtitutio declarat. Pauli ſen. 1. lib. de pact. Nec contra leges nec contra bonos mores paciſci poſſumus. Item eo. lib. & tit. Pactũ contra ius aut conſtitutiones aut S.C. interpoſitum nihil momẽti habet. Item ex corpore Pauli de pact. & conuentis. Poſt rem iudicatam pactum niſi donationis cauſa interponatur ſeruari non poteſt. Intelligis memoratæ pactionis conſtitutionem iuridici auctoris ſententiis vacuam. Quid inquam vlteriùs requirendũ? dicit pars aduerſa, pacti ſumus libero arbitrio nullo cogentis imperio tibi & bonis moribus conſtat. Si certum non contra iuſſa & ſenatuſconſultá, quæ iudicata ſunt priùs effectui contradantur, & de his quæ altercationi ſupereſſe noſcuntur ſit dignius ac legalis numerus iudicum qui cuncta lata ſententia moderata ratione diſcingat. Certe ſi neceſſe eſt ruſticis improbiſque moribus aliquid amplius ſatisfieri, ipſi duo quos præfata carthola nominauit ſub præſentia electarum perſonarum, defenſore quoque adhibito appellentur, vt ſi prĉſumunt, aut putant iuſtum vel legale, audiant quæ partes iurgantium crediderint intimanda, & ſi ipſius cartholæ quæ iam dignoſcitur iuris formulis vacuata, modum æſtimant ſe ſupplere, promant de agnitis legis ſententiam, tunc & ipſi ſentiẽt quid ſit temeritas iudicantis, vbi minor numerus poſt maiorem, præterea & religioſorum quos non ſummi pontificatus honor attollit, contra res iudicio terminatas præſumpſerit ferre ſententiam, acſi deſtiterint, conteſtatio allegetur, illos aut differre, aut non præſumere, ut electionem impleant paciſcentium. Demùm ſi quæ in contentionem veniunt, aut ampliori numero iudicum aut ſummæ poteſtatis ſunt arbitrio decernenda: deinde verò quòd minimè fuerat neceſſarium conſultationem noſtram tuis vtilitatibus ſciſcitari, ſi auus maternus nepoti aliqua contuliſſe noſcatur, vtrum in iure eius manere debeant, an matri in poſſeſſione ſua conſorti perſuaſionibus lubricis imputari, pro eo fortaſſe quod vſufructuaria de proprietate filij conſtituta, acſi filiæ propium vel cuilibet extraneo aliquid reliquiſſet, domino de facultate ſua teſtari non licuit. Cumque etiam ſi pater filij ſupereſſet, nec ad ipſum ab auo materno quod nepoti collatum fuerat, pertineret: vt etiam C. Th. declarat auctoritas, quod tamen ſuperfluum penes electas magnificáſque perſonas fieri iudicamus: ſed neceſſe eſt vt ignorantia ruſticitatis, vel tergiuerſationis iniquitas directis ſemper oblationibus comprimatur. Ex Theodoſiani lib. IX. ſub tit. de mat. bon. & mat. gen. cretione ſublata. *Impp. Hono. Arcad.* AA. *Florentio*

præf. vrb. ad locum. Quicquid auus, auia, proauus, proauia, nepoti, nepti, pronepoti, pronepti cuiuſlibet tituli largitate contulerint. i. teſtamento, fideicōmiſſo legato, codicillo, donatione vel etiam inteſtati ſucceſſione pater filio filiæve integra inlibatáque cuſtodiat. *Dat. prid. Id. Octob. Mediolano Olibrio & Probino Conss.* Luce clarius conſtitit patri factum, nec matri vſum obeſſe vt de reliqua facultate poſſeſſionem debitam conſequatur, & circa nepotem munus auiaticum perpetua liberalitate manſurum. Hoc & conſultorum iura declarant, quæ neceſſarium tractatui noſtro non duximus adhiberi. Adde dum ſolicitudinis tuæ cura tractauit, vt de effractoribus & manifeſto crimine comprehenſis quam iudex debuit ferre ſententiā, tractatus noſtri pagina declaret, aut ſi maritus quem iudiciariȩ poteſtatis cingit auctoritas, de ſeruis qui res vxorias manifeſto crimine abſtuliſſe cōuicti ſunt, peremptoriam debuerit ferre ſentētiam, quaſi id obiici poſſit, in propria cauſa quis iudicet ſtultè, huic lex diuorū principum quæ infrà legitur, opponenda, maritum illa tantùm negotia vxoris velut extraneum auctorem proſecuturum quæ procuratio emiſſa præſcripſerit. Ex corpore Theodoſiani. *Impp. Theodoſius & Arcadius, & Honorius* A A. *Victori proconſuli Aſiæ:* Procurator licet maritus ſit, id ſolùm exequi debet quod procuratio emiſſa præſcripſerit. Dat. v. Kalend. Iul. Theodoſio A. III. & Abundantio COSS. Agnoſci maritū velut extraneum cauſam vxoriam proſecutum. Agnoſcis iudicem de manifeſtis reis non potuiſſe tardare ſententiam. Item ex corpore Theodoſiani lib. IX. titu. De accuſationibus & inſcriptio. *Impp. Arcad. & Honorius.* AA. Ne diuerſorum criminum rei vel deſidia iudicum, vel quadam leuitatis ambitione per prouincias detenti in carcerem crudeliùs differantur, moneantur omnes Iudices productos è cuſtodiis reos diſcuſſioni debitæ ſub ijcere, & quod leges ſuaſerint definire. Datum III. Non. Aug. c. P. Arcadio. III. & Hon. COSS. Hoc etiam ſpecialiter poſthanc legem iudex ſibi metuat inferendum, quòd ſi dignam tardarit ex lege ferre ſententiam, dum principū præcepta deſpexit, ipſe legibus dānabitur. Vnde ex corpore Theodoſiani. *Imp. Conſtantinus A. & Iulianus Cæſ. ad Taurum* PP. ad locum. Multabuntur iudices qui reſcripta contempſerint aut diſtulerint. Dat. III. Non. Iul. Conſtantino A. VII. & Iuliano COSS. Intelligat nunc improbus accuſator cinctum iudicem & vxoria velut externa debuiſſe negotia definire, & non licuiſſe vt alienum reatum metueret, cui de manifeſtis reis non licuit tardare ſententiam. Ex corpore† Hermogeniani. *Impp. Valens & Valentinianus* AA. *ad Voluſianum præfect. vrbis.* Poſt ſententiam paciſci non licere iuris ordine præcauetur. Vnde cùm ſupplicans iniquè ſe oppreſſam, & poſt ſententiam ſacri auditorij depactum eſſe commemoret, Voluſiane parens chariſſime atque amantiſſime, amota pœna quā pacto contra ius facto ſerenitas tua ineſſe præuiderit, legum auxilio conſulat ſupplicanti. Dat. IIII. Id. Aug. Mediolani. *Iidem AA. Pompeio Fauentio:* Hereditatem quam tibi competere iure confirmas, negotij merito diſcuſſo, approbatis allegationibus, reſtitui efficiet legum fonte demanans ſentētia iudicantis, remota videlicet pactione quam dolo patuerit elicitā. Dat. VIII. Id. Februar. Alleg. Non. Ka. April. in baſilica Thermarum. Com. ipſis AA. COS. *Iidem Aug. Mamertino.* PP. Inter cet. & ad locum. Pacta quidem per vim & metum apud omnes ſatis conſtat caſſata viribus eſſe. reſpuenda. Datum XII. Kalend. April. ipſis AA. COSS.

† Theodoſiano

Iidem AA. *ad Valentinianum Conſularem Piceni.* Non dubium eſt eum à fide placiti receſſiſſe quiq; promiſerat implere nolit, Valētine chariſſime. Proinde ſi aduerſario ſuperſedēte cominus explicare ea quę ſpopōderat, fides placiti vacillat, familiares literę quas ad ſe miſſas dicit, ſupplici Exuperio non oberunt. Fines etiam quos temeratos adſeuerat amota præſcriptione temporis hi qui peruaſerūt, vt ratio iuris eſt, redhibere cogantur. *Alleg.* IIII. *Kalen. Maij. Flauia Feneſtri in Secretario ipſis* AA. *Coſſ. Idē* AA. *Heliæ Bauoniæ:* Lites trahi, & ſub quodam potentiæ terrore infimos fatigari iudiciorum expectat inuidia. vnde ſi aduerſarium tuum longè à filij tui ſucceſſione poſitum hæc in re quæ precibus texuiſti excogitaſſe conſtiterit, rector prouinciæ hominis, qui nec paciſcendi, nec cōloquendi de negotio ſubſtantiam habuit, impudentiam ſubmoueat, reddíque faciat quidquid claruerit vſurpatum, nec impudentia vindicet quod concedere leges & iura non poſſunt. Maximè cùm memores nec à prima pactione quæ ſubſtantiā non habebat ſecunda conuentione diſceſſum: ſed etiam inaniter receſiſſe quod non iam pactio, ſed quædam vſurpatitiis non ſubſiſtentibus cauſis immoderatio doceatur. *Dat.* III. *Kalend. Aug. Mediolani, ipſis* AA. *Coſſ. Impp. Valens & Valentinianus* AA. *Ampeliæ.* Ea quæ heredes inter ſe trāſactione interpoſita cōpoſuerint, firma illibatáque perſeuerabunt. Et ideò ſecundum fidem inſtrumenti competens tibi portio à poſſeſſoribus cum fructibus reſtituetur, per virum clariſſimum Proconſularem Africæ, amicum noſtrum fide geſtorum diligenti examinatione comprobata. *Dat.* III. *No. Iul. Sirmio. Diuo Iouiano & Varron. Coſſ. Impp. Valentinian. & Valens* AA. *Felici Conſulari Macedoniæ.* Inter cetera, & ad locum. Si ſeruilibus contuberniis ſeſe mulieres quondam ingenuæ ſubdiderint, & nunc contemnentes dominum minoris ætatis ſeruitutis iugum conantur effugere, grauitas tua his qui ſeruilē conditionem non ſtatim in ipſis coniunctionum primordiis refugerunt, neceſſitatem ſubeundæ ſeruitutis imponat. *Dat.* VIII. *Kalend. Aug. Mediolani, ipſis* AA. *Coſſ.* Ex corpore Gregoriano. *Imp. Antoninus A. Priſciano militi.* Summa ſententia cōprehenſa quam ceſſantibus curatoribus quondam tuis iudex ſecutus iureiurandi à te perlati religionem in condemnationem deduxit: minui pacto non potuit, ac præterea ſublata cautione tranſactionis quę nullo iure interpoſita eſt, Septimius Varianus rem iudicatam exequatur. PP. *Kal. Iul. Leto II. & Cereale Coſſ. Impp.* Diocle. *& Maximinia.* AA. *Vlpia Marcellina.* Si præſes prouinciæ ignorantiam tuam fraudulenta tranſactione ac doloſis artibus generi tui circumſcriptā eſſe cognouerit, ſiquidem Aquiliana ſtipulatio & accepti latio inſecuta non eſt, pactum callidè ſcriptum integris ſingulorum actionibus amouebit. P P. *III. Non. Octobr. ipſis AA. Coſſ. Imp. Gordianus A. Cliniæ. Antoniæ.* Pacta quę contra bonos mores interponuntur, *iuratio* non tuetur, P P. *Non. Octob. ipſo* A. *II. & Pompeiano Coſſ. Imp. Alexander Aurelio* Dionisio: Cùm poſtea quàm aduerſarius matris tuę victus eſſet, matrem tuam circumuenerit, vt paciſceretur nullam ſe controuerſiam de ſeruis moturam, id pactum mala fide factum irritum eſt. Et cùm ex ea conuentione cùm matre tua agi cœperit, iudex eam liberabit, quia de re iudicata paciſci nemo poteſt. P P. *prid. Id. Sept. Alexandro* A. *Coſſ. Ex corpore Theodoſiani. Imp. Honorius & Theodoſius* AA. *Iuliano proconſuli Africæ.* Et mulieribus, & minoribus

mulieribus & minoribus in iis quę prætermiſerint vel ignorauerint innumeris auctoritatibus conſtat eſſe conſultum. *Datum prid. Non. Mart. Rauennæ, Conſtantino Coſ. Item eodem corpore. Imp. Conſtantinus A. ad Maximum præfect. vrb.* Inter cetera, & ad locum: Pactiones eas valere volumus, ſi cum legibus conſentiant, & reliq. *Dat.* VI. *Non. Febr. Romæ, Sabino & Rufino Coſ.* Ex corpore Gregoriani. *Impp. Valentinia. & Galienus A.A. & Valerius Cæſar Aurelio.* Præſes prouinciæ æſtimabit vtrum de dubia lite tranſactio inter te & ciuitatis tuæ ordinem facta ſit, an de re iudicata paciſci nemo poteſt. PP. III. *Kalen. Iun. Aemiliano & Baſſo Coſ.* Idem ex corpore Gregoriani, tit. De tranſact. *Imp. Gordianus A. Flauio Hercolano,* Super iudicato nō ſubſecuta appellatione fruſtra tranſigi non eſt opinionis incertæ PP. XIIII. *Kalend. Nou. Sabino & Veterano Coſſ.* Item eodem corpore. *Imp. Alexander Donato militi,* Si certa quantitas in condemnatione iudicij deducta fuerit, paciſci exinde non poſſe, & c. PP. IX. *Kalen. Fuſco.* II. *& Dextro Coſſ.*

FRAGMENTVM REGVLARVM (vt videtur) VLPIANI.

IVRIS ciuilis vt quid * appoſititium appellatur, ex pluribus partibus conſtat *

Sed conſtitutiones Imperatoris ſimiliter honorandum quid eſt, & Prætoris edictum ſimiliter vel Proconſulis * Ex eo enim conſenſerunt petitum * Et adſumptus ex reſponſis iſta dicere *

Lex enim cæteræ partes iuſti appellantur *

Regulas enim ex ſequenti mihi ad ea ſtudia neceſſarium ante omnia ſcire * nec enim vnius ſunt conditionis, ſed variæ, quæ ſingula pertinentia ad hanc † narrationem referenda ſunt in ordine * tra ... ...

Omnes enim aut ingenui ſunt, aut liberti: Sed vt magis ſingula poſſint declarari, melius videtur incipere à libertis * de Latinis ſcribere, nec ſæpius eadem interpretari *

Primùm ergo videamus, quale eſt quod dicitur eos, qui inter amicos *apud* veteres manumittebantur, non eſſe liberos, ſed domini voluntate in libertate morari, & tantùm ſeruiendi metu dimitti. Antea enim vna libertas erat vindicta, vel teſtimonio, vel in ſenſu, & ciuitas Romana competit manumiſſis, quæ appellatur legitima libertas Hi autem, qui domini voluntate in libertate erant, manebant ſerui, & manumiſſores audebant in ſeruitutem denuo eos per vim ducere, *ſed* interueniebat Prætor, & non permittebat manumiſſum ſeruire.

Omnia tamen tanquam ſeruus adquirebat manumiſſori, vel ſi quid ſtipulabatur, vel ſi per ſcripturam acceperat, vel ex quacunque cauſa alia adquiſierat, domini hoc faciebat, * hoc eſt, *res* manumiſſi ad patronum pertinebat *

Sed nunc habent propriam libertatem,qui inter amicos manumittuntur,& dicuntur Latini Iuniani, quoniam lex Iunia quæ libertatem eis dedit,exæquauit eos Latinis colonariis, qui tunc erant ciues Romanorum, & nomen ſuum in ciuitatem dederant.

In his qui inter amicos manumittuntur voluntas domini ſpectatur *ex lege Iunia*, quæ iubet eos fieri Latinos,quos dominus liberos eſſe voluit, *promiſſum* hoc tamen cum ita ſe habeat,debet† *propoſitum* manumittẽtis habere dominus,vnde ſi per vim coactus(verbi gratia)ab aliquo vel ab vno quoque hominum manumiſerit,non veniet ſeruus ad libertatem,quia non intelligitur voluiſſe,qui coactus manumiſit.

Similiter vt poſſit habere libertatem,talis eſſe debet,vt prętor eius vel proconſul *

* ad alium pertinere non poteſt vindicta manumittere obſtante vſufructu,* & ſi manumiſerit eum vindicta,faciet ſeruum ſine domino*ſed Latinum.

Peregrinus manumittens ſeruum non poteſt Latinum facere,quoniam lex Iunia quæ Latinorum genus induxit, non pertinet ad peregrinos, ſicut† *Octauianus* Octauenus probat,*at* prętor non permittit manumiſſum ſeruire,niſi aliter lege peregrina confirmatum fuerit.

Minor xx.annorum manumittere nec vindicta poteſt,nec teſtamento.Itaque nec Latinum facere poteſt. Tantum autem apud cõſilium manumittere poteſt ſeruum ſuum cauſa probata.

Hic autem qui manumittitur quotcunque ſit annorum, Latinus fit, & ſolum ei *ad* hoc procedit libertas, vt iterum manumitti poſſit & ciuis Romanus fieri.

Mulier ſine tutoris authoritate *manumittere non poteſt,* niſi ius liberorum habeat,tunc enim ex vindicta ſine tutore poteſt manumittere. Vnde ſi mulier abſens liberum eſſe iuſſerit,quæ ius liberorum nõ habet,quæſitum eſt, ſi tutores eius auctoritatem commodent eo tempore, quo epiſtula ſcribitur ſeruo à domina,*an interpoſita auctoritas vllius momenti ſit?* Iulianus negat. Exiſtimat enim eo tempore debere auctoritatem pręſtare, in quo peragitur libertas.Tunc enim peragi intelligitur, quando ſer- *Proclus* uus cognouerit dominæ voluntatem. Sed Neratius † Priſcus probat, libertatem ſeruo competere: ſufficere enim quando epiſtula ſcribitur,adhiberi auctoritatem tutoris: Cuius ſententia & conſtitutione Imperatoria confirmata eſt.

Seruum pigneri datum ciuem Romanum facere debitor non poteſt, niſi ſi ſoluendo ſit. Obſtat enim libertati lex Ælia Sentia quæ vetat ſeruum *fraudandorum creditorum* cauſa manumiſſum ciuem Romanum fieri, ſed Latinum.

Et qui in cenſum manumittitur, ſi triginta annos habeat,ciuitate Romana potitur.Cenſus tamen Romę agi ſolet. Cenſus autem luſtro conditur. Eſt autem luſtrum quinquennale tempus quo Roma luſtratur: Sed debet hic ſeruus ex iure Quiritium manumittendus eſſe, vt ciuis Romanus fieri poſſit. Magna tamen diſſenſio inter prudentes, vtrum eo tempore vires accipiant omnia in quo cenſus,an eo in quo luſtrum conditur. Exiſtimant enim cenſum deſcendere ad diem luſtri, non luſtrum decurrere ad diem cenſus.Propterea quæſitum eſt * quia omnia cenſu aguntur,

luſtro

luſtro confirmantur. Sed in ciuitate tantùm Romana cenſum agi declaratum eſt. In prouinciis autem magis profeſſionibus vtuntur.* *

MODESTINVS *regularum libro tertio ſub Titulo de bonis libertorum & de teſtamentis.*

Cum in teſtamento dies & conſules adiecti non ſunt, non nocet, quominus valeat teſtamentum.*

Finis eorum quæ hoc libro continentur.

MAGISTRATVVM, DIGNITATVM, CETERORVMQVE OFFICIORUM & VOCABULORUM INSIGNIORUM QUÆ IN GREGORIAN. HERMOG. ATQ; THEODOSIANO CODICIBUS & NOUELLIS REPERIUNTUR, INDEX FIDELIſſIMUS.

A

ABactorum ſupplicia l. 1.2. & 3. Quib. equor. vſus conc. aut deneg.
Abalienandi facultas l.2. De ſecund. nupt.
Abiuratum pretium l.3. De veſt. olou.
Ablegatio l.2. De epiſc. iud.
Abolitione crimen adulterij compeſcere licet. l.2. Ad legem Iul. De adult.
Abolitionis recurſus l.2 De abolit.
Abominanter l.1. De inceſt. nupt.
Accuſationis complementum l. 3. De rapt. virg. vel vid.
Aceruitas l.2. De rapt. virg vel vid. l.1 De rapt. vel matr. l.3. De an. & trib. & aliijs locis.
Acta municipalia l. 6. De exhib. & tranſmitt. reis.
Actorum confectio à quibus petitur. l. vlt. De ſuperexact.
Actio fideicommiſſi l. 6. De denunt. vel ed. reſc. iudicati in dominum nõ datur l.7. De cognit & proc. internecini l.14. De acc. & inſc. inofficioſi l.2. & 3. De inof. teſt. l.9. De infirm. his quæ ſub tyr. falſi l.2. Ad legem Corneliam de falſo furti l. vn. Victum ciuil. agere & crim. ingrati l.2. De lib. & eor. lib. Pecuniæ poſtulatæ exceptione temporis non finitur. l.2. De long. temp. præſ. ingrati. Val. & Macr. Nou. vn. De indulg. reliqu.
Actio de moribus vltra perſonam nõ extenditur l.1. De dotib. Vid. l. vn. Vict. ciuil. agere, etc.
Actio ſecundaria l.1. Quor. bon.
Actiones fiſci, etiam ſi iuſtæ ſint, ſi ſuis temporibus non ſunt poſtulatę, concrementur. l.3. De iure fiſci.
Actor dominicus l. 11. De iuriſd. om. iud.
Actor rerum priuatarum l 1. De act. proc. & cond. rei priu. loci Th. & Val. Nou. 1. De tiro. & occ. deſer.
Actores rei priuatæ l.6. De exactio. l. 2. De act. pro. & con. rei pr. l.2. De iuriſdict.
Actores prædiorum l.3. De itin. mun.
Actores rerũ principis l. 7. De deſer. & occ. eor. domus principis l.12. eo tit.
Actores vel procuratores loci l.6. De decur.
Actores dominici l. 4. De cond. fund. patr. vel emphyt.
Actores rei dominicæ l. 3. De his qui cont. pro relig.
Actuarij l. 11. 13. 14. & 28. De erog. mil. an. l.4. De exſec. & exact.
Actuarij palatinorum & Comitatenſium numerorum l.10. De num. act. ſcr. & exc.
Actuarij tam claſſium vrbis Cp. quam Thymelæ equorũmque quomodo ordinandi l.21. & 22. De diuerſ. off. & app.
Actuarij condicionales ſunt l.3. & 5. De numer. act. ſcr.
Actus l.2. De lib. cauſ.
Aculei ſeueritas Th. & Val. Nou. 1. De Palatinis.
Acucula capitis. l.1. De repud.

Adarari

Adærari & adærare l. 28. *&* 31. *De erog.mil.an. l.* 3. *De equor. conl. l.* 6. *De conl. don. vel rel. poſſ. l.* 7. *De indulg.debit.Th.& Val. Nou. vn.De trib.fiſc.*
*Adæratio l.*30.*De erog.mil.an.militaris l.*5.*De mil.veſte l.* 6.*de conl. donat. vel releu. poſſ. Theod. & Valent. Nouel. vnic.De trib.fiſc. Val. & Marc. Nou. vn. De ſuar. boar.& pec.*
*Adærata annonæ l.*3.*De erog.mil.an. poſſeſſiones Th. & Val. Nou. vn. De rel.ad.vel don.poſſ.*
*Ad corporandâ loca l.*30.*De hæret.*
*Adcreſcētes l.*11.*De re mil.l.*6. *De tiron.l.vn. De claſſic.l.*7. *De cenſit. ſiue peræquat.*
*Adgreſſio l.*2 *Ad leg.Cor.de ſic.*
*Adiectio tertia.l.*4. *De loc.fund.iur. emphy.*
Adiutor officij Palatini l. 17. *&* 20. *de pal.ſac.larg.*
*Adiutor l.*3.*De ag.in reb.l.*8.*De num. act.&c.*
*Adiutores matriculas tractant.l.*16. *De palc.ſac.*
Adiutor Commentarienſis l. 5. *De Cuſt.reor.*
*Adiutores corniculariorum ſeu principum. l.*10. *De cohort.princ.corn. Officiorum Palatinorum l.* 4. *De exſec.& exact.*
*Adiutores expleto ſui temporis actu ad eandem ſolicitudinem non aſpirent l.*16.*De num.act.& ſcrin.*
*Adlecti curiales ſunt l.*1.*De dec. & ſil.l.*19.*&* 24.*De pal.ſac.larg.l.*15. *&* 18.*De extr.ſiue ſor.mun.l.*2.*De quæſt.l.*11.*De iur.fiſc.*
Adlecti conſulares l. 5. *De agent. in reb.*
*Adlecti non ſubijciuntur fidiculis l.*2. *De quæſt.*
*Adlectio l.*7.*De domeſt.& protect.*
*Adlectionis honor l.*10. *De præt. & quæſt.*
Admininiculum l. 6. *De exhib. & tranſmit.reis.*
Adminiſtratio prouincialis l. 9. *De priuil.eor.qui in ſac.pal.mil.*
*Adminiſtratiuncula l.*10. *De cohort. princ.corn.*
Adminiſtrator togatus l. 10. *De metatis.*
Adminiſtratores l. 2. *De aſſ. domeſt. & canc.*
*Admiſsionales l.*7. *De priuil.eor. qui in ſac.pal.*
*Admonitor l.*7.*De exſec & exactor.*
Adnotatio l. 1. *De ſec. nupt. l. Vn. Si nupt.ex reſc. pet.l.*1. *De act. cert. temp.fin.l.*2.*&* 15.*tit.* 2. *lib.*6.*l.*4. *&* 4. *De ag.in reb.l.*12. *&* 15. *De pal.ſac.larg.l.*29.*De cohort.princ. corn.l* 10.*De falſ.mon.l.*1.*De bon. vac. l.*57. *De an. & trib. l.* 6. *De cont. don. vel releu. poſſ. Valent. Nou.vnic. De homic. vol.an.caſ. fact.*
Adnotatio ſacra Th.& Valent.Nou. 2.*De bon.fabr. l.* 41. *De op.publ. Th.& Val.Nou. vn. De amb.& loc.limitan.*
Adnotationes principis de iterando poſt ſententiam iudicio l. vn. De offic.præſ.præt.
*Adnotationes diuinæ l.*3. *De conl.ær.*
Adoleſcentia plena perfectáque l.vn De hijs qui ven.at.impetr.
*Adorare imperium ſerenitatis l. vn. De præp.ſac.cub. ſerenitatem l.*1. *De dec. & ſil. ſacram purpuream l.*3. *De domeſt. & prot. purpuras l.*70.*De decurion. purpuram l.* 4. 8. *&* 9. *De diu. off. & app.æternitatem l.* 3. *De fabricenſ. tranquilitatis muricem l.*16.*De diuer. off.& app.*
Adorationis ambitioſum faſtigium l. vn.De imag.imper.
Adrogatio illicita principalium l. 2. *De act.proc.*
Adſcriptio l. 6. *De conl. don. vel releu. l.* 3. *&* 4. *De extr. ſiue ſord. mun.l.*9.*de piſt.& catabol.*

Adſcriptionis publicæ neceſſitas l.5. N. e conlat.tranſl.poſtul.
Adſcripti cenſibus Th. & Val. N. ou. 4. De am.mil.for.præſ.
Adſimulatio l.18. de epiſc. eccl. & cl.
Adſimulatitius l.5. De bon.cod.
Adſocietas l.14. De nauicul.
Adtamino l.5. De contr.empt.
Adtemperies l.2. De cuſt.reor.
Adtemptatio l.5. De locat.fund. iur. emphyt.
Adulterij accuſatio proximis neceſſariiſque perſonis tantum defertur. l.2. Ad leg.Iul.de adult.
Adulterij crimen publicum d.l.2. Ad leg.Iul.de adult.
Adulter ſolidorum l.5. De falſ. mon.
Adulteratores monetæ l.1. De conl. ær.
Aduocatio, ſeminarium dignitatum Th. & Val. N. ou.vn. De poſtul.
Aduocatio adhibita l.3. De exhib. & tranſm.reis.
Aduocatio fiſci Th. & Val. N. ou.vn. De poſtul.
Aduocatio Afris conceſſa apud omnes Iudices, præter Prætorianam ſedē forúmq; vrbanū. Th. & Val. N. ou. vn. tit.50.
Aduocationis neceſſitas non eſt impoſita ſacerdotio l. 46. De decurion.
Aduocatus à Curia & ſacerdotio nō excuſatur l.46. De decurion. à curialibus nexibus l.98. eod.tit.
Aduocati 16. in foris prouincialibus, & ex hiis vnus ad forum prætorianum vocetur Th. & Val. N. ou. vn. De poſtul.
Aduocati 64. priores ampliſſimi fori Theod. & Val. N. ou.vn. De poſtul.
Aduocati centum in foro ampliſſimæ Præfecturæ d. N. ou.vn.
Aduocati prouinciarum vel ſpectabilium Iudicum d. N. ou.vn.
Aduocati virorum inluſtrium P.F.P. *d. N. ou.vn.*
Aduocati quicquid acquirunt, ſibi tanquam peculium caſtrenſe defendunt. Theod. & Val. N. ou.vn. De poſtul.
Aduocati fiſci aliquem lædentes puniuntur l.1. De contuſſ. aduoc. ſiue appar. l.32. De pet. & vlt.dat. l.1. De adu.fiſc.
Aduocati fiſci d.l.32. De petit. Th. & Val. N. ou.vn. De poſt. l. in Patronus fiſci.*
Adumbrati honores l. 6. De honor. cod.
Ædeſena ciuitas l.79. l.105. De decu.
Ægyptiana diæceſis l. 97. De decurionibus.
Æmilia l. 27. De appellat. & pœn. ear.
Æramen l.37. De oper.publ.
Ærarium vtrumque l.16. De indulg. debit.
Ærarium perenne l.2.tit.2.lib.6.
Ærarium ſacrum priuatúmque l. 41. De oper.pub. Leo & Maior. N. ou. vn. De curial.
Ærarium priuatum Theod. & Val. N. ou.vn. De reſc. vēd. Leo & Maior. N. ouel. vn. De bon. proſcr. l.3. Quor.app.non recip.
Ærarium ſacrū Val. N. ou.vn. De homicid.Cæſ.an.vol.fact.
Æraria præſtatio l.23. De ann. & tribut. l.6. De conl.don. vel rel.poſſ.
Ærarij l.2. De excuſ.artific.
Æs dichoncutum ſublatum l. 1. De conl.ær.
Ære Martio in hoſtē calere l.vn. Qui à præb.tir. & eg.exc.
Æris figurati conflatores. l.1. De cōl. ær.
Ætas imperfecta l.3. De ſponſalib.
Ætas firmata l.vn. De hiis qui ven. æt.imp.
Ætas chirographi l.vn. Si cert.pet.de chir.
Ætatis quinque ſpecies d.l.vn.
Ætatis ſenium l.44. De op.publ.
Ætius Patritius Th. & Val. N. ou.vn.

De

De redd.iur.arm.
Aetrinſis ceſpes Theo. & Val.Nou. vn De Pantapolis &c.
Afanticorum moles l.3. De cenſit. peraeq.& inſpect.
Affatus perennitatis l.8. De indulg. crim. Affatus ſacri l.3. De ſtud.lib. vrb. Rom. Valent.& Marc.Nou. vn. neminem exhiberi de prouincia & c.Leo & Anthem.Nou.vn. De bon.vac.
Agens vices PF.P.*l.1.De vſur.*
Agens vicariam praefecturam l.3.De ſponſal.l.3.De famoſ.lib.
Agentes in rebus l.1.2.3.5. 6.7.11.12. & 15. De ag.in reb. l.6.7.& 8.De princ.ag. in reb. l.2.3.4.7.& 8.De curioſ.l.4.17.De exſec & exact.
Agentum in rebus priuilegium l. 16. De Iud.cael.& Sam.Munus l.8. De curioſ.militia l.23. De ag.in reb.
Agentium in rebus ſcola. l.3. 4 9.12. 14.17.18.& 19. De ag.in reb. l.15. tit.2. lib.6.l.4. De curioſ.l.20. De pal.ſac. largit. Th. & Val. Nou. vn. De princ.ag. in reb. & Nou. vn. De ſucc.cur.
Agētum in rebus dignitas centena l. 7. De ag.in reb.l.8. De princ.ag.in reb.l.4.& 5.De curioſ.
Aggeres conſecrati l 5.De ſepul.viol.
Agminales equi l. 3. & 6. De curſ. publ.
Agnatio iuris deſignati Th. & Val. Nou. vn. De praeſ. 30.an. ceſpitis deſignati d.Nou.vn.
Agongymnicus l.3.De ſcaenic.
Agonum origo l. 3. De pag. ſac. & templ.
Agonotheta l.2.De exp.lud.
Agonotheſia l.109.De decur.
Agonotheticae poſſeßiones Val. & Marc.Nou.vn.De praed.ciuit.om.
Agrarienſes naues l.1 .De luſor.Dan.
Agraticum l.11.De veter.
Agrimenſor l.1.Fin.regund.
Alares l.4 De veteranis.
Alaricus Italiam intrauit Val.Nou. vn.De confir.his quae adminiſtr.
Albarij l.2.De exc.artific.
Album curiae l.48.& 142. De decur. Senatorium l.57.eod.tit.
Aleator l.1.De repud.
Alexandria l.2. De legat. & dec. legat.
Alexandrina ciuitas l. 191. De decur. l.42. De epiſc.eccl. & cler. l.2. De frum. Alex.
Alimonia l.11. De re mil.l.9. De epiſ. eccl.& cler.l.3. Ad legem Cor. de ſic. Pauperum l.7.De cuſt.reor.
Alimoniae neceſſariae l.2. De legat.& dec.legat.
Alimoniae militares l. 6. De cobort. princ.cornic. Primipilaribus praeſtantur.d.l.6.
Alimonia ſine pretio non praeſtandae l.2.De concuſſ.aduoc.ſiue app.
*Alitarchae l.2.*De *expenſ.ludor.*
*Alluuionum natura Th.& Val.Nou. vn.*De *all.paſ.& paſc.*
Altaria l. 6. De *relat. l. 8.* De *ſuar. pec. l.7.* De *loc.fund. iur. Valent. Nou. 1.* De *teſtam. ſacra Th. & Val.Nou.vn.*De *ſepulc.*
*Alytarcha l.2.*De *exp.lud.*
Alytarcha *vrbis* Antiochenſ *l.11.*De *iur.fiſc.*
Amau.l.18 De *Iud.Cael.& Samar.*
Ambiguum *ſanctionis Valent. & Marcian.Nou.vn.*De *matr.ſen.*
Amictoria *vel lineae non redis ſed angarijs vel nauibus dirigantur l.* 48.De *curſ.publ.*
Amphilocius *Epiſcopus Iconienſis l.* 3.De *fid.catho.*
Amphitheatri *tactus l.1.*De *pag.ſac. & templ.*
Anatolius *vir C. conſularis l.* 9. De *an.& trib. Magiſter officiorum l.* 5.De *fid.teſt.& inſtr.Magiſter offic. vtriuſque militiae per Orientem Th.& Val.Nou.vn. Ne duciani vel limitanei &c.*
Angariae *taxato pretio non ſunt diſtrabendae l.4.*De *curſ.publ.*

Angariæ l.11. De curſ.publ. l.3.& 4. De dec.& fil.l.5.De curioſ.
Angariarum copia l.9.De leg.& dec. leg.numerus quomodo collocandus l.16.eod.tit.
Angarialis copia l.4 De curſ.publ.
Annona limitaneorum l.20.De an.& trib.
Annona expeditionalis l.4. De erog. mil.an.
Annonæ l.3. De off.Iud.omn.l.1.De erog.mil.an. militares l.33.eod. Ærariæ l.34.35.& 36.eod.tit.Tb.& Val. Nou. vn. De trib.fiſc. Ducis Tb & Val. Nou.vn. De trib.fiſc. ciuicæ l.10.& 11. De ann.ciuic.& pan.grad.
Annonæ fiſcalis præbitio l. 11. De re mil.
Annonariæ ſpecies l.15. De erog.mil. an.l.5.Trib.in ipſ.ſpec.infer.l.3.& 5.De an.& trib.l 2.De publ.comp. functiones l.14. De an. & trib. l. 14.De indulg.debit.
Annonaria res l.7.De diu.reſc.l.1.De domeſt & protect.l.20.De ann.& trib. l.1. Sine cenſ. vel relig. &c. Ratio l.31.De erog.mil.an.l.19. De pag.ſac.& templ.neceſſitas l.1.De coud in publ. horr. functio l. 1. De extr.ſine ſord.mun. l.4. De indulg. deb.Præſtatio l.14.De nauic.
Annonarij tituli l.4.Trib.in ipſ.ſpec. infer.l.1.De fid.& iur.haſt.l.2. De immu. conc. Commeatus l. 3. Ne conl.tranſl. poſtul. cenſus l.15. De metall.& metall.
Anuonarij & actuarij condicionales ſunt l.3. De numer. act. ſcrin. & exc.
Annonaria compendia l.8.& 9. De med. & profeſſ. ſic n.leg. in d.l. 8. alimenta Th.& Val. Nou.vn.De amb.& loc.limitan.
Annoſitas l.10.De præd.nauicul.Th. & Val.Nou.vn.De trib.fiſc.
Annotatores l.3. De ſuſc. præp. & arc.
Annus anniuerſarius l.11. De ſuſcep. præp.& arc.
Anſaria ſoluta l. vn. C. H. De iure fiſc.
Antiochia *l.1. De fabricenſibus.*
Antiochus *Sublimis Expræfecto & Conſule Th. & Val. Nou. vn. De Theod.C.auctor.*
Antiquarij *l.2.De ſtud.lib.vrb.Rom.*
Antiſtites *ſacræ religionis l. 7. De cuſtod.reor.*
Apex *poteſtatis l. quicunque De ijs quæ adm.&c.*
Apices *primæ , ſecundæ vel tertiæ formæ l. 2. De Caſtrenſian. Adnotationis expreſſæ eliciti l.27. De pet.& vlt.dat.*
Apices *ſacri l.24. De erog.mil.ann l. 3.Ad leg.Cor.de ſicar.*
Apochæ *falſæ vel imaginariæ l.7.De an.& trib.Val.& Mart.Nou.vn. De indulg.reliq.*
Apochæ *vel ſecuritates l.19. De an. & tribut.*
Apochandi *licentia l.1. & 2.Trib.in ipſ.ſpec.inferr.*
Apoſtoli *l.18 De appellat.*
Apoſtoli *Iudæorum l.14. De Iudæ. cæl.& Sam.*
Apotactitæ *l.7.De hæreticis.*
Apparitio *l.15.De diu.offic.& app.l. 4.De dec.& fil.*
Apparitio *prouincialis l.4. Ne conl. tranſl.poſt. Prætoriana l.147. De decur.*
Apparitio P.F.P. *l.5.De exſec.& exact.*
Apparitio *culminis prætoriani l. 18. De cohor.princ.& corn.*
Apparitio P.V. *Vrbi l. 2. De luc.off.l. 38.De nauic.*
Apparitio *ciuilis l.31. De epiſc. eccl. & cl.Armata,d.l.31.*
Apparitiones *ciuiles l.12. De veteran.*
Apparitiones *Iudicum l.15. De prox. Com. diſp. l. 19. De diu. offic. & app.Magiſteria poteſtatis Th. & Val.*

Val.Nou.4. De am.mil.for.præſ.

Apparitionis propriæ deſertor retrahendus l.16. De diuerſ.off.& app.

Apparitor l.8. De princ.ag.in reb. l. 20. De curioſ.

Apparitor prouincialis *l.* 4. De *pal. ſac.larg. l.* 26. De *cohort. princ. corn.*

Apparitor *cohortalis aut obnoxius cohorti l.*30. De *cohort.prin.corn. & primip.*

Apparitor *inluſtris vrbanæ ſedis vel annonariæ poteſtatis l.*22. De *piſt. & catabol.*

Apparitor *exhibitos obſeruat l.*2. De *exſ.& exact. ad prouinciam dirigi non poteſt & c.l.4.eod.tit.*

Apparitores *ob culpam vel negligentiam diſcincti, ad nullam militiam aſpirandi habeant facultatem l.* 20. De *diu.off.& app.*

Apparitores *præſidentium l.*13. De *diu.off.& app.*

*Apparitores ordinariorum Iudicum non habent vacationem niſi prius primipili pactum digeſta ratione compleuerint l.*16. De *cohor.princorn.& primip.*

Apparitores *Iudicis l. vn. Si quac. præd.pot. Rectorum prouinciæ l.*2. De *præd.ſen. Inluſtrium virorum l.*6. De *exſe.& exact. Inluſtrium poteſtatum l.*7.*eod.tit. Theod. & Val.Nou.*4. De *am.mil.for.præſ.*

Apparitores *duciani l.vn.* De *quadr. breu.*

Apparitorum *praua venaliſque perfidia l.*14. De *pœnis.*

Apparitoribus *criminoſis diffugientibus venia negatur l.*15. De *cohort.princ.cornic.*

Appellatio *in maioribus rebus l.*12. De *appellat.*

Appellatio *iudicatum excludit l.* 6. De *iuriſdict.*

Appellatio *vana non ſuſcipienda l.*6. De *iur.fiſc.*

Appellatorij *libelli l.*2.& 56. De *appell.& pœn.ear.*

Apolliriani *l.*13.14.33.& 65. De *hæret.*

Appollodorus *vir ſpectabilis Comes ſacri conſiſtorij Theod. & Val. Nou. vn.* De *Cod. Th. auct. inluſtris vir Theod. & Val.Nou.vn.* De *inuaſor.*

Apulia *l.*7. De *indulg.debit.l.*158. De *decur. l.*1. *quib.eq. vſus conc. aut deneg.eſt.*

Aquæ *libratores l.*2. De *exc.artific.*

Arbitrium *conditum l.* 3. *De teſtam. & cod.*

Arbitrium *extremum d. l.* 3. *ſupremum l.*5.*eod.tit.*

Arca *l.*5 De *exſec.& exact.l.*30. De *ſuſc.præp.& arc.*

Area *olearia, frumentaria l.*2. De *curat. Kal. & fid.cor. l.*1. De *frum. vrb.Conſtant. Vinaria l.*3. De *calc. coct.*

Arca *fiſcalis l.*12. De *num.act. ſcrin. ſublimium poteſtatum l.* 6. De *indulg.debit. Ampliſſimæ* PP. *l.*16. *& 17.eod.tit. Præfecturæ Leo & Maior. Nou.vn.* De *curioſ. Prætoriana. Val. & Marc. Nou. vn.* De *ſuar. boarijs & pec. & Nou. vn.* De *ind.reliqu.*

Arca *& ſacrarum largition. vires l.* 6. De *cond.don.vel releu.poſſ.*

Arcę *ratio l.*19. De *ſuſc.præp.& arc.*

Arcarius *ſiue ſuſceptor l.*32. De *ſuſc. præp.& arc.*

Arcarij *l.*14. De *ſuſc.præp. & arc. non dent fenebrem pecuniam l.* 1. De *his qui cum diſp.contr.l.*11. De *iur.fiſc*

Archiatri *l.*2.8.12.13.15.16. & 18. De *med.& profeſſ. l. vn.* De *Com.archi.s.p.*

Archiatri *ſacri Palatij l.*14.& 19 De *med.& profeſſ.*

Archiatria *l.*8. De *med.& profeſſ.*

Archieroſyna *l.*112. De *decurionibus l.*31. De *erog.mil.ann.*

Archigerōtes *l.*1. De *Alex.pleb.prim.*

Architecti l.1.2. & 3. De excuſ.artific.
Arenarius Val. & Marc. Nou. vn. De matr.ſen.
Argentarij l.37. De decurionib.
Arguto pectine l.3. De veſt.olou.
Arriani l.8.11.13. & 65. De hæret.
Arrianum ſacrilegium l.6 De hæret.
Arriana inſtitutio l.12. De hæret.
Arſacius antiſtes ſacer. l.6. De his qui ſup.relig.cont.
Arſax Rex Armeniorum l.1. De an. & trib.
Artari l.3. & 7. Ad leg.Iul.de amb.
Articul.l.3. & 23. Quor.app.non rec.
Articuli præiudiciaq; l.1. Quor.app. non rec.
Artifices artium. l.2. De excuſ.artif.
Arx præfectoria l.9. De indul.debit.
Aſclepiades Cherſoneſitanæ ciuitatis Epiſcopus l.24. De pœnis.
Aſcodrogitæ l.65. De hæret.
Aſiana diœceſis l. 12. De metallis & metall.
Aſiarchæ l.2. De exp.lud.
Aſſertio l.1.2. & 4. De lib.cauſ. l.16. De præt. & quæſt.
Aſſertor d.l.1.2. & 5. eod.tit.
Aſſeſſor l. omnis De hijs quæ admin. &c. l.2. De aſſ.domeſt. & canc.
Auctio gratioſa l. 3. De fide & iur. haſt.
Auctopractores l.4. Ne conl.tranſl. poſt.
Auctoramentum militiæ l.1. De quæſtion.
Auditio ſacra inferiorum Iudicum l. 67. De appell.
Auditorium ſacrum l.2 De pactis & tranſ. l.13. 40.44. & 48. De app. l.3.4. & 5. De reparat.
Auditorium PF.V. *l.18 De appell.*
Auditorium ſacrum amplitudinis præfectorianæ vel vrbanæ præfecturæ l.67. De appell.
Auditorium Proc.Afric. l.3. De app. & pœn.ear.
Auditorium Capitolij l. 3. De ſtud.liber.vrb.Rom.
Auectio curſus publici l. 2. De curſ. publ.
Auerta l.47. & 48. De curſ.publ.
Auertarius l 22. De curſ.publ.
Augmentum & ſuperindictitia l. 4. De conl.fund.patr.vel emphyt.
Augures l.4. & 6. De maleſ. & mathem.
Auguſtalis vir ſpectabilis l. 190. & 392. De Epiſc.Eccl. & cler.
Auguſtales l. 4. De patroc.vic. l.57. De appellat.
Auguſtalianum iudicium l.6. De patroc.vicor.
Auguſtalitas l. 11. De cenſit. peræq. & inſpect.
Auguſtenſis Suitranea ciuitas l.1. De dom.ad rem priu.pert.
Aurum coronarium l. 1.2. & 3. De aur.cor.
Auri coronarij præſtatio d.l.2. De aur. coron. Conlatio d. l. 2. & 5. eod. tit.
Auri atque argenti præſtatio l.50. De decur. l. 4. & 9. De luſtr.aur. conl.
Aurum coctum l. 1. De auri pond. & aur.inlat.
Aurum luſtrale l.17. De luſtr.conl.oblatitium l.5.tit.2.lib.6.comparaticium l.3. De mil.veſt.
Auri luſtralis depenſio l. 11. De luſt. conl. conlatio l. 20. & 21. eod. tit.
Auri libra in 72.ſolid. l.13. De ſuſcep. præpoſ. & arc.
Aurum pro tironibus inferendum l. 7. De tiron. l.vn. Qui à præbit.tir. & equor.
Aurum vel argentum ſacrarum larg. & priuatarum l. 48. De curſ. pub.
Auraria functio Theod. & Valent. Nou. vn. De negotiat. l.11.13. & 19. De luſtr.conl. Præſtatio l.19. De an. & trib. l.vn. Qui à præb.tit. & eq. l.6. De conl.don.vel rel.poſſ.

Auraria

Aurariæ noſtræ ratio l.29. De ſuſc. præpoſ.& arc.
Aurarius Val. Nou.vn. De Epiſcop. iudic.
Aurifices l.2.De excuſ.artific.
Auſius inluſtris memoriæ l. 18. De murileg.& gynæc.
Auſteritas l.4. Ad legem Cor.de falſ.
Auxilia l.22.De erog.mil.an.
Auxiliaris inluſtris vir. Th. & Val. Nou.vn.De inuaſor.
Axiunitæ l.2.De leg.& dec.legat.

B

BAiuli pecuniæ l. vn. Si cert. pet. de chir.
Balluca l.3. & 4.De metallis & metall.
Balneæ l. 1. Ne Com. & Trib. lan. præſt.
Barbaricarij l.1.De fabricenſib.l.2.De exc.artif.
Barnius Val. & Marc. Nou. vn. De ſuarijs.
Baſilica thermarum l. 3. De pact. & tranſ.
Baſtagarij l. 4. De murileg. & gynæc.
Baſtagarij non poſſunt eſſe milites l. 11.De murileg & gynæc.
Blatta ſerica l.18.De murileg.& gynæc.
Blattiarij l.2.De exc.artific.
Belli alea l.vn.De luſ.Dannu.
Beneficium quibuſdam datum plebis iniuria eſt l.9.De luſtr.conl.
Beneficium imperiale l.5. De denunt. vel ed.reſc.principale l.5.De conl. don.vel rel.poſſ. l. vn. De hijs qui ven.æt.impetr.
Beneficium Val. Nou. vn. De patr. qui fil.diſtr.
Beneficia ſpecialia remouenda Th. & Val. Nou. vn. In damnum publ. non valere.
Beneficiarij l 5.& 7.De cohort.princip. cor. curialium retrahuntur exemplo d. l. 7. exhibitione curſus ſeu primipili neceſſitate obſtringuntur d.l.7.
Beſtijs dari l.vn.Ad l.Fabiam.
Biennalis penſio l.4. De conl.don. vel rel. poſſ.
Bienſis patrimonij l. 8. & 9. De bon. proſc.
Birotæ l.8.De curſ.publ.
Birotum l.2.De curioſ.
Boa inſula l.53.De hæret.
Boariorum & pecuariorum præſtatio.Val.& Marc.Nou.vn. De ſuarijs.
Bonorum poſſeſſio ſecundum tabulas vel ſecundum nuncupationem l.7. De teſtam.& cod.
Bonuſcula ſingulorum l. 29. De pet. & vltr.datis.
Borboritæ Theod. & Val. Nou. vn. De Iud.Sam.& cæl.
Boues curſui deſtinati exhibendi ſunt ab his qui curſus publici curam gerunt l.1.& 53 De curſ.publ.
Brachæ l.2. De habitu quo vti oportet.&c.
Breuis l.3. De debit. fiſc. l.2. De exc. artific.
Breues l.24. De erog mil.an. l.8. De fal.mon. l.2. De bon.vac. l.13. De an.& trib.l.13. De indulg.debit.l. 1.De ſtudijs lib.vrb.Rom.
Breues nominatorij ſiue notarij l. 3. De indulg.debit.
Breues officij Palatini l.2.De incorp.
Breues quadrimenſtrui l.vn.De quadr.breu. l.173. De decurion. l.27. De ſuſc.præp.& arc.
Breues duplici ratione cõſcripti l.14. De nauic.
Brutij vel Brittij l. 1. Quib. eq. vſus conc.l.27.De appel.l.7.De indul. debit.
Bubulcus Comes ſpectabilis l.180.De decurion.
Buccelatum l.6. De erog. mil.an. l.2. De excoct.& tranſl ann.
Bucculæ l.1.De fabricenſibus.
Bulus Comes & legatus vir ſpectabilis l.34.De an.& trib.

*Burgarij l.vn.*De *burgar.*
Burgi l. 2. De *his qui contend.propt. relig.*
*Buſta l.*5.De *ſepul.viol.*
*Buſtorum religio contaminata d.l.*5.
Byrri l. 1. De *habit. quo vti oportet int.vrb.*
Byzacena prouincia l. 33. De *ſuſc. prep.* & *arc. l.* 12. De *diu. off.* & *app.*

C

*Caballatio l.*24.De *erog. mil.an.*
Cadere in caſum l. 3. De *pet.* & *vlt.dat.*
*Caduci titulus l.*7.De *hæretic.*
*Cælicolæ l.*19.De *Iud.cæl.* & *Samar.*
*Cælitus l.*2. De *caſtrenſ.l.*23. De *pal. ſac.larg.*
*Cæſariani l.*5.De *iur.fiſc.*
*Cęſariani ad dignitates perfectiſſimatus,ducenæ, centenæ vel egregiatus non admittuntur l.*1.De *Cęſar.*
Cæſariani ad alicuius corporis moleſtiam deuocari non debent inconſulto Principe l. 2 De *Cæſar. Ab omni iuris beneficio excluduntur niſi probata à Principe purgatáque fuerint ratiocinia l.* 1. De *bon.proſc.*
Cæſarianorum fraudes l. 2. De *bonis vac.*
Cæſarius vir ſpectabilis Val. & *Mar. Nou.*2.De *teſtam.*
*Calabria l.*158. De *decurion.l.*27.De *appellat.l.*7.De *indulg.debit.*
*Calcarienſes l.*27.De *decurion.*
Calcarius ceſpes Th. & *Val.Nou.vn.* De *pentapolis* &*c.*
*Calcis excoctio l.*3.& 4.De *decur.* & *ſilent.Præſtatio l.* 1. De *calc. coct. vrbis Rom.Coctio l.*2.*eod.tit.*
Calcis coctores d.l. 1. & 2. De *calc. coct.*
*Calculi fiſcalis ſatisfactio l.*19. *Quor. app.non recip.*
Calculus melior Th. & *Val. Nou. vn.*Ne Duciani *vel limitanei milites* &*c.*
*Campania prouincia l.*2.& 7. De *indulg.debit.l.*27.De *appell.*
Cancellarius l. 3. De *aſſeſſ.dom.* & *canc.l.*1.De *ag.in reb.*
*Candidatus l.*21.De *præt.* & *quæſt.*
*Candidati d.l.*21.& 22.*eod.*
Canienſes Th. & *Val. Nou. vn.* De *trib.fiſc.*
Canon publicus l. 8. De *murileg.* & *gynæc.*
Canon ciuilis Val. & *Marc.Nou.vn.* De *præd.ciuit.*
*Canon veſtium l.*2.De *mil.veſte.*
*Canon non eſt mutandus l.*30. De *an.* & *trib.*
Canon fundorum priuatorum vel emphyteuticorum l. 19. *De exactionibus.*
Canon primus delegationis l. 13. De *extr.ſiue ſord.mun.Omnium titulorum l.*16.De *bon.proſc.*
*Canon metallicus l.*4.De *metallis* & *met. aurarius l.* 13. De *extr.ſiue ſord.mun.Senatorius l.*4.De *pręd. Senat. Suarius Maior. Nou. vn.* De *ind.reliq.*
*Canon rei priuatæ l.*3. De *his quæ ex publ.conl.*&*c.*
*Canon ſacratiſſimæ vrbis l.*35.De *nauicul. vrbis Romæ l.* 5. De *can. frum.vrb.Rom.*
Canon anniuerſarius l. 29. De *Iud. cæl.* & *Sam.*
Canon vrbicarius l. 3. De *can. frum. vrb.l.*6.De *can.vrb.Rom.*
Canon antiquitus inſtitutus l. 3. De *cond.in publ.horr.*
*Canonis inſtituti forma ſeruanda l.*8. De *extr.ſiue ſord.mun.*
*Canonis vrbani portio l.*26 De *nauic.*
*Canonica inlatio l.*40.De *epiſc.Eccl.* & *cler.*
Canonica ſolutio Th. & *Val. Nou. vn.de releu.adær.vel don.poſſ.veſtis l.*2.De *diſtri.pig.quæ trib.cau.ten.*
Canonicæ præbitiones l. 4. *Trib. in ipſ.ſpec.inf.l.*14.De *nauic.*

Canonicarij

Canonicarij Maiorian. Nou. vn. De *indulg.reliq.*
Canonici tituli V.ſ.Tituli.
Cantabrarij l.2.De Colleg.
Capacitatis priuilegium & modus. l. 1.De bon.proſ.
Capitatio l.8.& 11.De *erog.mil. an. l.2.* De *excoct. & tranſl. ann.l.* 1. De *fugit.col.l.*8.De *tiron.l.5. Sine cenſu vel reliq.fund.comp.non poſſe l.2.De cenſu ſiue adſc.*
Capitatio *iugorũ l.1.De immun. cõc. l.6.De extr.ſiue ſord.mun.*
Capitatio *vxoria l.7.* De *tironib.plebeia l.2.De protoſtas l.*36. De *decur.l.4.De cenſu ſiue adſcr.Humana aut animalium l.6.* De *cõl.don. vel rel.poſſ.*
Capitatio & ſortes l.15.De an.& tri.
Capitatio aut iugatio l.1. Ne quid. publ.lætit.&c.
Capitationis indulgentia l.2. De *immun.nemo conc. Antiquę profeſſio l.6.De patroc.vic.Modus l.33.* De *an. & trib. Onus ac ſarcina l.* 33. De *Epiſc.Eccl.& cler.*
Capitationes iugorum & profeſſiones l.1. De *immun.conc.*
V.ſ. Iugatio.
Capitum l.1.& 2. De *domeſt.& protect.l.7.& 12.De erog.mil.an.l.10.* De *nume.act.ſcrin.*
Capita l.6.De curioſis.
Capita ſeu iuga l.3.De mil.veſte. l.6. De *extr.ſiue ſord.mun.*
Capituli atq; temonis neceſſitas l.15. & 18.De *extr.ſiue ſord.mun.*
Capitularij l.3.De priuil.eor.&c.
Capitularia functio l.14.De extr.ſiue ſord.mun.
Capite cenſi l.26. De *Epiſc.Eccleſ. & cler.*
Capitis cenſio l.4.De exc.artific.
Capitis ſumma. i. ſortis l.1. De *vſur. rei iud.*
Captatorium Val.Nou.1. De *teſtam.*
Carbonis præbitio l.15. De *extr. ſiue ſord.mun.*
Carbonaria prætura V.ſ.Prætura.
Carboniannm edictum l vn. De *carb. edict.*
Carceris pœnæ l. 1. *&* 2. De *cuſtod. reor.Septa d.l.1.*
Carceralia clauſtra l.23.De pœnis.
Carpentum l.18.De curſ.publ.
Carpentarij l.31.De curſ pub.l.2. De *exc.artific.*
Caſarij l.7.De bon.proſc.
Caſtella l.5.& 6.De *op.publ.*
Caſtellanus miles l.2. De *terr.limit.*
Caſtrẽſiani ſtatuti & ſupernumerarij l.2.De caſtrenſianis.
Caſtrenſis l.vn. Qui à præb.tiron.& equor.l.3.De priuil.eor. qui in ſac. pal.mil.
Caſtrenſis S.Palatij l.1. Si petit. ſoc. ſine her.def.
Catafrygæ Th.& Val. Nou.vn. De *Iud.Sam.& hær.*
Catenæ prolixiores l.1.De cuſt.reor.
Caudicariorum corpus l.2.De piſt.& catab.Patroni l.9.De ſuar.pec. & ſuſc.
Cauea l.2.De venat.ferar.
Caupona domina vel ancilla adulterium committtens l.1. Ad leg.Iul. de adult.
Cauſatio l.12.De ſuſc.præpoſ.& arc. Theod. & Valent. Nou. vn. De *præſcr.30.an.om.Val.Nou.vn.*De *Epiſ.iud.l.2 De ſponſ.& ante nup. don.l.24.* De *nauic.l.1.* De *naufr. Val. & Marc. Nou. vn.* De *ſuar. boar.*
Cauſidici inluſtris prætorianæ ſedis atque vrbana Val.& Marc.Nou. vn.De confirm.his quæ adm.
Cauſidicina l.30.De cohor.prin.corn.
Cautela l.3.De teſt.& codic.
Cautium nobilitas emẽtita l.14. De *metallis & metall.*
Celeris redhibitio l.4. Vnde vi.Reformatio l.vn.vtr.vi.Exſecutio l.vn. De *inquil.& colon.*
Cellaria l.vlt.De offic.Iud.omn.
Cellariẽſes ſpecies l.16. De *ind.debit.*

l.32.De erog.mil.an.
Cellarij l.9.De ind.debit.
Cellarij vſus l.6.De ann.& trib.
Celſitudo Comitijs S. largitionum l. 18.De prox. Com.diſp.
Celſitudo PF.P.*l.23. De curſ.publ.l. 5.De acc.& inſc.*
Cenaticum l.12.De erog.mil.ann.
Cenſores l.8.De cenſ.ſiue aſc.
Cenſuales l.1.De dec.vrb Rom.l.vn. de priuil.dom.Aug.l.5.6.& 9.Tit. 2.lib.6.l.13. De præt. & quæſt.l.8. De princ.ag.in reb.
Cenſuales profeßiones l.3. De priuil. eor.qui in ſac.pal.mil.libri.l.14.De an.& trib. functiones l.12. De indulg. debit. Paginæ l.5. Sine cenſ. vel reliq.fund.comp.
Cenſuale miniſterium l.4. De tabul. log.& cenſ. Negotiam l.omnis.De ijs quæ adminiſt.&c.
Cenſualis profeßio l.3.Sine cenſu.vel reliq.fund. comp. non poſſ. fors l.1. De protoſtas.
Cenſualia volumina.l.3.De priu.cor. qui in ſac.pal.mil.
Cenſura armata l.1. De offic. Rect. prou.
Cenſus non perſonarum,ſed agrorum eſt Th.& Val.Nou. vn. Neque dom.diuinam &c.
Cenſus inquiſitio completa l. 5. De cenſ.ſiue aſc.
Cenſus fundorum ingorum l. 1. Ne conlat.tranſl.poſtul.
Cenſus ſolidi l.1.Sine cenſu.vel reliq. &c.
Cenſibus adſcripta mancipia l.2.Sine cenſu vel reliq.
Cenſitor l.2.& 3.De præd.ſenat.
Cenſitus l.5.De cenſu ſiue adſcr.
Centenæ dignitas l.3.De cobort.prin. corn.l.1.De Cæſar.l.1.De murileg. & gynæc.l.5.De decurion.
Centenarius l. 7. De ag.in rebus l.1. De exaction.l. 7. 8. & 9. De pal. ſac.larg.Punitur aliquem lædens l. 1.De concuſſ.aduoc.
Centoniales communes l.1. Si quis pec.conflau.
Centonialis nummus l.2.cod.tit.
Centonarij l.1.& 2.De centon.
Centonariæ l.20. De pag.ſac.& tẽp.
Centuriæ l.12. De indulg.debit. Val. Nou.vn.De præd.piſt.
Cẽturiæ deſertæ l.10.De an.& trib.
Centurionum corpus non eſt deferendum l.vn.De centurion.
Cephaleotæ l.6.De patr.vic.
Cerſoneſitana ciuitas l. 24. De pœn.
Cerusſa l.1. De veteranis.
Ceruix reſupina l.6.De cuſt.reor.
Ceſpitem vellere l.5.De ſepul.viol.
Ceßionem bonorum facere non poſſunt ſuſceptores &c. l. 4. De ſiſc. debit.
Ceßionem ſubſtantiæ Epiſcopus non faciat l.48.De decurionibus.
Chaldæi l.4. De maleſ. & mathem.
Characteres Th.& Val.Nou.vn De trib.fiſc.
Cartularij Magiſt.Equitum & peditum l.5.De diu.offic.& app.
Cartularum miniſterium l.8.De filijs app.& mil.& vet.
Ciliarchæ l.20.De pag.ſac.& temp.
Chomatum logographi l.6.De patro. vic.
Chriſtianitas l.7. De apoſtatis l.112. & 123. De decurionibus l.19. De Iud.cæl.& Samarit.
Chronopius l.10. Quor.app.non rec.
Circumcelliones l.52.De hæret.
Cingulum l.vlt. De poſt.militiæ l.18. De pal.ſac.larg.
Cinguli bonor l.14.De priuil. eor.qui in ſac.pal. Sacramenta l. 2. Quid prob.deb.ad quamc mil.
Circenſe certamen l.7.De ſcænic.
Circitoria dignitas l. 2. De filijs mil. app.& vet.
Circitores l.3.De agent.in rebus.
Circumiectus templi l.4.& 5.De his qui ad Eccl.conf.
Citatoria l.5.De princ.ag.in reb.
Clabulare l.2.De curioſis.

Clabu-

Clabularij curſus procuratio l.23. De *curſ.publ.V.j.Curſus clabularis.*
Clamatio l.4. *De exactionibus*
Clamydis terror l.1. De hab. *quo vti oportet.*
Clanculario Th.& Val.Nou. vn. tit. 51.
Clariſſimatus bonor Theo. & Val. No.vn.De trib.fiſc.
Clariſſimatus l.8.9.& 10. De dome. *& protect.*l.16. De prox.com.diſp. l.74. *De decurionib.*
Clariſſimorũ dignitas l.16. De prox. Com.diſp.
Claudia aqua l.8 *De aquæductu.*
Claui vitrei Th.& Val.Nou.vn.De trib.fiſc.
Clerici qui ſint l.2. De epiſc.Eccl.& cler.
*Clerici eſſe non poßunt originarius, inquilinus, ſeruus vel colonus, corporatus vrbis Romæ vel aliarum vrbium Valent.Nou.vn.*De Epiſ. *iudic.*
Clerici quibuſdam clericorum priuilegia non debentur l.163. De decurionib.
Clericatus l. 84. De *decurionibus. officium Th. & Val. Nou.vn.*De *curial.*
Clientela ruſticorum l.4. De patroc. *vic.*
Codicillus l.7. *De mater.bonis* l.40. *De hæret.*
Codicillorum inſignia l.1. *Ad legem Iul.repet.* Adeptio l.vn. De *præf. P.ſiue vrb.*
Codicilli *naviculariorum* l.15. De *nauic. Honorarij* l. 4. *De primic. & not.* l.1.& 4 *De cod.bon.* l. 16. De *metatis* l.1. De oblat. equor. l.41. *& 74.* De decurion. *Conſulares, Prætorij* l.23. De *præt. & quæſt. Proconſulares* l.5. 7.& 8. De hon. *cod. Senatorij* d.l.74. De *decurionibus. Imaginarij* l. 8. De honor. *cod.*
Codicilli *perfectiſſimatus* l. *vn.* De *perfectiſſ. dign.* Clariſſimatus l. 180. *De decurion. Comitiuæ ordinis ſecundi* l.17. *De prox. Com. diſpoſ. Honorariæ* l.22. *De Iud.cæl. & Sam.*
Codicillariæ dignitates l.7. De *honor. cod.*
Cænobitæ l.16. *De pænis.*
Cænoſæ ſordes l.17. *De pænis.*
Cogitationum ſecundarum ſubtilior exactiórq; cura Th. & Val.Nou. 2. *De inuaſ.*
Cognitio ſacra l.3. *De reparat.*
Cognitor ſacer. l. 9. *De reparat.* Annonarius l. 38. *De nauic.* Cognitor *Ordinarius* l. 12. De *leg. & dec. legat.* l.1. *De religion. priuatarum litium, idémque mercator. peculatus tenetur* l. 5. *Ad leg. Iul. repet.*
Cognitor l.10. *De iuriſd.* l.4. *De adm. & per.tut.* l.2. *De fru.& lit.exp.* l. 5. *Vnde vi.* l.14. *De priuil.eor.qui in ſac. pal.mil. ſacri auditerij* l.4. *De appellat.*l.9. De *rep.app.*
Cohorti obnoxius ad nullam aſpiret dignitatem l. 30. *De cohort.princ. corn.*
Cohortalis militia l.48. *De hæretic.*
qui Cohortali *militia completis* 20. *ſtipẽdiis diſceſſerint, ad nulla deinceps ciuilia munera deuocentur* l. 1. *De cohortal. princ.*
Cohortales l.4. *De veteranis* l.14 *De hæret.*
Cohortalium priuilegium l.11. De *cohort.princ.corn.*
Cohortalinus vel eius filius, conditione deſerta ad nullam aliam adſpiret fortunam l.28. *De cohort. princ.corn.*
Cohortalina l.65. *De hæretic.*
Cohortalini l.184. *De decurionibus* l. 26. *De cohort.princ.corn.*
Cohortalinorum militia l.14 *De priuil.eorum qui in ſac.mil.*
Collectarius Th. & Val.Nou.vn. De præt.ſolidi.

Collegium Senatorum l. 92. *De decurionibus. Ordinum l.* 94. *eod. tit. fabrorum l.*62. *De decurion.*
Collegia ſingularum vrbium l. 179. De decurion.
Collegiatus Val. Nou. vn. De *Epiſc. iudic. Leo & Maior. Nou. vn. De curial.*
*Collegiatum proprium corpus adſtringit l.*16. *De pal.ſa.largit.*
Collegiati l. 1. *Ne oper. à conl. exig. municipales l.* 5. De *loc.fund. iur. emphyt. l.* 12. De *veter. l.*1. & 2. De *colleg. l.* 4. *de op.pub.*
*Coloborum ac penularum indumenta l.*1. *De hab. quo vti oport.*
Colonatus perpetuus l. vn. De mend. non inua. ius l. 33. *De decurion. quæſtio l.*2. De *colonis originarijs Th. & Val. Nou. vn. De colon. vag. vel agn. eor.*
Coloni vel conductores rei priuatæ l. 3. *De act. proc. & cond. rei priu.*
Colonus originalis l. 1. *De inquil. & col. priuatus, patrimonialis l.*2. *De fugit. col. orig.*
*Colorata imago l.*1. *De fam. erciſc.*
Coluare Th. & Val. Nou. vn. De trib. fiſc.
Comes Macedoniæ l. 2. *Sine cenſu vel reliq. fund. comp. non poſſe.*
Comes ſacræ veſtis l. vn. Qui à præb. tir. vel eq. exc.
Comes ſacri ſtabuli l. 29. *De an. & trib.*
*Comes Officiorum l.*2. *De metallis & met.*
Comes metallorum l. 3. *De metallis & met.*
*Comes & magiſter officiorum l.*8. *De curſ. publ. l. vn. De decan. l.*15. *De metatis l.*11. *De indulg. crim.*
*Comes domeſticorum l.*42. *De hæret. l.*2. 3. & 5. *De domeſt. & protect. l. vn. Qui à præb. tir. Vir clariſſimus l.*38. *De decurionib.*
Comes Hiſpaniarum l. 5. *De donat. l.* 3 *De mat. bon. l.*1. *De acc. & inſc.*
*Comes commodi fiſcalis curam gerit l.*28. *De appell.*
*Comes domeſticorum & vices ag. magiſt. mil. l.*1. *De venat. fer.*
*Comes & magiſter vtriúſque militiæ l.*128. *De decurionibus l.*13. *De re mil. l.*18. *De erog. mil. an. l.* 1. *De excoct. & tranſ. l.* 3. *De paſc. l.*13. *De vetera. l.*12. *De filijs mil. app. l.* 1. *De calumn. l.* 14. *De patroc. vic.*
Comes & magiſter militiæ l. 3. *De diu. off. & app.*
Comes & magiſter vtriuſque militiæ per Orientem l. 9. *De Iud. cæl. & Sam. l.*175. *De decurionib.*
*Comes & magiſter vtriuſque militiæ per Africam l.*9. *Ad leg. Iul. de adult.*
*Comes & procurator diuinæ domus l.*16. *De bon. prof*
*Comes Africæ l.*13. *De diuerſ. off. & app. l.*51. & 56. *De hæret. vir ſpectabilis l.*31. *De Epiſ. Eccl. & cler.*
*Comes Theſaurorum l.*14. *De diu. off. & app.*
Comes domorum l. 7. *Ad leg. Iul. repet.*
Comes ſcolarum Th. & Val. Nou. vn. De ſcol. ciu.
*Comes militum l.*13. *De veteranis.*
*Comes diœceſeos Aſianæ l.*1. *Fin. reg.*
Comes & magiſter Equitum l. 5. *De ſent. ex per. rec. per Orientem l.* 1. *Quemad. mun. ciuil. ind.*
Comes Ægypti l. 11. *De pag. ſac. & templ. l.* 3. *De patroc. vic. l.* 8. *De princ. ag. in reb.*
*Comes vtriuſque militiæ l.*12. *De veteran. l.* 3. *De ſalgam. hoſp. non præb.*
Comes & Caſtrenſis l. 12. *De pal. ſac. largit.*
*Comes ſpectabilis & Caſtrenſis S. Palatij l.*1. & 2. *De caſtrenſianis.*
*Comes Orientis l.*15. & 16. *De pœnis l.*8. *De princ. ag. in reb. l.*7. *De iuriſdic. & alijs pleriſque locis. vir ſpectabilis*

ſpectabilis l.21.De diu.offi. & apparit.
Comes & magiſter militum per Orientem inluſtris l.8. De *metatis l.1.* *Ne Com. & Trib.lau. Militiæ l.3.* De *diu.offic.& app.*
Comes & Magiſter militum l.8. De *re mil. l.5.* De *paſcuis l.18.* De *tironib.l.16.*De *deſert.vel occ.cor. l. 7.Ad leg.Iul.repet.*
*Comes & Magiſter Equitum & peditum l.2.*De *re mil.l.113.De decurionib. vir inluſtris l.78.* De *decurionib.*
Comes militaris rei per Africam l.3. De *erog.mil.ann.*
*Comes numerorum l.36.*De *erog.milit.ann.*
Comes primi ordinis l. vn. de Com. *qui prou.reg.l.14.15.& 16. De cenſit.peræq.& inſp.*
Comes ſecundi ordinis l. 8. De *ag.in reb.*
*Comes Sacrarum largitionum l.1.*De *his qui ad Eccleſ.confugiunt & aliȷs pleriſque legibus. vir inluſtris l.4.*De *immun.conc.l.vn.* De *aur. publ.profec.*
Comes S.Remunerationum l.41. De *appellat.*
Comes R. P. *l.8.9.11.12.* De *iure fiſc. & aliȷs infinitis legib.Vir inluſtris l.7. De locat.fund. iur. emphyt.l. 12.*De *extr.ſiue ſord.mun. l.1.* De *equor.conl.l.27.& 32. De pet. & vlt.dat.l.24.* De *pal.ſac. largit. l. 14.*De *tiron.Th.& Val. Nou.vn. De loc.reip.& aliis locis.*
*Comes ſacrarum & priuatarum remunerationum l.2.*De *commeatu. Largitionum l.121.* De *decurionib.*
Comes largitionum vir clariſsimus l. 7.De extra.ſine ſord.mun.
*Comes priuatarum largitionum vir inluſtris l.3.*De *incorp.*
Comes clariſsimus. l.13. De *pet. & vlt.dat.*
Comes perfectiſsimus & amicus l.2. De *bon.vac.*
Comes & præpoſitus ſacri cubiculi Val.& Marc.Nou.vn.De indulg. reliq.
Comes & Patricius l.14. De infirmand.his &c.
Comes theſaurorum l.14. De diu.off. & opp.
Comites largitionum magnifici viri extra ordinem negotia definiunt l.3.De iure fiſc.
Comites vtriuſque ærarȷ non poſſunt condemnare Iudices vel Curiales Th. & Val. Nou.1. De Palatinis. Poſſunt Nou.2.de Palat.
Comites primi vel ſecundi ordinis l. 18.De med.& profeſſ.
*Comites primi, ſecundi vel 3.ordinis Theo. & Val.Nou.3.*De *tiron. & occ.deſert.*
Comites ſacri ac priuati ærarȷ inluſtres l. vn. Qui à præbit. tironum & equ.exc. Th.et Val. Nou.2. De palatinis.
Comites ærarȷ inluſtres viri l.32. De ſuſc.præp.et arc.
Comites Conſiſtoriani l.vn. Qui cōd. rei priu.fid.etc.l.15.et 18. De extr. ſiue ſord. mun. l. vn. Qui à præb. tir. et equo. exc.l.8. De *bon. cod. Th.& Val.Nou.1.de tiron.& occ. deſert.*
Comites ſtabuli viri Clariſsimi *l.3.* De *equor. conl.* Spectabiles *l. vn. Qui à præb.tir.& equor.*
Comites diſpoſitionum l. vn. Qui à præbit.tir.& equor.
Comites archiatrorum Spectabiles l. vn.Qui à præbit.tir.& eq.exc.
*Comites duo largitionum l.1.*De *quæſtion.*
*Comites viri inluſtres l.17.*De *re mil.*
*Comites ſecundi vel tertȷ ordinis Th.& Val.Nou.3.*De *tiron.*
*Comites cōſiſtorȷ trāquillitatis Principis l.vn.*De *comi.cōſiſt.Cōſiſtorij Princ.l.1.*De *pal.ſacr.& rer.priua.*
Comites Ægypti vel Ponticæ diœce-

ſeos l.vn.de Com.& trib.ſcol.
Comites Ægyptiaci limitis l. 51. De curſ.publ.
Comites rei militaris l.17. De prox. com.diſpoſ.
Comites Italicianorum & Gallicianorum l.vn. De conſ.& præſ.
Comites vice ſacra iudicant l.1.De his qui per met.
Comites diſpoſitionum l.12.& 18. De prox.com.diſpoſ.
Comites prouinciarum l.1. De offic. Rect.prouinc.
Comites Rheni l.9.De re mil.
Comites minores l.1. & 2. Ne Com. & Trib.lau.præſt.
Comitũ honor.l.14.De extr.ſiue ſord. mun.
Comitiua l.2.De quæſt.& magiſt. offic.l.4.Ad legem Iul.de amb.
Comitiua proximatus l.11. De prox. Com.diſpoſ.
Comitiua primi diſpoſitionum l. 14. De prox.Com.diſpoſ.
Comitiua primi ordinis l.vn.De Com. & Trib.ſcol.l.1.2.& 3.De Com.rei mil. l. vn. De Com. qui inluſt. ag. adſ.l.vn.De Comit. & arch.ſac.Palat.l.vn. De Com. vac. l.1. De Comit.ord.primi art.diu.l.vn. De profeſſ.qui in vrbe l.189.De decurion. l.54. De hæret. l.16. 17. & 19. De med.& profeſſor.
Comitiua ſecundi ordinis l.2. De Comit.rei mil. l.17. & 18. De prox. Com.diſpoſ.
Comitiua 3. ordinis l.9. & 10. De ſuar.pec.& ſuſc.l.127. De decurio.
Comitiua 3.l.17.De prox. Com.diſp.
Comitiua diſpoſitionũ.l.12.tit.2.lib.6.
Comitiua in diſcuſſionibus l.4. Ad leg.Iul.de amb.
Comitiua priuatarũ l.49. De appell.
Comitiua honoraria l.150. De decurionibus.
Comitiuæ honor. l.12.De med.& profeſſ.
Comitatus ſacer manſuetudinis noſtræ l.5.De leg.& detr.legat.
Comitatus principis vel Cæſaris l.6. De malef.& mathem.
Comitatus ſerenitatis l.47. & 66. De appellat.
Comitatenſe munus l.38.De decur.
Comitatenſes milites l.4.De vet.l.7. De priuil. eor. qui in ſac. Numeri l.18.De re iud.l.7. De tiron.legiones d.l.18.Vexillationes l.22. De erog.mil.ann.
Commeatus tẽporarius l.21. De præt. & quæſt.
Commentarienſis l.5.6.& 9.De cuſt. reor. Exoſa miſeris clauſtra cuſtodit l.omnis.De iis quæ admi.
Commentarienſes nequiſſimi l.5. De pœnis.
Commentitia vẽditio l.1. De in integ. reſt.
Commoderata diſpoſitio l.15. De ann. ciu.& pan.grad.
Commodum vſurarum l.1.De vſur.
Commonitorium l.2. Si cert. pet. de ſuff. l.10. De curioſ. l.27. De erog. mil.ann.
Cõmutatio inſtar emptionis obtinet. Val.Nou.vn.De hiis quæ admi.&c.
Comparatio tranſuectióque ſpecierũ l.4.De equ.conlat.
Competitio l.vn.De quinq.præſc.l.3. De incorp.l.29.30.& 32. De petit. & vlt.dat. l.23. De bon. proſc. non valet niſi annus ex die mortis exceſſerit ex quo fiſcus locum habuit Th.& Val.Nou.vn. De competit.
Competitionum negotia l.68. De appell.nebulæ l.1.De rei vindic.
Competitionis facultas l.4. De cenſ. peræq.& inſp.
Competitores l.3. De incorp.d. l.29. 30.& 32.De pet.& vlt.dat.
Compulſor cohortalis Val. & Mart. Non.vn. De indulg.reliq. Id arripiat quod mãdauit Curia l. 7. De exſ.& exact.in deprædatione conuictus l.3.De concuſſ. adu.ſeu. app. Ex Africanis prouinciis pellendus l.44.

l.44.eod.tit.
Compulſorum inſtantia l.4.Ne conl. tranſl.poſtul.
Conceptaculum l.2.De aquæductu.
Concilabula l. 2. De fid. Cath. l. 5. & 19.De hæret.l.1.De Iud.cæl.& Sa.
Conciliatrix l.1.De repud.
Concilium Ariminenſe Byzacinorum l.3.De inoff.teſt.l.1. De lib.& eor. lib.extraordinarium l.12.& 15.De legat. & dec. leg.prouinciale d. l. 12. & 13.eod.
Conchilij pondus l. 18. De ſuſc. præp. & arc.cruor.l.3. De veſt.olou. & aurar.
Conchilioleguli l. 17. De murileg. & gynæc.l.9.De luſt.conl.
Conchiolegulorum familiæ l. 5. De muril.& gynæſ.
Conclaue carceris l.3.De cuſtod.reor.
Conclauia Valent.Nou.2.De teſtam.
Concuriales Val. Nou.vn. De confir. hijs quæ ad.&c.
Condita l.1.De cond.in publ.horr.
Conducibilis deuotio. l. 4. De itin. mun.
Conductio procurationis ſpecies Th. & Val. Nou. vn. Ne cur. præd. alterius cond.
Conductores diuerſorum portuum ac vectigalium 3. De indulg.deb. domus Auguſtæ milites eſſe non poſſunt l.2.De Conduct.& hom.dom. Auguſt.
Confuga l.4.De ijs qui ad Ecc.confug.
Conhibentia vendibilis l.15.De pæn.l. 10.De murileg. & gyn.l.7. & 26. Quor.app.non rec.
Conlationis cura vicarium conſtringit.l.vn.De offic.Vic.
Conlator priuatus & patrimonialis l.9.De indulg.debit.
Conludium l. 11. De iuriſdict. & alijs locis.
Conquæſtio l.22.De præt.& quæſtor.
Conſanguineus filius l.2. De legit.her.
Conſanguinitas l.1.eod.tit.
Conſeſſus intimus Curiæ l. vn. De *præf.præt.ſiu.vrb.*
*Conſiliarius l. 1.*De *aſſeſſ.domeſt. & canc.*
Conſiſtorium ſacrum Principis l. 28. De præt. & quæſt. l.2. De primic. & not.l.5. De prox. Com.diſpoſ.l. 8. Ad leg.Corn. de ſic.l.10. De leg. & dec.legat.
Conſiſtorij ſecreta l. 7. De priuil. eorum qui in.ſac.pal.
Conſociationes proximæ criminibus l.1.De ſtud.lib.vrb.Rom.
Conſors petitionis l.2.Si petit.ſoc.ſine hæred. defec. munerum l. 2. Ne conlat.tranſl.poſtul.
Conſortium l.3.De nupt.l.2.De inceſt. nupt. l. 33. De decur. l. 7. De ſuſc. præp.& arc.
Conſtantinopolis l.1.De fabricenſib.
Conſularis l.7.De prox.Comit.diſpoſ. l.3.De acc.& inſc.l.3.De murileg. & gynæc.l.1.Ne quis in pal.man. l.6.De met.l.6.De ag.in reb.
*Conſularis Æmiliæ l. vn. De vectig. & comm.l. 3. De cenſu ſiue adſc. Æmiliæ & Ligurię l.4.De denũt. vel edit.reſc. Aquarum l. 2. De diu.offic.Bæticæ, Byzacenæ l.1.De conlat.donat.vel releu.poſſ.l.3.*De *bon. proſ. C. Campaniæ l. 71.* De *decurion. l.4.* De *diu.reſc. l.5. Ad S.C.Claudianum l.12.* De *pænis l. 1.*De *collegiat.l.vn.Quor.vſus interd. l. 24.* De *curſ. publ. Fenicis l. 52.* De *decurion. l. 9..*De *luſtr. conlat. l.9.* De *filiis fam. mil.app. Liguriæ l. 4. Vnde vi. Numidiæ l.8.*De *Epiſc.Eccl.& cler.l.17.*De *luſtr.conl. Palæſtinæ l. 55.* De *decurionib. Pannoniæ l. 6.* De *veteran. Piceni. l. 71.* De *decurion. l.5.* De *pact.& tranſact.l.2.*De *exhi vel tranſm. reis l.4. Quib. equor. vſus conceſſ.aut.den.& Maiorianus.Nou.vn.* De *bon.proſc. Siciliæ l.29.*De *curſ.pub.ang.& parã. Syriæ l.11.*De *coh.prin.corn.Syrię Cæl.l.6.De iu.fiſ.l.7.et8.De nõ rec.*

appell. Tuſciæ l.72. De decur. l.5. De denunt. vel edit. reſc. Venetiæ. l. 1. De exſec. & exact. l.10. De exaction.
Conſularium inſignia. l.5. De hon. cod.
Conſulare faſtigium Th. & Val. No. vn. De honoratis.
Conſularitas l.74. De decurion.
Conſularitatis inſignia l.2. tit.2. lib.6. Dignitas l. vn. De conſ. Præſid l.7. De honor. codic. l.10. De ag. in reb. Faſces l. 14. Ad leg. Iul. de ambit.
Conſulatus omnibus faſtigijs dignitatum anteponendus l. vn. De Conſul. Præf. Magiſt.
bis Conſulatus inſignia conſecutus prefertur his qui ſemel functi ſunt hoc honore Th. & Val. Nou. vn. De honoratis.
Conſules l.12. De iuriſdict. l.2. De lib. & eor. lib. l. r. Qui bonis ex leg. Iul. ced. poſſ.
Cupæ Valent. Nou. vn. De nauic. amnicis.
Curarum ius atque arbitrium l. vn. Ne Præfectiani &c.
Curagendarij l.1. De curioſis.
Curatores ciuitatis l.3. De donat. l.5. De exh. vel tranſm. reis l.3 De ſuperexact.
Curatores ciuitatis l. 8. De donat. l. omnis. De ijs quæ adminiſtr. &c.
Curatoricio nomine equi flagitati l. 2. De equor. conl.
Curatoricij equi V. J. Equi curatoricij.
Curiæ præclaræ honor l.3. De fid. teſt. & inſt.
Curiales oneribus extraordinarijs non poſſunt occupari l. 31. De ſuſc. præp. & arc. l.30. De decurion.
Curiales Claudiopolis, Pruſiadis, Totai & Voridis oppidorum ſiue manſionum per Bythiniam l.119. De decurion. Afri. l.21. eod. tit. Antiocheni. l.51. eod. tit. prouinciæ Myſiæ l.96. eod. tit.
Curiales diuerſarum ciuitatum l.19. De decurion. omnium ciuitatum l. 30. eod. tit.
Curiales decem primi ordinis plumbatarum ictibus tundi non debent. l.2. De quæſtion.
Curiales inferiores l.173. De decurionibus.
Curiales poſſunt eſſe Procuratores Th. & Val. Nou. vn. Ne cur. prǽd. alt. cond.
Curiales ordinarij l.16. De nauicul.
Curialis l.12. & 16. De exaction. & alijs locis.
Curialis nexus l.58. De decurionib. origo l.48. De hæretic.
Curialis vel eius filius deſerta conditione ad aliam non aſpiret fortunam l.28. De cohort. princ. cornic. Non poteſt eſſe Senator Th. & Val. Nou. vn. Ne dec. ad Senat. dign.
Curialia Vincula l.19. & 155. De decurion. munera. l.34. eod. tit. Officia l.42. eod. Onera l.155. eod. tit. munia. l.15. De decurionibus.
Curialium ſucceßio. l.19. De diu. off. & app.
Curialitas Th. & Val. Nou. vn. De ſucc. curial.
Curioſi l.1.5.10. & 11. De curioſ. Litorum Th. & Val. Nou. vn. De trib. fiſc.
primi ſcolarum Curioſi l. 6. De Curioſ.
Curſus clabularis l. 2. & 5. De curioſ. publicus l. 10. De extr. ſiue ſord. mun.
Curſus publicus ſi vexatus ſit, muliones & mancipes in quadruplum ſuperductorum animalium pretium inferant l.53. De curſ. publ.
Curſus publicus à priuato non vſurpandus l.54. De curſ. publ.
Curſus publicus nunquam veniat in querelam l.64. De curſ. publ.
Curſus publicus à nullo ſine euectionis auctoritate moueatur l.27. eod. tit.

iij Curſus publici damna, non eſt ab itinere ſolito deuiandum l. 25. De curſ. publ.

Curſus publici exhibitio quomodo diſtribuenda l. 5. De curſ. publ.

Curſus velocis & clabularij nullus habeat poteſtatē præſumendi, excepta magnitudine PF. P. l. 62. eo. ti.

Curſui publico præſunt Procuratores, Rectores Prouinciarum, Præfecti vehiculorū l. 4. De curſ. pub.

Curſualis ſollicitudo l. 7. De curioſis.

Curſuales equi l. 64. De curſ. publ.

Curſuale obſequium l. 9. De re milit.

Curule certamen. l. 1. De equis curul.

Cuſtodia horreorum non demandetur præfectiano l. vn. Ne præfectianus &c.

Cuſtodia carceralis l. 7. De cuſt. reor. Th. & Val. Nou. vn. De Iud. Sam. & hær.

Cuſtodia publica vel priuata Valent. Nou. vn. De confirm. iis &c.

Cuſtodiæ ſimilitudo l. 19. De acc. & inſc.

Cuſtos litorum l. 17. De nauic.

Cuſtos ac menſor conditorum l. 1. De cond. in publ. horr.

Cuſtodes carcerum l. 7. De cuſt. reor.

Cyprus Inſula l. 17. De pœnis.

Cyrus Afrodienſium ciuitatis Epiſcopus l. 37. De ann. & trib.

D

DAmaſus Pontifex l. 2. De fide cathol.

Datianus V. C. Patricius l. 1. De an. & trib.

Deaurare l. 1. De fabric.

Deauratores l. 2. De excuſ. artif.

Decanica l. 30. De hæret.

Decani biennij ſpatio primiceratus gerant officium l. vn. De decanis.

Decargyrus nummus l. 2. Si quis pecun. conflau.

Decemprimatus l. 7. 8. & 9. De domeſt. & prot.

Decemprimi domeſtici l. 8. & 9. De domeſt. & prot. l. vn. De præpoſ. lab. Curiales l. 39. De Epiſ. Eccl. & cler.

Decemprimi ſcolarum l. 10. De domeſt. & prot.

Decennalia l. 1. De long. temp. præſc.

Decimari l. 2. De veteran.

Decoctio Theod. & Val. Nou. 1. De bon. fabr.

Decoctio natalium l. 3. Ad SC. Claudianum.

Decoctorum vitia l. 15. De piſt. & catabol.

Decolor macula. Val. & Marc. Nou. vn. De matr. Sen.

Decuriꝫ l. 18. De piſt. & catab.

Decuriæ Herculeæ ſuffragium l. 46. De curſ. publ.

Decurialium priuilegia d. l. 18. De piſt. & catab. l. 1. & 3. De dec. vr. Rom.

Decurio miles eſſe non poteſt l. 1. De tiron. l. 12. De veteran. l. 1. De tab. log. & cenſ.

Decurio ſponte cenſuali miniſterio mancipatus quæſtionis ſubiici poteſt l. 4. De tabul. log. & cenſ. falſum commitens non ſtatim deſinit eſſe decurio l. 1. Ad legem Corn. de falſo.

Decuriones Palatij excubias agebāt l. 4 De decur. & ſil.

Decuriones Palatij l. 1. De decur. & ſilent. ciuitatum Theod. & Valent. Nou. 1. De his qui ſpont. munus &c.

Decuriones non poſſunt eſſe tabelliones l. 3. De decurio. Senatores l. 18. eod. tit. Ad Procurationes vel curias ciuitatum accedere niſi munijs perfunctis l. 20. eod. tit. Conductores etiā minimi vectig. l. 97. eo. tit. fidicul. ſubijci nō poſſūt l. 2. De q.

Decuriones ab auri atque argenti præſtatione immunes ſunt l. 4. De luſtr. conlat.

Decurionatus l. 3. De decurion. l. 2. De filijs milit. app. l. 1. Ad legem Cor. de fal. origo Th. & Val. Nou.

l.& 2. De his qui ſpont. mun. &c.
Decurionatus immunitas l.2. De Iud. cæl.& Sam.
Decurionatus duarum ciuitatum l.12. De decurion.
Dedititij l.16 De tironib.
Defecta poſſeſſio l.14. De cenſ. per æq. & inſp.
Defectio.l.31. De ann.& trib.
Defenſacula fiſci l.2. De aduoc.fiſc.
Defenſor plebis l. 8. De donat.domus diuinæ l.3. De act.proc.& cond.
Defenſores ciuitatis l. 1. 2. & 3. De defenſ.ciuit.l.4.
De adm. & per.tut. l.3. De his qui propr. cond. l.6. De fabric. l.5. De exhib.& tranſm reis l.3. De ſuperexact. minores poſſeſſores compellunt ad ſolutionem fiſcalium penſitationum l.12. De exaction.
Defenſores & curiales ſingularum vrbiũ l.12.& 13. De pag.ſac.et tẽp.
Defenſores teſtamentarij, legitimi l.3. De tut.& curat. vt in l.4. De tut. & curat.l.2. De admi. & per.tut. ſenatus l.2.& 3. De præd.ſen.
Deficiens l.3.& 5. De teſt.& cod.l.9. De legit.her.l.1. Ad legem Corn.de falſo Valent.Nou.2. De teſt.Th.& Val.Nou.vn. De teſtam.
Defigere animos ad libidinem l.3. De mal.& math.
Defugæ curiæ vel collegij l. 3. De his qui condic.propr.reliq.
Delatorij libelli l. 7. De pet. & vlt. dat.
Delegatio l. 2.3. & 4. De indict.l.8. De extr.ſiue ſord.mun.l.54. De decurion. l.1. De an. & trib. Val. & Marc. Nou. vn. De ſuar.boar.& pec.
Delegationis ordo l. vn. Ne conlatio per lolog.celeb.
Delegatoriæ l. 22. De erog. mil. an.l. 16. De exaction.
Delforum curia l.4. De ſpectac.
Denariſmus l. 107. & 123. De decurionib.
Dendrophori l.20. De pag.ſac.& tẽpl.l.1. De centon.& dendroph.
Depectio l.1. De abolit.l.31. De an.& tribut.
Depectiones conſceleratæ l.1. De poſtul.
Depectus l.1. De rapt.virg.vel ſanct. vel vid.
Deportationis nomen quid. l. vn. De ſent.paſſ.& reſtit.
Deprædatio l.2. De re mil.
Deprecatio l.6. De acc.& inſc.
Deruta ſepulchra Valent. Nou. vn. De ſepulc.
Deſcriptio Th. & Valent. Nou. De releu.adær.vel don.
Deſertores puniendi Th.& Val.Nou. vn.de tir.& occ.deſert.
Deſignationum ordo ſeruetur l.3. De præt.& quæſt.
Deſperatio Valent.Nou.vn. De par. qui filios &c.
Deſperatis morbis nulla curatio adhibenda Th. & Val. Nou. vn. De Iud.cæl.& Samar.
Detentator l.6. De patroc.vic.l.6. De conl.don. vel rel. poſſ. Th. & Val. Nou.vn. De amb.& loc.limit.
Detentatores alienigenæ l. 14. De murileg.& gynæc.
Deuerticulum l.33. De curſ.publ.
Deuoto publica l.7. De diu.reſc.
Diacathoci l.1. De fiſc.debit.
Diaconica l.30. De hæret.
Diaconiſſæ Val.& Mart.Nou.vn. De teſtam.cler.l. 27. & 28. De Epiſc. Ecc.& cler.
Diametri l.5. De naufr. l.38. De nauic.
Diadotæ l.28. De erog.mil.an.
Dicatio l.1. De veter. l.2. De fam.lib.
Dichoneutum æs. V. Aes dichoneutum.
Dictator l.1. De leg.& dec.leg.
Dictio vel ſtipulatio dotis l. vlt. De dotib.
Dies Paſchæ l.2. De ferijs l.4. De indulg.crim. Paſchalis lætitiæ l. 6. eod.

eod.tit. Solis celebris l.1. & 2. De ferijs. fauſtus l.1. De exſec. & exact. l.10. De exact.
Dies temporalis l. 63. De appell. l. 9. De repp. app. natalis l.6. De curio.
Dies feriati & largitionum l. 38. De nauic. Iuridici. l.2. De ferijs. Natalitij vrbium maximarum d. l. 2.
Dies ſolis dominicus dicitur l. 3. De exſ. & exact. l. 13. De exaction.
Dies Sabbati l. 8. De exſec. & exact.
Dies ſolis ſpectacula non edenda. l. 2. De ſpectac. nemo conueniendus l.1. De exec. & exact. l.13. De exact.
Dies lucis auſpicia vel ortus Imperij proferentes l.2. De ferijs.
Digeries l.4. De ſuar. pec. & ſuſc.
Digma clandeſtinum l.9. De ſuar. pec. & ſuſc.
Dignitas adumbrata l. 24. & 41. De decurion. ementita vel vera l.2. De exhib. vel tranſm. reis Inluſtris l. 5. & 14. De metat. Inluſtris Palatij l. 1. Ad l. Iul. de ambit. Protectoria l.5. De veter. emendicata l. 3. De teſtim. ex trib. & prot. Clariſsima l.1. De acc. & inſer.
Dignitates legitima vel honorariæ l. 2. Ad leg. Iul. repet.
Dilaceratio publica l.3. Ad leg. Iul. de amb.
Dilatio tranſmarina l.4. De dilat.
Dilectus nouus Th. & Val. Nou. 2. De tironibus & occ. cor.
Dimenſtruum l.3. De indictionib.
Doeceta l.1. De Alex. pleb. prim.
Directoriæ l. 3. De can. frument. vrb. Rom.
Diſcuſsio l. 4. Ad leg. Iul. de amb. l. 1. De diſcuſſ. l.14. De iur. fiſc. l. omnis. De ijs quæ admin. &c.
Diſcuſſor l.1. & 2. De diſc. l.21. & 29. Quor. app. non rec. l.30. & 45. de appell. l.10. De Iul. cæl. & Samarit.
Diſpoliatio l.6. De ſep. viol.
Diſpoſitiones epiſtularum ac libellorum l. 1. De proxim. comit. diſpoſ. Inluſtris viri Præf. V. Th. & Val. Nou. vn. De Pentapol. &c.
Diſpoſitionum ſeries l. 9. De prox. Com. diſpoſ.
Diuale præceptum l. 6. De domeſt. & prot. l. 12. De piſt. & catab. l. 6. De ſuar. pec. & ſuſc. beneficium. l.17. De prox. com. diſp. reſponſum l.1. De caſtrenſianis ſcitũ l.30. De erog. mil. an. reſcriptum l. 25. De petit. & vlt. dat.
Diualis conſtitutio Th. & Val. Nou. vn. De Cod. Th. auct. Lex Th. & Val. Nouel. 2. De his qui ſponte mun. &c. l.17. De extr. ſiue ſor. muner. l. 74. De decurion. l.2. Ne ſanct. baptiſ. iter. Sanctio l. 28. De pet. & vlt. dat. l.10. De ag. in reb.
Diuerticula delitioſa l. 4. De off. Rect. prou.
Diurnarij poſt expletum munus Curtiis aggregentur ſi non ſine infames l.8. De cohort. princ. corn. & princip.
Domeſticatus Th. & Val. Nou. vn. De ſcolar. Com.
Domeſtici l.3. De aſſ. domeſt. & canc. l.1.2. & 3. & toto fere tit. De domeſtic. & prot. l. 27. De erog. mil. ann. d. Nou. vn. De ſcolar. Com.
Domeſtici expleto ſui temporis actu ad eandem ſollicitudinem non aſpirent l. 16. De num. act. ſeru. & exc.
Domeſticorum ſchola l. vn. De præpoſ. labor. conſortium l. 38. De decurionib.
Domeſticus ad prouinciam dirigi non poteſt. l. 4. De exſec. & exact.
Domeſtica poſſeſsio Th. & Val. Nou. vn. De reſc. vend.
Dominicus totius ſeptimanæ primus & vltimus dies l. 5. De ſpectac.

Dominium ſacrum l.15. De *iur.fiſc.*
Domus iudiciariæ l.8. De *op.publ.*
Domus diuinæ l. 6. De *itin.mun. vrbanæ l.36.* De *hær.*
Domus diuinæ ac vulnerabilis Auguſtæ Pulcheriæ ſeu nobiliſsimarum ſororum l.21. De *luſtr.conl.*
Domus diuina l. 64. De *app. l.114.* De *decur.l 2.* De *frum.vrb.* C P. *l.9. & 16.* De *ind.deb. Æternabilis l.5.* De *loc.fund iur.emphy. Sacra l.9.* De *indulg. deb. Auguſtiſsima l.1.* De *cond.& hom.dom.Aug. Regia Th.& Val. Nou.vn. Neque dom. diuin.* Diuina *Th.& Val. No.vn.* De *reſc. vend. & Nou. vn.* De *trib.fiſc.*
Domus noſtra l.11. De *iur. fiſc. Auguſta l. 2.* De *cond. & hom. dom. Aug.l.1* De *priuil.dom. Aug.* Do*minica Val.& Mart. Nou.vn.* De *ind.rel.*
Domus defectæ l.3. De *indulg.debit.*
Domus clariſsimæ memoriæ Euſebij l.1. De *an.& trib.*
Domus ad ſacrum patrimonium pertinentes l. 2. De *dom. ad rem pr. pert. Ad rem priuatam pertinentes l.1.eod.tit.*
Domus defunctorum l.4. De *ſepulcr. viol.*
Domus ſacri patrimonij vel emphyteutici iuris vel priuatorum l. 2. De *ind.deb.*
Donaria l.25. De *Iud.cæl.& Sam.*
Donatio maritalis pudicitiæ præmio ceſsit l.1. De *bon.proſc.*
Donatiſtæ l.37.39.40.41.43. & 44. & 46. De *hæret.*
Donatrix l.5. De *ſponſal.*
Dos data, dicta aut promiſſa l.3. De *inceſt.nupt.*
Ducatus l.28. De *præt.& quæſt.l.11.* De *domeſt. & prot.l.13.* De *prox. Com.diſpoſ.*
Ducennarij l.1. De *exaction. l.8.* De *ag.in reb.l.7.& 8.* De *pal.Sac.lar. Th.& Nou.vn.* De *ſcol. com.l.9.* De *exact.l.1* De *concuſſ.aduoc.*
Duumuiratus l.1. De *bon.cod. l. 77.* De *decurionib. onera l.16.* De *decurion.*
Duumuiri l.1. Quemadm.mun. ciuil. ind.
Duumvirales l.2.eod.tit.
Ducenæ dignitas l. 3. De *cobort. prin.corn.l.1.* De *Cæſar.l.1.* De *murileg.& gyn.l.5.* De *dec.*
Ducianus l.3. De *lit.& itin.cuſtod.*
Ducenę principatus l.15. tit.2.lib.6.l. 20.& 21. De *ag.in reb.*
Dux limitis l. vn. De *luſor. Dan. limitum l.5.* De *filijs app.mil. Limitis Eufratenſis l. 1. Ne Comit. & trib.lauac.prǽſt.*
Dux & præſes Sardinię l. 3. Ad leg. Iul.rep. Meſopotamiæ l.6. De *filiis app.milit. Libyæ l.16.* De *num.act. ſcr.& excep. Armeniæ l.15.* De *re mil: l.57.* De *curſu publ. Daciæ ripenſis l.13.* De *op. publ. Rheni l. 9.* De *re mil. Ægypti l.43.* De *appell. Oſdroënæ l.8.* De *pag.ſac.& templ.*
Dux & Corrector limitis Tripolitani l.133. De *decur.*
Duces ſpectabiles l. 27. De *cohort. princ.corn. Rheni l.9.* De *re milit.*
Duces prouinciarum l. vn. De *Com. & trib.ſcol.l.3.* De *Com. rei mil.l. vn.* De *Com. & arch. Sac.pal. Th. & Val. Nou.vn.* De *trib.fiſc. Militum l. 13.* De *veter. Th. & Val. Nou.vn.* De *ambit.& loc.limit.*
Duces V.C. l. 113. De *decurion. limitum l.2.* De *ven.fer.*
Ducum patrocinia l.1. De *patroc.vic.*
Duum menſum l.10. De *appell. l. 2.* De *decurionib.*
Dyptica l.1. De *expenſ.ludor.*

E.

EBrioſus l.1. De *repud.*
Eburarij l 2. De *exc.artific.*
Eculeus l.6. De *malef.& math.*
Edictum de alterutro l.7. De *teſtam. & cod.* Diui *Hadriani Val. Nou. 1.* De *teſtam.*

Editiones ſpectaculorum l. 2. *De off. Rect.prou.*
Editores munerum ſeu ludorum l. 18. *&* 31. *De præt.& quæſt.*
Efficacia Val.& Mart.Nou.vn. De *ſuar.pec.*
Efficacitas Th.& Val. Nou.vn. De *locis reipub.&c.*
Egregiatus dignitas l. 3. De *cohort. princ. corn. l.*1. De *Cæſar. l.* 1. De *murileg.& gynæc.l.*5.De *decurio.*
*Egregiorum ordo l.*1. De *bonor.codic.*
Elimata gloria Theod. & Val. Nou. De *Theod.Cod.auct.*
*Elimata deſideria l.*8. De *leg.& dec. legat.*
Emancipationis præmium l. 9. De *mat.bon.*
Embola felix Th. & Val. Nou. vn. De *nau.vlt.du.&c.*
*Emendicata ſuffragia l.*15.De *acc.& inſc.l.*75.De *decur.*
*Emendicata gratia l.*129.De *decurio.*
*Emeſſa militia l.*14.De *priuil.eor.qui in ſac.*
*Eminentia l.*10.De *tiron.*
Emphyteuticum ius l. 3. De *adm. & per.tut.*
Emphyteutici iuris prædia l. 7. De *loc.fund.iur.emphyt.*
*Emphyteuticaria prædia l.*3.*Ad S.C. Claud.*
*Emphyteutica Reip.prædia l.*14. De *ind.debit.*
Emphyteuticarij poſſeſſores l. 3. De *conl.fund.patr.l.*4.De *an.& trib. l.*54.De *hæret.l.*1.De *itin.mun.*
*Encautarij l.*8.De *cenſu ſiue adſc.*
*Encautum l.*4. De *extr.ſiue ſord.mu. l.*1.De *veter.*
*Encratitæ l.*7.9.*&* 11.De *hæret.*
Entheca priſtinorum l. 7. De *piſt. & catabol.*
*Enthecæ l.*7.De *bon.proſc.l* 12.De *op. pub.*
Enormitas Th. & Val. Nou. 1.De *Palatinis.Impendij l.*21.De *præſt. & quæſt.*
*Epimetra l.*15. De *ſuſc.præp. & arc.*
Epigenius vir ſpectabilis Comes & Magiſter memoriæ Theod.& Val. Nou.vn.De Cod.Th.auct.
*Epiſcopus vrbis Romæ l.*21. *De extr. ſiue ſord mun.*
Epiſcopus Manichæorum Val. Nou. vn.De Manich.
*Epiſtolæ l.*2.*De teſt.& cod.*
Epiſtolæ familiares,homines plerunque commendant abſentium l. 1. *Quod iuſſ.*
*Epiſtulæ Ex protect.l.*2. *&* 3. *De diu. offic.& app.*
*Epiſtulæ l.*4. *Ad leg.Corn.De falſo l.* 1.*De teſtim. Extr. vel prot. l.*8. *De extr.ſiue ſord.mun.l.*26.*De decur. l.*27. De *Epiſc.Eccl. & cler. l.*40. *De hæret.*
Epiſtulæ Vicariorum l. 5. *De bonor. cod.*
*Epiſtolæ elicitæ l.*45.*De decur.*
Epiſtolare reſcriptum l.vn. Si cert. pet.de chir.
*Epiſtulares l.*7. *De pal.Sac.larg. & rer.priu.*
*Equi Hermogeniani vel Palmati l. vn. De greg.dom.l.*1.*De equis cur. Curatorici l.*29. *De ann. & trib. Hiſpani ſanguinis l.* 1. *De eq. cur. Græci l.* 2. *eod. tit. Curules l.*3.*De ſpectac.Canonici militar. dioceſeôs Africanæ l.*3.*De equ.conl.*
*Equorum vſûs quibus conceſſus vel denegatus l.*1.*Quib.equor.vſ.conc. aut deneg. indictio l.*15. *De prox. Com.diſpoſ.*
Equeſtris ordinis dignitas l. 16. *De nauic.*
Equites Rom.l.vn.De ijs qui ven.æt. impetr.ſecundi gradus dignitatem obtinent.l.vn.De equeſt.dignit.Ex indigenis & ciuibus Rom. vel peregrinis eliguntur.d.l.vn.
*Ergaſiatani l.*1.*De Alex.pleb.prim.*
Ergaſteria publica l. 1. *De oper.publ.*
*Ergaſteria l.*42.*De op.publ.*
Ergaſteria quæ mercimonijs depu-

tantur, quieta ſint & libera l. 5. *De metatis.*
*Ergaſteria vel tabernæ l.*14.*De Epiſ. Eccl.& cler.*
*Ergaſtulis vel priſtinis dedi. l.*15. *De acc.& inſc.*
Erogatio publica l. 6. *De luſt.conlat. l.* 4. *De ſuar. pec. & ſuſc. Th. & Val.Nou.vn.De indulg.reliq.*
*Ethij.dogma l.*8.*De hæretic.*
*Euectio numerum veredorum continet l.*14.*De curſ.publ.*
Euectiones ab omnibus poſtulantur l. 8.*De curſ.publ.*
*Euectiones ſpeciendæ l.*8.*De curioſ.*
*Euectiones birotum paßim faciendæ non ſunt.l.*9.*De curſ.publ.*
Euectiones fiunt à Rectoribus prou. abſente Vicario l. 13. *De curſ. public.*
Euectionis datæ forma & licentia non excedatur l. 14. *De curſ. pub. Textus l.*22.*eod.tit.*
Euectionis faciendæ nullus ſibi vſurpet facultatem l. 38. *De curſ.pub. Copia Principi & poteſtatibus* PF.P.*tantum eſt reſeruanda l.*40. *eod.tit.*
Euectione nullus vtitur priuatus l. 44.*De curſ.pub.& qui vti debent. d.l.*44.
Euectionum faciendarum licentia negatur Magiſt. militum l. 56. *De curſ.publ. Duci Armeniæ l.*57.*eo. tit.Vicarijs l.*61.*eod.tit.Comitibus Ægyptiaci limitis l.*52.*eod.tit.*
Euectionum contractus & aſinorum numerus. prohibentur l. 41. *De curſ.publ.*
*Euectionum faciendarum arbitrium in publicis tantum cauſis vſurpatur l.*19.*eod.tit.*
*Euectionum competentia ſubſidia Iudices perferant l.*20.*eod.tit.*
*Eudoxopolitana ciuitas l.*42.*De op. pub.*
Eugenius ignis l. 12. *De pag. ſac. & temp.*
*Eunomia perfidia l.*6.*De hæret.*
*Eunomiani l.*8.22.26.27. 31.32.36. & 59.*De hæret.l.*7.*Ne Sanct.bapt. iter.*
Eunomiana inſtitutio l. 12. *De hæret. ſuperſtitio l.*14.*eod.tit.*
*Euocatoria l.*3.*De decur.& fil.*
*Eureſius hæreticus l.*28.*De hæret.*
*Eutropius ad Cyprum inſula perductus & relegatus l.*17.*De pœn.*
Eutrop.res ærarij calculis adiunctæ l. 17.*De pœnis.*
Exactio nummaria l. 3. *De ſuar. pec. & ſuſc. Annonaria l.*12.*De appell. Annonarum l.*8.*De decurion.*
*Exactio omnis celebretur per Rectorem prouinciæ inſtantibus officijs Palatinis aut apparito. inluſtrium virorum l.*56. *De exſec.& exact.*
Exactio in eadem prouincia non eſt iteranda l. 9. *De exec. & exact. Plebis l.*6.*De cenſ.ſiue adſc.*
*Exactor, admonitor, portitor aut præceptor, Agens in rebus, Palatinus vel apparitor inluſtrium poteſtatum tantum poteſtatis arripiat, quod per mandatum curiæ ſuæ ſpecialiter adprobatur, nec Collegij iure munus alteri iniunctum præſumat l.*7.*De exſec.& exact.*
Exactor curialis Val.& Marc.Nou. vn. De ind. reliq. Fiſcalium functionum Valent.Nou.vn.De confirm.&c.
*Exactores l.*3. *Ne cont.tranſl.poſtul. l.* 3. *De priuileg. eorum qui in ſac.*
Exactores die Solis neminem conuenire poſſunt l. 1. *De exſec. & exact.*
*Exactores non poſſunt dare fenebrem pecuniam l.*1. *De his qui cum diſp. contr.*
*Exactores ſuam efficaciam oſtendere debent proprio Iudici l.*9.*De exſec. & exact.*
*Exactorum & compulſorum direptio l.*1.*De iur.fiſc.l.*1.*De exact.*

Exæquatio cenſuum l. 8. De cenſ. ſiue adſc.
Exagia Theod. & Val. Nou. vn. De pretio ſolid.
Exauctoritas l 35. De curſ. publ.
Excator. l. 5. De cenſit. peræq. & inſp.
Exceptionis officium l. 17. De diu. off. & app.
Exceptor publicus l. 15. De decurion. Th. & Valent. Non. vn. De trib. fiſc.
Exceptores fiunt commentarienſes l. 2. De Mun. act. ſcr.
Exceptores l. 16. De prox. Com. diſpoſ. Militiæ Palatinæ l. 22. De pal. ſac. larg. pro loco & ordine ſuo ad commentarios accedant l. 2. De nu. act. ſcr. & exec. munia propriæ ciuitatis agnoſcant l. 17. De diu. off. & app.
Exarchiatris l. 2. De med. & profeſſ.
Excomite cuiuſlibet ordinis l. 26. De decurion. l. vn. De oblat. equor. l. 36. 41. & 75. De decurion.
Excomitibus conſiſtorianis l. 3. De metatis.
Exconſule l. 1. De an. & trib.
Exconſularibus l. 8. 9. 10. De domeſt. & prot. l. 8. De prox. com. diſpoſ. l. 19. & 24. De pal. ſac. larg.
Excubicularijs l. 15. De extr. ſiue ſord. mun.
Exdomeſticis l. 153. De decurion.
Exducibus l. 1. de dec. & fil.
Exmagiſtris Eq. & ped. l. 3. De metat. l. 1. De an. & trib.
Exmagiſtris ſtudiorum l. 25. De decurion.
Experfectiſſimis l. 6. De num. act. & ſcrin. Honorarijs l. 25. De decurion.
Expræfectis l. 2. De præf. prgt. l. 7. De bon. cod.
Experfectiſſimum faſtigium l. 3. De metatis.
Expræpoſitis ſacri cubic. l. 3. De met.
Expræpoſitis l. 1. De teſtim. Extr. & prot.
Expræſidibus l. 25. 36. 41. & 42. De decurionibus l. vn. De oblat. equor.
Exprimario Valent. No. vn. De epiſ. iud.
Exprimipilarijs l. 29. De cohort. princ. corn.
Exprincipe l. 8. De princ. ag. in reb.
Exproconſule l. 15. De præt. & quæſt.
Exproconſulibus l. 7. De bon. cod. l. 4. De patr. vic.
Exprotectore vel Exprotectoribus l. 8. De veteranis. l. 1. De teſtim. Extrib. & prot. l. 153. De decurion. l. 2. & 3 De diu. offic.
Ex primo vel Ex proximis l. 11. & 12. De prox. Com. diſpoſ.
Exrationalibus l. 25. De decur.
Executio militaris Maior. Nou. vn. De indulg. reliq.
Exequiarum pompa publica vel oſtentatio fugienda l. 5. De ſepul. viol.
Exhibitio teſtium. l. 3. Ne præt. crim. maieſt. ſeru. dom.
Exorciſtæ l. 24. De Epiſc. Eccl. & cle. l. 121. De decur.
Expeditionalis annona V. ſ. Annona.
Expreſſio l. vn. Si quis. Solidi circ. ext. incid.
Extraordinaria indictio l. 11. De ext. ſiue ſord. mun. Neceſſitas. l. 23. eo. tit.
Extraordinaria onera l. 1. 2. 4. & 9. De extr. ſiue ſord. mun. l. 31. De ſuſc. præp. & arc. l. 1. De aquæd. Munera l. 4. 18. 21. & 22. De extr. ſiue ſord. mun. Munera vel ſordida l. 5. & 19. eod. tit.
Extraordinaria & temonaria onera l. 6. De extraord. ſiue ſord. mun.
Extraordinaria quæ ſint l. 5. De an. & trib.
Extraordinariarum rerum munus l. 15. De extr. ſiue ſord. mun.

Extraordinariarum functionum ſarcina l.17.eod.tit.
Exuſtionib. flammarum mancipari l. 5.De falſ.mon.

F.

F*Abricæ l.13. De præt.& quæſt.l. 3.& 5. De fabric. l.18. De op. publ.Publicæ l.30.eod.tit.ſtabulorum l.16. eod. tit. Horreorum vel ſtabulorum l.37.eod.tit.*
Fabricenſes l.7. De met. l.18. De decurionib. l.4.5. & 6. De fabric. l. 37. De decurion. non poſſunt eſſe procuratores prædij vel conductores d.l.5.& l.32.De fabric.
Fabricenſium corpus Theod. & Val. Nou.vn.De bon.fabr.
Fabricatio armorum l.15. & 18. De extr.ſiue ſord.mun.
Factio ac ſocietas l.3. Ad leg.Cor. de ſic.
Factionis ſacramenta ſuſcipere vel dare d.l.3.eod.tit.
Factionis index præmio & honore donandus d.l.3.
Fænei defectiue l.3.De ind.debit.
Fecunditatis priuilegium l.8.De bon. proſc.
Felix Comes *ſac.larg. l.5. De fid.teſt. & inſtr.*
Feminæ ne ſint tonſo capite l.27. De epiſc.Eccl.& cler.
Feralis peſtis l.5.De malef.& mathe.
Ferales anguſtiæ l.vn.De parricid.
Ferraria præſtatio l.6.De conl.donat. vel rel.poſſ.
Ferrarij l.2.De exc.artif.
Feſtina cupiditas l.7.De re milit.
Fides Nicæna tenenda. l.6. De hær. l.3.De fid.cathol.
Fides chartarum Theod. & Valent. Nou.2 De Palat.
Fideicommiſſum tacitum l.27. De Epiſc.Eccl.& cler.l.17.De hær.
Fidiculæ l.1.& 2.De quæſtion.
Fidiculis tantum ſubijciuntur maieſtatis rei d.l.2.
Figuratio l.8.De falſ.mon.l.2.Si quis pecun.conflau.l.7.De indulg.crim.
Figuratus ſolidus l.vn. Si quis ſolid. circ.ext.incid.
Filicon l.3.De nauic.
Finalis controuerſia l.1.Fin.reg.quæſtio l.2.eod.
Finalis iurgij intentio.l.4.eod.tit.
Fiſcales l.1.De dec.vrb.Rom.
Fiſcalia corpora l.11.De bon.proſc.
Flagella pro redis l.5.De curioſ.
Flamen municipalis Val. & Mart. Nou.vn.De matr.Senat.
Flamines l.2.Quemad.mun.ciu.ind.
Flamminia l.1.Quib.equ.vſus con.eſt aut interd.
Flamminij honor & ſacerdotij vel magiſtratus decurſa inſignia l. 21. De decurion.
Flatularij l.6.De falſ.mon.
Florentius vir inluſtris & Conſula*ris Th.& Val.Nou.vn.*De *rel.ad. vel don.Præfecturæ prętorianę adminiſtratione ſubfultus, propriam poſſeßionem obtulit, ex cuius reditibus fiſco accederet quod lenones penſitabant. Theod. & Val. Nou. vn.*De *lenon.*
*Fœderatæ gentes Th. & Val. Nou. vn.*De *amb.& loc.limit.*
*Fœderati l.16.*De *tiron.*
*Follis Senatorij titulus Val.& Mart. Nou.vn.*De *ind.rel.*
Folliū profeßio l.2.tit.2.lib.6.l.2. De *præt.& qu. Præſtatio & erogat.l. 5.*De *præt.& quæſt.l.3.*De *veter.*
*Forma l.5.& 8.*De *aquæd.*
*Forma Auguſta l.8.*De *aquæd.*
*Formonſis Ceſpes. Th.& Val. Nou. vn.*De *Pentapolis &c.*
Forinſecus l. 4. De *deſert. vel occ. eor.*
*Forum pulſati ſequendum Valent. Nou.vn.*De *Epiſc.iud.*
Forum PF.P*.l.3.*De *poſtul.*
Forum prouinciale Val.Nou.vn. De *confirm.his quæ adm.*
Forum ampliſsimę PF*.Orientis atque Illyrici l. 20.* De *cohort. princ. corn.*

corn.
Forum ſuarium l.4.De ſuar. pec. Romanum l.4.eod.tit.
Forũ rerum venalium l.10.28.32. & 36.De erog.mil.an.l.2. Trib. in ipſ. ſpec.infer.l.2.De publ.comp.
Fori Patritij priuilegia ſolidantur. l. 33.De pet.& vlt.dat.
Forum vrb.vel præt.Th.& Val.Nou. vn.De poſtul.
Fora prouincialia d.Nou.vn. De poſtul.
Fora inluſtria & prouincialia Val.& Mart.Nou.vn.tit.5.
Fortuna inclamans l.5.De naufrag.
Foſſatum l.1.De terr.limitan.
Fotiniani l.65.De hæretic. Theod. & Val. Nouel. vn. De *Iud. Sam. & hær.*
Fotiniana labes l.6.De hæret.
Fratres vterini, germani l.1. De inoff. teſt.l.2.De apoſtatis.
Frediani l.20.De pag.ſac.& templ.
Frumentaria condẽnatio l.1. De præt. & quæſt.
Frumentum æneum l.vn. De frumen. Karth.
Fructus dupli l.1. De fruct. & lit. exp. l.1. De vſur. rei iud.l.19. De bon.proſc.
Fryges l.4.59.& 65.De hæretic.
*Fucatio l.18.*De *murileg.& gynæc.*
*Fucis l.17.*De *pœnis.*
Fucus iniquitatis l.14.Quor.app.non recip.
*Fugitiuarij l.1.*Si *vag.manc.petat.*
Functio ſordida l.21.& 22.De extr.ſiue ſord. mu. municipalis l. 24. De *bonis proſcript.*
Fundi priuatæ rei l.vn. Qui cond. rei priu.&c. Patrimoniales l.1. & 2. De conl.fund.l.1.& 9. De *extr.ſiue ſord. mun. Theod. & Valent. Nou. vn.* De *releu. adær. patrimoniales vel emphyteuticarij l. vn.*De *commun. diuidund. l.3. Ad* S C.*Claudian.l.2. & 17.* De *extr. ſiue ſord. mun. Patrimoniales & Limitrophi, ſaltuenſes Theod. & Valent. Nou. 2. De patr. rei dom. Regales Nou.3.eod.tit.*
Fundi Patrimonialis iuris atque emphyteutici d.l.17.De extraord.ſiue ſord.mun.
Fundi ſteriles atque deſerti l. 6. De *conl.don.vel rel poſſ.*
Fundi patrimoniales ſiti per Aſiani Dioceſim, per Ponticam Theod. & Val.Nou.vn. De *patrim.rei dom.*
Fundi perpetuarij rei priuatæ l. 14. De tiron.
Fundi priuatorum vel emphyteuticorum l.19.De exact.
Fundus Italicus ſiue ſtipendiarius l. 2.De donat.
Fungi diem l. 2. De *ſponſal. l. 17. De præt.& quæſt.l.5.*De *ſep.viol. l.1.* Si *petit.ſoc.ſine her.def.l.26.Quor. app.non rec.*
*Fullones l.2.*De *exc.artif.*
*Fuſio quinta l.6.*De *indul.debit.*
*Fuſio falſa l.3.*De *falſ.mon.*
*Fuſores l.2.*De *excuſ.artif.*
Fuſtuarium ſupplicium Leo & Maior.Nou.vn. De Curial. *& Nou. vn.*De *ædific.publ.*

G

GAmalielus *l.22. De Iud.cæl. & Sam.*
Gaudentius Vir.Clariſ. Comes *Africæ l.3.*De *equ.conl.*
Geminata præceptio l.26. De *pet. & vlt.dat.*
Genetor l.7.De donat.
Genialis torus vel lectulus l. 2. Ad leg.Iul.de ad.l.6.De ind.crim.
Genitale ſolum l.vn. De *inquilin. & colon. l.1.* De *falſ. monet. l. 7.* De *metallis & metall. l.177.* De *decurion.*
Genitales ciuitates l.20. De *pag.ſac. & templ.*
Genitalis patria l.37.De oper.publ. Curia *l.161.* De *decurion. Theod. & Valent.Nou. vn.* De *red.iur. arm.*

Gentiles l.46. De hæret. l. 62. De appell. *Non poſſunt militare* l.20. De pag.ſac. & templ. *non contrahunt nuptias cum prouincialibus* l.1. De nupt.gent.
Genuinus dies natalis l.11. & 17. De prox.Com.diſpoſ.
Geometræ l.4. De exc.artif.
Geruli literarum l.31. De appell.
Gildonis ſatellites cuſtodijs mancipati l.19. De pœnis. *Poſſeſſiones ad ærarium deuolutæ* l. 16. De bon. proſc.
Gladij pœna Th.& Val. Nou.vn. De amb.& loc.limit.
Gladiatores l.1. De glad.
Gladiatorius ludus l. vn. Ad legem Fab.
Gleba poſſeſſionum eſt, non perſonarũ l.10.tit.2.lib.6.
Gleba ſenatoria l.13.tit.2.lib.6.l.3. De præd.ſen. *Propria* l.186. De decurion. *Emphyteutica, priuata* Theo. & Val. Nou.vn. De trib.fiſc.
Gleba paternæ ſubſtantiæ l. 17. De præt.& quæſt.
Glebæ commodum l.72. De decur.
Glebatio ſenatoria l.12.tit.2.lib.6.
Glebalis auri ſolutio l. 14. De prox. Com.diſpoſ.
Glenalis neceſſitas l.1. titul.2. lib.6. *conlatio.* l. 19. De medic. & profeſſ. *præſtatio* l.3.& 13.titul. 2.lib. 6. l. 2. De aur. coron. *prębitio* l. 4.titul.2.lib.6. *exactio* l.6.eod.tit. *conlatio* l.11.eod.titul. *functio* l.8. & 12.eod.tit. *deſcriptio* l.1. De decurion. & fil. *profeſſio* l.12. De an. & trib. *penſio* l.4. De ind. debit. *Deſcriptio* l. 16. De med. & profeſſ.
Glenalia onera l.4.tit.2.lib.6.l.4. De dec.& fil.
Gracitatis facũdia l.3. De ſtudijs lib. vrb.Rom.
Grandinis lapidatio l. 3. De mal. & mathem.
Gratulationis nomine nihil à prouincialibus exigendum l. 5. Ne quid publ.læt.nuntij.
Grauitas Præſidis l. 2. De templ. curſ. repar. *Vicarij* l.4. De priuil. eor.qui in ſac.pal.mil. *Ducis Meſopotamię* l.4. De cohort.princ.corn. & primip.
Gregorius Epiſcopus Nyſſenus l.3. De fid.cath.
Gynæcia l.24. De an. & trib. l.7. De Iud.cæl.& Sam.
Gynæcij mancipium l.2. De murileg. gynæc.
Gynæcij familiæ l.7.eod.tit.
Gynæciarij l.5. De mil. veſte l.3. De murileg.& gynæc.
Gynæciariorum corpus l. 16. De murileg.& gynæc.

H.

Habitus militaris l.1. De hab. quo vti op.intr.vrb.
Hæreſis naualis l.9. & 10. De præd. nauic.
Hæretici qui l.28. De hæret.
Harena l.11. De pœn.
Hariolus l. 4. & 6. De maleſ. & math.
Haruſpex. l. 1. 2. 4. & 6. De mal.& math.l.1. De pag.ſac.& templ.
Haruſpicina l.9. De maleſ. & mathem.
Haſta ſolennis l. 1. De fid. & iur. haſt.
Haſtis decurſis l.1. De fiſc.deb.l.2. De fid.& iur.haſt.
Haſtaria ſors l.9. De præd.nauic.
Helladius Epiſcop.Cæſarienſis l.3. De fid.cath.
Heracletanus Th. & Val. Nou. vn. De loc.reip.
Heraclianus l.13. De infirmandis iis &c.
Heraclianus hoſtis iudicatus l.2. De pœnis.
Heraclianus Trib.& Magiſt. Officiorum l.1. De pag.ſac.& templ.
Herba rubea Theod.& Valent. Nou. vn. De deb.fiſc.

Here-

Hereditas creta vel adita l. 2. De in integ. reſt.
Hereditariorum corporum poſſeſsio Val. Nou. 2. De teſtam.
Hierei l. 4. De Iud. cæl. & Sam.
Hierophanti agrorum l. 14. De pag. ſac. & temp.
Hieropolitana l. 2. De ven. ſer.
Hilarius Arelatenſis Epiſc. Theo. & Val. Nou. vn. de Epiſc. ordin.
Hippocomi l. 37. De curſ. publ.
Hippocomis ſaga non ſunt auferenda l. 50. eod. tit.
Hirenarchæ quomodo ordinandi l. 21. De diu. off. & app.
Hirenarcha l. 17. De iur. fiſc. l. 6. de patroc. vic. l. vn. De Hiren.
Hiſpadones l. 17. De heret.
Holographa ſcriptura ſeu teſtamenta Val. Nou. 2. De teſtam.
Holoſerica veſtis l. 1. De exp. lud.
Homines Auguſtiſsimæ domus l. 1. De cond. & hom. dom.
Homeritæ l. 2. De leg. & dec. leg.
Homines potiorum l. 5. De luſtr. conl.
Homologi coloni l. 6. De patroc. vic.
Honeſtamenta l. 4. & 74. De decurion.
Honore emerito viri pollentes l. 1. Ne quid. publ. læt.
Honoraria prærogatiua Theo. & Val. Nou. vn. De metatis. Dignitas Nouel. vn. De Iud. cæl. & Samarit.
Honorarij viri l. 14. De nauicul. l. vnic. Qui à præb. tir. exc. Theodoſ. & Valentin. Nouell. vn. De met.
Honorati l. vn. De offic. Iud. ciuil. l. vn. De Com. primi ord. l. 2. De dec. & fil. l. 13. & 20. De ag. in reb. l. 7. De priuil. eorum &c. l. 1. De mil. veſte l. 7. 18. & 20. De tiron. l. 12. De veteranis l. 6. Ad legem Iul. repet. l. 21. De pœnis l. 5. De indulg. debit. l. 4. De ſuſt. præp. & arc. l. 43. De Epiſc. Eccl. & cler.
Honorati ciuilium ſeu militarium dignitatum l. vn. De bon. vrbic.
Honorati prouincia Abidiacenæ Val. Nouel. vn. De præd. piſt. Afri. d. Nou. vn.
Honorati qui ſe ſponte offerunt publicæ lætitiæ vel victoriæ, vel conſulum nouorum nomina proferuntur. l. 2. & 3. Ne quid publ. læt. nunt.
Horrea portuenſia l. vn. De bou. port. Fiſcalia l. 16. De ſuſc. præp. & arc. l. 1. De eq. curul. l. 12. De oper. publ.
Horreaticæ ſpecies l. 3. De cond. in publ. horr.
Hypodiaconi l. 7. De Epiſc. Eccl. & cler.
Hyppomnematographi l. 192. De decurion.

I.

ILlyrica expeditio l. 15. & 18. De extr. ſiue ſord. mun.
Illyricianæ neceſsitates l. 4. De equor. conlat.
Illyrici tractus l. 8. De metall. & metall.
Illyricum l. vn. Si per obrept. fuerit. Imp. l. 177. De decur.
Impetrati fructus l. 26. De pet. & vl. dat.
Inaptus l. 5. De filijs mil. app. & veter.
Incenſeti l. vn. De claßicis.
Incertum antiquitatis l. vn. De reſp. prud. Contentionis l. 2. De eq. curul. Nauigationis Valentin. & Mart. Nouel. vn. De ſuar. boar. pec.
Incolatus l. 5. 12. 46. 52. & 141. De decurion.
Incorporatio l. 2. & 3. De incorporat.
Incorporatum l. 1. De bon. proſc.
Incubatio diuturna l. 15. De iur. fiſc.
Incubatores l. 20. De pag. ſac. & templ.
Iuculpatim l. 20. De Pala. ſac. largit.

Indagatio l.3. De quæſt.l.20. De exact.l.83.De decurionib.
Indago l. 2. Ad legem. Corn. *de falſo l.7.* De *bon.proſc.l.2. Si vag.pet. manc.l.45.De decurion.l.1. De fru. vrb.*CP.*Theod.& Val. Nou.vn. De Iud.Sam.& Nou.2.De his qui qui ſponte munus &c.*
Indictio quarta De indulg. debit. quinta l.eod.tit.ſexta l. 9. l.16.De indulg.debit.Octaua l.33.De an.& trib.l.173.De decur.Nona l. 3. De indulg. deb. Decima l. 11. De iure fiſc.l.7.De indulg.debit.Vndecima Valentiaca.l.9. & 11. De ind. deb. Duodecima l.9. De indulg. debit.l. 3.De eq.conlat. Decima quarta. l. 6.De conl.don.vel rel.poſſ.l. 8. De indulg.debit.Decimaquinta l.3.De indulg.debit.
Indictionis Canonicæ tributum l.14. De prox.Com.diſpoſ.
Indiffidenter l.quicunque. De ijs quæ adm.&c.
Indiſcretim l. 47. De *epiſc. Eccl. & cler.*
Indulgentia principalis l. 24. De *bonis prof. datur propter partum* Criſpi *& Helenæ l.*1. De *indulg. crim.quibus denegetur d.l.1.2.3.4. &* 8.*eod.tit.*
Indulgentiæ reditus quid. l. vn. De *ſent.paſſ.& reſt.*
Indultum principis l. vn. Si nupt. ex reſc. pet. ſacrum l. 2. Si vag. pet. manc.Adnotationis l.39.De nauic. Conſtituti *l.* 9. *De ſuar.pec. & ſuſc.Legis l.vn.* De *quinq.præſc.l.* 26.*De nauic.*
*Inexcuſabilis neceßitas l.*15. *De legat.& dec.legat.*
*Infamare l.22.*De *præt.& quæſt.*
Infamißima vilitas l. 92. De *decurion.*
*Infectio l.3.*De *veſt.olouer.*
Infulæ Comitiuæ *Ægipti ſiue Orientis l. 3.* De *primic. & not. Præfecturæ Theod. & Valentinia. Nouel. vn.* De *metatis.Adfectati honoris l.* 8. De *cohort. princip.corn.* Duumuiratus *l.*19. De *appellat.*
Inſularum ſplendor. l. 24. De *palat. ſac.largit.*
*Ingrauatio l.7.*De *tironibus.*
Inhiatio parentum inuerecunda l.15. De *petit.& vlt.dat.*
Iniectio manus l.1.Si vag.pet.manc.
*Iniecta manu vindicare l.15.*De *pœn. l.15.*De *bon.proſc. reuocari l.3.De ijs qui ad Eccleſ.conf.l.159* De *decur.*
*Inlatio l.1.*De *pignorib.*
Inlationis forma par & æqualis teneatur.l.7.De diu.reſc.
Inluſter P.F.v.Th.& Val.Nou.vn. De *præt.ſol.*
*Innubere l.1.*De *ſec.nupt.*
Inopinus l. 6. De *ijs qui ad Eccl.confug.*
Inormitas vehiculi vel ponderis l.3. De *curſ.publ.*
Inquietudo l.1. De *bon. proſc.l.5.* De *iur. fiſc. l. 2.Si vag. pet. manc. l.1.* De *publ.compar.*
Inquilinatus quæſtio l. 2. De *his qui cont.pro relig.*
*Inquiſitio l.7.*De *acc.& inſc.adſtrictior. l. 1. Ad legem. Iul. Maieſt. l.* 1. De *abolitio. Constricta l.* 7. De *bon. proſc. ſecunda d. l.* 7. *eod.Palatina l.29.*De *pet.& vlt. dat.*
*Inquiſitiones ciuiles l.4.*Ad *leg.*Cor. *de falſo.*
Inreptor agrorum l.2.Fin.reg.
Inſcriptionis vinculum l. 11. 14. *&* 19. De *acceptil.& inſc. l.* 6. De *exhib. & tranſm. reis ſolemnia l.14.* De *cuſt. reor. l.2. Ad legem Iul.* De *adult. Neceßitas d. l. 2. eod.tit.*
*Inſpectio Theod.& Val.Nou.vn.*De *poſtul.*
Inſpectiones diſcuſſionéſque l. 11. 12. De *cenſitor.peræq.*

Inſpector

Inſpector ſeu peræquator l.6. De con. don. vel releu. poſſ.

Inſpector ſpecialis l.5. De conl. donat. Publicus Th. & & Val. Nou. vn. De ind. reliq.

Inſpectores l.31. & 33. De ann. & trib. Th. & Val. Nou. vn. De releu. adær. vel don.

Inſpectorum relatio l. 2. De ind. debit.

Inſtructio plena l.1. De iudic.

Interceßiones militares à liberalibus cauſis ſeſe contineant l. 1. De luc. offic.

Interceſſor l.1. De pign. l. vn. Si quac. præ. pot.

Intercolumnis adfixa l. 45. De op. publ.

Interdictum fraudatorium l.1. De in integr. reſt. Momentariæ poſſeßionis l.8. De iuriſdict.

Interdie l.30. De hæretic.

Interlocutio l. 2. Ad legem Corn. de falſ.

Intermina ætas l.3. De ind. debit.

Interminatio l. 6. De ſepul. viol. l.2. Quib. eq. vſus conc. aut deneg. l.18. De murileg. & gynæc. l. 16. De prox. Com. diſpoſ. l. 2. De deſert. vel occ. eor. l.22. De extr. ſiue ſord. mun. l. 173. De decurion. l. 17. De piſt. & catabol. l.30. De Epiſc. Eccleſ. & cler. l.18. De hæret.

Interneciui actio l. 14. De acc. & inſc.

Internum negotium l. vn. De offic. præf. prœt.

Interpellatio l. 3. Ad legem Iul. de vi publ.

Interpretes nuptiarum l. 1. De nupt.

Inteſtinarij l.2. De excuſ. artif.

Intimare, Intimata l 3. De teſtam. & cod. l.21. De prœt. & quæſt. l.8. De tiron. l. 2. De incorp. & alijs pleriſque locis.

Inuentarium Theo. & Val. Nou. vn. De tutor.

Iouianus l.53. De hæretic.

Iouius vir. C. Quæſtor l.5. De fid. teſt. & inſtr.

Inruptio l.4. De tut. & curat.

Iteranda præceptio l. 4. De immuni. conceſſ.

Iterata ſupplicatio l.2. De incorp.

Itinerum ſollicitudines l.10. De extr. ſiue ſord. mun.

Iſauri latrones l. 7. De quæſtionibus.

Iucunda vxor Leontij Theod. & Val. Nou. 1. De teſtam.

Iudaica nota l.22. De Iudæ. cæleſt. & Sam.

Iudæi Romanis legibus inferant. & excipiant actiones l.10. De iuriſd.

Iudæorum corpus & Samaritanorum l.18. De nauicul.

Iudex loci & magiſtratus l.3. De exhib. & tranſm. reis.

Iudex qui prouinciæ præſidet l.4. Ne ſanct. bapt. iter.

Iudex altior l. 6. De iuriſdict. l. omnis De ijs quæ adminiſt. &c. Mediæ dignitatis d. l. omnis. competens l. 25. De pag. ſac. & templ.

Ordinarius l. 6. De offic. Rect. prouinc. l.2. 9. & 11. De iuriſdict. l. vnic. Si quac. præd. poteſt. l. 9. titul. 2. lib. 6. l.5. & 16. De prox. Com. diſpoſ. l. 2. Ne quis in palman. l. 8. De deſert. & occ. l. 9. De diu. offic. & app. l. 3. De donat. l. 15. De pœnis l. 1. & 2. De dom. ad rem pr. &c. l. 11. De extr. ſiue ſord. mun. l. 3 De ind. debit. l. 25. De appellat. l. 57. De decurion. Competens Valent. Nou. vn. De confirm. his quæ &c. & alijs locis.

Extraordinarius l.1. De dilation.

Prouincialis l. 13. De acc. & inſc. l. 1. De domib. ad rem priu. pert. l.8. De cenſu ſiue adſc. l.6. De cenſib. peræq. & inſp. l.2. De ſtud. lib. vrb. Rom.

Cuiuſcunq; prouinciæ l.17. De nau.

Deſes ac reſupina ceruice titulum

gerens l.6.De cuſtod.reor.
Iudices locorum l.2.De ſep.viol.
*Pedanei l.4.*De *exc. artific. Africani l.31.De epiſc.Eccl.& cler.l.17.* De *piſt.& catab.*
*Prouinciarum l.1.& 10. De iuriſd. l.4.*De *tut. & curat. l. 3.* De *dec. & ſil.l.6.*De *itin.mun.l.23.De Iud. cæl.&* Sam.
*Ordinum l.12.*De *ag.in reb.*
*Ciuiles & l.16.*De *diu.off & app.*
Militares l.13. De *veteranis Val. & Mart. Nou. vn. Nem exhib. de prou. Theod. & Valent. Nou. vn. Ne Duc. vel limitan. milites &c.*
*Ordinarij l.11.& 118.*De *decur.l.3.* De *leg.& dec.leg.l.3.De ſuar.pec. & ſuſc.l.41.*De *op.publ.*
Ordinarij & ampliſsimi l. 8. De cenſu ſiue ad ſcr.
*Inferioris gradus l.13.*De *app.*
Sæculares l. 47.De Epiſc.Eccl.
*Iudices ordinarij extraordinarijque l. 23.*De *Epiſc.Eccl.& cler.*
Iudices Cler. vel ſpectabiles inluſtres Valent. & Mart. Nouell. vnic. Nem. exhibend. de prouinc.
Iudicum venalium diſsimulatio Th. & Val.Nou.vn.De ſepulc.
Iudicatio l. 21. & 22. De diu. off. & apparit.l.12. De *pœn. l.25. Quor. app.non rec.l.5 De naufrag.*
Iudicium milit. l.9. De *iuriſd. Quinque virale l.13.De acc.& inſc.*
*Iudicij quinquęuiralis forma l.12.*De *iuriſdict.*
Iudicia peregrin.l.10. De acc.& inſc.
Iuga ſeu capita l. 6. De conl. don. vel relen. l. 1. De *protoſtaſ. l. vn. De impoſit. luc. deſc. l. 8.* De *cenſu ſiue adſc.l.5.*De *itin.mun.*
*Iugatio l. vnic. Ne conl. per logog. cel.l.vn.Si per obrept.fuer.impet. l.14.De equor. conl. l. 2. Ne conl. tranſl.poſtul.l.4.*De *indulg.deb.l. 40.*De *Epiſc.Eccleſ. & cler. l.3. De re mil.l.7.De tiron.*
Iugatio & profeſsio l.15.De Epiſc.Eccleſ.& cler.
Iugatio vel capitatio l.11.De exactionib.
Iugationis modus l.5 Ne conl.tranſl. poſtul.
Iugerationis modus l.33. De decurionib.
Iugis poſſeſsio l.3. De locat.fund.iuris emphyt.Æternitas l.47.De Epiſc. Eccl.& cler.
Iurges curſus.l.6.De nauic.
Iuge obſequium l. 21. De Epiſc. Eccl. & cler.
Iugitas inlibata ſeruanda l. 32. De curſ.pub.
Iugiter l.1. De equor.conl.Val.Nou. 1.& 2.De lib.& ſucc.eor.
Ius priuatum vel patrimoniale ſeu ciuile vel templorum l.6. De conl. don.vel rel.poſſ.
Ius directum atque perpetuum l.2. De iur. fiſc. Patrimoniale l. 24. De pet. & vlt. dat. Perpetuum, emphyteuticum ſeu emphyteuticarium, patrimoniale, Reipublicæ Theod. & Valent. Nou. vn. De præſc. 30. ann. omn. cauſ. opp.
Ius gladij l.74. De decur. Præconum d. l. 74. Excuſationis Th. & Val. Nou.vn. De metat.excuſandarum ædium.d.Nou.vn.
Ius Senatorum & auctoritas l. 1. De exhib.vel tranſm.reis.
Iuſsio prima l.17.De Iud.cęl.& Sam.

K.

K*Alendarium ciuitatis l.1.De curat.Kal.& fid.*
Kalendarij ſortes d. l. vn. Curator d. l.1.
Kalendariorum nomen antiquatum l. 2. De curationib. Kalend. & fid. eor.
Karthago prouincia l.6.De decurion.

L.

Labefactatio atque oppugnatio libertatis l.1.De lib.cauſ.
Lætitiæ terræ l.9.De cenſ. peræq. & inſp.
Lampadarij Val. Nou. vn. De Lampadar.
Laniſta l.11.De pœn.
Lapidarij l.2.De excuſ.artif.
Lapſus geminatus l.vn.De ſec.lap.
Lapſus temporis iteratus l.2. De reparat.
Laquearij l.2.De exc.artif.
Laquei actionum perpetui l.1. De epiſc.iud.Iuris l. vn. Si Rect. prou. vel ad eum pert. Legis l. 9.De filijs mil. app.& vet. l.16. De diu. off.& app.l.4. De hab. quo vti oport.Th.& Val.Nou.vn. Ne curial.præd. alt.cond. Nouæ Conſtitutionis l.3.De veſt.olou. Diſcuſſiouum Theod.& Val. Nou.1. De his qui ſponte munus. Deceptæ ignorationis l. 16. De petit.& vltim.dat. Neceſſitas l. 2. De his qui per metat. indic. non appell.
Largitas cuiuſlibet tituli l.8.De mat. bon. fructuaria Th.& Val. Nouell. vnic. Neque dom. diuinam &c.
Largitas ſponſalis l.2.De repu.principalis l. 4. De conl. donat. vel rel. Sponſalitia Leo & Maior. Nou. vn. De Sanct. Imperialis l.53. De op.publ. Auguſta Valent. & Mart.Nouell.vn.De præd.piſtor.
Largitio l.1.De bonis proſc.
Largitiones l. 2. De ſepul. viol. l. 6. & 7. De falſ. monet. l. 3. & 6. De ind. debit. l. 12. & 13. De ſuſc. præp.& arc.l.29. De Iud. cæl. & Sam.
Largitiones ſacræ l. 16. De murileg. & gynæc.l.2. De his qui cum diſp. contr. l. 38. De nauicul. Theod. & Valent. Nouel. vn. De metatis.
Largitionales l.13.De ſuſcep.præp.& arc.l.1.De ag.in reb.
Largitionales Comitatenſes & Officiales l.6.diu.off.& app.
Largitionales Ciuitatum l.6. De ſuſc. præp.& arc. l. vn. De præf. app. mag.pot.
Largitionales vrbium ſingularum l. 3.De priuil.eor.
Laridum l.2.De erog.mil.ann.
ad Laticlauum atque inſignia procedere mulieres dedecus videtur l. 17.De præt.& quæſt.
Latinitas l.1.De rapt.virg.vel vid.
Latinus l.1. De her. pet. l. 1.De rapt. virg.vel vid.
Lauacrum l.7.De cuſtod.reor.cæleſte l.5.De ſpectac. venerabile l. 5. De hæret.l.2.Ne ſanct.bapt.iter.l.52. De op.pub.
Lauacra P. R. l.3. De conlat.don.vel rel.poſſ.
Lauacrorum vſus l.10.De pag.ſac.& templ. Neceſſitas l. 13. De nauicul.
Laudabilitas l. 3. De met. & metall.
Laurentum ſocietas l. 46. De curſ. publ.
Lectores diuinorum apicum l. 7. De Epiſc.Eccleſ.& cler. l.24.eod. tit.
Legati l. 15. De extraor. ſiue ſordid.mun.l.& ſeqq.De leg.& dec. legat.
Legati Hieropolitanæ ciuitatis l. 8. De cenſit. peræq. & inſp. Archiuorum l. 18. De exaction.
Legatio proconſularis prouinciæ l. 186. De decurionib. Alexandrina l. 42. De Epiſc. Eccleſ. & cleric. libera l.15. De leg. & dec. leg.
Legiones comitatenſes l. 18. De re

milit.
Lenitudo l. 7. De *accuſ. l.* 5. De *op. publ. l. vn.* De *mend. non inu.*
Lentari Theod. & Val. Nou. vn. De *ſepul. viol.*
Leontius vir ſpectabilis Val. Nou. 1. De *teſtam.*
Leo Papa Val. Nou. 1. De *Manich. Th. & Val. Nou. vn.* De *Epiſc. ordin.*
Leuamentarius l. 1. De *nauicul.*
Lex Nouella l. 160. De *decur. l.* 9. De *med. & profeſſ.*
Lex XII. Tab. l. 9 De *bon. proſc.*
Lex Papia l. 2. De *inoff. dot.*
Lex Lætoria l. 2. De *donat.*
Lex Cincia l. 4. De *donat.*
Lex Falcidia l 3. *Ad leg. Corn. de ſic.*
Lex Cornelia de veneficis, ſicar. parric. l. 4. *Ad leg. Corn. de falſ.*
Lex Iulia de adulterijs ambitúſve criminibus. d. l. 4.
Lex Iulia de vi. l. vn. Victum ciuil. ag & crim. poſſ.
Lex Fabia d. l. vn.
Lex Viſcellia d. l. vn.
Lex Valentiana l. 10. De *bonis proſc.*
Lex inciſa æneis tabulis l 3. De *frum. vrb.* C. P. *l.* 2. *Quemad. mun. ciuil. ind.*
Legis ſacræ obſequium l. 6. De *cenſu ſiue adſc.*
Legis Iuliæ & Papiæ vacatio l. 7. De *nauic.*
Legis Papiæ priuilegia l. 9. De *bon. proſc.*
Libelli delationum l. 2. *Ne præter. crim. maieſt. ſeruus &c.*
Liberale negotium l. 16. De *præt. & quæſt.*
Liberalitas l. 1. De *ſponſal. l.* 2. De *ſec. nupt. l.* 4. & 8. De *donation. l. quicunque* De *ijs quæ adminiſt. &c.*
Liberalitas Auguſta l. 6. De *ind. crimin. l.* 17. De *bon. proſc. l.* 23. De *petition. & vltim. dat. Principalis l.* 1. De *poſtlimin. l.* 2. De *bon. vac. l.* 5. De *conlat. don. vel rel. l.* 1. De *curation. Kalendar. l.* 13. De *ag. in reb. l.* 6. De *metatis. Regia l. vn. Qui à præbit. tir. vel equor. Sacra l.* 2. De *conlat. donat. vel releu. poſſ l.* 15. De *indulg. debit.*
Librarij l. 1. De *luc. offic. l.* 1. De *dec. vrb. Rom.*
Libramentum examinis l. 3. De *pet. & vlt. dat.*
Libratio l. 3 De *exc. artif.*
Licens l. 4. De *Epiſc. Eccl. & cler.*
Licentius l. 23. De *appell.*
Licinius tyrannus l. 1. De *infirm. his quæ &c.*
Lictoria conſularis l. 1. De *luc. offic.*
Limes Trachius, Illyricius, Orientalis, Ponticus, Ægypriacus, Thebaicus, Lybicus Th. & Val. Nou. vn. De *amb. & loc. limit.*
Limitanei milites vel Duciani adſacrum comitatum non ſunt exhibendi Th. & Val. Nou. vn. Ne Duc. vel limit. milites &c.
Lingua vellatur delatoribus l. 2. De *pet. & vlt. dat.*
Liniſi Scytbopolitani l. 8. De *murileg. & gynæc.*
Linteamen amictorum noſtrorum l. 48. De *curſ. publ.*
Lintteariorum corpus l. 16. De *murileg. & gynæc.*
Linteones l. 8. De *murileg. & gynæc. l.* 13. De *nauicul.*
Litari publicæ ſerenitati l. 12. De *pet. & vlt. dat.*
Literatura omnium virtutum maxima l. 1. De *dec. vrb. Rom.*
Liturgi l. 6. De *patroc. vic.*
Lixæ l. 10. De *re mil.*
Logographi l. vn. Ne conlat. per logog. celebr.
Logographi ciuitatum l. 3. De *tab. log. & cenſ. poſt expletum munus curijs adgregentur. l.* 8. De *cohort. princ. corn. adſiduo tormentorum*

rum periculo ſubiacent. l. vn. Ne conl.per log.celeb.
Logographi chomatum l. 6. De patroc.vic.
Lucania l.1. Quib.eq.vſ.conc. l.7. De ind.deb.Val.& Marc.Nou.vn.De ſuarijs.
Lucella l.31.De ſuſc.præp.& arc.
Lucratiuarum rerum vocabulum in qua cadat. Th.& Val.Nou.1. De his qui ſponte munus &c.
Luctamen l.1.Quo.bon.
Luctus l.12.De veteranis.
Ludificationes l.1. Quor.app. non recip.
Ludi circenſes, ſcænici l. 2. & 4. De præt.& quæſt. Circenſes & theatrales l.33.eod.tit.l.2.De ſpectac.
Ludus gladiatorius l 3.De gladiat.
in Ludum damnatus l.2.De pœn.
Ludo adiudicari l.8.De pœn.
Luſoriæ limitis Myſiaci l. vn. De luſ. Danuuij.
Luſuriarum cura refectióque Th. & Val. Nou.vn. De amb. & loc. limit.
Luſtralis poſſeſſ. l.vn. De quinq.pręſ. Theod. & Valent.Nou.vn. De lenon.
Lycius ciuis l.9.De indulg.crim.

M.

Macedonia l. 8. De metallis & metall.
Macedonica diœceſis l. 7. eodem tit.
Macedoniana inſtitutio l. 12. De hæret.
Macedoniani l.11.13.59.& 60.De hęretic.
Machinamenta l.6.De curioſis.
Machinatio l.6.De curioſ.
Magicæ artes l.3. & 5. De maleſ. & math.l.2.De bon.proſc.
Magici apparatus l.7.eod.tit.
Magiſteria l.1.De quæſt.mag.off. Poteſtas l.vn. De luſor. Dan. Militum poteſtas l.16.De metatis.
Magiſteriæ poteſtates Th. & Val. Nou.vn.De amb.& limitan.
Magiſterium admiſſionum l.12. tit.2. lib.6. Militare l.vn. De præp.ſac. cubic. Equitum peditúmque l.2. De præſ.P.ſiue vrb.
Magiſter priuatæ rei Afric. l. 4. De iur.fiſc.
Magiſter admiſſionum l. vn. Qui à præbit.tir.& equor.
Magiſter militum per Orientem l.15. De num. act. & ſcriu. militiæ per Orientem l.36.De erog.mil.ann.
Magiſter vtriuſque militiæ l. vn. De offic. Iud.mil. l. 6. De domeſt. & prot.l.12.De veteran.vir inluſtris l.24.De erog mil.an.
Magiſter priuatæ rei Afric. l. 4. De iur.fiſc.
Magiſter Officiorum l. 1. De quæſt. mag.Offic.l.6. De prox.Com.diſ.l. 3. 4. 9. 14. & alijs ſeq. De ag. in reb. l. 6. De curioſ.l.49. De curſ. pub.l.17.& 18. De med.& proſ.l. 3.4.& 5. De fabric. & alijs locis.
Magiſter Equitum l.1. De nupt.gent. l.1.De bon.mil.l.vn.De pręſ.prętor.ſiue vrb.l.9.De re milit.Peditum l.vn.De præſ.P.ſiue vrb.
Magiſter militum per Trachias l.vn. De luſor. Danuuij l.10. 11. & 12. De re mil.l.12.& 34. De erog.mil. an.l.17. De deſert.& occ. eor. l.9. De vet.vir.inluſtris l.3. De Com. rei milit.
Magiſter Equitum & peditum l. 7. De re mil.l.5. De num.act.& ſcr. l.2.De gladiat.
Magiſter Offic.& Exconſ.ordinarius l.6.De metatis.
Magiſter Officiorum vir inluſtris l. 22. De curſ.pub.l.vn. Qui à præb. tir.& eq.exc. l.120. De decurion. Vir ſpectabilis l.35. De curſ.pub. l. 22.De Iudæ.cæl.& Sam.
Magiſter Equitum & peditum vir inluſtris l.30.De curſ.pub.
Magiſter militiæ equeſtris ac pedeſtris vir inluſtris l.4.De curſ.pub.

Magiſter cenſus l.8.De donat.
Magiſter Officiorum & caſtrenſis l. 38.De decurion.
Magiſter ſcrinij vir ſpectabilis Val. Nou.vn.De homicid.caſ.aut.vol. fact.
Magiſter nauis l.3. De naufrag. l.37. De nauic.
Magiſtri Equitum ac peditum l. 38. De decur.
Magiſtri militum viri inluſtres l. 18. De decurionib. *Th.& Val.Nou. vn.*De ambit.& loc.l.8.De tiron. *Eminentiſſimi d.Nou.vn. ab omni nominationis iniuria excuſantur l.vn.*De priuil.mil.app.
Magiſtrorum Eq.ac ped.pompa l.44. De curſ.publ.
ad *Magiſtros militum militaris perſona referenda* l. 2. De exhib. & tranſm.reis.
Magiſtri ſcriniorum l.vn. *Qui à præbit.tir.vel eq.exc.l.vn.De magiſt. ſcrin.*
Magiſtri memoriæ vel epiſtularum vel libellorum l. 14. De extr.ſiue ſord.mun.
Magiſtri diſpoſititionum l.2.De prox. Com.diſpoſ.
Magiſtri Agentum in rebus l. 3. De Agent.in rebus.
Magiſtri Officiorum comitatus principis l.9.De curſ publ.
Magiſtri ſummitas inluſtris l. 4. De prim.& not.
Magiſtrationes l.3. Deſtud. lib. vrb. Rom.
Magiſtratus ciuitatis l.3. De ſuperexact.
Magiſtratus & ordines ciuitatum l. 5.De exh.& tranſm.reis.
Magiſtratus municipales l.8.De don.
Magiſtratus cenſus Antiochenæ per Syriam ciuitatis l.169.De decur.
Magiſtratuum inluſtriũ priuilegium Th.& Val.Nou.vn. De metatis.
Maiores Iudæorum l.1.De Iud.cæl.& Sam.
Maiorina pecunia l.6. De falſ.mon.l. 1.Si quis pecun.conflau.
Maioris pecuniæ figuratio l.2.Si quis pecun.conflau.
Maiuma l.1.& 2.De maiuma.
Malefici l.4. & 6. De mal.& math. l.3.4.& 8. De indulg.crim. l.1.& 7.Quor.app.non rec.
Maleficæ artis rei l. 11. De malef. & mathem.
Malignitatis interpretatio l. 8. De bon.proſc.
Manceps locorum l.24.De curſ.pub. l.35.De nauic.l.17. De luſt.conl.l. 18 De piſt.& catab.*Curſus clabularij* l.26.De curſ.pub.
Mancipes thermarum l.vn. De man. therm.
Mancipibus ſupra luſtrale tempus cura non immineat mancipatus l. 36.De curſ.pub.
Mancipes quinquennij tempus implere debent.l.42 De curſ.pub.
Mancipum corpori ſociari l.4.De exſ. & exact.
Mancipatio l.4.& 7.De donat.
Mãcipationis ſolẽnitas de curſ.l.4.De don.*ſolẽnit.nõ neceſſaria* l.5.eo.tit.
Mancipatus l.46.De curſ.pub.*neceſſitas* l.9. De diu.off & app. *Munus* l.16.eod.tit.l.18.De piſt & catab.*Officium* l.16.eod.tit.*functio* l. vn.De mancipib.
Mancipatui & ſuſceptioni ſociari l. 22.De cohort.princ.corn.
Mancipatui obnoxios addici l.18. De piſt.& catabol.
Mancipatus popularitati & ſpectaculorum editionibus l. 1. De offic. Rect.prouinc.
Mancipia vrbana vel ruſtica l. 7. De bon.proſ.l.6.De decurion.
Mancipium curſus publici l. 15. De curſ.pub.
Manibus accitis l.5. De mal. & mathe.
Manicæ ferreæ & inhærentes oſſibus l.1.De cuſtod.reor.

Manium ædificia l.4 De ſepul.
Manichæi l.3.7.& 62.De hæretic.
Manipularius & miniſter l.3.Ad legem Iuliam repetund.
Manſuetudo l.6. De *diu.reſc.& alijs locis.*
*Manumißionis præmium l.9.*De *mat. bon.*
*Manus defuncti l.vn. Si cert. pet. de chir.menſorum l.4.*De *metat.*
*Manus adnotationis propriæ non facit debitorem l.3.*De *fiſc.debit.*
*Marcellinus vir inluſtris Comes Sac. larg.Th.& Val.Nou.vn.*De *competitionibus.vir ſpectabilis l.55.*De *hæret.*
*Marcelliani l.65.*De *hæret.*
Marcianiſtæ d.l.65.eod.tit.
*Marcianus Agens in rebus Th. & Val.Nou.1.*De *inuaſ.*
Marmarius Epiſcop. *Marcianop. l.3.* De *fid.cathol.*
*Marmorarij l.2.*De *exc.artif.*
*Martyrium l.7.*De *ſep.viol.*
Martyrius vir inluſtris Comes & quæſtor. Th.& Val. Nou.vn. De *Theod.Cod.auct.*
Mathematicus l.4.6.7. & 12. De *malef.& mathem.*
*Matricula Officij prætoriani in poteſtate principum conſiſtit Th. & Val.Nou.vn.*De *princ..Ag.in rel. Negotiatorum l.15.*De *Epiſc.Ecc. & cler.*
*Matriculæ l.2.*De *domeſt.& protect. l.15.* De *ag.in reb. Nouellæ l. 23. eod.tit.l.6.& 20.*De *pal.ſac.larg. Val.Nou.vn.* De *lampad.& alijs locis inuumeris.*
Matricularum *fides l.1.*De *indict.*
Mauri *Sitifenſes Th.& Val. No.vn.* De *trib.fiſc.*
Mauritania *Valent.No.vn.*De *pręd. piſt.l.28.*De *ſuſc.præp.& arc.*
Matronalis ornatus maiores expenſas flagitat. Th.& Val. Nou.vn. De *fructibus &c.*
Maximinus vir inluſtris Comes & Exquæſtore noſtri Palatij Th. & Val.No.vn. De *Th.Cod.auct. vir laudabilis Th.& Val.Nou.vn.*De *trib.fiſc.*
M*aximus Tyrannus l.7.* De *infirm. his quæ ſub &c.*
M*aximi Fenices l.175.De decurionib.*
Me*cillianus legatus l.166.* De *decurionib.*
Me*chanici l.3.*De *exc.artif.*
Me*dicamentarius l 1.*De *repudijs.*
Me*dietas l.1.*De *vſur.rei iud.& aliis locis.*
Me*lloproximi l.16. & 17.* De *prox. Com.diſp.*
Me*morialis cuiuſlibet ſcrinij reſcripta exſequitur Val. Nou. vn.* De *homicid.cuſ.aut vol.*
Me*moriales l. 2.* De *priuileg. eorum qui in ſac.&c.*
Me*moriæ Auguſtę l.7.De prox.Com. diſp. Diuæ d.l.7. & l.7.& 12.* De *ag. in reb. Triumphalis l. vn. Si nupt.ex reſc.pet.*
Me*nſa olearia l.vn.*De *menſ.olear.*
Me*nſores principis l. 4.* De *metatis. Prætoris conceßi pro manſionum quiete Th. & Val. Nou. vn.* De *offic.& num.*PF.P.
Me*rcatores l.6.9.10. & toto tit.* De *luſtr.conlat.*
Me*rcedula l.32.*De *nauicul.*
Me*ſſaliani l.65.*De *hæreticis.*
Me*tallum marmoreum l.15.* De *metall.& met.*
Me*talli pœna l.vn. Ad leg. Fab. l.65.* De *hæret.*
Me*tallis implicari l.6.* De *decurion. dedi l.4. Ad leg.Iul.de vi.pub.deputari l.10.* De *indulg.crim.addici l.2.*De *lenon.*
Me*tallo adiudicari l.1.*De *ſepul.viol.*
Me*tallorum operi perpetuo deputari l.40.*De *hæret.*
Me*tallo adiudicari l.1.*De *ſepul.viol.*
in Me*tallum damnatus l.2.De pœnis.*
Me*tallorum ſupplicia l.1. De his qui pot.nom.in lit.præt.*

Metallorum trium Docimeni, *Proconenſis & Troadenſis debitores l.9. & 11.* De *indulg.debit.*

Metalli perpetua ſupplicia ſubire l. 17.De *curſ.publ.*

*Metalloperi publico deputari l.*8. De *deſert.vel occ.*

*Metallarius l.*5.6.9.*&* 15 De *metall. & met.*

*Metallariorum condicio & origo l.*15. *eod.tit.*

Metallicus d.l.15.eod.tit.

Metallica loca.d.l.15.eod.tit.

Metatores Th & Val. Nou. vn. De *metatis.*

*Metatum l.*15.De *metatis.*

*Metatorum præbendorum onus Th. & Val.d.Nou.vn.*De *met.*

Metaxa l. 13. *&* 18. De *murileg. & gynæc.*

*Metrocomiæ l.*6.De *patroc.vicor.*

*Mice inluſtris femina Valent.Nou.*2. De *teſtam.*

*Miles limitaneus Th. & Val. Nou. vn.*De *ambitu &c.*

*Miles à quolibet numero ad ſtationes agendas deſtinari non debet per Conſulares Byzacenam & Tripol. l.12.*De *diu.off.& app.*

Milites Comitatenſes, Limitanei l.17. De *cohort. princ. corn.* Duciani, *Limitanei Th. & Val. Nou. vn.* Ne Duc.*vel lim.mil.&c.*

Miliarium centeſimum vrb.Rom.l.2. De *in integ.reſt.*

Militia decurionum ſacri conſiſtorij l. 15.tit.2.lib 6.

Militia armata l.28.De pręt.& quę-ſtor.l.9.De domeſt. & prot.l.5. & 6.De re mil.l.16. De tiron.l.10. De veteranis l.24. De Iud.cæl. & Sa. Palatina l.2. tit.2. lib.6. l.5.12.16. & 24. De palat.ſac.larg. l.12. De priuileg.eor. l.1.De mil.veſte. l.23. De cohort.princ.corn. l.19. De diu. off.& app.l.4.De ſuſc.pręp.Equeſtris l.2. De filijs milit.app.& veter. Cohortalina l. 48. De hæret. Publica l. 4. De fabricenſ. Militaris l.19.De diu.off. & app. l. 4.De ſuſc. præp. & arc. Proconſularis l. 23.De cohort.princ.cornic.Comitatenſis l.4.De veteran. l. 8. De filijs mil. app. Ripenſis l. 4. De veter. Ducenaria Val.& Marc.Nou.vn. De ſuar.boar.

Militiæ nobilis locus primus l. 4. De primic.& not.

Militiæ humilis locus l.vlt.De lib.& eor. lib. vagantis cingulum Th. & Val.Nou.vn.De metatis.

ad Militiam nullus adſpiret niſi quem penitus liberum aut genere aut vitæ condicione inquiſitio cauta deprehenderit l. 1. Quid prob.deb. ad quanc.mil.

ad Militiam nullus de ciuibus Rom. aut corporatis cogendus eſt Th. & Val. Nou. vn. De Pentapolis ad vrb.reuoc.

Militiam nulli licet ſine iuſſu & teſtimonio præſidentis vel deſerere vel commutare Th.& Val. Nou.3. De Palat.

Militare culmen l.vn.De Conſ.præſ.

Militaris titulus Th. & Val. Nou. vn.De tiron.& occult.deſertorum.

Miniſteria Sac.Palatij l.35. De erog. milit.ann.Ludicra l.9.De ſcænic.

Miniſteriales l.5.De diu.offic.& app.

Miniſter litis l.7.De cogn.& proc.

Miniſtri ferales Iudicum prouincialium l.6.De cuſtod.reor.

Minuſcularij l.3.De indulg.debit.

Mittendarij Palatini Officij l. 5.7. 8. & 22.De pal.ſac.largit.

Mittendarij 4.exire ſolent.per annos ſingulos ex officio Palatino l.23.De pal.ſac.larg.

Moderatio iudicantis l. vn. De reſp. prud.

Moderator prouinciæ l. 7. De offic. Rect. prouinc. l. vn. Ne ſine iuſſ. princ. cert. Iud.lic. confiſc. & alijs locis.

Moderatoribus prouinciarum debent

reſpondere

reſpondere Agentes in rebus Th. & Val. Nou. 1. De am. mil. for. præſc.
Modiationis calculus l.32. De nauic.
Modij ænei ſiue lapidei l. 21. De ſuſc. præp. & arc.
Modus aquæ l.2. De aquæduct.
Mæniana l.3. De erog. mil. an.
Monachi ſolitudines habitent l. 1. De monachis.
Monazontes l.63. De hæreticis.
Moneta adulterina l.2. De falſ. mon.
Monetæ falſæ rei l.9. De falſ. mon.
Monetæ publicę l.7. De falſ. mon. Fiſcales d.l.7.
Monetæ adulteratæ figuratio l.7. De indulg. crim.
in Monetis Principis tantum cudendæ pecuniæ ſtudium frequentetur l.3. De falſ. mon.
Monetalis cuſio l. 18. De extr. ſiue ſord. mun.
Monetarij l.2. De falſ. mon. l. 10. De muril. & gynæ.
Monetarij non poſſunt aſſequi dignitates perfectiſſimatus &c. l.1. De muril. & gynæc.
Monetariorum corpus l. 16. De extr. ſiue ſord. mun.
Monilia condita l.2. De theſaur.
Montenſes l.43. De hæret.
Mortalitas l. 11. De domeſt. & protect.
Muliercularius l.1. De repudijs.
Muliones l. 31. & 34. De muril. & gynæc. publici retrahendi l.58. eod. tit.
Mulomedici l.31. De curſ. pub. l.2. De exc. artif.
Multa præiudicialis l. 50. & 65. De app. & pœn. ear. argentaria. l.21. Quor. app. non rec.
Multatio l.2. De præt. & quæſt.
Multatitius ſeruus l.1. De liber. cauſa.
Munera ſordida quæ l. 14. 15. 16. 18. 20. & 23. De extraord. ſiue ſord. mun. Perſonalia l.25. De Epiſcop. Ecc l. & cler. ciuilia l. 1. De decurion.
Munero l.3. De princ. ag. in reb.
Municipes & corporati loci l.34. De nau.
Municipes ſeu curiales à luſtralis auri præſtatione immunes l.17. De luſtr. conlat. Ædeceni l. 105. De decurion. Ciuitatis l. 3. De donatio.
Municipes & ciuitatis neceſſitate & exactoris publici ſubire non poſſunt officium. l. 21. De exaction.
Munifex l.2. De curſ. pub.
Munificum prædium l. 31. De an. & trib.
Munimen Th. & Val. No. vn. De off. & num. PF. P.
Munuſcula Leo & Maior. Nou. vn. De ſanctimon.
Munuſcula Canonica l. vn. Ne damn. prouinc. inflig.
Murex publicus l.18. De murileg. & gynæc.
Murileguli l.15. De muril. & gynæc. l.3. De his qui ad Ecc. confug.
Murileguli inſulis dignitatum & cingulis quomodo ornari poſſint l. 14. eod. tit.
Murilegulorum corpus l. 16. eod. titul.
ad Murorum & portarum cuſtodiam, quoties vſus exegerit, cogi poſſunt ciues Romani vel corporati Th. & Val. Nou. vn. De Pentapol.
à Murorum reparatione vel cuſtodia portarum nullus excuſetur d. No. vn.
Muſiuarij l.2. De excuſ. artif.
Muſonianus Clar. PF. P. l.24. De nauic.

N.

NAtalis dux. l.3. Ad l. Iul. repet.
Naualis functio l.13. tit.2. li.6.
Nauarchorum cœtus l. 32. De nauicul.

Naucleri l.32.De nauicul.
ex Naufragijs quæ ad fiſcum pertinent l.4.De Naufrag.
Nauicula functioni muricis & legendis conchilijs deputata l.12.De murileg.& gynæc.
Nauicularia onera l.2.& 12. De *nauic.functio l.18.& 28. eod.tit.l.11.* De *cobort. princ. corn. inquietudo l.20.eod.*
Nauicularij l. 2. 3. 4. & toto titulo. De nauic.l.1. & 2. De *præd.nauic. l.1.& 2.De naufr. l.vn. De bis qui ven.æt. impet. l.11. De curioſ.*
*Nauicularij præbitioni equorum tenentur l.15.*De *nauicul.*
Nauicularij Hiſpaniarum l. 8. De *nauic.Africani l.10.eod.tit.*
N*auiculariorum corpus l.11.14.& 20.De nauic.Valent.* Nou. *vn. De nauic.amnic.*
N*aiculariũ munus l.3.De nauic.l.4.* De *infir. bis &c. Onus l. 149.* De *decur.*
N*auicularia tranſlationis munus l. 18.eod.tit.*
N*auicularius originalis l.2.*De *naui·cul.*
N*auis Tiberina l. vn. De naut. Tiber.* Neceßitudines *l. 2.* De *teſtamentis*
Ne*ctarius Epiſc.CP. Eccleſia l. 3. De fid.cathol.*
Ne*gotiatio & mercimonia l.3.* De *luſtr.conl.*
Ne*gotiatores l.1.& toto fere tit.De luſtr.conlat.Graci Th.& Val.*No. *vn.*De *Pentapolis.*
Ne*gotiatorum corpus l.29.* De *ſuſc. præp.& arc.*
Ne*gotium interfectum l. 2. Vnde vi.*
Ne*meſiaci l.2.*De *collegiat.*
Ne*potum ſollicitudo l. 4.* De *conl. don.vel rel.poſſ.*
Ne*quitia ſeruilis ingenij l. 2.* De *lib. & eor.lib.*
Ne*ſtoriani,Simoniani l.66.*De *hæreticis.*
Ne*ſtorius l.66.* De *hæretic.*
Ni*li fluenta de proprijs ac vetuſtis vſibus vſurpanda non ſunt. l. vn.* De *Nil:agg.non corr.*
Ni*mietas l.9.De Iud.cal.& Sam.*
Ni*tentius l.1.*Ne *ſanct.bap.iter.*
No*minationes ſeu ſuſceptiones clericorum publicus mos expoſcit.l.1.* De *Epiſc.Eccl.& cler.*
No*miſmata adulterina l.1.* De *falſ. mon.*
No*tæ Vlpiani atque Pauli l. vn.* De *ſent.paſſ.& reſtit.*
No*tabilis ſententia l.34.De appellat.*
No*tarij apparitorum l. 31.* De *Epiſc. Eccl.& cl.noſtri l.15.*De *extr.ſiue ſord.mun.*
No*tariorum nomen l. 1. De mand. princ.l.1.*De *primic.& not.*
No*tariorum ſcola, collegium ſacratũ l.15.tit.2.lib.6.*
No*tio Iudicis altioris l.6.* De *iuriſd.*
No*uatiani l.2.59. & 65.* De *hæretic.*
No*uella profeßio l.15.* De *iure fiſci. ſuperſtitio l.3.De religione.*
No*uellum vinum l.25.* De *crog. mil. an. ſtatutum l. 9.* De *metallis & metall.*
N*umerarij Præfecturæ vel vicariæ poteſtatis l. omnis* De *ijs quæ adminiſt. &c. Comitum inluſtrium virorum l. 4. De exſec. & exact. Prætorianæ ſedis poſt quinquennium non ſubiacent. diſcußionib. Th.& Valent.*Nou. *vn.*De *off.& num.*PF.P.
N*umerarij ab actuariorum ſocietate abſtineant l.14.* De *numer. act. & ſcrin. non contrahant l. numerarij.* De *biis quæ adminiſt. &c.*
N*umerarii completo ſui temporis actu ad eandem ſollicitudinem non adſpirent l.6.De numer. act. ſcrin. vltra biennium non funguntur officio l. 4.* De *numer. act. ſcrin. Cur ſexto anno vacant l.6. eod.tit.ſint*
condicio-

condicionales l.6.7.8. & 11.eo.tit.

Numerarij Conſularium ac Præſidum dumtaxat biennio poſt adminiſtrationem reſidere debent l.9. De nu. act.& ſcrin.

Numerarij P. P. P. in ſcelere deprehẽſi nullo modo poſſunt à corporali iniuria vindicari l. 11. De num. act. & ſcrin. Non poſſunt eſſe domeſtici l. 17. eod. tit. Completo triennio militiam antiquitus delatam conſequi poſſunt d.l.17.eod.tit.

Numerarij niſi exacto triennio purpuream Principis non venerantur l.13.De num.act.& ſcrin.

Numerarij primi & magiſtri eorum l.8.eod.tit.

penes Numerarios Prætorianę ſedis, publicarum rationum notitia conſiſtit. Th.& Val.Nou.vn. De officio & numer.

Numerariorum corpus l. 1. De primic. & not. Faſtus vel quæſtus l. 11.De priuileg. eor. qui in ſac.pal. mil. Propoſitum vorax & fraudulentum inhibendum l. 4. De nu. act.& ſcrin.

Numeroſitas l.3.Quemadm.mun.ciuil.ind.Theo.& Val.Noue.vn.De ſucc.curial.

Numidæ Th.& Val.Nou.vn.De trib. fiſc.

Numidia l.28. De ſuſc.præp. & arc. Val.Nou.vn. De præd.piſt.Afric. depu.

Nummularii l.5.De his qui ſuper reliq.contendunt.

Nummus figuratus l. 4. De falſ.monet.

Nundinæ certæ ciuitatibus & territoriis ordinentur Th.& Val.Nou. vn.tit.51.

Nundinandi ius d.Nou.vn.

Nuntiorum fauſtorum gaudia intimantur vel victoriæ vel triumphi, vel conſulatus, ſportulę deputantur l.3.Ne quid.pub.læt.

Nuntiorum proſperorum gaudia ſine pretio nuntientur l.4.eod.

Nuntiorum gerulus ſit caſtiſsimus d. l. 4. eod. tit. index non ſit nummarius d.l. 4.eod.tit.

O

Obex præſcriptionis fori l. 164. De decurion.

Obex præſcriptionum l. 7. Ad leg. Iul.De adult.

Obiecta inania l.4.De contr.empt.

Oblatano l.42.De op.publ.

Obnoxietas Maior.Nou.vn. De ind. reliq.Val.Nou.vn.De naui. ann.

Obpignorare l.2.De alim. quæ inopes par.

Obreptio precum l. vn. Si nupt. ex reſc.pet.

Obryza ſit pura l.3. De pond.& aur. inl.

Obryza maſſa l. 12. & 13. De ſuſc. præp.& arc.l.4.De auro cor.

Obryziacum aurum l. vn. De oblat. vot.

Obſecundatio l.92.De decur.

Obſecundatores ſacrorum ſcriniorum l.3.De prox.Com.diſpoſ.

Obſequium piſtrini l. 15. & 18. De extr.ſiue ſord.mun.

Oeconomi Eccleſiaſticas tractant rationes l.3.De his qui ad Ecc.conf.

Officiales Iudicum milites eſſe non poſſunt l.13.De diu.off.& app.

Officiales P. F. V. l. 13. De prat. & quæſt.non exhibent primipili paſtionem l.6.De diu.off. & app.P. F. Vicariorum d.l.6. P. F. P. Proconſ. Aſiæ & ceterorum quomodo ordinandi l. 21. & 22. De diu.off.& apparit.

Officiales & municipes exactiones ſuſcipiẽtes l.omnis.De iis qui adm.

Officiales Com. R. P. M. De ag. in reb. Magiſtrorum Eq. & ped. l. 4. De diu. off. & appell. Præſidum l. 1.De cohort.princip.cornic. Rationalis l.7. De cohort.princip. l. 33. De appellat. Eminentium poteſtatum l.16.De diu.off.& ap-

par. Moderatorum, Iudicum diuerſorum antiqua militiæ reſtituantur l.25. De cohort. princ. corn. Conſularis l. 3. De ſuarijs pec. & ſuſc. PF. Vrbana d.l.3. De ſuar. Comitis thenſaurorum l.14. De diu. off. & app.

Officiales ac præpoſiti l. 1. Si quis pecun. conſt.

Officium Iudicis l. vn. De off. Iud. ciuil. l.1. De deſert. vel occult. Iudicis ordinarij l. 24. De cohort. princ. corvic. &c. Iudicum Africæ l. 20. De tiron. Iudicum diuerſorum l.16. De iure fiſc. Inluſtris per Illyricum Præfecturæ l.17. De cohort. princ. corn. Rationalis res priuatæ l. 7. De bon. proſ. l. 2. De bon. vac. l.4. De palat. ſac. larg. l. 33. De appellation. Prouinciale l.22. De cohort. princ. corn. l. 26. & 32. De erog. milit. an. l. vn. De quad. breu. Theod. & Valent. Nouel. vnic. De indulg. reliq. Valent. & Mart. Nouel. vn. eod. tit. l. 41. De op. public. Th. & Valent. Nouel. vnic. De trib. fiſc. Caſtrenſe l. 7. De priuileg. cor. eor. qui in ſac. pal. mil. Cenſuale l. 4. De teſtam. & cod. & l. 26. & 27. De præt. & quæſt. Cenſualium l.9. titul. 2. lib.6. l.1. De ſtudijs lib. vrb. Rom. Palatinum l.4. De exſec. & exact. l.2.7.11. & 22. De pal. ſac. larg. l. 2. De commeatu l. 23. 24. De curſ. public. l. 2. De indulg. debit. l. 25. & 32. De ſuſc. præp. & arc. Theod. & Valent. Nouel. vnic. De reſc. vend. Palatinum vtriuſque ærarij Theod. & Val. Nou. vn. De præſc. 30. an. omn. cauſ. opp. Palatinorum l. 6. & 14. De pal. ſac. larg. Procuratoris patrimonij l. 3. De bon. proſc. Præſidale l. 2. De veteranis l. 134. De decurion. l. 2. De vend. ferar. PF. v. l. 13. & 21. De præt. & quæſt. l. 3. De calc. coct. Inluſtris Comitiuæ ſedis largitionum & rei priuatæ l.9. De exec. & exact. Sacrarum largitionum l. 7. De pal. ſac. larg. Prouinciarum l. 21. De præt. & quæſt. Rectoris l.8. De deſert. vel occ. eor. Rectoris prouinciæ l.12. De exactionib. Præſidis nouæ Epiri l. vnic. De ſtrator. Proconſulare l. 1. De mil. veſt. l. 24. De cohort. princ. corn. l. 34. De curſu public. l. 13. Quor. app. non recip. l. 4. de ſuſc. præp. & arc. l. 31. eod. tit. Sacrarum largitionum atque priuatarum l. 18. & 21. De pal. ſac. larg. l. 17. De exaction. Ducianum l. 30. De erog. mil. an. l. 2. De ven. ferar. Largitionale l. 24. De pal. ſac. larg. Largitionum comitatenſium ſingularúmve vrbiũ l. 3. De priuil. eor. qui in ſac. pal. mil. Admiſſionum l. 3. De priuil. eor. qui in ſac. pal. mil. Prętorian. l. 9. De exſe. & exact. Val. & Maior. Nou. vn. De ſuarijs. Prꝯfecturæ l. 5. Ne conl. tranſl. poſtul. Præfecturæ Prætorianæ l. 13. De an. & trib. Vicarij Africæ l. 13. De ann. & trib. l. 33 De appell. Auguſtalianũ, Cohortalis & Defenſoris l. 3. De indict. Vrbanum & annonarium l. 38. De nauic. Leo & Maior. Nou. vn. De ædif. publ. Summæ rei vel procuratoris l. 2. De diſtra. pigno. quæ trib. ca. ten. Legationis l. 25. De decurion. Magiſtri equi. & peditum l. 6. De ſuſc. præp. & arc.

Officia Palatina l. 38. De decur. l. 41. De op. public. l. 5. De locat. fund. iur. emphyt. Prouincialia Theod. & Valent. Nouel. vn. De piſtor. l. 40. De hæret. l. 16. De diu. offic. & appell. Iudicum l. 3. De indulg. debit. prouincialium Iudicum l. 12. De hæretic. Virorum inluſtrium Magiſt. militum Theod. & Valent. Nouell. 4. De amot. milit. for. pręf. Principatus l. vnic. Ne damn. à prouinç. inſt. l. 4. Ad leg. Iul. De adulter.

adulter. Rectorum l.4. De extr. ſiue ſord. mun. l.12. De cohort. princ. cornic. Scriniorum. Theod. & Valent. Nou. vn. De præſcript. 30. an. omn. cauſ. oppon. Rationum l.1. De his qui cum diſpenſ. contr. Viliſſima l.19. De diuerſ. offic. & app. Cohortalis Theodoſ. & Valent. Nou. 2. De amota mil. for. præſcr. Proconſulum, Conſularium, Correctorum vel Præſidum l. 8. De cohort. princ. cornic. Conſularium & Præſidum l. 12. De curſ. publ. Præſidalis l.6. De filijs mil. appar. l.4. & 6. De cohort. princ. cornic. & primip. Vicarij l.2. De curioſis. Publica. l.4. De adminiſt. & peric. tut. Curialia l.8. De cohort. princ. corn.

Officij Primores l.6. De iuriſdict. Proceres l.10. De metatis l.4. De deſer. & occ. eor. Princeps l.1. De offic. Rect. prou.

Officiis adſuetis deſertis nullus ad ſacramenta Palatina adſpiret l 21. De cohort. princ. corn. & primip.

Olouera veſtimenta l.3. De veſt. olou.

Omnifariã l.2. De famil. erc. l. vn. De bon. cler. & monach. l. 21. De bon. proſc.

Onera perſonalia & patrimonij The. & Val. Nou. vn. De ſucc. curial.

Operarũ præbitio l.1. Ne oper. à conl. exig.

Opbitæ Th. & Val. Nou. vn. De Iudæ. cæl. & Sam.

Opifices veſtis lina l.6. De murileg. & gynæc.

Opinatores l. 26. De erog. mil. an. l.1. De excoct. milit. ann. l.34. De ann. & trib. l.16. De exact.

Opinionis edendæ exemplum l. 5. De relat. l.6. & 14. De appell.

Opinionis ſeu relationis exemplum l. 8. De appell. & pœn. ear.

Opinionis editio l.11. De appell.

Opiniones ſeu relationes l.9. De app.

Optimius Epiſcopus Antiochenus in Pontica diœceſi l.3. De fid. catho.

Optio l.1. & 24. De erog. mil. ann. l. 22. De diu. offi. & app. l.17. De iur. fiſc. Valent. & Mart. Nou. vn. De indulg. reliq.

Opus publicũ l.4. De habitu quo vti oportet.

Oraculum diuinum Th. & Val. Nou. vn. De bon. fabric. cæleſte l.9. De iuriſd. l.2. Quis in grad. præfer. Maieſtatu l.26. De cohort. princ. cornic. l.16. De extr. ſiue ſord. mun. ſacrum l.9. De conlat. æris. Theod. & Valent. Nou. vn. De met. Principis l.5. De denunt. vel edit. reſc. Maieſtatis ſecundum l.19. De med. & profeſſ.

Oracula ſalubria l. 4. De immunit. nem. conc.

Oraculi ſanctio l.17. De hæret.

Ordinationes indiuiduæ Th. & Val. d. Nou. vn. De confirm. leg. D. Th.

Ordo decuriarum l. 1. De decur. vrb. Rom. Curiarũ l.149. De decurion. Auellinatium l. 67. De decurion. Ciuitatis l.6. De fabric. l.3. De ſuperindict. Karthaginenſium l. 41. De decurion. Cæſinatium l. 6. De ann. & trib. Municipalis l. 2. De quæſtion.

Ordines ciuitatum l.4. De luſtr. conl. l.33 & 37. De op. publ. dignitatum l.66. De decurion. Decuriarũ, ſcribarum, librariorum & lictoriæ cõſularis l.1. De luc. offic.

Ordinum nexus l.48. De hæretic.

Originalis cõdicio l.14. De priuil. eor. qui in ſac. pal. mil.

Originalis, originarius l. vn. De inq. & colon.

Originalis l.5. De ſuar. l. vn. De inquil. & colon. l.13. De decurion.

Originalia vincula l.82. De decur.

Originaria ſeu colona l.10. De murileg. & gynæc.

Originarius locus l. vnic. De collegiat.

Originaria functio l.8. De ſuar. pec.

& ſuſc.
Originarium ſolum l. 22. De cohort. princip.cornic.& primip.
Originarij Th. & Val. Nou. vn. De *præſ.30.ann. omn.cauſ.opp. Nou. vn.*De *colon.vag.*
*Oſculum l.5.*De *ſponſal.*
Oſculum indultum l.109. De *decurio.*
*Oſdroëna prouincia l.79.*De *decurio. l.2.De præd.& manc.Cur.ſine dec. non alien.*
Oſtiarij l.24.De Epiſc.Ecc.& cler.
Otreius Melitenus l. 3. De fide cath.

P.

P*Abula mutationibus non deſint l.60.De curſ.pub.*
Pædagogiani l.5.De diu.offic. & appar.
Palatina dignitas l.9.& 13.De priu. eorum qui in ſac. pal. mil. l. 8. De decurionibus l.18. De exaction.l.2. De gladiat.exact. Th.& Val.No. 1.De Palat.
Palatini nominis dignitas l.38.De decurionibus.
Palatini l. 4. De acc. & inſc. l. 2. De dom.ad rem priu.pert.Maior.No. vn.De indulg.reliqu. l.5. & 7. De bon. vac. l. 3. De his qui cum diſp. contrax.
Palatini honorarij l.2. De prox.Com. diſpoſ.
Palatini ſacrarum & priuatarum largitionum l.15. tit.2.lib.6.l.1.De palat.ſac.larg. l. 1. De priuilegijs eorum qui in ſac.pal.
Palatini omnes ſacrarum largitionum, Palatino officio ac militiæ reddendi, ſi ſtipendijs non peractis & teſtimonio præſulis, ad aliam militiam tranſierint Th. & Val. Nou.3.De Palat.
Palatini *ſacrarum remunerationum rationem tractant l.20.De pal.ſac. larg.l.5.De exſec.& exact.*
Palatini *functiones ſuperindicti vel aurariæ ceteráſque ad vtrumque ærarium pertinentes, exigẽtes, nõ accipiant vltra ſummam breuibus comprehenſam Th.& Val.Nou.1.* De *Palatinis.*
Palatini equis poſſunt vti per Pice*num l. 4. Quib. equor. vſus conc. aut den.*
Palatini *ſtatuti vel ſupernumerarij l.15.& 17.*De *palat.ſac.larg.*
Palatini *non ſunt coniungendi ſuſceptoribus l.6.* De *priuil.eorum qui in ſac.pal.mil.*
Palatini *habentur immunes l.67.*De *decurion.*
Palatini *& Conſtantinopolitani ciues l.8.*De *extr.ſiue ſord.mun.*
Palatini *fidiculis ſubijci poſſunt l. 1.* De *quæſtion.*
Palatinus *vtriuſque officij ad prouinciam dirigi non poteſt l. 4.* De *exſec.& exact.*
Palatinorum *obſequia l.18.*De *exact.*
Palatium *l.35. De op.pub.l.1. De pag. ſac.& templ.*
Palatium *ſacrum l.9. De priuil. eor. qui in ſac. pal. mil. l. 14. De nauicul.*
Palatium *Daphnenſe l. 2. De aquæduct.*
Palladius *V. C. Comes & Tribunus Theod. & Val. Nou. vn. De trib. fiſc.*
Palladius PF.P.*Valent. Nou.vn.De confirm.his &c.*
Paneficij *neceſſitas l.3. De piſt.& catab.ſubſtantia l.4.eod.tit.*
Panis *Oſtienſis & fiſcalis l. vn. De pretio panis Oſtienſ.*
Panis *gradilis l.2.3.4.& 6. De an.ciui.& pan.grad.*
Panis *Ardinenſis ſordidus l.5. De an. ciuic.& pan.grad.*
Panis *excoctio l.15.& 18.De extr.ſiue ſord.mun.*
Papa *venerabilis l. 62. De hæreticis.*
Parabalani *500.vel 600. ad curanda debilium ægra corpora deputantur l. 42. 43. De Epiſc. Eccl. & cler.*

cler.
Paracharactæ l.9.De falſ.mon.
Paragaudæ auratæ ac ſericæ l.1. De veſt.olou.
Parangariæ l.3. & 4. De dec. & ſilent. l. 15. & 59. De curſ. pub. l.10. De Epiſcop. Eccleſ. & cleric.
Parangariarum præſtatio l.14.De Epiſc.Eccl.& cler.
Parapetaſia l.38.De op.pub.
Parauеredi l.3.& 4. De dec. & ſil.l. 6.7.15.& 59. De curſ.pub. Th.& Val.Nou.3.De patr.rei dom.
Parauеredi vſurpandi licentia l.3.De curſ.publ.negatur niſi in cauſa publica vel manifeſtis euectionibus deſtinato l.63.eod.tit.
Parauеredorum aut parangariarum præbitio l. 15. De extr.ſiue ſord. mun.exactio l.7.De curſ.pub.
Parilis imago l.8.De honor.codic.notitia l.vn.De quadr.breuib.
Parrhippus quid l. 24. De curſ. public.
Parrhippum vel auertarium nullus accipiat niſi eum &c. l. 22. De curſ.pub.citra indultum l.29. eod. tit.
Parrhippi plures non ſunt dimittendi l.27.De curſ.pub.
Particulatim Th.& Val.No.vn. De rel.& adær.
Partitudo l.10.De bonis proſc.
Partus trinus fœcunditati publicæ gratioſus l.9.De bon.proſc.
Partus Criſpi atque Helenæ l.1. De indulg.crim.
Paſtacas Th.& Val.Nou.3. De pat. rei dom.
Paſtores rei ſacræ habendi equini pecoris licentiam non habent l. 2. Quib.eq.vſ.conc.aut deneg.
Paſtores Valeriæ prouinciæ vel Piceni non vtantur equis l.5.eod.tit.
Paſtoribus non tradãtur filij nutriendi l.vn.Ne paſtor.dentur filij nut.
Paſtus atque tranſlatio militar. l.18. De extr.ſiue ſord.mun.
Patamen l.53.De op.pub.
Patibulo adfigi l.vn. Ad legem Iul. maieſt.
Patientiam commodare l.13. Quor. app.non recipiuntur.
Patres Synagogarum l. 4. De Iud. cæl.& Sam.
Patriæ non minor affectio quam parentum. Th.& Val. Nou.vn. De ſucc.cur.
Patriarchæ l.10.De iuriſd.l.2.& 17. De Iud.cæl.& Sam.
Patriarchæ v v. c c. inluſtres l. 8.11. & 13.De Iud.cæl.& Sam.
Patriciatus l.vn. De conſ. præf. Th. & Val.Nou.vn. De met. l.17.De pœn.
Patricius l.vn.De bon.cler. & mon.
Patricius & magiſter officiorum l. 14.De metat.
Patrimonium ſacrum l.12.De tiron. l.16. De deſert. & occ. eor.priuatum l.8.De iur.fiſci.
Patrimonialis poſſeſſor l.4.De an.& trib.l.16.De indulg.deb.
Patrimoniales poſſeſſiones l.32. De pet.& vlt.dat.
Patrocinia agricolarum, vicanorum vel ruſticorum prohibentur l.1.2.3. 4.& 5.De patroc.vic.
Patronatus honorarius Curiarum l. 46.De curſ.pub. Fiſci Th. & Val. No.vn.De poſtulando.
Patroni corporis ſuariorum Val. & Mart.Nou.vn. De ſuar. boar. & pec.Horreorum Portuenſium l.vn. De patr.horr.port.Piſtorum l.2.7. & 12.De piſt.& catab.
Patronus fiſci l.5. De bon.vac. l.3.& 4. De aduoc.fiſc. l. omnis De hijs quæ adm.&c.
Pauliani l.65.De hæret.
Peculatus l.1.De crim.pec.l.2.De abol.
Peculatus rei l. 5. Ad legem Iul.repet.
Peculium Caſtrenſe Th.& Val.Nou.

vn. De *poſtulando.*
Pecunia maiorina V.s. Maiorina, & Centonalis ſuis locis.
Pecuniæ tantum publicæ conuehi debent l.2.Si quis pec.conſl.
*Penates mœſti l.*3.De exhi.*& tranſmit.reis.*
*Penſitatio canonica & ſolemnis l.*2. De *concuſſ.aduoc.anniuerſariæ Th. & Valent.* N*ou.vn.* De *releuat. adær.*
Pentapolæ Th. & Val. N*ou.vn.* De *pentapol.*
*Pepytæ l.*24.De *pag.ſac.& templ.*
Pelagia inluſtris femina Val. N*ou.*2. De *teſta.*
*Pelagius Epiſc. Laodicenſis l.*3.De *fide cathol.*
*Pelliones l.*2.De *excuſ.artificum.*
*Penitudo l.*11.De *indulg.crim.*
*Penitudinis iuſtæ humanitas l.*56.De *appell.*
*Peræquatio l.*4.5.*&* 6. De *cenſ.peræq.& inſpect.Th.& Val.*N*o.vn.* De *poſtulando.*
*Peræquationis ſors l.*13.*tit.*2.*lib.*6.
Peræquator l. 7. De *locat. fund. iur. emphyt.l.*1.*&* 3. *De præd.ſen. l.* 1. *De primic.& not.l.*8.*De cenſu ſine adſc.l.*2.*De cenſ.peræq.& inſp.*
Peræquatores ac diſcuſſores l. 8. *&* 10.*De cenſit.peræq.& inſp.*
Peremptoria præſcriptio l. 2. *&* 37. *De appell. l.* 23. *&* 24. *Quo app. non rec.*
*Peremptorium vocabulum Theo. & Val.*N*ou.vn.De præſc* 30.*ann.*
*Perennitas l.*5.*De teſt.& cod.l.*21 *De pal.ſac.larg.*
*Perenniter l.*2.*De veteranis.*
*Perfectiſſimatus l.*1. *De Cæſarianis l.* 7. *De priu.eor. qui in ſac.pal.mil. l.vn.De perfect.dign.l.*10.*De num. act.ſcrin.l.*3.*De cohort.princ.corn. l.*26.*De curſ.pub.l.*1. *De muril.& gynæc.*
*Perfectiſſimi l.vn.De his qui venæt. impetr. l.*1. *De bon.codic. l.* 43. *De decurion.*
*Periſſocorogiæ amputentur l.*3.*De diuer.reſc.*
Perpes firmitas l. 2. *Si cert. pet. de ſuffr.l.*3. De *coul.don. vel rel.poſſ. l.*15.De *med.& prof.*
*Perpetim l.*55.De *hæret.*
Perpetuarij Th.& Val. N*ou.vn.*De *trib.fiſc.*
*Perſecutio fideicommiſſi l.*7. De *teſt. & cod.*
Perſona feminea, virilis Th. & Val. N*ou. vn.* De *præſ.*30. *ann. omn. cauſ.opp.*
Perſtrepere l. 7. *Ad legem Iul. de adult.*
Peruaſio Theod. & Val. N*ou.* 1. De *inuaſor.l.*6.De *denunt.vel ed.reſc.*
Peruaſor Th.& Val. N*ou.* 1. De *inuaſor.*
*Petrus diuinus Apoſtolus l.*2.De *fid. cathol. Princeps Epiſcopalis coronæ Th.& Val.*N*ou.vn.* De *Epiſc. ordin.*
*Petrus Alexandriæ Epiſcopus l.*2.*De fid.cathol.*
Phalerata *verba & ſermo fucatus Valent.& Mart.*N*ou.vn.*N*emi minem exhiberi &c.*
Piaculum *l.*1. *Ad legem Corn. de ſic. l.*2.De *ſepul.viol.*
*Picenum l.*1.*&* 4.*Quib.eq.vſus conc. aut deneg.l.*7.*&* 12. *De ind.debit. l.*27.De *appell.*
*Pittacia Th.& Val.*Nou.*vn.tit.*51.
Piſtores l. 3. 4. De *an. ciuic. & pan. grad. Venerabilis* R*omæ l.* 17. De *piſt.& catab.Vrbis æternæ l.*19.*eo. tit.Vide tit.*De *piſt.& catab.*
*Piſtorum vrbicorum conſortium l.*2. De *nauicul. hereditates d. l.*2. Ius *l.*4.*De can.frument.*
è Piſtoribus Senatores facti l. 4. *De piſt.& catabol.*
*Piſtoribus addici l.*9.*De pœnis.*
*Piſtorij muneris ſocietas d.l.*2. De *nauicul.*
*Piſtorius ordo l.*20. *De piſtor. & catab.*

tab.
Piſtoria neceſſitas l.14.eod.tit.
Piſtrinis damnari l.5.De pœn.
Piſtrini exercitium l.6.De ann. ciuic. & pan.grad.Obſequiū l.1. De piſt. & catab.Condicio l.2.eod.tit. Sollicitudo l.5.eod.tit.
Piſtrina vrbis Romæ l.3.& 6. De pœnis.
Piſtrinorum exercitio damnari l.6. De pœnis.addici l.7.De pœn.
Pittacium diurnum aut authenticum l.11.13.& 16.De erog.mil.ann.l.29. De petit.& vlt.dat.
Plagiarij l.vn.Ad leg.Fab.
Plebeia fex.l.5.De bon.proſc.
Plectibilis vſurpatio l.16. De piſt. & catab.ſententia l.161.De decur.
Plenaria interpellatio l.6. De naufrag.
Plumbarij l.12.De excuſ.artific.
Plumbatæ l.14.De cohort.princ.corn. & primipil.
Plumbatarum verbera aut pondera l.3.De exaction. Cruciatus l.85. De decurion.Ictus d.l.85.& 117.De decurionibus l.2.De quæſt.
Plumbatarum ictus in corporibus ingenuis non probantur l.2.De quæſt.
Plumbi liquētis ingeſtio l.1. De rapt. virg.verbera l.7.De exaction.
Plumbo cōtuſus l.53. De hæreticis cohercitus l 40.De hæret.Affici l.1. De his qui potent.nom.in lit.præt.
Pneumatomachi l.11.De hæreticis.
Poculum commune l 13.De re mil.
Pœna ferri aut ignium l. 1. Ne præt. crimen maieſt.&c.
Pollinis conficiendi cura l.15.& 18.De extr.ſiue ſord.mun.
Pomeria l.5.De loc.fund.iur. emphyt.
Pontica diœceſis l.12. De metall. & metallis.
Pontifices labentia ſepulcra reficere permittant l.2.De ſep viol.
Pontificium l.1. De mat. bon. l.3. De fid.cath.l.2.De apoſt.
Pontificium ſacræ diſceptationis l.3. De Epiſc.iud.
Pontis Liquentiæ cauſa l.2.Ne oper. à conlat.ex.
Populatio l.37.De curſ.publ.
Populator nocturnus l. 2. Ad legem Corn.De ſic.
Popularitas l.2. De offic. Rect. prouinc.
Porcino l.2.& 3. De ſuar.pec. & ſuſ.
Porcinarij vrbis æternæ l.6. De ſuar. pec.& ſuſc.
Porfirius antiſtes ſacer.l.6.De his qui ſup.relig.cont.
Porfiriani l.66.De hæretic.
Portarum cuſtodia vide ſ. Murorum.
Portio luctuoſa,legitima l.2. De inoff. teſtam.
Portiuncula l.13.tit.2.lib.6.
Portitor l.vn.Si cert.pet.de chir.l.1.l. 7.De exſec.& exact.
Portitor frumenti l. vn. Ne quid on. publ.impon.
Portorium l. 13. De veteran. l. 8. De metall.& metall.
Portuenſes menſores l.9. De ſuar.pec.
Portus vrbis æternæ l. vn. De ſacc. vrb.Rom. Zeuxippi l.52. De oper. publ.Sixti virginumque veſtalium l.8.De med & prof.Karthaginēſis Th.& Val. Nou.vn. De redd. iur. arm. Diui Iuliani l. 5. De calc. coctor.expeditionales l.35. De nauic. Sacræ vrbis l.2. De can.vrb.Rom.
Poſſeſſio alterius pro alienis debitis non debet conueniri l.10. De exſ. & exact.
Poſſeſſor Africanus l. 31. & 34. De ann.& trib.l.2. De extr. ſiue ſord. mun.
Poſſeſſiones ieiunæ ac deſertæ l. 5. De conl.don.vel rel.poſſeſſ.
Poſſeſſore capitolio l. 34. De ann. & trib.
Poſſeſſores Ægyptiaci tractus l. 3. De indict.
Poteſtas ordinaria l.1. Si quac.præd. poteſt.
Potiores l.2. De publ. comp. l.34. De

extr.ſiue ſord.mun.l.5. De luſt.con lat.

Potiorum multitudo l.4. De extr.ſine ſord.mun.patrocinia l.1.De nau. non excuſ.

Præceptum imperiale l. 3. De inceſt. nupt.

Prædæ legatio l.3.De indictionibus.

Præceſſores Valent.Nou.vn.De Lãpadariis.

Prædia ac ſaltus Reipub.l.2.De loc. fund.iur.emphyt.

Prædia patrimonialia & emphyteutica & priuatæ rei l.4. De conlat. fund.patrim.

Prædia iure perpetuo conſignata l.13. De extr.ſiue ſord. mun. Iuris emphyteutici & domus diuinæ Val. Nou.vn.De præd.piſt.

Prædia piſtoria Valent. Nou. vn. De præd piſt.

Præfectiani Th.& Val. Nou. vn. De princ.ag.in reb.Maior. No.vn. De indulg.reliq.

Præfectura inluſtris l.vn. Si quac. præd.pot.ampliſſima l.5.De paſc.

Prætoriana l.14. De priuileg.eor. qui in ſac.pal.mil.l.26. De nauicul.ampliſſima l.1. De publ. com l. 6. De conl. don. vel releu. l.30. De ſuſc. præp. & arc. Sublimis l.vn. Qui à præb.tir.& equor.& compluribus aliis locis.

Prætoria inluſtris l.13. De ann.& tribut.Vrbicaria,prætoriana l.15. tit. 2.lib.6. l.2. De cond. in publ.borr. Th.& Val. Nou.vn. De princ.ag. in reb.& Nou.4. De am.mil.ſor. præſ.Vrbana prætoriana l.vn. De præp.Vrbana.l.7. De priuileg. eor. qui in ſacr. palat. milit. cognoſcit de maleficiis l.10. De mal. & mathem Vicaria l.vn. De his qui ven. æt.impet.l.3.De ſponſ.l.15.De præt. & quæſt.l. vn. De Comit. qui in luſt.adſid.l.20.& 21.De ag.in reb.

Proconſularis l.15.De prætor.& quæſtor. Annonaria l.1. De condi. in publ.borr.Sublimiſſima l.1.De nau frag.

Præfectura ſedis vrbanæ l.13. De accuſat.

Præfectura Prætorio l.13.De accuſat.

Præfecturæ dignitas l.12. De præt.& quæſt.

Præfectus Ægypti l.8 & 9. De oper. publ.l.1.Si cur.relicta cur. & c l.8. De decurion.l.11. De Epiſc. Eccl.& cler.

Præfectus Annonæ l.14.15. & 21. De piſtorib.& catab.l.vn. De his qui ven.æt.impetr.l.1. De contr.empt. l.3.De pœn.l.8.De exact.l.2 De relat.l.1.12.& 15.De piſtor. & catabol. Annonæ Afric l.4. De appell. l.12.De nauic.l.2.De naufr. Annonæ Alex.l.3.De ſuſc.præp. & arc. vir ſpectabilis l.24. De ſuſc. præp. & arc.

Præfectus Auguſtalis l. 8. De diuer. reſcr. l.2. De defenſ. ciuit. l. 9. De iuriſdict. l. 7. De contrab. empt. l. 8. De princ.ag.in reb. l.vn. De biis qui plebem aud. conc. l.15. & 16. De pœnis.l.1.De Alex.pleb.prim. l.112.& 126. De decurion. l.22. De ſuſc.præp.& arc.l.27.& 31.Quor. app.non rec.l.9.& 10. De fid. teſt. & inſtr.

Præfectus Auguſtalis vir ſpectabilis l.42. De Epiſc.Eccl.& cler.l.21.De diu.off. & app.Vir inluſtris l. 15. De legat.& dec.legat.

Præfectus vigilum l.vn. De biis qui ven.æt.impetr..

Præfectus Prætorio l.3. De Conſtitut. princ.& aliis pleriſque legibus.

Præfectus P.Hiſpaniarũ l 15. De pag. ſac.& temp.

Præfectus Prætorio Clariſſimus l.15. De præt.& quæſt.l.1. De paſc.vir inluſtris l.2. De exhib. & tranſm. reis l.10.De diu.offic.l.31,De nauicul.l.3.De indulg.debit.l.vn. Qui à præbit.tiro.&c.

Præfectus Prætorio Galliarum l. 1.

Virum

Vtrum vi.l. 4. De *legit. heredit. l.* 1. 2. & 3. De *his qui cond. prop. reliq.l.*171. De *decurion.*
Prefectus P. *Illyrici l.*7. *ad S.C.Claudianum l.* 8. De *princ. ag. in reb.l.* 32. De *erog.mil.an.l.*5. *Ne conlat. tranſl.poſſul.l.*33. De *ann.& trib. l.*5. *Ne damna prouincialibus inflig.l.*3. *De cond.in publ.horr.l.*172. & 177. *De decur.*
Prefectus P. *per Illyricum l.*12. & 13. *De legat.& dec.legat.*
Præfectus P. *Illyrici & Italiæ l.*2. *De conſtit.princ.l.* 6. De *contr.em. l.*13. *De pœn. l.*51. *De appellationibus* PF. P. *Italiæ vir Clar. & inluſtris l.* 19. *De pet. & vlt. dat. l.* 7. & 12. *De extr. ſiue ſord. muner.*
Præfectus P. & *Patricius l.* 14. *De legat.& dec.legat.*
*Præfectus Galliarum & Italiæ inluſtris l.*9. De *metallis & metall.*
*Præfectus pacis l.*1. De *pignor.*
*Præfectus vrbi l.*4. De *iuriſd.l.*6. De *den.vel ed.reſ.l.*3. De *temp.cur.& rep.l.*2. De *dilat.l.*12. De *præt. & quæſt.& alijs locis.De quibus appellationibus non cognoſcit l.* 27. De *appell.*
Præfectus vrbis vir inluſtris l. 3. & 4. De *tut. & curat. l.*14. De *num. act.ſcrin.& exc.*
Præfecti vehiculorum l. 4. De *curſ. pub. Gentilium l.* 62. *De app. & pœn.ear.*
Præfectorum vice qui cognoſcant l. 16. *De appellat.*
*Præfectorij l.*12. De *legat.& dec.leg.*
*Præpoſitura l.vn.De præpoſ.& trib. ſcol.l.*18. De *tiron. l.*13. De *veteran. l.* 2. De *teſtimon. Extrib. & prot.*
*Præpoſitura caſtri ac militum l.*11. *De diu. offic. & app. Horreorum & pagorum l.*8. *De ſuſc.præp.& arc. borreorum l.*24. *eod.tit. Annonarum l.*2. *Quemad.mun. ciuil.indic.*
Præpoſituræ munus l. 25. *De ſuſcep. præp.& arcar.*
*Præpoſitus ſacri cubiculi l.*17. *De pœnis l. vn. Qui à præbit. tir. & eq. exc. l.* 9. De *ind. debit.l. vnic.* De *præpoſ. ſac. cub. l.*16. *De metatis largitionum l.*18. *De curſ.publ.*
*Præpoſitus Fabricæ leg.*10. *De veter. Romanarum largitionum d.l.*10.
Præpoſiti ſcolarum l.vn. De *præpoſ. ſcol. curſus public.l.* 9. *De curioſis l.*35. De *curſ.publ.numerorum. l.*36. *De erog.mil.ann.* Pagorum *ſeu horreorum l.*1. *eod.tit.* Piſtorum *l.* 28. *eod.tit. Theſaurorum atque Baſiorum l.*3. *De indulg.deb. borreorum l.*49. De *decurionibus l.*5. De *ſuſc. præp. & arc.* Pacis *d. l.* 49. *eod tit.Gynæcio l.*7. *Ad leg.Iul.repet.Romanarum largitionum l.*10. De *veteranis. Laborum l. vn.*De *præpoſ.Labor. vectigalium l.*5. & 7. De *nauicul. Manſionum l.*21. *De decurion. Caſtrorum Th. & Val. Nou. vn.* De *ambitu & loc. limit.*
*Prærogatiua militaris l.*9. *Ad leg.Iu.* De *adult. Palatina vel militaris l.*15. De *extr.ſiue ſord.mun.*
*Preſcriptio moratoria l.*3. *De diu.offic. peremptoria l.* 3. De *diu. reſc. Fori Nou.* 1. & 2. De *am.mil.for. præſ.*
Præſcriptiones ciuiles l. 7. *Ad legem Iul.de adult.fori l.* 65. *De appell. & pœn.ear.*
Preſes l.vn.De offic. PF. P. *l.*1. *De offic.Rect.prouinc.& alijs locis.Epiri noue l.*22. De *Epiſc. Eccl. & cler. l. vn.Deſtrator l.vn.Ne preſ.exact. &c. Tarroconenſis l.* 1. De *temp. curſ.& repar.Corſice l.*2. De *temp. appellat. & rep. Dacię l.* 2. De *inoff. teſtam. Sardinię l.* 12. De *acc. & inſc. l.* 3. *De pœnis l.* 7. De *exaction. Ciliciæ l.* 1. De *inoffic. dot.l.* 24. De *appellationib.l.*5. *De ſuſc. præp. & arc. Lyciæ & Pam-*

philiæ l. 2. De *cenſu ſiue adſcript. Inſularum l. 32.* De *nauicul. Arabiæ l.4.* De *pœnis. Auguſtamnicæ l.34.* De *pœn. Bęticę l.2.* De *diſtrah. pign. &c. Tripolitanæ l.59. De appellat. Lugdunenſis primæ l.1. Sine cenſ. vel reliq. fund. comp. non poſſ. Tarraconenſis l. 1.* De *temp. curſ. & reparat.*

Præſidalis *induſtria l.1.* De *off. Rect. prou.*

Præſidatus *l. 2.* De *princip. agen. in reb.*

Prætoria *Iudicum l. 8. & 35.* De *op. publ. Iudicum ordinariorum l. 6.* De *metatis l. 2. Ne quis in pal. man.*

Prætor *Theodoſianus, Arcadianus, triumphalis, Auguſtalis, Laureatus l.25. & 29.* De *præt. & quæſtor.*

Prætor *Clariſſimus vir tutelaribus cognitionibus præſidet l.3.* De *tut. & curat. dat. impertiendis tutoribus præſidet l.4. eod. tit.*

Prætores *quatuor vnum diem magiſtratus incundi habent. l. 20.* De *præt. & quæſt.*

Prætores *deſignantur S. C. legitimè celebrato l. 12.* De *præt. & quæſtor.*

Prætores *quinque ſolenniter deſignati editionem celebrãt l.13.* De *pręt. & quæſt.*

Prætores *qui eligendi ſint l. 14.* De *præt. & quæſt.*

Prætura *l.12. & 15.* De *præt. & quęſtor.*

Prætura *prima Flauialis, ſecunda Conſtantiniana, tertia triumphalis l. 5. & 3.* De *præt. & quæſt. Conſtantiniana, Conſtantiana & Arcadiana, Triumphalis & Auguſtalis, Romana & Laureata l. 25. eod. tit.*

Prætura *Carbonaria l.17.* De *præt. & quæſt.*

Pragmatica *diuina Th. & Val. Nou. vn.* De *reſc. vend. Nou. vn.* De *Th. Cod. auct. Nou. 2.* De *patr. rei dom. Nou. vn.* De *bon. fabr.*

Pragmatica *decretum Theod. & Val. Nou. vn. In dam. pub. &c.*

Pragmatica *iuſſio, lex, Val. & Mart. No. vn.* De *præd. ciuit. om. Leo & Anth. Nou.* De *confirm.* DN. *Leon A.*

Pragmaticum *l.52.* De *hæret. l.3.* De *dec. & ſil.*

Pragmatici *præceptum Tbe. & Val. Nou. vn.* De *pecu. Afr. cred. tenor Non. vn.* De *corp. vrb. Rom. No. vn.* De *negotiat. ſtatuta l.36.* De *an. & trib.*

Precatio *Th. & Val. Nou. 1.* De *leno. l.36.* De *dec.*

Precatio *colorata l.15.* De *iure fiſc.*

Frecator *Th. & Val. No. vn.* De *nau. vlt. duor. mil.*

Pretiorum *non ſemper nec in omnibus locis vna eſt forma l. 2.* De *ſuar. pec. & ſuſc.*

Primarij *& curiales l. 39.* De *decurion.*

Primarij *curiarum l.39. eod.*

Primates *vrbium, vicorum, caſtellorum l.13.* De *deſert. vel occ eor. officiorum l.30.* De *ſuſc. præp. & arc. Ordinum l.3.* De *bis qui cont. pr. relig.*

Primates *l.4.* De *decur. l.4.* De *adm. & per. tut. l.4.* De *conlat. don. vel rel. poſſ. Iudæorum l.8.* De *Iud. cæl. & Sam. cuiuſque militię vel officij Valent. Nou. vn.* De *manicb. Officij l.2. Ad leg. Iul.* De *amb. l.16.* De *pœn. l.2.* De *curat. Kalend.*

Primatus *Apoſtolicę ſedis Theod. & Val. Nou. vn.* De *Epiſc. ordin.*

Primatus *Officij l.3.* De *adſeſſ. & domeſt. adminiſtratio Val. No. vn.* De *lampad.*

Primiceratus *l. vn.* De *decanis.*

Primicerius *ſacri cubiculi l. vn. Qui à præb. tir. & eq. exc. Lampadariorum Valent. Nou. vn.* De *Lampadar.*

dar. Notariorum l.14.tit.2.lib.6. l.2.3.& 4. De primic.& not. Fabricæ l.3. De fabricenſibus. Menſorum biennio expleto Agentis in rebus militiam ſortitur l. vn. De menſor. Protectorum domeſticorum l.10. De domeſt.& prot. ſcriniorum, receptoriorum l. 3. 19. & 24. De palat.ſac.larg. Officiorum palatinorum ſcriniorúmque l.14. eod.tit. ſacrarum largitionum l.19. eod. tit. Officij Palatini l. 16. eod. tit. diuerſorum officiorum l.20. eo. tit. officij priuatorum l.24. eod.tit.

Primicerius notariorum vir ſpectabilis Th.& Val. Nou.vn. De metatis l. vn. Qui à præb. tir. & equ. excuſ.

Primipilares l. 6. De cohort. princ. corn. l.12. De veter. l.11. De filijs mil.app.

Primipilares curſum exhibent l. 6. De diu offic. & app. Agnoſcunt protoſtaſiæ neceßitates l. 4. De protoſta.

Primipilarium liberi aurarijs tenentur expenſis l.13. De cohort.princ. corn.

Primipili exhibitio l. 7. De cohort. princ.corn. Paſtus l.8.10.11.& 16. eod.tit. Paſtio l.6. De diuerſ.offic. & app. Paſtui obnoxius l. 12. & 13. De diuerſ.offic.& app.

Primiſcrinius Officij PF. P. l. 4. De exſec. & exact. tam vrbanæ ſedis quàm ſpectabilis Vicariæ poteſtatis l.10. De ſuar.pecu.

Primiſcrinium l. 1. De exſec. & exact.

Primitus l. 10. De cenſit. peræq. & inſ. l.7. De hæret. l.2. De dec.vrb. Rom. l.2. De ſtud. lib. vrb. Rom.

Primores curiæ Val. Nou. vn. De confirm. his quæ adm. Officij Val. Nou. vn. De Epiſc.iud. Ciuitatis Th.& Val. Nou.1. De tir. & occ. deſert.

Primus curiæ l.189. De decurion.

Princeps agentum in rebus l. 6. De ag.in reb. l.1. & 8. De princ. ag. in reb. l 4. De curioſ.

Principes ſtationes alijs vendere non debent l.10. De cohort. princ.corn.

Principalis ciuitatis Th. & Val. Nou.2. De his qui ſponte munus.

Principales l. 4. De extr. ſiue ſord. mun. l. 5. 85. 117. 171. l. 2. De act. proc. & cond. l. vn. De priuil. dom. Aug.

Principales Alexandrini poſſunt eſſe aduocati l.189. De decurion.

Principales vrbium ſingularum l. 40. De hæret.

à Principalibus diſtributionum omnium forma procedit l. omnis De hijs quæ adm. &c.

Principalis horreis prouinciæ proc. præfici non poteſt l. 33. De ſuſc. præp.& arc.

Principalitatis honor. l. 6. De quæſtion.

Principatus officiorum l. omnis De hijs quæ adm.

Principatus officium l.14. De cohort. princ.corn. l.5.8. 10. 13. & 16. De ag.in reb.l.1.2.& 3. De princ.ag.in reb.

Principatus honoraria dignitas l.19. De ag.in reb.l.6.& 8. De princ.ag. in reb.

Principia Th. & Val. Nou. vn. De Th.Cod.auct.l.2. De veteranis.

Priſcillianiſtæ l.44. 48.59. & 65. De hæret. Th.& Val. Nou. vn. De Iud. Sam.& hæret.

Priuatiani l.24. De pal.ſac.larg.priu. l.7. De tir.

Priuilegia clariſſimæ dignitatis l. 1. De hijs qui potent. nomin. in lit. præt.

Probatoria ex ſacris ſcrinijs emiſſa l. 21.22.& 23. De diuerſ.offic.& appar.

Procacitas ſtupri l.2. De repudijs.

Proceres l.1. De nuptijs.

Proceritas l.5. De re milit.

Proces Th.& Val. Nou. vn. De trib. fiſc.
Proconſulatus inſignia l. 1. De *Com. rei mil.l.*4.*De bon.codic.*
*Proconſul Aſiæ l.*4. De *conſt.princ.l.* 4. De *cogn. & proc. l.*3. De *teſta. & cod.l.*5.*De reuoc.donat.l.*12.*De fid.teſt.& inſtr.l.*9.*De Epiſc.Eccl. & cler.Spectabilis l.*21.*De diu.offic.& appar. Africæ l.*1. De *mandatis princip. l.* 7. De *pact. & tranſ.l.*3.*De in integ.reſt.l.*6.*Vnde vi.l.*9. De *curioſ.l.*2. De *priuileg. eorum qui in ſac. pal. mil. & aliis plerisque locis. Achaiæ l.* 8. De *princ.ag. in reb.l.*12. De *diu.offic. & app.l.*1.3.& 4. De *concuſſ.aduoc. l.* 2. De *donat. Palæſtinæ l.* 28.*Quor.app.non rec.l.*4. De *fiſc. debit. l.* 42. De *appellat. Numidiæ l.*29.*De an.& trib.l.*1.*De ext. ſiue ſord.mun.l.*2. De *equor.conl.l.* 6.*De indulg.debit.*
*Proconſules per Africam l.*2. De *aliment.quæ inopes par.&c.*
Proconſularis poteſtas l. 4. *Ad leg. Iul.de amb.dignitas l.*7.*De agent. in reb.honor. l.*12.*De præt.& qu. l.*64.*De hæretic.l.*1.*De quæſt.magiſt.*
Procopius Comes Ex magiſtro libellorum Theod.& Valent. Nou.vn. De Cod.Th.auct.
Proculianus, Tribunus & Magiſt. Offic.l.vn.De diſtr.pign.
*Procuratio Clabularij curſus cui danda eſt l.*28.*De curſ.pub.Curialibus l.*26.*eod.tit.*
Procuratio *in criminalibus non requiritur Val. Nou. vn.* De *Epiſc. iudic.*
Procuratio *impoſita l.* 36. De *curſ. pub.*
Procurator *poſſeſſionis l.*8.*De deſert. vel occ.eor.*Patrimonij *l.*3.*De bon. proſc. l.* 5. De *deſert. vel occ. eor. Rei priuatæ l.* 1. De *act. proc. & cond.rei priu.l.*11. De *exaction.diuinæ domus Th.& Val. Nou. vn.* De *loc.reip.*
Procuratores *domorum l.*1.*De domib. ad rem. priu.pertin. Rei dominicæ l.*17.*De iure fiſc.Poſſeſſionum l.*13. *De pag.ſac. & templ. Tironum l.* 21.*De tironib. Gynæciariorum ac monetariorum l.* 3. *De indulg. debit. Curiarum l.*32. *De erogat.mil. ann.domus Auguſtæ l.vn.De priu. dom.Aug.*
Procuratores *clabularij curſus euectiones commeantium exactiſſima cura inſpiciant & animalibus alimenta miniſtrent l.* 23. *De curſ. pub.*
Profanator atque corruptor l. 9. *De hæret.*
*Profeſſio l.*2.*Qui bonis ex leg.Iul.ced. poſſ.atrocis iniuriæ l.vn.Ad legem Iul.maieſt.criminis remota l.*5.*De acc.& inſc. Nouella l.*15. De *iure fiſc.*
Profugæ coloni l. 7. *De ann. & tribut.*
*Promotus l.*2.*De falſ.mon.*
Promotionis ordo ſeruandus l. 1. De *diu.off.& app.*
*Propola l.*1. *Ne operæ à conlat. exig.*
Proſcænia theatri l. 12. De *ſcænicis.*
*Proſecutio l.*47.*De curſ.pub.l.*16.*De pœnis l.*2.*Si vag.pet.manc.*
*Proſecutio fida l.*175. De *decur. Idonea l.* 51. *De hæret. l.* 5. *De exhib. & tranſm.reis l.*3. De *pœn.l.*148. 161.& 181.*De decurionib.*
Proſecutio animalium l. 1. *Ne operæ à conl.exig.equorum l.*2.*eodem titul.*
Proſecutores auri l.vn. De *aur.pub. proſec.*
*Proſecutores l.*47.*De curſ.pub.*
Proſecutorum adlectorúmque fraudibus aditus obſtruendus l. 12. & 13.*De ſuſc.præp.& arc.*
*Proſecutoriæ l.*7. *De priuil. eor. qui in*

inſac.pal.mil.
Proſecutoria l.vn. De aur. pub.proſec.
Protector ad prouinciam pergere non poteſt l.4.De exſec.& exact.
Protectores l.3. De fabr.l. 7. De luſt. conl. Pecuarijs, ſuariis iunguntur l.10.De ſuar.pec.& ſuſc.domeſtici l.4.De diu. offic. & app. Fori rerum venalium l.10. De erog. mil. ann.
Protectorum nomen l. 9. De domeſt. & prot.conſortium l.38.De decur. cuſtodia l.3. Ad leg.Iul.repet.domeſticorum ſcola l.3.De domeſt.& prot.
Protelare l.17.De erog.mil.an.
Protenus Theo.& Val.Nou.vn.De tiron.& occ.eor.
Protoſtaſiæ munus l.1. De protoſtaſ. Onus l.3.De deſ.vel occ.
Prototypia l.3 De priuil. eor. qui in ſac pal.mil.
Prototypiæ & exactíon. l.2. De protoſtaſ.
Prouectiones Comitum Theſaurorum diœceſeos & Theſaurenſes quomodo ordinandi l.23.De diu. offic. & app.
Prouectus l.11.De veteranis.
Prouincia proconſularis l. 29. De an. & trib.l.34 De curſ. pub. l. 26.De erog.mil.ann.l.22.De tiron.l.13.De ind. deb. Byzacena d.l. 13. l. 12. De diu.offic.& app.Lycia l.9.De ind. crim. Valeria l. 5. Quib. eq. vſus conc.Tripolitana l. 12. De diu.offic.
nullus ad Prouinciam mittatur ex qua oriundus eſt l.4. De exſec.& exact.
Prouinciis præſidentes l.5. De offic. Rect.prou.
Prouinciæ comitiuæ l. 23. De curſ. publ.Conſulares l. 12.De diu.offic. & app. Suburbicariæ l. 12.De accuſ.Th.& Val.Nouell.2.De tironib.
Prouinciales l.1. De offic. Rect. prou. & alijs compluribus locis Africani l.21 De pœnis Afri.l.2.De conc. aduoc. Fenices l. 1. De inceſt. nuptiis.
Proximatus l.12.tit. 2.lib. 6. l.4. 11. & 17.De prox.Com.diſpoſ.
Proximi l.10.14 & 17. De proximis Com.diſp.
Proximi ſcriniorum l. 12. & 18.eod. tit. l. vn. Qui à præb.tir. & eq. Valent. Nou. vn. De Epiſc. iud. ſacrorum ſcriniorum l. 19. & 21. De palat.ſac.larg.
Proximi memoriæ, epiſtularum ac libellorum l. 4. De proxim. Com. diſpoſ.
Pſeudocomitatenſes l. 10. De numer. act.& ſcrin.
Publicani & telonarij l.3. De indulg. debit.
cum Publicæ lætitiæ vel victoriæ nuntiantur vel nouorum conſulum nomina proferuntur,conlationi non eſt locus l.2.Ne quid publ. læt.nunt.
Pulſatus Val.Nou.vn. De Epiſc.iudic.
Pulueraticum leg. 16. De tiron. Leo & Maior.Nouell.vn.De curial.
Puluis & labor caſtrorum l. 15. De priu.eor.qui in ſac.pal.mil.
Punitus l.9.& 10.De bon.proſc.
Purpura Principis l. 3. & 4. De domeſt.& prot.
Purpuram ſerenitatis adtingere l.16. De diu. off. & app. V. ſ. Adorare purpuram.

Q

Quadrageſimæ dies ſacrati l. 4. & 5.De quæſtionibus.
Quadrans curiæ Th. & Val. Nou.2. De his qui ſponte mun.
Quadratarij l.2.De excuſ.artif.
Quadrigæ l.5.De curioſ.
Quæſtionarij l.3.De epiſc.iud.
Quæſtor iuſtitiæ cuſtos.Valent.Nou.

vn. De homic. caſu aut vol. factis.
Quæſtores inluſtres l. vn. Qui à præbit. tir. & eq. exc.
Quantitas coacernata in aggere Th. & Val. Nou. vn. De relen. adær. vel don.
Quantocius l. 5. tit. 2. l. 6.
Quarta per ſucceſſionem bonis tantum liberis debetur. l. 4. De inoff. teſt.
Quindecennium l. 171. De decurionibus.
Quinquennales l. 1. De medic. & profeſſ.

R

Rægæ l. 3. De habitu quo vti oportet intra vrbem.
Ratiociniis publicis ac chartis obnóxius ad præpoſituram ac militiam non poteſt tranſire l. 11. De diu. off. & app.
Rationabilis dilatio l. 2. Vt intra ann. crim. act. term.
Rationalis l. 5. & 11. De iuriſd. l. 3. De honor, cod. l. 2. De princ. ag. in reb. l. 1. De cuſtod. reor. l. 3. De act. pro. & cond. l. 1. & 2. De bon. vac. l. 1. De incorporat. l. 18. De appell. l. 29. Quor. app. non recip. fiſcalis cōmodi curam gerit l. 28. De appell. in ſingulis prouinciis commorantes l. 1. De incorporat.
Rationalis vrbis Romæ l. 14. De appellat. trium prouinciarum l. 1 De comm. diuid. l. 5. De pet. & vltim. dat. l. 2. De ſuſc. præp. & arc. l. 1. De ponder. & auri in l Rei priuatæ l. 7. De bon proſc. l. 1. De domibus ad rem priu. pert. l. 1. De bon. vac. l. 11. De exactionibus. Africæ l. 2. De iure fiſci l. 1. De metallis & metall. Per Africam l. 7. De exaction. l. 2. De alim. quæ inop. parentes. ſummarum l. 7. De iure fiſc. Numidiæ l. 4. De bon. vac.
Rationalis ſententia l. 45. & 49. De appell. Iudicium l. 68. eod. tit.
Rationales & magiſtri rei priuatæ l. 2. De iur. fiſc. l. 14. De decurion.
Rationales rerum priuatarum l. 6. De diu. off. & app. Hiſpaniarum l. vn. De his qui ſe deferunt priuatæ rei cauſis ſacri ærarii præſidentes l. 41. De appell.
Rationes publicæ & priuatæ l. 32. De Epiſc. Eccleſ. & cler.
Recauere l. 3. De exhib. vel tranſ. reis.
Recerui l. 38. De op. publ.
Reciproci pœna l. 3. De exhib. vel tranſ. reis.
Rector prouinciæ l. 4. De offic. Rect. prou. l. 3. & 11. De offic. Iud. omn. l. 2. De iuriſd. l. 6. De pactis & cum pluribus aliis locis.
Rectores prouinciarum V. Clar. Val. & Mart. Nou. vn. Nem. exhiberi de prouincia &c.
Rectores ordinarii l. 2. Si vagum pet. manc. l. 4. De aduoc. fiſc. l. 4. De ſpectac.
Rector prouinciæ non ſolum ab inferioribus ſed etiam à maioribus reuerentia debetur l. 4. De palat. ſac. largit.
Reda curſualis l. 9. De leg. & dec. leg.
Redæ l. 5. De curioſis.
Rediuiuus ſtatus l. 6. De relation.
Rediuiua ſaxa l. 19. De oper. publ.
Reformatio l. vn. Si de mom. fu. appel. celeris l. 5. De denunt. vel. edit. reſc.
Refricare l. 30. De erog. mil. ann.
Refugæ l. 6. Ne ſanct. bapt. iter.
Refuſa dos l. 3. De dotibus.
Refuſio munerum l. 184. De decur. vniuerſorum titulorum Valent. & Mart. Nouell. vnic. De ſuariis.
Refutatio l. 11. De appellat.
Refutatoriæ partium l. 16. De appell. preces l. 1. 14. & 28. De appellat.
Refutatorii libelli l. 11. l. 24. & 29. De appellat.

appellat.
Refutatorij l. 11. De appellat.l.5. De *relatio.*
*Regales l.9.*De re *mil.*
*Regradatio l.2.*De *curſ.pub.*
Regeſta diuerſorum officiorum Th.& Val.Nou.vn.De Theod.Cod.auctor.
Rei pauperes ad lauacrum ſub fida cuſtodia ducuntur l.7. De cuſtod. reor.
Relatio l.9. De *an.& trib. l.2. & 3.* De relat.l.67.De app.l.1.*De naufrag. audiendi mandat. officium l. 2.Ad leg.Corn.de falſ.*
Relatio minus plena vel contraria l. 1.De appell.
Relatio promiſſa vel miſſa l. 31.53. & 65.De appell.
*Rationes non neceſſariæ & inſolentes l.13.*De app.
Relationis exempla l.47. De appell. *neceßitas l.34.* De appell.*ſeries l.* 4.De *rel.*
*Relatoriæ l.8.*De *nauic.*
*Relegatio temporaria Leo & Maio. Nou.vn.*De *adult.*
Relegere libertatem l.2. De *lib.cauſa.*
*Releuatio canonis l.5.*De *conlat.don. vel rel.poſſ.iugationis d.l.5.*
Releuationis vel peræquationis beneficium d.l.5.
Reliqua ſarcinarum l. 4. De *luſtr. conlat.curialium,ærarij vtriuſque Th.& Val.Nou.vn.*De *ind.reliq. Primipili l.11.*De *ind.debit.*
*Reliqua quæ dicantur Theod.& Val. Nou.vn.*De *ind.reliq.*
Remißionem veniæ crimina niſi ſemel commiſſa non habeant l. 6. De *indulg.crim.*
*Renuntij l.1.*De *repudijs.*
Reparatio l.1. 2.3. & 4. De *reparat. l.63.*De *appell.*
*Reparatio prima l.9.*De *reparat.*
*Reparatio ſecunda l.9.*De *reparat.*
Reparationum genera d. l. 9. De *re-parat.*
Reparationis beneficium l. 4. De *reparat.*
*Repedare l.26.*De *cohort.princ.corn. & primip.*
*in Repudijs tria crimina inquiri ſolent.l.1.*De *repudijs.*
*Reſcripta ſimplicia, perſonalia Val. Nou.vn.*De *homic.caſ.aut vel. fact.*
Retentare l.4.tit.2.lib.6.l.11.De pet. & vlt.dat.l.12.De an.& trib.
Retentari l.3.De tut.& cur.cre.
Retentator l.1. Qui bonis ex leg.Iul. cede poſſ.
Retentiones dotium l. 2. De repudijs.
Riparienſes milites l.14 De erog.mil. ann.
Riperienſes Caſtriciani l.18 De re mil.
Ripenſes milites l.4.De veteranis.
Rheticus ſiue Rhetiarum limes l. 15. De extr.ſiue ſord.mun.
Ruſinus Vir.Clar.& inluſtris PF.P. *Parens amicúſque noſter l. 6. De ann.& trib.*
Ruſticanis filij nutriendi tradi poſſunt l.vn.Ne paſt.dent.filij nutr.

S.

Sabbatiani l.59.& 65.De hæreticis.
Saccarij l.vn.De ſacc.vrb.Rom.
Saccofori l.7.9.& 11.De hæret.
Sacerdos prouinciæ Valent.& Mart. Nou.vn.De matr.ſenat.
Sacerdotales l. 2. Quemad.ciu. mun. iudic.
Sacerdotales Paganæ ſuperſtitionis l. 20.De pag.ſac.& templ. Africani l.145.De dec.
Sacerdotium prouinciæ l.7. l.174.De decur.
Sacra ſcriniorum l. 6. De prox. Com. diſp.
Sacramenta Iudaica l. 5. De contr. empt.
Sacrarium noſtrum l.8.l.16.De leg.&

dec.leg.l.16.De hær.l.1. De quæſt. & magiſt.Offic.l.11.De pœnis.

Sacrificia domeſtica prohibita l.1.De pag.ſac.& templ.

Sacrum ærarium l.3. De indulg. debit.

Sagum hippocomorum l.37. De curſ. pub.

Saltim l.28. De Iud.cæl.& Sam. Th. & Val.Nou.vn.De Iudæis l.7.De hæret.

Samaritani l.16. De Iud. Cæl. & Samar.

Samnium Val.& Mart.Nou.vn. De ſuar.boar.& pec.l.7.De ind.deb.l. 1.Quib.equ.vſus conc.

Sarcofagi l.6 De ſep.viol.

Sardinia l.8.& 9.De metallis & metall.l.27.De app.

Sarraceni fœderati Theod. & Valent. Nou. vn. De ambitu. & loc. limit.

Sartura l.2.De ſep.viol.

Satrapæ l.vn.De aur.coron.

Saturiani l.vn.De ſatur.& ſubafr.

Scamna vendere l.2.De contr.empt.

Scænici & ſcænica l.1.De ſcænic.ſcenę mulier.l.8.De ſcæn.

Scæuum crimen l.44. De Epiſc. Eccl. & cler. dogma l.19. De hæreticis.

Scæua tempora l.9. De infir. his quæ ſub tyr.ſcęuę interpretationes Th. & Val.Nou.vn.De libertis.

Scæuitas morum l.17.De pœnis.

Scæuola auctor prudentiſſimus iuriſconſultor l.13.De teſt.& cod.

Scelerosus l.4. De pœn.raptus l.1. De rapt.vel matr.

Scholæ l.22.& 23.De erog.mil.ann.

Scholæ ſcutariorum & ſcutariorum elibanariorum l.9. De an. ciu. & pan.grad.

Scholares l.34. De erog.mil. ann. l.9. De diu.offic.& app.

Scholaſtici vltra modum non accipiant honoraria l.2.De concuſſ.aduoc.ſiu.app.

Scribæ l.3.De ſuperexact.

Scribæ non poſſunt militare l. . 1 De tab.log.& cenſual.

Scriniarij expleto ſui temporis actu ad eandem ſollicitudinem non aſpirent l.16. De num. actu. & ſcrin. triennio finito pellantur l.15. eod. tit.

Scriniarij offic. Mag.militum l.15. De num.act. & ſcr. nihil habent commune cum actuarijs d.l.15. Comitum theſaurorum l.14. De diu.off. & app. ſedis excelſæ l.3. De indictionib.

Scrinium diſpoſitionum l.10 De prox. Comit. diſpoſ. tabulariorum l.18. De murileg. & gyn.canonum l.13. & 18.eod.tit.

Scrinia largitionum comitatenſium l. 7. De pal.ſac. larg. Numerorum, ducenarij, tabulariorum, centenarij, Epiſtularij, mittendarij l.7. De pal.ſac.larg.Exceptorum l.5.& 8. De pal.ſac.la.Memoralium l.21.De cobort.princ.corn. Agentum in rebus l.14. De priuil. eorum qui in ſac.pal.mil. principis vel perennitatis l.3.Ad.leg.Cor.de fal.ſol. 32. & 34. De aapell. Palatij. l.8. De prox. Com.diſpoſ. Palatina l.2.tit. 2 lib.6.Palatinorum l.14.De priu. eorum qui in ſac. pal. l.13. De indulg.debit. Memoriæ, epiſtularum libellorúmque, l.7.12.19 & 17. De proxim.Com.diſp.l.1.De priuil.eorum qui in ſac. pal. mil. omnia totius militiæ l.4.De conlat.don.vel rel.poſſ.Prętoriana l.13. De indul. debit.

Sacra l.53.& 65.De appellat.Comitis tam largitionum quam comitis priuatarum l.14.De priuil.eorum qui in ſac. pal.mili. Apparitionis ampliſſimæ præfecturæ Prætorianæ l.14. De priu.eorum qui in ſac. pal.mil.

Secretarium iudicantum l.7. & 16. De prox.Com.diſp.l.1.De off.Rect. prou.

prou.l.18.De iuriſd.
Secretarij *foribus apertis l.2.* De *off. Rect.prou.*
Secretaria *publica.l.vlt.* De *denunt. vel ed.reſt.*
Secretum *l.6.* De *offic.Rect.prouinc.*
Secundarium *præceptum l. 2.* De *incorpor.*
Secundicerius *notariorum l. 21.* De *pet.& vlt.dat.*
Seges *prædandi l.6.*De *cuſt.reor.*
Segregatim *l.52.*De *hæret.*
Segreges *l.15.*De *prox.Com.diſp.*
Sellarum *vſus quibus inhibitus l.vn.* De *vſu ſellar.*
Senatores *tenuiſſimi ſeptem ſolidorum præſtatione obligantur l. ſi quis lib.6.tit.2.*
Senator *curiæ l.85.*De *decur.*
Senatoria *functio l.12. tit.2. lib.6. l.2.* De *præd.ſen.l.8.& 12.*De *domeſt.& prot.l.12.*De *ag.in reb.*
Senatoriæ *deſcriptiones l.1* De *dec.& fil.l.15.& 16.*De *med.& prof.*
Senatorium *faſtigium l.2.tit.2. lib.6. nomen l.10* De *pœn.*
Senatuſconſulti *Claudiani auctoritas l.10.*De *muril.& gynæc.l.179.*De *decurion.*
Senatus *vrbis Romæ l.8.* De *leg.hæred.*
Senatus *minor Leo & Maior.Nou. vn.*De *cur.*
Sententia *cognitionalis Th. & Val. Nou.vn.Contra ſententias &c.*
Sepulcri *violatio l.7.De indulg.crim. honor.Th.& Val.Nou.vn.De ſepul.*
Sepulcrorum *diſſolutor l.1.De repud. violatores l. 1. & 2. De ſep. viol. puniendi.Theod.& Val.Nou.vn. De ſepulc.*
Sequeſtratio *l.vn.Si cert.pet.de chir. l.vn.De pec.ſequeſt.*
Serica *pallia, tunicæ prohibentur l.3. De veſt olou.*
Serica *blatta l.13.De muri.& gynæc.*
Series *ſcriptionis famoſa l.10. De famoſ.libell.*
Seruitus *operaria l.6. De an.ciuic.& pan.grad.*
Seruus *fiſcalis l.3.& 4.Ad SC.Claudian.publicus Val.Nou.vn.De Epiſc. iudic. Ciuitatis l. 4. Ad SC. Claud.*
Seruus *cur ſit heres neceſſarius inſtituendus l.3.De inoff.teſt.Miles eſſe non poteſt l.8. De tiro. Tabularius l.5. De tabul. log. & cenſ.pudoris non poteſt diſpendium ſuſtinere l.1. De habitu quo vti oportet intra vrbem.*
Serui *condicionales l. 5. De iure fiſci. prouinciales,barbari l.vn.De ædil. act.*
Serui *cauſas orare non poſſunt l. 1. Vnde vi. In iudicium admitti non debent,quaſi nec perſonam habentes Th. & Val.Nou.vn. De competition.*
Seueritas *iudiciaria l. 1. Ad leg.Iul. De adult.*
Seueritudo *l. vn. Ne dam.prou.inſt.*
Sexagenarij *l.2. De an.& trib.l.1.De exaction.*
Sicilia *l.27.De appell.*
Sigillata *l.11.De ſcænic.*
Sigiſundus *Magiſter militum Th. & Val.Nou.vn.De redd.iur.arm.*
Signacula *l. 4. De adminiſt.& peric. tut.*
Signifer *l.2.De exc.artific.*
Silentiarij *l.2.& 3. De decur.& fil.l. 5.De diu.off.& appar.*
Silentiariorum *prærogatiua l. 15. tit. 2.lib.6.*
Siliqua *Leo & Maior. Nou. vn. De curial.*
Siliquaticum *Leo & Maior. d.Nou. vn.*
Siniſterius *l.2. Ad leg.Iul.repet.*
Sitifenſis *prouincia Val.Nou.vn. De præd piſtor.*
Societas *latronum l. vn. Ne paſtor. dent.filij.*
Solatia *l. 23. De palat. ſac. largit.*

& alÿs locis.
Solerter l.11.De repet.& ult.dat.
*Solidi 7. per millenas indicti Tb. & Val.Nou.vn.*De Pentapolis.
Solidi vno pretio æſtimandi l. vn. Si quis ſod.circ.ext.incid.
*Soliditas patrimonij Th.& Val.No. vn.*De lib.& ſuc.eor.
*Sortiri & ſubſortiri præturam l. 12. & 13.*De præt.& quæſt.
*Spatangium l.vn.*De pret.piſc.
Species primipilares l.19. De cobort. princ.cornic.*Largitionales l.13.De curſ.pub.Solemnes l.6.De exactionibus.*
Spectabilitatis gradus l. 187. *De decurion.*
Spectabilitas l.1. De caſtrenſ. l.15. & 16.De cenſib.peræq.& inſpect.l.7. Ad leg. Iul. rep. l.185.& 186. De decur.
*Specularij l.2.*De excuſ.artif.
*Sperantius vir ſpectabilis Comes & Magiſter memoriæ Th. & Valent. Nou.vn.*De Th.Cod.auctor.
Spectacula l. 6. De cobort. princ. corn.
*Sportulæ l.36.*De naulcul.
Sportulę ſpeciei conlationis neceßitas ſeparetur à tenuioribus l.1. Ne quid publ.læt.nunt.
Sportulæ dantur Comitibus ſtabuli l. 3. De equ.conlat. l.29. De ann. & trib.
Sportulæ non deputentur cum fauſti nuntij intimantur. l. 3. Ne quid pub.læt.nunt. Duci præbentur l.9. & 27. De cobort.princ. corn. & primip.
Stabula prouincialium ſumptu extruantur l.34.De curſ.pub.
Stationes militum l. 2. De erog. mil. ann.
Stationarij l.1.De curſ.pub.l.1.De curioſ.l.31.De Epiſc.Ecc.& cler.
Stationarij milites l. 2. De veteranis.
Stationarij primipilarium l.2. De cobort.princ.corn.& primip.
Statuarij l.2.De excuſ.artific.
Stigmata brachiis fabricenſium inuruntur l.4.De fabric.
Stillatura l.28.De erog.mil.ann.
Stipendiorum gradus l. 7. De luſtr. conlat.
Stolus Alexandrinus l.7.De nauic.
Strangulatur l.1.De præd.& manci. cur.
Strator ad prouinciam dirigi non poteſt l.4.De ex.& exact.
Stratores l.vn. De ſtrat. l. 5. De cenſ. peræq.
Stratorum officium l.1. De cuſt.reor. miniſtri l.d.l.eod.tit.
Stratorum opera l.6.De itin.mun.
Strenæ Leo & Maior. Nou. vn. De ind.reliq.
Structores l.2.De exc.artif.
Suaria functio l. 1. De ſuar. pec. & ſuſc.Suarius ordo l.4.eod.tit.
Suarium obſequium d.l.1.
Suarij l.3. Quib.eq.vſus conc.aut deneg. Th.& Val.Nou.vn.De ſuar.
Suariorum corpus l. 1. & 8. De ſua. pet.& ſuſc.
Subadiuuæ l.3.De ag.in reb.
Subafrenſes l. vn. De ſatur. & ſubafr.
Subhaſtatio publica l.5.De fid.& iure haſtæ.
Subiunctorium priuatum l. 9. De curſ.pub.
Sublimitas l.10.De curioſ.l.2.De numer.act.& ſc.& alÿs locis.
*Sublimißima adminiſtratio l.44.*De curſ.pub.
*Suboles vitÿs defunctorum parẽtum prægrauari nõ debet.l.vn.*De mul. quæ ſe ſeru.prop.iunx.
Subreptio precum l. vn. Si nupt. ex reſ.pet.
Subſcribendarius l.1. De erog. mil. an.
*Subſcriptionis mos l.5.*De accuſationib.
Subtaxationes l.4.Trib.in ipſ.ſpec.

Subuectio

Subuectio l.18. De curſ.publ. l.2. De *nauib.non exc.*
Suburbicariæ regiones l.9. De an. & trib.
Suburbicanæ partes l.12. De extr.ſiu. ſord.mun.regiones l.12.13. & De indul.debit.
Subuſtio thermarum l.33. De oper. publ.
Suffragatio meriti l.10. De prat. & quæſt.
Suffragator l.1.Si cert.pet.de ſuffr.
Suffragium exquiſitum l.6.De app.
Suffugium l.1. De bon.proſc.l.39. De appell.
Summates Alexandrinæ & Carpáthiæ claſsis l.32.De nauicul.
Superexactio Val.& Mart. Nou.vn. De ind.reliq.
Superpoſtulatio l.28.De erog.mil.an.
Superindictio l.5. De extr.ſiue ſord. mun.l.33.De opp.publ.
Superindictum l.2.De indict.l.vn. De *ſuperind. l. 6. De extr.ſine ſord. mun.l.14.De prox.Com.diſp.*
Superindicti grauamen l. 4. De dec. & ſilent.
Superindicti oneris pondus l. 3. De conlat.don.vel releu.poſſ.
Superindictitium l.40.De Epiſc.Eccl. & cler.
Superindictitij tituli V. Tituli.
Supplicationes ſubreptiuæ l.3. Ad legem Iul.de amb.
Suſceptio l.7. Ad leg.Iul.repet.l.3.De ſuperexact. l. vn. Ne conlatio per logogr.l.16.De ſuſc.præp.& arc. l. 8.De diu.off. & app.ſuſceptio ſpecierum l.7.De ſuſc.præp.& arc.veſtium l.31.eod.tit.
Suſceptor veſtium l.1. De mil.veſt. l. 4.De ſuſc.præp.& arc.aurarius l. 173.De decurion.
Suſceptor ne ſit abductus longinqui itineris diuerſitate l.14. De exact. erogat.l.11.De erog.mil.an.
Suſceptores l. vn. De priuileg. app. mag.pot. l.25.28.& 30. De ſuſc. præpoſ.& arc. Fidiculis ſubijciuntur.l.2.De quæſt.
Suſceptores non poſſunt eſſe decuriones l.17.De ſuſc.præp.& arc.
Suſceptores vini l.26.De ſuſcep.præpoſ.& arcarijs.
Suſceptores ſpecierum annonariarũ l. 9.Canonis l.24.eod.tit. horreorum l.5.6.20.& 30.eod.tit. Auri vel argenti l.17.eod.tit. diuerſarum ſpecierum l.49.De decurionibus.
Suſceptores duo l.30.eod.tit.
Synagogæ l.4.9. & 12. De Iud. cæl. & Sam.
Synceritas l.1.De fend.ciuit. l. 8. De iuriſd.& aliis infinitis locis.
Syneſius inluſtris memoriæ l. 18. De murileg.& gynæc.
Synedria vtriuſque Palæſtinæ l.29. De Iud.cæl.& Sam.
Syndicus l.42.De Epiſc.Eccl.& cler.
Synoditæ l.57.De appell.
Synodus Ariminenſis l.15. De Epiſc. Eccl.& cler.
Synodi dioceſeôs l.23. De Epiſc. Eccl. & cler.
Synonetum l.1.De publ.compar.
Syriarchæ l.2.De exp.lud.
Syriarchia l.1. De præd.ſenat. l. 102. De decur.

T.

Tabellarius apparitor l. 2. De ſuſc.præp.& arc.
Tabelliones ad decurionatum vocari poſſunt l.3.De decur.
Tabernæ ad ius ciuile pertinentes Th. & Valent. Nou.vn. De loc. reip. &c.
Tabernacula atque ergaſteria l. 10. De Epiſc.Ecc.& cler.
Tabulæ emptionum l.vn. De hiis qui ven at.imp.
Tabulis æreis vel ceruſſatis aut linteis mappis ſcripta l. 1. De alim. quæ inop.par.
Tabularius ciuitatis l.1.De exaction. l.3.De ſuperexact.
Tabularij prouinciarum & vrbium

ſingularum l. omnis. De ijs quæ adminiſt. &c. ciuitatum l. 1. De cēſu ſiue adſcript. Largitionalium titulorum Th. & Val. Nou.3.De Palatinis.

Tabularij ſiut ex ordine & corpore vnius cuiuſque officij l. 1. De nu. act.ſcr.& exc.Duo per prouincias vniuerſas l. 12. De num act.ſcr.l. 30.De ſuſc. præp. & arc. non poſſunt militare l. 1. De tab. log. & cenſ. Reddita ratione ad Curiam adſpirare poſſunt l.12. eod.tit.Poſt emenſum munus curijs adgregentur l.8. De cohort. princ. corn.ſint liberi l.5.De tab.log.& cenſ. Non poſſunt dare fenebrem pecuniam l. 1. De his qui cum diſpenſ. contr. Publici l.2.De an.& trib.Præfecti Annonæ & vrbis Rom. l. 13. eod. tit. debitores l.16. De exaction.

Tabulariorum fraudes reſccandæ l.9. & 11.De an.& trib.

Temon l.14.De prox.Com.diſpoſit.

Temonaria functio l.14. De extr.ſiu. ſord.mun.

Temonarij l.3. De deſert.vel occ.eor. l. 21. De præt. & quæſt. l. 3. De priuil.eor.

Temonarium l.7.De tiron.

Temporis ſenium l.16.De op.publ.

Tendiculæ l. 1. De cret. vel bonor. poſſ.

Tenebras ſedis intimæ incluſus non debet pati l.1.De cuſtod.reorum.

Tenor imperialis præcepti l.3.De inc. nupt.V.s.Pragmaticum.

Terennius.Epiſc. Scythiæ l. 3. De fid. cathol.

Tergiuerſatio Val.Nou.vn.De Epiſ. iud.

Terrulæ l.51.De op.publ.

Terrulæ fertiles l.6.De patroc.vic.

Teſſelarij l.2.De excuſ.artif.

Teſtatrix Valent.Nouel.2.De teſtament.

Teſtimoniales l. 11. De veteranis l. 4. De teſtimon. Extr. & prot. l.156.De dec.l.15. De med. & profeſſ.

Textrina l.24.De ann.& trib.linteæ veſtis l.6.De muril.& gynæc.

Textrini mancipia l.9. De murile.& gynæc.

Themiſtus Philoſophus l. 1. De præt. & quæſt. Com. & Mag. ſac. conſ. Theod. & Val. Nou. vn. De Th. Cod.

Theodoſiacum l. 30. De præd. & quæſt.

Theophilus Antiſtes ſacer l.6.De his qui ſup.rel.cont.

Thermæ honorianæ l.50. De op.publ. per Antiochiam l.131.De decurionibus.

Thermarum exhibitio l.vn.De manc. therm.

Theſaurenſis l.14.& 23. De diu.off. & app.

Theſaurorum cuſtodia l. 14. De diu. off.& app.

Theſaurorum Comes V.s.Comes.

Thymela l.21.& 22. De diu.offic.& app.

Thymelica l.5.De ſcenicis.

Thymelici l.21. De piſtor. & catabol. l.12.De ſcenic.

Tignarij l.2.De exc.artiſi.

Timotheus Epiſcopus l. 3. De Epiſc. iudicio l.3.De fid.cathol.

Tiro non ſit filius vagi fugitiui, vel veterani l.6.De tiron.l.10. De deſert.vel occ.eor.

Tironis pretium 30. ſolidis taxatur Theo. & Val. Nou.3.De tiron.& occ.deſert.

Tirones ab anno 19.eliguntur ad militiam l.1. De tironib. à poſſeſſore conferri debent Tb. & Val. Nou. 1.& 2.De tiron.& occ.deſer.quot. dare debent vacantes inluſtres, Tribuni,Notarij. & ceteræ dignitates.Nou.3.De tironib.

Tironem qui occultauerit deferentem ſigna & numeros ipſum reſtituat.& tres alios aptos militiæ

Theod.

Theod.& Valen.Nou.1. De tiron. & occul.deſert.

*Tironum congregandorum munus. Th.& Val.Nou.2.*De *tiron.*

Tironum atque auri munus l.vn.Qui à præbit. tir. & equo. à tironum conlatione & ab exſoluendis 7. Solidis per millenas indictis ceſſes Formonſis &c. habetur immunis Th.&Val.Nou.vn.De Pentapol. &c.

Tironum & equorum exactio l.12. De extra ſiu.ſord.mun.

*Tironum præbitio l.20. De pal. ſac. larg. in patrimoniorum viribus potius quam in perſonarum numero adhibetur l.7.*De *tiron.*

*Tironum delectus in 5.pedes & 7.vncijs vſualibus l.3.*De *tiron.*

*Tironatus l.21.*De *tiron.*

*Titulus ſolemnis indictionis l.vn.*De *ſuperindicto.*

*Tituli canonici & ſuperindictitÿ l. 36.De an.& trib. ſuperindictitÿ l. 3.*De *dec.& ſil.Largitionales l.12. De num.act.ſcrin.l.18* De *exact.l. 14.De ind.debit.auraryvel ſuperindictitÿ Theod. & Val.Nou.vn. Neque domum &c. Arcales d. Nou.vn. Fiſcales l.5. De ind. deb. publici Th. & Val. Nou. vn.* De *Th.Conſulares.Th.&Val.No.vn.* De *honoratis. Fiſcalis debiti l. 17.* De *exact. penſitati l. 8.* De *extr. ſiue ſord.mun.*

Togatorum corpus l.152. De decurionib.

*Trabalis iuſſio Th.& Val.*Nou.*vnic.* De *Iud.cœl.& Sam.*

Trabeata quies l.33.De pet.& vltim. dat.

*Tractoria l.1.*De *tract.& ſtat.*

Tractoriæ l.2.De domeſt. & prot.l.9. de curſ.publ.l.2. De *tract.& ſtat. l.11.*De *deſertor.vel occ.*

*Tranſlatio l.15.*De *Epiſc.Ecc.& cler. Annonæ l.12.De ann.& trib.l.10.* De *extr.ſiue ſord.mun.*

*Tranſlationes l.10.*De *extr.ſiue ſord. mun.*

Tranſuectio ſpeciei annonariæ l. vn. De *lnſor.* Dannuij. *ſpecierum Th. & Val.* Nou. *vn.* De *nauib. vltr. & c.l.49.De op.publ.*

Tranſuectiones publicæ l.1.De nauib. non exc.

Tribuni numerorum l. 36. De *erog. mil.an.Plebis l. 12. De iuriſd. l. 2.* De *lib. & eor.lib. Vrbaniciani l.8.* De *ag. in reb. ſcolarum l. vn.* De *Com & trib.ſcol.l.23.De erog.mil. an.Voluptatum l.13.* De *ſcanic.ſacri ſtabuli l. vn. De Com. & trib. ſcol. Per Africam l. 17. De deſert. vel occ.eor.*

*Tribuni vel præpoſiti militares l.vn. Qui à præb.tir. & eq. Theod. & Val.*Nouell.*vn.*De *amot. mil.for. præf.*

*Tribuni militum non ſuſcipiunt baſtagarios l.11.*De *muril. & gynæc.*

*Tribuni vacantes.Th.& Val.*Nou.*3. De tiron.*

Tribuni ſcholæ regimen nacti l. 1. De *Com.& trib.ſcol.*

Tribunatus l.13. De veter.cohortis l. 10.De veteranis.

*Tributaria inlatio l.5.Ne conl.tranſlat.poſt. l. 19. Quo. appellat. non rec.penſatio l.32.*De *nauic.*

Tributarius l.2. De exact.l.2. Si vag. pet.manc.

Tributarÿ l.32.De erog.mil.an.

Tripolitana prouincia l. 12. De *diu. off. & app.l.33. Quor.app. non recip.*

Tuitio militum atque fœderatorum Th.& Val.Nou.vn. De redd.iur. arm. Eccleſiaſtica l. 4. De *hÿs qui ad Eccleſ. confug. enixa l. vn.* De *quinq.præſc.*

Tuitionis præſidium l. 36. De *nauic.*

*Turÿs ciuitatibus Th.& Val.*Nou.*3.* De *amot.mil.for.præſ.*

Turmarÿ l.3.De priuil.eor.qui in ſac. pal.

Turpide l. omnis De iis quæ admi-
niſt.
Tuſcia l.7. & 12. De indulgen. de-
bit.
Tzangæ l.2.& 3. De habitu quo vti
oportet intra vrb.

V.

VAcantes Th. & Val. Nou. vn.
De met.
Vacantes illuſtres Theod. & Valent.
Nouell. 3. De tiron. & occ. de-
ſert.
Vacantia & caduca bona l.25. De ap-
pell.
Vacantiua Th. & Val. Nou. vn. De
poſtul.
Vacatio temporaria l.3. De commea-
tu.
*Vaculæ.Valent.*Nouell.vn. De præd.
piſt.
Vaga mancipia l. 1.& 2. Si vag. pet.
manc.
Vagi ſerui l.12. De an. & trib.
Valentiniani l.65. De hæretic.
*Vandalica vaſtatio Val.*Nou. vn. De
præd.piſt.
Varus Vir C.Vic.vrbis Romæ l.25. De
an.& trib.
Vaſaria publica l 11. De cenſit.peræq.
& inſp.
Vaſtagæ.ſollicitudo l. 11. De cohort.
princ.cornic.& primipil.
Vectigal Dinummum l. 2. De Alex.
pl.prim.
Vectigalis præſtatio l.23. & 24. De
nauic.
Vecturarij l.1. & 2. De calc.coctor.
vrb.
Vehationis medietas l. 3. De calc.
coct.
Vehes terræ l 1. De calc.coct.vrb.Ro.
ſingulæ l.3.eod.minores d.l.3.
*Vehiculorum enormium vſus inter-
cidat l.17.* De curſ.publ.
*Vehiculis ſingulis bini aut ad ſummũ
terni ſedeant.l.20.eod.*
Velum Iudicis l.1. De offic.Rect.pro-
uinc.
Velo leuato l.6. De naufrag.
Vena marmorum l.11. De metallis &
metall.
Venæ ſaxorum nitentium l.2. De me-
tallis & metall. nobiles l. 2. De
fabr.
Venalitium l. 14. De prox. Com.di-
ſpoſit.
*Venefici non habent indulgentiam l.
1.3.& 4.* De ind.crim.
Veneficus l.1. & 7. Quor.appell.non
rec.
*Verba directa atque fideicommiſſi
Th.&* Val.No.2. De his qui ſpon-
te mun.
Verbero l. vn. De mul. quæ ſe ſer.
prop.iunx.
*Veredarij ſaga hippocomorum non
auferant l.50.eod.tit.*
Veredariæ functionis neceſſitas l. 8.
De cohort.princ corn.
Veredum l.2 De curioſ.
Veredorum curſui obnoxius l. 8. De
cohort. princ. corn. diſcurſus l.16.
De curſ.pub.
*Veredos 4. cum parrhippo Comites,
ternos Tribuni militum,ceteri do-
meſtici protectores & Agentes in
rebus binos moueant l.49.* De curſ.
publ.
Vernaculæ l.2. De emend.ſeruor.l.13.
De luſtr.conl.
Vernulæ Theod. & Valent. Nouell.
vnic. De præſc. 30. ann. om. cauſ.
opp.
Verſamini caſtri. l. 30. De erog. mil.
ann.
Veſtes canonicæ l. vnic. De diſt. pig.
Linteæ l.6. De murileg. & gynæc.
militares l.33. De curſ.pub.delica-
tæ l.48.eod.tit.
*Veſtium auri argentique debitum l.
2.* De diſtr.pig.quæ trib.cauſ.
Veſtibula carcerum. l. 1. De cuſtod.
reor.
*Veterani diuerſorum officiorum,mã-
cipatum debitum curſui publico
repræſentent. l.46.* De curſ. publ.

Veternoſa valetudo Th.& Val.Nou. vn.De præſ.30.an.omn.cauſ.op.
Veternoſæ lites l. vn. De dilatio. ex. *conſ.*
Vetuſtas inſtrumenti l. 2. De *præſc. long.tempor.*
Vexilla præſidalia l.4. Ad leg.Iul. de amb.
Vexillationes Comitatenſes l. 1. De *bon.mil. Comitatenſes aut palatinæ l.22.*De *erog.mil.ann.*
Via militaris l.3. De *curſ.pub.*
*Viaticum l.1.*De *tract.& ſtratiu.*
Vicaria mancipia l.vn. De *comm.diuid.*
*Vicaria l.vn.*De *inq.& col.*
*Vicarius ſeruulus l.3.*De *liberal.cauſa.*
*Vicarius l.vn.*De *offic.Vicar.& aliȷs pleriſque locis Vrbis l.2.* De *inceſt. nupt.l.2. Vnd. vi l. 1.* De *pr.ag. in reb. vrbis Romæ l 3. & 4.* De *tiron.l.6. Ad leg. Iul. de adult. l. 5. Quib. eq. vſus conc. & aliȷs locis. venerandæ vrbis ſpectabilis l. 61.* De *appellat. Italiæ l.4.*De *priuil. cor.qui in ſac.pal.mil.l.31.De curſ. pub.l.vn. Si quis eam cuius tutor. fuer. corr. l.12.* De *an.& trib.l.2. Ne operæ à conlat. exig. l.10.* De *luſtr. conlat. Hiſpaniarum l. 3.* De *offic.Rect.prouin.l.5.* De *ſponſ.l.1. Quor.bon. l 5. Vnde vi l.2.*De *tab. log.& cenſ.l.14.* De *acc.& inſc.l. 4.De cuſtod.reor.l.1.De diſcuß.l.5. Quor.appell.non recipiuntur l.151. De decurion.Macedoniæ l.5.De iuriſdict.l.4. De quæſtion. Dioceſeos Ponticæ l.42.De curſ.pub.l.12.De exact.l.10.De hæretic.l.94.De decur.1.7. De deſert.vel occ.cor. Africæ l. 3. De dil. l.2. De bon.cod. l. vn. Ad leg.Fab.l.3. Ad leg.Iul.de ambitu l.1.De terr.lim.l.10.De cohort.princ.corn.l.15. De curſ.publ. & aliȷs locis vir ſpectabilis l.6.De dec. vrb. Dioceſeos Aſianæ l. 69. De decurionibus. Aſiæ l. vn. Ne colonus inſc.dom. l.8. De pr. ag.in reb. l.6.De re mil.l.4. De num.act. ſcrin. l.2. De calumn.l.6. De extr. ſiue ſord.mun.l.19.De appell.Sedis excelſæ l. vn. De comit. qui inluſt. ag.adſid Inluſtrißimæ præfecturæ l. 1. Ne quis in pal.man. Meſopotamiæ l.4. De cohort.prin. cornic. Britanniarum l. 2. De exaction. V. Prouinciarum l.15. De pag.ſac. & templ.Orientis l.12. De decurionibus.Præfecturæ l.4.De aduoc.fiſc. Traciarum l. 124. De decurionibus.*
Vicarianus honor.l.54.De hæret.
Vicariana *poteſtas Comitiuæ Orientis l. 11. De cenſit. peræq. & inſp. Dignitas l.22.De agen. in reb. poteſtas l. vn. De mag. ſcr. & aliȷs pleriſque locis.*
Vicari*æ dignitatis ius obtinere Theo. &* Val.*Nou.vn.De poſtul.*
V*icariæ l.4.De prox.Com.diſpoſ.*
V*icinitus l. 4.De op.publ.*
Vi*ctualis ſubſtantia l. 7. De cuſtodia reorum.*
Vi*cturarius ceſpes Th.&* Val.*Nou. vn.De Pentapol.ad vrbem,&c.*
Villicus *domus* Vrbicari*æ l.36. De hæret.*
Violenti*æ nomen multa crimina continet l. 1. Ad legem Iul. de vi public.*
Viri*tim l.1. Ne quid publ.læt. nunt. &c.*
Vi*ta vulgaris l.2.De ſcæn.*
Vi*triariȷ l.2.De excuſ.artif.*
Vi*turiariȷ l.2.De collegiatis.*
V*mbratilis pactio l.36.De decurionibus.*
V*otiua proles l.27. De Epiſc.Eccl.& cler.*
V*rbs Rom.caput imperii Th &* Val. *Nou.vn.De Pentapo.*
V*rbs æterna l.20. De pænis l. 18. De an.& trib.l.2.Trib.in ipſ.ſpec.inf. l.7.De nauic. & aliis locis. Æternabilis l.3. De conlat. donat. vel*

rel. *Augustiſſima* l.32. De nauicul. *Auguſtiſſimi nominis* l.14. De ann. ciuic. & pan. grad. *Veneranda* l. 5. De can. frum. vrb. *Venerabilis* l.4. De calc. coct. *Ampliſſima* l. 5. De calc. coctor. *Sacra.* l.3. De can. frum. vrbis. *Sacratiſſima* l. 5. De decur. vrb. Rom. *Splendidiſſima* l.5. De oper. publ.

Vrbis regiones l. 8. De med. & profeſſ.

Vrbicaria regio l.3. Tribut. in ipſ. ſpec. inferri.

Vrbicariæ regiones l.3. Quib. eq. vſ. conc. aut deneg. l. 9. De extr. ſiue ſord. mund. l.14. De indul. debit.

Vrbicariæ Africanæque regiones l. vn. Si per obrept. fuerint impetr.

Vrnis clauſa corpora l. 6. De ſepul. viol.

Vſuræ centeſimæ duplices l.1. De vſuris rei iud.

Vſurpatoria temeritas l.11. De extr. ſiue ſord. mun.

Vulſinenſium vrbs l.61. De decurionibus.

X.

Xenia l. vn. Ne damn. prouincial. inflig.

Z.

Zygoſtates per ſingulas ciuitates conſtitutus l.1. De ponder. & aur. inl.

Zygoſtaſij munus l.1. De frum. Alex.

FINIS.

INDEX CAPITVM EX BREuiario Aniani quæ in iure Pontificio aliis tributa leguntur.

L.1.C.Th.de Iudic.	30.q.5.c.11.
L.5.C.Th.de accuſat.	2.q.3.c.5.& 33.q.3.c.22.
L.10.& 11. C.Th.eod.	3.q.6.c.1.17. & 2.q.8.c.4. & 2.q.3.c.3.
L.12.C.Th.eod.	3.q.11.c.1.3.
L.15.C.Th.eod.	3.q.9.c.8.
L.19.C.Th.eod.	2.q.8.c.3.
L.3. C.Th.ne præt.crim. maieſt.ſeruus dom.	2.q.7.c.53.
L.2.C.Th.ad leg.Iul.de adul.	35.q.6.c.1.
L.1.C.Th.de abolit.	2.q.3.c.8.
L.1.C.Th.de pœn.	2.q.5.c.4.
L.2.C.Th.de appellat.	2.q.6.c.2.
L.15.C.Th.eod.	2.q.6.c.1.
L.20.C.Th.eod.	2.q.6.c.20.
L.9.C.Th.de fid.teſt.	3.q.9.c.1.
L.30.C. Th.de Epiſ.& cl.	diſt.12.c.2.
L.38.C.Th.eod.	25.q.2.c.1.
L.41.C.Th.eod.	2.q.3.c.1.
Nou. Valét.& Mart.Nemiñe exhib.de prou.	3.q.6.c.16.17.
L.4.lib.2.Senten.Pauli tit.19.	32.q.7.c.25.26.
Lib.4.Sentent.Pauli tit.11.	35.q.5.c.6.
L.10.lib.5.Senten.Pauli tit.5.	3.q.9.c.18.
L.3.eodem lib.tit.15.	3.q.5.c.12.
L.11.eod.lib.tit.16.	5.q.3.c.2.
L.1.eod.lib.tit.35.	2.q.6.c.39.

CHRONOLOGIA

OMNIVM CONSTITVTIONVM Imperatoriarum, quæ in his III. Codicibus & Nouellis referuntur, ſeruata Conſulum, menſium ac dierum ratione.

Adiecta eſt breuis earum Conſtitutionum & Nouellarum, quas in ſuum Cod. Iuſtinianus retulit, collatio.

ADMONITIO.

Obſeruandum eſt, candide Lector, in hac Chronologia νομικῆ collationem legum Codicis Iuſtinianei cum tribus Codicibus Gregor. Hermog. & Theodoſ. ac Nouellis breuitatis gratia, numeris notari. Numerus autem prior huius collationis librum Codicis Iuſtin. ſecundus titulum, tertius legem ipſam ſeu Conſtitutionem exprimit. Hoc autem, ſi diligenter animaduertas facilius id quod illis numeris deſignatur, inueſtigabis.

	Menſes et dies.		*Codex Iuſtinianeus.*
		Imp. Antoninus.	
	Martius.	*Saturno & Gallo Coſs.*	
	V. Non. Mart.	L. 2. Ex inc. corp. C. G. [Vertoriis, Frōtino & aliis.	
		Impp. Seuerus & Antoninus.	
	Iunius.	*Antonino II. & Geta Coſs.*	
	Prid. Id. Iun.	L. 1. Si debit. perſol. C. G. [Octauio Priſco.	
		Sine die & Coſs.	
		L. 1. De poſtul. [Manilio.	
	Iulius.	*Duobus Aſpris Coſs.*	
* *tribuitur Antonino ut ſequētes*	*Kal. Iul.*	Rom. * l. vn. C. G. de pet. her. [Aurelio Pontio ingenuo.	
	Iulius.	*Antonino IIII. & Valente Coſs.*	2. 3 7.
	VII. Kal. Aug	L. 1. C. G. De pactis. [Iulio Maximo.	
	Iulius.	*Antonino & Albino Coſs.*	
	V. Kal. Aug.	L. pacto. Ex inc. cor. C. G. [Iuliæ Baſiliæ.	
	Ianuarius	*Lato II. & Cereale Coſs.*	
	Prid. Kal. Feb	L. frater Ad legē Cor. de ſic. & ven. [Aurelio Herculano, & aliis militibus.	
	Iulius.		
	Kal. Iul.	L. ſumma. Ex inc. corp. C. G. [Priſciano militi.	

Antonino

Menſes et dies.		Codex Iuſtin.
Auguſtus.	*Antonino* III. *Coſſ.*	
III. Kal Sept.	L.vn.C.G.Si certum pet. [Iulio.	
Nouember.		
III. Non. Nou.	L.dominus.C.G.De loc.& cõd.[Iulio Agrippino.	
December.	*Antonino A.V.& Aduento Coſſ.*	
III. Kal. Ian.	Rom. l.vn.C.G.De pat.poteſtate.	
September.	*Antonino A.* Conſſ.	
Id. Sept.	L.1.C.G.Si amiſſis vel deb.red.[Septimiæ Martię.	
Iulius.	*Imp.Seuerus.*	
	Dextro II.*& Criſpino Coſſ.*	
Kal. Iul.	L.ea quæ.Ex inc.corp.G. [Iulio Conſerturino.	
	Sine die & Conſ.	
	L.ſanè.Ex inc.cor.Greg.	
Martius.	*Imp. Alexander.*	
	Albino & Maximo Coſſ.	
XI. Kal. Apr.	L.quæ in libello.Ex inc.cor.G.	
Auguſtus.	*Maximo* II.*& Æmiliano Coſſ.*	
IIII. kal. Sept.	L.1.De inoff.teſtam. [Valeriæ Celeſtinæ.	
III. kal. Sept.	L.2.eod.tit. [Valeriæ Rufinæ.	
Maius.	*Fuſco* II.*& Dextro Coſſ.*	
X kal. Iun.	L.ſi certa Ex inc.corp.G. [Donato militi.	
Iulius.		5.51.4.
XII. kal. Aug.	L.vn.Si cũ eo qui,&c.[Satyro Modeſt & Cẽſorino.	
April.	*Alexandro A.* Conſ.	
III. Kal. Maj.	L.vn.C.G.Arbit.tut. [Aglao.	
Iulius.		
XIII. ka Aug	L.ſi modo C.G.Ad leg.Corn.de ſic.& venef. [Aurelio & aliis militibus.	5.51.4.
September.		
III. Id. Sept.	L.pactum C.G. [Dionyſio.	
Prid. Id. Sept.	L.ſi poſt quam.Ex inc.G. [Aurelio Dionyſio.	
Februarius.	*Agricola & Clementino Coſſ.*	
Prid. kal Mar.	L.vn.C.G.Ad Sc.Macedon. [Septimiæ Muſæ.	
Ianuarius.	*Imp.Gordianus. Pio & Pontiano Coſſ.*	
Kal. Ian.	L.2.C.G.De pactis. [Lucrino Timotheo euocato.	
Auguſtus.		2.4.7.
VI. Kal Sept.	L.2.C.G.De poſtulando. [Iðuino.	
Aprilis.	*Gordiano A.& Auiola Coſſ.*	
Kal. April	Antiochjæ l.10.Ex inc.corp. C. G.	
Iunius.	*Sabino* II.*& Venuſto Coſſ.*	
III. kal Iul.	L.2. Si amiſſis vel redd.deb.[Aurel.Priſco & Marc.	
October.		
XIIII. ka. Nou.	L.4.C.G.De pactis. [Flauio Herculano.	
October.	*Gordiano* II.*& Pompeiano Coſſ.*	
Non Octob.	L.3.C.G.De pact. [Cliniæ Antoniæ.	
Martius.	*Attico & Pratextato Coſſ.*	

Menſes et dies		*Codex Iuſtin.*
III.*Id.Mart*	L.1.C.G.De rei vindic. [Aurelio Alexādro milit.	
October.		
Kal Octob.	L.2.eo.tit. [Aurelio Victorino, Mario & Valerio.	
October.	*Arriano & Papo* *Coſſ.*	
xv.*Kal.Nou.*	L.1.C.G.De fa.erc.& cõm.diuid.[Sextio Iuuenali.	
	Imp. Philippus A.& Philippus Cæſar.	
October.	*Philippo A.& Titiano* Coſſ.	
xIIII.*ka Nou.*	L.2.C.G.De rei vindic.[Aurelio Antonio.	30.32.7.
Nouember.		
Prid.Id.Nou.	L.vn.C.G.Si maior fuerit prob.[Aetio Maximo.	
	Imp.Valerianus & Galienus.	
Iunius.	*Valeriano* II.*& Fuſco* Coſſ.	
VI *Id Iun.*	L.2.C.G Si debit.perſ. [Metrodoro.	
Maius.	*Æmiliano & Baſſo* Coſſ.	
III.*Kal.Iun.*	L.5.C.G.De pactis.	
Iunius		
Kal.Iun.	L.1.C.G.Si ſub alt.nom &c.[Aurelio Auſonio.	
Prid.Id Iun.	L.vn. C. G. Si adu.don. [Auinio Octauiano ſuo Salutem.	
Martius.	*Seculari* II.*& Donato* Coſſ.	
xI.*kal. Apr.*	L.2.C.G De fam.erciſc.[Antonino Potito.	
Aprilis.	*Imp. Aurelius.* *Aurelio A.*Conſ.	
VII.*Id..Apr.*	Sirmio l.vn.C H.De cauta.& nõ nu.pec. [Alexio.	
September.		
VI kal *Octo.*	Sirm.l.vn.C.H Ex del.defunct.[Ennio Saturnino.	
	Sine Conſ.*& Die.*	
	Sirmio l.vn. H.C.De iur.fiſc.	
	Impp. Diocletianus & Maximianus.	
Ianuarius.	AA. *&* CC. Coſſ.	
VII.*Id.Ian.*	L.1.C H.Vbi agi debeat. [Flauianæ.	
Februarius.		
x.kal.*Mart.*	L.2.C.H.De ſucceſs.[Euſebio.	
Martius.		
VI.kal.*Apr*	Sirmio l.eos.C.H De depoſ.[Aurelio Andronico.	
III.kal.*Apr*	Sirm.l.1.C.H.De ſucc.[Aurelio Aſterio.	
Aprilis.		
VIII.*Id.Apr*	L.5.C.H.De pactis.[Sergiæ & Agio.	
Prid.kal.Maj	Heracl.l.1.C.H.De donat. [Septimio Sabiniano.	
Maius.		
kal.*Maj.*	L.vn.C.H.Ad exhibendum. [Aurelio Diogeni.	
IIII.kal *Iun*	L.1.C.H.De pactis. [Sebaſtiano.	
Iunius.		
III.kal.*Iul.*	Serdicæ l.eum qui C.H.de depoſito. [Munatio.	
October.		
III.*Non.Octo.*	L.4.C.H.De ſucceſſ.[Vlpiæ Marcellinæ.	

L.6.

Menſes et dies.		Codex Iuſtin.
xiiii.ka Nou	L.6.C H.De pactis [Aurelio Hermogeni militi.	
xi.kal.Nou.	L.3.C.H.De calumniator. [Quintiano.	
vii ka.Nou.	Marcianop.l.vn.C.H.de teſtam. [Aurelio Secũdi no optioni.	
December.		
Id. Dec.	Nicom.l.ille.C.H.De depoſit[Quadrato.	
xviii.Ka.Ian.	L.3.C.G.De pactis.[Zotimo Antonino.	
viii.ka.Ian.	L.2.C.G.De donationibus.[Cretiano Maximo. L.3.eod.tit.[Aurelio Altino.	
	Sine die.	
	L.2.C.H.De pactis.[Flauio Rumitalo.	
	Maximo * II.& *Aquila* Coſ.	
Aprilis.		
xviii.ka.Maj	L.4.C.H.De rei vindic.[Aureliæ & Philoxenæ.	
Maius.		
Id.Maj.	L.2.C.H.Si ſub alt.nom.]Æliano ingenuo.	
Iunius.		
vi.kal.Iul.	L.14.Ex incert.corp.C.G.[Aproniæ.	
Februarius.	*Diocletiano* III.& *Ariſtone* Coſ.	
viii ka.Mar.	L.5.C.H.De rei vindic.[Aureliæ Mammæ.	
September.		
Kal Sept.	L.1.Quib.res iud.non noc.[Æliæ Matronæ.	
viii.Id.Sept.	L.12.Ex inc.corp.C.G.[Aurelio Heraclidi.	
December		
Non.Decemb	..cum.De accuſationib.[Aurelio Sacrato militi.	
Iunius.	*Maximiano bis et* Maximiano AA.Coſ.	
vii.kal.Iul	..incurſu C.G.De depoſito.[Meſtrio militi.	
Nouember.		
Prid ka.Dec	..qualitas C.H.Ad legem Corn.de ſic. [Habe Agatho K.NB.	
	Diocletiano V.et Maximiano AA.Coſ.	
	Sine die.	
	L.vn.C.H.De inſtrumentis.{Didio Pancratio.	
	Conſtantio et Maximiano.	
December.		
I.II Id Dec.	Nicom.l.1.C.H.De calũniator.[Aurelio Dextro.	
Martius	*Tuſco & Aquilino Coſ.*	
xii.kal.Apr	Med.l.2.C.H.De calum.[Clearcho.	
Maius.		
kal.Maj.	Damaſco l.quoniã C.H.De nupt.[Fxẽplum Ed. Dioc.& Max.	
Martius.	*Diogene Conſul.*	
Id Mart.	L.15.C.H.De nuptiis.{Flauiano.	
Iunius.	*Diocletiano* A.VI.& *Conſtantino* III.*Coſ.*	
xvii kal.Iul	L.13.Ex inc.corp.C.G.[Aureliæ Seueræ.	
Martius.	*Sine Coſ.*	
Pri kal Apr	L.otia C.H.De malef.& Manich.[Iulian.Proc.Af	
Ianuarius.	*Imp.Conſtantinus.*	
	Conſtantino A.III.& *Licinio* III.Coſ.	

* al. Maximiano.

L.1.

Menſes et dies		*Codex Iuſtin.*
xv.kal.Feb.	L.1.De petit.& vlt.dat.[Ad populum.	
Martius.		
III.Non.Mar	Heracl.l.1.De act.proc.& cōd.rei pr. [ad Philippū Vic.vrbis.	5.26 9.
VI.Id.Mart.	Mediol.l.1.De bonis vac. [ad Æmiliū Rationalem rei priuatæ.	10.10.2.
Id Mart.	L.1.De decurionibus.[ad Euagrium.	10.51.14
Iunius.	*Imp.* Conſtantinus.	
kal.Iun.	L.3.De cenſu ſiue adſcript. [ad Euſebiū Præſidem Lyciæ & Pamphyliæ.	11.48.1.
Augustus.		
III.No.Aug	L.1.De teſtimo.extrib.& protect.[ad Rufin.PF.V.	
October.		
Prid.ka.Non	L.1.De Epiſc.Ecc.& Cler.	
December.		
Pr.Non.Dec.	Serd.Acc.V.Non.Mart.Córdub.l.1.De accuſ. [ad Octauianum Com.Hiſpaniarum	3.24.1.
VI Kal.Ian.	Treuer.Acc.VIII.Id.Feb.Regio l.1. De relat. [ad Claud.Plot.Correctorē Lucaniæ & Bruttiorū	
III.kal.Ian.	Treu.l.1.De appell.& pœn.car.	
Ianuarius.	*Voluſiano et Aniano* Coſ.	
kal.Ian.	L.vn.Ad leg.Iul.maieſt.[ad Maximum PF.V.	9.8.3.
III.kal.Feb.	L.vn.De curat.kal.& fid.cor. [Locrio Verino ſuc ſalutem.	11.32.2.
Martius.		
II.Non.Mart.	L.1.De dilationibus.[ad Vrſum Vicarium.	2.11.2.
XIV.kal.Apr.	L.1.De nauicul.[ad Voluſianum.	
VII.kal.Apr.	Treu.*l.1.De adminiſt.& per. tut.	5.37.20.
Aprilis.		
kal.Apr.	L.1.Ad Sc.Claudianum.[ad Probum.	
xv.kal.Maj.	Hadrumeti l.1.Quor.app.non rec.[ad Catulinum.	
III.kal.Maj	Rom.l.vn.De ingen.qui temp.tyr.ſeru.	
October.		
IIII.kal. Nou	Triu.l.1.De priu.cor.qui in ſac.pal.mil. [Palatinis & benemeritis ſuis.	12.29 1.
Nouember.		
III. Non Nou	Triu. {Acc xv.ka.Maj.Hadr.l.1.De pœn. / L.2.De appell.& pœn.carum.} ad Catulinū	9.47.16. 7.62.12.
Ianuarius.	*Conſtantino* A.IIII. *et Licinio* IIII. *Coſ.*	
xv. kal. Feb.	Rom.l.1.De cenſu ſiue adſc.[ad Populum.	11.57.1.
XI.Kal.Feb.	Caralis l.1.De curſu pub.ang.& par.[ad Cōſtantiū.	
Februarius.		
v. kal. Mart	Rom.l.2.Quor.app.non rec.[ad Voluſianū PF.V.	
Martius.		
III. Id.Mart	Theſſal.l.1.De diu.off.& app. [ad Verſenniū Fortunatū Conſularē Aquarū.	
xv.kal.Ap	L.1.De falſ.mon.[ad Verinum.	
XII.kal.Apr.	Antiochiæ l.1.Si petit.ſoc.ſine here.defec. [ad Migdoniū Caſtrēſem S.Palatij	10.14.1. 9.47.17.
	Cabilluno l.2.De pœnis.[Eumelio.	

* *Tribuitur Conſtātino & Iuliano Caſ.*

Menſes et dies		*Codex Iuſtin.*
iii.kal.Apr.	L.1.De theſaur.[ad Rationales.	
Aprilis.		
iiii kal Maj.	L.1.De cohort.prin.corn.& prim.[ad Conſtantiũ PF.P.	
Maius.		
vi.Id Maj.	Karthag.l.2.De cohor.prin.cor.[Edict.ſuo ad Afr.	
iii.Id.Maj.	Naiſſo l.1.De alim.quæ inopes par.[ad Ablauium.	
Iunius.		
kal.Iun.	Triu.l.2.De nauicular.[Amabiliano PF.Annonæ	
iii.Non.Iun.	Sirmio l.1.De pignoribus.[ad prouinciales.	8.17.7.
xv.kal.Iul.	CP.l.1.De ann.& tribut.[ad Proclianum.	10.16.4.
Iulius.		
vi.kal.Aug	L.2.De priu.eor.qui in ſac.pal.mil.[ad Proculun Proc.Afr.	
Auguſtus.		
kal.Aug.	L.vn.Ad legẽ Fab.[ad Domitiũ Celſum Vic.Afri.	9.20.16.
viii kal Sept.	Ro.l.3.De app.& pœn.ear.[ad Probianũ Proc.Afr.	
iiii kal.Sept	Rom.l.1.De diu.reſc.[ad Populum.	
September.		
Id.Septemb.	Rom.*l.1.De iur.fiſc [ad Populum.	
xiv kal Octo	Naiſſo Acc.viii.Id.Nou.l.1.De cẽton.& dend.[ad Euagrium PF.P.	
October.		
kal.Octob	L.2.De decurionibus.[ad Criſpinum.	
xv.kal.Nou	Murgillo l.1.De Iud.cæl.& ſam.[ad Euagrium.	
Nouember.		
kal.Nou.	Treueris. { L.1.De exactionibus. L.2.De ann.& tribut. }	10.19.1.
vi.Id.Nouẽb.	Tr. { Acc.xv.ka.Mar.Karth.l.De cõc.adu. L.1.De aduoc.fiſci. } ad Ælia. Proc.Af.	12.62.1. 2.9.3.
December.		
Prid.Id.Dec.	Sirmio l.vn.De fru.Karthag.[ad Catul.Proc.Afr.	
Ianuarius.	*Sabino et Rufino* Coſſ.	
x Id.Ian.	Ro.l.1.De lõg.tẽp.præſc.[ad Vettiũ Rufin.PF.V.	
iii.Id.Ian.	Treu.l.1.De offic.Iud.om.[ad Domitiũ Celſ.Vic	1.48.1.
iii.kal.Feb.	{ L.3.De decurionibus. Acc.kal.Aug.l.1.Ad leg.Cor.de falſ. } { Mechilio Hilariano Correctori Lucaniæ & Bruttiorum.	10.31.15. 9.22.21.
Februarius.		
vi.Non.Feb	Rom.l.1.De pact.& tranſact. } ad Maximũ.PF.V.	8.54.25.
iii.Non Feb	Rom.l.1.De donationibus.	
Aprilis.		
xii.kal.Maj	Serdic.l.2.eod.tit.[Aconio Catulino Proc.Afr.	8.54.26.
Maius.		
kal.Maj.	Rom.l.3.eod.tit.[ad Caſſium PF.V.	
Pr.Non.Maj	Viẽnæ l.1.De tẽp.curſ.& rep.den.[Iuliano V.C. Præſ Tarraconenſi.	
Prid.Id.Maj	L.2.De curſ.pub.ang.& par.[ad Tatianum.	12.51.1.
Auguſtus		
Id Aug	Arel.PP.Id.Oct.Thebeſt. { L.5.De app. l.6.eod.tit. } Petronio Probian.	7.62.13. 1.21.2.

*Conſtantinus & Cæſar.

Menſes et dies.		*Cod. Iuſt.*
October.		
III kal. *Nou.*	L.2. De adm. & peric. tutor. [ad Maximum PF.P.	5.37.21.
	Gallicano et Baſſo. *Coſſ.*	
Ianuarius.		
XIV. kal. *Feb.*	L.4. De decurionib. [ad Octabianum Com. Hiſp.	
V kal. *Feb.*	L.2. ad Sc. Claudianum.	
Martius.		
VI. *Id. Mart.*	Ro. l.2. ad leg. Iul. de vi priu. & pu. [ad Baſsũ PF.V.	
Id. Mart.	L. vn. De his qui ſe defer. [Rationalib. Hiſpaniar.	10.13.1.
Aprilis.		
XV. kal. *Maj.*	Serdic. l.1. Ad le. Iul. de vi. priu. [ad Catulinũ Proc. Afric.	9.12.6.
Iunius.		
Id Iun.	Sirm. l.7. De appellat. [ad Baſſum PF.V.	7.62.14
Iulius.		
XII. kal. *Aug.*	L.1. De Cæſarianis. L.5. De decurionibus. L.1. De murileg. & gynæc. L.3. De cohort. princ. Corn. ad Bythinos.	11.7.1.
VII. kal *Aug.*	L. vn. Si quis ſolid. circ. exter. incid. [Leontio PF.P.	
	Licinio V. et Criſpo *Caeſ.* *Coſſ.*	
Aprilis.		
III *Id. Apr.*	L.1. De veteranis. [Floriano Præſidi.	
Nouember.		
XI. kal. *Dec*	L. vn. De parricidio. [ad Verinum Vic. Afr.	9.17.1.
	Conſtantino A. V. et Licinio *Caeſ.* *Coſſ.*	
Ianuarius.		
Id. Ian	Acc. 5. kal. Aug. l.2. De accuſ. [ad Ianuarium.	9.4.2.
Februarius.		
kal. *Feb.*	Rom. l.1 De malefic. & Math. [ad Maximum.	9.18.3.
III. *Id. Feb.*	Sirmio l.2. De relationibus. [Profuturo PF. Anno.	7.61.1.
XIV. kal. *Mar*	Sirm. Acc. VII. Id. Apr. Regio l.1. De filiis mil. app [ad Optauianum.	
Martius.		
VIII. *Id. Mar.*	Corintho l.2. De denũt. vel edit. reſc. [ad Symmac	
V. *Id. Mart.*	Sirmio l.2. De bon. vac. [ad Priſcum Rationalem.	
IIII. kal. *Apr*	Rom. l.8. De appellationibus. [ad Baſſum PF. V.	
III. kal. *Apr*	Karthagine l.1. De fam. libell. [ad Verinũ Vic. Afr.	
Aprilis.		
Id. Apr.	Sirmio l.1. De inoff. teſtam. [ad Lucrium Verinum.	3.28.27.
V. kal. *Maj.*	Sirmio l.3. De priuil. cor. qui in ſac. pal. mil. [ad Rufinum PF.P.	12.1.2. & 12.29.2.
Maius.		
Non. Maj.	Karthag. l.1. De itin. mun. [ad Proculum Proc. Afr.	
V. *Id. Maj.*	Rom. l.1. De emend. ſeruorum. [ad Baſſum.	9.14.1.
III. *Id. Maj.*	Sirm. l.1. De ſpõſ. & antenupt. don. [ad Rufin. PF.P.	
Id. Maj.	L.2. De maleſ. & Math. [ad Populum.	
X. kal. *Iun.*	Rom. in Foro Traiani l.2. De iu. fiſc. [ad Seuerũ Rationalem Africæ	
V. kal. *Iun.*	Cp. l.3. De nauicul. [Amabiliano PF. Ann.	
III kal. *Iun.*	L.3. De iure fiſci. [ad Rationales.	
Iunius.		

Hiera-

Menſes et dies		*Cod. Iuſt.*
v. Id Iun.	Hierapoli l.1. De num.act.ſcri.& exc. [ad Leontiũ.	10.1.16.
x. kal. Iul.	Aquil.l.9. De appellationib.[ad Seuerum Vicariũ.	7.62.5.
Iulius.		
kal. Iul.	Aquiliæ l.6. De decurionibus.[Patroclo.	5.5.3.
	Agripp.l.1. Sine cẽſ.vel reliq.fund.cõp. nõ poſs. [ad Antoniũ Marcellinũ Præſidẽ prouinciæ Lugdunenſis primæ	4.47.2.
Id. Iul.	L.1. De his qui à non dom.man. [ad Baſſum.	7.10.7.
xv. kal. Aug.	Aquil. Rec. apud Vettiũ Rufinũ in Senatu No.Sep. l.1. De Mat.bon.[Coſs.Præt.Trib.& Senatorib ſal.dic.	6 59.1.
viii. ka. Aug	Naiſſo l.1. De dolo malo.{ad Symmachum V.C.	2.20.8.
iii kal. Aug.	L.3. De pœnis.[ad Feſtum Præſidem Sardiniæ.	
Auguſtus.		
Id Aug.	L.1. De contrah.empt.{ad Profuturum PF. Ann.	
vii. kal. Sept.	Rom.l.1. De ſpõſ.& ant.nup.do.[ad Maxim. PF.V.	5.3.11.
vi kal Sept.	Karthag.l.1. De extr.ſiue ſord.mun.[ad Catulinum Proc. Afr.	11.64.2.
September.		
vii. Id. Sept.	Mediol. Acc. No. Oct.l.2. De mat.bo. [Iulio Seuer.	
October.		
Pr Non. Octo	Rom.l.3. Ad leg.Iul.de vi pub.& pr.[ad Baſſ.PF.V.	9.12.7.
Non. Octo.	L.4. De donationibus.	
iii. Id. Octob.	Aquil.l.1. De tut.& cur.creand. [ad Baſſum PF.P.	5.34.11.
xii kal. Nou.	L.2. De Epiſc.Eccl.& cler. {Octauiano Correctori Lucaniæ & Bruttiorũ.	
iiii. kal. Nou.	Sirm.l.2. De temp.curſ.& repar.denunt.{ad Felicẽ Præſidẽ Corſicæ.	
Nouember.		
xii. kal. Dec.	Cp.l.2. De exact. {ad Pacatianũ Vicariũ Britãniar.	
vi. kal. Dec.	Serdic.l.1. De abolitionib.[ad Ianuarinũ PF.V.	9.42.2.
December.		
kal Dec.	Sirmio l.vn. De bonis decur.{Rufino PF.P.	
	in Foro Traia.l.2. De pet.& vlt.datis.[ad Popul.	
Id. Dec.	L.2. De diuerſis reſcript.{Crepereo Donatiano.	12.36.9.
vii. kal. Ian.	L 1. De re militari.[ad Proculum.	
Ianuarius.	*Conſtantino A. VI. et Conſtantino Cæſ. Coſſ.*	
Prid. kal. Feb.	Ser. L.vn. De commiſſ.reſc. } ad Po.	8.35.3.
Februarius.	PP.ka.Ap.Rau.l.vn. De infi.pœ.cæl. } ad Po.	8.59.1.
kal Feb.	L.3. De exactionibus. } ad Po.	10 19 2.
x. kal. Mart.	L.7. De decurionibus.[ad Edictum.	
v kal Mart.	Karthag.l.3. De famoſ.libell.[ad Ælianũ Proc. Afr.	
Martius.		
kal. Mart.	in ciuitate Velouocorum l.2. de Veteranis.	
vii. Id. Mart.	Sirm.l.1. De præt.& quæſt.[Æliano PF.V.	12.47.1.
Aprilis.		
kal. April.	Aquil.l.1. De rapt.virg.[ad Populum.	
Maius.		
x. kal. Iun.	L.15. De pr.eor.qui in ſac.pal.mil.[ad Seuer.PF.V.	12.31.1.

	Menſes et dies.		Codex Iuſtin.
	Iunius.		
	Prid.kal.Iul.	Serd.l.1.De cuſtod.reor. [ad Florentiũ Rationalẽ.	9.4.1.
	Iulius.		
	VIII.*Id.Iul.*	L.10.De appell.& pœn.ear. [ad Criſpinum.	7.63.1.
	XV.*Kal.Aug.*	L.3.De epiſc.Eccl.& cler.[ad Baſſum PF.P.	
	V.*Kal.Aug.*	Cp.l.1.De err.aduocat.[Furio Felici.	
	September.		
Cõſtanti. A. VI. & conſtante Caeſ.Coſſ.	*Prid.kal.Oct.*	L.1.*De metallis & metallariis.[ad Rationalẽ Afr.	
	October.		
	III.*Id.Octob.*	Cp.l.3.De Veteranis.[ad vniuerſos Veteranos.	
	December.		
	Pri.Non.Dec.	Rom.l.4.De fam.lib. [ad Ianuariũ agent.Vic.PF.	
	Ianuarius.	*Criſpo et Conſtantino Cæſ.VV.CC.Coſſ.*	
	Prid.Id.Ian.	Sirm. {L.1.De Iudiciis. L.11.De appell.& pœn.ear} ad Maximũ.	3.1.9. 7.62.16.
	V.*Kal.Feb.*	Sir.Acc.No.Apr.l.1.De hon.cod.[ad Seuer.PF.V.	
	Februarius.		
	VIII.*Id.Feb.*	L.2.De inoff.teſtam [ad Claudiũ Præſidẽ Daciæ.	3.28.28.
	III.*kal.Mart.*	L.1.De bon.proſc.[Petronio Probiano.	5.16.24.
	Aprilis.		
	VII.*Id.Apr.*	L.1.De ſuſcept.præpoſ.& arc.[ad Edictum.	
	III.*Id.Apr.*	Sirm l.2.De oper.publ.[Menandro.	
	XV.*kal.Maj.*	Sir.Acc.XV.kal Iun.karth.l.1.De conlat.fund.patr. [ad Dometium Dracontium.	
	XIV.*kal.Maj.*	L.vn.De manumiſs.in Ecc.[Oſio Epiſcopo.	1.13.2.
	Maius.		
	XVII.*kal.Iun*	L.1.De infir.hiis quę ſub tyr.[ad Conſtantiũ PF.P	
	XIII.*kal.Iun.*	Sir.l.vn.Si pẽd.app.mors interu.[ad Baſsũ PF.V.	7.66.6.
	Iunius.		
	V.*Non.Iun.*	Caralis l.1.De feriis.[Helpidio.	3.12.2.
	X.*Kal.Iul.*	{L.1.De vectig.& cõmiſs.[ad Iun.Rufin.Cõſ.Æm Aquil.l.3.De maleſ.& Math.[ad Baſſum PF.V.	4.61.4. 9.18.4.
	III.*Kal.Iul.*	Rom.l.vn.De his qui ven.æt.impetr.[ad Verinũ.	2.45.2.
	Iulius.		
	V.*Non.Iul.*	Rom.l.4.De Epiſc.Eccl.& cler.[ad Populum.	1.2.1.
	Prid.Non.Iul.	Mediol.l.De falſ.mon.[ad Tertullum Proc.Afr.	9.24.2.
	Auguſtus.		
	Kal.Aug.	Sirm.De med.& profeſs.[ad Voluſianum.	10.52.6.
	III.*Kal.Sept.*	L.1.De fam.erc [ad Verinum.	3.36.26.
	September.		
	XVII.*Ka.Octo.*	Sirm.l.vn.De ſent.paſs & reſt. [ad Maximũ PF.P	9.51.13.
	Nouember.		
	XII.*Kal.Dec.*	Rom.l.2.De falſ.mon.[ad Ianuarium.	9.34.1.& 7.13.2.
	December.		
	IIII.*Id.Dec.*	L.3.De Iud.cæl.& Samar.[Decur.Agrippinenſiũ.	
	XIV.*Kal.Ian.*	Serd.Acc.VIII.Id.Mart.l.1.De pag.ſac. & tẽpl.[ad Maximum.	

Menſes et dies.	CHRONOLOGIA.	*Codex Iuſtin.*
xiiii.kal.Ian	Rom.l.1.De legit.heredit.[ad Baſſum PF.V.	
Februarius.	*Probiano et Iuliano VV.CC.Coſſ.*	
v.Id.Feb.	L.3.De acc.& inſcript.[ad Agricolanum.	9.1.12.
Iunius.		
x kal Iul.	Sirm.l.2.De denunt.vel ed.reſc.[ad Maximũ PF.P.	
Iulius.		
Prid Non.Iul.	Rom.l.2.De alim.quæ inop.par.[Menandro.	
xiii.kal.Aug	Sirm.l.1.De lib.cauſ.[ad Maximum PF.V.	
vii.kal.Aug	Sabariæ l.1.De Conſt.princ.[ad Luſitanos.	1.23.4
October.		
iii.kal.Non	L.1.De indulgent.crim.[ad Maximum PF.P.	
Aprilis.	*Seuero & Rufino Coſſ.*	
Id.Apr.	Cp.{L.12.De appell. L.8.De decur.} ad Florentinũ al.Florentiũ.	1.54.1
iv.kal.Maj.	{L.1 De re milit.	12.36.9
	L.1.De commeat.	12.43.1
Maius.		
xii.kal.Iun.	L.2.De extr.ſiue ſord.mun.[ad Vlpium Cõſul.Æmiliæ & Liguriæ.	
viii.kal.Iun.	Sirm.l.5.De Epiſc.Eccl.& cler.[ad Helpidium.	
December.		
xii.kal.Ian.	L.2.De liberal.cauſ.[ad Maximum PF.V.	8.47.10
Ianuarius.	*Criſpo* III. *& Conſtantino* II. *Cæſ.Coſſ.*	
xiv kal.Feb.	Sirm.l.vn.De his qui num.lib.{Dalmatio.	10.51.6
Martius.		
viii.Id.Mart.	Theſſal.l.4.De nauiculariis.[Helpidio.	
Aprilis.		
viii kal.Maj.	L.3.De extr.ſiue ſord.mu.[ad Edic.Chalc.& Macc.	
Iulius.		
vii.Id.Iul.	Karthag.l.9.De decurion.{ad Hilarianũ Proc.Afr.	10.31.11
Februarius.	*Paulino & Iuliano VV.CC.Coſſ.*	
Prid.Id.Feb.	L.2.De infir.his quæ ſub tyr.[ad vniuerſos prouin.	
xv.kal.Mart.	Cæſ.l 1.De vſur.{ad Dracilianũ Agẽtẽ vices PF.P.	
Martius.		
Pr.Non.Mar.	Treu.l.1.De his quæ ex publ.conl.inl.&c.	10.73.1
Maius.		
xv.kal.Iun.	Antiochiæ l.4.De veter.[ad Maximum PF.V.	
x.kal.Iun.	Niciæ l.3.De diu.reſc. [Seuero PF.P.al. Seueriano PF.V.	1.19.2
Iulius.		
v.Id.Iul.	Antiochiæ l.10.De decurionib.[ad Maximum.	
xiv.kal.Aug	{L.2.De ſuſc.præp.& arc.} ad Eufraxiũ Rationalẽ	10.70.1
	L.1.De pond.& auri inl. trium prouinciarum.	10.70.1
iii.kal.Aug.	L.2.De iudiciis.[ad Seuerum PF.V.	3.1.10
September.		
xv kal.Octob.	{Nicomed.l.4.de acc.& inſc.[ad vniuerſos prouin.	9.1.12
	Naiſſo l.1.De teſt.& inſtrum.[Aurelio Helladio.	

Menſes et dies		Codex Iuſtin.
October.		
kal.Octob.	Beryto l.1. De gladiatorib.[Maximo PF.P.	11.43.1
Non.Octob.	L.11.De decurionibus.[ad Conſtantium PF.P.	
xiv.kal.Octob.	L.1.De erog.mil.ann. [Habe Felix K.NB.	
Ianuarius.	*Conſtātino A.VII.et Conſtātino Caeſ.*IIII. *Coſſ.*	
vi.kal.Feb.	Serd.l.3.Ad Sc.Claudianum.[ad Populum.	
Februarius.		
iii.Non.Feb.	Heracl.{L.2.De cuſtod.reor.[ad Euagrium.	9.4.2
	Heracl.{L.1.ad legem Iul.de adul.[Africano V.C.	9.9.29
xv.kal.Mar.	Cp.l.3.*De curſ.publ.angar.& par.[ad Acyndynū PF.P.	12.51.2
Martius.		
Id.Mart.	Sirm.l.1.De integ.reſtit.[ad Populum.	2.28.2
viii.kal.Apr.	in Foro Traiani l.2.Ad leg.Cor.de falſ.[ad Maximū PF.V.	9.22.22
Aprilis.		
Prid.Non.Ap	Aquil.l.vn.Si qs eā cui* tut.fue.[ad Baſsū Vic.Ital.	9.14.1
vi.Ka.Maj.	Ro.l.3.Quor.appell.non rec [ad Ælianū Proc.Afr.	
iii.kal.Maj.	Nicom.l.2.Ad leg.Iul.de adul. [ad Euagriū PF.P	9.9.30
Maius.		
xvi.Kal.Iun.	L.13.De decurionibus.	10.31.17
xi.kal.Iun	Sirm.Acc.Ro.l.5.De acc.& inſc.[ad Maxim.PF.V	
Iunius.		
x.kal.Iul.	Cp.l.4.De curſ.publ.ang.& par.[Menandro.	
iiii.Kal Iul.	Serd.l.vn.De mul.quæ ſe ſeru.prop.iunx.[ad Pop.	9.11.1
Iulius.		
viii.Id Iul.	Ro.l.3.De infir.his quæ ſub tyr.[Antiocho PF.Vi	
Id.Iul.	L.4.eod.tit.[ad Senatum.	
iii.Kal.Aug.	L.2.De filiis mil.appar.[ad Seuerum.	
Auguſtus.		
Kal.Aug.	L.6.De curſ.pu.ang.& parā.[Magno agēti Vic.PF.	
iii.Non.Aug.	in Palatio l.3.De bonis vac.[ad Seuerum PF.V.	
September.		
viii.Id.Sept.	L.2.De indulg.crim.[ad Cerealem PF.V:	
October.		
x.Kal.Nou.	L.1.Vnde vi.[Seuero.	8.5.1
Nouember.		
iii.Non.Nou.	Arelat.l 2.De diu.off.& app.[ad Philippum PF.P.	
Pr.Non.Nou	L.6.De diu.offic.& app. }ad PF.P.	
viii.Kal.Dec.	L.14.De decurionibus. }ad PF.P.	
December.		
Prid.kal.Ian.	Sirmio l.5.De iure fiſc.[ad Voluſianum PF.V.	10.1.7
Februarius.	*Conſtantino Caeſ.*V.*et Maximo Coſſ.*	
iii.Kal.Mar.	Theſſ.l.2.Sine cēſu vel reliq.fund cōp.nō poſ.[Acacio Comit.Macedoniæ.	
Martius.		
Pr.Non.Mar.	Acc.Rom.*l.2.De præt.& quæſt.[Iuliano PF.V.	
Aprilis.		
xi Kal.Maj.	Karth.l.15.De decuri.[ad Annā Tiberianū Comitē.	
Maius.		

*Conſtātino A.VII & Cōſtantio Caſ. Coſſ.

*Conſtātio & Maximo Coſſ. vt in 4.ſeq.

Serd.

	Menſes et dies.		Codex Iuſtin.
	xv.Kal.Iun.	Serd.l.4.De exaction.[ad Afros.	
	IIII.Kal.Iun.	Cp.l.2.De fam.erc.[ad Conſtantinum PF.P.	10.21.1.
	Iulius.		
	xv.Kal.Aug	L.14.De appel.& pœ.ear.[Victori Rationali vr.R.	7.62.28.
	Martius.	*Ianuarino & Iuſto Coſ.*	
	Kal.Mart.	Nicom.Acc.VIII.Id.Apr.Ro.l.vn. De mẽſ.olear.	
	Maius.	[ad Cerealem PF.Ann.	
	VII.Id.Maj.	Rom.l.4.De extr.ſiue ſord.mun.	11.57.1.
	Iulius.		
	III.Non.Iul.	Yſco l.5.De priu.eor.qui in ſac.pal mil.[ad vniuer-	
	October.	ſos Palatinos.	
	XII.Kal Nou.	L.4.De famoſis libellis.[ad Dionyſium.	
	December.		
	Kal.Dec.	L.6.De acc.& inſc.	
	IIII.Kal.Ian.	Triu.l.5.De veteranis.[Maximo.	12.47.2.
*al.V.Coſ.	Maius.	*Conſtantino* VIII.*& Conſtantio* *IIII.*Coſ.*	
	III.Non.Maj.	L.4.De falſ.mon.[Helpidio.	
	Iulius.		
	VII.Kal.Aug.	Naiſſo PP.Ro.No.Oct.l.2.De integ.reſt.[ad Baſſ.	2.53.5.
	Auguſtus.		
	xv.kal.Sept.	Serd.l.vn.De his qui ſang.empt.vel inu.occ.[Italis	
	September.	ſuis.	
	III.Kal Octo.	Serd.l.16.De decurionibus.	10.31.18.
	October.		
	VIII.kal.Nou	Heracl.l.17.De decurionib.[ad Lucretiũ Paternũ.	10.31.19.
	Nouember.		
	XII.Kal.Dec.	L.18.De decurionibus.[ad VV.CC.PF.P.	
	Februarius	*Gallicano & Symmacho Coſ.*	
	Non Feb.	Serd.l.7.De Epiſc.Eccl.& cler.[Valẽtino Conſu-	
		lari Numidiæ.	
	VIII.kal.Mar	L.1.Finium regund.[ad Tertullianũ PF.V.Comit.	3.39.3.
	Martius.	Dioceſeos Aſianæ.	
	IIII.kal.Maj.	L.3.De ſponſal.& ante nupt.don.[Valeriano agẽti	1.18.11.
	Maius.	vice PF.P.	
	xv.Kal Iun.	L.1.De aquæductu.[ad Maximilianum Conſul.	11.42.1.
	Iunius.		
	XII.Kal.Iul.	L.2.Fin.regund. [Baſſo PF.V.	3.39.4.
	Nouember.		
	III.Kal.Dec.	Cp.l.2.De Iud.cæl.& Sam. [ad Ablauium PF.P.	
	Februarius.	*Baſſo & Ablauio Coſ.*	
	Prid.kal.Mar.	L.3.De liber.cauſa. [ad Baſſum PF.P.	
	Martius.		
	xv.kal.Maj.	Cp.l.1.De expoſitis. }	
	Maius.	ad Ablauium PF.P.	
	III.Non.Maj.	L.1.De repudiis. }	
	Iulius.		

Menſes et dies		*Codex Iuſtin.*
kal.Iul.	Triu.l.2.De num.act.ſcr.& except.	
x.kal.Aug.	L.vn.De litigioſis. [ad Prouinciales.	8 37.2.
Auguſtus.		
	PP.kal. Sept. { L.16.De appell.& pœn. } ad vnuerſ. prou.	7 62.19
Kal.Aug.	L.17.cod.tit.	1.21.3
	L.1.De his q p met.Iud.nō ap.	
	L.3.Finium regundorum.	
Pri.No.Aug.	L.3.De filiis milit.appar. } ad Euagrium.	12.48 1
	L.19 De decurionibus.	
Pri Id.Aug.	L.20.De decurionibus.	
October.		
xvi.Kal.Nou	L.1.De offic.Præf.Præt. [ad Baſſum PF.P.	
Nouember.		
Kal.Nou.	Cp.l.1.De offic.Rect.prou. [ad Prouinciales.	
December.		
Kal.Dec.	Cp.l.4.De Iu.cæl.& Sam.[Archiſynagogis & patr ſynagogarū & ceteris qui in eodē loco deſeruiūt.	
	Pacatiano & Hilariano Coſſ.	
Aprilis.		
Prid.No.Apr	Marcianop.& l.4.De ſponſ.& ante nupt.don. [ad Pacatianum PF.P.	5.1.2
iii.Id.Apr.	L.4.De filiis mil.app.[ad Leontium PF.P.	
Iulius.		
vii.kal.Aug.	Col.Agripp.l.1.De libe.& cor.lib. } ad Concilium Byzacenorū.	6.7.2
vi.kal.Aug	Col.Agripp.l.1. De inoffic.teſtam.	
October.		
vii Kal.Nou.	Cp.l.4.De lib.cauſa.	
iii kal Nou.	L.1.De fugit.col.inq.& ſeru.[ad Prouinciales.	
	Dalmatio & Zeno Philo VV.CC.*Coſſ.*	
Aprilis.		
xiv.Kal.Maj.	Cp.l.3.De adminiſt.& per.tut.[Felici.	5 37.23
Maius.		
iiii.No.Maj	Cp.{ L.2.De fid.teſt.& inſtr. } ad Seuerū Com.Hiſpaniarum.	4 21.14
	L.5.De donationibus.	
iii.Non Maj	L.3.De num.act.ſcr.& exc.[ad Maximum PF.P.	
September.		
v kal.Octob.	Cp.l.3.De med.& profeſſ.[ad Populum.	
Nouember.		
iii.Id.Nouem	Aquis l.4.De diu.reſcript. { ad Barbarū Pōpeianū Conſulat.Campaniæ.	1.22.4
Id.Nou.	L.5.De filiis milit.apparit.	
	Optato & Paulino Coſſ.	
Martius.		
vii.Id Mart.	Rom.l.1.De ſuar.pec.& ſuſc.[ad Pacatianū PF.P.	
Aprilis.		
iii kal.Apr.	Cp.l.3.De mat.bon.[ad Seuerū Com.Hiſpaniarū.	
Maius.		
xiv.kal.Iun.	{ L.4 De num act.ſcr.& exe. } ad Benoricianū Vic.Aſiæ.	12 50.1
	L.Damus.De iis quę admi.	
Iunius.		

Cp.l.

	Menſes et dies.		Cod Iuſt.
	xv. Kal. Iul.	Cp.l.2.De offic.Iud.omnium.[Andronico.	3.14.1
	Iulius.		
	II Non. iul.	Singinduno l.2.De aduoc.fiſc.[ad Pacatianũ PF.P.	
	Auguſtus.		
	VIII. kal. Sept.	Naiſſo l.3.De fid.teſt.& inſtr.]ad Iulianũ Præſidẽ.	4.20.28
	VII. kal. Sept.	Karthag.l.1.De excuſ.artific. } ad Felicem.	
	September.		
	VII. Id. Sept.	Karthag.l.6.De nauicular. } ad Felicem.	
	December.		
	kal. Dec.	L.7.De nauicul.[Nauiculariis Orientis.	
*In quibusdam Cõſtantio.	Martius.	*Conſtantino* & Albino Coſſ.*	
	III. kal. Apr.	Cp.l.3.De petit.& vlt.dat.[ad Prouinciales.	10.11.5
	xv kal. Maj.	Cp.l.1.De luc.offic.[ad Pacatianum.	
	Auguſtus.		
	Pr. No. Aug.	Viminacio l.21.De decurionib.[ad Felicem.PF.P.	
	Maius.	*Nepotiano & Facundo Coſſ.*	
	XIV. kal. Iun.	L.8.De nauicul.[ad Seuerum.	
	Iulius.		
	Id Iul.	Cp.Acc.kal Maj Hiſpali l.5. De ſpõſ. & ante nupt. [ad Tiberianũ Vic.Hiſpaniarũ	5.3.16
	Auguſtus.		
	XI. kal. Sept.	Cp.l.22.De decurionibus. [ad Euagrium PF.P.	
	October.		
	VII. Id. Octo.	L.3.De an.& trib.[Gregorio PF.P.	
	XI. kal Nou.	Cp. { L.5.De Iud.cæl.& Sam. / L.1.Ne Chriſt.mãc.Iud.hab. } adFelicẽ.PF.P.	
	Februarius.	*Feliciano & Tatiano Coſſ.*	
	Pri. Non. Feb	Cp.l.2.De contr.empt.[ad Gregorium.	4 47.2
	Maius.		
	VII. kal. Iun.	Karthag l.2. Quẽad.mun.ciuil.ind. [ad Concilium Prou.Afr.	
	Auguſtus.		
	IIII No. Aug.	L.2.De excuſ.artific.[ad Maximum.	10.64.1
	December.		
	III. Id Dec.	Theſſal.l.4.De ann.& trib. } ad Egnatiũ Præſidem Bæticæ.	11 58.2
	Prid. Id Dec.	L.2.De diſtr.pign.quę debit.&c. } ad Egnatiũ Præſidem Bæticæ.	4.46.3
	Iunius.	*Vrſo & Polemio Coſſ.*	
	Prid Id. Iun.	Vimin.l.4.De per.& vlt.dat.[Celſino PF.P.	
	XIV Kal. Iul	L.5.De famoſ.libel.[ad Afros.	
	Iulius.		
	VI kal Aug	Sirm.l.5.De oper.publ.[Haue Catuline k.NB.	8.12 1
	October.		
	V. Id. Octob	Antiochiæ l.23.De decurion.[ad Iulianum.	
	XV kal Nou	L.7.De accuſ.& inſc.[Domitio Leontio PF.P.	
	V. kal. Nou	Emiſſa l.25.De decurionibus.	
*Impp. Cõſtantius & Conſtans.	Nouember.	IMP. CONSTANTINVS ET CONSTANS	
	Kal. Nou.	L.26.*De decurionib.[ad Catulinum Vic.Afr.	

	Menſes et dies		Codex Iuſtin.
*Conſtantius ſolus.	v.kal.Dec.	Acc.xvII.ka.Iun.*Thamugadi l.2.De hon.cod.[Aconio Vic.Afr.	
	December.		
	vI.kal.Ian.	Antioc.l.4.De tẽp.curſ.& rep.den. [ad Acyndinũ PF.P.	
	Ianuarius.	*Conſtantio II.& Conſtante AA.*Coſ.*	
*al.Conſtantio A & Cõſtante Caſ Coſ	vI.Id.Ian.	Treu.*l.27.De decur.[Haue Celſine K.Nb.	
	Februarius.		
	III.Non.Feb.	L.5.*De ann.& trib.[ad Vranium.	10.16 5
*Conſtantius & Conſtans.	Martius.		
	Prid.Id.Mart.	Heliop.*l.4.De mat.bon.[ad Dionyſium.	
*Conſtantius ſolus.	Prid.kal.Ap.	Antioch.l.1. De inc.nup.[ad Prouinciales Fenices.	
	Aprilis		
*Conſtantius ſolus.	vIII.April.	L.3.*De prę.& quęſt.[ad Meciliũ Hilarianũ PF.P.	
	Iunius.		
*Conſtantius ſolus.	xIII.kal.Iul.	Serd.PP.vI.kal.Aug.Rom.*l.18.De appell.[Anicio Iuliano PF.V	
*Conſtantius ſolus.	Iv.kal.Iul.	L.4.*De pręt.& quęſt.[ad Meciliũ Hilarian.PF.P	
*Conſtantius ſolus.	Auguſtus.		
*Conſtantius ſolus.	Id.Aug.	L.7.*De Iud.cæl.& Sam.[ad Felicem PF.P. Cp.l.2.Ne Chriſt.manc.Iud.habeat.	1.10.1
*Adſcribitur Conſtantino.	Iv.Kal.Sept.	L.4.Quor.app.non rec.[ad Catulinum.	
	Nouember.		
*Tribuitur Conſtãtio.	vI.kal.Dec.	L.19.*De appellat. L.28.De decur. } ad Anatolium Vic.Aſiæ.	7.93 1
	Iunius.	*Poſt Conſulatũ Conſtãtij II.& Conſtãtis AA.*	
	v.Id.Iun.	L.20.De app.& pœn.ear.[Philippo PF.P.	
	September.		
	v.Id.Sept.	Antiochiæ { L.5.De præt.& quæſt. L.6.eod.titulo. } ad Senatum.	
	Maius.	*Sine Coſ.*	
	III Non.Maj	Cp.l.1.De epiſc.iud.[Ablauio PF.P.	
	Ianuarius.	*Acyndino & Proculo Coſ.*	
*Conſtantinus & Conſtans.	xIv.kal.Feb.	Naiſſo l.29.De decurionib. { Ordini Ciuit.Cõſtantinæ Circenſium.	10 31 20
*Adſcribitur Conſtantio.	Februarius.		
	Iv.Non.Feb.	Naiſſo l.5. De pet.& vlt.dat.[Callepio Rationali trium prouinciarum	
*Tribuitur tãtùm Conſtantino.	Aprilis.		
	Non.Apr.	L.3.De cuſtod.reor.[Acyndino PF.P.	9.4.3
	vI.Id.Apr.	L.3.*De dilationibus. } ad Petronium Vic.Afr.	3.11.6
*Tribuitur Cõſtãtino. & ad Proculum & Paulinum Coſ. refertur.	v.Id.Apr.	Aq.l.3.*De aduoc.fiſc.	
	III.Kal.Maj.	{ L.1.*De immun.cõceſs. L.1.*De comm.diuid. } Gerulo Rationali trium prouinciarum.	3.38 11
	Iunius.		
	vII.Kal.Iul.	Mediol.l.1.*De ſepul.viol.[ad Tatianum PF.V.	9.19.2
*Tribuitur Conſtãtio.	III.kal.Iul.	L.3.De hon.codic.[ad Marcellinum PF.P.	
	Auguſtus.		

	Menſes et dies.		Cod. Iuſt.
* Referuntur ad Conſtantinū & Honorium.	Prid. Id. Aug.	Acc. Capuæ *l.1. De ſalg. hoſp. nō præb. [ad prou. Beſſæ l.30. De decurionib. [Nemeſiano Comiti.	10.31.21
	Nouember.		
	III. kal. Dec.	L.21. De appell. & pœn. ear. [ad Proculū Proc. Afr.	
		Marcellino & Probino Coſſ.	
	Aprilis.		
	VII. Id. Apr.	L.5. Quor. app. non recip. [ad Albinū Vic. Hiſpan.	10.69.1
	Iunius.		
	VII kal. Iul.	Lauriaco. { L.31. De decurionibus. L.1. De tab. logog. & cēſual. } ad Catul.	
	Augiſtus		
	XVI kal. Sept	L.32. De decurionibus. [ad Hilarianum.	
	December.		
	VIII kal. Ian.	L.6. De donationibus. [ad Celſinum.	
		Sine die.	
		L.2. De pag. ſac. & templ. [ad Magdalianū agentem Vicem PF. P.	
	Martius.	*Conſtantio* IIII. *& Conſtante* III. *A A. Coſſ.*	
* Conſtātino A. III. & Conſtātio Coſſ.	VIII. Id. Mar.	Cp. l.1. *De poſtulando. [ad Baſſum PF. P.	
	Aprilis.		
	Non. Apr.	Antioch. *l.33. De decurion. [Rufino Com. Oriēt.	
* Conſtātis III. & Cōſtante II. Coſſ. vt in ſeq.	VIII. Id. Apr	Sabariæ l.6. De petit & vlt. dat. [ad Euſeb. Co. R. P.	
	VI. Id. Apr.	Antioch. l.34. De decurion. [ad Auxētium Præſidē Auguſtamnicæ.	
	Maius.		
	V. Id. Maj.	L.6. Quor. app. non recip. [ad Leontium.	
	Non. Maj.	Cp. l.6. De extr. ſiue ſord. mun. [ad Beronicianum Vic. Aſiæ	12.24.1
	Ianuarius.	*Placido & Romulo Coſſ.*	
* Conſtantius vt in ſeq.	VIII. kal Feb.	Bonon. l.5. *De extr. ſiue ſord. mun. [ad Italicum.	11.74.1
	Februarius.		
	XII kal Mar	Antiochiæ l.5. De falſ. mon. [Leontio PF. P.	9.24 2
	VI kal. Mart	Cyzico l.22. De app. & pœn. car. [ad Scyllacium.	
	Iunius.		
*Conſtantius vt in ſeq.	V. kal. Iul.	Hierapoli *l.35. De decurionibus. [Leontio PF. P.	
	Prid. kal. Iul	Triu. l.36. eod. tit. [ad Titianum.	
	Iulius.		
*Conſtantinus.	IIII. Non Iul.	Hierap. *l.1. De lenonib. [ad Seuerum PF. V.	
	Auguſtus.		
* Conſtantius.	VI kal Sept.	L.8. *De Epiſc. Eccl. & cler. [Clericis ſalutē dicit.	
		Leontio & Salluſtio Coſſ.	
	Iunius.		
	V kal. Iul.	L.37. De decurionib. [ad Placidum PF. P.	
*Conſtantius.	III kal. Iul.	L.2. *De concuſs aduoc. ſeu app. [Eubolidæ V. C. Vic. Afr.	12.62.2
	Iulius.		
	Prid. Non. Iul	L.3. De excuſat. artific. [ad Leontium PF. P.	10 64.2
	December.		
	V. Id. Dec.	L.7. Quor. app. non recip. [ad Hieroclē Conſularem Syriæ Cœles	71.61 2
	Maius.	*Amantio & Albino Coſſ.*	

	Menſes et dies		*Cod. Iuſt.*
*Conſtantius vt in ſeq.	IIII. Id. Maj.	Nizeb.*l.5.De exact.[Nemeſiano V.P.Com.S.L.	10.19.3
	Id Maj.	Treu.l.7.De petit.& vlt.dat.[ad Euſtath.Co.R.P.	
	Iulius.		
	VI. Non. Iul.	Rom.l.23.De appell.& pœ.ear. [ad Ruſticũ.PF.V.	
		Euſebio & Rufino Coſſ.	
	Martius.		
	VIII. Id Mart.	Ancyr.l.8.Quor.app.nõ recip. [Theodoro Cõſul. Syriæ Cœles.	
		Philippo & Salia Coſſ.	
	Aprilis.		
*Conſtantius vt in ſeq.	VIII. kal Maj.	L.6.*De iur.fiſc.[ad Herodẽ Conſul.Syriæ Cœles.	
	Iunius.		
	XV. kal. Iul.	Med.l.2.Si petit.ſoc.ſine her.defec.[Orioni V.C.	10.14.1
	November.		
	VI. Id. Nou.	L.24.De app.& pœn.ear.[Procopio Præſidi Cilic.	
		Imp. Conſtantius.	
	Februarius.	*Limenio & Catulino Coſſ.*	
	III. Non. Feb	L.6.De filiis mil.apparit. / L.4.De cohort.prin.corn.& prim. { Antonio Duci Meſopot.	
	Prid Id. Feb.	L.6.De falſa mon.[ad Limenium PF.P.	
	Martius.		
*Conſtantinus.	VIII. Id. Mart	L.1.*De iuriſd.& vbi qs cõu.deb. / PP.Rom.l.6.De exactionibus. { ad Euſtathiũ PF.P.	10 19.4
	V. kal. Apr.	L.2.De ſepul.viol.[ad Limenium PF.P.	9.19.3
	Aprilis.		
*Conſtãtius & Cõſtã.	kal. Apr.	Antioch.*l.39.De decurionib.[ad Anatoliũ PF.P.	
	VIII. Id. Apr.	L.5.De matern.bon.[ad Leontium Com.Orient.	
	III. Id. Apr.	L.9.De Epiſc.Eccl.& cler.[Scueriano Proc.Aſiæ.	
	Maius.		
*Conſtantinus vt in ſeq.	VI. kal Iun.	Sirm. { L.3.De diu.off.& app. / L.2.*De re militari. } ad Siluanũ Co.& Magiſtr.equitũ & ped.	
	III. kal. Iun.	L.3.De re milit.[ad Titianum PF.P.	12 36.10
	Iunius.		
* Conſtãtius & Conſtans.	X. kal. Iul.	L.2.*De long.temp.præſ.[Argyrio Præſidi.	
	Auguſtus.	*Impp. Conſtantius & Conſtans.*	
	kal. Aug.	L.3.De ſuſc.præp.& arc.[Claudio PF.Ann.Alex.	
	September.		
	XII. kal. Oct.	{ L.1.De dotibus. / L.1.De reuoc.donat. / L.2.eod.titulo. } ad Philippum PF.P.	
	October.		
* Conſtantinus.	V. Non. Octob.	Cp. { L.vn.*De preb ſalar. / L.6.De oper.public. } ad Marcell. { correctorẽ Comitẽ Oriẽt.	10.36 1 / 8.12.2
	November.		
*Conſtantius.	III. Id. Nou.	L.2.*De rapt.virgin.vel vid [ad Tatianum.	
	Iunius.	*Sergio & Nigriniano Coſſ.*	
	V kal Iul.	L.4.De re militari [ad Cretionem Vic.Com.	
	Nouember.	*Conſtantio A.V.& Conſtante Coſſ.*	

Sirm.

Menſes et dies.		Codex Iuſtin.
III. Non. Nou.	Med. l. 5. De infir. his quę ſub tyr. [ad vniuerſos prouinciales & ad Populū:	
	Conſtantio A. VI. & Conſtante Caſ. Coſſ.	
Martius.		
III. Non. Mar.	Sirm. l. 8. De pet. & vlt. dat. [ad Orionē Com. R. P.	
Prid. Id. Mar.	L. 7. *De præt. & quæſt. [ad Orphitum PF. V.	
Maius.		
kal. Maj.	L. 2. *De teſtim. extrib. & protect. [ad PF. P.	
VII. kal. Iun.	Cp. l. 10. De Epiſc. Eccl. & cler. [vniuerſ. Epiſc. per diuerſas prouincias	
Iulius.		
Prid. Non. Iul.	L. 1. *De tironibus. [ad PF. P.	
XII. kal. Aug.	Rau. l. 40. De decurionibus. [ad Taurum PF. P.	
x. kal. Aug.	{ L. 9 Quor. app. nō recipiūtur. [ad Cerealē PF. V. { *L. 41. *De decurionibus. [ordini Karthag.	
Auguſtus.		
III. Id. Aug.	L. 7. *De Veteranis. [Euagrio PF. V.	
XI Kal. Sept.	L. 1. *De rapt. vel matr. ſanct. [ad Orfitum.	
December.		
VI. Id. Dec.	Theſ. l. 7. *De exact. [Bibuleno Reſtituto Pręf. Sar.	10212
	Conſtantio A. VII. & Conſtante Caſ. Coſſ.	
Ianuarius.		
XV. Kal. Ian.	Acc. x. kal. Aug. Karth. l. 10. Quor. app. non rec. [ad Proclianum Proc. Afr.	
III. kal Feb	Serd. l. 1. *De hæred. pet. [ad Maximum PF. V.	
Februarius		
XIV. kal. Mar.	Sirm. l. 2. *De emendat. ſeru. [Maximiano Macrob.	
III. kal. Mar.	L. 11. De Epiſ. Eccl. & cle. [ad Longinianū PF. Ægy.	
VII Id. Mar.	L. 1. De agent. in rebus. [ad PF. P.	
Aprilis.		
III. Id. Apr.	L. 2. *De ſuar. & pec. & ſuſc. [Lucrio Verino.	
Maius.		
Pri. No. Maj.	L. 5. De cohort. *princ. corn. } ad VV. CC. PF. P.	
Pri. Id. Maj.	L. 4. De diu. off. & app. } ad VV. CC. PF. P.	
XV. Kal. Iun.	L. 5. eod. tit. [ad PF. P.	
XII. kal. Iun.	L. 2. *De med. & profeſs. [ad Rufinum PF. P.	
XI. kal. Iun.	Med. { L. 42. * De decurion. } Ordini Cęſenatiū Sal. dicit. Med. { L. 6. *De ann. & trib. } Ordini Cęſenatiū Sal. dicit.	
Iunius.		
Kal Iun.	L. 6. *De Epiſc. Eccl. & cler. [ad Ablauium PF. P.	
III Kal. Iul.	L. 3. *De oper. publ. [Secundo PF. P.	
Iulius.		
IIII. Kal. Aug.	Karth. l. 15. De app. & pœ. ear. [ad Concil. Prou. Afr.	
Auguſtus.		
Kal. Aug.	L. 6. *De curſ. pub. ang & par. [Magn. agēti Vic. PF.	
III Non. Aug.	Antioch. *l. 7. De curſ. publ.] Olybrio Proc. Afr.	
September.		
Kal. Sept.	Generaſto l. 1. De hæretic. [ad Dracilianum.	

* Adſcribitur Conſtantio & refertur Cōſtantinū A. VI. & Conſtantinum II. Caſ. Coſſ.
* Tribuitur Conſtātio & ad Coſſ. Cōſtātium A. VI. & Conſtantium II. refertur.
* Conſtantio VI. & Caſ. Coſſ. & adſcribitur Cōſtantio.
* Conſtantio VI. & Conſtante II. A. A. Coſſ.
* Conſtātino A. VI. & Cōſtātio II.
* Adſcribitur Conſtātino, & habet Coſſ. Conſtātino A VI. & Conſtātio II.
* Tribuitur Conſtantio.
* Conſtantio V. & Conſtante III. A. A. Coſſ.
* Adſcrib. Conſtantino A & Caſ.
* Adſcrib. Conſtantino.
* Cōſtantio. & Coſſ. refert Conſtantinū A. VII & Conſtantium Caſ.
* Cōſtantio & Cōſtante II. Ca. Coſſ.
* adſcribit. Conſtantio & ijſdem Coſſ vt ſup.
* Conſtātino VII. & Cōſtantio III. A. A. Coſſ.
* Conſtantio VII. & Cōſtante III. A. A. Coſſ.
* Conſtātino A. VII. & Conſtante Caſ Coſſ & adſcribitur Conſtātino.
* Conſtātino A VII. & Conſtantio Caſ. Coſſ & ad Conſtantinum refertur.
* Adſcribitur Conſtantio & habet Coſſ. Conſtantium A. VII. & Conſtantium Caſ.

	Menſes et dies.		Codex Iuſtin.
	xiv. kal. Octo.	L.5. De nauic. [ad Abluuium PF.P.	
	viii. Kal. Oct.	Spolet. l.2. De hæretic. [ad Baſſum.	
	October.		
* Adſcribitur Conſtãtio, & habet Coſſ. Conſtantinum VII. A. & Cõſtantium.	v. kal. Octob.	L.1.*De prædiis nauicul. [ad Decretum Nauicul.	
	December.		
	Prid. Kal. Ian.	L.2.*De tut. & cur. creand.	
		Arbitione & Lolliano Coſſ.	
	Ianuarius.		
	Kal. Ian.	Med.*L.2. De hiis qui per met. [ad Voluſian. PF.P	
	Martius.		
* Cõſtant. & Caſ. Impp.	v. Kal. Apr.	L.3. De reuoc. donat. [ad Orfitum PF.V.	
	Aprilis.		
*Conſtantius Imp.	viii. Id. Apr	L.2.*De erog. mil. ann. [ad Taurum.	
	viii. kal. Maj.	L.7. De donat. [ad Orfitum PF.V.	
*Conſtantius. A.	Iulius.		
	Prid. Non. Iul	Med.*l.2. De piſt. & catab. [ad Orfitum PF.V.	
*Conſtantius A. Imp.	xi. kal. Aug.	Accepta xii kal. Sept. l.1. De curioſis.	
	viii. ka. Aug.	{L.11. Quor. app. non rec. / Med.*l.2. De iuriſdictione. } ad Lollianum PF.P.	
*Conſtantius A. Imp.	vi. kal. Aug.	L.12. Quor. app. non rec. [ad Voluſianum PF.P.	
	iii. Kal. Aug.	Meſſadẽſi PP. Capuæ l.25. de app. & pœ. car. [ad Lollianum P.FP.	7.62.21
		L.26. eod. [ad Voluſianum PF.P.	7.62.22
	Auguſtus.		
	Kal. Aug.	L.1. De legat. & decr. leg. } ad Taurũ PF.P.	
	September		
	iv. Non. Sept.	Dinũmę Ac. pri. Id. Nou. kart. l.8. De exac. } ad Taurũ PF.P.	
	viiii. kal. Oct.	Acc. No. Oct. l.12. De Epiſ. ecc. & cl. [Seuer. ſuo Sal.	
	October.		
* Conſtantius Imp.	Pr. Kal. Nou.	Mediol. l.6.*De famoſ. libell. [ad Populum.	
		Impp. Conſtantius & Iulianus Caſar.	
	Ianuarius.	*Conſtantio* VIII. *& Iuliano Caſ.* I. *Coſſ.*	
	xv. Kal. Feb.	Med. ind. 15. l.2. De leg. & dec. leg. [Muſonian. PF.P.	
	Februarius.		
	xi. Kal. Mar.	L.6. De pagan. ſac. & templ.	
	Martius.		
	viii. Id. Mar.	Med. l.2. De bon. proſc. } ad Populum.	
	Aprilis.		
		Med. l.7. De extr. ſiue ſord. mun. } ad Populum.	
	iv. Non. Apr.	Med. lect. à Braxio Proc. vii. Id. Maj. l.9. De præt. & quæſt. } ad Senat.	
	iii. Id. Apr.	L.10. De præt. & quæſtoribus. } ad Senat.	
	Auguſtus.		
	v. Kal. Sept.	L.3. De bon. proſc. [Cæleſtino Conſul. Bæticæ.	
	Sine die.	PP. in Foro Traia. l.3. De male. & Math. [ad Orfitũ.	
		Conſtantio VIIII. *& Iuliano Caſ.* II. *Coſſ.*	
	Februarius.		
	vi. Kal. Mar.	Cp. Acc. Id. Maj Rom. l.1. De decur. vrb. Rom.	

Med.

	Menſes et dies		*Codex Iuſtin.*
	xv.kal Maj.	Med.l.2.De curioſis.[ad Taurum.	
**Conſtantius.*	*III.kal.Maj.*	Med.l.3.*de cẽſ.ſiue adſcr.[ad Dulcitiũ Cõſul.Æm.	11.47.3
	Maius.		
	Pr.Non Maj.	L.5.De numer.act.ſcrin.& excep.[ad Taurũ. PF.P.	
	Iunius.		
	kal.Iun.	Romæ l.9.De nauicul.[Olybrio PF.V.	11.1.3
**Conſtantius.*	*Id.Iun.*	Med.l.4.*De ſepul.viol.[ad Populum.	9.19.4
	XVI.Kal.Iul.	Vallis l.7.De iur.fiſc. [Verecũdo Ratio.ſummarũ.	
	VIII.Kal.Iul.	Med.l.8.De curſu publ. } ad Taurum PF.P.	12.51.3
	Iulius.		
	III.Non.Iul.	Med l.5.De diuerſ.reſc. } ad Taurum PF.P.	
	Id.Iul.	L.vn.Qui petant.[Haue Orphite K.NB.	
	Auguſtus.		
	Pri.Id. Aug.	L.11.De præt.& quæſt.[ad Senatum.	
	VIII Kal. Sept.	L.4.De malef.& Mathem.[ad Populum.	
	September.		
	VIII.kal Oct.	L.3.De iuriſd.& vbi quis cõu.deb.[ad Taurũ PF.P.	
	October.		
	XVI.kal. Nou.	L.2.De gladiat.[ad Orfit.PF.V.	
	IIII.kal.Nou.	Med.l.13.De Epiſc.Eccl.& cl.[ad Leontium.	
	December.		
	IIII.Non.Dec.	Acc.Ro.VIII.Id.Feb.l.1.De luſt.cõl.[ad Tau.PF.P.	
**Conſtantius & Conſtās Impp*	*Pr.Non.Dec.*	Med. { L.5.De malef.& Math. / PP. Rom. XVIII. kal.Ian. *l.3. / Ad leg.Iul.de adult. } ad Popul.	9.18.6 / 9.9.31 / 1.3.2
	VIIII.Id.Dec.	Med.Lecta V.kal.Ian.apud Acta l.14.De Ep.Eccl & cl.[Felici Epiſcopo.	
	VIII.Id.Dec.	Med.l.9. De curſ.pub.ang.& par. } ad Taur.PF.P.	
	XV.kal.Ian.	Sirm.l.3.De erog.militaris ann. } ad Taur.PF.P.	
	Sine Die.	L.27.De appell.& pœn.earum. } ad Taur.PF.P.	
	October.	*Poſt Conſulatum Conſtanti* VIII. *& Iuliani Caeſ.* II.	
	VI.kal.Nou.	Sirmio l.10.De curſ.publ.ang.& par. [ad Flauianũ Proc.Afr.	
		Sine Coſſ.	
** Male tribuitur Conſtantio & Honorio leg. Conſtātius & Conſtans.*	*V Id.Octob.*	L.2.*De ſalgam.hoſpit.non præb. [Leontio PF.P.	12.42.1
	Ianuarius.	*Datiano & Cereale Coſſ.*	
	Pr.Non.Ian.	Sir.Acc.VI.kal.Sept.l.4.De bon.proſ. [ad Taurũ.	
	Martius.		
	XIIII.kal.Apr.	Med.l.2.* De murileg.& gynæc. [ad Taurũ PF.P.	
**Conſtantius Imp. ut in ſeq.*	*Maius.*		
	XI.Kal Iun.	L.9.De cohor.prin.Cornic. & primip. / Sirm.l.44.De decur. } ad Martinianũ Vicar. Afr.	
	Iunius.		
**Conſtantius & Conſtās Impp. ut in ſeq.*	*X.Kal.Iul.*	L.45.De decur. } ad Martinianũ Vicar. Afr.	
	VIIII.Kal.Iul.	Sirm. { L.4.De reuoc.don.[ad Orfitum PF.V. / L.13.*Qu.app.nõ rec.[ad Probũ Proc.Afr. Sirm. }	8.56.8

	Menſes et dies		Codex Iuſtin.
	December.		
	xiv.kal.Ian.	Sirm.l.1.De inoff.dot.[ad Maximũ Præſidē Cilic.	3.30.1
	iv kal.Ian.	Med.Acc.viii.Id.Iul.l.7.De di.off.[ad Taur.PF.P	
	vi.kal.Ian.	Doridæ l.4.De erog.mil.ann.[Helpidio PF.P.	
	Februarius.	*Euſebio & Hypatio Coſſ.*	
	vii.kal.Mart.	L.9.De extr.ſiue ſord.mun.[ad Taurum PF.P.	
	Martius.		
	Pr.Id.Mart.	Cp.l.5.De erog.mil.an.[Helpidio PF.P.	
*Conſtantinus Imp.	viii. ka.Apr	L.1.*De calc.coct.[ad Orfitum PF.V.	
	Maius.		
	xi.kal.Iun.	Sirm.{L.14.De præt.& quæſt. / L.15.eod. tit.} ad Senatum.	
	Iunius.		
	xviii.kal.Iul.	L.47.De decur.[Cæciliano.PF.P.	
	xiv kal.Iul.	Singinduno PP.x.kal.Aug.Ro.l.28.De appell.[ad Taurum PF.P.	
	October.		
	Pr.kal Non.	L.5.De curioſ.	
	November.		
	Pr.kal.Dec.	L.3.De curioſ.[ad Agentes in rebus.	12.23.3
	iii.kal.Ian.	L.16.De præt.& quæſt.[ad Senatum.	
	Februarius.	*Conſtantio A.X. & Iuliano Caſ.Coſſ.*	
	Pr.Non.Feb	Cp.l.1.De patroc.vic.[Helpidio.	
	Maius.		
	xvi.Kal.Iun.	Hierapoli l.6.De erog.mil.an.[Helpidio PF.P.	12.38.1
	Iunius.		
	Pr.kal Iul.	Med.l.15.De Epiſ.Eccl.& cler.[ad Taurum PF.P.	1.3.3
	December.		
	xv.kal.Ian.	Sirmio l.2.De inoff.dot.[Pomponiano.	
		Imp. Conſtantius & Iulianus Caſar.	
	Februarius.	*Tauro & Florentio Coſſ.*	
* tribuitur Conſtantio ut ſeq.2.	xi kal.Mart.	Antiochiæ l.16.De Epiſ.Eccl.& cl.[ad Antiocheſ.	
*Conſtantius & Conſtans. *Conſtantius. *Conſtantius & Conſtans. *Conſtantius & Conſtans.	Maius. v.Non.Maj.	Gifyræ *l.12.De præt.& quæſt. Veronæ l.13.eod.tit. L.1. * De metat. L.7. * De annonis & tributis. L.1. * De publ.comparatione. L.48. * De decurionibus. L.3.De luſtr.conlatione. L.7. * De oper.publicis. } ad Senatum.	12.1.7
*Conſtantius A. & Iulianus Caſar ut in ſeq	xvi ka.Aug	L.49.De decurion.[ad Taurum PF.P.	
	xiv.kal Iun.	{L.4.*De inoff.teſtam. / L.vn.De inoff.donat.} Olybrio.	3.29.9
	Auguſtus.		
*Conſtantius & Conſtans.	iii No Aug	L.14 Quor.app.non.rec.[ad Flauianum Proc.Afr.	
	iv.kal.Sept.	{L.7.De cohort.princ.corn. / L.49.*De decurionibus.} ad Taurum PF.P.	

Imp.

Menſes et dies.		*Codex Iuſtin.*
Ianuarius.	*Imp. Iulianus. Mamertino et Nenitta Coſſ.*	
VIII Id. Ian.	L.7. De erog. mil. ann.] Saluſtio PF.P.	
XVI kal. Feb.	Cp. l.6. De numer. act. ſcr. & exc. [ad Auxoniũ Correctorem Tuſciæ	
Februarius.		
kal. Feb.	L.1. Si cert. pet. de ſuffr.	
Non. Feb.	Cp. l.1. De exhib. vel tranſm. reis.] Saluſtio PF.P.	12.1.8
VIII. ka. Mar.	Syrac. l.12. De curſ. publ. [ad Mamertinum PF.P.	
Martius.		
kal. Mart.	L.7. De num. act. & ſcr. [Secundo PF P.	
VII. Id. Mart.	L.5. De bonis proſc. [ad Felicem Com. S.L.	
III. Id. Mart.	Cp. { L.4 De luſtr. conlatione. / L.10. De extr. ſiue ſord. munerib. / L.50. De decur. } Secũdo PF.P.	
Id. Mart.	Cp. l.1. De locat. fund. iuris emphyt.	11 64.3
X. Kal. Apr.	Cp. l.5. De fid. teſt. & inſtrum.	
V Kal. Apr.	L.2. De conl. fund. par. vel emphyt.	
Aprilis.		
III. kal. Maj.	L.1. De auro coron. [ad Saluſtium PF.P.	
Pri. Kal. Maj.	Cp. l.2. De immun. conc.	
Maius.		
IIII. Id. Maj.	Cp. l.4. De Med. & profeſs.] ad Archiatros.	
Iunius.		
XV kal. Iul.	Acc. IV. kal. Aug. Spoletio. L.5. De Med. & profeſs.	10.52.7
XII. Kal. Iul	L.13. De curſ. pub. [ad Mamertinum PF.P.	
Auguſtus.		
kal. Aug.	Nicomed. l.8. De erog. mil. ann. } Secundo PF.P.	
XV. kal. Sept.	L.1. De domeſt. & protectorib. } Secundo PF.P.	
V. Kal. Sept.	Antioch. l.51. De decur. [Iuliano Com. Orient.	10.31.22
September		
III. Non. Sept.	Antio. { L.1. De dominio rei q̃ poſſ. [Secũdo. PF.P. / Acc. Id. Oct. Tyro. l.52. De decur. [ad Iulialianũ Conſul. Fenicis.	3.40.1
V. Id. Sept.	L.14. De curſ. pub. ang. & par. [ad Mamertin. PF.P.	12.51.4
XVIII ka. Oct.	Antioch. l.53. De decur. [ad Saluſtium PF.P.	
X. Kal. Octob.	Antioch. l.29. De appell. [ad Hymetium Vic. vrbis.	
VII. kal. Octo.	Antioch. Acc. V. Id. Id. Nou. Naiſ. l.1. De prox. Co. diſp. [ad Secundum PF.P.	
Nouember		
Kal. Nouemb.	Byritho l.54. De decur. [ad Iulianũ Com. Oriẽt.	
December.		
III. Non. Dec.	Antioch. { L.8. De oper. publ. / L.9. eod. tit. } Ecdicio PF. Ægypti	8.12.3
VII. Id. Dec.	Aquil. l.10. De op. publ. [ad Rufinum.	
Id. Dec.	in Foro Traiani l.4. ad S.C. Claudianũ. [II. PF.P.	
XV. kal. Ian.	L.30. De appell. [ad Germanianum PF.P.	7.67.2
Februarius.	*Iuliano & Saluſtio Coſſ.*	
Pr. No Feb.	L.1. De cognit. & procur. [Secundo PF.P.	2.12.23
Pr. Id. Feb.	Antioch. l.5. De ſepul. viol. [ad Populum.	9.19.5

Menſes et dies.		Cod. Iuſt.
XIII.ka.Mar.	Antioc.l.3. Sine cēſu vel reliq.fund.cōpar.nō poſſ. [ad Secundū PF.P.	4.47.3
IIII.ka.Mar.	L.2. De dot.[ad Mamertinum PF.P.	
III.kal.Mar.	CP.l.vn.De longa conſu.[ad Maximum. L.4.Sine cenſu vel reliquis &c.[Edictum.	
Martius.		
.kal.Mart.	Beryto l.2.De ag.in reb.[ad Secundum PF.P. L.55.De decur.[Leontio Conſul Palæſtinæ.	10.31.24
x.kal.Mar.	L.31.De appell.& pœn.car. ad Mamertinum PF. P.	
Aprilis.		
VIII.kal.Maj.	Salonæ l.2.De ponder.& aur.inlat. ad Mamertinum PF. P.	10.70.14
October.		
XI.kal.Nou.	Antioch.l.2 De metall.& met.[ad Rufinū Co.Off.	
XII.kal.Nou.	Antiochiæ l.15.De curſ.publ. ad Auitianum Vi.Afr. Acc.XV.ka.Apr.Kart.l.1.De ind.debit. ad Auitianum Vi.Afr. L.2.De itinere muniendo. ad Auitianum Vi.Afr.	
Nouember.		
Prid.Id.Nou.	Māpſyſtæ l.1.De conl.don.vel releu.poſs.[Aginatio Conſul Byzacenæ.	
VII.kal Dec.	Antiochiæ l.16.De curſ publ. ad Mamerti. PF.P.	
V.kal.Dec.	Vimin.l.8.De nu.act.ſcr.& ex. ad Mamerti. PF.P.	
December.		
V.Id.Dec.	Antioc.l.3.De ſuar.pec.& ſuſc. [Apronian.ſuo Sal.	
XII.kal.Ian.	Antioch.l.56.De decurionibus.	
	Imp.Valentinianus & Valens.	
Ianuarius.	*Diuo Iouiano & Varroniano* Coſſ.	
VI.Id Ian.	Naiſſ. L.5. De piſt.& catab. ad Symmach.PF.V. Naiſſ. L.6.eod.tit. ad Symmach.PF.V.	
III Id.Ian.	L.6.De med.& profeſs.[ad Mamertinum PF.P.	10.52.8
Februarius.		
Pr.Non.Feb.	L.8.De iure fiſc.[ad Cæſarium Com.R.P. L.32.De appell.& pœn. Ordini Ciuit. Karth. L.15.Quor.appell. Ordini Ciuit. Karth.	7.62.24
XI kal.Mar.	Anti.*l.2.De rap.vel matr.ſanct. [ad Secund.PF.P.	1.3.5
Martius.		
III.Id.Mar.	Hadrianop.l.10. De nauicul. [ad Ampeliū Pr.Afr.	
Prid.Id.Mar.	L.17.De curſ.publ.[ad Menandrum.	
VI.kal.Apr.	L.1.De ann.ciuic.& pan.grad.[Iouio PF.V.	
Aprilis.		
VI.Id Apr.	L.1.De cond.in pub.hor.[ad Voluſianum PF.V.	10.26.1
III.Id.Apr.	CP.l.princeps.De iis quę admi.&c.[ad Ioui.PF.V.	
XV.kal.Maj.	CP.l.5.De luſtr.conlat.[Secundo PF.P.	1.4.1.& 4
X.kal.Maj.	Antioc.l.10.De erog.mil.an. [ad Symmac.PF.V. Sirm.l.2.De Cæſar.[ad Mamertinum PF.P.	6.63.1
VI.kal.Maj.	L.2.De conlat.don.vel releu.	
III kal.Maj.	Hadrian.l.5.De re mil.	
Maius.		

*Tribuitur Iouino.

L.57.

Menſes et dies.		*Codex Iuſtin.*
Non. Maj.	L.57. De decurionibus.	
III. *Id. Maj.*	Hadrianop. { L.8. De coh.pr.& cor. / L.58. De decurion. } ad Mamertin. PF.P. / Acc. VIII. ka. Oct. Kar. l.9. De exa. [ad Dracontiū Vic. Afr. / L.18. De curſ.pub.ang.& par.[ad Mamert. PF.P.	
VIII. *kal. Iun.*	Philipp. l.11. De oper.publ.[ad Symmachū. PF.V.	8.12.4
III *Kal. Iun.*	Serdicæ l.3. De leg.& dec.leg.[ad Mamert PF.P.	
Iunius.		
kal. Iun.	Med. l.4. De iuriſd.& vbi quis conu.[ad Terentium Correct. Tuſciæ. / Bonamanſione PP. in For. Traian. l.1. De priuil. corp. vrb. Rom.[ad Symmach. PF.V.	3.19.3
IV. *Non. Iun.*	Naiſſo l.3. De piſtor.& catabol. } ad Symmach. PF.V.	
VIII. *Id. Iun.*	Naiſſo l.4. eod. tit.	
VI. *Id. Iun.*	Naiſſ. { L.2. De calc. coctor. / L.vn. De ſacc. port. Rom. / L.12. De op. publ. }	
V. *Id. Iun.*	Naiſſo l.5. De pœnis.	
III. *Id. Iun.*	Naiſſo l.6. eod. tit. [Arthemio.	
Id. Iun.	Naiſſo l 8. De ann.& tribut.[ad Symmachū PF.V.	
XIII. *kal. Iul.*	Med. l.13. De op.pub. [Tautomedi Duci Dac. Rip.	
VIII. *kal. Iul.*	Philipp. l.19. De curſ.pub. [ad Symmachum PF.V.	
Iulius.		
III. *Non. Iul.*	Sirm. l.7. De pact.& tranſact. [Ampeliæ.	
VI. *Id. Iul.*	Naiſſ. l.1. De can.fru.vrb.Ro.[ad Symmach.PF.V.	
Auguſtus.		
XIIII. *kal. Sept.*	Med. { L.2. De domeſt.& prot. / L.3. De domeſt.& prot. } ad Seuerū Comit. domeſt.	
V. *Kal Sept.*	Emonæ l.2. De aur. coron. } ad Mamert. PF.P.	
September.		
VII. *Id. Sept*	Aquil. l.4. De leg.& decr. leg }	
VI *Id Sept.*	L 6. De luſtr. conl.[ad Florentium Com.S.L.	
V. *Id. Sept.*	L.7. De maleſic.& Math.[ad Secundum PF.P.	
IIII. *Id. Sept.*	Aquil. { L.59. De decur. / L.17. De Epiſ.Eccl.& cl. } ad Prouinciales Byzacenos.	
Prid. Id. Sept.	Aquil. l 9. De pet.& vlt.dat. / L.60. De decurionibus. / Acc. XVIII. kal. Dec. Tacapis l.33. De app.] ad Dracontiū Vic. Afr. / L.20. De curſ.publ.[ad Florianum Com.R P.	10.31.25
Id. Sept.	Aqu. l.3. De cōl. fund patr. vel emph.]Prou. Byzac.	
XIII. *kal Oct.*	Aquil. Acc XV. Kal. Nou. Salerni l vn. De priu.app mag.[ad Artemium Correctorem	12.55.1
V. *kal Octob.*	Ædeſ.*l.9. De erog.mil.ann.[Secundo PF.P.	12.38.2
III. *kal. Octo.*	Aquil. { L.6. De priu.cor.q in ſac.pal.mil. [Haec Anthemi k.Nb / L.21. De curſ.publ.[ad Arthemium. }	

**Adſcribitur Iouno.*

Menſes et dies		Cod. Iuſt.
Pr.kal Oct.	Altino l.1. Quib. equ. vſus conc. eſt aut deneg. [ad Mamertinum PF.P.	
Octobei.		
kal Octob.	Aqu.l.2. De off.Rect.prou.[Haue Anthemi k.N B.	
VIII.Id.Oct.	Altino l.vn.De naut.Tyber.[ad Symmach.PF.V.	11.26.1
III.Non.Oct.	Alt.{L.2.Quib.eq.vſ.cōc.eſt aut den. L.vn.Qu.vſus interd.eſt. } ad Buleforũ Cōſ.Capan	11.46 1
VIII.Id.Octo.	Alt.{ Acc.xvi.ka.Nou.l.16.Quor.app.nō rec.[ad Symmach.PF.V. L.vn.De naut.Tyber. L.7.De piſt.& catabol.[ad Viuentium. L.7.De pœnis.[Arthemio.	11,26 1
Id Octob.	Veronæ l.1.De reparat.app. [ad Mamertinũ PF.P.	
v.kal.Nou.	L.61.De decur.[ad Terentium Corr.Tuſciæ.	
Pri.kal Nou	Philipp.l.vn.De equeſt.dignit.[ad Mamert.PF.P.	
Nouember.		
v.Id.Nou.	Med.l.34.De appell. } ad Symmachum PF.V.	
xv.kal Dec.	Med.l.6.De bon.proſc.	9.49.10
December		
vi.Id.Dec.	L.2.De cognit.& proc.[Saluſtio PF.P.	3.40.2
v.Id.Dec.	Naiſſ.l.2.De an.ciuic.& pan.gra.[ad Mamer.PF.P.	
IIII.Id Dec.	Med.l.62.De decur.[ad Symmachum PF.V.	
Id.Decemb.	Triu.l.11.De erog.mil.an.[ad Mamertinum PF.P.	
xvii kal.Ian.	Cp.l.1.Ne quid pub.læt.&c.[ad Eugramminum.	
vi.kal.Ian.	Bonamanſione l.12.De erog.mil.an.[ad Victorem magiſtrum militum	12.38.3
v.kal Ian.	L.5.De legat.& dec.leg.[Victori Duci Ægypti.	
Ianuarius.	*Valentiniano & Valente AA.Coſ.*	
Kal.Ian.	Med.l.14.De oper.pub.[ad Mamertinum PF.P. Biryt.l.63.De decur.ad Modeſtum PF.P.	10.31 26
III.Id.Ian.	Med.l.11.De nauicul. L.2.Ne quid publ.læt.nunt. } ad Symmac.PF.V.	
xviii.ka.Feb.	Med.l.8.De piſt.& catab. L.8 De pœnis.	
xiii kal Feb.	L.17.De præt.& quæſt.[ad Olybrium PF.V.	
xi.kal.Feb.	Med.l.27.De curſ.pub. [ad Fortunat.Cōſ.Pān.ſec.	
viii.kal.Feb	Rom.l.1.De tract.& ſtat.[ad Rufinum PF.P.	
vi.kal Feb.	L.vn.Ne colo.inſcio dom.&c.[ad Clearch.Vic.Aſ.	
v.kal Feb.	Rom.l.De paſc.[ad Germanianum Com.S.L.1.	
III.kal Feb.	Med.l.8.De diu.offic. L.70.De decurionib. } ad Mamertinum PF.P.	
Pr kal Feb	Marcianop.l.2.De tiron.[ad Fortunatianum.	
Februarius		
Pr Non.Feb.	Med.l.10.De pet.& vlt.dat.[ad Prou.Afros.	
viii.Id.Feb.	Altin.ka.Apr.in Baſil.Therm.Co.l.3.De pact.[Pōpeio Fauonio.	
xiv.kal.Mar.	L.15.De op.publ.[ad Dracontium. Med.l.2.De repar.app.[ad Symmachum PF.V.	

Cp.

	Menſes et dies.		Codex Iuſtin.
	xvi.kal.Mar.	Cp. L.7.De fam.lib.[Edictum. / L.9.De num.act.[ad Clearchum.	12.50.2
	xii.kal.Mart	Ro.Acc.iv.kal.Apr. Venab.l.22.De curſ.publ. [ad Voluſianum PF.V.	
	xi.Kal.Mar.	Med.l.3.De immun.cōc. [ad Florentiũ Com.S.L.	
	Martius.		
	Pr.Non.Mar.	Treuer.l.9.De ann.& tribut.[ad Mamert.PF.P.	
	vii.Id.Mart.	Med.l.9.De iure fiſc.[ad Symmachum PF.V. / Marcianop.l.2.*De fi.& iur.ha.[ad Felic.Co.S.L.	10.3.6
* Tribuitur Valentiniano, Valēti & Gratiano.	vi.Id.Mart.	Med.l.23.De curſ.pub.[Mamertino PF.P.	
	IIII.Id.Mar.	Treu.l.1.De his qui cũ diſp.contr.[ad Probũ PF.P.	10.6.1
	Id.Mart.	Senigalia l.16.De op.pub. [ad Mamertinum PF.P.	
	xiv.Ka.Apr.	Treu. L.3.De repar.app.[ad Olybrium PF.V. / L.7.De Metallis & metall.[ad Prob.PF.P. / L.6.De ann.ciuic & pan.grad.[ad Maxim. PF.Ann. / L 3.De relationibus.[ad Viuentiũ PF.P.	7.61.2
	xii.Ka.Apr.	Treuer.l.1.Si vag.manc.pet.[ad Probum PF.P. / L.4.De pact.& tranſ.[Mamertino PF.P.	
	viiii.ka.Ap.	L.24.De curſ.pub. [ad Buleforum Conſ.Cāpaniæ.	
	viii.Ka.Ap.	Triuer.l.9.De cohor.prin.&c.[ad Probum PF.P. / Med.l.25.De curſ.pub.[ad Sym.Corr.Luc.& Brit.	12.51.5
	vii kal Apr.	Med.l.1.De deſer.& oc.eor. [Edict.duo p It.& Alp.	
	iii.Ka.Apr.	Med.l.10.De cohor.prin.&c. [ad Dracōt.Vi.Afr. / Triuer.l.9.De piſt.& catab. } ad Olybriũ.PF.V.	12.58.3
	Aprilis.		
	iii.No.Apr.	L.vn.De mancipib.Therm. } ad Olybriũ.PF.V.	
	Pr.Non.Apr	Alteio l.3.De act.proc.& cōd.[ad Creſcētē V.Af. / L.4.De an.ciuic.& pan.grad.[ad Mamertin.PF.P.	
	Non.Apr.	L.3.De an.ciuic.& pan.grad.[ad Maximũ.PF.Ann.	
* Tribuitur Valentiniano, Valēti & Gratiano.	vi.Id Apr.	Sirm.l.16.*De erog.mil.an.[ad Probum PF.P.	12.38.5
	iii Id Apr.	L.9.De pœn.[ad Olybrium PF.V.	9.47.18
	Id Apr.	Beryt.l.7.De filiis app.milit. [ad Petroniũ Patric.	
	xiiii.ka.Maj.	Med.l.1.De mil.veſt.[ad Mamertinum PF.P.	
	xi.Kal.Maj.	Treu. L.10.De exaction. / L.1.De exſec.& exact. } ad Florianum Cōſul Venetiæ.	
	viii.Ka.Maj	Triu. L.6.De re milit. / L.64.De decur. } Mauris Sitifenſibus.	10.31.27
	vi.Kal.Maj.	L.26.De curſ.publ.[ad Mamertinum PF.P. / Triu.l.5.De tironib. [ad Viuētiũ PF.PF. Galliar.	
	IIII.ka.Maj.	Flauia Feneſtri in Secretario l.5 De pact.[ad Valētinianum Conſ.Piceni.	
	Maius.		
	Pr.Non.Maj.	Triu.l.2.De metat.[Remigio Magiſt Offic.	
	xvi Kal.Iun	Med.l.10.De ann.& trib.[ad Dracontiũ Vic.Afr.	
	viii.Kal.Iun.	Med. L.11.De exact.[ad Florianum Com.R.P. / L.10.De num.act.& ſcr. [Iouio Mag.Equit.	

Menſes et dies.		*Codex Iuſtin.*
v.Kal.Iun.	Med. { L.65.De decur.[ad Terẽt.Correct.Tuſciẹ L.27.De curſ pub. [ad Fortunatũ Cõſ.Pannoniæ ſecundæ. L.vn.De nup.gẽt.[ad Theodor.Magiſ.Eq.	
IIII.Kal.Iun.	L.3.De muril.& gynæc.[ad Germanianum Cõſul	11.7 3
Pri. Kal.Iun	Med.l.7.De re milit [Iouio Magiſt.Equit.& ped.	
Iunius.		
VIII.Id.Iun.	L.4.*De indulg.crimin.[ad Olybrium PF.V.	
IIII.Id.Iun.	Cyzico l.17. Quor.app.nõ rec.[ad Modeſtũ PF.P.	7.69.3
III.Id.Iun.	Med.l. 2.De præd.nauic.[ad Symmachum PF.V.	
xv.kal.Iul.	{ Treu.l.2.Si vag.pet.manc.[ad Probum PF.P. Med.l.11.De an.& tribut.[ad Dracontiũ Vic.Afr.	10 16 6
xiv kal Iul.	L.4.De ſuſc.præp.& arc. [ad Maximum PF.Ann.	
xiii.kal Iul.	Apollon.l.vn.De ſtrat.[ad Zoſimũ Prẹſ.nouẹ Epy	
xi.kal.Iul.	{ Rau.l.66.De decur.[ad Voluſianum PF.V. Med.l.3.Quib.eq.vſ.cõceſ.eſt aut deneg.[Rufin PF.P.	
VIIII Kal Iul.	Sabariæ l.3.De aur.coron.[ad Probum PF.P.	
v Kal.Iul.	L.vim legis,De iis quæ adminiſt.&c.[Senecæ.	
IIII Kal Iul.	{ Cp.l.18.De præt.& quæſt. [ad Voluſianũ PF.V. Med.l.3.De murileg.& gyn.[ad Germanũ Conſ.	11.7.3
Iulius.		
IIII.Non.Iul	L.5.De ſuſc.præp.& arc.[ad Secundum PF.P.	
Non.Iul.	Lecta in Pantheo Non.Nou.l 10. De piſt.& catab.[ad Olybrium PF.V.	
xv Kal.Aug.	L.6.De ſuſcept.præp.& arc.[ad Mamertinũ PF.P.	
xiv kal. Aug.	L.5.Ad Sc.Claudianum. [Felici Cõſul.Campaniẹ.	
xi. Kal.Aug	Med.l.2.De act.proc.& cõd. [ad Seuerũ Vic.Vrb.	
III Kal.Aug	{ Cp.l.8.De ſuſc.præp.& arc. [ad Mamertin.PF.P. Med.l.6.De pact.& tranſ.[Æliæ Bauoniæ.	10.70.2
Pr.kal.Aug.	{ Vãgionib.l.3.De præd.nauic.[ad Muſufilũ Vi. Af. Med.l.12.De an.& trib.[ad Fauentium Vic Italiæ	11.47.3
Auguſtus.		
Kal.Aug.	Marcianop.l.35.De appell.[ad Modeſtum PF P.	
III.No.Aug.	Sirm.l.omnis.De iis quæ admin.[ad Probũ PF.P.	
Pr.Non.Aug.	{ Sirm.l. 7.De ſuſc.præp.& arc [ad Mamert.PF.P. Hierapoli l.vn.De iur.Ital. vrb.Cõſt. [ad Clearchum PF.V.Conſtant.	
VIII.Id.Aug	Med.l 3.De cal.coct.[ad Voluſianum V.C.Vic.	
Pri.Id.Aug.	L.1.Tributa in ipſis ſpec.inf.[ad Symmach. PF.V.	
xVIII.kal Sep	Triu.l.31.De curſ.pub.ang.& par.[adCatafr. Vic.It.	
XII.Kal Sept.	L.2 De poſtul.[Olybrio PF.P.	2,6.6
Pr.Kal Sept.	Conſtãt.l.9.De ſuſc.præp. & arc.[ad Drac.Vi.Afr	
September.		
Kal.Sept.	L.1.De fiſcl debit.[ad Auxonium PF.P.	
III Non.Sept.	Med.l.vn.De ſecund.lapſ.[ad Voluſianum PF.V.	
VI.Id.Sept.	Veronæ l.4.De cuſt.reor. [ad Valerian. Vic.Hiſp.	

**Valentinianus Valẽs & Gratianus.*

Lucetiæ

Menſes et dies.		Cod.Iuſt.
VIII.kal Oct.	Luceriæ l.2.De paſcuis.[ad Rufinum PF.P. L.30.De curſ.publ.[ad Viuentium PF.P.	11.60.1
VIII kal Oct.	Heracl.l.8.De re mil.[ad Equit.Co.& Magiſt.mil.	
V kal Octob.	Aqu.l.11.De piſt.& catab. [ad Symmachum PF.V.	
Pr.kal Octob.	Agrip.l.vn.Ne dam.prou.inflig.[adProb.PF.P.Ill.	11.54.2
October.		
kal Octob.	Aquil.l.13.De erog.mil.an.[ad Populum.	
VI.Non.Oct.	L.11.De cohort.princ.corn.&c.[Feſto Cōnſ.Syriç.	
Pr.Non.Oct.	Veronæ l.67.De decur.[ad Seuerum PF.V. L.68.eod.tit.[ad Auxoniū Vic.Diœceſ.Aſianç. L.17.De op.pub. [ad Valentinianū Cōſ.Piceni.	10.31 28
X.kal.Nou.	Med.l.2.Tribut.in ipſ.ſpec.inferri. [ad Sym.PF.V.	
Pr.kal.Nou.	Ro.l.10.De ſuſcep.pręp.& arc. ad Mamert. PF.P. Philippol.l.vn.De equeſt.dig.	10.70 3 12.32.2
Nouember.		
V.Id.Nou.	Marcianop.l.8.De famoſ.lib.[ad Florianū Com.	
XV.kal.Dec.	Hadrumeto l.10.De iur.fiſ.[ad Dracōt.Vic.Afr. Med.l.1.De fid.Cathol.[ad Symmachum PF.V.	10.1.8
XVIII.ka Dec.	Marcianop.l.2.De mil.veſte.[Auxonio PF.P.	
X.kal.Dec.	L.4.De cēſu ſiue adſc. [ad Viuentiū PF.P. Galliar.	12.40.1
Pri.kal Dec.	L.vn. De emend.propinq.[ad Senatum.	9.15.1
December.		
kal.Dec.	L.5.De iuriſ.& vbi q̇s cōu.deb.[ad Feli.V.Mac. Triu.l.12.De piſt.& catab. [ad Claud.Proc.Afr. Calcedone l.14.De erog.mil.an.[Secūdo PF.P.	
IIII.Id Dec.	Pariſ.l.3. De metallis & metall. [ad Creſc.Co.met.	11.6.1
II.Id.Dec.	Cp.l.8.De malef.& math.[ad Modeſtum PF.P.	9.18 8
Pri.Id Dec.	Pariſ.l.11.De num.act.ſcrin.[ad Rufinum PF.P.	12 50.3
Id.Dec.	Marcianop.l.4.De muril.& gyn.[ad Auxon.PF.P.	11.7.4
XVII kal.Ian.	Med.l.4.Quib.equ.vſus cōc.[ad Valent.Cōſ.Pice.	
XIII.kal.Ian	Med.l.18.Quor.app.non recip. [ad Symma.PF.V.	
III.kal.Ian.	Treu.l.3.De relat.[ad Viuentium PF.P.	7.91 2
October.	*Poſt Conſulatū Valētiniani & Valentis AA.*	
XV.kal.Nou.	Acc.xv.kal.Feb.Karth.l.13.De an.& trib.[ad Dracontium Vic.Afr.	
Aprilis.	*Gratiano* * *NB.P.& Dagalaipho* Cos.	
Pr.Non Apr	Treu.*l.6.Ad S.C.Claud.[ad Secundum PF.P.	
VII.Id.Apr.	L.9.De diu.off.& app.[ad Germanianum PF.P.	
Maius.		
kal.Maj.	Cp.l.14.De an.& trib.[ad Modeſtum PF.P.	11.47.4
IV.kal.Iun.	Remis l.15.De an.& trib.[ad Probum PF.P.	
Iunius.		
XVIII.kal.Iul.	Rem.l.2.*De can.fru.vrb.Ro.[ad Iulianū PF.Ann.	11.22 1
XVI.kal.Iul.	Rem.l.1.De poſtliminio.[ad Seuerianum Ducem.	8.51.19
September.		
XI kal.Octob.	Manteb.l.11.De ſuſcep.præp.& arc.[ad Florētium Com S.L. Rem.	1.70.4

**al. Gratiano I.*

** Valentinianus, Valēs & Gr tianus.*

**Tributu Valētiniano, Valēti. & Gratiano, vi & ſequens.*

	Menſes et dies		Cod. Iuſtin.
	October.		
* *Valent.*	VIII. *Id. Oct.*	Rem.l.10.*De pœnis.[ad Pretextatum PF.V.	
Valens &	*Nouember.*		
Gratian.	IIII. *Id Nou.*	L.12.De ſuſc.præpoſ.& arc.[ad Rufinum PF.P.	
	xv kal.*Dec.*	Remis Acc.Floręt.l.8. De acc.& inſc.[ad Maximũ Correctorem Tuſciæ	
	VII.kal *Dec.*	Remis l.9.De acc.& inoſc. [ad Valerianum PF.V.	
**Valenti-*	VII.*Id Dec.*	Veron.*l.9.De Veteran.[ad Dagalaiph.Mag.mil.	9.46.7
nianus Va	*Auguſtus.*	*Poſt Conſulatum Gratiani & Dagalaiphi.*	
lẽs & Gra	*Pr No Aug.*	Nemaſ.l.3.De ponder.& auri inl.[ad Dracontium.	
tianus.	*October.*		
	VIII kal.*Nou.*	Nicom.l.6.De ann.& trib.[ad Dracontium.	
	Ianuarius.	*Lupicino & Iouino* Coſ.	
	VI.*Id.Ian.*	Rom. { L.14.De metall.& met. / L.15.De ſuſc.præp.& arc. } ad Germanianũ Com.S.L.	11.6.2 / 10 70.5
	Februarius.		
	XIV.kal.*Mar.*	Remis l.10.De re milit. [ad Iouinũ Magiſt.militũ.	
	Aprilis.		
	v *Id Apr.*	L.11.De pœnis.[ad Viuentium PF.V.	
	v.kal.*Iun.*	L.3.De tironib.[ad Magnum Vicariũ Vrb.Rom.	
	IIII.Kal.*Maj*	Rem.l.4.De præd.nauic. [ad Dracontiũ Vic.Afr.	
	Maius.		
**Valẽtin.*	III.*Non.Maj.*	Rom.*l.3.De indulg.crim.[ad Viuentium PF.V.	
Valens &	VI.*Id.Maj.*	Marci.l.1.Si curial.relict.cur &c.[ad Traia.PF.Æg	
Gratian.	IIII kal.*Iun.*	Remis l.4.De aduoc.fiſc.[ad Rufinum PF.P.	
	III.kal.*Iun.*	Marcianop.l.1.De equor.conl.[Alexãd.Com.R.P	
	Iunius.		
	III *Non.Iun.*	Rem.l.5.De cẽſu ſiue adſc.[ad Florẽtiũ PF.P.Gall.	
	v.*Id.Iun.*	Treu.l.3.Ad l.Corn.de falſ.[ad Feſtum Proc.Afr.	
	xv.kal *Sept.*	Ambian.l.vn.De ingr.lib.[ad Prætextatum PF.V.	8.50.1
	September.		
**Valenti-nianus & Gratia-nus.*	VII.kal.*Oct.*	Doroſtoli vel Doroſtori. { L.14.De ſuſcep.pręp.& arc. / L.11.*De iure ſiſci. } Alexãdriano Com.R.P.	
	III.kal.*Oct*	L.5.De præd.nauic.[ad Aurelianum PF.Ann.	11 2.1
	October.		
	VIII.*Id Octo.*	Remis l.4.De ſuar.pec.& ſuſc. } ad Prætextatũ PF.V.	
	Nouember.		
	XIIII.kal *Dec.*	Trĩ.Acc.IV.Id.Dec.l.7.De pri.eor.q ĩ iac. }	
	December.	*Poſt Conſulatum Lupicini & Iouini.*	
	IIII.*Non.Dec*	Triu.l.29.De curſ.pub.[ad Domnum Conſ.Sicil.	
		Sine die & Coſ.	
		Acc.Aquil.lect. Act.l.2. De naufr. ad Demetrianũ PF.Ann.Afr.	
	Auguſtus.	*Sine* Coſ.	
	IIII.*Id.Aug.*	L.2.De pactis & tranſact.[ad Voluſianum PF.V.	

Indi

	Menſes et dies.		Codex Iuſtin.
	Nouember.	*Indictione* IV.	
	xv.kal.Dec.	L.11.De curſ.pub.[Helpidio PF.P.	
		Indictione XII.	
		L.vn.De claſſicis.[Auxonio PF.P.	11.12.1
		IMPP. VALENTINIANVS, VALENS ET GRATIANVS.	
	Aprilis.	*Valentiniano & Valente* II. *AA.Coſſ.*	
* Valens, Valētinianus & Gratian.	x.kal.Maj.	Treu.*l.4.De hæreticis.[ad Heſperium PF.P.	
	Auguſtus.		
	xv.kal.Sept.	Rom.l.19.Quor.app.nō rec.[ad Olybrium PF.V.	7.65.4
	Ianuarius.	*Valentiniano NB.P. & Victore Coſſ.*	
	vii.Id.Ian.	Sabariæ l.15.De ſuſcept.præp.& arc. }Probo PF.P.	
	xiv.kal.Feb.	Sirm.l.7.De Med.& profeſſoribus. }Probo PF.P.	10.52.8
	v kal.Feb.	Triu.l.2.De cēton.& dēdroph.[ad Olybriū PF.V.	
	Februarius.		
	iii.Non.Feb	Treu.l.6.De lega.& decr.leg.[ad Claudiū Pro.Afr.	
	Id.Febr.	Med.l.3.Ne quid pub.lætit.nunt.[ad Mamert.PF.P.	
	x.kal.Mart	Treu.l.1.Ne oper.à conl.exig.[ad Viuētium PF.P	10.24.1
	Martius.		
	v.Id.Mart.	Marcianop.l.7.De falſ.mo.[ad Archelaū Co.S.L.	
	Pr.Id.Mart.	Treu.l.6.De fid.teſt.& inſtr.[ad Olybrium PF.V.	
	iiii.ka.Apr.	L.1.De incorpor.[ad Florentinum Com.R.P.	10.10.3
	Aprilis.		
	Kal.Apr.	Treu.{L.4.De off.Rect.pro.[ad Viuētiū PF.P. L.5 eod.tit. Karth.l.7.De luſtr.conl.}ad Probum PF.P.	
*Valentinianus & Valens.	vii kal.Maj	Treu.*l.1.De fruct & lit.exp.[Olybrio PF.V.	7.51.2
	Pr.kal Maj	Antio.l.5.De metall.& met.[Fortunatia.Co.R.P.	
	Maius.		
	v.Non Maj.	Marcianop.l.15.De erog.mil.an.[ad Auxon.PF.P.	12.58.4
	iii.Non.Maj	Treu.l.7.De bon.proſc.[ad Probum PF.P.	9.49.7
	vi.Id.Maj.	Treu.l.4.De relat.[ad Apodemium.	7.61.3
	Pr.Id.Maj.	{L.1.De diſcuſſ.[ad Arthemium Vic.Hiſpaniarū. Treu.l.12.De nauic.[ad Demetrian.PF.Ann.Afr	10.30.1
*Valentinianus & Valens ut ſeq.	xvi.kal.Iun.	Cōplati l.10.*De diuerſ.off.& app.[ad Viuēt.PF.P.	
	Iunius		
	Kal Iun.	Triu.l.13.De piſt.& catabol.[ad Olybrium PF.V.	
	Pr.Non.Iun.	Marcianop.l.6.De metall.& met. }ad Probū PF.P.	
	vii Id.Iun.	Sirmio l.vn.De oblat.equorum. }ad Probū PF.P.	
	xiii kal.Iul.	Alta ripa l.4.De repar.appell.[ad Olybriū PF.V.	
	Iulius.		
	v.Non.Iul.	Nebioduni l.1.De veſtib.olou.]Archeleo Co.S.L.	11.8.1
	iii.Non.Iul.	Nouioduno l.2.De fiſc.deb.[ad Archel.Com Or	10.3.4
	viii.Id.Iul.	{L.20.Quor.app.non recip.[ad Claudium PF.V. L.1.De quæſtion.[ad Olybrium PF.V.	1.4.2 9.8.4
*Valentinianus & Valens.	xii.kal.Aug	Marcianop.*l.1.De veſt.olou.& aur.[Archel.Co. S.L.	11.8.1
	Auguſtus.		

	Menſes et dies	CHRONOLOGIA.	Codex Iuſtin.
	Kal. Aug.	Rom.l.5.De an.ciuic.& pane grad. [ad Populum.	
	III.kal.Sept.	Briſiac.l.8.De priu.eo.q in ſac.&c.[ad Prob.PF.P.	
	October.		
	Prid.Id Octo.	Treu.l.2.De abolit.[ad Probum PF.P.	9.44.3
	III.Kal.Non	Antioc.l.24.De aquęduct.[Fortunatiano Co.R.P.	
	Nouember.		
	III.Non.Nou	Treu.l.1.De fide & iur.haſt.[ad Viuentium PF.P.	10.3.5
	December.		
*Valentinianus & Valens.	IIII.Non.Dec.	Triu.*l.13.De nauicul.[ad Olybrium PF.V.	
	III.Id.Dec.	Marcianop. *l.11.De pet.& vlt.dat. [Alexādriano Com.R.P.	
* Valens, Gratianus & Valentinianus.	x.Kal.Ian.	Triu.l.10.De veteranis.[ad Probum PF.P.	
	Ianuarius.	*Valentiniano & Valente* III. *AA.Coſſ.*	
	IIII.kal.Feb	Triu.l.8.De med.& profeſs. [ad Prętextatū PF. V.	10.52.9
	Martius.		
	VI.Id.Mart.	L.9.De medicis & profeſſorib. } ad Olybriū PF.V.	10.52.16
	IIII.Id.Mart.	Triu.l.1.De ſtudiis lib.vrb.Ro. }	
	III.Kal.Apr.	Triu.l.6.De cenſu ſiue adſc. [ad Viuentium PF.P.	
	Aprilis.		
	III.Kal.Maj.	L.10.De med.& profeſſ.[ad Principium PF.V.	
	Maius.		
	III.Non.Maj.	Treu. { L.71.De decur. [ad Amphilociū Cōſ. Cāpan.ſiue Sophro.cōſ.Pic. L.72.eo.tit.[ad Olybrium Conſ.Tuſciæ.	
	VI.Id.Maj.	Treu.l.8.De luſtr.conl.[ad Claudium Proc. Afr.	
	Iunius.		
*Valentinianus & Valens.	Kal.Iun.	Treu.l.2.*De tab.log.& cēſ. [ad Artem.Vic.Hiſp.	
	Iulius.		
	III.kal.Aug.	Ro.l.20.De Epiſ.Ecc.& cl.[ad Damaſū Ep.vr.Ro.	
	Auguſtus.		
	III.ka.Sept.	L.2.Ne operæ à cōl.exig. [ad Catafroniū Vic.Ital.	
	September.		
	XIIII.ka.Oct	Hierap l.6.De tironibus.[ad Modeſtum PF.P.	12.44.1
	Nouember.		
	Prid Id Non	Marcianop.l.2.De patroc.vic. [ad Auxoniū PF.P.	
	Ianuarius.	*Gratiano* II. *& Probo Coſſ.*	
	Kal.Ian.	L.1.De equis Curul.[ad Ampelium PF.P.	
	XVII kal.Feb	Cp.l.7.De cenſu ſiue adſcript.[ad Modeſtū PF.P.	
	Februarius.		
	III.Id.Feb.	Cp. { L 14.De nauicul.[ad Modeſtum PF.P. L.1 De ſcænic [ad Viuentium PF.P.	
	Martius.		
	kal.Mart.	Cp.l.74.De decur.[ad Modeſtum PF.P.	
	Aprilis.		
*Valentinianus & Valens.	VII.Id.Apr.	Cp.l.1.*De conl.ær.[Modeſto PF.P.	
	Maius.		
	XVI.kal.Ian.	L.21.De Epiſc.Eccl.& cler.[ad Ampelium PF.V. Treu.	

	Menſes et dies		*Codex Iuſtin.*
	xiv. kal.Iun.	Treu.l.5. De ind.crim. }ad Senatum.	
	IIII.Kal.Iun.	Treu.l.9. De mal.& Math. }ad Senatum.	9.43.3
	Iunius.		
	IIII.kal.Iul.	Treu.{L.5.De muril.& gynęc.[Filematio Co.S.L. L.5.De decur.[ad Viuentium PF.P.	
** Malè, Gratiano A.V. & Probo Coſſ.*	III kal.Iul.	Contionaci l.5.*De cuſt. reor.[ad Probum PF.P.	
	Iulius.		
	IIII.Id. Iul.	{Contion.l.17.De an.& trib.[ad Creſcentē Vi.Af. Ancyræ l.76.De decur.[ad Viuentium PF.P.	11.58.4 10.31.31
	Auguſtus.		
	xvIII ka.Sep.	Contionaci l.1.De nat.filiis & matr.[ad Ampeliū.	
	September.		
	vIII.Id Sept	Magontiaci l.2.De ſcænicis.[ad Iulianū Proc.Afr.	
	December.		
	vIII Id.Dec.	L.10.De malefic.& math. }ad Ampelium PF.V.	12.51.6
	III.Id.Dec.	Triū.l.32.De curſ.publ. }ad Ampelium PF.V.	12.60.1
	x.kal.Ian.	L.11.De diu.offic.& appar.[Seuero Magiſtro mil.	
		Modeſto & Arintheo Coſſ.	
	Februarius.		
	xv. kal.Mart	L.8.De filiis mil.app.[ad Probum PF.P.	
	vIII kal.Mar.	Triu.l.14.De piſt.& catabol. [ad Vrſinū PF.Ann.	
	vII.kal.Mart.	Treu.l.77.De decur.[ad Probum Vic.Vrbis.	
	Martius.		
**Valentinianus & Valens.*	vI Non. Mart.	Treu.*l.3.De hæreticis.[ad Ampelium PF.P.	
	Aprilis.		
	Pr.Non.Apr.	Seleuc.l.vn.Ne conl.per log.cel.[ad Modeſt.PF.P.	
** Valentinianus & Valens.*	vII.Id.Apr.	Triu.l.6.*De prædiis nauic.[ad Prouinc.Afros.	
	Id.April.	Antioch.l.19.*De præt.& quæſt.[ad Senatum.	
	vIII.kal.Maj.	{Triu.l.11.De re mil.[ad Seuer.Magiſt.militum. L.7.De an.ciuic.& pan.grad. }Clearcho PF.V. L.2.De ſtudiis lib.Vrb.Ro. }Clearcho PF.V.	
	vI kal.Maj.	Treu.l.1.De ſpectac.[ad Probum PF.P.	
	Maius.		
	vIII.Id.Maj.	L.20.De præt.& quæſt.[Clearcho PF.V.	
	xvII Kal.Iun	L.78.De decur. }ad Probum PF.P.	
	xvI. Kal.Iun	L.12.De cohort.princ.cor. }ad Probum PF.P.	12.58.4
	III.Kal.Iun	Naſſon.Acc.vI.Kal.Dec.l.32.De diu.off.& app.[ad Iulianū Proc.Afr.	
	Iunius.		
	III.Non.Iun.	Naſſon.l.4.De hon.cod [Ampelio PF.V.	
	Non. Iun.	Beryti l.1.De naufrag.[ad Modeſtum PF.P.	11.5.2
	vI. Kal.Iul.	Treu.l.2.De locat.fund.iur.emph.[ad Prob.PF.P.	
	v Kal Iul.	L.6.De murileg.& gynæc.[ad Modeſtum.	
	III.Kal.Iul.	L.13. De diu.offic.& app. [ad Romanū Com.Afri.	
	Prid.kal.Iul.	Byrito l.9.De luſtr.conl.[ad Leontiū Cōſ.Fenicis.	
	Iulius		
	III Non.Iul	Naſon.Acc.IIII. Non.Sept. {L.1.De pręf.P.ſiue Vrb. L.1.De quæſtorib. L.vn. De Magiſt.ſcrin. L.1.De Com.rei mil.} Ad ampeliū PF.V.	12.13.1
	Auguſtus.		

**Valenti-nianus & Valens.*

Menſes et dies		*Cod. Iuſt.*
xii. kal. Sept.	Cilic. l. 7. De muril. & gyn. [ad Filemariũ Co. S.L.	11.7.5
xi. kal. Sept.	Naſſonaci l. 21. De præt. & queſt. [ad Baponẽ PF.V.	
Februarius.	*Valentiniano & Valente* IIII. *AA. Coſſ.*	
xvi. Kal. Feb.	L. 11. De veter. [ad Iouinum Magiſt. militum.	
x. Kal. Mart.	Treu.* l. 1. Ne ſanct. bapt. it. [ad Iulianũ Proc Afri.	
Iunius.		
v Id. Iun.	L. 22. De præt. & quæſt. } ad Senatum.	
Id. Iun.	L. 23. De præt. & quæſt. }	
Auguſtus.		
xviii. Ka. Sept.	Altino l. 5. De repar. appell. [ad Olybrium PF.V.	
Nouember.		
v Id Nou.	Cp. l. 11. De acc. & inſc. } ad Florian. Co.	
Id. Nou.	Marcianopoli l. 10. De acc. & inſc. }	
xiiii. ka. Dec.	L. vn. Ne Præf. exact. &c. [ad Zoſim. Præf. Epyrino.	12.53 1
Pe. kal. Dec.	Treu. l. 73. De decur. [ad Symmachum Proc. Afr.	
December.		
vi. Id. Dec.	Cp. l. 6. De repar. appell. [ad Modeſtum PF.P.	
Ianuarius.	*Gratiano* III. *& Equitio Coſſ.*	
vii. kal. Feb.	Sirm. l. 18. De oper. publ. [ad Probum PF.P.	
Februarius.		
Non. Febr.	Mediol. l. 10. De luſtr. conl. [ad Italicum Vic. Italię	
vii. Id. Feb.	Rom. l. 1. Ad l. Corn. de ſic. [ad Probum PF.P.	9.16 8
xvi kal. Mar.	{ L. 5. De relat. { L. 36. De appell. } ad Eupraxium. { L. 21. Quor. app. non rec.	
Martius.		
v. Id. Mart.	Antioch. l. 1. De Fabric. [Tatiano Com. S.L.	
x. kal. Apr.	L. 1. De his qui latr. vel in aliis, &c. [Simplicio Vic.	9.39.9
Maius.		
xii. kal. Iun.	{ Antioch. l. 8. De falſ. mon. [Tatiano Com. S.L. { Treu. l. 22. Quor. app. non rec. [ad Claudiũ PF.V.	
Iunius.		
xii. Kal. Iul.	Triu. l. 4. De excuſ. artif. [ad Chilonem Vic. Afr.	12.41.8
Iulius.		
vi. Id. Iul.	Robre l. 33. De curſ. pub. [ad Conſtantium.	
Auguſtus.		
Pr. Id. Aug.	Carnuti l. 12. De acc. & inſc. [Laodicio Præſ. Sardi.	9 1.19
Aprilis.	*Poſt Conſulat. Grat. A.* III. *& Equit. IV.* C. *Coſſ.*	
v. Id. April.	Treu. l. 16. De ſuſc. præp. & arc. [ad Chilonem.	10.70.6
Iunius.		
iv. Non. Iun.	Antioch. l. 7. De tiron [ad Modeſtum PF.P.	
Auguſtus.		
iii. No Aug.	L. 7. De præd. nauic. [Chiloni Proc. Afr.	11 2.2
December.		
Non. Dec.	Antioch. l. 79. De decur. [Modeſto PF.P.	12.58.5
Februarius.	*Valente V. & Valentiniano AA. Coſſ.*	
iii. Id. Feb.	Lecta in Sen. l. 13. De acc. & inſcr. [ad Senatum.	

Triu.

	Menſes et dies.		Codex Iuſtin.
	Martius.		
	vi.Id.Mart	Triu.l.3.De ſcæn.[ad Heſperium Proc.Afr.	11.40.1
	Id.Mart.	{ L.1.Ne prȩter crimē maieſt.ſeruus &c. / L.2.eod.tit. } ad Maximū PF.P.	
	xvi.kal Maj.	Rom.l.4.Ad l.Corn.de falſo. } ad Maximū PF.P.	9.22.23
	Maius.		
	xvi.kal.Iun.	Triu.l.23.De Epiſ. Eccl.& cler. { Artemio, Euridico, Appio, Gerafino &c. Epiſcopis.	
	x.kal.Iun.	L.11.De med.& profeſſ.[Antonio PF.P.Gall.	
	iii.Kal.Iun.	Antioch.l.24.De præt.& quæſt. } ad Senatum.	
	Auguſtus.		
	Id.Aug.	L.8.De metall.& metallar. } ad Senatum.	
	September.		
	xv.Kal.Octob.	Treu.l.2.De quæſt.[ad Antonium PF.P.Galliarū.	9.41.16
	December.		
	kal.Dec.	L.1.Ne quis in ſua cauſ.iud.[ad Gracchum PF.P.	3.5.1
	Sine Die.	L.19.De oper.publ.[ad Senatum.	
	Ianuarius.	*Gratiano A.*IIII.*& Merobaude V.C.Coſſ.*	
	Pr.Non.Ian.	Treu.l.3.De quæſtionib.[ad Gracchum PF.P.	12.1.10
**Valentinianus, Valēs & Gratianus.*	viii.kal.Feb.	Antioch.*l.14.De diu.offic.& app.[Com.S.L.	12.24.2
	Februarius.		
	xiv kal.Mar	Triu.l.15.De piſt.& catab. [ad Greg.V.C.PF.An.	
** Valent. Valens & Gratian.*	ii.Kal.Mar	Triu.l.34.*De curſ.publ.[ad Heſperium PF.P.	12.51.7
	Martius.		
	iii.Non.Mar	L.24.De Epiſc.Eccl.& cler.[ad Catafronium.	1.3.6
	Aprilis.		
**Valentinianus, Valens & Gratian.*	Pr.Non Apr.	L.17.*De erog.mil.an.[ad Modeſtum PF.P.	12.38.6
	Iulius.		
	Pr.Non.Iul.	Hierap.l.3.De fiſci debit.[Fortunatiano Co.R.P.	10.2.5
	v.kal.Aug.	Morantiaco l.6.De offic.Rect.prou.[ad Ant.PF.P.	
	Auguſtus.		
	v.Id.Aug.	Hierap.l.3.De milit.veſte.[Modeſto PF.P.	12.40.2
	xv.kal.Octob.	Treu.l.3.Tributa in ipſ.ſpec.inferri. [ad Probianū PF.P.	
	October.		
	xviii.ka.Non.	Hierapol.l.1.tit.2.lib.6.	
	xvi kal.Nou.	Cp.l.2.Ne ſanct.bapt.iter.[ad Flauianū Vic.Afr.	
	Ianuarius.	*Valente & Valentiniano* II. *AA.Coſſ.*	
	Pri.Id.Ian.	{ L.vn.Victum ciuilit.agere. / L.7.De fid.inſtrum. } ad Antonium PF.P.	9.31.1 / 4.15.24
	iii.kal.Feb.	Treu. { Acc.vi.ka.Maj.l.23.Qu.app.non rec. / L.24.eod.tit. / L.25.eod.tit. } ad Thalaſſium Proc.Afr.	7.65.5
	Aprilis.		
	xii.Kal.Maj.	Triu.l.35.De curſ.publ.[ad Auſonium PF.P.	
	Auguſtus.		
	xviii.ka.Sep.	L.9.De metall.& met.[ad Vindicianū V.C.Vicar.	
	iii.kal.Sept.	Treu.l.37.De appell.[ad Thalaſſium Proc.Afr.	

	Menſes et dies.		*Cod. Iuſt.*
	September.		
	VII. kal Oct.	L.I.De domibus ad rẽ priu.pert.[Comitib. largit.	
	Nouember.		
	Prid.kal Dec.	Treu.l.12.De pœnis.[ad Antonium PF.P.	
		IMPP. GRAT. VALENTINIANVS. ET THEODOSIVS.	
*al. Antonio.	*Februarius.*	*Auſonio* & Olybrio* VV.CC.*Coſ.*	
	VI.kal.*Mart.*	Sirm.l.1.De palat.ſac.larg.[Aſellæ.	
	Aprilis.		
	Non.Apr.	Treu.l.26.Quor.app.non rec.[ad Hypathiũ PF.V.	7.63.6
	Iunius.		
	XV kal.*Iul.*	Theſſ.l.12.De iure fiſci.[Pancratio Çom.R.P.	
	Iulius.		
	VI.*Non.Iul.*	Aquil.l.2.De deſert.vel occ.eor. } ad Heſper. PF.P.	
	III.*Non.Iul.*	Aquil.l.11.De luſtr.conlat.	
	Pr.Non Iul.	Scopis l.2.De palat.ſac.larg.[Pancratio Co.R.P.	12.24 3
	XII.kal.*Aug.*	Conſtantinæ l.15.De nauic.	
	Pr.kal.*Aug.*	Acc.IV.Kal.Sept.l.6.De mat.bonis. } ad Heſperiũ PF.P.	
	Auguſtus.		
	III.*No.Aug*	Med.Acc.XIIII.kal.Sep.l.5.De hæret.	
	Pr.Non.Aug.	Triu.l.1.De princ.agẽt.in reb.[ad Potitũ Vic.Vrb.	
	IIII.*Id.Aug.*	Vico Aug.l.4.De aur.coron.[Pancratio PF.V.	
	XIIII.ka *Sep.*	Bauxare l.3.De palat.ſac.lar. [Cateruio Com. S.L.	
	September.		
	XVIII.ka.*Oct.*	Triu.l.12.De med.& profeſs.[Vindiciano.	
	x.kal.*Octob.*	Rom.l.2.De re iud.[ad Potitum Vicarium.	7.42.4
	October.		
	Kal.Octob.	L.2.De commeatu.[ad Syagrium Magiſtrũ Offic.	12.43 2
	Id Octob.	L.1.Qui bonis ex l.Iul.ceder.&c. [ad Baſiliũ Conſ.	
	VIII.kal.*Nou.*	L.2.De exſec.& exact.[ad Potitum Vic.	
	December.		
	III.*Non.Dec.*	Treu.l.7.De repar.appell.[ad Siburium PF.P.	
	VIII.*Id. Dec.*	Sirm.l.4.De palat.ſac.larg.[ad Heſperium PF.P.	12.24.4
	Februarius.	*Poſt Conſulatum Auſonÿ & Olybrÿ.*	
	III kal.*Mart.*	L.9.De murileg.& gynæc.[ad Eucherium.	11 7.6
	Martius.		
	Prid Id.Mar.	L.10.De murileg.& gynæc [ad Heſperium PF.P.	11.7.7
*al.Grat. V I.	*Ianuarius.*	*Gratiano*V.& Theodoſio AA.*I.*Coſ.*	
	XVIII.ka.*Feb.*	Theſſ.l.1. Ad l.Iul.repet.[Neotherio PF.P.	12.1.12
	VII.kal.*Feb.*	Theſſ.l.2.De thenſaur.[ad Pop.Vrbis Conſtantin.	
	IV kal *Feb.*	Cp.l.8.De tironibus.[ad Prouinciales.	
	III.kal.*Feb.*	Theſſal.l.12.De petit.& vlt.dat.[Pancr.Rom.R.P	
	Februarius.		
	IV.*Non Feb*	Theſſal.l.3.De tab.log.& cenſu.[Neotherio PF.P.	
	VIII.*Id.Feb.*	Triu.l.3.De naufrag.[Nauicul.Afr.ſalutem.	11.5 3
	V.*Id.Feb.*	Triu.l.16.De nauic.[corpor.nauicul.	

Menſes et dies.		Cod. Inſt.
xi kal. Mart.	Friber.l.9. De pri.eor.q in ſac.[ad Arboriũ PF. V.	
iii. Kal. Mar.	Theſſ.{l..25. De Epiſc. Eccl.& cler. L.2. De fide cath.] Edict. ad Pop. Vrb. Cõſt.	1.1.1.
Martius.		
iv. Id. Mart.	Hadrum.l.2. De princ.ag.in reb.[ad Probũ PF.P.	
xvi. kal. Apr.	L.80. De decur. Theſſ.l.20. De op.publ. }Iuliano PF. Ægypti.	10 31.32
	Theſſal. {L 81. De decur. L.82. eod.tit. }ad Neotheriũ PF.P. L.21. De oper.publ.[Eutropio PF.P.	
xv. kal. Apr.	Treu.l.12. De extr.ſiue ſord.mun.[ad Theodorum Com R.P.	
vi. kal Apr.	Theſſal.l.4. De quæſt.[Albuciano Vicar. Maced.	2 12.6
Aprilis.		
viii. ka. Maj	Antioc.l.3. De deſer.vel occul.eor. [Neoth. PF.P. {Med.l.4. De ſcæn.]ad Paulinum PF.V.	
vi kal. Maj.	Antiochiæ l.9. De tiron.[Neotherio PF.P.	
v kal. Maj.	Med.l.5. De ſcænic. [ad Paulinum PF.V.	
Maius.		
Pri. Id. Maj.	Damaſco l.9. De filiis mil.app. Cp.l.83. De decurionibus. }Petro Cõſ. Fenic.	
viii. kal. Iun	Theſſ.l.2. De queſ.& mag.off.&c.[Reſtituto PF.V.	12.6.2
Iunius.		
Prid. Id Iun.	Theſſ.l.3. De loc.fund.iur.emph. [Pãcrat. Co. R.P.	
Id. Iun.	L.16. De piſt.& catabol.[ad Arborium PF.V.	
xvii. kal. Iul.	Theſſal.l.1. De primic.& not.[Eutropio PF.P.	12.7.1
xvi kal. Iul.	Theſſ.l.3. De ag.in reb.[ad Florum Magiſt. Offic.	
	Theſſ. L.8. De bon.proſc.	9.49.4
	L.9. eod.tit.	
	L.6. De ſpõſ.& ante nupt.	5.1.3
xv kal Iul.	L.1. Si prou. Rector.	5.2.1
	L.1. De vſur.rei iud. }Eutrop. PF.P.	
	L.vn. Si quac.præd.pot. [Neoterio PF.P.	5.7.1
	L.quicũq;. De iis quæ adm.&c.[Floro PF.	
xiv. kal. Iul.	L.38. De appell.[ad Syagrium PF.P.	7.62.25
v Kal. Iul.	Aquil.l.10. De priu.eor.qui in ſac. [ad Probũ PF.P.	
Iulius.		
viii. Id. Iul.	Theſſ.l.10. De filiis mil.app.[ad Felicẽ Co. Orient.	
vi. Id. Iul.	Triu.l.17. De piſt.& catab. [ad Titianum Vic. Afr.	
Prid. Id. Iul.	Theſſ.l.8. De an. ciuic.& pane gra.[Reſtitut. PF.V.	
Id. Iul.	Rom.l.4. De deſert. vel occ.eor. [ad Syagriũ PF.P.	12.46.1
xii kal. Aug	Heracl.l.2. De his qui cũ diſpẽſ.cõtrax.[Palla. PF.P.	10.6.2
vi kal. Aug.	Cp.l.7. De legat.& dec.legat.[Eutropio PF.P.	
Auguſtus		
Pr kal. Sept.	Theſſ.l.13. De pet.& vlt.dat.[ad Prouinciales.	
September.		
xii. kal Octob.	Theſſ.l.14. De pet.& vlt.dat.[Pancratio Com. R.P.	
Nouember.		

Menſes et dies.		Cod. Iuſtin.
xvi *Kal. Dec.*	Theſſ.l.15. De pet.& vlt.dat.[Eutropio PF.P.	10.12.1
December.		
vi.*Id.Dec.*	Sirm.l.11.De filiis mil.app.[Habe Neoteri k. Nb.	
Ianuarius.	*Eucherio & Syagrio VV*.CC.Coſſ.	
iiii.*Id.Ian.*	Cp.l.6.De hæret.[Eutropio PF.P.	
xvii.*kal Feb.*	L.5.De deſert.vel occ.eor.[Neotherio PF.P.	
Februarius.		
iii.*Non.Feb.*	Cp.{L.6.De curioſ.[ad Florum Magiſt.Offic. L.11.De priuil.eor.qui in ſac.[Eutrop.PF.P.	12.29.3
xv.*Kal. Mart.*	L.84.De decurion.[ad Camenium Vic.Afr.	
iii.*kal. Mart.*	L.36.De curſ.publ.[ad Syagrium PF.P.	
Martius.		
xv.*kal. Apr.*	L.39.De app.& pœn.ear. [ad Macedoniũ Co.S.L.	
iiii. *kal. Apr.*	Acc.xii.ka.Maj.l.2.De prim.& not. } ad Valerianũ	
iii.*Kal. Apr.*	Med.l.5.De honorariis codic. } PF.V.	
Pri. Ka. Apr.	Cp.l.26 De Epiſc.Ecc.& cl. [ad Tuſcianũ Co.Or.	
Aprilis.		
x.*Kal. Maj.*	Aquil.l.2.De equis curul. } ad Valerianum PF.V.	
viii.*Ka. Maj.*	Triu.l.6.De ſcænicis. }	11.40.3
Maius.		
vi.*Non.Maj.*	Cp.l.1.De apoſtatis.[ad Eutropium PF.P.	
viii.*Id.Maj.*	{Cp.l.7.De hæret.[Eutropio PF.P. L.7.De ſcæn. } ad Valerianum PF.V. L.8.eod.tit. }	11 40.2
iii.*kal.Iun.*	Cp.l.1.De ſecund.nupt. }	5.9.2
Iunius.	}	
Pr.Non.Iun.	Cp.l.1.De cenſit.peræq.& inſp. } Eutropio PF.P.	11.57.2
iii.*Kal.Iul.*	Cp.l.8.De fid.teſt.& inſtrum. }	1. 5.7
Iulius.		
xiv.*kal. Aug.*	Cp.l.8.De hæret.[ad Clearchum Com.Orient.	
xii.*Ka. Aug.*	{Heracl. {L.2. De his qui cũ diſp.cõtr. [Pallad. Com.S.L. L.86.De decurionib. [Eutrop.PF.P. Rom.l.6.De indul.crim. [ad Antidiũ V.C.Vic.	10. 6.2
iii.*kal. Aug.*	Heracl. {L.6. De ſepul.viol.[Pancratio PF.V. L.87.De decurionib.[ad Florum PF.V. L.3.De fid.Cath.[ad Auxoniũ Pro.Aſiæ.	
v.*kal.Sept.*	Karth.l.9.De ſcænic.[Heraſio Proc.Afr.	
September.		
Non.Sept.	Hadrianopoli l.10.De tiron.[Eutropio PF.P.	
October.		
vii.*Id Octob.*	L.15 De diu.offic.& app.[ad Syagrium PF.V.	
Pri.Id Octob.	Treuer.l.2.Vnde vi.[ad Potitum Vic.Vrbis.	8 4 6
November.		
Prid.kal Dec	Byrito l.3.De his q cũ diſp.cõtr.[Pallad.Mag Offi.	
December		

Cp.

Menſes et dies.		Codex Iuſtin.
Id.Dec.	Cp. { L.3.De primic.& not. / L.6.De hon.cod. } Floro PF.P.	
xii. Kal.Ian.	Cp.l.7.De pag.ſac.& tẽpl. } Floro PF.P.	
vi.Kal.Ian.	Aquil.l.18.De ann.& trib.[ad Populum.	
Martius.	*Poſt Conſulatum Siagrj & Eucher.*	
iii.kal.Apr.	Karth.l.8.De leg.& dec.leg.[ad Seuerum PF.V.	
Aprilis.		
Id.Apr.	Kart.l.13.De extr.ſiue ſord.mun. [ad Hypat.PF.P.	10.47.13
Iulius.		
iii.Non.Iul.	Viminacio l.89.De decur.[ad Syagrium PF.P.	
Ianuarius.	*Antonio & Syagrio VV*.CC.*Coſſ.*	
Prid.Id.Ian.	Cp.L.1.De hab.quo vti oportet.[ad Pãcrat.PF.V.	
Februarius.		
vii.kal.Mart	Cp.l.6 De diu.reſcr.[Floro PF.P.	1.19 4
Martius.		
viii.Id.Mart.	Cp.l.90.De decur.[Proculo Com.Orient.	
xii kal.Apr	Cp.l.4.De ag.in reb.[Palladio Magiſt.Offic.	
iv kal Apr.	Med.l.2.De prox.Com.diſpoſ.[ad Valerianum.	
iii kal Apr.	Cp. { L.12.De nu.act.ſcri.& ex.[omnib.Rect.Prou.	12 50.4
	L.2.De veſt.olou.& aur. } Floro PF.P.	11.8.2
Pr.kal.Apr	Cp.l.9.De hæreticis. } Floro PF.P.	
Aprilis.		
Kal.Apr.	L.4.De calcis coctoribus. } ad Seuer.PF.P.	
iv.No.Apr.	{ Rom.l.6.De deſert.vel occ.cor. / Med.l.13. De cohort.prin.corn. } ad Seuer.PF.P.	2.12 24
Pr.No.Apr.	Cp.l.3.De cognit.& procur.[Pancratio PF.V.	10 73.2
ii.Id.Apr.	Cp.l.2 De his quæ ex publ.cõl. [Haue Lãp.k.Nb.	
viii ka.Maj.	Cp.l.38.De curſ.publ.[Floro PF.P.	
Maius.		
vi Id.Maj.	Brixiæ l.9.De leg.& dec.legat.[ad Prouinciales.	
Pri.Id.Maj.	Cp.l.37.De curſ.publ.[ad Palladium PF.Aug.	
Id.Maj.	Tyro metrop.PP.Byrito l.11.De tiron.	9.44.3
xv kal Iun.	Cp.l.3 De abolit.[Floro PF.P.	
xiii.kal.Iun.	Cp.l.16.De petit.& vlt dat.[Nebridio Com.R.P.	
vii.Kal.Iun.	Med.l.vn. De ſuperindicto. [ad Proc. Vicarios omnéſque Rectores.	10.18.1
Iunius.		
Prid.Id.Iun	Cp.l.3.Ad l.Iul.rep.[Matronian.Duci & Præſ.Sar.	9.27.1
xii.kal.Iul.	Patau.l.vn.De mend.nõ inual.[ad Seuerum PF.V.	11 25.1
x.Kal.Iul.	Cp.l.3.De aquæd.[Clearcho PF.P.	
Iulius.		
xvii ka.Aug	Cp.l.39.De curſ.publ. } Floro PF.P.	
x.kal.Aug.	Cp.l.40.eod.tit. } Floro PF.P.	12.51.9
Auguſtus.		
Kal.Aug.	L.2.De luc.offic.[ad Seuerum PF.V.	
viii Id.Aug	Cp.l.91.De decur.[Dario Conſul.	
v kal.Sept	Veron.l.13.De pœn.[Flauiano PF.P.Illyr.& Ital.	9 47.20

NN

Menſes et dies.		*Cod.Iuſtin*
x.kal.Sept.	Cp.l.3.De Sent.ex per.recit.[Clearcho PF.P. L.4.Ad l.Iul.repet.[Floro PF.P.	9.27.1
III.ka..Sept.	Cp.l.10.De metall.& metall. Capuæ l.14.De extr.ſiue ſord.mu. }ad Syag.PF.P.	11.6.3 10.47.12
September.		
xvIII.ka.*Oct*	Cp.l.13.De num act.& ſcr. }Floro PF.P.	
xvII.kal *Oct.*	Cp.l.numerarij.De his quæ admin.	
xII.*Kal.Octo.*	Byrit.l.41.De curſ.publ.[Filagrio Com.Or.	12.51.10
October.		
x kal.*Nou.*	L.92.De decur.[Floro PF.P.	10.31.34
vII.kal *Dec.*	Cp.l.17.De petit.& vlt.dat.[Panellino Cōſ.Lydię.	10.11.6
Nouember.		
vII.Kal.*Dec*	L.93.De decurion.[Clearcho PF.P.	
Prid.Kal.Dec.	Cp.l.8.De pag.ſac.& tēpl.[Palladio Duci Oſdroë.	
December.		
v.*Id Dec.*	L.15.De extr.ſiue ſord.mun. }ad Hypatiū PF.P.	10.47.13
xvIII.*kal.Ian.*	Patau.l.3.De prox.Com.diſp.	
xvI.*kal.Ian.*	Cp.l.2.De ſent.ex peric.rec.[Clearcho PF.P.	
vI.*kal.Ian.*	L.2.De ſecund.nupt.[Floro PF.P.	
III kal.*Ian.*	Cp.l.42.De curſ.publ.[Cōſtantiano Vic.Diœceſ. Ponticæ.	
	Sine die.	
	L.vn.De Cōſ.PF.Magiſt.milit.[ad Senatū PF.V.	
	Poſt Conſulatum Antonij & Syagrij.	
Aprilis.		
III.*kal.Maj.*	Cp.l.17.De ſuſc.præp.& arc.[Habe Hypati K.Nb.	
Ianuarius.	*Merobaude iterum & Saturnino Coſſ.*	
Iv.*Id.Ian.*	L.2.tit.2.lib.6.[ad Hypathium.	11.58.6
xv.*Kal.Feb.*	Cp.l.4.De loc.fund.patrim.[Nebridio Com.R.P.	
Prid.Kal.Feb.	Cp.l.94.De decur.[Cōſtātiano Vic.Diœc.Pōtic.	
Februarius.		
IIII.*Non Feb.*	Cp.l.4.Ne quid publ.læt.nuntij.[Floro PF.P.	12.64.1
xI.kal.*Mart.*	Med.l.3.De leg.her.[ad Hilarium PF.P.	
Iv.kal.*Mart.*	Med.l.95.De decurionib.[ad Euſigniū Proc.Afr. L.8.De deſert,vel occ.eor. }ad Flauianum PF.P.	
III.kal.*Mart.*	L.2.De his qui latrones,&c.	9.39.1
Martius.		
III.*No.Mart.*	Cp.{L.96.De decurion.[Floro PF.P. L.12.De priuil.eor.qui in ſac.[ad Cynegiū Com.S.L. Med.l.8.De cenſu ſiue adſc.[ad Populum.	11.47.9.et 10.25.1
vIII.*Id.Mart*	Cp.l.97.De decur.[Cynegio Com.S.L.	
Prid.Non.Ap.		9.27.1
Pri.No.Apr.	Med.l.5.Ad leg.Iul.repet [Haue Marcellin.k.Nb	
vIII.*Id.Apr.*	Cp.{L.10.De bon.proſc. L.98.De decur.} }Poſtumiano PF.P.	10.31.35 1.9.4
xIIII *ka.Maj*	Med.l.99.eod.tit. }ad Hypathium.	
xIII.kal.*Maj*	L.100.eod.tit.	4.44.15
Maius.		

Med.

Menſes et dies.		Codex Iuſtin.
vi.Non.Maj.	Med.l.4.De contr.empt.[ad Hypatium PF.P. L.18.De ſuſc.præp & arc.[Flauiano Proc.Aſiæ.	
v.Non Maj.	L.12.De exaction.[Conſtantiano Vic.Ponticæ.	
xiii.kal.Iun	Cp.l.2.De apoſtat.[Poſtumiano PF.P.	
xii kal.Iun.	Cp.l.3.eod.tit.	
v.Kal.Iun.	Patau.l.5.De inoff.teſt.[ad Hypathium PF.P.	
Iunius.		
iii.id.Iun.	Cp.l.22.De op.publ.[Haue Procule k.Nb.	8.12.5
xvi.kal.Iul.	Rom.l 101.De decur [ad Baſilium Com.S.L.	10 31.36
xv.kal.Iul.	Veron.l.1.De mand.princ.[ad Euſigniũ Proc.Afr.	1 13.1
xii.Kal.Iul	Cp.l.10.De hær.[Cõſtantiniano Vic.Dioc.Põtic.	
Iulius.		
Prid.Non Iul	Cp.l.14.De cohor.prin.cor.[ad Procul.Co.Oriẽt.	
iv.Id.Iul.	Cp.l.7.De deſert.vel occul.cor.[Conſtantino Vic. Dioc.Ponticæ.	
xiv kal.Aug	Cp.{ L.1.Quid.proba.deb.&c.[Poſtumiano PF.P. L.102.De decurionibus.	10.31.37
viiii.kal Aug.	Heracleæ l.11.De muril.& gyn.[Trifolio Co.S.L.	11.7.8
viii ka.Aug.	Cp.l.11.De hæret.[Poſtumiano PF.P.	
vi.Kal Aug.	Salamariæ l 103 De decur.[ad Procul.Co.Orient.	
Auguſtus.		
iii.kal.Sept.	L.18.De pet.& vlt.dat.[Nebridio Com.R.P.	
Prid.Kal.Sep.	L.40.De appell.[ad Baſilium Com.S.L.	
September.		
iii.Non.Sept.	Cp.l.12.De hæret. } Poſtumiano PF.P.	
October.		
v.Non.Octob.	L.19.De ſuſceptor.præp. }	
v.Id Octob.	Cp.l.5.De palat.ſacr.larg.[Nebridio Com.R.P.	12.24 5
Nouember.		
vii Id Nou.	Cp.l.104.De decurionibus.[Poſtumiano PF.P.	
x.Kal Dec.	Cp.l.28.Quor.app.nõ rec.[Euchario Proc.Palæſt.	
December.		
xvii Kal.Ian.	L.41 De appellat.[ad Ammianum Com.R.P.	
vi.kal Ian.	Patau.l.14.De acc.& inſc.[ad Marinian.Vic.Hiſpa.	2.9.4
iv.kal.Ian.	Cp.{ L.1.Vt dignit.ord.ſeru.[ad Clearchũ PF.V. L.7.De honor.codic.[Poſtumiano PF.P.	
iii.Kal Ian.	Cp.l.De calumniat.[Hellibico Com. & Magiſt.vtriuſque militiæ	
Sine die.	L.3 De offic.Iud.omnium.[Pars Act.habit.in Cõſiſtorio Grat.Aug.	
October.	*Poſt Conſulatum Merobaudis ſecundo & Saturnini Coſſ.*	
vii.Kal Nou	Med.l.6.De palat.ſac.largit.[ad Probum PF.P.	12.24.6
Ianuarius.	*Richomere & Clearcho V.C.Coſſ.*	
xv.Kal Feb.	Cp.{ L.5.De auro coron. }	10.74 1
xii Kal Feb.	L 23.De oper.publ. } Cynegio PF.P.	8.12 6
	Cp.l.3.De hæreticis. }	

Menſes et dies.		Cod. Iuſt.
Prid.kal.Feb.	Byrito.{ L.4.Tribut.in ipſ.ſpec.infert. L.2.De publ.compar.	
Februarius.		
Kal.Febr.	L.43.De curſ.publ.[ad Neotherium PF.P.	
Pr.Id.Feb.	Byrito l.19.De an.& trib.	
Martius.		
VI.Non Mar.	Cp.l.44.De curſ.publ.[Cynegio PF.P.	12.51.11
III.Id.Mart.	Med.l.12.De luſtr.conlat.[ad Atticum PF.P.	
XI.kal Apr.	Med.l.7.De indulg.crim.[ad Marcianum Vic.	
Prid kal Ap	Cp.l.42.De appell.[ad Agreſtium Proc.Palæſtinę.	
Aprilis.		
IV.Id.Apr.	Cp.l.12.De re militari. }	
III Id.Apr.	Cp.l.45.De curſ.publ. } Cynegio PF.P.	12 36.11
Maius.		
Pr.Non.Maj.	Cp.l.105.De decur. }	
XII kal.Iun.	L.2.Vt dignit.ord.ſeru.[ad Prætextatum PF.V.	12.8.1
Iunius.		
IIII.Id Iun.	Heracl.l.7.De pal.ſac.larg [Trifolio Com.S.L,	12 24.7
Iulius.		
VIII.Id.Iul.	Herac.l.106.De decurion.[Cynegio PF.P.	
VIIII.ka.Aug	Heracl.l.11.De muril.& gynæc.[Trifolio Co.S.L.	11 7 8
VIII ka.Aug	Heracl.*l.1.De expenſ.lud.[ad Senatum.	
Auguſtus.		
Prid.kal.Sept	Veron.l.107.De decurionib.[Cynegio PF.P.	
September.		
kal.Sept.	Cp.l.3.tit.2.lib.6.[Clearcho PF.P.	
XVI kal Octo	Cp.l.3.De metat.[Palladio Magiſt.Offic.	
XV.kal Octo	Cp.l.4.De tabul.log.& cenſual.	
X.kal Octo.	L.5.De contr.empt. }	
October.	} Cynegio PF.P.	
III.Non Octo.	Cp.l.11.De metallis & metal. }	
XIII.kal.Nov	Cp.l.43.De appell.[Merobaudi Duci Ægypt.	
X.kal Nov.	Cp.l.25.De præt.& quæſt.[ad Senatum.	
Nouember		
VIII.Id.Nov.	Cp.l.108.De decurionib.[ad Cynegium PF.P.	10.31.38
VII.Id.Nov.	L 13.De luſtr.conl.[Habe Poſtumiane k.N B.	
III.kal.Dec.	Med.l.44.De appell [ad Symmachum PF.V.	
December.		
Kal Dec.	Med.l.4.De ſent.ex peric.recit.[ad Symma. PF.V	
XIII kal Ian.	Cp.l.vn.De his qui pleb.aud.&c.[Florẽtio PF.Au	9.30.1
Februarius.	*Arcadio A.I.& Bautone V.C.Coſſ.*	
III.Non.Feb	Cp.l.24.De oper.publ.[Cynegio PF.P.	8.12.7
XV.kal.Mart.	Med.{ L.45.De appell. L.29.Quor.app.nõ rec. } ad Pelag. Co.R.P.	7 62.26 / 7.65.7
V.kal.Mart.	Med.l.8.De indulg.crimin.[ad Neotherium PF.P.	1 4 3
Martius.		

*Valentinianus, Theodoſius & Arcad.

Cp.

	Menſes et dies.		Cod. Inſt.
	iv.Id.Mart.	Cp. {L.8.De pal.ſac.larg. L.19.cod.tit. } Trifolio Com.S.L.	12.24.8
	Aprilis.		
* Valẽtin.	v.Id.April.	Med.l.46.*De curſ.publ.[Cynegio PF.P.	
Theod. &	xviii.ka.Ma	Med.l.16.De extr.ſiue ſor.mun.]ad Neother.PF.P.	10.47.14
Arcad.	vi.kal.Maj.	L.109.De decurionibus.	
	Pri.kal.Maj.	{Cp.l.15.De acc.& inſcript. }Cynegio PF.P. Med.l.6.De iuriſd.& vbi quis.	9.2.14
	Maius.	} Neother. PF.P.	
	iiii.No.Maj.	L.2.Ne conl.tranſl.poſtul.	
	viii.Id Maj.	Cp.l.2.De calumniator.[Menandro Vic.Aſiæ.	9.46.8
	viii.Kal.Iun.	Cp.l.9.De pagan.ſac.& templ.[Cynegio PF.P.	1.11.2
	v.kal.Iun.	Med.l.110.De decur.[ad Neotherium PF.P.	
	Iunius.		
* Valẽtin.	kal.Iun.	L.14.De pœnis.*[ad Principum PF.P.	9.47.21
Theod. & Arcad.	Prid.Id.Iun.	Med.l.15.De cohort.princ.[ad Neotherium PF.P.	12.58.6
* Valẽtin.	xv kal.Iul.	Cp.*l.47.De curſ.publ.[Cynegio PF.P.	12.51.12
Theod. & Arcad.	xiii.kal.Iul.	Med.l.4.De denũt.vel edit.reſcr.[ad Romulũ Cõſ. Æmiliæ & Liguriæ.	
	viii.kal Iul.	Cp.l.10.De ſcænicis.[Cynegio PF.P.	
	Iulius.		
	vi.Id.Iul.	Med.l.2.Quid prob.deb.ad quãc.[ad Neoth PF.P.	
* Valẽtin.	iiii.Id.Iul.	L.1.*Vt intra annũ cri.act.term.[Deſider.Vic.Aſ.	9.44.1
Theod. & Arcad.	viii.ka.Aug.	L.10.De fid.teſt.& inſtr.[Paulino PF.Aug.	1.3.8
	vii.ka.Aug.	L.4.Finium regund.[Neotherio PF.P.O.C.N.	
	Auguſtus.		
	viii.kal Sept	Cp.l.4.De fiſc.debit.[Florentio Proc.Palæſtinæ.	
	September.		
	xv kal.Octo.	Aquil.l.13.De iure fiſci.[ad Meſſianum Proc. Afr.	10.16.7
	xviii ka.Oct	Aquil.l.16.De diu.offi.& app. }	
	viii.kal.Oct.	Aquil.{L.20.De ann.& trib. L.7.De diu.reſcript. }	
	vi kal Octo.	Aquil.l.12.De murileg.& gyn. } ad Principi.PF.P.	11.7.9
	November.		
* Valẽtin.	Pr.Non.Nou.	Veron.*l.14.De luſtr.conlat. }	
Theod. & Arcad.	vii.kal.Dec.	Aquil.{L.46.De appell. L.30.Quor.app.nõ rec. } ad Florẽ.Co.S.L.	
	December		
	iv.Id.Dec.	Aquil l.17.De diu.offic.& app. } ad Prin.PF.P	12.50.5
	iii.Id Dec.	{Aqu.l.17.De extraor.ſiue ſord.mu. Cp.l 4.Ad l.Iul.de adul. } Cynegio FP.P.	9.9.32
*Valẽtin.	x kal Ian.	Cp.*l.21.De an.& tribut.	10.16.8
Theod. & Arcad.	Ianuarius	*Honorio* NB.P.& Euodio Coſſ.*	
*In nõnul lis, legitur Honorio IX.&c.	xiv.kal.Feb.	Cp.l.9.De famoſis libellis [Cynegio PF.P.	9.36.1
	x kal.Feb.	{Cp.l.1.De his qui ſup.reli.cõt. Med.l.4.De fid.Catholica. } ad Euſigniũ PF.P.	
*Grat	vii.kal.Feb.	Cp.l.47.De appell.& pœn.car.[Cynegio PF.P.	
Valent. & Theod.	iii.kal.Feb.	Cp.*l.vn.De honorat.vehic.[Nebridio PF.V.	11.19.1
	Februarius.		

	Menſes et dies.		Codex Iuſtin.
	xv. Kal. Mart.	Treu.l.11.De legat.& dec.leg. [ad Euſigniũ PF.P.	
	iiii. Kal. Mar.	Cp.l.7.De ſepul.viol. } Cynegio PF.P.	1.2.3.& 3.43 14
	Pr. kal. Mart.	Cp.l.3.De princ.in rebus. } Cynegio PF.P.	12.19.1
	Martius.		
	iv. Non. Mar.	Cp.l.48.De curſ.publ. } Cynegio PF.P.	
	iii Non Mar	Cp.l.5 De agent.in rebus. } Cynegio PF.P.	
*Grat. Valẽt & Theod. ut in 3. ſeq.	x. Kal. Apr.	Cp.l.5.*De ſent.ex peric.rec. [Timaſio Co.& Magiſtro Equit.	
	vi. kal. Apr.	Cp.l.2.De cenſit.peræq.& inſp.[Cynegio PF.P.	11.57.3
*Grat. Valent.& Theod.	iii Kal. Apr.	L.16.*De acc.& inſcript.[Tatiano PF.P.	
	Aprilis.		
	xviii ka Maj.	Cp.l.15.De luſtr.conlat.[Cynegio PF.P.	
*Grat. Valent.& Theod.	xii kal Maj.	Aquil.*l.17.De nauicul.[ad Principium PF.P.	
	ix ka. Maj.	L.2.Qui bonis ex l.Iul.cedere poſſunt.	7.71 6
*Grat. Valent & Theodoſ. ut in ſeq.	Pr kal. Maj.	Cp.{ L.4.*De prox.Com.diſpoſ. / L.111.De decurion. } Cynegio PF.P.	
	Maius.		
	Non. Maj.	Acc.à Val.Co.S.L. CP.l.11. *De pal.ſa.larg. [Proculo Com.S.L.	
*Grat. Valent.& Theod.	xiii. kal. Iun.	Heracl.l.2.De ſpectacul.[Rufino PF.P.	
	Iunius.		
	viii. Id Iun.	Med.l.vn.De pet.& deſiſt.[ad Gorgoniũ Co.R.P.	
	iii. Id. Iun.	Med.{ L.2.De decur.vrb.Ro. / L.18 De piſt.& catab. } ad Saluſtiũ PF.P.	
	xvi. kal Iul.	Cp.L.112.De decurionibus.[Florentio PF.Aug.	
	x Kal Iul.	Cp.L.6.Ad l.Iul.repetund.[ad prouinciales.	9.27 4
	iii. kal. Iul.	Cp.L.vn.De æd.act.[Nebridio PF.P.	4.58.5
	Iulius.		
	Pr. Non. Iul.	{ Med.Acc.iiii. kal.Sept.l.13. De priu.cor.qui in ſac.[ad Pinianum PF.V.	12.29.4
		{ Cp.l.vn.De his qui ad ſtat.cõf.[Cynegio PF.P.	1.25.1
	Prid. Id. Iul.	Med.l.18.De diu.off & app.[ad Euſignium PF.P.	12 60.2
	Auguſtus.		
	Non Aug.	L.2.De curat.Kal.& fid.cor.[ad Helleniũ Vic.Vr	
	September.		
	iii Non. Sept	Valẽt.{ L.22.De ann.& trib.[Cynegio PF.P.	10.16 9
		Valẽt.{ L.113.De decur.[Vniuerſis Co.& Mag.Eq.& ped.	
	October.		
	viii. kal. Nou.	{ L 2.De Vſuris. / Cp.l.2.De fugit.colon.inq.& ſer. } Cyneg.PF.P.	11.63.2
*Grat. Valent.& Theod. ut in 3.ſeq.	vi kal. Nou.	Cp.l.20.*De ſuſc.præp.& arc. } Cyneg.PF.P.	10.70.7
	Nouember.		
	iii Non. Nou.	Aqu. { Acc.viii. kal. Ro.l.3. De exec.& exact. } ad Principiũ PF.P.	3.12.7
		Aqu. { L.13.De exactionib. } ad Principiũ PF.P.	7.69.1
	xiv kal. Dec.	Med.l vn.Si de mom.fu.app.[ad Euſigniũ PF.P.	10.70 8
	iii kal Dec.	Cp.l.21.De ſuſc.præp.& arc.[Cynegio PF.P.	
	Pr. kal. Dec.	Cp.l.22.De ſuſc.præp.& arc.[ad Paulinũ PF.Aug. Med.	

* Grat. Val. & Theod.

Menſes et dies.		Cod. Inſ.
December.		
III. Non. Dec.	Med *l.4.De exſec & exact. ⎫ad Euſignium PF.P.	10.11 29
VIII. kal. Ian.	L.114.De decurionib. ⎭	
Pr. kal Ian.	Cp.l.115.De decurionib.[Cynegio PF.P.	
Ianuarius.	*Poſt conſulatum HonorI. NB.P. & Euod I.V.C.*	
VIII. kal. Feb.	L 1.De defenſ.ciuit:[Euſignio PF.P.	
Ianuarius.	*Valentiniano A. III. & Eutropio* Coſſ.	
XI. kal Feb.	Med.L.13.De med.& profeſſ.[ad Pinianum PF.V.	
Februarius.		
III kal Mart.	L.3.De itinere muniend.[ad Euſignium PF.P.	
Martius.		
VI Non. Mar.	Cp.l.19.De pet. & vl.dat. [ad Senator. ciuit. Alexā.	
Pr. Non. Mar.	Med.{L.4.De domeſt.& prot.[ad Euſigniū PF.P.	12.17.1
	L.4.Ad l.Iul.de vi pu.& pr. [ad Albi.PF.V.	9.12.8
VI Id. Mar.	Cp. l.14. De med. & profeſs. ⎫	
VI. kal. Apr.	Cp.l.116.De decurionibus. ⎬ Cynegio PF.P.	
Aprilis.		
Kal. Apr.	Cp.l.117.De decurionibus. ⎭	10.31 40
XVIII. Ka. Ma.	L.3.Ne conl.tranſl.poſt. ⎫	
Maius.	⎬ ad Euſigniū PF.P.	
XIV. Kal Iun.	Med.l.48.De appell.& pœn. ⎭	
Iunius.		
XVIII. Kal Iul.	Cp.l.6.De aur.cor.[Gaddanæ Satrapæ Sofanenæ.	10 31.41
Iulius.		
Pr. Non Iul.	Cp.l.118.De decurion.[Cynegio PF.P.	
September.		
VI Id. Sept.	L.4.De princ.ag.in reb.[ad Pinianum PF.P.	
Martius	*Theodoſio A. II. & Cynegio V.* C. Coſſ.	
VI. Id. Mart.	Theſſal.l.14.De hæreticis. ⎫	1.9.5
Pr. Id. Mart.	Theſſ.{L.2.De nuptiis. ⎬ Cynegio PF.P.	1 9.5.
	L.5.Ad l.Iul.de adult. ⎭	
Aprilis.		
Pr. Kal. Maj.	Theſſ.l.vn.De priu.car.cuſtod.[Erytrio PF. Aug.	
Iunius.		
XVIII Kal. Iul	Stobis l.15 De hæreticis.[Trifolio PF.P.	
XVI Kal. Iul.	Stob.l.2.De his qui ſuper rel.cōt. ⎫Tatiano PF.P.	
XI. Kal. Iul.	Scupis l.119.De decurionibus. ⎭	
Auguſtus.		
V. Id Aug.	Cp.l.16.De hæretic.[Cynegio PF.P.	
September.		
X. Kal. Octob.	Aquil.l.6.De infirm.his quæ &c. ⎫	
October.	⎬ Trifolio PF.P.	
VI Id Octo.	Med.l.7. De infirmandis his &c. ⎭	
XV. Kal. Nou.	L.1.De fabric.[Tatiano PF.P.	11 9 1
Ianuarius.	*Timaſio & Promoto* Coſſ.	
XIX Ka Feb.	Med.l.8.De infir.his &c.[Cōſtantiano PF.P.Gall.	
XIV. Kal. Feb.	Med.l.3.De decur.Vrb.Rom.[Trifolio PF.P.	11.13.1

Med.

Menſes et dies		*Codex Iuſtin.*
x.kal.Feb.	Med.l.2.De teſtam.& cod.[Proculo PF.V.	
Februarius.		
v.Kal.Mart.	Med.l.4.De leg.her.[Conſtantiano PF.P.Galliar.	6.54.9
Maius.		
vi.Non.Maj.	Med.l.5.De denũt.vel ed.reſ.[ad Clau.Tuſcię Cõſ.	
iv.Non.Maj.	Med.l.5.Ne ꝗd pub.lęt.nũt.[Habe Tatiane K.Nb.	
iii.Non.Maj.	{ Med.l.17.De hæretic. L.16.De cohor.princ.& cor. } Tatiano PF.P.	12.58 7
Iunius.		
xviii ka.Iul.	Treu.l.3.Vnde vi [ad Meſſianum Com.R.P.	8.4.7
xv.Kal.Iul.	Rom.l.18.De hæretic.[Albino PF.V.	
v.kal.Iul.	Cp.l 9.De falſ.mon.[Habe Tatiane K.Nb.	
Iulius.		
xvi kal.Aug	Rom.l.25.De op.publ.[Proculo PF.V.Conſtant.	
viii.ka.Aug.	Rom.l.49.De appell.[Albino PF.V.Rom.	
vii.kal Aug	Ro.l.9.De ann.ciuic.& pan.gr.[Proculo PF.V.Cp.	
Auguſtus.		
xvii kal.Sept	Rom. { L.vn.De mancip. L.11.De malef.& math. } Albin.PF.V.Ro.	9.18 9
xv kal.Sept.	Romæ l 5.De ſuar.pec.& ſuſc.	
viii.kal.Sept.	Rom.l.6.cod.titulo.	11.16.1
v.Kal.Sept	Rom.l.5.De aquæduct.	11.42.3
September.		
iii.Non.Sept.	Valentiæ l.49.De curſ.publ.[Cæſario Magiſt.Off.	
viii.Id.Sept.	Foroflam.l.5.De quæſtion.[Tatiano PF.P.	
Nouember.		
vi.Id.Nou.	Triu.l.5.De proxim.Com.diſp.[Conſtantio PF.P.	12.19.2
vi.kal.Dec.	Med.l.19.De hæret.[Tatiano PF.P.	
iv Kal.Dec.	Cp.l.23.De ſuſc.præp.& arc.[Cynegio PF.P.	10.70 10
December.		
xvi kal Ian.	Med.l.120.De decur.[Tatiano PF.P.	
xv kal.Ian.	Cp.l.5.Trib.in ipſ.ſpec.inf.[Cynegio.PF.P.	
vi.kal.Ian.	Med.l.3.De tut.& cur.creand.[Proculo PF.V.	3 33.1
Sine die viii.	Cp.l.4.De aquæduct.[Pancratio PF.V.	11.42.2
Ianuarius.	*Valentiniano* IIII.* *A.& Neotherio V.C.Coſſ.*	
xviii.ka Feb	Med.l.12.De pal.ſac.larg.[Seuero Co.& Caſtrenſi.	
xvii.kal.Feb.	Med.l.26.De op.pub.[Polem.PF.P.Illyrici & Ital.	
xii Kal.Feb.	Med.l.4.De tut.& cur.creand.[Tatiano PF.P.	5.35.2
Februarius.		
Pri.Non.Feb.	Med.l.4.De exhib.vel traſm.reis[Depanio Pro.Af.	9.33
x.kal.Mart.	Med.l.19.De acc.& inſc.[Tatiano PF.P.	9 2.5
xii kal.Mar.	Cp.l.18.De nauicul.[Alexandro PF.Aug.	
Martius.		
vi.Non.Mar.	Cp.l.3.De theſaur.[Neotherio PF.P.	
viii.Id.Mart	Med.l.3.De fabric.[Rufino Magiſt.Offic.	11.9 1
Aprilis.		
Pri No.Apr.	Med. { L.27.De oper.publ.[Albino PF.V.Rom. L.28.cod.tit.[Polemio PF.P.	

* *In quibuſdam v.*

Med.

Menses et dies.		*Cod. Iustin.*
Maius.		
v Kal. Ian.	Med.l.7.De curioſis.[Neotherio PF.P.	
Iunius.		
Pr.Non.Ian	Med.l.7.Ad leg.Iul.repet.[Seuerino Com.R.P.	9.27.5
xv.Kal.Iul.	Triu.l.50.De curſ.publ.[Floro PF.P. / Med.l.121.De decurionibus.	12.51.13
xi. Kal.Iul.	Med.l.27.de Epiſc.Eccl.& cler. } Tatiano PF. P.	
Iulius.		1.3.9
iii.Non.Iul.	Med.l.18.De extr.ſiue ſor.mun. } Tatiano PF. P.	
Auguſtus.		
viii.Id.Aug.	PP.in Foro.Traiani l.6.Ad leg.Iul. de adul.[Oriētio Vic.vrb.Ro.	
x.Kal Sept.	Veronæ l.28.De Epiſ. Eccl.& cl. } Tatiano PF.P.	
September.		
iv.Non.Sept.	Veron.l.122.De decur. } Tatiano PF.P.	
iii.Non Sept.	Veron.l.1.De monach. } Tatiano PF.P.	
vi.Id.Sept.	L.19.De nauicular. } Tatiano PF.P.	
Nouember.		
vi.kal.Dec.	Med.l.6.De ag.in reb.[Proculo PF.V.	
	Sine Coſ.	
Prid.Id.Mar.	L.3.De Epiſcopali Iudicio.[ad Optatum PF.Aug. In atrio Mineruæ l.non patiamur.[ad Orientium Vic.vrb.Romæ.	
Februarius.	*Tatiano & Symmacho VV*.CC.Coſ.	
iii.kal.Mart.	Med.l.10.De pag.ſac.& templ.[ad Albinum PF.P.	10.47.16
Martius.		
v.Id.Mart.	Med.l.vn.De patr.qui fil.diſt. } Tatian.PF.P.	
xi.kal.Apr.	Med.l.19.De extraor.ſiue ſord.mu. } Tatian.PF.P.	
Maius.		
iii.Non.Maj.	Med.l.16.De cohor.prin.cor.& pri.[Tatian.PF.P.	
v.Id.Maj.	L.11.De fid.teſt.& inſtr. } Flauiano PF.P.	1.7.3
	L.4.De apoſtat. } Flauiano PF.P.	1.7.4
	L.5.eod.tit. } Flauiano PF.P.	
xiiii.ka.Iun.	Rom.l.20.De hæreticis.[Exemplum ſac.lit.	12.36.12
vi.Kal.Iun.	Veron. { L.13.De re mil.[Richomeri Co.& Mag. vtriuſque militiæ	1.14.9 & 1.8.12
	Veron. { L.2.De Conſt.Prin. } Flauia. PF.P. Ill.& Ital.	
Iunius.	Veron. { L.6.De cōtr.empt. } Flauia. PF.P. Ill.& Ital.	4.38.8
xvi kal.Iul.	Aquil.l.vn.De poſs.ab eo &c.[Proculo PF.V.	
xv.kal.Iul.	Aquil.l.11.De pag.ſac.& tēpl.[Euagrio PF.Aug.& Romano Com.Ægyp.	
Iulius.		
Kal.Iul.	L.2.Ad leg.Corn.de ſic.[ad Prouinciales.	3.27.1
xv.kal.Aug.	Cp.l.4.De naufrag. } Tatiano PF.P.	11.5.4
v.kal Aug.	Cp.l.123.De decurion. } Tatiano PF.P.	
September.		
xv kal.Octob.	Cp.*l.5.Sine cenſu vel reliq. } Tatiano PF.P.	
Iunius.	*Poſt Conſulatū Tatiani & Symmachi VV*.CC.	

*Th. Arc. & Honor.

	Menſes et dies.	CHRONOLOGIA.	Cod Iuſt.
	xiii.kal.Iul.	Aquil.Acc.Id.Ian.Hadrum.l.3 De fide & iur haſt. [ad Magnetum Vic.Afr.	4.44.19
* *Malè in quibuſdam* III.	Ianuarius.	*Arcadio A.II.* * *& Rufino Coſſ.*	
	iii.kal Feb.	Cp.l.7.De iuriſdict.[Martiano Com.Orient.	10.39.9. & 12.1.13.
	Februarius.		
	xv.kal.Mart.	Cp.l.21.De nauicul.[Apodemio PF.P.Illyr. & Afr.	
	xi.kal.Mart	Cp.l.12.De metall.& metall.[Romulo Com.S.L.	11.6.5
	Martius.		
	iii.Non.Mar.	Cp.l.2.De defenſ.ciuit.[Potamio PF.Aug.	1.53.5
	iii Id.Mar.	Cp.l.15.De pœnis.[Tatiano PF.P.	
	Aprilis	IMPP. THEOD. ET ARCAD. HONOR.	
	iii.Non. Apr	Cp.l.124.De decurionib.[Filoxeno Vic.Thraciar.	
* *Val.Th. & Arca.*	vi.Id.Apr.	Cp.l.3.*.De defenſ.ciuit.[Tatiano PF.P. L.20.De pet.& ult.dat.[Flauiano PF.P.	1.53.6
	v.Id.Apr.	Cp l.31.Quor.app.non recip. } Hypatio PF.Aug.	
* *Val.Th*	Pr.Id.Apr.	Cp.l.*20.De nauiculariis. } Hypatio PF.Aug.	
& Arca ut inſeq.	xv.kal Maj.	Cp.{L.2.De monachis. L.8.De Iud.cæl.& Sam.} Tatiano PF.P.	
	viii.kal.Maj.	Cp.{L.8.De repar.appell. L.125.De decurion.} Victorio Proc.Aſiæ.	
	Iunius.		
* *Val.Th*	xvii kal.Iul.	Cp.l.21.*De hæret.[Tatiano PF.P.	
& Arca	x.kal.Iul.	Cp.l.126.De decur.[ad Potamium PF.Aug.	
	vii.kal.Iul.	Cp.l.10.De an.ciuic.& pan.grad.[Proculo PF.V.	11.24.1
	Pr.kal.Iul.	Cp.l.127.De decur.[Tatiano PF.P.	
	Iulius.		
* *Val.Th.*	xv.kal.Aug.	Cp.l.3.*De his q ſup.relig.cōt.[Potamio PF.Aug.	
& Arca.	v.kal.Aug.	Cp.l 12.De leg.& dec.leg.[Apodem.PF.P.per Ill.	10.63.5
* *Val.Th*	iii.kal.Aug.	Cp.l.51.*De curſ.publ.[Potamio PF.Aug.	12.51.14
& Arca	Pr.kal.Aug.	Cp.l.128.De decur.[Abūdantio Co.& Mag.utr.militiæ.	10.31.42
	Auguſtus.		
	vii.kal.Sept.	L.1.De tract.& ſtatiu.[Rufino PF.P.	12.52.1
	September.		
	iiii.Id.Sept.	Cp.{L.13 De leg.& dec.leg.[Apodem.PF.P.p Illy. L.1.De crim.pecul.[Rufino PF.P.	
	October.		
	xv.kal Nou.	Cp.l.1.De his qui ad Ecc.cōf.[Romulo Com.S.L.	
	Nouember.		
	vi.Id.Nou.	Cp.l.12.De pag.ſac.& temp.[ad Rufinum PF.P.	
	iii.Id.Nou.	Cp.l.un.De fideiuſſ.dot [Martiano Com.Orient.	
	x kal.Dec.	Cp.l.129.De decurionibus. } Rufino PF.P.	
	December.		
	vii.Id Dec.	Cp.l.7.Ad legem Iul.de adult. } Rufino PF.P.	9.9.34
	Ianuarius.	*Theodoſio* III.*A.& Abundantio V.C.Coſſ.*	
	Pr.Id.Ian.	Cp.l.13.De bon.proſc.[Drepanio Com.R.P.	
	Februarius.		

Cp.

	Menſes et dies.		Codex Iuſtin.
	Prid.Id.Feb.	Cp. { L.1.Quis in grad.præf. / L.13.De metall.& metall. } Rufino PF.P. / L.1.De off.mil.Iud.[Com.& Mag.vtr.mil.	1 44.1
	IV.kal.Mart.	Cp.l.3. De Conſtit.Principũ.	1.14.7
	III.Kal.Mar.	Cp. { L.1.De præd.Sen. / L.26.De præt.& quęſt. / L.130.De decurionib. / L.131.eod.tit. / L.29.De op.publ. / L.30.eod.tit. } Aureliano PF.P.	8.12.8
	Martius.		
	III.Id.Mar.	Cp.l.132.De decurionibus.	
* Grat. Valent. & Theod.	XVII.kal.Ap.	Cp.l.14.*De met.& metall.[Paterno.	11.6.6
	VII.kal.Apr.	Cp.l.15.De med.& profeſs.[Rufino PF.P.	
	VI.Kal.Apr.	Cp.l 133.De decurionib.[Siluano Duci & Correctori limitis Tripolitani.	
	Aprilis.		
	III.No.Apr.	Cp.l.3.De cenſit.peræq.& inſpect.	11.57.4
*Valent. Theod. & Arcad.	Prid. No.Ap	Cp.l.50.*De appell.& pœ.ear. [Victorio Pro.Afr.	
	Prid.Id. Apr.	Cp. { L.134.De decurionibus. / L.14.De exaction. } Rufino PF.P.	10.31.43 / 10.19.5
	VI.kal.Maj.	Cp.l.11.De ann.ciu.& pan.grad.[Aureliano PF.V.	
	Maius.		
	kal.Maj.	Cp.l.11.De bon.proſc. } Rufino PF.P.	
	XII.kal.Iun.	Cp.l.vn.De quadr.breuib. } Rufino PF.P.	
	Iunius.		
	Pr.Non.Iun.	Cp.l.135.De decurionib. } Rufino PF.P.	
*Valent. Theod. & Arcad.	V Id.Iun.	Cp.l.51.*De app.[Apodemio PF.P.II.Illyr.& Ital.	10.44.1
	Iunius.		
	Prid.Id.Iun.	Cp.l.12.De bon.proſc.[Rufino PF.P.	
	XV.kal.Iul.	L 4 De cognit.& proc.[Victorio Proc.Aſiæ.	
	VIII kal.Iul.	Cp.l.136.De decur.[Rufino PF.P.	
	V.Kal.Iul.	Cp.l.5.De reuoc.donat.[Victorio Proc.Aſiæ.	
	Iulius.		
	III.Non.Iul.	Heracl.l.31.De op.publ. } Rufino PF.P.	8.12.9
	III.Id.Iul.	Cp.l.10.De falſ.mon. } Rufino PF.P.	9.24.3
	VII.kal.Aug.	Cp.l.15 De med.& prof. } Rufino PF.P.	
*Valent. Theod. & Arcad. vt in 4.ſeq.	IIII.kal.Aug	Cp. { L.3.De ſalg.hoſp.nõ prębẽdo. / L.18.*De erog.mil.an. } Abundãtio, Stiliconi & ceteris Com.& Magiſt.vtriuſq; mil. / L.20.eod.tit.[Rufino PF.P.	12.38.7
	Pr.kal.Aug.	Cp.l.19.De erog.mil.an. } Albino PF.P.	3.12.7
	Auguſtus.		
	VII.Id.Aug	Rom.l.2.De feriis. } Albino PF.P.	
*Valent. Theod. & Arcad. vt in.2. ſeq.	V.Id.Aug.	Cp. { L.vn.Si quis Imp.maled. / L.137.De decurion. } Rufino PF.P.	10.31.44
	XII Kal.Sept.	Cp.l.4.*De Conſtit.Princ.[Victorio Proc.Aſiæ.	
	Pr.Kal Sept.	Cp.l.4.tit.2.lib.6.[ad Aurelianum PF.V.	

	Menſes et dies		Codex Iuſtin.
	September.		
	III. *Non. Sep.*	Cp.l.22. De nauicul.	
	XI. Kal. Octo.	L. 11. De ſcænicis. } Rufino PF.P.	
*Valent. Theod. & Arcad.	VII. Kal. Oct.	Cp.l.5.* De liber. cauſa.	
	IIII. Kal. Oct.	Cp. { L.5. De cognit. & proc. / L.52. De appell. [Haue Rufine k. Nb.	
*Valent. Theod & Arcad. ut in ſeq.	III. kal. Octo.	Cp.l.vn.* De carb. edict. [Rufino PF.P.	6.17.2
	October.		
	VI. kal. *Nou.*	Cp.l.4. De metatis. [Theodoto Magiſt. Officiorũ.	12.41.1
	Nouember.		
	XII kal. *Dec.*	Cp.l.12. De ann ciuic. & pan. gra. [Aureliano PF.V.	
	III. Kal. *Dec.*	Cp. { L.4. De cenſit. peræq. & inſp. [Rufino PF.P. / L.9. De Iud. cæl. & Sam. [Addeo Co. & Mag. vtr. mil.	11.57.5
	December.		
	Pr. Non Dec.	Cp.l.8. Ad legem Iul. de adult.	9.9.34
	VI *Id. Dec.*	Cp.l.138. De decurionibus. } Rufino PF.P.	
*Valent. Theod. & Arcad.	III. *Id. Dec.*	L.23.* De nauiculariis.	
	III *ka. Ian.*	Cp.l.9. Ad leg. Iul. de adul. [Gildoni Co. & Magiſt. vtr. mil. per Afr.	
	Pri. Kal. Ian	Cp.l.5. De domeſt. & protect. [Addeo Co. domeſt	
*Malè in quibuſdam III.	*Martius.*	*Arcadio* III. *&* *Honorio* II.* *AA. Coſſ.*	
	IIII. *No. Mar*	Cp.l.2. Si cert. pet. de ſuffr. [Rufino PF.P.	4.3.1
	III. *Id. Mart.*	Cp.l.14. De re milit. [Theodoto Magiſt. Offic.	
	Aprilis.		
	VII. *kal. Maj*	Cp.l.22. De hæretic. [Victorio Proc. Aſiæ.	
	Maius.		
	III. *kal. Ian.*	Cp.l.139. De decurionib.	
	Iunius.		
	XV. *kal. Iul.*	Hadrianop.l.23. De hæreticis.	
	III. *Kal. Iul.*	Heracl.l.12. De ſcænic. } Rufino PF.P.	11.40.4
	Iulius.		
	III. *Non. Iul.*	Cp.l.31. De op public.	
	VII. *Id. Iul.*	Cp.l.24. De hæreticis.	8.12.9
	December.	IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS.	
	X. *Kal. Iun.*	Med. { L.2. De cond. in pub. hor. [Florẽtino PF.V. / L.26. De nauiculariis. [Euſebio PF.P.	11.1.5
	Ianuarius.	*Olybrio & Probino VV.* CC. *Coſſ.*	
	VII. *Id. Ian.*	Med.l.8. De iuriſdict. [Paſifilo ſuo.	8.4.8 &
	V. *Id. Ian.*	Cp.l.vn. Ne quid on. pub. impon. [Rufino PF.P.	9.2.16. & 9.37.1
	XIII. kal. *Feb.*	L.140. De decurionibus. [Theodoro PF.P.	11.4.1
	Februarius.		
	XII. kal. *Mar.*	Med.l.55. De curſ. publ. [Florentino PF.V.	10.31.46
	V. kal. *Mar.*	Cp.l.19. De cohort prin. cor. [Euthymio Vic. Aſiæ.	
	Martius.		
	III. *Non. Mar.*	Med.l.vn. De obl. vot. [Baſilio PF.V.	12.49.1
	III. *Id. Mar.*	Cp.l.25. De hæretic. [Rufino PF.P.	
	XV. Kal. *Apr.*	Med.l.53. De curſ. publ. [Dextro PF.P.	12.51.13

Med.

	Menſes et dies		Cod. Iuſtin.
	x kal. Apr.	Med. l. 29. De Epiſc. Ecc. & cle. [Hierio Vic. Africę.	
	viii. kal. Apr.	Med. l. 2. De indulg. debit. [Dextro PF. P.	
	iii kal. Apr.	Cp. l. 26. De hæret. [Rufino PF. P.	
	Pr. Id. Apr.	Med l. 2. Si quis pecun. conflau.	
	xi Kal. Maj.	Med. l. 9. De infirm. his, &c.] Andromacho PF. V.	
	vi. Kal. Maj.	Med. { L. 54 De curſ. publ. [Dextro PF. P. L. 10. De infirm. his, &c. [Eulogio Co. R. P.	
	Maius.		
		Med. { L 5. De exſec & exact. [Dextro PF. P.	
		L. 141. De decurionibus. } Ennoio Pro. Af.	
		L. 142. eod. tit. } Ennoio Pro. Af.	10.31.46
	xvii kal. Iun.	L. 143. eod. tit. } Ennoio Pro. Af.	
		L. 144. eod. tit. } Ennoio Pro. Af.	
		L. 145. eod. tit. } Ennoio Pro. Af.	
*Theod.		*. L. 5. De appellation. } Ennoio Pro. Af.	7.62.27
Arcad. et Honor.	xv. Kal. Iun.	Med. l. 11. De infirm. his, &c. [Andromacho PF. V.	
	xii. kal Iul.	Cp. l. 5. De princ. agent. in reb. [Theodoro PF. V.	12.22.2
*Theod.	viii kal. Iun.	Med. *l. 54. De app. & pœn. [Andromacho PF. V.	
Arcad. & Honor.	vii. kal. Iun.	{ Med. l. 24. De nauic.] Prouinc. Afr. Cp. l. 5. De princ. ag. in reb. [Theodoro PF. V.	4.61 6
	vi. kal. Iun.	Cp. l. 7. De ag. in reb. [Oſio Magiſt. Offic.	
	iiii kal. Iun	Cp. l. 6. De aquæduct. [Africano PF. V.	11.42.3
	Iunius.		
	Kal. Iun.	Cp. l. 8. De curioſ. [Marcello Magiſtro Offic.	12.23.4
	Pr. Non. Iun.	Med. l. 3. De commeatu. [ad Andromachum PF. V.	
	xvii kal Iul.	Med. { L. 6. De exſec. & exac. [ad Prouin. & ad Proc. L. 146. De decur. [Dextro PF. P.	12.61.3
	xv. kal. Iul.	Med. l. 12. De infirmandis his, &c. [Euſebio PF. P.	
	xi. kal. Iul.	Med. l. 32. De oper. publ. [Enſebio Conſul. Siciliæ.	8.12.10
	ix. kal. Iul.	Med. l. 20. De extr. ſiue ſord. mu. [Meſſian. Co. R. P.	10.47.16
	viii kal. Iul.	Cp. l. 27. De hæret. [Cæſario PF. P.	
	Iulius.		
	iii. Non. Iul.	Med. l. 33. De oper. publ. [Vincenti K. Nb.	11.69.3
	Non. Iul.	Med. l. 6. De cognit. & proc. } Andronico PF. P.	
	Pri Id. Iul.	Med. l. 7. De exſec. & exact. } Andronico PF. P.	12.61.2
	vi. Kal. Aug.	Med. l. vn. Quor. bon. [Petronio Vic. Hiſpaniarū.	8.2.5
	Aug. ſtus.		
	vii. Id Aug.	Cp. l. 13. De pag. ſac. templ. [Rufino PF. P.	
	September.		
	iii. Non. Sept.	Cp. l. 28. De hæret. [Aureliano Proc. Aſiæ.	1.5.2
	xviii. ka. Oct.	L. 5. tit. 2. lib. 6. [Florentio PF. V.	
	iv. Kal. Oct.	L. 148. De decurionibus. [Theodoro PF. P.	
	Pr. kal. Octo.	L. 3. De patrociniis vic. [Heracliano Com. Ægypti.	
	October.		
	v. Non. Octo.	Cp. l. 6. De domeſt. & prot. [Addeo Com. & Mag. vtriuſque mil.	
	v. Id Octo.	L. 8. De pact. & tranſ. [Rufino PF. P.	2.3.41

Menſes et dies.		Cod. Iuſt.
Id. Octob.	Med.l.7.De mater.bon.[Florentino PF.V.	
x.kal. Nou.	Brixiæ l.27.De præt.quæſt.[Dextro PF.P.	
Nouember.		
xviii.kal. Dec.	Med.l.2.De incorporat.[Eulogio Com.R.	
viii kal. Dec.	Cp.l.29.De hæret.[Marcello Magiſt.Offic.	
iiii.kal. Dec.	Cp.l.13.De pal.ſac.larg.[Oſio Com.S.L.	
Prid.kal. Dec.	Cp.l.vn.De greg.domin.[Cæſario PF.P.	11.-15
December		
xv Kal. Ian.	Cp.l.56.De curſ.pub [Simplicio Magiſt.militum.	
xii.kal. Ian.	Med.l.24.De an.& trib. } Ennio ſuo Sal.	
vii.kal. Ian.	Med.{L.25.De nauicul. L.149.De decurion. } Ennio ſuo Sal.	6 30 16
iii.kal. Ian	Cp.l.150.De decurionib.[Cæſario PF.P.	.0 31 47
Iannarius.	*Arcadio* IV. *& Honorio* * III. *AA.Coſſ.*	
xvi.kal. Feb.	L.4.De mil.veſte. }Martinia. Co.S.L.	12.40.3
xv.kal Feb.	{Cp.l.14.De pal.ſac.larg. }Martinia. Co.S.L. L.6.De prox.Com.diſpoſ. } Oſio Magiſt. Offic.	
vii.kal. Feb.	Cp.l.8.De agent.in reb. } Oſio Magiſt. Offic.	
Prid. kal Feb.	Cp.l.9.eod.tit. } Oſio Magiſt. Offic.	
Februarius.		
Non Feb.	Cp.PP.Alexād.l.1.De Alex.pleb.primatib. [Gennadio PF.Aug.	1.4.6
Id. Febr.	Cp.l.14.De bonis proſc. }Cæſario PF.P.	
xvi.kal. Mart	Cp.{L.7.De proxim.Com.diſp. }Cæſario PF.P. L.5.De cēſit.peræquat.& inſpector.[Herodi.	
xv. kal. Mart	Cp.l.8.De proximis Com.diſpoſ.[Claudio PF.V.	12.19.3
xii. kal. Mai.	Cp.l.15.De remilit.[Remiſtheo Duci Armeniæ.	5.37.24
vi.kal. Mart.	Cp.l.4.De adminiſt.& per. tut. [Eutychian.PF.P.	
v kal. Mart.	Cp.l.19.De cohort.princ.& corn. [Euthy.Vic.Aſ	12.58.8
iii. kal. Mart.	Cp.{L.10.De agent.in reb.[Oſio Magiſt.Offic. L.10.De Iud.cæl.& Sam.[ad Iudæos.	1.9 8
Martius.		
v.Non. Mart.	Cp.l.30.De hæret.[Clearcho PF.V.	1 5.3
xiiii.kal. Mar.	Med.l.6.De cenſit.peræq.& inſp.[Hilario PF.P.	
xii kal. Apr.	L.3.De teſtam.& cod [Æternali Proc.Aſiæ.	6.23.17
x kal. Apr.	Cp.l.6.De apoſtat. }Cæſario PF.P.	
viiii.kal. Ap.	L.34 De oper.pub. }Cæſario PF.P.	8.12.11
viii.kal. Apr	Cp.l.24 De erogat mil.ann. }ad Paulum.	12 19.39
v.kal Apr.	Cp.l.15.De iur.fiſc. }ad Paulum.	7.38.3.&
iiii.kal. Ap.	Med.l.7.De cenſit.peræq.[Euſebio PF.P.	11.66.2
iii.kal. Apr.	{L.8.De diu.reſc. }Remigio PF.Aug. Cp.l.7.De contr.emptione. }Remigio PF.Aug.	11.57.6 1 23.1
Aprilis.		
Prid Id. Apr.	Med.l.vn.De pretio panis oſtienſ.[Theod.PF.P.	
xvi.kal. Maj	L.21.De erogat.mil.an.[Cæſario PF.P.	
xiv.kal. Maj.	Med.l.3.De teſtim.extrib.& prot. [Florētin.PF.V.	
xi.kal. Maj.	Cp.l.31.De hæret. }Cæſario PF.P.	
x.kal. Maj.	L.32.eod.tit. }Cæſario PF.P.	

* Perperā Honor. IIII. vel XII.

Cp.

Menſes et dies		*Cod.Iuſt.*
VIII.*Id.Maj.*	Cp. { L.21.De pet.& vlt.dat.[Laurẽtio Co.R.P. L 1.De iur.lib.[ad Cæſarium PF.P. L.11.De Iud.cæl.& Sa [ad Claud.Co.Oriẽt.	
VII.*Kal.Maj*	Cp.l.1.De maiuma.[Cæſario PF.P.	11.45.1
VI *kal.Maj*	Med.l.9.De deſert.& occ.eor.[ad Populum.	
Maius.		
Non Maj.	Med.l.151.De decurionib.[Petronio Vic.Hiſpan.	
XIV.*Kal.Iun.*	L.55 De appellat.[Meſſalæ PF.P.	
x *kal.Iun.*	Cp.l.25.De erogat.mil.ann [Eutychiano PF.P.	12.38.10
III.*kal.Iun.*	Med.l.22.De erog.mil.an. } Hilario PF.P.	
Iunius.		
XVI.*Kal.Iul.*	L.23.De erog.mil.an. } Hilario PF.P.	12.38.8
Iulius.		
VII.*Id.Iul.*	L.19 De piſtor.& catab.[Euſebio PF.P.	
XI.*kal.Aug.*	Cp.l.56.De app.& pœn.ear. [Nebridio Proc.Aſiæ.	7.62.28
VI *kal.Aug*	Mnizo l.57.De appellat [Eutychiano PF.P.	1.4.6 &
III.*kal.Aug.*	Cp.l.13.De an.ciuic.& pan.grad.[Africano PF.V.	7.62.29
Auguſtus.		
III.*No.Aug.*	Cp. { L.18.De acc.& inſcript.[Maximo PF.P. L.152.De decurion.[Africano PF.V. L.15.De bon.proſcript.[Cæſario PF.P.	 2.7.3 9.49.9.
IV.*Id.Aug.*	Med.l.32.Quor.app.nõ reci. [Apollodor. Co.R.P.	7.65.8
Pr.Id.Aug.	Cp. { L.2.De prædiis Senatorum.[Cæſario PF.P. L.3.eod.tit.[Africano PF.V.	
Pr.kal Sept.	Cp.l.9.De indulg.crimin.[ad Cæſarium PF.P.	
October.		
Pr.Non Octo	Cp. { L.vn. Vnde lib. L.5.De leg.her. } Aureliano PF,V.	
November.		
VI.*kal Dec.*	Cp l.3.De inceſtis nupt.[Eutychiano PF.P.	5.5.6
December.		
XI.*Id Dec.*	Cp.l.14.De pag.ſac.& templis.[Cæſario PF.P.	
XVIII.*kal Ian*	Cp.l.2.Si curialis rel.ciu.rus.&c. [Eutychian.PF.P.	
XV *kal.Ian.*	Med.l.4.Vnde vi.[Arriano Conſul.Liguriȩ.	
X.*kal.Ian.*	Cp.l.28.De præt.& quæſt.]Simplicio PF.P.	
VII *kal.Ian.*	Cp.l.vn.De vſu ſell.[Claudio PF.V.	
V.*Kal.Ian*	L.2.De conlat.ær.[Hilario.	
III.*kal.Ian.*	Cp.l.29.De præt.& quæſt.[*PF.V.	10.19.1
Prid.kal.Ian.	Cp.l.30.De præt.& quæſt.[Eutychiano PF.P.	
	Sine die.	
	Regio l.35.De oper.publ.[Cæſario PF.P.	
Ianuarius.	*Cæſario & Attico VV*.CC.*Coſſ.*	
Prid.kal.Feb	Med. { L.21.De extraord.ſiue ſord.mu. L.30.De Epiſc.Eccl.& cler. } Theodoro PF.P.	
Februarius.		
XV *kal.Mart.*	Med.l.7.De ſuar.pec.& ſuſcept.[Florẽtino PF.V.	
XIV.*ka.Mar*	Cp.l.1.Ad legem Iul.de amb.[ad Cæſarium PF.P.	

Menſes et dies.		*Cod. Iuſt.*
xi. kal. *Mart.*	Cp.l.vn. De argenti pretio quod theſ.infer.	10.76.1
v. kal. *Mart.*	Cp.l.57. De curſ.publ. [Remiſteo Duci Armeniæ.	12.51.16
Martius.		
Pr. Non. Mar.	Cp.l.1. De ſuperexact. [Cæſario PF.P.	10 20 1
xvi. kal. *Apr.*	Med.l.3. Queadm.mu.ciuil.ind. [Probin.Proc.Afr.	10.31.52
xv. kal. *Apr.*	Med.l.3. De priuil.corp.vrb.Ro. [Florentio PF.V	11 14.1.
Aprilis.		
kal. *Apr.*	Cp.l.33. De hæretic. [Eutychiano PF.P.	
vii. *Id. Apr.*	L.vn. Quib.mil.ad vrb. [ad Populum.	
vi. *Id. Apr.*	Cp.l.9. De proxim. Com.diſpoſit. [Cæſario PF.P.	
xvii. ka. *Maj.*	Med. { L.27. De nauiculariis. L.5. De naufragiis. L.3. De can.frum.vrb.Ro. L.6. & 7.tit.2.lib.6. L.31. De præt.& quæſtor. } ad Sen.& Pop.	11 32 2
xii. kal. *Maj.*	Med.l.24. De ſuſc.præp.& arc.	
iii kal. *Maj.*	Cp.l.8.tit.2.lib.6. [Cæſario PF.P	
Maius.		
ix. *Kal. Iun.*	Med.l.1. De collegiatis. [Graccho Cōſ.Campaniæ.	
Iunius.		
xv. kal. *Iul.*	Cp. { L.2. De his q ad Ecc.cōſ [Archelao PF.Aug. L.12. De Iud.cæl.& Sam. [Anatol.PF.P.Illy. L.12. De tironib. [Sperechio Com.R.P.	
viiii. kal. *Iul.*	Cp.l.10. De prox.Com.diſpoſit. } Cæſario PF.P.	
Iulius.		
kal. *Iul.*	Cp.l.13. De Iud.cæl.& Samar. } Cæſario PF.P.	
iii. *Non. Iul.*	Med.l.11. De proxim.Com.diſpoſitionū. [Hadriano Mag.Off.	
vii. *Id. Iul.*	Cp.l. 4. De condit.in pub.horr. [Anatolio PF.P. Illyrici.	10.26.3
iii. *Id. Iul.*	Cp.l.omnes. De iis quæ adm.&c. [Cæſario PF.P.	
Pr. kal *Aug.*	Cp.l.32. De præt.& quæſt.	
September.		
Pr. Non. Sept.	Ancyræ. { L.4. De prædiis Senat. L.3. Ad leg.Corn.de ſic. } Eutych.PF.P.	9.8.5
viii kal. *Octo.*	Patauil.13. De tironibus. [Theodoro PF.P.	
vi. kal. *Octo.*	Cp.l.4. De teſtam.& codic. [Africano PF.V.	6.23.18
November.		
Kal. Nou.	{ L.36. De oper.publ. L.7. De aquæductu. } Aſterio Com.Orientis.	11.42.4
vi. *Id. Nou.*	Cp. Nepræter crimen maieſtat.&c. [Eutychiano PF.P.	
Pr. Id. Nou.	L.14. De tironibus. [Mineruio Com.R.P.	
ix. kal. *Dec.*	Cp.l.43. De vſuris.	
viii. kal. *Dec.*	Cp.l.9. De iuriſdict. [Archelao PF.Aug.	
December.		
xvi. kal. *Ian.*	Med.*l.14. De iure fiſc. [Hyperechio Com.R.P.	*.32 11 &
xv. kal *Ian.*	Med.l.5. Vnde vi. [Petronio Vic.Hiſpaniarum.	8.5 2

* *Grat. Valent & Theodoſ.*

Med.

Menſes et dies.		*Codex Iuſtin.*
xII.*kal.Ian.*	Med. { L.2.De Com.rei milit. / L.19.De diu.off.& app. / L.154.De decurionib. / L.155.eod.tit. / L.156.eod.tit. } Florētino PF. V.	10 31.49
vII *kal.Ian.*	Med.l.9.tit.2.lib.6.	
	Sine die.	
	PP.in Foro Traiani. { L.2.De habi quo vti oporet. / L.vn.De campo Mart. } ad Pop.	
Ianuarius.	***Honorio A.*IV.*& Eutychiano V.C.Coſſ.***	
kal.Ian.	Med.l.37.De oper.publ.[Theodoro PF.P.	
v.*kal.Feb.*	Cp.l.16.De re mil.[Theophilo Vic.Aſiæ.	
Februarius.		
kal.Feb.	Cp.l.17.De re milit.[Romuliano PF.V.	12.36.13
III.*Non.Feb.*	Cp.l.10.De iuriſdictione.[ad Eutychianũ.PF.P.	1.4.7.&
vIII.*Id.Feb.*	Cp.l.5.De metat.[Oſio Magiſt.Offic.	1.9.8
III.*Id.Feb.*	Med.l.157.De decur.[Theodoro PF.P.	12.41.5
xvI.*kal.Mar*	Cp.l.1.Si ſecundò nupſ.mul.[Aſterio Com.Oriēt.	
xII.*kal.Mar.*	Med.l.58.De curſ.publ. } Vincentio PF.P.	12.51.17
xI *kal.Mar.*	Med.l.vn.De Burgariis. } Vincentio PF.P.	
Martius.		
Iv.*No.Mart.*	Cp.l.34.De hæret.[Eutychiano PF.P.	
II.*Non.Mart.*	Cp.l.7.Ad S.C.Claudian.[ad Anatol.PF.P.Illyr.	
Non Mart.	Cp.l.8.De cenſit.peræq.& inſp.[Eutychian.PF.P.	11.58.10
v.*Id.Mart.*	Cp.l.3.De paſcuis.[Simplicio Co.& Mag.vtr.mil.	11.60.1
III.*Id Mart.*	Med l.3 De calumniat.[Victorio Proc.Afr.	
vIII *kal.Ap*	Cp.l.24.De erog.mil.ann.	
III.*Kal.Ap.*	Med.l.10.tit.2.lib.6.[Felici PF.V	
Aprilis.		
Prid.Id.Ap.	Med.l.4. De can.fru. vrb.Ro. } Theodoro PF.P.	
xvII.*kal.Maj*	Med.l 20.De piſtor.& catab. } Theodoro PF.P.	
vII.*kal.Maj.*	Med.l.31. De Epiſ.Ecc.& cler. } Theodoro PF.P.	1.3.10
III *kal Maj*	Med.l.vn.Qui cōd.rei priu.&c.[Eulogio Co.R.P.	
Maius.		
x.*kal.Iun*	Cp.l.25.De erog.mil.an.[Eutychiano PF.P.	
Ix.*Kal.Iun.*	Med. { L.11.De iuriſdict.[Theodoro PF.P. / L.4.De conlat.fund.patr.[Firmin.Co.S.L. }	
Iunius.		
Iv.*Kal Iun.*	Niciæ l.14.De numer.act.ſcrin.[Seuero PF.V.	12.50.6
Iulius.		
v.*Non.Iul.*	Cp.l.38.De oper.publ.[Eutychiano PF.P.	
vII.*kal.Aug.*	L.32.De Epiſc.Eccl.& cler.[Cæſario PF.P.	
vI.*kal.Aug.*	Mnizo. { L.16.De pœnis. / L.3 De his qui ad eccl. } Eutych.PF.P.	1.4.6 / 1.3.12
III.*kal.Aug.*	Niſo.l.33.De Epiſc.Eccl.& cler. } Eutych.PF.P.	
September.		
Id Sept.	Med.l.158.De decur.[Theodoro PF.P.	

Menſes et dies.		*Cod Iuſtin.*
vi. kal.Octo.	Med.l.12.De fil.mil.app.]Stiliconi & Mag.vtr.mil.	
October.		
v.Id Octob.	Cp.l.36.De oper.pub.[Seuero PF.V.	8 12.13
viii.Kal.Nou	Cp.l.159.De decurion.[Eutychiano PF.P.	8 3.12.& 10 31 50
vi.Kal.Nou.	Med.l.22.De petit.& vlt.dat. } Firmin.*Co.S.L.	
Nouember.		
kal Nou.	Med.l.2.De dom.ad rẽ pr.per. } Firmin.*Co.S.L.	
viii. kal.Dec	Cp.l.160.De decurionibus.[Optatio PF.V.	
December.		
xviii. ka Ian.	Cp.l.4.de fabricenſ.[Oſio Magiſt.Offic.	11.9 3
	Sine die.	
	PP.Prog.Vari V.C.Vic.Vrb.R.l.25.De ann.& tri. [Mineruio Com.R.P.	10.16.10
Ianuarius.	*Theodoro V.C.Conſule.*	
xvi kal Feb.	Cp.l.17.De pœnis.[Aureliano PF.P.	
iiii. Kal Feb	Rau.l.15.De pag.ſac.& tẽpl.[Macrobio PF.P.Hiſpaniarũ & Procliano Vicario V.Prouinciarũ.	
Februarius.		
xiv. Ka Mar	Med.{L.28.De nauicul. / L.8.De præd.nauic.} Meſſalæ PF.P.	11.9 3
Martius.		
vi Id.Mart.	Cp.l.4.De patroc.vic. } Eutichiano PF.P.	
Prid. Id.Mar	Cp.l.1.De nauib.non exc. } Eutichiano PF.P.	
xvii kal.Ap	Med.l.11.De agent.in reb.[Hadriano Mag.Offic.	
xv.Kal.Apr	Med.l.25.De ſuſc.prep.& arc.[Firmino Com.R.P.	
Aprilis.		
Non.Apr.	Med.l.9.De cẽſit.perę.& inſpect. } Meſſalę PF.P.	
iii.Id.Apr.	Med.l 14.De Iudæ.cæl.& Samar. } Meſſalę PF.P.	
iii.kal.Maj	Med.l.4.De itin.mu. } Meſſalę PF.P.	
Maius.		
viii.Id Maj.	Cp.l.26.De luſtr.conlat.[Clearcho.PF.V.	
xvi.kal.Iun.	Med.{L 3.De his quę ex publ.cõlat.[Meſſal.PF.P. / L.35.De hæret [Dominatori Vic.Afr.	10.73.3
viii.kal.Iun.	Cp.l.5.De patroc.vic.[Meſſalæ.PF.P.	
Iunius.		
Prid.Non.Iun	Med.l.17 De luſtr.conlat.[Conſul.Numidiæ.	
viii.Id.Iun.	Brixiæ l.3 De habi.quo vti oport.[Flauiano PF.V.	
vii.Id.Iun.	Med.l.58.De appellat.[Theodoro.PF.P.	7.62.30
Prid Id.Iun.	Veronæ l.59. De appell. [Simplicio Præſidi Trip.	
xiii kal Iul.	Med.l.26.De an.& trib. [Vincẽtio PF.P.Galliarũ	
vii kal.Iul.	Brixiæ l.34. De Epiſ.Eccl.& cl [Sapidian.Vic.Afr.	1.3.13
Iulius.		
Prid.Non Iul.	Cp.l.36.De hæretic. } Eutychiãn. PF.P.	
iii.Id Iul.	Damaſo l.16. De pag.ſac.& tẽp. } Eutychiãn. PF.P.	
xiii.kal.Au	L.vn.De ſatur.& Suba. } Meſſalæ PF.P.	
Auguſtus.		
xvi. Kal.Sept.	L.161.De decurionibus. } Meſſalæ PF.P.	10.31.51

*Malè Comit.R.P.

Pataui

Menſes et dies		Codex Iuſtin.
xiv.ka.Sept.	Pataui l.1.De religione. } Apollodoro Proc.Af.	
xiii.kal.Sept	Pataui l.17.De pa.ſa.& tẽp } Apollodoro Proc.Af.	–
xii.kal.Sept.	{ L 6.De quæſtionibus. / L.8.De contr.empt. } ad Meſſalam PF.P.	9.41.17 4.44.17
iii.kal.Sept.	L.18.De pag.ſac.& templ.[Apollodoro Proc.Afr.	
September.		
Kal.Sept.	Med.l.162.De decurionib.[Benigno Vic.Vrb.Ro.	
Pr.Non.Sept.	Altino l.5.De can.frum.Vrb Rom.[Meſſalæ PF.P.	11.22.3
Id.Sept.	Med. { L.1.De excoct.& tranſ.an.[Stiliconi Com. & magiſt.vtriuſque militiæ. / L.vn.De centur.[Vincentio PF.P.	12 39.1
vii kal.Oct.	Cp.l.vn.De Comit.conſiſtor.[Seuerino.PF.V.	12.10.1
iv.Kal Octo.	Altino l.6.De can.frum.vrb.Rom. { Meſſalæ PF.P.	11.22.3
iii.Kal Oct.	Altino l.15.De exactionibus. { Meſſalæ PF.P.	
October.		
vi.No.Octo.	Cp.l.2.De Maiuma.[Aureliano PF.P.	
viii.kal.Nou	Med.l.12.De agent.in rebus.[Theodoro PF.P.	
Nouember		
Pr.Id.Nou.	L.6.De princ.ag.in rebus.[ad Anatoliũ PF.P.Illyr.	
xii Kal.Dec.	{ L.4.De dilation.[Meſſalæ PF.P. / Med.l.16.De iure fiſc.[Apollodoro.	3.11 7
December.		
kal.Dec.	{ Med.l.5.Quib. equor.vſus conc.[Benigno Vic. vrbis Romæ. / Altino l.16.De bon.proſc. [ad Peregrinũ Com. & Procuratorem diuinæ domus.	
iii.Id.Dec.	L.163.De decur.[Eutychiano PF.P.	
xi.kal.Ian	L.16.De pal.ſac.larg.[Meſſalæ PF.P.	
x Kal.Ian.	Med.l.17.eod.tit.[Longiano Com.S.L.	
v.kal.Ian.	{ Med.l.7.De aquæductu.[Meſſalæ PF.P. / L.164.De decurionibus. } Eutychiano PF.P.	
iii.kal.Ian:	L.165.De decurionibus. } Eutychiano PF.P.	1.9.9
	Sine die.	
	Cp.l.15.De pal.ſac.largit.[Conſtantio Com.S.L.	
Ianuarius.	*Stilicone & Aureliano VV.* CC.*Coſ.*	
xvi.kal.Feb.	Med.l.6.De metat.[Vincentio PF.P.	12.41.3
xi.kal Feb.	Cp.l.8.De metatis.[Æmiliano Magiſt.Offic.	12.41.4
ix kal.Feb.	Rom.in foro Apr.l.29.De nauic.[Flauiano PF.V.	11.1 5
iii.kal.Feb.	Med.l.12.De Veteran. [Stiliconi Magiſt.vtr.milit.	
Februarius.		
Pr.Non.Feb.	Rau.l.35.De Epiſc.Eccl.& cler. } Hadriano PF.P.	
v.Kal.Mar.	Rau.l.37.De hæret. } Hadriano PF.P.	
Martius.		
Pr.Id.Mar.	L.2.De ſuperexact.[Apollodoro Proc.Afr.	10 20.1
xiv.kal.Apr	Med.l.18.De re mil.[Stiliconi Magiſtro militum.	12.36.14
vi.kal.Apr.	Altino l.vn.De patorn.horr.portu.[Meſſalæ PF.P.	
Maius.		

Menſes et dies.		*Cod Iuſtin.*
xvi.kal.Iun.	Med.l.10.De deſer.& occu.cor.Vincẽ.PF.P.Gall.	
Pr.Kal.Iun.	Med.l.2.Ad legẽ Iul.de amb. } Põpeiano Pro.Af	9.26.1
Iunius.		
Kal.Iun	Med.l.60. De app.& pœ.ear. } Põpeiano Pro.Af	
vi.Id.Iun.	Med. { L.7.De metatis. L.26.De ſuſc.præp.& arc.[Benig.Vic.vr.Ro.	10.70.11
xvi.kal.Iul	L.30.De nauicul.[Pompeiano Proc.Afr.	
iii.kal.Iul.	Med. { L.1.De his q cõd.prop.rel. L.2.eod. L.3.eod. } Vincẽt. PF. P.Galliarũ.	11.65 6
Pr.Kal.Iul.	Med. { L.18.De luſtr.conlat. L.166.De decurionib. } Põpeiano Proc. Afr.	
Iulius.		
iiii. Id.Iul.	Med.l.vn. Vtrum vi. [Vincẽtio PF.P.Galliarum.	11 47.14
Auguſtus.		
viii.Id.Aug	Rau.l.10.De indulgent.crim. [Romulo PF.P.	
xiv kal.Sept.	Brixiæ l.61.De appell.[Flauiano PF.V.	
September.		
iii.kal Oct.	Aquil.l.vn.De conſulat.& Præſ.[Meſſalæ PF.P.	
October.		
iii Non Octo.	Rau.l.3.De cõla.don.vel rel.[Hadriano PF.V.	
Nouember.		
vi.Id Nou.	Med.l.8.De aquæd. [ad Flauianum PF.V.	
Id. Nou.	Rau.l.27.De an.& trib.[Saluino Com.R.P.	
xv.kal.Dec.	L.59. De curſ.publ. } Meſſalę PF.P.	12.51.18
vi.Kal.Dec.	Med.l.5.De loc.fund. iur.emphy. } Meſſalę PF.P.	
v.kal.Dec.	Med. { L.60.De curſ.publ. L.2.De diſcuſſoribus. L.1.De his q pot.nom.&c. } Meſſalę PF.P.	
December.		10.30.2
vi.Id.Dec.	Cp.l.1.De aſſeſs.domeſt.& canc. [Cæſario PF.P.	2.15.1
v.Id.Dec.	Med.l.61.De curſu publ.[Vincentio.PF.P.	
Prid kal.Ian.	Med. { L.3.De cõcuſſ.aduoc. L.28.De an.& trib. } Põpeiano.Proc.Af. L.27.De ſuſc.præp.arc.[Põpeiano ſuo Sal.	12 62.3
Februarius.	*Poſt Conſulatum Stiliconis & Aureliani VV.CC.*	10.70.12
iii. kal.Mart.	Med.l.28.De ſuſc.præp.& arc. } Pompe.Proc.Af.	
Iulius.		
Prid.Id.Iul.	Med.l.36. De Epiſ.Ecc.& cler. } Pompe.Proc.Af.	
Ianuarius.	*Vincentio & Frauitta** VV.CC.*Coſ.*	
xiiii.kal Feb	Cp. { L.17.De bonis proſc. L.23.De pet.& vlt.dat. } Studio Com.R.P.	
Februarius.		
iii.Non.Feb.	Cp.l.62.De curſ.publ.[Cæſario PF.P.	
Id Feb.	Med.l.2.De equor.conl. [Pompeiano Proc.Afr.	
iiii.kal.Feb	Med.l.11.tit.2.lib.6.[Troino Com.S.L.	
Martius.		
xii.Kal.Apr.	Med.l.3.De equor.conl.[*PF.P.	

**In pleriſque, Frauitto.*

	Menſes et dies	CHRONOLOGIA.	Cod. Iuſtin.
	viii.kal.Ap.	L.1.De indictionibus.[Pompeiano Proc.Afr.	
	v.kal.Apr.	Med.l.5.De tab.logo.& cenſ.[Hadriano PF.P.	
	Pri.kal.Apr.	Med. { L.26.De ero.mil.an. / L.63.De curſ.publ. / L.29.De an.& trib. } Prouincialibus prouinciæ Procõſular.	12.38.11
	Iunius.		
	vii kal.Iul.	Med.l.3.de indulg.deb. [Andromacho PF.V.	
	Iulius.		
	iii.Non.Iul.	Med.l.41.De oper.publ. } Hadriano PF.P.	
	iii.Id.Iul.	Med.l.16.De exactionib.	
	vi.kal.Aug.	L.6.De loc.fund.iuris emph.[Neſtorio Com.R.P.	10.19.7
	September.		11.72.1. & 4.44.18
	Pr.Id.Sept.	Cp.l.12.De prox.Com.diſpoſ.[Clearcho PF.V.	
	iii.Kal.Octo.	Altino l.1.De Offic.Vicar.	
	Martius.	*Arcadio & Honorio AA.V.Coſſ.*	
	xi.kal.Apr.	Cp.l.14.De ann.ciu.& pane grad.[Clearcho PF.V.	
	December.		
	viii.Id.Dec.	Rau.l.15.De tironibus.[Decio PF.V.	
		Sine die & Coſſ.	
		L.vlt.De prætoribus.[Seuero PF.V.	
		IMPPP. ARCAD. HONOR. ET THEOD.	
	Februarius.	*Theodoſio A.I.& Rumorido V.C.Coſſ.*	
* *Arcad. & Hono.*	x.kal.Mart.	Rau. { L.19.*De luſtr.conl. / L.29.De ſuſc.præp. } Septimio* Proc.Afr.	
**al. Septimino.*	vi.Kal.Mart.	Rau.l.11.De deſert.vel occ.eor.[Hadriano PF.P.	
	Martius.		12.6.2
	viii.Id.Mart.	Rau.l.21 De piſt. & catabol.[Vitali PF.Ann.	
	vii.kal.Ap.	Rau.l.64.De curſ.publ.[Septimino Proc.Afr.	
	Maius.		12.51.19
	iii.Kal.Iun.	Rau.l.3.Ad legem Iul.de amb.[Strategio Vic.Afr.	9.29.1
	Iulius.		
	kal.Iul.	Rauen.l.13.De agent.in rebus. } Hadriano PF.P.	
	viii.kal.Aug	Rau.l.12. De deſert.vel occ.eor.	
	October.		
	vi.Non.Octo.	{ L.13. De deſertor. vel occ.eor. / L.14.eod.tit.	
	Ianuarius.	*Honorio A.V I.& Ariſteneto Coſſ.*	
	iiii.Kal.Feb.	Cp.l.4.De his qui ſup.rel.cont. [Anthemio Mag. Offic.	
	Februarius.		
* *Arcad. & Honor.*	iii.Non.Feb.	Cp.l.15.*De Iudæis cæl.& Sam.[Eutychiano PF.P.	
	iiii.Kal.Mar.	Rom.l.65.De curſ.publ. } Hadriano PF.P.	
	Martius.		
	ix Kal.Apr.	Rom l.2.De excoct.& tranſ.	12.39.2
	Aprilis.		
* *Arcad. & Honor.*	x.kal.Maj.	Rom.l.16.*De Iud. cæl.& Sam.[Romuliano PF.P.	
	Iunius.		
	Prid.Kal.Iul.	Cp.l.14.De ag.in rebus.[Anthemio Magiſt.Offic.	12.20.1

	Menſes et dies.		*Codex Iuſtin.*
	Iulius.		
	VIII.*Id.Iul.*	Rom.l.4.De decur.vrb.Rom. { Ex ſuperātio, Iulio & ceteris decurial.	11.13.1
	Prid.Id.Iul.	Cp.l.42.De op.publ. [Eutychiano PF.P.	
* *Arcad & Honor. vt in ſeq.*	VIII.*ka Aug.*	Rom.l.17.*De Iud.cæl.& Sam. [Hadriano PF.P.	
	III.*kal. Aug.*	Cp.l.5 De fabricenſ [Anthemio Magiſtro Offic.	
	Auguſtus		
	XV.*kal Sept.*	L.31.De nauicul. [Hadriano PF.P.	1.3.15
	III.*Kal Sept.*	Cp.l.37.De Epiſc.Eccl.& cler. } Studio PF.V.	
	September.		
	III.*Id Sept.*	Cp.l.5.De his qui ſup.rel.cont. } Studio PF.V.	
	Nouember.		
	XIV.*kal.Dec.*	Cp.l.6.De his qui ſup.relig.cont.[Eutychian.PF.P.	
		Stilicone II.*& Anthemio VV*.CC.*Coſ.*	
	Februarius.		
	Pr.Non Feb	Rau.l.2.De Epiſc.iud.[Hadriano.	
	Pr.Id.Feb.	Rau. { L.38.De hæret. / L.3 Ne ſanct.bapt.iter. / L.4.cod.tit. / L.5.cod.tit. } Hadriano PF.P.	
	Martius.		
	III.*Non.Mar.*	Rau.l.2.De relig.[Diotimo Proc.Afr.	
	Iunius.		
	Prid.Id Iun.	L.4.De vſur.[Optato PF.V.	
	Iulius.		
	VI *Id Iul.*	Ancyr.l.1.Ne quis in pal.maneat.[ad Anthe.PF.P.	
	XI *kal Aug*	Rau.l.62.De appell.[ad Diotimum Proc Afr.	
	X.*Kal.Aug*	Ancyræ l.vn.De menſoribus [Æmilia.Mag.Offic.	12.28.1
	Auguſtus.		
	Prid Id.Aug	Ancyræ l.18.De pal.ſac.larg. [Neſtorio Com.R.P.	12.24.9
	September.		
	VIII.*Kal.Oct.*	Rau.l.43.De op.publ.[Hadriano PF.P.	
	Nouember		
	VIII.*Id.Nou.*	L.24.De petit.& vlt.dat. [Anthemio PF.P.	
	December.		
† *Tp Diotimo.*	VI.*Id.Dec.*	Rau.l.39.De hæret. [Diodimo † ſuo Sal.	
		*Arcadio A.VI. & Probo V.*C.*Coſ.*	
	Ianuarius.		
	III.*Id.Ian.*	Rau.l.2.De nauibus non exc. } Lōginiano PF.P.	11.3.1
	Februarius.		
	V.*Id.Feb.*	Rau.l.10.De cenſit.peræq. } Lōginiano PF.P.	
	Martius.		
	VIII.*Kal. Ap.*	Rau.l.15.De deſer.vel occ.cor. } Lōginiano PF.P.	12.46.3
	Aprilis.		
	kal.Apr.	Cp.l.27.De erog.mil.an. { Anthemio PF.P.	
	V.*Id.Apr.*	Cp.l.28.De erog.mil.an. { Anthemio PF.P.	12.38.12
	XV.*kal.Maj.*	Rau.l.16.De tironibus. } Prouincialibus.	
	XIII *kal.Maj.*	Rau.l.17.De tironibus. } Prouincialibus.	

Cp.

	Menſes et dies		Cod.Iuſt.
	IIII Kal. Maj.	Cp.l.10.De famoſ.lib. [Anthemio PF.P.& Patrit.	
	Iunius.		
	v.kal.Iul.	Cp.{L.13 De muril.& gyn.[Filomettori Com.S.L.	11.7.10
*Arc. & Honor.		L. 44.*De oper.publ. } Æmiliano PF.V.	
	Iulius.		
	XIII Kal Aug	Cp.l.6.De denũt.vel ed.reſ. } Æmiliano PF.V.	8.1.4
	September.		
	Pr.Non.Sept.	Altino l.30.De an.& trib.[Sapidiano Vic.Afric.	
	October.		
	III.Non.Oct.	Cp.l.167.De Decurionib.[Anthemio PF.P.	
*Arc. & Honor. vt in ſeq.	XI.Kal.Nou.	Cp.l.45.*De op.publ. } Æmiliano PF.V.	
	Nouember.		
	XI.Kal.Dec.	Cp.l.46.De op.publ. } Æmiliano PF.V.	8.11 9
	v.Kal Dec.	Cp.l.1. Ne Com.& Trib. lau. præſt. } Anthemio PF.P.	
	December.		
	Kal.Dec.	Cp.l.vn.De priuil.dom.Auguſtæ. } Anthemio PF.P.	
	VII.Id.Dec.	Rau.l.33.Quor.app.nõ rec. [Neſtorio Co.& Duci	
	Ianuarius.	*Honorio* VII.*& Theodoſio* * *iterum AA.*Coſ.	
*Malè Theodoſio III.	XVII.Kal Feb.	Rau.l.46.De hæret.[Theodoro PF.P.11.	
	VIII Kal. Feb.	Cp.l.13.De proxim.Com.diſpoſ.	
	Februarius.		
	VIII.Ka.Mar.	Rom.l.40.De hæret.[Senatori PF.P.	1 5 4
	Martius.		
	XVI.Ka.Apr.	Cp.{L.20.De cohort.princ. / L.8.De mater.bonis.} Anthemio PF.P.	12 58.10
	XI Ka.Apr.	L.18.De tironibus.[Stiliconi Com.& Magiſt.mil.	
	Aprilis.		
	VI.Id.Apr	Rau.l.5.De decur.vrb.Rom.[Curtio PF.P.	
	III.Kal.Maj.	Rau.l.1.De terr.limitan.[Gaudentio Vic.Africæ.	
	Maius.		
*Honor. & Theod.	IV.Non.Maj.	Cp.l.29.*De erog.mil.an.[Anthemio PF.P.	12.51 20
	Iunius.		
	III.Id.Iun.	L.4.De immun.conceſſ.[Baſilio Com.SL.	
	Auguſtus.		
	IIII.No.Aug.	Cp.l.66.De curſ.publ.[Anthemio PF.P.	
	October.		
	Id.Octob.	Rau.l.14.De prox.Com.diſp.[Epiphanio PF.V.	12.19 4
	Nouember.		
	XVII.Kal.Dec.	Rom.{L.38.De Epiſ.Ecc.& cle. / L.41.De hæreticis.} Porphyr.Pro.Af.	
	VIII.Ka.Dec.	Cp.l.2.Ne quis in pal.man [Anthemio PF.P.	
	Ianuarius.	*Baſſo & Philippo VV.*CC.Coſ.	
*Arc. & Honor. vt in ſeq.	XVIII.Ka.Feb.	Rom.l.8.*De ſuar.pec.& ſuſc.[Hilario PF.V.	11.16.2
	XVI.kal Feb	L.19.De pal.ſac.larg.[Monaxio PF.P.	
	VI.kal Feb.	L.30.De ſuſc.præpoſ.& arc.[Lucio Com.S.L.	10.70.13
	Februarius.		
	III.Non.Feb.	Rom.l.1.De offic.ciuil.Iud [Curtio PF.P.	1.43.1

	Menſes et dies.		*Cod.Iuſt.*
	xv kal. *Mart.*	L.15.De ann.ciuic.& pan.grad.[Monachio PF.V.	10.48.1
	Aprilis.	IMPP. HONOR. ET THEOD.	
	III. *Id. Apr.*	Cp.l.4.De equ.conlat.[Herculio PF.P.	
	v.kal. *Maij.*	Cp.l.7.De quæſtion.[ad Anthemium PF P.	
	Maius.		
	IIII.kal. *Iun.*	Cp.l.18.De Iud.cæl.& Sam.[Anthemio PF.P.	1.9.10
	September.		
* *Arc. & Honor. vt in ſeq.*	*Id. Sept.*	Med.l.4.*De indulg.debit. } Theodoro PF.P.	
	xv.kal. *Octob.*	L.20.De pœnis. } Theodoro PF.P.	
	XIIII.kal *Oct.*	Cp.l.14.De leg.& dec.leg.[Anthem. PF.P.& Patr.	
	VIII.kal. *Oct.*	Med.l.20.De bon.proſc. } Theodoro PF.P.	
	Nouember		
	VIII kal *Nou.*	L.21.eod.titulo. } Theodoro PF.P.	
* *Arc. & Hon.*	III. *Id. Nou.*	L.19.*De pœnis.[Donato Proc.Afr.	
	XVIII.ka. *Dec.*	Rau.l.42.De hære.[Olympio Mag.Offi.& Valent.	
	XVII.kal. *Dec*	Rom. { L.43.De hæret. / L.19.*De pag.ſac.& tẽpl. } Curtio PF.P	
* *Arcad. Honor. & Theod.*	xv.kal. *Dec.*	{ Rau.l.4.De teſtim.extr.& prot. / L.22.De bonis præſcriptorum. } Theodo. PF. P.	
	VIII *Kal. Dec.*	Rau l 44.De hæret.[Haue Donate k.Nb.	
	VII.kal. *Dec.*	Rau.l.19.De tiron.[Com.S.L.	13.44.3
	v. *Kal. Dec.*	Rau.l.45.De hæret. } Theodoro PF.P.	
	December.		
* *Arcad. Honor. & Theod.*	*kal. Dec.*	{ Rau.l.7.De Offic.Rect.pr. / L.39.*De Epiſc Eccl.& cler. } Theodoro PF.P.	1.40.11
	VII. *Id Dec.*	Cp.l.17.De exaction.[Anthemio PF.P.	10.23.2
	IIII. *Id. Dec.*	Rau. { L.25 De pet.& vlt.dat. / L 1.De litor & it.cuſt. } ad Theodorũ PF.P.	
		IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS.	
	Ianuarius.	*Honorio* VIII. & *Theodoſio* III. *AA.Coß.*	
	XIIII ka. *Feb*	L.32.De nauicularis.[Anthemio PF.P.	11.1.6
	XII kal. *Feb.*	Rau. { L.13.De fid.teſt.& inſtr. } Cęcilian.P.FP.	4.20.10
		L.5.De exhib.& tráſ.reis.	1.51.7
		L.6.eod.tit.	
		L.2.Vt intra an.cri.act.	
		L.3.De ſuperexactionib.	9.44.9
		L.vni Ne piſt. dẽt.filij.	1.53.9
* *Arc. & Honor.*	x. *Kal Feb.*	Cp.l.11.De cenſit.peræq.& inſp.[Anthemio PF.P.	
	VIII. *kal Feb.*	Rau.l.4.*De abolit.[Cæciliano PF.P.	9.44.3
	Februarius.		
	kal. Febr.	Rau.l.vn.Si nuptiæ ex reſc.pet.[Theodoro.PF.P.	5.8.1
	xv. kal. *Mart.*	Rau.l.vn.Qui à præb.tit.& equor.[Melitio PF.P.	
	VIII kal. *Mar.*	Cp.l.47.De op.publ. [Monaxio PF.V.	8.12.16
	v.kal. *Mar.*	Cp.l.2.De expenſ.lud.[Anthemio PF.V.	
	Martius.		
	XI kal *Apr*	Ro.l 13.De veteran.[Stiliconi Co.& Mag.vtr.mil.	
	x.kal. *April.*	Cp.l.30.De erog.mil.ann.[Anthemio PF.P.	12.38.13

Rau

	Menſes et dies		Cod.Iuſt.
	Aprilis.		
	kal. *Apr.*	Rau.l.19.De Iud.cæl.& Sam.[Iouio.PF.P.	19.11
	vi.kal.*Maj.*	Cp.l.1.De frum.vrb.Conſt.[Monaxio PF.V.	
	Maius.		
	xv.kal.*Iun.*	Cp.l.68.De decurionib. } Anthemio PF.P.	
	xiiii.ka.*Iun.*	L.4.Ne conl.tranſl.poſtul.	
	Iunius.		
	vi.kal.*Iul.*	Rau.{L.7.De denunt.vel.ed.reſc.[Iouio PF.P.	
		L 47.De hæreticis.[Iouino PF.P.	
	Iulius.		
	xiiii.ka.*Aug.*	Cp.l.33.De nauic. } Anthemio PF.P.	
	xiii.kal.*Aug*	L.vn.De auri pub.proſec.	11.1.7
	vii.kal.*Aug*	Rau. {L.3.De feriis. } Ioanni PF.P.	10.72.1
		L.8.De exſec.& exa.	1.9 13
	Auguſtus.		
	viii. *Id.Aug*	{Cp.l.3.De ſpectacul. [Anthemio PF.P.	11.46.5
		Karthag.l.9.De metatis.[Sapidiano.	
	September.		
	x.kal.*Octob.*	L.2.Quis in grad.præf.[Anthemio PF.P.	
	vii.kal *Octob.*	Rau.l.6.De decur.vrb.Rom. [Bonoſiano PF.V.	
	v kal *Octob.*	Cp.{L.169.De decurionibus. } Anthemio PF.P.	
		L.18.De exactionibus.	
	Nouember.		
	vi kal.*Dec.*	Rau l.170.De decurionibus.[Liberio PF.P.	
	Pri.kal.*Dec.*	Cp.l.31.De erog.mil.ann.[ad Anthemium PF.P.	
	December.		
	vii.*Id.Dec.*	Rau.l.171.De decurionib.[Dardano PF.P.Galliar.	
	iiii.*Id.Dec.*	Rau.l.2.De poſtliminio.[Theodoro PF.P.	
	viii.kal.*Ian.*	Cp.l.vn.De Hirenarchis. [Anthemio PF.P.	3.51.20. et
	Nouember.	*Poſt Conſulatum Honori* viii.*& Theodoſi* iii.*AA.*	1 4.12.
	vii.kal.*Dec.*	L.5.De indul.deb.[Honoratis & poſſeſſor.per Afr.	
* *al.Varrone al.Varane.*	*Ianuarius.*	*Varana*V.*C.*Conſule.*	
	vi.*Id Feb.*	Rau.l.20.De tironibus.[Macedonio Com.R.P.	
	Prid.*Id.Feb.*	Rau.l.11.De indulg.cri.[Gaiſoni Com.& Mag.Off.	
Martius	viii. ka.*Mar.*	Cp.l.48.De hæretic.[Anthemio PF.P.	
Aprilis.	kal.*Mart.*	L.49.& 50.De hæret. [ad Strategium.	
	Pri.Non.Ap	Cp.l.21.De cohort.princ.& corni. } Anthem. PF.P.	
	viii.kal *Maj*	Cp.l.2.De lit.& itin.cuſtod.	
	Maius.		
	viiii.kal.*Iun*	Cp.l.172.De decurionibus.[Herculio PF.P.Illyrici	
	viii kal *Iun*	L.20.De luſtr.conlat.[Anthemio PF.P.	
Iunius.	viii.kal *Iu.*	Cp.l.5.Ne conl.tranſl.poſt.[Herculio PF P Illyric.	
	vi kal.*Iul.*	L.6.De indulg.debit.[Macrobio Proc.Afr.	
Auguſtus.	viii.*Id Aug*	Rau.l.12.De indulg criminum.[Palladio PF.P.	11.1.8.
	xviii.ka.*Sept.*	Rau.l.34.De naufrag.[Fauſtino PF.P.	
	viii.kal.*Sept.*	L.51.De hæretic.[Heracliano Com.Afr.	

	Menſes et dies.		Cod. Iuſt.
	vii.Kal.Sept.	Eudioxiop.l.172.De decur.[Monaxio PF.P.	
	Pr.Non Sept.	L.2.& 3.De iure lib.[Iſidoro PF.V.	
Septẽber.	vii.Kal.Octo.	Rau.l.7.De princ.ag in reb.[Palladio Proc.Afr.	12.22.3
	v.Kal.Octob.	Cp.l.2.De venat.ferar.[Monaxio PF.P.	11.44.1
October	iii Id Octob.	Rau.l.3.De religione.[Marcellino ſuo Sal.	
Nouẽber.	xvi.Kal.Dec.	L.15.De proxim.Com.diſpoſ.[Melitio PF.P.	
	Nouember.	*Poſt Conſulatum Varanæ* V.C.	
	iiii.kal.Dec.	L.48.De oper.publ.[Bonoſiano PF.V.	
*al. Hono.	Ianuarius.	*Honorio** VIIII. *& Theodoſio* V. *AA.Coſſ.*	
viii et Th	viii.Kal Feb.	Rau.l.12.De malef.& mathemat. [Cæcilian.PF.P.	
v.al.Hon.	v.Kal.Feb.	Cp.l.1.De frum.Alex.[Anthemio PF.P.	11.4.11
viiii. &	iii.Kal.Feb.	Rau.l.52.De hæreticis. } Seleucho PF.P.	11.27.1
Th.iiii.	Pr.Kal.Feb.	Rau.*l.31.De ann.& trib. } Seleucho PF.P.	11.58.12
* Malè Hon.viii.	Februarius.		
& Th v.	Kal Feb.	Rau.l.7.*De cuſtod.reor.[Cæciliano PF.P.	
* Malè in excuſ.Hon.	xv.Kal.Mar.	Rau.l.23 *De extraord.ſiue ſord.[Melitio PF.P.	10.47.16
viii.et Th,	xvi.Kal.Mar.	Rau.l.10.De diuerſ.reſc. } Ioanni PF.P.	
vi. aut re	xiii.kal.Mar	Rau.l.4 De iure liber. } Ioanni PF.P.	
ponendum		L.32.De ann.& trib. } Euchario*Proc.Afr	
eſt Hono		L 9.*De curioſ. } Euchario*Proc.Afr	
rio viii.&		L.19.20.& 21.De exactio. } Euchario*Proc.Afr	
Th.iii aut Ho.viiii.	Pr.Kal.Mart	L 31.De ſuſc.præp & arc. } Euchario*Proc.Afr	
& The.v.		Rau. { L.22.& 23.De coh.pri.cor.[Seleuc.PF.P.	10.70.14.
* Arc.		Rau. { L.24.eod.tit.[Probo Com.S.L.	
Hon. & Theod.	Martius.	Rau. { L.17.De deſe.vel occ.eo.[Cõſt.Mag.mil.	
* Eucha		Rauennæ l.35.De nauicul.[Seleucho PF.P.	
rio ſuo Sal	Pr Kal.Mart.	Med.l.53.De hæreticis [Felici PF.P.	
* Arc.& Honor.	vi Id.Mart.	Rau.l.174.De decurion.[Euchario Proc.Afr.	
	xvi.Kal.Apr.	Rau. { L.36.& 37. De nauic. / L.6.De naufrag. } Nauiculariis per Afr.	10.31.53 / 11.5.5
* al. xv	xiiii.*ka.Ap.	Rau.l.2.De expoſit.[Melitio PF.P.	
	iiii.kal.Ap.	Rau.l.4.De priuile.corp.vrb.Ro.[Palmato PF.V.	11.14.1
	v Id.Apr.	Cp.l.47.De oper.publ.[Herculio PF.P Illyrici.	
Aprilis		Cp. { L.6.De fabricenſ.[Anthemio PF.P.	
Maius.	xv.Kal.Iun.	Cp. { L.175.De dec.[Lup.Co.& Mag.mil. per Or.	11.9.4.
	x.kal.Iun.	Rau.l.13.De ſecund.nupt.[Ioanni PF.P.	
	viii.kal.Iun	Rau.l.40.De Epiſc.Eccl.& cler.[Melitio PF.P.	1.2.5
Iunius.	viii.Id.Iun.	Rau.l.12.De cenſit.peræq.& inſp.[Ioanni PF.P.	
Iulius.	iii. Non.Iul.	Rau.l.21.De pœnis.[Honoratis & prouinci. Afris	
	vii kal.Aug	Rau.l.20 De Iud.cæl.& Sam.[Ioanni PF.P.	
Auguſtus.	viii. Id.Aug.	Cp.l.21.De Iud.cęl.& Sam.[Philippo PF.P.per Ill.	
	vi.Id.Aug	Rau.l.4.De concuſſ.aduoc.ſiue app.[Euch.Pr.Afr	
	xvi kal Sept.	Cp.l.32.De ero.mil.an.[Leõt.viro inluſt.PF.P.Ill.	
Septẽber.	x Kal.Octob	Cp.l.vn.De Nili agg.non corr. [Anthemio PF.P.	9.38.1
October.	Id.Octob.	Rau. { L.vn.De Comit.vac.[Epiphanio PF.V. / L.64.De appell.[Iuliano Proc.Afr.	
	vii kal Nou	Cp.l.5.De itinere muniendo.[Anthemio PF.P.	

Cp.

Menſes et dies.		Cod. Iuſt.
IIII. kal. Nou.	Cp.l.5.De oper.publ.[Iſidoro PF.V.	8.12.17
November.		
v.Id.Nou.	Cp.l.10.De curioſis.[Syneſio.	
vi.kal.Dec.	Rau.l.25.De cohort.princ.cornic.[Liberio PF.P.	
December.		
vii.Id Dec.	Rau.l.15 De agent.in reb.[Namatio Magiſtro Offi.	
iii Id.Dec.	Rau.l.41.De Epiſc.Eccl.& eler.	
	Poſt Conſulatum Honor. VIII. *&*	
Ianuarius.	*TheodosI. V.*	
x.kal.Feb.	Rau. l.15. De ſcænic. [Diogeniano V.C. Tribuno Voluptatum.	
vi.Kal Feb.	Rau.l.176.De decurion..[Iuliano II.Proc.Afr.	
Februarius.		
* al.xv: xii.*Ka.Mar	Rau.l.6.De inoff.teſtamento. } Ioanni PF.P.	
Iunius.		
vii.Id.Iun.	Rau.{L.20.De pal.ſac.larg. } Ioanni PF.P.	12.24.10
	L.16.de deſert.vel.occ.eor.[Gaiſoni Com.& Magiſtro militum.	
Pr.Id Iun.	Rau. l.10.De metatis.[Ioanni PF.P.	12 41.5
Auguſtus.		
III. No.Aug	Rau.l.13.De infirm.his.[Hadriano PF.P.	
Martius.	*Lucio V.C.Conſ.*	
xv.Kal.Apr.	Cp.l.vn.De Co.qui inluſt.agēt.adſ. } Priſc. PF.V.	12 11.1
xii.Kal.Apr.	Cp. { L.vn. De Com.& Trib.ſcol.	12.12.2
	L.vlt.De Com.rei mil.	12.13.1
	L.vn.De com.& arch.ſac.pal. } Priſc. PF.V.	12.14.1
	L.vn.De Com. qui prou.reg.	
	L.vn.De Com.ord.prim.art.	
	L.6..Ne Sāct.bapt.iter. } ad Anthem.PF.P.	
III.Kal.Apr.	Cp.l.7.Ne Sanct.bapt.iter. } ad Anthem.PF.P.	
Aprilis.		
Pr.Non.Apr.	L.51. De oper.publ. } Anthemio PF.P.	
xvii.Ka Maj.	L.vn. De pretio piſc. } Anthemio PF.P.	
xvi.Kal Maj	Cp.l.177.De decur.[Leontio PF.P.Illyrici.	
Maius.		
viii Id.Maj.	Rau.l.7.De ind.debit.[Ioanni PF.P.	
Iunius.		
viii.Id.Iun.	Rau.l.16.De prox.Com.diſpoſ.[Fauſtino PF.P.	12.19 5
October.		
viii.Id.Oct.	L.16.De agent.in reb.[Anthemio PF.P.	
Ianuarius.	*Conſtantio & Conſtante VV.* CC.*Coſ.*	
iii.Id.Ian.	L.11.De metatis.[Probo Com.S.L.	
Martius.		
v.Non.Mart.	Rau. { L.11. De curioſ. } Hadriano PF.P.	
	L.33.De erog.mil.an. } Hadriano PF.P.	
	L.12.De metatis.[Hadriano Proc.Afr.	12.41.6

Menſes et dies.		Cod Iuſtin.
Pr.Non.Mar	Rau. {L.3.De in integ.reſt. / L.6.vnde vi.} Iuliano II.Proc.Afr.	2.22.8 / 3.6 3
Aprilis.		
III.No.Apr.	Rau.l.8.De indulg.debit.[Seleucho PF.P.	
v.Id.Apr.	Cp.l.9.De indul.deb. {Anthem. PF.P. De eadē re ad Populū, ad Marcianum Co.S.L. Muſelio Præpoſito ſac. cubiculi de titulis ad ſacram domum pertinētibus,& de metallariis ad Populum per prouincias illyrici & ad Rectores prouin.	
xiv Kal.Maj.	L.22.De pœnis.[ad Anthemium PF.P.	9.47.23
Maius.		
vi.Id.Maj.	Cp.l.12.tit.2.lib.6.[ad Monaxium PF.V.	
xiii.Kal Iun.	L.1.De ven.fer.[Mauriciano Com. domeſt.& vic. agent.Magiſt.mil.	11.44 1
Iunius.		
xv Kal.Iul.	Rau.l.54.De hæret. } Iuliano Proc.Afr.	
Auguſtus.		
iii.Kal Iul.	Rom.l.55.De hæret. } Iuliano Proc.Afr.	7.52.6
September.		
xv Kal.Octo.	Rau.l.38.De nanicul.[Albino PF.V.	
November.		
xiii.kal.Dec.	L.34.De erog.mil.ann.[Cōſtantio Magiſtr.milit.	12.38 14
Prid.kal.Dec.	Cp.{L.16.De med.& profeſſ.[Monachio PF.P. / L.17.eod.tit.[Helioni Magiſt.Offic.	10.52.11
	Honorio x.& *Theodoſio* vi. *AA.*Coſſ.	
Ianuarius.		
vi.Id Ian	Rau.l.12.De curioſ.[Palladio PF.P.	
xii.kal.Feb.	Rau.{L.178.De decurionibus. / L.179.eod.titulo.} Selencho PF.P.	
Februarius.		
xiii.ka.Mar.	Cp {L.6.De contrah.empt.[ad Populum. / L.26.De cohort.prin.corn.[Anthemio PF.P.	2.20.12 / 12.58 11 / 9.12 9
Martius.		
iii.Non.Mar	Cp.l.2.De crim.pecul.[Aureliano PF.P.iterum.	
xvii.kal.Ap	Cp.l.15.De num.actuariis ſcrin.[Hypatio Magiſt. mil.per Orientem.	
x.Kal.Apr.	Cp.l.8.De donationibus. } Aureliano PF.P.iterū.	
Maius.		
*al.Ian xvii ka *Iun.	Cp.l.4.De inceſt.nupt. } Aureliano PF.P.iterū.	
Iulius.		
v.Id Iul.	Cp.l.10.De ind.debit. } Aureliano PF.P.iterū.	
viii.ka Aug.	{L.26.De petit.& vlt.dat.[Maximo Com.R.P. / L.20.De diuerſ.off.& app.[Graccho PF.V.	12 60 5
Auguſtus.		
vii.kal.Sept.	L.56.De hæret.[Heracliano Com.Afr.	
v.Kal.Sept.	Rau.l.65.De app.& pœn.ear.[Symmacho Pr.Afr.	8.56.13

Rau.

Menſes et dies.		*Cod. Iuſt.*
III. Kal Sept.	Rau.l.20. De pag.ſac.& templ.	
September.		
Non. Sept.	L.4. De paſcuis.[Aureliano PF.P.& Patritio. L.5. De paſc.[Comitibus & Mag.militum.	11 60.3
October.		
v. Id. Octob.	Rau.l.27. De pet.& vlt.dat.[Largo Proc.Afr.	
Pr. kal. Nou.	Cp.l 1. De dec.& ſil.[Vrſo PF.V.& Aurel Com.O- rient.& Strategio PF.P.Illyr.	12 16.1
Nouember.		
VIII. Id. Nou.	Rau.l.3. Ne Chriſt. mancip. [Annati Didaſcalo & Maioribus Iudæorum.	
III. Id. Nou.	Cp.l 17. De ag.in reb.[Helioni Magiſt.Offic.	12.20 2
December.		
III. Non. Dec.	L.6. De patroc.vic.[Aureliano PF.P.	
Februarius.	*Theodoſio* VII. *& qui fuerit nuntiatus.*	
VI. Id. Feb.	Cp.l.1. De caſtrenſianis.	12.26.1
*al.vi. *Ianuarius.*	*Theodoſio** VII. *A. & Palladio Coſs.*	
VII. Id Ian.	Rau.l.2. De indictionibus.[Palladio PF.P.	10.17.1
XIII kal. Feb.	Cp.l 18. De agent.in rebus. [Helioni Magiſt.Offi.	
III. Kal Feb.	L.21. De tironib [Hadriano PF.P.	
Februarius		
VIII. Id. Feb.	Cp l.17. De prox.Com.diſp.[Euſtatio viro inluſtri quæſt.& Helioni viro inluſtri Mag.Offi.	12 19 6
XIIII. ka. Mar	Cp.l.180. De decur.[Vrſo PF.V.	
Martius.		
kal. Mart.	Rau.l.14. De infirm.his quæ ſub tyr.&c Conſtan- tio Com.& Patritio.	
III. Id. Mart.	L 5. De teſt.& cod.[ad Populum vrb.Cōſtantinop. & omnes prouinciales.	6.23.20
Id. Mart.	Rau.l.4. Ad leg.Iul.de ambit.[Palladio PF.P.	
Maius		
v. Non. Maj	Rau.l.181. De decurionibus.[Palladio PF.P.	10 31.54
VI. Id. Maj.	L.4. De Salg.hoſp.non præb. [Aureliano PF.P.II.	
Iunius.		
III. Kal Iul	Cp.l.21. De pal.ſac.larg.[Anyſio Com.S.L.& Tau- ro Com.R.P.	12.24.11
Iulius.		
IIII. Non Iul	Rau.l.13. De cenſit.peræquat. [Vrſacio Comi R.P.	
x. Kal Aug	Cp.l.2. De frum.vrbis Cp.[Vrſo PF.V.	11.23.1
Augustus.		
VII. Kal Sept.	Eudoxiop.l.182. De decur.[Monaxio PF.P.	
III. Kal. Sept.	Eudioxiop.l.23. De pœnis.[Monachio PF.P.	9.47.24
September.		
v. Id. Sept.	Heracleæ l.11. De indulg.debit.[Monaxio PF.P. Rau. L.147. De decurionibus. } Palladio PF.P. Rau. L.9. De relation. } Palladio PF.P.	
x. Kal Oct.	Rau l.9. De exſec.& exactorib. } Palladio PF.P.	12.61.3
VIII. kal. Oct.	Rau.l.23. De Iud.cæl.& Sam. [Annati Didaſcalo & Maioribus Iudæorum.	

QQ 3

Menſes et dies		*Cod.Iuſt.*
III.kal.Oct.	Cp.l.42.De Epiſc.Eccl.& cler. } Monaxio PF.P.	1.3.17
October.		
III.No.Nou	Cp.l.15.De leg.& decr.legat. } Monaxio PF.P.	10.63.6
XIII.kal Oct	Cp.l.22.De Iud.cæl.& Sam.[Aureliano PF.P.II.	
Nouember.		
Pr.Non.Nou	Cp.l.vn.De decanis.[Helióni Com.Mag.Offic.	12.27 1
III Id.Nou.	Cp.l.vn.De præp labor.[Monaxio PF.P.	12.18.1
December		
VII Id Dec.	L.21.De pag.ſac.& temp.[Aureliano PF.P.	
Pri Id.Dec.	Rau.l.4.De habitu quo vti op.[Probiano PF.V.	
xv.kal.Ian.	Cp. { L.8.De domeſt.& protect. / L.9.eod.tit. } Monaxio PF.P.	
Martius.	*Honorio A.* XI.*& Conſtantio* II.*V.C.Coſ.*	
	L.9.De donat.[Monaxio PF.P.	
Pr.Id.Mart.	Rau. { L.14.De cenſit.pereq. / L.15.eod.tit. / L 16.eod.tit. } Sebaſtio Com. primi ordinis.	11.57.7
Aprilis.		
III.Id.Apr.	Cp.l.4 Ne Chriſt.manc Iud.hab.[Monaxio PF.P.	1.10.1
Maius.	Rau. { L.9.De præd nau. / L.13.tit.2.lib.6. } Sebaſtio Com.	
Pr.Id.Maj.		
Iulius.	L.7. De locat.fund. iuris emphy. [Vrſacio Com.R.P.	
v.Kal.Aug.	L.2.Ne Com.& Trib.lau.præſt.[Anthemio PF.P.	
October.		
IX.Kal.No.	Cp.l.16.De numer.act.ſcr.& exc. [Vitaliano Duci Libyæ.	
Nouember.		
v.kal.Dec.	Cp.l.19.De ag.in reb.[Helioni Magiſt.Offic.	
December.		12.54.2
VII.kal.Ian.	Rau. { L 22.De piſtor.& catab. / L.9.De ſuar.pec.& ſuſc. } Palladio PF.P.	
Februarius.	*Honorio* XII.*& Theodoſio* VIII.*AA.Coſ.*	
III.Non.Feb	Cp.l.43.De Epiſc.Eccl.& cler.[Monaxio PF.P.	1.3.18
Martius.		
VI.Id.Mart.	Rau.l.24.De Iud.cæl.& Sam.[Palladio PF.P.	
xv.Kal.Maj	Cp.l.183.De decurionibus.[Monaxio PF.P.	
Iunius.		
x Kal.Iul.	Rau.l 6.De teſtam.& cod.[Palladio PF.V.	
Auguſtus.		
XII.kal.Sept.	L.21.De luſtr.conlat.[Monachio PF.P.	
October.		
v.Id.Oct.	Rau. { L.3 De incorporat. / L.18.De petit.& vlt.dat. } Largo Proc.Afr.	
Nouember.		
XVII kal.Dec.	Rau.l.12.De indulg.debit.[Palladio PF.P.	
Martius.	*Monaxio & Plinta Coſ.*	
VIII.Id.Mar.	Cp.l.66.De appell.[Monaxio PF.P.	

	Menſes et dies		*Cod Iuſtin.*
	Maius.		
	iv.*Non.Maj.*	Cp.l.22.De palat.ſac.largit.[Anyſio Com.S.L.	
	Iunius.		
	vi kal.*Iul.*	Rau.l.vn.De inquil.& col.[Palladio PF.P.	11.47.16
	Iulius.		
	iiii.kal.*Aug.*	Rau.l.10.De ſuar.pec.& ſuſ.[Palladio PF.P.	
	September.		
	viii.kal.*Oct.*	Cp.l.24.De pœnis.[Monaxio PF.P.	9.47.25
	October.		
	iii.*Non.Oct.*	Cp.l.5.De calcis Coctor.[Ætio PF.V.	
		Theodoſio viii.*& qui fuerit nuntiatus.*	
	xiiii.kal.*Oct.*	L.3.De lito.& itin.cuſt.[Euſtathio PF.P.	12.45.1
* *al. Conſtantio* II *al.Cōſtantino* II.	*Martius.*	*Theodoſio* viii.*&* * *Conſtantio* iii.*V*.C.*Coſſ.*	
	viii.*Id.Mart.*	Rau.l.3.De rap.vel matr.ſanct.[Palladio PF.P.	6.4.10
	viii.*I*[.]*.Maj.*	Rau.l.44.De Epiſc.Eccl.& cler.[Palladio PF.P.	1.3.19
	September.		
	v.*kal.Octob.*	Rau.l.6.De leg her.[Maximo PF.P.	6.54.10
	December.		
	iii.*Kal.Ian.*	Cp.l.17.De iure fiſc. [Patricio Com.R.P.	10.9.9
* *al. Euſtaſio.*	*Martius.*	*Euſtathio* * *& Agricola VV*.CC.*Coſſ.*	
	vi.*Id.Mart.*	Rau.*l.2.De repudiis. } Pallad.PF.P.	9.9.35
* *Honor. Th.& Cōſtantius.*	*Iulius.*		
* *Honor Theod. & Cōſtantius.*	viii.*Id.Iul.*	Rau. { L vn. De quinquēnij pſ. / L.23.De bon.proſc. / L.20.*De pet.& vlt.dat. / L.30.eod.tit. } Pallad.PF.P.	10.1.10,& 10.10.4
	Prid.Id.Iul.	L.45.De Epiſ.Eccl.& cle. [Philippo PF.P.Illyrici.	1.2.6
	v.*Kal Aug.*	Rau.l.vn.Si cert.pet.de chirogr.[Palladio PF.P.	
	**Ianuarius.*	*Honorio XIII.& Theodoſio* x.*AA.Coſſ.*	
	Prid.Id.Ian	Cp.l.2.De Caſtrēſian.[Scolaſtico viro Spect.Com. & Caſtrenſi S.Palatij.	12.26.2
	Februarius.		
	x.*Kal.Mart.*	L.13.De indulg.debit.[Venantio Com.R.P.	
	Martius.		
	v.*Non. Mart.*	Cp.L.13.De metatis.[Euſtathio PF.P.	12.41.7
	x *Kal.Apr*	Cp.{ L.2.De aſſeſſ.dom.& canc. / De poſtulando. } Euſtaſio PF.P.	1.49.7 / 2.7.4
	Aprilis.		
	iii kal.*Maj.*	Cp.l.23.De palat.ſac.larg. [Aſclepiodoto Co.S.L.	
	Iunius.		
	xiii.kal.*Iul.*	Cp.l.27.De cohort.princ.corn.]Euſtathio PF.P.	
	Iulius.		
	vii.*Id.Iul.*	Rau.l.1.De pec.ſeq.proh. } Ioanni PF. P.	4.4.1
	vi.*Id.Iul.*	Rau.l.1.Quod iuſſu. } Ioanni PF. P.	4.26.13
	v.*Id.Iul.*	Rau. { L.1.De act.ad pot.tranſl. / L.vn.De peculio. / L.10.De exſec.& exact. } Ioanni PF. P.	2.14.2 / 12.61.4 / 8.17.7.& 11.57.17
	Id.Iul.	Rau.l.2.De pignoribus. } Ioanni PF. P.	
	Auguſtus.		

In Fo-

Menſes et dies.		Codex Iuſtin.
viii.kal Sept.	In Foro Trai.l.31. De pet.& vlt.dat.[Proc.Co.R.P.	
Nouember.	Rau. L.7. De ſpō.& ante nup.do. ad Marin.PF.P.	5.104
iii Non Nou	L.3. De dotibus.	5.18.11. & 5.19.11
viii.Id.Nou.	Cp.l.vn. De præpoſ.ſac.cub.[Florentio PF.V.	12.5.1
Februarius.	*Aſclepiodoto & Mariniano VV*.CC.*Coſſ.*	
vi.Id.Feb	Rau.l.14. De indulg.debit.[Rufino Com.S.L.	
xvi kal.Mar.	Cp.l.35. De erog.mil.an.	12.38.15
xv.kal.Mar.	L.6. De itin.muniendo. Aſclepiodoto PF.P.	
	Cp.l.25. De Iud.cæl.& Sa.	1.2.7
v Kal.Mar.	Rau.l.vn. De rei vendi.[Criſpino Co.& Mag.Equ.	
Martius		
Non.Mart.	Cp.l.2. De terr.limit.	12.59.2
vii.Id.Mart.	Cp.l.5. De milit.veſte. }Aſclepiodoto PF.P.	12.40.4
	Rau.l.2. De dec.& fil. [Venantio PF.P.	
iii.kal.Apr.	Cp. L.67. De appellat.	7.62.31
	L.2. De fruct.& lit.exp.	7.51.3
	L.6. De repar.appell.	
	L.59. De hæreticis. Aſclep.PF.P.	
Aprilis.	L.26. De Iud.cæl.& Sam.	1.9.5
v.Id.Apr.	Cp. L.5. Ne Chriſt.mane Iud.	
	L.22. De paga.ſac.& temp.	
xvii.ka.Maj.	Cp.l.184. De decurionibus.	
Maius.		
xv.kal Iun.	Rau.l.10. De præd.nauic.[Proculo PF.P.	
	Cp. L.14. De priu.cor.qui in ſac.pal. ad Aſclepio.PF.P.	
	L.28. De cohort.princ.cornic.	
iv.kal.Iun	In foro Traiani l.4 De conl.don.vel rel.poſ.[Trigetio Com.R.P.	
Prid.kal.Iun.		
Prid.kal.Iun.	Cp.l.3. De adſeſſ.domeſt.& canc.	1.49.8
Iunius.	Cp. L.27. De Iudæ.cæl.& Sam. Aſclep.PF.P.	
vi.Id.Iun.	L.23. De pag.ſac.& templ.	
	L.24. eod.titulo.	
Iulius.		
vi.Id.Iul.	Cp.l.60. De hæret.[Aſclepiodoto PF.P.	
Auguſtus.	Rau. L.12. De iuriſd.	
viii.Id.Aug.	L.2. De libert.& eor.lib. Coſſ.Præt.Tri.pleb.& Senat.	
	L.19. De acc.& inſc.	
vii.Id.Aug	Rau.l.4. Ne præt.crimen maieſt.&c. [ad Senatum.	9.2.17
vi.Id.Aug.	Eudioxiop.l.61. De hæret.	4.22.11
v.Id.Aug.	Eud.l.2. De præd.& man.cur.ſine dec. } Aſcl.PF.P.	
	IMP. THEODOSIVS.	
Ianuarius.	*Victore* V.C.*Conſ.*	
* Honor. v.Id.Ian.	L.52.* De oper.publ.[Seuerino PF.V.	
& Theod. xvii.kal.Feb.	Cp.l.3. De veſt.olou.& aur. [Maximino Com.S.L.	11.8.4
Februarius.		
xvi.kal.Mar.	Cp.l.7. De teſt.& cod. ad Aſclepiodotum PF.P.	6.36.8
vii.kal.Mar.	L.7. De inoffic.teſt.	

	Menſes et dies.		*Codex Iuſtin.*
	Martius.		
	x. Kal. *Maj.*	Cp.l.4. De ſpectac. [Iſidoro PF.P. Illyrici.	
	Maius.		
	iii *Id. Maj.*	Cp.l.5. De conlat. don. vel rel. poſſ. [Aſclep. PF.P.	
	Iulius.		
	v. *Id. Iul.*	Cp.l.15 De met. & metall. [Maximino Com. S.L.	
	October.		
	vi. *Id. Octo.*	Cp.l.33. De ann. & trib. [Iſidoro PF.P.	1.2.8. &
	xvii. Kal. *No.*	Cp.l.14. De murileg. & gynæc. [Maximino Co. S.L.	10.16.12
	November.		11.7.11
**Theo & Valentin. Cæſar.*	xviii. *ka Dec.*	Cp. { L.7. *De cognit. & proc. / L.1. De act. cert. temp. fi. } Aſclepiod. PF.P.	7.39.3
** Hen. & Theod.*	*December.*		
	iii *Non. Dec.*	Cp. *l.36. De ero. mil. an. [Prócop. Mag. mi. per Or.	
	v. *Id. Dec.*	L.3. De conlat. ær. [Maximino Com. S.L.	
		IMPP. THEODOS. ET VAL. CÆSAR.	
	Februarius.	*Theodoſio* xi. *& Valentiniano Cæſ. Coſſ.*	
	iii. *kal. Mart.*	Cp.l.3. De ſtudiis lib. vrb. Rom.	
	Martius.		11.18.1
	Id. Mart.	Cp.l.vn. De profeſſ qui in vrbe [Theophil. PF.V.	12.15.1
	Maius.		
	iii. *Non. Maj.*	L.vn. De imaginib. imper.	1.24.2
	iii *Id. Maj.*	Cp.l.32. De petit. & vlt. dat. [Valerio Com. R.P.	
	viiii. *ka Iun.*	L.15. De murileg. & gynæc. [Maximino Com. S.L.	11.7.12
	Iulius.		
	Prid. Non. Iul.	Aquil.l.46 De Epiſ. Eccl. & cler. [Georg. Pro. Afr.	
	xvi *Kal. Aug.*	Aquil.l.62. De hæret. [ad Fauſtum PF. V.	
	Auguſtus.		
	Pr. Non. Aug.	Aquil.l.63. eod. tit. [Georgio Proc. Afr.	
	viii. *Id. Aug.*	Aquil.l.64 eod. tit. [Baſſo Com. R.P.	
	September.		
** al. Piſo.*	x. Kal *Octob.*	Topiſo*. { L.4. De primi. & not. / L.8. De honor. codic. } Hieri PF.P. Ori.	
	October.		
	viii. *Id. Octo.*	Aquil.l.47. De Epiſc. Eccl. & cler. [Baſſo Co. R.P.	
	November.		
	xv kal *Dec.*	Cp.l.24. De pal. ſac. ſarg. [Hierio PF.P.	
	Ianuarius.	*Theodoſio* xii. *& Valentiniano* ii. *AA. Coſſ.*	
	iii. *Non Ian.*	Rom.l.2. De cond. & hom. dom. Aug. [ad Senatum vrbis Romæ.	
	x. kal *Feb.*	Cp.l.24. De bon. proſc. [Hierio PF.P.	9.49.10
	iii kal *Feb.*	Rom.l.7. De legit. hered. [Albino PF.P.	6.55.5
	Februarius.		
	vii kal. *Mart.*	Cp.l.16. De murileg. & gynæc. [Acacio Com. S.L.	11.9.13
** Male Theod. & Arcad.*	xvi Kal. *Mar.*	L.14. *tit.2. lib.6. [ad Senatum vrbis Romæ.	
	Martius.		

Menſes et dies.		*Cod. Iuſt.*
Pr. Non. Mar.	Rau.l.1.De cond.& hom.dom.Aug. } Baſſo PF.P.	11.71.2
III.kal. *Mar.*	Rau.l.3.De libert.& eor.lib.	
Aprilis.		
VII *Id. Apr.*	Rau.l.7.De apoſtatis. } Baſſo PF.P.	
VI. *Id. Apr.*	Rau.l.28.De Iud.cæl. & Sam.	
Iunius.		
kal. *Iun.*	Nicomed.l.16.De leg.& decr.leg. } Hierio PF.P.	
x.Kal. *Iun.*	Nicom.l.21.De diuerſ.off.& app.	12 50 7
Iulius.		
Kal. Iul.	Nicom. { L.22.De diu.off.& app.[Theophi. PF. V. / L.25.eod.tit.[Acacio Com.S.L.	
Nouember.		
VIII. *Id. Nou.*	Rau.l.10.De maternis bon. } ad Sen.vrb.Ro.	
	Rau { L.vn.De reſponſ.prud.	
	L.vn.De cret.vel bo.poſſ.	
	L.8.De leg.hered.	6 55.5
VII. *Id Nou.*	L.9.De mat.bon.	6.59.3
	L.vn. De bo.quæ filiisfa.	6.61.1
	L.6.De reuoc.donat.	8.56.9
XVIII *ka Dec.*	Cp.l.25 De pag.ſac.& templ.[Iſid.PF.P.	
VII.kal. *Dec*	Cp.l.18.De proximis Com.diſp.[Acacio Co. S.L.	
December.		
x.kal. *Ian.*	Cp. { L.20.De ag.in reb.[Hierio PF.P. / L.21.eod.tit. [Helioni Patritio & Mag.Offic.	
VI.kal. *Ian.*	Rom.l.33.De petit.& vlt.dat.[ad Senatum.	
Martius.	*Hierio & Ardabure VV.CC.Coſſ.*	
XVII *Ka Apr.*	L.10. De domeſt.& protect.[Hierio PF.P.	
x kal. *Apr*	Cp.l.17.De muril.& gynæc.[Valerio Com.S.L.	11.7.15
Iunius.		
x *Kal. Iul.*	Cp.l.14.De metatis.[Hierio Patritio & Mag.Offi.	
Auguſtus.		
XIV. kal. *Sept.*	L.18.De med.& profeſſ.[Helioni Magiſtr.Offic.	12.41.8
Ianuarius.	*Felice & Tauro* Coſſ.	
Pr. kal. Feb.	Cp. { L.15 tit.2.lib.6. / L.22.De ag.in reb. } Proculo PF.V.	
Februarius.		
	Cp. { L.1.De omiſſ.act.impet. } Hierio PF.P.	2.59.2
	L.3.De nupt.	5.4 22
x kal *Mar.*	L.4.De dot.	5.11 6
	L.2.De natur.filiis.	
	L.9.De leg.hæred.	
v.kal. *Mart.*	Rau.l.22.De tiron.[Voluſiano PF.P.	
Aprilis.		
XI.kal. *Maj.*	L.2.De lenonibus. } Florentio PF.P.	1.4.12.6
Maius.		11 40.6
III.kal. *Iun.*	Cp.l.65.De hæretic.	

Cp.l.vn.

	Menſes et dies.		Cod. Iuſtin.
	Iunius.		
	v. Id Iun.	Cp. l. vn. De impon. luc. deſc. } Florentio PF. P.	
	Iulius.		
	vi. Id. Iul.	Cp. l. 29. De cohort. princ. corn. } Florentio PF. P.	
	iii. Id. Iul.	Cp. l. 19. De med. & profeſſ. [Proculo PF. V.	
	Februarius.	*Poſt Conſulatum Felicis & Tauri VV.* CC.	
	xvi. Ka. Mar.	Rau. l. 35. De an. & trib. [Voluſiano PF. P.	
	v. kal. Mar.	Rau. { L. 34. De an & trib. L. 68. De appellation. } Celeri ſuo ſalutem.	
	iii kal. Mar.	Rau. l. 32. De ſuſc. præp. & arc. [Voluſiano PF. P.	10.70.15
	Aprilis.		
	v. Kal. Maj.	Rau. { L. 185. De decur. L. 186. eod. tit. } Celeri Proc. Afr.	10.22.2 11 58.17
	Maius.	*Florentio & Dionyſio Coſſ.*	
	iii. kal. Iun.	Cp. l. 29. De Iud. cæl. & Sam. [Ioanni PF. P.	1.9.16
*al. Valentiniano III. A.A. Coſſ.	Februarius.	*Theodoſio* XIII. *& Valentiniano Cæſ.** *Coſſ.*	
	kal Feb.	Cp. { L. vn. Ne ſine iuſſ. princ. &c. L. 5. De ſpectaculis. [Aſclepiodoto PF. P.	9.48.1
	xv. kal. Mart	Rau. l. 33. De ſuſc. præp. & arc. [Theodoſio PF. P.	
	iii. kal Mar.	L. 3. De ſtud. lib. vrb. Rom.	11.18 1
	Martius.		
* Honor. Th. & Valentinianus malè.	kal. Mar.	Cp. *l. 53. De op. publ. [Conſtantio PF. V.	
	December.		
	Pr. kal. Ian.	Cp. l. 6. De conl. don. vel rel. poſſ. [Antioch. PF. P.	
	Martius.	*Baſſo & Antiocho VV.CC. Coſſ.*	
* Adjicitur in l. 5. & Conſul.	x. kal. Apr.	Cp. { L. 4. De his qui ad eccl. conf. L. 5. eod. titulo. } Antioc. PF. P.*	1 12.3
	Aprilis.		
	iii. kal. Maj.	L. 36. De ann. & trib. [Flauiano PF. P.	11.74.5
	Martius.	*Valerio & qui fuerit nuntiatus.*	
	v. kal. Apr.	Cp. l. 6. De his qui ad Ecc. confug. [Hierio.	
	Martius.	*AEtio & Valerio* VV.CC. *Coſſ.*	
	ix. Kal Apr.	L. 3. De decur. & ſilent. [Flauiano PF. P.	12 16.2
	Iunius.		
	iii. Id Iun.	Cp. l. 11. De domeſt. & protect. [Heliodoro PF. V.	12 17.2
	Aprilis.	*Theodoſio* XIV. *A. & Maximo* V.C. *Coſſ.*	
	x. Kal. Maj	L. 16. De indulg. debit. [Tauro PF. P.	
	Iulius.		
	v. Non Iul.	Cp. l. 17. De num. act. ſcrin. [Tauro PF. P.	
	Iunius.	*Ariouindo & Aſpare Coſſ.*	
	xii. kal. Iul.	Cp. l. 15. De indulg. debit. [Tauro PF. P. & Patricio.	
	Nouember.		
	v. kal. Dec.	Cp. l. 3. De frum. vrb. Conſt. [Leontio PF. V.	11.23.2
	December.		1.3.200
	xviii. ka. Ian	Cp. l. 1. De bon. cler. & mon. [ad Taur. PF. P. & Pat.	
	Ianuarius.	*Theodoſio XV. & qui fuerit nuntiatus.*	

	Menſes et dies.		Cod.Iuſt.
	v.Kal.Feb.	Cp.l.vn.De luſor.Dan.[Conſt.Mag.mi.per Trach.	12.22.4
	IIII.Kal.Feb.	Cp.l.8.De pr.ag.in reb. { Valerio Mag.Offic.Iſid. PF.P.Illyr.Leont.PF.V. Theodot. Com Ægypt. Abthartio Com. Orien Cleopat. PF. Aug. Heſychio Proc.Achaiæ.Euſtatio Vic.Aſi. Nectario Vic. Ponticæ.	
* Theodoſio XIII. & qui fuerit nuntiatus vt in ſeq.	Februarius.		
	VIII.Kal.Mar.	Cp. { L.15.*De metatis.[Ioanni Com.& Mag.Offi. L.34.De pet.& vlt.dat.[Thalaſſio Com.R.P.	
	XV.Kal.Mar.	Nou.vn.De Cod.Th.auct.[Floren.PF.P.Orientis	
	Martius.		
	III.Id.Mar.	Cp.l.16.De metat.[Valerio & Magiſt.Offic.& Ex-conſ.ordinar.	
	Aprilis.		
	VII.Id.Apr.	Cp.Nou.vn.Ne cur.præd.alt.cond.[Florent PF.P.	
* Malè Theodoſio.	XVI.Kal.Maj.	Cp.l.23.*De ag.in reb.[Paulino Mag.Offic.	
	Maius.		
*Th.XIII. & qui fuerit nuntiatus.	VI.Id.Maj.	Cp.Nou.I.De patr.rei domin.[Marcellin.Co.S.L.	
	Auguſtus.		
	III.No.Aug.	Cp.l.66.De hæret.[Leontio PF.P.	1 5 6
	October.		
	VII.Id.Octob.	Cp.l.5.De bon.vac.[Hieritocrati Com.R.P.	10.10.5
	Martius.	*Iſidoro & Senatore Coſſ.*	
	VIII.Id.Mar.	Cp.l.18.De murileg.& gynæc.[Apollonio Co.S.L.	11.8.5
	Aprilis.		
	III.No.Apr.	Cp. { L.30.De cohort.princ.corn. L.187.De decurionibus. L.188.eod.titulo. } Iſid. PF.P.	12.58.30 10.31.3. & 12.58.12
	Iunius.		
	Pr.Non.Iun.	Cp. { L.2.De frum.Alexandr. L.2.De Alex.pleb.primatibus. L.3.De indictionibus. L.189.De decurionibus. L.190.eod.tit. L.191.eod.tit. } Iſid. PF.P.	11.27.42 11.28.6 10.17.1 10.31.56 10.31.57 10.31.58
	Iulius.		
	Prid.Id.Iul.	Cp.l.17.De indulg. debit. } Iſidoro PF.P.	
	Auguſtus.		
	Pr.No.Aug.	Cp.l.192.De decurion. } Iſidoro PF.P.	10.31.& 59
	v.kal.Sept.	Apameæ. { L.37.De an.& trib. L.4.De indictionibus. } Dario PF.P.	10.17.2
	Martius.	*Poſt Conſulatum Iſidori & Senatoris.*	
* Theodoſ A.XVI. Conſ.vt in ſeq.	XVIII.Kal.Apr.	Cp.l.4.De decur.& fil.[Dario viro inlu. PF.P.Or.	
	Februarius.	*Theodoſio A.XVI.& Fauſto V.C.Coſſ.*	
	v.Kal.Mar.	Cp.No.*vn.Ne Ducia.vel limit.mil.[Florẽ.PF.P.	
	Maius.		

Cp.Nou.I.

	Menſes et dies.		*Cod Iuſtin.*
	vi.Id Maj.	Cp.Nou.1.De patrim.rei dom. [Marcelli.Co.S.L.	
	Iulius.		
** Th.xvi*	*vii.Id.Iul.*	Cp.Nou.vn.*De tutor.[Flor.PF.P.Or.& Exconſ.	
& F.Ste	*Nouember.*		
*V.C. Coſ. * Ma'e*	*Pr.Non.Nou.*	Cp.Nou.vn.De bonis fabric.[Aurelian.*Co.R.P.	6 61.58.et
Conſ P B.	*Ianuarius.*	*Theodoſio XVII. A.Conſ. & qui fuerit nuntiatus.*	11.9.5
	Pr.Kal Feb.	Nou.vn. De Iud.Sam.hær.& pag.[Florentio PF.P.	
	Ianuarius.	*Theodoſio XVII. A. & Feſto* V.C.Coſ.	
** Theodoſ.*	*xvii.kal.Feb.*	Cp.Nou.vn.*De metatis.[Numo Magiſtr.Offic.	12.41.9
xvii.Conſ.	*Martius.*		
** Theodoſ.*	*Kal.Apr.*	Rau.Nou.*vn.De ſucc.cur. [Maximo PF.P.11.	
xv.& Fe	*Aprilis.*		
ſto V.C.	*vii.Id.Apr.*	Nou.vn.De nauib.vltr.duor.mil. } Flor.PF.P.Or.	11.32
Coſ.	*vii.kal.Mai.*	Cp.Nou.vn De poſtulando. } Flor.PF.P.Or.	37.6
	vi Id Iun.	Cp.Nou.2.De patr.rei dom. } Flor.PF.P.Or.	11.61.13
	Iulius.		
	vi.Id.Iul	Nou.vn.De repudiis. } Flor.PF.P.Or.	
	Auguſtus.		
	iii.Id.Aug.	Cp.Nou.vn.Cont.Sent.PF.P. [Talaſſ.PF.P.Illyr	
	v.Kal.Sept.	Apam.l.4. De indictionib.[Dario PF.P.	10 17.2
	September.		
	vii.Id.Sept.	Cp.Nou.vn.De patern.ſeu mat.bon. } Flor.PF.P.	
	Prid.Id.Sept.	Nou.vn.De teſtam. } Flor.PF.P.	
	Prid.Id.Sept.	Nou.vn.Ne decur.ad Sen.dign.[ad Sen.Vrb.Cp.	
	October.		
	xiv ka Nou.	Cp.Nou.vn.De competitionibus. [Florent.PF.P.	
	December.		
	viii.Id.Dec	Nou.vn.De lenon.[Cyro & Alyppio PF.P.P.M.	
	Ianuarius.	*Valentiniano A.V. & Anatolio* V.C.Coſ.	
**Valenti-*	*v.Id.Ian.*	Rau.Nou.1 *De inuaſor.[Pierio PF.P.	
niano &	*xv kal.Feb.*	Rom.Nou.vn.*De pretio ſol.[ad Pop.vrb.Rom.	
Anatolio V.C Coſ.	*vii.kal Feb.*	Rom.Nou.vn.In damnum publ.non valere.[Maximo PF.P.11.	
**Valenti*	*Martius.*		
niano A. Conſ.	*vi.Non.Mar.*	Rom.Nou.*vn.De Pentapolis ad vrb. [ad Popul.	
**Anato*	*xiii kal.Ap.*	Rom.Nou.1.De tir.& occ.deſ. [Sigiſualdo Co.& Mag.vtr.mil.	
lio V.C	*Maius.*		
Conſ.	*xiii.kal Iun.*	Cp.Nou. vn.De reſcind.vend.[Eudoxio Co.R.P.	11.75.7
	Iunius.		
** Valenti-*	*Pr.Non.Iun.*	Rau.Nou.1.*De pal.[ad Maximum PF.P.11.	
niano &	*viii.Kal Iul.*	Rom.Nou.vn.De redd.iur.arm.[ad Populum.	
Anatolio	*September.*		
V.C. Coſ. ut in ſeq.	*xi kal.Oct.*	Cp. { Nou.vn.De alluuionib.& pal.[Cyr.PF.P.& Cōſ.deſign.	
**Valenti-*	*xi kal.Oct.*	Cp. { Nou.2.De amot.mil.for.præſ. } Cyro PF.P.	3 23.2
niano &	*December.*		
Anatolio Coſ.	*iiii.Kal.Ian.*	Cp.Nou.3.*De amot.mil.for.præſ. } Cyro PF.P.	

	Menſes et dies		Codex Iuſtin.
	Ianuarius.	*Poſt Conſulatum Valentiniani A.V. & Anatoli.*	
*Poſt Conſulatũ Valentiniani.	vi kal.Feb.	Rau.Nou.2.*De inuaſ.[Auxentio PF.V.	
	Februarius.		
	x. Kal.Mart.	Rau.Acc.prid.Id.Mart.Rau.Nou.vn. Neq; domũ diuinam, &c.Maximo iterum PF.P.	
	Martius.	*Cyro V.Conſ.*	
	Pr. Non. Mar.	Cp.Nou.4.De amot.mil.for.præſ. { Ariouin.Magiſt.mil. Eodem exempl. Aſpar.vir.inluſtr.Co.Ex-magiſt.milit. & Excõſ. ordin.	
	Aprilis.		
	xv.Kal.Maj.	Cp.Nou.vn.De ſcolaribus.[Florentio Mag.Offic.	
	Martius.	*Dioſcoro & Eudoxio* VV.CC.*Coſ.*	
	vii.Id.Mart.	Cp.Nou.2.De his qui ſpon.mun.&c.[Apoll.PF.P.	
	Auguſtus.		
* Dioſcoro V.C.Conſ	Id.Aug.	PP.Rom.in For.Traiani Nou.*vn.De poſt.[Fauſto PF.P.	
	September.		
	v.kal Octo	Spolet.Nou.2.De palatinis.[Paterio PF.P.	
*al. Paterno.	*October.*	*Maximo* II.*& Paterio** VV.CC.*Coſ.*	
	iii Non Mar.	Rom.PP.in Foro Traia.Nou.vn.De honor.[Storacio PF.V.	
	Maius.		
	viii.Kal.Iun.	Rau.Nou.2.De tiro.& occ.deſert.[Quadrat.PF.P.	
	Iunius.		
	ii.kal.Sept.	Frodoſiadæ Nou.vn.De loc.reip.[Apollon.PF.P.	
	Auguſtus		
	xiii.kal.Sept.	Rau.Nou.vn.tit.50.	
	September.		
	Pr.Id.Sept.	Cp.Nou.vn.De amb.& loc.lim.[Numo Mag.Off.	11.59.3
	October.		
	xiv kal. Nou.	Nou.vn.De pec.Afr.cred.[Albino PF.P.II.	
	December.		
	xvi.kal.Ian.	Cp.Nou.1.De his qui ſpon.mun.&c.[Apoll.PF.P.	
	Aprilis.	*Theodoſio* XVIII.*Conſ.*	
	xiv.kal.Maj.	Cp.Nou.1.De au.mil.for.præſ.[Florent.PF.P.	
* Theodoſio XVIII. & Albino V.C. Coſ.	*Iulius.*	*Theodoſio A.*XVIII.*& Albino V.C.*Coſ.	
	Prid.Id.Iul.	Rau.Nou.3.*De tiron.& occ.deſ.[Hiſiodoro Co.	
	September.		
	iii.Id.Sept.	Rau.Nou.vn.De fructib.inter mar.[Albino PF.P	
	December.		
	iii.Id.Dec.	Cp.Nou.vn.De releu.adær.[Hermocrati PF.P.	10.28.1.& 11.58.16
	Aprilis.	*Valentiniano A.*VI.*& Numo* V.C.*Coſ.*	
	xviii.ka.Maj	Rom.Nou.vn.De corp.vrb.Ro.[Auxent.PF.V.II. Rom.	

	Menſes et dies		Cod. Iuſt.
	Iunius.		
* Valētiniano A vi. Conſ.	vii. Id. Iun.	Ro.No.vn.*De Epiſ.ord.[Ætio*viro inluſt.Com. & Mag.vtriuſque militiæ & Patritio.	
* Malè Aëtio.	xiii kal Iul.	Rom.Nou.vn.De Manichæis.[Alb.PF.P.II.	
	xi. Kal. Iul.	Rom.Nou.vn.De trib.fiſc.[Albino PF.P.	
	October.		
*Valent. A. vi. & & Albino Coſs.	*v. Non. Oct.	Rom.Nou.vn.De Lampad.[Opilioni Mag.Offic.	
	December.		
	vi. Id. Dec.	Rom.PP.Prid.Id.Dec.in Foro Traian Nou.vn.De homicid.&c.Maxim.PF.P.II.& Patrit.	
		IMPP. TEODOSIVS ET VALENTIN.	
	October.	*AEt.* III.*& Q. Aurel. Symmach.* VV.CC.*Coſs.*	
	xii. kal. Non.	Com. PP. in For. Traiani Antelata Edicto Albini iterum PF.P.& Patr.No.1.De teſt.	
	December.		
	xix ka. Ian.	Ro.No.vn.De off.& nu.PF.P. } Alb.PF.II.& Pat.	
	vii kal Ian.	{Ro.Acc.v I.ka.Ian.PP.v.ka. Ia.in For.Tra. No.2.De teſt.} Alb.PF.II.& Pat.	
	October.	*Ardabure* V.C.*& qui fuerit nuntiatus.*	
*Adſcribitur Theo. patri.	kal. Octob.	Cp.No.vn.*De cōfir.leg.D.Th.[D.Valent.Incly. vict.ac triūphatori ſemper A.Filio.	
	Martius.	*Calypio & Ardabure* VV.CC.*Coſs.*	
	iii. Id. Mart.	{Ro.Acc.vi.Ka.Mar.Apr.Ro.PP.in For.Traiani viii.Id.Apr.antelata Edict.Albi.vir.inlu.PF.P. II.& Patr.No.vn.De ſepul.Alb.PF.II.& Patr.	
	Aprilis.		
* Calypio V.C.Coſ.	vii. kal. Maj.	Rom{Nou.vn.De negotiat [Floriano. Nou.3.*De pal.[Florian.Com.S.L.	
	Iunius.		
	iii. Non. Iun	{Rom.PP.in Foro Tra.V.Id Iun. Antela.Edicto Albini VC.No.vn.De lib.& ſucc.cor.[ad Albi. PF.P.II.& Patritium.	
	Maius.	*Poſtumiano & Zenone Coſs.*	
	Non. Maj.	Rau.Nou.vn.De cōf.leg.No.DN.Th.[Alb.PF.P. & Patr.	
	Iunius.	*Aſturio & Protogene* VV.CC.*Coſs.*	
	xv. kal. Iul.	{Rau.PP.in For.Tra.xiii.ka.Aug.ſub Edic Firmin.viri inluſt.PF.P.No.vn.De xxx.an.preſ.&c. [Firmino PF.P.	
	September.		
	iii Id. Sept.	Rau.No.vn.De princ.Ag.in reb.[Opil.Mag.Offi.	
	Martius.	*Valentiniano A.* VII.*& Auieno* V.C.*Coſs.*	
	iii. Non. Mar.	{Ro.Rec. in Senatu per virū inluſtr. Poſtumianū Prid.Id.Mar.No.vn.De indul.reliq.[Coſſ.præt. Trib.pl.Senatui ſuo Sal.dicant.	
	Iulius.	IMP. VALENTINIANVS.	
	viii kal. Maj	Rom.Nou.vn.De nauic.amn.[Epitineano PF.V.	

	Octobe r.	
* *Impp. Valent. & Martian.*	*v. Id. Octob.*	Cp. Nou. 1. *Neminem exhib. de prouincia. [Edict.
		Sine die et Coſſ.
		Nou. 5. De patrimon. rei dom. [Cyro PF. P.
		Nou. vn. tit. 51.
		Adelſio **V. C. *Conſ.***
al Sept.	*Ianuarius.*	Rom. Acc. III. Non. Feb.* Rom. PP. in For. Trai. Nou. vn. De col. vag.
	Pr. kal. Feb.	Rom. Nou. vn. De confirm. his, &c. [Firm. PF. P. & Patritio.
		Rom. Nou. vn. De parent. qui filios ſu. diſtraxerunt. [Ætio Patritio.
	Iulius.	
	III. Id. Iul.	Rom. Nou. vn. De præd. piſt. Afr. dep. [Firm. PF. P. & Patr.
		Sine die.
* *Valenti. & Mart. ut in ſeq.*		Nou. vn. *De indulg. reliq. [Palladio PF. P.
		Nou. vn. tit. 5.
		Herculano **V. C. *Conſ.***
	Aprilis.	
* *Valēt. & Marcian.*	*XVII. ka. Maj.*	Rom. *No. vn. De epiſ. iud. &c. [Firm. PF. P. & Pat.
		IMPP. VALENTIN. ET MARTIANVS.
	Iunius.	
	III. kal. Iul.	Rom. Nou. vn. De ſuar. bo. & pec. [Firm. PF. P.
		AEtio & ſtudio VV. CC. Coſſ.
	Aprilis.	
	Pr. Non. Apr.	Cp. No. vn. De matrim. Senat. [ad Palladium PF. P.
		IMP. MARTIANVS.
		Anthemio **V. C. *Conſ.***
	Aprilis.	
* *al. kal. Maj.*	*X. *Kal. Maj.*	Cp. Nou. vn. De teſtam. cleric. [Palladio PF. P.
	Ianuarius.	
* *Val. & Martian. ut & ſequens No.*	*XV. kal. Feb.*	Cp. No.* vn. De præd. ciuit. omn. [Pallad. PF. P. Or.
		Sine die et Coſſ.
		Nou. vn. De foris tit. 5. [Storacio PF. P.
		IMP. MAIORIANVS.
		Leone et **Maioriano** ***AA. Coſſ.***
	Ianuarius.	
	Id. Ian.	Rau. Nou. vn. De ort. Imp. D. Maior. [ad Senatum.
	Martius.	
* *Maioria. A. Coſ. & tribuitur Leoni & Maiorian.*	*VIII. Id. Mart.*	Rau. Nou.* vn. De defenſ. ciu. [vniuerſis Rect. prou.
	VII. Id. Mart.	Rau. Nou. vn.* De indulg. reliq. [Palladio PF. P.
		IMPP. LEO ET MAIORIANVS.
	Iunius.	
	V. Id. Iul.	Rau. Nou. vn. De ædific. publ. [Æmiliano PF. P.
* *Maioria. A. Conſ.*	*September.*	
	Pr. Non. Sept.	Rau. Nou. vn. De bonis caduc. [Ennodio Co. R. P.
	October.	
	VII. kal. Nou.	Nou. vn. De ſanct. & vid. [Baſilio PF. P.
	Nouember.	
	VIII. Id. Nou.	Rau. Nou. vn. De cur. & agnat. [Baſilio PF. P.

Richomere

Menſes et dies.		Cod. Iuſtin.
Aprilis.	*Richomere et Clearcho* VV.CC.*Coſſ.*	
xv.kal.Maj.	Arelat.No.vn.De adult. [Rogationi Conſ.Tuſciæ ſuburbicariæ.	
Martius.	*Magno et Apollonio* VV.CC.*Coſſ.*	
v.kal.Apr.	Arel. No.vn. De epiſc.iud.&c. [Ricimero viro inluſtr.Com.& Magiſt.vtr.militię atque Patritio.	
	IMPP. LEO ET SEVERVS.	
Februarius.	*Baſilio* V.C.*Conſ.*	
x kal.Mart.	Nou.vn.De abrog.capit.iniuſt. [Baſil.PF.P.& Pat.	
September.	*Hermenericho et Baſiliſco Coſſ.*	
vii.kal.Oct.	Nou.vn.De corporatis.[Baſilio PF.P.& Patritio.	
	IMPP. LEO ET ANTHEMIVS.	
Februarius.	*Anthemio* A.*Conſ.*	
x.kal.Mart.	Ro.Acc.Id.Mart.Ro.No.vn.De mulier.quæ ſe ſeruis.[Luperciano PF.P.	
Martius.		
xiiii.Kal.Ap	Romæ Nou.vn.De confirmat.legum Diui Leon.	
Martius.	*Anthemio* A.II.*Conſ.*	
xiiii.kal.Ap.	Rom.Nou.vn.De bonis vac.	

FINIS.

INDEX RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM QVÆ IN EPItome Caij, ſententiis Pauli, & lib. Regularum Vlpiani, Lege Dei & veteri Conſultatione reperiuntur.

A.

ABactores qui Pau.Sent.cit. 18.

Abactorum pœna Paul. 5. Sent.tit.18.

Abactores pecorum atroces qui ſint & quomodo puniendi.Pau. lib.Sent. tit. de abigeat. in lege Dei tit. de abigeatoribus.

Abdicare quid Vlpianus lib.Regul.de Tutelis.

Abigeatores qui ſint Paul.lib. Sent.tit.de abigeat.in lege Dei tit.de abigeat.

Abigei propriè qui. Vlp. lib. 8. de Offic. Proc.tit.de abige.in lege Dei tit.de abigeat.

Abigei honeſtiori loco nati aut relegandi ſunt, aut remouendi ordine Vlp.ib.in lege Dei tit.de abigeatoribus.

Abigei ad gladium damnari ſolent, aut in metallum.Paul.lib. ſing.de pœnis pag. tit.de abige.Vlp.lib.8.de offic.Proc.tit. de abigeis.in lege Dei tit.de abige.

Abigeorum pœna non vbique par eſt. Vlp. lib.8 de offic.Proc.tit.de abigeis. In lege Dei tit.de abigeator.

Avolitio publica Paul.5.Sent.17.

Aborſus & abactus venter partum non efficit.Paul.4.Sent.tit.9.

Abortionis aut amatorium poculum dantes quomodo puniendi.Paul.5.Sent.tit. 23.

Abſens vir vxorem ducere poteſt, fæmina abſens nubere non poteſt. Paul.2. Sent. tit.19.

Abſens in cauſa capitali nemo damnatur, neque abſens per alium accuſare aut accuſari poteſt.Paul.5.Sent.tit.5.

Abſens in ſeruitutē duci aut damnari nō poteſt.Paul.5.Sent.tit.35.

Accuſatio refricari non poteſt, ſi abſolutio ſecuta ſit.Paul.1.Sent.tit.7.

Accuſator per alium accuſare neque reus per alium defendi poteſt, niſi &c.Paul. 5.Sent.tit.16.neque debet crimina edere.Paul.ibid.

Accuſatoris filius, reo liberato, ab accuſatione remouetur.Paul 1.Sent.tit.7.

Accuſare iure mariti vel iure extranei differunt, Paul. lib.ſingul. de adult.in lege Dei titulo de adulterio.

Actio iudicati in quos competit. Paul.1. Sent.tit.2.

Actio de precario vt commodati ciuilis. Paul.5.Sent.tit.6.

Actio furti manifeſti præter pœnam quadrupli, continet ipſius rei perſecutionē. Paul.2.Sent.tit.32. Furti oblati præter pœnam tripli, ipſius rei repetitionem continet.Paul.ibid.

Actio furti in exercitores cauponæ, meritorij ſtabuli vel diuerſorij.ſi quid in eis perierit.Paul.2.Sent.tit.32.

Actio furti ſocio datur. Paul. 2. Sent.tit. 32.

Actio furti ceſſat ſi res in domini poteſtatem reuerſa ſit.Paul.ibid.

Actio iniuriarum aut lege, aut more, aut mixto iure introducta eſt.Paul.5. Sent. tit.4.

Actio non datur creditori in debitorē confitentem ex ea re ſed ad ſolutionem cōpellitur. Paul.2. Sent. tit.1.
Actio conſtitutæ pecuniæ in quem detur. Paul.2. Sent. tit.2.
Actio iniuriarum aut legitima eſt, aut honoraria. Paul. lib. ſing. & tit. de iniurijs in leg. Dei tit. de atroc. iniur.
Actio non naſcitur ex nudo pacto nec ex obligatione contra bonos mores facta l. neque C. H. de pactis in vet. Conſ.
Actio datur in duplum ex cauſa depoſiti lege XII. tab. edicto prætoris in ſimplū. Paul.2. Senten. tit. de depoſ. in lege Dei tit. de depoſ.
Actio legis. Gaius lib.2. inſtitut.
Actio legis Fabiæ datur aduerſus eum qui liberum hominem vinxerit, ſuppreſſerit aut incluſerit. Paul.5. Sent. tit.6.
Actio de vi & de dolo. Paul.1. Sent. tit.9.
Actio extra ordinem datur in domiuum vel cuſtodē ſi fera beſtia in ea parte qua populo iter eſt, ſit colligata & damnū dederit. Paul.1. Sent. tit.17. Si irritata fuerit in eos actio non datur. Paul. ibid.
Actio fiduciæ. Paul.2. Sent. tit.13. aduerſus omnes hæredes competit ſi creditor fiduciam vni ex heredibus vel extraneo legauerit. Paul. ibid.
Actio mandati quando competit. Paul.2. Sent. tit.15.
Actio ex ſtipulatu datur ſi pactis ſubiecta ſit ſtipulatio. Paul.2. Sent. tit.23.
Actio non incboata poſt diem legati cedētem, ad hæredes non trāſmittitur. Paul. 3. Sent. tit.7.
Actio furti heredi competit, ſed in heredem non datur. Paul.2. Sent. tit.32.
Actione concepti & oblati quis teneatur. Paul.2. Sent. tit.32.
Actione furti, concepti, & oblati quis poſsit agere. Paul.2. Sen. tit.32.
Actione furti etiam tenetur is cuius ope & conſilio furtum factum eſt. Paul.2. Sent. tit.32.
Actione depoſiti conuentus ciuariarum nomine apud eundem Iudicem vtiliter experitur: at is cui res commodata eſt, non item: niſi ſint impenſæ neceſſariæ quas in ægrum vel aliàs laborantem impenderit. Modeſt.2. diff. tit. de depoſ. vel comm. in lege Dei tit. de depoſito.
Actio commodati ſemper in ſimplum: depoſiti nonnunquam in duplum: veluti ſi ruinæ, vel naufragij vel incendij aut tumultus cauſa res deponatur. Modeſti. 2. differt. tit. de depoſ. vel comm. in lege Dei tit. de depoſito.
Actione rerum amot. maritus tenetur ſi res mouerit diuortij cauſa Vlp. lib. Reg. tit. de iure donat. int. vir.
Actiones ſi à reo inficientur, quænam duplantur. Paul.1. Sent. tit.20.
Adfiliatæ perſonæ non poſſunt contrahere matrimonium cum patre adoptiuo. Gaius 1. Inſt. tit. Inſt. tit.4.
Adgnati qui, Gaij. Epit. tit.16. Paul. VII. Sent. tit. de inteſt. ſucc. in lege Dei, tit. de legit. ſuc. Anian. in tit.8. 4. Senten. Paul. Vlp. lib. ſing. Reg. tit. de leg. hered. in lege Dei tit. de leg. ſucc.
Adgnati & cognati quatenus differunt. Paul.4. Sent. tit.8. in lege Dei tit. de legit. ſuc.
inter Adgnatos proximior poſteriorē excludit. Gaij Epit. tit.16.
Adiudicatio Vlp. lib. Reg. tit. de dominijs & adquiſ.
Adiudicationis formulæ Familiæ erciſcūdæ, communi diuidundo & finium regundorum. Vlp. lib. Reg. tit. de dominijs & adquiſit. eor.
Adoptare poſſunt ſpadones & celibes. Vl. lib. Reg. tit. de adopt.
Adoptare non poſſunt feminæ. Vlp. ibid.
Adoptare feminæ poſſunt, non adoptari. Gaius 1. Inſt. tit.5.
Adoptare ſpadones poſſunt. Gaius 1. Inſtit. tit.5.
Adoptio & Arrogatio. Vlp. lib. Reg. tit. de adoptationib.
Adoptio per emancipationem diſſoluitur. Gaius 1. Inſt. tit.4.
Adoptio naturæ ſimilitudo. Gaius.1. Inſti. tit.5. fit duobus modis. Gaius. ibid.
Adoptio quid. Gaius ibid.

Adquiritur nobis per vniuerſitatem, hereditate, emptione, adoptione. Gaij Epitome tit. 10.
Adquiritur nobis poſſeßio per procuratorem vtilitatis gratia. Paul. 5. Sen. tit. 2.
Adquiritur nobis per bona fide poſſeſſos ex duabus cauſis tantum, ex re noſtra & operibus ſuis. Vlp. lib. Reg. tit. de dominijs & adquiſit.
Adquiritur nobis per eas perſonas, quas in poteſtate habemus. Vlp. li. Reg. tit. de dominijs & adquiſ.
Adquiritur nobis per filios vel ſeruos. Gaij Epi. tit. 9. per liberas perſonas quę in poteſtate noſtra nõ ſunt, nihil poteſt. Paul 5. Sent. tit. 2.
Adquiſitum per fiduciarium ſeruum, ſortem debiti minuit. Paul 2. Sent. tit. 13.
Adulterium in vxorē vindicatur non in ſponſam. Paul. lib ſing. de adulter. in le. Dei tit. de adulter.
Adulterij accuſare iure patris ne quidem filiam emancipatam pater prohibetur. Papin. lib. ſing. de adult. in leg. Dei tit. de adult.
Adulterium nõ committitur cum his quæ publicè mercibus vel tabernis exercendis procurant. Paul. 2. Sent. tit. 27.
Adulteri duo vno tempore accuſari poſſunt, plures non item. Paul. 2. Sent. tit. 27.
Libertinus, aut minor 25. ann. ad Adulterij accuſationem admittuntur. Paul. lib. ſing. de adult. Papinia. titul. 15. Reſp. ad leg. Iul. de adult. in leg. Dei, tit. de adulterio.
pater Adulterum cum filia domi ſuæ vel generi deprehenſum ſua manu occidere poteſt. Paul. 2. Sent. tit. 27.
Adulterum deprehenſum 20. horis adteſtandos vicinos retinere poteſt. Paul. ib.
Adulterum deprehenſum occidere licet incontinenti, non vxorem. Paul. lib. ſingul. de adulter. in leg. Dei tit. de adulterio.
Adulterum occidens leuiori pœna coërcetur quod inconſulto calore ductus interfecerit. Paul. lib. ſingul. de adult. in lege Dei, tit. de adulterio.
Adulterum ſeruum, & eum qui a auctoramento rogatus eſt ad gladium, & eum qui operas ſuas locauit vt cum beſtiis locauit, & iudicio publico damnatum, in adulterio deprehenſum, vel libertinum ſuum vel paternum & tam ciuem Rom. quàm Latinum licet occidere, item patris & matris, filiſ & filiæ libertum & dedititium. Paul. ibid.
Adulterum occidens pater ſi filiæ pepercit, homicida eſt, & lege Cornelia de ſicarijs tenetur Pap. lib. ſing. de adult. in lege Dei tit. de adulterio.
Adulteræ mulieris pœna relegatio eique dimidia pars dotis & tertia pars bonorum aufertur: viri adulteri pœna, relegatio itidem, ſed ei aufertur bonorum pars dimidia. Paul. 5. Sent. tit. 27.
Æramenta. Paul. 3. Sent. tit. 7.
Ære Æneáque libra Gaius 1. Inſti. & Epit. tit. 6.
Ætati eius qui teſtamentum accuſat, ſuccurri ſolet. Paul. 5. Sent. tit. 12.
qui Album raſerit, corruperit, &c. extra ordinem punitur. Paul. 1. Sent. tit. 14.
Aluei. Paul. 3. Sent. tit. 7.
Amitini fratres vel conſobrini nulla ratione coniũgi poſſunt. Gaius 1. Inſt. ti. 14.
Amphora. Voluſ. Mæt. lib. de aſſe.
Ancillarum appellatio quę cõtineat. Paul. 3. Sent. tit. 7.
Ancillæ alienæ virginis immaturæ corruptor, pœna legis Aquiliæ tenetur. Pau. 1. Sent. tit. 14.
Ancillæ alienæ corruptor, aliam reformare cogendus eſt. Paul. 1. Sent. tit. 13.
Anteſtatus. Gaius 1. Inſtit. tit. 6.
maximi criminis eſt retractare quæ ſemel ab Antiquis tractata & definita ſuum & curſum tenent & poßident. Dioclet. & Maxim. in l. otia C. G. de malef. & Manichæis in lege Dei tit. de Math. & Manich.
Appellari non poteſt à ſententia in contumacem dicta, nec in duplum reuocari. Paul. 5. Sent. tit. 5.
Appellari licet intra quinque dies. Paul. 5. Sent.

5.Sent.tit.33.
Appellare non oportet cum Iudicis conuicio.Paul.5.Sent.tit.35.
Appellandum eſt eo tempore quo iuramẽtum defertur, non quo iuratur. Paul.5. Sent.tit.32.
in Appellatione cautio exigitur. Paul. 5. Sent.tit.33.
Appellationis cauſę capitalis & ratio ſtatus per noſmetipſos tantum proſequi poſſumus.Paul.5.Sent.tit.35.
Appellationes moratoriæ & eæ quæ à confeßis & exſecutoribus fiunt non recipiuntur.Paul.5.Sent.tit.35.
Appellatoribus pœna & tempora præſtituta ſunt.Paul.5.Sent.tit.33.
Appellationis iniuſtæ ſumptus aduerſarius reddere cogitur non ſimplos, ſed quadruplos.Paul.5.Sent.tit.37.
Apollo Didymæus. Vlp. lib. Reg.tit. Qui hered.inſt.poſſ.
Apoſtolorum poſtulatio & acceptio intra v.dies fieri debet.Paul.5.Sent.tit.14.
Aquam alienam vſurpãti nummaria pœna irrogatur.Paul.5.Sent.tit.6.
Aquæ cura ad ſollicitudinem Præſidis ſpectat.Paul.5.Sent.tit.6.
Aquarij.Paul.3.Sent.tit.7.
Aquimanilia.Paul.3.Sent.tit.7.
Arbiter familiæ erciſcundæ ſemel tantùm dari poteſt Paul.1.Sent.tit.20.
in eum qui contra Arbitri ſententiam petit, pœnæ actio ex compromiſſo competit.l.qui contra C.G.de tranſact.in vet. Conſ.p.134.
Arrogatio quid. Gaius 1.Inſt.tit.5.
Aßis partes, vncia, ſextans, quadrans, triens, quincunx, ſemis, ſeptunx, bes, dodrans, diunx, as.Voluſ.
Aßis appellatio ad ſolidarum rerum hereditatiſque totius demonſtrationẽ pertinet.Voluſ.Mæt.
Aßis diuiſio in partes æquales & inæquales. Voluſ. Mæt. lib. de aſſe. diuiſio ad partium demonſtrationem pertinet.ibi.
Aſſes librilesolim. Voluſ.Mæt.lib.de aſſe.
Aſſertor ſi quid fecerit prodendæ libertatis gratia, extra ordinem punitur.Pau. 5.Sent.tit.1.
Aurelius Marcianus Proc.Bæticæ.Vlp.li. 8.de offic.Proc.ti.de domin.ſæuit.in lege Dei tit.de iure & ſæuit.domin.
Aurum factum, & infectum. Paul.3.Sẽt. tit.7.

B.

BEneficia Principum citra cuiuſquam iniuriam decerni ſolent, l.ſcriptura. C. Th.de teſtam.in vet.Conſ.p.131.
ex Beueficio ſuo vnuſquiſque iniuriam pati non debet.Paul.5.Sent.tit.6.
Beßicilicus.Vol.Mæt.de aſſe.
Bidentes.Paul.3.Sent.tit.7.
Bonorum poſſeßio aut datur cum re, aut ſine re & quid. Vlp.lib.Reg.tit.de poſſ. dand.
Bonorum poſſeßio datur contra tabulas aut aduerſus tabulas, & quibus. Vlp. li.Reg.tit.de poſſeſſ.dand.
Bonorum poſſeßio inteſtati datur per VII. gradus.Vlp.ib.
Bonorum poſſeßio datur parentibus & liberis intra annum : ceteris intra 100. dies.Vlp.ibid.
Bonorum poſſeßio cum re Vlp. lib.Reg.tit. de legit.hered.
Bonorum poſſeßio datur ſcriptis heredib. Vlp.lib.Reg.tit.Quemad.teſt.rum.
Bonorum poſſeßio cum re.Vlp.ib.
Boues aratorij.Paul.3.Sent.tit.7.

C.

CAdere cauſa 4.modis.Paul.1.Sent.ti. 11.& 15.Caducum vel erepturum.Vlp. lib.Reg.tit de dom.& adquiſ.
Caducum quid.Vlp.lib.Reg.tit.de caduc.
Caduca fiſco vindicantur ſeruato iure antiquo liberis & parentib.Vlp.lib. Reg. tit.de caduc.
Caduca cum ſuo onere fiunt.Vlp.ib.
Calculi ratio ſe patitur ſæpius ſupputari. Paul.5.Sent.tit.5.
Calumniator, in decimam partẽ eius quod competit condemnari ſolet. Diocl. & Maxim.l. tibi C. H. de calumn. in vet. Conſ.p.130.
Calumniatores exilio vel inſulæ relegatione aut ordinis amißione puniuntur.

Paul.5.Sent.tit.4.
Calumnioſa ſcriptura vim iuſtæ petitionis in iudicio non obtinet. Paul.5.Sent.tit. 12.
Calumnioſus quid.Paul.1.Sent.tit.5.
Capſa.Paul.3.Sent.tit.7.
Carmen famoſum componens in inſulam deportatur.Paul.5.Sent.tit.4.
Caſſiano motu vaticinari. Vlp.VII. de offic. Proc.tit.de Math. & Vatic. in lege Dei,tit.de Mathemat.& Manich.
Caſtigandi modum & in ſeruorum cohercitione placuit temperari.Paul.5.Sent. tit.ad leg.Corn.de ſic.& venefi.
qui Caſtrauerit hominem inuitum libidinis aut promercij cauſa capite punitur. Paul.5.Sent.tit.23.
Caſtrenſe peculium quid.Pau.3.Sent.ti.4.
quæ ex improuido Caſu potius quàm fraude accidunt, fato plerumque non noxæ imputantur.Alexand.in l.ſi modo C.G. ad leg.Corn.de ſic.& venef.in Leg.Dei, tit.de ſic.& homic.
refert & in delictis maioribus conſultò aliquid admittatur an Caſu. & ſane in omnibus criminibus diſtinctio hæc pœnam aut iuſtitiam prouocare debet,aut temperamentum admittere. Vlp.7. de offic. Proc.tit.de ſic. & venef. in Lege Dei,tit.de ſic.& homic.
Cantica.Paul.5.Sent.tit.4.
Cauendum eſt in pœna appellationis Paul. 5.Sent.tit.33. in omnibus pecuniarijs in tertiam partem eius pecuniæ.Paul.ibi.
Cauere debet aſſertor in tertiam quanti cauſa æſtimata eſt.Paul.5.Sent.tit.33.
in Cautione appellationis modus pœnę exprimendus eſt.Paul.5.Sent.tit.33.
Cautionis periculo liberatur is qui cauit, mortuo ea pro quo cauerat. Paul. 1. Sent.tit.14.
Cebaria.Paul.3.Sent.tit.7.
Cernere quid.Vlp.ibid.
Ceſſio in iure quid,& quomodo fit. Vlp.li. Reg.tit.de dom.& adquiſ.
Ceſſio apud quos fit.Gaius 2.Inſtit.p.1.
Iudæi aliæ nationis ſeruos comparatos non Circuncidant.Paul.5.Sent.tit.22.
Ciues Romani qui.Gaius.1.Inſtit.tit.1.
Cochlearia.Paul.3.Sent.tit.7.
Cæleſtis Salinenſis Carthaginis. Vlp. lib. Reg.tit.Qui hered.inſt.poſſ.
Cognati qui. Anian.in tit.8. lib.4.Senten. Paul.Vlp.lib.ſin.de leg.here.in leg.Dei, titulo de legit.ſucceſſ.
Cognatos nulla diſcretione ſexus admittit lex XII.Paul.4.Sent.tit.8.
Cognatio Seruilis nulla eſt.Vlp.lib.Reg.ti. de curator.
Cognitor in rem ſuam quis dicitur.Paul.1. Sent.tit.2.
Cognitores eſſe non poſſunt infames. Paul. 1.Sent.tit.2.
Cognitoriam operam ſuſcipere poſſunt feminæ in rem ſuam.Paul.1.Sent.tit.2.
Collyria.Paul.3.Sent.tit.7.
Commercium quid. Vlp.lib.Reg.tit.de dominijs & adquiſit.
Commodati iudicio conuentus etiam culpam præſtare cogitur: at in depoſito,de dolo non etiam de culpa condemnandus eſt. Modeſt.lib.2. differ. tit. de depoſito vel commendato.in Lege Dei,tit.de depoſito.
Commodati ob quas cauſas quis poßit teneri vel non.Paul.2.Sent.tit.4.
Quæ quis ex Communi accepit repræſentanda aut eorum æſtimatio, vt inter coheredes diuidi poßint.Paul.1.Sent.ti. 19.
Compenſatio non habet locum in depoſiti cauſa.Paul.2.Sent.tit.12.
Compeſcitur luxuries ramorum. Paul. 5. Sentent.tit.6.
Conchæ.Paul.3.Sent.tit.7.
Concubinam habere non poteſt is qui vxorem habet.Paul.2.Sent.tit.20.
Condicionum duo genera.Paul.3.Sent.ti.5.
Condicio poßibilis & impoßibilis quid. Paul.3.Sent.tit.5.
Condiciones contra leges & bonos mores non valent.Paul.3.Sent.tit.5.
Confiteri quis in iudicio poteſt quocunque modo: conuinci non niſi ſcriptura aut teſtibus Paul.5.Sent.tit.5.
Confeßi debitores pro iudicatis habentur. Paul.

Paul.5 Sent. tit. 5. & horum pignora capi & diſtrahi poſſunt.Paul.ibid.
Confeßionem ſuam reus in duplum reuocare non poteſt.Paul.5.Sent.tit.5.
Confeſſus de ſe in alium torqueri non poteſt.Paul.1.Sent.tit.13.
Conlactaneus.Gaius 1.Inſt.tit.1.
Connubium quid. Vlp.lib.Reg. tit. De his qui in pot.ſunt.
Connubium qui habeant.Vlp.ibid.
Connubium non eſt cum ſeruis.Vlp.ibid.
Conſanguinei qui ſint. Paul. VII.ſent.tit. de inteſt.ſucc. in Lege Dei, tit. de leg. ſucc.
Conſanguinea ſola inter feminas ſoror eſt. Gaij Epit.tit.16.
Conſanguineos & adoptio facit & adrogatio, cauſæ probatio & in manu conuentio. Vlp.lib.ſing. de legit. hered. in Lege Dei,tit.de legit.ſuc.
in Conſilio adhibentur Romæ V. Senat. Equit. Romani: in prouincia XX. Receperatores ciues Rom.Vlp.li.Reg.tit.de libertis.
Conſilium vniuſcuiuſque non factum puniendum.Paul.5.Sent.tit.23.& in Lege Dei,tit de ſic.& homic.
Conſobrini qui.Paul.4.Sent.tit.11.
Contubernium inter ſeruos & liberos cõtrahitur.Paul.2.Sent.tit.19.
Conuentio priuata iuri publico nihil derogat.Paul.1.Sent.tit.de pactis & in Cõſ. vet.
Conuentio in manum. Vlp.lib. Reg. tit. de tutelis.
Cónicium Iudici ab appellatorib. fieri non oportet.Paul.5.Sent.tit.4.
Conuicium vel maledictum publicè factum ad iniuriæ vindictam pertinet. Paul.ib.
Corbes.3.Paul.Sen.tit.7.
Corpus perpetuæ ſepulturæ traditum ob quam cauſam transferri poßit in alium locum.Paul.1.Sent.tit.22.
Corpus ſepulturæ tradi non poteſt intra muros ciuitatis.Paul.Sent.tit.21.
Creditor Chirographarius ſi ſine iuſſu Præſidijs per vim debitoris ſui pignora, cùm non haberet obligata, acceperit, in legem Iuliam de vi priuata committit. Paul.5.Sent.tit.26.
Creditor ter denuntiare debet ſuo debitori vt pignus abſoluat,ne à ſe diſtrahatur. Paul.2.Sent.tit.5.
Cretio quid. Vlp.lib. Reg.tit. Qui heret. inſt. poſſ.
Cretio vulgaris aut continua & quid.Vlp. ibid.
Cucuma. Vlp. 7.de offic.Proc.tit.de ſic.& venef. in leg.Dei tit.de ſic.& homic.
Culcitæ.Paul.3 Sent.tit.7.
Cupæ.Paul.3.Sentent.tit.7.
Curator cæco dari non poteſt.Paul.4.Sent. tit.12.
Curatores aut legitimi, aut honorarij. Vlp.lib.Reg.tit.de curator.
Curatores accipiunt minores ætate,maiores,euerſores & inſani.Gai.Inſt.1.tit.8.
in Curatione agnatorum ſunt furioſi, prodigi.Vlp.lib.Reg.tit.de Curatoribus.
Cuſtodia & diligentia rei commmodatæ præſtanda eſt. Paul.2.tit.4.
Cuſtodiam dimittere. Paul.5.Sent.tit.31. militi excutere Paul.ibid.

D

Decimæ immunitas. Vlp. lib. ſing de legit. hered. in lege Dei tit.de legit.ſucc.
Decimam vir & vxor inter ſe capiunt. Vlp.lib.Reg.tit.de decimis.
Decus Voluſ.Mæt.lib.de aſſe.
Dedititiorum numero qui ſint. Vlp. lib. Reg.tit.de Libert.Gaius 1.Inſtit.tit.1.
Dedititij ciuium Rom. libertorum beneficium non poſſunt conſequi. Gaius 1. Inſt.tit.1.
Defigere.Paul.5.Sent.tit.23.
Delatores omnino puniẽdi.Pau.5 Sẽ. ti. 13.
Delatores ac ſubornatores perinde puniuntur.Paul.5.Sent.tit.13.
Delatores non ſunt ſerui fiſcales qui cauſam domino prodere ac nuntiare contendunt.Paul.5.Sent.tit.13.
Delficæ.Paul.3.Sent.tit.7.
Deluere.Paul.4.Sent.tit.7.
Denarius Vol.Mæt.lib de aſſe.

*Deponere quis videatur.*Paul.2.Sent. *tit. de depoſ.in lege Dei.tit.de depoſito.*

eum qui Depoſitum ſuſcepit, dolum non etiam caſum præſtare certi iuris eſt l. eum qui C. H. de depoſito in lege Dei tit.de depoſito.

Depoſitum ſecundum bonam fidem reſtituendum.l.eos.C.H.de depoſito.ibid.

is qui Depoſitum ſuſcepit, vltra dolum ſi non aliud ſpecialiter conuenit, præſtare nihil neceſſe habet. l.is qui C.H.de depoſito.ibid.

qui Depoſitum dolo malo non reſtituit, ad eius cum infamiæ periculo reſtitutionem vrgetur.l.ille qui dolo C.H.de depoſito.ibid.

Depoſitum quaſi diu poſitum. Paul. 2. Sent. *tit. de depoſ. in lege Dei. tit. de depoſ.*

*in Depoſiti iudicio dolus tantum præſtatur.*Paul.2.Sentent.*tit.de depoſ.in leg. Dei.tit.de depoſ.*

*Depoſitæ rei contrectatio, eo inuito qui depoſuit furtum facit & ideo furti & depoſiti tenetur.*Paul.2.Sent.*tit*.12.

*Depoſitæ rei vſuræ & fructus ex mora debentur.*Paul.2.Sent.*tit*.12.*in lege Dei tit.de depoſito.*

Diana Epheſia. Vlp. lib. Reg. tit. Qui hered.inſt.poſſ.

Dies nominū. Vlp.lib.Reg.tit.De decimis.

*Dilatio in cauſa adulterij impetrari non poteſt.*Paul.2.Sent.*tit*.27.

Directarij extra ordinem puniri ſolent. Paul.5.*ſent.tit*.4.

Diuiſio etiam inter maiores perſonas & legales facta ſi fraudulenta probetur, reſcinditur.in vet.Conſ.

*in Diuiſionibus perperam factis ſubueniri ſolet etiam maioribus. Diocl. & Max. l.an diuiſio.*C.G.*lib.3.in vet.Conſ.*

*Diuiſio non bona fide facta, etiam citra principalis reſtitutionis auxilium, quod etiam maioribus tribui ſolet, reformatur.*Diocl.*& Max.in l.ſi diuiſio* C.G.*lib.3.ibid.*

D*iuiſione celebrata Iudex de omnibus rebus hereditarijs cognoſcere debet.* Paul.1.Sent.*tit*.19.

D*olus malus quid.*Paul.1.Sent.*tit*.9.

D*ominia ſingularum rerum acquiruntur, mancipatione, traditione, vſucapione, in iure ceßione, adiudicatione, lege Vlp. lib.Reg.tit.de dominis & acquiſ.*

D*ominorum poteſtas in ſeruos illibata ſit. Vlp.* 8. *de offic.* Proc. *tit. de iure & ſæuit. domin. in leg.Dei tit. de iure & ſæuit.domin.*

D*onare licet in infinitum ei qui aliquem à latrunculis vel hoſtibus eripuit.* Paul. 5.Sent.*tit*.11.

D*onare mortis cauſa quid.* Paul. 3. Sent. *tit*.8.

D*onari fiſco litem non oportet.* Paul. 5. Sentent.*tit*.12.

D*onatio mortis cauſa, pœnitentia quomodo reuocetur.*Paul.3.Sent.*titulo* 8.*morte conualeſcit.*Paul.*ibid.*

D*onatio mortis cauſa quid.* Paul.2.Sent. *tit*.24.

D*onatio inter virum & vxorem manumißionis gratia fieri poteſt.* Paul. 2. Sent. *tit.* 24. *per interpoſitam perſonam fieri non poteſt.* Paul. *ibid. contemplatione mortis, morte ſecuta conualeſcit.*Paul.*ib.*

D*onatio non valet inter virum & vxorem, niſi mortis cauſa, diuortij cauſa, ſerui manumittendi gratia Vlp. lib. Reg.tit.de iure donat.inter vir.*

D*onatio abauo vel proauo facta nepoti valet.l.quicquid C.Th. de mat.bon. & mat.gen.in Conſ.vet.*

D*onatio à patre filio fam. facta, morte patris conualeſcit, ſi in ea voluntate perſeuerauerit.*Paul.5.Sent.*tit*.11.

D*onationem perficiunt ſpecies extra dotem à matre in honorem nuptiarum genero traditæ.* Paul. 5.Sent.*tit*.11.

D*onationis contemplatione inter virum & vxorem imaginaria venditio contrahi non poteſt.*Paul.2.Sent.*tit*.24.

ſingulæ res nominari debent quæ D*onatione, emãcipatione vel in iure ceßione transferuntur.*Dioc. *& Max.l.cum de bonis C. H. de don, int. vir. & vxor.in vet.*

vet.Conſ.
in Donatione duobus facta is potior cui res tradita.Paul.5.Sent.tit.11.
Donator non tenetur de euictione.Paul.5. ſentent.tit.11.
ſi ante decedat is cui fuerit donatum matrimonij tempore res donata penes Donatorem remanet,Paul.2.Sent.tit.24.
Dos quid. Anian. in interp.tit. 22. Sent. Paul.lib.2.
Dos aut antecedit,aut ſequitur matrimonium.Paul.2.Sent.tit.22.
Dos aut datur, aut dicitur, aut promittitur. Vlp. lib. Reg. tit. de dotib.
Dotem qui poßit dicere.Vlp.ib.
Dos profectitia quid.Vlp.lib. Reg.tit.de dot.aduentitia quid.Vlp.ibid.
Dotis præfectitiæ & aduentitiæ differentia.Vlp.lib.Reg.tit.de dotib.
Dos receptitia quid.Vlp.li.Reg.tit.de dot.
Dos integra repetitur ſi diuortium ſine mulieris culpa factum eſt:ac ſi mulieris culpa,in ſingulos liberos ſexta pars dotis à marito retinetur vſq; ad mediam. Paul.lib.2.Inſt.tit.de dotibus.
Dos ſemel functa, amplius fungi non poteſt.Vlp.lib.Reg.tit de dotib.
Dotis functio pacto mutari non poteſt. Paul.1.Sent.tit.1.
dictione Dotis obligantur tres perſonæ nulla interrogatione præcedente Gaij epit.tit.17.
Dotem dicere Gaij epit.tit.17.
Dotem repetit mulier ſui iuris diuortio facto: at ſi in poteſtate patris ſit,pater adiuncta filiæ perſona.Vlp.lib.Reg. tit. de dot.
Dos quæ pondere, numero,&c. annua,bima, trima, die redditur, cæteræ ſtatim. Vlp.lib.Reg.titulo de dotib.
Dotale prædium maritus inuita vxore non alienet.Paul.2.Sent.tit.22.
Dupondius.Voluſ.Mæt.lib.de aſſe.

E

EDere petitor genus litis cogitur, ne plus debito aut eo quod competit poſtuletur l. quotieſque C. H. de calumniat.& plus pet.in Conſ.vet.
Edictum D. Claudij. Vlp. lib. Reg.tit. de Latinis.
Emancipatio etiam die feriato fieri poteſt. Paul. 2. ſent. tit. 26. apud Magiſtratus municipales,ſi habeant legis actionem.Paul.ibid.
Emancipati debent bona conferre.Vlp. lib. ſing.de leg. hered. in lege Dei tit. de legit.ſucc.
Emancipati liberi præteriti antequam bon. poſſeſſ. petant, de conferendo cum ſatiſdatione cauere debent: aut ſi non poßint ſatiſdare, bonorum ſit confuſio excepto peculio caſtrenſi. Paul.5.ſent. tit.9.
Emptio & venditio quando contrahitur.Gaij epit.tit.17.
Emptor non habet ius inferre mortuum in locis religioſis.Paul.1.Sent.tit.22.
Epitonia.Paul 3.Sent.tit.7.
Expilatores, effractores & expugnatores ædium & villarum quomodo puniendi. Paul.5.ſent.tit.3.

F

FAbiana formula reuocantur alienata à liberto in fraudem patroni. Paul. 3.Sent.tit.3.
Fabri ferrarij,lignarij ſeu tignarij. Paul.3. Sent.tit.7.
Falces meſſoriæ, fænariæ & putatoriæ. Paul.3.Sent.tit.7.
Falcidiam retinere.Gaij epit.tit.14.
Falſum quid. Paul. 5. Sent. tit. ad legem Corn. teſt. in lege Dei tit.de falſo teſtimonio.
qui Falſum neſciens, allegat, falſi pœna tenetur.Paul.1.Sent.tit.13.
qui Falſis inſtrumentis, actis, &c. ſciens d. vſus fuerit pœna falſi coërcetur. Paul.5.Sent.tit.25.
qui falſum nomen genus, parentésve finxerit, pœna falſi tenetur. Paul. 5. Sent. tit.25.
eius qui Falſam monetam percußit, bona fiſco vindicãtur:ſi ſeruus ſit,ſummo ſupplicio afficitur,ignorante domino.Paul.5.Sent.tit.12.
Familiæ appellatione etiam duo ſerui cõ-

tinentur.Paul.5.Sent.tit.6.
Familia occiſo domino torqueri debet. Paul.3.Sent.tit.6.
de Familia eius qui ſibi manus intulit quæſtio non eſt habenda.Paul.3.Senten. tit.6.
de Familia quæſtio habetur, ſi heres teſtatorem occiderit.Paul.ibid.etiamſi percuſſor ſit certus.Paul.ibidem.
de Familia viri quæſtio habetur occiſa vxore & de Familia vxoris, occiſo viro. Paul.3.Sent.tit.6.
in Familiæ quæſtione diſponenda quis ordo ſeruandus.Paul.3.Sent.tit.6.
Farreo conuenitur in manum.Vlp.lib.Reg. tit.de his qui in man.ſunt.
Feminæ nec naturales filios in poteſtate habent.Vlp.lib.Reg.tit.de adopt.
Feminæ in rem ſuam procuratrices eſſe poſſunt, & cognitoriam operam ſuſcipere.Paul.1.Sent.tit.2.
Fidem tacitam accommodare vt quis fideic.capiat.Vlp.lib.Reg.ti.de fideicom.
Libertas dari poteſt per Fideicommiſſum. Vlp.lib.Reg.tit.de fideicommiß.
Fideicommiſſum quid.Vlp.lib.Reg.tit.de fideicomm.
Fideicommiſſorum verba.Vlp.ib.
Fideicommiſſum nutu relinqui poteſt Vlp. lib.Reg.tit.de fideic.
Fideicommiſſum qui relinquere poſſunt. Vlp.ib.
Fideicommiſſum relinquere poteſt inteſtato moriturus.Vlp.lib.Reg.tit.de fideic.
Fideicommiſſum capiunt Latini Iuniani, non fideicommiſſum.Vlp.ib.
Fideicommiſſum & ante heredis inſtitutionem & poſt mortem heredis dari poteſt.Vlp.ib.
Fideicommiſſum Græcè ſcriptum valet. Vlp.ib.
per Fideicommiſſum dimitti poſſunt res ſingulæ. Gaij Epit.tit.15. Non ſolùm propriæ, legatarij, ſed etiam extranei ſeu alienæ.d.tit.15.
Fideicommiſſum à legatario relinqui poteſt.Gaij Epit.tit.15.
per Fideicommiſſum relinqui poteſt libertas.Gaij Epit.tit.15.
Fideicommiſſum & legatum peti poteſt ab Imperatore herede inſtituto. Paul.4. Sent.tit.1.
Fideicommiſſum relinqui poteſt à ſurdo vel muto.Paul.4.Sent.tit.1.
per Fideicommiſſum relinquere poſſumus tam res noſtras quàm alienas.Pau.4. Sent.tit.1.
Fideicommiſſum rei alienæ inutile, vt legatum, ſi teſtator alienum ſciſſet non relicturus.Paul.4.Sent.tit.1.
Fideicommiſſum extinguitur venditione rei per fideic.relictæ.Paul.4.Sent.tit.1.
Fideicommiſſum debetur codicillis etiam teſtamento non confirmatis. Paul. 4. Sent.tit.7.
Fideicommiſſum quibuſcunque verbis à patre relictum iure debetur. Paul. 4. Sent. tit. 7. In tempus emancipationis vel cum ſui iuris erit, quocunque modo patria poteſtate liberato debetur.Paul. ibid.
Fideicommiſſum non poteſt præſtari ante aditam hereditatem vel acceptum legatum.Paul.4.Sent.tit.1.
Fideicommiſſum libertis relictum, manumiſſis tantùm debetur vel ijs qui teſtamento libertatem intra numerum ſunt conſecuti.Paul.4.Sent.tit.1.
Fideicommiſſum.Gaij Epit.tit.15.
Fideicommiſſum relinqui non poteſt ab vxore, cui vir dotem prælegauit.Paul.4. Sent.tit.1. A poſtumo herede inſtituto. Paul.ib.
Fideicommiſſi ius non in vindicatione, ſed in petitione conſiſtit. Paul.4.Sent.ti.1.
Fideicommiſſa.Vlp.lib.Reg.tit.de leg.
Fideicommiſſa non per formulam petuntur.Vlp.lib.Reg.tit.de fideic.
Fideicommiſſa non dantur pœnæ cauſa vel incertæ perſonæ.Vlp.ib.
Fideicommiſſorum & legatorum differentiæ.Gaij Epit.tit 15.
Fideicommiſſorum tardius ſolutorum vſuræ & fructus debentur, legatorum, non debentur.Gaij Epit.tit.15.
Fideicommiſſorum verba ſolemnia. Paul. 4.ſent.

4.ſent.tit.1.

*Fideicommiſſarius quando mitti poteſt in poſſeſſionem.*Paul.4.*Sent.tit.4.*

Fideicommiſſarius non ſolùm in res hereditarias ſed & in proprias heredis inducitur.Paul.4.Sent.tit.1.

Fiduciam debitor creditori vendere non poteſt Paul.2.*Sent.tit.13. Creditor non poteſt emere per ſuppoſitam perſonam.* Paul.*ib.*

Fiduciam diſtrahere creditor poteſt, etiãſi conuenerit vt fiduciam ſibi vendere nõ liceat, ſi ſolemniter denuntiet. Paul.2. *Sent.tit.13.*

Fiduciaria re meliore facta debitor iudicio fiduciæ tenetur.Paul.2.Sent.tit.13.

in Fiduciæ iudicio & in actione rei vxoriæ & dolus & culpa deducitur : in mandati verò iudicio dolus. Modeſt. 2. diff. tit. de depoſ. vel commend. in leg. Dei. tit.de depoſito.

Fiducijs diſtractis creditore,habet debitor actionem de ſuperfluo. Paul. 2. *Sent. tit.13.*

Fiduciarius pater.Gaij Epit.tit.6.

Filia prætermiſſa non rumpit teſtamẽtum. Gaij Epitome tit.11.

Filia præterita quantum auocet. Paul. 3. *Sent.tit.5.*

ad Filiam ancillam vel libertam ex S.C. Claudiano effectam legitima matris hereditas non pertinet. Paul. 4. Sent. tit.10.

Filiafam.inuito vel ignorante patre alieni ſerui contubernium ſecuta etiam poſt denuntiationem ſtatum ſuum retinet. Pau.2.Sent.tit.19.at iubẽte patre, ancilla fit.Pau.ib.

Filiafam. mortuo patre in ſerui contubernio perſeuerans efficitur ancilla. Paul. 2.Sent.tit.21.

Filius filiáque à parentibus nec libertus à patrono ſeparari debent. Paul.5. Sent. tit.6.

Filius fratris nepoti præfertur. Paul. 4. Sent.tit. 8

Filius aut inſtituendus aut nominatim exheredandus,reliqui aut nominatim,aut inter ceteros Vlp.lib.Reg.tit. Qui her. inſt.poſſ.

Filiofam. vel ſeruo aliena negotia gerente ſine iuſſu,in patrem dominúmve peculio tenus actio datur:at ſi ea commiſerint, in ſolidum.Paul.1.Sent.tit.4.

ſi Filiofam. contra interdicta legum credita ſit pecunia, in eum actio non datur. Paul.2.Sent.tit.10.

Filius maſculus nominatim heres inſtituendus aut exheredandus Gaij. Epit. tit.11.

Filiusfam.exercitor ſi conſenſus patris acceſſerit, patrem obligat. Paul. 2. Sent. tit.6.

Filij non poſſunt vendi,pignori,aut fiduciæ dari.Paul.5.Sent.tit.1.

Filij ciues Romani, non etiam Latini admittuntur ad legitimam matris inteſtatæ hereditatem.Paul.4 Sent.tit.10.

Filij non quærunt maternam hereditatem niſi adeundo.Paul.4.Sent.tit.10. Mortuo patre ſui iuris fiunt.Gaij Epit.tit.6.

Filij vulgo quæſiti ad hereditatem matris legitimam admittuntur. Paul.4. Sent. tit.9.

Filijs quibuſdam per leges caſtrenſe peculium habere permittitur. Gaij Epit. tit.9.

Filiorum facto peior condicio parentum fieri non poteſt.Paul.2.Sent.tit.21.

Filiorum cõdicionem parentes deteriorem facere poſſunt.Paul.ib.

Fiſcus debitores conuenire debet non ex indice vel exemplo, ſed ex authentico. Paul.5.*Sent.tit.12.*

Fiſcus bona eius, qui ſibi ob aliquod admiſſum flagitium mortem conſciuit, vindicat : non ſi tædio vitæ aut pudore æris alieni hoc admiſit. Paul.5.Sentent. tit.11.

Focariæ.Paul.3.Sent.tit.7.

*Fœtus vel partus rei pignori datæ an iure pignoris teneri poſſit.*Paul.2.*Sent.tit.5.*

Fratres patrueles.Gaij.Epit.tit.16.

ſi Fratri puberi controuerſia fiat, non debet differri pro parte impuberis. Pau.3. Sent.tit.1.

Fratribus duobus vna mulier iungi non poteſt. Gaius 1. Inſtit. tit. 4.
qui Fructus in reſtitutione hereditatis præſtandi. Paul. 1. Sent. tit. 15.
Fructus fundi dotalis conſtante matrimonio percepti, lucro mariti cedunt. Paul. 2. Sent. tit. 23.
Fructus ſolo cohærentes tempore mortis teſtatoris ad legatarium pertinent, ante percepti ad heredem. Paul. 3. Sent. tit. 7.
Fructus ſine vſu eſſe non poteſt. Paul. 3. Sent. tit. 7.
Fructus poſſeſſore prouocante, ſequeſtrantur: at petitore appellante non item. Paul 5. Sent. tit. 36.
Fugitiuarius. Paul. 1. Sent. tit. 6.
Fugitiuus nec emi nec vendi poteſt. Paul. 1. Sent. tit. 6.
Fugitiui in fundis fiſcalibus quæri & comprehendi poſſunt. Paul. 1. Sent. ti. 6.
Fugitiui non agniti à domino, per officium P.F. vigilum diſtrahuntur. Paul. ibid. intra triennium venditionis agniti emptor, pretium à fiſco repetere poteſt. Paul. ib.
Fugitiuos comprehenſos rectè tranſmittunt magiſtratus municipales ad Offic. præſidis prouinciæ vel proc. Paul. 1. Sent. tit. 6.
Fundi deterioris facti & cultura non exercitati culpa, à conductore ſarciri debet. Paul. 2. Sent. tit. 18.
Funus alieni mortui ab herede, patre vel domino repeti poteſt. Paul. 1. Sent. ti. 22.
Funeris impenſa inter æs alienum primo loco deducitur. Paul. 1. Sent. tit. 22.
Fuſcinæ. Paul. 3. Sent. tit. 7.
Furioſus atque infans affectu doli & contumeliæ carent. Paul. 5. Sent. tit. 4.
Fur quis dicatur. Paul. 2. Sent. tit. 32.
Fur manifeſtus, & fur nec manifeſtus quis dicatur. Paul. ib.
Fures diurni nocturníque quomodo puniẽdi, fures balnearij, & effractores Vlp. 8. de offic. Proc. titulo de furib. in leg. Dei titulo de fur. & pœn. eor.
Furtum faciens ſeruus, niſi id dominus ſarciat, noxæ dari poteſt. Paul. 2. Sent tit. 32.
ſeruus Furtum faciens, ſi manumiſſus aut alienatus fuerit, cum manumiſſo vel emptore agi poteſt. Paul. 2. Sent. tit. 32.
Furtum non fit rei hereditariæ. Paul. 2. Sent. tit. 32. nec rei noſtræ. Paul. ibid.
Furtum quæſiturus debet rem ſuo nomine & ſua ſpecie deſignare. Paul. 2. Sent. ti. 32. ſi damnum dederit, actione legis Aquiliæ tenebitur. Paul. ibidem.
Furtum facit debitor ſi rem pignori datam ſubtrahat. Paul. ib.
Furtum committit fullo & ſarcinator ſi forte veſtimentis vtatur. Paul. 2. Sent. tit. 32.
Furtum rei ſuæ committẽs ita demum tenetur ſi alteri ex hoc noceatur. Paul. ib.
Furtorum 4. genera. Gaij Epit. tit. 18. Paul. 2. Sent. tit 32.
Furtum manifeſtum quid. Gaij Epit. ti 18. nec manifeſtum, conceptum, oblatum quid. Gaij Epit. tit. 18.
per Furtum ſeges vel arbores cæſæ, in duplum eius rei nomine reus tenetur. Paul. lib. 2. tit. 32.
Furti tenetur qui ancillam non meretricẽ libidinis cauſa ſubripuit: & ſi ſuppreſſit pœna legis Fauiæ coercetur. Paul. 2. Sent. tit. 32.
Furti non tenetur dominus, ſi ſeruus fugitiuus furtũ faciat. Paul. 2. Sent. tit. 32.
Furti damnatus fit infamis. Paul. 2. Sent. tit. 32.
Furti non tenetur qui furandi animo conclaue effregit, ſi nihil abſtulit. Paul. 2. Sent. tit. 32. qui ſeruo fugæ conſilium dedit, ſed ſerui corrupti. Paul. ibid.
Furti agere poteſt tam colonus quàm dominus frugibus ex fundo ſubreptis. Paul. 2. Sent. tit. 32.

G.

GErere pro herede. Vlpian. libro Regul. tit. Qui hered. inſt. poſſ.
conſiderandum eſt vtrum ſciente vel ignorante aliquo quid Geſtum proponatur. Modeſt. 6. differen. titul. de ſcient. & ignor. in lege Dei, tit. de ſic. & homic.

Gradus

Gradus ſucceſsionis .vij. cur cõſtituti. Paul. 4.*Sent.tit.*11.
in quibus Gradibus connubium *vel matrimonium prohibitum vel conceſſum. Vl. lib.Reg.tit.De his qui in pote. ſunt.& in leg.Dei,ſit.de inceſt.nupt.*

H.

HAbitandi ius non eſt iuxta monumentum neque ſupra monumentum.* Paul.1.Sent.tit.22.
*Habitus Laruali*s.Paul.3.*Sent.tit.*5.
Hercules Gaditanus.Vlp.lib. Reg.tit.Qui hered.inſt.poſſ.
Hereditas inteſtatorum ingenuorum primùm pertinet ad ſuos,deinde ad cõſanguineos,poſt ad agnatos proximos.i.cognatos virilis ſexus.Vlp.lib.Reg.tit.de legit.hered.
Hereditas agnatorum diuiditur in capita. Vlpian.ibid.
Hereditas legitima ad feminas vltra conſanguineorũ gradũ nó pertinet. Vlp.ib.
Hereditas legitima matrum ad filios pertinet excluſis conſanguineis & reliquis agnatis Vlp.ibid.
*Hereditas recuſari poteſt re, verbis, & quouis indicio voluntatis.*Paul.4.*Sent. tit.*4.
Hereditas ab inteſtato defertur aut per ius ciuile aut per Prætoris *beneficium. Vlp.lib.ſing.de legit. hered.in leg.Dei, tit.de leg.ſuc.*
Hereditas liberti ad quos redire ſoleat. Vlp.ſing.de legit.hereditatibus, in lege Dei,tit.de legit.ſucc.
Hereditas non tranſmittitur ad hæredes ſi quis acceſſerit antequam cerneret vel pro herede gereret vel bonorum poſſeſſionem peteret l.manifeſti.C.H.de pact. & tranſ.in vet.Conſ.
*Hereditas inter ſuos ab inteſtato non in capita ſed inter ſtirpem. Gaij Epitom. tit.*16.*inter adgnatos non in ſtirpem,ſed in capita.d.tit.*16.
*Hereditas libertorum in capita non in ſtirpes diuiditur.*Paul.3.*Sent.tit.*2.
*Hereditas à fiſco quibus vt indignis aufertur.*Paul.3.*Sent.tit.*6.
Hereditas aufertur vt indignis, omnibus qui contra voluntatem defuncti faciũt. Paul.ib.
Hereditas velut indigno aufertur ei cui teſtamentum facere prohibuit. Paul.5. *Sent.tit.*12.*eis qui falſum teſtamentum redarguunt,nec obtinent.*Paul.ib.
Hereditas filij inteſtati ad matrem ex S.C. Tertulliano pertinet, ſi ius liberorum habeat.Vlp.lib.Reg.tit.de leg.hered.
*Hereditas relicta duobus ita vt ſi ſine liberis deceſſerint,reſtituatur alteri, vno mortuo ſine liberis, ad ſuperſtitem pertinet nec poſſunt paciſci contra voluntatem teſtatoris.*Paul.4.*Sent.tit.*1.
Hereditas libertorum inteſtatorum primum pertinet ad ſuos,deinde ad patronos patroníque filios.Vlp.lib.Regul.tit. de libert. ſucceſſ. vel bon.& ſi ad liberos patroni in capita diuiditur.Vlp.ib.
Hereditas liberti ciuis Romani ad patronum patroníque filios pertinet ſi inteſtato ſine herede ſuo decedat. Vlp.lib. Reg.tit.de bon.lib.
Hereditas occiſi à familia ante habitam quæſtionem adiri non poteſt. Paul. 3. *Sent.tit.*6.
*Hereditas pro ea parte debet peti,pro qua ad nos pertinet.*Paul.1.*Sent.tit.*15.
Hereditatis petitor, debet probare ad ſe magis pertinere quam ad poſſeſſorem. Paul.1 *Sent.tit.*15.
Hereditatis petitio non conteſtata ad heredẽ nõ tranſmittitur. Paul.1.*Sent.tit.*15.
Hereditatis legitimæ ius,capitis minutione amittitur.Vlp.lib.Reg. tit.de libert. ſucc.
Hereditatis legitimæ ius manat ex l. XII. *tab.Vlp.ib.*
*Hereditatis poſſeſſor duplam fructuũ quos capere vel poſsidere neglexit, præſtare cogitur.*Paul.1.*Sent.tit.*15.
*Hereditatis poſſeſſor pretia rerum dolo alienatarum cum vſuris præſtare cogendus eſt.*Paul.1.*Sent.tit.*15.
Hereditatis petitione quæ veniant. Paul. 1.*Sent.tit.*15.
Hereditatem repudiare quis non poteſt qui

ſe reb. eius immiſcuit. Paul. 3. Sent. tit. 5.
Hereditatem teſtator diuidit in quot vult vncias. Paul. 3. Sent. tit. 5.
Hereditate ex cauſa fideicommiſſi reſtituta, actiones in fideicommiſſarium reſtituuntur. Paul. 4. Sent. tit. 2.
Hereditatem cedere in iure. Vlp. lib. Reg. tit. de dominijs & adquiſit.
Hereditatem ſuſpectam adire compulſus, omnia ex Trebelliano reſtituit. Paul. 4. Sent. tit. 4.
in Hereditate legitima ſucceſſioni locus non eſt. Paul. 4. Sent. tit. 8.
ad Hereditates legitimas feminæ Paul. 7. Sent. tit. de inteſt. ſucceſ. in lege Dei, tit. de leg. ſucceſſ.
inteſtatorum Hereditates ad quos pertineant. Vlp. lib. ſing. de leg. hered. in lege Dei, de leg. ſucceſſ.
ad Hereditates legitimas femina vltra conſanguineas ſucceſſiones non admittuntur. Paul. 4. Sent. tit. 8.
Hereditates propinquorum inteſtatorum tunc cognati accipiunt quando aut ſui aut adgnati defuerint. Gaij Epit. tit. 16.
Hereditates inteſtatorũ ad quos primum pertinẽt. Gaij Ep. tit. 16 adgnatis proximiorib. mortis tẽporis. Gaij Epi. tit. 16.
ad Hereditatem capiendam Latinitas nõ ſufficit. Vlp lib. Regularum tit. Qui hered. inſt. poſſ.
Hereditariarum rerum alienatarum æſtimatio in arbitrio petitoris conſiſtit. Paul. lib. 1. Sent. tit. 15.
Heres ſcriptus iure in poſſeſſionem ſtatim mitti deſiderat. Paul. 3. Sent. tit. 6.
Heres primo loco ſcriptus in poſſeſſionem rerum hereditariarũ mittitur. Paul. ib.
Heres poſt annum impetrare non poteſt vt in poſſeſſionem mittatur. Paul. ib.
Heres ſcriptus fruſtrà mitti deſiderat, ex eo teſtamento, quod neque vt oportuit oblatum nec publicè recitatum eſt. Pau. 3. Sent. tit 6.
Heres improbè mitti deſiderat in poſſeſſionem earum rerum quas mortis tempore teſtator non poſſedit priuſquam iure ordinario experiatur. Paul. ib.
Heres inſtitutus ſeruus alienus cum libertate, non infirmat inſtitutionem. Paul. 3 Sent. tit. 5.
Heres neceſſarius. Vlp. lib. Reg. tit. Qui heredes inſt. poſſ.
Heres inſtitutus ſub condicione, Si liberos ſuos emancipauerit. Paul. Sent. tit. 13.
Heres ſi nolit retinere quartam, hereditatem ex Trebelliano reſtituat, tunc enim omnes actiones in fideicommiſſarium dantur. Paul. 4. Sent. tit. 3.
Heres non poteſt repetere quartam, quam noluit retinere. Paul. 4. Sent. tit. 3.
Heres reſtituere iuſſus hereditatem. ſi inofficioſum teſtamentum dicat; fideic. nõ peribit: ſed amittit quartam quam ex beneficio S.C. erat habiturus. Paul 4. Sent. tit. 5.
Heres inſtitutus habens ſubſtitutum ſi in querela inofficioſi non obtinuerit, hereditas ad ſubſtitutum pertinet, non ad fiſcum. Paul. 4. Sent. tit. 5.
Heres per magiſtratus municipales cogitur, auctoritate Præſidis, fideicommiſſario poſtulante hereditatem adire & reſtituere. Paul. 4. Sent. tit. 4.
Heres extraneus fit heres cernẽdo aut pro herede gerendo. Vlpian. lib. Reg. tit Qui heredes inſt. poſſ.
Heredes aut inſtituti aut ſubſtituti. Vl. ib.
Heres ſine cretione, vel cũ cretione inſtitutus. Vlp. lib. Reg. tit. Qui here. inſt. poſſ.
Heres eſſe poteſt cum quo teſtamẽti factio eſt. Vlp. lib. Reg. tit. Qui here. inſt. poſſ.
Heredis legitimi vel ſui qui non amittant. Paul. 4. Sent, tit. 8.
Heredis honeſtati conuenit qualemcũque mortem teſtatoris multam non prætermittere. Paul. 3. Sent. tit. 6.
Heredum diuiſio in ſuos, neceſſarios & extraneos. Gaij Epit. tit. 11.
Heredes ſui qui. Gaij Epit. tit. 11.
Heredes inſtituti aut ſubſtituti. Paul. 3. Sent. tit. 5.
Heredes neceſſarij qui. Gaij Epit. tit. 11 & cur ita dicti. ib. Extranei qui Gaij Epit. tit 11.
Heredes ſui aut inſtituendi aut exheredandi.

dandi. Vlpiani libro Regularum titulo Qui hered inſt.poſſ.

Heredes legitimi intra 100.*diem hereditatem adire debent.*Paul.4.*Sent.tit*.8.

*Heredis inſtituẽdi formulæ.*Vlp.*lib.Reg. titulo Quemadm.heres inſt.deb.*

*Heredes inſtitui qui poſſunt.*Vlp.*lib.Reg. tit.Qui heredes inſt.poſſ.*

*Heredes inſtitui non poſſunt dedititiorum numero.*Vlp.*lib.Reg.tit. Qui here.inſt. poſt.Latinus celebs.Vlp ib.incerta perſona.Vlp.ibid.nec municipia nec municipes.*Vlpian.*Dij præter eos quos.*S.C. *& Conſtit.principum licet* Vlp.*ib.*

Heredes inſtituere poſſumus noſtros ſeruos,alienos vel communes. Vlpian.*lib. Reg.tit.Qui heredes inſtitut. poſſ. Poſtumos liberos.*Vlp.*ib.*

*Heredes ſui qui ſint.*Vlp.*lib. Reg tit.Qui hered.inſt.poſſ.*

*Heredes inſtituendi ſunt emancipati maſculi,aut exheredãdi nominatim, femina inter ceteros.*Vlp.*lib. Reg. tit. Qui hered inſt.poſſunt.*

*Heredes ſui & neceſſarii iure ciuili fiunt inuiti:at iure Prætorio abſtinere poſſunt.*Vlp.*lib.Reg.tit.Qui her.inſt.poſſ.*

Heredes finguntur hi quibus datur bon. poſſeſſio ex ſucceſſorio edicto. Vlp. *lib. Reg.tit.de poſſ.dan.*

*Heredum legitimorum omittentium portiones accreſcunt aliis legitimis adeuntibus, non idem eſt in inſtitutis & ſubſtitutis.*Paul.4.*Sent.tit*.8.

*Heredes inſtituti ſine parte, aſſe impleto, ad prioris aßis ſemiſſem æquis portionibus veniunt.*Paul.3.*Sent.tit*.5.

*Heredes ſui qui ſint.*Paul.VII. *Sent. tit.de inteſt.ſucceſſ.in lege Dei,tit.de legitim. ſucceſſ.*

*Heredes ſui etiam ignorantes conſtituuntur.*Paul.7.*Sent.tit.de inteſt.ſucc.in lege Dei.tit.de leg.ſucceſſ.*

*Homicida quis.*Paul.5.*Sentent.tit.ad leg. Cornel.de ſic.in lege Dei tit. de ſic.& homic.*

*in Homicida voluntas occidendi ſpectatur.*Vlp. 7.*de offic. Proc. tit.de ſic. & vene.in leg.Dei,tit.de ſic. & homicid.*

Homicida punitur ſi dolo malo homicidiũ factum ſit Papin.*lib.ſingul.de adult.in lege Dei,tit.de adult.*

Homicida in lege Dei, tit. de ſicar & homicid.

Homicidium non voluntate ſed caſu fortuito factum, veniam meretur Diocle. & Max.in l. qualitas C.G.ad leg.Cor. de ſic.& venef.in lege Dei,tit.de ſic.& homic.

Homicidii pœna remittitur ſi non occidẽdi animo factum ſit.Anton. in l.frater. C.G.ad leg.Cor.de ſic.& venef.in lege Dei,tit.de ſic.& homic.

*crimen Homicidii contrahitur ſi & voluntas occidendi intercedat Alexander.in l.ſi modo.*C.G.*ad leg. Cornel.de ſic & venef. in lege Dei.tit.de ſicar.& venef.*

Hominum alii liberi aut ſerui.Gaius 1.*inſti.tit.*1.

*qui Hominem immolauerint vel ex eius ſanguine litauerint puniendi.*Paul. 5. *Sent.tit*.23.

Horcinus libertus Vlp.*lib Reg.tit.de ſtatulib.*

*Hoſpitium virilis animæ ſacroſanctum eſſe debet!nec ſine ſummo ſupplicio alienum expetit ſexum,qui ſuum turpiter perdidit.*Val. *Theod. & Arc. in l. non patiamur.C.Th. in lege Dei. tit. de ſtuprator.*

*Hypodia.*Paul.3.*Sent.tit*.7.

I.

I*Actus commercium factus, omnium in tributione ſarciatur.*Paul.2.*Sentent. tit*.7.

*Impenſæ in rem commoda tam factæ ob quas cauſas poßint recipi.*Paul.2.*Sen. tit*.4.

*Impenſarum tres ſpecies,neceſſariæ,vtiles, voluptuoſæ.*Vlpian.*lib. Regular.tit.de dotib.*

*Impenſæ vtiles, voluptuoſæ & neceſſariæ quæ ſint.*Vlp.*lib.Reg.tit.de dotib.*

*Incendia fortuita.*Paul 5.*Sent.tit*.20.

Incendia fortuita ad forũ remittẽda ſunt,

vt damnum vicini ſarciatur. Paul.lib. ſing.de pœn. titulo de abig. in lege Dei, titulo de incendiarijs.

Incendiariorum pœnæ variæ. Vlp.lib.8.de offic.Proc.Paul.lib.ſing.de pœnis.tit.de abig.in lege Dei, titulo de incendiariis. Paul.5.Sentent.titulo 20.

Incēdiariorum qui caſam aut villā inimicitiarum gratia incenderunt, aut meſſes, vineas, oliuas & fructiferas arbores, pœna. Paul.5.Sentent.titulo.20.

Incenſus.Vlp.lib.Reg.tit.de tutel.

Inceſti pœna quatenus mulieri remittitur.Paul.2.Sent.tit.27.

Infames cognitores eſſe non poſſunt.Paul. 1. Sent.tit.2. poſtulare nō poſſunt mandatum dare vel ſuſcipere.Paul.ibid.

Infamis fit actione depoſiti damnatus, non item commodati Modeſt. 2. diff. tit. de Depoſ.vel comm.in legeDei,tit. De depoſito.

Ingenuus naſcitur ex muliere quæ ex cauſa fideicommiſſi manumiti debuit, poſt moram libertati factam, Paul. 2. Sent.tit.25.

Ingenui qui.Gaius 1.Inſt.tit.1.

Ingenuus naſcitur ex legitima coniunctione.Gaius 1.Inſt.tit.4.

Ingenuorum deſcriptio ex officio Fiſci inter fiſcalem familiam, ingenuitati non præiudicat.Paul.5 Sent.tit.8.

Inimicitiæ capitales à tutelis excuſant. Paul.2 Sent.tit.28.

Iniuria atrox æſtimatur loco, tempore, perſona.Paul.5.Sentent.tit.4.

Iniuria contra bonos mores. Paul. 5.Sent. tit.4.

Iniuria atrox Iudicis arbitrio æſtimatur ex facto Vlp.lib.Reg.tit. de iniur.in lege Dei tit.de atroc.iniur.

Iniuria generaliter omne quod non iure fit: ſpecialiter contumelia, ἀδικία.Paul. lib.ſingul. & de iniuriis in leg.Dei.tit. de atroc.iniur.

Iniuria fit, vel in corpore vel verbis.Paul. ibid.

Iniuria dicitur quod non iure factum eſt. Vlp.8.ad Edict. tit. Si quadr.paup.ded. in lege Dei tit.de furib.& pœn.eor.

Iniuria quando corpori inferatur. Paul.5. Sent.tit.4.

Iniuriam lecti & domus non tranſlatitiè perſequi debemus.Papin.lib.ſing.de adult.In lege Dei.tit.de adulterio.

Iniuriam patimur aut corpus, aut extra corpus.Paul.5.Sent.tit.4.

Iniuriam liberis aut vxori factam in iniuriam noſtram noſtra intereſt vindicari.Paul.5.Sent.tit.4.

Iniuriarum agi non poteſt cum furioſo & infante.Paul.5.Sent.tit.4.

Iniuriarum ciuiliter damnatus famoſus eſt.Paul.5.Sent.tit.4.

Iniuriarum pœna. Paul. lib.ſing & tit.de iniuriis in leg.Dei.tit.de atroc.iniur.

qui Iniuriarum agit, certum dicat quid iniuriæ factum ſit. Paul.lib.ſingul.tit. quemadm. iniur. ag. in lege Dei. tit.de atroc.iniu.

ex actu Inſtitoris commoda & incommoda ſentimus.Paul.2.Sent.tit.8.

Inſtitutio non valet quoties non apparet quis ſit hæres inſtit..Paul.3.Sent.tit.5.

Inſtitutio poſthumorum quomodo fit.Paul. 3.Sent.tit.5.

Inſtrumenta fundi ſunt quærendorum fructuum cauſa comparata, aut cogendorum aut conſeruand.Paul.3.Sent.tit.7.

Inſtrumentum venationis & piſcationis. Paul.3.Sent.tit.7.cauponium, Medici, pictoris, piſtoris, balneatorium, piſcatoris.Paul.3.Sent.tit.7.

Inſtrumentis falſis iudicatum inſtaurari poteſt.Paul.5.Sent.tit.5.

Integri reſtitutio quid Paul.1. Sent.tit.8. non pluſquam ſemel, & cauſa cognita. Paul.ibid.

Integri reſtitutio ob quas cauſas dari debeat.Pau.1.Sent.tit.8.aut in rem competit, aut in perſonam Paul.ib.

Interdici bonis poteſt mulier, quæ luxurioſè viuit.Paul.3.Sent.tit.4.

Interdictionis bonorum formula. Paul. 3. Sent.tit.4.

Interdicti actio de precario ciuilis vt & commodati.Paul.5.Sent.tit.6.

Interdictum datur aduerſus eum qui hominem liberum vinxerit, ſuppreſſerit aut incluſerit. Paul.5.Sent.tit.6.

Interdictum vti poßidetis, de rebus ſoli & Vtrum vi de re mobili. Paul.5.Sentent. tit.6.

Interdictum proponitur. Ne quis via publica aliquem prohibeat. Paul.5. Sent. tit.6.

Interdictum vtile ſi dominus aut familia poſſeßione deiiciatur. Paul.5. Sen.tit.6.

Interdicta retinendæ poſſeßionis. Paul.5. Sent.tit.6.

Interdicta quaſi interim dicta. Anian. in tit.6.lib.5.Sent.Paul.

Inteſtati qui ſint. Paul.7.Sent.tit.de inteſtat.ſucc.in lege Dei.tit.de legit.ſucceſſ.

In tributionis collatio quando locum habeat. Paul.2.Sent.tit.7.

Iteratione fit ciuis Rom. Vlp.li.Reg tit.de Latinis.

Iudex familiæ erciſcundæ inter omnes heredes dandus eſt. Paul.1.Sent.tit.1.

Iudices debent productos è cuſtodijs reos diſcußioni debitæ ſubiicere, & quod leges ſuaſerint definire. l. ne diuerſorũ C. Th.de acc.& inſc.in Conſult.vet.

Iudices multantur reſcripta contemnẽtes aut differentes l.multabuutur.C.Th.de diuer.reſc.in Conſ.vet.

Iudicati exactio non tollitur pacto trãſactionis l.pacto.C.H.de pactis. in Conſ. vet.

Iuppiter Tarpeius Vlp.lib.Regul. tit. Qui heredes inſtitui poſſ.

vt Ius Liberorum matres conſecutæ videãtur ter & quater peperiſſe ſufficiet, dummodo viuos & pleni temporis pariant. Paul.4.Sent.tit.9.

Ius Liberorum non conſequitur quæ vno partu tres vel duos edidit. Paul.ibid.

Ius Liberorum quando mater habeat. Pau. 4.Sent.tit.9.

Ius Liberorum beneficio principis conſequi. Paul.4.Sent.tit 9.

Ius ſuum cuiquã hominũ detrahi nõ debet. Vlp.8.de offic.tit.de ſæuit.domin.in leg. Dei.tit.de iure & ſæuit.Proc.domin.

Ius Quiritium conſequuntur Latini pluribus modis Vlp.lib. Reg.tit.de latin.

Iuris ſui qui ſint. Vlpia.lib. Reg.tit.de hiis qui ſui iuris ſunt.

Iuſiurandum in pecuniarijs cauſis deferri poteſt. Paul.2. Sent.tit.1.

Iuſiurandum prior actor deferre poteſt, contrarium de calumnia, reus. Paul.2. Sent.tit.2.

Iuriſiurãdi neceßitatẽ remittere. Paul.ib.

Iuſiurandum deferri non poteſt heredi. Paul.2.Sent.tit.1.

L.

LAna ſuccida, lota, pectinata, verſicoloria. Paul.3.Sent.tit.7.

Latinus Iunianus habet teſtamenti factionem, ſed tutor dari non poteſt. Vlp. lib.Reg.tit.de tutelis.

Latini Quiritium conſequuntur ius, beneficio principali, liberis, iteratione, militia, naue, ædificio. piſtrino & Sc. Vlpia. lib.Reg.tit.de Latin.

Latini Iuniani inter amicos manumißi. Vlp.lib.Reg.tit.de libert.

Latini qui Gaius 1. Inſtitution. tit.1. ciuiũ Romanorum libertorum priuilegia cõſequi poſſunt ib.

Legari poßunt per damnationẽ omnes res, etiam quæ non ſunt teſtatoris. Vlp. lib. Reg.tit.de leg.

Legari non poteſt ante inſtitutionem heredis, ante medias heredum inſtitutiones poteſt. Paul.2.Sent.tit.7.

Legari iure ciuili poteſt vſusfr. Vlp.Reg. tit.de leg. at Sc. vſusfr. rerum quæ in abuſu continentur. Vlp.ib.

Legari poteſt omnibus ciuitatibus. Vl.ib.

Legari non poteſt mortem heredis. Paul.2. Sent.tit.7.

Legari non poteſt ante heredis inſtitutionem. Vlp.lib.Regularum titu.de legat. poſt mortem heredis: at in tempus mortis heredis poteſt. Vlpianus ibid. pœnæ cauſa Vlp. ibid. incertæ perſonæ. Vlp. ibid.

Legari pœnæ cauſa quid. Vlp.lib.Reg.tit. de legat.

Legari per damnationẽ. Paul.3.Sent.tit.7.

Legari poſſunt ſinendi modo tam corporales res quam incorporales.Paul.ib.

Legari poteſt vſusfructus cuiuſque rei. Paul.3.Sent.tit.7.infantis furioſi & ægrotantis.Paul.ibidem.

Legari poteſt aliena res per damnationem vel quę in rerum natura non eſt.Gaij Epit.tit.13.

Legari non poteſt à legatario.Vlp.lib.Reg. tit.de leg.heredi à ſemetipſo.Vlp.ib.

Legari poſſunt res ſingulæ & vniuerſæ. Vlpianus ibi.

Legatur recte debitori id quod debet.Pau. 3.Sent.tit.7.

Legatum nec dari nec adimi codicillis ſine teſtamẽto poteſt l.Codicillis C.H. de do. int.vir.& vx.in Conſult.*vet.*

Legatum quid.Vlp.lib.Reg tit.de leg.

Legatum non perimitur falſa demonſtratione.Vlp.lib.Reg tit.de legat.

*Legatum datum adimi poteſt.*V*lp.ib.*

Legatum ſit certæ rei & ad certam perſonam referatur.Paul.3.Sent.tit.7.

Legatum communi ſeruo, ſocio teſtatoris adquiritur.Paul.3.Sent.tit.7.

Legatum damnationis & vindicationis in quibus differunt & conueniunt.Gaij Epitom.tit.13.

Legatum per vindicationem ad heredem tranſmittitur.Paul.3.Sent.tit.7.

Legatum relictum per codicillos nõ valet, at fideic.valet Gaij Epit.tit.15.

*Legati optio.*V*lp.lib.Reg.tit.de legat.*

Legato fundo omni inſtrumento ruſtico & vrbano & mancipijs quæ ibi ſunt, quæ debeantur.Paul.3.Sent.tit.7. ita vt Optimus Maximúſque eſt quæ debeãtur, Paul.ib.ita vt poſſederat, quæ debeantur.Paul.ib.

Legato grege ouium, mũdo muliebri, auro, argento potorio legato quæ contineantur.Paul 3.Sent.tit.7.

Legato inſtrumẽto cauponio, pictoris, balneatorio, Medici, Piſcatoris quæ debeãtur.Paul 3.Sent.tit.7.

Legato ancillæ vſufructu, partus ad fructuarium non pertinet.Paul.3.Sent.tit. 7.Gregis vſufructu, fœtus quomodo ad fructuarium pertinent. Paul.ib. Areæ vſufr. ædificia in ea conſtitui non poſſunt.Paul.ib.fundi vſufr. acceſſio alluuionum ad fructuarium non pertinent, ſed venationis & aucupij reditus ad fructuarium ſpectant.Paul.ib.

Legato fructu, ſi vſus non adſcribatur, vſufructus videtur adſcriptus. Paul.3. Sententia.titulo ſeptimo.

Legato fructu vni, vſu alteri, fructuarius in vſum concurrit & non contra. Paul. 3.Sent.tit.7.

Legato vſufructu de modo vtendi cautio à fructuario ſolet interponi.Paul.3.Sent. tit.7.

Legato fundo vel ſeruo, tam fundi inſtrumentum quam ſerui peculium debetur, Paul.*3.Sent.titulo 7.*

Legato ſeruo fataliter interempto, legatarij damnum eſt.Paul.3.Sent. tit.7.

Legata veſte, veſte virili, veſte muliebri, carruca cum iunctura quæ debeantur. Paul.3.Sent.tit.7.

*Legata ſuppellectile quæ debeantur.*Paul.*3.Sent.tit.7.*

Legata domo inſtructa quæ legato contineantur.Paul.3.Sent.tit.7.

Legata in tempus mortis confirmari poſſunt.Paul.3.Sent.tit.7.

Legata adempta codicillis vel alio teſtamento, ſi ſint ſoluta repetuntur.Paul.3. Sent.tit.7.

Legata non aliter ad heredem legatarij tranſeunt, niſi ſi iam die legatorum cedente legatarius deceſſerit.Vlp.lib.Reg. tit.de legat.

Legatorum 4.genera.Gaij Epit.tit.13. Vlpian.libro Reg.tit.de legat.

Legatorum perperam ſolutorum repetitio eſt.Vlp.lib.Reg.tit.de legat.

*Legatorum dies quando cedit.*V*lp.lib.Regul.tit.de leg.*

Legatis omnibus quæ in domo ſunt, cautiones debitorum & rationes ſeruorum continentur.Paul.3.Sẽt.tit.7.

Legatis mobilibus, aurum vel argentum non debetur, niſi &c. Paul.*3.Sen.tit.7.*

Legatis pecoribus, iumẽtis, auibus, dulcibus,

bus,frugibus, ornamentis,vaſis argenteis,libris quæ debeantur.Paul.3.Sent. tit.7.
Legatis ſeruis ancillæ debentur:at ancillis legatis,ſerui non itẽ.Paul.3.Sen.tit.7.
Legatis ſeruis amanuenſibus,ſerui vrbani debentur.Paul.ib.
Legatus vſusfructus duobus,vno mortuo ad alterum in ſolidum pertinet.Paul.3. Sent.tit.7.
Legatæ rei obligatio mutationem voluntatis non probat.Paul.3.Sent.tit.7.
rei obligatæ Legatæ creditori per damnationem,luitio ad heredem ſpectat.Paul. 3.Sent.tit.7.
Legati nummi qui domi non erãt per præceptionem vni ex heredibus, à coheredibus præſtantur.Paul.3.Sent.tit.7.
Legatarius partiarius. Vlpianus lib.Reg. tit.de fideicomm.
Legatarius partem rei legatæ agnoſcere non poteſt.Paul.3.Sent.tit.7.
Legatario cedunt adiunctiones fundi ex diuerſis emptionibus.Paulus tertio Sẽtent.tit.7.
Legitimè concepti pro iam natis habentur. Gaij Epitom.tit.11.
Legitimi cur naturales dicuntur.Gaij Epitom tit.6.
Lex Cornelia de ſicariis & veneficiis. Paul.5.Sent.tit.23.
Lex Pompeia de parricidijs. Paul.5. Sent. tit.24.
Lex Cornelia teſtamentaria.Paul.5. Sent. tit.25.
Lex Peſolonia.Paul.2.Sent.tit.17.
Lex Iunia.Vlpianus libr. Regularum,tit. de libertis.
Lex Iulia de vi publica & priuata.Paul. 5.Sent.tit.26.
Lex Iulia Peculatus. Paulus quinto Sent. tit.27.
Lex Iulia repetundarum. Paulus 5. Sent. tit.28.
Lex Iulia maieſtatis.Paul.ib.tit.29.
Lex Iulia ambitus.Paul.5.Sent.tit.30.
Lex Cincia ſupra certum modum dari prohibet.Vlp.lib.Reg.tit.de legib. & mor.
Lex perfecta, & minus quàm perfecta. Vlpian.lib.Reg.tit.de leg.& mor.
Lex Furia teſtamentaria plus quam mille aßium legatum mortiſue cauſa prohibet capere,Vlpian.libro Reg. tit.de legib.& morib.
Lex Menſia ex alterutro peregrino natum deterioris parentis condicionem ſequi iubet.Vlpianus lib.Reg.tit. de his qui in pot.ſunt.
Lege Falcidia quarta debetur. Gaij Epit. tit.14.Vlp.lib.Reg.tit.de legat.
Lex Viſillia.Vlp.lib.Reg.tit.de Latin.
Lex Claudia ſuſtulit tutelas feminarum. Vlp.lib.Reg.tit.de tutel.
Lex Regia patri dedit in filiam vitæ neciſque poteſtatem, Papin.lib.ſing.de adult.In lege Dei.tit.de adult.
Lex XII.tab.Vti legaßit &c.Vlpianus libro Reg.tit.de tutel.
Lex XII.Si inteſtato moritur, &c.Vlpia. lib.Reg.tit.de legit.hered.
Lex XII.tab.Si Gnatus nec eſcit,&c.ib.
Lex XII.tab.Si pater filiũ.Vlp.li.Reg.tit. Qui in poteſtate mancipióve ſunt, &c.
Lex Iulia & Titia de tutoribus. Vlp.lib. Reg.tit.de tutel.
Lex Iulia de maritandis ordinibus. Vlp. lib.Reg.tit.de tutel.
Lex Iunia.Vlp.lib.Reg.tit.de tutel.
Lex Aelia ſentia.Vlp.lib.Regul.titulo de libert.
Lex Iulia Papiáque Poppea.Vlp.lib.Reg. tit.de ſolid.capac.
Lex Furia.Vlpianus libro Reg.tit.de poſſeſſ.dandis.
Lex Pappia Poppea.Vlpia. lib.Reg.tit.de bon.libert.
Lex Papia Popea partem non adeuntis caducã facit.Vlp.lib.Reg.tit.de libert.
Lex Fuſia Caninia certum numerum ſeruorum qui teſtamento manumitti poſſit,ſtatuit.Vlpian.lib.Reg.tit.de libertis.Præcipit ne plures omnino quàm cẽtum ex cuiuſquã teſtamento liberi fiãt. Vlp.ib.cauet vt libertates ſeruis teſtamento nominatim dentur.Vlp.ibid.
Lex Papia ius antiquum dedit liberis &

parentibus teſtatoris in caduc. Vlp.lib. Reg.tit. Qui habeant ius antiquum in caduc.
Lege Cornelia legitimæ hereditates & tutelæ confirmantur. Paul. 3. Sentent. tit.4.
Lege Fabia qui teneantur. Vlpianus libro VIII.de offic. Proc.titulo ad leg. Fab. in lege Dei,tit.de plagiarijs.
Lege Corn. de falſis puniuntur qui falſa reſcriptione vſi fuerint.Paul.1.Senten. tit.13.
Lex Cornelia de iniurijs. Paulus 5.Senten. tit.4.
Lex Iulia. Vlpianus libro Regul.titulo de celib. orbo legis Iuliæ pœna. Vlp. libro Reg.de leg.tul pœna.
Legis Corneliæ pœna quibus irrogatur. Vlpian.libr. 8.tit.de pœn.leg.Corn.teſt. in lege Dei,tit.de falſo teſtim.
Leges Hiſtaſpeæ Perſarum in l.otia. C.G. de maleſ.& Manich.
Legibus obtemperare debet qui leges facit. Paul.4.Sent.tit.5.
Libella quid Voluſ.Mæt.lib.de aſſe.
Libella quaſi puſilla libra. Voluſ. Mæt.libro de aſſe.
Libellorum famoſorum auctores extra ordinem coercentur. Paul 5.Sent.tit.4.
Libera quæ ſi putauit ancillam in contubernio perſeuerans fit ancilla. Paul. 2. Sent.tit.21.
Liber teſtamento eſſe iuſſus, adita hereditate fit liber. Vlp.lib.Reg. tit.de libert.
Liber homo nullo pretio æſtimatur. Paul. 5.Sent.tit.1.
Liber homo ſtatum ſuum & peiorare & meliorare poteſt. Paul.2.Sent.tit.18.operas ſuas diurnas nocturnáſque locat.Paul.ib.
Liberorũ alij ingenui, alij libertini. Gaius Epitom tit.1.
Liberi non ſunt qui contra formam humani generis conuerſo more procreantur. Paul.4.Sent.tit.8.
Liberi parentum poteſtate liberantur, emancipatione,morte patris, peregrinitate: captiuitate non omnimodo. hæc enim poteſtas interim pendet. Vlp. lib Regul.tit. Qui in poteſtate mancipióve ſunt &c.
Liberi quorum cauſa probata eſt per errorem contracto matrimonio inter diſpares perſonas ſunt in poteſtate parentum.Vlp.lib.Reg.tit.de iure donat.int. vir.& vxor.
Liberi nati ex iuſto matrimonio ſunt in poteſtate parentum.Vlp.lib.Reg.ti.de his qui in pot.ſunt. Naturales & adoptiui.Vlp.lib.Reg.tit.de adopt.
Liberi connubio interueniente patrem ſequuntur,non interueniente,matris condicionem,excepto peregrino.Vlp.ib.
Liberos meritis quàm pactionibus adſtringi placuit. Paulus 4.Senten.tit.4.
Libertas datur alieno ſeruo ſuperuacuè. Paul 3.Sent.tit.5.
Libertas per fideic. dari poteſt tam proprio quàm extraneo ſeruo. Vlp. libr. Reg.tit.de ſtatulib.
Libertas data per fideic.extraneo ſeruo ſi dominus eum non vendat,extinguitur. Vlp.ib.
Libertas & dari & adimi tam teſtament. quàm codicill.teſtam.confirm.Vlp.ibid.
Libertas fideicommiſſa data facto heredis non mutatur, ſi ſeruum heres vinxerit. Paul.4.Sent.tit.12.
Libertas fideicommiſſa relicta ſeruis ijſdémque tutoribus filiorum, impeditur ſed ex decreto ampliſſimi ordinis primùm tutela, deinde libertas competit. Paul. quarto Sent.tit.13. directa ſeruo alieno per legatum dari non poteſt ſed per fideicommiſſum. Gaij Epit.tit.15.
Libertas dari non poteſt poſt mortem heredis aut ante inſtitutionem: inter medias heredum inſtitut. interdum valet, interdum non poteſt. Vlp. lib. Reg. tit. de libert.
Libertas fideicommitti poteſt ei, cuius fideicommitti poteſt ad rem aliquam præſtandam.Vlp.lib.Reg.de ſtatulib.
Libertas quomodo poteſt dari directò & per fideicomm.Vlp.lib.Reg.de ſtatulib.
Libertas iuſta dari poteſt ſeruis qui teſtamenti

menti faciendi & mortis tempore ex iure Quiritium teſtatoris fuerunt. Vlp. lib. Reg. tit. de libert.
Libertas fideicommiſſaria præſtanda eſt ab heredibus eius à quo relicta eſt. Pau. quarto Sent. tit. 13.
ad Libertatem perduci poteſt tormentis apud Præſidem ſubiectus & de nulla culpa confeſſus. Paul. 4. Sent. tit. 12.
Libertates datæ codicillis teſtamento confirmatis, cum his concurrunt quæ tabulis teſtamenti datæ ſunt. Paul. 4. Sent. tit. 14.
Libertati futuræ non nocet ſocius vinciendo ſeruum communem. Paulus quarto Sent. tit. 12.
Libertatem auferre debet qui poteſt dare. Paul. 2 Sent. tit. 21.
Liberta alieni ſerui ſecuta contubernium ſciente patrono denuntiantis fit ancilla, at ignorante, ancilla patroni efficitur cum condicione. Paulus 2. Sententiarum tit. 21.
Liberta ſerui patroni contubernium ſecuta in eo ſtatu manebit etiam poſt denuntiationem. Paul. 2. Sent. tit. 21.
Libertus tutor datus ſi parùm ſit idoneus, non excuſatur, ſed illi curator adiungi poteſt. Paul. 2. Sent. tit. 30.
Libertus in caput patroni interrogari poteſt. Paul. 1. Sent. tit. 13.
Libertus egentem patronum alere cogendus eſt pro modo facultatum ſuarum. Paul. 2. Sent. tit. 33.
Liberti affectantis nuptias patronæ vel vxoris filiæque patroni pœna. Paul. 2. Sent. tit. 19.
in Liberti bonis quis prior. Paulus tertio Sent. tit. 2.
Libertorum tria genera. Gaius Epitom. ti. 1. Vlp. lib. Regul. tit. de libertis.
Libertorum bonis quid iuris habeat patronus, patrona patronique filij. Vlp. li. Reg. tit. de bon. libert.
Libertini qui. Gaius Epitom. tit. 1.
Libra in pondere. Voluſ. Mæt. lib. de aſſe.
Libripens. Gaius Epitome tit. 6. Vlp. lib. Regul. tit. de teſtam.
Librorum appellatio quid contineat. Pau. 3. Sent. tit. 7.
Literæ dimiſſoriæ ad quem ſint dirigendæ. Paulus 5. Sent. tit. 34.
Limenarchæ fugitiuos deprehenſos rectè in cuſtodiam retinent. Paul. 1. Sent. ti. 6.
Lites trahi & ſub quodam potentiæ terrore infimos fatigari iudiciorum expectat inuidia l. lites. C. H. in Conſ. vet.
Loca religioſa vendito fundo ad emptorem non tranſeunt. Paul. 1. Sent. tit. 22.
Locatio & Conductio quando cotrahitur. Gaij Epit. tit. 7.
Longum tempus quid. Paulus quinto Senten. tit. 5.
Luctus tempus in parentibus & filijs, marito. Paul. 1. Sent. tit. 22.
in Luctu abſtinere debemus à conuiuijs, ornamentis, purpura & alba veſte. Paulus primo Sent. tit. 22.
in Ludum damnari & ad gladium differunt. Vlp. li. 8 de off. Proc. tit. de abigeis in lege Dei, tit. de abigeator.
in Ludum damnati pileari poſt quinquennium & rudem accipere poſt triennium poſſunt. Vlp. ib. in lege Dei, tit. de abigeator.
Luxus flagitioſus viri corpus muliebriter conſtitutum alieni ſexus damnare patientia, nihilque diſcretum habere cum feminis. Valen. Theod & Arc. l. non patiamur. C. Th. in leg. Dei. tit. de ſtupratoribus.

M.

MAgi viui exuruntur. Paul. 5. Sent. tit. 23.
Magicę artis conſcios ſummo ſupplicio affici placuit. Paul. 5. Sent. tit. 22. *profeſſio & ſcientia probibita eſt.* Paul. ib.
Magicæ artis libri probibiti. Paul. 5. Sent. tit. 23.
Maior ex perſona minoris qui negotium eius geſsit, non reſtituitur, niſi voluntariè ſe miſcuerit. Paul. 1. Sent. tit. 10.
Maior effectus ſi pacto vel ſilentio comprobauit res quas minor egit, non reſtituitur. Paul. ib.
Mancipatio quid. Gaius lib. 1. Inſt.

Mancipationis ſolennia. Gaius ibidem & Epitom.tit.6.
Mancipatio quid & quomodo fit & inter quos locum habeat. Vlp.lib.Reg. tit.de dominijs & adquiſit.
Mancipatio quadam ſimilitudo venditionis.Gaius Epit.tit.6.
Mancipatio extorta. Paulus primo Sent. tit.18.
Mancipationes ſingulæ iiſdem vel alijs teſtibus, vel eodem die, vel intermiſſo fieri poſſunt.Paul.1.Sent.tit.26.
Mancipia etiam extraneo adulterij accuſante quæſtioni tormẽtorum ſubijciuntur.Papin.lib.ſing.de adul.In lege Dei, tit.de adulterio.
Mandari verbo poteſt.Gaij Epit.tit.17.
Mandatum quando ſoluitur. Gaij Epit. tit.17.
Mandati negotio ob quas cauſas renunciari poteſt.Paul.2.Sent.tit.15.
Mandati obligatio non contrahitur contra bonos mores. Gaij Epit.tit.17.formam egredi non licet.Gaij Epit.ib.
in principio quæſtionis perſona inquiri debet vtrum ad agẽdum negotium. Mandato vtatur accepto l.in princip. C.Th. in vet.Conſ.
Manumittere non licet in fraudem creditoris & patroni.Vlp.lib.Reg.tit.de lib.
Manumittere vindicta mutus & ſurdus non poſſunt ſed tantùm inter amicos & per epiſtolam.Paul.4.Sent.tit.12.
Manumittere poteſt filiusf.iuſſu patris, at matris non item. Paul. primo Senten. tit.14.
Manumittere in fraudem patroni non poteſt libertus ciuis Rom.Gaius Epit.ti.1.
Manumittere non poteſt minor 25. annorum niſi,forte,& c.Gaius ib.
Manumittere nõ poteſt 14.annos egreſſus. Gaius ibidem.
Manumitti vindicta, cenſu, teſtamento. Vlp.lib.Reg.tit.de libert.
Manumittere non poſſunt pupilli ſine tutoris auctoritate.Paul.4.Sent.tit.13.
Manumitti nominatim ſerui teſtamento ſecundum legem Fuſiam poſſunt. Paul. quarto Sent.tit.14.
Manumittitur teſtamẽto certus numerus ſeruorum lege Fuſia Caninia. Paulus quarto Sent.tit.14.
Manumitti non poteſt ſeruus fugitiuus intra x. annos contra prioris domini voluntatem.Paul.1.Sent.tit.6.
Manumittere non poſſunt mulier quæ eſt in tutela,pupillus & pupilla.Vlp.libro Reg.tit.de libert.
Manumittere non poſſunt omnes domini ſeruos ſuos.Epit.Inſt.tit.1.
Manumittere in fraudem non licet. Gaius ibid.
Manumittendo ſeruum communem vnus ex dominis nec Latinum nec ciuem Romā facit.Paul.4.Sent.tit.12.
Manumittendo Latinum facit,qui ſeruum tantùm in bonis habet Vlpian. lib. Regul. tit. de libert. communem ſeruum vnus ex dominis partem amittit. Vlp. ibid.
Manumiſſa, & ſi ſerua cõceperit, liberum parit. Paul. 2. Sent. tit. 25. at ſi libera conceperit, ancilla facta liberũ parit. Si ancilla conceperit & medio tempore manumiſſa ſit, rurſus ancilla facta liberum parit.Paul.ib.
Manumiſſi per epiſtolam, aut inter amicos aut conuiuij adhibitione. Gaius 1. Epit. tit.1.
Manumiſſio adſcripta in circulo, nulla eſt. Gaius 1.Epit.tit.2.
Manumiſſio fieri poteſt apud magiſtratus municipales,ſi habeant legis actionem. Paul.2.Sent.tit.26.
Manumiſſio veritati & origini ingenuitatis non præiudicat.Paul.5.Sent.tit.1.
Maritus id quod in funus vxoris impendit ex dote retinere poteſt. Paulus primo Sent.tit.22.
Quod Maritus citra conſcientiam vxoris & ea inuita fecit, caret effectu. l.ſi non ex mandato C.G.de pactis in Conſ.vet.
Maritus adulteros non alios occidere poteſt, quam infames & vos qui corpore quæſtum faciunt & ſeruos excepta vxore.Paul.2.Sent.tit.27.

Marit9

Marito occidere vxorem non conceditur Papin.*lib.ſing.de adult.in lege Dei,tit. de adult.*

*Maritus vxorem adulteram occidens, lenius punitur.*Paul.2.Sent.*tit.27. occiſo adultero eam ſtatim dimittat atque triduo proximo profiteri debet cum quo adultero & in quo loco.* Paul. *ibid. ita demum adulterum occidere poteſt ſi eũ domi ſuæ deprehendat.*Paul.*ibid.*

Mars in Gallia.Vlp.lib.Reg.tit. Qui heredes inſt.poſſ.

Mater quæ tutoribus filiorum indemnitatem promiſit, non iuuatur Sc. Velleian. Paul.2.Sent.tit.11.

Mater negotia filiorum gerens,& ipſis & tutoribus actione negot.geſtor.tenetur. Paul.1.Sent.tit.4.

Mater quæ ſe filij ſeruo iungit non fit adultera.Paul.2.Sent.tit.21.

*Mater Latina ingenua ius Quiritium conſecuta,ſi ter pepererit ad legitimam filij hereditatẽ admittitur.*Paul.*4.Sẽ.ti.9.*

Mathematici, Arioli, Haruſpices & vaticinatores non ſunt conſulendi.Paulus quinto Sent.*tit.21.*

Mathematici flammeis ignibus exurãtur, conſentanei capite puniantur,fiſco vindicatis bonis in l.otia.C.G. de maleſ.& Manich.in leg.Dei.eod.tit.

*Mathematicorum callida impoſtura interdicta eſt. Vlp.*VII. *de offic.* Proc.*tit. de Mathemat.& vatici.in leg.Dei,tit. de Mathemat.& Manich.*

Mathematicis aqua & igni interdicitur, omniáque bona eorum publicãtur. Vlp. VII.*de offic.*Proc.*tit.de Mathemat.& vatic.in lege Dei.ib.*

Matrimonium iuſtum quid. Vlp.lib. Reg. tit De his qui in pot.ſunt.

*Matrimonia iure non contrahunt filijfam. ſine voluntate parentum.*Paul.*ſecundo* Sent.*tit.*19.

Matrimonia inter ſeruos & liberos non contrahuntur.Paul.ib.

*Matrimonium non contrahunt furioſus furioſáve.*Paul. 2.*Sent.tit.19.*

*Matrimonium furore non tollitur.*Paul.2. Sent.*tit.*19.

*Matrimonium bene concordans non debet ſeparari.*Paul.5.Sent.*tit.*6.

*Media tempora libertati non nocent.*Paul. 2.Sent.*tit.25.*

*qui Medicamen dederit ad ſalutem hominis vel remedium,ſi homo perierit,puniendus eſt.*Paul.5.Sent.*tit.*23.

*Membranæ.*Paul.3.Sent.*tit.*7.

Menſurarum Notæ Voluſ.Mæt.li.de aſſe.

Metallis Forenſibus & Proconenſibus *dari in l.otia.C.G.de maleſ.& Manich.in leg.Dei tit.de Mathem.& Manich.*

*ad Metum non pertinet merces depulſi metus.*Paul.1.Sent.*tit.*18.

Miles cuſtodiam dimittens pecunia accepta,capite punitur. Paul.5.Sent.*tit.*31.

*qui Militi proſequenti cuſtodiam excuſſerunt,capite puniuntur.*Pau.5.Sen.*ti.*31.

Militia Latinus fit ciuis Romanus,Vlp.li. Reg.tit.de Latin.

*Miliaria.*Paul.5.Sent.*tit.*7.

Minerua Milienſis. Vlp. lib. Reg. tit. Qui hered.inſt.poſſ.

Minor 30. *anno. ſeruus manumiſſus ciuis Rom. non fit, niſi apud conſilium cauſa probata fuerit alioqui fit Cæſaris ſeruus,aut ſi teſtamento ſit manumiſſus,fit Latinus.Vlp.lib.Reg.tit.de libert.*

Minor 20.*ann.dominus ſeruum non poteſt manumittere niſi cauſa in conſilio &c. Vlp.lib.Reg.tit.de libert.*

*Minor ob flagitium admiſſum nõ reſtituitur in integrum.*Paul.1.Sent.*tit.*10.

Minor heres ex ſua perſona,non ex defuncti in integrum reſtitui poteſt. Paul.*ib.*

Minor fideiuſſor vel mãdator in integrũ reſtitutus, reum principalem non liberat.Paul.ibid.

Minor aduerſus diſtractiones pignorum vel fiduciarum non rite factas reſtitui poteſt.Paul.ibid.

*Minoris fideiuſſor non reſtituitur,licet minori ſuccurratur.*Paul.1.Sent.*tit.*10.

Minori reſtituitur fundus pretio reddito, non etiam fructus.Paul.ib.

*Molæ oliuariæ.*Paul.3.Sent.*tit.*7.

Monitores.Paul.3.Sent.tit.7.

Mores qui ſint. Vlpian. libro regul. tit. de legib. & morib.

Mores grauiores. Vlp. Reg. tit. de dotib.

Mulier ingenua ſi in contubernio perſeuerauerit inuito et denuntiante domino, efficitur ancilla accedēte decreto Præſidis Paul. 2. Sen. tit. 21. *idem tutore denuntiante, procuratore, filiofam. & ſeruo iuſſu patris aut domini. Paul. ibidē.* Si *plures ſint domini, eius qui prior denuntiauit, fit ancilla. Paul. ibid.*

Mulier ingenua ſi ſciens ſeruo municipum iunxerit, etiam citra denuntiationem fit ancilla: non idem ſi neſciat. Paul. 2. Sen. tit. 21.

Mulier grauida diuortio facto, intra 30. diem viro denuntiare debet vel patri eius vt ventri cuſtodes mittant. Paul. 2. Sent. tit. 26. at ſi non denuntiauerit, vel non admiſerit cuſtodes, liberum eſt patri vel auo natum non alere. Paul. ib.

Mulieres ingenuæ quæ non ſtatim in ipſis coniunctionum primordijs non refugerunt condicionem ſeruilem, coguntur ſubire ſeruitutem l. ſi ſeruilibus C. H. in Conſ. vet.

Mulieres intercedere probibentur. Pau. 2. Sent. tit. 11.

Mulieribus & minoribus in his quæ prætermiſerint. vel ignorauerint conſulitur l. & mulieribus C. Th de integ. reſt. in Conſ. vet.

Mundus muliebris. Paul. 3. Sent. tit. 7.

Mutuum vnde. Gaij Epitom. tit. 17.

N.

N*Aſſæ.* Paul. 3. Sent. tit. 6.

Natiuitatis tempus ſpectandum in ijs qui de non legitimo matrimonio naſcuntur: at in legitimè conceptis, tempus conceptionis. Gaius 1. Inſtit. tit. 4.

Natus VII. *pleno aut* X. *menſe maturior videtur.* Paul 4. Sent. tit. 9.

Naue Latinus fit ciuis. Rom. Vlp. lib. Regul. tit. de Latinis.

Negligentia lata & incauta. Vlp. lib. 8. de offic. Proc. *in lege Dei, titulo de incendiarijs.*

Negotium pecuniæ gerens vſuras totius temporis præſtat & agnoſcit periculum nominum, ſi litis tempore ſoluendo non ſint. Paulus 1. *Sent. tit* 4.

Negotiorum geſtor bonam fidem & exactam diligentiam præſtare debet. Paul. *primo Sent. tit. 4.*

Nepos poſtumus ab auo aut heres inſtituendus aut nominatim exhæredaudus. Paulus *tertio Sent. tit. 5.*

Nonus. Voluſ. Mæt. de aſſe.

Nouatio quid. Anian. in titulo 8. libro 6. Sent. Paul.

Nouare poſſumus etiam per eos per quos ſtipulari poſſumus Paul. 5. Sen. tit. 8.

Noxa caput ſequitur. Paul. *ſecundo Sen. tit. 32.*

Nummus argenteus ex numero æris poteſtatem habet Vol. Mæt. lib. de aſſe.

Nummi argentei, Denarius, Quinarius, Seſtertius, *Victoriatus. Voluſ. ibid.*

Nummus peregrinus loco mercis habebatur. Voluſ. ibid.

Nummi argentei in pecunia nomen accipiunt. Voluſ. Met. lib. de aſſe.

Nuncupatio & teſtatio. Vlpian. lib. Regul. titulo de teſtam.

Nuptiæ legitimæ. Gaius 1. Inſt. tit. 4. illicitæ, inceſtæ, nefariæ. Gaius ibid.

Nuptiæ tantum licitæ quæ ſunt iure Romano permiſſæ Dioc. & Max. l. quoniā C. G. de nuptijs in lege Dei, tit. de inceſt. nupt.

Nuptiæ inceſtæ & nefariæ quæ ſint. d. l. quoniam.

qui Nuptias inceſtas per errorem cōtraxit, pœnis non ſubijcitur ſi eas ilicò dirimat poſtquam reſcierit. Dioclet. & Maxim. l. hi qui C. H. de nupt. Papin. *li. ſingul. de adulterijs, in lege Dei, titulo de inceſt. nupt.*

O.

O*Bligationis duæ ſpecies. Gaij Epitome titulo 17.*

Obligatio verborum inter præſentes tantum contrahitur. Paul. 5. Sent. tit. 7.

Obligatio inter fideiuſſores diuiditur ex edicto Prætoris *ſi ſoluendo ſint.* Paulus *ſecundo Sententiarum. ti. 21.*

Obligatio non poteſt incipere à perſona heredis. Gaij Epit. tit. 17.
Obligatio literis quomodo fit. Gaij Epit. ib. conſenſu. Gaij Epit. ib.
Obligatio quibus modis tollitur. Gaij Epi. tit. 18.
Obligatio pacti. Paul. primo Sententiarum *tit. 1.*
Obligatio doni, muneris & operarũ. Paul. 2. Sent. tit. 33.
Obligatio re contracta. Gaij Epit. tit. 17.
Obligationes quæ nulla præcedẽte interrogatione contrahuntur. Gaij Epit. tit. 17.
Obligationes ex delicto. Gaij Epit. tit. 18.
Obligationum ex contractu quatuor genera ſunt. Gaij Epit. tit. 17.
Obligatis omnibus bonis quæ habet quæq; habiturus eſt, nec concubina, nec filius naturalis, nec ea quæ in vſu quotidiano habet, obligantur. Paul. 5. Sent. ti. 6.
Obſtetrix partum ſupponens ſummo ſupplicio afficitur. Paul. lib. 2. Sent. tit. 25.
Occiſus quis dicatur. Paul. tertio Senten. tit. 6.
Octus Voluſ. Met. lib. de aſſe.
Oenophora Paul. 3. Sent. tit. 7.
Officiales ſi ſine auctoritate iudicati, alicuius bona occupant vel deſcribunt, ad Præfectos P. *puniendi mittuntur.* Paul. quinto Sent. tit. 12.
Antonij & Commodi Oratio recitata in Senatu. *Vlp. lib. Reg. tit. de legit. hered.*
Ornamenta muliebria. Paul. 3. Sent. tit. 7.

P.

Pacatus legatus Prouinciæ *Lugdunẽſis. Vlpia.* VII. *de offic.* Proc. tit. *de Mathem. & vaticin. in lege Dei, tit. de Mathem. & Manich.*
Paciſci nemo poteſt de re indicata. l. cum poſteaquam C. G. in Conſ. vet. Niſi ſubſecuta appellatione l. ſuper indicato. C. G. de tranſ. in Conſ. vet.
Paciſci nemo cogitur inuitus in vet. Conſ.
Paciſci non licet poſt ſentẽtiam. l. poſt ſententiam. C. H. in Conſ. vet.
Paciſci *nemo poteſt de re incerta. l. Præſes prouinciæ. C. G. in Conſ. vet.*
Paciſci *licet de his rebus, de quibus tranſigere poſſumus.* Paul. 1. Sent. *titul. 1. de rebus litigioſis.* Paul. *ib.*
Paciſci non licet cõtra leges, bonos mores. Paul. ibidem. de criminibus propter infamiam. Paul. ibidem.
Pactum contra bonos mores & leges non valet. l. pactũ C. H. de pact. in vet Conſ.
Pactum nudum de præſtandis vſuris nullius eſt momenti. Paul. 2. Sent. tit. 14. non parit actionem. Paul. ib.
Pactum mala fide factum irritum fit l. pactum C. G. de pactis in vet. Conſ.
Pactum conuentum alio pacto diſſoluitur. Paul. 1. Sent. tit. 1.
Pactum conuentum poſt rem iudicatam donationis cauſa valet. Paul. 1. Sẽt. ti. 1.
Pactum callidè ſcriptum integris ſingulorum actionibus remouendũ eſt l. ſi præſeſ. C. G. in Conſ. vet.
Pacta contra bonos mores nullius ſunt momenti l. pacta C. G. in Conſ. vet. contra iuris formam l. pactum. C. G. de tranſ. ibid.
Pacta ab inuitis contra leges & Conſtitutiones facta nullius ſunt momenti l. pacta. C. G. de pactis. in vet. Conſ.
Pacta facta libero arbitrio ſeruanda ſunt, l. ſi aduerſum C. Theod. de pactis. in vet. Conſ.
Pacta per vim & metum facta, reſpuenda l. pacta. C. H. in Conſ. vet.
Pacto decidi non poteſt ex his cauſis quæ inficiatione duplantur. Paul. 1. Senten. *tit. 20.*
Pacto conuento Aquiliana ſtipulatio ſubijci ſolet. Paul. 1. Sent. *tit. 1. pœna ſubiungi poteſt. Paul. ibid.*
Pacto mutari nõ poteſt functio dotis. Pau. 1. Sent. *tit. de pact. in vet Conſ.*
Pacto ne de inofficioſo teſtamento dicatur, nullius eſt momenti. Paul. 4. Sent. *tit. 5.*
Pactio dolo elicita remouenda eſt l. hereditate C. H. in Conſ. vet.
Pactiones valent ſi cum legibus conſentiãt l. paction. C. Th. de pact. in Coſ. vet.
Parricidarum pœna. Paul 5. Sent. tit. 24.
Partus ſequitur matrem, quoties connubium non eſt. Vlp. lib. Regul. tit. De his

qui in pot.ſunt.
in Partu vel editionis vel conceptionis tē-pus ſpectari debet.Vlp.lib.Reg. eod.tit.
Paſtores anſerum.Paul.3.Sent.tit.7.
Pater filij emancipati res adminiſtrans actione negotiorum geſtorum tenetur. Paul.1.Sent.tit.4.
Pater captus ab hoſtibus,deſinit filios habere in poteſtate, at reuerſus poſtliminio recipit omnia in poteſtatem.Paul. 2.Sent.tit.26.
Patinæ Paul.3.Sent.tit.7.
Patronus vel eius filius in dimidia inſtituti,pro rata portionis æs alienum exſoluant.Paul.3.Sent.tit.2.
Patrona ſerui liberti ſui contubernium ſecuta,etiam poſt denuntiationem non fit ancilla.Paul.2.Sent.tit.21.
Pelles indutoriæ.Paul.3.Sent.tit.7.
Pergamena.Gaij Epit.tit.9.
Peregrinæ cōdicionis homo effectus filium ciuem Rom.in poteſtate non habet.Gaij Epit.tit.6.
Peregrinus neque ciuem Romanum,neque ciuis Romanus peregrinum in poteſtate habet.Vlp.lib.Reg.tit. Qui in poteſtate mancipióve ſunt.&c.
Perſonæ alia ſui iuris, alia alieni. Gaij Epit.tit.3.
Petendi periculum. Paulus primo Sentēt. tit.15.
Petitionis ſumma vel quantitas ſpecialiter deſignari debet cùm genus litis editur l.quotieſcunque C.H.de calumn.& plus pet.in Conſ.vet.
Phaſianarij.Paul.3.Sent.tit.7.
Philuræ.Paul.3.Sent.tit.7.
Piaculum quando committatur. Paul.1. Sent.tit.22.
Pictura tabulæ cedit.Gaij Epit.tit.9.
Pignus oblata pecunia,in nouiſſimum creditorem transfertur. Paulus ſecundo Sent.tit.13.
Pignoris cauſam creditor ſine debitore deteriorem facere non poteſt & contra. Paul.4.Sent.tit.12.
qui Pignora abducit citra auctoritatē iudicis,violentiæ crimen committit.Paul. 2.Sent.tit.14.
Piperatoria.Paul.3.Sent.tit.7.
Pixides.Paul.3.Sent.tit.7.
Plagiariorum pœna. Paul.5. Senten.tit.ad leg.Fabiam.in leg.Dei.tit.de plagiarijs.
Plagiariorum cognitio ad quos pertineat. Paul.5.Sentent.tit.ad leg. Fabiam. & Vlp.lib.VIIII.de offic.Proc.titul. ad legem Fab.in lege Dei,tit.de plagiarijs.
Poſſeſſio adquiritur animo & corpore retinetur nudo animo. Paulus quinto Sententiarum titulo ſecundo.
Poſſeſſio fugitiuorum ſemper animo retinetur.Paul.4.Sent.tit.14.
Poſſeſſor potior eſt in pari cauſa. Paulus.1. Sent.tit.12.
Poteſtas dominorum in ſeruos. Gaij Epit. tit.5.patrum in filios. Vlp.lib.Reg.tit. de his qui in poteſt.ſunt.
Prædiorum vrbanorum vel ruſticorū iura quæ.Gaij Epit.titul.9.Vlp.lib.Reg.tit. de dom.& adq.
Prægnantes torquentur & dānantur poſt editum partum.Paul 1.Sent.tit.13.
Præſcriptio longi temporis inter præſentes eſt decēnij,inter abſentes vicennij.Paul. 5.Sent.tit.2.
Præceptio 20.ann. etiam aduerſus Remp. prodeſt ei qui iuſtum initium poſſeſſionis habuit,nec medio tempore interpellatus eſt.Paul.5.Sent.tit.2.
Prætor Iudex ve quæſtionis. Vlpia.VII. de off.Proc.tit. de ſic. & ven. in lege Dei, tit.de ſicar.& homic.
Precario poßidere quis dicatur. Paul.5. Sent.tit.6.
Precaria poſſeſſio.Paul.5.Sent.tit.6.
Priſcus.Vlp.lib.Reg.tit.de tutelis.
Priuilegium fiſci eſt inter omnes creditores primum locum retinere.Paul.5.Senten. tit.12.
Pro herede gerere quid.Paul.4. Sen.tit.8.
Probationes proprias adferre debet petitor, non ab aduerſarijs petere l.nimis C.H.ad exhib.
Procoleiani.Vlp.lib.Reg.tit.de tutel.
Procurator ad quid detur.Paulus 1.Sent. tit.3.

Procu-

Procurator voluntarius rem ratam dominum habiturum cauere debet. Paul. 1.Sent.tit.3.
Procurator actoris abſentis ſatiſdet.Paul. ibid.petitoris item ſatiſdare debet, aduerſario deſiderante.Paul.ib.
Procurator licet ſit maritus id ſolum exſequi debet quod procuratio emiſſa preſcripſerit l.procurator C.Th.de cognit. & proc.in Conſ.vet.
Procurator Cæſaris licet de capitalibus cauſis non cognoſcat,tamen de lege Fabia poteſt cognoſcere, & de adulterijs coercendis.Vlp.lib.VIII.De offi.Proc. tit.ad legem Fabiam in lege Dei, tit.de Plagiarijs.
Procuratorem ſibi non poteſt cæcus conſtituere.Paul.4.Sent.tit.12.
Procuratio quomodo mandari poßit.Paul. 1.Sent.tit.3.
Proritare feram beſtiam. Paul.1. Sentent. tit.17.
Pœnæ ſummę,mediocres,& minimæ.Pau. 5.Sent.tit.16.
Pollicitatio uuda actionem non parit.Pau. 5.Sent.tit.12.
Poſtliminij ius.Gaij Epit.tit.6.
Poſtumæ cur melior condicio quam natæ. Gaij Epit.tit.11.
Poſtuma rumpit teſtamentum.Gaij Epito. tit.11.
Poſtumi liberi ſunt ſui,ſi in poteſtate noſtra futuri erant. Vlp.lib. Reg. tit.Qui hered.inſt.poſſ.
Poſtumi filij nominatim exheredādi:feminæ poſtumæ vel nominatim vel inter ceteros.Vlp.lib.Reg.tit.Qui her.inſt.poſſ.
Poſtumi liberi agnatione rumpunt teſtamentum.Vlpianus lib.Reg.tit.Qui hered.inſt.poſſ.
Poſtumi qui.Gaij Epit.tit.11.
Poſtumorum duo genera.Gaij Epitom.tit. 11.
Poteſtate parentum liberantur hi qui Flamines Diales inaugurātur & quæ virgines Veſtæ capiuntur. Vlpianus libro Regul.tit. Qui in poteſtate mancipióve ſunt,&c.
Pſalterium in alterius infamiam compoſitum.Paul.5.Sent.tit.4.
Puberes qui ſint.Vlp.lib.Reg.tit.de tut.
Pulſatio pudoris,capitis pœna vindicatur. Paul.5.Sent.tit.4.
neque Pupillus neque furioſus exacti conſilij capax eſt.Paul.4.Sent.tit.12.
Putatores.Paul.3.Sent.tit.7.

Q.

Quadrantal.Voluſ.Mæt.lib.de aſſe.
Quadrantem retinet heres auxilio legis Falcidiæ.Paul 3.Sent.tit.9.
Quadruples ſi pauperiem fecerit,in dominum actio datur.Paul.1.Sent.tit.17.
Quatuor decies.Voluſ.Mæt.lib.de aſſe.
Quarta ad heredem pertinet, deducto ære alieno & donis Deorum.Paul.4 Sent. tit.3.
Quarta quomodo liberis præſtanda. Paul. 4.Sent.tit.5.
ad Quartæ ſupplementum filius aduerſus coheredes agere poteſt citra inofficioſi querelam.Paul.4.Sent.tit.5.
Quartæ retinēdæ modus.Pau.3.Sēt. tit.9.
in Quartam non imputātur quæ mater viua filio donauit.Paul.3.Sent.tit.9.
Quartam retinet heres,ſi totam hereditatem alij reſtituat.Gaij Epit.tit.15.
Quartuſſis.Voluſ Mæt.lib.de aſſe.
Quinarius.Vol.Mæt.lil.de aſſe.
Quindecies.Voluſ.Mæt.lib.de aſſe.
Quinques.Vol.Mæt.lib.de aſſe.

R.

Raptores vel fures balnearū quomodo puniendi.Paul.5.Sent.tit.3.
Ratio non ſolebat confici Romæ ad quinariū & Victoriatū.Vol. Mæt.lib.de aſſe.
Ratio denariaria.Voluſ.ibid. Seſtertiaria. ibid.
Receptores aggreſſorum & latronū quomodo puniendi.Paul.5.Sent.tit.3.
Redhibitio vitioſi mancipij fit intra ſex menſes.Paul.2.Sent.tit.17.
Redhibitio fit ſi de peculio aut artificio mentitus ſit,aut quāto minoris valuiſſet actione ex empto tenetur. Paul. 2. Sent.tit.17.
eorum qui Religiones nouas vel incogni-

tas inducunt pœna Paul.5.Sent.tit. 21.

Res aut ſunt mancipi, aut nec mancipi. Vlp. lib. Reg.tit.de dominiis & adquiſit.rerum.

Res mancipi quæ ſunt. Vlp.lib.Reg.tit.de dominiis.

Res nec mancipi.Vlp.ibid.

Res corporales & incorporales. Gaij Epitom.titulo 9.

*Res olim iudicata poſt longum ſilentium in iudiciũ deduci non poteſt nec in duplum reuocari.*Paul.5.Sent.tit.5.

Rerum diuiſio prima. Gaij Epit.tit.9. ſecunda.ib.

Res noſtri iuris.Gaij Epit.tit.9.diuini iuris.ibid.publici.ibid.

Res iudicatæ à quibus fieri videantur. Paul.5.Sen.tit.5.

*Rei iudicatæ vim non obtinent quæ altera parte abſente decernuntur.*Paul.*ibid.*

*Res tradita vt vendatur cui pereat.*Paul. 2.Sent.tit.4.

*Reſcripto falſa allegatione elicito, vti non licet.*Paul.1.Sent.tit.13.

Retentiones ex dote fiunt propter liberos, mores,impenſas,res donatas,res amotas.Vlp.lib.Reg.tit.de dotib.

*Retia apraria.*Paul.3.Sent.tit.7.

*Reticuli.*Paul.3.Sent.tit.7.

*in Reum conuictum pro modo admiſſi ſtatuendum eſt.*Paul.5.Sent.tit.16.

*Rotæ aquariæ.*Paul.3.Sent.tit.7.

S.

qui Sacra *impia nocturnáve vt quem obcantarent, defigerent, obligarent, fecerint, puniendi.*Paul.5.Sent.tit.23.

Sacrilegorum *pœna.*Paul.5.*Sent.tit.*19.

*Saltuarij.*Paul.3.Sent.tit.7.

Salutis *contemplatio certo modo non æſtimatur.*Paul 5 Sent.tit.11.

San*cta quæ.Gaij Epit.tit.9.*

Satiſdare *debet vicinus vicino ob metum impenditis damni.*Paul.5.*ſent.tit.*10.

Satiſdatio *iure deſideratur in petitione hereditatis.*Paul.1.*ſen.tit.*12.

ſine Satiſdatione *nemo in re aliena idoneus eſt.*Paul.1.Sent.tit.3.

Scriptula.Voluſ.Mæt.lib.de aſſe.

Scriptura quæ nec iure nec legibus conſiſtit non confirmatur l.ſcriptura C. H.de teſtam.in vet.Conſ.

*Scutra.*Paul.3.*ſent.tit.7.*

Scyphi Paul.3.*ſent.tit.7.*

Seditionis *auctores vel concitatores populi quomodo puniendi.* Paul. 5.*ſent. tit.*22.

*Sella balnearis.*Paul.3.*ſent.tit.7.*

Semuncia *pars aſſis.*20.*Vol.Mæt.de aſſe.*

Senatuſconſultum *Neronianum.* Paul. 3. *ſent.tit.6.*

S.C.Pernicianum.*Vlp.lib.Reg.tit.de ſolid. capac.*

S. C. *Caludianum.Vlp.lib.Reg.tit.de tutel.& tit.de ſolid.capac.*

S.C.*Claudianum non tollit erubeſcendam matris etiam in re turpi reuerentiam.* Paul.2.Sentent.tit.21.

S.C.*Caluitianum. Vlp. lib. Reg.tit de ſol. cap.*

ex S.C.*Diui Hadriani tempore facto partus ciuis Rom.eſt ſi vxor ciuis Rom.ſit. Vlp.lib.Reg.tit.de Latinis.*

S. C. *Neroniano cautum vt quod minus pactis verbis legatum eſt perinde ſic,ac ſi optimo iure legatum eſſet. Vlp.lib. Reg.tit.de leg.*

Sententia *dicta in eum qui trinis literis euocatus, aut vno peremptorio non comparuit, rerum iudicatarum auctoritatem obtinet, quaſi in contumacem, nec ab ea appellari poteſt.* Paul.5. Sent.tit.5.

inter Sententias *pares clementior præfertur.*Paul.4.Sent.tit.12.

Sententiarum *euentus vendentes puniuntur.*Paul.5.Sent.*tit.*16.

Septus *Vol.Mat.lib.de aſſe.*

Sepulcrum *violatur ſi quis ſepulcrum alienum aperuerit vel effregerit eóque mortuũ intulerit.* Paul.1.Sent.*tit.*22.*ſi quis titulos eraſerit,&c.*Paul.*ibid.*

Sepulcrorum *violatores quomodo puniendi.*Paul.1.Sent.*tit.*22.

Sepulcri *violati reus poſtulari poteſt qui in eo ſarcophago vel ſolo vbi corpus iam depoſitum eſt aliud infert.* Paul.1. Sent.

Sent.tit.22.
Seruus per vim mancipatus, quicquid adquirit, ei quærit qui vim paſſus eſt. Paul.1.Sent.tit.18.
Seruus vel filiusfami. ſi mutuā pecuniam acceptam in rem domini vel patris verterit, de in rem verſo patrem vel dominum obligat. Paul.1.Sent.tit.9.
Seruus ex obligatione mutuæ pecuniæ ſeruitutis tempore contractæ, poſt manumiſſionem conueniri non poteſt. Paul.2. Sent.tit.13.
Seruus in caput domini interrogari nō poteſt. Paul.1.Sent.tit.3.
Seruus furioſi vel pupilli iuſſu vinctus non eſt dedititiorum numero. Paul.4.Sent. tit.12.
Seruus de facto ſuo in ſe interrogari poteſt. Paul.5.Sent.tit.16.
Seruus manumiſſus à proprietatis domino tantùm, ſine domino eſt. Vlp. lib. Reg. tit. de libert.
Seruus fiduciarius. Paul.2.Sent.tit.13.
Seruus fructuarius adquirit, interdū fructuario: interdum domino proprietatis. Paul.5.ſent.tit.6.
Seruus cōmunis in caput alterius domini torqueri non poteſt. Paul.5.Sent.tit.16.
Seruus in caput prioris domini interrogari non poteſt. Paul.5.Sent.tit.16.
Seruus quomodo dicitur eſſe in bonis alicuius. Vlp.lib.Reg tit.de libertis.
Seruum pignoris vinciendo debitor creditórue dedititium non faciunt. Paul. 4. Sent.tit.12.
Serui hereditarij torqueri poſſunt, ſi aliter de rebus hereditarijs vel fide generis inſtrui velimus. Paul.ibid.
Serui non audiuntur aduerſus dominos, niſi eos deferant maieſtatis. Paul.5.Sent. tit.12.
Serui manumiſſi teſtamento torquentur occiſo viro vel muliere. Pau.3.Sē.tit.6.
Serui qui per fugam deſerunt dominū circumdatum à latronibus torquentur & ſummo ſupplicio afficiuntur. Paul.ibid.
Serui & liberti matrem ciuilem habere nō intelliguntur. Paul.4.Sent.tit.10.
Serui in cauſa adulterij torqueri poſſunt, nec his libertas ſub ſpecie impunitatis data valebit. Paul.2.Sent.tit.27.
Seruum deteriorem quomodo facere quis poteſt. Paul.1.Sent.tit.14.
Serui iniuriam facientis pœna. Paul.5.Sententit.4.
Serui non debent Magos conſulere de ſalute dominorum. Paul.5.Sentent.tit.21.
domini licentiam habent diſtrigendi in Seruos, ſed non occidendi. Gaius Epitom. tit.3.
Serui alieni in alterius caput non niſi ſinguli torqueri poſſunt. Paul. 5. Sentent. tit.16.
Serui in caput domini tam in pecuniarijs quam in capitalibus cauſis interrogari non poſſunt. Paul.ib.
Seruo qui vltrò aliquid de domino confitetur, fides non accommodatur. Paul. 5. Sent.tit.16.
Serui peiorem domini cauſa, niſi forte ſcierit, facere nō poſſunt. Paul 5.Sen.tit.12.
Seruorum obſequiū non ſolum imperio ſed et moderatione & ſufficiētibus præbitis & iuſtis operibus cōtineri oportet. Vlp.8.de offic.Proc.tit.de ſæuit.dom.in leg.Dei tit.de iure & ſæuit.domini.
Seruorum immoderata caſtigatio prohibetur Diocl. & Max.in l.eum ſeruum C. G.de acc.ibid.
Seruorum numerus ſtatutus qui teſtamēto poſſint manumitti. Gaius Epitom.tit.2.
Seruitus aquæ hauriendæ vel deducendæ biennio amittitur, & biennio recipitur. Paul.1.Sent.tit.19.
Seruitutes biennio amittuntur. Paulus 1. Sent.tit.19.
Seſtertius pes in XII. tab. Vol. Mæt. lib.de aſſe. vnde dictus ibid.
Sexſis. Voluſ.Mæt.lib.de aſſe.
Seſcunciæ. Voluſ.Mæt.ibid.
Sextulæ. Voluſ ibid.
Sicilicus. Vol.Mæt.lib.de aſſe.
Simplium. Voluſ.Mæt.lib.de aſſe.
Singula quid. Voluſ.Mæt.lib.de aſſe.
Sipelenſis mater deorū quę Hyſmirnæ colitur. Vp.lib.Reg.tit. Qui her.inſt.poſſ.

Situli.Paul.3.Sent.tit.7.

Smaragdi.Paul.3.Sent.tit.7.

Societas quando contrahitur. Gaij Epito. tit.17.

Societas quibus modis diſſoluitur. Gaij Epit.ibid.

Socius portionis ſuæ impenſas cogitur agnoſcere, ſi parietem communem alter ædificet.Paul.5.Sent.tit.10.

Sociorum res communi diuidundo iudicio ſeparantur.Paul.1.Sent.19.

inter Socios lucrum & damnum communicatur.Paul.2.Sent.tit.16.

Solidum aliquando inter ſe vir & vxor capere poſſunt, aliquando nihil.Vlp.lib. Reg.tit.de ſolid.capac.

Sollicitatores alienarum nuptiarum & matrimoniorum interpellatores extra ordinem puniuntur. Paul.5.Sent.tit.4.

Sponſalia contrahuntur inter puberes & impuberes.Paul.2.Sent.tit.19.

Spurij qui.Vlp.lib.Reg.tit. De hijs qui ſui iuris ſunt.Gaij Epit.tit.4.

Sublucari à domino non poteſt arbor in alienas ædes imminens.Paul.5.Sen.ti.6.

Subſtituere quis poteſt & purè & ſub condicione & tam ſuis quàm extraneis, puberibus & impuberibus. Paul. 3.Sent.tit.5.

Subſtituere licet liberis impuberibus duplici modo.Vlp.lib.Reg.tit. Quemadm. teſt.rump.etiam filijs exhered.Vlp.ib.

Subſtituere non licet impuberi niſi ſibi quis heredem inſtituat.Vlp.ibid.

Subſtitutio quid.Gaij Epit.tit.12.

Subſtitutionis duæ ſpecies. Gaij Epitom. tit.12.

Subſtitutionis vulgaris exempla. Gaij Epit.tit.12.pupillaris.ibid.

Subſtitutio pupillaris fit tantum impuberibus.Gaij Epit.tit.12.

Subſtitutio pupillaris fit ſecreta.Gaij Epi. tit.12.

Subtimen.Paul 3.Sent.tit.7.

Stamen.Paul.3.Sent.tit.7.

Stationarij fugitiuos deprehenſos rectè in cuſtodiam retinent. Paul.1. Sententiar. tit.6.

Statuliber quis. Vlp.lib. Reg.tit.de ſtatulib.

Statuliber pendente condicione, ſeruus eſt heredis. Vlp.ibid. libertatis ſecum condicionem trahit, etiamſi alienetur vel vſucapiatur.Vlp.ibid.

Stipulatio quid. Paul. 2. Sent. tit. 3. tam purè quàm ſub condicione concipi poteſt.Paul.ibid.

Stipulatio iudicatum ſolui, rei iudicatæ perſecutione non excludit.Paul.5.Sent. tit.9.

Stipulatio omnibus pactis ſubijci poteſt. Paul.2.Sent.tit.23.

Stipulatione Tribunitia cauere ſibi ſolent diuortio facto, ſi maritus pro muliere ſe obligauerit vel in rē eius impenderit. Vlp.li.Reg.tit.de iur.do.int.vir.& vx.

Stipulatio interponi ſolet inter ſubſtitutum heredem & inſtitutum ſub condicione, Ne petita bon.poſſ.res hereditarias minuat & ex die interpoſitę ſtipulationis duplos fructus præſtare cōpellitur, Paul.5.Sent.tit.9.

Stipulatio interponitur inter heredem & fideicommiſſarium vt heredi pro quarta actiones, pro ceteris portionibus fideicommiſſario competant.Paul.4.Sen. tit.3.

Stipulatio inutilis.Gaij Epitom.tit.17.

Stipulationes inductæ ſunt firmandarū obligationum gratia. Paul.5.Sent.tit.7.

Stipulationes partis & pro parte quæ ſunt.Vlp.lib.Reg.tit.de fideic.

ſi res in Stipulatum deducta intercidit facto promiſſoris, is æſtimatione eius punitur, maximè ſi in dolum fuerit concepta ſtipulatio.Paul.5.Sent.tit.7.

Stipulum firmum veteres dixerunt.Paul. 5.Sent.tit.7.

Stuprum ancillarum citra noxam habetur.Paul.2.Sent.tit.27.

qui Stuprum aliúdve flagitium puero prętextato perſuaſerit aut quid pudicitiæ corrumpendæ gratia fecerit, perfecto flagitio capite punitur, imperfecto in inſulam deportatur. Paulus 5. Senten. tit.4.

qui

qui Stuprauerit maſculum liberum inuitum, capite punietur. Paul. 2. Sen. ti 27.
Succeſsio proximiori defertur. Paul. 4. Sent. tit 8.
Succeſsio nō eſt in legitimis hereditatibus. Vlp. lib. Reg. tit. de legit. her.
Sui iuris qui ſint. Vlp. lib. Reg. tit. de his qui ſui iuris ſunt.
inter Suos proximior longiore gradu poſitos non excludit. Gaij Epit. tit. 16.
Superficies ſolo cedit. Gaij Epit. tit. 9.
Superpoſita inferioribus cedunt. Gaij Epi. tit. 9.

T.

TAbularum appellatio quid continet. Paul. 4. Sent. tit. 7.
Tabulæ teſtamenti quomodo aperiuntur. Paul. 4. Sent. tit. 6. intra triduum vel quinque dies aperiendæ. Paul. ibid.
Tabulæ teſtamenti ſi non appareant, agi poteſt intra annum de earum exhibitione interdicto reddito Pau. 4. Sē. ti. 7.
Tabulæ quæ publici vel priuati cōtractus formam continent quomodo adhibitis teſtibus ſignari debent. Paul. 5. Senten. tit. 25.
Taurinus Egnatius Proc. Bæticæ. Vlp. lib. 7. de offic. Proc. tit. de ſic. & venef. in Lege Dei, tit. de ſic. & homic.
Telorum appellatio quid contineat. Paul. 5. Sent. tit. 3.
Terminos qui per vim deiecerit, extra ordinem punitur. Paul. 1. Sent. tit. 18.
eorum qui Terminos effodiunt vel exarāt, arboréſve finales euertunt vel qui conuellunt bodones, pœna. Pau. 5. Sen. ti. 22.
Terminos remouentium pœnæ ex condicione perſonæ & mente facientis imponēdæ. Vlp. lib. 9. de offic. Proc. tit. de term. moto, in leg. Dei tit. de terminia mota.
Teruncius quid. Vol. Mæt. lib. de aſſe.
Teſtamentum quid. Vlp. li. Reg. tit. de teſt.
Teſtamentum falſum ſcribens, recitans, ſubijciens, &c. pœna legis Corneliæ tenetur. Paul 4. Sent. tit. 7.
Teſtamentum ſupprimere, vel tabulas vel codicillos quis dici poßit. Paul. 4. Sent. tit. 7.
Teſtamentum facere non poſſunt filijfam. niſi ſint milites de peculio caſtrenſi. Vlp. lib. Reg. tit. de teſtam. nec incertus de ſuo ſtatu. Vlp. ibid. Mutus, ſurdus furioſus & prodigus cui lege bonis interdictum eſt. Vlp. ib. Latinus Iunianus & is qui dedititiorum numero eſt. Vlp. ibid.
Teſtamentum non facit æger mēte captus eodem tempore. Paul. 2. Sent. tit. 4.
Teſtamentum inofficioſum quid. Paul. 4. Sent. tit. 5. dici poteſt in quo Imperator ſcriptus eſt heres. Paul. ibid.
Teſtamentum infirmatur capitis minutione. Gaij Epit. tit. 11.
Teſtamentum facere poteſt 14. annos egreſſus & heredem inſtituere & legata relinquere. Gaius Epit. tit. 11. Feminæ poſt 12. annum. Vlp. tit. de teſtam.
Teſtamentum poſterius reſcindit prius. Gaij Epit. tit. 11. non omnibus licet facere Teſtamentum. Gaij Epit. tit. 10.
Qui ſui iuris non ſunt, Teſtamentum facere non poſſunt. Gaij Epit. tit. 10.
qui Teſtamentum viui aperuerit, recitauerit, & reſignauerit pœna legis Corneliæ tenetur. Paul. 5. Sent. tit. 25.
qui Teſtamentum inofficioſum non poteſt dicere, hereditatem petere non prohibetur. Paul. 4. Sent. tit. 5.
Teſtamentum inofficioſum filius ex aſſe heres inſtitutus dicere non poteſt. Paul. 4. Sent. tit. 5.
Teſtamentum per æs & libram quomodo fit. Vlp. lib. Reg. tit. de teſtam.
Teſtamentum infirmat filius præteritus. Vlp. lib. Reg. tit. Qui her. inſt. poſſ.
Teſtamētum iure factum infirmatur duobus modis. ſi ruptum aut irritum factū. Vlp. lib. Reg. Quemad. teſt. rump.
Teſtamentum rumpitur mutatione, agnatione, Vlp. ib.
Teſtamentum irritum fit capitis minutione, aut nullo herede exiſtente. Vlp. ibid.
Teſtamentum faciunt maſculi poſt impletum 14. femina poſt. 12. Paul. 3. Sent. ti. 4. Spadones ann. 18 Paul. ibid.
Teſtamentum facit filiusfam. de caſtrenſi

peculio tam communi quàm proprio iure.Paul.3.Sent.tit.4.
Teſtamentum facit cæcus.Paul.3.Sent.tit.4. Furioſus tempore intermiſſi furoris. Paul.ib.Prodigus recepta vitæ ſanitate.Paul.ibid.
Teſtamentum non facit captiuus quaſi ſeruus.Paul.3.Sent.tit.4.
Teſtamentum ante captiuitatem factum valet ſi reuertatur iure poſtliminij,aut ſi ibi decedat, beneficio legis Corneliæ. Paul.3.Sent.tit.4.
Teſtamenti nuncupatio quomodo fit. Vlp. lib.Reg.tit.de teſtam.
Teſtamenti factio eſt cum Latino Iuniano. Vlp.ibid.
Teſtamenti faciendi ius habet ſeruus publicus.Vlp.ib.
Teſtamenti factionem habet in inſulam relegatus & in opus publicum ad tempus damnatus.Paul.3.Sent.tit.4.
Teſtamenta facere poſſunt ciues Romani. Gaij Epit.tit.1. Latini & Dedititij non poſſunt.ibid.
Teſtamenta militum valent ſine legitima obſeruatione.Vlp.lib.Reg.tit.Quemad. teſt.rump.
Teſtamenta in municipijs, colonia, oppidis, &c. facta in foro & baſilica inter horam ſecundam & decimam dici recitaríque debent.Paul.4.Sent.tit.6.
de Teſtamento inofficioſo filius præteritus agere poteſt.Paul.4.Sent.tit.5.
ex Teſtamento quibuſcumque perſonis ſuccedere poſſunt ciues Romani. Gaij Epit.tit.1.Dedititij nec Latini non poſſunt.dict.tit.1.
Teſtamentorum 111 genera. Vlp.lib.Reg. tit.de teſtam.
Teſtantis conſilium ſit certum. Vlp. libro Reg.tit.Qui heredes inſtitui poſſint.
Teſtis librapens neque familiæ emptor fieri non poteſt, mutus, ſurdus, furioſus,pupillus,femina.Vlp.ibid.
Teſtis & librapens & familiæ emptor fieri poteſt Latinus Iunianus.Vlp.libro Reg.tit.de teſtam.
Teſtes plures quàm ſeptem ad teſtamentum adhibiti non nocent. Paul. 3. Sent. tit.4.
Teſtes ſi Latinè neſciant vel non intelligant, ſi tamen ſentiant cuius rei interſint, non vitiant teſtamentum. Paul.3. Sent.tit.4.
in Teſte & vitæ qualitas ſpectatur & dignitas.Paul.5.Sent.tit.15.
Teſtes domeſtici in teſtamento non ſunt adhibendi.Vlp.lib.Reg.tit.de teſtam.
Teſtes plures ex vna domu alieno negotio adhiberi poſſunt.Vlp.lib.Reg.tit.de teſtam.
Teſtes inuiti interrogari non poſſunt in affinem vel cognatum.Paul.5.Sent.tit.15.
Teſtes cum fide tabularum nihil dicitur, aduerſus ſcripturam interrogari non poſſunt.Paul.ibid.
Teſtimonium rei veræ neceſſitudo perſonarum plerumque corrumpit. Paul. 5. Sent.tit.15.
eorum qui Teſtimonia falſa vel varia dixerunt pœna.Paul.5.Sent.tit.15.
Teſtimonium falſum dicens perinde tenetur ac ſi lege Cornelia teſtamentaria damnatus eſſet. Paul.lib.ſingul.de pœnis omnium legum tit. ad leg.Iul. de adult. Vlp.lib.8.de pœn. legis Corn.teſt. in lege Dei tit.de falſo teſtimonio.
Tormenta in re pecuniaria, niſi cum de rebus hereditarijs quæritur, non adhibentur.Paul 5.Sent.tit.15.
à Tormentis non eſt incipiendum. Paul. 5. Sent.tit.14.
in Tormentis ab eo primum incipiendum eſt qui timidior & teneræ ætatis eſſe videatur.Paul.ibid.
à Tormentis nulla dignitas excipitur cum de reo maieſtatis quæritur. Pau.5.Sen. tit.29.
Traditio quid. Vlp.lib.Reg.tit.de dominijs & adquiſit.
Tredecies.Voluſ.Mæt.lib de aſſe.
Traiectitia pecunia infinitas vſuras non recipit.Paul.2.Sent.tit.14.
Tranſactio nullo iure interpoſita reſcinditur.l.ſumma C.G.in Conſ.vet.
Tranſactio fraudis ſtudio interpoſita infirmatur,

matur, l. cùm fraudis C.G. de pactis in Conſul.vet.
Tranſactio de dubia lite non reſcinditur, l. de dubia C.G.de tranſact.in Conſ.vet.
Tranſactio inter heredes interpoſita firma illibatáque eſt l. eáque C. H. in Conſ. vet.
Treſſis.Voluſ.Mat.lib.de aſſe.
Tribuni militum, & præfecti claſſium alarúmve, iudicati & confeſſi, & mimi ſine aliquo impedimento Legis Iuliæ poſſunt damnari aut verberari. Paul.5. Sent.tit.26.
qui per Turbam ſeditionémve damnum dederint quomodo puniendi. Paulus 5. Sent.tit.3.
Tutela ceſſitia.Vlp.lib.Reg.tit.de tutel.
Tutela legitima capitis minutione amittitur excepta tutela patronorum. Vlp. lib.Reg.tit.de tutelis.
Tutela ſe abdicare, vel cedere differunt. Vlp.lib.Reg.tit.de tutel.
Tutela liberantur maſculi pubertate. Vlp. lib.Reg.tit.de tutel.
Tutelam affectaſſe videtur qui ſe filio teſtatoris impuberi tutorem adſcripſit. Paul.3.Sent.tit.7.
ad Tutelam potior eligendus & cauſa potioris exprimenda.Paul.2. Sent.tit.29.
Tuteles legitimas feminarum ſuſtulit lex Claudia.Vlp.lib.Reg.tit.de tutel.
Tutor Ceſſicus.Vlp.lib.Reg.tit.de tutel.
Tutor non poteſt dari habentibus tutorem. Paul.4.Sent.tit.13.
Tutor poſt finitam tutelam ſi in adminiſtratione duret, actione negotiorum geſtarum tenetur.Paul.1.Sent.tit.4.
qui cum Tutor curatórve non eſſet, ſi res pupilli adminiſtret, act.neg.geſt.pro tutore curatórve tenetur.Paul.ib.
Tutor inuitus ad curam non poteſt vocari. Paul.2.Sent.tit.28.
Tutor Prætorianus à Prætore vrbis dari conſueuit.Vlp.lib.Reg.tit.de tutel.
Tutor auctor in rem ſuam fieri non poteſt. Vlp.lib.Reg.tit.de tutel.
Tutoris auctoritas.Vlp. lib.Reg. titul de tutel.
cadit cauſa Tutor vel curator ſi plus petierit, l. ſi tutor C.H. de calum. & plus pet. in vet.Conſ.
Tutores Attiliani. Vlp.lib. Reg.tit.de tutel.
Tutores & curatores in duplum eius pecuniæ condemnantur, qua minorē fraudare volunt.Paul.2.Sent.tit.31.
Tutores cur conſtituuntur tam maſculis quam feminis.Vlp.lib.Reg.tit.de tutel.
Tutores aut legitimi aut teſtamentarij. Gaij Epit.tit.7.
Tutores aut legitimi aut S.C. conſtituti, aut moribus introducti. Vlp. lib. Reg. tit. de tutel.
Tutores legitimi qui.Vlp. lib. Reg. tit. de tut.
Teſtamentarij qui.Gaij Epit.tit.7.

V.

VAſa eſcaria, pocularia.Paul.3. Sent. tit.7.Byſſina, cryſtallina, argentea & vitrea.Paul.3.Sent.tit.7.
Vaticinatores contra publicam quietem imperiumq́; populi Rom.improbandas artes exercent. Vlp. vii. de Offic.Procon. tit.de Math.& Vaticin.in lege Dei, tit. de Mathem.& Manichæis.
Vaticinatorum pœna.Paul. 5. Sent.tit. 21.
Venditio donationis cauſa omnium bonorū nō valet, ſed donatio rerum ſingularum nominatim facta capit effectum, l. nec venditio C.H.de donat.int. vir.& vx. in vet.Conſ.
Venditor cogi poteſt ſi res non tradatur, vt tradat aut mancipet. Paul. 1. Sentent. tit.14.
Venditor rei alienæ, auctoritatis obnoxius eſt.Paul.2.Sent.tit.17.
Venditor emptori quomodo condēnandus eſt ſi res ſimpliciter tradita euincantur. Paul.2.Sent.tit.17.
Venditor non obligatur auctoritatis, ſi res empta, mancipatione & traditione perfecta euincatur.Paul.2.Sent.tit.17.
Venter inſpicitur per quinque obſtetrices. Paul.2.Sent.tit.25.
Ventrem vxoris ſe prægnantem negantis maritus inſpicere poteſt & ventri

*cuſtodes dare.*Paul.2.*Sent.tit.*25.

*Veſtiarij.*Paul.3.*Sent.tit.*7.

*ad Viæ publicæ munitionem ſolus compellitur qui eam exarauit.*Paul.1.*Sentent. tit.*18.

*Viarum ſollicitudo ad viarum curatores pertinet.*Paul.5.*Sent.tit.*6.

à Viarum munitione nemo exceptus eſt. Paul.5.*Sent.tit.*6.

Vincula quando libertati futuræ noceant. Paul.4.*Sent.tit.*12.

*Vis quid.*Paul.1.*Sent.tit.*18.

*Vis quomodo inferatur.*Paul.1 *Sen.tit.*18.

Vis maioris vel effracturæ latronum dominus horreorum præſtare damnum non cogitur Anton. l. dominus apud Paul. *v.Reſp.tit. Ex loc. & cond.in Lege Dei tit.de depoſ.*

*Vis maior imputari nõ poteſt hiis qui horrea locant.*Paul.*ib.*

*Vi deiici aut non quis dicatur.*Paul.5.*Sen. tit.*6.

quæ per Vim & metum geſta ſunt etiam citra principale auxilium irrita ſunt,l. ea quæ C.G. lib.2. in Conſ.vet.

*Voconia rogatio.*Paul.4.*Sent.tit.*8.

Vmbra in quinquennium relegata quod ex leuiſsimis cauſis ancillas atrociſsimè tractaret.Vlp. lib. 8. *de Offic.Proc.tit. de dom.ſæuit. in Lege tit.de iure & ſæuit.domin.*

Vndecias.Voluſ.Met.lib.de aſſe.

*Vrceoli.*Paul.3.*Sent.tit.*7.

*Vrinatores.*Paul.2.*Sent.tit.*7.

*Vſtrina fieri non poteſt intra muros ciuitatis.*Paul.1.*Sent.tit.*22.

Vſucapio quid.Vlp.lib.Reg.tit.de dominijs & adquiſit.

*Vſucapi non poſſunt quę non vtendo amittuntur.*Paul.1.*Sent.tit.*19.

*Vſufructuarius non poteſt ſeruos in eum caſum facto ſuo perducere,quo deteriores fiant.*Paul.1.*Sent.tit.*7.

*Vſufructuarius ſatisdare debet de vtendo vſufructu.*Paul.1.*Sent.tit.*12.

*Vſufructus quinque modis amittitur, capitis minutione, rei mutatione, non vtendo,in iure ceſsione,dominij comparatione.*Paul.3. *Sent.tit.*7. *Finitur morte aut tempore.*Paul.*ibid.*

*Vſusfructus amiſſus ad proprietatem recurrit.*Paul.3.*Sent.tit.*7.

Vſuræ & fructus peti poſſunt ex mora præſtandorum legatorum vel fideic. Paul.3.*Sent.tit.*7.

Vſuræ ſupra cẽteſimam ſolutæ,ſortem minuunt,conſumpta ſorte, repeti poſſunt. Paul.2.*Sent.tit.*14.

*Vſuræ quæ centeſimam excedunt per errorem ſolutæ repeti poſſunt.*Paul.2.*Sent. tit.*14.

in Vſuras tutor non conuenitur ſi pecuniam pupillarem ideo non collocauit quod nomina idonea non habeat. Paul. *ibid.*

*Vtilitatis publicæ contẽplatio priuatorum commodis præfertur.*Paul.1. *Sentent. tit.*18.

*Vxor ab vxore ſolo delicto ſeparatur.*Pau. 2.*Sent.tit.*20.

*Vxores non omnes ducere licet.Gaius Epi. tit.*4.

*duas Vxores non licet ducere. Gaius Epit. tit.*4.

quas Vxores lex Iulia ducere prohibet. Vlp.lib. Reg. tit. de celibe orb. & ſolit. patr.

Z.

ZEtarij Paul.3.*Sent.tit.*7.

Finis huius Indicis.

NOTÆ

NOTAE IVRIS A MAGNONE COLLECTÆ.

Hæc iuris σημεῖα libens Rex accipe Carle,
Offert deuotus quæ tibi Magno tuus.

AVG.	*Auguſtus.*
A A.	*Auguſti.*
A.	*Auguſtalis.*
AVR.	*Aurelius.*
AG.	*Agit.*
AG℞.	*Ager.*
A.	*Aut.*
AT.	*Autem.*
AC.	*Actio.*
ACM.	*Actionem.*
ACB.	*Actionibus.*
AMN.	*Amantiſſime.*
AM.	*Amicus.*
ATR.	*Auctoritas.*
A.M℞.	*Actio mandati.*
AP.	*Apud.*
AP. P.	*Apppellatio.*
APA.	*Amputata.*
ACC.	*Accepta.*
ADI.	*Adiutor.*
ADI.P.	*Adiutor prouinciæ.*
ADŁ.	*Ad locum.*
ADF.	*Ad finem.*
ADQS.	*Ad queſtorẽ.vel,ad queſtionẽ.*
APT.	*Ad poteſtatem tuam.*
AP. A.	*Apud acta.*
ACO.	*Accuſatio.*
APP ℔.	*Appellationibus.*
AVCTI ℔.	*Auctoritatibus.*
A.T.	*Auctoritas tua.*
ALL.	*Allegata.*
AQI.S.	*Aquiliana ſtipulatio.*
ANN.P.	*Annonæ præfecto.*
AQL.	*Aquileia.*
AFR.	*Africæ.*
ANT.	*Anteſtatus.*
ASI.	*Aſiæ.*
ACH.	*Achaiæ.*
APVŁ.	*Apuliæ.*
A.PPO.	*Apud præfectum prætorio.*
A.PP.VRB.	*Apud præfectum vrbi.*
AT.	*Auctor tutor.*
ANT.	*Antonius.*
AŁ.	*Antelata.*
AVR.	*Aurelius.*
AA.V.	*Alter ambóue.*
AD.AM.	*Atque amantiſſime.*
A.V.P ꝓS.	*Agens vice Proconſulis.*
BA.	*Bona.*
BP.	*Bonorum poſſeſſio.*
BF.	*Beneficium.*
℔.	*Bus.*
BI.	*Breuis.*
BFD.	*Beneficium dedit.*
BFO.	*Beneficio.*
BF.	*Bona fide.*
BOF.	*Bona fortuna.vel, Bonũ factum.*
BFII.L.	*Beneficii loco.*
BE.	*Bonorum emptor.*
B.PO.	*Bonorum poſſeſſio.*
B.PN.	*Bonorum poſſeſſionem.*
BOR.	*Bonorum.*
BN.	*Bene.*
B Ç.	*Bona caduca.*
BV.	*Bona vacantia.*
BT.	*Breui tempore.*
BP.T.	*Bona paterna.*
BEO.	*Bonorum emptio.*
BG.	*Bona gratia.*
BF9T.	*Bona fide contractum.*
BM.	*Bonæ memoriæ.*
B 7.	*Balbius.*
BM.	*Bona materna.*

CA.	*Cauſa.*
V.	*Cum.*
9. 2.	*Con.*
2.	*Contra.*
C.	*Cauſa.*
CC.	*Cauſa cognita.*
CD.	*Contradictio.*
CT.	*Certum tempus.*
C9RN.	*Comes rerum nitentium.*
CR,PI.	*Cauſa Reip.*
CL.V.	*Clariſsimus vir.*
CAMP.	*Campania.*
CVR.P.	*Curſus publicus.*
CDO.	*Conditio.*
CORS.	*Corſicæ.*
CRI.	*Conſulari.*
COR.	*Correctori.*
CC.VV.	*Clariſsimis viris.*
C.M.V.	*Clariſsimæ memoriæ vir.*
C.M.F.	*Clariſsimę memoriæ femina.*
CP.	*Clariſs. puer.*
CSL.	*Comes ſacrarũ largitionũ.*
CRP.	*Comes rei priuatæ.*
COM.	*Comes.*
C.LARGN.	*Comes largitionum.*
C.O.P.	*Comites ordinis primi.*
9SNVS.	*Conſtantinus.*
9SVS.	*Conſenſus.*
CVI.	*Cuius.*
COM.OR.	*Comes Orientis.*
CMV7.	*Centeſimum miliarium.*
C.R.	*Ciuis Romanus.*
CS.	*Cauſas.*
CALA.	*Calumnia.*
COVSIA.	*Controuerſia.*
C.D.R.N.C.	*Cautũ de re non neceſſaria.*
CDM.	*Comes domeſticorum.*
C.Q.R.F.	*Cautúmque ratum fore.*
CALAB.	*Calabria.*
CA.M.V.	*Cauſa memorati viri.*
C.M.D.	*Centum milia denariorum.*
C.V.IVD.	*Centumuirale iudicium.*
CTRIO.	*Centurio.*
CL.	*Claudius.*
CF.	*Confinius.*
CS.	*Cæſar.*
CP.	*Corpus.*

CPTVS.	*Corporatus.*
CAT.	*Cautus.*
CD.	*Certo die.*
CT.	*Certo tempore.*
C.D.E.R.N.E.	*Cuius de ea re notio eſt.*
C9.	*Cautio.*
C9NS.	*Cautiones.*
CSA.	*Cæſar Auguſtus.*
COMOB.	*Comitia Obriziaca.*
C.	*Cornelius.*
CT.	*Contractus.*
CR7.	*Contrarium.*
CC.	*Circum.*
CM.	*Cauſa mortis.*
CVI7.	*Cuius.*
C.R.C.P.	*Cuius rei cauſa promittis.*
CS.	*Conſiliarius.*
CM.	*Capitis minutio.*
C.C.C.	*Cum conſilio conlocutus.*
D.	*Dedicauit.*
DD.	*Dedicauerint.*
DML.	*Dolum malum.*
D.M.	*Dijs manibus.*
D.M.	*Domus mortui.*
Đ.	*Dixit.*
DD.	*Deinde.*
ĐĐ.	*Dixerunt.*
Đ.	*Donatio.*
DOT.	*Dotem.*
D.P.	*Dotem petit.*
D.Q.S.	*Die quo ſupra.*
DT.	*Duntaxat.*
D.	*Diuus.*
D.C.	*Diuus Cæſar. dicis cauſa.*
D.C.A.	*Diuus Cæſar Auguſtus.*
DN.	*Dominus.*
DP.	*Diuus Pius.*
DA.	*Diuus Auguſtus.*
DB.	*Deuotus.*
D.V.	*Deuotus vir.*
D.P.	*Deuota perſona.*
Đ.	*Dampnat.*
D.L.	*Do lego.*
DCT.	*Decretum.*
DĐ.	*Dotis dictio.*
DF.	*Defunctus.*
DIG.	*Dignus.*

Dignus

DIG. M.	*Dignus memoria.*
D. Q. R.	*De quare.*
DVL.	*Dulciſſimus.*
DIL.	*Dilectiſſimus.*
DPC.	*Deprecatio.*
DT.	*Dotis tempore.*
D.	*Diuus.*
DS.	*Deus.*
DT.	*Dentur.*
Ꝺ.	*Dam.*
DQ.	*Denique.*
DBO.	*De beneficio.*
DMO.	*Domino.*
DAT.	*Data.*
DOCS.	*Diocletianus.*
DELO.	*Delatio.*
D. I. S9.	*Decimus Iulius Siluanus.*
D Q. A. T.	*Denique auctoritas tua.*
DNM.	*Dominum.*
D D. N N.	*Domini noſtri.*
Ꝺ. P.	*Decretum principis.*
DCRION9	*Decuriones.*
D. OPA	*Data opera.*
D. A.	*Dicto audiens.*
D I A. M.	*Diuina manu.*
Ꝺ O. S.	*Domus ſua.*
D A T.	*Datiano.*
DON ß.	*Donationibus.*
D. F T.	*Directum factum, vel poſtius, defunctiu.*
DBAT.	*Debuerat.*
DCRAT:	*Decuerat.*
D. F. Q.	*Domi foriſque.*
D. N. E.	*Dubium non eſt.*
D. N. P.	*Dubitari non poteſt.*
Ꝺ Ꝺ T.	*Dictum decies.*
DELNIS.	*Decretum legationis.*
D. P.	*De periculo.*
D. L.	*De libello.*
D. C. S.	*De conſilij ſententia.*
DN.	*Damnum.*
Ꝺ. 9.	*Damnatus.*
D. R P.	*De Republica.*
DES.	*De ſtatu.*
DE. S. I.	*De ſtatu ingenuitatis.*
Ꝺ M°.	*Dum modò.*
DECB.	*Decembres.*
DFP.	*Dare facere præſtare.*
D. M. A.	*Dolum malum abeſſe.*
D. S. A.	*Diuerſæ ſcolæ auctores.*
ET.	*Etiam.*
E T. N^c.	*Etiam nunc.*
E I9.	*Eius.*
E.	*Eſt.*
E 9 M°.	*Eiuſmodi.*
EE.	*Eſſe.*
ER.	*Erunt.*
EG.	*Eger, vel Ergo.*
EP.	*Epiſtola.*
EPM.	*Epiſtola miſit.*
EN9.	*Enim.*
EET.	*Eſſet.*
E Ꝺ O.	*Editio.*
EEM.	*Eſſem.*
EAT.	*Eatur.*
EX7.	*Exiſtimo.*
EX9.	*Exiſtimatio.*
E X P R T.	*Experientia tua.*
ED.	*Edictalis.*
EEL7.	*Exemplum.*
EMA.	*Emiſſa.*
ETM. D.	*Et manu diuina.*
E Ꝺ.	*Edictum.*
EX9 ꝯ	*Exiſtimationi.*
EX7CL, T.	*Excellentia tua.*
EXS. C.	*Ex Senatuſconſulto.*
EXI. Q.	*Ex iure Quiritium.*
E X99.	*Ex communi conſenſu.*
F.	*Filius.*
FA.	*Filia.*
F. FA M.	*Filiusfamilias.*
IF.	*Fratres.*
FA.	*Femina.*
F. C. L.	*Fraudationis cauſa latitare.*
FR.	*Finium regundorum.*
FF9.	*Fratris filius.*
FL9.	*Flauius.*
F°.	*Forte.*
FR.	*Forum.*
FM.	*Fati munus.*
F. M. I.	*Fati munus impleuit.*
F. C.	*Fideicommiſſum.*
FF.	*Fecerunt.*
F. F.	*Fabricauerunt.*
FE.	*Fundauerunt.*

FSR.	*Fideiuſſor.*	HV.	*Honeſtus vir.*
FV.	*Fuerit.*	HP.	*Honeſta perſona, vel honeſtus puer.*
FVA.	*Fubia vel Fuluia.*	HF.	*Honeſta femina.*
FO.	*Fortes.*	HV.	*Honeſta vita. His verbis.*
FV.	*Fuit, fuerit.*	HL.	*Honeſto loco.*
FI.	*Fidei.*	HLN.	*Honeſto loco natus.*
F.	*Fundus.*	H.	*Hora.*
FICA.	*Fiducia.*	-H..	*Heres.*
FOB.	*Fuſionibus.*	HH.	*Heredes.*
FE.	*Factum eſt.*	OHO.	*Homo.*
FD.	*Fundum.*	OHON9.	*Homo honeſtus.*
FAMA.	*Familia.*	HB.	*Hora bona, vel heres bonorũ*
FLCA.	*Falcidia.*	HM.	*Hora mala.*
FVAT.	*Fuerat.*	HP.	*Hora peßima, vel hereditatis poſſeſſio.*
FLAM.	*Flamina.*		
FLAV.	*Flauianus.*	HI.	*Hereditario iure.*
FHCD.	*Familiæ herciſcundæ.*	HP 9.	*Hic poſuit.*
FFAE.	*Filius familiæ.*	HF.	*Hic fundauit.*
FEB.	*Februarum.*	H.D D.	*Hic dedicauit.*
FLP.	*Flamen perpetuus.*	H.B.V.P.	*Hereditatis bonorúmve poſſeſſio.*
FLD.	*Flamen Dialis.*	HC.	*Hac.*
FLQI.	*Flamen Quirinalis.*	HT.	*Hereditatem.*
FCTAS.	*Facultas.*	HVI.	*Huius.*
FACTIB.	*Facultatibus.*	HVC.	*Hunc.*
		HVIM.	*Huiuſmodi.*
G.	*Gratia.*	HONOR.	*Honorius.*
GR.	*Gerit.*	HIVS.	*Heres inſtitutus.*
G.	*Gaudium.*	IS.	*In fuſum.*
GG.	*Geſſerunt.*	HERF.	*Heredem facio.*
GORD.	*Gordianus.*	H.E.V.	*Heredem eſſe voluit.*
G.	*Gaius.*	H.D.	*Hereditas diuiſa.*
GRANS.	*Gratianus.*	HERB.	*Hereditatibus.*
G.VAL.	*Gaius Valerius.*	HV.	*Aue.*
GC.	*Gaius Cæſar.*	HRC.	*Honeſtæ recordationis.*
GS.	*Grauitas.*	HMV.	*Honeſtæ memoriæ vir.*
G.	*Genus.*	HDNVS.	*Hadrianus.*
GR.	*Genus Regum.*	H.AD.	*Heredes Adriani.*
GM.	*Germanus.*	I.	*In.*
GF.	*Germanus frater.*	I.	*Inter.*
GFI.	*Germanus filius.*	II.	*Interea.*
GL.	*Gloria.*	ID.	*Interdum.*
GLP.	*Gloria parentum.*	I.	*Intra.*
GLD.	*Gloria decus.*	I.L.	*Intra limitem.*
GT.	*Grauitas tua.*	I.C.	*Iuriſcõſultus, vel intra circulũ.*
GRA.	*Gratia.*	I.T.	*Infra tempus.*
		I.T.C.	*Intra tempus conſtitutum.*
H.	*Honor.*	IMP.	*Imperator.*
H.	*Honeſtus.*	IMPP.	*Imperatores.*

Impe-

IMP.CS.	*Imperator Cæſar.*
IMP.A.	*Imperator Auguſtus.*
I. I.	*In Iure.*
I.D.	*Iuriſdictio.*
I.PS.	*In poſſeſſione.*
I.L.S.	*In loco ſacro.*
I.D.P.	*Iuri dicundo præeſt.*
I.L.R.	*In loco religioſo.*
I.L.D.	*In loco diuino.*
I.L.P.	*In loco præſenti.*
I.P.	*In publico. In platea.*
I.L.A.	*In loco abſenti.*
I.SN.	*In Senatu.*
I.SN.R.	*In Senatu Romano.*
I.F°.	*In foro.*
I.F°.CS.	*In foro Cæſaris.*
I.F°.CS.A.	*In foro Cæſaris Auguſti.*
I.F°.P9.	*In foro pacis.*
I.F°.TR.	*In foro Traiani.*
I.F°.N.	*In foro Neruæ.*
I.F°.T*.	*In foro tranſitorio.*
I.F°.IVL.	*In foro Iuli.*
I.F° POP9.	*In foro populi.*
I.F°.B.	*In foro boario.*
I.F°.FLM.	*In foro flaminio.*
I.I.	*Inibi.*
IXI.	*Duodecies.*
IXXI.	*Duodeuicies.*
IG.	*Igitur.*
I.Q.	*Iure Quiritium.*
IDNE.	*Iuriſdictione.*
I Đ.	*Inde.*
IT.	*Item.*
IVD.	*Iudicium.*
IR.	*Iure.*
Ɨ.	*Iter.*
Ɨ RM.	*Interim.*
II.	*Illuſtris.*
ID 9 V.	*Indulcatio. vel indulgẽtia.*
ID.	*Inde.*
II.	*Integris.*
II R9.	*Integri reſtitutio.*
IVDO.	*Iudicio.*
IVDA.	*Iudicia.*
IA.	*Ita.*
ITQ.	*Itaque.*
INL.MAT.	*Illuſtris Magnificẽtia tua.*

I 9.	*Interiectio, vel Interdictio.*
IVN.	*Iunias.*
IL.S.T.	*Illuſtris ſublimitas tua.*
IEA.	*Interea.*
ID.AA.	*Iidem Auguſti.*
I.A.R.	*In aquæductus reſtitutionẽ.*
II.	*Iuriſiurandi.*
IVL.	*Iulias.*
IVLANVS.	*Iulianus.*
I.C.E.	*Iure cautum eſt.*
K.	*Kalendæ.*
K.IAN.	*Kalendas Ianuarias.*
K.F.	*Kalendas Februarias.*
K.M.	*Kalendas Martias.*
K.AP.	*Kalendas Aprilis.*
K.M.	*Kalendas Maias.*
K.IVN.	*Kalendas Iunias.*
K.IVL.	*Kalendas Iulias.*
K.AG.	*Kalendas Auguſtas.*
K.SEPT.	*Kalendas Septembris.*
K.OCT.	*Kalendas Octobris.*
K.NON.	*Kalendas Nouembris.*
K.DEC.	*Kalendas Decembris.*
K.Q.	*Kalendas Quintiles.*
KS.	*Kalendas Sextiles.*
K.	*Kariſſime.*
KK.	*Kariſſimi.*
K.D.	*Kapite deminutus.*
K.C.	*Kapite cenſus.*
K°.	*Kardo.*
KM.	*Kardo Maximus.*
KAR.	*Kartago.*
K.C.	*Karthago ciuitas.*
K.P.	*Kardo poſitus.*
K.F.	*Kardo finalis.*
K.	*Kelius.*
K^.	*Kaſtra.*
KMT.	*Kali Montanus.*
K.P.	*Kaſtra poſuit.*
K.DD.	*Kaſtra dedititia.*
K.L.	*Capitis quinquageſima.*
LG.	*Legem.*
LT.	*Licet.*
LTP7PO.	*Longi temporis præſcriptio.*
L.	*Lucius.*

L.T.	*Lucius Titius.*
L.C.	*Lucius* Cornelius.
L.M.	*Lucius Murena.*
Ł.	*Locus.*
Ł.SC.	Locus *ſacer.*
L.DIV.	*Locus diuinus.*
L.DD.	*Locus dedititius.*
L:R.	*Locus religioſus.*
L.Q.S.	*Koco quo ſupra.*
LVD.	*Ludus.*
LG.D.	*Legem dedit, vel Legatũ dedit.*
LG.	*Legauit.*
LVD.AP.	*Ludi Apollinares.*
LP.	*Libripens.*
L.P.	*Locus proprius.*
L.PL.	*Locus publicus.*
L.VAL.	*Lucius Valerius.*
L.EM.	*Locus emptus.*
L.CESS.	*Locus ceſſitius.*
L.M.D.	*Locus mortuo dedicatus.*
L.ADQ.	*Locus adquiſitus.*
L.B.P.	*Locus bene poſſeſſus.*
L.M.P.	*Locus malè poſſeſſus.*
L.II.	*Locus in iure.*
L.I.Q.	*Locus iuri Quiritium.*
L.Ŧ Ŧ.ADF.	*Locus inter adfines.*
L.IMP.L.	*Loca imperialia.*
L.PB.	*Loca priuata.*
L.SA.PAL.	*Loca Sacri palatij.*
L.IC.	*Loca incerta.*
L.VAL.RF.	*Lucius Valerius Rufus.*
L.ꝑI.	*Loca periculoſa.*
MO.	*Modo.*
MC.	*Mancipium.*
MT.	*Mortis tempore.*
M.	*Mihi.*
MM.	*Matrimonium.*
M.FTI.	*Manifeſti furti.*
M.	*Marcus.*
M.CS.	*Marcus Cæſar.*
MAX.	*Maximus.*
MAX.CS.	*Maximus Cæſar.*
MAX.PONT.	*Maximus Pontifex.*
M.P.TR.POT.	*Maximus Põtifex Tribunitiæ poteſtatis.*

M ɔ.	*Miles.*
MM.	*Milites.*
M.L.	*Militis locus.*
M.AG.	*Militis ager.*
M^{o}.	*Modo.*
MG.	*Magis.*
MAG.	*Magiſter.*
MAG.MIL.	*Magiſter militiæ.*
MMT.	*Momentum.*
MMP.	*Momentum petit.*
MM.ACC.	*Momentum accepit.*
MML.	*Momenti loco.*
MFI.	*Mala fide.*
MFIP.	*Malæ fidei poſſeſſor.*
M.ĦP.	*Malus homo.*
MF.	*Maleficus.*
M ɔ.	*Martius.*
M.RF.	*Martius Rufus.*
MIN.	*Minor.*
M	*Men.*
M ɔ.	*Mus.*
M^{i}.	*Mihi.*
M^{f}.	*Manifeſtum.*
M^{s}.	*Moleſtus.*
M^{p}.	*Male poſitus.*
MT.	*Mater.*
MVL.	*Mulier.*
$M^{A}M^{A}$.	*Matertera.*
MVL.B.	*Mulieris bona, vel Mulier bona.*
MVL.M.	*Mulier mala.*
MNF.	*Manifeſtum.*
MF.L.	*Manifeſtus locus.*
MF.OPP.	*Manifeſtum oppidum.*
MF.ŦT.	*Manifeſtum territorium.*
M.M.	*Manu mancupióque.*
M.D.	*Manu diuina.*
N^{i}.	*Niſi.*
NQ.	*Neque.*
NS.	*Niſi ſi.*
N.	*Nam.*
N ɔ.	*Nec.*
N.	*Non.*
N^{r}.	*Noſter.*
NOB.	*Nobis.*
NOB.P.	*Nobiliſſimus puer.*
NOP 7.	*Non oportet.*

Non

NP7.	Non poſſunt.
NLI.	Nihil.
NVO.	Nunc verò.
NE7.	Neceſſe eſt.
N^{c}.	Nunc.
N^{o}.	Noſter.
NL.	Nihil.
N.	Nam.
N'N'.	Noſtrum.
N.	Niſi.
N M.	Non minus.
N.	Nus.
NQ.	Namque.
NQ.	Nuſquam.
NV.	Non vis.
NVV.	Non vult.
NOB.G.	Nobilis genere.
NOB.G.N.	Nobili genere natus.
NOB.F N.	Nobili familia natus.
NR.	Nero.
NC.	Nero Cæſar.
N. CL.	Nero Claudius.
O.	Oportet.
OMBꝯ.	Omnibus.
OO.	Oportuit.
Oꝯ.	Os.
OB.	Obriziacum.
OPꝯ.	Opus.
O·PP.	Oppidum.
OO.	Omnino.
OE.	Oportere.
O. C.	Ope conſilio.
O. D. M.	Operæ, donum, munus.
P.	Pre.
PP.	Propter.
P. R.	Populus Romanus.
P.	Pris.
P.	Pos.
Pꝯ.	Pro.
Ꝑ.	Per.
PO.	Poteſt.
PL.	Placuit.
PE.	Peregrinum.
PO.	Poſtquam.
PS.ꝯ.	Poſſunt.

PR.	Prætor.
P.R.O.	Pop. Romanus.
PR.S.	Præſes vel præſens.
P.R.P.	Præſes prouinciæ.
P.P.V.C.	Præſes prouinciæ vir clariſ.
P.Q.R.	Populúſque Romanus.
P.KA.	Parens Kariſſime.
P^{i}.	Pri.
PX.	Præter.
P^{r}VG.	Priuilegium.
PS.	Poſſunt.
P^{o}.	Poterit.
PF.	Præfectus.
PFL.	Patris filius.
PFM.	Paterfamilias.
PP.	Propoſita.
P'.	Poſt.
PC.	Poſt Conſulatum.
P.C.	Patres conſcripti.
P, AO.	Patris actio, principalis a-
	Popularis actio. (ctio.
Ꝑ.	Pœnam.
ꝑIC.	Periculum.
PV.	Prouincia.
PAT.	Patricius.
P.	Publius.
ꝐRG'.	Peregrinus.
PC.	Proconſul.
P^{i}C.L.	Priſca lex. priſci Latini.
PIC.	Picæno.
PIC.ANN.	Picæno annonario.
PIC.VRB.	Picæno vrbicario.
PV.	Præfectus vrbi.
P.P.	Præfectus prætorio.
PF.VIG.	Præfectus vigilium.
PF.ANN.	Præfectus annonæ.
P.CL.R.	Præfectus Claſſis Rauēna-
P.CLꝯ.	Præfectus Claſſis. (tium.
P.ÆG.	Præfectus Ægypti.
P. SYR.	Præfectus Syriæ.
P.IVD.	Præfectus Iudææ.
P.GAL.	Præfectus Galliarum.
P.AF.	Præfectus Africæ.
P.AF.P.	Præfectus Africæ prouin-
PP.AVG.	Perpetuo Auguſto. (ciæ.
P.S.T.Q.H.	Præcipito ſumito tibiq; ba-
QAꝯ.	Quia. (beto.

QR7.	*Quare.*
Q S.	*Quas.*
Q.	*Quod.*
Q.	*Quam.*
QN.	*Quando & quoniam.*
Q.	*Quare.*
QVAM7.	*Quemadmodum.*
QD.	*Quædam.*
Q3.	*Quia.*
QS.	*Quis.*
QVI.	*Quamuis.*
QQ9.	*Quæque.*
Q.	*Qui.*
QPP.	*Quippe.*
QB9.	*Quibus.*
Q'.	*Quę.*
Q.	*Quæ.*
Q Q.	*Quamquam.*
QIS.	*Quis.*
Q7.	*Quem.*
QS.	*Quaſi.*
Q	*Quæſtio.*
Q.	*Que·ius.*
Q R.	*Querius Relius. vel, Quæ res.*
Q'.	*Quantum.*
QT.	*Quotiens.*
QOT.	*Quo tempore.*
Qo. Mo.	*Quomodo.*
QQ.	*Quoque.*
Qo Qo Mo.	*Quoquo modo.*
Qa.	*Qua.*
Q R.	*Quare.*
QaPP.	*Quapropter.*
Q. D. R.	*Qua de re.*
Q.D.R.P.G.V.	*Qua de re peto grauitatē veſtram.*
Q.D.R.P.L.V.	*Qua de re peto laudabilitatem veſtram.*
QQ.	*Quur.*
Q3 N.	*Quanam.*
Q. D.C.	*Qua de cauſa.*
Q.D.C.V.	*Qua de cauſa venit.*
QRO.	*Quæro.*
QoMG.	*Quo magis.*
Q'.	*Qui.*
Q'T.	*Quintus.*
Q C9.	*Quintus Celius.*
Q'M.	*Quintus Muræna.*

Q R.	*Quam rem.*
Q.L.	*Quem locum.*
Q.P.T.	*Quam patriam.*
Q.PROV.	*Quam prouinciam.*
Qo. P.	*Quo petit.*
Q P.	*Quem petit.*
Q R.	*Quem rogat.*
Q ADS.	*Quem adſerit.*
Q. DIC.	*Quem dicit.*
Q V.	*Quem vult.*
R.	*Res.*
RT.	*Reſcriptum.*
RPON.	*Reſpondit.*
RD.	*Reddi.*
R.	*Rum.*
R.	*Reſpondit.*
R.	*Romanus.*
R.	*Rem.*
R S.	*Reſponſum.*
RG.	*Recognoui.*
REG.	*Rege.*
REC.	*Recuperatores.*
R. C.	*Romani Ciues.*
R.	*Rex.*
RP.	*Reſpublica.*
RPr.	*Rei priuatæ.*
RGL.	*Regulis.*
RG.F9.	*Regis filius.*
RG.FA.	*Regis filia.*
R. D.	*Regis domus vel domum.*
R. M.	*Regis munus.*
Ra.	*Roma.*
RAV.	*Rauenna.*
SD.	*Secundum.*
SC7.	*Sicuti.*
SN.	*Senatus.*
S. C.	*Senatuſconſultum.*
ST.	*Sententia.*
SV.	*Siue.*
SN.	*Sine.*
SN. A.	*Senatoria auctoritate.*
S.	*Sunt.*
S9.	*Sed.*
SA.	*Sententia.*
SD.	*Sententiam dedit.*
S. D.	*Sententiam dixit.*
SF.	*Satisfecit: Sacris faciundis. Sine fraude. Satis factum.*

SFT.	*Satiſfactum.*
SS.	*Seſtis.*
S.	*Sunt.*
SND.	*Sine dubio.*
8.	*Ser.*
SCL.	*Scilicet.*
SNP.	*Sine periculo.*
SN.P.M.	*Sine periculo mortis.*
SIGN.	*Signum.*
SS.	*Supraſcriptus.*
SPM.	*Supra memoratus.*
SCS.	*Sanctus.*
SCA.	*Sancta.*
SC.MM.	*Sanctæ memoriæ.*
SPD.	*Supradictus.*
SCD.	*Secundum.*
S^T.	*Statutum.*
S^T.TP.	*Statutum tempus.*
S^T.D.	*Statutum diem.*
S^T.9S.	*Statutum Conſulem.*
S^T.SN.	*Statutum Senatum.*
S:P.Q.R.	*Senatus populúſq; Roma-*
SCL.	*Sacræ largitiones. (nus.*
SCLCM.	*Sacrarũ largitionũ Comes.*
ST.P.	*Stadium poſuit.*
ST.DD.	*Stadium dedicauit.*
S.S.M.	*Satis ſecundũ mancipium.*
T^R.	*Trans.*
TM.	*Tamen.*
TRAC.	*Tranſactio.*
TR'.	*Ter.*
TR.P.	*Tribunitia poteſtas.*
TAB.	*Tabula.*
T.	*Ton.*
T'.	*Tum.*
T^M T.	*Teſtamentum.*
T^I T.	*Teſtamenti.*
T°T.	*Teſtamento.*
T^C.	*Tunc.*
T'.	*Tur.*
TB.M.	*Tabulæ matrimoniales.*
T.	*Tunc.*
T°.	*Tanto.*
T.	*Ter.*
Ŧ.	*Trans.*
TP.	*Tempus.*
TP.B.	*Tempus bonum.*
T'B.	*Tribunus.*

TR.PL.	*Tribunus plebis.*
TBC.	*Tribunitiæ.*
T.	*Tullius.*
TIB.	*Tiberius.*
TIB.CS.	*Tiberius Cæſar.*
TIB.CL.	*Tiberius Claudius.*
T'.	*Tri.*
TM.	*Terminus.*
TMP.	*Terminum poſuit.*
TM.DD.	*Terminum dedicauit.*
TIBI.	*Tiberij.*
TIBI.R.	*Tiberij Romæ:*
ŦM.	*Termæ.*
TM.DD.	*Termæ dedicatæ.*
.T.	*Tem.*
TB.	*Tibi.*
TB.D.F.	*Tibi dulci filio.*
TB.D.F.M.	*Tibi dulci filio meo.*
TB.D.F.M. AOPT.	*Tibi dulci filio meo adoptiuo.*
TRAI.	*Traianus.*
V.	*Vel.*
VVT.	*Velut.*
VVI.	*Veluti.*
V°.	*Vero.*
V.F.	*Vſumfructum.*
VC.	*Vſucapio.*
VB.	*Verba.*
VV.	*Velut.*
V ET.	*Verum etiam.*
VG.	*Verbi gratia.*
VRB.	*Vrbis.*
V.P.	*Vir perfectiſſimus.*
VIR.	*Virgo.*
VIR.V.	*Virgo veſtalis.*
VS.	*Veſtes.*
VESP.	*Veſpaſianus.*
VESP.CS.	*Veſpaſianus Cæſar.*
VAL.	*Valerius.*
VAL.CS.	*Valerius Cæſar.*
V.MVN.	*Vias muniuit.*
Ӿ.	*Exiſtimauit.*
Ӿ.	*Exiſtimatio.*
Ӿ.	*Xenodochus.*
Ӿ.	*Decies.*
YMN.	*Hymnum.*
ZEN.	*Zenobius.*

NOTÆ IVRIS ANTIQVI
EX VALERIO PROBO.

A.A.A.F.F.	*Aere auro argento flando feriundo.*
C.E.C.	*Coloni eius coloniæ.*
D.C.S.	*De conſilij ſententia.*
E.H.L.N.R.	*Eorum hac lege nihil rogatur.*
I.N.Q.Q.	*Iuſtis nuptiis quæſitus quæſita.*
L.I.D.A.C.	*Lex Iulia de adulteriis coërcendis.*
L.P.C.R.	*Latini priſci ciues Romani.*
M.E.M.D.D.E.	*Municipibus eius municipij dare damnas eſto.*
P.I.R.P.Q.I.S.I.F.P.R. E.A.D.P.	*Populum iure rogauit populúſque iure ſciuit in foro pro roſtris & ante diem pridie.*
Q.D.E.R.F.P.D.E.R.V.I.C.	*Quod de ea re fieri placeret, de ea re vniuerſi ita cenſuerunt.*
Q.E.R.F.E.D.	*Quod eius rei factum eſſe dicetur.*
Q.F.E.R.I.S.F.	*Quod factum eius rei in Senatu fuerit.*
S.C.P.S.	*Senatuſconſultum plebiſcitum.*
S.F.S.	*Sine fraude ſua.*
S.N.L.	*Socij nominis latini.*
S.Q.D.E.R.A.P.P.V.L.O E.COSS. P R R. T R. PL. Q N. S. Q.E. V. A.P.P.V.F.	*Si quid de ea re ad populum plebémve lati opus eſt, Conſules, Pretores, Tribuni Plebis, qui nunc ſunt, quod eis videbitur ad populum plebémue ferant.*
S.Q.S.S.E.Q.I.N.S.R.E.H.L.N.R.	*Si quid ſacri ſancti eſt, quod iure non ſit rogatum eius hac lege nihil rogatur.*
S.R.L.E.I.Q.O.R.E.	*Siremps lex eis iúſque omnium rerum eſto.*
V.A.	*Veterano aſsignatum.*
V.D.P.R.L.P.	*Vnde de plano recte legi poſsit.*
V.F.	*Vſusfructus.*
V.P.R.	*Veteri poſſeſſori redditum.*
A.L.Æ.	*Arbitrium liti æſtimandæ.*
A.T.M.D.O.	*Aio te mihi dare oportere.*
C.E.D.	*Conuictus eſſe dicetur.*
E.I.M.C.V.	*Ex iure manu conſertum vocare.*
F.C.	*Fraudandi creditoris, vel fideicommiſſum.*
I.D.C.	*Iuris dicundi cauſa.*
I.D.	*Iudicium dabo, vel Iuriſdictio.*
I.D.P.	*Iuri dicundo præeſt.*
I.D.T.S.P.	*In diem tertium ſiue perendinum.*
N.K.C.	*Non calumniæ cauſa.*

Quando

Q.A.N.Q.N.	*Quando ais neque nego.*
Q.B.F.	*Quare bonum factum.*
Q.N.T.S.Q.P.	*Quãdo negas, te ſacramento quinquagenario prouoco.*
Q.I.I.T.C.P.A.F.A.	*Quando in iure te conſpicio, poſtulo an fias auctor.*
S.N.S.Q.	*Si negat ſacramento quærito.*
S.S.C.E.S.D.T.V.	*Secundum ſeruitutis cauſam eius ſerui dico tibi vindicias.*
P.I.A.V.P.V.D.	*Prætorem Iudicem arbitrúmve poſtulo vti det.*
C.C.	*Cauſa cognita.*
C.V.	*Centum viri. vel Clariſsimi viri.*
D.M.F.V.C.	*Dolo malo fraudiſve cauſa.*
F.E.D.	*Factum eſſe dicetur.*
H.S.	*Heredem ſolui.*
I.C.E.V.	*Iuſta cauſa eſſe videbitur.*
I.S.	*Iudicatum ſolui.*
M.F.P.	*Malæ fidei poſſeſſor.*
P.C.	*Patres conſcripti, vel Pactum conuentum. vel, pecunia conſtituta.*
P̄ D E.L.V.	*Præde litis vindiciarum.*
P.P.L.V.	*Pro præde litis vindiciarum.*
Q.A.M.	*Quemadmodum.*
Q.E.R.E.T.P.I.R.D.T.Q.D.T.D.D. P.F.	*Quanti ea res erit, tantæ pecuniæ iudicium recuperatorium dabo teſtibúſque duntaxat decem denuntiãdi poteſtatẽ faciant.*
Q.M.	*Quomodo, vel Quo magis.*
Q.R.F.E.V.	*Quod recte factum eſſe videbitur.*
Q.S.S.S.	*Quæ ſupra ſcripta ſunt.*

FINIS.

17362